Suttantapiṭake Saṁyuttanikāye

Nidānavaggapāḷiyā ca Khandhavaggapāḷiyā ca

Saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

Sāratthappakāsinī nāma

SAṀYUTTAṬṬHAKATHĀ

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ သံယုတ္တနိကာယေ

နိဒါနဝဂ္ဂပါဠိယာ စ ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိယာ စ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ နာမ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ

ဗုဒ္ဓကာယကမ္မာလယေ မုဒ္ဒိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၀ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၉ ၁၉၅၇

Nidānavaggasaṁyuttaṭṭhakathā

Mātikā | Piṭṭhaṅka

1. Nidānasaṁyutta

1. Buddhavagga

1. Paṭiccasamuppādasuttavaṇṇanā 1
2. Vibhaṅgasuttavaṇṇanā 10
3. Paṭipadāsuttavaṇṇanā 18
4. Vipassīsuttavaṇṇanā 19

5-10. Sikhīsuttādivaṇṇanā 21

2. Āhāravagga

1. Āhārasuttavaṇṇanā 21
2. Moḷiyaphaggunasuttavaṇṇanā 28
3. Samaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā 30
4. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā 31
5. Kaccānagottasuttavaṇṇanā 31
6. Dhammakathikasuttavaṇṇanā 32
7. Acelakassapasuttavaṇṇanā 33
8. Timbarukasuttavaṇṇanā 36
9. Bālapaṇḍitasuttavaṇṇanā 36
10. Paccayasuttavaṇṇanā 38

3. Dasabalavagga

1. Dasabalasuttavaṇṇanā 41
2. Dutiyadasabalasuttavaṇṇanā 41
3. Upanisasuttavaṇṇanā 49

နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မာတိကာ | ပိဋ္ဌင်္က

၁-နိဒါနသံယုတ္တ

၁-ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁
၂-ဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀
၃-ပဋိပဒါသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၈
၄-ဝိပဿီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉
၅-၁၀-သိခီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၂၁

၂-အာဟာရဝဂ္ဂ

၁-အာဟာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၁
၂-မောဠိယဖဂ္ဂုနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၈
၃-သမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀
၄-ဒုတိယသမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁
၅-ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁
၆-ဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၂
၇-အစေလကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၃
၈-တိမ္ဗရုကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၆
၉-ဗာလပဏ္ဍိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၆
၁၀-ပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၈

၃-ဒသဗလဝဂ္ဂ

၁-ဒသဗလသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၄၁
၂-ဒုတိယဒသဗလသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၄၁
၃-ဥပနိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၄၉

Mātikā			Piṭṭhaṅka
4. Aññatitthiyasuttavaṇṇanā	...	...	52
5. Bhūmijasuttavaṇṇanā	...	...	53
7. Paccayasuttavaṇṇanā	...	...	55
9. Samaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā	...	...	55

4. Kaḷārakhattiyavagga

1. Bhūtasuttavaṇṇanā	...	...	56
2. Kaḷārasuttavaṇṇanā	...	...	57
3. Ñāṇavatthusuttavaṇṇanā	...	...	62
4. Dutiyañāṇavatthusuttavaṇṇanā	...	...	63
5. Avijjāpaccayasuttavaṇṇanā	...	...	63
6. Dutiya-avijjāpaccayasuttavaṇṇanā	...	...	64
7. Natumhasuttavaṇṇanā	...	...	65
8. Cetanāsuttavaṇṇanā	...	...	65
9. Dutiyacetanāsuttavaṇṇanā	...	...	67
10. Tatiyacetanāsuttavaṇṇanā	...	...	67

5. Gahapativagga

1. Pañcaverabhayasuttavaṇṇanā	...	...	67
2. Dutiyapañcaverabhayasuttavaṇṇanā	...	...	68
3. Dukkhasuttavaṇṇanā	...	...	69
4. Lokasuttavaṇṇanā	...	...	69
5. Ñātikasuttavaṇṇanā	...	...	69
6. Aññatarabrāhmaṇasuttavaṇṇanā	...	...	70
7. Jānussoṇisuttavaṇṇanā	...	...	70
8. Lokāyatikasuttavaṇṇanā	...	...	70
9. Ariyasāvakasuttavaṇṇanā	...	...	70
10. Dutiya-ariyasāvakasuttavaṇṇanā	...	...	71

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၄-အညတိတ္ထိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၂
၅-ဘူမိဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၃
၇-ပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၅
၉-သမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၅

၄-ကဠာရခတ္တိယဝဂ္ဂ

၁-ဘူတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၆
၂-ကဠာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၅၇
၃-ဉာဏဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၂
၄-ဒုတိယဉာဏဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၃
၅-အဝိဇ္ဇာပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၃
၆-ဒုတိယအဝိဇ္ဇာပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၄
၇-နတုမှသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၅
၈-စေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၅
၉-ဒုတိယစေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၇
၁၀-တတိယစေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၇

၅-ဂဟပတိဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စဝေရဘယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၇
၂-ဒုတိယပဉ္စဝေရဘယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၈
၃-ဒုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၉
၄-လောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၉
၅-ဉာတိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၆၉
၆-အညတရဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
၇-ဇာနုဿောဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
၈-လောကာယတိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
၉-အရိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၀
၁၀-ဒုတိယအရိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၇၁

Mātikā   Piṭṭhaṅka

6. Dukkhavagga

1. Parivīmaṁsanasuttavaṇṇanā 71
2. Upādānasuttavaṇṇanā 75
3. Saṁyojanasuttavaṇṇanā 77
4. Dutiyasaṁyojanasuttavaṇṇanā 77
5. Mahārukkhasuttavaṇṇanā 77
6. Dutiyamahārukkhasuttavaṇṇanā 78
7. Taruṇarukkhasuttavaṇṇanā 79
10. Nidānasuttavaṇṇanā 79

7. Mahāvagga

1. Assutavāsuttavaṇṇanā 90
2. Dutiya-assutavāsuttavaṇṇanā 93
3. Puttamaṁsūpamasuttavaṇṇanā 94
4. Atthirāgasuttavaṇṇanā 105
5. Nagarasuttavaṇṇanā 106
6. Sammasasuttavaṇṇanā 110
7. Naḷakalāpīsuttavaṇṇanā 112
8. Kosambisuttavaṇṇanā 113
9. Upayantisuttavaṇṇanā 114
10. Susimasuttavaṇṇanā 114

8. Samaṇabrāhmaṇavagga

1. Jarāmaraṇasuttādivaṇṇanā 118

9. Antarapeyyāla

1. Satthusuttādivaṇṇanā 118

မာတိကာ   ပိဋ္ဌင်္က

၆-ဒုက္ခဝဂ္ဂ

၁-ပရိဝီမံသနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၁
၂-ဥပါဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၅
၃-သံယောဇနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၇
၄-ဒုတိယသံယောဇနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၇
၅-မဟာရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၇
၆-ဒုတိယမဟာရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၈
၇-တရုဏရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၉
၁၀-နိဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၇၉

၇-မဟာဝဂ္ဂ

၁-အဿုတဝါသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၀
၂-ဒုတိယအဿုတဝါသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၃
၃-ပုတ္တမံသူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၉၄
၄-အတ္ထိရာဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၅
၅-နဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၀၆
၆-သမ္မသသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၀
၇-နဠကလာပီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၂
၈-ကောသမ္ဗိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၃
၉-ဥပယန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၄
၁၀-သုသိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၄

၈-သမဏဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ

၁-ဇရာမရဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၁၈

၉-အန္တရပေယျာလ

၁-သတ္ထုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၁၈

Mātikā Piṭṭhaṅka

2. Abhisamayasaṁyutta

1. Nakhasikhāsuttavaṇṇanā 119
2. Pokkharaṇīsuttavaṇṇanā 119
3. Saṁbhejja-udakasuttādivaṇṇanā 119
5. Pathavīsuttādivaṇṇanā 120

3. Dhātusaṁyutta

1. Nānattavagga

1. Dhātunānattasuttavaṇṇanā 121
2. Phassanānattasuttavaṇṇanā 121
3. Nophassanānattasuttavaṇṇanā 121
4. Vedanānānattasuttavaṇṇanā 122
5. Dutiyavedanānānattasuttavaṇṇanā 122
6. Bāhiradhātunānattasuttavaṇṇanā 122
7. Saññānānattasuttavaṇṇanā 122
8. Nopariyesanānānattasuttavaṇṇanā 123
9. Bāhiraphassanānattasuttādivaṇṇanā 123

2. Dutiyavagga

1. Sattadhātusuttavaṇṇanā 124
2. Sanidānasuttavaṇṇanā 125
3. Giñjakāvasathasuttavaṇṇanā 128
4. Hīnādhimuttikasuttavaṇṇanā 129
5. Caṅkamasuttavaṇṇanā 129
6. Sagāthāsuttavaṇṇanā 131
7. Assaddhasaṁsandanasuttavaṇṇanā 131
8-12. Assaddhamūlakasuttādivaṇṇanā 132

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၂-အဘိသမယသံယုတ္တ

၁-နခသိခါသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၉
၂-ပေါက္ခရဏီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၁၉
၃-သံဘေဇ္ဇဥဒကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၁၉
၅-ပထဝီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၀

၃-ဓာတုသံယုတ္တ

၁-နာနတ္တဝဂ္ဂ

၁-ဓာတုနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၁
၂-ဖဿနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၁
၃-နောဖဿနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၁
၄-ဝေဒနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၂
၅-ဒုတိယဝေဒနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၂
၆-ဗာဟိရဓာတုနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၂
၇-သညာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၂
၈-နောပရိယေသနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၃
၉-ဗာဟိရဖဿနာနတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၂၃

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သတ္တဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၄
၂-သနိဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၅
၃-ဂိဉ္ဇကာဝသထသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၈
၄-ဟီနာဓိမုတ္တိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၉
၅-စင်္ကမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၂၉
၆-သဂါထာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၃၁
၇-အဿဒ္ဓသံသန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၃၁
၈-၁၂-အဿဒ္ဓမူလကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၃၂

Mātikā			Piṭṭhaṅka
3. Kammapathavagga			
1-2. Asamāhitasuttādivaṇṇanā	...	...	132
3-5. Pañcasikkhāpadasuttādivaṇṇanā	...	...	133
6. Aṭṭhaṅgikasuttavaṇṇanā	...	...	140
7. Dasaṅgasuttavaṇṇanā	...	...	140
4. Catutthavagga			
1. Catudhātusuttavaṇṇanā	...	...	141
2. Pubbesambodhasuttavaṇṇanā	...	...	141
3. Acariṁsuttavaṇṇanā	...	...	143
4. Nocedaṁsuttavaṇṇanā	...	...	144
5. Ekantadukkhasuttavaṇṇanā	...	...	144
6-10. Abhinandasuttādivaṇṇanā	...	...	144
4. Anamataggasaṁyutta			
1. Paṭhamavagga			
1. Tiṇakaṭṭhasuttavaṇṇanā	...	...	145
2. Pathavīsuttavaṇṇanā	...	...	145
3. Assusuttavaṇṇanā	...	...	146
4. Khīrasuttavaṇṇanā	...	...	146
5. Pabbatasuttavaṇṇanā	...	...	146
6. Sāsapasuttavaṇṇanā	...	...	147
7. Sāvakasuttavaṇṇanā	...	...	147
8-9. Gaṅgāsuttādivaṇṇanā	...	...	147
10. Puggalasuttavaṇṇanā	...	...	147
2. Dutiyavagga			
1. Duggatasuttavaṇṇanā	...	...	148
2. Sukhitasuttavaṇṇanā	...	...	148

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၃-ကမ္မပထဝဂ္ဂ			
၁-၂-အသမာဟိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၂
၃-၅-ပဉ္စသိက္ခာပဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၃၃
၆-အဋ္ဌင်္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၀
၇-ဒသင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၀
၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ			
၁-စတုဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၁
၂-ပုဗ္ဗေသမ္ဗောဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၁
၃-အစရိံသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၃
၄-နောစေဒံသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၄
၅-ဧကန္တဒုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၄
၆-၁၀-အဘိနန္ဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၄
၄-အနမတဂ္ဂသံယုတ္တ			
၁-ပဌမဝဂ္ဂ			
၁-တိဏကဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၅
၂-ပထဝီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၅
၃-အဿုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၆
၄-ခီရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၆
၅-ပဗ္ဗတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၆
၆-သာသပသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇
၇-သာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇
၈-၉-ဂင်္ဂါသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇
၁၀-ပုဂ္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၇
၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ			
၁-ဒုဂ္ဂတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၈
၂-သုခိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၈

Mātikā			Piṭṭhaṅka
3. Tiṁsamattasuttavaṇṇanā	...	...	148
4-9. Mātusuttādivaṇṇanā	...	...	148
10. Vepullapabbatasuttavaṇṇanā	...	...	149

5. Kassapasaṁyutta

1. Santuṭṭhasuttavaṇṇanā	...	...	150
2. Anottappīsuttavaṇṇanā	...	...	153
3. Candūpamasuttavaṇṇanā	...	...	154
4. Kulūpakasuttavaṇṇanā	...	...	158
5. Jiṇṇasuttavaṇṇanā	...	...	158
6. Ovādasuttavaṇṇanā	...	...	161
7. Dutiya-ovādasuttavaṇṇanā	...	...	162
8. Tatiya-ovādasuttavaṇṇanā	...	...	162
9. Jhānābhiññasuttavaṇṇanā	...	...	162
10. Upassayasuttavaṇṇanā	...	...	163
11. Cīvarasuttavaṇṇanā	...	...	164
12. Paraṁmaraṇasuttavaṇṇanā	...	...	185
13. Saddhammappatirūpakasuttavaṇṇanā	...	...	186

6. Lābhasakkārasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Dāruṇasuttavaṇṇanā	...	...	190
2. Baḷisasuttavaṇṇanā	...	...	190
3-4. Kummasuttādivaṇṇanā	...	...	190
5. Mīḷhakasuttavaṇṇanā	...	...	191
6. Asanisuttavaṇṇanā	...	...	191
7. Diddhasuttavaṇṇanā	...	...	191
8. Siṅgālasuttavaṇṇanā	...	...	192

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၃-တိံသမတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၈
၄-၉-မာတုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၈
၁၀-ဝေပုလ္လပဗ္ဗတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၄၉

၅-ကဿပသံယုတ္တ

၁-သန္တုဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၀
၂-အနောတ္တပ္ပီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၃
၃-စန္ဒူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၄
၄-ကုလူပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၈
၅-ဇိဏ္ဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၅၈
၆-ဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၁
၇-ဒုတိယဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၂
၈-တတိယဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၂
၉-ဈာနာဘိညသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၂
၁၀-ဥပဿယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၃
၁၁-စီဝရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၆၄
၁၂-ပရံမရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၅
၁၃-သဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၈၆

၆-လာဘသက္ကာရသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဒါရုဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၀
၂-ဗဠိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၀
၃-၄-ကုမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၀
၅-မီဠှကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၁
၆-အသနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၁
၇-ဒိဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၁
၈-သိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၁၉၂

Mātikā — Piṭṭhaṅka

9. Verambhasuttavaṇṇanā 192
10. Sagāthakasuttavaṇṇanā 192

2. Dutiyavagga

1-2. Suvaṇṇapātisuttādivaṇṇanā 193
3-10. Suvaṇṇanikkhasuttādivaṇṇanā 193

3. Tatiyavagga

1-2. Mātugāmasuttādivaṇṇanā 193
3-6. Ekaputtakasuttādivaṇṇanā 193
7. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā 194
8. Chavisuttavaṇṇanā 194
9. Rajjusuttavaṇṇanā 194
10. Bhikkhusuttavaṇṇanā 194

4. Catutthavagga

1-4. Bhindisuttādivaṇṇanā 194
5. Acirapakkantasuttavaṇṇanā 195
6. Pañcarathasatasuttavaṇṇanā 195
7-13. Mātusuttādivaṇṇanā 195

7. Rāhulasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1-8. Cakkhusuttādivaṇṇanā 196
9. Dhātusuttavaṇṇanā 196
10. Khandhasuttavaṇṇanā 197

2. Dutiyavagga

1-10. Cakkhusuttādivaṇṇanā 197
11. Anusayasuttavaṇṇanā 197
12. Apagatasuttavaṇṇanā 197

မာတိကာ — ပိဋ္ဌက်

၉-ဝေရမ္ဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၂
၁၀-သဂါထကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၂

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၂-သုဝဏ္ဏပါတိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၃
၃-၁၀-သုဝဏ္ဏနိက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၃

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-၂-မာတုဂါမသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၃
၃-၆-ဧကပုတ္တကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၃
၇-တတိယသမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၄
၈-ဆဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၄
၉-ရဇ္ဇုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၄
၁၀-ဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၄

၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ

၁-၄-ဘိန္ဒိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၄
၅-အစိရပက္ကန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၅
၆-ပဉ္စရထသတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၅
၇-၁၃-မာတုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၅

၇-ရာဟုလသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-၈-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၆
၉-ဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၆
၁၀-ခန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၇

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၁၀-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၁၉၇
၁၁-အနုသယသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၇
၁၂-အပဂတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၇

Mātikā Piṭṭhaṅka

8. Lakkhaṇasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Aṭṭhisuttavaṇṇanā 199
2. Pesisuttavaṇṇanā 201
3. Piṇḍasuttavaṇṇanā 201
4. Nicchavisuttavaṇṇanā 201
5. Asilomasuttavaṇṇanā 202
6. Sattisuttavaṇṇanā 202
7. Usulomasuttavaṇṇanā 202
8. Sūcilomasuttavaṇṇanā 202
9. Dutiyasūcilomasuttavaṇṇanā 202
10. Kumbhaṇḍasuttavaṇṇanā 203

2. Dutiyavagga

1. Sasīsakasuttavaṇṇanā 203
2. Gūthakhādasuttavaṇṇanā 203
3. Nicchavitthisuttavaṇṇanā 203
4. Maṅgulitthisuttavaṇṇanā 204
5. Okilinīsuttavaṇṇanā 204
6. Asīsakasuttavaṇṇanā 204
7-11. Pāpabhikkhusuttādivaṇṇanā 205

9. Opammasaṁyutta

1. Kūṭasuttavaṇṇanā 206
2. Nakhasikhasuttavaṇṇanā 206
3. Kulasuttavaṇṇanā 206
4. Okkhāsuttavaṇṇanā 206
5. Sattisuttavaṇṇanā 207

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

၈-လက္ခဏသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-အဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၁၉၉
၂-ပေသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၁
၃-ပိဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၁
၄-နိစ္ဆဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၁
၅-အသိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၆-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၇-ဥသုလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၈-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၉-ဒုတိယသူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၂
၁၀-ကုမ္ဘဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၃

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သသီသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၃
၂-ဂူထခါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၃
၃-နိစ္ဆဝိတ္ထိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၃
၄-မင်္ဂုလိတ္ထိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၄
၅-ဩကိလိနီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၄
၆-အသီသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၄
၇-၁၁-ပါပဘိက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၂၀၅

၉-ဩပမ္မသံယုတ္တ

၁-ကူဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၆
၂-နခသိခသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၆
၃-ကုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၆
၄-ဩက္ခာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၆
၅-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၀၇

Mātikā			Piṭṭhaṅka
6. Dhanuggahasuttavaṇṇanā	...	...	207
7. Āṇisuttavaṇṇanā	...	...	209
8. Kaliṅgarasuttavaṇṇanā	...	...	211
9. Nāgasuttavaṇṇanā	...	...	212
10. Bilārasuttavaṇṇanā	...	...	213
11. Siṅgālasuttavaṇṇanā	...	...	213
12. Dutiyasiṅgālasuttavaṇṇanā	...	...	213

10. Bhikkhusaṁyutta

1. Kolitasuttavaṇṇanā	...	...	214
2. Upatissasuttavaṇṇanā	...	...	214
3. Ghaṭasuttavaṇṇanā	...	...	215
4. Navasuttavaṇṇanā	...	...	216
5. Sujātasuttavaṇṇanā	...	...	216
6. Lakuṇḍakabhaddiyasuttavaṇṇanā	...	...	217
7. Visākhasuttavaṇṇanā	...	...	219
8. Nandasuttavaṇṇanā	...	...	219
9. Tissasuttavaṇṇanā	...	...	220
10. Theranāmakasuttavaṇṇanā	...	...	222
11. Mahākappinasuttavaṇṇanā	...	...	223
12. Sahāyakasuttavaṇṇanā	...	...	227

Nidānavaggasaṁyuttaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၆-ဓနုဂ္ဂဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၇
၇-အာဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၀၉
၈-ကလိင်္ဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၁
၉-နာဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၂
၁၀-ဗိလာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၃
၁၁-သိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၃
၁၂-ဒုတိယသိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၃

၁၀-ဘိက္ခုသံယုတ္တ

၁-ကောလိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၄
၂-ဥပတိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၄
၃-ဃဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၅
၄-နဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၆
၅-သုဇာတသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၆
၆-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၇
၇-ဝိသာခသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၉
၈-နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၁၉
၉-တိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၀
၁၀-ထေရနာမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၂
၁၁-မဟာကပ္ပိနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၃
၁၂-သဟာယကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၇

နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khandhavaggasaṁyuttaṭṭhakathā

Mātikā — Piṭṭhaṅka

1. Khandhasaṁyutta

1. Nakulapituvagga

1.	Nakulapitusuttavaṇṇanā	...	...	229
2.	Devadahasuttavaṇṇanā	...	...	236
3.	Hāliddikānisuttavaṇṇanā	...	...	238
4.	Dutiyahāliddikānisuttavaṇṇanā	...	...	241
5.	Samādhisuttavaṇṇanā	...	...	241
6.	Paṭisallāṇasuttavaṇṇanā	...	...	241
7.	Upādāparitassanāsuttavaṇṇanā	...	...	241
8.	Dutiya-upādāparitassanāsuttavaṇṇanā	...	...	242
9.	Kālattaya-aniccasuttavaṇṇanā	...	...	242
10-11.	Kālattayadukkhasuttādivaṇṇanā	...	...	242

2. Aniccavagga

1-10.	Aniccasuttādivaṇṇanā	...	...	242

3. Bhāravagga

1.	Bhārasuttavaṇṇanā	...	...	243
2.	Pariññasuttavaṇṇanā	...	...	244
3.	Abhijānasuttavaṇṇanā	...	...	244
4-9.	Chandarāgasuttādivaṇṇanā	...	...	244
10.	Aghamūlasuttavaṇṇanā	...	...	244
11.	Pabhaṅgusuttavaṇṇanā	...	...	244

ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာ

မာတိကာ — ပိဋ္ဌင်္က

၁-ခန္ဓသံယုတ္တ

၁-နကုလပိတုဝဂ္ဂ

၁-နကုလပိတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၂၉
၂-ဒေဝဒဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၆
၃-ဟာလိဒ္ဒိကာနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၃၈
၄-ဒုတိယဟာလိဒ္ဒိကာနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၁
၅-သမာဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၁
၆-ပဋိသလ္လာဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၁
၇-ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၁
၈-ဒုတိယဥပါဒါပရိတဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ		....	၂၄၂
၉-ကာလတ္တယအနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂
၁၀-၁၁-ကာလတ္တယဒုက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂

၂-အနိစ္စဝဂ္ဂ

၁-၁၀-အနိစ္စသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၂

၃-ဘာရဝဂ္ဂ

၁-ဘာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၃
၂-ပရိညသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၃-အဘိဇာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၄-၉-ဆန္ဒရာဂသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၁၀-အဃမူလသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၁၁-ပဘင်္ဂုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄

Mātikā			Piṭṭhaṅka

4. Natumhākavagga

1. Natumhākasuttavaṇṇanā	...	...	244
2. Dutiyanatumhākasuttavaṇṇanā	...	...	245
3. Aññatarabhikkhusuttavaṇṇanā	...	...	245
4. Dutiya-aññatarabhikkhusuttavaṇṇanā	...	...	245
5-6. Ānandasuttādivaṇṇanā	...	...	245
7-10. Anudhammasuttādivaṇṇanā	...	...	246

5. Attadīpavagga

1. Attadīpasuttavaṇṇanā	...	...	247
2. Paṭipadāsuttavaṇṇanā	...	...	247
3. Aniccasuttavaṇṇanā	...	...	248
4. Dutiya-aniccasuttavaṇṇanā	...	...	248
5. Samanupassanāsuttavaṇṇanā	...	...	248
6. Khandhasuttavaṇṇanā	...	...	249
7-8. Soṇasuttādivaṇṇanā	...	...	250
9-10. Nandikkhayasuttādivaṇṇanā	...	...	250

(6) 1. Upayavagga

1. Upayasuttavaṇṇanā	...	...	250
2. Bījasuttavaṇṇanā	...	...	250
3. Udānasuttavaṇṇanā	...	...	251
4. Upādānaparipavattasuttavaṇṇanā	...	...	254
5. Sattaṭṭhānasuttavaṇṇanā	...	...	255
6. Sammāsambuddhasuttavaṇṇanā	...	...	256
7. Anattalakkhaṇasuttavaṇṇanā	...	...	256
8. Mahālisuttavaṇṇanā	...	...	256
9. Ādittasuttavaṇṇanā	...	...	257
10. Niruttipathasuttavaṇṇanā	...	...	257

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်

၄-နတုမှာကဝဂ္ဂ

၁-နတုမှာကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၄
၂-ဒုတိယနတုမှာကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅
၃-အညတရဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅
၄-ဒုတိယအညတရဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅
၅-၆-အာနန္ဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၅
၇-၁၀-အနုဓမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၆

၅-အတ္တဒီပဝဂ္ဂ

၁-အတ္တဒီပသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၇
၂-ပဋိပဒါသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၇
၃-အနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
၄-ဒုတိယအနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
၅-သမနုပဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၈
၆-ခန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၄၉
၇-၈-သောဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၀
၉-၁၀-နန္ဒိက္ခယသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၀

(၆) ၁-ဥပယဝဂ္ဂ

၁-ဥပယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၀
၂-ဗီဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၀
၃-ဥဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၁
၄-ဥပါဒါနပရိပဝတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၄
၅-သတ္တဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၅
၆-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၆
၇-အနတ္တလက္ခဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၆
၈-မဟာလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၆
၉-အာဒိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၇
၁၀-နိရုတ္တိပထသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၇

Mātikā			Piṭṭhaṅka
(7) 2. Arahantavagga			
1. Upādiyamānasuttavaṇṇanā	...	...	258
2. Maññamānasuttavaṇṇanā	...	...	258
3. Abhinandamānasuttavaṇṇanā	...	...	258
4-6. Aniccasuttādivaṇṇanā	...	...	258
7. Anattaniyasuttavaṇṇanā	...	...	258
8-10. Rajanīyasaṇṭhitasuttādivaṇṇanā	...	...	259
(8) 3. Khajjanīyavagga			
1-3. Assādasuttādivaṇṇanā	...	...	259
4. Arahantasuttavaṇṇanā	...	...	259
5. Dutiya-arahantasuttavaṇṇanā	...	...	261
6. Sīhasuttavaṇṇanā	...	...	261
7. Khajjanīyasuttavaṇṇanā	...	...	266
8. Piṇḍolyasuttavaṇṇanā	...	...	274
9. Pālileyyasuttavaṇṇanā	...	...	279
10. Puṇṇamasuttavaṇṇanā	...	...	282
(9) 4. Theravagga			
1. Ānandasuttavaṇṇanā	...	...	283
2. Tissasuttavaṇṇanā	...	...	284
3. Yamakasuttavaṇṇanā	...	...	284
4. Anurādhasuttavaṇṇanā	...	...	286
5. Vakkalisuttavaṇṇanā	...	...	287
6. Assajisuttavaṇṇanā	...	...	289
7. Khemakasuttavaṇṇanā	...	...	289
8. Channasuttavaṇṇanā	...	...	291
9-10. Rāhulasuttādivaṇṇanā	...	...	292

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
(၇) ၂-အရဟန္တဝဂ္ဂ			
၁-ဥပါဒိယမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၈
၂-မညမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၈
၃-အဘိနန္ဒမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၈
၄-၆-အနိစ္စသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၈
၇-အနတ္တနိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၈
၈-၁၀-ရဇနီယသဏ္ဌိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၉
(၈) ၃-ခဇ္ဇနီယဝဂ္ဂ			
၁-၃-အဿာဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၉
၄-အရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၅၉
၅-ဒုတိယအရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၁
၆-သီဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၁
၇-ခဇ္ဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၆၆
၈-ပိဏ္ဍောလျသုတ္တဝဏ္ဏနာ	...	....	၂၇၄
၉-ပါလိလေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၇၉
၁၀-ပုဏ္ဏမသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၂
(၉) ၄-ထေရဝဂ္ဂ			
၁-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၃
၂-တိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၄
၃-ယမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၄
၄-အနုရာဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၆
၅-ဝက္ကလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၇
၆-အဿဇိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၉
၇-ခေမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၈၉
၈-ဆန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၉၁
၉-၁၀-ရာဟုလသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	....	၂၉၂

Mātikā Piṭṭhaṅka

(10) 5. Pupphavagga

1. Nadīsuttavaṇṇanā 292
2. Pupphasuttavaṇṇanā 293
3. Pheṇapiṇḍūpamasuttavaṇṇanā 293
4-6. Gomayapiṇḍasuttādivaṇṇanā 297
7. Gaddulabaddhasuttavaṇṇanā 298
8. Dutiyagaddulabaddhasuttavaṇṇanā 299
9. Vāsijaṭasuttavaṇṇanā 300
10. Aniccasaññāsuttavaṇṇanā 303

(11) 1. Antavagga

1. Antasuttavaṇṇanā 304
2-3. Dukkhasuttādivaṇṇanā 304
4. Pariññeyyasuttavaṇṇanā 304
5-10. Samaṇasuttādivaṇṇanā 304

(12) 2. Dhammakathikavagga

1-2. Avijjāsuttādivaṇṇanā 305
3. Dhammakathikasuttavaṇṇanā 305
4. Dutiyadhammakathikasuttavaṇṇanā 305
5-9. Bandhanasuttādivaṇṇanā 305
10. Sīlavantasuttavaṇṇanā 305
11. Sutavantasuttavaṇṇanā 306
12-13. Kappasuttādivaṇṇanā 306

(13) 3. Avijjāvagga

1-10. Samudayadhammasuttādivaṇṇanā 306

(14) 4. Kukkuḷavagga

1-14. Kukkuḷasuttādivaṇṇanā 306

မာတိကာ ပိဋ္ဌင်္က

(၁၀) ၅-ပုပ္ဖဝဂ္ဂ

၁-နဒီသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၉၂
၂-ပုပ္ဖသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၉၃
၃-ဖေဏပိဏ္ဍူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၉၃
၄-၆-ဂေါမယပိဏ္ဍသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၂၉၇
၇-ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၉၈
၈-ဒုတိယဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၂၉၉
၉-ဝါသိဇဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၀
၁၀-အနိစ္စသညာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၃

(၁၁) ၁-အန္တဝဂ္ဂ

၁-အန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၄
၂-၃-ဒုက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၄
၄-ပရိညေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၄
၅-၁၀-သမဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၄

(၁၂) ၂-ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂ

၁-၂-အဝိဇ္ဇာသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၅
၃-ဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၅
၄-ဒုတိယဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၅
၅-၉-ဗန္ဓနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၅
၁၀-သီလဝန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၅
၁၁-သုတဝန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၆
၁၂-၁၃-ကပ္ပသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၆

(၁၃) ၃-အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ

၁-၁၀-သမုဒယဓမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၆

(၁၄) ၄-ကုက္ကုဠဝဂ္ဂ

၁-၁၄-ကုက္ကုဠသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၆

Mātikā | Piṭṭhaṅka

(15) 5. Diṭṭhivagga

1-9. Ajjhattasuttādivaṇṇanā 307
10. Ānandasuttavaṇṇanā 307

2. Rādhasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Mārasuttavaṇṇanā 308
2-10. Sattasuttādivaṇṇanā 308

2. Dutiyavagga

1-12. Mārasuttādivaṇṇanā 308

3-4. Āyācanavaggādi

1-11. Mārādisutta-ekādasakavaṇṇanā 309

3. Diṭṭhisaṁyutta

1. Sotāpattivagga

1. Vātasuttavaṇṇanā 310
2-4. Etaṁmamasuttādivaṇṇanā 310
5. Natthidinnasuttavaṇṇanā 311
6. Karotosuttavaṇṇanā 312
7. Hetusuttavaṇṇanā 313
8-10. Mahādiṭṭhisuttādivaṇṇanā 313
11-18. Antavāsuttādivaṇṇanā 316

2. Dutiyagamanādivaggavaṇṇanā ... 317

4. Okkantasaṁyutta

1-10. Cakkhusuttādivaṇṇanā 317

မာတိကာ | ပိဋ္ဌက်

(၁၅) ၅-ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂ

၁-၉-အဇ္ဈတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၇
၁၀-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၇

၂-ရာဓသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-မာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၀၈
၂-၁၀-သတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၈

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၁၂-မာရသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၀၈

၃-၄-အာယာစနဝဂ္ဂါဒိ

၁-၁၁-မာရာဒိသုတ္တဧကာဒသကဝဏ္ဏနာ ၃၀၉

၃-ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တ

၁-သောတာပတ္တိဝဂ္ဂ

၁-ဝါတသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁၀
၂-၄-ဧတံမမသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၁၀
၅-နတ္ထိဒိန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁၁
၆-ကရောတောသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁၂
၇-ဟေတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ ၃၁၃
၈-၁၀-မဟာဒိဋ္ဌိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၁၃
၁၁-၁၈-အန္တဝါသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၁၆

၂-ဒုတိယဂမနာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ ၃၁၇

၄-ဩက္ကန္တသံယုတ္တ

၁-၁၀-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ ၃၁၇

Mātikā		Piṭṭhaṅka
5. Upādasaṁyuttavaṇṇanā	...	318
6. Kilesasaṁyuttavaṇṇanā	...	318
7. Sāriputtasaṁyutta		
1-9. Vivekajasuttādivaṇṇanā	... ...	318
10. Sucimukhīsuttavaṇṇanā	... ...	318
8. Nāgasaṁyutta		
1. Suddhikasuttavaṇṇanā	... ...	319
2-50. Paṇītatarasuttādivaṇṇanā	... ...	320
9. Supaṇṇasaṁyuttavaṇṇanā	...	320
10. Gandhabbakāyasaṁyuttavaṇṇanā	...	321
11. Valāhakasaṁyuttavaṇṇanā	...	321
12. Vacchagottasaṁyuttavaṇṇanā	...	323
13. Jhānasaṁyutta		
1. Samādhimūlakasamāpattisuttavaṇṇanā	... ...	323
2-55. Samādhimūlakaṭhitisuttādivaṇṇanā	... ...	323

Khandhavaggasaṁyuttaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ		ပိဋ္ဌင်္က
၅-ဥပါဒသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၁၈
၆-ကိလေသသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၁၈
၇-သာရိပုတ္တသံယုတ္တ		
၁-၉-ဝိဝေကဇသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	၃၁၈
၁၀-သုစိမုခီသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၁၈
၈-နာဂသံယုတ္တ		
၁-သုဒ္ဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၁၉
၂-၅၀-ပဏီတတရသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၀
၉-သုပဏ္ဏသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၀
၁၀-ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၁
၁၁-ဝလာဟကသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	...	၃၂၁
၁၂-ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၃
၁၃-ဈာနသံယုတ္တ		
၁-သမာဓိမူလကသမာပတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၃
၂-၅၅-သမာဓိမူလကဌိတိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ	....	၃၂၃

ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Nidānavagga

Saṁyuttaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Nidānasaṁyutta

1. Buddhavagga

1. Paṭiccasamuppādasuttavaṇṇanā

1. **Evaṁ me sutan**ti Nidānavagge paṭhamaṁ Paṭiccasamuppādasuttaṁ. Tatrāyaṁ anupubbapadavaṇṇanā—**tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesī**ti ettha[1] **tatrā**ti desakālaparidīpanaṁ. Taṁ hi “yaṁ samayaṁ viharati, tatra[2] samaye, yasmiñca Jetavane viharati, tatra Jetavane”ti dīpeti. Bhāsitabbayutte vā desakāle[3] dīpeti. Na hi Bhagavā ayutte dese kāle ca dhammaṁ bhāsati. “Akālo kho tāva bāhiyā”ti-ādi[4] cettha sādhakaṁ. **Kho**ti padapūraṇamatte, avadhāraṇe[5] ādikālatthe vā nipāto. **Bhagavā**ti lokagarudīpanaṁ. **Bhikkhū**ti kathāsavanayuttapuggalavacanaṁ. Apicettha “bhikkhakoti bhikkhu, bhikkhācariyaṁ ajjhūpagatoti bhikkhū”ti-ādinā[6] nayena vacanattho veditabbo. **Āmantesī**ti ālapi abhāsi sambodhesi, ayamettha attho. Aññatra pana ñāpanepi[7] hoti. Yathāha

1. Tattha (Sī), tatra (Syā) 2. Tasmiṁ (Sī) 3. Desakāleti (Sī)
4. Khu 1. 85 piṭṭhe. 5. Avadhāraṇatthe (Sī)
6. Vi 1. 28; Abhi 2. 254 piṭṭhesu. 7. Viññāpanepi (Syā)

နိဒါနဝဂ္ဂ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-နိဒါနသံယုတ္တ

၁-ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁။ **ဧဝံ မေ သုတ**န္တိ နိဒါနဝဂ္ဂေ ပဌမံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ္တံ။ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ—**တတြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ ဧတ္ထ[၁] **တတြာ**တိ ဒေသကာလပရိဒီပနံ။ တံ ဟိ “ယံ သမယံ ဝိဟရတိ၊ တတြ[၂] သမယေ၊ ယသ္မိဉ္စ ဇေတဝနေ ဝိဟရတိ၊ တတြ ဇေတဝနေ”တိ ဒီပေတိ။ ဘာသိတဗ္ဗယုတ္တေ ဝါ ဒေသကာလေ[၃] ဒီပေတိ။ န ဟိ ဘဂဝါ အယုတ္တေ ဒေသေ ကာလေ စ ဓမ္မံ ဘာသတိ။ “အကာလော ခေါ တာဝ ဗာဟိယာ”တိအာဒိ[၄] စေတ္ထ သာဓကံ။ **ခေါ**တိ ပဒပူရဏမတ္တေ၊ အဝဓာရဏေ[၅] အာဒိကာလတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ **ဘဂဝါ**တိ လောကဂရုဒီပနံ။ **ဘိက္ခူ**တိ ကထာသဝနယုတ္တပုဂ္ဂလဝစနံ။ အပိစေတ္ထ “ဘိက္ခကောတိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတောတိ ဘိက္ခူ”တိအာဒိနာ[၆] နယေန ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာမန္တေသီ**တိ အာလပိ အဘာသိ သမ္ဗောဓေသိ၊ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အညတြ ပန ဉာပနေပိ[၇] ဟောတိ။ ယထာဟ

၁-တတ္ထ (သီ)၊ တတြ (သျာ) ၂-တသ္မိံ (သီ) ၃-ဒေသကာလေတိ (သီ) ၄-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။
၅-အဝဓာရဏတ္ထေ (သီ) ၆-ဝိ ၁-၂၈၊ အဘိ ၂-၂၅၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၇-ဝိညာပနေပိ (သျာ)

“āmantayāmi vo bhikkhave, paṭivedayāmi vo bhikkhave”ti. Pakkosanepi. Yathāha “ehi tvaṁ bhikkhu mama vacanena Sāriputtaṁ āmantehī”ti[1]. **Bhikkhavo**ti āmantanākāradīpanaṁ. Tañca bhikkhanasīlatādiguṇayogasiddhattā vuttaṁ. Bhikkhanasīlatāguṇayuttopi hi bhikkhu, bhikkhanadhammatāguṇayuttopi bhikkhane sādhukāritāguṇayuttopīti saddavidū maññanti. Tena ca tesaṁ bhikkhanasīlatādiguṇayogasiddhena vacanena hīnādhikajanasevitavuttiṁ pakāsento uddhatadīnabhāvaniggahaṁ karoti. “Bhikkhavo”ti iminā ca karuṇāvipphārasommahadayanayananipātapubbaṅgamena vacanena[2] te attano abhimukhe karonto teneva kathetukamyatādīpakena nesaṁ vacanena sotukamyataṁ janeti, teneva ca sambodhanatthena sādhukaṁ manasikārepi niyojeti. Sādhukaṁ manasikārāyattā[3] hi sāsanasampatti.

Aparesupi devamanussesu vijjamānesu kasmā bhikkhūyeva āmantesīti ce. Jeṭṭhaseṭṭhāsannasadāsannihitabhāvato. Sabbaparisasādhāraṇā hi Bhagavato dhammadesanā, parisāya jeṭṭhā bhikkhū paṭhamaṁ uppannattā, seṭṭhā anagāriyabhāvaṁ ādiṁ katvā Satthucariyānuvidhāyakattā sakalasāsanapaṭiggāhakattā ca, āsannā tattha nisinnesu Satthusantikattā, sadāsannihitā Satthusantikāvacarattāti. Apica te dhammadesanāya bhājanaṁ yathānusiṭṭhaṁ paṭipattisabbhāvato. Visesato ca ekacce bhikkhūyeva sandhāya ayaṁ desanāpīti evaṁ āmantesi.

Kimatthaṁ pana Bhagavā dhammaṁ desento paṭhamaṁ bhikkhū āmantesi, na dhammameva desesīti. Satijananatthaṁ. Bhikkhū aññaṁ cintentāpi vikkhittacittāpi dhammaṁ paccavekkhantāpi kammaṭṭhānaṁ manasikarontāpi nisinnā honti, te anāmantetvā dhamme desiyamāne “ayaṁ desanā kiṁnidānā kiṁpaccayā katamāya aṭṭhuppattiyā desitā”ti sallakkhetuṁ asakkontā duggahitaṁ vā gaṇheyyuṁ, na vā gaṇheyyuṁ, tena nesaṁ satijananatthaṁ Bhagavā paṭhamaṁ āmantetvā pacchā dhammaṁ deseti.

Bhadanteti gāravavacanametaṁ, Satthuno paṭivacanadānaṁ vā. Apicettha “bhikkhavo”ti vadamāno Bhagavā bhikkhū ālapati. “Bhadante”ti vadamānā te Bhagavantaṁ paccālapanti. Tathā hi “bhikkhavo”ti Bhagavā ābhāsati,

1. Aṁ 3. 181 piṭṭhe.
2. ...nihitapubbaṅgamavacanena (Sī)
3. Manasikārayuttā (Syā)

“အာမန္တယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ၊ ပဋိဝေဒယာမိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ”တိ။ ပက္ကောသနေပိ။ ယထာဟ “ဧဟိ တွံ ဘိက္ခု မမ ဝစနေန သာရိပုတ္တံ အာမန္တေဟီ”တိ[၁]။ **ဘိက္ခဝေါ**တိ အာမန္တနာကာရဒီပနံ။ တဉ္စ ဘိက္ခနသီလတာဒိဂုဏယောဂသိဒ္ဓတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဘိက္ခနသီလတာဂုဏယုတ္တောပိ ဟိ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခနဓမ္မတာဂုဏယုတ္တောပိ ဘိက္ခနေ သာဓုကာရိတာဂုဏယုတ္တောပီတိ သဒ္ဒဝိဒူ မညန္တိ။ တေန စ တေသံ ဘိက္ခနသီလတာဒိဂုဏယောဂသိဒ္ဓေန ဝစနေန ဟီနာဓိကဇနသေဝိတဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော ဥဒ္ဓတဒီနဘာဝနိဂ္ဂဟံ ကရောတိ။ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဣမိနာ စ ကရုဏာဝိပ္ဖါရသောမ္မဟဒယနယနနိပါတပုဗ္ဗင်္ဂမေန ဝစနေန[၂] တေ အတ္တနော အဘိမုခေ ကရောန္တော တေနေဝ ကထေတုကမျတာဒီပကေန နေသံ ဝစနေန သောတုကမျတံ ဇနေတိ၊ တေနေဝ စ သမ္ဗောဓနတ္ထေန သာဓုကံ မနသိကာရေပိ နိယောဇေတိ။ သာဓုကံ မနသိကာရာယတ္တာ[၃] ဟိ သာသနသမ္ပတ္တိ။

အပရေသုပိ ဒေဝမနုဿေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု ကသ္မာ ဘိက္ခူယေဝ အာမန္တေသီတိ စေ။ ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌာသန္နသဒါသန္နိဟိတဘာဝတော။ သဗ္ဗပရိသသာဓာရဏာ ဟိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ၊ ပရိသာယ ဇေဋ္ဌာ ဘိက္ခူ ပဌမံ ဥပ္ပန္နတ္တာ၊ သေဋ္ဌာ အနဂါရိယဘာဝံ အာဒိံ ကတွာ သတ္ထုစရိယာနုဝိဓာယကတ္တာ သကလသာသနပဋိဂ္ဂါဟကတ္တာ စ၊ အာသန္နာ တတ္ထ နိသိန္နေသု သတ္ထုသန္တိကတ္တာ၊ သဒါသန္နိဟိတာ သတ္ထုသန္တိကာဝစရတ္တာတိ။ အပိစ တေ ဓမ္မဒေသနာယ ဘာဇနံ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိသဗ္ဘာဝတော။ ဝိသေသတော စ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူယေဝ သန္ဓာယ အယံ ဒေသနာပီတိ ဧဝံ အာမန္တေသိ။

ကိမတ္ထံ ပန ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပဌမံ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ၊ န ဓမ္မမေဝ ဒေသေသီတိ။ သတိဇနနတ္ထံ။ ဘိက္ခူ အညံ စိန္တေန္တာပိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာပိ ဓမ္မံ ပစ္စဝေက္ခန္တာပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တာပိ နိသိန္နာ ဟောန္တိ၊ တေ အနာမန္တေတွာ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ “အယံ ဒေသနာ ကိံနိဒါနာ ကိံပစ္စယာ ကတမာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဒေသိတာ”တိ သလ္လက္ခေတုံ အသက္ကောန္တာ ဒုဂ္ဂဟိတံ ဝါ ဂဏှေယျုံ, န ဝါ ဂဏှေယျုံ၊ တေန နေသံ သတိဇနနတ္ထံ ဘဂဝါ ပဌမံ အာမန္တေတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။

ဘဒန္တေတိ ဂါရဝဝစနမေတံ၊ သတ္ထုနော ပဋိဝစနဒါနံ ဝါ။ အပိစေတ္ထ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဝဒမာနော ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာလပတိ။ “ဘဒန္တေ”တိ ဝဒမာနာ တေ ဘဂဝန္တံ ပစ္စာလပန္တိ။ တထာ ဟိ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ဘဂဝါ အာဘာသတိ၊

၁-အံ ၃-၁၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-....နိဟိတပုဗ္ဗင်္ဂမဝစနေန (သီ)
၃-မနသိကာရယုတ္တာ (သျာ)

“bhadante”ti paccābhāsanti. “Bhikkhavo”ti paṭivacanaṁ dāpeti, “bhadante”ti paṭivacanaṁ denti. **Te bhikkhū**ti ye[1] Bhagavā āmantesi, te. Bhagavato **paccassosun**ti Bhagavato āmantanaṁ pati-assosuṁ, abhimukhā hutvā suṇiṁsu sampaṭicchiṁsu paṭiggahesunti attho. **Bhagavā etadavocā**ti Bhagavā etaṁ idāni vattabbaṁ sakalasuttaṁ avoca. Ettāvatā yaṁ āyasmatā Ānandena atthabyañjanasampannassa Buddhānaṁ desanāñāṇagambhīrabhāvasaṁsūcakassa imassa suttassa sukhāvagāhaṇatthaṁ kāladesadesakaparisāpadesappaṭimaṇḍitaṁ nidānaṁ bhāsitaṁ, tassa atthavaṇṇanā samattā.

Idāni **paṭiccasamuppādaṁ vo**ti-ādinā nayena Bhagavatā nikkhittassa suttassa saṁvaṇṇanāya okāso anuppatto. Sā panesā suttavaṇṇanā yasmā suttanikkhepaṁ vicāretvā vuccamānā pākaṭā hoti, tasmā suttanikkhepaṁ tāva vicāressāma. Cattāro hi suttanikkhepā—attajjhāsayo, parajjhāsayo, pucchāvasiko, aṭṭhuppattikoti. Tattha yāni suttāni Bhagavā parehi anajjhiṭṭho kevalaṁ attano ajjhāsayeneva katheti, seyyathidaṁ? Dasabalasuttantahārako[2] Candopamavīṇopamasammappadhāna-iddhipāda-indriyabalabojjhaṅgamaggaṅgasuttantahārakoti evamādīni, tesaṁ **attajjhāsayo** nikkhepo.

Yāni pana “paripakkā kho Rāhulassa vimuttiparipācanīyā dhammā, yaṁnūnāhaṁ Rāhulaṁ uttariṁ āsavānaṁ khaye vineyyan”ti[3] evaṁ paresaṁ ajjhāsayaṁ khantiṁ nijjhānakkhamaṁ[4] manaṁ abhinīhāraṁ bujjhanabhāvañca apekkhitvā parajjhāsayavasena kathitāni, seyyathidaṁ? Cūḷarāhulovādasuttaṁ Mahārāhulovādasuttaṁ Dhammacakkappavattanaṁ Anattalakkhaṇasuttaṁ Āsīvisopamasuttaṁ Dhātuvibhaṅgasuttanti evamādīni, tesaṁ **parajjhāsayo** nikkhepo.

Bhagavantaṁ pana upasaṅkamitvā catasso parisā cattāro vaṇṇā nāgā supaṇṇā gandhabbā asurā yakkhā mahārājāno Tāvatiṁsādayo devā mahābrahmāti evamādayo “bojjhaṅgā bojjhaṅgāti bhante vuccanti, nīvaraṇā nīvaraṇāti bhante vuccanti[5], ime nu kho bhante pañcupādānakkhandhā, kiṁsūdha vittaṁ purisassa seṭṭhan”ti-ādinā[6] nayena pañhaṁ pucchanti. Evaṁ puṭṭhena Bhagavatā

1. Ye ca (Sī, Ka)
2. Sakalasuttantahārako (Sī), vasalasuttantahārako (Syā)
3. Saṁ 2. 324; Ma 3. 325 piṭṭhesu.
4. Nijjhājakkhamataṁ (Sī)
5. Saṁ 3. 75 piṭṭhe.
6. Saṁ 1. 216; Khu 1. 306 piṭṭhesu.

“ဘဒန္တေ”တိ ပစ္စာဘာသန္တိ။ “ဘိက္ခဝေါ”တိ ပဋိဝစနံ ဒါပေတိ၊ “ဘဒန္တေ”တိ ပဋိဝစနံ ဒေန္တိ။ **တေ ဘိက္ခူ**တိ ယေ[၁] ဘဂဝါ အာမန္တေသိ၊ တေ။ **ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုန္တိ** ဘဂဝတော အာမန္တနံ ပတိအဿောသုံ၊ အဘိမုခါ ဟုတွာ သုဏိံသု သမ္ပဋိစ္ဆိံသု ပဋိဂ္ဂဟေသုန္တိ အတ္ထော။ **ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစာ**တိ ဘဂဝါ ဧတံ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလသုတ္တံ အဝေါစ။ ဧတ္တာဝတာ ယံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာဉာဏဂမ္ဘီရဘာဝသံသူစကဿ ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂါဟဏတ္ထံ ကာလဒေသဒေသကပရိသာပဒေသပ္ပဋိမဏ္ဍိတံ နိဒါနံ ဘာသိတံ၊ တဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ။

ဣဒါနိ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝေါ**တိအာဒိနာ နယေန ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တဿ သုတ္တဿ သံဝဏ္ဏနာယ ဩကာသော အနုပ္ပတ္တော။ သာ ပနေသာ သုတ္တဝဏ္ဏနာ ယသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပံ ဝိစာရေတွာ ဝုစ္စမာနာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပံ တာဝ ဝိစာရေဿာမ။ စတ္တာရော ဟိ သုတ္တနိက္ခေပါ—အတ္တဇ္ဈာသယော, ပရဇ္ဈာသယော, ပုစ္ဆာဝသိကော, အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကောတိ။ တတ္ထ ယာနိ သုတ္တာနိ ဘဂဝါ ပရေဟိ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ကေဝလံ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနေဝ ကထေတိ၊ သေယျထိဒံ? ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရကော[၂] စန္ဒောပမဝီဏောပမသမ္မပ္ပဓာနဣဒ္ဓိပါဒဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမဂ္ဂင်္ဂသုတ္တန္တဟာရကောတိ ဧဝမာဒီနိ၊ တေသံ **အတ္တဇ္ဈာသယော** နိက္ခေပေါ။

ယာနိ ပန “ပရိပက္ကာ ခေါ ရာဟုလဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယာ ဓမ္မာ၊ ယံနူနာဟံ ရာဟုလံ ဥတ္တရိံ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေယျ”န္တိ[၃] ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ခန္တိံ နိဇ္ဈာနက္ခမံ[၄] မနံ အဘိနီဟာရံ ဗုဇ္ဈနဘာဝဉ္စ အပေက္ခိတွာ ပရဇ္ဈာသယဝသေန ကထိတာနိ၊ သေယျထိဒံ? စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနံ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တံ အာသီဝိသောပမသုတ္တံ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန္တိ ဧဝမာဒီနိ၊ တေသံ **ပရဇ္ဈာသယော** နိက္ခေပေါ။

ဘဂဝန္တံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ စတဿော ပရိသာ စတ္တာရော ဝဏ္ဏာ နာဂါ သုပဏ္ဏာ ဂန္ဓဗ္ဗာ အသုရာ ယက္ခာ မဟာရာဇာနော တာဝတိံသာဒယော ဒေဝါ မဟာဗြဟ္မာတိ ဧဝမာဒယော “ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ ဘန္တေ ဝုစ္စန္တိ၊ နီဝရဏာ နီဝရဏာတိ ဘန္တေ ဝုစ္စန္တိ[၅]၊ ဣမေ နု ခေါ ဘန္တေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ကိံသူဓ ဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌ”န္တိအာဒိနာ[၆] နယေန ပဉှံ ပုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ ပုဋ္ဌေန ဘဂဝတာ

၁-ယေ စ (သီ၊ က)
၂-သကလသုတ္တန္တဟာရကော (သီ)၊ ဝသလသုတ္တန္တဟာရကော (သျာ)
၃-သံ ၂-၃၂၄၊ မ ၃-၃၂၅-ပိဋ္ဌေသု။
၄-နိဇ္ဈာနက္ခမတံ (သီ)
၅-သံ ၃-၇၅-ပိဋ္ဌေ။
၆-သံ ၁-၂၁၆၊ ခု ၁-၃၀၆-ပိဋ္ဌေသု။

yāni kathitāni bojjhaṅgasaṁyuttādīni, yāni vā panaññānipi Devatāsaṁyutta Mārasaṁyutta Brahmasaṁyutta Sakkapañha Cūḷavedalla Mahāvedalla Sāmaññaphala-āḷavaka Sūciloma Kharalomasuttādīni, tesaṁ **pucchāvasiko** nikkhepo.

Yāni pana tāni uppannaṁ kāraṇaṁ paṭicca kathitāni, seyyathidaṁ? Dhammadāyādaṁ Cūḷasīhanādasuttaṁ puttamaṁsūpamaṁ dārukkhandhūpamaṁ aggikkhandhūpamaṁ pheṇapiṇḍūpamaṁ pāricchattakūpamanti evamādīni, tesaṁ **aṭṭhuppattiko** nikkhepo.

Evametesu catūsu nikkhepesu imassa paṭiccasamuppādasuttassa parajjhāsayo nikkhepo. Parapuggalajjhāsayavasena hidaṁ Bhagavatā nikkhittaṁ. Katamesaṁ puggalānaṁ ajjhāsayavasenāti? Ugghaṭitaññūnaṁ. Cattāro hi puggalā ugghaṭitaññū vipañcitaññū neyyo padaparamoti. Tattha yassa puggalassa saha udāhaṭavelāya dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **ugghaṭitaññū**. Yassa puggalassa saṁkhittena bhāsitassa vitthārena atthe vibhajiyamāne dhammābhisamayo hoti,ayaṁ vuccati puggalo **vipañcitaññū**. Yassa puggalassa uddesato paripucchato yoniso manasikaroto kalyāṇamitte sevato bhajato payirupāsato anupubbena dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **neyyo**. Yassa puggalassa bahumpi suṇato bahumpi dhārayato bahumpi vācayato na tāya jātiyā dhammābhisamayo hoti, ayaṁ vuccati puggalo **padaparamo**. Iti imesu catūsu puggalesu ugghaṭitaññūpuggalānaṁ[1] ajjhāsayavasena idaṁ suttaṁ nikkhittaṁ.

Tadā kira pañcasatā janapadavāsikā bhikkhū sabbeva ekacarā dvicarā ticarā catucarā pañcacarā sabhāgavuttino dhutaṅgadharā āraddhavīriyā yuttayogā vipassakā saṇhaṁ sukhumaṁ[2] suññataṁ paccayākāradesanaṁ patthayamānā sāyanhasamaye Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā rattakambalasāṇiyā parikkhipamānā viya desanaṁ paccāsīsamānā[3] parivāretvā nisīdiṁsu. Tesaṁ ajjhāsayavasena Bhagavā idaṁ suttaṁ ārabhi. Yathā hi cheko cittakāro aparikammakatabhittiṁ labhitvā na āditova rūpaṁ samuṭṭhāpesi, mahāmattikalepādīhi pana bhittiparikammaṁ tāva katvā

1. Ugghaṭitaññūnaṁ puggalānaṁ (Sī)
2. Saṇhasukhumaṁ (Sī)
3. Paccāsiṁsamānā (Sī, Syā)

ယာနိ ကထိတာနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တာဒီနိ၊ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ ဒေဝတာသံယုတ္တ မာရသံယုတ္တ ဗြဟ္မသံယုတ္တ သက္ကပဉ္ဟ စူဠဝေဒလ္လ မဟာဝေဒလ္လ သာမညဖလအာဠဝက သူစိလောမ ခရလောမသုတ္တာဒီနိ၊ တေသံ **ပုစ္ဆာဝသိကော** နိက္ခေပေါ။

ယာနိ ပန တာနိ ဥပ္ပန္နံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကထိတာနိ၊ သေယျထိဒံ? ဓမ္မဒါယာဒံ စူဠသီဟနာဒသုတ္တံ ပုတ္တမံသူပမံ ဒါရုက္ခန္ဓူပမံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမံ ဖေဏပိဏ္ဍူပမံ ပါရိစ္ဆတ္တကူပမန္တိ ဧဝမာဒီနိ၊ တေသံ **အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော** နိက္ခေပေါ။

ဧဝမေတေသု စတူသု နိက္ခေပေသု ဣမဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ္တဿ ပရဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။ ပရပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝသေန ဟိဒံ ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တံ။ ကတမေသံ ပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယဝသေနာတိ? ဥဂ္ဃဋိတညူနံ။ စတ္တာရော ဟိ ပုဂ္ဂလာ ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိပဉ္စိတညူ နေယျော ပဒပရမောတိ။ တတ္ထ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဥဂ္ဃဋိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇီယမာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ဝိပဉ္စိတညူ**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဒ္ဒေသတော ပရိပုစ္ဆတော ယောနိသော မနသိကရောတော ကလျာဏမိတ္တေ သေဝတော ဘဇတော ပယိရုပါသတော အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **နေယျော**။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဗဟုမ္ပိ သုဏတော ဗဟုမ္ပိ ဓာရယတော ဗဟုမ္ပိ ဝါစယတော န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော **ပဒပရမော**။ ဣတိ ဣမေသု စတူသု ပုဂ္ဂလေသု ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂလာနံ[၁] အဇ္ဈာသယဝသေန ဣဒံ သုတ္တံ နိက္ခိတ္တံ။

တဒါ ကိရ ပဉ္စသတာ ဇနပဒဝါသိကာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗေဝ ဧကစရာ ဒွိစရာ တိစရာ စတုစရာ ပဉ္စစရာ သဘာဂဝုတ္တိနော ဓုတင်္ဂဓရာ အာရဒ္ဓဝီရိယာ ယုတ္တယောဂါ ဝိပဿကာ သဏှံ သုခုမံ[၂] သုညတံ ပစ္စယာကာရဒေသနံ ပတ္ထယမာနာ သာယနှသမယေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ရတ္တကမ္ဗလသာဏိယာ ပရိက္ခိပမာနာ ဝိယ ဒေသနံ ပစ္စာသီသမာနာ[၃] ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ တေသံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဘဂဝါ ဣဒံ သုတ္တံ အာရဘိ။ ယထာ ဟိ ဆေကော စိတ္တကာရော အပရိကမ္မကတဘိတ္တိံ လဘိတွာ န အာဒိတောဝ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေသိ၊ မဟာမတ္တိကလေပါဒီဟိ ပန ဘိတ္တိပရိကမ္မံ တာဝ ကတွာ

၁-ဥဂ္ဃဋိတညူနံ ပုဂ္ဂလာနံ (သီ)
၂-သဏှသုခုမံ (သီ)
၃-ပစ္စာသိံသမာနာ (သီ၊ သျာ)

kataparikammāya bhittiyā rūpaṁ samuṭṭhāpeti, kataparikammaṁ pana bhittiṁ labhitvā bhittiparikammabyāpāraṁ akatvā raṅgajātāni yojetvā vaṭṭikaṁ vā tūlikaṁ vā ādāya rūpameva samuṭṭhāpeti, evameva Bhagavā akatābhinivesaṁ ādikammikakulaputtaṁ labhitvā nāssa āditova arahattapadaṭṭhānaṁ saṇhaṁ sukhumaṁ suññataṁ vipassanālakkhaṇaṁ ācikkhati, sīlasamādhikammassakatādiṭṭhisampadāya pana yojento pubbabhāgapaṭipadaṁ tāva ācikkhati. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

> "Tasmātiha tvaṁ bhikkhu ādimeva visodhehi kusalesu dhammesu. Ko cādi kusalānaṁ dhammānaṁ. Sīlañca suvisuddhaṁ diṭṭhi ca ujukā. Yato kho te bhikkhu sīlañca suvisuddhaṁ bhavissati diṭṭhi ca ujukā. Tato tvaṁ bhikkhu sīlaṁ nissāya sīle patiṭṭhāya cattāro satipaṭṭhāne tividhena bhāveyyāsi[1]. Katame cattāro, idha tvaṁ bhikkhu ajjhattaṁ vā kāye kāyānupassī viharāhi ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Bahiddhā vā kāye -pa-. Ajjhattabahiddhā vā kāye -pa-. Dhammesu dhammānupassī viharāhi ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassaṁ. Yato kho tvaṁ bhikkhu sīlaṁ nissāya sīle patiṭṭhāya ime cattāro satipaṭṭhāne evaṁ tividhena bhāvessasi, tato tuyhaṁ bhikkhu yā ratti vā divaso vā āgamissati, vuddhiyeva pāṭikaṅkhā kusalesu dhammesu, no parihānī"ti[2].

Evaṁ ādikammikakulaputtassa sīlakathāya parikammaṁ kathetvā arahattapadaṭṭhānaṁ saṇhaṁ sukhumaṁ suññataṁ vipassanālakkhaṇaṁ ācikkhati.

Parisuddhasīlaṁ pana āraddhavīriyaṁ yuttayogaṁ vipassakaṁ labhitvā nāssa pubbabhāgapaṭipadaṁ ācikkhati, ujukameva pana arahattapadaṭṭhānaṁ saṇhaṁ[3] sukhumaṁ suññataṁ vipassanālakkhaṇaṁ ācikkhati. Ime pañcasatā bhikkhū pubbabhāgapaṭipadaṁ parisodhetvā ṭhitā sudhantasuvaṇṇasadisā suparimajjitamaṇikkhandhasannibhā, eko lokuttaramaggova nesaṁ anāgato, iti tassāgamanatthāya Satthā tesaṁ ajjhāsayaṁ apekkhamāno idaṁ suttaṁ ārabhi[4].

1. Manasikareyyāsi (Sī)
2. Saṁ 3. 124 piṭṭhe.
3. Tesaṁ ajjhāsayaṁ saṇhaṁ (Ka)
4. Āhari (Syā)

ကတပရိကမ္မာယ ဘိတ္တိယာ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ကတပရိကမ္မံ ပန ဘိတ္တိံ လဘိတွာ ဘိတ္တိပရိကမ္မဗျာပါရံ အကတွာ ရင်္ဂဇာတာနိ ယောဇေတွာ ဝဋ္ဋိကံ ဝါ တူလိကံ ဝါ အာဒါယ ရူပမေဝ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ အကတာဘိနိဝေသံ အာဒိကမ္မိကကုလပုတ္တံ လဘိတွာ နာဿ အာဒိတောဝ အရဟတ္တပဒဋ္ဌာနံ သဏှံ သုခုမံ သုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏံ အာစိက္ခတိ၊ သီလသမာဓိကမ္မဿကတာဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါယ ပန ယောဇေန္တော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ တာဝ အာစိက္ခတိ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

> “တသ္မာတိဟ တွံ ဘိက္ခု အာဒိမေဝ ဝိသောဓေဟိ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ။ ယတော ခေါ တေ ဘိက္ခု သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ ဘဝိဿတိ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ။ တတော တွံ ဘိက္ခု သီလံ နိဿာယ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ တိဝိဓေန ဘာဝေယျာသိ[၁]။ ကတမေ စတ္တာရော၊ ဣဓ တွံ ဘိက္ခု အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရာဟိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ။ပ။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ။ပ။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရာဟိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော သတိမာ ဝိနေယျ လောကေ အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿံ။ ယတော ခေါ တွံ ဘိက္ခု သီလံ နိဿာယ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဧဝံ တိဝိဓေန ဘာဝေဿသိ၊ တတော တုယှံ ဘိက္ခု ယာ ရတ္တိ ဝါ ဒိဝသော ဝါ အာဂမိဿတိ၊ ဝုဍ္ဎိယေဝ ပါဋိကင်္ခါ ကုသလေသု ဓမ္မေသု၊ နော ပရိဟာနီ”တိ[၂]။

ဧဝံ အာဒိကမ္မိကကုလပုတ္တဿ သီလကထာယ ပရိကမ္မံ ကထေတွာ အရဟတ္တပဒဋ္ဌာနံ သဏှံ သုခုမံ သုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏံ အာစိက္ခတိ။

ပရိသုဒ္ဓသီလံ ပန အာရဒ္ဓဝီရိယံ ယုတ္တယောဂံ ဝိပဿကံ လဘိတွာ နာဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ အာစိက္ခတိ၊ ဥဇုကမေဝ ပန အရဟတ္တပဒဋ္ဌာနံ သဏှံ[၃] သုခုမံ သုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏံ အာစိက္ခတိ။ ဣမေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ပရိသောဓေတွာ ဌိတာ သုဓန္တသုဝဏ္ဏသဒိသာ သုပရိမဇ္ဇိတမဏိက္ခန္ဓသန္နိဘာ၊ ဧကော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါဝ နေသံ အနာဂတော၊ ဣတိ တဿာဂမနတ္ထာယ သတ္ထာ တေသံ အဇ္ဈာသယံ အပေက္ခမာနော ဣဒံ သုတ္တံ အာရဘိ[၄]။

၁-မနသိကရေယျာသိ (သီ)
၂-သံ ၃-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။
၃-တေသံ အဇ္ဈာသယံ သဏှံ (က)
၄-အာဟရိ (သျာ)

Tattha **paṭiccasamuppādan**ti paccayākāraṁ. Paccayākāro hi aññamaññaṁ paṭicca sahite dhamme uppādeti, tasmā paṭiccasamuppādoti vuccati. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Visuddhimaggato gahetabbo.

Voti ayaṁ vo-saddo paccatta-upayogakaraṇasampadānasāmivacanapadapūraṇesu dissati. “Kacci pana vo Anuruddhā samaggā sammodamānā”ti-ādīsu[1] hi paccatte dissati. “Gacchatha bhikkhave paṇāmemi vo”ti-ādīsu[2] upayoge. “Na vo mama santike vatthabban”ti-ādīsu[2] karaṇe. “Vanapatthapariyāyaṁ vo bhikkhave desessāmī”ti-ādīsu[3] sampadāne. “Sabbesaṁ vo Sāriputta subhāsitan”ti-ādīsu[4] sāmivacane. “Ye hi vo ariyā parisuddhakāyakammantā”ti-ādīsu[5] padapūraṇamatte. Idha panāyaṁ sampadāne daṭṭhabbo. **Bhikkhave**ti patissavena abhimukhībhūtānaṁ puna ālapanaṁ. **Desessāmī**ti desanāpaṭijānanaṁ. **Taṁ suṇāthā**ti taṁ paṭiccasamuppādaṁ taṁ desanaṁ mayā vuccamānaṁ suṇātha.

Sādhukaṁ manasi karothāti ettha pana sādhukaṁ sādhūti ekatthametaṁ. Ayañca sādhusaddo āyācanasampaṭicchanasampahaṁsanasundaradaḷhīkammādīsu dissati. “Sādhu me bhante Bhagavā saṁkhittena dhammaṁ desetū”ti-ādīsu[6] hi āyācane dissati. “Sādhu bhanteti kho so bhikkhu Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā”ti-ādīsu[7] sampaṭicchane. “Sādhu sādhu Sāriputtā”ti-ādīsu[8] sampahaṁsane.

“Sādhu dhammarucī rājā, sādhu paññāṇavā naro.
Sādhu mittānamaddubbho[9], pāpassa akaraṇaṁ sukhan”ti—

ādīsu[10] sundare. “Tena hi brāhmaṇa sādhukaṁ suṇāhī”ti-ādīsu[11] sādhukasaddoyeva daḷhīkamme, āṇattiyantipi vuccati. Idha panāyaṁ ettheva daḷhīkamme āṇattiyā ca attho veditabbo, sundaratthepi vaṭṭati. Daḷhīkaraṇatthena hi “daḷhaṁ imaṁ dhammaṁ suṇātha suggahitaṁ gaṇhantā”, āṇatti-atthena “mama āṇattiyā suṇātha”, sundaratthena “sundaramimaṁ bhaddakaṁ dhammaṁ

1. Ma 1. 266; Vi 3. 498 piṭṭhesu.
2. Ma 2. 120 piṭṭhe.
3. Ma 1. 149 piṭṭhe.
4. Ma 1. 281 piṭṭhe.
5. Ma 1. 20 piṭṭhe.
6. Aṁ 1. 571; Saṁ 2. 294; Saṁ 3. 143 piṭṭhesu.
7. Ma 3. 66 piṭṭhe.
8. Dī 3. 226 piṭṭhe.
9. Mittānamadrubbho (Syā, Ka)
10. Khu 6. 45 piṭṭhe Jātake.
11. Aṁ 2. 197 piṭṭhe.

တတ္ထ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ**န္တိ ပစ္စယာကာရံ။ ပစ္စယာကာရော ဟိ အညမညံ ပဋိစ္စ သဟိတေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေတိ၊ တသ္မာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂတော ဂဟေတဗ္ဗော။

ဝေါတိ အယံ ဝေါ-သဒ္ဒေါ ပစ္စတ္တဥပယောဂကရဏသမ္ပဒါနသာမိဝစန-ပဒပူရဏေသု ဒိဿတိ။ "ကစ္စိ ပန ဝေါ အနုရုဒ္ဓါ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ"တိ-အာဒီသု[၁] ဟိ ပစ္စတ္တေ ဒိဿတိ။ "ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ ပဏာမေမိ ဝေါ"တိအာဒီသု[၂] ဥပယောဂေ။ "န ဝေါ မမ သန္တိကေ ဝတ္ထဗ္ဗ"န္တိအာဒီသု[၂] ကရဏေ။ "ဝနပတ္ထ-ပရိယာယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမီ"တိအာဒီသု[၃] သမ္ပဒါနေ။ "သဗ္ဗေသံ ဝေါ သာရိပုတ္တ သုဘာသိတ"န္တိအာဒီသု[၄] သာမိဝစနေ။ "ယေ ဟိ ဝေါ အရိယာ ပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တာ"တိအာဒီသု[၅] ပဒပူရဏမတ္တေ။ ဣဓ ပနာယံ သမ္ပဒါနေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဘိက္ခဝေ**တိ ပတိဿဝေန အဘိမုခီဘူတာနံ ပုန အာလပနံ။ **ဒေသေဿာမီ**တိ ဒေသနာပဋိဇာနနံ။ **တံ သုဏာထာ**တိ တံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ တံ ဒေသနံ မယာ ဝုစ္စမာနံ သုဏာထ။

သာဓုကံ မနသိ ကရောထာတိ ဧတ္ထ ပန သာဓုကံ သာဓူတိ ဧကတ္ထမေတံ။ အယဉ္စ သာဓုသဒ္ဒေါ အာယာစနသမ္ပဋိစ္ဆနသမ္ပဟံသနသုန္ဒရဒဠှီကမ္မာဒီသု ဒိဿတိ။ "သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ"တိအာဒီသု[၆] ဟိ အာယာစနေ ဒိဿတိ။ "သာဓု ဘန္တေတိ ခေါ သော ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒိတွာ အနုမောဒိတွာ"တိအာဒီသု[၇] သမ္ပဋိစ္ဆနေ။ "သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တာ"တိအာဒီသု[၈] သမ္ပဟံသနေ။

"သာဓု ဓမ္မရုစိ ရာဇာ၊ သာဓု ပညာဏဝါ နရော။
သာဓု မိတ္တာနမဒ္ဒုဗ္ဘော[၉]၊ ပါပဿ အကရဏံ သုခ"န္တိ—

အာဒီသု[၁၀] သုန္ဒရေ။ "တေန ဟိ ဗြာဟ္မဏ သာဓုကံ သုဏာဟီ"တိအာဒီသု[၁၁] သာဓုကသဒ္ဒေါယေဝ ဒဠှီကမ္မေ၊ အာဏတ္တိယန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဣဓ ပနာယံ ဧတ္ထေဝ ဒဠှီကမ္မေ အာဏတ္တိယာ စ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သုန္ဒရတ္ထေပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဒဠှီကရဏတ္ထေန ဟိ "ဒဠှံ ဣမံ ဓမ္မံ သုဏာထ သုဂ္ဂဟိတံ ဂဏှန္တာ"၊ အာဏတ္တိ-အတ္ထေန "မမ အာဏတ္တိယာ သုဏာထ"၊ သုန္ဒရတ္ထေန "သုန္ဒရမိမံ ဘဒ္ဒကံ ဓမ္မံ

၁-မ ၁-၂၆၆၊ ဝိ ၃-၄၉၈-ပိဋ္ဌေသု။
၂-မ ၂-၁၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ ၁-၁၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၁-၂၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၅-မ ၁-၂၀-ပိဋ္ဌေ။
၆-အံ ၁-၅၇၁၊ သံ ၂-၂၉၄၊ သံ ၃-၁၄၃-ပိဋ္ဌေသု။
၇-မ ၃-၆၆-ပိဋ္ဌေ။
၈-ဒီ ၃-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ။
၉-မိတ္တာနမဒြုဗ္ဘော (သျာ၊ က)
၁၀-ခု ၆-၄၅-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၁၁-အံ ၂-၁၉၇-ပိဋ္ဌေ။

suṇāthā”ti etaṁ dīpitaṁ hoti. **Manasi karothā**ti āvajjetha, samannāharathāti attho. Avikkhittacittā hutvā nisāmetha, citte karothāti adhippāyo.

Idānettha **taṁ suṇāthā**ti sotindriyavikkhepanivāraṇametaṁ. **Sādhukaṁ manasi karothā**ti manasikāre daḷhīkammaniyojanena manindriyavikkhepanivāraṇaṁ. Purimaṁ cettha byañjanavipallāsagāhanivāraṇaṁ, pacchimaṁ atthavipallāsagāhanivāraṇaṁ. Purimena ca dhammassavane niyojeti, pacchimena sutānaṁ dhammānaṁ dhāraṇūpaparikkhāsu. Purimena ca “sabyañjano ayaṁ dhammo, tasmā savanīyo”ti dīpeti, pacchimena “sāttho, tasmā manasi kātabbo”ti. Sādhukapadaṁ vā ubhayapadehi yojetvā “yasmā ayaṁ dhammo dhammagambhīro ca desanāgambhīro ca, tasmā suṇātha sādhukaṁ. Yasmā atthagambhīro ca paṭivedhagambhīro ca, tasmā sādhukaṁ manasi karothā”ti evaṁ yojanā veditabbā[1]. **Bhāsissāmī**ti desessāmi. “Taṁ suṇāthā”ti ettha paṭiññātaṁ desanaṁ saṁkhittatova na desessāmi, apica kho vitthāratopi naṁ bhāsissāmīti vuttaṁ hoti. Saṅkhepavitthāravācakāni hi etāni padāni. Yathāha Vaṅgīsatthero—

> “Saṁkhittenapi deseti, vitthārenapi bhāsati.
> Sāḷikāyiva nigghoso, paṭibhānaṁ udīrayī”ti[2].

Evaṁ vutte ussāhajātā hutvā **evaṁ bhanteti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosuṁ** Satthu vacanaṁ sampaṭicchiṁsu, paṭiggahesunti vuttaṁ hoti.

Atha nesaṁ Bhagavā **etadavoca** etaṁ idāni vattabbaṁ “katamo ca bhikkhave paṭiccasamuppādo”ti-ādiṁ sakalaṁ suttaṁ avoca. Tattha **katamo ca bhikkhave paṭiccasamuppādo**ti kathetukamyatāpucchā. Pañcavidhā hi pucchā adiṭṭhajotanāpucchā diṭṭhasaṁsandanāpucchā vimaticchedanāpucchā anumatipucchā kathetukamyatāpucchāti, tāsaṁ idaṁ nānattaṁ—

Katamā **adiṭṭhajotanāpucchā**[3]. Pakatiyā lakkhaṇaṁ aññātaṁ hoti adiṭṭhaṁ atulitaṁ atīritaṁ avibhūtaṁ avibhāvitaṁ, tassa ñāṇāya

---

1. Kātabbā (Sī)
2. Saṁ 1. 191; Khu 2. 370 piṭṭhesu.
3. Khu 7. 263; Khu 8. 50 piṭṭhādīsu.

သုဏာထာ”တိ ဧတံ ဒီပိတံ ဟောတိ။ **မနသိ ကရောထာ**တိ အာဝဇ္ဇေထ၊ သမန္နာဟရထာတိ အတ္ထော။ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ နိသာမေထ၊ စိတ္တေ ကရောထာတိ အဓိပ္ပါယော။

ဣဒါနေတ္ထ **တံ သုဏာထာ**တိ သောတိန္ဒြိယဝိက္ခေပနိဝါရဏမေတံ။ **သာဓုကံ မနသိ ကရောထာ**တိ မနသိကာရေ ဒဠှီကမ္မနိယောဇနေန မနိန္ဒြိယဝိက္ခေပနိဝါရဏံ။ ပုရိမံ စေတ္ထ ဗျဉ္ဇနဝိပလ္လာသဂါဟနိဝါရဏံ၊ ပစ္ဆိမံ အတ္ထဝိပလ္လာသဂါဟနိဝါရဏံ။ ပုရိမေန စ ဓမ္မဿဝနေ နိယောဇေတိ၊ ပစ္ဆိမေန သုတာနံ ဓမ္မာနံ ဓာရဏူပပရိက္ခာသု။ ပုရိမေန စ “သဗျဉ္ဇနော အယံ ဓမ္မော၊ တသ္မာ သဝနီယော”တိ ဒီပေတိ၊ ပစ္ဆိမေန “သာတ္ထော၊ တသ္မာ မနသိ ကာတဗ္ဗော”တိ။ သာဓုကပဒံ ဝါ ဥဘယပဒေဟိ ယောဇေတွာ “ယသ္မာ အယံ ဓမ္မော ဓမ္မဂမ္ဘီရော စ ဒေသနာဂမ္ဘီရော စ၊ တသ္မာ သုဏာထ သာဓုကံ။ ယသ္မာ အတ္ထဂမ္ဘီရော စ ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရော စ၊ တသ္မာ သာဓုကံ မနသိ ကရောထာ”တိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ[၁]။ **ဘာသိဿာမီ**တိ ဒေသေဿာမိ။ “တံ သုဏာထာ”တိ ဧတ္ထ ပဋိညာတံ ဒေသနံ သံခိတ္တတောဝ န ဒေသေဿာမိ၊ အပိစ ခေါ ဝိတ္ထာရတောပိ နံ ဘာသိဿာမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သင်္ခေပဝိတ္ထာရဝါစကာနိ ဟိ ဧတာနိ ပဒါနိ။ ယထာဟ ဝင်္ဂီသတ္ထေရော—

> “သံခိတ္တေနပိ ဒေသေတိ၊ ဝိတ္ထာရေနပိ ဘာသတိ။
> သာဠိကာယိဝ နိဂ္ဃောသော၊ ပဋိဘာနံ ဥဒီရယီ”တိ[၂]။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဥဿာဟဇာတာ ဟုတွာ **ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စဿောသုံ** သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု၊ ပဋိဂ္ဂဟေသုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

အထ နေသံ **ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ** ဧတံ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ “ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ”တိအာဒိံ သကလံ သုတ္တံ အဝေါစ။ တတ္ထ **ကတမော စ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ**တိ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ ပဉ္စဝိဓာ ဟိ ပုစ္ဆာ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ၊ တာသံ ဣဒံ နာနတ္တံ—

ကတမာ **အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ**[၃]။ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ၊ တဿ ဉာဏာယ

၁-ကာတဗ္ဗာ (သီ)
၂-သံ ၁-၁၉၁၊ ခု ၂-၃၇၀-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၇-၂၆၃၊ ခု ၈-၅၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။

dassanāya tulanāya tīraṇāya vibhūtāya[1] vibhāvanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ adiṭṭhajotanāpucchā.

Katamā **diṭṭhasaṁsandanā pucchā.** Pakatiyā lakkhaṇaṁ ñātaṁ hoti diṭṭhaṁ tulitaṁ tīrataṁ vibhūtaṁ vibhāvitaṁ, so aññehi paṇḍitehi saddhiṁ saṁsandanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ diṭṭhasaṁsandanāpucchā.

Katamā **vimaticchedanāpucchā.** Pakatiyā saṁsayapakkhando[2] hoti vimatipakkhando dveḷhakajāto "evaṁ nu kho, na nu kho, kathaṁ nu kho"ti, so vimaticchedanatthāya pañhaṁ pucchati, ayaṁ vimaticchedanāpucchā.

Katamā **anumatipucchā.** Bhagavā bhikkhūnaṁ anumatiyā pañhaṁ pucchati "taṁ kiṁ maññatha bhikkhave rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā"ti, aniccaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ, dukkhaṁ vā taṁ sukhaṁ vāti, dukkhaṁ bhante. Yaṁ panāniccaṁ dukkhaṁ vipariṇāmadhammaṁ, kallaṁ nu taṁ samanupassituṁ "etaṁ mama esohamasmi eso me attā"ti, no hetaṁ bhanteti[3]. Ayaṁ anumatipucchā.

Katamā **kathetukamyatāpucchā.** Bhagavā bhikkhūnaṁ kathetukamyatāya puñhaṁ pucchati "cattārome bhikkhave satipaṭṭhānā. Katame cattāro"ti[4], ayaṁ kathetukamyatāpucchāti.

Tattha Buddhānaṁ purimā tisso pucchā natthi. Kasmā? Buddhānaṁ hi tīsu addhāsu kiñci saṅkhataṁ addhāvimuttaṁ vā asaṅkhataṁ adiṭṭhaṁ ajotitaṁ atulitaṁ atīritaṁ avibhūtaṁ avibhāvitaṁ nāma natthi, tena nesaṁ adiṭṭhajotanāpucchā natthi. Yaṁ pana Bhagavatā attano ñāṇena paṭividdhaṁ, tassa aññena samaṇena vā brāhmaṇena vā devena vā mārena vā brahmunā vā saddhiṁ saṁsandanakiccaṁ natthi, tenassa diṭṭhasaṁsandanāpucchā natthi. Yasmā panesa akathaṁkathī tiṇṇavicikiccho sabbadhammesu vihatasaṁsayo, tenassa vimaticchedanāpucchā natthi. Itarā pana dve pucchā Bhagavato atthi, tāsu ayaṁ kathetukamyatāpucchāti veditabbā.

Idāni tāva pucchāya puṭṭhaṁ[5] paccayākāraṁ vibhajanto **avijjāpaccayā bhikkhave saṅkhārā**ti-ādimāha. Ettha ca yathā nāma "pitaraṁ kathessāmī"ti

1. Vibhūtatāya (Sī), vibhūtatthāya (Khu 8. 50 piṭṭhe Cūḷaniddese.)
2. Saṁsayapakkhanto (Sī)
3. Saṁ 2. 73 piṭṭhādīsu.
4. Dī 2. 230 piṭṭhādīsu.
5. Saddhiṁ (Syā), suddhaṁ (Ka)

ဒဿနာယ တုလနာယ တီရဏာယ ဝိဘူတာယ[၁] ဝိဘာဝနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ။** ပကတိယာ လက္ခဏံ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌံ တုလိတံ တီရိတံ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ၊ သော အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ။** ပကတိယာ သံသယပက္ခန္ဒော[၂] ဟောတိ ဝိမတိပက္ခန္ဒော ဒွေဠှကဇာတော “ဧဝံ နု ခေါ, န နု ခေါ, ကထံ နု ခေါ”တိ၊ သော ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ။

ကတမာ **အနုမတိပုစ္ဆာ။** ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ အနုမတိယာ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ “တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ”တိ၊ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ ဝါ တံ သုခံ ဝါတိ၊ ဒုက္ခံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ ကလ္လံ နု တံ သမနုပဿိတုံ “ဧတံ မမ ဧသောဟမသ္မိ ဧသော မေ အတ္တာ”တိ၊ နော ဟေတံ ဘန္တေတိ[၃]။ အယံ အနုမတိပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ။** ဘဂဝါ ဘိက္ခူနံ ကထေတုကမျတာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော”တိ[၄]၊ အယံ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ။

တတ္ထ ဗုဒ္ဓါနံ ပုရိမာ တိဿော ပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ကသ္မာ? ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ တီသု အဒ္ဓါသု ကိဉ္စိ သင်္ခတံ အဒ္ဓါဝိမုတ္တံ ဝါ အသင်္ခတံ အဒိဋ္ဌံ အဇောတိတံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ နာမ နတ္ထိ၊ တေန နေသံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ယံ ပန ဘဂဝတာ အတ္တနော ဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ တဿ အညေန သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ဒေဝေန ဝါ မာရေန ဝါ ဗြဟ္မုနာ ဝါ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ တေနဿ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ယသ္မာ ပနေသ အကထံကထီ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော သဗ္ဗဓမ္မေသု ဝိဟတသံသယော၊ တေနဿ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ ဣတရာ ပန ဒွေ ပုစ္ဆာ ဘဂဝတော အတ္ထိ၊ တာသု အယံ ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဣဒါနိ တာဝ ပုစ္ဆာယ ပုဋ္ဌံ[၅] ပစ္စယာကာရံ ဝိဘဇန္တော **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ**တိအာဒိမာဟ။ ဧတ္ထ စ ယထာ နာမ “ပိတရံ ကထေဿာမီ”တိ

၁-ဝိဘူတတာယ (သီ)၊ ဝိဘူတတ္ထာယ (ခု ၈-၅၀-ပိဋ္ဌေ စူဠနိဒ္ဒေသေ။)
၂-သံသယပက္ခန္တော (သီ)
၃-သံ ၂-၇၃-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၄-ဒီ ၂-၂၃၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၅-သဒ္ဓိံ (သျာ)၊ သုဒ္ဓံ (က)

āraddho "Tissassa pitā Soṇassa pitā"ti paṭhamataraṁ puttampi katheti, evameva Bhagavā paccayaṁ kathetuṁ āraddho "avijjāpaccayā saṅkhārā"ti-ādinā nayena saṅkhārādīnaṁ paccaye avijjādidhamme kathento paccayuppannampi kathesi. Āhāravaggassa pana pariyosāne "paṭiccasamuppādañca vo bhikkhave desessāmi paṭiccasamuppanne ca dhamme"ti[1] ubhayaṁ ārabhitvā ubhayampi kathesi. Idāni **avijjāpaccayā saṅkhārā**ti-ādīsu pana avijjā ca sā paccayo cāti avijjāpaccayo. Tasmā avijjāpaccayā saṅkhārā sambhavantīti iminā nayena attho veditabbo. Ayamettha saṅkhepo, vitthārena pana sabbākārasampannā anulomapaṭiccasamuppādakathā Visuddhimagge kathitā, tasmā sā tattha kathitavaseneva gahetabbā.

Paṭilomakathāyaṁ pana **avijjāya tvevā**ti avijjāya tu eva. **Asesavirāganirodhā**ti virāgasaṅkhātena maggena asesanirodhā. **Saṅkhāranirodho**ti saṅkhārānaṁ anuppādanirodho hoti. Evaṁnirodhānaṁ pana saṅkhārānaṁ nirodhā viññāṇādīnañca nirodhā nāmarūpādīni niruddhāniyeva hontīti dassetuṁ **saṅkhāranirodhā viññāṇanirodho**ti-ādīni vatvā **evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotī**ti āha. Tattha **kevalassā**ti sakalassa, suddhassa vā, sattavirahitassāti attho. **Dukkhakkhandhassā**ti dukkharāsissa. **Nirodho hotī**ti anuppādo hoti. Iti Bhagavā anulomato dvādasahi padehi vaṭṭakathaṁ kathetvā tameva vaṭṭaṁ vinivaṭṭetvā paṭilomato dvādasahi padehi vivaṭṭaṁ kathento arahattena desanāya kūṭaṁ gaṇhi. Desanāpariyosāne te pañcasatā āraddhavipassakā ugghaṭitaññūpuggalā sūriyarasmisamphuṭṭhāni paripākagatāni padumāni viya[2] saccāni bujjhitvā[3] arahattaphale patiṭṭhahiṁsu.

Idamavoca Bhagavāti idaṁ vaṭṭavivaṭṭavasena sakalasuttaṁ Bhagavā avoca. **Attamanā te bhikkhū**ti tuṭṭhacittā te pañcasatā khīṇāsavā bhikkhū. Bhagavato **bhāsitaṁ abhinandun**ti karavīkarutamañjunā kaṇṇasukhena paṇḍitajanahadayānaṁ amatābhisekasadisena brahmassarena bhāsato

1. Saṁ 1. 264 piṭṭhe.
2. Sūriyarasmisamphuṭṭhāni viya paripākagatāni padumāni (Sī)
3. Paṭivijjhitvā (Sī), vibujjhitvā (Syā)

အာရဒ္ဓေါ "တိဿဿ ပိတာ သောဏဿ ပိတာ"တိ ပဌမတရံ ပုတ္တမ္ပိ ကထေတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ ပစ္စယံ ကထေတုံ အာရဒ္ဓေါ "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"တိ-အာဒိနာ နယေန သင်္ခါရာဒီနံ ပစ္စယေ အဝိဇ္ဇာဒိဓမ္မေ ကထေန္တော ပစ္စယုပ္ပန္နမ္ပိ ကထေသိ။ အာဟာရဝဂ္ဂဿ ပန ပရိယောသာနေ "ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေ စ ဓမ္မေ"တိ[၁] ဥဘယံ အာရဗ္ဘိတွာ ဥဘယမ္ပိ ကထေသိ။ ဣဒါနိ **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ**တိအာဒီသု ပန အဝိဇ္ဇာ စ သာ ပစ္စယော စာတိ အဝိဇ္ဇာပစ္စယော။ တသ္မာ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တီတိ ဣမိနာ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရေန ပန သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္နာ အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ကထိတာ၊ တသ္မာ သာ တတ္ထ ကထိတဝသေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။

ပဋိလောမကထာယံ ပန **အဝိဇ္ဇာယ တွေဝါ**တိ အဝိဇ္ဇာယ တု ဧဝ။ **အသေသဝိရာဂနိရောဓာ**တိ ဝိရာဂသင်္ခါတေန မဂ္ဂေန အသေသနိရောဓာ။ **သင်္ခါရနိရောဓော**တိ သင်္ခါရာနံ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ။ ဧဝံနိရောဓာနံ ပန သင်္ခါရာနံ နိရောဓာ ဝိညာဏာဒီနဉ္စ နိရောဓာ နာမရူပါဒီနိ နိရုဒ္ဓါနိယေဝ ဟောန္တီတိ ဒဿေတုံ **သင်္ခါရနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော**တိအာဒီနိ ဝတွာ **ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ နိရောဓော ဟောတီ**တိ အာဟ။ တတ္ထ **ကေဝလဿာ**တိ သကလဿ, သုဒ္ဓဿ ဝါ၊ သတ္တဝိရဟိတဿာတိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခက္ခန္ဓဿာ**တိ ဒုက္ခရာသိဿ။ **နိရောဓော ဟောတီ**တိ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ အနုလောမတော ဒွါဒသဟိ ပဒေဟိ ဝဋ္ဋကထံ ကထေတွာ တမေဝ ဝဋ္ဋံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ ပဋိလောမတော ဒွါဒသဟိ ပဒေဟိ ဝိဝဋ္ဋံ ကထေန္တော အရဟတ္တေန ဒေသနာယ ကူဋံ ဂဏှိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ တေ ပဉ္စသတာ အာရဒ္ဓဝိပဿကာ ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂလာ သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌာနိ ပရိပါကဂတာနိ ပဒုမာနိ ဝိယ[၂] သစ္စာနိ ဗုဇ္ဈိတွာ[၃] အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါတိ ဣဒံ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋဝသေန သကလသုတ္တံ ဘဂဝါ အဝေါစ။ **အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခူ**တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ တေ ပဉ္စသတာ ခီဏာသဝါ ဘိက္ခူ။ **ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒု**န္တိ ကရဝီကရုတမဉ္ဇုနာ ကဏ္ဏသုခေန ပဏ္ဍိတဇနဟဒယာနံ အမတာဘိသေကသဒိသေန ဗြဟ္မဿရေန ဘာသတော

၁-သံ ၁-၂၆၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌာနိ ဝိယ ပရိပါကဂတာနိ ပဒုမာနိ (သီ)
၃-ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ (သီ)၊ ဝိဗုဇ္ဈိတွာ (သျာ)

Bhagavato vacanaṁ abhinandiṁsu, anumodiṁsu ceva sampaṭicchiṁsu cāti attho. Tenetaṁ vuccati—

“Subhāsitaṁ sulapitaṁ, sādhu sādhūti tādino.

Anumodamānā sirasā, sampaṭicchiṁsu bhikkhavo”ti.

Paṭhamapaṭiccasamuppādasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

2. Vibhaṅgasuttavaṇṇanā

2. Dutiyepi vuttanayeneva suttanikkhepo veditabbo. Ayaṁ pana viseso—paṭhamaṁ ugghaṭitaññūpuggalānaṁ vasena saṅkhepato dassitaṁ, idaṁ vipañcitaññūnaṁ vasena vitthāratoti. Imasmiñca pana sutte catasso vallihārakapurisūpamā vattabbā, tā Visuddhimagge vuttā eva. Yathā hi vallihārako puriso valliyā aggaṁ disvā tadanusārena mūlaṁ pariyesanto taṁ disvā valliṁ mūle chetvā ādāya kamme upaneyya, evaṁ Bhagavā vitthāradesanaṁ desento paṭiccasamuppādassa aggabhūtā jarāmaraṇā[1] paṭṭhāya yāva mūlabhūtaṁ avijjāpadaṁ, tāva desanaṁ āharitvā puna vaṭṭavivaṭṭaṁ desento niṭṭhapesi.

Tatrāyaṁ jarāmaraṇādīnaṁ vitthāradesanāya atthanicchayo—jarāmaraṇaniddese tāva **tesaṁ tesan**ti[2] ayaṁ saṅkhepato anekesaṁ sattānaṁ sādhāraṇaniddesoti viññātabbo. Yā Devadattassa jarā, yā Somadattassāti evaṁ hi divasampi kathentassa neva sattā pariyādānaṁ gacchanti, imehi pana dvīhi padehi na koci satto apariyādinno hoti. Tasmā vuttaṁ “ayaṁ saṅkhepato anekesaṁ sattānaṁ sādhāraṇaniddeso”ti. **Tamhi tamhī**ti ayaṁ gatijātivasena anekesaṁ sattanikāyānaṁ sādhāraṇaniddeso. **Sattanikāye**ti sādhāraṇaniddesena niddiṭṭhassa sarūpanidassanaṁ. **Jarā jīraṇatā**ti-ādīsu pana **jarā**ti sabhāvaniddeso. **Jīraṇatā**ti ākāraniddeso. **Khaṇṇiccan**ti-ādayo tayo kālātikkame kiccaniddesā, pacchimā dve pakatiniddesā. Ayaṁ hi **jarā**ti iminā padena sabhāvato dīpitā, tenassāyaṁ

1. Aggabhūtajarāmaraṇato (Sī) 2. Yā tesaṁ tesanti (Sī)

ဘဂဝတော ဝစနံ အဘိနန္ဒိံသု၊ အနုမောဒိံသု စေဝ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု စာတိ အတ္ထော။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“သုဘာသိတံ သုလပိတံ၊ သာဓု သာဓူတိ တာဒိနော။
အနုမောဒမာနာ သိရသာ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု ဘိက္ခဝေါ”တိ။

ပဌမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၂-ဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂။ ဒုတိယေပိ ဝုတ္တနယေနေဝ သုတ္တနိက္ခေပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ ပန ဝိသေသော—ပဌမံ ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂလာနံ ဝသေန သင်္ခေပတော ဒဿိတံ၊ ဣဒံ ဝိပဉ္စိတညူနံ ဝသေန ဝိတ္ထာရတောတိ။ ဣမသ္မိဉ္စ ပန သုတ္တေ စတဿော ဝလ္လိဟာရကပုရိသူပမာ ဝတ္တဗ္ဗာ၊ တာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ ဧဝ။ ယထာ ဟိ ဝလ္လိဟာရကော ပုရိသော ဝလ္လိယာ အဂ္ဂံ ဒိသွာ တဒနုသာရေန မူလံ ပရိယေသန္တော တံ ဒိသွာ ဝလ္လိံ မူလေ ဆေတွာ အာဒါယ ကမ္မေ ဥပနေယျ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ ဝိတ္ထာရဒေသနံ ဒေသေန္တော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဿ အဂ္ဂဘူတာ ဇရာမရဏာ[၁] ပဋ္ဌာယ ယာဝ မူလဘူတံ အဝိဇ္ဇာပဒံ၊ တာဝ ဒေသနံ အာဟရိတွာ ပုန ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ဒေသေန္တော နိဋ္ဌပေသိ။

တတြာယံ ဇရာမရဏာဒီနံ ဝိတ္ထာရဒေသနာယ အတ္ထနိစ္ဆယော—ဇရာမရဏနိဒ္ဒေသေ တာဝ **တေသံ တေသန္တိ**[၂] အယံ သင်္ခေပတော အနေကေသံ သတ္တာနံ သာဓာရဏနိဒ္ဒေသောတိ ဝိညာတဗ္ဗော။ ယာ ဒေဝဒတ္တဿ ဇရာ၊ ယာ သောမဒတ္တဿာတိ ဧဝံ ဟိ ဒိဝသမ္ပိ ကထေန္တဿ နေဝ သတ္တာ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဣမေဟိ ပန ဒွီဟိ ပဒေဟိ န ကောစိ သတ္တော အပရိယာဒိန္နော ဟောတိ။ တသ္မာ ဝုတ္တံ “အယံ သင်္ခေပတော အနေကေသံ သတ္တာနံ သာဓာရဏနိဒ္ဒေသော”တိ။ **တမှိ တမှီ**တိ အယံ ဂတိဇာတိဝသေန အနေကေသံ သတ္တနိကာယာနံ သာဓာရဏနိဒ္ဒေသော။ **သတ္တနိကာယေ**တိ သာဓာရဏနိဒ္ဒေသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌဿ သရူပနိဒဿနံ။ **ဇရာ ဇီရဏတာ**တိအာဒီသု ပန **ဇရာ**တိ သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **ဇီရဏတာ**တိ အာကာရနိဒ္ဒေသော။ **ခဏ္ဍိစ္စန္တိ**အာဒယော တယော ကာလာတိက္ကမေ ကိစ္စနိဒ္ဒေသာ၊ ပစ္ဆိမာ ဒွေ ပကတိနိဒ္ဒေသာ။ အယံ ဟိ **ဇရာ**တိ ဣမိနာ ပဒေန သဘာဝတော ဒီပိတာ၊ တေနဿာယံ

၁-အဂ္ဂဘူတဇရာမရဏတော (သီ) ၂-ယာ တေသံ တေသန္တိ (သီ)

sabhāvaniddeso. **Jīraṇatā**ti iminā ākārato, tenassāyaṁ ākāraniddeso. **Khaṇḍiccan**ti iminā kālātikkame dantanakhānaṁ khaṇḍitabhāvakaraṇakiccato. **Pāliccan**ti iminā kesalomānaṁ palitabhāvakaraṇakiccato. **Valittacatā**ti iminā maṁsaṁ milāpetvā tacavalibhāva[1]karaṇakiccato dīpitā. Tenassā ime khaṇḍiccanti-ādayo tayo kālātikkame kiccaniddesā. Tehi imesaṁ vikārānaṁ dassanavasena pākaṭībhūtā pākaṭajarā dassitā. Yatheva hi udakassa vā vātassa vā aggino vā tiṇarukkhādīnaṁ saṁbhaggapalibhaggatāya[2] vā jhāmatāya vā gatamaggo pākaṭo hoti, na ca so gatamaggo tāneva udakādīni, evameva jarāya dantādīsu khaṇḍiccādivasena gatamaggo pākaṭo, cakkhuṁ ummīletvāpi gayhati, na ca khaṇḍiccādīneva jarā. Na hi jarā cakkhuviññeyyā hoti.

Āyuno saṁhāni indriyānaṁ paripākoti imehi pana padehi kālātikkameyeva abhibyattāya āyukkhayacakkhādi-indriyaparipākasaññitāya pakatiyā dīpitā. Tenassime pacchimā dve pakatiniddesāti veditabbā. Tattha yasmā jaraṁ pattassa āyu hāyati, tasmā jarā "āyuno saṁhānī"ti phalūpacārena vuttā. Yasmā ca daharakāle suppasannāni sukhumampi attano visayaṁ sukheneva gaṇhanasamatthāni cakkhādīni indriyāni jaraṁ pattassa paripakkāni āluḷitāni avisadāni, oḷārikampi attano visayaṁ gahetuṁ asamatthāni honti, tasmā "indriyānaṁ paripāko"ti phalūpacāreneva vuttā.

Sā panāyaṁ evaṁ niddiṭṭhā sabbāpi jarā pākaṭā paṭicchannāti duvidhā hoti. Tattha dantādīsu khaṇḍādibhāvadassanato[3] rūpadhammesu jarā **pākaṭajarā** nāma, arūpadhammesu pana jarā tādisassa vikārassa adassanato **paṭicchannajarā** nāma. Tattha yvāyaṁ khaṇḍādibhāvo dissati, so tādisānaṁ dantādīnaṁ suviññeyyattā vaṇṇoyeva, taṁ cakkhunā disvā manodvārena cintetvā "ime dantā jarāya pahaṭā"ti jaraṁ jānāti udakaṭṭhāne baddhāni gosīsādīni oloketvā heṭṭhā udakassa atthibhāvaṁ jānanaṁ viya.

1. Tace valittabhāva (Abhi-Ṭṭha 2. 92; Ma-Ṭṭha 1. 220 piṭṭhesu)
2. Sambhaggavibhaggatāya (Sī)
3. Khaṇḍabhāvādidassanato (Ka)

သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ **ဇီရဏတာ**တိ ဣမိနာ အာကာရတော၊ တေနဿာယံ အာကာရနိဒ္ဒေသော။ **ခဏ္ဍိစ္စ**န္တိ ဣမိနာ ကာလာတိက္ကမေ ဒန္တနခါနံ ခဏ္ဍိတဘာဝကရဏကိစ္စတော။ **ပါလိစ္စ**န္တိ ဣမိနာ ကေသလောမာနံ ပလိတဘာဝကရဏကိစ္စတော။ **ဝလိတ္တစတာ**တိ ဣမိနာ မံသံ မိလာပေတွာ တစဝလိဘာဝ[1]ကရဏကိစ္စတော ဒီပိတာ။ တေနဿာ ဣမေ ခဏ္ဍိစ္စန္တိအာဒယော တယော ကာလာတိက္ကမေ ကိစ္စနိဒ္ဒေသာ။ တေဟိ ဣမေသံ ဝိကာရာနံ ဒဿနဝသေန ပါကဋီဘူတာ ပါကဋဇရာ ဒဿိတာ။ ယထေဝ ဟိ ဥဒကဿ ဝါ ဝါတဿ ဝါ အဂ္ဂိနော ဝါ တိဏရုက္ခာဒီနံ သံဘဂ္ဂပလိဘဂ္ဂတာယ[2] ဝါ ဈာမတာယ ဝါ ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ န စ သော ဂတမဂ္ဂေါ တာနေဝ ဥဒကာဒီနိ၊ ဧဝမေဝ ဇရာယ ဒန္တာဒီသု ခဏ္ဍိစ္စာဒိဝသေန ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋော၊ စက္ခုံ ဥမ္မီလေတွာပိ ဂယှတိ၊ န စ ခဏ္ဍိစ္စာဒီနေဝ ဇရာ။ န ဟိ ဇရာ စက္ခုဝိညေယျာ ဟောတိ။

အာယုနော သံဟာနိ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကောတိ ဣမေဟိ ပန ပဒေဟိ ကာလာတိက္ကမေယေဝ အဘိဗျတ္တာယ အာယုက္ခယစက္ခာဒိဣန္ဒြိယပရိပါကသညိတာယ ပကတိယာ ဒီပိတာ။ တေနဿိမေ ပစ္ဆိမာ ဒွေ ပကတိနိဒ္ဒေသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ ယသ္မာ ဇရံ ပတ္တဿ အာယု ဟာယတိ၊ တသ္မာ ဇရာ "အာယုနော သံဟာနီ"တိ ဖလူပစာရေန ဝုတ္တာ။ ယသ္မာ စ ဒဟရကာလေ သုပ္ပသန္နာနိ သုခုမမ္ပိ အတ္တနော ဝိသယံ သုခေနေဝ ဂဏှနသမတ္ထာနိ စက္ခာဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဇရံ ပတ္တဿ ပရိပက္ကာနိ အာလုဠိတာနိ အဝိသဒါနိ၊ ဩဠာရိကမ္ပိ အတ္တနော ဝိသယံ ဂဟေတုံ အသမတ္ထာနိ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ "ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကော"တိ ဖလူပစာရေနေဝ ဝုတ္တာ။

သာ ပနာယံ ဧဝံ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ သဗ္ဗာပိ ဇရာ ပါကဋာ ပဋိစ္ဆန္နာတိ ဒုဝိဓာ ဟောတိ။ တတ္ထ ဒန္တာဒီသု ခဏ္ဍာဒိဘာဝဒဿနတော[3] ရူပဓမ္မေသု ဇရာ **ပါကဋဇရာ** နာမ၊ အရူပဓမ္မေသု ပန ဇရာ တာဒိသဿ ဝိကာရဿ အဒဿနတော **ပဋိစ္ဆန္နဇရာ** နာမ။ တတ္ထ ယွာယံ ခဏ္ဍာဒိဘာဝေါ ဒိဿတိ၊ သော တာဒိသာနံ ဒန္တာဒီနံ သုဝိညေယျတ္တာ ဝဏ္ဏောယေဝ၊ တံ စက္ခုနာ ဒိသွာ မနောဒွါရေန စိန္တေတွာ "ဣမေ ဒန္တာ ဇရာယ ပဟဋာ"တိ ဇရံ ဇာနာတိ ဥဒကဋ္ဌာနေ ဗဒ္ဓါနိ ဂေါသီသာဒီနိ ဩလောကေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဥဒကဿ အတ္ထိဘာဝံ ဇာနနံ ဝိယ။

၁-တစေ ဝလိတ္တဘာဝ (အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၉၂၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၀-ပိဋ္ဌေသု) ၂-သမ္ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာယ (သီ)
၃-ခဏ္ဍဘာဝါဒိဒဿနတော (က)

puna avīci savīcīti evampi duvidhā hoti. Tattha maṇikanakarajatapavāḷacandasūriyādīnaṁ viya[1] mandadasakādīsu pāṇīnaṁ viya ca pupphaphalapallavādīsu ca apāṇīnaṁ viya antarantarā vaṇṇavisesādīnaṁ duviññeyyattā jarā **avīcijarā** nāma, nirantarajarāti attho. Tato aññesu pana yathāvuttesu antarantarā vaṇṇavisesādīnaṁ suviññeyyattā jarā **savīcijarā** nāmāti veditabbā.

Ito paraṁ **tesaṁ tesan**ti-ādi vuttanayeneva veditabbaṁ. **Cuti cavanatā**ti-ādīsu pana **cutī**ti cavanakavasena vuccati, ekacatupañcakkhandhasāmaññavacanametaṁ[2]. **Cavanatā**ti bhāvavacanena lakkhaṇanidassanaṁ. **Bhedo**ti cutikkhandhānaṁ bhaṅguppattiparidīpanaṁ. **Antaradhānan**ti ghaṭasseva bhinnassa bhinnānaṁ cutikkhandhānaṁ yena kenaci pariyāyena ṭhānābhāvaparidīpanaṁ. **Maccu maraṇan**ti maccusaṅkhātaṁ maraṇaṁ, tena samucchedamaraṇādīni nisedheti. Kālo nāma antako, tassa kiriyā **kālakiriyā.** Evaṁ tena lokasammutiyā maraṇaṁ dīpeti.

Idāni paramatthena dīpetuṁ **khandhānaṁ bhedo**ti-ādimāha. Paramatthena hi khandhāyeva bhijjanti, na satto nāma koci marati. Khandhesu pana bhijjamānesu satto marati, bhinnesu matoti vohāro hoti. Ettha ca catupañcavokāravasena khandhānaṁ bhedo, ekavokāravasena kaḷevarassa nikkhepo. Catuvokāravasena ca khandhānaṁ bhedo, sesadvayavasena kaḷevarassa nikkhepo veditabbo. Kasmā? Bhavadvayepi rūpakāyasaṅkhātassa kaḷevarassa sabbhāvato[3]. Atha vā yasmā Cātumahārājikādīsu khandhā bhijjanteva, na kiñci nikkhipati, tasmā tesaṁ vasena khandhānaṁ bhedo, manussādīsu kaḷevarassa nikkhepo. Ettha ca kaḷevarassa nikkhepakāraṇato[4] maraṇaṁ "kaḷevarassa nikkhepo"ti vuttanti evamattho daṭṭhabbo. **Iti ayañca jarā idañca maraṇaṁ, idaṁ vuccati bhikkhave**ti idaṁ ubhayampi ekato katvā jarāmaraṇanti kathīyati.

1. ...sūriyādīnaṁ (Abhi-Ṭṭha 2. 93; Ma-Ṭṭha 1. 221 piṭṭhesu)
2. Ekacatupañcakkhandhāyatanasāmaññavacanametaṁ (Syā)
3. Sambhavato (Sī) 4. Nikkhepakaraṇato (Syā)

ပုန အဝီစိ သဝီစီတိ ဧဝမ္ပိ ဒုဝိဓာ ဟောတိ။ တတ္ထ မဏိကနကရဇတပဝါဠစန္ဒသူရိယာဒီနံ ဝိယ[၁] မန္ဒဒသကာဒီသု ပါဏီနံ ဝိယ စ ပုပ္ဖဖလပလ္လဝါဒီသု စ အပါဏီနံ ဝိယ အန္တရန္တရာ ဝဏ္ဏဝိသေသာဒီနံ ဒုဝိညေယျတ္တာ ဇရာ **အဝီစိဇရာ** နာမ၊ နိရန္တရဇရာတိ အတ္ထော။ တတော အညေသု ပန ယထာဝုတ္တေသု အန္တရန္တရာ ဝဏ္ဏဝိသေသာဒီနံ သုဝိညေယျတ္တာ ဇရာ **သဝီစိဇရာ** နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဣတော ပရံ **တေသံ တေသ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **စုတိ စဝနတာ**တိအာဒီသု ပန **စုတီ**တိ စဝနကဝသေန ဝုစ္စတိ၊ ဧကစတုပဉ္စက္ခန္ဓသာမညဝစနမေတံ[၂]။ **စဝနတာ**တိ ဘာဝဝစနေန လက္ခဏနိဒဿနံ။ **ဘေဒေါ**တိ စုတိက္ခန္ဓာနံ ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိပရိဒီပနံ။ **အန္တရဓာန**န္တိ ဃဋဿေဝ ဘိန္နဿ ဘိန္နာနံ စုတိက္ခန္ဓာနံ ယေန ကေနစိ ပရိယာယေန ဌာနာဘာဝပရိဒီပနံ။ **မစ္စု မရဏ**န္တိ မစ္စုသင်္ခါတံ မရဏံ၊ တေန သမုစ္ဆေဒမရဏာဒီနိ နိသေဓေတိ။ ကာလော နာမ အန္တကော၊ တဿ ကိရိယာ **ကာလကိရိယာ**။ ဧဝံ တေန လောကသမ္မုတိယာ မရဏံ ဒီပေတိ။

ဣဒါနိ ပရမတ္ထေန ဒီပေတုံ **ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ**တိအာဒိမာဟ။ ပရမတ္ထေန ဟိ ခန္ဓာယေဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ န သတ္တော နာမ ကောစိ မရတိ။ ခန္ဓေသု ပန ဘိဇ္ဇမာနေသု သတ္တော မရတိ၊ ဘိန္နေသု မတောတိ ဝေါဟာရော ဟောတိ။ ဧတ္ထ စ စတုပဉ္စဝေါကာရဝသေန ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ၊ ဧကဝေါကာရဝသေန ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါ။ စတုဝေါကာရဝသေန စ ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ၊ သေသဒွယဝသေန ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကသ္မာ? ဘဝဒွယေပိ ရူပကာယသင်္ခါတဿ ကဠေဝရဿ သဗ္ဘာဝတော[၃]။ အထ ဝါ ယသ္မာ စာတုမဟာရာဇိကာဒီသု ခန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တေဝ၊ န ကိဉ္စိ နိက္ခိပတိ၊ တသ္မာ တေသံ ဝသေန ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ၊ မနုဿာဒီသု ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါ။ ဧတ္ထ စ ကဠေဝရဿ နိက္ခေပကာရဏတော[၄] မရဏံ "ကဠေဝရဿ နိက္ခေပေါ"တိ ဝုတ္တန္တိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဣတိ အယဉ္စ ဇရာ ဣဒဉ္စ မရဏံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ**တိ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ ဧကတော ကတွာ ဇရာမရဏန္တိ ကထီယတိ။

၁-....သူရိယာဒီနံ (အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၉၃၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၁-ပိဋ္ဌေသု)
၂-ဧကစတုပဉ္စက္ခန္ဓာယတနသာမညဝစနမေတံ (သျာ)
၃-သမ္ဘဝတော (သီ) ၄-နိက္ခေပကရဏတော (သျာ)

Jātiniddese **jāti sañjātī**ti-ādīsu jayanaṭṭhena **jāti,** sā aparipuṇṇāyatanavasena yuttā[1]. Sañjāyanaṭṭhena **sañjāti,** sā paripuṇṇāyatanavasena yuttā. Okkamanaṭṭhena **okkanti,** sā aṇḍajajalābujavasena yuttā. Te hi aṇḍakosañca vatthikosañca okkamantā[2] pavisantā viya paṭisandhiṁ gaṇhanti. Abhinibbattanaṭṭhena **abhinibbatti,** sā saṁsedaja-opapātikavasena yuttā. Te hi pākaṭāyeva hutvā nibbattanti. Ayaṁ tāva vohāradesanā.

Idāni paramatthadesanā hoti. Khandhāyeva hi paramatthato pātubhavanti, na satto. Tattha ca **khandhānan**ti ekavokārabhave ekassa, catuvokārabhave catunnaṁ, pañcavokārabhave pañcannampi gahaṇaṁ veditabbaṁ. **Pātubhāvo**ti uppatti. **Āyatanānan**ti ettha tatra tatra uppajjamānāyatanavasena saṅgaho veditabbo. **Paṭilābho**ti santatiyaṁ pātubhāvoyeva. Pātubhavantāneva hi tāni paṭiladdhāni nāma honti. **Ayaṁ vuccati bhikkheva jātī**ti iminā padena vohārato paramatthato ca desitāya jātiyā nigamanaṁ karotīti.

Bhavaniddese **kāmabhavo**ti kammabhavo ca upapattibhavo ca. Tattha kammabhavo nāma kāmabhavūpagakammameva[3]. Taṁ hi tattha upapattibhavassa kāraṇattā “sukho Buddhānaṁ uppādo[4], dukkho pāpassa uccayo”ti-ādīni[5] viya phalavohārena bhavoti vuttaṁ. Upapattibhavo nāma tena kammena nibbattaṁ upādiṇṇakkhandhapañcakaṁ. Taṁ hi tattha bhavatīti katvā bhavoti vuttaṁ. Sabbathāpi idaṁ kammañca upapattiñca ubhayampetamidha “kāmabhavo”ti vuttaṁ. Esa nayo rūpārūpabhavesūti.

Upādānaniddese **kāmupādānan**ti-ādīsu vatthukāmaṁ upādiyanti etena, sayaṁ vā taṁ upādiyatīti **kāmupādānaṁ,** kāmo ca so upādānañcāti kāmupādānaṁ. **Upādānan**ti daḷhaggahaṇaṁ vuccati. Daḷhattho hi ettha upasaddo upāyāsa-upakaṭṭhādīsu viya. Pañcakāmaguṇikarāgassetaṁ adhivacanaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ “tattha katamaṁ kāmupādānaṁ, yo kāmesu kāmacchando”ti[6] vuttanayeneva veditabbaṁ.

1. Vuttā (Sī)
2. Okkamanti, okkamantā (Syā, Ka)
3. Kāmabhavūpagatakammameva (Syā)
4. Khu 1. 42 piṭṭhe.
5. Khu 1. 30 piṭṭhe.
6. Abhi 1. 241; Abhi 2. 389 piṭṭhesu.

ဇာတိနိဒ္ဒေသေ **ဇာတိ သဉ္ဇာတီ**တိအာဒီသု ဇာယနဋ္ဌေန **ဇာတိ၊** သာ အပရိပုဏ္ဏာယတနဝသေန ယုတ္တာ[၁]။ သဉ္ဇာယနဋ္ဌေန **သဉ္ဇာတိ၊** သာ ပရိပုဏ္ဏာယတနဝသေန ယုတ္တာ။ ဩက္ကမနဋ္ဌေန **ဩက္ကန္တိ၊** သာ အဏ္ဍဇဇလာဗုဇဝသေန ယုတ္တာ။ တေ ဟိ အဏ္ဍကောသဉ္စ ဝတ္ထိကောသဉ္စ ဩက္ကမန္တာ[၂] ပဝိသန္တာ ဝိယ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တိ။ အဘိနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌေန **အဘိနိဗ္ဗတ္တိ၊** သာ သံသေဒဇဩပပါတိကဝသေန ယုတ္တာ။ တေ ဟိ ပါကဋာယေဝ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ အယံ တာဝ ဝေါဟာရဒေသနာ။

ဣဒါနိ ပရမတ္ထဒေသနာ ဟောတိ။ ခန္ဓာယေဝ ဟိ ပရမတ္ထတော ပါတုဘဝန္တိ, န သတ္တော။ တတ္ထ စ **ခန္ဓာန**န္တိ ဧကဝေါကာရဘဝေ ဧကဿ, စတုဝေါကာရဘဝေ စတုန္နံ, ပဉ္စဝေါကာရဘဝေ ပဉ္စန္နမ္ပိ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ပါတုဘာဝေါ**တိ ဥပ္ပတ္တိ။ **အာယတနာန**န္တိ ဧတ္ထ တတြ တတြ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယတနဝသေန သင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ပဋိလာဘော**တိ သန္တတိယံ ပါတုဘာဝေါယေဝ။ ပါတုဘဝန္တာနေဝ ဟိ တာနိ ပဋိလဒ္ဓါနိ နာမ ဟောန္တိ။ **အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဇာတီ**တိ ဣမိနာ ပဒေန ဝေါဟာရတော ပရမတ္ထတော စ ဒေသိတာယ ဇာတိယာ နိဂမနံ ကရောတီတိ။

ဘဝနိဒ္ဒေသေ **ကာမဘဝေါ**တိ ကမ္မဘဝေါ စ ဥပပတ္တိဘဝေါ စ။ တတ္ထ ကမ္မဘဝေါ နာမ ကာမဘဝူပဂကမ္မမေဝ[၃]။ တံ ဟိ တတ္ထ ဥပပတ္တိဘဝဿ ကာရဏတ္တာ “သုခေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ[၄]၊ ဒုက္ခော ပါပဿ ဥစ္စယော”တိအာဒီနိ[၅] ဝိယ ဖလဝေါဟာရေန ဘဝေါတိ ဝုတ္တံ။ ဥပပတ္တိဘဝေါ နာမ တေန ကမ္မေန နိဗ္ဗတ္တံ ဥပါဒိဏ္ဏက္ခန္ဓပဉ္စကံ။ တံ ဟိ တတ္ထ ဘဝတီတိ ကတွာ ဘဝေါတိ ဝုတ္တံ။ သဗ္ဗထာပိ ဣဒံ ကမ္မဉ္စ ဥပပတ္တိဉ္စ ဥဘယမ္ပေတမိဓ “ကာမဘဝေါ”တိ ဝုတ္တံ။ ဧသ နယော ရူပါရူပဘဝေသူတိ။

ဥပါဒါနနိဒ္ဒေသေ **ကာမုပါဒါန**န္တိအာဒီသု ဝတ္ထုကာမံ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ တံ ဥပါဒိယတီတိ **ကာမုပါဒါနံ၊** ကာမော စ သော ဥပါဒါနဉ္စာတိ ကာမုပါဒါနံ။ **ဥပါဒါန**န္တိ ဒဠှဂ္ဂဟဏံ ဝုစ္စတိ။ ဒဠှတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ ဥပသဒ္ဒေါ ဥပါယာသဥပကဋ္ဌာဒီသု ဝိယ။ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ “တတ္ထ ကတမံ ကာမုပါဒါနံ၊ ယော ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒော”တိ[၆] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ဝုတ္တာ (သီ)
၂-ဩက္ကမန္တိ၊ ဩက္ကမန္တာ (သျာ၊ က)
၃-ကာမဘဝူပဂတကမ္မမေဝ (သျာ)
၄-ခု ၁-၄၂-ပိဋ္ဌေ။
၅-ခု ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ။
၆-အဘိ ၁-၂၄၁၊ အဘိ ၂-၃၈၉-ပိဋ္ဌေသု။

Tathā diṭṭhi ca sā upādānañcāti **diṭṭhupādānaṁ.** Atha vā diṭṭhiṁ[1] upādiyati, upādiyanti vā etena diṭṭhinti diṭṭhupādānaṁ. Upādiyati hi purimadiṭṭhiṁ uttaradiṭṭhi, upādiyanti ca tāya diṭṭhiṁ[2]. Yathāha "sassato attā ca loko ca idameva saccaṁ moghamaññan"ti-ādi[3]. Sīlabbatupādāna-attavādupādānavajjassa sabbadiṭṭhigatassetaṁ adhivacanaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ "tattha katamaṁ diṭṭhupādānaṁ, natthi dinnan"ti[4] vuttanayeneva veditabbaṁ.

Tathā sīlabbatamupādiyanti etena, sayaṁ vā taṁ upādiyati, sīlabbatañca taṁ upādānañcāti vā **sīlabbatupādānaṁ.** Gosīlagovatādīni hi "evaṁ suddhī"ti[4] abhinivesato sayameva upādānānīti. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ "tattha katamaṁ sīlabbatupādānaṁ, ito bahiddhā samaṇabrāhmaṇānaṁ sīlena suddhī"ti vuttanayeneva veditabbaṁ.

Idāni vadanti etenāti vādo, upādiyanti etenāti upādānaṁ, kiṁ vadanti upādiyanti vā? Attānaṁ. Attano vādupādānaṁ **attavādupādānaṁ.** Attavādamattameva vā attāti upādiyanti etenāti attavādupādānaṁ. Vīsativatthukāya sakkāyadiṭṭhiyā ekaṁ adhivacanaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panetaṁ "tattha katamaṁ attavādupādānaṁ, idha assutavā puthujjano ariyānaṁ adassāvī"ti[5] vuttanayeneva veditabbaṁ.

Taṇhāniddese **rūpataṇhā -pa- dhammataṇhā**ti etaṁ cakkhudvārādīsu javanavīthiyā pavattāya taṇhāya "seṭṭhiputto brāhmaṇaputtho"ti evamādīsu pitito nāmaṁ viya pitisadisārammaṇato nāmaṁ. Ettha ca rūpārammaṇā taṇhā, rūpe taṇhāti **rūpataṇhā.** Sā kāmarāgabhāvena rūpaṁ assādentī pavattamānā **kāmataṇhā,** sassatadiṭṭhisahagatarāgabhāvena "rūpaṁ niccaṁ dhuvaṁ sassatan"ti evaṁ assādentī pavattamānā **bhavataṇhā,** ucchedadiṭṭhisahagatarāgabhāvena "rūpaṁ ucchijjati vinassati pecca na bhavatī"ti[6] evaṁ assādentī pavattamānā **vibhavataṇhā**ti rūpataṇhā evaṁ tividhā hoti. Yathā ca rūpataṇhā, tathā saddataṇhādayopīti evaṁ tāni aṭṭhārasa taṇhāvicaritāni honti. Tāni ajjhattarūpādīsu aṭṭhārasa, bahiddhārūpādīsu aṭṭhārasāti chattiṁsa. Iti atītāni chattiṁsa, anāgatāni chattiṁsa,

1. Diṭṭhi (Syā) 2. Diṭṭhiyā (Ka)
3. Ma 3. 22 piṭṭhe. 4. Abhi 1. 241 piṭṭhe.
5. Abhi 1. 241; Abhi 2. 389 piṭṭhesu. 6. Na bhavissatīti (Ma-Ṭṭha 1. 224 piṭṭhe)

တထာ ဒိဋ္ဌိ စ သာ ဥပါဒါနဉ္စာတိ **ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ**။ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌိံ[၁] ဥပါဒိယတိ, ဥပါဒိယန္တိ ဝါ ဧတေန ဒိဋ္ဌိန္တိ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ။ ဥပါဒိယတိ ဟိ ပုရိမဒိဋ္ဌိံ ဥတ္တရဒိဋ္ဌိ၊ ဥပါဒိယန္တိ စ တာယ ဒိဋ္ဌိံ[၂]။ ယထာဟ "သဿတော အတ္တာ စ လောကော စ ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည"န္တိအာဒိ[၃]။ သီလဗ္ဗတုပါဒါနအတ္တဝါဒုပါဒါနဝဇ္ဇဿ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတဿေတံ အဓိဝစနံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ "တတ္ထ ကတမံ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ၊ နတ္ထိ ဒိန္န"န္တိ[၄] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တထာ သီလဗ္ဗတမုပါဒိယန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ တံ ဥပါဒိယတိ,သီလဗ္ဗတဉ္စ တံ ဥပါဒါနဉ္စာတိ ဝါ **သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ**။ ဂေါသီလဂေါဝတာဒီနိ ဟိ "ဧဝံ သုဒ္ဓီ"တိ[၄] အဘိနိဝေသတော သယမေဝ ဥပါဒါနာနီတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ "တတ္ထ ကတမံ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ၊ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သီလေန သုဒ္ဓီ"တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဣဒါနိ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ ဥပါဒါနံ၊ ကိံ ဝဒန္တိ ဥပါဒိယန္တိ ဝါ? အတ္တာနံ။ အတ္တနော ဝါဒုပါဒါနံ **အတ္တဝါဒုပါဒါနံ**။ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ ဝီသတိဝတ္ထုကာယ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေတံ "တတ္ထ ကတမံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ၊ ဣဓ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော အရိယာနံ အဒဿာဝီ"တိ[၅] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တဏှာနိဒ္ဒေသေ **ရူပတဏှာ။ ပ။ ဓမ္မတဏှာ**တိ ဧတံ စက္ခုဒွါရာဒီသု ဇဝနဝီထိယာ ပဝတ္တာယ တဏှာယ "သေဋ္ဌိပုတ္တော ဗြာဟ္မဏပုတ္တော"တိ ဧဝမာဒီသု ပိတိတော နာမံ ဝိယ ပိတိသဒိသာရမ္မဏတော နာမံ။ ဧတ္ထ စ ရူပါရမ္မဏာ တဏှာ, ရူပေ တဏှာတိ **ရူပတဏှာ**။ သာ ကာမရာဂဘာဝေန ရူပံ အဿာဒေန္တီ ပဝတ္တမာနာ **ကာမတဏှာ**၊ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတရာဂဘာဝေန "ရူပံ နိစ္စံ ဓုဝံ သဿတ"န္တိ ဧဝံ အဿာဒေန္တီ ပဝတ္တမာနာ **ဘဝတဏှာ**၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတရာဂဘာဝေန "ရူပံ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတိ ပေစ္စ န ဘဝတီ"တိ[၆] ဧဝံ အဿာဒေန္တီ ပဝတ္တမာနာ **ဝိဘဝတဏှာ**တိ ရူပတဏှာ ဧဝံ တိဝိဓာ ဟောတိ။ ယထာ စ ရူပတဏှာ၊ တထာ သဒ္ဒတဏှာဒယောပီတိ ဧဝံ တာနိ အဋ္ဌာရသ တဏှာဝိစရိတာနိ ဟောန္တိ။ တာနိ အဇ္ဈတ္တရူပါဒီသု အဋ္ဌာရသ, ဗဟိဒ္ဓါရူပါဒီသု အဋ္ဌာရသာတိ ဆတ္တိံသ။ ဣတိ အတီတာနိ ဆတ္တိံသ, အနာဂတာနိ ဆတ္တိံသ,

၁-ဒိဋ္ဌိ (သျာ) ၂-ဒိဋ္ဌိယာ (က)
၃-မ ၃-၂၂-ပိဋ္ဌေ။ ၄-အဘိ ၁-၂၄၁-ပိဋ္ဌေ။
၅-အဘိ ၁-၂၄၁၊ အဘိ ၂-၃၈၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-န ဘဝိဿတီတိ (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၄-ပိဋ္ဌေ)

paccuppannāni chattiṁsāti evaṁ aṭṭhasataṁ taṇhāvicaritāni[1] honti. “Ajjhattikassa upādāya asmīti hoti[2], itthasmīti hotī”ti[3] vā evamādīni ajjhattikarūpādinissitāni aṭṭhārasa, “bāhirassa upādāya iminā asmīti hoti, iminā itthasmīti hotī”ti[4] vā evamādīni bāhirarūpādinissitāni aṭṭhārasāti chattiṁsa, iti atītāni chattiṁsa, anāgatāni chattiṁsa, paccuppannāni chattiṁsāti evampi aṭṭhasataṁ taṇhāvicaritāni honti. Puna saṅgahe kariyamāne rūpādīsu ārammaṇesu chaḷeva taṇhākāyā tissoyeva kāmataṇhādayo hontīti. Evaṁ—

Niddesatthena niddesa, vitthārā vitthārassa ca[5].
Puna saṅgahato taṇhā, viññātabbā vibhāvināti.

Vedanāniddese **vedanākāyā**ti vedanāsamūhā. **Cakkhusamphassajāvedanā -pa- manosamphassajāvedanā**ti etaṁ “cakkhusamphassajāvedanā atthi kusalā, atthi akusalā, atthi abyākatā”ti evaṁ Vibhaṅge[6] āgatattā cakkhudvārādīsu pavattānaṁ kusalākusalābyākatavedanānaṁ “Sāriputto Mantāṇiputto”ti evamādīsu mātito nāmaṁ viya mātisadisato vatthuto nāmaṁ. Vacanattho panettha—cakkhusamphassahetu jātā vedanā cakkhusamphassajāvedanāti. Eseva nayo sabbattha. Ayaṁ tāvettha sabbasaṅgāhikā kathā. Vipākavasena pana cakkhudvāre dve cakkhuviññāṇāni, dve manodhātuyo, tisso manoviññāṇadhātuyoti etāhi sampayuttavasena vedanā veditabbā. Eseva nayo sotadvārādīsu. Manodvāre manoviññāṇadhātusampayuttāva.

Phassaniddese **cakkhusamphasso**ti cakkhumhi samphasso. Esa nayo sabbattha. **Cakkhusamphasso -pa- kāyasamphasso**ti ettāvatā ca kusalākusalavipākā pañcavatthukā dasa phassā vuttā honti. **Manosamphasso**ti iminā sesabāvīsatilokiyavipākamanasampayuttā phassā.

Saḷāyatananiddese **cakkhāyatanan**ti-ādīsu yaṁ vattabbaṁ, taṁ Visuddhimagge khandhaniddese ceva āyatananiddese ca vuttameva.

---

1. Aṭṭhasatataṇhāvicaritāni (Syā)
2. Sati (Sī, Syā, Ka)
3. Abhi 2. 406 piṭṭhe.
4. Abhi 2. 410 piṭṭhe.
5. Evaṁ niddesavitthārā, vitthārassa ca sambhavā (Ka)
6. Abhi 2. 16 piṭṭhe.

ပစ္စုပ္ပန္နာနိ ဆတ္တိံသာတိ ဧဝံ အဋ္ဌသတံ တဏှာဝိစရိတာနိ[၁] ဟောန္တိ။ “အဇ္ဈတ္တိကဿ ဥပါဒါယ အသ္မီတိ ဟောတိ[၂]၊ ဣတ္ထသ္မီတိ ဟောတီ”တိ[၃] ဝါ ဧဝမာဒီနိ အဇ္ဈတ္တိကရူပါဒိနိဿိတာနိ အဋ္ဌာရသ၊ “ဗာဟိရဿ ဥပါဒါယ ဣမိနာ အသ္မီတိ ဟောတိ၊ ဣမိနာ ဣတ္ထသ္မီတိ ဟောတီ”တိ[၄] ဝါ ဧဝမာဒီနိ ဗာဟိရရူပါဒိနိဿိတာနိ အဋ္ဌာရသာတိ ဆတ္တိံသ၊ ဣတိ အတီတာနိ ဆတ္တိံသ, အနာဂတာနိ ဆတ္တိံသ, ပစ္စုပ္ပန္နာနိ ဆတ္တိံသာတိ ဧဝမ္ပိ အဋ္ဌသတံ တဏှာဝိစရိတာနိ ဟောန္တိ။ ပုန သင်္ဂဟေ ကရိယမာနေ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဆဠေဝ တဏှာကာယာ တိဿောယေဝ ကာမတဏှာဒယော ဟောန္တီတိ။ ဧဝံ—

နိဒ္ဒေသတ္ထေန နိဒ္ဒေသ၊ ဝိတ္ထာရာ ဝိတ္ထာရဿ စ[၅]။
ပုန သင်္ဂဟတော တဏှာ၊ ဝိညာတဗ္ဗာ ဝိဘာဝိနာတိ။

ဝေဒနာနိဒ္ဒေသေ **ဝေဒနာကာယာ**တိ ဝေဒနာသမူဟာ။ **စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ။ပ။ မနောသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ**တိ ဧတံ “စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာ အတ္ထိ ကုသလာ၊ အတ္ထိ အကုသလာ၊ အတ္ထိ အဗျာကတာ”တိ ဧဝံ ဝိဘင်္ဂေ[၆] အာဂတတ္တာ စက္ခုဒွါရာဒီသု ပဝတ္တာနံ ကုသလာကုသလာဗျာကတဝေဒနာနံ “သာရိပုတ္တော မန္တာဏိပုတ္တော”တိ ဧဝမာဒီသု မာတိတော နာမံ ဝိယ မာတိသဒိသတော ဝတ္ထုတော နာမံ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ—စက္ခုသမ္ဖဿဟေတု ဇာတာ ဝေဒနာ စက္ခုသမ္ဖဿဇာဝေဒနာတိ။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ အယံ တာဝေတ္ထ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ ကထာ။ ဝိပါကဝသေန ပန စက္ခုဒွါရေ ဒွေ စက္ခုဝိညာဏာနိ, ဒွေ မနောဓာတုယော, တိဿော မနောဝိညာဏဓာတုယောတိ ဧတာဟိ သမ္ပယုတ္တဝသေန ဝေဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧသေဝ နယော သောတဒွါရာဒီသု။ မနောဒွါရေ မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယုတ္တာဝ။

ဖဿနိဒ္ဒေသေ **စက္ခုသမ္ဖဿော**တိ စက္ခုမှိ သမ္ဖဿော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **စက္ခုသမ္ဖဿော။ပ။ ကာယသမ္ဖဿော**တိ ဧတ္တာဝတာ စ ကုသလာကုသလဝိပါကာ ပဉ္စဝတ္ထုကာ ဒသ ဖဿာ ဝုတ္တာ ဟောန္တိ။ **မနောသမ္ဖဿော**တိ ဣမိနာ သေသဗာဝီသတိလောကိယဝိပါကမနသမ္ပယုတ္တာ ဖဿာ။

သဠာယတနနိဒ္ဒေသေ **စက္ခာယတန**န္တိအာဒီသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ စေဝ အာယတနနိဒ္ဒေသေ စ ဝုတ္တမေဝ။

၁-အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ (သျာ)
၂-သတိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-အဘိ ၂-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-အဘိ ၂-၄၁၀-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဧဝံ နိဒ္ဒေသဝိတ္ထာရာ၊ ဝိတ္ထာရဿ စ သမ္ဘဝါ (က)
၆-အဘိ ၂-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

Nāmarūpaniddese namanalakkhaṇaṁ **nāmaṁ.** Ruppanalakkhaṇaṁ **rūpaṁ.** Vibhajane panassa **vedanā**ti vedanākkhandho, **saññā**ti saññākkhandho, **cetanā phasso manasikāro**ti saṅkhārakkhandho veditabbo. Kamañca aññepi saṅkhārakkhandhasaṅgahitā dhammā santi, ime pana tayo sabbadubbalesupi cittesu santi, tasmā etesaṁyeva vasenettha saṅkhārakkhandho dassito. **Cattāro ca mahābhūtā**ti ettha **cattāro**ti gaṇanaparicchedo. **Mahābhūtā**ti pathavī-āpatejavāyānametaṁ adhivacanaṁ. Yena pana kāraṇena tāni mahābhūtānīti vuccanti, yo cettha añño vinicchayanayo, so sabbo Visuddhimagge rūpakkhandhaniddese vutto. **Catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyā**ti ettha pana **catunnan**ti upayogatthe sāmivacanaṁ, cattāri mahābhūtānīti vuttaṁ hoti. **Upādāyā**ti upādiyitvā, gahetvāti attho. Nissayātipi eke. “Vattamānan”ti ayañcettha pāṭhaseso. Samūhatthe vā etaṁ sāmivacanaṁ, catunnaṁ mahābhūtānaṁ samūhaṁ upādāya vattamānaṁ rūpanti ettha attho veditabbo. Evaṁ sabbathāpi yāni ca cattāri pathavī-ādīni mahābhūtāni, yañca catunnaṁ mahābhūtānaṁ upādāya vattamānaṁ cakkhāyatanādibhedena Abhidhammapāḷiyameva vuttaṁ tevīsatividhaṁ rūpaṁ, taṁ sabbampi rūpanti veditabbaṁ.

Viññāṇaniddese **cakkhuviññāṇan**ti cakkhumhi viññāṇaṁ, cakkhuto vā jātaṁ viññāṇanti **cakkhuviññāṇaṁ.** Evaṁ sotaghānajivhākāyaviññāṇāni. Itaraṁ pana manoyeva viññāṇanti **manoviññāṇaṁ.** Dvipañcaviññāṇavajjitatebhūmakavipākacittassetaṁ adhivacanaṁ.

Saṅkhāraniddese abhisaṅkharaṇalakkhaṇo **saṅkhāro.** Vibhajane panassa **kāyasaṅkhāro**ti kāyato pavattasaṅkhāro. Kāyadvāre copanavasena pavattānaṁ kāmāvacarakusalato aṭṭhannaṁ, akusalato dvādasannanti vīsatiyā kāyasañcetanānametaṁ adhivacanaṁ. **Vacīsaṅkhāro**ti vacanato pavattasaṅkhāro, vacīdvāre vacanabhedavasena pavattānaṁ vīsatiyā eva vacīsañcetanānametaṁ adhivacanaṁ. **Cittasaṅkhāro**ti cittato pavattasaṅkhāro, kāyavacīdvāre copanaṁ akatvā raho nisīditvā cintentassapavattānaṁ lokiyakusalākusalavasena ekūnatiṁsamanosañcetanānametaṁ adhivacanaṁ.

နာမရူပနိဒ္ဒေသေ နမနလက္ခဏံ **နာမံ**။ ရုပ္ပနလက္ခဏံ **ရူပံ**။ ဝိဘဇနေ ပနဿ **ဝေဒနာ**တိ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ **သညာ**တိ သညာက္ခန္ဓော၊ **စေတနာ ဖဿော မနသိကာရော**တိ သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကာမဉ္စ အညေပိ သင်္ခါရက္ခန္ဓသင်္ဂဟိတာ ဓမ္မာ သန္တိ၊ ဣမေ ပန တယော သဗ္ဗဒုဗ္ဗလေသုပိ စိတ္တေသု သန္တိ၊ တသ္မာ ဧတေသံယေဝ ဝသေနေတ္ထ သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဒဿိတော။ **စတ္တာရော စ မဟာဘူတာ**တိ ဧတ္ထ **စတ္တာရော**တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ **မဟာဘူတာ**တိ ပထဝီအာပတေဇဝါယာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ယေန ပန ကာရဏေန တာနိ မဟာဘူတာနီတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ယော စေတ္ထ အညော ဝိနိစ္ဆယနယော၊ သော သဗ္ဗော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ရူပက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တော။ **စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယာ**တိ ဧတ္ထ ပန **စတုန္နန္တိ** ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဥပါဒါယာ**တိ ဥပါဒိယိတွာ၊ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ နိဿာယာတိပိ ဧကေ။ “ဝတ္တမာန”န္တိ အယဉ္စေတ္ထ ပါဌသေသော။ သမူဟတ္ထေ ဝါ ဧတံ သာမိဝစနံ၊ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ သမူဟံ ဥပါဒါယ ဝတ္တမာနံ ရူပန္တိ ဧတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ယာနိ စ စတ္တာရိ ပထဝီအာဒီနိ မဟာဘူတာနိ၊ ယဉ္စ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ဝတ္တမာနံ စက္ခာယတနာဒိဘေဒေန အဘိဓမ္မပါဠိယမေဝ ဝုတ္တံ တေဝီသတိဝိဓံ ရူပံ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ရူပန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိညာဏနိဒ္ဒေသေ **စက္ခုဝိညာဏန္တိ** စက္ခုမှိ ဝိညာဏံ, စက္ခုတော ဝါ ဇာတံ ဝိညာဏန္တိ **စက္ခုဝိညာဏံ**။ ဧဝံ သောတဃာနဇိဝှါကာယဝိညာဏာနိ။ ဣတရံ ပန မနောယေဝ ဝိညာဏန္တိ **မနောဝိညာဏံ**။ ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇိတတေဘူမကဝိပါကစိတ္တဿေတံ အဓိဝစနံ။

သင်္ခါရနိဒ္ဒေသေ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏော **သင်္ခါရော**။ ဝိဘဇနေ ပနဿ **ကာယသင်္ခါရော**တိ ကာယတော ပဝတ္တသင်္ခါရော။ ကာယဒွါရေ စောပနဝသေန ပဝတ္တာနံ ကာမာဝစရကုသလတော အဋ္ဌန္နံ, အကုသလတော ဒွါဒသန္နန္တိ ဝီသတိယာ ကာယသဉ္စေတနာနမေတံ အဓိဝစနံ။ **ဝစီသင်္ခါရော**တိ ဝစနတော ပဝတ္တသင်္ခါရော၊ ဝစီဒွါရေ ဝစနဘေဒဝသေန ပဝတ္တာနံ ဝီသတိယာ ဧဝ ဝစီသဉ္စေတနာနမေတံ အဓိဝစနံ။ **စိတ္တသင်္ခါရော**တိ စိတ္တတော ပဝတ္တသင်္ခါရော၊ ကာယဝစီဒွါရေ စောပနံ အကတွာ ရဟော နိသီဒိတွာ စိန္တေန္တဿ ပဝတ္တာနံ လောကိယကုသလာကုသလဝသေန ဧကူနတိံသမနောသဉ္စေတနာနမေတံ အဓိဝစနံ။

Avijjāniddese **dukkhe aññāṇan**ti dukkhasacce aññāṇaṁ, mohassetaṁ adhivacanaṁ. Esa nayo **dukkhasamudaye aññāṇan**ti-ādīsu. Tattha catūhi kāraṇehi dukkhe aññāṇaṁ veditabbaṁ antogadhato vatthuto ārammaṇato paṭicchādanato ca. Tathā hi taṁ dukkhasaccapariyāpannattā dukkhe antogadhaṁ, dukkhasaccañcassa nissayapaccayabhāvena vatthu, ārammaṇapaccayabhāvena ārammaṇaṁ, dukkhasaccaṁ etaṁ paṭicchādeti tassa yāthāvalakkhaṇapaṭivedhanivāraṇena ñāṇappavattiyā cettha appadānena.

Dukkhasamudaye aññāṇaṁ tīhi kāraṇehi veditabbaṁ vatthuto ārammaṇato paṭicchādanato ca. Nirodhe paṭipadāya ca aññāṇaṁ ekeneva kāraṇena veditabbaṁ paṭicchādanato. Nirodhapaṭipadānaṁ hi paṭicchādakameva aññāṇaṁ tesaṁ yāthāvalakkhaṇapaṭivedhanivāraṇena tesu ca ñāṇappavattiyā appadānena, na pana taṁ tattha antogadhaṁ tasmiṁ saccadvaye apariyāpannattā, na tassa taṁ saccadvayaṁ vatthu asahajātattā, nārammaṇaṁ tadārabbha appavattanato. Pacchimaṁ hi saccadvayaṁ gambhīrattā duddasaṁ, na tattha andhabhūtaṁ aññāṇaṁ pavattati. Purimaṁ pana vacanīyattena[1] sabhāvalakkhaṇassa duddasattā gambhīraṁ, tattha vipallāsagāhavasena pavattati[2].

Apica "dukkhe"ti ettāvatā saṅgahato vatthuto ārammaṇato kiccato ca avijjā dīpitā. "Dukkhasamudaye"ti ettāvatā vatthuto ārammaṇato kiccato ca. "Dukkhanirodhe dukkhanirodhagāminiyā paṭipadāyā"ti ettāvatā kiccato. Avisesato pana "aññāṇan"ti etena sabhāvato niddiṭṭhāti ñātabbā.

Iti kho bhikkhaveti evaṁ kho bhikkhave. **Nirodho hotī**ti anuppādo hoti. Apicettha sabbeheva tehi nirodhapadehi nibbānaṁ desitaṁ. Nibbānaṁ hi āgamma te te dhammā nirujjhanti, tasmā taṁ tesaṁ tesaṁ nirodhoti vuccati. Iti Bhagavā imasmiṁ sutte dvādasahi padehi vaṭṭavivaṭṭaṁ desento arahattanikūṭeneva desanaṁ niṭṭhapesi. Desanāpariyosāne vuttanayeneva pañcasatā bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁ sūti.

Vibhaṅgasuttaṁ dutiyaṁ.

---

1. Vacanīyatthena (Syā, Ka), vañcanīyatthena (Ma-Ṭṭha 1. 228 piṭṭhe)
2. Na saṁvattati (Syā)

အဝိဇ္ဇာနိဒ္ဒေသေ **ဒုက္ခေ အညာဏန္တိ** ဒုက္ခသစ္စေ အညာဏံ၊ မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဧသ နယော **ဒုက္ခသမုဒယေ အညာဏန္တိ**အာဒီသု။ တတ္ထ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခေ အညာဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ အန္တောဂဓတော ဝတ္ထုတော အာရမ္မဏတော ပဋိစ္ဆာဒနတော စ။ တထာ ဟိ တံ ဒုက္ခသစ္စပရိယာပန္နတ္တာ ဒုက္ခေ အန္တောဂဓံ၊ ဒုက္ခသစ္စဉ္စဿ နိဿယပစ္စယဘာဝေန ဝတ္ထု၊ အာရမ္မဏပစ္စယဘာဝေန အာရမ္မဏံ၊ ဒုက္ခသစ္စံ ဧတံ ပဋိစ္ဆာဒေတိ တဿ ယာထာဝလက္ခဏပဋိဝေဓနိဝါရဏေန ဉာဏပ္ပဝတ္တိယာ စေတ္ထ အပ္ပဒါနေန။

ဒုက္ခသမုဒယေ အညာဏံ တီဟိ ကာရဏေဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဝတ္ထုတော အာရမ္မဏတော ပဋိစ္ဆာဒနတော စ။ နိရောဓေ ပဋိပဒါယ စ အညာဏံ ဧကေနေဝ ကာရဏေန ဝေဒိတဗ္ဗံ ပဋိစ္ဆာဒနတော။ နိရောဓပဋိပဒါနံ ဟိ ပဋိစ္ဆာဒကမေဝ အညာဏံ တေသံ ယာထာဝလက္ခဏပဋိဝေဓနိဝါရဏေန တေသု စ ဉာဏပ္ပဝတ္တိယာ အပ္ပဒါနေန၊ န ပန တံ တတ္ထ အန္တောဂဓံ တသ္မိံ သစ္စဒွယေ အပရိယာပန္နတ္တာ၊ န တဿ တံ သစ္စဒွယံ ဝတ္ထု အသဟဇာတတ္တာ၊ နာရမ္မဏံ တဒါရဗ္ဘ အပ္ပဝတ္တနတော။ ပစ္ဆိမံ ဟိ သစ္စဒွယံ ဂမ္ဘီရတ္တာ ဒုဒ္ဒသံ၊ န တတ္ထ အန္ဓဘူတံ အညာဏံ ပဝတ္တတိ။ ပုရိမံ ပန ဝစနီယတ္တေန[1] သဘာဝလက္ခဏဿ ဒုဒ္ဒသတ္တာ ဂမ္ဘီရံ၊ တတ္ထ ဝိပလ္လာသဂါဟဝသေန ပဝတ္တတိ[2]။

အပိစ "ဒုက္ခေ"တိ ဧတ္တာဝတာ သင်္ဂဟတော ဝတ္ထုတော အာရမ္မဏတော ကိစ္စတော စ အဝိဇ္ဇာ ဒီပိတာ။ "ဒုက္ခသမုဒယေ"တိ ဧတ္တာဝတာ ဝတ္ထုတော အာရမ္မဏတော ကိစ္စတော စ။ "ဒုက္ခနိရောဓေ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယာ"တိ ဧတ္တာဝတာ ကိစ္စတော။ အဝိသေသတော ပန "အညာဏ"န္တိ ဧတေန သဘာဝတော နိဒ္ဒိဋ္ဌာတိ ဉာတဗ္ဗာ။

ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ။ **နိရောဓော ဟောတီ**တိ အနုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ အပိစေတ္ထ သဗ္ဗေဟေဝ တေဟိ နိရောဓပဒေဟိ နိဗ္ဗာနံ ဒေသိတံ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ အာဂမ္မ တေ တေ ဓမ္မာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တသ္မာ တံ တေသံ တေသံ နိရောဓောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဒွါဒသဟိ ပဒေဟိ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ဒေသေန္တော အရဟတ္တနိကူဋေနေဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ဝိဘင်္ဂသုတ္တံ ဒုတိယံ။

၁-ဝစနီယတ္တေန (သျာ၊ က)၊ ဝဉ္စနီယတ္တေန (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၈-ပိဋ္ဌေ) ၂-န သံဝတ္တတိ (သျာ)

3. Paṭipadāsuttavaṇṇanā

3. Tatiye **micchāpaṭipadan**ti ayaṁ tāva aniyyānikapaṭipadā. Nanu ca avijjāpaccayā puññābhisaṅkhāropi atthi āneñjābhisaṅkhāropi, so kathaṁ micchāpaṭipadā hotīti. Vaṭṭasīsattā. Yaṁ hi kiñci bhavattayasaṅkhātaṁ vaṭṭaṁ patthetvā pavattitaṁ, antamaso pañcābhiññā aṭṭha vā pana samāpattiyo, sabbaṁ taṁ vaṭṭapakkhiyaṁ vaṭṭasīsanti vaṭṭasīsattā micchāpaṭipadāva hoti. Yaṁ pana kiñci vivaṭṭaṁ nibbānaṁ patthetvā pavattitaṁ, antamaso uḷuṅkayāgumattadānampi paṇṇamuṭṭhidānamattampi, sabbaṁ taṁ vivaṭṭapakkhiyaṁ vivaṭṭanissitaṁ, vivaṭṭapakkhikattā sammāpaṭipadāva hoti. Appamattakampi hi paṇṇamuṭṭhimattadākusalaṁ vā hotu mahantaṁ velāmadānādikusalaṁ vā, sace vaṭṭasampattiṁ patthetvā vaṭṭanissitavasena micchā ṭhapitaṁ hoti, vaṭṭameva āharituṁ sakkoti, no vivaṭṭaṁ. “Idaṁ me dānaṁ āsavakkhayāvahaṁ hotū”ti evaṁ pana vivaṭṭaṁ patthentena vivaṭṭavasena sammā ṭhapitaṁ arahattampi paccekabodhiñāṇampi sabbaññutaññāṇampi dātuṁ sakkotiyeva, na arahattaṁ appatvā pariyosānaṁ gacchati. Iti anulomavasena micchāpaṭipadā, paṭilomavasena sammāpaṭipadā desitāti veditabbā. Nanu cettha paṭipadā pucchitā[1], nibbānaṁ bhājitaṁ, niyyātanepi paṭipadāva niyyātitā. Na ca nibbānassa paṭipadāti nāmaṁ, savipassanānaṁ pana catunnaṁ maggānametaṁ nāmaṁ, tasmā pucchāniyyātanehi padabhājanaṁ na sametīti. No na sameti, kasmā? Phalena paṭipadāya dassitattā. Phalena hettha paṭipadā dassitā. “Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho”ti etaṁ[2] nirodhasaṅkhātaṁ nibbānaṁ yassā paṭipadāya phalaṁ, ayaṁ vuccati bhikkhave sammāpaṭipadāti ayamettha attho. Imasmiñca atthe asesavirāganirodhāti ettha virāgo nirodhasseva vevacanaṁ, asesavirāgā asesanirodhāti ayaṁ hettha adhippāyo. Yena vā virāgasaṅkhātena maggena asesanirodho hoti, taṁ dassetuṁ etaṁ padabhājanaṁ vuttaṁ. Evaṁ hi sati sānubhāvā paṭipadā vibhattā hoti. Iti imasmimpi sutte vaṭṭavivaṭṭameva kathitanti. . Tatiyaṁ.

1. Pucchitvā (Sī)   2. Evaṁ (Sī)

၃. ပဋိပဒါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃။ တတိယေ **မိစ္ဆာပဋိပဒ**န္တိ အယံ တာဝ အနိယျာနိကပဋိပဒါ။ နနု စ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ ပုညာဘိသင်္ခါရောပိ အတ္ထိ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရောပိ၊ သော ကထံ မိစ္ဆာပဋိပဒါ ဟောတီတိ။ ဝဋ္ဋသီသတ္တာ။ ယံ ဟိ ကိဉ္စိ ဘဝတ္တယသင်္ခါတံ ဝဋ္ဋံ ပတ္ထေတွာ ပဝတ္တိတံ၊ အန္တမသော ပဉ္စာဘိညာ အဋ္ဌ ဝါ ပန သမာပတ္တိယော၊ သဗ္ဗံ တံ ဝဋ္ဋပက္ခိယံ ဝဋ္ဋသီသန္တိ ဝဋ္ဋသီသတ္တာ မိစ္ဆာပဋိပဒါဝ ဟောတိ။ ယံ ပန ကိဉ္စိ ဝိဝဋ္ဋံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထေတွာ ပဝတ္တိတံ၊ အန္တမသော ဥဠုင်္ကယာဂုမတ္တဒါနမ္ပိ ပဏ္ဏမုဋ္ဌိဒါနမတ္တမ္ပိ၊ သဗ္ဗံ တံ ဝိဝဋ္ဋပက္ခိယံ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတံ၊ ဝိဝဋ္ဋပက္ခိကတ္တာ သမ္မာပဋိပဒါဝ ဟောတိ။ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဟိ ပဏ္ဏမုဋ္ဌိမတ္တဒါနကုသလံ ဝါ ဟောတု မဟန္တံ ဝေလာမဒါနာဒိကုသလံ ဝါ၊ သစေ ဝဋ္ဋသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေတွာ ဝဋ္ဋနိဿိတဝသေန မိစ္ဆာ ဌပိတံ ဟောတိ၊ ဝဋ္ဋမေဝ အာဟရိတုံ သက္ကောတိ၊ နော ဝိဝဋ္ဋံ။ “ဣဒံ မေ ဒါနံ အာသဝက္ခယာဝဟံ ဟောတူ”တိ ဧဝံ ပန ဝိဝဋ္ဋံ ပတ္ထေန္တေန ဝိဝဋ္ဋဝသေန သမ္မာ ဌပိတံ အရဟတ္တမ္ပိ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏမ္ပိ သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ ဒါတုံ သက္ကောတိယေဝ၊ န အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ပရိယောသာနံ ဂစ္ဆတိ။ ဣတိ အနုလောမဝသေန မိစ္ဆာပဋိပဒါ၊ ပဋိလောမဝသေန သမ္မာပဋိပဒါ ဒေသိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နနု စေတ္ထ ပဋိပဒါ ပုစ္ဆိတာ[၁]၊ နိဗ္ဗာနံ ဘာဇိတံ၊ နိယျာတနေပိ ပဋိပဒါဝ နိယျာတိတာ။ န စ နိဗ္ဗာနဿ ပဋိပဒါတိ နာမံ၊ သဝိပဿနာနံ ပန စတုန္နံ မဂ္ဂါနမေတံ နာမံ၊ တသ္မာ ပုစ္ဆာနိယျာတနေဟိ ပဒဘာဇနံ န သမေတီတိ။ နော န သမေတိ၊ ကသ္မာ? ဖလေန ပဋိပဒါယ ဒဿိတတ္တာ။ ဖလေန ဟေတ္ထ ပဋိပဒါ ဒဿိတာ။ “အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော”တိ ဧတံ[၂] နိရောဓသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ ယဿာ ပဋိပဒါယ ဖလံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သမ္မာပဋိပဒါတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣမသ္မိဉ္စ အတ္ထေ အသေသဝိရာဂနိရောဓာတိ ဧတ္ထ ဝိရာဂေါ နိရောဓဿေဝ ဝေဝစနံ၊ အသေသဝိရာဂါ အသေသနိရောဓာတိ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ ယေန ဝါ ဝိရာဂသင်္ခါတေန မဂ္ဂေန အသေသနိရောဓော ဟောတိ၊ တံ ဒဿေတုံ ဧတံ ပဒဘာဇနံ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ ဟိ သတိ သာနုဘာဝါ ပဋိပဒါ ဝိဘတ္တာ ဟောတိ။ ဣတိ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတန္တိ။ ။တတိယံ။

၁-ပုစ္ဆိတွာ (သီ)   ၂-ဧဝံ (သီ)

4. Vipassīsuttavaṇṇanā

4. Catutthe **vipassissāti** tassa kira bodhisattassa yathā lokiyamanussānaṁ kiñcideva passantānaṁ parittakammābhinibbattassa kammajapasādassa dubbalattā akkhīni vipphandanti, na evaṁ vipphandiṁsu. Balavakammanibbattassa pana kammajapasādassa balavattā avipphandantehi animisehi eva akkhīhi passi seyyathāpi devā Tāvatiṁsā. Tena vuttaṁ "Animisanto kumāro pekkhatīti kho bhikkhave Vipassissa kumārassa "Vipassī Vipassī'tveva samaññā udapādī"ti[1]. Ayaṁ hettha adhippāyo—antarantarā nimisajanitandhakāravirahena visuddhaṁ passati, vivaṭehi vā akkhīhi passatīti **Vipassī**. Ettha ca kiñcāpi pacchimabhavikānaṁ sabbabodhisattānaṁ balavakammanibbattassa kammajapasādassa balavattā akkhīni na vipphandanti, so pana bodhisatto eteneva nāmaṁ labhi.

Apica viceyya viceyya passatīti **Vipassī,** vicinitvā vicinitvā passatīti attho. Ekadivasaṁ kira vinicchayaṭṭhāne nisīditvā atthe anusāsantassa rañño alaṅkatapaṭiyattaṁ mahāpurisaṁ āharitvā aṅke ṭhapayiṁsu. Tassa taṁ aṅke katvā palāḷayamānasseva[2] amaccā sāmikaṁ assāmikaṁ akaṁsu. Bodhisatto anattamanasaddaṁ nicchāresi. Rājā "kimetaṁ[3] upadhārethā"ti āha. Upadhārayamānā aññaṁ adisvā "aṭṭassa[4] dubbinicchitattā evaṁ kataṁ bhavissatī"ti puna sāmikameva sāmikaṁ katvā "ñatvā nu kho kumāro evaṁ karotī"ti vīmaṁsantā puna sāmikaṁ assāmikamakaṁsu. Puna bodhisatto tatheva saddaṁ nicchāresi. Atha rājā "jānāti mahāpuriso"ti tato paṭṭhāya appamatto ahosi. Tena vuttaṁ "viceyya viceyya kumāro atthe panāyati ñāyenāti kho bhikkhave Vipassissa kumārassa bhiyyoso mattāya 'Vipassī Vipassī'tveva samaññā udapādī"ti[5].

Bhagavatoti bhāgyasampannassa. **Arahato**ti rāgādi-arīnaṁ hatattā, saṁsāracakkassa vā arānaṁ hatattā, paccayānaṁ vā arahattā arahāti evaṁ guṇato uppannanāmadheyyassa. **Sammāsambuddhassā**ti sammā nayena hetunā sāmaṁ paccattapurisakārena cattāri saccāni Buddhassa. **Pubbeva**

1. Dī 2. 17 piṭṭhe. 2. Upalāḷayamānasseva (Sī) 3. Kimetaṁ kimetaṁ (Syā)
4. Atthassa (Syā) 5. Dī 2. 18 piṭṭhe.

၄-ဝိပဿီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄။ စတုတ္ထေ **ဝိပဿိဿာ**တိ တဿ ကိရ ဗောဓိသတ္တဿ ယထာ လောကိယမနုဿာနံ ကိဉ္စိဒေဝ ပဿန္တာနံ ပရိတ္တကမ္မာဘိနိဗ္ဗတ္တဿ ကမ္မဇပသာဒဿ ဒုဗ္ဗလတ္တာ အက္ခီနိ ဝိပ္ဖန္ဒန္တိ၊ န ဧဝံ ဝိပ္ဖန္ဒိံသု။ ဗလဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တဿ ပန ကမ္မဇပသာဒဿ ဗလဝတ္တာ အဝိပ္ဖန္ဒန္တေဟိ အနိမိသေဟိ ဧဝ အက္ခီဟိ ပဿိ သေယျထာပိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ။ တေန ဝုတ္တံ "အနိမိသန္တော ကုမာရော ပေက္ခတီတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ 'ဝိပဿီ ဝိပဿီ'တွေဝ သမညာ ဥဒပါဒီ"တိ[1]။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အန္တရန္တရာ နိမိသဇနိတန္ဓကာရဝိရဟေန ဝိသုဒ္ဓံ ပဿတိ, ဝိဝဋေဟိ ဝါ အက္ခီဟိ ပဿတီတိ **ဝိပဿီ**။ ဧတ္ထ စ ကိဉ္စာပိ ပစ္ဆိမဘဝိကာနံ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဗလဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တဿ ကမ္မဇပသာဒဿ ဗလဝတ္တာ အက္ခီနိ န ဝိပ္ဖန္ဒန္တိ၊ သော ပန ဗောဓိသတ္တော ဧတေနေဝ နာမံ လဘိ။

အပိစ ဝိစေယျ ဝိစေယျ ပဿတီတိ **ဝိပဿီ**၊ ဝိစိနိတွာ ဝိစိနိတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ အတ္ထေ အနုသာသန္တဿ ရညော အလင်္ကတပဋိယတ္တံ မဟာပုရိသံ အာဟရိတွာ အင်္ကေ ဌပယိံသု။ တဿ တံ အင်္ကေ ကတွာ ပလာဠယမာနဿေဝ[2] အမစ္စာ သာမိကံ အဿာမိကံ အကံသု။ ဗောဓိသတ္တော အနတ္တမနသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ ရာဇာ "ကိမေတံ[3] ဥပဓာရေထာ"တိ အာဟ။ ဥပဓာရယမာနာ အညံ အဒိသွာ "အဋ္ဋဿ[4] ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတတ္တာ ဧဝံ ကတံ ဘဝိဿတီ"တိ ပုန သာမိကမေဝ သာမိကံ ကတွာ "ဉတွာ နု ခေါ ကုမာရော ဧဝံ ကရောတီ"တိ ဝီမံသန္တာ ပုန သာမိကံ အဿာမိကမကံသု။ ပုန ဗောဓိသတ္တော တထေဝ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ အထ ရာဇာ "ဇာနာတိ မဟာပုရိသော"တိ တတော ပဋ္ဌာယ အပ္ပမတ္တော အဟောသိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဝိစေယျ ဝိစေယျ ကုမာရော အတ္ထေ ပနာယတိ ဉာယေနာတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ ဘိယျောသော မတ္တာယ 'ဝိပဿီ ဝိပဿီ'တွေဝ သမညာ ဥဒပါဒီ"တိ[5]။

ဘဂဝတောတိ ဘာဂျသမ္ပန္နဿ။ **အရဟတော**တိ ရာဂါဒိအရီနံ ဟတတ္တာ, သံသာရစက္ကဿ ဝါ အရာနံ ဟတတ္တာ, ပစ္စယာနံ ဝါ အရဟတ္တာ အရဟာတိ ဧဝံ ဂုဏတော ဥပ္ပန္နနာမဓေယျဿ။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ**တိ သမ္မာ နယေန ဟေတုနာ သာမံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဗုဒ္ဓဿ။ **ပုဗ္ဗေဝ**

၁-ဒီ ၂-၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဥပလာဠယမာနဿေဝ (သီ) ၃-ကိမေတံ ကိမေတံ (သျာ)
၄-အတ္ထဿ (သျာ) ၅-ဒီ ၂-၁၈-ပိဋ္ဌေ။

sambodhāti sambodho vuccati catūsu maggesu ñāṇaṁ, tato pubbeva. **Bodhisattasseva sato**ti ettha **bodhī**ti ñāṇaṁ, bodhimā[1] satto **bodhisatto,** ñāṇavā paññavā paṇḍitoti attho. Purimabuddhānaṁ hi pādamūle abhinīhārato paṭṭhāya paṇḍitova so satto, na andhabāloti bodhisatto. Yathā vā udakato uggantvā ṭhitaṁ paripākagataṁ padumaṁ sūriyarasmisamphassena avassaṁ bujjhissatīti bujjhanakapadumanti vuccati, evaṁ Buddhānaṁ santike byākaraṇassa laddhattā avassaṁ anantarāyena pāramiyo pūretvā bujjhissatīti bujjhanakasattotipi **bodhisatto.** Yā ca esā catumaggañāṇasaṅkhātā bodhi, taṁ patthayamāno pavattatīti bodhiyaṁ satto āsattotipi **bodhisatto.** Evaṁ guṇato uppannanāmavasena bodhisattasseva sato. **Kicchan**ti dukkhaṁ. **Āpanno**ti anuppatto. Idaṁ vuttaṁ hoti—aho ayaṁ sattaloko dukkhaṁ anuppattoti. **Cavati ca upapajjati cā**ti idaṁ aparāparaṁ cutipaṭisandhivasena vuttaṁ. **Nissaraṇan**ti nibbānaṁ. Taṁ hi jarāmaraṇadukkhato nissaṭattā tassa nissaraṇanti vuccati. **Kudāssu nāmā**ti katarasmiṁ nu kho kāle.

Yoniso manasikārāti upāyamanasikārena pathamanasikārena. **Ahu paññāya abhisamayo**ti paññāya saddhiṁ[2] jarāmaraṇakāraṇassa abhisamayo samavāyo samāyogo ahosi, "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti idaṁ tena diṭṭhanti attho. Atha vā **yoniso manasikārā ahu paññāyā**ti yoniso manasikārena ca paññāya ca abhisamayo ahu, "jātiyā kho sati jarāmaraṇan"ti evaṁ jarāmaraṇakāraṇassa paṭivedho ahosīti attho. Esa nayo sabbattha.

Iti hidanti evamidaṁ. **Samudayo samudayo**ti ekādasasu ṭhānesu saṅkhārādīnaṁ samudayaṁ sampiṇḍetvā niddisati. **Pubbe ananussutesū**ti "avijjāpaccayā saṅkhārānaṁ samudayo hotī"ti evaṁ ito pubbe ananussutesu dhammesu, catūsu vā ariyasaccadhammesu. **Cakkhun**ti-ādīni ñāṇavevacanāneva. Ñāṇameva hettha dassanaṭṭhena **cakkhu,** ñātaṭṭhena[3] **ñāṇaṁ,** pajānanaṭṭhena **paññā,** paṭivedhanaṭṭhena **vijjā,** obhāsanaṭṭhena **āloko**ti

1. Bodhiyā (Sī) 2. Sati (Sī)
3. Ñāṇaṭṭhena (Sī, Syā), ñātakaraṇaṭṭhena (Dī-Ṭṭha 2. 52 piṭṭhe.)

သမ္ဗောဓာတိ သမ္ဗောဓော ဝုစ္စတိ စတူသု မဂ္ဂေသု ဉာဏံ၊ တတော ပုဗ္ဗေဝ။ **ဗောဓိသတ္တဿေဝ သတော**တိ ဧတ္ထ **ဗောဓီ**တိ ဉာဏံ၊ ဗောဓိမာ[၁] သတ္တော **ဗောဓိသတ္တော၊** ဉာဏဝါ ပညဝါ ပဏ္ဍိတောတိ အတ္ထော။ ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ပါဒမူလေ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ ပဏ္ဍိတောဝ သော သတ္တော, န အန္ဓဗာလောတိ ဗောဓိသတ္တော။ ယထာ ဝါ ဥဒကတော ဥဂ္ဂန္တွာ ဌိတံ ပရိပါကဂတံ ပဒုမံ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿေန အဝဿံ ဗုဇ္ဈိဿတီတိ ဗုဇ္ဈနကပဒုမန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဗျာကရဏဿ လဒ္ဓတ္တာ အဝဿံ အနန္တရာယေန ပါရမိယော ပူရေတွာ ဗုဇ္ဈိဿတီတိ ဗုဇ္ဈနကသတ္တောတိပိ **ဗောဓိသတ္တော။** ယာ စ ဧသာ စတုမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတာ ဗောဓိ၊ တံ ပတ္ထယမာနော ပဝတ္တတီတိ ဗောဓိယံ သတ္တော အာသတ္တောတိပိ **ဗောဓိသတ္တော။** ဧဝံ ဂုဏတော ဥပ္ပန္နနာမဝသေန ဗောဓိသတ္တဿေဝ သတော။ **ကိစ္ဆ**န္တိ ဒုက္ခံ။ **အာပန္နော**တိ အနုပ္ပတ္တော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အဟော အယံ သတ္တလောကော ဒုက္ခံ အနုပ္ပတ္တောတိ။ **စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စာ**တိ ဣဒံ အပရာပရံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဝုတ္တံ။ **နိဿရဏ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ တံ ဟိ ဇရာမရဏဒုက္ခတော နိဿဋတ္တာ တဿ နိဿရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ **ကုဒါဿု နာမာ**တိ ကတရသ္မိံ နု ခေါ ကာလေ။

ယောနိသော မနသိကာရာတိ ဥပါယမနသိကာရေန ပထမနသိကာရေန။ **အဟု ပညာယ အဘိသမယော**တိ ပညာယ သဒ္ဓိံ[၂] ဇရာမရဏကာရဏဿ အဘိသမယော သမဝါယော သမာယောဂေါ အဟောသိ၊ “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ”န္တိ ဣဒံ တေန ဒိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **ယောနိသော မနသိကာရာ အဟု ပညာယာ**တိ ယောနိသော မနသိကာရေန စ ပညာယ စ အဘိသမယော အဟု၊ “ဇာတိယာ ခေါ သတိ ဇရာမရဏ”န္တိ ဧဝံ ဇရာမရဏကာရဏဿ ပဋိဝေဓော အဟောသီတိ အတ္ထော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

ဣတိ ဟိဒန္တိ ဧဝမိဒံ။ **သမုဒယော သမုဒယော**တိ ဧကာဒသသု ဌာနေသု သင်္ခါရာဒီနံ သမုဒယံ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ နိဒ္ဒိသတိ။ **ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသူ**တိ “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာနံ သမုဒယော ဟောတီ”တိ ဧဝံ ဣတော ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု, စတူသု ဝါ အရိယသစ္စဓမ္မေသု။ **စက္ခု**န္တိအာဒီနိ ဉာဏဝေဝစနာနေဝ။ ဉာဏမေဝ ဟေတ္ထ ဒဿနဋ္ဌေန **စက္ခု၊** ဉာတဋ္ဌေန[၃] **ဉာဏံ၊** ပဇာနနဋ္ဌေန **ပညာ၊** ပဋိဝေဓနဋ္ဌေန **ဝိဇ္ဇာ၊** ဩဘာသနဋ္ဌေန **အာလောကော**တိ

၁-ဗောဓိယာ (သီ) ၂-သတိ (သီ)
၃-ဉာဏဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ)၊ ဉာတကရဏဋ္ဌေန (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၅၂-ပိဋ္ဌေ)။

vuttaṁ. Taṁ panetaṁ catūsu saccesu lokiyalokuttaramissakaṁ niddiṭṭhanti veditabbaṁ. Nirodhavārepi imināva nayena attho veditabbo. . Catutthaṁ.

5-10. Sikhīsuttādivaṇṇanā

5-10. Pañcamādīsu **Sikhissa bhikkhave**ti-ādīnaṁ padānaṁ “Sikhissapi bhikkhave”ti na evaṁ yojetvā attho veditabbo. Kasmā? Ekāsane adesitattā. Nānāṭhānesu hi etāni desitāni, attho pana sabbattha sadisoyeva. Sabbabodhisattānaṁ hi Bodhipallaṅke nisinnānaṁ na añño samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā ācikkhati “atīte bodhisattā paccayākāraṁ sammasitvā Buddhā jātā”ti. Yathā pana paṭhamakappikakāle deve vuṭṭhe udakassa gatamaggeneva aparāparaṁ vuṭṭhi-udakaṁ gacchati, evaṁ tehi tehi purimabuddhehi gatamaggeneva pacchimā pacchimā gacchanti. Sabbabodhisattā hi ānāpānacatutthajjhānato vuṭṭhāya paccayākāre ñāṇaṁ otāretvā taṁ anulomapaṭilomaṁ sammasitvā Buddhā hontīti paṭipāṭiyā sattasu suttesu Buddhavipassanā nāma kathitāti.

Buddhavaggo paṭhamo.

---

2. Āhāravagga

1. Āhārasuttavaṇṇanā

11. Āhāravaggassa paṭhame **āhārā**ti paccayā. Paccayā hi āharanti attano phalaṁ, tasmā āhārāti vuccanti. **Bhūtānaṁ vā sattāna**nti-ādīsu **bhūtā**ti jātā nibbattā. **Sambhavesino**ti ye sambhavaṁ jātiṁ nibbattiṁ esanti gavesanti. Tattha catūsu yonīsu aṇḍajajalābujā sattā yāva aṇḍakosaṁ vatthikosañca na bhindanti, tāva sambhavesino nāma, aṇḍakosaṁ vatthikosañca bhinditvā bahi nikkhantā bhūtā nāma. Saṁsedajā opapātikā ca paṭhamacittakkhaṇe sambhavesino nāma, dutiyacittakkhaṇato pabhuti bhūtā nāma. Yena vā iriyāpathena jāyanti, yāva tato aññaṁ na pāpuṇanti, tāva sambhavesino nāma, tato paraṁ bhūtā nāma. Atha vā **bhūtā**ti jātā abhinibbattā, ye bhūtā abhinibbattāyeva[1], na

1. Ye bhūtāyeva (Sī, Syā, Ma-Ṭṭha 1. 211 piṭṭhe ca)

ဝုတ္တံ။ တံ ပနေတံ စတူသု သစ္စေသု လောကိယလောကုတ္တရမိဿကံ နိဒ္ဒိဋ္ဌန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နိရောဓဝါရေပိ ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၁၀-သိခီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၅-၁၀။ ပဉ္စမာဒီသု **သိခိဿ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒီနံ ပဒါနံ “သိခိဿပိ ဘိက္ခဝေ”တိ န ဧဝံ ယောဇေတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကသ္မာ? ဧကာသနေ အဒေသိတတ္တာ။ နာနာဋ္ဌာနေသု ဟိ ဧတာနိ ဒေသိတာနိ၊ အတ္ထော ပန သဗ္ဗတ္ထ သဒိသောယေဝ။ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဟိ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နာနံ န အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဒေဝေါ ဝါ မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ အာစိက္ခတိ “အတီတေ ဗောဓိသတ္တာ ပစ္စယာကာရံ သမ္မသိတွာ ဗုဒ္ဓါ ဇာတာ”တိ။ ယထာ ပန ပဌမကပ္ပိကကာလေ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဥဒကဿ ဂတမဂ္ဂေနေဝ အပရာပရံ ဝုဋ္ဌိဥဒကံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ တေဟိ တေဟိ ပုရိမဗုဒ္ဓေဟိ ဂတမဂ္ဂေနေဝ ပစ္ဆိမာ ပစ္ဆိမာ ဂစ္ဆန္တိ။ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာ ဟိ အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တံ အနုလောမပဋိလောမံ သမ္မသိတွာ ဗုဒ္ဓါ ဟောန္တီတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တသု သုတ္တေသု ဗုဒ္ဓဝိပဿနာ နာမ ကထိတာတိ။

ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

၂-အာဟာရဝဂ္ဂ

၁-အာဟာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁။ အာဟာရဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အာဟာရာ**တိ ပစ္စယာ။ ပစ္စယာ ဟိ အာဟရန္တိ အတ္တနော ဖလံ၊ တသ္မာ အာဟာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဘူတာနံ ဝါ သတ္တာန**န္တိအာဒီသု **ဘူတာ**တိ ဇာတာ နိဗ္ဗတ္တာ။ **သမ္ဘဝေသိနော**တိ ယေ သမ္ဘဝံ ဇာတိံ နိဗ္ဗတ္တိံ ဧသန္တိ ဂဝေသန္တိ။ တတ္ထ စတူသု ယောနီသု အဏ္ဍဇဇလာဗုဇာ သတ္တာ ယာဝ အဏ္ဍကောသံ ဝတ္ထိကောသဉ္စ န ဘိန္ဒန္တိ၊ တာဝ သမ္ဘဝေသိနော နာမ၊ အဏ္ဍကောသံ ဝတ္ထိကောသဉ္စ ဘိန္ဒိတွာ ဗဟိ နိက္ခန္တာ ဘူတာ နာမ။ သံသေဒဇာ ဩပပါတိကာ စ ပဌမစိတ္တက္ခဏေ သမ္ဘဝေသိနော နာမ၊ ဒုတိယစိတ္တက္ခဏတော ပဘုတိ ဘူတာ နာမ။ ယေန ဝါ ဣရိယာပထေန ဇာယန္တိ၊ ယာဝ တတော အညံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ သမ္ဘဝေသိနော နာမ၊ တတော ပရံ ဘူတာ နာမ။ အထ ဝါ **ဘူတာ**တိ ဇာတာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာ၊ ယေ ဘူတာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာယေဝ[1]၊ န

၁-ယေ ဘူတာယေဝ (သီ၊ သျာ၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေ စ)

puna bhavissantīti saṅkhaṁ gacchanti, tesaṁ khīṇāsavānaṁ etaṁ adhivacanaṁ. Sambhavamesantīti **sambhavesino.** Appahīnabhavasaṁyojanattā āyatimpi sambhavaṁ esantānaṁ sekkhaputhujjanānametaṁ adhivacanaṁ. Evaṁ sabbathāpi imehi dvīhi padehi sabbasatte pariyādiyati. **Vā**saddo cettha sampiṇḍanattho, tasmā bhūtānañca sambhavesīnañcāti ayamattho veditabbo.

Ṭhitiyāti ṭhitatthaṁ. **Anuggahāyā**ti anuggahatthaṁ. Vacanabhedoyeva cesa, attho pana dvinnampi padānaṁ ekoyeva. Atha vā **ṭhitiyā**ti tassa tassa sattassa uppannadhammānaṁ anuppabandhavasena avicchedāya. **Anuggahāyā**ti anuppannānaṁ uppādāya. Ubhopi cetāni "bhūtānaṁ vā ṭhitiyā ceva anuggahāya ca, sambhavesīnaṁ vā ṭhitiyā ceva anuggahāya cā"ti evaṁ ubhayattha daṭṭhabbānīti.

Kabaḷīkāro āhāroti kabaḷaṁ katvā ajjhoharitabbako āhāro, odanakummāsādivatthukāya ojāyetaṁ adhivacanaṁ. **Oḷāriko vā sukhumo vā**ti vatthu-oḷārikatāya oḷāriko, sukhumatāya sukhumo. Sabhāvena pana sukhumarūpapariyāpannattā kabaḷīkāro āhāro sukhumova hoti. Sāpi cassa[1] vatthuto oḷārikatā sukhumatā ca upādāyupādāya veditabbā. Kumbhīlānañhi āhāraṁ upādāya morānaṁ āhāro sukhumo. Kumbhīlā kira pāsāṇe gilanti, te ca nesaṁ kucchippattā vilīyanti. Morā sappavicchikādipāṇe khādanti. Morānaṁ pana āhāraṁ upādāya taracchānaṁ āhāro sukhumo. Te kira tivassachaḍḍitāni visāṇāni ceva aṭṭhīni ca khādanti, tāni ca nesaṁ kheḷena temitamattāneva kandamūlaṁ viya mudukāni honti. Taracchānaṁ āhāraṁ upādāya hatthīnaṁ āhāro sukhumo. Te hi nānārukkhasākhādayo khādanti. Hatthīnaṁ āhārato gavayagokaṇṇamigādīnaṁ āhāro sukhumo. Te kira nissārāni nānārukkhapaṇṇādīni khādanti. Tesampi āhārato gunnaṁ[2] āhāro sukhumo. Te allasukkhatiṇāni khādanti. Tesaṁ āhārato sasānaṁ āhāro sukhumo. Sasānaṁ āhārato sakuṇānaṁ āhāro sukhumo. Sakuṇānaṁ āhārato paccantavāsīnaṁ āhāro sukhumo. Paccantavāsīnaṁ āhārato gāmabhojakānaṁ

1. Sāpi cassāyaṁ (Sī, Ka) 2. Goṇānaṁ (Sī)

ပုန ဘဝိဿန္တီတိ သင်္ခံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသံ ခီဏာသဝါနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ သမ္ဘဝမေသန္တီတိ **သမ္ဘဝေသိနော**။ အပ္ပဟီနဘဝသံယောဇနတ္တာ အာယတိမ္ပိ သမ္ဘဝံ ဧသန္တာနံ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ဣမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ သဗ္ဗသတ္တေ ပရိယာဒိယတိ။ **ဝါ**သဒ္ဒေါ စေတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ တသ္မာ ဘူတာနဉ္စ သမ္ဘဝေသီနဉ္စာတိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဌိတိယာတိ ဌိတတ္ထံ။ **အနုဂ္ဂဟာယာ**တိ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ။ ဝစနဘေဒေါယေဝ စေသ၊ အတ္ထော ပန ဒွိန္နမ္ပိ ပဒါနံ ဧကောယေဝ။ အထ ဝါ **ဌိတိယာ**တိ တဿ တဿ သတ္တဿ ဥပ္ပန္နဓမ္မာနံ အနုပ္ပဗန္ဓဝသေန အဝိစ္ဆေဒါယ။ **အနုဂ္ဂဟာယာ**တိ အနုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပါဒါယ။ ဥဘောပိ စေတာနိ "ဘူတာနံ ဝါ ဌိတိယာ စေဝ အနုဂ္ဂဟာယ စ၊ သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ ဌိတိယာ စေဝ အနုဂ္ဂဟာယ စာ"တိ ဧဝံ ဥဘယတ္ထ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနီတိ။

ကဗဠီကာရော အာဟာရောတိ ကဗဠံ ကတွာ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗကော အာဟာရော၊ ဩဒနကုမ္မာသာဒိဝတ္ထုကာယ ဩဇာယေတံ အဓိဝစနံ။ **ဩဠာရိကော ဝါ သုခုမော ဝါ**တိ ဝတ္ထုဩဠာရိကတာယ ဩဠာရိကော၊ သုခုမတာယ သုခုမော။ သဘာဝေန ပန သုခုမရူပပရိယာပန္နတ္တာ ကဗဠီကာရော အာဟာရော သုခုမောဝ ဟောတိ။ သာပိ စဿ[၁] ဝတ္ထုတော ဩဠာရိကတာ သုခုမတာ စ ဥပါဒါယုပါဒါယ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကုမ္ဘီလာနဉှိ အာဟာရံ ဥပါဒါယ မောရာနံ အာဟာရော သုခုမော။ ကုမ္ဘီလာ ကိရ ပါသာဏေ ဂိလန္တိ၊ တေ စ နေသံ ကုစ္ဆိပ္ပတ္တာ ဝိလီယန္တိ။ မောရာ သပ္ပဝိစ္ဆိကာဒိပါဏေ ခါဒန္တိ။ မောရာနံ ပန အာဟာရံ ဥပါဒါယ တရစ္ဆာနံ အာဟာရော သုခုမော။ တေ ကိရ တိဝဿဆဍ္ဍိတာနိ ဝိသာဏာနိ စေဝ အဋ္ဌီနိ စ ခါဒန္တိ၊ တာနိ စ နေသံ ခေဠေန တေမိတမတ္တာနေဝ ကန္ဒမူလံ ဝိယ မုဒုကာနိ ဟောန္တိ။ တရစ္ဆာနံ အာဟာရံ ဥပါဒါယ ဟတ္ထီနံ အာဟာရော သုခုမော။ တေ ဟိ နာနာရုက္ခသာခါဒယော ခါဒန္တိ။ ဟတ္ထီနံ အာဟာရတော ဂဝယဂေါကဏ္ဏမိဂါဒီနံ အာဟာရော သုခုမော။ တေ ကိရ နိဿာရာနိ နာနာရုက္ခပဏ္ဏာဒီနိ ခါဒန္တိ။ တေသမ္ပိ အာဟာရတော ဂုန္နံ[၂] အာဟာရော သုခုမော။ တေ အလ္လသုက္ခတိဏာနိ ခါဒန္တိ။ တေသံ အာဟာရတော သသာနံ အာဟာရော သုခုမော။ သသာနံ အာဟာရတော သကုဏာနံ အာဟာရော သုခုမော။ သကုဏာနံ အာဟာရတော ပစ္စန္တဝါသီနံ အာဟာရော သုခုမော။ ပစ္စန္တဝါသီနံ အာဟာရတော ဂါမဘောဇကာနံ

၁-သာပိ စဿာယံ (သီ၊ က) ၂-ဂေါဏာနံ (သီ)

āhāro sukhumo. Gāmabhojakānaṁ āhārato rājarājamahāmattānaṁ āhāro sukhumo. Tesampi āhārato cakkavattino āhāro sukhumo. Cakkavattino āhārato bhummānaṁ devānaṁ āhāro sukhumo. Bhummānaṁ devānaṁ āhārato Cātumahārājikānaṁ. Evaṁ yāva Paranimmitavasavattīnaṁ āhārā vitthāretabbā[1]. Tesaṁ panāhāro sukhumotveva niṭṭhaṁ patto.

Ettha ca oḷārike vatthusmiṁ ojā parittā hoti dubbalā, sukhume balavatī. Tathā hi ekapattapūrampi yāguṁ pīto[2] muhutteneva jighacchito hoti yaṁkiñcideva khāditukāmo, sappiṁ pana pasatamattaṁ pivitvā divasaṁ abhottukāmo hoti. Tattha vatthu kammajatejasaṅkhātaṁ parissayaṁ vinodeti, na pana sakkoti pāletuṁ. Ojā pana pāleti, na sakkoti parissayaṁ vinodetuṁ. Dve pana ekato hutvā parissayañceva vinodenti pālenti cāti.

Phasso dutiyoti cakkhusamphassādi chabbidhopi phasso etesu catūsu āhāresu dutiyo āhāroti veditabbo. Desanānayo eva cesa, tasmā iminā nāma kāraṇena dutiyo tatiyo cāti idamettha na gavesitabbaṁ. **Manosañcetanā**ti cetanāva vuccati. **Viññāṇaṁ**ti cittaṁ. Iti Bhagavā imasmiṁ ṭhāne upādiṇṇaka-anupādiṇṇakavasena ekarāsiṁ katvā cattāro āhāre dasseti. Kabaḷīkārāhāro hi upādiṇṇakopi atthi anupādiṇṇakopi, tathā phassādayo. Tattha sappādīhi gilitānaṁ maṇḍūkādīnaṁ vasena upādiṇṇakakabaḷīkārāhāro daṭṭhabbo. Maṇḍūkādayo hi sappādīhi gilitā antokucchigatāpi kiñci kālaṁ jīvantiyeva. Te yāva upādiṇṇakapakkhe tiṭṭhanti, tāva āhāratthaṁ na sādhenti. Bhijjitvā pana anupādiṇṇakapakkhe ṭhitā sādhenti. Tadāpi upādiṇṇakāhāroti vuccantīti. Idaṁ pana ācariyānaṁ na ruccatīti Aṭṭhakathāyameva paṭikkhipitvā idaṁ vuttaṁ—imesaṁ sattānaṁ khādantānampi akhādantānampi bhuñjantānampi abhuñjantānampi paṭisandhicitteneva sahajātā kammajā ojā nāma atthi, sā yāvapi sattamā divasā[3] pāleti,

1. Āhāro vitthāretabbo (Syā) Ma-Ṭṭha 1. 212 piṭṭhe ca. 2. Pivato (Ka)
3. Yāva sattamampi divasaṁ (Sī), yāva sattamāpi divasā (Syā)

အာဟာရော သုခုမော။ ဂါမဘောဇကာနံ အာဟာရတော ရာဇရာဇမဟာမတ္တာနံ အာဟာရော သုခုမော။ တေသမ္ပိ အာဟာရတော စက္ကဝတ္တိနော အာဟာရော သုခုမော။ စက္ကဝတ္တိနော အာဟာရတော ဘုမ္မာနံ ဒေဝါနံ အာဟာရော သုခုမော။ ဘုမ္မာနံ ဒေဝါနံ အာဟာရတော စာတုမဟာရာဇိကာနံ။ ဧဝံ ယာဝ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနံ အာဟာရာ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ[1]။ တေသံ ပနာဟာရော သုခုမောတွေဝ နိဋ္ဌံ ပတ္တော။

ဧတ္ထ စ ဩဠာရိကေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဩဇာ ပရိတ္တာ ဟောတိ ဒုဗ္ဗလာ၊ သုခုမေ ဗလဝတီ။ တထာ ဟိ ဧကပတ္တပူရမ္ပိ ယာဂုံ ပီတော[2] မုဟုတ္တေနေဝ ဇိဃစ္ဆိတော ဟောတိ ယံကိဉ္စိဒေဝ ခါဒိတုကာမော၊ သပ္ပိံ ပန ပသတမတ္တံ ပိဝိတွာ ဒိဝသံ အဘောတ္တုကာမော ဟောတိ။ တတ္ထ ဝတ္ထု ကမ္မဇတေဇသင်္ခါတံ ပရိဿယံ ဝိနောဒေတိ၊ န ပန သက္ကောတိ ပါလေတုံ။ ဩဇာ ပန ပါလေတိ၊ န သက္ကောတိ ပရိဿယံ ဝိနောဒေတုံ။ ဒွေ ပန ဧကတော ဟုတွာ ပရိဿယဉ္စေဝ ဝိနောဒေန္တိ ပါလေန္တိ စာတိ။

ဖဿော ဒုတိယောတိ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိ ဆဗ္ဗိဓောပိ ဖဿော ဧတေသု စတူသု အာဟာရေသု ဒုတိယော အာဟာရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒေသနာနယော ဧဝ စေသ၊ တသ္မာ ဣမိနာ နာမ ကာရဏေန ဒုတိယော တတိယော စာတိ ဣဒမေတ္ထ န ဂဝေသိတဗ္ဗံ။ **မနောသဉ္စေတနာ**တိ စေတနာဝ ဝုစ္စတိ။ **ဝိညာဏ**န္တိ စိတ္တံ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဥပါဒိန္နကအနုပါဒိန္နကဝသေန ဧကရာသိံ ကတွာ စတ္တာရော အာဟာရေ ဒဿေသိ။ ကဗဠီကာရာဟာရော ဟိ ဥပါဒိန္နကောပိ အတ္ထိ အနုပါဒိန္နကောပိ၊ တထာ ဖဿာဒယော။ တတ္ထ သပ္ပါဒီဟိ ဂိလိတာနံ မဏ္ဍူကာဒီနံ ဝသေန ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရာဟာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဏ္ဍူကာဒယော ဟိ သပ္ပါဒီဟိ ဂိလိတာ အန္တောကုစ္ဆိဂတာပိ ကိဉ္စိ ကာလံ ဇီဝန္တိယေဝ။ တေ ယာဝ ဥပါဒိန္နကပက္ခေ တိဋ္ဌန္တိ၊ တာဝ အာဟာရတ္ထံ န သာဓေန္တိ။ ဘိဇ္ဇိတွာ ပန အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတာ သာဓေန္တိ။ တဒါပိ ဥပါဒိန္နကာဟာရောတိ ဝုစ္စန္တီတိ။ ဣဒံ ပန အာစရိယာနံ န ရုစ္စတီတိ အဋ္ဌကထာယမေဝ ပဋိက္ခိပိတွာ ဣဒံ ဝုတ္တံ—ဣမေသံ သတ္တာနံ ခါဒန္တာနမ္ပိ အခါဒန္တာနမ္ပိ ဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ အဘုဉ္ဇန္တာနမ္ပိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေနေဝ သဟဇာတာ ကမ္မဇာ ဩဇာ နာမ အတ္ထိ၊ သာ ယာဝပိ သတ္တမာ ဒိဝသာ[3] ပါလေတိ၊

၁-အာဟာရော ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗော (သျာ) မ-ဋ္ဌ ၁-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ စ။ ၂-ပိဝတော (က)
၃-ယာဝ သတ္တမမ္ပိ ဒိဝသံ (သီ)၊ ယာဝ သတ္တမာပိ ဒိဝသာ (သျာ)

ayameva upādiṇṇakakabaḷīkārāhāroti veditabbo[1]. Tebhūmakavipākavasena pana upādiṇṇakaphassādayo veditabbā, tebhūmakakusalākusalakiriyavasena anupādiṇṇakā. Lokuttarā pana rūḷhīvasena kathitāti.

Etthāha—“yadi paccayaṭṭho āhāraṭṭho, atha kasmā aññesupi sattānaṁ paccayesu vijjamānesu imeyeva cattāro vuttā”ti? Vuccate—ajjhattikasantatiyā visesapaccayattā. Visesapaccayo hi kabaḷīkārāhārabhakkhānaṁ sattānaṁ rūpakāyassa kabaḷīkāro āhāro, nāmakāye vedanāya phasso, viññāṇassa manosañcetanā, nāmarūpassa viññāṇaṁ. Yathāha “seyyathāpi bhikkhave ayaṁ kāyo āhāraṭṭhitiko āhāraṁ paṭicca tiṭṭhati, anāhāro no tiṭṭhati[2], tathā phassapaccayā vedanā, saṅkhārapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpan”ti[3].

Ko panettha āhāro kiṁ āharatīti? Kabaḷīkārāhāro ojaṭṭhamakarūpāni āharati, phassāhāro tisso vedanā, manosañcetanāhāro tayo bhave, viññāṇāhāro paṭisandhināmarūpanti.

Kathaṁ? Kabaḷīkārāhāro tāva mukhe ṭhapitamatteyeva aṭṭha rūpāni samuṭṭhāpeti, dantavicuṇṇitaṁ pana ajjhohariyamānaṁ ekekaṁ sitthaṁ aṭṭhaṭṭharūpāni samuṭṭhāpetiyeva. Evaṁ kabaḷīkārāharo ojaṭṭhamakarūpāni āharati. Phassāhāro pana sukhavedanīyo phasso uppajjamānoyeva sukhaṁ vedanaṁ āhārati, dukkhavedanīyo dukkhaṁ, adukkhamasukhavedanīyo adukkhamasukhanti evaṁ sabbathāpi phassāhāro tisso vedanā āharati.

Manosañcetanāhāro kāmabhavūpagaṁ kammaṁ kāmabhavaṁ āharati, rūpārūpabhavūpagāni taṁ taṁ bhavaṁ. Evaṁ sabbathāpi manosañcetanāhāro tayo bhave āharati. Viññāṇāhāro pana ye ca paṭisandhikkhaṇe taṁsampayuttakā tayo khandhā, yāni ca tisantavasena tiṁsa rūpāni uppajjanti, sahajātādipaccayanayena tāni āharatīti vuccati. Evaṁ viññāṇāhāro paṭisandhināmarūpaṁ āharatīti. Ettha ca “manosañcetanā tayo bhave āharatī”ti sāsavakusalākusalacetanāva vuttā.

1. Veditabboti (Sī)
2. Saṁ 3. 58 piṭṭhe.
3. Saṁ 1. 243; Abhi 2. 142 piṭṭhādīsu.

အယမေဝ ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရာဟာရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော[၁]။ တေဘူမကဝိပါကဝသေန ပန ဥပါဒိန္နကဖဿာဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တေဘူမကကုသလာကုသလကိရိယဝသေန အနုပါဒိန္နကာ။ လောကုတ္တရာ ပန ရုဠှီဝသေန ကထိတာတိ။

ဧတ္ထာဟ—“ယဒိ ပစ္စယဋ္ဌော အာဟာရဋ္ဌော၊ အထ ကသ္မာ အညေသုပိ သတ္တာနံ ပစ္စယေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု ဣမေယေဝ စတ္တာရော ဝုတ္တာ”တိ? ဝုစ္စတေ—အဇ္ဈတ္တိကသန္တတိယာ ဝိသေသပစ္စယတ္တာ။ ဝိသေသပစ္စယော ဟိ ကဗဠီကာရာဟာရဘက္ခာနံ သတ္တာနံ ရူပကာယဿ ကဗဠီကာရော အာဟာရော၊ နာမကာယေ ဝေဒနာယ ဖဿော၊ ဝိညာဏဿ မနောသဉ္စေတနာ၊ နာမရူပဿ ဝိညာဏံ။ ယထာဟ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အယံ ကာယော အာဟာရဋ္ဌိတိကော အာဟာရံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတိ၊ အနာဟာရော နော တိဋ္ဌတိ[၂]၊ တထာ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပ”န္တိ[၃]။

ကော ပနေတ္ထ အာဟာရော ကိံ အာဟရတီတိ? ကဗဠီကာရာဟာရော ဩဇဋ္ဌမကရူပါနိ အာဟရတိ၊ ဖဿာဟာရော တိဿော ဝေဒနာ၊ မနောသဉ္စေတနာဟာရော တယော ဘဝေ၊ ဝိညာဏာဟာရော ပဋိသန္ဓိနာမရူပန္တိ။

ကထံ? ကဗဠီကာရာဟာရော တာဝ မုခေ ဌပိတမတ္တေယေဝ အဋ္ဌ ရူပါနိ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဒန္တဝိစုဏ္ဏိတံ ပန အဇ္ဈောဟရိယမာနံ ဧကေကံ သိတ္ထံ အဋ္ဌဋ္ဌရူပါနိ သမုဋ္ဌာပေတိယေဝ။ ဧဝံ ကဗဠီကာရာဟာရော ဩဇဋ္ဌမကရူပါနိ အာဟရတိ။ ဖဿာဟာရော ပန သုခဝေဒနီယော ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇမာနောယေဝ သုခံ ဝေဒနံ အာဟရတိ၊ ဒုက္ခဝေဒနီယော ဒုက္ခံ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနီယော အဒုက္ခမသုခန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ဖဿာဟာရော တိဿော ဝေဒနာ အာဟရတိ။

မနောသဉ္စေတနာဟာရော ကာမဘဝူပဂံ ကမ္မံ ကာမဘဝံ အာဟရတိ၊ ရူပါရူပဘဝူပဂါနိ တံ တံ ဘဝံ။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ မနောသဉ္စေတနာဟာရော တယော ဘဝေ အာဟရတိ။ ဝိညာဏာဟာရော ပန ယေ စ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ တံသမ္ပယုတ္တကာ တယော ခန္ဓာ၊ ယာနိ စ တိသန္တတိဝသေန တိံသ ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဟဇာတာဒိပစ္စယနယေန တာနိ အာဟရတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ဝိညာဏာဟာရော ပဋိသန္ဓိနာမရူပံ အာဟရတီတိ။ ဧတ္ထ စ “မနောသဉ္စေတနာ တယော ဘဝေ အာဟရတီ”တိ သာသဝကုသလာကုသလစေတနာဝ ဝုတ္တာ။

၁-ဝေဒိတဗ္ဗောတိ (သီ)
၂-သံ ၃-၅၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-သံ ၁-၂၄၃၊ အဘိ ၂-၁၄၂-ပိဋ္ဌာဒီသု။

“Viññāṇaṁ paṭisandhināmarūpaṁ āhāratī”ti paṭisandhiviññāṇameva vuttaṁ. Avisesena pana taṁsampayuttataṁsamuṭṭhānadhammānaṁ[1] āharaṇatopete “āhārā”ti veditabbā.

Etesu catūsu āhāresu kabaḷīkārāhāro upatthambhento āhārakiccaṁ sādheti, phasso phusantoyeva, manosañcetanā āyūhamānāva, viññāṇaṁ vijānantameva. Kathaṁ? Kabaḷīkārāhāro hi upatthambhentoyeva kāyaṭṭhapanena sattānaṁ ṭhitiyā hoti. Kammajanitopi hi ayaṁ kāyo kabaḷīkārāhārena upatthaddho dasapi vassāni vassasatampi yāva āyuparimāṇā tiṭṭhati. Yathā kiṁ? Yathā mātuyā janitopi dārako dhātiyā thaññādīni pāyetvā posiyamāno ciraṁ tiṭṭhati, yathā ca upatthambhena upatthambhitaṁ gehaṁ. Vuttampi cetaṁ—

> “Yathā mahārāja gehe papatante aññena dārunā upatthambhitaṁ santaṁ eva taṁ gehaṁ na patati, evameva kho mahārāja ayaṁ kāyo āhāraṭṭhitiko āhāraṁ paṭicca tiṭṭhatī”ti.

Evaṁ kabaḷīkāro āhāro upatthambhento āhārakiccaṁ sādheti.

Evaṁ sādhentopi ca kabaḷīkāro āhāro dvinnaṁ rūpasantatīnaṁ paccayo hoti āhārasamuṭṭhānassa ca upādiṇṇakassa ca. Kammajānaṁ anupālako hutvā paccayo hoti, āhārasamuṭṭhānānaṁ janako hutvāti. Phasso pana sukhādivatthubhūtaṁ ārammaṇaṁ phusantoyeva sukhādivedanāpavattanena sattānaṁ ṭhitiyā hoti. Manosañcetanā kusalākusalakammavasena āyūhamānāyeva bhavamūlanipphādanato sattānaṁ ṭhitiyā hoti. Viññāṇaṁ vijānantameva nāmarūpappavattanena sattānaṁ ṭhitiyā hotīti.

Evaṁ upatthambhanādivasena āhārakiccaṁ sādhayamānesu panetesu cattāri bhayāni daṭṭhabbāni. Seyyathidaṁ? Kabaḷīkārāhāre nikantiyeva bhayaṁ, phasse upagamanameva, manosañcetanāya āyūhanameva, viññāṇe abhinipātoyeva bhayanti. Kiṁ kāraṇā? Kabaḷīkārāhāre hi

1. Taṁtaṁsampayuttānaṁ taṁtaṁsamuṭṭhānadhammānaṁ (Sī, Syā)

“ဝိညာဏံ ပဋိသန္ဓိနာမရူပံ အာဟရတီ”တိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏမေဝ ဝုတ္တံ။ အဝိသေသေန ပန တံသမ္ပယုတ္တတံသမုဋ္ဌာနဓမ္မာနံ[၁] အာဟရဏတောပေတေ “အာဟာရာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧတေသု စတူသု အာဟာရေသု ကဗဠီကာရာဟာရော ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ၊ ဖဿော ဖုသန္တောယေဝ၊ မနောသဉ္စေတနာ အာယူဟမာနာဝ၊ ဝိညာဏံ ဝိဇာနန္တမေဝ။ ကထံ? ကဗဠီကာရာဟာရော ဟိ ဥပတ္ထမ္ဘေန္တောယေဝ ကာယဋ္ဌပနေန သတ္တာနံ ဌိတိယာ ဟောတိ။ ကမ္မဇနိတောပိ ဟိ အယံ ကာယော ကဗဠီကာရာဟာရေန ဥပတ္ထဒ္ဓေါ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝဿသတမ္ပိ ယာဝ အာယုပရိမာဏာ တိဋ္ဌတိ။ ယထာ ကိံ? ယထာ မာတုယာ ဇနိတောပိ ဒါရကော ဓာတိယာ ထညာဒီနိ ပါယေတွာ ပေါသိယမာနော စိရံ တိဋ္ဌတိ၊ ယထာ စ ဥပတ္ထမ္ဘေန ဥပတ္ထမ္ဘိတံ ဂေဟံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> “ယထာ မဟာရာဇ ဂေဟေ ပပတန္တေ အညေန ဒါရုနာ ဥပတ္ထမ္ဘိတံ သန္တံ ဧဝ တံ ဂေဟံ န ပတတိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ အယံ ကာယော အာဟာရဋ္ဌိတိကော အာဟာရံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌတီ”တိ။

ဧဝံ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဥပတ္ထမ္ဘေန္တော အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။

ဧဝံ သာဓေန္တောပိ စ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဒွိန္နံ ရူပသန္တတီနံ ပစ္စယော ဟောတိ အာဟာရသမုဋ္ဌာနဿ စ ဥပါဒိန္နကဿ စ။ ကမ္မဇာနံ အနုပါလကော ဟုတွာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနာနံ ဇနကော ဟုတွာတိ။ ဖဿော ပန သုခါဒိဝတ္ထုဘူတံ အာရမ္မဏံ ဖုသန္တောယေဝ သုခါဒိဝေဒနာပဝတ္တနေန သတ္တာနံ ဌိတိယာ ဟောတိ။ မနောသဉ္စေတနာ ကုသလာကုသလကမ္မဝသေန အာယူဟမာနာယေဝ ဘဝမူလနိပ္ဖါဒနတော သတ္တာနံ ဌိတိယာ ဟောတိ။ ဝိညာဏံ ဝိဇာနန္တမေဝ နာမရူပပ္ပဝတ္တနေန သတ္တာနံ ဌိတိယာ ဟောတီတိ။

ဧဝံ ဥပတ္ထမ္ဘနာဒိဝသေန အာဟာရကိစ္စံ သာဓယမာနေသု ပနေတေသု စတ္တာရိ ဘယာနိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ သေယျထိဒံ? ကဗဠီကာရာဟာရေ နိကန္တိယေဝ ဘယံ၊ ဖဿေ ဥပဂမနမေဝ၊ မနောသဉ္စေတနာယ အာယူဟနမေဝ၊ ဝိညာဏေ အဘိနိပါတောယေဝ ဘယန္တိ။ ကိံ ကာရဏာ? ကဗဠီကာရာဟာရေ ဟိ

၁-တံတံသမ္ပယုတ္တာနံ တံတံသမုဋ္ဌာနဓမ္မာနံ (သီ၊ သျာ)

nikantiṁ katvā sītādīnaṁ purakkhatā sattā āhāratthāya muddāgaṇanādikammāni karontā anappakaṁ dukkhaṁ nigacchanti. Ekacce ca imasmiṁ sāsane pabbajitvāpi vejjakammādikāya anesanāya āhāraṁ pariyesantā diṭṭheva dhamme gārayhā honti, samparāyepi "tassa saṁghāṭipi ādittā sampajjalitā"ti-ādinā Lakkhaṇasaṁyutte[1] vuttanayena samaṇapetā honti. Iminā tāva karaṇena kabaḷīkāre āhāre nikanti eva bhayanti veditabbā.

Phassaṁ upagacchantāpi phassassādino paresaṁ rakkhitagopitesu dārādīsu bhaṇḍesu aparajjhanti, te saha bhaṇḍena bhaṇḍasāmikā gahetvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ vā chinditvā saṅkārakūṭe chaḍḍenti, rañño vā niyyādenti. Tato te rājā vividhā kammakāraṇā kārāpeti, kāyassa ca bhedā duggati tesaṁ pāṭikaṅkhā hoti. Iti phassassādamūlakaṁ diṭṭhadhammikampi samparāyikampi bhayaṁ sabbamāgatameva[2] hoti. Iminā kāraṇena phassāhāre upagamanameva bhayanti veditabbaṁ.

Kusalākusalakammāyūhane pana tammūlakaṁ tīsu bhavesu bhayaṁ sabbaṁ āgatameva hoti. Iminā kāraṇena manosañcetanāhāre āyūhanameva bhayanti veditabbaṁ.

Paṭisandhiviññāṇañca yasmiṁ yasmiṁ ṭhāne abhinipatati[3], tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne paṭisandhināmarūpaṁ gahetvāva nibbattati. Tasmiñca nibbatte sabbabhayāni nibbattāniyeva honti tammūlakattāti iminā kāraṇena viññāṇāhāre abhinipātoyeva bhayanti veditabboti.

Kiṁnidānāti-ādīsu nidānādīni sabbāneva kāraṇavevacanāni. Kāraṇaṁ hi yasmā phalaṁ nideti, "handa naṁ gaṇhathā"ti appeti viya, tasmā **nidānan**ti vuccati. Yasmā taṁ tato samudeti jāyati pabhavati, tasmā **samudayo jāti pabhavo**ti vuccati. Ayaṁ panettha padattho—kiṁnidānaṁ etesanti **kiṁnidānā.** Ko samudayo etesanti **kiṁsamudayā.** Kā jāti etesanti **kiṁjātikā.** Ko pabhavo etesanti **kiṁpabhavā.** Yasmā pana tesaṁ taṇhā yathāvuttena atthena nidānañceva

1. Saṁ 1. 451 piṭṭhe. 2. Samāgatameva (Syā, Ka) 3. Abhinibbattati (Ka)

နိကန္တိံ ကတွာ သီတာဒီနံ ပုရက္ခတာ သတ္တာ အာဟာရတ္ထာယ မုဒ္ဒါဂဏနာဒိကမ္မာနိ ကရောန္တာ အနပ္ပကံ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆန္တိ။ ဧကစ္စေ စ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒိကာယ အနေသနာယ အာဟာရံ ပရိယေသန္တာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဂါရယှာ ဟောန္တိ၊ သမ္ပရာယေပိ ''တဿ သံဃာဋိပိ အာဒိတ္တာ သမ္ပဇ္ဇလိတာ''တိအာဒိနာ လက္ခဏသံယုတ္တေ[၁] ဝုတ္တနယေန သမဏပေတာ ဟောန္တိ။ ဣမိနာ တာဝ ကာရဏေန ကဗဠီကာရေ အာဟာရေ နိကန္တိ ဧဝ ဘယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဖဿံ ဥပဂစ္ဆန္တာပိ ဖဿဿာဒိနော ပရေသံ ရက္ခိတဂေါပိတေသု ဒါရာဒီသု ဘဏ္ဍေသု အပရဇ္ဈန္တိ၊ တေ သဟ ဘဏ္ဍေန ဘဏ္ဍသာမိကာ ဂဟေတွာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဝါ ဆိန္ဒိတွာ သင်္ကာရကူဋေ ဆဍ္ဍေန္တိ၊ ရညော ဝါ နိယျာဒေန္တိ။ တတော တေ ရာဇာ ဝိဝိဓာ ကမ္မကာရဏာ ကာရာပေတိ၊ ကာယဿ စ ဘေဒါ ဒုဂ္ဂတိ တေသံ ပါဋိကင်္ခါ ဟောတိ။ ဣတိ ဖဿဿာဒမူလကံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမ္ပိ သမ္ပရာယိကမ္ပိ ဘယံ သဗ္ဗမာဂတမေဝ[၂] ဟောတိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန ဖဿာဟာရေ ဥပဂမနမေဝ ဘယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနေ ပန တမ္မူလကံ တီသု ဘဝေသု ဘယံ သဗ္ဗံ အာဂတမေဝ ဟောတိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန မနောသဉ္စေတနာဟာရေ အာယူဟနမေဝ ဘယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဉ္စ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ဌာနေ အဘိနိပတတိ[၃]၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ပဋိသန္ဓိနာမရူပံ ဂဟေတွာဝ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တသ္မိဉ္စ နိဗ္ဗတ္တေ သဗ္ဗဘယာနိ နိဗ္ဗတ္တာနိယေဝ ဟောန္တိ တမ္မူလကတ္တာတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ဝိညာဏာဟာရေ အဘိနိပါတောယေဝ ဘယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

ကိံနိဒါနာတိအာဒီသု နိဒါနာဒီနိ သဗ္ဗာနေဝ ကာရဏဝေဝစနာနိ။ ကာရဏံ ဟိ ယသ္မာ ဖလံ နိဒေတိ, "ဟန္ဒ နံ ဂဏှထာ"တိ အပ္ပေတိ ဝိယ၊ တသ္မာ **နိဒါန**န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယသ္မာ တံ တတော သမုဒေတိ ဇာယတိ ပဘဝတိ၊ တသ္မာ **သမုဒယော ဇာတိ ပဘဝေါ**တိ ဝုစ္စတိ။ အယံ ပနေတ္ထ ပဒတ္ထော—ကိံ နိဒါနံ ဧတေသန္တိ **ကိံနိဒါနာ။** ကော သမုဒယော ဧတေသန္တိ **ကိံသမုဒယာ။** ကာ ဇာတိ ဧတေသန္တိ **ကိံဇာတိကာ။** ကော ပဘဝေါ ဧတေသန္တိ **ကိံပဘဝါ။** ယသ္မာ ပန တေသံ တဏှာ ယထာဝုတ္တေန အတ္ထေန နိဒါနဉ္စေဝ

၁-သံ ၁-၄၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သမာဂတမေဝ (သျာ၊ က) ၃-အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ (က)

samudayo ca jāti ca pabhavo ca, tasmā “taṇhānidānā”ti-ādimāha. Evaṁ sabbapadesu attho veditabbo.

Ettha ca ime cattāro āhārā taṇhānidānāti paṭisandhiṁ ādiṁ katvā attabhāvasaṅkhātānaṁ āhārānaṁ purimataṇhānaṁ vasena[1] nidānaṁ veditabbaṁ. Kathaṁ? Paṭisandhikkhaṇe tāva paripuṇṇāyatanānaṁ sattānaṁ sattasantativasena, sesānaṁ tato ūna-ūnasantativasena uppannarūpabbhantaraṁ jātā ojā atthi, ayaṁ taṇhānidāno upādiṇṇakakabaḷīkārāhāro. Paṭisandhicittasampayuttā pana phassacetanā sayañca cittaṁ viññāṇanti ime taṇhānidānā upādiṇṇakaphassamanosañcetanāviññāṇāhārāti evaṁ tāva purimataṇhānidānā paṭisandhikā āhārā. Yathā ca paṭisandhikā, evaṁ tato paraṁ paṭhamabhavaṅgacittakkhaṇādinibbattāpi[2] veditabbā.

Yasmā pana Bhagavā na kevalaṁ āhārānameva nidānaṁ jānāti, āhāranidānabhūtāya taṇhāyapi, taṇhāya nidānānaṁ vedanādīnampi nidānaṁ jānātiyeva, tasmā **taṇhā cāyaṁ bhikkhave kiṁnidānā**ti-ādinā nayena vaṭṭaṁ dassetvā vivaṭṭaṁ dassesi. Imasmiñca pana ṭhāne Bhagavā atītābhimukhaṁ desanaṁ katvā atītena vaṭṭaṁ dasseti. Kathaṁ? Āhāravasena hi ayaṁ attabhāvo gahito.

Taṇhāti imassattabhāvassa janakaṁ kammaṁ, vedanāphassasaḷāyatananāmarūpaviññāṇāni yasmiṁ attabhāve ṭhatvā kammaṁ āyūhitaṁ, taṁ dassetuṁ vuttāni, avijjāsaṅkhārā tassattabhāvassa janakaṁ kammaṁ. Iti dvīsu ṭhānesu attabhāvo, dvīsu tassa janakaṁ kammanti saṅkhepena kammañceva kammavipākañcāti dvepi dhamme dassentena atītābhimukhaṁ desanaṁ katvā atītena vaṭṭaṁ dassitaṁ.

Tatrāyaṁ desanā anāgatassa adassitattā aparipuṇṇāti na daṭṭhabbā, nayato pana paripuṇṇātveva daṭṭhabbā. Yathā hi cakkhumā puriso udakapiṭṭhe nipannaṁ suṁsumāraṁ disvā tassa parabhāgaṁ olokento gīvaṁ passeyya, orato piṭṭhiṁ, pariyosāne naṅguṭṭhamūlaṁ, heṭṭhā kucchiṁ olokento pana udakagataṁ agganaṅguṭṭhañceva cattāro ca hatthapāde na passeyya, so na ettāvatā “aparipuṇṇo suṁsumāro”ti gaṇhāti, nayato pana paripuṇṇotveva gaṇhāti, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ.

---

1. Purimataṇhāvasena (Syā) 2. Paṭhamabhavaṅgacittakkhaṇādippattāpi (Sī)

သမုဒယော စ ဇာတိ စ ပဘဝေါ စ၊ တသ္မာ “တဏှာနိဒါနာ”တိအာဒိမာဟ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧတ္ထ စ ဣမေ စတ္တာရော အာဟာရာ တဏှာနိဒါနာတိ ပဋိသန္ဓိံ အာဒိံ ကတွာ အတ္တဘာဝသင်္ခါတာနံ အာဟာရာနံ ပုရိမတဏှာနံ ဝသေန[၁] နိဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကထံ? ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ တာဝ ပရိပုဏ္ဏာယတနာနံ သတ္တာနံ သတ္တသန္တတိဝသေန, သေသာနံ တတော ဦနဦနသန္တတိဝသေန ဥပ္ပန္နရူပဗ္ဘန္တရံ ဇာတာ ဩဇာ အတ္ထိ၊ အယံ တဏှာနိဒါနော ဥပါဒိန္နကကဗဠီကာရာဟာရော။ ပဋိသန္ဓိစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ပန ဖဿစေတနာ သယဉ္စ စိတ္တံ ဝိညာဏန္တိ ဣမေ တဏှာနိဒါနာ ဥပါဒိန္နကဖဿမနောသဉ္စေတနာဝိညာဏာဟာရာတိ ဧဝံ တာဝ ပုရိမတဏှာနိဒါနာ ပဋိသန္ဓိကာ အာဟာရာ။ ယထာ စ ပဋိသန္ဓိကာ၊ ဧဝံ တတော ပရံ ပဌမဘဝင်္ဂစိတ္တက္ခဏာဒိနိဗ္ဗတ္တာပိ[၂] ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ယသ္မာ ပန ဘဂဝါ န ကေဝလံ အာဟာရာနမေဝ နိဒါနံ ဇာနာတိ၊ အာဟာရနိဒါနဘူတာယ တဏှာယပိ, တဏှာယ နိဒါနာနံ ဝေဒနာဒီနမ္ပိ နိဒါနံ ဇာနာတိယေဝ၊ တသ္မာ **တဏှာ စာယံ ဘိက္ခဝေ ကိံနိဒါနာ**တိအာဒိနာ နယေန ဝဋ္ဋံ ဒဿေတွာ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေသိ။ ဣမသ္မိဉ္စ ပန ဌာနေ ဘဂဝါ အတီတာဘိမုခံ ဒေသနံ ကတွာ အတီတေန ဝဋ္ဋံ ဒဿေတိ။ ကထံ? အာဟာရဝသေန ဟိ အယံ အတ္တဘာဝေါ ဂဟိတော။

တဏှာတိ ဣမဿတ္တဘာဝဿ ဇနကံ ကမ္မံ၊ ဝေဒနာဖဿသဠာယတနနာမရူပဝိညာဏာနိ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဌတွာ ကမ္မံ အာယူဟိတံ၊ တံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တာနိ၊ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ တဿတ္တဘာဝဿ ဇနကံ ကမ္မံ။ ဣတိ ဒွီသု ဌာနေသု အတ္တဘာဝေါ၊ ဒွီသု တဿ ဇနကံ ကမ္မန္တိ သင်္ခေပေန ကမ္မဉ္စေဝ ကမ္မဝိပါကဉ္စာတိ ဒွေပိ ဓမ္မေ ဒဿေန္တေန အတီတာဘိမုခံ ဒေသနံ ကတွာ အတီတေန ဝဋ္ဋံ ဒဿိတံ။

တတြာယံ ဒေသနာ အနာဂတဿ အဒဿိတတ္တာ အပရိပုဏ္ဏာတိ န ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ နယတော ပန ပရိပုဏ္ဏာတွေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ယထာ ဟိ စက္ခုမာ ပုရိသော ဥဒကပိဋ္ဌေ နိပန္နံ သုံသုမာရံ ဒိသွာ တဿ ပရဘာဂံ ဩလောကေန္တော ဂီဝံ ပဿေယျ၊ ဩရတော ပိဋ္ဌိံ၊ ပရိယောသာနေ နင်္ဂုဋ္ဌမူလံ၊ ဟေဋ္ဌာ ကုစ္ဆိံ ဩလောကေန္တော ပန ဥဒကဂတံ အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌဉ္စေဝ စတ္တာရော စ ဟတ္ထပါဒေ န ပဿေယျ၊ သော န ဧတ္တာဝတာ “အပရိပုဏ္ဏော သုံသုမာရော”တိ ဂဏှာတိ၊ နယတော ပန ပရိပုဏ္ဏောတွေဝ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ပုရိမတဏှာဝသေန (သျာ) ၂-ပဌမဘဝင်္ဂစိတ္တက္ခဏာဒိပ္ပတ္တာပိ (သီ)

Udakapiṭṭhe nipannasuṁsumāro viya hi tebhūmakavaṭṭaṁ. Tīre ṭhito cakkhumā puriso viya yogāvacaro. Tena purisena udakapiṭṭhe suṁsumārassa diṭṭhakālo viya yoginā āhāravasena imassattabhāvassa diṭṭhakālo. Parato gīvāya diṭṭhakālo viya imassattabhāvassa janikāya taṇhāya diṭṭhakālo piṭṭhiyā diṭṭhakālo viya yasmiṁ attabhāve taṇhāsaṅkhātaṁ kammaṁ kataṁ, vedanādivasena tassa diṭṭhakālo. Naṅguṭṭhamūlassa diṭṭhakālo viya tassattabhāvassa janakānaṁ avijjāsaṅkhārānaṁ diṭṭhakālo. Heṭṭhā kucchiṁ olokentassa pana agganaṅguṭṭhañceva cattāro ca hatthapāde adisvāpi “aparipuṇṇo suṁsumāro”ti agahetvā nayato paripuṇṇotveva gahaṇaṁ viya yattha yattha paccayavaṭṭaṁ Pāḷiyaṁ na āgataṁ, tattha tattha “desanā aparipuṇṇā”ti agahetvā nayato paripuṇṇātveva gahaṇaṁ veditabbaṁ. Tattha ca āhārataṇhānaṁ antare eko sandhi, taṇhāvedanānaṁ antare eko, viññāṇasaṅkhārānaṁ antare ekoti evaṁ tisandhicatusaṅkhepameva vaṭṭaṁ dassitanti. . Paṭhamaṁ.

2. Moḷiyaphaggunasuttavaṇṇanā

12. Dutiye **sambhavesīnaṁ vā anuggahāyā**ti imasmiṁ yeva ṭhāne Bhagavā desanaṁ niṭṭhāpesi. Kasmā? Diṭṭhigatikassa nisinnattā. Tassaṁ hi parisati Moḷiyaphagguno nāma bhikkhu diṭṭhigatiko nisinno, atha Satthā cintesi “ayaṁ uṭṭhahitvā maṁ pañhaṁ pucchissati, athassāhaṁ vissajjessāmī”ti pucchāya okāsadānatthaṁ desanaṁ niṭṭhāpesi. **Moḷiyaphagguno**ti moḷīti cūḷā vuccati. Yathāha—

“Chetvāna moḷiṁ varagandhavāsitaṁ,
Vehāyasaṁ ukkhipi Sakyapuṅgavo.
Ratanācaṅkoṭavarena[1] vāsavo,
sahassanetto sirasā paṭiggahī”ti.

Sā tassa gihikāle mahantā ahosi. Tenassa “moḷiyaphagguno”ti saṅkhā udapādi. Pabbajitampi naṁ teneva nāmena sañjānanti. **Etadavocā**ti desanānusandhiṁ ghaṭento etaṁ “ko nu kho bhante

1. Suvaṇṇacaṅgoṭavarena (Sī, Syā)

ဥဒကပိဋ္ဌေ နိပန္နသုံသုမာရော ဝိယ ဟိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။ တီရေ ဌိတော စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ ယောဂါဝစရော။ တေန ပုရိသေန ဥဒကပိဋ္ဌေ သုံသုမာရဿ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ ယောဂိနာ အာဟာရဝသေန ဣမဿတ္တဘာဝဿ ဒိဋ္ဌကာလော။ ပရတော ဂီဝါယ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ ဣမဿတ္တဘာဝဿ ဇနိကာယ တဏှာယ ဒိဋ္ဌကာလော။ ပိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ တဏှာသင်္ခါတံ ကမ္မံ ကတံ၊ ဝေဒနာဒိဝသေန တဿ ဒိဋ္ဌကာလော။ နင်္ဂုဋ္ဌမူလဿ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ တဿတ္တဘာဝဿ ဇနကာနံ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာနံ ဒိဋ္ဌကာလော။ ဟေဋ္ဌာ ကုစ္ဆိံ ဩလောကေန္တဿ ပန အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌဉ္စေဝ စတ္တာရော စ ဟတ္ထပါဒေ အဒိသွာပိ “အပရိပုဏ္ဏော သုံသုမာရော”တိ အဂဟေတွာ နယတော ပရိပုဏ္ဏောတွေဝ ဂဟဏံ ဝိယ ယတ္ထ ယတ္ထ ပစ္စယဝဋ္ဋံ ပါဠိယံ န အာဂတံ၊ တတ္ထ တတ္ထ “ဒေသနာ အပရိပုဏ္ဏာ”တိ အဂဟေတွာ နယတော ပရိပုဏ္ဏာတွေဝ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ စ အာဟာရတဏှာနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ တဏှာဝေဒနာနံ အန္တရေ ဧကော၊ ဝိညာဏသင်္ခါရာနံ အန္တရေ ဧကောတိ ဧဝံ တိသန္ဓိစတုသင်္ခေပမေဝ ဝဋ္ဋံ ဒဿိတန္တိ။ ။ပဌမံ။

၂-မောဠိယဖဂ္ဂုနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂။ ဒုတိယေ **သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ အနုဂ္ဂဟာယာ**တိ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဘဂဝါ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ကသ္မာ? ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ နိသိန္နတ္တာ။ တဿံ ဟိ ပရိသတိ မောဠိယဖဂ္ဂုနော နာမ ဘိက္ခု ဒိဋ္ဌိဂတိကော နိသိန္နော၊ အထ သတ္ထာ စိန္တေသိ “အယံ ဥဋ္ဌဟိတွာ မံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အထဿာဟံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ ပုစ္ဆာယ ဩကာသဒါနတ္ထံ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ **မောဠိယဖဂ္ဂုနော**တိ မောဠီတိ စူဠာ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ—

“ဆေတွာန မောဠိံ ဝရဂန္ဓဝါသိတံ၊
ဝေဟာယသံ ဥက္ခိပိ သကျပုင်္ဂဝေါ။
ရတနစင်္ကောဋဝရေန[၁] ဝါသဝေါ၊
သဟဿနေတ္တော သိရသာ ပဋိဂ္ဂဟီ”တိ။

သာ တဿ ဂိဟိကာလေ မဟန္တာ အဟောသိ။ တေနဿ “မောဠိယဖဂ္ဂုနော”တိ သင်္ခါ ဥဒပါဒိ။ ပဗ္ဗဇိတမ္ပိ နံ တေနေဝ နာမေန သဉ္ဇာနန္တိ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဒေသနာနုသန္ဓိံ ဃဋေန္တော ဧတံ “ကော နု ခေါ ဘန္တေ

၁-သုဝဏ္ဏစင်္ဂေါဋဝရေန (သီ၊ သျာ)

viññāṇāhāraṁ āhāretī”ti vacanaṁ avoca. Tassattho—bhante ko nāma so, yo etaṁ viññāṇāhāraṁ khādati vā bhuñjati vāti.

Kasmā panāyaṁ itare tayo āhāre apucchitvā imameva pucchatīti. Jānāmīti laddhiyā. So hi mahante[1] piṇḍe katvāva kabaḷīkārāhāraṁ bhuñjante passati, tenassa taṁ jānāmīti laddhi. Tittiravaṭṭakamorakukkuṭādayo pana mātusamphassena yāpente disvā “ete phassāhārena yāpentī”ti tassa laddhi. Kacchapā pana attano utusamaye mahāsamuddato nikkhamitvā samuddatīre vālikantare aṇḍāni ṭhapetvā vālikāya paṭicchādetvā mahāsamuddameva otaranti. Tāni mātu-anussaraṇavasena na pūtīni honti. Tāni manosañcetanāhārena yāpentīti tassa laddhi. Kiñcāpi therassa ayaṁ laddhi, na pana etāya laddhiyā imaṁ pañhaṁ pucchati. Diṭṭhigatiko hi ummattakasadiso. Yathā ummattako pacchiṁ gahetvā antaravīthiṁ otiṇṇo gomayampi pāsāṇampi gūthampi khajjakhaṇḍampi taṁ taṁ manāpampi amanāpampi gahetvā pacchiyaṁ pakkhipati, evameva diṭṭhigatiko yuttampi ayuttampi pucchati. So “kasmā imaṁ pucchasī”ti na niggahetabbo, pucchitapucchitaṭṭhāne pana gahaṇameva nisedhetabbaṁ. Teneva naṁ Bhagavā “kasmā evaṁ pucchasī”ti avatvā gahitagāhameva tassa mocetuṁ **no kallo pañho**ti-ādimāha.

Tattha **no kallo**ti ayutto. **Āhāretīti ahaṁ na vadāmī**ti ahaṁ koci satto vā puggalo vā āhāretīti na vadāmi. **Āhāretīti cāhaṁ vadeyyan**ti yadi ahaṁ āhāretīti vadeyyaṁ. **Tatrassa kallo pañho**ti tasmiṁ mayā evaṁ vutte ayaṁ pañho yutto bhaveyya. **Kissa nu kho bhante viññāṇāhāro**ti bhante ayaṁ viññāṇāhāro katamassa dhammassa paccayoti attho. **Tatra kallaṁ veyyākaraṇan**ti tasmiṁ evaṁ pucchite pañhe imaṁ veyyākaraṇaṁ yuttaṁ “viññāṇāhāro āyatiṁ punabbhavābhinibbattiyā paccayo”ti. Ettha ca **viññāṇāhāro**ti paṭisandhicittaṁ. **Āyatiṁ punabbhavābhinibbatti**ti teneva viññāṇena sahuppannanāmarūpaṁ. **Tasmiṁ bhūte sati saḷāyatanan**ti tasmiṁ punabbhavābhinibbattisaṅkhāte nāmarūpe jāte sati saḷāyatanaṁ hotīti attho.

1. Mahante mahante (Syā)

ဝိညာဏာဟာရံ အာဟာရေတီ”တိ ဝစနံ အဝေါစ။ တဿတ္ထော—ဘန္တေ ကော နာမ သော၊ ယော ဧတံ ဝိညာဏာဟာရံ ခါဒတိ ဝါ ဘုဉ္ဇတိ ဝါတိ။

ကသ္မာ ပနာယံ ဣတရေ တယော အာဟာရေ အပုစ္ဆိတွာ ဣမမေဝ ပုစ္ဆတီတိ။ ဇာနာမီတိ လဒ္ဓိယာ။ သော ဟိ မဟန္တေ[1] ပိဏ္ဍေ ကတွာဝ ကဗဠီကာရာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တေ ပဿတိ၊ တေနဿ တံ ဇာနာမီတိ လဒ္ဓိ။ တိတ္တိရဝဋ္ဋကမောရကုက္ကုဋာဒယော ပန မာတုသမ္ဖဿေန ယာပေန္တေ ဒိသွာ “ဧတေ ဖဿာဟာရေန ယာပေန္တီ”တိ တဿ လဒ္ဓိ။ ကစ္ဆပါ ပန အတ္တနော ဥတုသမယေ မဟာသမုဒ္ဒတော နိက္ခမိတွာ သမုဒ္ဒတီရေ ဝါလိကန္တရေ အဏ္ဍာနိ ဌပေတွာ ဝါလိကာယ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ မဟာသမုဒ္ဒမေဝ ဩတရန္တိ။ တာနိ မာတုအနုဿရဏဝသေန န ပူတီနိ ဟောန္တိ။ တာနိ မနောသဉ္စေတနာဟာရေန ယာပေန္တီတိ တဿ လဒ္ဓိ။ ကိဉ္စာပိ ထေရဿ အယံ လဒ္ဓိ၊ န ပန ဧတာယ လဒ္ဓိယာ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဟိ ဥမ္မတ္တကသဒိသော။ ယထာ ဥမ္မတ္တကော ပစ္ဆိံ ဂဟေတွာ အန္တရဝီထိံ ဩတိဏ္ဏော ဂေါမယမ္ပိ ပါသာဏမ္ပိ ဂူထမ္ပိ ခဇ္ဇခဏ္ဍမ္ပိ တံ တံ မနာပမ္ပိ အမနာပမ္ပိ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိယံ ပက္ခိပတိ၊ ဧဝမေဝ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ယုတ္တမ္ပိ အယုတ္တမ္ပိ ပုစ္ဆတိ။ သော “ကသ္မာ ဣမံ ပုစ္ဆသီ”တိ န နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော၊ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတဋ္ဌာနေ ပန ဂဟဏမေဝ နိသေဓေတဗ္ဗံ။ တေနေဝ နံ ဘဂဝါ “ကသ္မာ ဧဝံ ပုစ္ဆသီ”တိ အဝတွာ ဂဟိတဂါဟမေဝ တဿ မောစေတုံ **နော ကလ္လော ပဉှော**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **နော ကလ္လော**တိ အယုတ္တော။ **အာဟာရေတီတိ အဟံ န ဝဒါမီ**တိ အဟံ ကောစိ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ အာဟာရေတီတိ န ဝဒါမိ။ **အာဟာရေတီတိ စာဟံ ဝဒေယျ**န္တိ ယဒိ အဟံ အာဟာရေတီတိ ဝဒေယျံ။ **တတြဿ ကလ္လော ပဉှော**တိ တသ္မိံ မယာ ဧဝံ ဝုတ္တေ အယံ ပဉှော ယုတ္တော ဘဝေယျ။ **ကိဿ နု ခေါ ဘန္တေ ဝိညာဏာဟာရော**တိ ဘန္တေ အယံ ဝိညာဏာဟာရော ကတမဿ ဓမ္မဿ ပစ္စယောတိ အတ္ထော။ **တတြ ကလ္လံ ဝေယျာကရဏ**န္တိ တသ္မိံ ဧဝံ ပုစ္ဆိတေ ပဉှေ ဣမံ ဝေယျာကရဏံ ယုတ္တံ “ဝိညာဏာဟာရော အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ ပစ္စယော”တိ။ ဧတ္ထ စ **ဝိညာဏာဟာရော**တိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ။ **အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ**တိ တေနေဝ ဝိညာဏေန သဟုပ္ပန္နနာမရူပံ။ **တသ္မိံ ဘူတေ သတိ သဠာယတန**န္တိ တသ္မိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါတေ နာမရူပေ ဇာတေ သတိ သဠာယတနံ ဟောတီတိ အတ္ထော။

၁-မဟန္တေ မဟန္တေ (သျာ)

Saḷāyatanapaccayā phassoti idhāpi Bhagavā uttari pañhassa okāsaṁ dento desanaṁ niṭṭhāpesi. Diṭṭhigatiko hi navapucchaṁ uppādetuṁ na sakkoti, niddiṭṭhaṁ niddiṭṭhaṁyeva pana gaṇhitvā pucchati, tenassa Bhagavā okāsaṁ adāsi. Attho panassa sabbapadesu vuttanayeneva gahetabbo. “Ko nu kho bhante bhavatī”ti kasmā na pucchati? Diṭṭhigatikassa hi satto nāma bhūto nibbattoyevāti[1] laddhi, tasmā attano laddhiviruddhaṁ idanti na pucchati. Apica idappaccayā idaṁ idappaccayā idanti bahūsu ṭhānesu kathitattā saññattiṁ upagato, tenāpi na pucchati. Satthāpi “imassa bahuṁ pucchantassāpi titti natthi, tucchapucchameva[2] pucchatī”ti ito paṭṭhāya desanaṁ ekābaddhaṁ katvā desesi. **Channaṁ tvevā**ti yato paṭṭhāya desanāruḷhaṁ[3], tameva gahetvā desanaṁ vivaṭṭento[4] evamāha. Imasmiṁ pana sutte viññāṇanāmarūpānaṁ antare eko sandhi, vedanātaṇhānaṁ antare eko, bhavajātīnaṁ antare ekoti. . Dutiyaṁ.

3. Samaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

13. Tatiye **samaṇā vā brāhmaṇā vā**ti saccāni paṭivijjhituṁ asamatthā bāhirakasamaṇabrāhmaṇā. **Jarāmaraṇaṁ nappajānantī**ti-ādīsu jarāmaraṇaṁ na jānanti dukkhasaccavasena, jarāmaraṇasamudayaṁ na jānanti saha taṇhāya jāti jarāmaraṇassa samudayoti samudayasaccavasena, jarāmaraṇanirodhaṁ na jānanti nirodhasaccavasena, paṭipadaṁ na jānanti maggasaccavasena. Jātiṁ na jānanti dukkhasaccavasena, jātisamudayaṁ na jānanti saha taṇhāya bhavo jātisamudayoti samudayasaccavasena. Evaṁ saha taṇhāya samudayaṁ yojetvā sabbapadesu catusaccavasena attho veditabbo. **Sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā**ti ettha ariyameggo sāmaññañceva brahmaññañca. Ubhayatthāpi pana attho nāma ariyaphalaṁ veditabbaṁ. Iti Bhagavā imasmiṁ sutte ekādasasu ṭhānesu cattāri saccāni kathesīti. . Tatiyaṁ.

---

1. Nipphattoyevāti (Ṭīkā)
2. Tucchameva (Sī)
3. Desanāya ārūḷhaṁ (Sī, Syā)
4. Vivajjento (Ka)

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿောတိ ဣဓာပိ ဘဂဝါ ဥတ္တရိ ပဉှဿ ဩကာသံ ဒေန္တော ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဟိ နဝပုစ္ဆံ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကောတိ၊ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံယေဝ ပန ဂဏှိတွာ ပုစ္ဆတိ၊ တေနဿ ဘဂဝါ ဩကာသံ အဒါသိ။ အတ္ထော ပနဿ သဗ္ဗပဒေသု ဝုတ္တနယေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗော။ “ကော နု ခေါ ဘန္တေ ဘဝတီ”တိ ကသ္မာ န ပုစ္ဆတိ? ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ သတ္တော နာမ ဘူတော နိဗ္ဗတ္တောယေဝါတိ[၁] လဒ္ဓိ၊ တသ္မာ အတ္တနော လဒ္ဓိဝိရုဒ္ဓံ ဣဒန္တိ န ပုစ္ဆတိ။ အပိစ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဣဒံ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဣဒန္တိ ဗဟူသု ဌာနေသု ကထိတတ္တာ သညတ္တိံ ဥပဂတော၊ တေနာပိ န ပုစ္ဆတိ။ သတ္ထာပိ “ဣမဿ ဗဟုံ ပုစ္ဆန္တဿာပိ တိတ္တိ နတ္ထိ၊ တုစ္ဆပုစ္ဆမေဝ[၂] ပုစ္ဆတီ”တိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒေသနံ ဧကာဗဒ္ဓံ ကတွာ ဒေသေသိ။ **ဆန္နံ တွေဝါ**တိ ယတော ပဋ္ဌာယ ဒေသနာရုဠှံ[၃]၊ တမေဝ ဂဟေတွာ ဒေသနံ ဝိဝဋ္ဋေန္တော[၄] ဧဝမာဟ။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဝိညာဏနာမရူပါနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝေဒနာတဏှာနံ အန္တရေ ဧကော၊ ဘဝဇာတီနံ အန္တရေ ဧကောတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-သမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃။ တတိယေ **သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ**တိ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသမတ္ထာ ဗာဟိရကသမဏဗြာဟ္မဏာ။ **ဇရာမရဏံ နပ္ပဇာနန္တီ**တိအာဒီသု ဇရာမရဏံ န ဇာနန္တိ ဒုက္ခသစ္စဝသေန၊ ဇရာမရဏသမုဒယံ န ဇာနန္တိ သဟ တဏှာယ ဇာတိ ဇရာမရဏဿ သမုဒယောတိ သမုဒယသစ္စဝသေန၊ ဇရာမရဏနိရောဓံ န ဇာနန္တိ နိရောဓသစ္စဝသေန၊ ပဋိပဒံ န ဇာနန္တိ မဂ္ဂသစ္စဝသေန။ ဇာတိံ န ဇာနန္တိ ဒုက္ခသစ္စဝသေန၊ ဇာတိသမုဒယံ န ဇာနန္တိ သဟ တဏှာယ ဘဝေါ ဇာတိသမုဒယောတိ သမုဒယသစ္စဝသေန။ ဧဝံ သဟ တဏှာယ သမုဒယံ ယောဇေတွာ သဗ္ဗပဒေသု စတုသစ္စဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သာမညတ္ထံ ဝါ ဗြဟ္မညတ္ထံ ဝါ**တိ ဧတ္ထ အရိယမဂ္ဂေါ သာမညဉ္စေဝ ဗြဟ္မညဉ္စ။ ဥဘယတ္ထာပိ ပန အတ္ထော နာမ အရိယဖလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဧကာဒသသု ဌာနေသု စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကထေသီတိ။ ။တတိယံ။

၁-နိပ္ဖတ္တောယေဝါတိ (ဋီကာ)
၂-တုစ္ဆမေဝ (သီ)
၃-ဒေသနာယ အာရုဠှံ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိဝဇ္ဇေန္တော (က)

4. Dutiyasamaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

14. Catutthe **ime dhamme katame dhamme**ti ettakaṁ papañcaṁ katvā kathitaṁ, desanaṁ paṭivijjhituṁ samatthānaṁ puggalānaṁ ajjhāsayena **ime dhamme nappajānantī**ti-ādi vuttaṁ. Sesaṁ purimasadisameva. . Catutthaṁ.

5. Kaccānagottasuttavaṇṇanā

15. Pañcame **sammādiṭṭhi sammādiṭṭhī**ti yaṁ paṇḍitā devamanussā tesu tesu ṭhānesu sammādassanaṁ vadanti, sabbampi taṁ dvīhi padehi saṅkhipitvā pucchati. **Dvayanissito**ti dve koṭṭhāse nissito. **Yebhuyyenā**ti iminā ṭhapetvā ariyapuggale sesamahājanaṁ dasseti. **Atthitan**ti sassataṁ. **Natthitan**ti ucchedaṁ. **Lokasamudayan**ti loko nāma saṅkhāraloko, tassa nibbatti. **Sammappaññāya passato**ti sammāpaññā nāma savipassanā maggapaññā, tāya passantassāti attho. **Yā loke natthitā**ti saṅkhāraloke nibbattesu dhammesu paññāyantesveva[1] yā natthīti ucchedadiṭṭhi uppajjeyya, sā na hotīti attho. **Lokanirodhan**ti saṅkhārānaṁ bhaṅgaṁ. **Yā loke atthitā**ti saṅkhāraloke bhijjamānesu dhammesu paññāyantesveva yā atthīti sassatadiṭṭhi uppajjeyya, sā na hotīti attho.

Apica **lokasamudayan**ti anulomapaccayākāraṁ. **Lokanirodhan**ti paṭilomapaccayākāraṁ. Lokanissaye passantassāpi hi paccayānaṁ anucchedena[2] paccayuppannassa anucchedaṁ[3] passato yā natthīti ucchedadiṭṭhi uppajjeyya, sā na hoti. Paccayanirodhaṁ passantassāpi paccayanirodhena paccayuppannanirodhaṁ passato yā atthīti sassatadiṭṭhi uppajjeyya, sā na hotīti ayampettha attho.

Upayupādānābhinivesavinibandhoti upayehi[4] ca upādānehi ca abhinivesehi ca vinibandho[5]. Tattha **upayā**ti dve upayā taṇhupayo ca diṭṭhupayo ca. Upādānādīsupi eseva nayo. Taṇhādiṭṭhiyo hi yasmā ahaṁ mamanti-ādīhi ākārehi tebhūmakadhamme upenti upagacchanti, tasmā

---

1. Paññāyamānesveva (Ka) 2. Anupacchedena (Sī) 3. Anupacchedaṁ (Sī)
4. Upāyehi (Sī, Syā) 5. Vinibaddho (Sī)

၄-ဒုတိယသမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄။ စတုတ္ထေ **ဣမေ ဓမ္မေ ကတမေ ဓမ္မေ**တိ ဧတ္တကံ ပပဉ္စံ ကတွာ ကထိတံ၊ ဒေသနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယေန **ဣမေ ဓမ္မေ နပ္ပဇာနန္တီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅။ ပဉ္စမေ **သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာဒိဋ္ဌီ**တိ ယံ ပဏ္ဍိတာ ဒေဝမနုဿာ တေသု တေသု ဌာနေသု သမ္မာဒဿနံ ဝဒန္တိ၊ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဒွီဟိ ပဒေဟိ သင်္ခိပိတွာ ပုစ္ဆတိ။ **ဒွယနိဿိတော**တိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ နိဿိတော။ **ယေဘုယျေနာ**တိ ဣမိနာ ဌပေတွာ အရိယပုဂ္ဂလေ သေသမဟာဇနံ ဒဿေတိ။ **အတ္ထိတ**န္တိ သဿတံ။ **နတ္ထိတ**န္တိ ဥစ္ဆေဒံ။ **လောကသမုဒယ**န္တိ လောကော နာမ သင်္ခါရလောကော၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိ။ **သမ္မပ္ပညာယ ပဿတော**တိ သမ္မာပညာ နာမ သဝိပဿနာ မဂ္ဂပညာ၊ တာယ ပဿန္တဿာတိ အတ္ထော။ **ယာ လောကေ နတ္ထိတာ**တိ သင်္ခါရလောကေ နိဗ္ဗတ္တေသု ဓမ္မေသု ပညာယန္တေသွေဝ[၁] ယာ နတ္ထီတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **လောကနိရောဓ**န္တိ သင်္ခါရာနံ ဘင်္ဂံ။ **ယာ လောကေ အတ္ထိတာ**တိ သင်္ခါရလောကေ ဘိဇ္ဇမာနေသု ဓမ္မေသု ပညာယန္တေသွေဝ ယာ အတ္ထီတိ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတီတိ အတ္ထော။

အပိစ **လောကသမုဒယ**န္တိ အနုလောမပစ္စယာကာရံ။ **လောကနိရောဓ**န္တိ ပဋိလောမပစ္စယာကာရံ။ လောကနိဿယေ ပဿန္တဿာပိ ဟိ ပစ္စယာနံ အနုစ္ဆေဒေန[၂] ပစ္စယုပ္ပန္နဿ အနုစ္ဆေဒံ[၃] ပဿတော ယာ နတ္ထီတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတိ။ ပစ္စယနိရောဓံ ပဿန္တဿာပိ ပစ္စယနိရောဓေန ပစ္စယုပ္ပန္နနိရောဓံ ပဿတော ယာ အတ္ထီတိ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ န ဟောတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓောတိ ဥပယေဟိ[၄] စ ဥပါဒါနေဟိ စ အဘိနိဝေသေဟိ စ ဝိနိဗန္ဓော[၅]။ တတ္ထ **ဥပယာ**တိ ဒွေ ဥပယာ တဏှုပယော စ ဒိဋ္ဌုပယော စ။ ဥပါဒါနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဟိ ယသ္မာ အဟံ မမန္တိအာဒီဟိ အာကာရေဟိ တေဘူမကဓမ္မေ ဥပေန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ

၁-ပညာယမာနေသွေဝ (က) ၂-အနုပစ္ဆေဒေန (သီ) ၃-အနုပစ္ဆေဒံ (သီ)
၄-ဥပါယေဟိ (သီ၊ သျာ) ၅-ဝိနိဗဒ္ဓေါ (သီ)

upayāti vuccanti. Yasmā pana te dhamme upādiyanti ceva abhinivisanti ca, tasmā upādānāti ca abhinivesāti ca vuccanti. Tāhi cāyaṁ loko vinibandho. Tenāha “upayupādānābhinivesavinibandho”ti.

Tañcāyanti tañca upayupādānaṁ ayaṁ ariyasāvako. **Cetaso adhiṭṭhānan**ti cittassa patiṭṭhānabhūtaṁ. **Abhinivesānusayan**ti abhinivesabhūtañca[1] anusayabhūtañca. Taṇhādiṭṭhīsu hi akusalacittaṁ patiṭṭhāti, tā ca tasmiṁ abhinivisanti ceva anusenti ca, tasmā tadubhayaṁ cetaso adhiṭṭhānaṁ abhinivesānusayanti ca āha. **Na upetī**ti na upagacchati. **Na upādiyatī**ti na gaṇhāti. **Nādhiṭṭhātī**ti na adhiṭṭhāti, kinti? **Attā me**ti. **Dukkhamevā**ti pañcupādānakkhandhamattameva. **Na kaṅkhatī**ti “dukkhameva uppajjati, dukkhaṁ nirujjhati, na añño ettha satto nāma atthī”ti kaṅkhaṁ na karoti. **Na vicikicchatī**ti na vicikicchaṁ uppādeti.

Aparappaccayāti na parappaccayena, aññassa apattiyāyetvā attapaccakkhañāṇamevassa ettha hotīti. **Ettāvatā kho Kaccāna sammādiṭṭhi hotī**ti evaṁ sattasaññāya pahīnattā ettakena sammādassanaṁ nāma hotīti missakasammādiṭṭhiṁ āha. **Ayameko anto**ti esa eko nikūṭanto lāmakanto paṭhamakaṁ sassataṁ. **Ayaṁ dutiyo**ti esa dutiyo sabbaṁ natthīti uppajjanakadiṭṭhisaṅkhāro nikūṭanto lāmakanto dutiyako ucchedoti attho. Sesamettha uttānamevāti. . Pañcamaṁ.

6. Dhammakathikasuttavaṇṇanā

16. Chaṭṭhe **nibbidāyā**ti nibbindanatthāya. **Virāgāyā**ti virajjanatthāya. **Nirodhāyā**ti nirujjhanatthāya. **Paṭipanno hotī**ti ettha sīlato paṭṭhāya yāva arahattamaggā paṭipannoti veditabbo. **Dhammānudhammappaṭipanno**ti lokuttarassa nibbānadhammassa anudhammabhūtaṁ paṭipadaṁ paṭipanno. **Anudhammabhūtan**ti anurūpasabhāvabhūtaṁ. **Nibbidā virāgā nirodhā**ti nibbidāya ceva virāgena ca nirodhena ca. **Anupādā vimutto**ti catūhi upādānehi kiñci dhammaṁ anupādiyitvā vimutto. **Diṭṭhadhammanibbānappatto**ti diṭṭheva dhamme nibbānappatto. **Alaṁ vacanāyā**ti evaṁ vattabbataṁ arahati, yutto anucchavikoti

1. Nivesabhūtañca (Sī)

ဥပယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ယသ္မာ ပန တေ ဓမ္မေ ဥပါဒိယန္တိ စေဝ အဘိနိဝိသန္တိ စ၊ တသ္မာ ဥပါဒါနာတိ စ အဘိနိဝေသာတိ စ ဝုစ္စန္တိ။ တာဟိ စာယံ လောကော ဝိနိဗန္ဓော။ တေနာဟ “ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓော”တိ။

တဉ္စာယန္တိ တဉ္စ ဥပယုပါဒါနံ အယံ အရိယသာဝကော။ **စေတသော အဓိဋ္ဌာန**န္တိ စိတ္တဿ ပတိဋ္ဌာနဘူတံ။ **အဘိနိဝေသာနုသယ**န္တိ အဘိနိဝေသဘူတဉ္စ[1] အနုသယဘူတဉ္စ။ တဏှာဒိဋ္ဌီသု ဟိ အကုသလစိတ္တံ ပတိဋ္ဌာတိ၊ တာ စ တသ္မိံ အဘိနိဝိသန္တိ စေဝ အနုသေန္တိ စ၊ တသ္မာ တဒုဘယံ စေတသော အဓိဋ္ဌာနံ အဘိနိဝေသာနုသယန္တိ စ အာဟ။ **န ဥပေတီ**တိ န ဥပဂစ္ဆတိ။ **န ဥပါဒိယတီ**တိ န ဂဏှာတိ။ **နာဓိဋ္ဌာတီ**တိ န အဓိဋ္ဌာတိ၊ ကိန္တိ? **အတ္တာ မေ**တိ။ **ဒုက္ခမေဝါ**တိ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓမတ္တမေဝ။ **န ကင်္ခတီ**တိ “ဒုက္ခမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ၊ န အညော ဧတ္ထ သတ္တော နာမ အတ္ထီ”တိ ကင်္ခံ န ကရောတိ။ **န ဝိစိကိစ္ဆတီ**တိ န ဝိစိကိစ္ဆံ ဥပ္ပါဒေတိ။

အပရပ္ပစ္စယာတိ န ပရပ္ပစ္စယေန၊ အညဿ အပတ္တိယာယေတွာ အတ္တပစ္စက္ခဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတီတိ။ **ဧတ္တာဝတာ ခေါ ကစ္စာန သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဟောတီ**တိ ဧဝံ သတ္တသညာယ ပဟီနတ္တာ ဧတ္တကေန သမ္မာဒဿနံ နာမ ဟောတီတိ မိဿကသမ္မာဒိဋ္ဌိံ အာဟ။ **အယမေကော အန္တော**တိ ဧသ ဧကော နိကူဋန္တော လာမကန္တော ပဌမကံ သဿတံ။ **အယံ ဒုတိယော**တိ ဧသ ဒုတိယော သဗ္ဗံ နတ္ထီတိ ဥပ္ပဇ္ဇနကဒိဋ္ဌိသင်္ခါရော နိကူဋန္တော လာမကန္တော ဒုတိယကော ဥစ္ဆေဒေါတိ အတ္ထော။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆။ ဆဋ္ဌေ **နိဗ္ဗိဒါယာ**တိ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ။ **ဝိရာဂါယာ**တိ ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ။ **နိရောဓာယာ**တိ နိရုဇ္ဈနတ္ထာယ။ **ပဋိပန္နော ဟောတီ**တိ ဧတ္ထ သီလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပဋိပန္နောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော**တိ လောကုတ္တရဿ နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ အနုဓမ္မဘူတံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ **အနုဓမ္မဘူတ**န္တိ အနုရူပသဘာဝဘူတံ။ **နိဗ္ဗိဒါ ဝိရာဂါ နိရောဓာ**တိ နိဗ္ဗိဒါယ စေဝ ဝိရာဂေန စ နိရောဓေန စ။ **အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော**တိ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ကိဉ္စိ ဓမ္မံ အနုပါဒိယိတွာ ဝိမုတ္တော။ **ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော**တိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော။ **အလံ ဝစနာယာ**တိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ၊ ယုတ္တော အနုစ္ဆဝိကောတိ

၁-နိဝေသဘူတဉ္စ (သီ)

attho. Evamettha ekena nayena dhammakathikassa pucchā kathitā, dvīhi taṁ visesetvā sekkhāsekkhabhūmiyo niddiṭṭhāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Acelakassapasuttavaṇṇanā

17. Sattame **acelo Kassapo**ti liṅgena acelo niccelo, nāmena Kassapo. **Dūratovā**ti mahatā bhikkhusaṁghena parivutaṁ āgacchantaṁ dūrato eva addasa. **Kiñcideva desan**ti kiñcideva kāraṇaṁ. **Okāsan**ti pañhabyākaraṇassa khaṇaṁ kālaṁ. **Antaragharan**ti “na pallatthikāya antaraghare nisīdissāmī”ti ettha antonivesanaṁ antaragharaṁ. “Okkhittacakkhu antaraghare gamissāmī”ti ettha indakhīlato paṭṭhāya antogāmo. Idhāpi ayameva adhippeto. **Yadākaṅkhasī**ti yaṁ icchasi.

Kasmā pana Bhagavā kathetukāmo yāvatatiyaṁ paṭikkhipīti. Gāravajananatthaṁ. Diṭṭhigatikā hi khippaṁ kathiyamāne gāravaṁ na karonti, “samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitumpi pucchitumpi sukaraṁ, pucchitamatteyeva kathetī”ti vacanampi na saddahanti. Dve tayo vāre paṭikkhitte pana gāravaṁ karonti, “samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitumpi pañhaṁ pucchitumpi dukkaran”ti yāvatatiyaṁ yācite kathiyamānaṁ sussūsanti saddahanti. Iti Bhagavā “ayaṁ sussūsissati saddahissatī”ti yāvatatiyaṁ yācāpetvā kathesi. Apica yathā bhisakko telaṁ vā phāṇitaṁ vā pacanto mudupākakharapākānaṁ pākakālaṁ āgamayamāno pākakālaṁ anatikkamitvāva otāreti, evaṁ Bhagavā sattānaṁ ñāṇaparipākaṁ āgamayamāno “ettakena kālena imassa ñāṇaṁ paripākaṁ gamissatī”ti ñatvāva yāvatatiyaṁ yācāpesi.

Mā hevaṁ Kassapāti Kassapa mā evaṁ bhaṇi. “Sayaṁkataṁ dukkhan”ti hi vattuṁ na vaṭṭati, attā nāma koci dukkhassa kārako natthīti dīpeti. Paratopi eseva nayo. **Adhiccasamuppannan**ti akāraṇena yadicchāya uppannaṁ. **Iti puṭṭho samāno**ti kasmā evamāha? Evaṁ kirassa ahosi “ayaṁ ‘sayaṁkataṁ dukkhan’ti-ādinā puṭṭho ‘mā hevan’ti vadati, ‘natthī’ti puṭṭho ‘atthī’ti vadati, ‘bhavaṁ Gotamo dukkhaṁ na jānāti na passatī’ti puṭṭho ‘jānāmi khvāhan’ti vadati, kiñci nu kho mayā virajjhitvā pucchito”ti

အတ္ထော။ ဧဝမေတ္ထ ဧကေန နယေန ဓမ္မကထိကဿ ပုစ္ဆာ ကထိတာ၊ ဒွီဟိ တံ ဝိသေသေတွာ သေက္ခာသေက္ခဘူမိယော နိဒ္ဒိဋ္ဌာတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အစေလကဿပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇။ သတ္တမေ **အစေလော ကဿပေါ**တိ လိင်္ဂေန အစေလော နိစ္စေလော၊ နာမေန ကဿပေါ။ **ဒူရတောဝါ**တိ မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန ပရိဝုတံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒူရတော ဧဝ အဒ္ဒသ။ **ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသန္တိ** ကိဉ္စိဒေဝ ကာရဏံ။ **ဩကာသန္တိ** ပဉှဗျာကရဏဿ ခဏံ ကာလံ။ **အန္တရဃရန္တိ** “န ပလ္လတ္ထိကာယ အန္တရဃရေ နိသီဒိဿာမီ”တိ ဧတ္ထ အန္တောနိဝေသနံ အန္တရဃရံ။ “ဩက္ခိတ္တစက္ခု အန္တရဃရေ ဂမိဿာမီ”တိ ဧတ္ထ ဣန္ဒခီလတော ပဋ္ဌာယ အန္တောဂါမော။ ဣဓာပိ အယမေဝ အဓိပ္ပေတော။ **ယဒါကင်္ခသီ**တိ ယံ ဣစ္ဆသိ။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ကထေတုကာမော ယာဝတတိယံ ပဋိက္ခိပီတိ။ ဂါရဝဇနနတ္ထံ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဟိ ခိပ္ပံ ကထိယမာနေ ဂါရဝံ န ကရောန္တိ၊ “သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိတုမ္ပိ ပုစ္ဆိတုမ္ပိ သုကရံ၊ ပုစ္ဆိတမတ္တေယေဝ ကထေတီ”တိ ဝစနမ္ပိ န သဒ္ဒဟန္တိ။ ဒွေ တယော ဝါရေ ပဋိက္ခိတ္တေ ပန ဂါရဝံ ကရောန္တိ၊ “သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိတုမ္ပိ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုမ္ပိ ဒုက္ကရ”န္တိ ယာဝတတိယံ ယာစိတေ ကထိယမာနံ သုဿူသန္တိ သဒ္ဒဟန္တိ။ ဣတိ ဘဂဝါ “အယံ သုဿူသိဿတိ သဒ္ဒဟိဿတီ”တိ ယာဝတတိယံ ယာစာပေတွာ ကထေသိ။ အပိစ ယထာ ဘိသက္ကော တေလံ ဝါ ဖာဏိတံ ဝါ ပစန္တော မုဒုပါက-ခရပါကာနံ ပါကကာလံ အာဂမယမာနော ပါကကာလံ အနတိက္ကမိတွာဝ ဩတာရေတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝါ သတ္တာနံ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမယမာနော “ဧတ္တကေန ကာလေန ဣမဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂမိဿတီ”တိ ဉတွာဝ ယာဝတတိယံ ယာစာပေသိ။

မာ ဟေဝံ ကဿပါတိ ကဿပ မာ ဧဝံ ဘဏိ။ “သယံကတံ ဒုက္ခ”န္တိ ဟိ ဝတ္တုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ အတ္တာ နာမ ကောစိ ဒုက္ခဿ ကာရကော နတ္ထီတိ ဒီပေတိ။ ပရတောပိ ဧသေဝ နယော။ **အဓိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ** အကာရဏေန ယဒိစ္ဆာယ ဥပ္ပန္နံ။ **ဣတိ ပုဋ္ဌော သမာနော**တိ ကသ္မာ ဧဝမာဟ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အယံ ‘သယံကတံ ဒုက္ခ’န္တိအာဒိနာ ပုဋ္ဌော ‘မာ ဟေဝ’န္တိ ဝဒတိ၊ ‘နတ္ထီ’တိ ပုဋ္ဌော ‘အတ္ထီ’တိ ဝဒတိ၊ ‘ဘဝံ ဂေါတမော ဒုက္ခံ န ဇာနာတိ န ပဿတီ’တိ ပုဋ္ဌော ‘ဇာနာမိ ခွါဟ’န္တိ ဝဒတိ၊ ကိဉ္စိ နု ခေါ မယာ ဝိရဇ္ဈိတွာ ပုစ္ဆိတော”တိ

mūlato paṭṭhāya attano pucchameva sodhento evamāha. **Ācikkhatu ca me bhante Bhagavā**ti idha Satthari sañjātagāravo “bhavan”ti avatvā “Bhagavā”ti vadati.

So karotīti-ādi “sayaṁkataṁ dukkhan”ti laddhiyā paṭisedhanatthaṁ vuttaṁ. Ettha ca **sato**ti idaṁ bhummatthe sāmivacanaṁ, tasmā evamattho daṭṭhabbo—so karoti so paṭisaṁvedayatīti kho Kassapa ādimhiyeva evaṁ sati pacchā sayaṁkataṁ dukkhanti ayaṁ laddhi hoti. Ettha ca **dukkhan**ti vaṭṭadukkhaṁ adhippetaṁ. **Iti vadan**ti etassa purimena ādisaddena anantarena ca sassatasaddena sambandho hoti, “dīpeti gaṇhātī”ti ayaṁ panettha pāṭhaseso. Idaṁ hi vuttaṁ hoti—iti evaṁ vadanto āditova sassataṁ dīpeti, sassataṁ gaṇhāti, kasmā? Tassa hi taṁ dassanaṁ etaṁ pareti, kārakañca vedakañca ekameva gaṇhantaṁ etaṁ sassataṁ upagacchatīti attho.

Añño karotīti-ādi pana “paraṁkataṁ dukkhan”ti laddhiyā paṭisedhanatthaṁ vuttaṁ. “Ādito sato”ti idaṁ pana idhāpi āharitabbaṁ. Ayaṁ hettha attho—añño karoti añño paṭisaṁvediyatīti kho pana kassapa ādimhiyeva evaṁ sati pacchā “kārako idheva ucchijjati, tena kataṁ añño paṭisaṁvediyatī”ti evaṁ uppannāya ucchedadiṭṭhiyā saddhiṁ sampayuttāya vedanāya abhitunnassa viddhassa sato “paraṁkataṁ dukkhan”ti ayaṁ laddhi hotīti. **Iti vadan**ti-ādi vuttanayeneva yojetabbaṁ. Tatrayaṁ yojanā—evañca vadanto āditova ucchedaṁ dīpeti, ucchedaṁ gaṇhāti. Kasmā? Tassa hi taṁ dassanaṁ etaṁ pareti, etaṁ ucchedaṁ upagacchatīti attho.

Ete teti ye sassatucchedasaṅkhāte ubho ante (Anupagamma Tathāgato dhammaṁ deseti, ete te Kassapa ubho ante)[1] anupagamma pahāya anallīyitvā majjhena Tathāgato dhammaṁ deseti, majjhimāya paṭipadāya ṭhito desetīti attho. Kataraṁ dhammanti ce? Yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārāti. Ettha hi kāraṇato phalaṁ, kāraṇanirodhena cassa nirodho dīpito, na koci kārako vā vedako

1. ( ) Etthantare pāṭho Sīhaḷa-potthake na dissati.

မူလတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ပုစ္ဆမေဝ သောဓေန္တော ဧဝမာဟ။ **အာစိက္ခတု စ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ**တိ ဣဓ သတ္ထရိ သဉ္ဇာတဂါရဝေါ “ဘဝ”န္တိ အဝတွာ “ဘဂဝါ”တိ ဝဒတိ။

သော ကရောတီတိအာဒိ “သယံကတံ ဒုက္ခ”န္တိ လဒ္ဓိယာ ပဋိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဧတ္ထ စ **သတော**တိ ဣဒံ ဘုမ္မတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ တသ္မာ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော—သော ကရောတိ သော ပဋိသံဝေဒယတီတိ ခေါ ကဿပ အာဒိမှိယေဝ ဧဝံ သတိ ပစ္ဆာ သယံကတံ ဒုက္ခန္တိ အယံ လဒ္ဓိ ဟောတိ။ ဧတ္ထ စ **ဒုက္ခ**န္တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ အဓိပ္ပေတံ။ **ဣတိ ဝဒ**န္တိ ဧတဿ ပုရိမေန အာဒိသဒ္ဒေန အနန္တရေန စ သဿတသဒ္ဒေန သမ္ဗန္ဓော ဟောတိ၊ “ဒီပေတိ ဂဏှာတီ”တိ အယံ ပနေတ္ထ ပါဌသေသော။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣတိ ဧဝံ ဝဒန္တော အာဒိတောဝ သဿတံ ဒီပေတိ၊ သဿတံ ဂဏှာတိ၊ ကသ္မာ? တဿ ဟိ တံ ဒဿနံ ဧတံ ပရေတိ၊ ကာရကဉ္စ ဝေဒကဉ္စ ဧကမေဝ ဂဏှန္တံ ဧတံ သဿတံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

အညော ကရောတီတိ အာဒိ ပန “ပရံကတံ ဒုက္ခ”န္တိ လဒ္ဓိယာ ပဋိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ “အာဒိတော သတော”တိ ဣဒံ ပန ဣဓာပိ အာဟရိတဗ္ဗံ။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္ထော—အညော ကရောတိ အညော ပဋိသံဝေဒိယတီတိ ခေါ ပန ကဿပ အာဒိမှိယေဝ ဧဝံ သတိ ပစ္ဆာ “ကာရကော ဣဓေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ တေန ကတံ အညော ပဋိသံဝေဒိယတီ”တိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ သဒ္ဓိံ သမ္ပယုတ္တာယ ဝေဒနာယ အဘိတုန္နဿ ဝိဒ္ဓဿ သတော “ပရံကတံ ဒုက္ခ”န္တိ အယံ လဒ္ဓိ ဟောတီတိ။ **ဣတိ ဝဒ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ တတြာယံ ယောဇနာ—ဧဝဉ္စ ဝဒန္တော အာဒိတောဝ ဥစ္ဆေဒံ ဒီပေတိ၊ ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာတိ။ ကသ္မာ? တဿ ဟိ တံ ဒဿနံ ဧတံ ပရေတိ၊ ဧတံ ဥစ္ဆေဒံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဧတေ တေတိ ယေ သဿတုစ္ဆေဒသင်္ခါတေ ဥဘော အန္တေ (အနုပဂမ္မ တထာဂတော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဧတေ တေ ကဿပ ဥဘော အန္တေ)[1] အနုပဂမ္မ ပဟာယ အနလ္လီယိတွာ မဇ္ဈေန တထာဂတော ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ မဇ္ဈိမာယ ပဋိပဒါယ ဌိတော ဒေသေတီတိ အတ္ထော။ ကတရံ ဓမ္မန္တိ စေ? ယဒိဒံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာတိ။ ဧတ္ထ ဟိ ကာရဏတော ဖလံ၊ ကာရဏနိရောဓေန စဿ နိရောဓော ဒီပိတော၊ န ကောစိ ကာရကော ဝါ ဝေဒကော

၁-( )ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီဟဠပေါတ္ထကေ န ဒိဿတိ။

vā niddiṭṭho. Ettāvatā sesapañhā paṭisedhitā honti. **Ubho ante anupagammā**ti iminā hi tatiyapañho paṭikkhitto. **Avijjāpaccayā saṅkhārā**ti iminā adhiccasamuppannatā ceva ajānanañca paṭikkhittanti veditabbaṁ.

Labheyyanti idaṁ so Bhagavato santike bhikkhubhāvaṁ patthayamāno āha. Atha Bhagavā yonena[1] Khandhake[2] titthiyaparivāso paññatto, yaṁ aññatitthiyapubbo sāmaṇerabhūmiyaṁ ṭhito "ahaṁ bhante itthannāmo aññatitthiyapubbo imasmiṁ dhammavinaye ākaṅkhāmi upasampadaṁ, svāhaṁ bhante saṁghaṁ cattāro māse parivāsaṁ yācāmī"ti-ādinā nayena samādiyitvā parivasati, taṁ sandhāya **yo kho Kassapa aññatitthiyapubbo**ti-ādimāha. Tattha **pabbajjan**ti vacanasiliṭṭhatāvasena vuttaṁ. Aparivasitvāyeva hi pabbajjaṁ labhati. Upasampadatthikena pana nātikālena gāmappavesanādīni aṭṭha vattāni pūrentena parivasitabbaṁ. **Āraddhacittā**ti aṭṭhavattapūraṇena tuṭṭhacittā. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato panesa titthiyaparivāso Samantapāsādikāya Vinayaṭṭhakathāya Pabbajjakkhandhakavaṇṇanāyaṁ[3] vuttanayeneva veditabbo.

Apica mayāti ayamettha pāṭho, aññattha pana "apica metthā"ti. **Puggalavemattatā viditā**ti puggalanānattaṁ viditaṁ. "Ayaṁ puggalo parivāsāraho, ayaṁ na parivāsāraho"ti idaṁ mayhaṁ pākaṭanti dasseti. Tato Kassapo cintesi "aho acchariyaṁ Buddhasāsanaṁ, yattha evaṁ ghaṁsitvā koṭṭetvā yuttameva gaṇhanti, ayuttaṁ cheḍḍentī"ti. Tato suṭṭhutaraṁ pabbajjaya sañjātussāho **sace bhante**ti-ādimāha. Atha Bhagavā tassa tibbacchandataṁ viditvā "na Kassapo parivāsaṁ arahatī"ti aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi "gaccha bhikkhu Kassapaṁ nahāpetvā pabbājetvā ānehī"ti. So tathā katvā taṁ pabbājetvā Bhagavato santikaṁ agamāsi. Bhagavā gaṇe nisīditvā upasampādesi. Tena vuttaṁ **alattha kho acelo Kassapo Bhagavato santike pabbajjaṁ, alattha upasampadan**ti. **Acirūpasampanno**ti-ādi sesaṁ brāhmaṇasaṁyutte[4] vuttamevāti. . Sattamaṁ.

1. Yena (Sī, Ka) 2. Vi 3. 98 piṭṭhe.
3. Vi-Ṭṭha 3. 272 piṭṭhe. 4. Saṁ 1. 163 piṭṭhe Dhanañjānisuttavaṇṇanāyaṁ.

ဝါ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ဧတ္တာဝတာ သေသပဉှာ ပဋိသေဓိတာ ဟောန္တိ။ **ဥဘော အန္တေ အနုပဂမ္မာ**တိ ဣမိနာ ဟိ တတိယပဉှော ပဋိက္ခိတ္တော။ **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ**တိ ဣမိနာ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နတာ စေဝ အဇာနနဉ္စ ပဋိက္ခိတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

လဘေယျန္တိ ဣဒံ သော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဘိက္ခုဘာဝံ ပတ္ထယမာနော အာဟ။ အထ ဘဂဝါ ယောနေန[1] ခန္ဓကေ[2] တိတ္ထိယပရိဝါသော ပညတ္တော၊ ယံ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော သာမဏေရဘူမိယံ ဌိတော "အဟံ ဘန္တေ ဣတ္ထန္နာမော အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ အာကင်္ခါမိ ဥပသမ္ပဒံ၊ သွာဟံ ဘန္တေ သံဃံ စတ္တာရော မာသေ ပရိဝါသံ ယာစာမီ"တိအာဒိနာ နယေန သမာဒိယိတွာ ပရိဝသတိ၊ တံ သန္ဓာယ **ယော ခေါ ကဿပ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပဗ္ဗဇ္ဇ**န္တိ ဝစနသိလိဋ္ဌတာဝသေန ဝုတ္တံ။ အပရိဝသိတွာယေဝ ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဘတိ။ ဥပသမ္ပဒတ္ထိကေန ပန နာတိကာလေန ဂါမပ္ပဝေသနာဒီနိ အဋ္ဌ ဝတ္တာနိ ပူရေန္တေန ပရိဝသိတဗ္ဗံ။ **အာရဒ္ဓစိတ္တာ**တိ အဋ္ဌဝတ္တပူရဏေန တုဋ္ဌစိတ္တာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပနေသ တိတ္ထိယပရိဝါသော သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယ ပဗ္ဗဇ္ဇက္ခန္ဓကဝဏ္ဏနာယံ[3] ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပိစ မယာတိ အယမေတ္ထ ပါဌော၊ အညတ္ထ ပန "အပိစ မေတ္တာ"တိ။ **ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ ဝိဒိတာ**တိ ပုဂ္ဂလနာနတ္တံ ဝိဒိတံ။ "အယံ ပုဂ္ဂလော ပရိဝါသာရဟော၊ အယံ န ပရိဝါသာရဟော"တိ ဣဒံ မယှံ ပါကဋန္တိ ဒဿေတိ။ တတော ကဿပေါ စိန္တေသိ "အဟော အစ္ဆရိယံ ဗုဒ္ဓသာသနံ၊ ယတ္ထ ဧဝံ ဃံသိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ယုတ္တမေဝ ဂဏှန္တိ၊ အယုတ္တံ ဆဍ္ဍေန္တီ"တိ။ တတော သုဋ္ဌုတရံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ သဉ္ဇာတုဿာဟော **သစေ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ အထ ဘဂဝါ တဿ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒတံ ဝိဒိတွာ "န ကဿပေါ ပရိဝါသံ အရဟတီ"တိ အညတရံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေသိ "ဂစ္ဆ ဘိက္ခု ကဿပံ နဟာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာနေဟီ"တိ။ သော တထာ ကတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဘဂဝါ ဂဏေ နိသီဒိတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ တေန ဝုတ္တံ **အလတ္ထ ခေါ အစေလော ကဿပေါ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ၊ အလတ္ထ ဥပသမ္ပဒ**န္တိ။ **အစိရူပသမ္ပန္နော**တိအာဒိ သေသံ ဗြာဟ္မဏသံယုတ္တေ[4] ဝုတ္တမေဝါတိ။ ။သတ္တမံ။

၁-ယေန (သီ၊ က) ၂-ဝိ ၃-၉၈-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၇၂-ပိဋ္ဌေ။ ၄-သံ ၁-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ ဓနဉ္စာနိသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ။

8. Timbarukasuttavaṇṇanā

18. Aṭṭhame **sā vedanā**ti-ādi “sayaṁkataṁ sukhadukkhan”ti laddhiyā nisedhanatthaṁ vuttaṁ. Etthāpi **sato**ti bhummattheyeva sāmivacanaṁ. Tatrāyaṁ atthadīpanā—“sā vedanā, so vediyatī”ti kho Timbaruka ādimhiyeva evaṁ sati “sayaṁkataṁ sukhadukkhan”ti ayaṁ laddhi hoti. Evaṁ hi sati vedanāya eva vedanā katā hoti. Evañca vadanto imissā vedanāya pubbepi atthitaṁ[1] anujānāti, sassataṁ dīpeti sassataṁ gaṇhāti[1]. Kasmā? Tassa hi taṁ dassanaṁ etaṁ pareti, etaṁ sassataṁ upagacchatīti attho. Purimaṁ hi atthaṁ sandhāyevetaṁ Bhagavatā vuttaṁ bhavissati, tasmā Aṭṭhakathāyaṁ taṁ yojetvāvassa attho dīpito. **Evampāhaṁ na vadāmī**ti ahaṁ “sā vedanā, so vediyatī”ti evampi na vadāmi, “sayaṁkataṁ sukhadukkhan”ti evampi na vadāmīti attho.

Aññā vedanāti-ādi “paraṁkataṁ sukhadukkhan”ti laddhiyā paṭisedhanatthaṁ vuttaṁ. Idhāpi ayaṁ atthayojanā—“aññā vedanā añño vediyatī”ti kho Timbaruka ādimhiyeva evaṁ sati pacchā yā purimapakkhe kārakavedanā, sā ucchinnā. Tāya[2] pana kataṁ añño vediyatīti evaṁ uppannāya ucchedadiṭṭhiyā saddhiṁ sampayuttāya vedanāya abhitunnassa sato “paraṁkataṁ sukhadukkhan”ti ayaṁ laddhi hoti. Evañca vadanto kārako ucchinno, aññena paṭisandhi gahitāti ucchedaṁ dīpeti, ucchedaṁ gaṇhāti. Kasmā? Tassa hi taṁ dassanaṁ etaṁ pareti, etaṁ ucchedaṁ upagacchatīti attho. Idhāpi hi imāni padāni Aṭṭhakathāyaṁ āharitvā yojitāneva. Imasmiṁ sutte vedanāsukhadukkhaṁ kathitaṁ, tañca kho vipākasukhadukkhameva vaṭṭatīti vuttaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Bālapaṇḍitasuttavaṇṇanā

19. Navame **avijjānīvaraṇassā**ti avijjāya nivāritassa. **Evamayaṁ kāyo samudāgato**ti evaṁ avijjāya nivāritattā taṇhāya ca sampayuttattāyeva ayaṁ kāyo nibbatto. **Ayañceva kāyo**ti ayañcassa attano saviññāṇako kāyo. **Bahiddhā ca nāmarūpan**ti bahiddhā ca paresaṁ saviññāṇako kāyo. Attano ca parassa ca

1-1. Anujānāmīti sassataṁ gaṇhāti (Sī) 2. Sayaṁ (Sī)

၈-တိမ္ဗရုကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈။ အဋ္ဌမေ **သာ ဝေဒနာ**တိအာဒိ “သယံကတံ သုခဒုက္ခ”န္တိ လဒ္ဓိယာ နိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဧတ္ထာပိ **သတော**တိ ဘုမ္မတ္ထေယေဝ သာမိဝစနံ။ တတြာယံ အတ္ထဒီပနာ—“သာ ဝေဒနာ, သော ဝေဒိယတီ”တိ ခေါ တိမ္ဗရုက အာဒိမှိယေဝ ဧဝံ သတိ “သယံကတံ သုခဒုက္ခ”န္တိ အယံ လဒ္ဓိ ဟောတိ။ ဧဝံ ဟိ သတိ ဝေဒနာယ ဧဝ ဝေဒနာ ကတာ ဟောတိ။ ဧဝဉ္စ ဝဒန္တော ဣမိဿာ ဝေဒနာယ ပုဗ္ဗေပိ အတ္ထိတံ [1]အနုဇာနာတိ၊ သဿတံ ဒီပေတိ သဿတံ ဂဏှာတိ[1]။ ကသ္မာ? တဿ ဟိ တံ ဒဿနံ ဧတံ ပရေတိ၊ ဧတံ သဿတံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ပုရိမံ ဟိ အတ္ထံ သန္ဓာယေဝေတံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ ဘဝိဿတိ၊ တသ္မာ အဋ္ဌကထာယံ တံ ယောဇေတွာဝဿ အတ္ထော ဒီပိတော။ **ဧဝမ္ပာဟံ န ဝဒါမီ**တိ အဟံ “သာ ဝေဒနာ, သော ဝေဒိယတီ”တိ ဧဝမ္ပိ န ဝဒါမိ၊ “သယံကတံ သုခဒုက္ခ”န္တိ ဧဝမ္ပိ န ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

အညာ ဝေဒနာတိအာဒိ “ပရံကတံ သုခဒုက္ခ”န္တိ လဒ္ဓိယာ ပဋိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဣဓာပိ အယံ အတ္ထယောဇနာ—“အညာ ဝေဒနာ အညော ဝေဒိယတီ”တိ ခေါ တိမ္ဗရုက အာဒိမှိယေဝ ဧဝံ သတိ ပစ္ဆာ ယာ ပုရိမပက္ခေ ကာရကဝေဒနာ၊ သာ ဥစ္ဆိန္နာ။ တာယ[2] ပန ကတံ အညော ဝေဒိယတီတိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ သဒ္ဓိံ သမ္ပယုတ္တာယ ဝေဒနာယ အဘိတုန္နဿ သတော “ပရံကတံ သုခဒုက္ခ”န္တိ အယံ လဒ္ဓိ ဟောတိ။ ဧဝဉ္စ ဝဒန္တော ကာရကော ဥစ္ဆိန္နော၊ အညေန ပဋိသန္ဓိ ဂဟိတာတိ ဥစ္ဆေဒံ ဒီပေတိ၊ ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာတိ။ ကသ္မာ? တဿ ဟိ တံ ဒဿနံ ဧတံ ပရေတိ၊ ဧတံ ဥစ္ဆေဒံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဣဓာပိ ဟိ ဣမာနိ ပဒါနိ အဋ္ဌကထာယံ အာဟရိတွာ ယောဇိတာနေဝ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝေဒနာသုခဒုက္ခံ ကထိတံ၊ တဉ္စ ခေါ ဝိပါကသုခဒုက္ခမေဝ ဝဋ္ဋတီတိ ဝုတ္တံ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဗာလပဏ္ဍိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉။ နဝမေ **အဝိဇ္ဇာနီဝရဏဿာ**တိ အဝိဇ္ဇာယ နိဝါရိတဿ။ **ဧဝမယံ ကာယော သမုဒါဂတော**တိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာယ နိဝါရိတတ္တာ တဏှာယ စ သမ္ပယုတ္တတ္တာယေဝ အယံ ကာယော နိဗ္ဗတ္တော။ **အယဉ္စေဝ ကာယော**တိ အယဉ္စဿ အတ္တနော သဝိညာဏကော ကာယော။ **ဗဟိဒ္ဓါ စ နာမရူပ**န္တိ ဗဟိဒ္ဓါ စ ပရေသံ သဝိညာဏကော ကာယော။ အတ္တနော စ ပရဿ စ

၁-၁-အနုဇာနာမီတိ သဿတံ ဂဏှာတိ (သီ) ၂-သယံ (သီ)

pañcahi khandhehi chahi āyatanehi cāpi ayaṁ attho dīpetabbova. **Itthetaṁ dvayanti** evametaṁ dvayaṁ. **Dvayaṁ paṭicca phassoti** aññattha cakkhurūpādīni dvayāni paṭicca cakkhusamphassādayo vuttā, idha pana ajjhattikabāhirāni āyatanāni. Mahādvayaṁ nāma kiretaṁ. **Saḷevāyatanānīti** saḷeva phassāyatanāni phassakāraṇāni. **Yehi phuṭṭhoti** yehi kāraṇabhūtehi āyatanehi uppannena phassena phuṭṭho. **Aññatarenāti** ettha paripuṇṇavasena[1] aññataratā veditabbā. **Tatrāti** tasmiṁ bālapaṇḍitānaṁ kāyanibbattanādimhi. **Ko adhippayāsoti** ko adhikapayogo.

Bhagavaṁmūlakāti Bhagavā mūlaṁ etesanti Bhagavaṁmūlakā. Idaṁ vuttaṁ hoti—ime bhante amhākaṁ dhammā pubbe Kassapasammāsambuddhena uppāditā, tasmiṁ parinibbute ekaṁ Buddhantaraṁ añño samaṇo vā brāhmaṇo vā ime dhamme uppādetuṁ samattho nāma nāhosi, Bhagavatā pana no ime dhammā uppāditā. Bhagavantaṁ hi nissāya mayaṁ ime dhamme ājānāma paṭivijjhāmāti evaṁ Bhagavaṁmūlakā no bhante dhammāti. **Bhagavaṁnettikāti** Bhagavā hi dhammānaṁ netā vinetā anunetā, yathāsabhāvato pāṭiyekkaṁ pāṭiyekkaṁ nāmaṁ gahetvā dassetāti dhammā Bhagavaṁnettikā nāma honti. **Bhagavaṁpaṭisaraṇāti** catubhūmakadhammā sabbaññutaññāṇassa āpāthaṁ āgacchamānā Bhagavati paṭisaranti nāmāti Bhagavaṁpaṭisaraṇā. **Paṭisarantīti** samosaranti. Apica Mahābodhimaṇḍe nisinnassa Bhagavato paṭivedhavasena phasso āgacchati "ahaṁ Bhagavā kinnāmo"ti. Tvaṁ phusanaṭṭhena phasso nāma. Vedanā, saññā, saṅkhārā, viññāṇaṁ āgacchati "ahaṁ Bhagavā kinnāman"ti, tvaṁ vijānanaṭṭhena viññāṇaṁ nāmāti evaṁ catubhūmakadhammānaṁ yathāsabhāvato pāṭiyekkaṁ pāṭiyekkaṁ nāmaṁ gaṇhanto Bhagavā dhamme paṭisaratīti Bhagavaṁpaṭisaraṇā. **Bhagavantaṁyeva paṭibhātūti** Bhagavatova etassa bhāsitassa attho upaṭṭhātu, tumheyeva no kathetvā dethāti attho.

Sā ceva avijjāti ettha kiñcāpi sā avijjā ca taṇhā ca kammaṁ javāpetvā paṭisandhiṁ ākaḍḍhitvā niruddhā, yathā pana ajjāpi yaṁ hiyyo bhesajjaṁ pītaṁ, tadeva bhojanaṁ bhuñjāti sarikkhakattena[2] tadevāti vuccati, evamidhāpi sā ceva avijjā sā ca taṇhāti idampi sarikkhakattena vuttaṁ.

1. Paripuṇṇāparipuṇṇavasena (Sī, Syā) 2. Sarikkhakaṭṭhena (Sī, Syā)

ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဆဟိ အာယတနေဟိ စာပိ အယံ အတ္ထော ဒီပေတဗ္ဗောဝ။ **ဣတ္ထေတံ ဒွယန္တိ** ဧဝမေတံ ဒွယံ။ **ဒွယံ ပဋိစ္စ ဖဿောတိ** အညတ္ထ စက္ခုရူပါဒီနိ ဒွယာနိ ပဋိစ္စ စက္ခုသမ္ဖဿာဒယော ဝုတ္တာ၊ ဣဓ ပန အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနိ အာယတနာနိ။ မဟာဒွယံ နာမ ကိရေတံ။ **သဠေဝါယတနာနီတိ** သဠေဝ ဖဿာယတနာနိ ဖဿကာရဏာနိ။ **ယေဟိ ဖုဋ္ဌောတိ** ယေဟိ ကာရဏဘူတေဟိ အာယတနေဟိ ဥပ္ပန္နေန ဖဿေန ဖုဋ္ဌော။ **အညတရေနာတိ** ဧတ္ထ ပရိပုဏ္ဏဝသေန[၁] အညတရတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **တတြာတိ** တသ္မိံ ဗာလပဏ္ဍိတာနံ ကာယနိဗ္ဗတ္တနာဒိမှိ။ **ကော အဓိပ္ပယာသောတိ** ကော အဓိကပယောဂေါ။

ဘဂဝံမူလကာတိ ဘဂဝါ မူလံ ဧတေသန္တိ ဘဂဝံမူလကာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣမေ ဘန္တေ အမှာကံ ဓမ္မာ ပုဗ္ဗေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဥပ္ပါဒိတာ၊ တသ္မိံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ အညော သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဣမေ ဓမ္မေ ဥပ္ပါဒေတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ၊ ဘဂဝတာ ပန နော ဣမေ ဓမ္မာ ဥပ္ပါဒိတာ။ ဘဂဝန္တံ ဟိ နိဿာယ မယံ ဣမေ ဓမ္မေ အာဇာနာမ ပဋိဝိဇ္ဈာမာတိ ဧဝံ ဘဂဝံမူလကာ နော ဘန္တေ ဓမ္မာတိ။ **ဘဂဝံနေတ္တိကာတိ** ဘဂဝါ ဟိ ဓမ္မာနံ နေတာ ဝိနေတာ အနုနေတာ၊ ယထာသဘာဝတော ပါဋိယေက္ကံ ပါဋိယေက္ကံ နာမံ ဂဟေတွာ ဒဿေတာတိ ဓမ္မာ ဘဂဝံနေတ္တိကာ နာမ ဟောန္တိ။ **ဘဂဝံပဋိသရဏာတိ** စတုဘူမကဓမ္မာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆမာနာ ဘဂဝတိ ပဋိသရန္တိ နာမာတိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ **ပဋိသရန္တီတိ** သမောသရန္တိ။ အပိစ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နဿ ဘဂဝတော ပဋိဝေဓဝသေန ဖဿော အာဂစ္ဆတိ "အဟံ ဘဂဝါ ကိန္နာမော"တိ။ တွံ ဖုသနဋ္ဌေန ဖဿော နာမ။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ အာဂစ္ဆတိ "အဟံ ဘဂဝါ ကိန္နာမ"န္တိ၊ တွံ ဝိဇာနနဋ္ဌေန ဝိညာဏံ နာမာတိ ဧဝံ စတုဘူမကဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝတော ပါဋိယေက္ကံ ပါဋိယေက္ကံ နာမံ ဂဏှန္တော ဘဂဝါ ဓမ္မေ ပဋိသရတီတိ ဘဂဝံပဋိသရဏာ။ **ဘဂဝန္တံယေဝ ပဋိဘာတူတိ** ဘဂဝတောဝ ဧတဿ ဘာသိတဿ အတ္ထော ဥပဋ္ဌာတု၊ တုမှေယေဝ နော ကထေတွာ ဒေထာတိ အတ္ထော။

သာ စေဝ အဝိဇ္ဇာတိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ သာ အဝိဇ္ဇာ စ တဏှာ စ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎိတွာ နိရုဒ္ဓါ၊ ယထာ ပန အဇ္ဇာပိ ယံ ဟိယျော ဘေသဇ္ဇံ ပီတံ၊ တဒေဝ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇာတိ သရိက္ခကတ္တေန[၂] တဒေဝါတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဓာပိ သာ စေဝ အဝိဇ္ဇာ သာ စ တဏှာတိ ဣဒမ္ပိ သရိက္ခကတ္တေန ဝုတ္တံ။

၁-ပရိပုဏ္ဏာပရိပုဏ္ဏဝသေန (သီ၊ သျာ) ၂-သရိက္ခကဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ)

Brahmacariyanti maggabrahmacariyaṁ. **Dukkhakkhayāyā**ti vaṭṭadukkhassa khayatthāya. **Kāyūpago hotī**ti aññaṁ paṭisandhikāyaṁ upagantā hoti. **Yadidaṁ brahmacariyavāso**ti yo ayaṁ maggabrahmacariyavāso, ayaṁ bālato paṇḍitassa visesoti dasseti. Iti imasmiṁ sutte sabbopi sapaṭisandhiko puthujjano "bālo"ti, appaṭisandhiko khīṇāsavo "paṇḍito"ti vutto. Sotāpannasakadāgāmi-anāgāmino pana "paṇḍitā"ti vā "bālā"ti vā na vattabbā, bhajamānā pana paṇḍitapakkhaṁ bhajanti. . Navamaṁ.

10. Paccayasuttavaṇṇanā

20. Dasame **paṭiccasamuppādañca vo bhikkhave desessāmi paṭiccasamuppanne ca dhamme**ti Satthā imasmiṁ sutte paccaye ca paccayanibbatte ca sabhāvadhamme desessāmīti ubhayaṁ ārabhi. **Uppādā vā Tathāgatānan**ti Tathāgatānaṁ uppādepi, Buddhesu uppannesu anuppannesupi jātipaccayā jarāmaraṇaṁ, jātiyeva jarāmaraṇassa paccayo. **Ṭhitāva sā dhātū**ti ṭhitova so paccayasabhāvo, na kadāci jāti jarāmaraṇassa paccayo na hoti. **Dhammaṭṭhitatā dhammaniyāmatā**ti imehipi dvīhi paccayameva katheti. Paccayena hi paccayuppannā dhammā tiṭṭhanti, tasmā paccayova "dhammaṭṭhitatā"ti vuccati. Paccayo dhamme niyameti, tasmā "dhammaniyāmatā"ti vuccati. **Idappaccayatā**ti imesaṁ jarāmaraṇādīnaṁ paccayo idappaccayā, idappaccayāva idappaccayatā. **Tan**ti taṁ paccayaṁ. **Abhisambujjhatī**ti ñāṇena abhisambujjhati. **Abhisametī**ti ñāṇena abhisamāgacchati. **Ācikkhatī**ti katheti. **Desetī**ti dasseti[1]. **Paññāpatī**ti jānāpeti. **Paṭṭhapetī**ti ñāṇamukhe ṭhapeti. **Vivaratī**ti vivaritvā dasseti. **Vibhajatī**ti vibhāgato dasseti. **Uttānīkarotī**ti pākaṭaṁ karoti. **Passathā**ti **cāhā**ti passatha iti ca vadati. Kinti? **Jātipaccayā bhikkhave jarāmaraṇan**ti-ādi.

Iti kho bhikkhaveti evaṁ kho bhikkhave. **Yā tatrā**ti yā tesu "jātipaccayā jarāmaraṇan"ti-ādīsu. **Tathatā**ti-ādīni paccayākārasseva vevacanāni. So tehi tehi paccayehi anūnādhikeheva tassa tassa dhammassa sambhavato **tathatā**ti, sāmaggiṁ upagatesu paccayesu muhuttampi tato nibbattānaṁ dhammānaṁ[2] asambhavābhāvato **avitathatā**ti,

1. Desayati (Syā)
2. Nibbattanadhammānaṁ (Sī), nibbattanibbattānaṁ dhammānaṁ (Syā)

ဗြဟ္မစရိယန္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ။ **ဒုက္ခက္ခယာယာတိ** ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ခယတ္ထာယ။ **ကာယူပဂေါ ဟောတီတိ** အညံ ပဋိသန္ဓိကာယံ ဥပဂန္တာ ဟောတိ။ **ယဒိဒံ ဗြဟ္မစရိယဝါသောတိ** ယော အယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသော၊ အယံ ဗာလတော ပဏ္ဍိတဿ ဝိသေသောတိ ဒဿေတိ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သဗ္ဗောပိ သပဋိသန္ဓိကော ပုထုဇ္ဇနော “ဗာလော”တိ, အပ္ပဋိသန္ဓိကော ခီဏာသဝေါ “ပဏ္ဍိတော”တိ ဝုတ္တော။ သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိနော ပန “ပဏ္ဍိတာ”တိ ဝါ “ဗာလာ”တိ ဝါ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ ဘဇမာနာ ပန ပဏ္ဍိတပက္ခံ ဘဇန္တိ။ ။နဝမံ။

၁၀-ပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀။ ဒသမေ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေ စ ဓမ္မေတိ** သတ္ထာ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ပစ္စယေ စ ပစ္စယနိဗ္ဗတ္တေ စ သဘာဝဓမ္မေ ဒေသေဿာမီတိ ဥဘယံ အာရဘိ။ **ဥပ္ပါဒါ ဝါ တထာဂတာနန္တိ** တထာဂတာနံ ဥပ္ပါဒေပိ၊ ဗုဒ္ဓေသု ဥပ္ပန္နေသု အနုပ္ပန္နေသုပိ ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ၊ ဇာတိယေဝ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော။ **ဌိတာဝ သာ ဓာတူတိ** ဌိတောဝ သော ပစ္စယသဘာဝေါ၊ န ကဒါစိ ဇာတိ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော န ဟောတိ။ **ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာတိ** ဣမေဟိပိ ဒွီဟိ ပစ္စယမေဝ ကထေတိ။ ပစ္စယေန ဟိ ပစ္စယုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ တိဋ္ဌန္တိ၊ တသ္မာ ပစ္စယောဝ “ဓမ္မဋ္ဌိတတာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ပစ္စယော ဓမ္မေ နိယမေတိ၊ တသ္မာ “ဓမ္မနိယာမတာ”တိ ဝုစ္စတိ။ **ဣဒပ္ပစ္စယတာတိ** ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ **တန္တိ** တံ ပစ္စယံ။ **အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတီတိ** ဉာဏေန အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ **အဘိသမေတီတိ** ဉာဏေန အဘိသမာဂစ္ဆတိ။ **အာစိက္ခတီတိ** ကထေတိ။ **ဒေသေတီတိ** ဒဿေတိ[၁]။ **ပညာပေတီတိ** ဇာနာပေတိ။ **ပဋ္ဌပေတီတိ** ဉာဏမုခေ ဌပေတိ။ **ဝိဝရတီတိ** ဝိဝရိတွာ ဒဿေတိ။ **ဝိဘဇတီတိ** ဝိဘာဂတော ဒဿေတိ။ **ဥတ္တာနီကရောတီတိ** ပါကဋံ ကရောတိ။ **ပဿထာတိ စာဟာတိ** ပဿထ ဣတိ စ ဝဒတိ။ ကိန္တိ? **ဇာတိပစ္စယာ ဘိက္ခဝေ ဇရာမရဏန္တိ**အာဒိ။

ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ။ **ယာ တတြာတိ** ယာ တေသု “ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏ”န္တိအာဒီသု။ **တထတာတိ**အာဒီနိ ပစ္စယာကာရဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ သော တေဟိ တေဟိ ပစ္စယေဟိ အနူနာဓိကေဟေဝ တဿ တဿ ဓမ္မဿ သမ္ဘဝတော **တထတာတိ**, သာမဂ္ဂိံ ဥပဂတေသု ပစ္စယေသု မုဟုတ္တမ္ပိ တတော နိဗ္ဗတ္တာနံ ဓမ္မာနံ[၂] အသမ္ဘဝါဘာဝတော **အဝိတထတာတိ**,

၁-ဒေသယတိ (သျာ)
၂-နိဗ္ဗတ္တနဓမ္မာနံ (သီ)၊ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တာနံ ဓမ္မာနံ (သျာ)

aññadhammapaccayehi aññadhammānuppattito **anaññathatā**ti, jarāmaraṇādīnaṁ paccayato vā paccayasamūhato vā **idappaccayatā**ti vutto. Tatrāyaṁ vacanattho—imesaṁ paccayā idappaccayā, idappaccayā eva idappaccayatā, idappaccayānaṁ vā samūho idappaccayatā. Lakkhaṇaṁ panettha saddasatthato veditabbaṁ.

Aniccanti hutvā abhāvaṭṭhena aniccaṁ. Ettha ca aniccanti na jarāmaraṇaṁ aniccaṁ, aniccasabhāvānaṁ pana khandhānaṁ jarāmaraṇattā aniccaṁ nāma jātaṁ. **Saṅkhatā**dīsupi eseva nayo. Ettha ca **saṅkhatan**ti paccayehi samāgantvā kataṁ. **Paṭiccasamuppannan**ti paccaye nissāya uppannaṁ. **Khayadhamman**ti khayasabhāvaṁ. **Vayadhamman**ti vigacchanakasabhāvaṁ. **Virāgadhamman**ti virajjanakasabhāvaṁ. **Nirodhadhamman**ti nirujjhanakasabhāvaṁ. Jātiyāpi vuttanayeneva aniccatā veditabbā. Janakapaccayānaṁ vā kiccānubhāvakkhaṇe diṭṭhattā[1] ekena pariyāyenettha aniccāti-ādīni yujjantiyeva. Bhavādayo aniccādisabhāvāyeva.

Sammappaññāyāti[2] savipassanāya maggapaññāya. **Pubbantan**ti purimaṁ atītanti[3] attho. **Ahosiṁ nukho**ti-ādīsu "ahosiṁ nu kho nanu kho"ti sassatākārañca adhiccasamuppatti-ākārañca nissāya atīte attano vijjamānatañca avijjamānatañca kaṅkhati. Kiṁ kāraṇanti na vattabbaṁ, ummattako viya bālaputhujjano yathā vā tathā vā pavattati. **Kiṁ nu kho ahosin**ti jātiliṅgupapattiyo nissāya "khattiyo nu kho ahosiṁ brāhmaṇavessasuddagahaṭṭhapabbajitadevamanussānaṁ aññataro"ti kaṅkhati. **Kathaṁ nu kho**ti saṇṭhānākāraṁ nissāya "dīgho nu kho ahosiṁ rassa-odātakaṇhapamāṇika-appamāṇikādīnaṁ aññataro"ti kaṅkhati. Keci pana "issaranimmānādīni nissāya 'kena nu kho kāraṇena ahosin'ti hetuto[4] kaṅkhatī"ti vadanti. **Kiṁ hutvākiṁ ahosin**ti jāti-ādīni nissāya "khattiyo hutvā nu kho brāhmaṇo ahosiṁ -pa- devo hutvā manusso"ti attano paramparaṁ kaṅkhati. Sabbattheva pana **addhānan**ti kālādhivacanametaṁ. **Aparantan**ti anāgataṁ antaṁ. **Bhavissāmi nu kho nanu kho**ti sassatākārañca ucchedākārañca nissāya anāgate attano vijjamānatañca avijjamānatañca kaṅkhati. Sesamettha vuttanayameva.

1. Niddiṭṭhattā (Sī)
2. Paññāyāti (Sī)
3. Purimaṁ antaṁ atītanti (Sī) Ṭīkāpi passitabbā.
4. Hetuṁ (Ka)

အညဓမ္မပစ္စယေဟိ အညဓမ္မာနုပ္ပတ္တိတော **အနညထတာ**တိ, ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယတော ဝါ ပစ္စယသမူဟတော ဝါ **ဣဒပ္ပစ္စယတာ**တိ ဝုတ္တော။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော—ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာနံ ဝါ သမူဟော ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ လက္ခဏံ ပနေတ္ထ သဒ္ဒသတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အနိစ္စန္တိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စံ။ ဧတ္ထ စ အနိစ္စန္တိ န ဇရာမရဏံ အနိစ္စံ၊ အနိစ္စသဘာဝါနံ ပန ခန္ဓာနံ ဇရာမရဏတ္တာ အနိစ္စံ နာမ ဇာတံ။ **သင်္ခတာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ **သင်္ခတ**န္တိ ပစ္စယေဟိ သမာဂန္တွာ ကတံ။ **ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န**န္တိ ပစ္စယေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ။ **ခယဓမ္မ**န္တိ ခယသဘာဝံ။ **ဝယဓမ္မ**န္တိ ဝိဂစ္ဆနကသဘာဝံ။ **ဝိရာဂဓမ္မ**န္တိ ဝိရဇ္ဇနကသဘာဝံ။ **နိရောဓဓမ္မ**န္တိ နိရုဇ္ဈနကသဘာဝံ။ ဇာတိယာပိ ဝုတ္တနယေနေဝ အနိစ္စတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဇနကပစ္စယာနံ ဝါ ကိစ္စာနုဘာဝက္ခဏေ ဒိဋ္ဌတ္တာ[1] ဧကေန ပရိယာယေနေတ္ထ အနိစ္စာတိအာဒီနိ ယုဇ္ဇန္တိယေဝ။ ဘဝါဒယော အနိစ္စာဒိသဘာဝါယေဝ။

သမ္မပ္ပညာယာတိ[2] သဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ။ **ပုဗ္ဗန္တ**န္တိ ပုရိမံ အတီတန္တိ[3] အတ္ထော။ **အဟောသိံ နု ခေါ**တိအာဒီသု "အဟောသိံ နု ခေါ နနု ခေါ"တိ သဿတာကာရဉ္စ အဓိစ္စသမုပ္ပတ္တိအာကာရဉ္စ နိဿာယ အတီတေ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနတဉ္စ အဝိဇ္ဇမာနတဉ္စ ကင်္ခတိ။ ကိံ ကာရဏန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဥမ္မတ္တကော ဝိယ ဗာလပုထုဇ္ဇနော ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ပဝတ္တတိ။ **ကိံ နု ခေါ အဟောသိ**န္တိ ဇာတိလိင်္ဂုပပတ္တိယော နိဿာယ "ခတ္တိယော နု ခေါ အဟောသိံ ဗြာဟ္မဏဝေဿသုဒ္ဒဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတဒေဝမနုဿာနံ အညတရော"တိ ကင်္ခတိ။ **ကထံ နု ခေါ**တိ သဏ္ဌာနာကာရံ နိဿာယ "ဒီဃော နု ခေါ အဟောသိံ ရဿဩဒါတကဏှပမာဏိကအပ္ပမာဏိကာဒီနံ အညတရော"တိ ကင်္ခတိ။ ကေစိ ပန "ဣဿရနိမ္မာနာဒီနိ နိဿာယ 'ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အဟောသိ'န္တိ ဟေတုတော[4] ကင်္ခတီ"တိ ဝဒန္တိ။ **ကိံ ဟုတွာ ကိံ အဟောသိ**န္တိ ဇာတိအာဒီနိ နိဿာယ "ခတ္တိယော ဟုတွာ နု ခေါ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိံ။ပ။ ဒေဝေါ ဟုတွာ မနုဿော"တိ အတ္တနော ပရမ္ပရံ ကင်္ခတိ။ သဗ္ဗတ္ထေဝ ပန **အဒ္ဓါန**န္တိ ကာလာဓိဝစနမေတံ။ **အပရန္တ**န္တိ အနာဂတံ အန္တံ။ **ဘဝိဿာမိ နု ခေါ နနု ခေါ**တိ သဿတာကာရဉ္စ ဥစ္ဆေဒါကာရဉ္စ နိဿာယ အနာဂတေ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနတဉ္စ အဝိဇ္ဇမာနတဉ္စ ကင်္ခတိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယမေဝ။

၁-နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ (သီ)
၂-ပညာယာတိ (သီ)
၃-ပုရိမံ အန္တံ အတီတန္တိ (သီ) ဋီကာပိ ပဿိတဗ္ဗာ။
၄-ဟေတုံ (က)

Etarahi vā paccuppannaṁ addhānanti idāni vā paṭisandhimādiṁ katvā cutipariyantaṁ sabbampi vattamānakālaṁ gahetvā. **Ajjhattaṁ kathaṁkathī bhavissatī**ti attano khandhesu vicikicchī bhavissati. **Ahaṁ nu khosmī**ti attano atthibhāvaṁ kaṅkhati. Yuttaṁ panetanti? Yuttaṁ ayuttanti kā ettha cintā. Apicettha idaṁ vatthumpi udāharanti—cūḷamātāya kira putto muṇḍo, mahāmātāya putto amuṇḍo, taṁ puttaṁ muṇḍesuṁ, so uṭṭhāya "ahaṁ nu kho cūḷamātāya putto"ti cintesi. Evaṁ ahaṁ nu khosmīti kaṅkhā hoti. **No nu khosmī**ti attano natthibhāvaṁ kaṅkhati. Tatrāpi idaṁ vatthu—eko kira macche gaṇhanto udake ciraṭṭhānena sītibhūtaṁ attano ūruṁ macchoti cintetvā pahari. Aparo susānapasse khettaṁ rakkhanto bhīto saṅkuṭito[1] sayi, so paṭibujjhitvā attano jaṇṇukāni dve yakkhāti cintetvā pahari. Evaṁ no nu khosmīti kaṅkhati.

Kiṁ nu khosmīti khattiyova samāno attano khattiyabhāvaṁ kaṅkhati. Eseva nayo sesesupi. Devo pana samāno devabhāvaṁ ajānanto nāma natthi, sopi pana "ahaṁ rūpī nu kho arūpī nu kho"ti-ādinā nayena kaṅkhati. Khattiyādayo kasmā na jānantīti ce. Apaccakkhā tesaṁ tattha tattha kule uppatti. Gahaṭṭhāpi ca potthalikādayo[2] pabbajitasaññino, pabbajitāpi "kuppaṁ nu kho me kamman"ti-ādinā nayena gahaṭṭhasaññino, manussāpi ca rājāno viya attani devasaññino honti. **Kathaṁ nu khosmī**ti vuttanayameva. Kevalaṁ hettha abbhantare jīvo nāma atthīti gahetvā tassa saṇṭhānākāraṁ nissāya "dīgho nu khosmi rassacaturassachaḷaṁsa-aṭṭhaṁsasoḷasaṁsādīnaṁ aññatarappakāro"ti kaṅkhanto kathaṁ nu khosmīti kaṅkhatīti veditabbo. Sarīrasaṇṭhānaṁ pana paccuppannaṁ ajānanto nāma natthi. **Kuto āgato so kuhiṁ gāmī bhavissatī**ti attabhāvassa āgatigatiṭṭhānaṁ kaṅkhanto evaṁ kaṅkhati. **Ariyasāvakassā**ti idha sotāpanno adhippeto, itarepi pana tayo avāritāyevāti. . Dasamaṁ.

Āhāravaggo dutiyo.

1. Saṅkucito (Sī) 2. Potalikādayo (Sī), potalakādayo (Syā)

တေရဟိ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နံ အဒ္ဓါနန္တိ ဣဒါနိ ဝါ ပဋိသန္ဓိမာဒိံ ကတွာ စုတိ-ပရိယန္တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝတ္တမာနကာလံ ဂဟေတွာ။ **အဇ္ဈတ္တံ ကထံကထီ ဘဝိဿတီ**တိ အတ္တနော ခန္ဓေသု ဝိစိကိစ္ဆီ ဘဝိဿတိ။ **အဟံ နု ခေါသ္မီ**တိ အတ္တနော အတ္ထိဘာဝံ ကင်္ခတိ။ ယုတ္တံ ပနေတန္တိ? ယုတ္တံ အယုတ္တန္တိ ကာ ဧတ္ထ စိန္တာ။ အပိစေတ္ထ ဣဒံ ဝတ္ထုမ္ပိ ဥဒါဟရန္တိ—စူဠမာတာယ ကိရ ပုတ္တော မုဏ္ဍော၊ မဟာမာတာယ ပုတ္တော အမုဏ္ဍော၊ တံ ပုတ္တံ မုဏ္ဍေသုံ၊ သော ဥဋ္ဌာယ "အဟံ နု ခေါ စူဠမာတာယ ပုတ္တော"တိ စိန္တေသိ။ ဧဝံ အဟံ နု ခေါသ္မီတိ ကင်္ခါ ဟောတိ။ **နော နု ခေါသ္မီ**တိ အတ္တနော နတ္ထိဘာဝံ ကင်္ခတိ။ တတြာပိ ဣဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ မစ္ဆေ ဂဏှန္တော ဥဒကေ စိရဋ္ဌာနေန သီတိဘူတံ အတ္တနော ဦရုံ မစ္ဆောတိ စိန္တေတွာ ပဟရိ။ အပရော သုသာနပဿေ ခေတ္တံ ရက္ခန္တော ဘီတော သင်္ကုဋိတော[1] သယိ၊ သော ပဋိဗုဇ္ဈိတွာ အတ္တနော ဇဏ္ဏုကာနိ ဒွေ ယက္ခာတိ စိန္တေတွာ ပဟရိ။ ဧဝံ နော နု ခေါသ္မီတိ ကင်္ခတိ။

ကိံ နု ခေါသ္မီတိ ခတ္တိယောဝ သမာနော အတ္တနော ခတ္တိယဘာဝံ ကင်္ခတိ။ ဧသေဝ နယော သေသေသုပိ။ ဒေဝေါ ပန သမာနော ဒေဝဘာဝံ အဇာနန္တော နာမ နတ္ထိ၊ သောပိ ပန "အဟံ ရူပီ နု ခေါ အရူပီ နု ခေါ"တိအာဒိနာ နယေန ကင်္ခတိ။ ခတ္တိယာဒယော ကသ္မာ န ဇာနန္တီတိ စေ။ အပစ္စက္ခာ တေသံ တတ္ထ တတ္ထ ကုလေ ဥပ္ပတ္တိ။ ဂဟဋ္ဌာပိ စ ပေါတ္ထလိကာဒယော[2] ပဗ္ဗဇိတသညိနော၊ ပဗ္ဗဇိတာပိ "ကုပ္ပံ နု ခေါ မေ ကမ္မ"န္တိအာဒိနာ နယေန ဂဟဋ္ဌသညိနော၊ မနုဿာပိ စ ရာဇာနော ဝိယ အတ္တနိ ဒေဝသညိနော ဟောန္တိ။ **ကထံ နု ခေါသ္မီ**တိ ဝုတ္တနယမေဝ။ ကေဝလံ ဟေတ္ထ အဗ္ဘန္တရေ ဇီဝေါ နာမ အတ္ထီတိ ဂဟေတွာ တဿ သဏ္ဌာနာကာရံ နိဿာယ "ဒီဃော နု ခေါသ္မိ ရဿ-စတုရဿဆဠံသအဋ္ဌံသသောဠသံသာဒီနံ အညတရပ္ပကာရော"တိ ကင်္ခန္တော ကထံ နု ခေါသ္မီတိ ကင်္ခတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သရီရသဏ္ဌာနံ ပန ပစ္စုပ္ပန္နံ အဇာနန္တော နာမ နတ္ထိ။ **ကုတော အာဂတော သော ကုဟိံ ဂါမီ ဘဝိဿတီ**တိ အတ္တဘာဝဿ အာဂတိဂတိဋ္ဌာနံ ကင်္ခန္တော ဧဝံ ကင်္ခတိ။ **အရိယသာဝကဿာ**တိ ဣဓ သောတာပန္နော အဓိပ္ပေတော၊ ဣတရေပိ ပန တယော အဝါရိတာယေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

အာဟာရဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

၁-သင်္ကုစိတော (သီ) ၂-ပေါတလိကာဒယော (သီ)၊ ပေါတလကာဒယော (သျာ)

3. Dasabalavagga

1. Dasabalasuttavaṇṇanā

21. Dasabalavaggassa paṭhamaṁ dutiyasseva saṅkhepo.

2. Dutiyadasabalasuttavaṇṇanā

22. Dutiyaṁ Bhagavatā attano ajjhāsayassa vasena vuttaṁ. Tattha **Dasabalasamannāgato**ti dasahi balehi samannāgato. Balañca nāmetaṁ duvidhaṁ kāyabalañca ñāṇabalañca. Tesu Tathāgatassa kāyabalaṁ hatthikulānusārena veditabbaṁ. Vuttaṁ hetaṁ porāṇehi—

“Kāḷāvakañca gaṅgeyyaṁ, paṇḍaraṁ tambapiṅgalaṁ.
Gandhamaṅgalahemañca, uposathachaddantime dasā”ti[1]—

Imāni dasa hatthikulāni. Tattha **kāḷāvakan**ti pakatihatthikulaṁ daṭṭhabbaṁ. Yaṁ dasannaṁ purisānaṁ kāyabalaṁ, taṁ ekassa kāḷāvakassa hatthino. Yaṁ dasannaṁ kāḷāvakānaṁ balaṁ, taṁ ekassa gaṅgeyyassa. Yaṁ dasannaṁ gaṅgeyyānaṁ, taṁ ekassa paṇḍarassa. Yaṁ dasannaṁ paṇḍarānaṁ, taṁ ekassa tambassa. Yaṁ dasannaṁ tambānaṁ, taṁ ekassa piṅgalassa. Yaṁ dasannaṁ piṅgalānaṁ, taṁ ekassa gandhahatthino. Yaṁ dasannaṁ gandhahatthīnaṁ, taṁ ekassa maṅgalassa. Yaṁ dasannaṁ maṅgalānaṁ, taṁ ekassa hemavatassa. Yaṁ dasannaṁ hemavatānaṁ, taṁ ekassa uposathassa. Yaṁ dasannaṁ uposathānaṁ, taṁ ekassa chaddantassa. Yaṁ dasannaṁ chaddantānaṁ, taṁ ekassa Tathāgatassa. Nārāyanasaṅghāta[2] balantipi idameva vuccati. Tadetaṁ pakatihatthigaṇanāya hatthīnaṁ[3] koṭisahassānaṁ, purisagaṇanāya dasannaṁ purisakoṭisahassānaṁ balaṁ hoti. Idaṁ tāva Tathāgatassa kāyabalaṁ. “Dasabalasamannāgato”ti ettha pana etaṁ saṅgahaṁ na gacchati. Etaṁ hi bāhirakaṁ lāmakaṁ tiracchānagatānaṁ sīhādīnampi hoti. Etaṁ hi nissāya dukkhapariññā vā samudayappahānaṁ vā maggabhāvanā vā phalasacchikiriyā vā natthi. Aññaṁ pana dasasu ṭhānesu akampanatthena upatthambhanatthena ca dasavidhaṁ ñāṇabalaṁ nāma atthi, taṁ sandhāya vuttaṁ “dasabalasamannāgato”ti.

1. Ma-Ṭṭha 1. 331; Abhi-Ṭṭha 2. 380 piṭṭhesu.
2. Saṅkhātaṁ (Sī, Syā)
3. Pakatihatthīnaṁ (Ka)

၃-ဒသဗလဝဂ္ဂ

၁-ဒသဗလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁။ ဒသဗလဝဂ္ဂဿ ပဌမံ ဒုတိယဿေဝ သင်္ခေပေါ။

၂-ဒုတိယဒသဗလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂။ ဒုတိယံ ဘဂဝတာ အတ္တနော အဇ္ဈာသယဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဒသဗလသမန္နာဂတော**တိ ဒသဟိ ဗလေဟိ သမန္နာဂတော။ ဗလဉ္စ နာမေတံ ဒုဝိဓံ ကာယဗလဉ္စ ဉာဏဗလဉ္စ။ တေသု တထာဂတဿ ကာယဗလံ ဟတ္ထိကုလာနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ပေါရာဏေဟိ—

“ကာဠာဝကဉ္စ ဂင်္ဂေယျံ၊ ပဏ္ဍရံ တမ္ဗပိင်္ဂလံ။
ဂန္ဓမင်္ဂလဟေမဉ္စ၊ ဥပေါသထဆဒ္ဒန္တိမေ ဒသာ”တိ[၁]—

ဣမာနိ ဒသ ဟတ္ထိကုလာနိ။ တတ္ထ **ကာဠာဝက**န္တိ ပကတိဟတ္ထိကုလံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ယံ ဒသန္နံ ပုရိသာနံ ကာယဗလံ၊ တံ ဧကဿ ကာဠာဝကဿ ဟတ္ထိနော။ ယံ ဒသန္နံ ကာဠာဝကာနံ ဗလံ၊ တံ ဧကဿ ဂင်္ဂေယျဿ။ ယံ ဒသန္နံ ဂင်္ဂေယျာနံ၊ တံ ဧကဿ ပဏ္ဍရဿ။ ယံ ဒသန္နံ ပဏ္ဍရာနံ၊ တံ ဧကဿ တမ္ဗဿ။ ယံ ဒသန္နံ တမ္ဗာနံ၊ တံ ဧကဿ ပိင်္ဂလဿ။ ယံ ဒသန္နံ ပိင်္ဂလာနံ၊ တံ ဧကဿ ဂန္ဓဟတ္ထိနော။ ယံ ဒသန္နံ ဂန္ဓဟတ္ထီနံ၊ တံ ဧကဿ မင်္ဂလဿ။ ယံ ဒသန္နံ မင်္ဂလာနံ၊ တံ ဧကဿ ဟေမဝတဿ။ ယံ ဒသန္နံ ဟေမဝတာနံ၊ တံ ဧကဿ ဥပေါသထဿ။ ယံ ဒသန္နံ ဥပေါသထာနံ၊ တံ ဧကဿ ဆဒ္ဒန္တဿ။ ယံ ဒသန္နံ ဆဒ္ဒန္တာနံ၊ တံ ဧကဿ တထာဂတဿ။ နာရာယနသင်္ဃာတ[၂]ဗလန္တိပိ ဣဒမေဝ ဝုစ္စတိ။ တဒေတံ ပကတိဟတ္ထိဂဏနာယ ဟတ္ထီနံ[၃] ကောဋိသဟဿာနံ, ပုရိသဂဏနာယ ဒသန္နံ ပုရိသကောဋိသဟဿာနံ ဗလံ ဟောတိ။ ဣဒံ တာဝ တထာဂတဿ ကာယဗလံ။ “ဒသဗလသမန္နာဂတော”တိ ဧတ္ထ ပန ဧတံ သင်္ဂဟံ န ဂစ္ဆတိ။ ဧတံ ဟိ ဗာဟိရကံ လာမကံ တိရစ္ဆာနဂတာနံ သီဟာဒီနမ္ပိ ဟောတိ။ ဧတံ ဟိ နိဿာယ ဒုက္ခပရိညာ ဝါ သမုဒယပ္ပဟာနံ ဝါ မဂ္ဂဘာဝနာ ဝါ ဖလသစ္ဆိကိရိယာ ဝါ နတ္ထိ။ အညံ ပန ဒသသု ဌာနေသု အကမ္ပနဋ္ဌေန ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌေန စ ဒသဝိဓံ ဉာဏဗလံ နာမ အတ္ထိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဒသဗလသမန္နာဂတော”တိ။

၁-မ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၁၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၃၈၀-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သင်္ခါတံ (သီ၊ သျာ)
၃-ပကတိဟတ္ထီနံ (က)

Katamaṁ pana tanti? Ṭhānāṭṭhānādīnaṁ yathābhūtaṁ jānanaṁ. Seyyathidaṁ? Ṭhānañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhanato jānanaṁ ekaṁ, atītānāgatapaccuppannānaṁ kammasamādānānaṁ ṭhānaso hetuso yathābhūtaṁ vipākajānanaṁ ekaṁ, sabbatthagāminipaṭipadājānanaṁ ekaṁ, anekadhātunānādhātulokajānanaṁ ekaṁ, parasattānaṁ parapuggalānaṁ nānādhimuttikatājānanaṁ ekaṁ, tesaṁyeva indriyaparopariyattajānanaṁ ekaṁ, jhānavimokkhasamādhisamāpattīnaṁ saṁkilesavodānavuṭṭhānajānanaṁ ekaṁ, pubbenivāsajānanaṁ ekaṁ, sattānaṁ cutūpapātajānanaṁ ekaṁ, āsavakkhayajānanaṁ ekanti. Abhidhamme pana—

> "Idha Tathāgato ṭhanañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhānato yathābhūtaṁ pajānāti. Yampi Tathāgato ṭhānañca ṭhānato aṭṭhānañca aṭṭhānato yathābhūtaṁ pajānāti, idampi Tathāgatassa Tathāgatabalaṁ hoti, yaṁ balaṁ āgamma Tathāgato āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṁ nadati, brahmacakkaṁ pavattetī"ti.

Ādinā[1] nayena vitthārato āgatāneva. Atthavaṇṇanāpi nesaṁ Vibhaṅgaṭṭhakathāyañceva[2] Papañcasūdaniyā ca Majjhimaṭṭhakathāya[3] sabbākārato vuttā. Sā tattha vuttanayeneva gahetabbā.

Catūhi ca vesārajjehīti ettha sārajjapaṭipakkhaṁ vesārajjaṁ, catūsu ṭhānesu vesārajjabhāvaṁ paccavekkhantassa uppannasomanassamayañāṇassetaṁ nāmaṁ. Katamesu catūsu? "Sammāsambuddhassa te paṭijānato ime dhammā anabhisambuddhā"ti-ādīsu codanāvatthūsu. Tatrāyaṁ Pāḷi—

> "Cattārimāni bhikkhave Tathāgatassa vesārajjāni -pa-. Katamāni cattāri? 'Sammāsambuddhassa te paṭijānato ime dhammā anabhisambuddhā'ti tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā brahmā vā koci vā lokasmiṁ saha dhammena paṭicodessatīti nimittametaṁ bhikkhave na samanupassāmi. Etamahaṁ bhikkhave nimittaṁ asamanupassanto khemappatto abhayappatto vesārajjappatto viharāmi. 'Khīṇāsavassa te

1. Abhi 2. 329 piṭṭhe Ñāṇavibhaṅge.
2. Abhi-Ṭṭha 2. 380 piṭṭhe.
3. Ma-Ṭṭha 1. 331 piṭṭhādīsu.

ကတမံ ပန တန္တိ? ဌာနာဋ္ဌာနာဒီနံ ယထာဘူတံ ဇာနနံ။ သေယျထိဒံ? ဌာနဉ္စ ဌာနတော အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော ဇာနနံ ဧကံ၊ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ ကမ္မသမာဒါနာနံ ဌာနသော ဟေတုသော ယထာဘူတံ ဝိပါကဇာနနံ ဧကံ၊ သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိပဋိပဒါဇာနနံ ဧကံ၊ အနေကဓာတုနာနာဓာတုလောကဇာနနံ ဧကံ၊ ပရသတ္တာနံ ပရပုဂ္ဂလာနံ နာနာဓိမုတ္တိကတာဇာနနံ ဧကံ၊ တေသံယေဝ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဇာနနံ ဧကံ၊ ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တီနံ သံကိလေသဝေါဒါနဝုဋ္ဌာနဇာနနံ ဧကံ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဇာနနံ ဧကံ၊ သတ္တာနံ စုတူပပါတဇာနနံ ဧကံ၊ အာသဝက္ခယဇာနနံ ဧကန္တိ။ အဘိဓမ္မေ ပန—

> "ဣဓ တထာဂတော ဌာနဉ္စ ဌာနတော အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ ယမ္ပိ တထာဂတော ဌာနဉ္စ ဌာနတော အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ၊ ဣဒမ္ပိ တထာဂတဿ တထာဂတဗလံ ဟောတိ၊ ယံ ဗလံ အာဂမ္မ တထာဂတော အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ၊ ပရိသာသု သီဟနာဒံ နဒတိ၊ ဗြဟ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတီ"တိ။

အာဒိနာ[၁] နယေန ဝိတ္ထာရတော အာဂတာနေဝ။ အတ္ထဝဏ္ဏနာပိ နေသံ ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာယဉ္စေဝ[၂] ပပဉ္စသူဒနိယာ စ မဇ္ဈိမဋ္ဌကထာယ[၃] သဗ္ဗာကာရတော ဝုတ္တာ။ သာ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။

စတူဟိ စ ဝေသာရဇ္ဇေဟီတိ ဧတ္ထ သာရဇ္ဇပဋိပက္ခံ ဝေသာရဇ္ဇံ၊ စတူသု ဌာနေသု ဝေသာရဇ္ဇဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နသောမနဿမယဉာဏဿေတံ နာမံ။ ကတမေသု စတူသု? "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တေ ပဋိဇာနတော ဣမေ ဓမ္မာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ"တိအာဒီသု စောဒနာဝတ္ထူသု။ တတြာယံ ပါဠိ—

> "စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ ဝေသာရဇ္ဇာနိ။ပ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ? 'သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တေ ပဋိဇာနတော ဣမေ ဓမ္မာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ'တိ တတြ ဝတ မံ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဒေဝေါ ဝါ မာရော ဝါ ဗြဟ္မာ ဝါ ကောစိ ဝါ လောကသ္မိံ သဟ ဓမ္မေန ပဋိစောဒေဿတီတိ နိမိတ္တမေတံ ဘိက္ခဝေ န သမနုပဿာမိ။ ဧတမဟံ ဘိက္ခဝေ နိမိတ္တံ အသမနုပဿန္တော ခေမပ္ပတ္တော အဘယပ္ပတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော ဝိဟရာမိ။ 'ခီဏာသဝဿ တေ

၁-အဘိ ၂-၃၂၉-ပိဋ္ဌေ ဉာဏဝိဘင်္ဂေ။
၂-အဘိ-ဋ္ဌ ၂-၃၈၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။

paṭijānato ime āsavā aparikkhīṇā'ti tatra vata maṁ -pa-. 'Ye kho pana te antarāyikā dhammā vuttā, te paṭisevato nālaṁ antarāyāyā'ti, tatra vata maṁ -pa-. 'Yassa kho pana te atthāya dhammo desito, so na niyyāti takkarassa sammā dukkhakkhayāyā'ti tatra vata maṁ samaṇo vā brāhmaṇo vā -pa- vesārajjappatto viharāmī"ti[1].

Āsabhaṁ ṭhānanti seṭṭhaṭṭhānaṁ uttamaṭṭhānaṁ. Āsabhā vā pubbabuddhā, tesaṁ ṭhānanti attho. Apica gavasatajeṭṭhako usabho, gavasahassajeṭṭhako vasabho, vajasatajeṭṭhako vā usabho, vajasahassajeṭṭhako vasabho, sabbagavaseṭṭho sabbaparissayasaho seto pāsādiko mahābhāravaho asanisatasaddehipi asampakampiyo nisabho, so idha usabhoti adhippeto. Idampi hi tassa pariyāyavacanaṁ. Usabhassa idanti **āsabhaṁ. Ṭhānan**ti catūhi pādehi pathaviṁ uppīḷetvā avaṭṭhānaṁ[2]. Idaṁ pana āsabhaṁ viyāti **āsabhaṁ.** Yatheva hi nisabhasaṅkhāto usabho usabhabalena samannāgato catūhi pādehi pathaviṁ uppīḷetvā acalaṭṭhānena tiṭṭhati, evaṁ Tathāgatopi dasahi Tathāgatabalehi samannāgato catūhi vesārajjapādehi aṭṭhaparisapathaviṁ uppīḷetvā sadevake loke kenaci paccatthikena paccāmittena akampiyo acalaṭṭhānena tiṭṭhati. Evaṁ tiṭṭhamāno ca taṁ āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānāti upagacchati na paccakkhāti, attani āropeti. Tena vuttaṁ "āsabhaṁ ṭhānaṁ paṭijānātī"ti.

Parisāsūti "aṭṭha kho imā Sāriputta parisā. Katamā aṭṭha? Khattiyaparisā brāhmaṇaparisā gahapatiparisā samaṇaparisā Cātumahārājikaparisā Tāvatiṁsaparisā māraparisā brahmaparisā"ti[3] imāsu aṭṭhasu parisāsu. **Sīhanādaṁ nadatī**ti seṭṭhanādaṁ abhītanādaṁ nadati, sīhanādasadisaṁ vā nādaṁ nadati. Ayamattho Sīhanādasuttena dīpetabbo. Yathā vā sīho sahanato ceva hananato ca sīhoti vuccati, evaṁ Tathāgato lokadhammānaṁ sahanato parappavādānañca hananato sīhoti vuccati. Evaṁ vuttassa sīhassa nādaṁ sīhanādaṁ. Tattha yathā sīho sīhabalena samannāgato sabbattha visārado vigatalomahaṁso

1. Aṁ 1. 315 piṭṭhe. 2. Acalaṭṭhānaṁ (Ma-Ṭṭha 1. 332 piṭṭhe.) 3. Ma 1. 104 piṭṭhe.

ပဋိဇာနတော ဣမေ အာသဝါ အပရိက္ခီဏာ'တိ တတြ ဝတ မံ။ပ။ 'ယေ ခေါ ပန တေ အန္တရာယိကာ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ တေ ပဋိသေဝတော နာလံ အန္တရာယာယာ'တိ တတြ ဝတ မံ။ပ။ 'ယဿ ခေါ ပန တေ အတ္ထာယ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ သော န နိယျာတိ တက္ကရဿ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယာယာ'တိ တတြ ဝတ မံ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ။ပ။ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော ဝိဟရာမီ"တိ[၁]။

အာသဘံ ဌာနန္တိ သေဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဥတ္တမဋ္ဌာနံ။ အာသဘာ ဝါ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါ၊ တေသံ ဌာနန္တိ အတ္ထော။ အပိစ ဂဝသတဇေဋ္ဌကော ဥသဘော၊ ဂဝသဟဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော၊ ဝဇသတဇေဋ္ဌကော ဝါ ဥသဘော၊ ဝဇသဟဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော၊ သဗ္ဗဂဝသေဋ္ဌော သဗ္ဗပရိဿယသဟော သေတော ပါသာဒိကော မဟာဘာရဝဟော အသနိသတသဒ္ဒေဟိပိ အသမ္ပကမ္ပိယော နိသဘော၊ သော ဣဓ ဥသဘောတိ အဓိပ္ပေတော။ ဣဒမ္ပိ ဟိ တဿ ပရိယာယဝစနံ။ ဥသဘဿ ဣဒန္တိ **အာသဘံ။ ဌာန**န္တိ စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ အဝဋ္ဌာနံ[၂]။ ဣဒံ ပန အာသဘံ ဝိယာတိ **အာသဘံ။** ယထေဝ ဟိ နိသဘသင်္ခါတော ဥသဘော ဥသဘဗလေန သမန္နာဂတော စတူဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ တထာဂတောပိ ဒသဟိ တထာဂတဗလေဟိ သမန္နာဂတော စတူဟိ ဝေသာရဇ္ဇပါဒေဟိ အဋ္ဌပရိသပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ သဒေဝကေ လောကေ ကေနစိ ပစ္စတ္ထိကေန ပစ္စာမိတ္တေန အကမ္ပိယော အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ။ ဧဝံ တိဋ္ဌမာနော စ တံ အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ ဥပဂစ္ဆတိ န ပစ္စက္ခာတိ၊ အတ္တနိ အာရောပေတိ။ တေန ဝုတ္တံ "အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတီ"တိ။

ပရိသာသူတိ "အဋ္ဌ ခေါ ဣမာ သာရိပုတ္တ ပရိသာ။ ကတမာ အဋ္ဌ? ခတ္တိယပရိသာ ဗြာဟ္မဏပရိသာ ဂဟပတိပရိသာ သမဏပရိသာ စာတုမဟာရာဇိကပရိသာ တာဝတိံသပရိသာ မာရပရိသာ ဗြဟ္မပရိသာ"တိ[၃] ဣမာသု အဋ္ဌသု ပရိသာသု။ **သီဟနာဒံ နဒတီ**တိ သေဋ္ဌနာဒံ အဘီတနာဒံ နဒတိ၊ သီဟနာဒသဒိသံ ဝါ နာဒံ နဒတိ။ အယမတ္ထော သီဟနာဒသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ ယထာ ဝါ သီဟော သဟနတော စေဝ ဟနနတော စ သီဟောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ တထာဂတော လောကဓမ္မာနံ သဟနတော ပရပ္ပဝါဒါနဉ္စ ဟနနတော သီဟောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တဿ သီဟဿ နာဒံ သီဟနာဒံ။ တတ္ထ ယထာ သီဟော သီဟဗလေန သမန္နာဂတော သဗ္ဗတ္ထ ဝိသာရဒေါ ဝိဂတလောမဟံသော

၁-အံ ၁-၃၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အစလဋ္ဌာနံ (မ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၂-ပိဋ္ဌေ) ၃-မ ၁-၁၀၄-ပိဋ္ဌေ။

sīhanādaṁ nadati, evaṁ Tathāgatasīhopi Tathāgatabalehi samannāgato aṭṭhasu parisāsu visārado vigatalomahaṁso “iti rūpan”ti-ādinā nayena, nānāvidhadesanāvilāsasampannaṁ sīhanādaṁ nadati. Tena vuttaṁ “parisāsu sīhanādaṁ nadatī”ti.

Brahmacakkaṁ pavattetīti ettha **brahman**ti seṭṭhaṁ uttamaṁ, visuddhassa dhammacakkassetaṁ adhivacanaṁ. Taṁ pana dhammacakkaṁ duvidhaṁ hoti paṭivedhañāṇañca desanāñāṇañca. Tattha paññāpabhāvitaṁ attano ariyaphalāvahaṁ paṭivedhañāṇaṁ, karuṇāpabhāvitaṁ sāvakānaṁ ariyaphalāvahaṁ desanāñāṇaṁ. Tattha paṭivedhañāṇaṁ uppajjamānaṁ uppannanti duvidhaṁ. Taṁ hi abhinikkhamanato paṭṭhāya yāva arahattamaggā uppajjamānaṁ, phalakkhaṇe uppannaṁ nāma. Tusitabhavanato vā yāva Mahābodhipallaṅke arahattamaggā uppajjamānaṁ, phalakkhaṇe uppannaṁ nāma. Dīpaṅkarato vā paṭṭhāya yāva arahattamaggā uppajjamānaṁ, phalakkhaṇe uppannaṁ nāma. Desanāñāṇampi pavattamānaṁ pavattanti duvidhaṁ. Taṁ hi yāva Aññāsi[1]koṇḍaññassa sotāpattimaggā pavattamānaṁ, phalakkhaṇe pavattaṁ nāma. Tesu paṭivedhañāṇaṁ lokuttaraṁ, desanāñāṇaṁ lokiyaṁ. Ubhayampi panetaṁ aññehi asādhāraṇaṁ Buddhānaṁyeva orasañāṇaṁ.

Idāni yaṁ iminā ñāṇena samannāgato sīhanādaṁ nadati, taṁ dassetuṁ **iti rūpan**ti-ādimāha. Tattha **iti rūpan**ti idaṁ rūpaṁ ettakaṁ rūpaṁ, ito uddhaṁ rūpaṁ natthīti ruppanasabhāvañceva bhūtupādāyabhedañca ādiṁ katvā lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānavasena anavasesarūpapariggaho vutto. **Iti rūpassa samudayo**ti iminā evaṁ pariggahitassa rūpassa samudayo vutto. Tattha **itī**ti evaṁ samudayo hotīti attho. Tassa vitthāro “avijjāsamudayā rūpasamudayo, taṇhāsamudayā, kammasamudayā[2], āhārasamudayā rūpasamudayoti nibbattilakkhaṇaṁ passantopi rūpakkhandhassa udayaṁ passatī”ti[3] evaṁ veditabbo. Atthaṅgamepi “avijjānirodhā rūpanirodho -pa- vipariṇāmalakkhaṇaṁ passantopi rūpakkhandhassa nirodhaṁ passatī”ti ayaṁ vitthāro.

Iti vedanāti-ādīsupi ayaṁ vedanā ettakā vedanā, ito uddhaṁ vedanā natthi, ayaṁ saññā, ime saṅkhārā, idaṁ viññāṇaṁ ettakaṁ

1. Aññā (Sī, Syā) 2. Kammasamudayo (Sī, Ka) 3. Khu 9. 53 piṭṭhe.

သီဟနာဒံ နဒတိ၊ ဧဝံ တထာဂတသီဟောပိ တထာဂတဗလေဟိ သမန္နာဂတော အဋ္ဌသု ပရိသာသု ဝိသာရဒေါ ဝိဂတလောမဟံသော “ဣတိ ရူပ”န္တိအာဒိနာ နယေန နာနာဝိဓဒေသနာဝိလာသသမ္ပန္နံ သီဟနာဒံ နဒတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပရိသာသု သီဟနာဒံ နဒတီ”တိ။

ဗြဟ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတီတိ ဧတ္ထ **ဗြဟ္မ**န္တိ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ၊ ဝိသုဒ္ဓဿ ဓမ္မစက္ကဿေတံ အဓိဝစနံ။ တံ ပန ဓမ္မစက္ကံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ပဋိဝေဓဉာဏဉ္စ ဒေသနာဉာဏဉ္စ။ တတ္ထ ပညာပဘာဝိတံ အတ္တနော အရိယဖလာဝဟံ ပဋိဝေဓဉာဏံ၊ ကရုဏာပဘာဝိတံ သာဝကာနံ အရိယဖလာဝဟံ ဒေသနာဉာဏံ။ တတ္ထ ပဋိဝေဓဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဒုဝိဓံ။ တံ ဟိ အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ ဖလက္ခဏေ ဥပ္ပန္နံ နာမ။ တုသိတဘဝနတော ဝါ ယာဝ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကေ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ ဖလက္ခဏေ ဥပ္ပန္နံ နာမ။ ဒီပင်္ကရတော ဝါ ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ၊ ဖလက္ခဏေ ဥပ္ပန္နံ နာမ။ ဒေသနာဉာဏမ္ပိ ပဝတ္တမာနံ ပဝတ္တန္တိ ဒုဝိဓံ။ တံ ဟိ ယာဝ အညာသိ[၁]ကောဏ္ဍညဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါ ပဝတ္တမာနံ၊ ဖလက္ခဏေ ပဝတ္တံ နာမ။ တေသု ပဋိဝေဓဉာဏံ လောကုတ္တရံ၊ ဒေသနာဉာဏံ လောကိယံ။ ဥဘယမ္ပိ ပနေတံ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ဩရသဉာဏံ။

ဣဒါနိ ယံ ဣမိနာ ဉာဏေန သမန္နာဂတော သီဟနာဒံ နဒတိ၊ တံ ဒဿေတုံ **ဣတိ ရူပ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣတိ ရူပ**န္တိ ဣဒံ ရူပံ ဧတ္တကံ ရူပံ၊ ဣတော ဥဒ္ဓံ ရူပံ နတ္ထီတိ ရုပ္ပနသဘာဝဉ္စေဝ ဘူတုပါဒါယဘေဒဉ္စ အာဒိံ ကတွာ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနဝသေန အနဝသေသရူပပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ **ဣတိ ရူပဿ သမုဒယော**တိ ဣမိနာ ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတဿ ရူပဿ သမုဒယော ဝုတ္တော။ တတ္ထ **ဣတီ**တိ ဧဝံ သမုဒယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ တဿ ဝိတ္ထာရော “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော၊ တဏှာသမုဒယာ၊ ကမ္မသမုဒယာ[၂]၊ အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတီ”တိ[၃] ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အတ္ထင်္ဂမေပိ “အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော။ ပ။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ နိရောဓံ ပဿတီ”တိ အယံ ဝိတ္ထာရော။

ဣတိ ဝေဒနာတိအာဒီသုပိ အယံ ဝေဒနာ ဧတ္တကာ ဝေဒနာ၊ ဣတော ဥဒ္ဓံ ဝေဒနာ နတ္ထိ၊ အယံ သညာ၊ ဣမေ သင်္ခါရာ၊ ဣဒံ ဝိညာဏံ ဧတ္တကံ

၁-အညာ (သီ၊ သျာ) ၂-ကမ္မသမုဒယော (သီ၊ က) ၃-ခု ၉-၅၃-ပိဋ္ဌေ။

viññāṇaṁ, ito uddhaṁ viññāṇaṁ natthīti vedayitasañjānana-abhisaṅkharaṇavijānanasabhāvañceva sukhādirūpasaññādiphassādicakkhuviññāṇādibhedañca ādiṁ katvā lakkhaṇarasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānavasena anavasesavedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇapariggaho vutto. **Iti vedanāya samudayo**ti-ādīhi pana evaṁ pariggahitānaṁ vedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇānaṁ samudayo vutto. Tatrāpi **itī**ti evaṁ samudayo hotīti attho. Tesampi vitthāro “avijjāsamudayā vedanāsamudayo”ti[1] rūpe vuttanayeneva veditabbo. Ayaṁ pana viseso—tīsu khandhesu “āhārasamudayā”ti avatvā “phassasamudayā”ti vattabbaṁ, viññāṇakkhandhe “nāmarūpasamudayā”ti, atthaṅgamapadampi tesaṁyeva vasena yojetabbaṁ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana udayabbayavinicchayo sabbākāraparipūro Visuddhimagge vutto.

Imasmiṁ sati idaṁ hotīti ayampi aparo sīhanādo. Tassattho—imasmiṁ avijjādike paccaye sati idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ hoti. **Imassuppādā idaṁ uppajjatī**ti imassa avijjādikassa paccayassa uppādā idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ uppajjati. **Imasmiṁ asati idaṁ na hotī**ti imasmiṁ avijjādike paccaye asati idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ na hoti. **Imassa nirodhā idaṁ nirujjhatī**ti imassa avijjādikassa paccayassa nirodhā idaṁ saṅkhārādikaṁ phalaṁ nirujjhati. Idāni yathā taṁ hoti ceva nirujjhati ca, taṁ vitthārato dassetuṁ **yadidaṁ avijjāpaccayā saṅkhārā**ti-ādimāha.

Evaṁ svākkhātoti evaṁ pañcakkhandhavibhajanādivasena suṭṭhu akkhāto kathito. **Dhammo**ti pañcakkhandhapaccayākāradhammo. **Uttāno**ti anikujjito. **Vivaṭo**ti vivaritvā ṭhapito. **Pakāsito**ti dīpito jotito. **Chinnapilotiko**ti pilotikā vuccati chinnaṁ bhinnaṁ tattha tattha sibbitagaṇṭhitaṁ jiṇṇavatthaṁ, taṁ yassa natthīti aṭṭhahatthaṁ navahatthaṁ vā ahatasāṭakaṁ nivattho, so chinnapilotiko nāma. Ayampi dhammo tādiso. Na hettha kohaññādivasena chinnabhinnasibbitagaṇṭhitabhāvo atthi. Apica khuddakasāṭakopi pilotikāti vuccati, sā yassa natthi, aṭṭhanavahattho mahāpaṭo atthi, sopi chinnapilotiko, apagatapilotikoti attho. Tādiso ayaṁ dhammo. Yathā hi catuhatthaṁ

1. Khu 9. 54 piṭṭhe.

ဝိညာဏံ၊ ဣတော ဥဒ္ဓံ ဝိညာဏံ နတ္ထီတိ ဝေဒယိတသဉ္ဇာနနအဘိသင်္ခရဏ-ဝိဇာနနသဘာဝဉ္စေဝ သုခါဒိရူပသညာဒိဖဿာဒိစက္ခုဝိညာဏာဒိဘေဒဉ္စ အာဒိံ ကတွာ လက္ခဏရသပစ္စုပဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနဝသေန အနဝသေသဝေဒနာ-သညာသင်္ခါရဝိညာဏပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ **ဣတိ ဝေဒနာယ သမုဒယော**တိ-အာဒီဟိ ပန ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတာနံ ဝေဒနာသညာသင်္ခါရဝိညာဏာနံ သမုဒယော ဝုတ္တော။ တတြာပိ **ဣတီ**တိ ဧဝံ သမုဒယော ဟောတီတိ အတ္ထော။ တေသမ္ပိ ဝိတ္ထာရော “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော”တိ[1] ရူပေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အယံ ပန ဝိသေသော—တီသု ခန္ဓေသု “အာဟာရသမုဒယာ”တိ အဝတွာ “ဖဿသမုဒယာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓေ “နာမရူပသမုဒယာ”တိ၊ အတ္ထင်္ဂမပဒမ္ပိ တေသံယေဝ ဝသေန ယောဇေတဗ္ဗံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဥဒယဗ္ဗယဝိနိစ္ဆယော သဗ္ဗာကာရပရိပူရော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။

ဣမသ္မိံ သတိ ဣဒံ ဟောတီတိ အယမ္ပိ အပရော သီဟနာဒေါ။ တဿတ္ထော—ဣမသ္မိံ အဝိဇ္ဇာဒိကေ ပစ္စယေ သတိ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ ဟောတိ။ **ဣမဿုပ္ပါဒါ ဣဒံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ ဣမဿ အဝိဇ္ဇာဒိကဿ ပစ္စယဿ ဥပ္ပါဒါ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဣမသ္မိံ အသတိ ဣဒံ န ဟောတီ**တိ ဣမသ္မိံ အဝိဇ္ဇာဒိကေ ပစ္စယေ အသတိ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ န ဟောတိ။ **ဣမဿ နိရောဓာ ဣဒံ နိရုဇ္ဈတီ**တိ ဣမဿ အဝိဇ္ဇာဒိကဿ ပစ္စယဿ နိရောဓာ ဣဒံ သင်္ခါရာဒိကံ ဖလံ နိရုဇ္ဈတိ။ ဣဒါနိ ယထာ တံ ဟောတိ စေဝ နိရုဇ္ဈတိ စ၊ တံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿေတုံ **ယဒိဒံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ**တိအာဒိမာဟ။

ဧဝံ သွာက္ခာတောတိ ဧဝံ ပဉ္စက္ခန္ဓဝိဘဇနာဒိဝသေန သုဋ္ဌု အက္ခာတော ကထိတော။ **ဓမ္မော**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓပစ္စယာကာရဓမ္မော။ **ဥတ္တာနော**တိ အနိ-ကုဇ္ဇိတော။ **ဝိဝဋော**တိ ဝိဝရိတွာ ဌပိတော။ **ပကာသိတော**တိ ဒီပိတော ဇောတိတော။ **ဆိန္နပိလောတိကော**တိ ပိလောတိကာ ဝုစ္စတိ ဆိန္နံ ဘိန္နံ တတ္ထ တတ္ထ သိဗ္ဗိတဂဏ္ဌိတံ ဇိဏ္ဏဝတ္ထံ၊ တံ ယဿ နတ္ထီတိ အဋ္ဌဟတ္ထံ နဝဟတ္ထံ ဝါ အဟတသာဋကံ နိဝတ္ထော၊ သော ဆိန္နပိလောတိကော နာမ။ အယမ္ပိ ဓမ္မော တာဒိသော။ န ဟေတ္ထ ကောဟညာဒိဝသေန ဆိန္နဘိန္နသိဗ္ဗိတဂဏ္ဌိတဘာဝေါ အတ္ထိ။ အပိစ ခုဒ္ဒကသာဋကောပိ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ၊ သာ ယဿ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌနဝဟတ္ထော မဟာပဋော အတ္ထိ၊ သောပိ ဆိန္နပိလောတိကော၊ အပဂတ-ပိလောတိကောတိ အတ္ထော။ တာဒိသော အယံ ဓမ္မော။ ယထာ ဟိ စတုဟတ္ထံ

၁-ခု ၉-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

sāṭakaṁ gahetvā[1] pariggahaṇaṁ karonto puriso ito cito ca añchanto kilamati, evaṁ bāhirakasamaye pabbajitā attano parittakaṁ dhammaṁ "evaṁ sati evaṁ bhavissatī"ti kappetvā kappetvā vaḍḍhentā kilamanti. Yathā pana aṭṭhahatthanavahatthena pariggahaṇaṁ karonto yathāruci pārupati na kilamati, natthi tattha añchitvā vaḍḍhanakiccaṁ, evaṁ imasmimpi dhamme kappetvā kappetvā vibhajanakiccaṁ natthi, tehi tehi kāraṇehi mayāva ayaṁ dhammo suvibhatto suvitthāritoti idampi sandhāya "chinnapilotiko"ti āha. Apica kacavaropi pilotikāti vuccati, imasmiñca sāsane samaṇakacavaraṁ nāma patiṭṭhātuṁ na labhati. Tenevāha—

"Kāraṇḍavaṁ niddhamatha, kasambuṁ apakassatha[2].
Tato palāpe vāhetha, assamaṇe samaṇamānine.

Niddhamitvāna pāpicche, pāpa-ācāragocare.
Suddhā suddhehi saṁvāsaṁ, kappayavho patissatā.
Tato samaggā nipakā, dukkhassantaṁ karissathā"ti[3].

Iti samaṇakacavarassa chinnattāpi ayaṁ dhammo chinnapilotiko nāma hoti.

Alamevāti yuttameva. **Saddhāpabbajitenā**ti saddhāya pabbajitena. **Kulaputtenā**ti dve kulaputtā ācārakulaputto jātikulaputto ca. Tattha yo yato kutoci kulā pabbajitvā sīlādayo pañca dhammakkhandhe pūreti, ayaṁ **ācārakulaputto** nāma. Yo pana Yasakulaputtādayo viya jātisampannakulā pabbajito, ayaṁ **jātikulaputto** nāma. Tesu idha ācārakulaputto adhippeto. Sace pana jātikulaputto ācāravā hoti, ayaṁ uttamoyeva. Evarūpena kulaputtena. **Vīriyaṁ ārabhitun**ti caturaṅgasamannāgataṁ vīriyaṁ kātuṁ. Idānissa caturaṅgaṁ dassento **kāmaṁ taco cā**ti-ādimāha. Ettha hi taco ekaṁ aṅgaṁ, nhāru ekaṁ, aṭṭhi ekaṁ, maṁsalohitaṁ ekanti. Idañca pana caturaṅgasamannāgataṁ vīriyaṁ adhiṭṭhahantena navasu ṭhānesu samādhātabbaṁ purebhatte pacchābhatte purimayāme majjhimayāme pacchimayāme gamane ṭhāne nisajjāya sayaneti.

---

1. Labhitvā (Syā) 2. Kasambuñcāpakassatha (Sī) 3. Aṁ 3. 18 piṭṭhe.

သာဋကံ ဂဟေတွာ[၁] ပရိဂ္ဂဟဏံ ကရောန္တော ပုရိသော ဣတော စိတော စ အဉ္ဆန္တော ကိလမတိ၊ ဧဝံ ဗာဟိရကသမယေ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနော ပရိတ္တကံ ဓမ္မံ “ဧဝံ သတိ ဧဝံ ဘဝိဿတီ”တိ ကပ္ပေတွာ ကပ္ပေတွာ ဝဍ္ဎေန္တာ ကိလမန္တိ။ ယထာ ပန အဋ္ဌဟတ္ထနဝဟတ္ထေန ပရိဂ္ဂဟဏံ ကရောန္တော ယထာရုစိ ပါရုပတိ န ကိလမတိ၊ နတ္ထိ တတ္ထ အဉ္ဆိတွာ ဝဍ္ဎနကိစ္စံ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိမ္ပိ ဓမ္မေ ကပ္ပေတွာ ကပ္ပေတွာ ဝိဘဇနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ တေဟိ တေဟိ ကာရဏေဟိ မယာဝ အယံ ဓမ္မော သုဝိဘတ္တော သုဝိတ္ထာရိတောတိ ဣဒမ္ပိ သန္ဓာယ “ဆိန္နပိလောတိကော”တိ အာဟ။ အပိစ ကစဝရောပိ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ၊ ဣမသ္မိဉ္စ သာသနေ သမဏကစဝရံ နာမ ပတိဋ္ဌာတုံ န လဘတိ။ တေနေဝါဟ—

“ကာရဏ္ဍဝံ နိဒ္ဓမထ၊ ကသမ္ဗုံ အပကဿထ[၂]။
တတော ပလာပေ ဝါဟေထ၊ အဿမဏေ သမဏမာနိနေ။

နိဒ္ဓမိတွာန ပါပိစ္ဆေ၊ ပါပအာစာရဂေါစရေ။
သုဒ္ဓါ သုဒ္ဓေဟိ သံဝါသံ၊ ကပ္ပယဝှော ပတိဿတာ။
တတော သမဂ္ဂါ နိပကာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထာ”တိ[၃]။

ဣတိ သမဏကစဝရဿ ဆိန္နတ္တာပိ အယံ ဓမ္မော ဆိန္နပိလောတိကော နာမ ဟောတိ။

အလမေဝါတိ ယုတ္တမေဝ။ **သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတေနာ**တိ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတေန။ **ကုလပုတ္တေနာ**တိ ဒွေ ကုလပုတ္တာ အာစာရကုလပုတ္တော ဇာတိကုလပုတ္တော စ။ တတ္ထ ယော ယတော ကုတောစိ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတွာ သီလာဒယော ပဉ္စ ဓမ္မက္ခန္ဓေ ပူရေတိ၊ အယံ **အာစာရကုလပုတ္တော** နာမ။ ယော ပန ယသကုလပုတ္တာဒယော ဝိယ ဇာတိသမ္ပန္နကုလာ ပဗ္ဗဇိတော၊ အယံ **ဇာတိကုလပုတ္တော** နာမ။ တေသု ဣဓ အာစာရကုလပုတ္တော အဓိပ္ပေတော။ သစေ ပန ဇာတိကုလပုတ္တော အာစာရဝါ ဟောတိ၊ အယံ ဥတ္တမောယေဝ။ ဧဝရူပေန ကုလပုတ္တေန။ **ဝီရိယံ အာရဘိတု**န္တိ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ ကာတုံ။ ဣဒါနိဿ စတုရင်္ဂံ ဒဿေန္တော **ကာမံ တစော စာ**တိအာဒိမာဟ။ ဧတ္ထ ဟိ တစော ဧကံ အင်္ဂံ၊ နှာရု ဧကံ၊ အဋ္ဌိ ဧကံ၊ မံသလောဟိတံ ဧကန္တိ။ ဣဒဉ္စ ပန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ အဓိဋ္ဌဟန္တေန နဝသု ဌာနေသု သမာဓာတဗ္ဗံ ပုရေဘတ္တေ ပစ္ဆာဘတ္တေ ပုရိမယာမေ မဇ္ဈိမယာမေ ပစ္ဆိမယာမေ ဂမနေ ဌာနေ နိသဇ္ဇာယ သယနေတိ။

၁-လဘိတွာ (သျာ) ၂-ကသမ္ဗုဉ္စာပကဿထ (သီ) ၃-အံ ၃-၁၈-ပိဋ္ဌေ။

Dukkhaṁ bhikkhave kusīto viharatīti imasmiṁ sāsane yo kusīto puggalo, so dukkhaṁ viharati. Bāhirasamaye pana yo kusīto, so sukhaṁ viharati. **Vokiṇṇo**ti missībhūto. **Sadatthan**ti sobhanaṁ vā atthaṁ sakaṁ vā atthaṁ, ubhayenāpi arahattameva adhippetaṁ. **Parihāpetī**ti hāpeti na pāpuṇāti. Kusītapuggalassa hi cha dvārāni aguttāni[1] honti, tīṇi kammāni aparisuddhāni, ājīvaṭṭhamakaṁ sīlaṁ apariyodātaṁ, bhinnājīvo kulūpako hoti. So sabrahmacārīnaṁ akkhimhi patitarajaṁ viya upaghātakaro hutvā dukkhaṁ viharati, pīṭhamaddano[2] ceva hoti laṇḍapūrako ca[3], Satthu ajjhāsayaṁ gahetuṁ na sakkoti, dullabhaṁ khaṇaṁ virādheti, tena bhutto raṭṭhapiṇḍopi na mahapphalo hoti.

Āraddhavīriyo ca kho bhikkhaveti āraddhavīriyo puggalo imasmiṁyeva sāsane sukhaṁ viharati. Bāhirasamaye pana yo āraddhavīriyo, so dukkhaṁ viharati. **Pavivitto**ti vivitto viyutto hutvā. **Sadatthaṁ paripūretī**ti Arahattaṁ pāpuṇāti. Āraddhavīriyassa hi cha dvārāni suguttāni honti, tīṇi kammāni parisuddhāni, ājīvaṭṭhamakaṁ sīlaṁ pariyodātaṁ, sabrahmacārīnaṁ akkhimhi susītalañjanaṁ viya dhātugatacandanaṁ[4] viya ca manāpo hutvā sukhaṁ viharati, Satthu ajjhāsayaṁ gahetuṁ sakkoti. Satthā hi—

Ciraṁ jīva mahāvīra, kappaṁ tiṭṭha mahāmunī"ti[5]—

Evaṁ Gotamiyā vandito "na kho Gotami Tathāgatā evaṁ vanditabbā"ti paṭikkhipitvā tāya yācito vanditabbākāraṁ ācikkhanto evamāha—

Āraddhavīriye pahitatte, niccaṁ daḷhaparakkame.
Samagge sāvake passa, esā Buddhāna vandanā"ti[5].

Evaṁ āraddhavīriyo Satthu ajjhāsayaṁ gahetuṁ sakkoti, dullataṁ khaṇaṁ na virādheti. Tassa hi Buddhuppādo dhammadesanā saṁghasuppaṭipatti saphalā hoti sa-udrayā, raṭṭhapiṇḍopi tena bhutto mahapphalo hoti.

1. Aguttāni arakkhitāni (Sī)
2. Sivamaddano (Sī)
3. Leḍḍupātano ca (Sī), laṇḍasādano ca (Syā)
4. Bāhugatacandanaṁ (Sī)
5. Khu 4. 212 piṭṭhe Therī-apadāne.

ဒုက္ခံ ဘိက္ခဝေ ကုသီတော ဝိဟရတီတိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ယော ကုသီတော ပုဂ္ဂလော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ ဗာဟိရသမယေ ပန ယော ကုသီတော၊ သော သုခံ ဝိဟရတိ။ **ဝေါကိဏ္ဏော**တိ မိဿီဘူတော။ **သဒတ္ထ**န္တိ သောဘနံ ဝါ အတ္ထံ သကံ ဝါ အတ္ထံ၊ ဥဘယေနာပိ အရဟတ္တမေဝ အဓိပ္ပေတံ။ **ပရိဟာပေတီ**တိ ဟာပေတိ န ပါပုဏာတိ။ ကုသီတပုဂ္ဂလဿ ဟိ ဆ ဒွါရာနိ အဂုတ္တာနိ[၁] ဟောန္တိ၊ တီဏိ ကမ္မာနိ အပရိသုဒ္ဓါနိ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကံ သီလံ အပရိယောဒါတံ၊ ဘိန္နာဇီဝေါ ကုလူပကော ဟောတိ။ သော သဗြဟ္မစာရီနံ အက္ခိမှိ ပတိတရဇံ ဝိယ ဥပဃာတကရော ဟုတွာ ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ၊ ပီဌမဒ္ဒနော[၂] စေဝ ဟောတိ လဏ္ဍပူရကော စ[၃]၊ သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒုလ္လဘံ ခဏံ ဝိရာဓေတိ၊ တေန ဘုတ္တော ရဋ္ဌပိဏ္ဍောပိ န မဟပ္ဖလော ဟောတိ။

အာရဒ္ဓဝီရိယော စ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ပုဂ္ဂလော ဣမသ္မိံယေဝ သာသနေ သုခံ ဝိဟရတိ။ ဗာဟိရသမယေ ပန ယော အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ သော ဒုက္ခံ ဝိဟရတိ။ **ပဝိဝိတ္တော**တိ ဝိဝိတ္တော ဝိယုတ္တော ဟုတွာ။ **သဒတ္ထံ ပရိပူရေတီ**တိ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ဟိ ဆ ဒွါရာနိ သုဂုတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ တီဏိ ကမ္မာနိ ပရိသုဒ္ဓါနိ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကံ သီလံ ပရိယောဒါတံ၊ သဗြဟ္မစာရီနံ အက္ခိမှိ သုသီတလဉ္ဇနံ ဝိယ ဓာတုဂတစန္ဒနံ[၄] ဝိယ စ မနာပေါ ဟုတွာ သုခံ ဝိဟရတိ၊ သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ။ သတ္ထာ ဟိ—

"စိရံ ဇီဝ မဟာဝီရ၊ ကပ္ပံ တိဋ္ဌ မဟာမုနီ"တိ[၅]—

ဧဝံ ဂေါတမိယာ ဝန္ဒိတော "န ခေါ ဂေါတမိ တထာဂတာ ဧဝံ ဝန္ဒိတဗ္ဗာ"တိ ပဋိက္ခိပိတွာ တာယ ယာစိတော ဝန္ဒိတဗ္ဗာကာရံ အာစိက္ခန္တော ဧဝမာဟ—

"အာရဒ္ဓဝီရိယေ ပဟိတတ္တေ၊ နိစ္စံ ဒဠှပရက္ကမေ။
သမဂ္ဂေ သာဝကေ ပဿ၊ ဧသာ ဗုဒ္ဓါန ဝန္ဒနာ"တိ[၅]။

ဧဝံ အာရဒ္ဓဝီရိယော သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ ဒုလ္လဘံ ခဏံ န ဝိရာဓေတိ။ တဿ ဟိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ ဓမ္မဒေသနာ သံဃသုပ္ပဋိပတ္တိ သဖလာ ဟောတိ သဉ္ဒြယာ၊ ရဋ္ဌပိဏ္ဍောပိ တေန ဘုတ္တော မဟပ္ဖလော ဟောတိ။

၁-အဂုတ္တာနိ အရက္ခိတာနိ (သီ)
၂-သိဝမဒ္ဒနော (သီ)
၃-လေဍ္ဍုပါတနော စ (သီ)၊ လဏ္ဍသာဒနော စ (သျာ)
၄-ဗာဟုဂတစန္ဒနံ (သီ)
၅-ခု ၄-၂၁၂-ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။

Hīnena aggassāti hīnāya saddhāya hīnena vīriyena hīnāya satiyā hīnena samādhinā hīnāya paññāya aggasaṅkhātassa arahattassa patti nāma na hoti. **Aggena ca kho**ti aggehi saddhādīhi aggassa arahattassa patti hoti. **Maṇḍapeyyan**ti pasannaṭṭhena maṇḍaṁ, pātabbaṭṭhena peyyaṁ. Yaṁ hi pivitvā antaravīthiyaṁ patito visaññī attano sāṭakādīnampi assāmiko hoti, taṁ pasannampi na pātabbaṁ, mayhaṁ pana sāsanaṁ evaṁ pasannañca pātabbañcāti dassento "maṇḍapeyyan"ti āha.

Tattha tividho maṇḍo desanāmaṇḍo paṭiggahamaṇḍo brahmacariyamaṇḍoti. Katamo desanāmaṇḍo? Catunnaṁ ariyasaccānaṁ ācikkhanā desanā paññāpanā paṭṭhapanā vivaraṇā vibhajanā uttānīkammaṁ, catunnaṁ satipaṭṭhānānaṁ -pa- ariyassa aṭṭhaṅgikassa maggassa ācikkhanā -pa- uttānīkammaṁ, ayaṁ **desanāmaṇḍo.** Katamo paṭiggahamaṇḍo? Bhikkhū bhikkhuniyo upāsakā upāsikāyo devā manussā ye vā panaññepi keci viññātāro, ayaṁ **paṭiggahamaṇḍo.** Katamo brahmacariyamaṇḍo? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, seyyathidaṁ? Sammādiṭṭhi -pa- sammāsamādhi, ayaṁ **brahmacariyamaṇḍo.** Apica adhimokkhamaṇḍo saddhindriyaṁ, assaddhiyaṁ kasaṭo, assaddhiyaṁ kasaṭaṁ chaḍḍetvā saddhindriyassa adhimokkhamaṇḍaṁ pivatīti maṇḍapeyyanti-ādināpi[1] nayenettha attho veditabbo. **Satthā sammukhībhūto**ti idamettha kāraṇavacanaṁ. Yasmā Satthā sammukhībhūto, tasmā vīriyasampayogaṁ katvā pivatha etaṁ maṇḍaṁ. Bāhirakaṁ hi bhesajjamaṇḍampi vejjassa asammukhā pivantānaṁ pamāṇaṁ vā uggamanaṁ vā niggamanaṁ vā na jānāmāti āsaṅkā hoti, vejjasammukhā pana "vejjo jānissatī"ti nirāsaṅkā pivanti, evameva amhākaṁ Dhammassāmi Satthā sammukhībhūtoti vīriyaṁ katvā pivathāti maṇḍapāne nesaṁ niyojento **tasmātiha bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **saphalā**ti sānisaṁsā. **Sa-udrayā**ti savaḍḍhi. Idāni niyojanānurūpaṁ sikkhitabbataṁ niddisanto **attatthaṁ vā hi bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **attatthan**ti attano atthabhūtaṁ arahattaṁ. **Appamādena sampādetun**ti appamādena sabbakiccāni kātuṁ. **Paratthan**ti paccayadāyakānaṁ mahapphalānisaṁsaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti. . Dutiyaṁ.

1. Khu 9. 277 piṭṭhe.

ဟီနေန အဂ္ဂဿာတိ ဟီနာယ သဒ္ဓါယ ဟီနေန ဝီရိယေန ဟီနာယ သတိယာ ဟီနေန သမာဓိနာ ဟီနာယ ပညာယ အဂ္ဂသင်္ခါတဿ အရဟတ္တဿ ပတ္တိ နာမ န ဟောတိ။ **အဂ္ဂေန စ ခေါ**တိ အဂ္ဂေဟိ သဒ္ဓါဒီဟိ အဂ္ဂဿ အရဟတ္တဿ ပတ္တိ ဟောတိ။ **မဏ္ဍပေယျ**န္တိ ပသန္နဋ္ဌေန မဏ္ဍံ၊ ပါတဗ္ဗဋ္ဌေန ပေယျံ။ ယံ ဟိ ပိဝိတွာ အန္တရဝီထိယံ ပတိတော ဝိသညီ အတ္တနော သာဋကာဒီနမ္ပိ အဿာမိကော ဟောတိ၊ တံ ပသန္နမ္ပိ န ပါတဗ္ဗံ၊ မယှံ ပန သာသနံ ဧဝံ ပသန္နဉ္စ ပါတဗ္ဗဉ္စာတိ ဒဿေန္တော "မဏ္ဍပေယျ"န္တိ အာဟ။

တတ္ထ တိဝိဓော မဏ္ဍော ဒေသနာမဏ္ဍော ပဋိဂ္ဂဟမဏ္ဍော ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍောတိ။ ကတမော ဒေသနာမဏ္ဍော? စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အာစိက္ခနာ ဒေသနာ ပညာပနာ ပဋ္ဌပနာ ဝိဝရဏာ ဝိဘဇနာ ဥတ္တာနီကမ္မံ၊ စတုန္နံ သတိပဋ္ဌာနာနံ။ပ။ အရိယဿ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ မဂ္ဂဿ အာစိက္ခနာ။ပ။ ဥတ္တာနီကမ္မံ၊ အယံ **ဒေသနာမဏ္ဍော**။ ကတမော ပဋိဂ္ဂဟမဏ္ဍော? ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော ဥပါသကာ ဥပါသိကာယော ဒေဝါ မနုဿာ ယေ ဝါ ပနညေပိ ကေစိ ဝိညာတာရော၊ အယံ **ပဋိဂ္ဂဟမဏ္ဍော**။ ကတမော ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍော? အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ၊ သေယျထိဒံ? သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ပ။ သမ္မာသမာဓိ၊ အယံ **ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍော**။ အပိစ အဓိမောက္ခမဏ္ဍော သဒ္ဓိန္ဒြိယံ၊ အဿဒ္ဓိယံ ကသဋော၊ အဿဒ္ဓိယံ ကသဋံ ဆဍ္ဍေတွာ သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဓိမောက္ခမဏ္ဍံ ပိဝတီတိ မဏ္ဍပေယျန္တိအာဒိနာပိ[1] နယေနေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သတ္ထာ သမ္မုခီဘူတော**တိ ဣဒမေတ္ထ ကာရဏဝစနံ။ ယသ္မာ သတ္ထာ သမ္မုခီဘူတော၊ တသ္မာ ဝီရိယသမ္ပယောဂံ ကတွာ ပိဝထ ဧတံ မဏ္ဍံ။ ဗာဟိရကံ ဟိ ဘေသဇ္ဇမဏ္ဍမ္ပိ ဝေဇ္ဇဿ အသမ္မုခါ ပိဝန္တာနံ ပမာဏံ ဝါ ဥဂ္ဂမနံ ဝါ နိဂ္ဂမနံ ဝါ န ဇာနာမာတိ အာသင်္ကာ ဟောတိ၊ ဝေဇ္ဇသမ္မုခါ ပန "ဝေဇ္ဇော ဇာနိဿတီ"တိ နိရာသင်္ကာ ပိဝန္တိ၊ ဧဝမေဝ အမှာကံ ဓမ္မဿာမိ သတ္ထာ သမ္မုခီဘူတောတိ ဝီရိယံ ကတွာ ပိဝထာတိ မဏ္ဍပါနေ နေသံ နိယောဇေန္တော **တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သဖလာ**တိ သာနိသံသာ။ **သဥဒြယာ**တိ သဝဍ္ဍိ။ ဣဒါနိ နိယောဇနာနုရူပံ သိက္ခိတဗ္ဗတံ နိဒ္ဒိသန္တော **အတ္တတ္ထံ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အတ္တတ္ထ**န္တိ အတ္တနော အတ္ထဘူတံ အရဟတ္တံ။ **အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေတု**န္တိ အပ္ပမာဒေန သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကာတုံ။ **ပရတ္ထ**န္တိ ပစ္စယဒါယကာနံ မဟပ္ဖလာနိသံသံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ ဒုတိယံ။

၁-ခု ၉-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

3. Upanisasuttavaṇṇanā

23. Tatiye “jānato ahan”ti-ādīsu **jānato**ti jānantassa. **Passato**ti passantassa. Dvepi padāni ekatthāni, byañjanameva nānaṁ. Evaṁ santepi “jānato”ti ñāṇalakkhaṇaṁ upādāya puggalaṁ niddisati. Jānanalakkhaṇaṁ hi ñāṇaṁ. “Passato”ti ñāṇappabhāvaṁ upādāya. Passanappabhāvaṁ hi ñāṇaṁ, ñāṇasamaṅgīpuggalo cakkhumā viya cakkhunā rūpāni, ñāṇena vivaṭe dhamme passati. **Āsavānaṁ khayan**ti ettha āsavānaṁ pahānaṁ asamuppādo khīṇākāro natthibhāvoti ayampi āsavakkhayoti vuccati, bhaṅgopi maggaphalanibbānānipi. “Āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttin”ti-ādīsu[1] hi khīṇākāro āsavakkhayoti vuccati. “Yo āsavānaṁ khayo vayo bhedo paribhedo aniccatā antaradhānan”ti[2] ettha bhaṅgo.

> Sekkhassa sikkhamānassa, ujumaggānusārino.
> Khayasmiṁ paṭhamaṁ ñāṇaṁ, tato aññā anantarā”ti[3]—

Ettha maggo. So hi āsave khepento vūpasamento uppajjati, tasmā āsavānaṁ khayoti vutto. “Āsavānaṁ khayā samaṇo hotī”ti ettha phalaṁ. Taṁ hi āsavānaṁ khīṇante uppajjati, tasmā āsavānaṁ khayoti vuttaṁ.

> “Āsavātassa vaḍḍhanti, ārā so āsavakkhayā”ti[4]—

Ettha nibbānaṁ. Taṁ hi āgamma āsavā khīyanti, tasmā āsavānaṁ khayoti vuttaṁ. Idha pana maggaphalāni adhippetāni. **No ajānato no apassato**ti yo pana na jānāti na passati, tassa no vadāmīti attho. Ete na ye ajānato apassatopi saṁsārādīhiyeva suddhiṁ vadanti, te paṭikkhittā honti. Purimena padadvayena upāyo vutto, iminā anupāyaṁ paṭisedheti.

Idāni yaṁ jānato āsavānaṁ khayo hoti, taṁ dassetukāmo **kiñca bhikkhave jānato**ti pucchaṁ ārabhi. Tattha jānanā bahuvidhā. Dabbajātiko[5] eva hi koci bhikkhu chattaṁ kātuṁ jānāti, koci cīvarādīnaṁ aññataraṁ, tassa īdisāni kammāni vattasīse ṭhatvā karontassa

1. Ma 1. 353; Abhi 2. 358 piṭṭhesu.
2. Abhi 2. 199 piṭṭhe, atthato samānaṁ.
3. Khu 1. 231 piṭṭhe.
4. Khu 1. 50 piṭṭhe Dhammapade.
5. Sippajātiko (Ka)

၃-ဥပနိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃။ တတိယေ “ဇာနတော အဟ”န္တိအာဒီသု **ဇာနတော**တိ ဇာနန္တဿ။ **ပဿတော**တိ ပဿန္တဿ။ ဒွေပိ ပဒါနိ ဧကတ္ထာနိ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ ဧဝံ သန္တေပိ “ဇာနတော”တိ ဉာဏလက္ခဏံ ဥပါဒါယ ပုဂ္ဂလံ နိဒ္ဒိသတိ။ ဇာနနလက္ခဏံ ဟိ ဉာဏံ။ “ပဿတော”တိ ဉာဏပ္ပဘာဝံ ဥပါဒါယ။ ပဿနပ္ပဘာဝံ ဟိ ဉာဏံ၊ ဉာဏသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော စက္ခုမာ ဝိယ စက္ခုနာ ရူပါနိ, ဉာဏေန ဝိဝဋေ ဓမ္မေ ပဿတိ။ **အာသဝါနံ ခယ**န္တိ ဧတ္ထ အာသဝါနံ ပဟာနံ အသမုပ္ပါဒေါ ခီဏာကာရော နတ္ထိဘာဝေါတိ အယမ္ပိ အာသဝက္ခယောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဘင်္ဂေါပိ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိပိ။ “အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိ”န္တိအာဒီသု[1] ဟိ ခီဏာကာရော အာသဝက္ခယောတိ ဝုစ္စတိ။ “ယော အာသဝါနံ ခယော ဝယော ဘေဒေါ ပရိဘေဒေါ အနိစ္စတာ အန္တရဓာန”န္တိ[2] ဧတ္ထ ဘင်္ဂေါ။

> “သေက္ခဿ သိက္ခမာနဿ၊ ဥဇုမဂ္ဂါနုသာရိနော။
> ခယသ္မိံ ပဌမံ ဉာဏံ၊ တတော အညာ အနန္တရာ”တိ[3]—

ဧတ္ထ မဂ္ဂေါ။ သော ဟိ အာသဝေ ခေပေန္တော ဝူပသမေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အာသဝါနံ ခယောတိ ဝုတ္တော။ “အာသဝါနံ ခယာ သမဏော ဟောတီ”တိ ဧတ္ထ ဖလံ။ တံ ဟိ အာသဝါနံ ခီဏန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အာသဝါနံ ခယောတိ ဝုတ္တံ။

> “အာသဝါ တဿ ဝဍ္ဎန္တိ၊ အာရာ သော အာသဝက္ခယာ”တိ[4]—

ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနံ။ တံ ဟိ အာဂမ္မ အာသဝါ ခီယန္တိ၊ တသ္မာ အာသဝါနံ ခယောတိ ဝုတ္တံ။ ဣဓ ပန မဂ္ဂဖလာနိ အဓိပ္ပေတာနိ။ **နော အဇာနတော နော အပဿတော**တိ ယော ပန န ဇာနာတိ န ပဿတိ၊ တဿ နော ဝဒါမီတိ အတ္ထော။ ဧတေန ယေ အဇာနတော အပဿတောပိ သံသာရာဒီဟိယေဝ သုဒ္ဓိံ ဝဒန္တိ၊ တေ ပဋိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ ပုရိမေန ပဒဒွယေန ဥပါယော ဝုတ္တော၊ ဣမိနာ အနုပါယံ ပဋိသေဓေတိ။

ဣဒါနိ ယံ ဇာနတော အာသဝါနံ ခယော ဟောတိ၊ တံ ဒဿေတုကာမော **ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဇာနတော**တိ ပုစ္ဆံ အာရဘိ။ တတ္ထ ဇာနနာ ဗဟုဝိဓာ။ ဒဗ္ဗဇာတိကော[5] ဧဝ ဟိ ကောစိ ဘိက္ခု ဆတ္တံ ကာတုံ ဇာနာတိ၊ ကောစိ စီဝရာဒီနံ အညတရံ၊ တဿ ဤဒိသာနိ ကမ္မာနိ ဝတ္တသီသေ ဌတွာ ကရောန္တဿ

၁-မ ၁-၃၅၃၊ အဘိ ၂-၃၅၈-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အဘိ ၂-၁၉၉-ပိဋ္ဌေ၊ အတ္ထတော သမာနံ။
၃-ခု ၁-၂၃၁-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၅၀-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၅-သိပ္ပဇာတိကော (က)

sā jānanā saggamaggaphalānaṁ[1] padaṭṭhānaṁ na hotīti na vattabbaṁ. Yo pana sāsane pabbajitvā vejjakammādīni kātuṁ jānāti, tassevaṁ jānato āsavā vaḍḍhantiyeva. Tasmā yaṁ jānato passato ca āsavānaṁ khayo hoti, tadeva dassento **iti rūpan**ti-ādimāha. **Evaṁ kho bhikkhave jānato**ti evaṁ pañcannaṁ khandhānaṁ udayabbayaṁ jānantassa. **Āsavānaṁ khayo hotī**ti āsavānaṁ khayante jātattā "āsavānaṁ khayo"ti laddhanāmaṁ arahattaṁ hoti.

Evaṁ arahattanikūṭena desanaṁ niṭṭhapetvā idāni khīṇāsavassa āgamanīyaṁ pubbabhāgapaṭipadaṁ dassetuṁ **yampissa taṁ bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **khayasmiṁ khayeñāṇan**ti āsavakkhayasaṅkhāte arahattaphale paṭiladdhe sati paccavekkhaṇañāṇaṁ. Taṁ hi arahattaphalasaṅkhāte khayasmiṁ paṭhamavāraṁ uppanne pacchā uppannattā khayeñāṇanti vuccati. **Sa-upanisan**ti sakāraṇaṁ sappaccayaṁ. **Vimuttī**ti arahattaphalavimutti. Sā hissa upanissayapaccayena paccayo hoti. Evaṁ ito paresupi labbhamānavasena paccayabhāvo veditabbo.

Virāgoti maggo. So hi kilese virājento[2] khepento uppanno, tasmā virāgoti vuccati. **Nibbidā**ti nibbidāñāṇaṁ. Etena balavavipassanaṁ dasseti. **Balavavipassanā**ti bhayatūpaṭṭhāne ñāṇaṁ ādīnavānupassane ñāṇaṁ muñcitukamyatāñāṇaṁ saṅkhārupekkhāñāṇanti catunnaṁ ñāṇānaṁ adhivacanaṁ. **Yathābhūtañāṇadassanan**ti yathāsabhāvajānanasaṅkhātaṁ dassanaṁ. Etena taruṇavipassanaṁ dasseti. Taruṇavipassanā hi balavavipassanāya paccayo hoti. **Taruṇavipassanā**ti saṅkhāraparicchede ñāṇaṁ kaṅkhāvitaraṇe ñāṇaṁ sammasane ñāṇaṁ maggāmagge ñāṇanti catunnaṁ ñāṇānaṁ adhivacanaṁ. **Samādhī**ti pādakajjhānasamādhi. So hi taruṇavipassanāya paccayo hoti. **Sukhan**ti appanāya pubbabhāgasukhaṁ. Taṁ hi pādakajjhānassa paccayo hoti. **Passaddhī**ti darathapaṭippassaddhi. Sā hi appanāpubbabhāgassa sukhassa paccayo hoti. **Pītī**ti balavapīti. Sā hi darathapaṭippassaddhiyā paccayo hoti. **Pāmojjan**ti dubbalapīti. Sā hi balavapītiyā paccayo hoti. **Saddhā**ti aparāparaṁ uppajjanasaddhā. Sā hi dubbalapītiyā paccayo hoti. **Dukkhan**ti vaṭṭadukkhaṁ. Taṁ hi aparāparasaddhāya paccayo hoti. **Jātī**ti savikārā

1. Maggaphalānaṁ (Sī) 2. Virajjento (Sī)

သာ ဇာနနာ သဂ္ဂမဂ္ဂဖလာနံ[၁] ပဒဋ္ဌာနံ န ဟောတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ယော ပန သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒီနိ ကာတုံ ဇာနာတိ၊ တဿေဝံ ဇာနတော အာသဝါ ဝဍ္ဎန္တိယေဝ။ တသ္မာ ယံ ဇာနတော ပဿတော စ အာသဝါနံ ခယော ဟောတိ၊ တဒေဝ ဒဿေန္တော **ဣတိ ရူပ**န္တိအာဒိမာဟ။ **ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဇာနတော**တိ ဧဝံ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ ဇာနန္တဿ။ **အာသဝါနံ ခယော ဟောတီ**တိ အာသဝါနံ ခယန္တေ ဇာတတ္တာ "အာသဝါနံ ခယော"တိ လဒ္ဓနာမံ အရဟတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝံ အရဟတ္တနိကူဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတွာ ဣဒါနိ ခီဏာသဝဿ အာဂမနီယံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ဒဿေတုံ **ယမ္ပိဿ တံ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ခယသ္မိံ ခယေဉာဏ**န္တိ အာသဝက္ခယသင်္ခါတေ အရဟတ္တဖလေ ပဋိလဒ္ဓေ သတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ တံ ဟိ အရဟတ္တဖလသင်္ခါတေ ခယသ္မိံ ပဌမဝါရံ ဥပ္ပန္နေ ပစ္ဆာ ဥပ္ပန္နတ္တာ ခယေဉာဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ **သဥပနိသ**န္တိ သကာရဏံ သပ္ပစ္စယံ။ **ဝိမုတ္တီ**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ သာ ဟိဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော ဟောတိ။ ဧဝံ ဣတော ပရေသုပိ လဗ္ဘမာနဝသေန ပစ္စယဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဝိရာဂေါတိ မဂ္ဂေါ။ သော ဟိ ကိလေသေ ဝိရာဇေန္တော[၂] ခေပေန္တော ဥပ္ပန္နော၊ တသ္မာ ဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ **နိဗ္ဗိဒါ**တိ နိဗ္ဗိဒါဉာဏံ။ ဧတေန ဗလဝဝိပဿနံ ဒဿေတိ။ **ဗလဝဝိပဿနာ**တိ ဘယတူပဋ္ဌာနေ ဉာဏံ အာဒီနဝါနုပဿနေ ဉာဏံ မုဉ္စိတုကမျတာဉာဏံ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏန္တိ စတုန္နံ ဉာဏာနံ အဓိဝစနံ။ **ယထာဘူတဉာဏဒဿန**န္တိ ယထာသဘာဝဇာနနသင်္ခါတံ ဒဿနံ။ ဧတေန တရုဏဝိပဿနံ ဒဿေတိ။ တရုဏဝိပဿနာ ဟိ ဗလဝဝိပဿနာယ ပစ္စယော ဟောတိ။ **တရုဏဝိပဿနာ**တိ သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒေ ဉာဏံ ကင်္ခါဝိတရဏေ ဉာဏံ သမ္မသနေ ဉာဏံ မဂ္ဂါမဂ္ဂေ ဉာဏန္တိ စတုန္နံ ဉာဏာနံ အဓိဝစနံ။ **သမာဓီ**တိ ပါဒကဇ္ဈာနသမာဓိ။ သော ဟိ တရုဏဝိပဿနာယ ပစ္စယော ဟောတိ။ **သုခ**န္တိ အပ္ပနာယ ပုဗ္ဗဘာဂသုခံ။ တံ ဟိ ပါဒကဇ္ဈာနဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ပဿဒ္ဓီ**တိ ဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ။ သာ ဟိ အပ္ပနာပုဗ္ဗဘာဂဿ သုခဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ပီတီ**တိ ဗလဝပီတိ။ သာ ဟိ ဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ပါမောဇ္ဇ**န္တိ ဒုဗ္ဗလပီတိ။ သာ ဟိ ဗလဝပီတိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ **သဒ္ဓါ**တိ အပရာပရံ ဥပ္ပဇ္ဇနသဒ္ဓါ။ သာ ဟိ ဒုဗ္ဗလပီတိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ဒုက္ခ**န္တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ။ တံ ဟိ အပရာပရသဒ္ဓါယ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ဇာတီ**တိ သဝိကာရာ

၁-မဂ္ဂဖလာနံ (သီ) ၂-ဝိရဇ္ဇေန္တော (သီ)

khandhajāti. Sā hi vaṭṭadukkhassa paccayo hoti. **Bhavo**ti kammabhavo. (So hi savikārāya jātiyā paccayo hoti.)[1] Etenupāyena sesapadānipi veditabbāni.

Thullaphusitaketi mahāphusitake. **Pabbatakandarapadarasākhā**ti ettha **kandaraṁ** nāma 'kan'tiladdhanāmena udakena dārito udakabhinno pabbatapadeso, yo "nitambo"tipi "nadīkuñcho"tipi vuccati. **Padaraṁ** nāma aṭṭhamāse[2] deve avassante phalito bhūmippadeso. **Sākhā**ti kusumbhagāminiyo khuddakamātikāyo. **Kusobbhā**ti khuddaka-āvāṭā. **Mahāsobbhā**ti mahā-āvāṭā. **Kunnadiyo**ti khuddakanadiyo. **Mahānadiyo**ti Gaṅgāyamunādikā mahāsaritā. **Evameva kho bhikkhave avijjūpanisā saṅkhārā**ti-ādīsu avijjā pabbatoti daṭṭhabbā, abhisaṅkhārā meghoti, viññāṇādivaṭṭaṁ kandarādayoti, vimutti sāgaroti.

Yathā pabbatamatthake devo vassitvā pabbatakandarādīni pūrento anupubbena mahāsamuddaṁ sāgaraṁ pūreti, evaṁ avijjāpabbatamatthake tāva abhisaṅkhārameghassa vassanaṁ veditabbaṁ. Assutavā hi bālaputhujjano avijjāya aññāṇī hutvā taṇhāya abhilāsaṁ katvā kusalākusalakammaṁ āyūhati, taṁ kusalākusalakammaṁ paṭisandhiviññāṇassa paccayo hoti, paṭisandhiviññāṇādīni nāmarūpādīnaṁ. Iti pabbatamatthake vuṭṭhadevassa kandarādayo pūretvā mahāsamuddaṁ āhacca ṭhitakālo viya avijjāpabbatamatthake vuṭṭhassa abhisaṅkhārameghassa paramparapaccayatāya anupubbena viññāṇādivaṭṭaṁ[3] pūretvā ṭhitakālo. Buddhavacanaṁ pana Pāḷiyaṁ agahitampi "idha Tathāgato loke uppajjati, agārasmā anagāriyaṁ pabbajatī"ti imāya Pāḷiyā vasena gahitamevāti veditabbaṁ. Yā hi tassa kulagehe nibbatti, sā kammabhavapaccayā savikārā jāti nāma. So Buddhānaṁ[4] vā Buddhasāvakānaṁ vā sammukhībhāvaṁ āgamma vaṭṭadosadīpakaṁ lakkhaṇāhaṭaṁ dhammakathaṁ sutvā vaṭṭavasena pīḷito hoti, evamassa savikārā khandhajāti vaṭṭadukkhasa paccayo hoti. So vaṭṭadukkhena pīḷito aparāparaṁ saddhaṁ janetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati, evamassa vaṭṭadukkhaṁ aparāparasaddhāya paccayo hoti. So pabbajjāmatteneva asantuṭṭho ūnapañcavassakāle

1. ( ) Syā-Ka-potthakesu natthi.
2. Aḍḍhamāse (Syā)
3. Viññāṇādikandaravaṭṭaṁ (Sī)
4. Pubbabuddhānaṁ (Syā), sutabuddhānaṁ (Ka)

ခန္ဓဇာတိ။ သာ ဟိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ **ဘဝေါ**တိ ကမ္မဘဝေါ။ (သော ဟိ သဝိကာရာယ ဇာတိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။)[၁] ဧတေနုပါယေန သေသပဒါနိပိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ထုလ္လဖုသိတကေတိ မဟာဖုသိတကေ။ **ပဗ္ဗတကန္ဒရပဒရသာခါ**တိ ဧတ္ထ **ကန္ဒရံ** နာမ 'က'န္တိလဒ္ဓနာမေန ဥဒကေန ဒါရိတော ဥဒကဘိန္နော ပဗ္ဗတပဒေသော၊ ယော "နိတမ္ဗော"တိပိ "နဒီကုဉ္ဇော"တိပိ ဝုစ္စတိ။ **ပဒရံ** နာမ အဋ္ဌမာသေ[၂] ဒေဝေ အဝဿန္တေ ဖလိတော ဘူမိပ္ပဒေသော။ **သာခါ**တိ ကုသုမ္ဘဂါမိနိယော ခုဒ္ဒကမာတိကာယော။ **ကုသောဗ္ဘာ**တိ ခုဒ္ဒကအာဝါဋာ။ **မဟာသောဗ္ဘာ**တိ မဟာအာဝါဋာ။ **ကုန္နဒိယော**တိ ခုဒ္ဒကနဒိယော။ **မဟာနဒိယော**တိ ဂင်္ဂါယမုနာဒိကာ မဟာသရိတာ။ **ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇူပနိသာ သင်္ခါရာ**တိအာဒီသု အဝိဇ္ဇာ ပဗ္ဗတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ အဘိသင်္ခါရာ မေဃောတိ၊ ဝိညာဏာဒိဝဋ္ဋံ ကန္ဒရာဒယောတိ၊ ဝိမုတ္တိ သာဂရောတိ။

ယထာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဒေဝေါ ဝဿိတွာ ပဗ္ဗတကန္ဒရာဒီနိ ပူရေန္တော အနုပုဗ္ဗေန မဟာသမုဒ္ဒံ သာဂရံ ပူရေတိ၊ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာပဗ္ဗတမတ္ထကေ တာဝ အဘိသင်္ခါရမေဃဿ ဝဿနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဿုတဝါ ဟိ ဗာလပုထုဇ္ဇနော အဝိဇ္ဇာယ အညာဏီ ဟုတွာ တဏှာယ အဘိလာသံ ကတွာ ကုသလာကုသလကမ္မံ အာယူဟတိ၊ တံ ကုသလာကုသလကမ္မံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏာဒီနိ နာမရူပါဒီနံ။ ဣတိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဝုဋ္ဌဒေဝဿ ကန္ဒရာဒယော ပူရေတွာ မဟာသမုဒ္ဒံ အာဟစ္စ ဌိတကာလော ဝိယ အဝိဇ္ဇာပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဝုဋ္ဌဿ အဘိသင်္ခါရမေဃဿ ပရမ္ပရပစ္စယတာယ အနုပုဗ္ဗေန ဝိညာဏာဒိဝဋ္ဋံ[၃] ပူရေတွာ ဌိတကာလော။ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပန ပါဠိယံ အဂဟိတမ္ပိ "ဣဓ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇတီ"တိ ဣမာယ ပါဠိယာ ဝသေန ဂဟိတမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယာ ဟိ တဿ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သာ ကမ္မဘဝပစ္စယာ သဝိကာရာ ဇာတိ နာမ။ သော ဗုဒ္ဓါနံ[၄] ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ သမ္မုခီဘာဝံ အာဂမ္မ ဝဋ္ဋဒေါသဒီပကံ လက္ခဏာဟဋံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဝဋ္ဋဝသေန ပီဠိတော ဟောတိ၊ ဧဝမဿ သဝိကာရာ ခန္ဓဇာတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ သော ဝဋ္ဋဒုက္ခေန ပီဠိတော အပရာပရံ သဒ္ဓံ ဇနေတွာ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇတိ၊ ဧဝမဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ အပရာပရသဒ္ဓါယ ပစ္စယော ဟောတိ။ သော ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္တေနေဝ အသန္တုဋ္ဌော ဦနပဉ္စဝဿကာလေ

၁-( ) သျာ၊ ကပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။
၂-အဍ္ဎမာသေ (သျာ)
၃-ဝိညာဏာဒိကန္ဒရဝဋ္ဋံ (သီ)
၄-ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ (သျာ)၊ သုတဗုဒ္ဓါနံ (က)

nissayaṁ gahetvā vattapaṭipattiṁ pūrento dvemātikā paguṇaṁ katvā kammākammaṁ uggahetvā yāva arahattā nijjaṭaṁ katvā kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññe vasanto pathavīkasiṇādīsu kammaṁ ārabhati, tassa kammaṭṭhānaṁ nissāya dubbalapīti uppajjati. Tadassa saddhūpanisaṁ pāmojjaṁ, taṁ balavapītiyā paccayo hoti. Balavapīti darathapaṭippassaddhiyā, sā appanāpubbabhāgasukhassa, taṁ sukhaṁ pādakajjhānasamādhissa. So samādhinā cittakallataṁ janetvā taruṇavipassanāya kammaṁ karoti. Iccassa pādakajjhānasamādhi taruṇavipassanāya paccayo hoti, taruṇavipassanā balavavipassanāya, balavavipassanā maggassa, maggo phalavimuttiyā, phalavimutti paccavekkhaṇañāṇassāti. Evaṁ devassa anupubbena sāgaraṁ pūretvā ṭhitakālo viya khīṇāsavassa vimuttisāgaraṁ pūretvā ṭhitakālo veditabboti. . Tatiyaṁ.

4. Aññatitthiyasuttavaṇṇanā

24. Catutthe **pāvisī**ti paviṭṭho. So ca na tāva paviṭṭho, “pavisissāmī”ti nikkhantattā pana evaṁ vutto. Yathā kiṁ? Yathā “gāmaṁ gamissāmī”ti nikkhantapuriso taṁ gāmaṁ appattopi “kahaṁ itthannāmo”ti vutte “gāmaṁ gato”ti vuccati, evaṁ. **Atippago**ti tadā kira therassa atippagoyeva nikkhantadivaso ahosi, atippagoyeva nikkhantabhikkhū bodhiyaṅgaṇe cetiyaṅgaṇe nivāsanapārupanaṭṭhāneti imesu ṭhānesu yāva bhikkhācāravelā hoti, tāva papañcaṁ karonti. Therassa pana “yāva bhikkhācāravelā hoti, tāva paribbājakehi saddhiṁ ekadvekathāvāre karissāmī”ti cintayato **yaṁnūnāhan**ti etadahosi. **Paribbājakānaṁ ārāmo**ti so kira ārāmo dakkhiṇadvārassa ca Veḷuvanassa ca antarā ahosi. **Idhā**ti imesu catūsu vādesu. **Kiṁvādī kimakkhāyī**ti kiṁ vadati kiṁ ācikkhati, kiṁ ettha samaṇassa Gotamassa dassananti pucchanti. **Dhammassa cānudhammaṁ byākareyyāmā**ti bhotā Gotamena yaṁ vuttaṁ kāraṇaṁ, tassa anukāraṇaṁ katheyyāma. **Sahadhammiko vādānupāto**ti parehi vuttakāraṇena sakāraṇo hutvā samaṇassa Gotamassa vādānupāto vādappavatti viññūhi garahitabbaṁ kāraṇaṁ koci appamattakopi kathaṁ nāgaccheyya. Idaṁ vuttaṁ hoti—kathaṁ sabbākārenapi samaṇassa Gotamassa vāde gārayhaṁ kāraṇaṁ na bhaveyyāti.

နိဿယံ ဂဟေတွာ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ပူရေန္တော ဒွေမာတိကာ ပဂုဏံ ကတွာ ကမ္မာကမ္မံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ယာဝ အရဟတ္တာ နိဇ္ဇဋံ ကတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညေ ဝသန္တော ပထဝီကသိဏာဒီသု ကမ္မံ အာရဘတိ၊ တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ နိဿာယ ဒုဗ္ဗလပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဒဿ သဒ္ဓူပနိသံ ပါမောဇ္ဇံ၊ တံ ဗလဝပီတိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဗလဝပီတိ ဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ၊ သာ အပ္ပနာပုဗ္ဗဘာဂသုခဿ၊ တံ သုခံ ပါဒကဇ္ဈာနသမာဓိဿ။ သော သမာဓိနာ စိတ္တကလ္လတံ ဇနေတွာ တရုဏဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောတိ။ ဣစ္စဿ ပါဒကဇ္ဈာနသမာဓိ တရုဏဝိပဿနာယ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တရုဏဝိပဿနာ ဗလဝဝိပဿနာယ၊ ဗလဝဝိပဿနာ မဂ္ဂဿ၊ မဂ္ဂေါ ဖလဝိမုတ္တိယာ၊ ဖလဝိမုတ္တိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဿာတိ။ ဧဝံ ဒေဝဿ အနုပုဗ္ဗေန သာဂရံ ပူရေတွာ ဌိတကာလော ဝိယ ခီဏာသဝဿ ဝိမုတ္တိသာဂရံ ပူရေတွာ ဌိတကာလော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။ ။တတိယံ။

၄-အညတိတ္ထိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄။ စတုတ္ထေ **ပါဝိသီ**တိ ပဝိဋ္ဌော။ သော စ န တာဝ ပဝိဋ္ဌော၊ “ပဝိသိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တတ္တာ ပန ဧဝံ ဝုတ္တော။ ယထာ ကိံ? ယထာ “ဂါမံ ဂမိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တပုရိသော တံ ဂါမံ အပ္ပတ္တောပိ “ကဟံ ဣတ္ထန္နာမော”တိ ဝုတ္တေ “ဂါမံ ဂတော”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ။ **အတိပ္ပဂေါ**တိ တဒါ ကိရ ထေရဿ အတိပ္ပဂေါယေဝ နိက္ခန္တဒိဝသော အဟောသိ၊ အတိပ္ပဂေါယေဝ နိက္ခန္တဘိက္ခူ ဗောဓိယင်္ဂဏေ စေတိယင်္ဂဏေ နိဝါသနပါရုပနဋ္ဌာနေတိ ဣမေသု ဌာနေသု ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ ဟောတိ၊ တာဝ ပပဉ္စံ ကရောန္တိ။ ထေရဿ ပန “ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ ဟောတိ၊ တာဝ ပရိဗ္ဗာဇကေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဒွေကထာဝါရေ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တယတော **ယံနူနာဟ**န္တိ ဧတဒဟောသိ။ **ပရိဗ္ဗာဇကာနံ အာရာမော**တိ သော ကိရ အာရာမော ဒက္ခိဏဒွါရဿ စ ဝေဠုဝနဿ စ အန္တရာ အဟောသိ။ **ဣဓာ**တိ ဣမေသု စတူသု ဝါဒေသု။ **ကိံဝါဒီ ကိမက္ခာယီ**တိ ကိံ ဝဒတိ ကိံ အာစိက္ခတိ၊ ကိံ ဧတ္ထ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဒဿနန္တိ ပုစ္ဆန္တိ။ **ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မံ ဗျာကရေယျာမာ**တိ ဘောတာ ဂေါတမေန ယံ ဝုတ္တံ ကာရဏံ၊ တဿ အနုကာရဏံ ကထေယျာမ။ **သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုပါတော**တိ ပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏော ဟုတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒါနုပါတော ဝါဒပ္ပဝတ္တိ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗံ ကာရဏံ ကောစိ အပ္ပမတ္တကောပိ ကထံ နာဂစ္ဆေယျ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ကထံ သဗ္ဗာကာရေနပိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒေ ဂါရယှံ ကာရဏံ န ဘဝေယျာတိ။

Iti vadanti phassapaccayā dukkhanti evaṁ vadantoti attho. **Tatrā**ti tesu catūsu vādesu. **Te vata aññatra phassā**ti idaṁ “tadapi phassapaccayā”ti paṭiññāya sādhakavacanaṁ. Yasmā hi na vinā phassena dukkhapaṭisaṁvedanā atthi, tasmā jānitabbametaṁ yathā “tadapi phassapaccayā”ti ayamettha adhippāyo.

Sādhu sādhu Ānandāti ayaṁ sādhukāro Sāriputtattherassa dinno, Ānandattherena pana saddhiṁ Bhagavā āmantesi[1]. **Ekamidāhan**ti ettha **idhā**ti nipātamattaṁ, ekaṁ samayanti attho. Idaṁ vacanaṁ “na kevalaṁ Sāriputtova Rājagahaṁ paviṭṭho, ahampi pāvisiṁ. Na kevalañca tassevāyaṁ vitakko uppanno, mayhampi uppajji. Na kevalañca tasseva sā titthiyehi saddhiṁ kathā jātā, mayhampi jātapubbā”ti dassanatthaṁ vuttaṁ.

Acchariyaṁ abbhutanti ubhayampetaṁ vimhayadīpanameva. Vacanattho panettha accharaṁ paharituṁ yuttanti acchariyaṁ. Abhūtapubbaṁ bhūtanti abbhutaṁ. **Ekena padenā**ti “phassapaccayā dukkhan”ti iminā ekena padena. Etena hi sabbavādānaṁ paṭikkhepattho vutto. **Esevattho**ti esoyeva phassapaccayā dukkhanti paṭiccasamuppādattho. **Taññevettha paṭibhātū**ti taññevettha upaṭṭhātu. Idāni thero jarāmaraṇādikāya paṭiccasamuppādakathāya taṁ atthagambhīrañceva gambhīrāvabhāsañca karonto **sace maṁ bhante**ti-ādiṁ vatvā yaṁmūlakā kathā uppannā, tadeva padaṁ gahetvā vivaṭṭaṁ dassento **channaṁtvevā**ti-ādimāha. Sesaṁ uttānamevāti. . Catutthaṁ.

5. Bhūmijasuttavaṇṇanā

25-26. Pañcame **Bhūmijo**ti tassa therassa nāmaṁ. Sesamidhāpi purimasutte vuttanayeneva veditabbaṁ. Ayaṁ pana viseso—yasmā idaṁ sukhadukkhaṁ na kevalaṁ phassapaccayā uppajjati, kāyenapi kariyamānaṁ karīyati, vācāyapi manasāpi, attanāpi kariyamānaṁ karīyati, parenapi kariyamānaṁ karīyati, sampajānenapi kariyamānaṁ karīyati, asampajānenapi, tasmā tassa aparampi paccayavisesaṁ dassetuṁ **kāye vā hānanda satī**ti-ādimāha. **Kāyasañcetanāhetū**ti kāyadvāre uppannacetanāhetu. Vacīsañcetanāmanosañcetanāsupi eseva nayo. Ettha ca kāyadvāre

1. Manteti (Sī)

ဣတိ ဝဒန္တိ ဖဿပစ္စယာ ဒုက္ခန္တိ ဧဝံ ဝဒန္တောတိ အတ္ထော။ **တတြာ**တိ တေသု စတူသု ဝါဒေသု။ **တေ ဝတ အညတြ ဖဿာ**တိ ဣဒံ “တဒပိ ဖဿပစ္စယာ”တိ ပဋိညာယ သာဓကဝစနံ။ ယသ္မာ ဟိ န ဝိနာ ဖဿေန ဒုက္ခပဋိသံဝေဒနာ အတ္ထိ၊ တသ္မာ ဇာနိတဗ္ဗမေတံ ယထာ “တဒပိ ဖဿပစ္စယာ”တိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။

သာဓု သာဓု အာနန္ဒာတိ အယံ သာဓုကာရော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဒိန္နော၊ အာနန္ဒတ္ထေရေန ပန သဒ္ဓိံ ဘဂဝါ အာမန္တေသိ[1]။ **ဧကမိဒါဟ**န္တိ ဧတ္ထ **ဣဓာ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ ဧကံ သမယန္တိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝစနံ “န ကေဝလံ သာရိပုတ္တောဝ ရာဇဂဟံ ပဝိဋ္ဌော၊ အဟမ္ပိ ပါဝိသိံ။ န ကေဝလဉ္စ တဿေဝါယံ ဝိတက္ကော ဥပ္ပန္နော၊ မယှမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ န ကေဝလဉ္စ တဿေဝ သာ တိတ္ထိယေဟိ သဒ္ဓိံ ကထာ ဇာတာ၊ မယှမ္ပိ ဇာတပုဗ္ဗာ”တိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

အစ္ဆရိယံ အဗ္ဘုတန္တိ ဥဘယမ္ပေတံ ဝိမှယဒီပနမေဝ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ အစ္ဆရံ ပဟရိတုံ ယုတ္တန္တိ အစ္ဆရိယံ။ အဘူတပုဗ္ဗံ ဘူတန္တိ အဗ္ဘုတံ။ **ဧကေန ပဒေနာ**တိ “ဖဿပစ္စယာ ဒုက္ခ”န္တိ ဣမိနာ ဧကေန ပဒေန။ ဧတေန ဟိ သဗ္ဗဝါဒါနံ ပဋိက္ခေပတ္ထော ဝုတ္တော။ **ဧသေဝတ္ထော**တိ ဧသောယေဝ ဖဿပစ္စယာ ဒုက္ခန္တိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒတ္ထော။ **တညေဝေတ္ထ ပဋိဘာတူ**တိ တညေဝေတ္ထ ဥပဋ္ဌာတု။ ဣဒါနိ ထေရော ဇရာမရဏာဒိကာယ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာယ တံ အတ္ထဂမ္ဘီရဉ္စေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသဉ္စ ကရောန္တော **သစေ မံ ဘန္တေ**တိ အာဒိံ ဝတွာ ယံမူလကာ ကထာ ဥပ္ပန္နာ၊ တဒေဝ ပဒံ ဂဟေတွာ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေန္တော **ဆန္နံတွေဝါ**တိအာဒိမာဟ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဘူမိဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၅-၂၆။ ပဉ္စမေ **ဘူမိဇော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယံ ပန ဝိသေသော—ယသ္မာ ဣဒံ သုခဒုက္ခံ န ကေဝလံ ဖဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကာယေနပိ ကရိယမာနံ ကရီယတိ၊ ဝါစာယပိ မနသာပိ၊ အတ္တနာပိ ကရိယမာနံ ကရီယတိ၊ ပရေနပိ ကရိယမာနံ ကရီယတိ၊ သမ္ပဇာနေနပိ ကရိယမာနံ ကရီယတိ၊ အသမ္ပဇာနေနပိ၊ တသ္မာ တဿ အပရမ္ပိ ပစ္စယဝိသေသံ ဒဿေတုံ **ကာယေ ဝါ ဟာနန္ဒ သတီ**တိအာဒိမာဟ။ **ကာယသဉ္စေတနာဟေတူ**တိ ကာယဒွါရေ ဥပ္ပန္နစေတနာဟေတု။ ဝစီသဉ္စေတနာမနောသဉ္စေတနာသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧတ္ထ စ ကာယဒွါရေ

၁-မန္တေတိ (သီ)

kāmāvacarakusalākusalavasena vīsati cetanā labbhanti, tathā vacīdvāre. Manodvāre navahi rūpārūpacetanāhi saddhiṁ ekūnatiṁsāti tīsu dvāresu ekūnasattati cetanā honti, tappaccayaṁ vipākasukhadukkhaṁ dassitaṁ. **Avijjāpaccayā cā**ti idaṁ tāpi cetanā avijjāpaccayā hontīti dassanatthaṁ vuttaṁ. Yasmā pana taṁ yathāvuttacetanābhedaṁ kāyasaṅkhārañceva vacīsaṅkhārañca manosaṅkhārañca parehi anussāhito sāmaṁ asaṅkhārikacittena karoti, parehi kāriyamāno sasaṅkhārikacittenāpi karoti, “idaṁ nāma kammaṁ karoti, tassa evarūpo nāma vipāko bhavissatī”ti evaṁ kammañca vipākañca jānantopi karoti, mātāpitūsu cetiyavandanādīni karontesu anukarontā dārakā viya kevalaṁ kammameva jānanto “imassa pana kammassa ayaṁ vipāko”ti vipākaṁ ajānantopi karoti, tasmā taṁ dassetuṁ **sāmaṁ vā taṁ Ānanda kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharotī**ti-ādi vuttaṁ.

Imesu Ānanda dhammesūti ye ime “sāmaṁ vā taṁ Ānanda kāyasaṅkhāran”ti-ādīsu catūsu ṭhānesu vuttā chasattati dvesatā cetanādhammā, imesu dhammesu avijjā upanissayakoṭiyā anupatitā. Sabbepi hi te “avijjāpaccayā saṅkhārā”ti ettheva saṅgahaṁ gacchanti. Idāni vivaṭṭaṁ dassento **avijjāya tvevā**ti-ādimāha. **So kāyo na hotī**ti yasmiṁ kāye sati kāyasañcetanāpaccayaṁ ajjhattaṁ sukhadukkhaṁ uppajjati, so kāyo na hoti. Vācāmanesupi eseva nayo. Apica kāyoti cetanākāyo, vācāpi cetanāvācā, manopi kammamanoyeva. Dvārakāyo vā kāyo. Vācāmanesupi eseva nayo. Khīṇāsavo cetiyaṁ vandati, dhammaṁ bhaṇati, kammaṭṭhānaṁ manasi karoti, kathamassa kāyādayo na hontīti?[1] Avipākattā. Khīṇāsavena hi kataṁ kammaṁ neva kusalaṁ hoti nākusalaṁ, avipākaṁ hutvā kiriyāmatte tiṭṭhati, tenassa te kāyādayo na hontīti vuttaṁ.

Khettaṁ taṁ na hotīti-ādīsupi viruhanaṭṭhena taṁ khettaṁ na hoti, patiṭṭhānaṭṭhena vatthu na hoti, paccayaṭṭhena āyatanaṁ na hoti, kāraṇaṭṭhena adhikaraṇaṁ na hoti. Sañcetanāmūlakaṁ hi ajjhattaṁ

1. Athassa kāyo khettaṁ na hotīti (Sī)

ကာမာဝစရကုသလာကုသလဝသေန ဝီသတိ စေတနာ လဗ္ဘန္တိ၊ တထာ ဝစီဒွါရေ။ မနောဒွါရေ နဝဟိ ရူပါရူပစေတနာဟိ သဒ္ဓိံ ဧကူနတိံသာတိ တီသု ဒွါရေသု ဧကူနသတ္တတိ စေတနာ ဟောန္တိ၊ တပ္ပစ္စယံ ဝိပါကသုခဒုက္ခံ ဒဿိတံ။ **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ စာ**တိ ဣဒံ တာပိ စေတနာ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ ဟောန္တီတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန တံ ယထာဝုတ္တစေတနာဘေဒံ ကာယသင်္ခါရဉ္စေဝ ဝစီသင်္ခါရဉ္စ မနောသင်္ခါရဉ္စ ပရေဟိ အနုဿာဟိတော သာမံ အသင်္ခါရိကစိတ္တေန ကရောတိ၊ ပရေဟိ ကာရိယမာနော သသင်္ခါရိကစိတ္တေနာပိ ကရောတိ၊ “ဣဒံ နာမ ကမ္မံ ကရောတိ၊ တဿ ဧဝရူပေါ နာမ ဝိပါကော ဘဝိဿတီ”တိ ဧဝံ ကမ္မဉ္စ ဝိပါကဉ္စ ဇာနန္တောပိ ကရောတိ၊ မာတာပိတူသု စေတိယဝန္ဒနာဒီနိ ကရောန္တေသု အနုကရောန္တာ ဒါရကာ ဝိယ ကေဝလံ ကမ္မမေဝ ဇာနန္တော “ဣမဿ ပန ကမ္မဿ အယံ ဝိပါကော”တိ ဝိပါကံ အဇာနန္တောပိ ကရောတိ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေတုံ **သာမံ ဝါ တံ အာနန္ဒ ကာယသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ဣမေသု အာနန္ဒ ဓမ္မေသူတိ ယေ ဣမေ “သာမံ ဝါ တံ အာနန္ဒ ကာယသင်္ခါရ”န္တိအာဒီသု စတူသု ဌာနေသု ဝုတ္တာ ဆသတ္တတိ ဒွေသတာ စေတနာဓမ္မာ၊ ဣမေသု ဓမ္မေသု အဝိဇ္ဇာ ဥပနိဿယကောဋိယာ အနုပတိတာ။ သဗ္ဗေပိ ဟိ တေ “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ”တိ ဧတ္ထေဝ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေန္တော **အဝိဇ္ဇာယ တွေဝါ**တိအာဒိမာဟ။ **သော ကာယော န ဟောတီ**တိ ယသ္မိံ ကာယေ သတိ ကာယသဉ္စေတနာပစ္စယံ အဇ္ဈတ္တံ သုခဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော ကာယော န ဟောတိ။ ဝါစာမနေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အပိစ ကာယောတိ စေတနာကာယော၊ ဝါစာပိ စေတနာဝါစာ၊ မနောပိ ကမ္မမနောယေဝ။ ဒွါရကာယော ဝါ ကာယော။ ဝါစာမနေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ခီဏာသဝေါ စေတိယံ ဝန္ဒတိ၊ ဓမ္မံ ဘဏတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရောတိ၊ ကထမဿ ကာယာဒယော န ဟောန္တီတိ?[1] အဝိပါကတ္တာ။ ခီဏာသဝေန ဟိ ကတံ ကမ္မံ နေဝ ကုသလံ ဟောတိ နာကုသလံ၊ အဝိပါကံ ဟုတွာ ကိရိယာမတ္တေ တိဋ္ဌတိ၊ တေနဿ တေ ကာယာဒယော န ဟောန္တီတိ ဝုတ္တံ။

ခေတ္တံ တံ န ဟောတီတိအာဒီသုပိ ဝိရုဟနဋ္ဌေန တံ ခေတ္တံ န ဟောတိ၊ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝတ္ထု န ဟောတိ၊ ပစ္စယဋ္ဌေန အာယတနံ န ဟောတိ၊ ကာရဏဋ္ဌေန အဓိကရဏံ န ဟောတိ။ သဉ္စေတနာမူလကံ ဟိ အဇ္ဈတ္တံ

၁-အထဿ ကာယော ခေတ္တံ န ဟောတီတိ (သီ)

sukhadukkhaṁ uppajjeyya, sā sañcetanā etesaṁ viruhanādīnaṁ atthānaṁ[1] abhāvena tassa sukhadukkhassa neva khettaṁ, na vatthu, na āyatanaṁ, na adhikaraṇaṁ hotīti. Imasmiṁ sutte vedanādīsu[2] sukhadukkhameva kathitaṁ, tañca kho vipākamevāti. . Pañcamaṁ.

Chaṭṭhaṁ upavāṇasuttaṁ uttānameva. Ettha pana vaṭṭadukkhameva kathitanti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Paccayasuttavaṇṇanā

27-28. Sattame paṭipāṭiyā vuttesu pariyosānapadaṁ gahetvā **katamañca bhikkhave jarāmaraṇan**ti-ādi vuttaṁ. **Evaṁ paccayaṁ pajānātī**ti evaṁ dukkhasaccavasena paccayaṁ jānāti. Paccayasamudayādayopi samudayasaccādīnaṁyeva vasena veditabbā. **Diṭṭhisampanno**ti maggadiṭṭhiyā sampanno. **Dassanasampanno**ti tasseva vevacanaṁ. **Āgato imaṁ saddhamman**ti maggasaddhammaṁ āgato. **Passatī**ti maggasaddhammameva passati. **Sekkhena ñāṇenā**ti maggañāṇeneva. **Sekkhāya vijjāyā**ti maggavijjāya eva. **Dhammasotaṁ samāpanno**ti maggasaṅkhātameva dhammasotaṁ samāpanno. **Ariyo**ti puthujjanabhūmiṁ atikkanto. **Nibbedhikapañño**ti nibbedhikapaññāya samannāgato. **Amatadvāraṁ āhacca tiṭṭhatī**ti amataṁ nāma nibbānaṁ, tassa dvāraṁ ariyamaggaṁ āhacca tiṭṭhatīti. Aṭṭhamaṁ uttānameva. . Sattama-aṭṭhamāni.

9. Samaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

29-30. Navamaṁ akkharabhāṇakānaṁ bhikkhūnaṁ ajjhāsayena vuttaṁ. Te hi **parī**ti upasaggaṁ pakkhipitvā vuccamāne paṭivijjhituṁ sakkonti. . Navamaṁ.

Dasame sabbaṁ uttānameva. Imesu dvīsu suttesu catusaccapaṭivedhova kathito. . Dasamaṁ.

Dasabalavaggo tatiyo.

1. Attānaṁ (Sī) 2. Vedanādi (Sī)

သုခဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သာ သဉ္စေတနာ ဧတေသံ ဝိရုဟနာဒီနံ အတ္ထာနံ[၁] အဘာဝေန တဿ သုခဒုက္ခဿ နေဝ ခေတ္တံ, န ဝတ္ထု, န အာယတနံ, န အဓိကရဏံ ဟောတီတိ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝေဒနာဒီသု[၂] သုခဒုက္ခမေဝ ကထိတံ၊ တဉ္စ ခေါ ဝိပါကမေဝါတိ။ ။ပဉ္စမံ။

ဆဋ္ဌံ ဥပဝါဏသုတ္တံ ဥတ္တာနမေဝ။ ဧတ္ထ ပန ဝဋ္ဋဒုက္ခမေဝ ကထိတန္တိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၇-၂၈။ သတ္တမေ ပဋိပါဋိယာ ဝုတ္တေသု ပရိယောသာနပဒံ ဂဟေတွာ **ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဇရာမရဏန္တိ**အာဒိ ဝုတ္တံ။ **ဧဝံ ပစ္စယံ ပဇာနာတီ**တိ ဧဝံ ဒုက္ခသစ္စဝသေန ပစ္စယံ ဇာနာတိ။ ပစ္စယသမုဒယာဒယောပိ သမုဒယသစ္စာဒီနံယေဝ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော**တိ မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သမ္ပန္နော။ **ဒဿနသမ္ပန္နော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အာဂတော ဣမံ သဒ္ဓမ္မန္တိ** မဂ္ဂသဒ္ဓမ္မံ အာဂတော။ **ပဿတီ**တိ မဂ္ဂသဒ္ဓမ္မမေဝ ပဿတိ။ **သေက္ခေန ဉာဏေနာ**တိ မဂ္ဂဉာဏေနေဝ။ **သေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာယာ**တိ မဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ဧဝ။ **ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော**တိ မဂ္ဂသင်္ခါတမေဝ ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော။ **အရိယော**တိ ပုထုဇ္ဇနဘူမိံ အတိက္ကန္တော။ **နိဗ္ဗေဓိကပညော**တိ နိဗ္ဗေဓိကပညာယ သမန္နာဂတော။ **အမတဒွါရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတီ**တိ အမတံ နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ တဿ ဒွါရံ အရိယမဂ္ဂံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတီတိ။ အဋ္ဌမံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။သတ္တမအဋ္ဌမာနိ။

၉-သမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၉-၃၀။ နဝမံ အက္ခရဘာဏကာနံ ဘိက္ခူနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ တေ ဟိ **ပရီ**တိ ဥပသဂ္ဂံ ပက္ခိပိတွာ ဝုစ္စမာနေ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သက္ကောန္တိ။ ။နဝမံ။

ဒသမေ သဗ္ဗံ ဥတ္တာနမေဝ။ ဣမေသု ဒွီသု သုတ္တေသု စတုသစ္စပဋိဝေဓောဝ ကထိတော။ ။ဒသမံ။

ဒသဗလဝဂ္ဂေါ တတိယော။

၁-အတ္တာနံ (သီ) ၂-ဝေဒနာဒိ (သီ)

4. Kaḷārakhattiyavagga

1. Bhūtasuttavaṇṇanā

31. Kaḷārakhattiyavaggassa paṭhame **Ajitapañhe**ti Ajitamāṇavena pucchitapañhe. **Saṅkhātadhammāse**ti saṅkhātadhammā vuccanti ñātadhammā tulitadhammā tīritadhammā. **Sekkhā**ti satta sekkhā. **Puthū**ti teyeva satta jane sandhāya puthūti vuttaṁ. **Idhā**ti imasmiṁ sāsane. **Nipako**ti nepakkaṁ vuccati paññā, tāya samannāgatattā nipako[1], tvaṁ paṇḍito pabrūhīti yācati. **Iriyan**ti vuttiṁ ācāraṁ gocaraṁ vihāraṁ paṭipattiṁ. **Mārisā**ti Bhagavantaṁ ālapati. Sekkhānañca saṅkhātadhammānañca khīṇāsavānañca paṭipattiṁ mayā pucchito paṇḍita mārisa mayhaṁ kathehīti ayamettha saṅkhepattho.

Tuṇhī ahosīti kasmā yāva tatiyaṁ puṭṭho tuṇhī ahosi, kiṁ pañhe kaṅkhati, udāhu ajjhāsayeti. Ajjhāsaye kaṅkhati, no pañhe. Evaṁ kirassa ahosi "Satthā maṁ sekkhāsekkhānaṁ āgamanīyapaṭipadaṁ kathāpetukāmo, sā ca khandhavasena dhātuvasena āyatanavasena paccayākāravasenāti bahūhi kāraṇehi sakkā kathetuṁ, kathaṁ kathento nu kho Satthu ajjhāsayaṁ gahetvā kathetuṁ sakkhissāmī"ti. Atha Satthā cintesi "thapetvā maṁ añño pattaṁ ādāya caranto sāvako nāma paññāya Sāriputtasamo natthi, ayampi mayā pañhaṁ puṭṭho yāva tatiyaṁ tuṇhī eva, pañhe nu kho kaṅkhati, udāhu ajjhāsaye"ti. Atha "ajjhāsaye"ti ñatvā pañhakathanatthāya nayaṁ dadamāno **bhūtamidanti Sāriputta passasī**ti āha.

Tattha **bhūtan**ti jātaṁ nibbattaṁ, khandhapañcakassetaṁ nāmaṁ. Iti Satthā "pañcakkhandhavasena Sāriputta imaṁ pañhaṁ kathehī"ti therassa nayaṁ deti. Sahanayadānena pana therassa tīre ṭhitapurisassa vivaṭo ekaṅgaṇo mahāsamuddo viya nayasatena nayasahassena pañhabyākaraṇaṁ upaṭṭhāsi. Atha naṁ byākaronto **bhūtamidanti bhante**ti-ādimāha. Tattha **bhūtamidan**ti idaṁ nibbattaṁ khandhapañcakaṁ. **Sammappaññāya passatī**ti saha vipassanāya maggapaññāya sammā passati. **Paṭipanno hotī**ti sīlato paṭṭhāya yāva arahattamaggā

1. Samannāgato nipako (Syā), samannāgataṁ Tathāgataṁ nipako (Ka)

၄-ကဠာရခတ္တိယဝဂ္ဂ

၁-ဘူတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၁။ ကဠာရခတ္တိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အဇိတပဉှေ**တိ အဇိတမာဏဝေန ပုစ္ဆိတပဉှေ။ **သင်္ခါတဓမ္မာသေ**တိ သင်္ခါတဓမ္မာ ဝုစ္စန္တိ ဉာတဓမ္မာ တုလိတဓမ္မာ တီရိတဓမ္မာ။ **သေက္ခာ**တိ သတ္တ သေက္ခာ။ **ပုထူ**တိ တေယေဝ သတ္တ ဇနေ သန္ဓာယ ပုထူတိ ဝုတ္တံ။ **ဣဓာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ **နိပကော**တိ နေပက္ကံ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ သမန္နာဂတတ္တာ နိပကော[၁]၊ တွံ ပဏ္ဍိတော ပဗြူဟီတိ ယာစတိ။ **ဣရိယ**န္တိ ဝုတ္တိံ အာစာရံ ဂေါစရံ ဝိဟာရံ ပဋိပတ္တိံ။ **မာရိသာ**တိ ဘဂဝန္တံ အာလပတိ။ သေက္ခာနဉ္စ သင်္ခါတဓမ္မာနဉ္စ ခီဏာသဝါနဉ္စ ပဋိပတ္တိံ မယာ ပုစ္ဆိတော ပဏ္ဍိတ မာရိသ မယှံ ကထေဟီတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။

တုဏှီ အဟောသီတိ ကသ္မာ ယာဝ တတိယံ ပုဋ္ဌော တုဏှီ အဟောသိ၊ ကိံ ပဉှေ ကင်္ခတိ၊ ဥဒါဟု အဇ္ဈာသယေတိ။ အဇ္ဈာသယေ ကင်္ခတိ, နော ပဉှေ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သတ္ထာ မံ သေက္ခာသေက္ခာနံ အာဂမနီယပဋိပဒံ ကထာပေတုကာမော၊ သာ စ ခန္ဓဝသေန ဓာတုဝသေန အာယတနဝသေန ပစ္စယာကာရဝသေနာတိ ဗဟူဟိ ကာရဏေဟိ သက္ကာ ကထေတုံ၊ ကထံ ကထေန္တော နု ခေါ သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတွာ ကထေတုံ သက္ခိဿာမီ"တိ။ အထ သတ္ထာ စိန္တေသိ "ဌပေတွာ မံ အညော ပတ္တံ အာဒါယ စရန္တော သာဝကော နာမ ပညာယ သာရိပုတ္တသမော နတ္ထိ၊ အယမ္ပိ မယာ ပဉှံ ပုဋ္ဌော ယာဝ တတိယံ တုဏှီ ဧဝ၊ ပဉှေ နု ခေါ ကင်္ခတိ၊ ဥဒါဟု အဇ္ဈာသယေ"တိ။ အထ "အဇ္ဈာသယေ"တိ ဉတွာ ပဉှကထနတ္ထာယ နယံ ဒဒမာနော **ဘူတမိဒန္တိ သာရိပုတ္တ ပဿသီ**တိ အာဟ။

တတ္ထ **ဘူတ**န္တိ ဇာတံ နိဗ္ဗတ္တံ၊ ခန္ဓပဉ္စကဿေတံ နာမံ။ ဣတိ သတ္ထာ "ပဉ္စက္ခန္ဓဝသေန သာရိပုတ္တ ဣမံ ပဉှံ ကထေဟီ"တိ ထေရဿ နယံ ဒေတိ။ သဟနယဒါနေန ပန ထေရဿ တီရေ ဌိတပုရိသဿ ဝိဝဋော ဧကင်္ဂဏော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ နယသတေန နယသဟဿေန ပဉှဗျာကရဏံ ဥပဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဗျာကရောန္တော **ဘူတမိဒန္တိ ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဘူတမိဒ**န္တိ ဣဒံ နိဗ္ဗတ္တံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ **သမ္မပ္ပညာယ ပဿတီ**တိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ သမ္မာ ပဿတိ။ **ပဋိပန္နော ဟောတီ**တိ သီလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ

၁-သမန္နာဂတော နိပကော (သျာ)၊ သမန္နာဂတံ တထာဂတံ နိပကော (က)

nibbidādīnaṁ atthāya paṭipanno hoti. **Tadāhārasambhavan**ti idaṁ kasmā ārabhi? Etaṁ khandhapañcakaṁ āhāraṁ paṭicca ṭhitaṁ, tasmā taṁ āhārasambhavaṁ nāma katvā dassetuṁ idaṁ ārabhi. Iti imināpi pariyāyena sekkhapaṭipadā kathitā hoti. **Tadāhāranirodhā**ti tesaṁ āhārānaṁ nirodhena. Idaṁ kasmā ārabhi? Taṁ hi khandhapañcakaṁ āhāranirodhā nirujjhati, tasmā taṁ āhāranirodhasambhavaṁ nāma katvā dassetuṁ idaṁ ārabhi. Iti imināpi pariyāyena sekkhasseva paṭipadā kathitā. **Nibbidā**ti-ādīni sabbāni kāraṇavacanānīti veditabbāni. **Anupādā vimutto**ti catūhi upādānehi kañci dhammaṁ agahetvā vimutto. **Sādhu sādhū**ti iminā therassa byākaraṇaṁ sampahaṁsetvā sayampi tatheva byākaronto puna "bhūtamidan"ti-ādimāhāti. . Paṭhamaṁ.

2. Kaḷārasuttavaṇṇanā

32. Dutiye **Kaḷārakhattiyo**ti tassa therassa nāmaṁ. Dantā panassa kaḷārā visamasaṇṭhānā, tasmā "Kaḷāro"ti vuccati. **Hīnāyāvatto**ti hīnassa gihibhāvassa atthāya nivatto. **Assāsamalatthā**ti assāsaṁ avassayaṁ patiṭṭhaṁ na hi nūna[1] alattha, tayo magge tīṇi ca phalāni nūna nālatthāti dīpeti. Yadi hi tāni labheyya, na sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatteyyāti ayaṁ therassa adhippāyo. **Na khvāhaṁ āvuso**ti ahaṁ kho āvuso "assāsaṁ patto, na patto"ti na kaṅkhāmi. Therassa hi sāvakapāramīñāṇaṁ avassayo, tasmā so na kaṅkhati. **Āyatiṁ panāvuso**ti iminā "āyatiṁ paṭisandhi tumhākaṁ ugghāṭitā, na ugghāṭitā"ti arahattappattiṁ pucchati. **Na khvāhaṁ āvuso vicikicchāmī**ti iminā thero tattha vicikicchābhāvaṁ dīpeti.

Yena Bhagavā tenupasaṅkamīti "imaṁ sutakāraṇaṁ Bhagavato ārocessāmī"ti upasaṅkami. **Aññā byākatā**ti arahattaṁ byākataṁ. **Khīṇā jātī**ti na therena evaṁ byākatā, ayaṁ pana thero tuṭṭho pasanno evaṁ padabyañjanāni āropetvā āha. **Aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesī**ti taṁ sutvā Satthā cintesi "Sāriputto dhīro gambhīro, na so kenaci kāraṇena evaṁ byākarissati, saṁkhittena pana pañho

1. Nahanūna (Sī)

နိဗ္ဗိဒါဒီနံ အတ္ထာယ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ **တဒါဟာရသမ္ဘဝ**န္တိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဘိ? ဧတံ ခန္ဓပဉ္စကံ အာဟာရံ ပဋိစ္စ ဌိတံ၊ တသ္မာ တံ အာဟာရသမ္ဘဝံ နာမ ကတွာ ဒဿေတုံ ဣဒံ အာရဘိ။ ဣတိ ဣမိနာပိ ပရိယာယေန သေက္ခပဋိပဒါ ကထိတာ ဟောတိ။ **တဒါဟာရနိရောဓာ**တိ တေသံ အာဟာရာနံ နိရောဓေန။ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဘိ? တံ ဟိ ခန္ဓပဉ္စကံ အာဟာရနိရောဓာ နိရုဇ္ဈတိ၊ တသ္မာ တံ အာဟာရနိရောဓသမ္ဘဝံ နာမ ကတွာ ဒဿေတုံ ဣဒံ အာရဘိ။ ဣတိ ဣမိနာပိ ပရိယာယေန သေက္ခဿေဝ ပဋိပဒါ ကထိတာ။ **နိဗ္ဗိဒါ**တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ ကာရဏဝစနာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော**တိ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ကဉ္စိ ဓမ္မံ အဂဟေတွာ ဝိမုတ္တော။ **သာဓု သာဓူ**တိ ဣမိနာ ထေရဿ ဗျာကရဏံ သမ္ပဟံသေတွာ သယမ္ပိ တထေဝ ဗျာကရောန္တော ပုန "ဘူတမိဒ"န္တိအာဒိမာဟာတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ကဠာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂။ ဒုတိယေ **ကဠာရခတ္တိယော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ ဒန္တာ ပနဿ ကဠာရာ ဝိသမသဏ္ဌာနာ၊ တသ္မာ "ကဠာရော"တိ ဝုစ္စတိ။ **ဟီနာယာဝတ္တော**တိ ဟီနဿ ဂိဟိဘာဝဿ အတ္ထာယ နိဝတ္တော။ **အဿာသမလတ္ထာ**တိ အဿာသံ အဝဿယံ ပတိဋ္ဌံ န ဟိ နူန[၁] အလတ္ထ၊ တယော မဂ္ဂေ တီဏိ စ ဖလာနိ နူန နာလတ္ထာတိ ဒီပေတိ။ ယဒိ ဟိ တာနိ လဘေယျ၊ န သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တေယျာတိ အယံ ထေရဿ အဓိပ္ပါယော။ **န ခွါဟံ အာဝုသော**တိ အဟံ ခေါ အာဝုသော "အဿာသံ ပတ္တော, န ပတ္တော"တိ န ကင်္ခါမိ။ ထေရဿ ဟိ သာဝကပါရမီဉာဏံ အဝဿယော၊ တသ္မာ သော န ကင်္ခတိ။ **အာယတိံ ပနာဝုသော**တိ ဣမိနာ "အာယတိံ ပဋိသန္ဓိ တုမှာကံ ဥဂ္ဃာဋိတာ, န ဥဂ္ဃာဋိတာ"တိ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ပုစ္ဆတိ။ **န ခွါဟံ အာဝုသော ဝိစိကိစ္ဆာမီ**တိ ဣမိနာ ထေရော တတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆာဘာဝံ ဒီပေတိ။

ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီတိ "ဣမံ သုတကာရဏံ ဘဂဝတော အာရောစေဿာမီ"တိ ဥပသင်္ကမိ။ **အညာ ဗျာကတာ**တိ အရဟတ္တံ ဗျာကတံ။ **ခီဏာ ဇာတီ**တိ န ထေရေန ဧဝံ ဗျာကတာ၊ အယံ ပန ထေရော တုဋ္ဌော ပသန္နော ဧဝံ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ အာရောပေတွာ အာဟ။ **အညတရံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေသီ**တိ တံ သုတွာ သတ္ထာ စိန္တေသိ "သာရိပုတ္တော ဓီရော ဂမ္ဘီရော၊ န သော ကေနစိ ကာရဏေန ဧဝံ ဗျာကရိဿတိ၊ သံခိတ္တေန ပန ပဉှော

၁-နဟာနူန (သီ)

byākato bhavissati, pakkosāpetvā naṁ pañhaṁ byākarāpessāmī”ti aññataraṁ bhikkhuṁ āmantesi.

Sace taṁ Sāriputtāti idaṁ Bhagavā “na esa attano dhammatāya aññaṁ byākarissati, pañhametaṁ pucchissāmi, taṁ kathentova aññaṁ byākarissatī”ti aññaṁ byākarāpetuṁ evaṁ pucchi. **Yaṁnidānāvuso jātī**ti āvuso ayaṁ jāti nāma yaṁpaccayā, tassa paccayassa khayā khīṇasmiṁ jātiyā paccaye jātisaṅkhātaṁ phalaṁ khīṇanti viditaṁ. Idhāpi ca thero pañhe akaṅkhitvā ajjhāsaye kaṅkhati. Evaṁ kirassa ahosi “aññā nāma taṇhā khīṇā, upādānaṁ khīṇaṁ, bhavo khīṇo, paccayo khīṇo, kilesā khīṇāti-ādīhi bahūhi kāraṇehi sakkā byākātuṁ, kathaṁ kathento pana Satthu ajjhāsayaṁ gahetuṁ sakkhissāmī”ti.

Kiñcāpi evaṁ ajjhāsaye kaṅkhati, pañhaṁ pana aṭṭhapetvāva paccayākāravasena byākāsi. Satthāpi paccayākāravaseneva byākarāpetukāmo, tasmā esa byākarontova ajjhāsayaṁ gaṇhi. Tāvadeva “gahito me Satthu ajjhāsayo”ti aññāsi. Athassa nayasatena nayasahassena pañhabyākaraṇaṁ upaṭṭhāsi. Yasmā pana Bhagavā uttari pañhaṁ pucchati, tasmā tena taṁ[1] byākaraṇaṁ anumoditanti veditabbaṁ.

Kathaṁ jānato pana teti idaṁ kasmā ārabhi? Savisaye sīhanādaṁ nadāpetuṁ. Thero kira sūkaranikhātaleṇadvāre Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasutte kathiyamāne tālavaṇṭaṁ gahetvā Satthāraṁ bījayamāno[2] ṭhito tisso vedanā pariggahetvā sāvakapāramīñāṇaṁ adhigato, ayamassa savisayo. Imasmiṁ savisaye ṭhito sīhanādaṁ nadissatīti naṁ sandhāya Satthā idaṁ pañhaṁ pucchi. **Aniccā**ti hutvā abhāvaṭṭhena aniccā. **Yadaniccaṁ taṁ dukkhan**ti ettha kiñcāpi sukhā vedanā ṭhitisukhā vipariṇāmadukkhā, dukkhā vedanā ṭhitidukkhā vipariṇāmasukhā, adukkhamasukhā ñāṇasukhā aññāṇadukkhā, vipariṇāmakoṭiyā pana sabbāva dukkhā nāma jātā. **Viditan**ti yasmā evaṁ vedanāttayaṁ dukkhanti viditaṁ, tasmā yā[3] tattha taṇhā, sā na upaṭṭhāsīti dasseti.

---

1. Netaṁ (Sī) 2. Vījayamāno (Sī), vījiyamāno (Syā) 3. Maṁ yā (Sī)

ဗျာကတော ဘဝိဿတိ၊ ပက္ကောသာပေတွာ နံ ပဉှံ ဗျာကရာပေဿာမီ”တိ အညတရံ ဘိက္ခုံ အာမန္တေသိ။

သစေ တံ သာရိပုတ္တာတိ ဣဒံ ဘဂဝါ “န ဧသ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အညံ ဗျာကရိဿတိ၊ ပဉှမေတံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ တံ ကထေန္တောဝ အညံ ဗျာကရိဿတီ”တိ အညံ ဗျာကရာပေတုံ ဧဝံ ပုစ္ဆိ။ **ယံနိဒါနာဝုသော ဇာတီ**တိ အာဝုသော အယံ ဇာတိ နာမ ယံပစ္စယာ၊ တဿ ပစ္စယဿ ခယာ ခီဏသ္မိံ ဇာတိယာ ပစ္စယေ ဇာတိသင်္ခါတံ ဖလံ ခီဏန္တိ ဝိဒိတံ။ ဣဓာပိ စ ထေရော ပဉှေ အကင်္ခိတွာ အဇ္ဈာသယေ ကင်္ခတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အညာ နာမ တဏှာ ခီဏာ၊ ဥပါဒါနံ ခီဏံ၊ ဘဝေါ ခီဏော၊ ပစ္စယော ခီဏော၊ ကိလေသာ ခီဏာတိအာဒီဟိ ဗဟူဟိ ကာရဏေဟိ သက္ကာ ဗျာကာတုံ၊ ကထံ ကထေန္တော ပန သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ။

ကိဉ္စာပိ ဧဝံ အဇ္ဈာသယေ ကင်္ခတိ၊ ပဉှံ ပန အဋ္ဌပေတွာဝ ပစ္စယာကာရဝသေန ဗျာကာသိ။ သတ္ထာပိ ပစ္စယာကာရဝသေနေဝ ဗျာကရာပေတုကာမော၊ တသ္မာ ဧသ ဗျာကရောန္တောဝ အဇ္ဈာသယံ ဂဏှိ။ တာဝဒေဝ “ဂဟိတော မေ သတ္ထု အဇ္ဈာသယော”တိ အညာသိ။ အထဿ နယသတေန နယသဟဿေန ပဉှဗျာကရဏံ ဥပဋ္ဌာသိ။ ယသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဥတ္တရိ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ တသ္မာ တေန တံ[၁] ဗျာကရဏံ အနုမောဒိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကထံ ဇာနတော ပန တေတိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဘိ? သဝိသယေ သီဟနာဒံ နဒါပေတုံ။ ထေရော ကိရ သူကရနိခါတလေဏဒွါရေ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တေ ကထိယမာနေ တာလဝဏ္ဋံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဗီဇယမာနော[၂] ဌိတော တိဿော ဝေဒနာ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သာဝကပါရမီဉာဏံ အဓိဂတော၊ အယမဿ သဝိသယော။ ဣမသ္မိံ သဝိသယေ ဌိတော သီဟနာဒံ နဒိဿတီတိ နံ သန္ဓာယ သတ္ထာ ဣဒံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ **အနိစ္စာ**တိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ **ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခ**န္တိ ဧတ္ထ ကိဉ္စာပိ သုခါ ဝေဒနာ ဌိတိသုခါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ၊ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဌိတိဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမသုခါ၊ အဒုက္ခမသုခါ ဉာဏသုခါ အညာဏဒုက္ခာ၊ ဝိပရိဏာမကောဋိယာ ပန သဗ္ဗာဝ ဒုက္ခာ နာမ ဇာတာ။ **ဝိဒိတ**န္တိ ယသ္မာ ဧဝံ ဝေဒနာတ္တယံ ဒုက္ခန္တိ ဝိဒိတံ၊ တသ္မာ ယာ[၃] တတ္ထ တဏှာ၊ သာ န ဥပဋ္ဌာသီတိ ဒဿေတိ။

၁-နေတံ (သီ) ၂-ဝိဇယမာနော (သီ)၊ ဝိဇိယမာနော (သျာ) ၃-မံ ယာ (သီ)

Sādhu sādhūti therassa vedanāparicchedajānane sampahaṁsanaṁ. Thero hi vedanā ekāti vā dve tisso catassoti vā avuttepi vuttanayena tāsaṁ tissoti paricchedaṁ aññāsi, tena taṁ Bhagavā sampahaṁsanto evamāha. **Dukkhasmin**ti idaṁ Bhagavā iminā adhippāyena āha “Sāriputta yaṁ tayā ‘iminā kāraṇena vedanāsu taṇhā na upaṭṭhāsī’ti byākataṁ, taṁ subyākataṁ. ‘Tisso vedanā’ti vibhajantena pana te atippapañco kato, taṁ ‘dukkhasmin’ti byākarontenapi hi te subyākatameva bhaveyya. Yaṁkiñci vedayitaṁ, taṁ dukkhanti ñātamattepi hi vedanāsu taṇhā na tiṭṭhati”.

Kathaṁ vimokkhāti katarā vimokkhā, katarena vimokkhena tayā aññā byākatāti attho. **Ajjhattaṁ vimokkhā**ti[1] ajjhattavimokkhena, ajjhattasaṅkhāre pariggahetvā patta-arahattenāti attho. Tattha catukkaṁ veditabbaṁ—ajjhattaṁ abhiniveso ajjhattaṁ vuṭṭhānaṁ, ajjhattaṁ abhiniveso bahiddhā vuṭṭhānaṁ, bahiddhā abhiniveso bahiddhā vuṭṭhānaṁ, bahiddhā abhiniveso ajjhattaṁ vuṭṭhānanti. Ajjhattaṁ hi abhinivesitvā bahiddhādhammāpi daṭṭhabbāyeva, bahiddhā abhinivesitvā ajjhattadhammāpi. Tasmā koci bhikkhu ajjhattaṁ saṅkhāresu ñāṇaṁ otāretvā te vavatthapetvā bahiddhā otāreti, bahiddhāpi pariggahetvā puna ajjhattaṁ otāreti, tassa ajjhattasaṅkhāre sammasanakāle maggavuṭṭhānaṁ hoti. Iti ajjhattaṁ abhiniveso ajjhattaṁ vuṭṭhānaṁ nāma. Koci ajjhattaṁ saṅkhāresu ñāṇaṁ otāretvā te vavatthapetvā bahiddhā otāreti, tassa bahiddhā saṅkhāre sammasanakāle maggavuṭṭhānaṁ hoti. Iti ajjhattaṁ abhiniveso bahiddhā vuṭṭhānaṁ nāma. Koci bahiddhā saṅkhāresu ñāṇaṁ otāretvā te vavatthapetvā ajjhattaṁ otāreti, ajjhattampi pariggahetvā puna bahiddhā otāreti, tassa bahiddhā saṅkhāre sammasanakāle maggavuṭṭhānaṁ hoti. Iti bahiddhā abhiniveso bahiddhā vuṭṭhānaṁ nāma. Koci bahiddhā saṅkhāresu ñāṇaṁ otāretvā te vavatthapetvā ajjhattaṁ otāreti, tassa ajjhattasaṅkhāre sammasanakāle maggavuṭṭhānaṁ hoti. Iti bahiddhā abhiniveso ajjhattaṁ vuṭṭhānaṁ nāma. Tatra thero “ajjhattasaṅkhāre pariggahetvā tesaṁ vavatthānakāle maggavuṭṭhānena arahattaṁ pattosmī”ti dassento **ajjhattaṁ vimokkhā khvāhaṁ āvuso**ti āha.

1. Ajjhattavimokkhāti (Sī, Syā)

သာဓု သာဓူတိ ထေရဿ ဝေဒနာပရိစ္ဆေဒဇာနနေ သမ္ပဟံသနံ။ ထေရော ဟိ ဝေဒနာ ဧကာတိ ဝါ ဒွေ တိဿော စတဿောတိ ဝါ အဝုတ္တေပိ ဝုတ္တနယေန တာသံ တိဿောတိ ပရိစ္ဆေဒံ အညာသိ၊ တေန တံ ဘဂဝါ သမ္ပဟံသန္တော ဧဝမာဟ။ **ဒုက္ခသ္မိ**န္တိ ဣဒံ ဘဂဝါ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန အာဟ “သာရိပုတ္တ ယံ တယာ ‘ဣမိနာ ကာရဏေန ဝေဒနာသု တဏှာ န ဥပဋ္ဌာသီ’တိ ဗျာကတံ၊ တံ သုဗျာကတံ။ ‘တိဿော ဝေဒနာ’တိ ဝိဘဇန္တေန ပန တေ အတိပ္ပပဉ္စော ကတော၊ တံ ‘ဒုက္ခသ္မိ’န္တိ ဗျာကရောန္တေနပိ ဟိ တေ သုဗျာကတမေဝ ဘဝေယျ။ ယံကိဉ္စိ ဝေဒယိတံ၊ တံ ဒုက္ခန္တိ ဉာတမတ္တေပိ ဟိ ဝေဒနာသု တဏှာ န တိဋ္ဌတိ”။

ကထံ ဝိမောက္ခာတိ ကတရာ ဝိမောက္ခာ၊ ကတရေန ဝိမောက္ခေန တယာ အညာ ဗျာကတာတိ အတ္ထော။ **အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာ**တိ[၁] အဇ္ဈတ္တဝိမောက္ခေန၊ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပတ္တအရဟတ္တေနာတိ အတ္ထော။ တတ္ထ စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာနံ၊ အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနံ၊ ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝေသော ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနံ၊ ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝေသော အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာနန္တိ။ အဇ္ဈတ္တံ ဟိ အဘိနိဝေသိတွာ ဗဟိဒ္ဓါဓမ္မာပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာယေဝ၊ ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝေသိတွာ အဇ္ဈတ္တဓမ္မာပိ။ တသ္မာ ကောစိ ဘိက္ခု အဇ္ဈတ္တံ သင်္ခါရေသု ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တေ ဝဝတ္ထပေတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ဩတာရေတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါပိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပုန အဇ္ဈတ္တံ ဩတာရေတိ၊ တဿ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရေ သမ္မသနကာလေ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ ကောစိ အဇ္ဈတ္တံ သင်္ခါရေသု ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တေ ဝဝတ္ထပေတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ဩတာရေတိ၊ တဿ ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရေ သမ္မသနကာလေ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ ကောစိ ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရေသု ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တေ ဝဝတ္ထပေတွာ အဇ္ဈတ္တံ ဩတာရေတိ၊ အဇ္ဈတ္တမ္ပိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပုန ဗဟိဒ္ဓါ ဩဘာရေတိ၊ တဿ ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရေ သမ္မသနကာလေ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဣတိ ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝေသော ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ ကောစိ ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရေသု ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တေ ဝဝတ္ထပေတွာ အဇ္ဈတ္တံ ဩတာရေတိ၊ တဿ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရေ သမ္မသနကာလေ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဣတိ ဗဟိဒ္ဓါ အဘိနိဝေသော အဇ္ဈတ္တံ ဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ တတြ ထေရော “အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ တေသံ ဝဝတ္ထာနကာလေ မဂ္ဂဝုဋ္ဌာနေန အရဟတ္တံ ပတ္တောသ္မီ”တိ ဒဿေန္တော **အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာ ခွါဟံ အာဝုသော**တိ အာဟ။

၁-အဇ္ဈတ္တဝိမောက္ခာတိ (သီ၊ သျာ)

Sabbupādānakkhayāti sabbesaṁ catunnampi upādānānaṁ khayena. **Tathā sato viharāmī**ti tenākārena satiyā samannāgato viharāmi. **Yathā sataṁ viharantan**ti yenākārena maṁ satiyā samannāgataṁ viharantaṁ. **Āsavā nānussavantī**ti cakkhuto rūpe savanti āsavanti sandanti pavattantīti evaṁ chahi dvārehi chasu ārammaṇesu savanadhammā kāmāsavādayo āsavā nānussavanti nānuppavaḍḍhanti, yathā me na uppajjantīti attho. **Attānañca nāvajānāmī**ti attānañca na avajānāmi. Iminā omānapahānaṁ[1] kathitaṁ. Evaṁ hi sati pajānanā pasannā[2] hoti.

Samaṇenāti Buddhasamaṇena. **Tesvāhaṁ na kaṅkhāmī**ti tesu ahaṁ "kataro kāmāsavo, kataro bhavāsavo, kataro diṭṭhāsavo, kataro avijjāsavo"ti evaṁ sarūpabhedatopi, "cattāro āsavā"ti evaṁ gaṇanaparicchedatopi na kaṅkhāmi. **Te me pahīnāti na vicikicchāmī**ti te mayhaṁ pahīnāti vicikicchaṁ na uppādemi. Idaṁ Bhagavā "evaṁ byākarontenapi tayā subyākataṁ bhaveyya, 'ajjhattaṁ vimokkhā khvāhaṁ āvuso'ti-ādīni pana te vadantena atippapañco kato"ti dassento āha.

Uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisīti paññattavarabuddhāsanato uṭṭhahitvā vihāraṁ antomahāgandhakuṭiṁ pāvisi asambhinnāya eva parisāya. Kasmā? Buddhā hi aniṭṭhitāya desanāya asambhinnāya parisāya uṭṭhāyāsanā Gandhakuṭiṁ pavisantā puggalathomanatthaṁ vā pavisanti dhammathomanatthaṁ vā. Tattha puggalathomanatthaṁ pavisanto Satthā evaṁ cintesi "imaṁ mayā saṁkhittena uddesaṁ uddiṭṭhaṁ vitthārena ca avibhattaṁ dhammapaṭiggāhakā bhikkhū uggahetvā Ānandaṁ vā Kaccāyanaṁ vā upasaṅkamitvā pucchissanti, te mayhaṁ ñāṇena saṁsandetvā kathessanti, tatopi dhammapaṭiggāhakā puna maṁ pucchissanti, tesamahaṁ 'sukathitaṁ bhikkhave Ānandena, sukathitaṁ Kaccāyanena, maṁ cepi tumhe etamatthaṁ puccheyyātha, ahampi naṁ evameva byākareyyan'ti evaṁ te puggale thomessāmi, tato tesu gāravaṁ janetvā bhikkhū upasaṅkamissanti, tepi bhikkhū atthe ca dhamme ca niyojessanti, te tehi niyojitā tisso sikkhā paripūretvā dukkhassantaṁ karissantī"ti.

---

1. Osānapahānaṁ (Sī)   2. Pajānanasamannāgato (Ka)

သဗ္ဗုပါဒါနက္ခယာတိ သဗ္ဗေသံ စတုန္နမ္ပိ ဥပါဒါနာနံ ခယေန။ **တထာ သတော ဝိဟရာမီ**တိ တေနာကာရေန သတိယာ သမန္နာဂတော ဝိဟရာမိ။ **ယထာ သတံ ဝိဟရန္တ**န္တိ ယေနာကာရေန မံ သတိယာ သမန္နာဂတံ ဝိဟရန္တံ။ **အာသဝါ နာနုဿဝန္တီ**တိ စက္ခုတော ရူပေ သဝန္တိ အာသဝန္တိ သန္ဒန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ ဧဝံ ဆဟိ ဒွါရေဟိ ဆသု အာရမ္မဏေသု သဝနဓမ္မာ ကာမာသဝါဒယော အာသဝါ နာနုဿဝန္တိ နာနုပ္ပဝဍ္ဎန္တိ၊ ယထာ မေ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ အတ္ထော။ **အတ္တာနဉ္စ နာဝဇာနာမီ**တိ အတ္တာနဉ္စ န အဝဇာနာမိ။ ဣမိနာ ဩမာနပဟာနံ[1] ကထိတံ။ ဧဝံ ဟိ သတိ ပဇာနနာ ပသန္နာ[2] ဟောတိ။

သမဏေနာတိ ဗုဒ္ဓသမဏေန။ **တေသွာဟံ န ကင်္ခါမီ**တိ တေသု အဟံ "ကတရော ကာမာသဝေါ၊ ကတရော ဘဝါသဝေါ၊ ကတရော ဒိဋ္ဌာသဝေါ၊ ကတရော အဝိဇ္ဇာသဝေါ"တိ ဧဝံ သရူပဘေဒတောပိ, "စတ္တာရော အာသဝါ"တိ ဧဝံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒတောပိ န ကင်္ခါမိ။ **တေ မေ ပဟီနာတိ န ဝိစိကိစ္ဆာမီ**တိ တေ မယှံ ပဟီနာတိ ဝိစိကိစ္ဆံ န ဥပ္ပါဒေမိ။ ဣဒံ ဘဂဝါ "ဧဝံ ဗျာကရောန္တေနာပိ တယာ သုဗျာကတံ ဘဝေယျ၊ 'အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာ ခွါဟံ အာဝုသော'တိအာဒီနိ ပန တေ ဝဒန္တေန အတိပ္ပပဉ္စော ကတော"တိ ဒဿေန္တော အာဟ။

ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ပါဝိသီတိ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဝိဟာရံ အန္တောမဟာဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ အသမ္ဘိန္နာယ ဧဝ ပရိသာယ။ ကသ္မာ? ဗုဒ္ဓါ ဟိ အနိဋ္ဌိတာယ ဒေသနာယ အသမ္ဘိန္နာယ ပရိသာယ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသန္တာ ပုဂ္ဂလထောမနတ္ထံ ဝါ ပဝိသန္တိ ဓမ္မထောမနတ္ထံ ဝါ။ တတ္ထ ပုဂ္ဂလထောမနတ္ထံ ပဝိသန္တော သတ္ထာ ဧဝံ စိန္တေသိ "ဣမံ မယာ သံခိတ္တေန ဥဒ္ဒေသံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ဝိတ္ထာရေန စ အဝိဘတ္တံ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခူ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာနန္ဒံ ဝါ ကစ္စာယနံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိဿန္တိ၊ တေ မယှံ ဉာဏေန သံသန္ဒေတွာ ကထေဿန္တိ၊ တတောပိ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာ ပုန မံ ပုစ္ဆိဿန္တိ၊ တေသမဟံ 'သုကထိတံ ဘိက္ခဝေ အာနန္ဒေန၊ သုကထိတံ ကစ္စာယနေန၊ မံ စေပိ တုမှေ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆေယျာထ၊ အဟမ္ပိ နံ ဧဝမေဝ ဗျာကရေယျ'န္တိ ဧဝံ တေ ပုဂ္ဂလေ ထောမေဿာမိ၊ တတော တေသု ဂါရဝံ ဇနေတွာ ဘိက္ခူ ဥပသင်္ကမိဿန္တိ၊ တေပိ ဘိက္ခူ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ နိယောဇေဿန္တိ၊ တေ တေဟိ နိယောဇိတာ တိဿော သိက္ခာ ပရိပူရေတွာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿန္တီ"တိ။

၁-ဩသာနပဟာနံ (သီ)   ၂-ပဇာနနသမန္နာဂတော (က)

Atha vā panassa evaṁ hoti “esa mayi pakkante attano ānubhāvaṁ karissati, atha naṁ ahampi tatheva thomessāmi, taṁ mama thomanaṁ sutvā gāravajātā bhikkhū imaṁ upasaṅkamitabbaṁ, vacanañcassa sotabbaṁ saddhātabbaṁ maññissanti, taṁ tesaṁ bhavissati dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti dhammathomanatthaṁ pavisanto evaṁ cintesi yathā Dhammadāyādasutte[1] cintesi. Tatra hissa evaṁ ahosi “mayi vihāraṁ paviṭṭhe āmisadāyādaṁ garahanto dhammadāyādañca thomento imissaṁyeva parisati nisinno Sāriputto dhammaṁ desessati, evaṁ dvinnampi amhākaṁ ekajjhāsayāya matiyā desitā ayaṁ desanā aggā ca garukā ca bhavissati pāsāṇacchattasadisā”ti.

Idha pana āyasmantaṁ Sāriputtaṁ ukkaṁsetvā[2] pakāsetvā ṭhapetukāmo[3] puggalathomanatthaṁ uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi. Īdisesu ṭhānesu Bhagavā nisinnāsaneyeva antarahito cittagatiyā vihāraṁ pavisatīti veditabbo. Yadi hi kāyagatiyā gaccheyya, sabbā parisā Bhagavantaṁ parivāretvā gaccheyya, sā ekavāraṁ bhinnā puna dussannipātā bhaveyyāti Bhagavā adissamānena kāyena cittagatiyā eva pāvisi.

Evaṁ paviṭṭhe pana Bhagavati Bhagavato adhippāyānurūpameva sīhanādaṁ naditukāmo **tatra kho āyasmā Sāriputto acirapakkantassa Bhagavato bhikkhū āmantesi. Pubbe appaṭisaṁviditan**ti idaṁ nāma pucchissatīti pubbe mayā aviditaṁ aññātaṁ. **Paṭhamaṁ pañhan**ti “sace taṁ Sāriputta evaṁ puccheyyuṁ kathaṁ jānatā pana tayā āvuso Sāriputta kathaṁ passatā aññā byākatā khīṇā jātī”ti imaṁ paṭhamaṁ pañhaṁ. **Dandhāyitattan**ti Satthu āsayajānanatthaṁ dandhabhāvo asīghatā. **Paṭhamaṁ pañhaṁ anumodī**ti “jāti panāvuso Sāriputta kiṁnidānā”ti imaṁ dutiyaṁ pañhaṁ pucchanto “yaṁnidānāvuso jātī”ti evaṁ vissajjitaṁ paṭhamaṁ pañhaṁ anumodi.

Etadahosīti Bhagavatā anumodite[4] nayasatena nayasahassena pañhassa ekaṅgaṇikabhāvena pākaṭībhūtattā etaṁ ahosi. **Divasampāhaṁ Bhagavato etamatthaṁ byākareyyan**ti sakaladivasampi ahaṁ Bhagavato[5] etaṁ

1. Ma 1. 15 piṭṭhe. 2. Okkametvā (Ka) 3. Thometukāmo (Ka)
4. Anumoditena (Syā) 5. Bhagavatā (Sī, Syā)

အထ ဝါ ပနဿ ဧဝံ ဟောတိ “ဧသ မယိ ပက္ကန္တေ အတ္တနော အာနုဘာဝံ ကရိဿတိ၊ အထ နံ အဟမ္ပိ တထေဝ ထောမေဿာမိ၊ တံ မမ ထောမနံ သုတွာ ဂါရဝဇာတာ ဘိက္ခူ ဣမံ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ, ဝစနဉ္စဿ သောတဗ္ဗံ သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညိဿန္တိ၊ တံ တေသံ ဘဝိဿတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ”တိ ဓမ္မထောမနတ္ထံ ပဝိသန္တော ဧဝံ စိန္တေသိ ယထာ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တေ[၁] စိန္တေသိ။ တတြ ဟိဿ ဧဝံ အဟောသိ “မယိ ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌေ အာမိသဒါယာဒံ ဂရဟန္တော ဓမ္မဒါယာဒဉ္စ ထောမေန္တော ဣမိဿံယေဝ ပရိသတိ နိသိန္နော သာရိပုတ္တော ဓမ္မံ ဒေသေဿတိ၊ ဧဝံ ဒွိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဧကဇ္ဈာသယာယ မတိယာ ဒေသိတာ အယံ ဒေသနာ အဂ္ဂါ စ ဂရုကာ စ ဘဝိဿတိ ပါသာဏစ္ဆတ္တသဒိသာ”တိ။

ဣဓ ပန အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ ဥက္ကံသေတွာ[၂] ပကာသေတွာ ဌပေတုကာမော[၃] ပုဂ္ဂလထောမနတ္ထံ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ ဤဒိသေသု ဌာနေသု ဘဂဝါ နိသိန္နာသနေယေဝ အန္တရဟိတော စိတ္တဂတိယာ ဝိဟာရံ ပဝိသတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယဒိ ဟိ ကာယဂတိယာ ဂစ္ဆေယျ၊ သဗ္ဗာ ပရိသာ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ ဂစ္ဆေယျ၊ သာ ဧကဝါရံ ဘိန္နာ ပုန ဒုဿန္နိပါတာ ဘဝေယျာတိ ဘဂဝါ အဒိဿမာနေန ကာယေန စိတ္တဂတိယာ ဧဝ ပါဝိသိ။

ဧဝံ ပဝိဋ္ဌေ ပန ဘဂဝတိ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယာနုရူပမေဝ သီဟနာဒံ နဒိတုကာမော **တတြ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အစိရပက္ကန္တဿ ဘဂဝတော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဋိသံဝိဒိတ**န္တိ ဣဒံ နာမ ပုစ္ဆိဿတီတိ ပုဗ္ဗေ မယာ အဝိဒိတံ အညာတံ။ **ပဌမံ ပဉှ**န္တိ “သစေ တံ သာရိပုတ္တ ဧဝံ ပုစ္ဆေယျုံ ကထံ ဇာနတာ ပန တယာ အာဝုသော သာရိပုတ္တ ကထံ ပဿတာ အညာ ဗျာကတာ ခီဏာ ဇာတီ”တိ ဣမံ ပဌမံ ပဉှံ။ **ဒန္ဓာယိတတ္တ**န္တိ သတ္ထု အာသယဇာနနတ္ထံ ဒန္ဓဘာဝေါ အသီဃတာ။ **ပဌမံ ပဉှံ အနုမောဒီ**တိ “ဇာတိ ပနာဝုသော သာရိပုတ္တ ကိံနိဒါနာ”တိ ဣမံ ဒုတိယံ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော “ယံနိဒါနာဝုသော ဇာတီ”တိ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇိတံ ပဌမံ ပဉှံ အနုမောဒိ။

ဧတဒဟောသီတိ ဘဂဝတာ အနုမောဒိတေ[၄] နယသတေန နယသဟဿေန ပဉှဿ ဧကင်္ဂဏိကဘာဝေန ပါကဋီဘူတတ္တာ ဧတံ အဟောသိ။ **ဒိဝသမ္ပာဟံ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ ဗျာကရေယျ**န္တိ သကလဒိဝသမ္ပိ အဟံ ဘဂဝတော[၅] ဧတံ

၁-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဩက္ကမေတွာ (က) ၃-ထောမေတုကာမော (က)
၄-အနုမောဒိတေန (သျာ) ၅-ဘဂဝတာ (သီ၊ သျာ)

paṭiccasamuppādatthaṁ puṭṭho sakaladivasampi aññamaññehi padabyañjanehi byākareyyaṁ. **Yena Bhagavā tenupasaṅkamī**ti evaṁ kirassa ahosi “thero uḷārasīhanādaṁ nadati, sukāraṇaṁ etaṁ, Dasabalassa naṁ ārocessāmī”ti. Tasmā yena Bhagavā tenupasaṅkami.

Sā hi bhikkhu Sāriputtassa dhammadhātūti ettha dhammadhātūti paccayākārassa vivaṭabhāvadassanasamatthaṁ sāvakapāramīñāṇaṁ. Sāvakānaṁ hi sāvakapāramīñāṇaṁ sabbaññutaññāṇagatikameva hoti. Yathā Buddhānaṁ atītānāgatapaccuppannā dhammā sabbaññutaññāṇassa pākaṭā honti, evaṁ therassa sāvakapāramīñāṇaṁ sabbepi sāvakañāṇassa gocaradhamme jānātīti. . Dutiyaṁ.

3. Ñāṇavatthusuttavaṇṇanā

33. Tatiye **taṁ suṇāthā**ti taṁ ñāṇavatthudesanaṁ suṇātha. **Ñāṇavatthūnī**ti cettha ñāṇameva ñāṇavatthūti veditabbaṁ. **Jarāmaraṇe ñāṇan**ti-ādīsu catūsu paṭhamaṁ savanamayañāṇaṁ sammasanañāṇaṁ paṭivedhañāṇaṁ paccavekkhaṇañāṇanti catubbidhaṁ vaṭṭati, tathā dutiyaṁ. Tatiyaṁ pana ṭhapetvā sammasanañāṇaṁ tividhameva hoti, tathā catutthaṁ. Lokuttaradhammesu hi sammasanaṁ nāma natthi. **Jātiyā ñāṇan**ti-ādīsupi eseva nayo. **Iminā dhammenā**ti iminā catusaccadhammena vā maggañāṇadhammena vā.

Diṭṭhenāti-ādīsu **diṭṭhenā**ti ñāṇacakkhunā diṭṭhena. **Viditenā**ti paññāya viditena. **Akālikenā**ti kiñci kālaṁ anatikkamitvā paṭivedhānantaraṁyeva phaladāyakena. **Pattenā**ti adhigatena. **Pariyogāḷhenā**ti pariyogāhitena paññāya anupaviṭṭhena. **Atītānāgate nayaṁ netī**ti “ye kho kecī”ti-ādinā nayena atīte ca anāgate ca nayaṁ neti. Ettha ca na catusaccadhammena vā maggañāṇadhammena vā sakkā atītānāgate nayaṁ netuṁ, catusacce pana maggañāṇena paṭividdhe parato paccavekkhaṇañāṇaṁ nāma hoti, tena nayaṁ netīti veditabbā. **Abhhaññaṁsū**ti abhi-aññaṁsu jāniṁsu. **Seyyathāpāhaṁ etarahī**ti yathā ahaṁ etarahi catusaccavasena jānāmi. **Anvaye ñāṇan**ti anu-aye ñāṇaṁ, dhammañāṇassa anugamane ñāṇaṁ, paccavekkhaṇañāṇassetaṁ nāmaṁ. **Dhamme ñāṇan**ti maggañāṇaṁ. Imasmiṁ sutte khīṇāsavassa sekkhabhūmi kathitā hoti. . Tatiyaṁ.

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒတ္ထံ ပုဋ္ဌော သကလဒိဝသမ္ပိ အညမညေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ ဗျာကရေယျံ။ **ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “ထေရော ဥဠာရသီဟနာဒံ နဒတိ၊ သုကာရဏံ ဧတံ၊ ဒသဗလဿ နံ အာရောစေဿာမီ”တိ။ တသ္မာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။

သာ ဟိ ဘိက္ခု သာရိပုတ္တဿ ဓမ္မဓာတူတိ ဧတ္ထ ဓမ္မဓာတူတိ ပစ္စယာကာရဿ ဝိဝဋဘာဝဒဿနသမတ္ထံ သာဝကပါရမီဉာဏံ။ သာဝကာနံ ဟိ သာဝကပါရမီဉာဏံ သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကမေဝ ဟောတိ။ ယထာ ဗုဒ္ဓါနံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ ပါကဋာ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ထေရဿ သာဝကပါရမီဉာဏံ သဗ္ဗေပိ သာဝကဉာဏဿ ဂေါစရဓမ္မေ ဇာနာတီတိ။ ။ ဒုတိယံ။

၃-ဉာဏဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃။ တတိယေ **တံ သုဏာထာ**တိ တံ ဉာဏဝတ္ထုဒေသနံ သုဏာထ။ **ဉာဏဝတ္ထူနီ**တိ စေတ္ထ ဉာဏမေဝ ဉာဏဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဇရာမရဏေ ဉာဏ**န္တိအာဒီသု စတူသု ပဌမံ သဝနမယဉာဏံ သမ္မသနဉာဏံ ပဋိဝေဓဉာဏံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဝဋ္ဋတိ၊ တထာ ဒုတိယံ။ တတိယံ ပန ဌပေတွာ သမ္မသနဉာဏံ တိဝိဓမေဝ ဟောတိ၊ တထာ စတုတ္ထံ။ လောကုတ္တရဓမ္မေသု ဟိ သမ္မသနံ နာမ နတ္ထိ။ **ဇာတိယာ ဉာဏ**န္တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဣမိနာ ဓမ္မေနာ**တိ ဣမိနာ စတုသစ္စဓမ္မေန ဝါ မဂ္ဂဉာဏဓမ္မေန ဝါ။

ဒိဋ္ဌေနာတိအာဒီသု **ဒိဋ္ဌေနာ**တိ ဉာဏစက္ခုနာ ဒိဋ္ဌေန။ **ဝိဒိတေနာ**တိ ပညာယ ဝိဒိတေန။ **အကာလိကေနာ**တိ ကိဉ္စိ ကာလံ အနတိက္ကမိတွာ ပဋိဝေဓာနန္တရံယေဝ ဖလဒါယကေန။ **ပတ္တေနာ**တိ အဓိဂတေန။ **ပရိယောဂါဠှေနာ**တိ ပရိယောဂါဟိတေန ပညာယ အနုပဝိဋ္ဌေန။ **အတီတာနာဂတေ နယံ နေတီ**တိ “ယေ ခေါ ကေစီ”တိအာဒိနာ နယေန အတီတေ စ အနာဂတေ စ နယံ နေတိ။ ဧတ္ထ စ န စတုသစ္စဓမ္မေန ဝါ မဂ္ဂဉာဏဓမ္မေန ဝါ သက္ကာ အတီတာနာဂတေ နယံ နေတုံ၊ စတုသစ္စေ ပန မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိဝိဒ္ဓေ ပရတော ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ နာမ ဟောတိ၊ တေန နယံ နေတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အဗ္ဘညံသူ**တိ အဘိအညံသု ဇာနိံသု။ **သေယျထာပါဟံ ဧတရဟီ**တိ ယထာ အဟံ ဧတရဟိ စတုသစ္စဝသေန ဇာနာမိ။ **အန္ဝယေ ဉာဏ**န္တိ အနုအယေ ဉာဏံ၊ ဓမ္မဉာဏဿ အနုဂမနေ ဉာဏံ၊ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဿေတံ နာမံ။ **ဓမ္မေ ဉာဏ**န္တိ မဂ္ဂဉာဏံ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ခီဏာသဝဿ သေက္ခဘူမိ ကထိတာ ဟောတိ။ ။ တတိယံ။

4. Dutiyañāṇavatthusuttavaṇṇanā

34. Catutthe **sattasattarī**ti satta ca sattari ca. Byañjanabhāṇakā kira te bhikkhū, bahubyañjanaṁ katvā vuccamāne paṭivijjhituṁ sakkonti, tasmā tesaṁ ajjhāsayena idaṁ suttaṁ vuttaṁ. **Dhammaṭṭhitiñāṇan**ti paccayākāre ñāṇaṁ. Paccayākāro hi dhammānaṁ pavattiṭṭhitikāraṇattā dhammaṭṭhitīti vuccati, ettha ñāṇaṁ dhammaṭṭhitiñāṇaṁ, etasseva chabbidhassa ñāṇassetaṁ adhivacanaṁ. **Khayadhamman**ti khayagamanasabhāvaṁ. **Vayadhamman**ti vayagamanasabhāvaṁ. **Virāgadhamman**ti virajjanasabhāvaṁ. **Nirodhadhamman**ti nirujjhanasabhāvaṁ. **Sattasattarī**ti ekekasmiṁ satta satta katvā ekādasasu padesu sattasattari. Imasmiṁ sutte vipassanāpaṭivipassanā[1] kathitā. . Catutthaṁ.

5. Avijjāpaccayasuttavaṇṇanā

35. Pañcame **samudayo hotī**ti Satthā idheva desanaṁ osāpesi. Kiṁkāraṇāti? Diṭṭhigatikassa okāsadānatthaṁ. Tassaṁ hi parisati upārambhacitto diṭṭhigatiko atthi, so pañhaṁ pucchissati, athassāhaṁ vissajjessāmīti tassa okāsadānatthaṁ desanaṁ osāpesi. **No kallo pañho**ti ayutto pañho, duppañho esoti attho. Nanu ca "katamaṁ nu kho bhante jarāmaraṇan"ti idaṁ supucchitanti? Kiñcāpi supucchitaṁ, yathā pana satasahassagghanike[2] suvaṇṇathāle vaḍḍhitassa subhojanassa matthake āmalakamattepi gūthapiṇḍe ṭhapite sabbaṁ bhojanaṁ dubbhojanaṁ hoti chaḍḍetabbaṁ, evameva "kassa ca panidaṁ jarāmaraṇan"ti iminā sattūpaladdhivādapadena gūthapiṇḍena taṁ bhojanaṁ dubbhojanaṁ viya ayampi sabbo[3] duppañhova jātoti.

Brahmacariyavāsoti ariyamaggavāso. **Taṁ jīvaṁ taṁ sarīran**ti yassa hi ayaṁ diṭṭhi, so "jīve ucchijjamāne sarīraṁ ucchijjati, sarīre ucchijjante jīvitaṁ ucchijjatī"ti gaṇhāti. Evaṁ gaṇhato sā diṭṭhi "satto ucchijjatī"ti gahitattā ucchedadiṭṭhi nāma hoti. Sace pana saṅkhārāva uppajjanti ceva nirujjhanti cāti gaṇheyya, sāsanāvacarā sammādiṭṭhi nāma bhaveyya. Ariyamaggo ca nāmeso vaṭṭaṁ nirodhento vaṭṭaṁ samucchindanto

1. Vipassanāpattivipassanā nāma (Sī, Syā) 2. Sahassagghanake (Sī) 3. Pañho (Syā)

၄-ဒုတိယဉာဏဝတ္ထုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄။ စတုတ္ထေ **သတ္တသတ္တရီ**တိ သတ္တ စ သတ္တရိ စ။ ဗျဉ္ဇနဘာဏကာ ကိရ တေ ဘိက္ခူ၊ ဗဟုဗျဉ္ဇနံ ကတွာ ဝုစ္စမာနေ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သက္ကောန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ အဇ္ဈာသယေန ဣဒံ သုတ္တံ ဝုတ္တံ။ **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ**န္တိ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ။ ပစ္စယာကာရော ဟိ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌိတိကာရဏတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌိတီတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ဧတဿေဝ ဆဗ္ဗိဓဿ ဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။ **ခယဓမ္မ**န္တိ ခယဂမနသဘာဝံ။ **ဝယဓမ္မ**န္တိ ဝယဂမနသဘာဝံ။ **ဝိရာဂဓမ္မ**န္တိ ဝိရဇ္ဇနသဘာဝံ။ **နိရောဓဓမ္မ**န္တိ နိရုဇ္ဈနသဘာဝံ။ **သတ္တသတ္တရီ**တိ ဧကေကသ္မိံ သတ္တ သတ္တ ကတွာ ဧကာဒသသု ပဒေသု သတ္တသတ္တရိ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာ[၁] ကထိတာ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-အဝိဇ္ဇာပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၅။ ပဉ္စမေ **သမုဒယော ဟောတီ**တိ သတ္ထာ ဣဓေဝ ဒေသနံ ဩသာပေသိ။ ကိံကာရဏာတိ? ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဩကာသဒါနတ္ထံ။ တဿံ ဟိ ပရိသတိ ဥပါရမ္ဘစိတ္တော ဒိဋ္ဌိဂတိကော အတ္ထိ၊ သော ပဉှံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အထဿာဟံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီတိ တဿ ဩကာသဒါနတ္ထံ ဒေသနံ ဩသာပေသိ။ **နော ကလ္လော ပဉှော**တိ အယုတ္တော ပဉှော၊ ဒုပ္ပဉှော ဧသောတိ အတ္ထော။ နနု စ ''ကတမံ နု ခေါ ဘန္တေ ဇရာမရဏ''န္တိ ဣဒံ သုပုစ္ဆိတန္တိ? ကိဉ္စာပိ သုပုစ္ဆိတံ၊ ယထာ ပန သတသဟဿဃနိကေ[၂] သုဝဏ္ဏထာလေ ဝဍ္ဎိတဿ သုဘောဇနဿ မတ္ထကေ အာမလကမတ္တေပိ ဂူထပိဏ္ဍေ ဌပိတေ သဗ္ဗံ ဘောဇနံ ဒုဗ္ဘောဇနံ ဟောတိ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ၊ ဧဝမေဝ "ကဿ စ ပနိဒံ ဇရာမရဏ"န္တိ ဣမိနာ သတ္တူပလဒ္ဓိဝါဒပဒေန ဂူထပိဏ္ဍေန တံ ဘောဇနံ ဒုဗ္ဘောဇနံ ဝိယ အယမ္ပိ သဗ္ဗော[၃] ဒုပ္ပဉှောဝ ဇာတောတိ။

ဗြဟ္မစရိယဝါသောတိ အရိယမဂ္ဂဝါသော။ **တံ ဇီဝံ တံ သရီရ**န္တိ ယဿ ဟိ အယံ ဒိဋ္ဌိ၊ သော "ဇီဝေ ဥစ္ဆိဇ္ဇမာနေ သရီရံ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ၊ သရီရေ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တေ ဇီဝိတံ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီ"တိ ဂဏှာတိ။ ဧဝံ ဂဏှတော သာ ဒိဋ္ဌိ "သတ္တော ဥစ္ဆိဇ္ဇတီ"တိ ဂဟိတတ္တာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ နာမ ဟောတိ။ သစေ ပန သင်္ခါရာဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ စာတိ ဂဏှေယျ၊ သာသနာဝစရာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ဘဝေယျ။ အရိယမဂ္ဂေါ စ နာမေသော ဝဋ္ဋံ နိရောဓေန္တော ဝဋ္ဋံ သမုစ္ဆိန္ဒန္တော

၁-ဝိပဿနာပတ္တိဝိပဿနာ နာမ (သီ၊ သျာ) ၂-သဟဿဃနကေ (သီ) ၃-ပဉှော (သျာ)

uppajjati, tadeva taṁ vaṭṭaṁ ucchedadiṭṭhiyā gahitākārassa sambhave[1] sati vināva maggabhāvanāya nirujjhatīti maggabhāvanā niratthakā hoti. Tena vuttaṁ "brahmacariyavāso na hotī"ti.

Dutiyanaye **aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīran**ti yassa ayaṁ diṭṭhi, so "sarīraṁ idheva ucchijjati, na jīvitaṁ, jīvitaṁ pana pañjarato sakuṇo viya yathāsukhaṁ gacchatī"ti gaṇhāti. Evaṁ gaṇhato sā diṭṭhi "imasmā lokā jīvitaṁ paralokaṁ gatan"ti gahitattā sassatadiṭṭhi nāma hoti. Ayañca ariyamaggo tebhūmakavaṭṭaṁ vivaṭṭento uppajjati, so ekasaṅkhārepi nicce dhuve sassate sati uppannopi vaṭṭaṁ vivaṭṭetuṁ na sakkotīti maggabhāvanā niratthakā hoti. Tena vuttaṁ "aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīranti vā bhikkhu diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso na hotī"ti.

Visūkāyikānīti-ādi sabbaṁ micchādiṭṭhivevacanameva. Sā hi sammādiṭṭhiyā vinivijjhanaṭṭhena visūkamiva[2] attānaṁ āvaraṇato[3] **visūkāyikaṁ,** sammādiṭṭhiṁ ananuvattitvā tassā virodhena pavattanato **visevitaṁ,** kadāci ucchedassa kadāci sassatassa gahaṇato virūpaṁ phanditaṁ **vipphanditan**ti vuccati. **Tālāvatthukatānī**ti tālavatthu viya katāni, puna aviruhaṇaṭṭhena matthakaccinnatālo viya samūlaṁ tālaṁ uddharitvā tassa patiṭṭhitaṭṭhānaṁ viya ca katānīti attho. **Anabhāvaṁkatānī**ti anu-abhāvaṁ katānīti[4]. . Pañcamaṁ.

6. Dutiya-avijjāpaccayasuttavaṇṇanā

36. Chaṭṭhe **iti vā bhikkhave yo vadeyyā**ti tassaṁ parisati diṭṭhigatiko pañhaṁ pucchitukāmo atthi, so pana avisāradadhātuko uṭṭhāya Dasabalaṁ pucchituṁ na sakkoti, tasmā tassa ajjhāsayena sayameva pucchitvā vissajjento Satthā evamāha. . Chaṭṭhaṁ.

1. Sabbhāve (Sī)
2. Sūkamiva (Sī, Syā)
3. Ācaraṇato (Sī), ādhāraṇato (Syā)
4. Anabhāvakatānīti anu-abhāvakatānīti (Sī)

ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒေဝ တံ ဝဋ္ဋံ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ ဂဟိတာကာရဿ သမ္ဘဝေ[၁] သတိ ဝိနာဝ မဂ္ဂဘာဝနာယ နိရုဇ္ဈတီတိ မဂ္ဂဘာဝနာ နိရတ္ထကာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဗြဟ္မစရိယဝါသော န ဟောတီ”တိ။

ဒုတိယနယေ **အညံ ဇီဝံ အညံ သရီရန္တိ** ယဿ အယံ ဒိဋ္ဌိ၊ သော “သရီရံ ဣဓေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ, န ဇီဝိတံ၊ ဇီဝိတံ ပန ပဉ္ဇရတော သကုဏော ဝိယ ယထာသုခံ ဂစ္ဆတီ”တိ ဂဏှာတိ။ ဧဝံ ဂဏှတော သာ ဒိဋ္ဌိ “ဣမသ္မာ လောကာ ဇီဝိတံ ပရလောကံ ဂတ”န္တိ ဂဟိတတ္တာ သဿတဒိဋ္ဌိ နာမ ဟောတိ။ အယဉ္စ အရိယမဂ္ဂေါ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဝိဝဋ္ဋေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော ဧကသင်္ခါရေပိ နိစ္စေ ဓုဝေ သဿတေ သတိ ဥပ္ပန္နောပိ ဝဋ္ဋံ ဝိဝဋ္ဋေတုံ န သက္ကောတီတိ မဂ္ဂဘာဝနာ နိရတ္ထကာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အညံ ဇီဝံ အညံ သရီရန္တိ ဝါ ဘိက္ခု ဒိဋ္ဌိယာ သတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသော န ဟောတီ”တိ။

ဝိသူကာယိကာနီတိအာဒိ သဗ္ဗံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝေဝစနမေဝ။ သာ ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိသူကမိဝ[၂] အတ္တာနံ အာဝရဏတော[၃] **ဝိသူကာယိကံ၊** သမ္မာဒိဋ္ဌိံ အနနုဝတ္တိတွာ တဿာ ဝိရောဓေန ပဝတ္တနတော **ဝိသေဝိတံ၊** ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒဿ ကဒါစိ သဿတဿ ဂဟဏတော ဝိရူပံ ဖန္ဒိတံ **ဝိပ္ဖန္ဒိတ**န္တိ ဝုစ္စတိ။ **တာလာဝတ္ထုကတာနီ**တိ တာလဝတ္ထု ဝိယ ကတာနိ၊ ပုန အဝိရူဟဏဋ္ဌေန မတ္ထကစ္ဆိန္နတာလော ဝိယ သမူလံ တာလံ ဥဒ္ဓရိတွာ တဿ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ ဝိယ စ ကတာနီတိ အတ္ထော။ **အနဘာဝံကတာနီ**တိ အနုအဘာဝံ ကတာနီတိ[၄]။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယအဝိဇ္ဇာပစ္စယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၆။ ဆဋ္ဌေ **ဣတိ ဝါ ဘိက္ခဝေ ယော ဝဒေယျာ**တိ တဿံ ပရိသတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ပဉှံ ပုစ္ဆိတုကာမော အတ္ထိ၊ သော ပန အဝိသာရဒဓာတုကော ဥဋ္ဌာယ ဒသဗလံ ပုစ္ဆိတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ တဿ အဇ္ဈာသယေန သယမေဝ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇေန္တော သတ္ထာ ဧဝမာဟ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-သဗ္ဘာဝေ (သီ)
၂-သူကမိဝ (သီ၊ သျာ)
၃-အာစရဏတော (သီ)၊ အာဓာရဏတော (သျာ)
၄-အနဘာဝကတာနီတိ အနုအဘာဝကတာနီတိ (သီ)

7. Natumhasuttavaṇṇanā

37. Sattame **na tumhākan**ti attani hi sati attaniyaṁ nāma hoti. Attāyeva ca natthi, tasmā "na tumhākan"ti āha. **Napi aññesan**ti añño nāma[1] paresaṁ attā, tasmiṁ sati aññesaṁ nāma siyā, sopi natthi, tasmā "napi aññesan"ti āha. **Purāṇamidaṁ bhikkhave kamman**ti nayidaṁ purāṇakammameva, purāṇakammanibbatto panesa kāyo, tasmā paccayavohārena evaṁ vutto. **Abhisaṅkhatan**ti-ādi kammavohārasseva vasena purimaliṅgasabhāgatāya vuttaṁ, ayaṁ panettha attho—**abhisaṅkhatan**ti paccayehi katoti daṭṭhabbo. **Abhisañcetayitan**ti cetanāvatthuko cetanāmūlakoti daṭṭhabbo. **Vedaniyan**ti[2] vedaniyavatthūti daṭṭhabbo. . Sattamaṁ.

8. Cetanāsuttavaṇṇanā

38. Aṭṭhame **yañca bhikkhave cetetī**ti yaṁ cetanaṁ ceteti, pavattetīti attho. **Yañca pakappetī**ti yaṁ pakappanaṁ pakappeti, pavatteticceva attho. **Yañca anusetī**ti yañca anusayaṁ anuseti, pavatteticceva attho. Ettha ca **cetetī**ti tebhūmakakusalākusalacetanā[3] gahitā, **pakappetī**ti aṭṭhasu lobhasahagatacittesu taṇhādiṭṭhikappā gahitā, **anusetī**ti dvādasannaṁ cetanānaṁ sahajātakoṭiyā ceva upanissayakoṭiyā ca anusayo gahito. **Ārammaṇametaṁ hotī**ti (cetanādidhammajāte sati kammaviññāṇassa uppattiyā avāritattā)[4] etaṁ cetanādidhammajātaṁ paccayo hoti. Paccayo hi idha ārammaṇanti adhippeto. **Viññāṇassa ṭhitiyā**ti kammaviññāṇassa ṭhitatthaṁ. **Ārammaṇe satī**ti tasmiṁ paccaye sati. **Patiṭṭhā viññāṇassa hotī**ti tassa kammaviññāṇassa patiṭṭhā hoti. **Tasmiṁ patiṭṭhite viññāṇe**ti tasmiṁ kammaviññāṇe patiṭṭhite. **Virūḷhe**ti kammaṁ javāpetvā paṭisandhi-ākaḍḍhanasamatthatāya nibbattamūle jāte. **Punabbhavābhinibbattī**ti punabbhavasaṅkhātā abhinibbatti.

1. Aññesaṁ nāma (Ka)
2. Vedayitanti (Sī)
3. Tebhūmakakusalacetanā (Sī)
4. ( ) etthantare pāṭho Sī-Syā-potthakesu na dissati.

၇-နတုမှသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၇။ သတ္တမေ **န တုမှာကန္တိ** အတ္တနိ ဟိ သတိ အတ္တနိယံ နာမ ဟောတိ။ အတ္တာယေဝ စ နတ္ထိ၊ တသ္မာ "န တုမှာကန္"တိ အာဟ။ **နပိ အညေသန္တိ** အညော နာမ[၁] ပရေသံ အတ္တာ၊ တသ္မိံ သတိ အညေသံ နာမ သိယာ၊ သောပိ နတ္ထိ၊ တသ္မာ "နပိ အညေသန္"တိ အာဟ။ **ပုရာဏမိဒံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မန္တိ** နယိဒံ ပုရာဏကမ္မမေဝ၊ ပုရာဏကမ္မနိဗ္ဗတ္တော ပနေသ ကာယော၊ တသ္မာ ပစ္စယဝေါဟာရေန ဧဝံ ဝုတ္တော။ **အဘိသင်္ခတန္တိ**အာဒိ ကမ္မဝေါဟာရဿေဝ ဝသေန ပုရိမလိင်္ဂသဘာဂတာယ ဝုတ္တံ၊ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော—**အဘိသင်္ခတန္တိ** ပစ္စယေဟိ ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **အဘိသဉ္စေတယိတန္တိ** စေတနာဝတ္ထုကော စေတနာမူလကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ **ဝေဒနိယန္တိ**[၂] ဝေဒနိယဝတ္ထူတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။ သတ္တမံ။

၈-စေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၈။ အဋ္ဌမေ **ယဉ္စ ဘိက္ခဝေ စေတေတီ**တိ ယံ စေတနံ စေတေတိ၊ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။ **ယဉ္စ ပကပ္ပေတီ**တိ ယံ ပကပ္ပနံ ပကပ္ပေတိ၊ ပဝတ္တေတိစ္စေဝ အတ္ထော။ **ယဉ္စ အနုသေတီ**တိ ယဉ္စ အနုသယံ အနုသေတိ၊ ပဝတ္တေတိစ္စေဝ အတ္ထော။ ဧတ္ထ စ **စေတေတီ**တိ တေဘူမကကုသလာကုသလစေတနာ[၃] ဂဟိတာ၊ **ပကပ္ပေတီ**တိ အဋ္ဌသု လောဘသဟဂတစိတ္တေသု တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပါ ဂဟိတာ၊ **အနုသေတီ**တိ ဒွါဒသန္နံ စေတနာနံ သဟဇာတကောဋိယာ စေဝ ဥပနိဿယကောဋိယာ စ အနုသယော ဂဟိတော။ **အာရမ္မဏမေတံ ဟောတီ**တိ (စေတနာဒိဓမ္မဇာတေ သတိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဥပ္ပတ္တိယာ အဝါရိတတ္တာ)[၄] ဧတံ စေတနာဒိဓမ္မဇာတံ ပစ္စယော ဟောတိ။ ပစ္စယော ဟိ ဣဓ အာရမ္မဏန္တိ အဓိပ္ပေတော။ **ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ**တိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဌိတတ္ထံ။ **အာရမ္မဏေ သတီ**တိ တသ္မိံ ပစ္စယေ သတိ။ **ပတိဋ္ဌာ ဝိညာဏဿ ဟောတီ**တိ တဿ ကမ္မဝိညာဏဿ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ။ **တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတေ ဝိညာဏေ**တိ တသ္မိံ ကမ္မဝိညာဏေ ပတိဋ္ဌိတေ။ **ဝိရူဠှေ**တိ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ ပဋိသန္ဓိအာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ နိဗ္ဗတ္တမူလေ ဇာတေ။ **ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တီ**တိ ပုနဗ္ဘဝသင်္ခါတာ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။

၁-အညေသံ နာမ (က)
၂-ဝေဒယိတန္တိ (သီ)
၃-တေဘူမကကုသလစေတနာ (သီ)
၄-( )ဧတ္ထန္တရေ ပါဌော သီ၊ သျာပေါတ္ထကေသု န ဒိဿတိ။

No ce bhikkhave cetetīti iminā tebhūmakacetanāya appavattanakkhaṇo vutto. **No ce pakappetī**ti iminā taṇhādiṭṭhikappānaṁ appavattanakkhaṇo. **Atha ce anusetī**ti iminā tebhūmakavipākesu parittakiriyāsu rūpeti ettha appahīnakoṭiyā anusayo gahito. **Ārammaṇametaṁ hotī**ti anusaye sati kammaviññāṇassa uppattiyā avāritattā etaṁ anusayajātaṁ paccayova hoti.

No ceva cetetīti-ādīsu paṭhamapade tebhūmakakusalākusalacetanā nivattā, dutiyapade aṭṭhasu cittesu taṇhādiṭṭhiyo, tatiyapade vuttappakāresu dhammesu yo appahīnakoṭiyā anusayito anusayo, so nivatto.

Apicettha asammohatthaṁ ceteti pakappeti anuseti, ceteti na pakappeti anuseti, na ceteti na pakappeti anuseti, na ceteti na pakappeti na anusetīti idampi catukkaṁ veditabbaṁ. Tattha paṭhamanaye dhammaparicchedo dassito. Dutiyanaye **cetetī**ti tebhūmakakusalacetanā ceva catasso ca akusalacetanā gahitā. **Na pakappetī**ti aṭṭhasu cittesu taṇhādiṭṭhiyo nivattā. **Anusetī**ti tebhūmakakusale upanissayakoṭiyā, catūsu akusalacetanāsu sahajātakoṭiyā ceva upanissayakoṭiyā ca anusayo gahito. Tatiyanaye **na cetetī**ti tebhūmakakusalākusalaṁ nivattaṁ, **na pakappetī**ti aṭṭhasu cittesu taṇhādiṭṭhiyo nivattā, **anusetī**ti sutte āgataṁ vāretvā tebhūmakakusalākusalavipākakiriyārūpesu appahīnakoṭiyā upanissayo gahito. Catutthanayo purimasadisova.

Tadappatiṭṭhiteti tasmiṁ appatiṭṭhite. **Avirūḷhe**ti kammaṁ javāpetvā paṭisandhi-ākaḍḍhanasamatthatāya anibbattamūle. Ettha pana kiṁ kathitanti? Arahattamaggassa kiccaṁ, khīṇāsavassa kiccakaraṇantipi navalokuttaradhammātipi vattuṁ vaṭṭati. Ettha ca viññāṇassa ceva āyatiṁ punabbhavassa ca antare eko sandhi, vedanātaṇhānamantare eko, bhavajātīnamantare ekoti. . Aṭṭhamaṁ.

နော စေ ဘိက္ခဝေ စေတေတီတိ ဣမိနာ တေဘူမကစေတနာယ အပ္ပဝတ္တနက္ခဏော ဝုတ္တော။ **နော စေ ပကပ္ပေတီ**တိ ဣမိနာ တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပါနံ အပ္ပဝတ္တနက္ခဏော။ **အထ စေ အနုသေတီ**တိ ဣမိနာ တေဘူမကဝိပါကေသု ပရိတ္တကိရိယာသု ရူပေတိ ဧတ္ထ အပ္ပဟီနကောဋိယာ အနုသယော ဂဟိတော။ **အာရမ္မဏမေတံ ဟောတီ**တိ အနုသယေ သတိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဥပ္ပတ္တိယာ အဝါရိတတ္တာ ဧတံ အနုသယဇာတံ ပစ္စယောဝ ဟောတိ။

နော စေဝ စေတေတီတိအာဒီသု ပဌမပဒေ တေဘူမကကုသလာကုသလစေတနာ နိဝတ္တာ၊ ဒုတိယပဒေ အဋ္ဌသု စိတ္တေသု တဏှာဒိဋ္ဌိယော၊ တတိယပဒေ ဝုတ္တပ္ပကာရေသု ဓမ္မေသု ယော အပ္ပဟီနကောဋိယာ အနုသယိတော အနုသယော၊ သော နိဝတ္တော။

အပိစေတ္ထ အသမ္မောဟတ္ထံ စေတေတိ ပကပ္ပေတိ အနုသေတိ၊ စေတေတိ န ပကပ္ပေတိ အနုသေတိ၊ န စေတေတိ န ပကပ္ပေတိ အနုသေတိ၊ န စေတေတိ န ပကပ္ပေတိ န အနုသေတီတိ ဣဒမ္ပိ စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ ပဌမနယေ ဓမ္မပရိစ္ဆေဒေါ ဒဿိတော။ ဒုတိယနယေ **စေတေတီ**တိ တေဘူမကကုသလစေတနာ စေဝ စတဿော စ အကုသလစေတနာ ဂဟိတာ။ **န ပကပ္ပေတီ**တိ အဋ္ဌသု စိတ္တေသု တဏှာဒိဋ္ဌိယော နိဝတ္တာ။ **အနုသေတီ**တိ တေဘူမကကုသလေ ဥပနိဿယကောဋိယာ, စတူသု အကုသလစေတနာသု သဟဇာတကောဋိယာ စေဝ ဥပနိဿယကောဋိယာ စ အနုသယော ဂဟိတော။ တတိယနယေ **န စေတေတီ**တိ တေဘူမကကုသလာကုသလံ နိဝတ္တံ၊ **န ပကပ္ပေတီ**တိ အဋ္ဌသု စိတ္တေသု တဏှာဒိဋ္ဌိယော နိဝတ္တာ၊ **အနုသေတီ**တိ သုတ္တေ အာဂတံ ဝါရေတွာ တေဘူမကကုသလာကုသလဝိပါကကိရိယာရူပေသု အပ္ပဟီနကောဋိယာ ဥပနိဿယော ဂဟိတော။ စတုတ္ထနယော ပုရိမသဒိသောဝ။

တဒပ္ပတိဋ္ဌိတေတိ တသ္မိံ အပ္ပတိဋ္ဌိတေ။ **အဝိရူဠှေ**တိ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ ပဋိသန္ဓိအာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ အနိဗ္ဗတ္တမူလေ။ ဧတ္ထ ပန ကိံ ကထိတန္တိ? အရဟတ္တမဂ္ဂဿ ကိစ္စံ၊ ခီဏာသဝဿ ကိစ္စကရဏန္တိပိ နဝလောကုတ္တရဓမ္မာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဧတ္ထ စ ဝိညာဏဿ စေဝ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝဿ စ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝေဒနာတဏှာနမန္တရေ ဧကော၊ ဘဝဇာတီနမန္တရေ ဧကောတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

9. Dutiyacetanāsuttavaṇṇanā

39. Navame viññāṇanāmarūpānaṁ antare eko sandhi, vedanātaṇhānamantare eko, bhavajātīnamantare ekoti. . Navamaṁ.

10. Tatiyacetanāsuttavaṇṇanā

40. Dasame **natī**ti taṇhā. Sā hi piyarūpesu rūpādīsu namanaṭṭhena “natī”ti vuccati. **Āgatigati hotī**ti āgatimhi[1] gati hoti, āgate paccupaṭṭhite kamme vā kammanimitte vā gatinimitte vā paṭisandhivasena viññāṇassa gati hoti. **Cutūpapāto**ti evaṁ viññāṇassa āgate paṭisandhivisaye gatiyā sati ito cavanasaṅkhātā cuti, tatthūpapattisaṅkhāto upapātoti ayaṁ cutūpapāto nāma hoti. Evaṁ imasmiṁ sutte natiyā ca āgatigatiyā ca antare ekova sandhi kathitoti. . Dasamaṁ.

Kaḷārakhattiyavaggo catuttho.

---

5. Gahapativagga

1. Pañcaverabhayasuttavaṇṇanā

41. Gahapativaggassa paṭhame **yato**ti yadā. **Bhayāni verānī**ti bhayaveracetanāyo. **Sotāpattiyaṅgehī**ti duvidhaṁ sotāpattiyā aṅgaṁ, (Sotāpattiyā ca aṅgaṁ,)[2] yaṁ pubbabhāge sotāpattipaṭilābhāya saṁvattati, “sappurisasaṁsevo saddhammassavanaṁ yonisomanasikāro dhammānudhammappaṭipattī”ti[3] evaṁ āgataṁ, paṭiladdhaguṇassa ca sotāpattiṁ patvā ṭhitassa aṅgaṁ, yaṁ sotāpannassa aṅgantipi vuccati, Buddhe aveccappasādādīnaṁ etaṁ adhivacanaṁ. Idamidha adhippetaṁ. **Ariyo**ti niddoso nirupārambho. **Ñāyo**ti paṭiccasamuppannaṁ ñatvā ṭhitañāṇampi paṭiccasamuppādopi. Yathāha “ñāyo vuccati paṭiccasamuppādo, ariyopi aṭṭhaṅgiko maggo ñāyo”ti. **Paññāyā**ti aparāparaṁ uppannāya vipassanāpaññāya. **Sudiṭṭho hotī**ti aparāparaṁ uppajjitvā dassanavasena suṭṭhu diṭṭho.

1. Āgatamhi (Sī, Syā) 2. ( ) Sīhaḷa-potthake natthi. 3. Dī 3. 190 piṭṭhe.

၉-ဒုတိယစေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၉။ နဝမေ ဝိညာဏနာမရူပါနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝေဒနာတဏှာနမန္တရေ ဧကော၊ ဘဝဇာတီနမန္တရေ ဧကောတိ။ ။နဝမံ။

၁၀-တတိယစေတနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၀။ ဒသမေ **နတီ**တိ တဏှာ။ သာ ဟိ ပိယရူပေသု ရူပါဒီသု နမနဋ္ဌေန “နတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ **အာဂတိဂတိ ဟောတီ**တိ အာဂတိမှိ[၁] ဂတိ ဟောတိ၊ အာဂတေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ ကမ္မေ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တေ ဝါ ဂတိနိမိတ္တေ ဝါ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိညာဏဿ ဂတိ ဟောတိ။ **စုတူပပါတော**တိ ဧဝံ ဝိညာဏဿ အာဂတေ ပဋိသန္ဓိဝိသယေ ဂတိယာ သတိ ဣတော စဝနသင်္ခါတာ စုတိ, တတ္ထူပပတ္တိသင်္ခါတော ဥပပါတောတိ အယံ စုတူပပါတော နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ နတိယာ စ အာဂတိဂတိယာ စ အန္တရေ ဧကောဝ သန္ဓိ ကထိတောတိ။ ။ဒသမံ။

ကဠာရခတ္တိယဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

၅-ဂဟပတိဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စဝေရဘယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၁။ ဂဟပတိဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ယတော**တိ ယဒါ။ **ဘယာနိ ဝေရာနီ**တိ ဘယဝေရစေတနာယော။ **သောတာပတ္တိယင်္ဂေဟီ**တိ ဒုဝိဓံ သောတာပတ္တိယာ အင်္ဂံ၊ (သောတာပတ္တိယာ စ အင်္ဂံ၊)[၂] ယံ ပုဗ္ဗဘာဂေ သောတာပတ္တိပဋိလာဘာယ သံဝတ္တတိ၊ “သပ္ပုရိသသံသေဝေါ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ ယောနိသောမနသိကာရော ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တီ”တိ[၃] ဧဝံ အာဂတံ၊ ပဋိလဒ္ဓဂုဏဿ စ သောတာပတ္တိံ ပတွာ ဌိတဿ အင်္ဂံ၊ ယံ သောတာပန္နဿ အင်္ဂန္တိပိ ဝုစ္စတိ၊ ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စပ္ပသာဒါဒီနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဣဒမိဓ အဓိပ္ပေတံ။ **အရိယော**တိ နိဒ္ဒေါသော နိရုပါရမ္ဘော။ **ဉာယော**တိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဉတွာ ဌိတဉာဏမ္ပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါပိ။ ယထာဟ “ဉာယော ဝုစ္စတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ၊ အရိယောပိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ ဉာယော”တိ။ **ပညာယာ**တိ အပရာပရံ ဥပ္ပန္နာယ ဝိပဿနာပညာယ။ **သုဒိဋ္ဌော ဟောတီ**တိ အပရာပရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဒဿနဝသေန သုဋ္ဌု ဒိဋ္ဌော။

၁-အာဂတမှိ (သီ၊ သျာ) ၂-( )သီဟဠပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။ ၃-ဒီ ၃-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။

Khīṇanirayoti-ādīsu āyatiṁ tattha anuppajjanatāya khīṇo nirayo mayhanti so ahaṁ khīṇanirayo. Esa nayo sabbattha. **Sotāpanno**ti maggasotaṁ āpanno. **Avinipātadhammo**ti na vinipātasabhāvo. **Niyato**ti paṭhamamaggasaṅkhātena sammattaniyāmena niyato. **Sambodhiparāyano**ti uttarimaggattayasaṅkhāto sambodhi paraṁ ayanaṁ mayhanti sohaṁ sambodhiparāyano, taṁ sambodhiṁ avassaṁ abhisambujjhanakoti attho.

Pāṇātipātapaccayāti pāṇātipātakammakāraṇā. **Bhayaṁ veran**ti atthato ekaṁ. Verañca nāmetaṁ duvidhaṁ hoti bāhiraṁ ajjhattikanti. Ekena hi ekassa pitā mārito hoti, so cintesi “etena kira me pitā mārito, ahampi taṁyeva māressāmī”ti nisitaṁ satthaṁ ādāya carati. Yā tassa abbhantare uppannaveracetanā, idaṁ bāhiraṁ veraṁ nāma. Yā pana itarassa “ayaṁ kira maṁ māressāmīti carati, ahameva naṁ paṭhamataraṁ māressāmī”ti cetanā uppajjati, idaṁ ajjhattikaṁ veraṁ nāma. Idaṁ tāva ubhayampi diṭṭhadhammikameva. Yā pana taṁ niraye uppannaṁ disvā “etaṁ paharissāmī”ti jalitaṁ ayamuggaraṁ gaṇhato nirayapālassa cetanā uppajjati, idamassa samparāyikaṁ bāhiraveraṁ. Yā cassa “ayaṁ niddosaṁ maṁ paharissāmīti āgacchati, ahameva naṁ paṭhamataraṁ paharissāmī”ti cetanā uppajjati, idamassa samparāyikaṁ ajjhattaveraṁ. Yaṁ panetaṁ bāhiraveraṁ, taṁ Aṭṭhakathāyaṁ “puggalaveran”ti vuttaṁ. **Dukkhaṁ domanassan**ti atthato ekameva. Yathā cettha, evaṁ sesapadesupi “iminā mama bhaṇḍaṁ haṭaṁ, mayhaṁ dāresu cārittaṁ āpannaṁ, musā vatvā attho bhaggo, surāmadamattena idaṁ nāma katan”ti-ādinā nayena veruppatti veditabbā. **Aveccappasādenā**ti adhigatena[1] acalappasādena. **Ariyakantehī**ti pañcahi sīlehi. Tāni hi ariyānaṁ kantāni piyāni, bhavantaragatāpi ariyā tāni na vijahanti, tasmā “ariyakantānī”ti vuccanti. Sesamettha yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ Visuddhimagge[2] anussatiniddese vuttameva. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyapañcaverabhayasuttavaṇṇanā

42. Dutiye bhikkhūnaṁ kathitabhāvamattameva viseso. . Dutiyaṁ.

---

1. Avihatena (Sī)
2. Visuddhi 1. 215 piṭṭhe.

ခီဏနိရယောတိအာဒီသု အာယတိံ တတ္ထ အနုပ္ပဇ္ဇနတာယ ခီဏော နိရယော မယှန္တိ သော အဟံ ခီဏနိရယော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **သောတာပန္နော**တိ မဂ္ဂသောတံ အာပန္နော။ **အဝိနိပါတဓမ္မော**တိ န ဝိနိပါတသဘာဝေါ။ **နိယတော**တိ ပဌမမဂ္ဂသင်္ခါတေန သမ္မတ္တနိယာမေန နိယတော။ **သမ္ဗောဓိပရာယနော**တိ ဥတ္တရိမဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတော သမ္ဗောဓိ ပရံ အယနံ မယှန္တိ သောဟံ သမ္ဗောဓိပရာယနော၊ တံ သမ္ဗောဓိံ အဝဿံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈနကောတိ အတ္ထော။

ပါဏာတိပါတပစ္စယာတိ ပါဏာတိပါတကမ္မကာရဏာ။ **ဘယံ ဝေရ**န္တိ အတ္ထတော ဧကံ။ ဝေရဉ္စ နာမေတံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ဗာဟိရံ အဇ္ဈတ္တိကန္တိ။ ဧကေန ဟိ ဧကဿ ပိတာ မာရိတော ဟောတိ၊ သော စိန္တေသိ “ဧတေန ကိရ မေ ပိတာ မာရိတော၊ အဟမ္ပိ တံယေဝ မာရေဿာမီ”တိ နိသိတံ သတ္ထံ အာဒါယ စရတိ။ ယာ တဿ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နဝေရစေတနာ၊ ဣဒံ ဗာဟိရံ ဝေရံ နာမ။ ယာ ပန ဣတရဿ “အယံ ကိရ မံ မာရေဿာမီတိ စရတိ၊ အဟမေဝ နံ ပဌမတရံ မာရေဿာမီ”တိ စေတနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣဒံ အဇ္ဈတ္တိကံ ဝေရံ နာမ။ ဣဒံ တာဝ ဥဘယမ္ပိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကမေဝ။ ယာ ပန တံ နိရယေ ဥပ္ပန္နံ ဒိသွာ “ဧတံ ပဟရိဿာမီ”တိ ဇလိတံ အယမုဂ္ဂရံ ဂဏှတော နိရယပါလဿ စေတနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣဒမဿ သမ္ပရာယိကံ ဗာဟိရဝေရံ။ ယာ စဿ “အယံ နိဒ္ဒောသံ မံ ပဟရိဿာမီတိ အာဂစ္ဆတိ၊ အဟမေဝ နံ ပဌမတရံ ပဟရိဿာမီ”တိ စေတနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဣဒမဿ သမ္ပရာယိကံ အဇ္ဈတ္တဝေရံ။ ယံ ပနေတံ ဗာဟိရဝေရံ၊ တံ အဋ္ဌကထာယံ “ပုဂ္ဂလဝေရ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **ဒုက္ခံ ဒေါမနဿ**န္တိ အတ္ထတော ဧကမေဝ။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ သေသပဒေသုပိ “ဣမိနာ မမ ဘဏ္ဍံ ဟဋံ၊ မယှံ ဒါရေသု စာရိတ္တံ အာပန္နံ၊ မုသာ ဝတွာ အတ္ထော ဘဂ္ဂေါ၊ သုရာမဒမတ္တေန ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဝေရုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **အဝေစ္စပ္ပသာဒေနာ**တိ အဓိဂတေန[1] အစလပ္ပသာဒေန။ **အရိယကန္တေဟီ**တိ ပဉ္စဟိ သီလေဟိ။ တာနိ ဟိ အရိယာနံ ကန္တာနိ ပိယာနိ၊ ဘဝန္တရဂတာပိ အရိယာ တာနိ န ဝိဇဟန္တိ၊ တသ္မာ “အရိယကန္တာနီ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ သေသမေတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] အနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တမေဝ။ ။ပဌမံ။

၂-ဒုတိယပဉ္စဝေရဘယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၂။ ဒုတိယေ ဘိက္ခူနံ ကထိတဘာဝမတ္တမေဝ ဝိသေသော။ ။ဒုတိယံ။

၁-အဝိဟတေန (သီ)
၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၂၁၅-ပိဋ္ဌေ။

3. Dukkhasuttavaṇṇanā

43. Tatiye **dukkhassā**ti vaṭṭadukkhassa. **Samudayan**ti dve samudayā khaṇikasamudayo ca paccayasamudayo ca. Paccayasamudayaṁ passantopi bhikkhu khaṇikasamudayaṁ passati, khaṇikasamudayaṁ passantopi paccayasamudayaṁ passati. Atthaṅgamopi accantatthaṅgamo bhedatthaṅgamoti[1] duvidho. Accantatthaṅgamaṁ passantopi bhedatthaṅgamaṁ passati, bhedatthaṅgamaṁ passantopi accantatthaṅgamaṁ passati. **Desessāmī**ti idaṁ vaṭṭadukkhassa[2] samudaya-atthaṅgamaṁ nibbattibhedaṁ nāma desessāmi, taṁ suṇāthāti attho. **Paṭiccā**ti nissayavasena ceva ārammaṇavasena ca paccayaṁ katvā. **Tiṇṇaṁ saṅgati phasso**ti tiṇṇaṁ saṅgatiyā phasso. **Ayaṁ kho bhikkhave dukkhassa samudayo**ti ayaṁ vaṭṭadukkhassa nibbatti nāma. **Atthaṅgamo**ti bhedo. Evaṁ hi vaṭṭadukkhaṁ bhinnaṁ hoti appaṭisandhiyaṁ. . Tatiyaṁ.

4. Lokasuttavaṇṇanā

44. Catutthe **lokassā**ti saṅkhāralokassa. Ayamettha viseso. . Catutthaṁ.

5. Ñātikasuttavaṇṇanā

45. Pañcame **ñātike**ti dvinnaṁ ñātakānaṁ gāme. **Giñjakāvasathe**ti iṭṭhakāhi kate mahāpāsāde. **Dhammapariyāyan**ti dhammakāraṇaṁ. **Upassutī**ti[3] upassutiṭṭhānaṁ, yaṁ ṭhānaṁ upagatena sakkā hoti Bhagavato saddaṁ sotuṁ, tattha ṭhitoti attho. So kira gandhakuṭipariveṇasammajjanatthaṁ āgato attano kammaṁ pahāya Bhagavato dhammaghosaṁ suṇanto aṭṭhāsi. **Addasā**ti tadā kira Bhagavato āditova paccayākāraṁ manasikarontassa "idaṁ iminā paccayena hoti, idaṁ iminā"ti āvajjato yāva bhavaggā ekaṅgaṇaṁ ahosi, Satthā manasikāraṁ pahāya vacasā sajjhāyaṁ karonto yathānusandhinā desanaṁ niṭṭhapetvā "api nu kho imaṁ dhammapariyāyaṁ koci assosī"ti āvajjento taṁ bhikkhumaddasa. Tena vuttaṁ "addasā kho Bhagavā"ti.

---

1. Rodhatthaṅgamoti (Sī) 2. Vaṭṭadukkhe (Ka) 3. Upassutinti (Sī)

၃-ဒုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃။ တတိယေ **ဒုက္ခဿာ**တိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ။ **သမုဒယ**န္တိ ဒွေ သမုဒယာ ခဏိကသမုဒယော စ ပစ္စယသမုဒယော စ။ ပစ္စယသမုဒယံ ပဿန္တောပိ ဘိက္ခု ခဏိကသမုဒယံ ပဿတိ၊ ခဏိကသမုဒယံ ပဿန္တောပိ ပစ္စယသမုဒယံ ပဿတိ။ အတ္ထင်္ဂမောပိ အစ္စန္တတ္ထင်္ဂမော ဘေဒတ္ထင်္ဂမောတိ[၁] ဒုဝိဓော။ အစ္စန္တတ္ထင်္ဂမံ ပဿန္တောပိ ဘေဒတ္ထင်္ဂမံ ပဿတိ၊ ဘေဒတ္ထင်္ဂမံ ပဿန္တောပိ အစ္စန္တတ္ထင်္ဂမံ ပဿတိ။ **ဒေသေဿာမီ**တိ ဣဒံ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ[၂] သမုဒယအတ္ထင်္ဂမံ နိဗ္ဗတ္တိဘေဒံ နာမ ဒေသေဿာမိ၊ တံ သုဏာထာတိ အတ္ထော။ **ပဋိစ္စာ**တိ နိဿယဝသေန စေဝ အာရမ္မဏဝသေန စ ပစ္စယံ ကတွာ။ **တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော**တိ တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိယာ ဖဿော။ **အယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခဿ သမုဒယော**တိ အယံ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ နိဗ္ဗတ္တိ နာမ။ **အတ္ထင်္ဂမော**တိ ဘေဒေါ။ ဧဝံ ဟိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဘိန္နံ ဟောတိ အပ္ပဋိသန္ဓိယံ။ ။တတိယံ။

၄-လောကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၄။ စတုတ္ထေ **လောကဿာ**တိ သင်္ခါရလောကဿ။ အယမေတ္ထ ဝိသေသော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဉာတိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၅။ ပဉ္စမေ **ဉာတိကေ**တိ ဒွိန္နံ ဉာတကာနံ ဂါမေ။ **ဂိဉ္ဇကာဝသထေ**တိ ဣဋ္ဌကာဟိ ကတေ မဟာပါသာဒေ။ **ဓမ္မပရိယာယ**န္တိ ဓမ္မကာရဏံ။ **ဥပဿုတီ**တိ[၃] ဥပဿုတိဋ္ဌာနံ၊ ယံ ဌာနံ ဥပဂတေန သက္ကာ ဟောတိ ဘဂဝတော သဒ္ဒံ သောတုံ၊ တတ္ထ ဌိတောတိ အတ္ထော။ သော ကိရ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏသမ္မဇ္ဇနတ္ထံ အာဂတော အတ္တနော ကမ္မံ ပဟာယ ဘဂဝတော ဓမ္မဃောသံ သုဏန္တော အဋ္ဌာသိ။ **အဒ္ဒသာ**တိ တဒါ ကိရ ဘဂဝတော အာဒိတောဝ ပစ္စယာကာရံ မနသိကရောန္တဿ “ဣဒံ ဣမိနာ ပစ္စယေန ဟောတိ၊ ဣဒံ ဣမိနာ”တိ အာဝဇ္ဇတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဧကင်္ဂဏံ အဟောသိ၊ သတ္ထာ မနသိကာရံ ပဟာယ ဝစသာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော ယထာနုသန္ဓိနာ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတွာ “အပိ နု ခေါ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ ကောစိ အဿောသီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ဘိက္ခုမဒ္ဒသ။ တေန ဝုတ္တံ “အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ”တိ။

၁-ရောဓတ္ထင်္ဂမောတိ (သီ) ၂-ဝဋ္ဋဒုက္ခေ (က) ၃-ဥပဿုတိန္တိ (သီ)

Assosi noti assosi nu. Atha vā **assosi no**ti amhākaṁ bhāsantānaṁ assosīti. **Uggaṇhāhī**ti-ādīsu sutvā tuṇhībhūtova paguṇaṁ karonto uggaṇhāti nāma. Padānupadaṁ ghaṭetvā vācāya paricitaṁ karonto pariyāpuṇāti nāma. Ubhayathāpi paguṇaṁ ādhārappattaṁ karonto dhāreti nāma. **Atthasaṁhito**ti kāraṇanissito. **Ādibrahmacariyako**ti maggabrahmacariyassa ādi patiṭṭhānabhūto. Iti tīsupi imesu suttesu vaṭṭavivaṭṭameva kathitaṁ. . Pañcamaṁ.

6. Aññatarabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

46. Chaṭṭhe **aññataro**ti nāmavasena apākaṭo aññataro brāhmaṇo. . Chaṭṭhaṁ.

7. Jāṇussoṇisuttavaṇṇanā

47. Sattame **Jaṇussoṇī**ti ṭhānantaravasena evaṁladdhanāmo asītikoṭivibhavo mahāpurohito. . Sattamaṁ.

8. Lokāyatikasuttavaṇṇanā

48. Aṭṭhame **Lokāyatiko**ti vitaṇḍasatthe lokāyate kataparicayo. **Jeṭṭhametaṁ lokāyatan**ti paṭhamaṁ lokāyataṁ. **Lokāyatan**ti ca lokasseva āyataṁ[1], bālaputhujjanalokassa āyataṁ[1], mahantaṁ gambhīranti upadhāritabbaṁ[2] parittaṁ bhāvaṁ diṭṭhigataṁ[3]. **Ekattan**ti ekasabhāvaṁ, niccasabhāvamevāti pucchati. **Puthuttan**ti purimasabhāvena nānāsabhāvaṁ, devamanussādibhāvena paṭhamaṁ hutvā pacchā na hotīti ucchedaṁ sandhāya pucchati. Evamettha "sabbamatthi, sabbamekattan"ti imā dvepi sassatadiṭṭhiyo, "sabbaṁ natthi, sabbaṁ puthuttan"ti imā dve ucchedadiṭṭhiyoti veditabbā. . Aṭṭhamaṁ.

9. Ariyasāvakasuttavaṇṇanā

49. Navame **kiṁ nu kho**ti saṁsayuppatti-ākāradassanaṁ[4]. **Samudayatī**ti uppajjati. . Navamaṁ.

1. Āyatanaṁ (Syā, Ka)
2. Upaṭṭhitaṁ (Sī), upatiṭṭhaṁ (Syā)
3. Sāsavaṁ diṭṭhigataṁ (Sī), chavadiṭṭhigataṁ (Syā)
4. Ākāranidassanaṁ (Syā)

အဿောသိ နောတိ အဿောသိ နု။ အထ ဝါ **အဿောသိ နော**တိ အမှာကံ ဘာသန္တာနံ အဿောသီတိ။ **ဥဂ္ဂဏှာဟီ**တိအာဒီသု သုတွာ တုဏှီဘူတောဝ ပဂုဏံ ကရောန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမ။ ပဒါနုပဒံ ဃဋေတွာ ဝါစာယ ပရိစိတံ ကရောန္တော ပရိယာပုဏာတိ နာမ။ ဥဘယထာပိ ပဂုဏံ အာဓာရပ္ပတ္တံ ကရောန္တော ဓာရေတိ နာမ။ **အတ္ထသံဟိတော**တိ ကာရဏနိဿိတော။ **အာဒိဗြဟ္မစရိယကော**တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ ပတိဋ္ဌာနဘူတော။ ဣတိ တီသုပိ ဣမေသု သုတ္တေသု ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အညတရဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၆။ ဆဋ္ဌေ **အညတရော**တိ နာမဝသေန အပါကဋော အညတရော ဗြာဟ္မဏော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဇာဏုဿောဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၇။ သတ္တမေ **ဇာဏုဿောဏီ**တိ ဌာနန္တရဝသေန ဧဝံလဒ္ဓနာမော အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ မဟာပုရောဟိတော။ ။သတ္တမံ။

၈-လောကာယတိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၈။ အဋ္ဌမေ **လောကာယတိကော**တိ ဝိတဏ္ဍသတ္ထေ လောကာယတေ ကတပရိစယော။ **ဇေဋ္ဌမေတံ လောကာယတ**န္တိ ပဌမံ လောကာယတံ။ **လောကာယတ**န္တိ စ လောကဿေဝ အာယတံ[၁]၊ ဗာလပုထုဇ္ဇနလောကဿ အာယတံ[၁]၊ မဟန္တံ ဂမ္ဘီရန္တိ ဥပဓာရိတဗ္ဗံ[၂] ပရိတ္တံ ဘာဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ[၃]။ **ဧကတ္တ**န္တိ ဧကသဘာဝံ၊ နိစ္စသဘာဝမေဝါတိ ပုစ္ဆတိ။ **ပုထုတ္တ**န္တိ ပုရိမသဘာဝေန နာနာသဘာဝံ၊ ဒေဝမနုဿာဒိဘာဝေန ပဌမံ ဟုတွာ ပစ္ဆာ န ဟောတီတိ ဥစ္ဆေဒံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ ဧဝမေတ္ထ "သဗ္ဗမတ္ထိ, သဗ္ဗမေကတ္တ"န္တိ ဣမာ ဒွေပိ သဿတဒိဋ္ဌိယော၊ "သဗ္ဗံ နတ္ထိ, သဗ္ဗံ ပုထုတ္တ"န္တိ ဣမာ ဒွေ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-အရိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၉။ နဝမေ **ကိံ နု ခေါ**တိ သံသယုပ္ပတ္တိအာကာရဒဿနံ[၄]။ **သမုဒယတီ**တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ။နဝမံ။

၁-အာယတနံ (သျာ၊ က)
၂-ဥပဋ္ဌိတံ (သီ)၊ ဥပတိဋ္ဌံ (သျာ)
၃-သာသဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ (သီ)၊ ဆဝဒိဋ္ဌိဂတံ (သျာ)
၄-အာကာရနိဒဿနံ (သျာ)

10. Dutiya-ariyasāvakasuttavaṇṇanā

50. Dasame dvepi nayā ekato vuttā. Idameva purimena nānattaṁ, sesaṁ tādisamevāti. . Dasamaṁ.

Gahapativaggo pañcamo.

---

6. Dukkhavagga

1. Parivīmaṁsanasuttavaṇṇanā

51. Dukkhavaggassa paṭhame **parivīmaṁsamāno**ti upaparikkhamāno. **Jarāmaraṇan**ti kasmā jarāmaraṇaṁ ekameva "anekavidhaṁ nānappakārakan"ti vatvā gahitanti ce? Tasmiṁ gahite sabbadukkhassa gahitattā. Yathā hi cūḷāya gahite purise so puriso gahitova hoti, evaṁ jarāmaraṇe gahite sabbadukkhaṁ gahitameva hoti. Tasmā "yaṁ kho idaṁ anekavidhaṁ nānappakārakaṁ dukkhaṁ loke uppajjatī"ti nhatvā[1] ṭhitaṁ purisaṁ viya sabbadukkhaṁ dassetvā taṁ cūḷāya gaṇhanto viya jarāmaraṇaṁ gaṇhi.

Jarāmaraṇanirodhasāruppagāminīti jarāmaraṇanirodhassa sāruppabhāvena nikkilesatāya parisuddhatāya sadisāva hutvā gāminīti attho. **Tathā paṭipanno ca hotī**ti yathā taṁ paṭipannoti vuccati, evaṁ paṭipanno hoti. **Anudhammacārī**ti nibbānadhammaṁ anugataṁ paṭipattidhammaṁ carati, pūretīti attho. **Dukkhakkhayāya paṭipanno**ti sīlaṁ ādiṁ katvā jarāmaraṇadukkhassa nirodhatthāya paṭipanno. **Saṅkhāranirodhāyā**ti saṅkhāradukkhassa nirodhatthāya. Ettāvatā yāva arahattā[2] desanā kathitā.

Idāni arahattaphalapaccavekkhaṇaṁ satatavihārañca dassetvā desanā nivattetabbā siyā, tathā akatvā **avijjāgato**ti idaṁ kasmā gaṇhātīti? Khīṇāsavassa samatikkantavaṭṭadukkhadassanatthaṁ. Apica puna vaṭṭaṁ ārabhitvā vivaṭṭe kathiyamāne bujjhanakasatto cettha atthi, tassa ajjhāsayavasenāpi idaṁ gaṇhātīti veditabbo. Tattha **avijjāgato**ti

---

1. Vatvā (Ka) 2. Yāva arahattaṁ (Sī)

၁၀-ဒုတိယအရိယသာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၀။ ဒသမေ ဒွေပိ နယာ ဧကတော ဝုတ္တာ။ ဣဒမေဝ ပုရိမေန နာနတ္တံ၊ သေသံ တာဒိသမေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

ဂဟပတိဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

၆-ဒုက္ခဝဂ္ဂ

၁-ပရိဝီမံသနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၁။ ဒုက္ခဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပရိဝီမံသမာနော**တိ ဥပပရိက္ခမာနော။ **ဇရာမရဏ**န္တိ ကသ္မာ ဇရာမရဏံ ဧကမေဝ "အနေကဝိဓံ နာနပ္ပကာရက"န္တိ ဝတွာ ဂဟိတန္တိ စေ? တသ္မိံ ဂဟိတေ သဗ္ဗဒုက္ခဿ ဂဟိတတ္တာ။ ယထာ ဟိ စူဠာယ ဂဟိတေ ပုရိသေ သော ပုရိသော ဂဟိတောဝ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဇရာမရဏေ ဂဟိတေ သဗ္ဗဒုက္ခံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ "ယံ ခေါ ဣဒံ အနေကဝိဓံ နာနပ္ပကာရကံ ဒုက္ခံ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ နှတွာ[1] ဌိတံ ပုရိသံ ဝိယ သဗ္ဗဒုက္ခံ ဒဿေတွာ တံ စူဠာယ ဂဏှန္တော ဝိယ ဇရာမရဏံ ဂဏှိ။

ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနီတိ ဇရာမရဏနိရောဓဿ သာရုပ္ပဘာဝေန နိက္ကိလေသတာယ ပရိသုဒ္ဓတာယ သဒိသာဝ ဟုတွာ ဂါမိနီတိ အတ္ထော။ **တထာ ပဋိပန္နော စ ဟောတီ**တိ ယထာ တံ ပဋိပန္နောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ **အနုဓမ္မစာရီ**တိ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ အနုဂတံ ပဋိပတ္တိဓမ္မံ စရတိ၊ ပူရေတီတိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခက္ခယာယ ပဋိပန္နော**တိ သီလံ အာဒိံ ကတွာ ဇရာမရဏဒုက္ခဿ နိရောဓတ္ထာယ ပဋိပန္နော။ **သင်္ခါရနိရောဓာယာ**တိ သင်္ခါရဒုက္ခဿ နိရောဓတ္ထာယ။ ဧတ္တာဝတာ ယာဝ အရဟတ္တာ[2] ဒေသနာ ကထိတာ။

ဣဒါနိ အရဟတ္တဖလပစ္စဝေက္ခဏံ သတတဝိဟာရဉ္စ ဒဿေတွာ ဒေသနာ နိဝတ္တေတဗ္ဗာ သိယာ၊ တထာ အကတွာ **အဝိဇ္ဇာဂတော**တိ ဣဒံ ကသ္မာ ဂဏှာတီတိ? ခီဏာသဝဿ သမတိက္ကန္တဝဋ္ဋဒုက္ခဒဿနတ္ထံ။ အပိစ ပုန ဝဋ္ဋံ အာရဘိတွာ ဝိဝဋ္ဋေ ကထိယမာနေ ဗုဇ္ဈနကသတ္တော စေတ္ထ အတ္ထိ၊ တဿ အဇ္ဈာသယဝသေနာပိ ဣဒံ ဂဏှာတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **အဝိဇ္ဇာဂတော**တိ

၁-ဝတွာ (က) ၂-ယာဝ အရဟတ္တံ (သီ)

avijjāya gato upagato samannāgato. **Purisapuggalo**ti purisoyeva puggalo. Ubhayenāpi sammutikathaṁ katheti. Buddhānaṁ hi sammutikathā paramatthakathāti dve kathā honti. Tattha “satto naro puriso puggalo tisso nāgo”ti evaṁ pavattā sammutikathā nāma. “Khandhā dhātuyo āyatanānī”ti evaṁ pavattā paramatthakathā nāma. Paramatthaṁ kathentāpi sammutiṁ amuñcitvā kathenti. Te sammutiṁ kathentāpi paramatthaṁ kathentāpi saccameva kathenti. Teneva vuttaṁ—

> “Duve saccāni akkhāsi, sambuddho vadataṁ varo.
> Sammutiṁ paramatthañca, tatiyaṁ nūpalabbhati.
>
> Saṅketavacanaṁ saccaṁ, lokasammutikāraṇaṁ[1].
> Paramatthavacanaṁ saccaṁ, dhammānaṁ bhūtalakkhaṇan”ti[2].

Puññaṁ ce saṅkhāranti terasacetanābhedaṁ puññābhisaṅkhāraṁ. **Abhisaṅkharotī**ti karoti[3]. **Puññūpagaṁ hoti viññāṇan**ti kammaviññāṇaṁ kammapuññena upagataṁ sampayuttaṁ hoti, vipākaviññāṇaṁ vipākapuññena. **Apuññaṁ ce saṅkhāran**ti dvādasacetanābhedaṁ apuññābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. **Āneñjaṁ ce saṅkhāran**ti catucetanābhedaṁ āneñjābhisaṅkhāraṁ. **Āneñjūpagaṁ hoti viññāṇan**ti kammāneñjena kammaviññāṇaṁ, vipākāneñjena vipākaviññāṇaṁ upagataṁ hoti. Ettha ca tividhassa kammābhisaṅkhārassa gahitattā dvādasapadiko paccayākāro gahitova hoti. Ettāvatā vaṭṭaṁ dassitaṁ.

Idāni vivaṭṭaṁ dassento **yato kho bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **avijjā**ti catūsu saccesu aññāṇaṁ. **Vijjā**ti arahattamaggañāṇaṁ. Ettha ca[4] paṭhamameva avijjāya pahīnāya vijjā uppajjati. Yathā pana caturaṅgepi tame rattiṁ padīpujjalena andhakāro pahīyati, evaṁ vijjuppādā avijjāya pahānaṁ veditabbaṁ. **Na kiñci loke upādiyatī**ti loke kiñci dhammaṁ na gaṇhāti na parāmasati. **Anupādiyaṁ na paritassatī**ti anupādiyanto agaṇhanto neva taṇhāparitassanāya, na bhayaparitassanāya paritassati, na taṇhāyati na bhāyatīti attho. **Paccattaññevā**ti sayameva attanāva parinibbāyati, na aññassa ānubhāvena.

---

1. Lokasammutikāraṇā (Sī, Syā)Ma-Ṭṭha 1. 143 piṭṭhe ca.
2. Bhūtalakkhaṇāti (Sī), bhūtakāraṇāti (Ma-Ṭṭha 1. 143 piṭṭhe)
3. Pakaroti (Sī)
4. Ettha ca pana (Sī)

အဝိဇ္ဇာယ ဂတော ဥပဂတော သမန္နာဂတော။ **ပုရိသပုဂ္ဂလော**တိ ပုရိသောယေဝ ပုဂ္ဂလော။ ဥဘယေနာပိ သမ္မုတိကထံ ကထေတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ သမ္မုတိကထာ ပရမတ္ထကထာတိ ဒွေ ကထာ ဟောန္တိ။ တတ္ထ “သတ္တော နရော ပုရိသော ပုဂ္ဂလော တိဿော နာဂေါ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ သမ္မုတိကထာ နာမ။ “ခန္ဓာ ဓာတုယော အာယတနာနီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ ပရမတ္ထကထာ နာမ။ ပရမတ္ထံ ကထေန္တာပိ သမ္မုတိံ အမုဉ္စိတွာ ကထေန္တိ။ တေ သမ္မုတိံ ကထေန္တာပိ ပရမတ္ထံ ကထေန္တာပိ သစ္စမေဝ ကထေန္တိ။ တေနေဝ ဝုတ္တံ—

> “ဒုဝေ သစ္စာနိ အက္ခာသိ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝဒတံ ဝရော။
> သမ္မုတိံ ပရမတ္ထဉ္စ၊ တတိယံ နူပလဗ္ဘတိ။
>
> သင်္ကေတဝစနံ သစ္စံ၊ လောကသမ္မုတိကာရဏံ[1]။
> ပရမတ္ထဝစနံ သစ္စံ၊ ဓမ္မာနံ ဘူတလက္ခဏ”န္တိ[2]။

ပုညံ စေ သင်္ခါရန္တိ တေရသစေတနာဘေဒံ ပုညာဘိသင်္ခါရံ။ **အဘိသင်္ခရောတီ**တိ ကရောတိ[3]။ **ပုညူပဂံ ဟောတိ ဝိညာဏ**န္တိ ကမ္မဝိညာဏံ ကမ္မပုညေန ဥပဂတံ သမ္ပယုတ္တံ ဟောတိ၊ ဝိပါကဝိညာဏံ ဝိပါကပုညေန။ **အပုညံ စေ သင်္ခါရ**န္တိ ဒွါဒသစေတနာဘေဒံ အပုညာဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတိ။ **အာနေဉ္ဇံ စေ သင်္ခါရ**န္တိ စတုစေတနာဘေဒံ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရံ။ **အာနေဉ္ဇူပဂံ ဟောတိ ဝိညာဏ**န္တိ ကမ္မာနေဉ္ဇေန ကမ္မဝိညာဏံ, ဝိပါကာနေဉ္ဇေန ဝိပါကဝိညာဏံ ဥပဂတံ ဟောတိ။ ဧတ္ထ စ တိဝိဓဿ ကမ္မာဘိသင်္ခါရဿ ဂဟိတတ္တာ ဒွါဒသပဒိကော ပစ္စယာကာရော ဂဟိတောဝ ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ ဝဋ္ဋံ ဒဿိတံ။

ဣဒါနိ ဝိဝဋ္ဋံ ဒဿေန္တော **ယတော ခေါ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဝိဇ္ဇာ**တိ စတူသု သစ္စေသု အညာဏံ။ **ဝိဇ္ဇာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ ဧတ္ထ စ[4] ပဌမမေဝ အဝိဇ္ဇာယ ပဟီနာယ ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယထာ ပန စတုရင်္ဂေပိ တမေ ရတ္တိံ ပဒီပုဇ္ဇလေန အန္ဓကာရော ပဟီယတိ၊ ဧဝံ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒါ အဝိဇ္ဇာယ ပဟာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **န ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတီ**တိ လောကေ ကိဉ္စိ ဓမ္မံ န ဂဏှာတိ န ပရာမသတိ။ **အနုပါဒိယံ န ပရိတဿတီ**တိ အနုပါဒိယန္တော အဂဏှန္တော နေဝ တဏှာပရိတဿနာယ,န ဘယပရိတဿနာယ ပရိတဿတိ၊ န တဏှာယတိ န ဘာယတီတိ အတ္ထော။ **ပစ္စတ္တညေဝါ**တိ သယမေဝ အတ္တနာဝ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ န အညဿ အာနုဘာဝေန။

၁-လောကသမ္မုတိကာရဏာ (သီ၊ သျာ) မ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၃-ပိဋ္ဌေ စ။
၂-ဘူတလက္ခဏာတိ (သီ)၊ ဘူတကာရဏာတိ (မ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၃-ပိဋ္ဌေ)
၃-ပကရောတိ (သီ) ၄-ဧတ္ထ စ ပန (သီ)

So sukhaṁ ce vedananti idaṁ kasmā ārabhi? Khīṇāsavassa paccavekkhaṇañāṇaṁ dassetvā satatavihāraṁ dassetuṁ ārabhi. **Anajjhositā**ti taṇhāya gilitvā pariniṭṭhapetvā agahitā. Atha dukkhavedanā kasmā vuttā, kiṁ tampi abhinandanto atthīti? Āma atthi. Sukhaṁ abhinandantoyeva hi dukkhaṁ abhinandati nāma dukkhaṁ patvā sukhaṁ patthanato sukhassa ca vipariṇāmadukkhatoti. **Kāyapariyantikan**ti kāyaparicchinnaṁ[1], yāva pañcadvārakāyo pavattati, tāva pavattaṁ pañcadārikavedananti attho. **Jīvitapariyantikan**ti jīvitaparicchinnaṁ[2], yāva jīvitaṁ pavattati, tāva pavattaṁ manodvārikavedananti attho.

Tattha pañcadvārikavedanā pacchā uppajjitvā paṭhamaṁ nirujjhati, manodvārikavedanā paṭhamaṁ uppajjitvā pacchā nirujjhati. Sā hi paṭisandhikkhaṇe vatthurūpasmiṁyeva patiṭṭhāti. Pañcadvārikā pavatte pañcadvāravasena pavattamānā paṭhamavaye vīsativassakāle rajjanadussanamuyhanavasena adhimattā balavatī hoti, paṇṇāsavassakāle ṭhitā hoti, saṭṭhivassakālato paṭṭhāya parihāyamānā asītinavutivassakāle mandā hoti. Tadā hi sattā "cirarattaṁ ekato nisīdimhā nipajjimhā"ti vadantepi "na sañjānāmā"ti vadanti. Adhimattānipi rūpādi-ārammaṇāni "na passāma na suṇāma", "sugandhaṁ duggandhaṁ vā sāduṁ asāduṁ vā thaddhaṁ mudukanti vā na jānāmā"ti vadanti. Iti nesaṁ pañcadvārikavedanā bhaggā hoti, manodvārikāva pavattati. Sāpi anupubbena parihāyamānā maraṇasamaye hadayakoṭiṁyeva nissāya pavattati. Yāva panesā pavattati, tāva satto jīvatīti vuccati. Yadā nappavattati, tadā mato niruddhoti vuccati.

Svāyamattho vāpiyā dīpetabbo—

Yathā hi puriso pañca-udakamaggasampannaṁ vāpiṁ kareyya, paṭhamaṁ deve vuṭṭhe pañcahi udakamaggehi udakaṁ pavisitvā antovāpiyaṁ āvāṭe pūreyya, punappunaṁ deve vassante udakamagge pūretvā gāvutaḍḍhayojanamattaṁ[3] ottharitvā udakaṁ tiṭṭheyya tato tato vissandamānaṁ, atha niddhamanatumbe vivaritvā khettesu kamme kariyamāne udakaṁ nikkhamantaṁ, sassapākakāle (udakaṁ nikkhamantaṁ,)[4] udakaṁ parihīnaṁ "macche gaṇhāmā"ti vattabbataṁ āpajjeyya,

1. Kāyantikaṁ kāyaparicchinnaṁ (Sī) 2. Jīvitantikaṁ jīvitaparicchinnaṁ (Sī)
3. Gāvutaḍḍhayojanamaggaṁ (Syā) 4. ( ) Sīhaḷa-potthake natthi.

သော သုခံ စေ ဝေဒနန္တိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဘိ? ခီဏာသဝဿ ပစ္စဝေက္ခဏ-ဉာဏံ ဒဿေတွာ သတတဝိဟာရံ ဒဿေတုံ အာရဘိ။ **အနဇ္ဈောသိတာ**တိ တဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ အဂဟိတာ။ အထ ဒုက္ခဝေဒနာ ကသ္မာ ဝုတ္တာ၊ ကိံ တမ္ပိ အဘိနန္ဒန္တော အတ္ထီတိ? အာမ အတ္ထိ။ သုခံ အဘိနန္ဒန္တောယေဝ ဟိ ဒုက္ခံ အဘိနန္ဒတိ နာမ ဒုက္ခံ ပတွာ သုခံ ပတ္ထနတော သုခဿ စ ဝိပရိဏာမဒုက္ခတောတိ။ **ကာယပရိယန္တိက**န္တိ ကာယပရိစ္ဆိန္နံ[1]၊ ယာဝ ပဉ္စဒွါရကာယော ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ပဝတ္တံ ပဉ္စဒွါရိကဝေဒနန္တိ အတ္ထော။ **ဇီဝိတပရိယန္တိက**န္တိ ဇီဝိတပရိစ္ဆိန္နံ[2]၊ ယာဝ ဇီဝိတံ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ပဝတ္တံ မနောဒွါရိကဝေဒနန္တိ အတ္ထော။

တတ္ထ ပဉ္စဒွါရိကဝေဒနာ ပစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဌမံ နိရုဇ္ဈတိ၊ မနောဒွါရိကဝေဒနာ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပစ္ဆာ နိရုဇ္ဈတိ။ သာ ဟိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဝတ္ထုရူပသ္မိံယေဝ ပတိဋ္ဌာတိ။ ပဉ္စဒွါရိကာ ပဝတ္တေ ပဉ္စဒွါရဝသေန ပဝတ္တမာနာ ပဌမဝယေ ဝီသတိဝဿကာလေ ရဇ္ဇနဒုဿနမုယှနဝသေန အဓိမတ္တာ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ ပဏ္ဏာသဝဿကာလေ ဌိတာ ဟောတိ၊ သဋ္ဌိဝဿကာလတော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာယမာနာ အသီတိနဝုတိဝဿကာလေ မန္ဒာ ဟောတိ။ တဒါ ဟိ သတ္တာ "စိရရတ္တံ ဧကတော နိသီဒိမှာ နိပဇ္ဇိမှာ"တိ ဝဒန္တေပိ "န သဉ္ဇာနာမာ"တိ ဝဒန္တိ။ အဓိမတ္တာနိပိ ရူပါဒိအာရမ္မဏာနိ "န ပဿာမ န သုဏာမ"၊ "သုဂန္ဓံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဝါ သာဒုံ အသာဒုံ ဝါ ထဒ္ဓံ မုဒုကန္တိ ဝါ န ဇာနာမာ"တိ ဝဒန္တိ။ ဣတိ နေသံ ပဉ္စဒွါရိကဝေဒနာ ဘဂ္ဂါ ဟောတိ၊ မနောဒွါရိကာဝ ပဝတ္တတိ။ သာပိ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဟာယမာနာ မရဏသမယေ ဟဒယကောဋိံယေဝ နိဿာယ ပဝတ္တတိ။ ယာဝ ပနေသာ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ သတ္တော ဇီဝတီတိ ဝုစ္စတိ။ ယဒါ နပ္ပဝတ္တတိ၊ တဒါ မတော နိရုဒ္ဓေါတိ ဝုစ္စတိ။

သွာယမတ္ထော ဝါပိယာ ဒီပေတဗ္ဗော—

ယထာ ဟိ ပုရိသော ပဉ္စဥဒကမဂ္ဂသမ္ပန္နံ ဝါပိံ ကရေယျ၊ ပဌမံ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ပဉ္စဟိ ဥဒကမဂ္ဂေဟိ ဥဒကံ ပဝိသိတွာ အန္တောဝါပိယံ အာဝါဋေ ပူရေယျ၊ ပုနပ္ပုနံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကမဂ္ဂေ ပူရေတွာ ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တံ[3] ဩတ္ထရိတွာ ဥဒကံ တိဋ္ဌေယျ တတော တတော ဝိဿန္ဒမာနံ၊ အထ နိဒ္ဓမနတုမ္ဗေ ဝိဝရိတွာ ခေတ္တေသု ကမ္မေ ကရိယမာနေ ဥဒကံ နိက္ခမန္တံ၊ သဿပါကကာလေ (ဥဒကံ နိက္ခမန္တံ၊)[4] ဥဒကံ ပရိဟီနံ "မစ္ဆေ ဂဏှာမာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇေယျ၊

၁-ကာယန္တိကံ ကာယပရိစ္ဆိန္နံ (သီ) ၂-ဇီဝိတန္တိကံ ဇီဝိတပရိစ္ဆိန္နံ (သီ)
၃-ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမဂ္ဂံ (သျာ) ၄-( )သီဟဠပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။

tato[1] katipāhena āvāṭesuyeva udakaṁ saṇṭhaheyya. Yāva pana taṁ āvāṭesu hoti, tāva “mahāvāpiyaṁ udakaṁ atthī”ti saṅkhaṁ gacchati. Yadā pana tattha chijjati, tadā “vāpiyaṁ udakaṁ natthī”ti vuccati, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ.

Paṭhamaṁ deve vassante pañcahi maggehi udake pavisante āvāṭānaṁ[2] pūraṇakālo viya hi paṭhamameva paṭisandhikkhaṇe manodvārikavedanāya vatthurūpe patiṭṭhitakālo, punappunaṁ deve vassante pañcannaṁ maggānaṁ pūritakālo viya pavatte pañcadvārikavedanāya pavattikālo, gāvutaḍḍhayojanamattaṁ ajjhottharaṇaṁ viya paṭhamavaye vīsativassakāle rajjanādivasena tassā adhimattabalavabhāvo, yāva vāpito udakaṁ na niggacchati, tāva pūrāya vāpiyā ṭhitakālo viya paññāsavassakāle tassā ṭhitakālo, niddhamanatumbesu vivaṭesu kammante kariyamāne udakassa nikkhamanakālo viya saṭṭhivassakālato paṭṭhāya tassā parihāni, udake bhaṭṭhe udakamaggesu parittodakassa ṭhitakālo viya asītinavutivassakāle pañcadvārikavedanāya mandakālo, āvāṭesuyeva udakassa patiṭṭhānakālo viya hadayavatthukoṭiṁ nissāya manodvārikavedanāya pavattikālo, āvāṭesu parittepi udake sati “vāpiyaṁ udakaṁ atthī”ti vattabbakālo viya yāva sā pavattati, tāva “satto jīvatī”ti vuccati. Yathā pana āvāṭesu udake chinne “natthi vāpiyaṁ udakan”ti vuccati, evaṁ manodvārikavedanāya appavattamānāya “satto mato”ti vuccati. Imaṁ[3] vedanaṁ sandhāya vuttaṁ “jīvitapariyantikaṁ vedanaṁ vediyamāno”ti.

Kāyassa bhedāti kāyassa bhedena. **Jīvitapariyādānā uddhan**ti jīvitakkhayato uddhaṁ. **Idhevā**ti paṭisandhivasena parato agantvā idheva. **Sītībhavissantī**ti pavattivipphandadaratharahitāni sītāni appavattanadhammāni bhavissanti. **Sarīrānī**ti dhātusarīrāni. **Avasissantī**ti avasiṭṭhāni bhavissanti.

Kumbhakārapākāti kumbhakārassa bhājanapacanaṭṭhānato. **Paṭisisseyyā**ti[4] ṭhapeyya. **Kapallānī**ti saha mukhavaṭṭiyā ekābaddhāni[5] kumbhakapallāni.

1. Tato tato (Syā, Ka) 2. Anto-āvāṭānaṁ (Sī, Ka) 3. Idaṁ (Syā)
4. Pativiseyyāti (Sī), patiṭṭhapeyyāti (Syā) 5. Ekabandhanāni (Ka)

တတော[၁] ကတိပါဟေန အာဝါဋေသုယေဝ ဥဒကံ သဏ္ဌဟေယျ။ ယာဝ ပန တံ အာဝါဋေသု ဟောတိ၊ တာဝ “မဟာဝါပိယံ ဥဒကံ အတ္ထီ”တိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ ယဒါ ပန တတ္ထ ဆိဇ္ဇတိ၊ တဒါ “ဝါပိယံ ဥဒကံ နတ္ထီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပဌမံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ပဉ္စဟိ မဂ္ဂေဟိ ဥဒကေ ပဝိသန္တေ အာဝါဋာနံ[၂] ပူရဏကာလော ဝိယ ဟိ ပဌမမေဝ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ မနောဒွါရိကဝေဒနာယ ဝတ္ထုရူပေ ပတိဋ္ဌိတကာလော၊ ပုနပ္ပုနံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ပဉ္စန္နံ မဂ္ဂါနံ ပူရိတကာလော ဝိယ ပဝတ္တေ ပဉ္စဒွါရိကဝေဒနာယ ပဝတ္တိကာလော၊ ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တံ အဇ္ဈောတ္ထရဏံ ဝိယ ပဌမဝယေ ဝီသတိဝဿကာလေ ရဇ္ဇနာဒိဝသေန တဿာ အဓိမတ္တဗလဝဘာဝေါ၊ ယာဝ ဝါပိတော ဥဒကံ န နိဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တာဝ ပူရာယ ဝါပိယာ ဌိတကာလော ဝိယ ပညာသဝဿကာလေ တဿာ ဌိတကာလော၊ နိဒ္ဓမနတုမ္ဗေသု ဝိဝဋေသု ကမ္မန္တေ ကရိယမာနေ ဥဒကဿ နိက္ခမနကာလော ဝိယ သဋ္ဌိဝဿကာလတော ပဋ္ဌာယ တဿာ ပရိဟာနိ၊ ဥဒကေ ဘဋ္ဌေ ဥဒကမဂ္ဂေသု ပရိတ္တောဒကဿ ဌိတကာလော ဝိယ အသီတိနဝုတိဝဿကာလေ ပဉ္စဒွါရိကဝေဒနာယ မန္ဒကာလော၊ အာဝါဋေသုယေဝ ဥဒကဿ ပတိဋ္ဌာနကာလော ဝိယ ဟဒယဝတ္ထုကောဋိံ နိဿာယ မနောဒွါရိကဝေဒနာယ ပဝတ္တိကာလော၊ အာဝါဋေသု ပရိတ္တေပိ ဥဒကေ သတိ “ဝါပိယံ ဥဒကံ အတ္ထီ”တိ ဝတ္တဗ္ဗကာလော ဝိယ ယာဝ သာ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ “သတ္တော ဇီဝတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ပန အာဝါဋေသု ဥဒကေ ဆိန္နေ “နတ္ထိ ဝါပိယံ ဥဒက”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ မနောဒွါရိကဝေဒနာယ အပ္ပဝတ္တမာနာယ “သတ္တော မတော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဣမံ[၃] ဝေဒနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဇီဝိတပရိယန္တိကံ ဝေဒနံ ဝေဒိယမာနော”တိ။

ကာယဿ ဘေဒါတိ ကာယဿ ဘေဒေန။ **ဇီဝိတပရိယာဒါနာ ဥဒ္ဓန္တိ** ဇီဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ။ **ဣဓေဝါ**တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန ပရတော အဂန္တွာ ဣဓေဝ။ **သီတီဘဝိဿန္တီ**တိ ပဝတ္တိဝိပ္ဖန္ဒဒရထရဟိတာနိ သီတာနိ အပ္ပဝတ္တနဓမ္မာနိ ဘဝိဿန္တိ။ **သရီရာနီ**တိ ဓာတုသရီရာနိ။ **အဝသိဿန္တီ**တိ အဝသိဋ္ဌာနိ ဘဝိဿန္တိ။

ကုမ္ဘကာရပါကာတိ ကုမ္ဘကာရဿ ဘာဇနပစနဋ္ဌာနတော။ **ပဋိသိသေယျာ**တိ[၄] ဌပေယျ။ **ကပလ္လာနီ**တိ သဟ မုခဝဋ္ဋိယာ ဧကာဗဒ္ဓါနိ[၅] ကုမ္ဘကပလ္လာနိ။

၁-တတော တတော (သျာ၊ က) ၂-အန္တောအာဝါဋာနံ (သီ၊ က) ၃-ဣဒံ (သျာ)
၄-ပတိဝိသေယျာတိ (သီ)၊ ပတိဋ္ဌပေယျာတိ (သျာ) ၅-ဧကာဗန္ဓနာနိ (က)

Avasisseyyunti tiṭṭheyyuṁ. **Evameva kho**ti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—ādittakumbhakārapāko viya hi tayo bhavā daṭṭhabbā, kumbhakāro viya yogāvacaro, pākato kumbhakārabhājanānaṁ nīharaṇadaṇḍako viya arahattamaggañāṇaṁ, samo bhūmibhāgo viya asaṅkhataṁ nibbānatalaṁ[1], daṇḍakena uṇhakumbhaṁ ākaḍḍhitvā same bhūmibhāge kumbhassa ṭhapitakālo viya āraddhavipassakassa rūpasattakaṁ arūpasattakaṁ vipassantassa kammaṭṭhāne ca paguṇe vibhūte upaṭṭhahamāne tathārūpaṁ utusappāyādiṁ labhitvā ekāsane nisinnassa vipassanaṁ vaḍḍhetvā aggaphalaṁ arahattaṁ patvā catūhi apāyehi attabhāvaṁ uddharitvā phalasamāpattivasena asaṅkhate nibbānatale ṭhitakālo daṭṭhabbo. Khīṇāsavo pana uṇhakumbho viya arahattappattadivaseyeva na parinibbāti[2], sāsanappaveṇiṁ pana ghaṭayamāno paṇṇāsasaṭṭhivassāni ṭhatvā[3] carimakacittappattiyā[4] upādiṇṇakakkhandhabhedā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāti. Athassa kumbhassa viya kapallāni anupādiṇṇakasarīrāneva avasissantīti. **Sarīrāni avasissantīti pajānātī**ti idaṁ pana khīṇāsavassa anuyogāropanatthaṁ vuttaṁ.

Viññāṇaṁ paññāyethāti paṭisandhiviññāṇaṁ paññāyetha. **Sādhu sādhū**ti therānaṁ byākaraṇaṁ sampahaṁsati. **Evametan**ti yadetaṁ tividhe abhisaṅkhāre asati paṭisandhiviññāṇassa appaññāṇanti-ādi, evameva etaṁ. **Adhimuccathā**ti sanniṭṭhānasaṅkhātaṁ adhimokkhaṁ paṭilabhatha. **Esevanto dukkhassā**ti ayameva vaṭṭadukkhassa anto ayaṁ paricchedo, yadidaṁ nibbānanti. . Paṭhamaṁ.

2. Upādānasuttavaṇṇanā

52. Dutiya **upādāniyesū**ti catunnaṁ upādānānaṁ paccayesu tebhūmakadhammesu. **Assādānupassino**ti assādaṁ anupassantassa. **Tatrā**ti tasmiṁ aggikkhandhe. **Tadāhāro**ti taṁpaccayo[5]. **Tadupādāno**ti tasseva vevacanaṁ. **Evameva kho**ti ettha aggikkhandho viya hi tayo bhavā, tebhūmakavaṭṭantipi etadeva, aggijaggakapuriso viya vaṭṭanissito bālaputhujjano, sukkhatiṇagomayādipakkhipanaṁ viya assādānupassino

1. Nibbānathalaṁ (Ka) 2. Na parinibbāyati (Sī, Syā) 3. Caritvā (Sī), vicaritvā (Syā)
4. Purimakacittappavattiyā (Syā) 5. Tappaccayo (Syā)

အဝသိဿေယျုန္တိ တိဋ္ဌေယျုံ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အာဒိတ္တကုမ္ဘကာရပါကော ဝိယ ဟိ တယော ဘဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ကုမ္ဘကာရော ဝိယ ယောဂါဝစရော၊ ပါကတော ကုမ္ဘကာရဘာဇနာနံ နီဟရဏဒဏ္ဍကော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ၊ သမော ဘူမိဘာဂေါ ဝိယ အသင်္ခတံ နိဗ္ဗာနတလံ[1]၊ ဒဏ္ဍကေန ဥဏှကုမ္ဘံ အာကဍ္ဎိတွာ သမေ ဘူမိဘာဂေ ကုမ္ဘဿ ဌပိတကာလော ဝိယ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ရူပသတ္တကံ အရူပသတ္တကံ ဝိပဿန္တဿ ကမ္မဋ္ဌာနေ စ ပဂုဏေ ဝိဘူတေ ဥပဋ္ဌဟမာနေ တထာရူပံ ဥတုသပ္ပာယာဒိံ လဘိတွာ ဧကာသနေ နိသိန္နဿ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပတွာ စတူဟိ အပါယေဟိ အတ္တဘာဝံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဖလသမာပတ္တိဝသေန အသင်္ခတေ နိဗ္ဗာနတလေ ဌိတကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ခီဏာသဝေါ ပန ဥဏှကုမ္ဘော ဝိယ အရဟတ္တပ္ပတ္တဒိဝသေယေဝ န ပရိနိဗ္ဗာတိ[2]၊ သာသနပ္ပဝေဏိံ ပန ဃဋယမာနော ပဏ္ဏာသသဋ္ဌိဝဿာနိ ဌတွာ[3] စရိမကစိတ္တပ္ပတ္တိယာ[4] ဥပါဒိဏ္ဏကက္ခန္ဓဘေဒါ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ အထဿ ကုမ္ဘဿ ဝိယ ကပလ္လာနိ အနုပါဒိဏ္ဏကသရီရာနေဝ အဝသိဿန္တီတိ။ **သရီရာနိ အဝသိဿန္တီတိ ပဇာနာတီ**တိ ဣဒံ ပန ခီဏာသဝဿ အနုယောဂါရောပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

ဝိညာဏံ ပညာယေထာတိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ပညာယေထ။ **သာဓု သာဓူ**တိ ထေရာနံ ဗျာကရဏံ သမ္ပဟံသတိ။ **ဧဝမေတ**န္တိ ယဒေတံ တိဝိဓေ အဘိသင်္ခါရေ အသတိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ အပ္ပညာဏန္တိအာဒိ၊ ဧဝမေဝ ဧတံ။ **အဓိမုစ္စထာ**တိ သန္နိဋ္ဌာနသင်္ခါတံ အဓိမောက္ခံ ပဋိလဘထ။ **ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿာ**တိ အယမေဝ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တော အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ ယဒိဒံ နိဗ္ဗာနန္တိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဥပါဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၂။ ဒုတိယေ **ဥပါဒါနိယေသူ**တိ စတုန္နံ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယေသု တေဘူမကဓမ္မေသု။ **အဿာဒါနုပဿိနော**တိ အဿာဒံ အနုပဿန္တဿ။ **တတြာ**တိ တသ္မိံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေ။ **တဒါဟာရော**တိ တံပစ္စယော[5]။ **တဒုပါဒါနော**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဟိ တယော ဘဝါ၊ တေဘူမကဝဋ္ဋန္တိပိ ဧတဒေဝ၊ အဂ္ဂိဇဂ္ဂကပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော၊ သုက္ခတိဏဂေါမယာဒိပက္ခိပနံ ဝိယ အဿာဒါနုပဿိနော

၁-နိဗ္ဗာနထလံ (က) ၂-န ပရိနိဗ္ဗာယတိ (သီ၊ သျာ) ၃-စရိတွာ (သီ)၊ ဝိစရိတွာ (သျာ)
၄-ပုရိမကစိတ္တပ္ပဝတ္တိယာ (သျာ) ၅-တပ္ပစ္စယော (သျာ)

puthujjanassa taṇhādivasena chahi dvārehi kusalākusalakammakaraṇaṁ, tiṇagomayādīsu khīṇesu punappunaṁ tesaṁ pakkhipanena aggikkhandhassa vaḍḍhanaṁ viya bālaputhujjanassa uṭṭhāya samuṭṭhāya yathāvuttakammāyūhanena aparāparaṁ vaṭṭadukkhanibbattanaṁ.

Na kālena kālaṁ sukkhāni ceva tiṇāni pakkhipeyyāti taṁ hi koci atthakāmo evaṁ vadeyya—“bho[1] kasmā uṭṭhāya samuṭṭhāya kalāpe bandhitvā[2] sukkhatiṇakaṭṭhānaṁ pacchiyaṁ ca[3] pūretvā sukkhagomayāni pakkhipanto etaṁ aggiṁ jālesi, api nu te atthi itonidānaṁ kāci vaḍḍhīti[4]. Vaṁsāgatametaṁ bho amhākaṁ, itonidānaṁ pana me avaḍḍhiyeva, kuto vaḍḍhi. Ahaṁ hi imaṁ aggiṁ jagganto neva nhāyituṁ na bhuñjituṁ na nipajjituṁ labhāmīti. Tena hi bho kiṁ te iminā niratthakena aggijālanena[5], ehi tvaṁ etāni ābhatāni tiṇādīni ettha nikkhipa[6], tāni sayameva jhāyissanti, tvaṁ pana asukasmiṁ ṭhāne sītodakā pokkharaṇī atthi, tattha nhatvā mālāgandhavilepanehi attānaṁ maṇḍetvā sunivattho supārutova pādukāhi nagaraṁ pavisitvā pāsādavaramāruyha vātapānaṁ vivaritvā mahāvīthiyaṁ virocamāno nisīda ekaggo sukhasamappito hutvā, tattha te nisinnassa tiṇādīnaṁ khayena sayameva ayaṁ aggi appaṇṇattibhāvaṁ gamissatī”ti. So tathā kareyya. Tatheva ca tattha nisinnassa so aggi upādānakkhayena appaṇṇattibhāvaṁ gaccheyya. Idaṁ sandhāyetaṁ “na kālena kālan”ti-ādi vuttaṁ.

Evameva khoti ettha pana idaṁ opammasaṁsandanaṁ—cattālīsāya kaṭṭhavāhānaṁ jalamāno mahā-aggikkhandho viya hi tebhūmakavaṭṭaṁ daṭṭhabbaṁ, aggijagganakapuriso viya vaṭṭasannissitako yogāvacaro, atthakāmo puriso viya Sammāsambuddho, tena purisena tassa dinna-ovādo viya Tathāgatena “ehi tvaṁ bhikkhu tebhūmakadhammesu nibbinda, evaṁ vaṭṭadukkhā muccissasī”ti tassa tebhūmakadhammesu kammaṭṭhānassa kathitakālo, tassa purisassa yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjitvā pāsāde nisinnakālo viya

1. Hambho (Sī, Syā)
2. Madditvā (Syā)
3. Pacchiyā ca (Syā), pacchiyeva (Ka), pacchiyo (?)
4. Kācipi vuḍḍhīti (Syā)
5. Aggijalanena (Syā), aggiṁ jalantena (Ka)
6. Nikkhipitāni (Syā)

ပုထုဇ္ဇနဿ တဏှာဒိဝသေန ဆဟိ ဒွါရေဟိ ကုသလာကုသလကမ္မကရဏံ၊ တိဏဂေါမယာဒီသု ခီဏေသု ပုနပ္ပုနံ တေသံ ပက္ခိပနေန အဂ္ဂိက္ခန္ဓဿ ဝဍ္ဎနံ ဝိယ ဗာလပုထုဇ္ဇနဿ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ယထာဝုတ္တကမ္မာယူဟနေန အပရာပရံ ဝဋ္ဋဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တနံ။

န ကာလေန ကာလံ သုက္ခာနိ စေဝ တိဏာနိ ပက္ခိပေယျာတိ တံ ဟိ ကောစိ အတ္ထကာမော ဧဝံ ဝဒေယျ—“ဘော[၁] ကသ္မာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ကလာပေ ဗန္ဓိတွာ[၂] သုက္ခတိဏကဋ္ဌာနံ ပစ္ဆိယံ စ[၃] ပူရေတွာ သုက္ခဂေါမယာနိ ပက္ခိပန္တော ဧတံ အဂ္ဂိံ ဇာလေသိ၊ အပိ နု တေ အတ္ထိ ဣတောနိဒါနံ ကာစိ ဝဍ္ဎီတိ[၄]။ ဝံသာဂတမေတံ ဘော အမှာကံ၊ ဣတောနိဒါနံ ပန မေ အဝဍ္ဎိယေဝ, ကုတော ဝဍ္ဎိ။ အဟံ ဟိ ဣမံ အဂ္ဂိံ ဇဂ္ဂန္တော နေဝ နှာယိတုံ န ဘုဉ္ဇိတုံ န နိပဇ္ဇိတုံ လဘာမီတိ။ တေန ဟိ ဘော ကိံ တေ ဣမိနာ နိရတ္ထကေန အဂ္ဂိဇာလနေန[၅]၊ ဧဟိ တွံ ဧတာနိ အာဘတာနိ တိဏာဒီနိ ဧတ္ထ နိက္ခိပ[၆]၊ တာနိ သယမေဝ ဈာယိဿန္တိ၊ တွံ ပန အသုကသ္မိံ ဌာနေ သီတောဒကာ ပေါက္ခရဏီ အတ္ထိ၊ တတ္ထ နှတွာ မာလာဂန္ဓဝိလေပနေဟိ အတ္တာနံ မဏ္ဍေတွာ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတောဝ ပါဒုကာဟိ နဂရံ ပဝိသိတွာ ပါသာဒဝရမာရုယှ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ မဟာဝီထိယံ ဝိရောစမာနော နိသီဒ ဧကဂ္ဂေါ သုခသမပ္ပိတော ဟုတွာ၊ တတ္ထ တေ နိသိန္နဿ တိဏာဒီနံ ခယေန သယမေဝ အယံ အဂ္ဂိ အပ္ပဏ္ဏတ္တိဘာဝံ ဂမိဿတီ”တိ။ သော တထာ ကရေယျ။ တထေဝ စ တတ္ထ နိသိန္နဿ သော အဂ္ဂိ ဥပါဒါနက္ခယေန အပ္ပဏ္ဏတ္တိဘာဝံ ဂစ္ဆေယျ။ ဣဒံ သန္ဓာယေတံ “န ကာလေန ကာလ”န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ပန ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—စတ္တာလီသာယ ကဋ္ဌဝါဟာနံ ဇလမာနော မဟာအဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဟိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ အဂ္ဂိဇဂ္ဂနကပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတကော ယောဂါဝစရော၊ အတ္ထကာမော ပုရိသော ဝိယ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တေန ပုရိသေန တဿ ဒိန္နဩဝါဒေါ ဝိယ တထာဂတေန “ဧဟိ တွံ ဘိက္ခု တေဘူမကဓမ္မေသု နိဗ္ဗိန္ဒ၊ ဧဝံ ဝဋ္ဋဒုက္ခာ မုစ္စိဿသီ”တိ တဿ တေဘူမကဓမ္မေသု ကမ္မဋ္ဌာနဿ ကထိတကာလော၊ တဿ ပုရိသဿ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ပါသာဒေ နိသိန္နကာလော ဝိယ

၁-ဟမ္ဘော (သီ၊ သျာ)
၂-မဒ္ဒိတွာ (သျာ)
၃-ပစ္ဆိယာ စ (သျာ)၊ ပစ္ဆိယေဝ (က)၊ ပစ္ဆိယော (?)
၄-ကာစိပိ ဝုဍ္ဎီတိ (သျာ)
၅-အဂ္ဂိဇလနေန (သျာ)၊ အဂ္ဂိံ ဇလန္တေန (က)
၆-နိက္ခိပိတာနိ (သျာ)

yogino Sugatovādaṁ sampaṭicchitvā suññāgāraṁ paviṭṭhassa tebhūmakadhammesu vipassanaṁ paṭṭhapetvā anukkamena yathānurūpaṁ āhārasappāyādiṁ labhitvā ekāsane nisinnassa aggaphale patiṭṭhitakālo, tassa nhānavilepanādīhi sudhotamaṇḍitakāyattā tasmiṁ nisinnassa ekaggasukhasamappitakālo viya yogino ariyamaggapokkharaṇiyaṁ maggañāṇodakena sunhātasudhotakilesamalassa hirottappasāṭake nivāsetvā sīlavilepanānulittassa arahattamaṇḍanena attabhāvaṁ maṇḍetvā vimuttipupphadāmaṁ piḷandhitvā iddhipādapādukā āruyha nibbānanagaraṁ pavisitvā dhammapāsādaṁ āruyha satipaṭṭhānamahāvīthiyaṁ virocamānassa nibbānārammaṇaṁ phalasamāpattiṁ appetvā nisinnakālo, tassa pana purisassa tasmiṁ nisinnassa tiṇādīnaṁ khayena aggikkhandhassa appaṇṇattigamanakālo viya khīṇāsavassa yāvatāyukaṁ ṭhatvā upādiṇṇakakkhandhabhedena anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbutassa mahāvaṭṭavūpasamo daṭṭhabbo. . Dutiyaṁ.

3. Saṁyojanasuttavaṇṇanā

53. Tatiye **saṁyojaniyesū**ti dasannaṁ saṁyojanānaṁ paccayesu. **Jhāyeyyā**ti jaleyya. **Telaṁ āsiñceyya vaṭṭiṁ upasaṁhareyyā**ti dīpapaṭijagganatthaṁ telabhājanañca mahantañca vaṭṭikapālaṁ gahetvā samīpe niccaṁ ṭhitova tele khīṇe telaṁ āsiñceyya, vaṭṭiyā khīṇāya vaṭṭiṁ upasaṁhareyya. Sesamettha saddhiṁ opammasaṁsandanena purimanayeneva veditabbaṁ. . Tatiyaṁ.

4. Dutiyasaṁyojanasuttavaṇṇanā

54. Catutthe upamaṁ paṭhamaṁ katvā pacchā attho vutto. Sesaṁ tādisameva. . Catutthaṁ.

5. Mahārukkhasutavaṇṇanā

55. Pañcame **uddhaṁ ojaṁ abhiharantī**ti pathavīrasañca āporasañca upari āropenti. Ojāya āropitattā hatthasatubbedhassa rukkhassa aṅkuraggesu bindubindūni viya hutvā sineho tiṭṭhati. Idaṁ panettha

ယောဂိနော သုဂတောဝါဒံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ တေဘူမကဓမ္မေသု ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အနုက္ကမေန ယထာနုရူပံ အာဟာရသပ္ပါယာဒိံ လဘိတွာ ဧကာသနေ နိသိန္နဿ အဂ္ဂဖလေ ပတိဋ္ဌိတကာလော၊ တဿ နှာနဝိလေပနာဒီဟိ သုဓောတမဏ္ဍိတကာယတ္တာ တသ္မိံ နိသိန္နဿ ဧကဂ္ဂသုခသမပ္ပိတကာလော ဝိယ ယောဂိနော အရိယမဂ္ဂပေါက္ခရဏိယံ မဂ္ဂဉာဏောဒကေန သုနှာတသုဓောတကိလေသမလဿ ဟိရောတ္တပ္ပသာဋကေ နိဝါသေတွာ သီလဝိလေပနာနုလိတ္တဿ အရဟတ္တမဏ္ဍနေန အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍေတွာ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖဒါမံ ပိဠန္ဓိတွာ ဣဒ္ဓိပါဒပါဒုကာ အာရုယှ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတွာ ဓမ္မပါသာဒံ အာရုယှ သတိပဋ္ဌာနမဟာဝီထိယံ ဝိရောစမာနဿ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသိန္နကာလော၊ တဿ ပန ပုရိသဿ တသ္မိံ နိသိန္နဿ တိဏာဒီနံ ခယေန အဂ္ဂိက္ခန္ဓဿ အပ္ပဏ္ဏတ္တိဂမနကာလော ဝိယ ခီဏာသဝဿ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓဘေဒေန အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတဿ မဟာဝဋ္ဋဝူပသမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။ဒုတိယံ။

၃-သံယောဇနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၃။ တတိယေ **သံယောဇနိယေသူ**တိ ဒသန္နံ သံယောဇနာနံ ပစ္စယေသု။ **ဈာယေယျာ**တိ ဇလေယျ။ **တေလံ အာသိဉ္စေယျ ဝဋ္ဋိံ ဥပသံဟရေယျာ**တိ ဒီပပဋိဇဂ္ဂနတ္ထံ တေလဘာဇနဉ္စ မဟန္တဉ္စ ဝဋ္ဋိကပါလံ ဂဟေတွာ သမီပေ နိစ္စံ ဌိတောဝ တေလေ ခီဏေ တေလံ အာသိဉ္စေယျ၊ ဝဋ္ဋိယာ ခီဏာယ ဝဋ္ဋိံ ဥပသံဟရေယျ။ သေသမေတ္ထ သဒ္ဓိံ ဩပမ္မသံသန္ဒနေန ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။တတိယံ။

၄-ဒုတိယသံယောဇနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၄။ စတုတ္ထေ ဥပမံ ပဌမံ ကတွာ ပစ္ဆာ အတ္ထော ဝုတ္တော။ သေသံ တာဒိသမေဝ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-မဟာရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၅။ ပဉ္စမေ **ဥဒ္ဓံ ဩဇံ အဘိဟရန္တီ**တိ ပထဝီရသဉ္စ အာပေါရသဉ္စ ဥပရိ အာရောပေန္တိ။ ဩဇာယ အာရောပိတတ္တာ ဟတ္ထသတုဗ္ဗေဓဿ ရုက္ခဿ အင်္ကုရဂ္ဂေသု ဗိန္ဒုဗိန္ဒူနိ ဝိယ ဟုတွာ သိနေဟော တိဋ္ဌတိ။ ဣဒံ ပနေတ္ထ

opammasaṁsandanaṁ—mahārukkho viya hi tebhūmakavaṭṭaṁ, mūlāni viya āyatanāni, mūlehi ojāya ārohanaṁ viya chahi dvārehi kammārohanaṁ, ojāya abhiruḷhattā mahārukkhassa yāvakappaṭṭhānaṁ[1] viya vaṭṭanissitabālaputhujjanassa chahi dvārehi kammaṁ āyūhantassa aparāparaṁ vaṭṭassa vaḍḍhanavasena dīgharattaṁ ṭhānaṁ.

Kuddālapiṭakanti kuddālañceva pacchibhājanañca. **Khaṇḍākhaṇḍikaṁ chindeyyā**ti khuddakamahantāni khaṇḍākhaṇḍāni karonto chindeyya. Idaṁ panettha opammasaṁsandanaṁ—idhāpi hi mahārukkho viya tebhūmakavaṭṭaṁ, rukkhaṁ nāsetukāmo puriso viya yogāvacaro, kuddālo viya ñāṇaṁ, pacchi viya samādhi, rukkhacchedanapharasu viya ñāṇaṁ, rukkhassa mūle chinnakālo viya yogino ācariyasantike kammaṭṭhānaṁ gahetvā manasikarontassa paññā, khaṇḍākhaṇḍikaṁ chindanakālo viya saṅkhepato catunnaṁ mahābhūtānaṁ manasikāro, phālanaṁ viya dvecattālīsāya koṭṭhāsesu vitthāramanasikāro, sakalikaṁ sakalikaṁ karaṇakālo viya upādārūpassa ceva rūpakkhandhārammaṇassa viññāṇassa cāti imesaṁ vasena nāmarūpapariggaho, mūlānaṁ upacchedanaṁ[2] viya tasseva nāmarūpassa paccayapariyesanaṁ, vātātape visosetvā agginā ḍahanakālo viya anupubbena vipassanaṁ vaḍḍhetvā aññataraṁ sappāyaṁ labhitvā kammaṭṭhāne vibhūte upaṭṭhahamāne ekapallaṅke nisinnassa samaṇadhammaṁ karontassa aggaphalappatti, masikaraṇaṁ[3] viya arahattappattadivaseyeva aparinibbāyantassa yāvatāyukaṁ ṭhitakālo, mahāvāte opunanaṁ nadiyā pavāhanaṁ viya ca upādiṇṇakakkhandhabhedena anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbutassa vaṭṭavūpasamo veditabbo. . Pañcamaṁ.

6. Dutiyamahārukkhasuttavaṇṇanā

56. Chaṭṭhepi upamaṁ paṭhamaṁ vatvā pacchā attho vutto, idameva nānattaṁ. . Chaṭṭhaṁ.

1. Yāvatakaṁ ṭhānaṁ (Sī) 2. Uddharaṇaṁ (Syā) 3. Maṁsikāro (Ka)

ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—မဟာရုက္ခော ဝိယ ဟိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ၊ မူလာနိ ဝိယ အာယတနာနိ၊ မူလေဟိ ဩဇာယ အာရောဟနံ ဝိယ ဆဟိ ဒွါရေဟိ ကမ္မာရောဟနံ၊ ဩဇာယ အဘိရူဠှတ္တာ မဟာရုက္ခဿ ယာဝကပ္ပဋ္ဌာနံ[၁] ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတဗာလပုထုဇ္ဇနဿ ဆဟိ ဒွါရေဟိ ကမ္မံ အာယူဟန္တဿ အပရာပရံ ဝဋ္ဋဿ ဝဍ္ဎနဝသေန ဒီဃရတ္တံ ဌာနံ။

ကုဒ္ဒါလပိဋကန္တိ ကုဒ္ဒါလဉ္စေဝ ပစ္ဆိဘာဇနဉ္စ။ **ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒေယျာတိ** ခုဒ္ဒကမဟန္တာနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍာနိ ကရောန္တော ဆိန္ဒေယျ။ ဣဒံ ပနေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ဣဓာပိ ဟိ မဟာရုက္ခော ဝိယ တေဘူမကဝဋ္ဋံ၊ ရုက္ခံ နာသေတုကာမော ပုရိသော ဝိယ ယောဂါဝစရော၊ ကုဒ္ဒါလော ဝိယ ဉာဏံ၊ ပစ္ဆိ ဝိယ သမာဓိ၊ ရုက္ခစ္ဆေဒနဖရသု ဝိယ ဉာဏံ၊ ရုက္ခဿ မူလေ ဆိန္နကာလော ဝိယ ယောဂိနော အာစရိယသန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ မနသိကရောန္တဿ ပညာ၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒနကာလော ဝိယ သင်္ခေပတော စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ မနသိကာရော၊ ဖာလနံ ဝိယ ဒွေစတ္တာလီသာယ ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထာရမနသိကာရော၊ သကလိကံ သကလိကံ ကရဏကာလော ဝိယ ဥပါဒါရူပဿ စေဝ ရူပက္ခန္ဓာရမ္မဏဿ ဝိညာဏဿ စာတိ ဣမေသံ ဝသေန နာမရူပပရိဂ္ဂဟော၊ မူလာနံ ဥပစ္ဆေဒနံ[၂] ဝိယ တဿေဝ နာမရူပဿ ပစ္စယပရိယေသနံ၊ ဝါတာတပေ ဝိသောသေတွာ အဂ္ဂိနာ ဍဟနကာလော ဝိယ အနုပုဗ္ဗေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အညတရံ သပ္ပါယံ လဘိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိဘူတေ ဥပဋ္ဌဟမာနေ ဧကပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿ အဂ္ဂဖလပ္ပတ္တိ၊ မသိကရဏံ[၃] ဝိယ အရဟတ္တပ္ပတ္တဒိဝသေယေဝ အပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ ယာဝတာယုကံ ဌိတကာလော၊ မဟာဝါတေ ဩပုနနံ နဒိယာ ပဝါဟနံ ဝိယ စ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓဘေဒေန အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတဿ ဝဋ္ဋဝူပသမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဒုတိယမဟာရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၆။ ဆဋ္ဌေပိ ဥပမံ ပဌမံ ဝတွာ ပစ္ဆာ အတ္ထော ဝုတ္တော၊ ဣဒမေဝ နာနတ္တံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-ယာဝတကံ ဌာနံ (သီ) ၂-ဥဒ္ဓရဏံ (သျာ) ၃-မံသိကာရော (က)

7. Taruṇarukkhasuttavaṇṇanā

57-59. Sattame **taruṇo**ti ajātaphalo. **Palimajjeyyāti**[1] sodheyya. **Paṁsuṁ dadeyyā**ti thaddhapharusapaṁsuṁ haritvā mudugomayacuṇṇamissaṁ madhurapaṁsuṁ[2] pakkhipeyya. **Vuddhin**ti vuddhiṁ āpajjitvā pupphūpago pupphaṁ, phalūpago phalaṁ gaṇheyya. Idaṁ panettha opammasaṁsandanaṁ—taruṇarukkho viya hi tebhūmakavaṭṭaṁ, rukkhajaggako puriso viya vaṭṭanissito puthujjano, mūlaphalasantānādīni[3] viya tīhi dvārehi kusalākusalakammāyūhanaṁ, rukkhassa vuḍḍhi-āpajjanaṁ viya vuthujjanassa tīhi dvārehi kammaṁ āyūhato aparāparaṁ vaṭṭappavatti. Vivaṭṭaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. Aṭṭhamanavamāni uttānatthāneva. . Sattamādīni.

10. Nidānasuttavaṇṇanā

60. Dasame **Kurūsu viharatī**ti Kurūti evaṁ bahuvacanavasena laddhavohāre janapade viharati. **Kammāsadhammaṁ**[4] **nāma Kurūnaṁ nigamo**ti evaṁnāmako Kurūnaṁ nigamo, taṁ gocaragāmaṁ katvāti attho. **Āyasmā**ti piyavacanametaṁ garuvacanametaṁ. **Ānando**ti tassa therassa nāmaṁ. **Ekamantaṁ nisīdī**ti cha nisajjadose vivajjento dakkhiṇajāṇumaṇḍalassa abhimukhaṭṭhāne chabbaṇṇānaṁ Buddharasmīnaṁ anto pavisitvā pasannalākhārasaṁ vigāhanto viya suvaṇṇapaṭaṁ pārupanto viya rattakambalavitānamajjhaṁ[5] pavisanto viya Dhammabhaṇḍāgāriko āyasmā Ānando nisīdi. Tena vuttaṁ "ekamantaṁ nisīdī"ti.

Kāya pana velāya kena kāraṇena ayamāyasmā Bhagavantaṁ upasaṅkamantoti? Sāyanhavelāya paccayākārapañhaṁ pucchanakāraṇena. Taṁ divasaṁ kira ayamāyasmā kulasaṅgahatthāya gharadvāre gharadvāre sahassabhaṇḍikaṁ nikkhipanto viya kammāsadhammaṁ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Satthu vattaṁ dassetvā Satthari gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Sattāraṁ vanditvā attano divāṭṭhānaṁ gantvā antevāsikesu vattaṁ dassetvā paṭikkantesu divāṭṭhānaṁ paṭisammajjitvā cammakkhaṇḍaṁ paññapetvā udakatumbato udakena

1. Palisattheyyāti (Sī), palisajjeyyāti (Syā)
2. ... cuṇṇamayamadhurapaṁsuṁ (Ka)
3. Mūlapalisatthanādīni (Sī)
4. Kammāsadammaṁ (Ka)
5. Rattuppalavitānamajjhaṁ (Sī), rattuppalamālāvitānamajjhaṁ (Dī-Ṭṭha 2. 75 piṭṭhe)

၇-တရုဏရုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၇-၅၉။ သတ္တမေ **တရုဏော**တိ အဇာတဖလော။ **ပလိမဇ္ဇေယျာ**တိ[၁] သောဓေယျ။ **ပံသုံ ဒဒေယျာ**တိ ထဒ္ဓဖရုသပံသုံ ဟရိတွာ မုဒုဂေါမယစုဏ္ဏမိဿံ မဓုရပံသုံ[၂] ပက္ခိပေယျ။ **ဝုဍ္ဎိ**န္တိ ဝုဍ္ဎိံ အာပဇ္ဇိတွာ ပုပ္ဖူပဂေါ ပုပ္ဖံ, ဖလူပဂေါ ဖလံ ဂဏှေယျ။ ဣဒံ ပနေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—တရုဏရုက္ခော ဝိယ ဟိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ၊ ရုက္ခဇဂ္ဂကော ပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ပုထုဇ္ဇနော၊ မူလဖလသန္တာနာဒီနိ[၃] ဝိယ တီဟိ ဒွါရေဟိ ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနံ၊ ရုက္ခဿ ဝုဍ္ဎိအာပဇ္ဇနံ ဝိယ ပုထုဇ္ဇနဿ တီဟိ ဒွါရေဟိ ကမ္မံ အာယူဟတော အပရာပရံ ဝဋ္ဋပ္ပဝတ္တိ။ ဝိဝဋ္ဋံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌမနဝမာနိ ဥတ္တာနတ္ထာနေဝ။ ။သတ္တမာဒီနိ။

၁၀-နိဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၀။ ဒသမေ **ကုရူသု ဝိဟရတီ**တိ ကုရူတိ ဧဝံ ဗဟုဝစနဝသေန လဒ္ဓဝေါဟာရေ ဇနပဒေ ဝိဟရတိ။ **ကမ္မာသဓမ္မံ**[၄] **နာမ ကုရူနံ နိဂမော**တိ ဧဝံနာမကော ကုရူနံ နိဂမော၊ တံ ဂေါစရဂါမံ ကတွာတိ အတ္ထော။ **အာယသ္မာ**တိ ပိယဝစနမေတံ ဂရုဝစနမေတံ။ **အာနန္ဒော**တိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ **ဧကမန္တံ နိသီဒီ**တိ ဆ နိသဇ္ဇဒေါသေ ဝိဝဇ္ဇေန္တော ဒက္ခိဏဇာဏုမဏ္ဍလဿ အဘိမုခဋ္ဌာနေ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မီနံ အန္တော ပဝိသိတွာ ပသန္နလာခါရသံ ဝိဂါဟန္တော ဝိယ သုဝဏ္ဏပဋံ ပါရုပန္တော ဝိယ ရတ္တကမ္ဗလဝိတာနမဇ္ဈံ[၅] ပဝိသန္တော ဝိယ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော အာယသ္မာ အာနန္ဒော နိသီဒိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကမန္တံ နိသီဒီ"တိ။

ကာယ ပန ဝေလာယ ကေန ကာရဏေန အယမာယသ္မာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမန္တောတိ? သာယနှဝေလာယ ပစ္စယာကာရပဉှံ ပုစ္ဆနကာရဏေန။ တံ ဒိဝသံ ကိရ အယမာယသ္မာ ကုလသင်္ဂဟတ္ထာယ ဃရဒွါရေ ဃရဒွါရေ သဟဿဘဏ္ဍိကံ နိက္ခိပန္တော ဝိယ ကမ္မာသဓမ္မံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော သတ္ထု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ သတ္ထရိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အန္တေဝါသိကေသု ဝတ္တံ ဒဿေတွာ ပဋိက္ကန္တေသု ဒိဝါဋ္ဌာနံ ပဋိသမ္မဇ္ဇိတွာ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပညပေတွာ ဥဒကတုမ္ဗတော ဥဒကေန

၁-ပလိသတ္ထေယျာတိ (သီ)၊ ပလိသဇ္ဇေယျာတိ (သျာ)
၂-....စုဏ္ဏမယမဓုရပံသုံ (က)
၃-မူလပလိသတ္ထနာဒီနိ (သီ)
၄-ကမ္မာသဒမ္မံ (က)
၅-ရတ္တုပ္ပလဝိတာနမဇ္ဈံ (သီ)၊ ရတ္တုပ္ပလမာလာဝိတာနမဇ္ဈံ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၇၅-ပိဋ္ဌေ)

hatthapāde sītalaṁ katvā pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinno sotāpattiphalasamāpattiṁ samāpajjitvā. Atha paricchinnakālavasena samāpattito vuṭṭhāya paccayākāre ñāṇaṁ otāresi. So “avijjāpaccayā saṅkhārā”ti-ādito paṭṭhāya antaṁ, antato paṭṭhāya ādiṁ, ubhayantato paṭṭhāya majjhaṁ, majjhato paṭṭhāya ubho ante pāpento tikkhattuṁ dvādasapadaṁ paccayākāraṁ sammasi. Tassevaṁ sammasantassa paccayākāro vibhūto hutvā uttānakuttānako viya upaṭṭhāsi. Tato cintesi “ayaṁ paccayākāro sabbabuddhehi gambhīro ceva gambhīrāvabhāso cāti kathito, mayhaṁ kho pana padesañāṇe ṭhitassa sāvakassa sato uttāno viya vibhūto pākaṭo hutvā upaṭṭhāti, mayhaṁyeva nu kho esa uttānako viya upaṭṭhāti, udāhu aññesampīti attano upaṭṭhānakāraṇaṁ Satthu ārocessāmī”ti nisinnaṭṭhānato[1] uṭṭhāya cammakkhaṇḍaṁ papphoṭetvā ādāya sāyanhasamaye Bhagavantaṁ upasaṅkami. Tena vuttaṁ “sāyanhavelāyaṁ paccayākārapañhaṁ pucchanakāraṇena upasaṅkamanto”ti.

Yāva gambhīroti ettha **yāva**saddo pamāṇātikkame. Atikkamma pamāṇaṁ gambhīro, atigambhīroti attho. **Gambhīrāvabhāso**ti gambhīrova hutvā avabhāsati, dissatīti attho. Ekaṁ hi uttānameva gambhīrāvabhāsaṁ hoti pūtipaṇṇarasavasena kāḷavaṇṇaṁ purāṇa-udakaṁ viya. Taṁ hi jāṇuppamāṇampi sataporisaṁ viya dissati. Ekaṁ gambhīraṁ uttānāvabhāsaṁ hoti maṇibhāsaṁ[2] vippasanna-udakaṁ viya. Taṁ hi sataporisampi jāṇuppamāṇaṁ viya khāyati. Ekaṁ uttānaṁ uttānāvabhāsaṁ hoti pāti-ādīsu[3] udakaṁ viya. Ekaṁ gambhīraṁ gambhīrāvabhāsaṁ hoti Sinerupādakamahāsamudde udakaṁ viya. Evaṁ udakameva cattāri nāmāni labhati. Paṭiccasamuppāde panetaṁ natthi. Ayaṁ hi gambhīro ca gambhīrāvabhāso cāti ekameva nāmaṁ labhati. Evarūpo samānopi atha ca pana me uttānakuttānako viya khāyati, tadidaṁ acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhanteti evaṁ attano vimhayaṁ pakāsento pañhaṁ pucchitvā tuṇhībhūto nisīdi.

1. Nisīdanaṭṭhānato (Syā) 2. Maṇigaṅgāya (Syā)Dī-Ṭṭha 2. 76 piṭṭhe ca.
3. Cāṭi-ādīsu (Syā)

ဟတ္ထပါဒေ သီတလံ ကတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နော သောတာပတ္တိဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ အထ ပရိစ္ဆိန္နကာလဝသေန သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေသိ။ သော “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ”တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အန္တံ, အန္တတော ပဋ္ဌာယ အာဒိံ, ဥဘယန္တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဈံ, မဇ္ဈတော ပဋ္ဌာယ ဥဘော အန္တေ ပါပေန္တော တိက္ခတ္တုံ ဒွါဒသပဒံ ပစ္စယာကာရံ သမ္မသိ။ တဿေဝံ သမ္မသန္တဿ ပစ္စယာကာရော ဝိဘူတော ဟုတွာ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ တတော စိန္တေသိ “အယံ ပစ္စယာကာရော သဗ္ဗဗုဒ္ဓေဟိ ဂမ္ဘီရော စေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စာတိ ကထိတော၊ မယှံ ခေါ ပန ပဒေသဉာဏေ ဌိတဿ သာဝကဿ သတော ဥတ္တာနော ဝိယ ဝိဘူတော ပါကဋော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ မယှံယေဝ နု ခေါ ဧသ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဥဒါဟု အညေသမ္ပီတိ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနကာရဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမီ”တိ နိသိန္နဋ္ဌာနတော[၁] ဥဋ္ဌာယ စမ္မက္ခဏ္ဍံ ပပ္ဖောဋေတွာ အာဒါယ သာယန္ဟသမယေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိ။ တေန ဝုတ္တံ “သာယန္ဟဝေလာယံ ပစ္စယာကာရပဉှံ ပုစ္ဆနကာရဏေန ဥပသင်္ကမန္တော”တိ။

ယာဝ ဂမ္ဘီရောတိ ဧတ္ထ **ယာဝ**သဒ္ဒေါ ပမာဏာတိက္ကမေ။ အတိက္ကမ္မ ပမာဏံ ဂမ္ဘီရော၊ အတိဂမ္ဘီရောတိ အတ္ထော။ **ဂမ္ဘီရာဝဘာသော**တိ ဂမ္ဘီရောဝ ဟုတွာ အဝဘာသတိ၊ ဒိဿတီတိ အတ္ထော။ ဧကံ ဟိ ဥတ္တာနမေဝ ဂမ္ဘီရာဝဘာသံ ဟောတိ ပူတိပဏ္ဏရသဝသေန ကာဠဝဏ္ဏံ ပုရာဏဥဒကံ ဝိယ။ တံ ဟိ ဇာဏုပ္ပမာဏမ္ပိ သတပေါရိသံ ဝိယ ဒိဿတိ။ ဧကံ ဂမ္ဘီရံ ဥတ္တာနာဝဘာသံ ဟောတိ မဏိဘာသံ[၂] ဝိပ္ပသန္နဥဒကံ ဝိယ။ တံ ဟိ သတပေါရိသမ္ပိ ဇာဏုပ္ပမာဏံ ဝိယ ခါယတိ။ ဧကံ ဥတ္တာနံ ဥတ္တာနာဝဘာသံ ဟောတိ ပါတိအာဒီသု[၃] ဥဒကံ ဝိယ။ ဧကံ ဂမ္ဘီရံ ဂမ္ဘီရာဝဘာသံ ဟောတိ သိနေရုပါဒကမဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဝိယ။ ဧဝံ ဥဒကမေဝ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ပနေတံ နတ္ထိ။ အယံ ဟိ ဂမ္ဘီရော စ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စာတိ ဧကမေဝ နာမံ လဘတိ။ ဧဝရူပေါ သမာနောပိ အထ စ ပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ တဒိဒံ အစ္ဆရိယံ ဘန္တေ၊ အဗ္ဘုတံ ဘန္တေတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝိမှယံ ပကာသေန္တော ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ တုဏှီဘူတော နိသီဒိ။

၁-နိသီဒနဋ္ဌာနတော (သျာ) ၂-မဏိဂင်္ဂါယ (သျာ) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ စ။
၃-စာဋိအာဒီသု (သျာ)

Bhagavā tassa vacanaṁ sutvā “Ānando Bhavaggagahaṇāya hatthaṁ pasārento viya Sineruṁ bhinditvā miñjaṁ nīharituṁ vāyamamāno viya vinā nāvāya mahāsamuddaṁ taritukāmo viya pathaviṁ parivattetvā pathavojaṁ gahetuṁ vāyamamāno viya Buddhavisayaṁ pañhaṁ attano uttānuttānanti vadati, handassa gambhīrabhāvaṁ ācikkhāmī”ti cintetvā **mā hevan**ti-ādimāha.

Tattha **mā hevan**ti **ha**-kāro nipātamattaṁ, evaṁ mā bhaṇīti[1] attho. “Mā hevan”ti ca idaṁ vacanaṁ Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ ussādentopi bhaṇati apasādentopi. Tattha ussādentopīti Ānanda tvaṁ mahāpañño visadañāṇo[2], tena te gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya khāyati, aññesaṁ panesa uttānakoti na sallakkhetabbo, gambhīroyeva ca so gambhīrāvabhāso ca.

Tattha catasso upamā vadanti—cha māse subhojanarasapuṭṭhassa kira katayogassa[3] Mahāmallassa samajjasamaye katamallapāsāṇaparicayassa yuddhabhūmiṁ[4] gacchantassa antarā mallapāsāṇaṁ dassesuṁ. So “kiṁ etan”ti āha. Mallapāsāṇoti. Āharatha nanti. “Ukkhipituṁ na sakkomā”ti vutte sayaṁ gantvā “kuhiṁ imassa bhāriyaṭṭhānan”ti vatvā dvīhi hatthehi dve pāsāṇe ukkhipitvā kīḷāguḷe viya khipitvā agamāsi. Tattha Mallassa mallapāsāṇo lahukoti na aññesampi lahukoti vattabbo. Cha māse subhojanarasapuṭṭho Mallo viya hi kappasatasahassaṁ abhinīhārasampanno āyasmā Ānando. Yathā Mallassa mahābalatāya mallapāsāṇo lahuko, evaṁ therassa mahāpaññatāya paṭiccasamuppādo uttānoti vattabbo, so aññesaṁ uttānoti na vattabbo.

Mahāsamudde ca[5] Timi nāma mahāmaccho dviyojanasatiko, Timiṅgalo tiyojanasatiko, Timirapiṅgalo pañcayojanasatiko, Ānando Timinando Ajjhāroho Mahātimīti ime cattāro yojanasahassikā. Tattha Timirapiṅgaleneva dīpenti. Tassa kira dakkhiṇakaṇṇaṁ cālentassa pañcayojanasate padese udakaṁ calati, tathā vāmakaṇṇaṁ, tathā naṅguṭṭhaṁ, tathā sīsaṁ. Dve pana kaṇṇe cāletvā

1. Mā bhaṇāti (Syā) 2. Visāradañāṇo (Syā) 3. Katayoggassa (Sī)
4. Katamallanepacchassa yuddhabhūmiṁ (Sī)
5. Mahāsamudde ca satta mahāmacchā honti (Sī)

ဘဂဝါ တဿ ဝစနံ သုတွာ “အာနန္ဒော ဘဝဂ္ဂဂဟဏာယ ဟတ္ထံ ပသာရေန္တော ဝိယ သိနေရုံ ဘိန္ဒိတွာ မိဉ္ဇံ နီဟရိတုံ ဝါယမမာနော ဝိယ ဝိနာ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒံ တရိတုကာမော ဝိယ ပထဝိံ ပရိဝတ္တေတွာ ပထဝေါဇံ ဂဟေတုံ ဝါယမမာနော ဝိယ ဗုဒ္ဓဝိသယံ ပဉှံ အတ္တနော ဥတ္တာနုတ္တာနန္တိ ဝဒတိ၊ ဟန္ဒဿ ဂမ္ဘီရဘာဝံ အာစိက္ခာမီ”တိ စိန္တေတွာ **မာ ဟေဝ**န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **မာ ဟေဝ**န္တိ **ဟ**-ကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ဧဝံ မာ ဘဏီတိ[၁] အတ္ထော။ “မာ ဟေဝ”န္တိ စ ဣဒံ ဝစနံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဥဿာဒေန္တောပိ ဘဏတိ အပသာဒေန္တောပိ။ တတ္ထ ဥဿာဒေန္တောပီတိ အာနန္ဒ တွံ မဟာပညော ဝိသဒဉာဏော[၂]၊ တေန တေ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ အညေသံ ပနေသ ဥတ္တာနကောတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗော၊ ဂမ္ဘီရောယေဝ စ သော ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စ။

တတ္ထ စတဿော ဥပမာ ဝဒန္တိ—ဆ မာသေ သုဘောဇနရသပုဋ္ဌဿ ကိရ ကတယောဂဿ[၃] မဟာမလ္လဿ သမဇ္ဇသမယေ ကတမလ္လပါသာဏပရိစယဿ ယုဒ္ဓဘူမိံ[၄] ဂစ္ဆန္တဿ အန္တရာ မလ္လပါသာဏံ ဒဿေသုံ။ သော “ကိံ ဧတ”န္တိ အာဟ။ မလ္လပါသာဏောတိ။ အာဟရထ နန္တိ။ “ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောမာ”တိ ဝုတ္တေ သယံ ဂန္တွာ “ကုဟိံ ဣမဿ ဘာရိယဋ္ဌာန”န္တိ ဝတွာ ဒွီဟိ ဟတ္ထေဟိ ဒွေ ပါသာဏေ ဥက္ခိပိတွာ ကီဠာဂုဠေ ဝိယ ခိပိတွာ အဂမာသိ။ တတ္ထ မလ္လဿ မလ္လပါသာဏော လဟုကောတိ န အညေသမ္ပိ လဟုကောတိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဆ မာသေ သုဘောဇနရသပုဋ္ဌော မလ္လော ဝိယ ဟိ ကပ္ပသတသဟဿံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော အာယသ္မာ အာနန္ဒော။ ယထာ မလ္လဿ မဟာဗလတာယ မလ္လပါသာဏော လဟုကော၊ ဧဝံ ထေရဿ မဟာပညတာယ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ ဝတ္တဗ္ဗော၊ သော အညေသံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။

မဟာသမုဒ္ဒေ စ[၅] တိမိ နာမ မဟာမစ္ဆော ဒွိယောဇနသတိကော၊ တိမိင်္ဂလော တိယောဇနသတိကော၊ တိမိရပိင်္ဂလော ပဉ္စယောဇနသတိကော၊ အာနန္ဒော တိမိနန္ဒော အဇ္ဈာရောဟော မဟာတိမီတိ ဣမေ စတ္တာရော ယောဇနသဟဿိကာ။ တတ္ထ တိမိရပိင်္ဂလေနေဝ ဒီပေန္တိ။ တဿ ကိရ ဒက္ခိဏကဏ္ဏံ စာလေန္တဿ ပဉ္စယောဇနသတေ ပဒေသေ ဥဒကံ စလတိ၊ တထာ ဝါမကဏ္ဏံ၊ တထာ နင်္ဂုဋ္ဌံ၊ တထာ သီသံ။ ဒွေ ပန ကဏ္ဏေ စာလေတွာ

၁-မာ ဘဏာတိ (သျာ) ၂-ဝိသာရဒဉာဏော (သျာ) ၃-ကတယောဂ္ဂဿ (သီ)
၄-ကတမလ္လနေပစ္ဆဿ ယုဒ္ဓဘူမိံ (သီ) ၅-မဟာသမုဒ္ဒေ စ သတ္တ မဟာမစ္ဆာ ဟောန္တိ (သီ)

naṅguṭṭhena paharitvā sīsaṁ aparāparaṁ katvā kīḷituṁ āraddhassa sattaṭṭhayojanasate ṭhāne bhājane pakkhipitvā uddhane āropitaṁ viya udakaṁ pakkuthati. Yojanasatamatte[1] padese udakaṁ piṭṭhiṁ chādetuṁ na sakkoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ mahāsamuddo gambhīroti[2] vadanti, kutassa gambhīratā, mayaṁ piṭṭhimattacchādanampi udakaṁ na labhāmā"ti. Tattha kāyūpapannassa Timirapiṅgalassa mahāsamuddo uttānoti aññesañca khuddakamacchānaṁ uttānoti na vattabbo, evameva ñāṇūpapannassa therassa paṭiccasamuppādo uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo. Supaṇṇarājā ca diyaḍḍhayojanasatiko hoti, tassa dakkhiṇapakkho paññāsayojaniko hoti, tathā vāmapakkho, piñchavaṭṭi ca saṭṭhiyojanikā, gīvā tiṁsayojanikā[3], mukhaṁ navayojanaṁ, pādā dvādasayojanikā, tasmiṁ supaṇṇavātaṁ dassetuṁ āraddhe sattaṭṭhayojanasataṁ ṭhānaṁ nappahoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ ākāso anantoti[4] vadanti, kutassa anantatā, mayaṁ pakkhavātappattharaṇokāsampi[5] na labhāmā"ti. Tattha kāyūpapannassa supaṇṇarañño ākāso parittoti aññesañca khuddakapakkhīnaṁ parittoti na vattabbo, evameva ñāṇūpapannassa therassa paṭiccasamuppādo uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo.

Rāhu Asurindo pana pādantato yāva kesantā yojanānaṁ cattāri sahassāni aṭṭha ca satāni honti, tassa dvinnaṁ bāhānaṁ antare dvādasayojanasatikaṁ, bahalattena chayojanasatikaṁ, hatthapādatalāni tiyojanasatikāni, tathā mukhaṁ, ekaṅgulipabbaṁ paññāsayojanaṁ, tathā bhamukantaraṁ, nalāṭaṁ tiyojanasatikaṁ, sīsaṁ navayojanasatikaṁ. Tassa mahāsamuddaṁ otiṇṇassa gambhīraṁ udakaṁ jāṇuppamāṇaṁ hoti. So evaṁ vadeyya "ayaṁ mahāsamuddo gambhīroti vadanti, kutassa gambhīratā, mayaṁ jāṇuppaṭicchādanamattampi udakaṁ na labhāmā"ti. Tattha kāyūpapannassa Rāhuno mahāsamuddo uttānoti aññesañca uttānoti na vattabbo, evameva ñāṇūpapannassa therassa paṭiccasamuppādo

1. Tiyojanasatamatte (Syā) Dī-Ṭṭha 2. 77 piṭṭhe ca. 2. Gambhīro gambhīroti (Sī)
3. Tiyojanikā (Sī) 4. Ananto anantoti (Sī)
5. Pakkhavātappaharaṇokāsampi (Sī), pakkhavātappasāraṇokāsampi (Syā)

နင်္ဂုဋ္ဌေန ပဟရိတွာ သီသံ အပရာပရံ ကတွာ ကီဠိတုံ အာရဒ္ဓဿ သတ္တဋ္ဌယောဇနသတေ ဌာနေ ဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ ဥဒ္ဓနေ အာရောပိတံ ဝိယ ဥဒကံ ပက္ကုထတိ။ ယောဇနသတမတ္တေ[၁] ပဒေသေ ဥဒကံ ပိဋ္ဌိံ ဆာဒေတုံ န သက္ကောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရောတိ[၂] ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ ဂမ္ဘီရတာ၊ မယံ ပိဋ္ဌိမတ္တစ္ဆာဒနမ္ပိ ဥဒကံ န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယူပပန္နဿ တိမိရပိင်္ဂလဿ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသဉ္စ ခုဒ္ဒကမစ္ဆာနံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏူပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ သုပဏ္ဏရာဇာ စ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကော ဟောတိ၊ တဿ ဒက္ခိဏပက္ခော ပညာသယောဇနိကော ဟောတိ၊ တထာ ဝါမပက္ခော၊ ပိဉ္ဆဝဋ္ဋိ စ သဋ္ဌိယောဇနိကာ၊ ဂီဝါ တိံသယောဇနိကာ[၃]၊ မုခံ နဝယောဇနံ၊ ပါဒါ ဒွါဒသယောဇနိကာ၊ တသ္မိံ သုပဏ္ဏဝါတံ ဒဿေတုံ အာရဒ္ဓေ သတ္တဋ္ဌယောဇနသတံ ဌာနံ နပ္ပဟောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ အာကာသော အနန္တောတိ[၄] ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ အနန္တတာ၊ မယံ ပက္ခဝါတပ္ပတ္ထရဏောကာသမ္ပိ[၅] န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယူပပန္နဿ သုပဏ္ဏရညော အာကာသော ပရိတ္တောတိ အညေသဉ္စ ခုဒ္ဒကပက္ခီနံ ပရိတ္တောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏူပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။

ရာဟု အသုရိန္ဒော ပန ပါဒန္တတော ယာဝ ကေသန္တာ ယောဇနာနံ စတ္တာရိ သဟဿာနိ အဋ္ဌ စ သတာနိ ဟောန္တိ၊ တဿ ဒွိန္နံ ဗာဟာနံ အန္တရေ ဒွါဒသယောဇနသတိကံ၊ ဗဟလတ္တေန ဆယောဇနသတိကံ၊ ဟတ္ထပါဒတလာနိ တိယောဇနသတိကာနိ၊ တထာ မုခံ၊ ဧကင်္ဂုလိပဗ္ဗံ ပညာသယောဇနံ၊ တထာ ဘမုကန္တရံ၊ နလာဋံ တိယောဇနသတိကံ၊ သီသံ နဝယောဇနသတိကံ။ တဿ မဟာသမုဒ္ဒံ ဩတိဏ္ဏဿ ဂမ္ဘီရံ ဥဒကံ ဇာဏုပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ သော ဧဝံ ဝဒေယျ "အယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရောတိ ဝဒန္တိ၊ ကုတဿ ဂမ္ဘီရတာ၊ မယံ ဇာဏုပ္ပဋိစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န လဘာမာ"တိ။ တတ္ထ ကာယူပပန္နဿ ရာဟုနော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသဉ္စ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝမေဝ ဉာဏူပပန္နဿ ထေရဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ

၁-တိယောဇနသတမတ္တေ (သျာ) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၇၇-ပိဋ္ဌေ စ။ ၂-ဂမ္ဘီရော ဂမ္ဘီရောတိ (သီ)
၃-တိယောဇနိကာ (သီ) ၄-အနန္တော အနန္တောတိ (သီ)
၅-ပက္ခဝါတပ္ပဟရဏောကာသမ္ပိ (သီ)၊ ပက္ခဝါတပ္ပသာရဏောကာသမ္ပိ (သျာ)

uttānoti aññesampi uttānoti na vattabbo. Etamatthaṁ sandhāya Bhagavā **mā hevaṁ Ānanda mā hevaṁ Ānandā**ti āha.

Therassa hi catūhi kāraṇehi gambhīro paṭiccasamuppādo uttānoti upaṭṭhāsi. Katamehi catūhi? Pubbūpanissayasampattiyā titthavāsena sotāpannatāya bahussutabhāvenāti.

Ito kira satasahassime kappe Padumuttaro nāma Satthā loke uppajji. Tassa Haṁsavatī nāma nagaraṁ ahosi, Ānando nāma rājā pitā, Sumedhā nāma devī mātā, bodhisatto Uttarakumāro nāma ahosi. So puttassa jātadivase mahābhinikkhamanaṁ nikkhamma pabbajitvā padhānamanuyutto anukkamena sabbaññutaṁ patvā “anekajātisaṁsāran”ti udānaṁ udānetvā sattāhaṁ Bodhipallaṅke vītināmetvā “pathaviyaṁ pādaṁ ṭhapessāmī”ti pādaṁ abhinīhari[1]. Atha pathaviṁ bhinditvā mahantaṁ padumaṁ uṭṭhāsi. Tassa dhurapattāni navutihatthāni, kesaraṁ tiṁsahatthaṁ, kaṇṇikā dvādasahatthā, navaghaṭappamāṇā reṇu ahosi.

Satthā pana ubbedhato aṭṭhapaññāsahattho ahosi, tassa ubhinnaṁ bāhānamantaraṁ aṭṭhārasahatthaṁ, nalāṭaṁ pañcahatthaṁ, hatthapādā ekādasahatthā. Tassa ekādasahatthena pādena dvādasahatthāya kaṇṇikāya akkantamattāya navaghaṭappamāṇā reṇu uṭṭhāya aṭṭhapaññāsahatthaṁ padesaṁ uggantvā okiṇṇamanosilācuṇṇaṁ viya paccokiṇṇaṁ. Tadupādāya Bhagavā “padumuttaro”tveva paññāyittha. Tassa Devilo ca Sujāto ca dve aggasāvakā ahesuṁ, Amitā ca Asamā ca dve aggasāvikā, Sumano nāma upaṭṭhāko. Padumuttaro Bhagavā pitusaṅgahaṁ kurumāno bhikkhusatasahassaparivāro Haṁsavatiyā rājadhāniyā vasati.

Kaniṭṭhabhātā panassa Sumanakumāro nāma. Tassa rājā Haṁsavatito vīsayojanasate bhogaṁ adāsi, so kadāci āgantvā pitarañca Satthārañca passati. Athekadivasaṁ paccanto kupito[2]. Sumano rañño sāsanaṁ pesesi. Rājā “tvaṁ mayā tāta kasmā ṭhapito”ti paṭipesesi. So core vūpasametvā “upasanto deva janapado”ti rañño pesesi. Rājā tuṭṭho “sīghaṁ mama putto āgacchatū”ti āha.

1. Abhinīharitvā (Syā) 2. Kuppito (Syā, Ka)

ဥတ္တာနောတိ အညေသမ္ပိ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဧတမတ္ထံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ **မာ ဟေဝံ အာနန္ဒ မာ ဟေဝံ အာနန္ဒာ**တိ အာဟ။

ထေရဿ ဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဂမ္ဘီရော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနောတိ ဥပဋ္ဌာသိ။ ကတမေဟိ စတူဟိ? ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ တိတ္ထဝါသေန သောတာပန္နတာယ ဗဟုဿုတဘာဝေနာတိ။

ဣတော ကိရ သတသဟဿိမေ ကပ္ပေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဿ ဟံသဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ၊ အာနန္ဒော နာမ ရာဇာ ပိတာ၊ သုမေဓာ နာမ ဒေဝီ မာတာ၊ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရကုမာရော နာမ အဟောသိ။ သော ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝသေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဓာနမနုယုတ္တော အနုက္ကမေန သဗ္ဗညုတံ ပတွာ “အနေကဇာတိသံသာရ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ သတ္တာဟံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ ဝီတိနာမေတွာ “ပထဝိယံ ပါဒံ ဌပေဿာမီ”တိ ပါဒံ အဘိနီဟရိ[၁]။ အထ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ မဟန္တံ ပဒုမံ ဥဋ္ဌာသိ။ တဿ ဓုရပတ္တာနိ နဝုတိဟတ္ထာနိ၊ ကေသရံ တိံသဟတ္ထံ၊ ကဏ္ဏိကာ ဒွါဒသဟတ္ထာ၊ နဝဃဋပ္ပမာဏာ ရေဏု အဟောသိ။

သတ္ထာ ပန ဥဗ္ဗေဓတော အဋ္ဌပညာသဟတ္ထော အဟောသိ၊ တဿ ဥဘိန္နံ ဗာဟာနမန္တရံ အဋ္ဌာရသဟတ္ထံ၊ နလာဋံ ပဉ္စဟတ္ထံ၊ ဟတ္ထပါဒါ ဧကာဒသဟတ္ထာ။ တဿ ဧကာဒသဟတ္ထေန ပါဒေန ဒွါဒသဟတ္ထာယ ကဏ္ဏိကာယ အက္ကန္တမတ္တာယ နဝဃဋပ္ပမာဏာ ရေဏု ဥဋ္ဌာယ အဋ္ဌပညာသဟတ္ထံ ပဒေသံ ဥဂ္ဂန္တွာ ဩကိဏ္ဏမနောသိလာစုဏ္ဏံ ဝိယ ပစ္စောကိဏ္ဏံ။ တဒုပါဒါယ ဘဂဝါ “ပဒုမုတ္တရော”တွေဝ ပညာယိတ္ထ။ တဿ ဒေဝိလော စ သုဇာတော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ အဟေသုံ၊ အမိတာ စ အသမာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ သုမနော နာမ ဥပဋ္ဌာကော။ ပဒုမုတ္တရော ဘဂဝါ ပိတုသင်္ဂဟံ ကုရုမာနော ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော ဟံသဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ ဝသတိ။

ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ သုမနကုမာရော နာမ။ တဿ ရာဇာ ဟံသဝတိတော ဝီသယောဇနသတေ ဘောဂံ အဒါသိ၊ သော ကဒါစိ အာဂန္တွာ ပိတရဉ္စ သတ္ထာရဉ္စ ပဿတိ။ အထေကဒိဝသံ ပစ္စန္တော ကုပိတော[၂]။ သုမနော ရညော သာသနံ ပေသေသိ။ ရာဇာ “တွံ မယာ တာတ ကသ္မာ ဌပိတော”တိ ပဋိပေသေသိ။ သော စောရေ ဝူပသမေတွာ “ဥပသန္တော ဒေဝ ဇနပဒေါ”တိ ရညော ပေသေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော “သီဃံ မမ ပုတ္တော အာဂစ္ဆတူ”တိ အာဟ။

၁-အဘိနီဟရိတွာ (သျာ) ၂-ကုပ္ပိတော (သျာ၊ က)

Tassa sahassamattā amaccā honti. So ( )[1] tehi saddhiṁ antarāmagge mantesi "mayhaṁ pitā tuṭṭho sace me varaṁ deti, kiṁ gaṇhāmī"ti. Atha naṁ ekacce "hatthiṁ gaṇhatha, assaṁ gaṇhatha, janapadaṁ gaṇhatha, sattaratanāni gaṇhathā"ti āhaṁsu. Apare "tumhe pathavissarassa puttā, na tumhākaṁ dhanaṁ dullabhaṁ, laddhampi cetaṁ sabbaṁ pahāya gamanīyaṁ, puññameva ekaṁ ādāya gamanīyaṁ, tasmā deve varaṁ dadamāne temāsaṁ Padumuttaraṁ Bhagavantaṁ upaṭṭhātuṁ varaṁ gaṇhathā"ti. So "tumhe mayhaṁ kalyāṇamittā nāma, mametaṁ cittaṁ natthi, tumhehi pana uppāditaṁ, evaṁ karissāmī"ti gantvā pitaraṁ vanditvā pitarā āliṅgetvā matthake cumbitvā "varaṁ te putta demī"ti vutte "icchāmahaṁ mahārāja Bhagavantaṁ temāsaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahanto jīvitaṁ avañjhaṁ kātuṁ, idaṁ me varaṁ dehī"ti āha. Na sakkā tāta, aññaṁ varehīti. Deva khattiyānaṁ nāma dvekathā natthi, etameva me dehi, na mamaññena atthoti. Tāta Buddhānaṁ nāma cittaṁ dujjānaṁ, sace Bhagavā na icchissati, mayā dinnampi kiṁ bhavissatīti. "Sādhu deva ahaṁ Bhagavato cittaṁ jānissāmī"ti vihāraṁ gato.

Tena ca samayena bhattakiccaṁ niṭṭhāpetvā Bhagavā Gandhakuṭiṁ paviṭṭho hoti. So maṇḍalamāḷe sannisinnānaṁ bhikkhūnaṁ santikaṁ agamāsi. Te taṁ āhaṁsu "rājaputta kasmā āgatosī"ti. Bhagavantaṁ dassanāya, dassetha me Bhagavantanti. "Na mayaṁ rājaputta icchiticchitakkhaṇe Satthāraṁ daṭṭhuṁ labhāmā"ti. Ko pana bhante labhatīti. Sumanatthero nāma rājaputtāti. So "kuhiṁ bhante thero"ti therassa nisinnaṭṭhānaṁ pucchitvā gantvā vanditvā "icchāmahaṁ bhante Bhagavantaṁ passituṁ, dassetha me Bhagavantan"ti āha. Thero "ehi rājaputtā"ti taṁ gahetvā Gandhakuṭipariveṇe ṭhapetvā Gandhakuṭiṁ āruhi. Atha naṁ Bhagavā "Sumana kasmā āgatosī"ti āha. Rājaputto bhante Bhagavantaṁ dassanāya āgatoti. Tena hi bhikkhu āsanaṁ paññapehīti. Thero āsanaṁ paññapesi. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Rājaputto Bhagavantaṁ vanditvā paṭisanthāraṁ akāsi "kadā āgatosi rājaputtā"ti. Bhante tumhesu Gandhakuṭiṁ paviṭṭhesu, bhikkhū pana "na mayaṁ icchiticchitakkhaṇe Bhagavantaṁ daṭṭhuṁ labhāmā"ti maṁ therassa santikaṁ pāhesuṁ, thero pana ekavacaneneva dassesi, thero bhante

1. (Tattha āgacchanto) (Sī)

တဿ သဟဿမတ္တာ အမစ္စာ ဟောန္တိ။ သော ( )[၁] တေဟိ သဒ္ဓိံ အန္တရာမဂ္ဂေ မန္တေသိ "မယှံ ပိတာ တုဋ္ဌော သစေ မေ ဝရံ ဒေတိ၊ ကိံ ဂဏှာမီ"တိ။ အထ နံ ဧကစ္စေ "ဟတ္ထိံ ဂဏှထ၊ အဿံ ဂဏှထ၊ ဇနပဒံ ဂဏှထ၊ သတ္တရတနာနိ ဂဏှထာ"တိ အာဟံသု။ အပရေ "တုမှေ ပထဝိဿရဿ ပုတ္တာ၊ န တုမှာကံ ဓနံ ဒုလ္လဘံ၊ လဒ္ဓမ္ပိ စေတံ သဗ္ဗံ ပဟာယ ဂမနီယံ၊ ပုညမေဝ ဧကံ အာဒါယ ဂမနီယံ၊ တသ္မာ ဒေဝေ ဝရံ ဒဒမာနေ တေမာသံ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဝရံ ဂဏှထာ"တိ။ သော "တုမှေ မယှံ ကလျာဏမိတ္တာ နာမ၊ မမေတံ စိတ္တံ နတ္ထိ၊ တုမှေဟိ ပန ဥပ္ပါဒိတံ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီ"တိ ဂန္တွာ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ပိတရာ အာလိင်္ဂေတွာ မတ္ထကေ စုမ္ဗိတွာ "ဝရံ တေ ပုတ္တ ဒေမီ"တိ ဝုတ္တေ "ဣစ္ဆာမဟံ မဟာရာဇ ဘဂဝန္တံ တေမာသံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တော ဇီဝိတံ အဝဉ္ဈံ ကာတုံ၊ ဣဒံ မေ ဝရံ ဒေဟီ"တိ အာဟ။ န သက္ကာ တာတ, အညံ ဝရေဟီတိ။ ဒေဝ ခတ္တိယာနံ နာမ ဒွေကထာ နတ္ထိ၊ ဧတမေဝ မေ ဒေဟိ၊ န မမညေန အတ္ထောတိ။ တာတ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ စိတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ၊ သစေ ဘဂဝါ န ဣစ္ဆိဿတိ၊ မယာ ဒိန္နမ္ပိ ကိံ ဘဝိဿတီတိ။ "သာဓု ဒေဝ အဟံ ဘဂဝတော စိတ္တံ ဇာနိဿာမီ"တိ ဝိဟာရံ ဂတော။

တေန စ သမယေန ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌော ဟောတိ။ သော မဏ္ဍလမာဠေ သန္နိသိန္နာနံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တေ တံ အာဟံသု "ရာဇပုတ္တ ကသ္မာ အာဂတောသီ"တိ။ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ၊ ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တန္တိ။ "န မယံ ရာဇပုတ္တ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာ"တိ။ ကော ပန ဘန္တေ လဘတီတိ။ သုမနတ္ထေရော နာမ ရာဇပုတ္တာတိ။ သော "ကုဟိံ ဘန္တေ ထေရော"တိ ထေရဿ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတွာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ "ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ပဿိတုံ၊ ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တ"န္တိ အာဟ။ ထေရော "ဧဟိ ရာဇပုတ္တာ"တိ တံ ဂဟေတွာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဌပေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ အာရုဟိ။ အထ နံ ဘဂဝါ "သုမန ကသ္မာ အာဂတောသီ"တိ အာဟ။ ရာဇပုတ္တော ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ အာဂတောတိ။ တေန ဟိ ဘိက္ခု အာသနံ ပညပေဟီတိ။ ထေရော အာသနံ ပညပေသိ။ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တေ အာသနေ။ ရာဇပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ "ကဒါ အာဂတောသိ ရာဇပုတ္တာ"တိ။ ဘန္တေ တုမှေသု ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေသု၊ ဘိက္ခူ ပန "န မယံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ လဘာမာ"တိ မံ ထေရဿ သန္တိကံ ပါဟေသုံ၊ ထေရော ပန ဧကဝစနေနေဝ ဒဿေသိ၊ ထေရော ဘန္တေ

၁-(တတ္ထ အာဂစ္ဆန္တော) (သီ)

tumhākaṁ sāsane vallabho maññeti. Āma rājakumāra vallabho esa bhikkhu mayhaṁ sāsaneti. Bhante Buddhānaṁ sāsane kiṁ katvā vallabho hotīti. Dānaṁ datvā sīlaṁ samādiyitvā uposathakammaṁ katvā kumārāti. Bhagavā ahampi thero viya Buddhasāsane vallabho hotukāmo, temāsaṁ me vassāvāsaṁ adhivāsethāti. Bhagavā "atthi nu kho gatena[1] attho"ti oloketvā "atthī"ti disvā "suññāgāre kho rājakumāra Tathāgatā abhiramantī"ti āha. Kumāro "aññātaṁ Bhagavā, aññātaṁ sugatā"ti vatvā "ahaṁ bhante purimataraṁ gantvā vihāraṁ kāremi, mayā pesite bhikkhusatasahassena saddhiṁ āgacchathā"ti paṭiññaṁ gahetvā pitu santikaṁ gantvā "dinnā me deva Bhagavatā paṭiññā, mayā pahite tumhe Bhagavantaṁ peseyyāthā"ti pitaraṁ vanditvā nikkhamitvā yojane yojane vihāraṁ kāretvā vīsayojanasataṁ addhānaṁ gato. Gantvā attano nagare vihāraṭṭhānaṁ vicinanto Sobhanassa nāma kuṭumbikassa uyyānaṁ disvā satasahassena kiṇitvā satasahassaṁ vissajjetvā vihāraṁ kāresi. Tattha Bhagavato Gandhakuṭiṁ, sesabhikkhūnañca rattiṭṭhānadivāṭṭhānatthāya kuṭileṇamaṇḍape kārāpetvā pākāraparikkhepaṁ dvārakoṭṭhakañca niṭṭhāpetvā pitu santikaṁ pesesi "niṭṭhitaṁ mayhaṁ kiccaṁ, Satthāraṁ pahiṇathā"ti.

Rājā Bhagavantaṁ bhojetvā "Bhagavā Sumanassa kiccaṁ niṭṭhitaṁ, tumhākaṁ āgamanaṁ paccāsīsatī"ti. Bhagavā satasahassabhikkhuparivāro yojane yojane vihāresu vasamāno agamāsi. Kumāro "Satthā āgacchatī"ti sutvā yojanaṁ paccuggantvā gandhamālādīhi pūjayamāno vihāraṁ pavesetvā—

"Satasahassena me kītaṁ, satasahassena māpitaṁ.
Sobhanaṁ nāma uyyānaṁ, paṭiggaṇha Mahāmunī"ti—

Vihāraṁ niyyātesi. So vassūpanāyikadivase dānaṁ datvā attano puttadāre ca amacce ca pakkosāpetvā āha—"Satthā amhākaṁ santikaṁ dūrato āgato, Buddhā ca nāma dhammagarunova, nāmisagarukā[2]. Tasmā ahaṁ imaṁ temāsaṁ dve sāṭake nivāsetvā dasa sīlāni samādiyitvā

1. Tattha gatena (Dī-Ṭṭha 2. 80 piṭṭhe)
2. Nāmisacakkhukā (Sī, Syā)

တုမှာကံ သာသနေ ဝလ္လဘော မညေတိ။ အာမ ရာဇကုမာရ ဝလ္လဘော ဧသ ဘိက္ခု မယှံ သာသနေတိ။ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ကိံ ကတွာ ဝလ္လဘော ဟောတီတိ။ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ သမာဒိယိတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကတွာ ကုမာရာတိ။ ဘဂဝါ အဟမ္ပိ ထေရော ဝိယ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝလ္လဘော ဟောတုကာမော၊ တေမာသံ မေ ဝဿာဝါသံ အဓိဝါသေထာတိ။ ဘဂဝါ "အတ္ထိ နု ခေါ ဂတေန[1] အတ္ထော"တိ ဩလောကေတွာ "အတ္ထီ"တိ ဒိသွာ "သုညာဂါရေ ခေါ ရာဇကုမာရ တထာဂတာ အဘိရမန္တီ"တိ အာဟ။ ကုမာရော "အညာတံ ဘဂဝါ၊ အညာတံ သုဂတာ"တိ ဝတွာ "အဟံ ဘန္တေ ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ဝိဟာရံ ကာရေမိ၊ မယာ ပေသိတေ ဘိက္ခုသတသဟဿေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆထာ"တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဒိန္နာ မေ ဒေဝ ဘဂဝတာ ပဋိညာ၊ မယာ ပဟိတေ တုမှေ ဘဂဝန္တံ ပေသေယျာထာ"တိ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဝီသယောဇနသတံ အဒ္ဓါနံ ဂတော။ ဂန္တွာ အတ္တနော နဂရေ ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သောဘနဿ နာမ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဥယျာနံ ဒိသွာ သတသဟဿေန ကိဏိတွာ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဟာရံ ကာရေသိ။ တတ္ထ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိံ, သေသဘိက္ခူနဉ္စ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနတ္ထာယ ကုဋိလေဏမဏ္ဍပေ ကာရာပေတွာ ပါကာရပရိက္ခေပံ ဒွါရကောဋ္ဌကဉ္စ နိဋ္ဌာပေတွာ ပိတု သန္တိကံ ပေသေသိ "နိဋ္ဌိတံ မယှံ ကိစ္စံ၊ သတ္ထာရံ ပဟိဏထာ"တိ။

ရာဇာ ဘဂဝန္တံ ဘောဇေတွာ "ဘဂဝါ သုမနဿ ကိစ္စံ နိဋ္ဌိတံ၊ တုမှာကံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသတီ"တိ။ ဘဂဝါ သတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရော ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရေသု ဝသမာနော အဂမာသိ။ ကုမာရော "သတ္ထာ အာဂစ္ဆတီ"တိ သုတွာ ယောဇနံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယမာနော ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ—

"သတသဟဿေန မေ ကီတံ၊ သတသဟဿေန မာပိတံ။
သောဘနံ နာမ ဥယျာနံ၊ ပဋိဂ္ဂဏှ မဟာမုနီ"တိ—

ဝိဟာရံ နိယျာတေသိ။ သော ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ ဒါနံ ဒတွာ အတ္တနော ပုတ္တဒါရေ စ အမစ္စေ စ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ—"သတ္ထာ အမှာကံ သန္တိကံ ဒူရတော အာဂတော၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုနောဝ, နာမိသဂရုကာ[2]။ တသ္မာ အဟံ ဣမံ တေမာသံ ဒွေ သာဋကေ နိဝါသေတွာ ဒသ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ

၁-တတ္ထ ဂတေန (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၈၀-ပိဋ္ဌေ)
၂-နာမိသစက္ခုကာ (သီ၊ သျာ)

idheva vasissāmi, tumhe khīṇāsavasatasahassassa imināva nīhārena temāsaṁ dānaṁ dadeyyāthā”ti.

So Sumanattherassa vasanaṭṭhānasabhāgeyeva ṭhāne vasanto yaṁ thero Bhagavato vattaṁ karoti, taṁ sabbaṁ disvā “imasmiṁ ṭhāne ekantavallabho esa thero, etasseva ṭhānantaraṁ patthetuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya gāmaṁ pavisitvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā sattame divase bhikkhusatasahassassa pādamūle ticīvaraṁ ṭhapetvā Bhagavantaṁ vanditvā “bhante yadetaṁ mayā magge yojanantarikavihārakārāpanato paṭṭhāya puññaṁ kataṁ, taṁ neva Sakkasampattiṁ, na mārabrahmasampattiṁ patthayantena, Buddhassa pana upaṭṭhākabhāvaṁ patthentena kataṁ. Tasmā ahampi Bhagavā anāgate Sumanatthero viya ekassa Buddhassa upaṭṭhāko homī”ti pañcapatiṭṭhitena patitvā vanditvā nipanno. Bhagavā “mahantaṁ kulaputtassa cittaṁ, ijjhissati nu kho, no”ti[1] olokento “anāgate ito satasahassime kappe Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tasseva upaṭṭhāko bhavissatī”ti ñatvā—

“Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, sabbameva[2] samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathā”ti—

āha. Kumāro sutvā “Buddhā nāma advejjhakathā hontī”ti dutiyadivaseyeva tassa Bhagavato pattacīvaraṁ gahetvā piṭṭhito piṭṭhito gacchanto viya ahosi. So tasmiṁ Buddhuppāde vassasatasahassaṁ dānaṁ datvā sagge nibbattitvā Kassapabuddhakālepi piṇḍāya carato therassa pattaggahaṇatthaṁ uttarisāṭakaṁ datvā pūjaṁ akāsi. Puna sagge nibbattitvā tato cuto Bārāṇasirājā hutvā aṭṭhannaṁ Paccekabuddhānaṁ paṇṇasālāyo kāretvā maṇi-ādhārake upaṭṭhapetvā catūhi paccayehi dasavassasahassāni upaṭṭhānaṁ akāsi. Etāni pākaṭaṭṭhānāni.

Kappasatasahassaṁ pana dānaṁ dadamānova amhākaṁ bodhisattena saddhiṁ Tusitapure nibbattitvā tato cuto Amitodanasakkassa[3] gehe paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena katābhinikkhamano sammāsambodhiṁ patvā paṭhamagamanena Kapilavatthuṁ āgantvā tato nikkhamante[4] Bhagavati Bhagavato

1. Na nukhoti (Sī) 2. Khippameva (Sī)
3. Amitodanasakyassa (Syā) 4. Nikkhante (Sī)

ဣဓေဝ ဝသိဿာမိ၊ တုမှေ ခီဏာသဝသတသဟဿဿ ဣမိနာဝ နီဟာရေန တေမာသံ ဒါနံ ဒဒေယျာထာ”တိ။

သော သုမနတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနသဘာဂေယေဝ ဌာနေ ဝသန္တော ယံ ထေရော ဘဂဝတော ဝတ္တံ ကရောတိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဒိသွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကန္တဝလ္လဘော ဧသ ထေရော၊ ဧတဿေဝ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပကဋ္ဌာယ ပဝါရဏာယ ဂါမံ ပဝိသိတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဘိက္ခုသတသဟဿဿ ပါဒမူလေ တိစီဝရံ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ယဒေတံ မယာ မဂ္ဂေ ယောဇနန္တရိကဝိဟာရ-ကာရာပနတော ပဋ္ဌာယ ပုညံ ကတံ၊ တံ နေဝ သက္ကသမ္ပတ္တိံ, န မာရဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထယန္တေန၊ ဗုဒ္ဓဿ ပန ဥပဋ္ဌာကဘာဝံ ပတ္ထေန္တေန ကတံ။ တသ္မာ အဟမ္ပိ ဘဂဝါ အနာဂတေ သုမနတ္ထေရော ဝိယ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပဋ္ဌာကော ဟောမီ”တိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ပတိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိပန္နော။ ဘဂဝါ “မဟန္တံ ကုလပုတ္တဿ စိတ္တံ၊ ဣဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ, နော”တိ[၁] ဩလောကေန္တော “အနာဂတေ ဣတော သတသဟဿိမေ ကပ္ပေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿေဝ ဥပဋ္ဌာကော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ—

“ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ သဗ္ဗမေဝ[၂] သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ”တိ—

အာဟ။ ကုမာရော သုတွာ “ဗုဒ္ဓါ နာမ အဒွေဇ္ဈကထာ ဟောန္တီ”တိ ဒုတိယ-ဒိဝသေယေဝ တဿ ဘဂဝတော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော ဂစ္ဆန္တော ဝိယ အဟောသိ။ သော တသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝဿသတသဟဿံ ဒါနံ ဒတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေပိ ပိဏ္ဍာယ စရတော ထေရဿ ပတ္တဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဥတ္တရိသာဋကံ ဒတွာ ပူဇံ အကာသိ။ ပုန သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော ဗာရာဏသိရာဇာ ဟုတွာ အဋ္ဌန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပဏ္ဏသာလာယော ကာရေတွာ မဏိအာဓာရကေ ဥပဋ္ဌပေတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဒသဝဿသဟဿာနိ ဥပဋ္ဌာနံ အကာသိ။ ဧတာနိ ပါကဋဋ္ဌာနာနိ။

ကပ္ပသတသဟဿံ ပန ဒါနံ ဒဒမာနောဝ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တေန သဒ္ဓိံ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော အမိတောဒနသက္ကဿ[၃] ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ကတာဘိနိက္ခမနော သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဌမဂမနေန ကပိလဝတ္ထုံ အာဂန္တွာ တတော နိက္ခမန္တေ[၄] ဘဂဝတိ ဘဂဝတော

၁-န နုခေါတိ (သီ) ၂-ခိပ္ပမေဝ (သီ)
၃-အမိတောဒနသကျဿ (သျာ) ၄-နိက္ခန္တေ (သီ)

parivāratthaṁ rājakumāresu pabbajantesu Bhaddiyādīhi saddhiṁ nikkhamitvā Bhagavato santike pabbajitvā[1] nacirasseva āyasmato Puṇṇassa Mantāṇiputtassa santike dhammakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhahi. Evamesa āyasmā pubbūpanissayasampanno, tassimāya pubbūpanissayasampattiyā gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya upaṭṭhāsi.

Titthavāsoti pana garūnaṁ santike uggahaṇasavanaparipucchanadhāraṇāni vuccanti. So therassa ativiya parisuddho. Tenāpissāyaṁ gambhīropi uttānako viya upaṭṭhāsi. Sotāpannānañca nāma paccayākāro uttānako hutvā upaṭṭhāti, ayañca[2] āyasmā sotāpanno. Bahussutānaṁ catuhatthe ovarake padīpe jalamāne mañcapīṭhaṁ viya nāmarūpaparicchedo pākaṭo hoti, ayañca āyasmā bahussutānaṁ aggo. Iti **bāhusaccabhāvena**pissa gambhīropi paccayākāro uttānako viya upaṭṭhāsi. Paṭiccasamuppādo catūhi gambhīratāhi gambhīro. Sā panassa gambhīratā Visuddhimagge vitthāritāva. Sā sabbāpi[3] therassa uttānakā[4] viya upaṭṭhāsi. Tena Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ ussādento **mā hevan**ti-ādimāha. Ayaṁ hettha adhippāyo—Ānanda tvaṁ mahāpañño visadañāṇo, tena te gambhīropi paṭiccasamuppādo uttānako viya khāyati, tasmā "mayhameva nu kho esa uttānako viya hutvā upaṭṭhāti, udāhu aññesampī"ti mā evaṁ avaca.

Yaṁ pana vuttaṁ "apasādento"ti, tatthāyamadhippāyo—Ānanda "atha ca pana me uttānakuttānako viya khāyatī"ti mā hevaṁ avaca. Yadi hi te esa uttānakuttānako viya khāyati, kasmā tvaṁ attano dhammatāya sotāpanno nāhosi, mayā[5] dinnanaye ṭhatvā sotāpattimaggaṁ paṭivijjhi. Ānanda idaṁ nibbānameva gambhīraṁ, paccayākāro pana uttānako jāto, atha kasmā oḷārikaṁ kāmarāgasaṁyojanaṁ paṭighasaṁyojanaṁ, oḷārikaṁ kāmarāgānusayaṁ paṭighānusayanti ime cattāro kilese samugghātetvā sakadāgāmiphalaṁ na sacchi karosi, teyeva aṇusahagate cattāro kilese samugghātetvā anāgāmiphalaṁ na sacchikarosi,

1. Pabbajito (Sī) 2. Ayaṁ pana (Sī, Ka) 3. So sabbopi (Sī)
4. Uttānako (Sī, Syā) 5. Mayā ca (Sī, Syā, Ka)

ပရိဝါရတ္ထံ ရာဇကုမာရေသု ပဗ္ဗဇန္တေသု ဘဒ္ဒိယာဒီဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ[1] နစိရဿေဝ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ မန္တာဏိပုတ္တဿ သန္တိကေ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဧဝမေသ အာယသ္မာ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပန္နော၊ တဿိမာယ ပုဗ္ဗူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။

တိတ္ထဝါသောတိ ပန ဂရူနံ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟဏသဝနပရိပုစ္ဆနဓာရဏာနိ ဝုစ္စန္တိ။ သော ထေရဿ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓေါ။ တေနာပိဿာယံ ဂမ္ဘီရောပိ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ သောတာပန္နာနဉ္စ နာမ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အယဉ္စ[2] အာယသ္မာ သောတာပန္နော။ ဗဟုဿုတာနံ စတုဟတ္ထေ ဩဝရကေ ပဒီပေ ဇလမာနေ မဉ္စပီဌံ ဝိယ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ ပါကဋော ဟောတိ၊ အယဉ္စ အာယသ္မာ ဗဟုဿုတာနံ အဂ္ဂေါ။ ဣတိ **ဗာဟုသစ္စဘာဝေန**ပိဿ ဂမ္ဘီရောပိ ပစ္စယာကာရော ဥတ္တာနကော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စတူဟိ ဂမ္ဘီရတာဟိ ဂမ္ဘီရော။ သာ ပနဿ ဂမ္ဘီရတာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာဝ။ သာ သဗ္ဗာပိ[3] ထေရဿ ဥတ္တာနကာ[4] ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ တေန ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ဥဿာဒေန္တော **မာ ဟေဝ**န္တိအာဒိမာဟ။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အာနန္ဒ တွံ မဟာပညော ဝိသဒဉာဏော၊ တေန တေ ဂမ္ဘီရောပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဥတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ တသ္မာ "မယှမေဝ နု ခေါ ဧသ ဥတ္တာနကော ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ, ဥဒါဟု အညေသမ္ပီ"တိ မာ ဧဝံ အဝစ။

ယံ ပန ဝုတ္တံ "အပသာဒေန္တော"တိ၊ တတ္ထာယမဓိပ္ပါယော—အာနန္ဒ "အထ စ ပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတီ"တိ မာ ဟေဝံ အဝစ။ ယဒိ ဟိ တေ ဧသ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ၊ ကသ္မာ တွံ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သောတာပန္နော နာဟောသိ၊ မယာ[5] ဒိန္နနယေ ဌတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ အာနန္ဒ ဣဒံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂမ္ဘီရံ၊ ပစ္စယာကာရော ပန ဥတ္တာနကော ဇာတော၊ အထ ကသ္မာ ဩဠာရိကံ ကာမရာဂသံယောဇနံ ပဋိဃသံယောဇနံ, ဩဠာရိကံ ကာမရာဂါနုသယံ ပဋိဃာနုသယန္တိ ဣမေ စတ္တာရော ကိလေသေ သမုဃ္ဃာတေတွာ သကဒါဂါမိဖလံ န သစ္ဆိကရောသိ၊ တေယေဝ အဏုသဟဂတေ စတ္တာရော ကိလေသေ သမုဃ္ဃာတေတွာ အနာဂါမိဖလံ န သစ္ဆိကရောသိ၊

၁-ပဗ္ဗဇိတော (သီ) ၂-အယံ ပန (သီ၊ က) ၃-သော သဗ္ဗောပိ (သီ)
၄-ဥတ္တာနကော (သီ၊ သျာ) ၅-မယာ စ (သီ၊ သျာ၊ က)

rūparāgādīni pañca saṁyojanāni, mānānusayaṁ bhavarāgānusayaṁ avijjānusayanti ime aṭṭha kilese samugghātetvā arahattaṁ na sacchikarosi. Kasmā vā satasahassakappādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ pūritapāramino Sāriputtamoggallānā viya sāvakapāramīñāṇaṁ na paṭivijjhasi, satasahassakappādhikāni dve asaṅkhyeyyāni pūritapāramino Paccekabuddhā viya ca paccekabodhiñāṇaṁ na paṭivijjhasi[1]. Yadi vā te sabbathāva esa uttānako hutvā upaṭṭhāsi, atha kasmā satasahassakappādhikāni cattāri aṭṭha soḷasa vā asaṅkhyeyyāni pūritapāramino Buddhā viya sabbaññutaññāṇaṁ na sacchikarosi, kiṁ anatthikosi etehi visesādhigamehi, passa yāva ca te aparaddhaṁ, tvaṁ nāma sāvakapadesañāṇe ṭhito atigambhīraṁ paccayākāraṁ "uttānako viya me upaṭṭhātī"ti vadasi, tassa te idaṁ vacanaṁ Buddhānaṁ kathāya paccanīkaṁ hoti, tādisena nāma bhikkhunā Buddhānaṁ kathāya paccanīkaṁ kathetabbanti na yuttametaṁ. Nanu mayhaṁ Ānanda imaṁ paccayākāraṁ paṭivijjhituṁ vāyamantasseva kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni atikkantāni. Paccayākārapaṭivijjhanatthāya ca pana me adinnadānaṁ nāma natthi, apūritapāramī nāma natthi. "Ajja paccayākāraṁ paṭivijjhissāmī"ti pana me nirussāhaṁ viya mārabalaṁ vidhamantassa ayaṁ mahāpathavī dvaṅgulamattampi nākampi, tathā paṭhamayāme pubbenivāsaṁ, majjhimayāme dibbacakkhuṁ sampādentassa. Pacchimayāme pana me balavapaccūsasamaye "avijjā saṅkhārānaṁ navahi ākārehi paccayo hotī"ti diṭṭhamatteyeva dasasahassilokadhātu ayadaṇḍena ākoṭitakaṁsathālo viya viravasataṁ viravasahassaṁ muñcamānā vātāhate paduminipaṇṇe udakabindu viya pakampittha. Evaṁ gambhīro cāyaṁ Ānanda paṭiccasamuppādo gambhīrāvabhāso ca, etassa Ānanda dhammassa ananubodhā -pa- nātivattatīti.

Etassa dhammassāti etassa paccayadhammassa. **Ananubodhā**ti ñātapariññāvasena ananubujjhanā. **Appaṭivedhā**ti tīraṇappahānapariññāvasena appaṭivijjhanā. **Tantākulakajātā**ti tantaṁ viya ākulajātā. Yathā nāma dunnikkhittaṁ mūsikacchinnaṁ pesakārānaṁ tantaṁ tahiṁ tahiṁ ākulaṁ hoti, "idaṁ aggaṁ, idaṁ mūlan"ti aggena vā aggaṁ, mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaraṁ hoti, evameva sattā imasmiṁ paccayākāre khalitā ākulā byākulā

1. Na sacchikarosi (Ka)

ရူပရာဂါဒီနိ ပဉ္စ သံယောဇနာနိ, မာနာနုသယံ ဘဝရာဂါနုသယံ အဝိဇ္ဇာနုသယန္တိ ဣမေ အဋ္ဌ ကိလေသေ သမုဂ္ဃာတေတွာ အရဟတ္တံ န သစ္ဆိကရောသိ။ ကသ္မာ ဝါ သတသဟဿကပ္ပါဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ ပူရိတပါရမိနော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ ဝိယ သာဝကပါရမီဉာဏံ န ပဋိဝိဇ္ဈသိ၊ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိနော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဝိယ စ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ န ပဋိဝိဇ္ဈသိ[1]။ ယဒိ ဝါ တေ သဗ္ဗထာဝ ဧသ ဥတ္တာနကော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ၊ အထ ကသ္မာ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အဋ္ဌ သောဠသ ဝါ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိနော ဗုဒ္ဓါ ဝိယ သဗ္ဗညုတညာဏံ န သစ္ဆိကရောသိ၊ ကိံ အနတ္ထိကောသိ ဧတေဟိ ဝိသေသာဓိဂမေဟိ၊ ပဿ ယာဝ စ တေ အပရဒ္ဓံ၊ တွံ နာမ သာဝကပဒေသဉာဏေ ဌိတော အတိဂမ္ဘီရံ ပစ္စယာကာရံ "ဥတ္တာနကော ဝိယ မေ ဥပဋ္ဌာတီ"တိ ဝဒသိ၊ တဿ တေ ဣဒံ ဝစနံ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ ပစ္စနီကံ ဟောတိ၊ တာဒိသေန နာမ ဘိက္ခုနာ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ ပစ္စနီကံ ကထေတဗ္ဗန္တိ န ယုတ္တမေတံ။ နနု မယှံ အာနန္ဒ ဣမံ ပစ္စယာကာရံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ဝါယမန္တဿေဝ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အတိက္ကန္တာနိ။ ပစ္စယာကာရပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ စ ပန မေ အဒိန္နဒါနံ နာမ နတ္ထိ၊ အပူရိတပါရမီ နာမ နတ္ထိ။ ''အဇ္ဇ ပစ္စယာကာရံ ပဋိဝိဇ္ဈိဿာမီ''တိ ပန မေ နိရုဿာဟံ ဝိယ မာရဗလံ ဝိဓမန္တဿ အယံ မဟာပထဝီ ဒွင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ နာကမ္ပိ၊ တထာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ, မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ သမ္ပာဒေန္တဿ။ ပစ္ဆိမယာမေ ပန မေ ဗလဝပစ္စူသသမယေ "အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ နဝဟိ အာကာရေဟိ ပစ္စယော ဟောတီ"တိ ဒိဋ္ဌမတ္တေယေဝ ဒသသဟဿီလောကဓာတု အယဒဏ္ဍေန အာကောဋိတကံသထာလော ဝိယ ဝိရဝသတံ ဝိရဝသဟဿံ မုဉ္စမာနာ ဝါတာဟတေ ပဒုမိနိပဏ္ဏေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ပကမ္ပိတ္ထ။ ဧဝံ ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စ၊ ဧတဿ အာနန္ဒ ဓမ္မဿ အနနုဗောဓာ။ပ။ နာတိဝတ္တတီတိ။

ဧတဿ ဓမ္မဿာတိ ဧတဿ ပစ္စယဓမ္မဿ။ **အနနုဗောဓာ**တိ ဉာတပရိညာဝသေန အနနုဗုဇ္ဈနာ။ **အပ္ပဋိဝေဓာ**တိ တီရဏပ္ပဟာနပရိညာဝသေန အပ္ပဋိဝိဇ္ဈနာ။ **တန္တာကုလကဇာတာ**တိ တန္တံ ဝိယ အာကုလဇာတာ။ ယထာ နာမ ဒုန္နိက္ခိတ္တံ မူသိကစ္ဆိန္နံ ပေသကာရာနံ တန္တံ တဟိံ တဟိံ အာကုလံ ဟောတိ၊ "ဣဒံ အဂ္ဂံ၊ ဣဒံ မူလ"န္တိ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ, မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ သတ္တာ ဣမသ္မိံ ပစ္စယာကာရေ ခလိတာ အာကုလာ ဗျာကုလာ

၁-န သစ္ဆိကရောသိ (က)

honti, na sakkonti paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ. Tattha tantaṁ paccattapurisakāre ṭhatvā sakkāpi bhaveyya ujuṁ kātuṁ, ṭhapetvā pana dve bodhisatte añño satto attano dhammatāya paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ samattho nāma natthi. Yathā pana ākulaṁ tantaṁ kañjiyaṁ datvā kocchena pahaṭaṁ tattha tattha guḷakajātaṁ hoti gaṇṭhibaddhaṁ, evamime sattā paccayesu pakkhalitvā paccaye ujuṁ kātuṁ asakkontā dvāsaṭṭhidiṭṭhigatavasena guḷakajātā honti gaṇṭhibaddhā. Ye hi keci diṭṭhiyo sannissitā, sabbe te paccayaṁ ujuṁ kātuṁ asakkontāyeva.

Kulāgaṇṭhikajātāti[1] kulāgaṇṭhikaṁ vuccati Pesakārakañjiyasuttaṁ. Kulā nāma sakuṇikā, tassā kulāvakotipi eke. Yathā hi tadubhayampi ākulaṁ aggena vā aggaṁ, mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaranti purimanayeneva yojetabbaṁ.

Muñjapabbajabhūtāti muñjatiṇaṁ viya pabbajatiṇaṁ[2] viya ca bhūtā tādisā jātā. Yathā hi tāni tiṇāni koṭṭetvā katarajju jiṇṇakāle katthaci patitaṁ gahetvā tesaṁ tiṇānaṁ "idaṁ aggaṁ, idaṁ mūlan"ti aggena vā aggaṁ, mūlena vā mūlaṁ samānetuṁ dukkaraṁ, tampi paccattapurisakāre ṭhatvā sakkā bhaveyya ujuṁ kātuṁ, ṭhapetvā pana dve bodhisatte añño satto attano dhammatāya paccayākāraṁ ujuṁ kātuṁ samattho nāma natthi, evamayaṁ pajā paccayaṁ ujuṁ kātuṁ asakkontī diṭṭhigatavasena gaṇṭhikajātā hutvā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ saṁsāraṁ nātivattati.

Tattha **apāyo**ti nirayatiracchānayonipettivisaya-asurakāyā. Sabbepi hi te vaḍḍhisaṅkhātassa ayassa abhāvato "apāyo"ti vuccati, tathā dukkhassa gatibhāvato **duggati,** sukhasamussayato vinipatitattā **vinipāto.** Itaro pana—

> Khandhānañca paṭipāṭi, dhātu-āyatanāna ca.
> Abbhocchinnaṁ vattamānā, **saṁsāro**ti pavuccati.

Taṁ sabbampi nātivattati nātikkamati, atha kho cutito paṭisandhiṁ, paṭisandhito cutinti evaṁ punappunaṁ cutipaṭisandhiyo gaṇhamānā tīsu bhavesu

1. Guḷāguṇṭhikajātāti (Sī), guḷīguṇṭhikajātāti (Syā) 2. Babbajatiṇaṁ (Sī)

ဟောန္တိ၊ န သက္ကောန္တိ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ။ တတ္ထ တန္တံ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေ ဌတွာ သက္ကာပိ ဘဝေယျ ဥဇုံ ကာတုံ၊ ဌပေတွာ ပန ဒွေ ဗောဓိသတ္တေ အညော သတ္တော အတ္တနော ဓမ္မတာယ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ယထာ ပန အာကုလံ တန္တံ ကဉ္ဇိယံ ဒတွာ ကောစ္ဆေန ပဟဋံ တတ္ထ တတ္ထ ဂုဠကဇာတံ ဟောတိ ဂဏ္ဌိဗဒ္ဓံ၊ ဧဝမိမေ သတ္တာ ပစ္စယေသု ပက္ခလိတွာ ပစ္စယေ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဝသေန ဂုဠကဇာတာ ဟောန္တိ ဂဏ္ဌိဗဒ္ဓါ။ ယေ ဟိ ကေစိ ဒိဋ္ဌိယော သန္နိဿိတာ၊ သဗ္ဗေ တေ ပစ္စယံ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာယေဝ။

ကုလာဂဏ္ဌိကဇာတာတိ[၁] ကုလာဂဏ္ဌိကံ ဝုစ္စတိ ပေသကာရကဉ္ဇိယသုတ္တံ။ ကုလာ နာမ သကုဏိကာ၊ တဿာ ကုလာဝကောတိပိ ဧကေ။ ယထာ ဟိ တဒုဘယမ္ပိ အာကုလံ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ, မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရန္တိ ပုရိမနယေနေဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။

မုဉ္ဇပဗ္ဗဇဘူတာတိ မုဉ္ဇတိဏံ ဝိယ ပဗ္ဗဇတိဏံ[၂] ဝိယ စ ဘူတာ တာဒိသာ ဇာတာ။ ယထာ ဟိ တာနိ တိဏာနိ ကောဋ္ဋေတွာ ကတရဇ္ဇု ဇိဏ္ဏကာလေ ကတ္ထစိ ပတိတံ ဂဟေတွာ တေသံ တိဏာနံ “ဣဒံ အဂ္ဂံ၊ ဣဒံ မူလ”န္တိ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ, မူလေန ဝါ မူလံ သမာနေတုံ ဒုက္ကရံ၊ တမ္ပိ ပစ္စတ္တပုရိသကာရေ ဌတွာ သက္ကာ ဘဝေယျ ဥဇုံ ကာတုံ၊ ဌပေတွာ ပန ဒွေ ဗောဓိသတ္တေ အညော သတ္တော အတ္တနော ဓမ္မတာယ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဧဝမယံ ပဇာ ပစ္စယံ ဥဇုံ ကာတုံ အသက္ကောန္တီ ဒိဋ္ဌိဂတဝသေန ဂဏ္ဌိကဇာတာ ဟုတွာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။

တတ္ထ **အပါယော**တိ နိရယတိရစ္ဆာနယောနိပေတ္တိဝိသယအသုရကာယာ။ သဗ္ဗေပိ ဟိ တေ ဝဍ္ဎိသင်္ခါတဿ အယဿ အဘာဝတော “အပါယော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တထာ ဒုက္ခဿ ဂတိဘာဝတော **ဒုဂ္ဂတိ၊** သုခသမုဿယတော ဝိနိပတိတတ္တာ **ဝိနိပါတော။** ဣတရော ပန—

> ခန္ဓာနဉ္စ ပဋိပါဋိ၊ ဓာတုအာယတနာန စ။
> အဗ္ဘောစ္ဆိန္နံ ဝတ္တမာနာ၊ **သံသာရော**တိ ပဝုစ္စတိ။

တံ သဗ္ဗမ္ပိ နာတိဝတ္တတိ နာတိက္ကမတိ၊ အထ ခေါ စုတိတော ပဋိသန္ဓိံ, ပဋိသန္ဓိတော စုတိန္တိ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ စုတိပဋိသန္ဓိယော ဂဏှမာနာ တီသု ဘဝေသု

၁- ဂုဠာဂုဏ္ဌိကဇာတာတိ (သီ)၊ ဂုဠီဂုဏ္ဌိကဇာတာတိ (သျာ) ၂- ဗဗ္ဗဇတိဏံ (သီ)

catūsu yonīsu pañcasu gatīsu sattasu viññāṇaṭṭhitīsu navasu sattāvāsesu mahāsamudde vātakkhittā[1] nāvā viya yante yuttagoṇo viya ca paribbhamatiyeva. Iti sabbametaṁ Bhagavā āyasmantaṁ Ānandaṁ apasādento āha. Sesamettha vuttanayamevāti. . Dasamaṁ.

Dukkhavaggo chaṭṭho.

---

7. Mahāvagga

1. Assutavāsuttavaṇṇanā

61. Mahāvaggassa paṭhame **assutavā**ti khandhadhātu-āyatanapaccayākārasatipaṭṭhānādīsu uggahaparipucchāvinicchayarahito. **Puthujjano**ti puthūnaṁ nānappakārānaṁ kilesādīnaṁ jananādikāraṇehi puthujjano. Vuttaṁ hetaṁ "puthu kilese janentīti puthujjanā"ti[2] sabbaṁ vitthāretabbaṁ. Apica puthūnaṁ gaṇanapathamatītānaṁ ariyadhammaparammukhānaṁ nīcadhammasamācārānaṁ janānaṁ antogadhattāpi puthujjano, puthu vā ayaṁ visuṁyeva saṅkhaṁ gato, visaṁsaṭṭho sīlasutādiguṇayuttehi ariyehi janoti puthujjano. Evametehi "assutavā puthujjano"ti dvīhipi padehi ye te—

"Duve puthujjanā vuttā, Buddhenādiccabandhunā.
Andho puthujjano eko, kalyāṇeko puthujjano"ti—

Dve puthujjanā vuttā, tesu andhaputhujjano gahito. **Imasmin**ti paccuppannapaccakkhakāyaṁ dasseti. **Cātumahābhūtikasmin**ti catumahābhūtakāye, catumahābhūtehi nibbatte catumahābhūtamayeti[3] attho. **Nibbindeyyā**ti ukkaṇṭheyya. **Virajjeyyā**ti na rajjeyya. **Vimucceyyā**ti muccitukāmo bhaveyya. **Ācayo**ti vuḍḍhi. **Apacayo**ti parihāni. **Ādānan**ti nibbatti. **Nikkhepanan**ti bhedo.

Tasmāti yasmā ime cattāro vuḍḍhihāninibbattibhedā paññāyanti, tasmā taṁkāraṇāti attho. Iti Bhagavā cātumahābhūtike kāye

---

1. Vātukkhittā (Syā)
2. Khu 7. 192 piṭṭhe Mahāniddese.
3. Nibbatto catumahābhūtamayoti (Syā, Ka)

စတူသု ယောနီသု ပဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု နဝသု သတ္တာဝါသေသု မဟာသမုဒ္ဒေ ဝါတက္ခိတ္တာ[၁] နာဝါ ဝိယ ယန္တေ ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ စ ပရိဗ္ဘမတိယေဝ။ ဣတိ သဗ္ဗမေတံ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ အပသာဒေန္တော အာဟ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

ဒုက္ခဝဂ္ဂေါ ဆဋ္ဌော။

၇-မဟာဝဂ္ဂ

၁-အဿုတဝါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၁။ မဟာဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အဿုတဝါ**တိ ခန္ဓဓာတုအာယတနပစ္စယာကာရသတိပဋ္ဌာနာဒီသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝိနိစ္ဆယရဟိတော။ **ပုထုဇ္ဇနော**တိ ပုထူနံ နာနပ္ပကာရာနံ ကိလေသာဒီနံ ဇနနာဒိကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။ ဝုတ္တံ ဟေတံ "ပုထု ကိလေသေ ဇနေန္တီတိ ပုထုဇ္ဇနာ"တိ[၂] သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ အပိစ ပုထူနံ ဂဏနပထမတီတာနံ အရိယဓမ္မပရမ္မုခါနံ နီစဓမ္မသမာစာရာနံ ဇနာနံ အန္တောဂဓတ္တာပိ ပုထုဇ္ဇနော၊ ပုထု ဝါ အယံ ဝိသုံယေဝ သင်္ခံ ဂတော၊ ဝိသံသဋ္ဌော သီလသုတာဒိဂုဏယုတ္တေဟိ အရိယေဟိ ဇနောတိ ပုထုဇ္ဇနော။ ဧဝမေတေဟိ "အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော"တိ ဒွီဟိပိ ပဒေဟိ ယေ တေ—

"ဒုဝေ ပုထုဇ္ဇနာ ဝုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓေနာဒိစ္စဗန္ဓုနာ။
အန္ဓော ပုထုဇ္ဇနော ဧကော၊ ကလျာဏေကော ပုထုဇ္ဇနော"တိ—

ဒွေ ပုထုဇ္ဇနာ ဝုတ္တာ၊ တေသု အန္ဓပုထုဇ္ဇနော ဂဟိတော။ **ဣမသ္မိ**န္တိ ပစ္စုပ္ပန္နပစ္စက္ခကာယံ ဒဿေတိ။ **စာတုမဟာဘူတိကသ္မိ**န္တိ စတုမဟာဘူတကာယေ၊ စတုမဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗတ္တေ စတုမဟာဘူတမယေတိ[၃] အတ္ထော။ **နိဗ္ဗိန္ဒေယျာ**တိ ဥက္ကဏ္ဌေယျ။ **ဝိရဇ္ဇေယျာ**တိ န ရဇ္ဇေယျ။ **ဝိမုစ္စေယျာ**တိ မုစ္စိတုကာမော ဘဝေယျ။ **အာစယော**တိ ဝုဍ္ဎိ။ **အပစယော**တိ ပရိဟာနိ။ **အာဒါန**န္တိ နိဗ္ဗတ္တိ။ **နိက္ခေပန**န္တိ ဘေဒေါ။

တသ္မာတိ ယသ္မာ ဣမေ စတ္တာရော ဝုဍ္ဎိဟာနိနိဗ္ဗတ္တိဘေဒါ ပညာယန္တိ၊ တသ္မာ တံကာရဏာတိ အတ္ထော။ ဣတိ ဘဂဝါ စာတုမဟာဘူတိကေ ကာယေ

၁-ဝါတုက္ခိတ္တာ (သျာ)
၂-ခု ၇-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။
၃-နိဗ္ဗတ္တော စတုမဟာဘူတမယောတိ (သျာ၊ က)

rūpaṁ pariggahetuṁ ayuttarūpaṁ katvā arūpaṁ pariggahetuṁ yuttarūpaṁ karoti. Kasmā? Tesaṁ hi bhikkhūnaṁ rūpasmiṁ gāho balavā adhimatto, tena tesaṁ rūpe gāhassa pariggahetabbarūpataṁ dassetvā nikkaḍḍhanto arūpe patiṭṭhāpanatthaṁ evamāha.

Cittanti-ādi sabbaṁ manāyatanasseva nāmaṁ. Taṁ hi cittavatthutāya cittagocaratāya sampayuttadhammacittatāya ca **cittaṁ,** mananaṭṭhena **mano,** vijānanaṭṭhena **viññāṇan**ti vuccati. **Nālan**ti na samattho. **Ajjhositan**ti taṇhāya gilitvā pariniṭṭhapetvā gahitaṁ. **Mamāyitan**ti taṇhāmamattena mama idanti gahitaṁ. **Parāmaṭṭhan**ti diṭṭhiyā parāmasitvā gahitaṁ. **Etaṁ mamā**ti taṇhāgāho, tena aṭṭhasatataṇhāvicaritaṁ gahitaṁ hoti. **Esohamasmī**ti mānagāho, tena nava mānā gahitā honti. **Eso me attā**ti diṭṭhigāho, tena dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo gahitā honti. **Tasmā**ti yasmā evaṁ dīgharattaṁ gahitaṁ, tasmā nibbindituṁ na samattho.

Varaṁ bhikkhaveti idaṁ kasmā āha? Paṭhamaṁ hi tena[1] rūpaṁ pariggahetuṁ ayuttarūpaṁ kataṁ, arūpaṁ yuttarūpaṁ, atha "tesaṁ bhikkhūnaṁ rūpato gāho nikkhamitvā arūpaṁ gato"ti ñatvā taṁ nikkaḍḍhituṁ imaṁ desanaṁ ārabhi. Tattha **attato upagaccheyyā**ti attāti gaṇheyya. **Bhiyyopī**ti vassasatato uddhampi. Kasmā pana Bhagavā evamāha, kiṁ atirekavassasataṁ tiṭṭhamānaṁ rūpaṁ nāma[2] atthi, nanu paṭhamavaye pavattaṁ rūpaṁ majjhimavayaṁ na pāpuṇāti, majjhimavaye pavattaṁ pacchimavayaṁ, purebhatte pavattaṁ pacchābhattaṁ, pacchābhatte pavattaṁ paṭhamayāmaṁ, paṭhamayāme pavattaṁ majjhimayāmaṁ, majjhimayāme pavattaṁ pacchimayāmaṁ na pāpuṇāti, tathā gamane pavattaṁ ṭhānaṁ, ṭhāne pavattaṁ nisajjaṁ, nisajjāya pavattaṁ sayanaṁ na pāpuṇāti, eka-iriyāpathepi pādassa uddharaṇe pavattaṁ atiharaṇaṁ, atiharaṇe pavattaṁ vītiharaṇaṁ, vītiharaṇe pavattaṁ vossajjanaṁ, vossajjane pavattaṁ sannikkhepanaṁ, sannikkhepane pavattaṁ sannirujjhanaṁ[3] na pāpuṇāti, tattha tattheva odhi odhi pabbaṁ pabbaṁ hutvā tattakapāle pakkhittatilā viya paṭapaṭāyantā[4] saṅkhārā bhijjantīti? Saccametaṁ[5]. Yathā pana padīpassa jalato[6] jālā taṁ taṁ vaṭṭippadesaṁ anatikkamitvā tattha tattheva bhijjati, atha ca pana paveṇisambandhavasena sabbarattiṁ jalito

1. Paṭhamaṁ hīnena (Syā) 2. Tiṭṭhamānaṁ nāma (Sī) 3. Sannirumbhanaṁ (Sī)
4. Taṭataṭāyantā (Sī, Syā) 5. Saccametaṁ evaṁ (Ka) 6. Padīpassujjalato (Sī)

ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတုံ အယုတ္တရူပံ ကတွာ အရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တရူပံ ကရောတိ။ ကသ္မာ? တေသံ ဟိ ဘိက္ခူနံ ရူပသ္မိံ ဂါဟော ဗလဝါ အဓိမတ္တော၊ တေန တေသံ ရူပေ ဂါဟဿ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗရူပတံ ဒဿေတွာ နိက္ကဍ္ဎန္တော အရူပေ ပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ ဧဝမာဟ။

စိတ္တန္တိအာဒိ သဗ္ဗံ မနာယတနဿေဝ နာမံ။ တံ ဟိ စိတ္တဝတ္ထုတာယ စိတ္တဂေါစရတာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မစိတ္တတာယ စ **စိတ္တံ၊** မနနဋ္ဌေန **မနော၊** ဝိဇာနနဋ္ဌေန **ဝိညာဏ**န္တိ ဝုစ္စတိ။ **နာလ**န္တိ န သမတ္ထော။ **အဇ္ဈောသိတ**န္တိ တဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟိတံ။ **မမာယိတ**န္တိ တဏှာမမတ္တေန မမ ဣဒန္တိ ဂဟိတံ။ **ပရာမဋ္ဌ**န္တိ ဒိဋ္ဌိယာ ပရာမသိတွာ ဂဟိတံ။ **ဧတံ မမာ**တိ တဏှာဂါဟော၊ တေန အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတံ ဂဟိတံ ဟောတိ။ **ဧသောဟမသ္မီ**တိ မာနဂါဟော၊ တေန နဝ မာနာ ဂဟိတာ ဟောန္တိ။ **ဧသော မေ အတ္တာ**တိ ဒိဋ္ဌိဂါဟော၊ တေန ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိယော ဂဟိတာ ဟောန္တိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဧဝံ ဒီဃရတ္တံ ဂဟိတံ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ န သမတ္ထော။

ဝရံ ဘိက္ခဝေတိ ဣဒံ ကသ္မာ အာဟ? ပဌမံ ဟိ တေန[1] ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတုံ အယုတ္တရူပံ ကတံ၊ အရူပံ ယုတ္တရူပံ၊ အထ "တေသံ ဘိက္ခူနံ ရူပတော ဂါဟော နိက္ခမိတွာ အရူပံ ဂတော"တိ ဉတွာ တံ နိက္ကဍ္ဎိတုံ ဣမံ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ **အတ္တတော ဥပဂစ္ဆေယျာ**တိ အတ္တာတိ ဂဏှေယျ။ **ဘိယျောပီ**တိ ဝဿသတတော ဥဒ္ဓမ္ပိ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ ဧဝမာဟ၊ ကိံ အတိရေကဝဿသတံ တိဋ္ဌမာနံ ရူပံ နာမ[2] အတ္ထိ၊ နနု ပဌမဝယေ ပဝတ္တံ ရူပံ မဇ္ဈိမဝယံ န ပါပုဏာတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ ပဝတ္တံ ပစ္ဆိမဝယံ၊ ပုရေဘတ္တေ ပဝတ္တံ ပစ္ဆာဘတ္တံ၊ ပစ္ဆာဘတ္တေ ပဝတ္တံ ပဌမယာမံ၊ ပဌမယာမေ ပဝတ္တံ မဇ္ဈိမယာမံ၊ မဇ္ဈိမယာမေ ပဝတ္တံ ပစ္ဆိမယာမံ န ပါပုဏာတိ၊ တထာ ဂမနေ ပဝတ္တံ ဌာနံ၊ ဌာနေ ပဝတ္တံ နိသဇ္ဇံ၊ နိသဇ္ဇာယ ပဝတ္တံ သယနံ န ပါပုဏာတိ၊ ဧကဣရိယာပထေပိ ပါဒဿ ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တံ အတိဟရဏံ၊ အတိဟရဏေ ပဝတ္တံ ဝီတိဟရဏံ၊ ဝီတိဟရဏေ ပဝတ္တံ ဝေါဿဇ္ဇနံ၊ ဝေါဿဇ္ဇနေ ပဝတ္တံ သန္နိက္ခေပနံ၊ သန္နိက္ခေပနေ ပဝတ္တံ သန္နိရုဇ္ဈနံ[3] န ပါပုဏာတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဩဓိ ဩဓိ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ ဟုတွာ တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တတိလာ ဝိယ ပဋပဋာယန္တာ[4] သင်္ခါရာ ဘိဇ္ဇန္တီတိ? သစ္စမေတံ[5]။ ယထာ ပန ပဒီပဿ ဇလတော[6] ဇာလာ တံ တံ ဝဋ္ဋိပ္ပဒေသံ အနတိက္ကမိတွာ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ အထ စ ပန ပဝေဏိသမ္ဗန္ဓဝသေန သဗ္ဗရတ္တိံ ဇလိတော

၁-ပဌမံ ဟီနေန (သျာ) ၂-တိဋ္ဌမာနံ နာမ (သီ) ၃-သန္နိရုမ္ဘနံ (သီ)
၄-တဋတဋာယန္တာ (သီ၊ သျာ) ၅-သစ္စမေတံ ဧဝံ (က) ၆-ပဒီပဿုဇ္ဇလတော (သီ)

padīpoti vuccati, evamidhāpi paveṇivasena ayampi kāyo evaṁ ciraṭṭhitiko viya katvā dassito.

Rattiyā ca divasassa cāti rattimhi ca divase ca. Bhummatthe hetaṁ sāmivacanaṁ. **Aññadeva uppajjati, aññaṁ nirujjhatī**ti yaṁ rattiṁ uppajjati ca nirujjhati ca, tato aññadeva divā uppajjati ca nirujjhati cāti attho. Aññaṁ uppajjati, anuppannameva aññaṁ nirujjhatīti evaṁ pana attho na gahetabbo. "Rattiyā ca divasassa cā"ti idaṁ purimapaveṇito parittakaṁ[1] paveṇiṁ gahetvā paveṇivaseneva vuttaṁ, ekarattiṁ pana ekadivasaṁ vā ekameva cittaṁ ṭhātuṁ samatthaṁ nāma natthi. Ekasmiṁ hi accharākkhaṇe anekāni cittakoṭisatasahassāni uppajjanti. Vuttampi cetaṁ milindapañhe—

> "Vāhasataṁ[2] kho mahārāja vīhīnaṁ, aḍḍhacūḷañca vāhā, vīhisattambaṇāni, dve ca tumbā, ekaccharākkhaṇe [3]pavattassa cittassa ettakā vīhī lakkhaṁ ṭhapīyamānā parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyyun"ti[3].

Pavaneti[4] mahāvane. **Taṁ muñcitvā aññaṁ gaṇhāti, taṁ muñcitvā aññaṁ gaṇhātī**ti iminā na so gaṇhitabbasākhaṁ alabhitvā bhūmiṁ otarati, atha kho tasmiṁ mahāvane vicaranto taṁ taṁ sākhaṁ gaṇhantoyeva caratīti ayamattho dassito.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—araññamahāvanaṁ viya hi ārammaṇavanaṁ veditabbaṁ. Tasmiṁ vane vicaraṇamakkaṭo viya ārammaṇavane uppajjanakacittaṁ. Sākhāgahaṇaṁ viya ārammaṇe lubbhanaṁ[5]. Yathā so araññe vicaranto makkaṭo taṁ taṁ sākhaṁ pahāya taṁ taṁ sākhaṁ gaṇhāti, evamidaṁ ārammaṇavane vicarantaṁ cittampi kadāci rūpārammaṇaṁ gahetvā uppajjati, kadāci saddādīsu aññataraṁ, kadāci atītaṁ, kadāci anāgataṁ vā paccuppannaṁ vā, tathā kadāci ajjhattaṁ, kadāci bāhiraṁ. Yathā ca so araññe vicaranto makkaṭo sākhaṁ alabhitvā oruyha bhūmiyaṁ nisinnoti na vattabbo, ekaṁ pana

1. Parittataraṁ (Syā) 2. Vāhasatānaṁ (Sī, Syā, Ka)
3-3. Pavattitassa cittassa saṅkhampi na upenti, kalampi kalabhāgampi na upentīti (Sī, Syā) Khu 11. 109 piṭṭhe passitabbaṁ.
4. Brahāvaneti (Syā) 5. Ārammaṇalabhanaṁ (Syā)

ပဒီပေါတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝမိဓာပိ ပဝေဏိဝသေန အယမ္ပိ ကာယော ဧဝံ စိရဋ္ဌိတိကော ဝိယ ကတွာ ဒဿိတော။

ရတ္တိယာ စ ဒိဝသဿ စာတိ ရတ္တိမှိ စ ဒိဝသေ စ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဟေတံ သာမိဝစနံ။ **အညဒေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အညံ နိရုဇ္ဈတီ**တိ ယံ ရတ္တိံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ နိရုဇ္ဈတိ စ၊ တတော အညဒေဝ ဒိဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ နိရုဇ္ဈတိ စာတိ အတ္ထော။ အညံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနုပ္ပန္နမေဝ အညံ နိရုဇ္ဈတီတိ ဧဝံ ပန အတ္ထော န ဂဟေတဗ္ဗော။ "ရတ္တိယာ စ ဒိဝသဿ စာ"တိ ဣဒံ ပုရိမပဝေဏိတော ပရိတ္တကံ[၁] ပဝေဏိံ ဂဟေတွာ ပဝေဏိဝသေနေဝ ဝုတ္တံ၊ ဧကရတ္တိံ ပန ဧကဒိဝသံ ဝါ ဧကမေဝ စိတ္တံ ဌာတုံ သမတ္ထံ နာမ နတ္ထိ။ ဧကသ္မိံ ဟိ အစ္ဆရာက္ခဏေ အနေကာနိ စိတ္တကောဋိသတသဟဿာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ မိလိန္ဒပဉှေ—

> "ဝါဟသတံ[၂] ခေါ မဟာရာဇ ဝီဟီနံ, အဍ္ဎစူဠဉ္စ ဝါဟာ, ဝီဟိသတ္တမ္ဗဏာနိ, ဒွေ စ တုမ္ဗာ၊ ဧကစ္ဆရာက္ခဏေ [၃]ပဝတ္တဿ စိတ္တဿ ဧတ္တကာ ဝီဟီ လက္ခံ ဌပီယမာနာ ပရိက္ခယံ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျု"န္တိ[၃]။

ပဝနေတိ[၄] မဟာဝနေ။ **တံ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတိ၊ တံ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတီ**တိ ဣမိနာ န သော ဂဏှိတဗ္ဗသာခံ အလဘိတွာ ဘူမိံ ဩတရတိ၊ အထ ခေါ တသ္မိံ မဟာဝနေ ဝိစရန္တော တံ တံ သာခံ ဂဏှန္တောယေဝ စရတီတိ အယမတ္ထော ဒဿိတော။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အရညမဟာဝနံ ဝိယ ဟိ အာရမ္မဏဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တသ္မိံ ဝနေ ဝိစရဏမက္ကဋော ဝိယ အာရမ္မဏဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တံ။ သာခါဂဟဏံ ဝိယ အာရမ္မဏေ လုဗ္ဘနံ[၅]။ ယထာ သော အရညေ ဝိစရန္တော မက္ကဋော တံ တံ သာခံ ပဟာယ တံ တံ သာခံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝမိဒံ အာရမ္မဏဝနေ ဝိစရန္တံ စိတ္တမ္ပိ ကဒါစိ ရူပါရမ္မဏံ ဂဟေတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ, ကဒါစိ သဒ္ဒါဒီသု အညတရံ၊ ကဒါစိ အတီတံ, ကဒါစိ အနာဂတံ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ၊ တထာ ကဒါစိ အဇ္ဈတ္တံ, ကဒါစိ ဗာဟိရံ။ ယထာ စ သော အရညေ ဝိစရန္တော မက္ကဋော သာခံ အလဘိတွာ ဩရုယှ ဘူမိယံ နိသိန္နောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧကံ ပန

၁-ပရိတ္တတရံ (သျာ) ၂-ဝါဟသတာနံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-၃-ပဝတ္တိတဿ စိတ္တဿ သင်္ခမ္ပိ န ဥပေန္တိ၊ ကလမ္ပိ ကလဘာဂမ္ပိ န ဥပေန္တီတိ (သီ၊ သျာ) ခု ၁၁-၁၀၉-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၄-ဗြဟာဝနေတိ (သျာ) ၅-အာရမ္မဏလဘနံ (သျာ)

paṇṇasākhaṁ gahetvāva nisīdati, evameva ārammaṇavane vicarantaṁ cittampi ekaṁ olubbhārammaṇaṁ alabhitvā uppannanti na vattabbaṁ, ekajātiyaṁ pana ārammaṇaṁ gahetvāva uppajjatīti veditabbaṁ. Ettāvatā ca pana Bhagavatā rūpato nīharitvā arūpe gāho patiṭṭhāpito, arūpato nīharitvā rūpe.

Idāni naṁ ubhayato nikkaḍḍhitukāmo **tatra bhikkhave sutavā ariyasāvako**ti desanaṁ ārabhi. Ayaṁ panattho āsīvisadaṭṭhūpamāya dīpetabbo—eko kira puriso āsīvisena daṭṭho, athassa visaṁ harissāmīti cheko bhisakko āgantvā vamanaṁ kāretvā heṭṭhā garuḷo, upari nāgoti mantaṁ parivattetvā visaṁ upari āropesi. So yāva akkhippadesā āruḷhabhāvaṁ ñatvā “ito paraṁ abhiruhituṁ na dassāmi, daṭṭhaṭṭhāneyeva ṭhapessāmī”ti upari garuḷo, heṭṭhā nāgoti mantaṁ parivattetvā kaṇṇe dhumetvā[1] daṇḍakena paharitvā visaṁ otāretvā daṭṭhaṭṭhāneyeva ṭhapesi. Tatrassa ṭhitabhāvaṁ ñatvā agadalepena visaṁ nimmathetvā nhāpetvā “sukhī hohī”ti vatvā yenakāmaṁ pakkāmi.

Tattha āsīvisena daṭṭhassa kāye visapatiṭṭhānaṁ viya imesaṁ bhikkhūnaṁ rūpe adhimattagāhakālo, cheko bhisakko viya Tathāgato, mantaṁ parivattetvā upari visassa āropitakālo viya Tathāgatena tesaṁ bhikkhūnaṁ rūpato gāhaṁ nīharitvā arūpe patiṭṭhāpitakālo, yāva akkhippadesā āruḷhavisassa upari abhiruhituṁ adatvā puna mantabalena otāretvā daṭṭhaṭṭhāneyeva[2], ṭhapanaṁ viya Satthārā tesaṁ bhikkhūnaṁ arūpato gāhaṁ nīharitvā rūpe patiṭṭhāpitakālo, daṭṭhaṭṭhāne ṭhitassa visassa agadalepena nimmathanaṁ viya ubhayato gāhaṁ nīharaṇatthāya imissā desanāya āraddhakālo veditabbo. Tattha **nibbindaṁ virajjatī**ti iminā maggo kathito, **virāgā vimuccatī**ti phalaṁ, **vimuttasmin**ti-ādinā paccavekkhaṇā. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiya-assutavāsuttavaṇṇanā

62. Dutiye **sukhavedaniyan**ti sukhavedanāya paccayaṁ. **Phassan**ti cakkhusamphassādiṁ. Nanu ca cakkhusamphasso sukhavedanāya paccayo na hotīti? Sahajātapaccayena na hoti, upanissayapaccayena pana javanavedanāya

1. Dhūmitvā (Sī), phusitvā (Syā), dhametvā (Ka) 2. Daṭṭhaṭṭhāne (Syā)

ပဏ္ဏသာခံ ဂဟေတွာဝ နိသီဒတိ၊ ဧဝမေဝ အာရမ္မဏဝနေ ဝိစရန္တံ စိတ္တမ္ပိ ဧကံ ဩလုဗ္ဘာရမ္မဏံ အလဘိတွာ ဥပ္ပန္နန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဧကဇာတိယံ ပန အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧတ္တာဝတာ စ ပန ဘဂဝတာ ရူပတော နီဟရိတွာ အရူပေ ဂါဟော ပတိဋ္ဌာပိတော၊ အရူပတော နီဟရိတွာ ရူပေ။

ဣဒါနိ နံ ဥဘယတော နိက္ကဍ္ဎိတုကာမော **တတြ ဘိက္ခဝေ သုတဝါ အရိယသာဝကော**တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ အယံ ပနတ္ထော အာသီဝိသဒဋ္ဌူပမာယ ဒီပေတဗ္ဗော—ဧကော ကိရ ပုရိသော အာသီဝိသေန ဒဋ္ဌော၊ အထဿ ဝိသံ ဟရိဿာမီတိ ဆေကော ဘိသက္ကော အာဂန္တွာ ဝမနံ ကာရေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဂရုဠော, ဥပရိ နာဂေါတိ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ဝိသံ ဥပရိ အာရောပေသိ။ သော ယာဝ အက္ခိပ္ပဒေသာ အာရုဠ္ဟဘာဝံ ဉတွာ “ဣတော ပရံ အဘိရုဟိတုံ န ဒဿာမိ၊ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ ဌပေဿာမီ”တိ ဥပရိ ဂရုဠော, ဟေဋ္ဌာ နာဂေါတိ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ကဏ္ဏေ ဓုမေတွာ[1] ဒဏ္ဍကေန ပဟရိတွာ ဝိသံ ဩတာရေတွာ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ ဌပေသိ။ တတြဿ ဌိတဘာဝံ ဉတွာ အဂဒလေပေန ဝိသံ နိမ္မထေတွာ နှာပေတွာ “သုခီ ဟောဟီ”တိ ဝတွာ ယေနကာမံ ပက္ကာမိ။

တတ္ထ အာသီဝိသေန ဒဋ္ဌဿ ကာယေ ဝိသပတိဋ္ဌာနံ ဝိယ ဣမေသံ ဘိက္ခူနံ ရူပေ အဓိမတ္တဂါဟကာလော၊ ဆေကော ဘိသက္ကော ဝိယ တထာဂတော၊ မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ဥပရိ ဝိသဿ အာရောပိတကာလော ဝိယ တထာဂတေန တေသံ ဘိက္ခူနံ ရူပတော ဂါဟံ နီဟရိတွာ အရူပေ ပတိဋ္ဌာပိတကာလော၊ ယာဝ အက္ခိပ္ပဒေသာ အာရုဠ္ဟဝိသဿ ဥပရိ အဘိရုဟိတုံ အဒတွာ ပုန မန္တဗလေန ဩတာရေတွာ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေယေဝ[2]၊ ဌပနံ ဝိယ သတ္ထာရာ တေသံ ဘိက္ခူနံ အရူပတော ဂါဟံ နီဟရိတွာ ရူပေ ပတိဋ္ဌာပိတကာလော၊ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေ ဌိတဿ ဝိသဿ အဂဒလေပေန နိမ္မထနံ ဝိယ ဥဘယတော ဂါဟံ နီဟရဏတ္ထာယ ဣမိဿာ ဒေသနာယ အာရဒ္ဓကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဇ္ဇတီ**တိ ဣမိနာ မဂ္ဂေါ ကထိတော၊ **ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတီ**တိ ဖလံ၊ **ဝိမုတ္တသ္မိ**န္တိအာဒိနာ ပစ္စဝေက္ခဏာ။ ။ပဌမံ။

၂-ဒုတိယအဿုတဝါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၂။ ဒုတိယေ **သုခဝေဒနိယ**န္တိ သုခဝေဒနာယ ပစ္စယံ။ **ဖဿ**န္တိ စက္ခုသမ္ဖဿာဒိံ။ နနု စ စက္ခုသမ္ဖဿော သုခဝေဒနာယ ပစ္စယော န ဟောတီတိ? သဟဇာတပစ္စယေန န ဟောတိ၊ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပန ဇဝနဝေဒနာယ

၁-ဓူမိတွာ (သီ)၊ ဖုသိတွာ (သျာ)၊ ဓမေတွာ (က) ၂-ဒဋ္ဌဋ္ဌာနေ (သျာ)

hoti, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Sotasamphassādīsupi eseva nayo. **Tajjanti** tajjātikaṁ tassāruppaṁ, tassa phassassa anurūpanti attho. **Dukkhavedaniyan**ti-ādi vuttanayeneva veditabbaṁ. **Saṁghaṭṭanasamodhānā**ti saṁghaṭṭanena ceva samodhānena ca, saṁghaṭṭanasampiṇḍanenāti attho. **Usmā**ti uṇhākāro. **Tejo abhinibbattatī**ti aggicuṇṇo nikkhamatīti na gahetabbaṁ, usmākārasseva pana etaṁ vevacanaṁ. Tattha **dvinnaṁ kaṭṭhānan**ti dvinnaṁ araṇīnaṁ. Tattha adho-araṇī viya vatthu, uttarāraṇī viya ārammaṇaṁ, saṁghaṭṭanaṁ viya phasso, usmādhātu viya vedanā. . Dutiyaṁ.

3. Puttamaṁsūpamasuttavaṇṇanā

63. Tatiye **cattārome bhikkhave āhārā**ti-ādi vuttanayameva. Yasmā panassa aṭṭhuppattiko[1] nikkhepo, tasmā taṁ dassetvāvettha anupubbapadavaṇṇanaṁ karissāmi. Katarāya pana idaṁ aṭṭhuppattiyā nikkhittanti? Lābhasakkārena[2]. Bhagavato kira mahālābhasakkāro uppajji, yathā taṁ cattāro asaṅkhyeyye pūritadānapāramīsañcayassa. Sabbadisāsu hissa yamakamahāmegho vuṭṭhahitvā mahoghaṁ viya sabbapāramiyo "ekasmiṁ attabhāve vipākaṁ dassāmā"ti sampiṇḍitā viya lābhasakkāramahoghaṁ nibbattayiṁsu. Tato tato annapānayānavatthamālāgandhavilepanādihatthā khattiyabrāhmaṇādayo āgantvā "kahaṁ Buddho, kahaṁ Bhagavā, kahaṁ Devadevo Narāsabho Purisasīho"ti Bhagavantaṁ pariyesanti, sakaṭasatehipi paccaye āharitvā okāsaṁ alabhamānā samantā gāvutappamāṇampi sakaṭadhurena sakaṭadhuraṁ āhacca tiṭṭhanti ceva anuppavattanti ca Andhakavindabrāhmaṇādayo viya. Sabbaṁ Khandhake[3] tesu tesu suttesu[4] ca āgatanayena veditabbaṁ.

Yathā Bhagavato, evaṁ bhikkhusaṁghassāpi. Vuttañcetaṁ—

> "Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajja-parikkhārānaṁ. Bhikkhusaṁghopi kho sakkato hoti -pa- parikkhārānan"ti[4].

1. Aṭṭhuppattito (Ka)
2. Lābhasakkāre (Sī)
3. Vi 3. 335 piṭṭhe.
4. Khu 1. 89; Saṁ 1. 340 piṭṭhādīsu.

ဟောတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ သောတသမ္ဖဿာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **တဇ္ဇန္တိ** တဇ္ဇာတိကံ တဿာရုပ္ပံ၊ တဿ ဖဿဿ အနုရူပန္တိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခဝေဒနိယ**န္တိအာဒိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **သံဃဋ္ဋနသမောဓာနာ**တိ သံဃဋ္ဋနေန စေဝ သမောဓာနေန စ၊ သံဃဋ္ဋနသမ္ပိဏ္ဍနေနာတိ အတ္ထော။ **ဥသ္မာ**တိ ဥဏှာကာရော။ **တေဇော အဘိနိဗ္ဗတ္တတီ**တိ အဂ္ဂိစုဏ္ဏော နိက္ခမတီတိ န ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဥသ္မာကာရဿေဝ ပန ဧတံ ဝေဝစနံ။ တတ္ထ **ဒွိန္နံ ကဋ္ဌာန**န္တိ ဒွိန္နံ အရဏီနံ။ တတ္ထ အဓောအရဏီ ဝိယ ဝတ္ထု၊ ဥတ္တရာရဏီ ဝိယ အာရမ္မဏံ၊ သံဃဋ္ဋနံ ဝိယ ဖဿော၊ ဥသ္မာဓာတု ဝိယ ဝေဒနာ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ပုတ္တမံသူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၃။ တတိယေ **စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အာဟာရာ**တိအာဒိ ဝုတ္တနယမေဝ။ ယသ္မာ ပနဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော[၁] နိက္ခေပေါ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေတွာဝေတ္ထ အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနံ ကရိဿာမိ။ ကတရာယ ပန ဣဒံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ နိက္ခိတ္တန္တိ? လာဘသက္ကာရေန[၂]။ ဘဂဝတော ကိရ မဟာလာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ယထာ တံ စတ္တာရော အသင်္ချေယျေ ပူရိတဒါနပါရမီသဉ္စယဿ။ သဗ္ဗဒိသာသု ဟိဿ ယမကမဟာမေဃော ဝုဋ္ဌဟိတွာ မဟောဃံ ဝိယ သဗ္ဗပါရမိယော "ဧကသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ ဒဿာမာ"တိ သမ္ပိဏ္ဍိတာ ဝိယ လာဘသက္ကာရမဟောဃံ နိဗ္ဗတ္တယိံသု။ တတော တတော အန္နပါနယာနဝတ္ထမာလာဂန္ဓဝိလေပနာဒိဟတ္ထာ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏာဒယော အာဂန္တွာ "ကဟံ ဗုဒ္ဓေါ၊ ကဟံ ဘဂဝါ၊ ကဟံ ဒေဝဒေဝေါ နရာသဘော ပုရိသသီဟော"တိ ဘဂဝန္တံ ပရိယေသန္တိ၊ သကဋသတေဟိပိ ပစ္စယေ အာဟရိတွာ ဩကာသံ အလဘမာနာ သမန္တာ ဂါဝုတပ္ပမာဏမ္ပိ သကဋဓုရေန သကဋဓုရံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌန္တိ စေဝ အနုပ္ပဝတ္တန္တိ စ အန္ဓကဝိန္ဒဗြာဟ္မဏာဒယော ဝိယ။ သဗ္ဗံ ခန္ဓကေ[၃] တေသု တေသု သုတ္တေသု[၄] စ အာဂတနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယထာ ဘဂဝတော၊ ဧဝံ ဘိက္ခုသံဃဿာပိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

> "တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ ဂရုကတော မာနိတော ပူဇိတော အပစိတော လာဘီ စီဝရပိဏ္ဍ-ပါတသေနာသနဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာနံ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ ခေါ သက္ကတော ဟောတိ။ပ။ ပရိက္ခာရာန"န္တိ[၄]။

၁-အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော (က)
၂-လာဘသက္ကာရေ (သီ)
၃-ဝိ ၃-၃၃၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၁-၈၉၊ သံ ၁-၃၄၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Tathā “yāvatā kho Cunda etarahi saṁgho vā gaṇo vā loke uppanno, nāhaṁ Cunda aññaṁ ekasaṁghampi samanupassāmi evaṁ lābhaggayasaggapattaṁ yatharivāyaṁ Cunda bhikkhusaṁgho”ti[1].

Svāyaṁ Bhagavato ca saṁghassa ca uppanno lābhasakkāro ekato hutvā dvinnaṁ mahānadīnaṁ udakaṁ viya appameyyo ahosi. Atha Satthā rahogato cintesi “mahālābhasakkāro atītabuddhānampi evarūpo ahosi, anāgatānampi evarūpo bhavissati, kiṁ nu kho bhikkhū āhārapariggāhakena satisampajaññena samannāgatā majjhattā nicchandarāgā hutvā āhāraṁ paribhuñjituṁ sakkonti, na sakkontī”ti.

So addasa ekacce adhunā pabbajite kulaputte apaccavekkhitvā āhāraṁ paribhuñjamāne. Disvānassa etadahosi “mayā kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūrentena na cīvarādihetu pūritā, uttamaphalassa pana arahattassatthāya pūritā. Imepi bhikkhū mama santike pabbajantā na cīvarādihetu pabbajitā, arahattasseva pana atthāya pabbajitā. Te idāni asārameva sāraṁ[2] anatthameva ca atthaṁ karontī”ti evamassa dhammasaṁvego udapādi. Tato cintesi “sace pañcamaṁ pārājikaṁ paññapetuṁ sakkā abhavissa, apaccavekkhitāhāraparibhogo pañcamaṁ pārājikaṁ katvā paññapetabbo bhaveyya. Na pana sakkā evaṁ kātuṁ, dhuvapaṭisevanaṭṭhānaṁ hetaṁ sattānaṁ. Yathā pana kathite[3] pañcamaṁ pārājikaṁ viya naṁ passissanti, evaṁ dhammādāsaṁ saṁvaraṁ mariyādaṁ ṭhapessāmi, yaṁ āvajjitvā āvajjitvā anāgate bhikkhū cattāro paccaye paccavekkhitvā paribhuñjissantī”ti. Imāya aṭṭhuppattiyā[4] imaṁ Puttamaṁsūpamasuttantaṁ nikkhipi. Tattha **cattārome bhikkhave āhārā**ti-ādi heṭṭhā vuttatthameva.

Cattāro pana āhāre vitthāretvā idāni tesu ādīnavaṁ dassetuṁ **kathañca bhikkhave kabaḷīkāro āhāro daṭṭhabbo**ti-ādimāha. Tattha **jāyampatikā**ti[5] jāyā ceva pati ca. **Parittaṁ sambalan**ti puṭabhattasattumodakādīnaṁ aññataraṁ appamattakaṁ pātheyyaṁ. **Kantāramaggan**ti kantārabhūtaṁ maggaṁ, kantāre vā maggaṁ. **Kantāran**ti[6] corakantāraṁ vāḷakantāraṁ amanussakantāraṁ nirudakakantāraṁ appabhakkhakantāranti pañcavidhaṁ. Tesu yattha corabhayaṁ

1. Dī 3. 104 piṭṭhe. 2. Assādameva sādaṁ (Ka) 3. Yathā kathañci pana (Syā) 4. Imāyaṁ aṭṭhuppattiyaṁ (Sī, Syā) 5. Jayampatikāti (Sī, Ṭīkāyaṁ ca.) 6. Kantāraṁ hi (Sī)

တထာ “ယာဝတာ ခေါ စုန္ဒ ဧတရဟိ သံဃော ဝါ ဂဏော ဝါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ နာဟံ စုန္ဒ အညံ ဧကသံဃမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တံ ယထရိဝါယံ စုန္ဒ ဘိက္ခုသံဃော”တိ[၁]။

သွာယံ ဘဂဝတော စ သံဃဿ စ ဥပ္ပန္နော လာဘသက္ကာရော ဧကတော ဟုတွာ ဒွိန္နံ မဟာနဒီနံ ဥဒကံ ဝိယ အပ္ပမေယျော အဟောသိ။ အထ သတ္ထာ ရဟောဂတော စိန္တေသိ “မဟာလာဘသက္ကာရော အတီတဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဧဝရူပေါ အဟောသိ၊ အနာဂတာနမ္ပိ ဧဝရူပေါ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဘိက္ခူ အာဟာရပရိဂ္ဂါဟကေန သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတာ မဇ္ဈတ္တာ နိစ္ဆန္ဒရာဂါ ဟုတွာ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ သက္ကောန္တိ, န သက္ကောန္တီ”တိ။

သော အဒ္ဒသ ဧကစ္စေ အဓုနာ ပဗ္ဗဇိတေ ကုလပုတ္တေ အပစ္စဝေက္ခိတွာ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇမာနေ။ ဒိသွာနဿ ဧတဒဟောသိ “မယာ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေန္တေန န စီဝရာဒိဟေတု ပူရိတာ၊ ဥတ္တမဖလဿ ပန အရဟတ္တဿတ္ထာယ ပူရိတာ။ ဣမေပိ ဘိက္ခူ မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇန္တာ န စီဝရာဒိဟေတု ပဗ္ဗဇိတာ၊ အရဟတ္တဿေဝ ပန အတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ။ တေ ဣဒါနိ အသာရမေဝ သာရံ[၂] အနတ္ထမေဝ စ အတ္ထံ ကရောန္တီ”တိ ဧဝမဿ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ တတော စိန္တေသိ “သစေ ပဉ္စမံ ပါရာဇိကံ ပညပေတုံ သက္ကာ အဘဝိဿ၊ အပစ္စဝေက္ခိတာဟာရပရိဘောဂေါ ပဉ္စမံ ပါရာဇိကံ ကတွာ ပညပေတဗ္ဗော ဘဝေယျ။ န ပန သက္ကာ ဧဝံ ကာတုံ၊ ဓုဝပဋိသေဝနဋ္ဌာနံ ဟေတံ သတ္တာနံ။ ယထာ ပန ကထိတေ[၃] ပဉ္စမံ ပါရာဇိကံ ဝိယ နံ ပဿိဿန္တိ၊ ဧဝံ ဓမ္မာဒါသံ သံဝရံ မရိယာဒံ ဌပေဿာမိ၊ ယံ အာဝဇ္ဇိတွာ အာဝဇ္ဇိတွာ အနာဂတေ ဘိက္ခူ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တီ”တိ။ ဣမာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ[၄] ဣမံ ပုတ္တမံသူပမသုတ္တန္တံ နိက္ခိပိ။ တတ္ထ **စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အာဟာရာ**တိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

စတ္တာရော ပန အာဟာရေ ဝိတ္ထာရေတွာ ဣဒါနိ တေသု အာဒီနဝံ ဒဿေတုံ **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဇာယမ္ပတိကာ**တိ[၅] ဇာယာ စေဝ ပတိ စ။ **ပရိတ္တံ သမ္ဗလ**န္တိ ပုဋဘတ္တသတ္တုမောဒကာဒီနံ အညတရံ အပ္ပမတ္တကံ ပါထေယျံ။ **ကန္တာရမဂ္ဂ**န္တိ ကန္တာရဘူတံ မဂ္ဂံ, ကန္တာရေ ဝါ မဂ္ဂံ။ **ကန္တာရ**န္တိ[၆] စောရကန္တာရံ ဝါဠကန္တာရံ အမနုဿကန္တာရံ နိရုဒကကန္တာရံ အပ္ပဘက္ခကန္တာရန္တိ ပဉ္စဝိဓံ။ တေသု ယတ္ထ စောရဘယံ

၁-ဒီ ၃-၁၀၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဿာဒမေဝ သာဒံ (က) ၃-ယထာ ကထဉ္စိ ပန (သျာ) ၄-ဣမာယံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ (သီ၊ သျာ) ၅-ဇယမ္ပတိကာတိ (သီ၊ ဋီကာယံ စ။) ၆-ကန္တာရံ ဟိ (သီ)

atthi, taṁ corakantāraṁ. Yattha sīhabyagghādayo vāḷā atthi, taṁ vāḷakantāraṁ. Yattha balavāmukhayakkhini-ādīnaṁ amanussānaṁ vasena bhayaṁ atthi, taṁ amanussakantāraṁ. Yattha pātuṁ vā nhāyituṁ vā udakaṁ natthi, taṁ nirudakakantāraṁ. Yattha khāditabbaṁ vā bhuñjitabbaṁ vā antamaso kandamūlādimattampi natthi, taṁ appabhakkhakantāraṁ nāma. Yattha panetaṁ pañcavidhampi bhayaṁ atthi, taṁ kantārameva. Taṁ panetaṁ ekāhadvīhatīhādivasena nittharitabbampi atthi, na taṁ idha adhippetaṁ. Idha pana nirudakaṁ appabhakkhaṁ yojanasatikakantāraṁ[1] adhippetaṁ. Evarūpe kantāre maggaṁ[2]. **Paṭipajjeyyun**ti chātakabhayena ceva rogabhayena ca rājabhayena ca upaddutā paṭipajjeyyuṁ "etaṁ kantāraṁ nittharitvā dhammikassa rañño nirupaddave raṭṭhe sukhaṁ vasissāmā"ti maññamānā.

Ekaputtakoti ukkhipitvā gahito anukampitabbayutto athirasarīro[3] ekaputtako. **Vallūrañca soṇḍikañcā**ti ghanaghanaṭṭhānato gahetvā vallūraṁ, aṭṭhinissitasirānissitaṭṭhānāni gahetvā sūlamaṁsañcāti[4] attho. **Paṭipiseyyun**ti pahareyyuṁ. **Kahaṁ ekaputtakā**ti ayaṁ tesaṁ paridevanākāro.

Ayaṁ panettha bhūtamatthaṁ katvā ādito paṭṭhāya saṅkhepato atthavaṇṇanā—dve kira jāyampatikā puttaṁ gahetvā parittena pātheyyena yojanasatikaṁ kantāramaggaṁ paṭipajjiṁsu. Tesaṁ[5] paññāsa yojanāni gantvā[6] pātheyyaṁ niṭṭhāsi, te[7] khuppipāsāturā viraḷacchāyāyaṁ nisīdiṁsu. Tato puriso bhariyaṁ āha "bhadde ito samantā paññāsayojanāni gāmo vā nigamo vā natthi, tasmā yaṁ taṁ purisena kātabbaṁ bahumpi kasigorakkhādikammaṁ, na dāni sakkā taṁ mayā kātuṁ, ehi maṁ māretvā upaḍḍhamaṁsaṁ khāditvā upaḍḍhaṁ pātheyyaṁ katvā puttena saddhiṁ kantāraṁ nittharāhī"ti. Puna sāpi taṁ āha "sāmi mayā dāni yaṁ taṁ itthiyā kātabbaṁ bahumpi suttakantanādikammaṁ, taṁ kātuṁ na sakkā, ehi maṁ māretvā upaḍḍhamaṁsaṁ khāditvā upaḍḍhaṁ pātheyyaṁ katvā puttena saddhiṁ kantāraṁ nittharāhī"ti. Puna sopi taṁ āha "bhadde mātugāmamaraṇena dvinnaṁ maraṇaṁ paññāyati. Na hi mando kumāro mātarā

1. Yojanasataṁ kantāraṁ (Sī, Ka)
2. Evarūpaṁ kantāramaggaṁ (Sī), evarūpe kantāre maggaṁ kantāramaggaṁ (Syā)
3. Kīsasarīro (Syā), abhisarīro (Ka)
4. Thūlamaṁsañcāti (Syā, Ka)
5. Te (Syā)
6. Gatānaṁ (Sī)
7. Pātheyye niṭṭhāpite (Syā)

အတ္ထိ၊ တံ စောရကန္တာရံ။ ယတ္ထ သီဟဗျဂ္ဃာဒယော ဝါဠာ အတ္ထိ၊ တံ ဝါဠကန္တာရံ။ ယတ္ထ ဗလဝါမုခယက္ခိနိအာဒီနံ အမနုဿာနံ ဝသေန ဘယံ အတ္ထိ၊ တံ အမနုဿကန္တာရံ။ ယတ္ထ ပါတုံ ဝါ နှာယိတုံ ဝါ ဥဒကံ နတ္ထိ၊ တံ နိရုဒကကန္တာရံ။ ယတ္ထ ခါဒိတဗ္ဗံ ဝါ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ ဝါ အန္တမသော ကန္ဒမူလာဒိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ တံ အပ္ပဘက္ခကန္တာရံ နာမ။ ယတ္ထ ပနေတံ ပဉ္စဝိဓမ္ပိ ဘယံ အတ္ထိ၊ တံ ကန္တာရမေဝ။ တံ ပနေတံ ဧကာဟဒွီဟတီဟာဒိဝသေန နိတ္ထရိတဗ္ဗမ္ပိ အတ္ထိ၊ န တံ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ ဣဓ ပန နိရုဒကံ အပ္ပဘက္ခံ ယောဇနသတိကကန္တာရံ[1] အဓိပ္ပေတံ။ ဧဝရူပေ ကန္တာရေ မဂ္ဂံ[2]။ **ပဋိပဇ္ဇေယျုန္တိ** ဆာတကဘယေန စေဝ ရောဂဘယေန စ ရာဇဘယေန စ ဥပဒ္ဒုတာ ပဋိပဇ္ဇေယျုံ "ဧတံ ကန္တာရံ နိတ္ထရိတွာ ဓမ္မိကဿ ရညော နိရုပဒ္ဒဝေ ရဋ္ဌေ သုခံ ဝသိဿာမာ"တိ မညမာနာ။

ဧကပုတ္တကောတိ ဥက္ခိပိတွာ ဂဟိတော အနုကမ္ပိတဗ္ဗယုတ္တော အထိရ-သရီရော[3] ဧကပုတ္တကော။ **ဝလ္လူရဉ္စ သောဏ္ဍိကဉ္စာ**တိ ဃနဃနဋ္ဌာနတော ဂဟေတွာ ဝလ္လူရံ, အဋ္ဌိနိဿိတသိရာနိဿိတဋ္ဌာနာနိ ဂဟေတွာ သူလ-မံသဉ္စာတိ[4] အတ္ထော။ **ပဋိပိသေယျုန္တိ** ပဟာရေယျုံ။ **ကဟံ ဧကပုတ္တကာ**တိ အယံ တေသံ ပရိဒေဝနာကာရော။

အယံ ပနေတ္ထ ဘူတမတ္ထံ ကတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သင်္ခေပတော အတ္ထ-ဝဏ္ဏနာ—ဒွေ ကိရ ဇာယမ္ပတိကာ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ပရိတ္တေန ပါထေယျေန ယောဇနသတိကံ ကန္တာရမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ တေသံ[5] ပညာသ ယောဇနာနိ ဂန္တွာ[6] ပါထေယျံ နိဋ္ဌာသိ၊ တေ[7] ခုပ္ပိပါသာတုရာ ဝိရဠစ္ဆာယာယံ နိသီဒိံသု။ တတော ပုရိသော ဘရိယံ အာဟ "ဘဒ္ဒေ ဣတော သမန္တာ ပညာသယောဇနာနိ ဂါမော ဝါ နိဂမော ဝါ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ယံ တံ ပုရိသေန ကာတဗ္ဗံ ဗဟုမ္ပိ ကသိဂေါရက္ခာဒိ-ကမ္မံ၊ န ဒါနိ သက္ကာ တံ မယာ ကာတုံ၊ ဧဟိ မံ မာရေတွာ ဥပဍ္ဎမံသံ ခါဒိတွာ ဥပဍ္ဎံ ပါထေယျံ ကတွာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ကန္တာရံ နိတ္ထရာဟီ"တိ။ ပုန သာပိ တံ အာဟ "သာမိ မယာ ဒါနိ ယံ တံ ဣတ္ထိယာ ကာတဗ္ဗံ ဗဟုမ္ပိ သုတ္တကန္တနာဒိကမ္မံ၊ တံ ကာတုံ န သက္ကာ၊ ဧဟိ မံ မာရေတွာ ဥပဍ္ဎမံသံ ခါဒိတွာ ဥပဍ္ဎံ ပါထေယျံ ကတွာ ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ကန္တာရံ နိတ္ထရာဟီ"တိ။ ပုန သောပိ တံ အာဟ "ဘဒ္ဒေ မာတုဂါမမရဏေန ဒွိန္နံ မရဏံ ပညာယတိ။ န ဟိ မန္ဒော ကုမာရော မာတရာ

၁-ယောဇနသတံ ကန္တာရံ (သီ၊ က)
၂-ဧဝရူပံ ကန္တာရမဂ္ဂံ (သီ)၊ ဧဝရူပေ ကန္တာရေ မဂ္ဂံ ကန္တာရမဂ္ဂံ (သျာ)
၃-ကိသသရီရော (သျာ)၊ အဘိသရီရော (က)
၄-ထူလမံသဉ္စာတိ (သျာ၊ က)
၅-တေ (သျာ)
၆-ဂတာနံ (သီ)
၇-ပါထေယျေ နိဋ္ဌာပိတေ (သျာ)

vinā jīvituṁ sakkoti. Yadi pana mayaṁ jīvāma. Puna dārakaṁ labheyyāma. Handa dāni puttakaṁ māretvā maṁsaṁ gahetvā kantāraṁ nittharāmā"ti. Tato mātā puttamāha "tāta pitusantikaṁ gacchā"ti, so agamāsi. Athassa pitā "mayā 'puttakaṁ posessāmī'ti kasigorakkhādīhi anappakaṁ dukkhamanubhūtaṁ, na sakkomi ahaṁ puttaṁ māretuṁ, tvaṁyeva tava puttaṁ mārehī"ti vatvā "tāta mātusantikaṁ gacchā"ti āha. So agamāsi. Athassa mātāpi "mayā puttaṁ patthentiyā govatakukkuravatadevatāyācanādīhipi tāva anappakaṁ dukkhamanubhūtaṁ, ko pana vādo kucchinā pariharantiyā, na sakkomi ahaṁ puttaṁ māretun"ti vatvā "tāta pitusantikameva gacchā"ti āha. Evaṁ so dvinnamantarā gacchantoyeva mato. Te taṁ disvā paridevitvā vuttanayena maṁsāni gahetvā khādantā pakkamiṁsu.

Tesaṁ so puttamaṁsāhāro navahi kāraṇehi paṭikūlattā neva davāya hoti, na madāya, na maṇḍanāya, na vibhūsanāya, kevalaṁ kantāranittharaṇatthāyeva hoti. Katamehi navahi kāraṇehi paṭikūloti ce? Sajātimaṁsatāya ñātimaṁsatāya puttamaṁsatāya piyaputtamaṁsatāya taruṇamaṁsatāya āmakamaṁsatāya abhogamaṁsatāya[1] aloṇatāya adhūpitatāyāti. Evaṁ hi te[2] navahi kāraṇehi paṭikūlaṁ taṁ puttamaṁsaṁ khādantā na sārattā giddhamānasā[3] hutvā khādiṁsu, majjhattabhāveyeva pana nicchandarāgaparibhoge ṭhitā khādiṁsu. Na aṭṭhinhārucammanissitaṭṭhānāni apanetvā thūlathūlaṁ varamaṁsameva khādiṁsu, hatthasampattaṁ maṁsameva pana khādiṁsu. Na yāvadatthaṁ kaṇṭhappamāṇaṁ katvā khādiṁsu, thokaṁ thokaṁ pana ekadivasaṁ yāpanamattameva khādiṁsu. Na aññamaññaṁ maccharāyantā khādiṁsu, vigatamaccheramalena pana parisuddheneva cetasā khādiṁsu. Na aññaṁ kiñci migamaṁsaṁ vā moramaṁsādīnaṁ vā aññataraṁ khādāmāti sammūḷhā khādiṁsu, piyaputtamaṁsabhāvaṁ pana jānantāva khādiṁsu. Na "aho vata mayaṁ punapi evarūpaṁ puttamaṁsaṁ khādeyyāmā"ti patthanaṁ katvā khādiṁsu, patthanaṁ pana vītivattāva hutvā khādiṁsu. Na "ettakaṁ kantāre khāditvā avasiṭṭhaṁ kantāraṁ atikkamma loṇambilādīhi yojetvā khādissāmā"ti sannidhiṁ akaṁsu, kantārapariyosāne pana "pure mahājano passatī"ti bhūmiyaṁ vā nikhaṇiṁsu,

1. Agorasatāya (Syā), agorasamaṁsatāya (Ma-Ṭṭha 1. 216 piṭṭhe) 2. Tehi (Syā)
3. Bhijjamānasā (Syā)

ဝိနာ ဇီဝိတုံ သက္ကောတိ။ ယဒိ ပန မယံ ဇီဝါမ။ ပုန ဒါရကံ လဘေယျာမ။ ဟန္ဒ ဒါနိ ပုတ္တကံ မာရေတွာ မံသံ ဂဟေတွာ ကန္တာရံ နိတ္ထရာမာ"တိ။ တတော မာတာ ပုတ္တမာဟ "တာတ ပိတုသန္တိကံ ဂစ္ဆာ"တိ၊ သော အဂမာသိ။ အထဿ ပိတာ "မယာ 'ပုတ္တကံ ပေါသေဿာမီ'တိ ကသိဂေါရက္ခာဒီဟိ အနပ္ပကံ ဒုက္ခမနုဘူတံ၊ န သက္ကောမိ အဟံ ပုတ္တံ မာရေတုံ၊ တွံယေဝ တဝ ပုတ္တံ မာရေဟီ"တိ ဝတွာ "တာတ မာတုသန္တိကံ ဂစ္ဆာ"တိ အာဟ။ သော အဂမာသိ။ အထဿ မာတာပိ "မယာ ပုတ္တံ ပတ္ထေန္တိယာ ဂေါဝတကုက္ကုရဝတဒေဝတာယာစနာဒီဟိပိ တာဝ အနပ္ပကံ ဒုက္ခမနုဘူတံ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရန္တိယာ၊ န သက္ကောမိ အဟံ ပုတ္တံ မာရေတု"န္တိ ဝတွာ "တာတ ပိတုသန္တိကမေဝ ဂစ္ဆာ"တိ အာဟ။ ဧဝံ သော ဒွိန္နမန္တရာ ဂစ္ဆန္တောယေဝ မတော။ တေ တံ ဒိသွာ ပရိဒေဝိတွာ ဝုတ္တနယေန မံသာနိ ဂဟေတွာ ခါဒန္တာ ပက္ကမိံသု။

တေသံ သော ပုတ္တမံသာဟာရော နဝဟိ ကာရဏေဟိ ပဋိကူလတ္တာ နေဝ ဒဝါယ ဟောတိ, န မဒါယ, န မဏ္ဍနာယ, န ဝိဘူသနာယ၊ ကေဝလံ ကန္တာရနိတ္ထရဏတ္ထာယေဝ ဟောတိ။ ကတမေဟိ နဝဟိ ကာရဏေဟိ ပဋိကူလောတိ စေ? သဇာတိမံသတာယ ဉာတိမံသတာယ ပုတ္တမံသတာယ ပိယပုတ္တမံသတာယ တရုဏမံသတာယ အာမကမံသတာယ အဘောဂမံသတာယ[၁] အလောဏတာယ အဓူပိတတာယာတိ။ ဧဝံ ဟိ တေ[၂] နဝဟိ ကာရဏေဟိ ပဋိကူလံ တံ ပုတ္တမံသံ ခါဒန္တာ န သာရတ္တာ ဂိဒ္ဓမာနသာ[၃] ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ မဇ္ဈတ္တဘာဝေယေဝ ပန နိစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေ ဌိတာ ခါဒိံသု။ န အဋ္ဌိနှာရုစမ္မနိဿိတဋ္ဌာနာနိ အပနေတွာ ထူလထူလံ ဝရမံသမေဝ ခါဒိံသု၊ ဟတ္ထသမ္ပတ္တံ မံသမေဝ ပန ခါဒိံသု။ န ယာဝဒတ္ထံ ကဏ္ဌပ္ပမာဏံ ကတွာ ခါဒိံသု၊ ထောကံ ထောကံ ပန ဧကဒိဝသံ ယာပနမတ္တမေဝ ခါဒိံသု။ န အညမညံ မစ္ဆရာယန္တာ ခါဒိံသု၊ ဝိဂတမစ္ဆေရမလေန ပန ပရိသုဒ္ဓေနေဝ စေတသာ ခါဒိံသု။ န အညံ ကိဉ္စိ မိဂမံသံ ဝါ မောရမံသာဒီနံ ဝါ အညတရံ ခါဒါမာတိ သမ္မူဠှာ ခါဒိံသု၊ ပိယပုတ္တမံသဘာဝံ ပန ဇာနန္တာဝ ခါဒိံသု။ န "အဟော ဝတ မယံ ပုနပိ ဧဝရူပံ ပုတ္တမံသံ ခါဒေယျာမာ"တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ခါဒိံသု၊ ပတ္ထနံ ပန ဝီတိဝတ္တာဝ ဟုတွာ ခါဒိံသု။ န "ဧတ္တကံ ကန္တာရေ ခါဒိတွာ အဝသိဋ္ဌံ ကန္တာရံ အတိက္ကမ္မ လောဏမ္ဗိလာဒီဟိ ယောဇေတွာ ခါဒိဿာမာ"တိ သန္နိဓိံ အကံသု၊ ကန္တာရပရိယောသာနေ ပန "ပုရေ မဟာဇနော ပဿတီ"တိ ဘူမိယံ ဝါ နိခဏိံသု၊

၁-အဂေါရသတာယ (သျာ)၊ အဂေါရသမံသတာယ (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၁၆-ပိဋ္ဌေ) ၂-တေဟိ (သျာ)
၃-ဘိဇ္ဇမာနသာ (သျာ)

agginā vā jhāpayiṁsu. Na "koci añño amhe viya evarūpaṁ puttamaṁsaṁ khādituṁ na labhatī"ti mānaṁ vā dappaṁ vā akaṁsu, nihatamānā pana nihatadappā hutvā khādiṁsu. "Kiṁ iminā aloṇena anambilena adhūpitena duggandhenā"ti na hīḷetvā khādiṁsu, hīḷanaṁ pana vītivattā hutvā khādiṁsu. Na "tuyhaṁ bhāgo mayhaṁ bhāgo tava putto mama putto"ti aññamaññaṁ atimaññiṁsu. Samaggā pana sammodamānā hutvā khādiṁsu. Imaṁ nesaṁ evarūpaṁ nicchandarāgādiparibhogaṁ sampassamāno Satthā bhikkhusaṅghampi taṁ kāraṇaṁ anujānāpento **taṁ kiṁ maññatha bhikkhave, api nu te davāya vā āhāraṁ āhāreyyun**ti-ādimāha. Tattha **davāya vā**ti-ādīni Visuddhimagge[1] vitthāritāneva. **Kantārassā**ti nittiṇṇāvasesassa kantārassa.

Evameva khoti navannaṁ pāṭikulyānaṁ vasena piyaputtamaṁsasadiso katvā daṭṭhabboti attho. Katamesaṁ navannaṁ? Gamanapāṭikulyatādīnaṁ. Gamanapāṭikulyataṁ paccavekkhantopi hi kabaḷīkārāhāraṁ pariggaṇhāti, pariyesanapāṭikulyataṁ paccavekkhantopi, paribhoganidhāna-āsayaparipakkāparipakkasammakkhaṇanissandapāṭikulyataṁ paccavekkhantopi. Tāni panetāni gamanapāṭikulyatādīni Visuddhimagge[2] āhārapāṭikulyatāniddese vitthāritāneva. Iti imesaṁ navannaṁ pāṭikulyānaṁ vasena puttamaṁsūpamaṁ katvā āhāro paribhuñjitabbo.

Yathā te jāyampatikā pāṭikulyaṁ piyaputtamaṁsaṁ khādantā na sārattā giddhamānasā hutvā khādiṁsu, majjhattabhāveyeva nicchandarāgaparibhoge ṭhitā khādiṁsu, evaṁ nicchandarāgaparibhogaṁ katvā paribhuñjitabbo. Yathā ca te na aṭṭhinhārucammanissitaṁ apanetvā thūlathūlaṁ varamaṁsameva khādiṁsu, hatthasampattameva pana khādiṁsu, evaṁ sukkhabhattamaṇḍabyañjanādīni[3] piṭṭhihatthena apaṭikkhipitvā[4] vaṭṭakena viya kukkuṭena viya ca odhiṁ adassetvā tato tato sappimaṁsādisaṁsaṭṭhavarabhojanaṁyeva vicinitvā abhuñjantena sīhena viya sapadānaṁ paribhuñjitabbo.

Yathā ca te na yāvadatthaṁ kaṇṭhappamāṇaṁ khādiṁsu, thokaṁ thokaṁ pana ekekadivasaṁ yāpanamattameva khādiṁsu, evameva āharahatthakādibrāhmaṇānaṁ aññatarena viya yāvadatthaṁ udarāvadehakaṁ abhuñjantena catunnaṁ pañcannaṁ

1. Visuddhi 1. 30 piṭṭhe. 2. Visuddhi 1. 336 piṭṭhe.
3. Sukkhabhattabaddhabyañjanādīni (Sī), sukkhabhattathaddhabyañjanādīni (Syā)
4. Apakkhipitvā (Ka)

အဂ္ဂိနာ ဝါ ဈာပယိံသု။ န "ကောစိ အညော အမှေ ဝိယ ဧဝရူပံ ပုတ္တမံသံ ခါဒိတုံ န လဘတီ"တိ မာနံ ဝါ ဒပ္ပံ ဝါ အကံသု၊ နိဟတမာနာ ပန နိဟတဒပ္ပါ ဟုတွာ ခါဒိံသု။ "ကိံ ဣမိနာ အလောဏေန အနမ္ဗိလေန အဓူပိတေန ဒုဂ္ဂန္ဓေနာ"တိ န ဟီဠေတွာ ခါဒိံသု၊ ဟီဠနံ ပန ဝီတိဝတ္တာ ဟုတွာ ခါဒိံသု။ န "တုယှံ ဘာဂေါ မယှံ ဘာဂေါ တဝ ပုတ္တော မမ ပုတ္တော"တိ အညမညံ အတိမညိံသု။ သမဂ္ဂါ ပန သမ္မောဒမာနာ ဟုတွာ ခါဒိံသု။ ဣမံ နေသံ ဧဝရူပံ နိစ္ဆန္ဒရာဂါဒိပရိဘောဂံ သမ္ပဿမာနော သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃမ္ပိ တံ ကာရဏံ အနုဇာနာပေန္တော **တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ၊ အပိ နု တေ ဒဝါယ ဝါ အာဟာရံ အာဟာရေယျုံ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒဝါယ ဝါ**တိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[1] ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ **ကန္တာရဿာ**တိ နိတ္တိဏ္ဏာဝသေသဿ ကန္တာရဿ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ နဝန္နံ ပါဋိကုလျာနံ ဝသေန ပိယပုတ္တမံသသဒိသော ကတွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ကတမေသံ နဝန္နံ? ဂမနပါဋိကုလျတာဒီနံ။ ဂမနပါဋိကုလျတံ ပစ္စဝေက္ခန္တောပိ ဟိ ကဗဠီကာရာဟာရံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ, ပရိယေသနပါဋိကုလျတံ ပစ္စဝေက္ခန္တောပိ, ပရိဘောဂနိဓာနအာသယပရိပက္ကာပရိပက္ကသမ္မက္ခဏနိဿန္ဒပါဋိကုလျတံ ပစ္စဝေက္ခန္တောပိ။ တာနိ ပနေတာနိ ဂမနပါဋိကုလျတာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] အာဟာရပါဋိကုလျတာနိဒ္ဒေသေ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။ ဣတိ ဣမေသံ နဝန္နံ ပါဋိကုလျာနံ ဝသေန ပုတ္တမံသူပမံ ကတွာ အာဟာရော ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။

ယထာ တေ ဇာယမ္ပတိကာ ပါဋိကုလျံ ပိယပုတ္တမံသံ ခါဒန္တာ န သာရတ္တာ ဂိဒ္ဓမာနသာ ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ မဇ္ဈတ္တဘာဝေယေဝ နိစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေ ဌိတာ ခါဒိံသု၊ ဧဝံ နိစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂံ ကတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ယထာ စ တေ န အဋ္ဌိနှာရုစမ္မနိဿိတံ အပနေတွာ ထူလထူလံ ဝရမံသမေဝ ခါဒိံသု၊ ဟတ္ထသမ္ပတ္တမေဝ ပန ခါဒိံသု၊ ဧဝံ သုက္ခဘတ္တမဏ္ဍဗျဉ္ဇနာဒီနိ[3] ပိဋ္ဌိဟတ္ထေန အပဋိက္ခိပိတွာ[4] ဝဋ္ဋကေန ဝိယ ကုက္ကုဋေန ဝိယ စ ဩဓိံ အဒဿေတွာ တတော တတော သပ္ပိမံသာဒိသံသဋ္ဌဝရဘောဇနံယေဝ ဝိစိနိတွာ အဘုဉ္ဇန္တေန သီဟေန ဝိယ သပဒါနံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။

ယထာ စ တေ န ယာဝဒတ္ထံ ကဏ္ဍပ္ပမာဏံ ခါဒိံသု၊ ထောကံ ထောကံ ပန ဧကေကဒိဝသံ ယာပနမတ္တမေဝ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ အာဟရဟတ္ထကာဒိဗြာဟ္မဏာနံ အညတရေန ဝိယ ယာဝဒတ္ထံ ဥဒရာဝဒေဟကံ အဘုဉ္ဇန္တေန စတုန္နံ ပဉ္စန္နံ

၁-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-သုက္ခဘတ္တဗဒ္ဓဗျဉ္ဇနာဒီနိ (သီ)၊ သုက္ခဘတ္တထဒ္ဓဗျဉ္ဇနာဒီနိ (သျာ) ၄-အပက္ခိပိတွာ (က)

vā ālopānaṁ okāsaṁ ṭhapetvāva Dhammasenāpatinā viya paribhuñjitabbo. So kira pañcacattālīsa vassāni tiṭṭhamāno "pacchābhatte ambiluggārasamuṭṭhāpakaṁ katvā ekadivasampi āhāraṁ na āhāresin"ti vatvā sīhanādaṁ nadanto imaṁ gāthamāha—

"Cattāro pañca ālope, abhutvā udakaṁ pive.
Alaṁ phāsuvihārāya, pahitattassa bhikkhuno"ti[1].

Yathā ca te na aññamaññaṁ maccharāyantā khādiṁsu, vigatamalamaccherena pana parisuddheneva cetasā khādiṁsu, evameva piṇḍapātaṁ labhitvā amaccharāyitvā "imaṁ sabbaṁ gaṇhantassa sabbaṁ dassāmi, upaḍḍhaṁ gaṇhantassa upaḍḍhaṁ, sace gahitāvaseso bhavissati, attanā paribhuñjissāmī"ti sāraṇīyadhamme[2] ṭhiteneva paribhuñjitabbo. Yathā ca te na "aññaṁ kiñci mayaṁ migamaṁsaṁ vā moramaṁsādīnaṁ vā aññataraṁ khādāmā"ti sammūḷhā khādiṁsu, piyaputtamaṁsabhāvaṁ pana jānantāva khādiṁsu, evameva piṇḍapātaṁ labhitvā "ahaṁ khādāmi bhuñjāmī"ti attūpaladdhisammohaṁ anuppādetvā "kabaḷīkārāhāro na jānāti 'cātumahābhūtikakāyaṁ vaḍḍhemī'ti, kāyopi na jānāti 'kabaḷīkārāhāro maṁ vaḍḍhetī'ti", evaṁ sammohaṁ pahāya paribhuñjitabbo. Satisampajaññavasenāpi cesa asammūḷheneva hutvā paribhuñjitabbo.

Yathā ca te na "aho vata mayaṁ punapi evarūpaṁ puttamaṁsaṁ khādeyyāmā"ti patthanaṁ katvā khādiṁsu, patthanaṁ pana vītivattāva hutvā khādiṁsu, evameva paṇītabhojanaṁ laddhā "aho vatāhaṁ svepi punadivasepi evarūpaṁ labheyyaṁ", lūkhaṁ vā pana laddhā "hiyyo viya me ajja paṇītabhojanaṁ na laddhan"ti patthanaṁ vā anusocanaṁ vā akatvā nittaṇhena—

"Atītaṁ nānusocāmi, nappajappāmināgataṁ[3].
Paccuppannena yāpemi, tena vaṇṇo pasīdatī"ti[4]—

Imaṁ ovādaṁ anussarantena "paccuppanneneva yāpessāmī"ti paribhuñjitabbo.

Yathā ca te na "ettakaṁ kantāre khāditvā avasiṭṭhaṁ kantāraṁ atikkamma loṇambilādīhi yojetvā khādissāmā"ti sannidhiṁ akaṁsu,

1. Khu 2. 343 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.
2. Sārāṇīyadhamme (Sī, Syā)
3. Nappajappāmanāgataṁ (Sī)
4. Khu 6. 156 piṭṭhe Jātake.

ဝါ အာလောပါနံ ဩကာသံ ဌပေတွာဝ ဓမ္မသေနာပတိနာ ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ သော ကိရ ပဉ္စစတ္တာလီသ ဝဿာနိ တိဋ္ဌမာနော “ပစ္ဆာဘတ္တေ အမ္ဗိလုဂ္ဂါရသမုဋ္ဌာပကံ ကတွာ ဧကဒိဝသမ္ပိ အာဟာရံ န အာဟာရေသိ”န္တိ ဝတွာ သီဟနာဒံ နဒန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“စတ္တာရော ပဉ္စ အာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။
အလံ ဖာသုဝိဟာရာယ၊ ပဟိတတ္တဿ ဘိက္ခုနော”တိ[၁]။

ယထာ စ တေ န အညမညံ မစ္ဆရာယန္တာ ခါဒိံသု၊ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန ပန ပရိသုဒ္ဓေနေဝ စေတသာ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတွာ အမစ္ဆရာယိတွာ “ဣမံ သဗ္ဗံ ဂဏှန္တဿ သဗ္ဗံ ဒဿာမိ၊ ဥပဍ္ဎံ ဂဏှန္တဿ ဥပဍ္ဎံ၊ သစေ ဂဟိတာဝသေသော ဘဝိဿတိ၊ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ သာရဏီယဓမ္မေ[၂] ဌိတေနေဝ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ယထာ စ တေ န “အညံ ကိဉ္စိ မယံ မိဂမံသံ ဝါ မောရမံသာဒီနံ ဝါ အညတရံ ခါဒါမာ”တိ သမ္မူဠှာ ခါဒိံသု၊ ပိယပုတ္တမံသဘာဝံ ပန ဇာနန္တာဝ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတွာ “အဟံ ခါဒါမိ ဘုဉ္ဇာမီ”တိ အတ္တူပလဒ္ဓိသမ္မောဟံ အနုပ္ပါဒေတွာ “ကဗဠီကာရာဟာရော န ဇာနာတိ ‘စာတုမဟာဘူတိကကာယံ ဝဍ္ဎေမီ’တိ၊ ကာယောပိ န ဇာနာတိ ‘ကဗဠီကာရာဟာရော မံ ဝဍ္ဎေတီ’တိ”၊ ဧဝံ သမ္မောဟံ ပဟာယ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ သတိသမ္ပဇညဝသေနာပိ စေသ အသမ္မူဠှေနေဝ ဟုတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။

ယထာ စ တေ န “အဟော ဝတ မယံ ပုနပိ ဧဝရူပံ ပုတ္တမံသံ ခါဒေယျာမာ”တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ခါဒိံသု၊ ပတ္ထနံ ပန ဝီတိဝတ္တာဝ ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ ပဏီတဘောဇနံ လဒ္ဓါ “အဟော ဝတာဟံ သွေပိ ပုနဒိဝသေပိ ဧဝရူပံ လဘေယျံ”၊ လူခံ ဝါ ပန လဒ္ဓါ “ဟိယျော ဝိယ မေ အဇ္ဇ ပဏီတဘောဇနံ န လဒ္ဓ”န္တိ ပတ္ထနံ ဝါ အနုသောစနံ ဝါ အကတွာ နိတ္တဏှေန—

“အတီတံ နာနုသောစာမိ၊ နပ္ပဇပ္ပါမိနာဂတံ[၃]။
ပစ္စုပ္ပန္နေန ယာပေမိ၊ တေန ဝဏ္ဏော ပသီဒတီ”တိ[၄]—

ဣမံ ဩဝါဒံ အနုဿရန္တေန “ပစ္စုပ္ပန္နေနေဝ ယာပေဿာမီ”တိ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။

ယထာ စ တေ န “ဧတ္တကံ ကန္တာရေ ခါဒိတွာ အဝသိဋ္ဌံ ကန္တာရံ အတိက္ကမ္မ လောဏမ္ဗိလာဒီဟိ ယောဇေတွာ ခါဒိဿာမာ”တိ သန္နိဓိံ အကံသု၊

၁-ခု ၂-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။
၂-သာရာဏီယဓမ္မေ (သီ၊ သျာ)
၃-နပ္ပဇပ္ပါမနာဂတံ (သီ)
၄-ခု ၆-၁၅၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

kantārapariyosāne pana “pure mahājano passatī”ti bhūmiyaṁ vā nikhaṇiṁsu, agginā vā jhāpayiṁsu, evameva—

“Annānamatho pānānaṁ,
Khādanīyānaṁ athopi vatthānaṁ.
Laddhā na sannidhiṁ kayirā,
Na ca parittase tāni alabhamāno”ti[1]—

Imaṁ ovādaṁ anussarantena catūsu paccayesu yaṁ yaṁ labhati, tato tato attano yāpanamattaṁ gahetvā sesaṁ sabrahmacārīnaṁ vissajjetvā sannidhiṁ parivajjantena paribhuñjitabbo. Yathā ca te na “koci añño amhe viya evarūpaṁ puttamaṁsaṁ khādituṁ na labhatī”ti mānaṁ vā dappaṁ vā akaṁsu, nihatamānā pana nihatadappā hutvā khādiṁsu, evameva paṇītabhojanaṁ labhitvā “ahamasmi lābhī cīvarapiṇḍapātādīnan”ti na māno vā dappo vā kātabbo. “Nāyaṁ pabbajjā cīvarādihetu, arahattahetu panāyaṁ pabbajjā”ti paccavekkhitvā nihatamānadappeneva paribhuñjitabbo.

Yathā ca te “kiṁ iminā aloṇena anambilena adhūpitena duggandhenā”ti hīḷetvā na khādiṁsu, hīḷanaṁ pana vītivattā hutvā khādiṁsu, evameva piṇḍapātaṁ labhitvā “kiṁ iminā assagoṇabhattasadisena lūkhena nirasena, suvānadoṇiyaṁ taṁ pakkhipathā”ti evaṁ piṇḍapātaṁ vā, “ko imaṁ bhuñjissati, kākasunakhādīnaṁ dehī”ti evaṁ dāyakaṁ vā ahīḷentena—

“Sa pattapāṇi vicaranto, amūgo mūgasammato.
Appaṁ dānaṁ na hīḷeyya, dātāraṁ nāvajāniyā”ti[2]—

Imaṁ ovādaṁ anussarantena paribhuñjitabbo. Yathā ca te na “tuyhaṁ bhāgo, mayhaṁ bhāgo, tava putto, mama putto”ti aññamaññaṁ atimaññiṁsu, samaggā pana sammodamānā hutvā khādiṁsu, evamevaṁ piṇḍapātaṁ labhitvā yathā ekacco “ko tumhādisānaṁ dassati nikkāraṇā ummāresu pakkhalantānaṁ āhiṇḍantānaṁ[3], vijātamātāpi vo dātabbaṁ na maññati, mayaṁ

1. Khu 1. 422 piṭṭhe Suttanipāte.
2. Khu 1. 389 piṭṭhe.
3. Pakkhalantā āhiṇḍatha (Sī, Syā)

ကန္တာရပရိယောသာနေ ပန “ပုရေ မဟာဇနော ပဿတီ”တိ ဘူမိယံ ဝါ နိခဏိံသု၊ အဂ္ဂိနာ ဝါ ဈာပယိံသု၊ ဧဝမေဝ—

“အန္နာနမထော ပါနာနံ၊
ခါဒနီယာနံ အထောပိ ဝတ္ထာနံ။
လဒ္ဓါ န သန္နိဓိံ ကယိရာ၊
န စ ပရိတ္တသေ တာနိ အလဘမာနော”တိ[၁]—

ဣမံ ဩဝါဒံ အနုဿရန္တေန စတူသု ပစ္စယေသု ယံ ယံ လဘတိ၊ တတော တတော အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ဂဟေတွာ သေသံ သဗြဟ္မစာရီနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သန္နိဓိံ ပရိဝဇ္ဇန္တေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ယထာ စ တေ န “ကောစိ အညော အမှေ ဝိယ ဧဝရူပံ ပုတ္တမံသံ ခါဒိတုံ န လဘတီ”တိ မာနံ ဝါ ဒပ္ပံ ဝါ အကံသု၊ နိဟတမာနာ ပန နိဟတဒပ္ပါ ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ ပဏီတဘောဇနံ လဘိတွာ “အဟမသ္မိ လာဘီ စီဝရပိဏ္ဍပါတာဒီန”န္တိ န မာနော ဝါ ဒပ္ပေါ ဝါ ကာတဗ္ဗော။ “နာယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စီဝရာဒိဟေတု၊ အရဟတ္တဟေတု ပနာယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ”တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ နိဟတမာနဒပ္ပေနေဝ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။

ယထာ စ တေ “ကိံ ဣမိနာ အလောဏေန အနမ္ဗိလေန အဓူပိတေန ဒုဂ္ဂန္ဓေနာ”တိ ဟီဠေတွာ န ခါဒိံသု၊ ဟီဠနံ ပန ဝီတိဝတ္တာ ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတွာ “ကိံ ဣမိနာ အဿဂေါဏဘတ္တသဒိသေန လူခေန နိရသေန၊ သုဝါနဒေါဏိယံ တံ ပက္ခိပထာ”တိ ဧဝံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝါ, “ကော ဣမံ ဘုဉ္ဇိဿတိ၊ ကာကသုနခါဒီနံ ဒေဟီ”တိ ဧဝံ ဒါယကံ ဝါ အဟီဠေန္တေန—

“သ ပတ္တပါဏိ ဝိစရန္တော၊ အမူဂေါ မူဂသမ္မတော။
အပ္ပံ ဒါနံ န ဟီဠေယျ၊ ဒါတာရံ နာဝဇာနိယာ”တိ[၂]—

ဣမံ ဩဝါဒံ အနုဿရန္တေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ယထာ စ တေ န “တုယှံ ဘာဂေါ၊ မယှံ ဘာဂေါ၊ တဝ ပုတ္တော၊ မမ ပုတ္တော”တိ အညမညံ အတိမညိံသု၊ သမဂ္ဂါ ပန သမ္မောဒမာနာ ဟုတွာ ခါဒိံသု၊ ဧဝမေဝံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတွာ ယထာ ဧကစ္စော “ကော တုမှာဒိသာနံ ဒဿတိ နိက္ကာရဏာ ဥမ္မာရေသု ပက္ခလန္တာနံ အာဟိဏ္ဍန္တာနံ[၃]၊ ဝိဇာတမာတာပိ ဝေါ ဒါတဗ္ဗံ န မညတိ၊ မယံ

၁-ခု ၁-၄၂၂-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။
၂-ခု ၁-၃၈၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-ပက္ခလန္တာ အာဟိဏ္ဍထ (သီ၊ သျာ)

pana gatagataṭṭhāne paṇītāni cīvarādīni labhāmā”ti sīlavante sabrahmacārī atimaññati, yaṁ sandhāya vuttaṁ—

“So tena lābhasakkārasilokena abhibhūto pariyādiṇṇacitto aññe pesale bhikkhū atimaññati. Taṁ hi tassa bhikkhave moghapurisassa hoti dīgharattaṁ ahitāya dukkhāyā”ti[1].

Evaṁ kañci anatimaññitvā sabbehi sabrahmacārīhi saddhiṁ samaggena sammodamānena hutvā paribhuñjitabbaṁ.

Pariññāteti ñātapariññā tīraṇapariññā pahānapariññāti imāhi tīhi pariññāhi pariññāte. Kathaṁ? Idha bhikkhu “kabaḷīkārāhāro nāma ayaṁ savatthukavasena ojaṭṭhamakarūpaṁ hoti, ojaṭṭhamakarūpaṁ kattha paṭihaññati? Jivhāpasāde, jivhāpasādo kinnissito? Catumahābhūtanissito. Iti ojaṭṭhamakaṁ jivhāpasādo tassa paccayāni mahābhūtānīti ime dhammā rūpakkhandho nāma, taṁ parigganhato uppannā phassapañcamakā dhammā cattāro arūpakkhandhā. Iti sabbepime pañcakkhandhā saṅkhepato nāmarūpamattaṁ hotī”ti pajānāti. So te dhamme sarasalakkhaṇato vavatthapetvā tesaṁ paccayaṁ pariyesanto anulomapaṭilomaṁ[2] paṭiccasamuppādaṁ passati. Ettāvatānena kabaḷīkārāhāramukhena sappaccayassa nāmarūpassa yāthāvato diṭṭhattā kabaḷīkārāhāro ñātapariññāya pariññāto hoti. So tadeva sappaccayaṁ nāmarūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ anattāti tīṇi lakkhaṇāni āropetvā sattannaṁ anupassanānaṁ vasena sammasati. Ettāvatānena so tilakkhaṇapaṭivedhasammasanañāṇasaṅkhātāya tīraṇapariññāya pariññāto hoti. Tasmiṁyeva[3] nāmarūpe chandarāgāvakaḍḍhanena anāgāmimaggena parijānatā pahānapariññāya pariññāto hotīti.

Pañcakāmaguṇikoti pañcakāmaguṇasambhavo rāgo pariññāto hoti. Ettha pana tisso pariññā ekapariññā sabbapariññā mūlapariññāti. Katamā **ekapariññā**? Yo bhikkhu jivhādvāre ekarasataṇhaṁ parijānāti, tena pañcakāmaguṇiko rāgo pariññātova hotīti. Kasmā? Tassāyeva tattha uppajjanato. Sāyeva hi taṇhā cakkhudvāre uppannā

1. Saṁ 1. 426 piṭṭhe. 2. Anulomaṁ (Syā, Ka) 3. Tasmiṁyeva pana (Syā)

ပန ဂတဂတဋ္ဌာနေ ပဏီတာနိ စီဝရာဒီနိ လဘာမာ”တိ သီလဝန္တေ သဗြဟ္မစာရီ အတိမညတိ၊ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“သော တေန လာဘသက္ကာရသိလောကေန အဘိဘူတော ပရိယာဒိန္နစိတ္တော အညေ ပေသလေ ဘိက္ခူ အတိမညတိ။ တံ ဟိ တဿ ဘိက္ခဝေ မောဃပုရိသဿ ဟောတိ ဒီဃရတ္တံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယာ”တိ[၁]။

ဧဝံ ကဉ္စိ အနတိမညိတွာ သဗ္ဗေဟိ သဗြဟ္မစာရီဟိ သဒ္ဓိံ သမဂ္ဂေန သမ္မောဒမာနေန ဟုတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။

ပရိညာတေတိ ဉာတပရိညာ တီရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာတိ ဣမာဟိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ။ ကထံ? ဣဓ ဘိက္ခု “ကဗဠီကာရာဟာရော နာမ အယံ သဝတ္ထုကဝသေန ဩဇဋ္ဌမကရူပံ ဟောတိ၊ ဩဇဋ္ဌမကရူပံ ကတ္ထ ပဋိဟညတိ? ဇိဝှါပသာဒေ၊ ဇိဝှါပသာဒေါ ကိန္နိဿိတော? စတုမဟာဘူတနိဿိတော။ ဣတိ ဩဇဋ္ဌမကံ ဇိဝှါပသာဒေါ တဿ ပစ္စယာနိ မဟာဘူတာနီတိ ဣမေ ဓမ္မာ ရူပက္ခန္ဓော နာမ၊ တံ ပရိဂ္ဂဏှတော ဥပ္ပန္နာ ဖဿပဉ္စမကာ ဓမ္မာ စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓာ။ ဣတိ သဗ္ဗေပိမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ သင်္ခေပတော နာမရူပမတ္တံ ဟောတီ”တိ ပဇာနာတိ။ သော တေ ဓမ္မေ သရသလက္ခဏတော ဝဝတ္ထပေတွာ တေသံ ပစ္စယံ ပရိယေသန္တော အနုလောမပဋိလောမံ[၂] ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ပဿတိ။ ဧတ္တာဝတာနေန ကဗဠီကာရာဟာရမုခေန သပ္ပစ္စယဿ နာမရူပဿ ယာထာဝတော ဒိဋ္ဌတ္တာ ကဗဠီကာရာဟာရော ဉာတပရိညာယ ပရိညာတော ဟောတိ။ သော တဒေဝ သပ္ပစ္စယံ နာမရူပံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ တီဏိ လက္ခဏာနိ အာရောပေတွာ သတ္တန္နံ အနုပဿနာနံ ဝသေန သမ္မသတိ။ ဧတ္တာဝတာနေန သော တိလက္ခဏပဋိဝေဓသမ္မသနဉာဏသင်္ခါတာယ တီရဏပရိညာယ ပရိညာတော ဟောတိ။ တသ္မိံယေဝ[၃] နာမရူပေ ဆန္ဒရာဂါဝကဍ္ဎနေန အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပရိဇာနတာ ပဟာနပရိညာယ ပရိညာတော ဟောတီတိ။

ပဉ္စကာမဂုဏိကောတိ ပဉ္စကာမဂုဏသမ္ဘဝေါ ရာဂေါ ပရိညာတော ဟောတိ။ ဧတ္ထ ပန တိဿော ပရိညာ ဧကပရိညာ သဗ္ဗပရိညာ မူလပရိညာတိ။ ကတမာ **ဧကပရိညာ**? ယော ဘိက္ခု ဇိဝှါဒွါရေ ဧကရသတဏှံ ပရိဇာနာတိ၊ တေန ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညာတောဝ ဟောတီတိ။ ကသ္မာ? တဿာယေဝ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇနတော။ သာယေဝ ဟိ တဏှာ စက္ခုဒွါရေ ဥပ္ပန္နာ

၁-သံ ၁-၄၂၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အနုလောမံ (သျာ၊ က) ၃-တသ္မိံယေဝ ပန (သျာ)

rūparāgo nāma hoti, sotadvārādīsu uppannā saddarāgādayo. Iti yathā ekasseva corassa pañcamagge hanato ekasmiṁ magge gahetvā sīse chinne pañcapi maggā khemā honti, evaṁ jivhādvāre rasataṇhāya pariññātāya pañcakāmaguṇiko rāgo pariññāto hotīti ayaṁ ekapariññā nāma.

Katamā **sabbapariññā?** Patte pakkhittapiṇḍapātasmiṁ hi ekasmiṁyeva pañcakāmaguṇikarāgo labbhati. Kathaṁ? Parisuddhaṁ tāvassa vaṇṇaṁ olokayato rūparāgo hoti, uṇhe sappimhi tattha āsiñcante paṭapaṭāti saddo uṭṭhahati, tathārūpaṁ khādanīyaṁ vā khādantassa murumurūti saddo uppajjati, taṁ assādayato saddarāgo. Jīrakādivasagandhaṁ[1] assādentassa gandharāgo, sādurasavasena rasarāgo. Mudubhojanaṁ phassavantanti assādayato phoṭṭhabbarāgo. Iti imasmiṁ āhāre satisampajaññena pariggahetvā nicchandarāgaparibhogena paribhutte sabbopi so pariññāto hotīti ayaṁ sabbapariññā nāma.

Katamā **mūlapariññā?** Pañcakāmaguṇikarāgassa hi kabaḷīkārāhāro mūlaṁ. Kasmā? Tasmiṁ sati tassuppattito. Brāhmaṇatissabhaye kira dvādasa vassāni jāyampatikānaṁ upanijjhānacittaṁ nāma nāhosi. Kasmā? Āhāramandatāya. Bhaye pana vūpasante yojanasatiko Tambapaṇṇidīpo dārakānaṁ jātamaṅgalehi ekamaṅgalo ahosi. Iti mūlabhūte āhāre pariññāte pañcakāmaguṇiko rāgo pariññātova hotīti ayaṁ mūlapariññā nāma.

Natthi taṁ saṁyojananti tena rāgena saddhiṁ pahānekaṭṭhatāya pahīnattā natthi. Evamayaṁ desanā yāva anāgāmimaggā kathitā. "Ettakena pana mā vosānaṁ āpajjiṁsū"ti etesaṁyeva rūpādīnaṁ vasena pañcasu khandhesu vipassanaṁ vaḍḍhetvā yāva arahattā kathetuṁ vaṭṭatīti. .
Paṭhamāhāro niṭṭhito.

1. Jirakādisambhāragandhaṁ (Sī, Syā)

ရူပရာဂေါ နာမ ဟောတိ၊ သောတဒွါရာဒီသု ဥပ္ပန္နာ သဒ္ဒရာဂါဒယော။ ဣတိ ယထာ ဧကဿေဝ စောရဿ ပဉ္စမဂ္ဂေ ဟနတော ဧကသ္မိံ မဂ္ဂေ ဂဟေတွာ သီသေ ဆိန္နေ ပဉ္စပိ မဂ္ဂါ ခေမာ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဇိဝှါဒွါရေ ရသတဏှာယ ပရိညာတာယ ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညာတော ဟောတီတိ အယံ ဧကပရိညာ နာမ။

ကတမာ **သဗ္ဗပရိညာ**? ပတ္တေ ပက္ခိတ္တပိဏ္ဍပါတသ္မိံ ဟိ ဧကသ္မိံယေဝ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂေါ လဗ္ဘတိ။ ကထံ? ပရိသုဒ္ဓံ တာဝဿ ဝဏ္ဏံ ဩလောကယတော ရူပရာဂေါ ဟောတိ၊ ဥဏှေ သပ္ပိမှိ တတ္ထ အာသိဉ္စန္တေ ပဋပဋာတိ သဒ္ဒေါ ဥဋ္ဌဟတိ၊ တထာရူပံ ခါဒနီယံ ဝါ ခါဒန္တဿ မုရုမုရူတိ သဒ္ဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ အဿာဒယတော သဒ္ဒရာဂေါ။ ဇီရကာဒိဝသဂန္ဓံ[1] အဿာဒေန္တဿ ဂန္ဓရာဂေါ၊ သာဒုရသဝသေန ရသရာဂေါ။ မုဒုဘောဇနံ ဖဿဝန္တန္တိ အဿာဒယတော ဖောဋ္ဌဗ္ဗရာဂေါ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ အာဟာရေ သတိသမ္ပဇညေန ပရိဂ္ဂဟေတွာ နိစ္ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေန ပရိဘုတ္တေ သဗ္ဗောပိ သော ပရိညာတော ဟောတီတိ အယံ သဗ္ဗပရိညာ နာမ။

ကတမာ **မူလပရိညာ**? ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂဿ ဟိ ကဗဠီကာရာဟာရော မူလံ။ ကသ္မာ? တသ္မိံ သတိ တဿုပ္ပတ္တိတော။ ဗြာဟ္မဏတိဿဘယေ ကိရ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဇာယမ္ပတိကာနံ ဥပနိဇ္ဈာနစိတ္တံ နာမ နာဟောသိ။ ကသ္မာ? အာဟာရမန္ဒတာယ။ ဘယေ ပန ဝူပသန္တေ ယောဇနသတိကော တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေါ ဒါရကာနံ ဇာတမင်္ဂလေဟိ ဧကမင်္ဂလော အဟောသိ။ ဣတိ မူလဘူတေ အာဟာရေ ပရိညာတေ ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညာတောဝ ဟောတီတိ အယံ မူလပရိညာ နာမ။

နတ္ထိ တံ သံယောဇနန္တိ တေန ရာဂေန သဒ္ဓိံ ပဟာနေကဋ္ဌတာယ ပဟီနတ္တာ နတ္ထိ။ ဧဝမယံ ဒေသနာ ယာဝ အနာဂါမိမဂ္ဂါ ကထိတာ။ “ဧတ္တကေန ပန မာ ဝေါသာနံ အာပဇ္ဇိံသူ”တိ ဧတေသံယေဝ ရူပါဒီနံ ဝသေန ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ ယာဝ အရဟတ္တာ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ။ပဌမာဟာရော နိဋ္ဌိတော။

၁-ဇီရကာဒိသမ္ဘာရဂန္ဓံ (သီ၊ သျာ)

Dutiye **niccammā**ti khurato paṭṭhāya yāva siṅgamūlā sakalasarīrato uddālitacammā kiṁsukarāsivaṇṇā. Kasmā pana aññaṁ hatthi-assagoṇādi-upamaṁ agahetvā niccammagāvūpamā gahitāti? Titikkhituṁ asamatthabhāvadīpanatthaṁ. Mātugāmo hi uppannaṁ dukkhavedanaṁ titikkhituṁ adhivāsetuṁ na sakkoti, evameva phassāhāro abalo dubbaloti dassanatthaṁ sadisameva upamaṁ āhari. **Kuṭṭan**ti silākuṭṭādīnaṁ aññataraṁ. **Kuṭṭanissitā** pāṇā nāma uṇṇanābhisarabūmūsikādayo. **Rukkhanissitā**ti uccāliṅgapāṇakādayo. **Udakanissitā**ti macchasuṁsumārādayo. **Ākāsanissitā**ti ḍaṁsamakasakākakulalādayo. **Khādeyyun**ti luñcitvā khādeyyuṁ. Sā tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne taṁtaṁṭhānasannissayamūlikaṁ pāṇakhādanabhayaṁ sampassamānā neva attano sakkārasammānaṁ, na piṭṭhiparikammasarīrasambāhana-uṇhodakāni icchati, evameva bhikkhu phassāhāramūlakaṁ kilesapāṇakakhādanabhayaṁ sampassamāno tebhūmakaphassena anatthiko hoti.

Phasse bhikkhave āhāre pariññāteti tīhi pariññāhi pariññāte. Idhāpi tisso pariññā. Tattha "phasso saṅkhārakkhandho, taṁsampayuttā vedanā vedanākkhandho, saññā saññākkhandho, cittaṁ viññāṇakkhandho, tesaṁ vatthārammaṇāni rūpakkhandho"ti evaṁ sappaccayassa nāmarūpassa yāthāvato dassanaṁ[1] ñātapariññā. Tattheva tilakkhaṇaṁ āropetvā sattannaṁ anupassanānaṁ vasena aniccādito tulanaṁ tīraṇapariññā. Tasmiṁyeva pana nāmarūpe chandarāganikkaḍḍhano arahattamaggo pahānapariññā. **Tisso vedanā**ti evaṁ phassāhāre tīhi pariññāhi pariññāte tisso vedanā pariññātāva honti tammūlakattā taṁsampayuttattā ca. Iti phassāhāravasena desanā yāva arahattā kathitā. . Dutiyāhāro.

Tatiye **aṅgārakāsū**ti aṅgārānaṁ kāsu. **Kāsū**ti rāsipi vuccati āvāṭopi.

1. Yathāvasarasadassanaṁ (Syā)

ဒုတိယေ **နိစ္စမ္မာ**တိ ခုရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သိင်္ဂမူလာ သကလသရီရတော ဥဒ္ဒါလိတစမ္မာ ကိံသုကရာသိဝဏ္ဏာ။ ကသ္မာ ပန အညံ ဟတ္ထိအဿဂေါဏာဒိ-ဥပမံ အဂဟေတွာ နိစ္စမ္မဂါဝူပမာ ဂဟိတာတိ? တိတိက္ခိတုံ အသမတ္ထဘာဝ-ဒီပနတ္ထံ။ မာတုဂါမော ဟိ ဥပ္ပန္နံ ဒုက္ခဝေဒနံ တိတိက္ခိတုံ အဓိဝါသေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝ ဖဿာဟာရော အဗလော ဒုဗ္ဗလောတိ ဒဿနတ္ထံ သဒိသမေဝ ဥပမံ အာဟရိ။ **ကုဋ္ဋန္တိ** သိလာကုဋ္ဋာဒီနံ အညတရံ။ **ကုဋ္ဋနိဿိတာ** ပါဏာ နာမ ဥဏ္ဏနာဘိသရဗူမူသိကာဒယော။ **ရုက္ခနိဿိတာ**တိ ဥစ္စာလိင်္ဂ-ပါဏကာဒယော။ **ဥဒကနိဿိတာ**တိ မစ္ဆသုံသုမာရာဒယော။ **အာကာသ-နိဿိတာ**တိ ဍံသမကသကာကကုလလာဒယော။ **ခါဒေယျုန္တိ** လုဉ္စိတွာ ခါဒေယျုံ။ သာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ တံတံဌာနသန္နိဿယမူလိကံ ပါဏခါဒန-ဘယံ သမ္ပဿမာနာ နေဝ အတ္တနော သက္ကာရသမ္မာနံ, န ပိဋ္ဌိပရိကမ္မသရီရ-သမ္ဗာဟနဥဏှောဒကာနိ ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု ဖဿာဟာရမူလကံ ကိလေသပါဏကခါဒနဘယံ သမ္ပဿမာနော တေဘူမကဖဿေန အနတ္ထိ-ကော ဟောတိ။

ဖဿေ ဘိက္ခဝေ အာဟာရေ ပရိညာတေတိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ။ ဣဓာပိ တိဿော ပရိညာ။ တတ္ထ "ဖဿော သင်္ခါရက္ခန္ဓော၊ တံသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ သညာ သညာက္ခန္ဓော၊ စိတ္တံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ တေသံ ဝတ္ထာရမ္မဏာနိ ရူပက္ခန္ဓော"တိ ဧဝံ သပ္ပစ္စယဿ နာမရူပဿ ယာထာဝတော ဒဿနံ[၁] ဉာတပရိညာ။ တတ္ထေဝ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သတ္တန္နံ အနုပဿနာနံ ဝသေန အနိစ္စာဒိတော တုလနံ တီရဏပရိညာ။ တသ္မိံယေဝ ပန နာမရူပေ ဆန္ဒရာဂနိက္ကဍ္ဎနော အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ပဟာနပရိညာ။ **တိဿော ဝေဒနာ**တိ ဧဝံ ဖဿာဟာရေ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ တိဿော ဝေဒနာ ပရိညာတာဝ ဟောန္တိ တမ္မူလကတ္တာ တံသမ္ပယုတ္တတ္တာ စ။ ဣတိ ဖဿာဟာရဝသေန ဒေသနာ ယာဝ အရဟတ္တာ ကထိတာ။ ။ဒုတိယာ-ဟာရော။

တတိယေ **အင်္ဂါရကာသူ**တိ အင်္ဂါရာနံ ကာသု။ **ကာသူ**တိ ရာသိပိ ဝုစ္စတိ အာဝါဋောပိ။

၁-ယထာဝသရသဒဿနံ (သျာ)

“Aṅgārakāsuṁ apare phuṇanti[1],
Narā rudantā paridaḍḍhagattā.
Bhayaṁ hi maṁ vindati sūta disvā,
Pucchāmi taṁ Mātali devasārathī”ti[2]—

Ettha rāsi “kāsū”ti vutto.

“Kinnu santaramānova, kāsuṁ khanasi sārathī”ti[3]—

Ettha āvāṭo. Idhāpi ayameva adhippeto. **Sādhikaporisā**ti atirekaporisā pañcaratanappamāṇā. **Vītaccikānaṁ vītadhūmānan**ti etenassa mahāpariḷāhataṁ dasseti. Jālāya vā hi dhūme vā sati vāto[4] samuṭṭhāti, pariḷāho mahā na hoti, tadabhāve vātābhāvato pariḷāho mahā hoti. **Ārakāvassā**ti dūreyeva bhaveyya.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—aṅgārakāsu viya hi tebhūmakavaṭṭaṁ daṭṭhabbaṁ. Jīvitukāmo puriso viya vaṭṭanissito bālaputhujjano. Dve balavanto purisā viya kusalākusalakammaṁ. Tesaṁ taṁ purisaṁ nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuṁ upakaḍḍhanakālo viya puthujjanassa kammāyūhanakālo. Kammaṁ hi āyūhiyamānameva paṭisandhiṁ ākaḍḍhati nāma. Aṅgārakāsunidānaṁ dukkhaṁ viya kammanidānaṁ vaṭṭadukkhaṁ veditabbaṁ.

Pariññāteti tīhi pariññāhi pariññāte. Pariññāyojanā panettha phasse vuttanayeneva veditabbā. **Tisso taṇhā**ti kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhāti imā pariññātā honti. Kasmā? Taṇhāmūlakattā manosañcetanāya. Na hi hetumhi appahīne phalaṁ pahīyati. Iti manosañcetanāhāravasenapi yāva arahattā desanā kathitā. . Tatiyāhāro.

Catutthe **āgucārin**ti pāpacāriṁ dosakārakaṁ. **Kathaṁ so puriso**ti so puriso kathaṁbhūto, kiṁ yāpeti, na yāpetīti pucchati. **Tatheva deva jīvatī**ti yathā pubbe, idānipi tatheva jīvati.

---

1. Thunanti (Syā), punanti (Ka)
2. Khu 6. 189 piṭṭhe Jātake.
3. Khu 6. 149 piṭṭhe.
4. Pariḷāho mahāvāto (Syā)

“အင်္ဂါရကာသုံ အပရေ ဖုဏန္တိ[၁]၊
နရာ ရုဒန္တာ ပရိဒဍ္ဎဂတ္တာ။
ဘယံ ဟိ မံ ဝိန္ဒတိ သူတ ဒိသွာ၊
ပုစ္ဆာမိ တံ မာတလိ ဒေဝသာရထီ”တိ[၂]—

ဧတ္ထ ရာသိ “ကာသူ”တိ ဝုတ္တော။

“ကိန္နု သန္တရမာနောဝ၊ ကာသုံ ခနသိ သာရထီ”တိ[၃]—

ဧတ္ထ အာဝါဋော။ ဣဓာပိ အယမေဝ အဓိပ္ပေတော။ **သာဓိကပေါရိသာ**တိ အတိရေကပေါရိသာ ပဉ္စရတနပ္ပမာဏာ။ **ဝီတစ္စိကာနံ ဝီတဓူမာနန္တိ** ဧတေနဿ မဟာပရိဠာဟတံ ဒဿေတိ။ ဇာလာယ ဝါ ဟိ ဓူမေ ဝါ သတိ ဝါတော[၄] သမုဋ္ဌာတိ၊ ပရိဠာဟော မဟာ န ဟောတိ၊ တဒဘာဝေ ဝါတာဘာဝတော ပရိဠာဟော မဟာ ဟောတိ။ **အာရကာဝဿာ**တိ ဒူရေယေဝ ဘဝေယျ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အင်္ဂါရကာသု ဝိယ ဟိ တေဘူမကဝဋ္ဋံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဇီဝိတုကာမော ပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော။ ဒွေ ဗလဝန္တော ပုရိသာ ဝိယ ကုသလာကုသလကမ္မံ။ တေသံ တံ ပုရိသံ နာနာဗာဟာသု ဂဟေတွာ အင်္ဂါရကာသုံ ဥပကဍ္ဎနကာလော ဝိယ ပုထုဇ္ဇနဿ ကမ္မာယူဟနကာလော။ ကမ္မံ ဟိ အာယူဟိယမာနမေဝ ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎတိ နာမ။ အင်္ဂါရကာသုနိဒါနံ ဒုက္ခံ ဝိယ ကမ္မနိဒါနံ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပရိညာတေတိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ။ ပရိညာယောဇနာ ပနေတ္ထ ဖဿေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **တိဿော တဏှာ**တိ ကာမတဏှာ ဘဝတဏှာ ဝိဘဝတဏှာတိ ဣမာ ပရိညာတာ ဟောန္တိ။ ကသ္မာ? တဏှာမူလကတ္တာ မနောသဉ္စေတနာယ။ န ဟိ ဟေတုမှိ အပ္ပဟီနေ ဖလံ ပဟီယတိ။ ဣတိ မနောသဉ္စေတနာဟာရဝသေနပိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဒေသနာ ကထိတာ။ ။တတိယာဟာရော။

စတုတ္ထေ **အာဂုစာရိ**န္တိ ပါပစာရိံ ဒေါသကာရကံ။ **ကထံ သော ပုရိသော**တိ သော ပုရိသော ကထံဘူတော၊ ကိံ ယာပေတိ, န ယာပေတီတိ ပုစ္ဆတိ။ **တထေဝ ဒေဝ ဇီဝတီ**တိ ယထာ ပုဗ္ဗေ၊ ဣဒါနိပိ တထေဝ ဇီဝတိ။

၁-ထုနန္တိ (သျာ)၊ ပုနန္တိ (က)
၂-ခု ၆-၁၈၉-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၃-ခု ၆-၁၄၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပရိဠာဟော မဟာဝါတော (သျာ)

Evameva khoti idhāpi idaṁ opammasaṁsandanaṁ—rājā viya hi kammaṁ daṭṭhabbaṁ, āgucārī puriso viya vaṭṭasannissito bālaputhujjano, tīṇi sattisatāni viya paṭisandhiviññāṇaṁ, āgucāriṁ purisaṁ “tīhi sattisatehi hanathā”ti raññā āṇattakālo viya kammaraññā vaṭṭasannissitaputhujjanaṁ gahetvā paṭisandhiyaṁ pakkhipanakālo. Tattha kiñcāpi tīṇi sattisatāni viya paṭisandhiviññāṇaṁ, sattīsu pana dukkhaṁ natthi, sattīhi pahaṭavaṇamūlakaṁ[1] dukkhaṁ, evameva paṭisandhiyampi dukkhaṁ natthi, dinnāya pana paṭisandhiyā pavatte vipākadukkhaṁ sattipahaṭavaṇamūlakaṁ dukkhaṁ[2] viya hoti.

Pariññāteti tīheva pariññāhi pariññāte. Idhāpi pariññāyojanā phassāhāre vuttanayeneva veditabbā. **Nāmarūpan**ti viññāṇapaccayā nāmarūpaṁ. Viññāṇasmiṁ hi pariññāte taṁ pariññātameva hoti tammūlakattā sahuppannattā ca. Iti viññāṇāhāravasenapi yāva arahattā desanā kathitāti. . Catutthāhāro. . Tatiyaṁ.

4. Atthirāgasuttavaṇṇanā

64. Catutthe **rāgo**ti-ādīni lobhasseva nāmāni. So hi rañjanavasena rāgo, nandanavasena nandī, taṇhāyanavasena taṇhāti vuccati. **Patiṭṭhitaṁ tattha viññāṇaṁ virūḷhan**ti kammaṁ javāpetvā[3] paṭisandhi-ākaḍḍhanasamatthatāya patiṭṭhitañceva virūḷhañca. **Yatthā**ti tebhūmakavaṭṭe bhummaṁ, sabbattha vā purimapurimapade etaṁ bhummaṁ. **Atthi tattha saṅkhārānaṁ vuddhī**ti idaṁ imasmiṁ vipākavaṭṭe ṭhitassa āyativaṭṭahetuke saṅkhāre sandhāya vuttaṁ. **Yattha atthi āyatiṁ punabbhavābhinibbattī**ti yasmiṁ ṭhāne āyatiṁ punabbhavābhinibbatti atthi.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—rajakacittakārā viya hi sahakammasambhāraṁ kammaṁ, phalakabhittidussapaṭā viya tebhūmakavaṭṭaṁ. Yathā rajakacittakārā parisuddhesu phalakādīsu rūpaṁ samuṭṭhāpenti, evameva sasambhārakakammaṁ bhavesu rūpaṁ samuṭṭhāpeti. Tattha yathā akusalena cittakārena samuṭṭhāpitaṁ rūpaṁ virūpaṁ hoti dussaṇṭhitaṁ amanāpaṁ, evameva

1. Pahaṭavaṇamukhamūlaṁ (Syā)
2. Sattīhi pahatavaṇamukhamūladukkhaṁ (Syā), sattipahaṭavaṇamūlaṁ khedaṁ dukkhaṁ (Ka)
3. Jirāpetvā (Syā)

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဣဓာပိ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ရာဇာ ဝိယ ဟိ ကမ္မံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ အာဂုစာရီ ပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော၊ တီဏိ သတ္တိသတာနိ ဝိယ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ၊ အာဂုစာရိံ ပုရိသံ “တီဟိ သတ္တိသတေဟိ ဟနထာ”တိ ရညာ အာဏတ္တကာလော ဝိယ ကမ္မရညာ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတပုထုဇ္ဇနံ ဂဟေတွာ ပဋိသန္ဓိယံ ပက္ခိပနကာလော။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ တီဏိ သတ္တိသတာနိ ဝိယ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ၊ သတ္တီသု ပန ဒုက္ခံ နတ္ထိ၊ သတ္တီဟိ ပဟဋဝဏမူလကံ[၁] ဒုက္ခံ၊ ဧဝမေဝ ပဋိသန္ဓိယမ္ပိ ဒုက္ခံ နတ္ထိ၊ ဒိန္နာယ ပန ပဋိသန္ဓိယာ ပဝတ္တေ ဝိပါကဒုက္ခံ သတ္တိပဟဋဝဏမူလကံ ဒုက္ခံ[၂] ဝိယ ဟောတိ။

ပရိညာတေတိ တီဟေဝ ပရိညာဟိ ပရိညာတေ။ ဣဓာပိ ပရိညာယောဇနာ ဖဿာဟာရေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **နာမရူပ**န္တိ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ။ ဝိညာဏသ္မိံ ဟိ ပရိညာတေ တံ ပရိညာတမေဝ ဟောတိ တမ္မူလကတ္တာ သဟုပ္ပန္နတ္တာ စ။ ဣတိ ဝိညာဏာဟာရဝသေနပိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဒေသနာ ကထိတာတိ။ ။စတုတ္ထာဟာရော။ ။တတိယံ။

၄-အတ္ထိရာဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၄။ စတုတ္ထေ **ရာဂေါ**တိအာဒီနိ လောဘဿေဝ နာမာနိ။ သော ဟိ ရဉ္ဇနဝသေန ရာဂေါ၊ နန္ဒနဝသေန နန္ဒီ၊ တဏှာယနဝသေန တဏှာတိ ဝုစ္စတိ။ **ပတိဋ္ဌိတံ တတ္ထ ဝိညာဏံ ဝိရူဠှ**န္တိ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ[၃] ပဋိသန္ဓိအာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ ပတိဋ္ဌိတဉ္စေဝ ဝိရူဠှဉ္စ။ **ယတ္ထာ**တိ တေဘူမကဝဋ္ဋေ ဘုမ္မံ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဝါ ပုရိမပုရိမပဒေ ဧတံ ဘုမ္မံ။ **အတ္ထိ တတ္ထ သင်္ခါရာနံ ဝုဍ္ဎီ**တိ ဣဒံ ဣမသ္မိံ ဝိပါကဝဋ္ဋေ ဌိတဿ အာယတိဝဋ္ဋဟေတုကေ သင်္ခါရေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **ယတ္ထ အတ္ထိ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တီ**တိ ယသ္မိံ ဌာနေ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ အတ္ထိ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ရဇကစိတ္တကာရာ ဝိယ ဟိ သဟကမ္မသမ္ဘာရံ ကမ္မံ၊ ဖလကဘိတ္တိဒုဿပဋ္ဋာ ဝိယ တေဘူမကဝဋ္ဋံ။ ယထာ ရဇကစိတ္တကာရာ ပရိသုဒ္ဓေသု ဖလကာဒီသု ရူပံ သမုဋ္ဌာပေန္တိ၊ ဧဝမေဝ သသမ္ဘာရကကမ္မံ ဘဝေသု ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ တတ္ထ ယထာ အကုသလေန စိတ္တကာရေန သမုဋ္ဌာပိတံ ရူပံ ဝိရူပံ ဟောတိ ဒုဿဏ္ဌိတံ အမနာပံ၊ ဧဝမေဝ

၁-ပဟဋဝဏမုခမူလံ (သျာ)
၂-သတ္တီဟိ ပဟတဝဏမုခမူလဒုက္ခံ (သျာ)၊ သတ္တိပဟဋဝဏမူလံ ခေဒံ ဒုက္ခံ (က)
၃-ဇီရာပေတွာ (သျာ)

ekacco kammaṁ karonto ñāṇavippayuttena cittena karoti, taṁ kammaṁ rūpaṁ samuṭṭhāpentaṁ cakkhādīnaṁ sampattiṁ adatvā dubbaṇṇaṁ dussaṇṭhitaṁ[1] mātāpitūnampi amanāpaṁ rūpaṁ samuṭṭhāpeti. Yathā pana kusalena cittakārena samuṭṭhāpitaṁ rūpaṁ surūpaṁ hoti susaṇṭhitaṁ manāpaṁ, evameva ekacco kammaṁ karonto ñāṇasampayuttena cittena karoti, taṁ kammaṁ rūpaṁ samuṭṭhāpentaṁ cakkhādīnaṁ sampattiṁ datvā suvaṇṇaṁ susaṇṭhitaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ viya rūpaṁ samuṭṭhāpeti.

Ettha ca āhāraṁ viññāṇena saddhiṁ saṅkhipitvā āhāranāmarūpānaṁ antare eko sandhi, vipākavidhiṁ nāmarūpena saṅkhipitvā nāmarūpasaṅkhārānaṁ antare eko sandhi, saṅkhārānañca āyatibhavassa ca antare eko sandhīti veditabbo.

Kūṭāgāranti ekakaṇṇikaṁ gāhāpetvā[2] kataṁ agāraṁ. **Kūṭāgārasālā**ti dve kaṇṇike gahetvā katasālā. **Evameva kho**ti ettha khīṇāsavassa kammaṁ sūriyarasmisamaṁ veditabbaṁ. Sūriyarasmi pana atthi, sā kevalaṁ patiṭṭhāya abhāvena appatiṭṭhā nāma jātā, khīṇāsavassa kammaṁ natthitāya eva appatiṭṭhaṁ. Tassa hi kāyādayo atthi, tehi pana katakammaṁ kusalākusalaṁ nāma na hoti, kiriyamatte ṭhatvā avipākaṁ hoti. Evamassa kammaṁ natthitāya eva appatiṭṭhaṁ nāma jātanti. . Catutthaṁ.

5. Nagarasuttavaṇṇanā

65. Pañcame **nāmarūpe kho sati viññāṇan**ti ettha "saṅkhāresu sati viññāṇan"ti ca "avijjāya sati saṅkhārā"ti ca vattabbaṁ bhaveyya, tadubhayampi na vuttaṁ. Kasmā? Avijjāsaṅkhārā hi tatiyo bhavo, tehi saddhiṁ ayaṁ vipassanā na ghaṭīyati. Mahāpuriso hi paccuppannapañcavokāravasena abhiniviṭṭhoti.

Nanu ca avijjāsaṅkhāresu adiṭṭhesu na sakkā Buddhena bhavitunti. Saccaṁ na sakkā, iminā pana te bhava-upādānataṇhāvasena diṭṭhāva. Tasmā yathā nāma godhaṁ anubandhanto puriso taṁ kūpaṁ paviṭṭhaṁ disvā otāretvā[3] paviṭṭhaṭṭhānaṁ khaṇitvā godhaṁ gahetvā pakkameyya, na parabhāgaṁ

1. Dussaṇṭhānaṁ (Sī) 2. Gahetvā (Syā) 3. Otaritvā (Sī)

ဧကစ္စော ကမ္မံ ကရောန္တော ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တေန စိတ္တေန ကရောတိ၊ တံ ကမ္မံ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေန္တံ စက္ခာဒီနံ သမ္ပတ္တိံ အဒတွာ ဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ဒုဿဏ္ဌိတံ[၁] မာတာပိတူနမ္ပိ အမနာပံ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ယထာ ပန ကုသလေန စိတ္တကာရေန သမုဋ္ဌာပိတံ ရူပံ သုရူပံ ဟောတိ သုသဏ္ဌိတံ မနာပံ၊ ဧဝမေဝ ဧကစ္စော ကမ္မံ ကရောန္တော ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန စိတ္တေန ကရောတိ၊ တံ ကမ္မံ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေန္တံ စက္ခာဒီနံ သမ္ပတ္တိံ ဒတွာ သုဝဏ္ဏံ သုသဏ္ဌိတံ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဝိယ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။

ဧတ္ထ စ အာဟာရံ ဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ သင်္ခိပိတွာ အာဟာရနာမရူပါနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝိပါကဝိဓိံ နာမရူပေန သင်္ခိပိတွာ နာမရူပသင်္ခါရာနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ သင်္ခါရာနဉ္စ အာယတိဘဝဿ စ အန္တရေ ဧကော သန္ဓီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကူဋာဂါရန္တိ ဧကကဏ္ဏိကံ ဂါဟာပေတွာ[၂] ကတံ အဂါရံ။ **ကူဋာဂါရသာလာ**တိ ဒွေ ကဏ္ဏိကေ ဂဟေတွာ ကတသာလာ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ ခီဏာသဝဿ ကမ္မံ သူရိယရသ္မိသမံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သူရိယရသ္မိ ပန အတ္ထိ၊ သာ ကေဝလံ ပတိဋ္ဌာယ အဘာဝေန အပ္ပတိဋ္ဌာ နာမ ဇာတာ၊ ခီဏာသဝဿ ကမ္မံ နတ္ထိတာယ ဧဝ အပ္ပတိဋ္ဌံ။ တဿ ဟိ ကာယာဒယော အတ္ထိ၊ တေဟိ ပန ကတကမ္မံ ကုသလာကုသလံ နာမ န ဟောတိ၊ ကိရိယမတ္တေ ဌတွာ အဝိပါကံ ဟောတိ။ ဧဝမဿ ကမ္မံ နတ္ထိတာယ ဧဝ အပ္ပတိဋ္ဌံ နာမ ဇာတန္တိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-နဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၅။ ပဉ္စမေ **နာမရူပေ ခေါ သတိ ဝိညာဏ**န္တိ ဧတ္ထ "သင်္ခါရေသု သတိ ဝိညာဏ"န္တိ စ "အဝိဇ္ဇာယ သတိ သင်္ခါရာ"တိ စ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျ၊ တဒုဘယမ္ပိ န ဝုတ္တံ။ ကသ္မာ? အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ ဟိ တတိယော ဘဝေါ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ အယံ ဝိပဿနာ န ဃဋီယတိ။ မဟာပုရိသော ဟိ ပစ္စုပ္ပန္နပဉ္စဝေါကာရဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌောတိ။

နနု စ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရေသု အဒိဋ္ဌေသု န သက္ကာ ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုန္တိ။ သစ္စံ န သက္ကာ၊ ဣမိနာ ပန တေ ဘဝဥပါဒါနတဏှာဝသေန ဒိဋ္ဌာဝ။ တသ္မာ ယထာ နာမ ဂောဓံ အနုဗန္ဓန္တော ပုရိသော တံ ကူပံ ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ ဩတာရေတွာ[၃] ပဝိဋ္ဌဋ္ဌာနံ ခဏိတွာ ဂောဓံ ဂဟေတွာ ပက္ကမေယျ၊ န ပရဘာဂံ

၁-ဒုဿဏ္ဌာနံ (သီ) ၂-ဂဟေတွာ (သျာ) ၃-ဩတရိတွာ (သီ)

khaneyya, kasmā? Kassaci natthitāya. Evaṁ mahāpurisopi godhaṁ anubandhanto puriso viya Bodhipallaṅke nisinno jarāmaraṇato paṭṭhāya "imassa ayaṁ paccayo, imassa ayaṁ paccayo"ti pariyesanto yāva nāmarūpadhammānaṁ paccayaṁ disvā tassapi paccayaṁ pariyesanto viññāṇameva addasa. Tato "ettako[1] pañcavokārabhavavasena sammasanacāro"ti[2] vipassanaṁ paṭinivattesi, parato tucchakūpassa abhinnaṭṭhānaṁ[3] viya avijjāsaṅkhāradvayaṁ atthi, tadetaṁ heṭṭhā vipassanāya gahitattā pāṭiyekkaṁ sammasanūpagaṁ na hotīti na aggahesi.

Paccudāvattatīti paṭinivattati. Katamaṁ panettha viññāṇaṁ paccudāvattatīti? Paṭisandhiviññāṇampi vipassanāviññāṇampi[4]. Tattha paṭisandhiviññāṇaṁ paccayato paṭinivattati, vipassanāviññāṇaṁ[5] ārammaṇato. Ubhayampi nāmarūpaṁ nātikkamati, nāmarūpato paraṁ na gacchati. **Ettāvatā jāyetha vā**ti-ādīsu viññāṇe nāmarūpassa paccaye honte, nāmarūpe viññāṇassa paccaye honte, dvīsupi aññamaññapaccayesu hontesu ettakena jāyetha vā upapajjetha vā. Ito hi paraṁ kimaññaṁ jāyetha vā upapajjetha vā, nanu etadeva jāyati ca upapajjati cāti.

Evaṁ saddhiṁ aparāparacutipaṭisandhīhi pañca padāni dassetvā puna taṁ ettāvatāti vuttamatthaṁ niyyātento **yadidaṁ nāmarūpapaccayā viññāṇaṁ, viññāṇapaccayā nāmarūpan**ti vatvā tato paraṁ anulomapaccayākāravasena viññāṇapaccayā nāmarūpamūlakaṁ āyatijarāmaraṇaṁ dassetuṁ **nāmarūpapaccayā saḷāyatanan**ti-ādimāha.

Añjasanti maggasseva vevacanaṁ. **Uddhāpavantan**ti āpato uggatattā uddhāpanti[6] laddhavohārena pākāravatthunā samannāgataṁ. **Ramaṇīyan**ti samantā catunnaṁ dvārānaṁ abbhantare ca nānābhaṇḍānaṁ sampattiyā ramaṇīyaṁ. **Māpehī**ti mahājanaṁ pesetvā vāsaṁ kārehi. **Māpeyyā**ti vāsaṁ kāreyya. Kārento ca paṭhamaṁ aṭṭhārasa manussakoṭiyo pesetvā "sampuṇṇan"ti pucchitvā "na tāva sampuṇṇan"ti vutte aparāni pañcakulāni peseyya. Puna pucchitvā "na tāva sampuṇṇan"ti vutte aparāni pañcapaññāsakulāni peseyya. Puna pucchitvā "na tāva sampuṇṇan"ti vutte aparāni

---

1. Ettake (Ka)
2. Sammasanaṁ karoti (Ka)
3. Abhindanaṭṭhānaṁ (Sī), abhindaṭṭhānaṁ (Syā)
4. Vipassanāñāṇampi (Sī)
5. Vipassanāñāṇaṁ (Sī)
6. Uddāpanti (Sī)

ခနေယျ၊ ကသ္မာ? ကဿစိ နတ္ထိတာယ။ ဧဝံ မဟာပုရိသောပိ ဂောဓံ အနုဗန္ဓန္တော ပုရိသော ဝိယ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော ဇရာမရဏတော ပဋ္ဌာယ “ဣမဿ အယံ ပစ္စယော၊ ဣမဿ အယံ ပစ္စယော”တိ ပရိယေသန္တော ယာဝ နာမရူပဓမ္မာနံ ပစ္စယံ ဒိသွာ တဿပိ ပစ္စယံ ပရိယေသန္တော ဝိညာဏမေဝ အဒ္ဒသ။ တတော “ဧတ္တကော[၁] ပဉ္စဝေါကာရဘဝဝသေန သမ္မသနစာရော”တိ[၂] ဝိပဿနံ ပဋိနိဝတ္တေသိ၊ ပရတော တုစ္ဆကူပဿ အဘိန္နဋ္ဌာနံ[၃] ဝိယ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရဒွယံ အတ္ထိ၊ တဒေတံ ဟေဋ္ဌာ ဝိပဿနာယ ဂဟိတတ္တာ ပါဋိယေက္ကံ သမ္မသနူပဂံ န ဟောတီတိ န အဂ္ဂဟေသိ။

ပစ္စုဒါဝတ္တတီတိ ပဋိနိဝတ္တတိ။ ကတမံ ပနေတ္ထ ဝိညာဏံ ပစ္စုဒါဝတ္တတီတိ? ပဋိသန္ဓိဝိညာဏမ္ပိ ဝိပဿနာဝိညာဏမ္ပိ[၄]။ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ပစ္စယတော ပဋိနိဝတ္တတိ၊ ဝိပဿနာဝိညာဏံ[၅] အာရမ္မဏတော။ ဥဘယမ္ပိ နာမရူပံ နာတိက္ကမတိ၊ နာမရူပတော ပရံ န ဂစ္ဆတိ။ **ဧတ္တာဝတာ ဇာယေထ ဝါ**တိ-အာဒီသု ဝိညာဏေ နာမရူပဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, နာမရူပေ ဝိညာဏဿ ပစ္စယေ ဟောန္တေ, ဒွီသုပိ အညမညပစ္စယေသု ဟောန္တေသု ဧတ္တကေန ဇာယေထ ဝါ ဥပပဇ္ဇေထ ဝါ။ ဣတော ဟိ ပရံ ကိမညံ ဇာယေထ ဝါ ဥပပဇ္ဇေထ ဝါ၊ နနု ဧတဒေဝ ဇာယတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စာတိ။

ဧဝံ သဒ္ဓိံ အပရာပရစုတိပဋိသန္ဓီဟိ ပဉ္စ ပဒါနိ ဒဿေတွာ ပုန တံ ဧတ္တာဝတာတိ ဝုတ္တမတ္ထံ နိယျာတေန္တော **ယဒိဒံ နာမရူပပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပ**န္တိ ဝတွာ တတော ပရံ အနုလောမပစ္စယာကာရဝသေန ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပမူလကံ အာယတိဇရာမရဏံ ဒဿေတုံ **နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတန**န္တိ-အာဒိမာဟ။

အဉ္ဇသန္တိ မဂ္ဂဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဥဒ္ဓါပဝန္တ**န္တိ အာပတော ဥဂ္ဂတတ္တာ ဥဒ္ဓါပန္တိ[၆] လဒ္ဓဝေါဟာရေန ပါကာရဝတ္ထုနာ သမန္နာဂတံ။ **ရမဏီယ**န္တိ သမန္တာ စတုန္နံ ဒွါရာနံ အဗ္ဘန္တရေ စ နာနာဘဏ္ဍာနံ သမ္ပတ္တိယာ ရမဏီယံ။ **မာပေဟီ**တိ မဟာဇနံ ပေသေတွာ ဝါသံ ကာရေဟိ။ **မာပေယျာ**တိ ဝါသံ ကာရေယျ။ ကာရေန္တော စ ပဌမံ အဋ္ဌာရသ မနုဿကောဋိယော ပေသေတွာ “သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရာနိ ပဉ္စကုလာနိ ပေသေယျ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရာနိ ပဉ္စပညာသကုလာနိ ပေသေယျ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရာနိ

၁-ဧတ္တကေ (က)
၂-သမ္မသနံ ကရောတိ (က)
၃-အဘိန္ဒနဋ္ဌာနံ (သီ)၊ အဘိန္ဒဋ္ဌာနံ (သျာ)
၄-ဝိပဿနာဉာဏမ္ပိ (သီ)
၅-ဝိပဿနာဉာဏံ (သီ)
၆-ဥဒ္ဒါပန္တိ (သီ)

tiṁsa kulāni peseyya. Puna pucchitvā “na tāva sampuṇṇan”ti vutte aparaṁ kulasahassaṁ peseyya. Puna pucchitvā “na tāva sampuṇṇan”ti vutte aparāni ekādasanahutāni kulāni peseyya. Puna pucchitvā “na tāva sampuṇṇan”ti vutte aparāni caturāsītikulasahassāni peseyya. Puna “sampuṇṇan”ti pucchite “mahārāja kiṁ vadesi, mahantaṁ nagaraṁ asambādhaṁ, iminā nayena kulāni pesetvā na sakkā pūretuṁ, bheriṁ pana carāpetvā ‘amhākaṁ nagaraṁ imāya ca imāya ca sampattiyā sampannaṁ, ye tattha vasitukāmā, yathāsukhaṁ gacchantu, imañcimañca parihāraṁ labhissantī’ti nagarassa ceva vaṇṇaṁ lokassa ca parihāralābhaṁ ghosāpethā”ti vadeyya. So evaṁ kareyya. Tato manussā nagaraguṇañceva parihāralābhañca sutvā sabbadisāhi samosaritvā nagaraṁ pūreyyuṁ. Taṁ aparena samayena iddhañceva assa phītañca. Taṁ sandhāya **tadassa nagaraṁ aparena samayena iddhañceva phītañcā**ti-ādi vuttaṁ.

Tattha **iddhan**ti samiddhaṁ subhikkhaṁ. **Phītan**ti sabbasampattīhi pupphitaṁ[1]. **Bāhujaññan**ti bahūhi ñātabbaṁ, bahujanānaṁ hitaṁ vā. “Bahujanan”tipi pāṭho. **Ākiṇṇamanussan**ti manussehi ākiṇṇaṁ nirantaraṁ phuṭṭhaṁ. **Vuḍḍhivepullappattan**ti vuḍḍhippattañceva vepullappattañca, seṭṭhabhāvañceva vipulabhāvañca pattaṁ, dasasahassacakkavāḷe agganagaraṁ jātanti attho.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—araññapavane caramānapuriso viya hi Dīpaṅkarapādamūlato paṭṭhāya pāramiyo pūrayamāno mahāpuriso daṭṭhabbo, tassa purisassa pubbakehi manussehi anuyātamaggadassanaṁ viya mahāsattassa anupubbena Bodhipallaṅke nisinnassa pubbabhāge aṭṭhaṅgikassa vipassanāmaggassa dassanaṁ, purisassa taṁ ekapadikamaggaṁ anugacchato aparabhāge mahāmaggadassanaṁ viya mahāsattassa uparivipassanāya ciṇṇante lokuttaramaggadassanaṁ, purisassa teneva maggena gacchato purato nagaradassanaṁ viya Thathāgatassa nibbānanagaradassanaṁ, bahinagaraṁ panettha aññena diṭṭhaṁ, aññena manussavāsaṁ kataṁ, nibbānanagaraṁ Satthā sayameva passi, sayaṁ vāsamakāsi. Tassa purisassa catunnaṁ dvārānaṁ diṭṭhakālo viya Tathāgatassa catunnaṁ maggānaṁ diṭṭhakālo, tassa catūhi dvārehi nagaraṁ paviṭṭhakālo viya Tathāgatassa catūhi

1. Vaḍḍhitaṁ (Syā)

တိံသ ကုလာနိ ပေသေယျ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရံ ကုလသဟဿံ ပေသေယျ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရာနိ ဧကာဒသနဟုတာနိ ကုလာနိ ပေသေယျ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “န တာဝ သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ဝုတ္တေ အပရာနိ စတုရာသီတိကုလသဟဿာနိ ပေသေယျ။ ပုန “သမ္ပုဏ္ဏ”န္တိ ပုစ္ဆိတေ “မဟာရာဇ ကိံ ဝဒေသိ၊ မဟန္တံ နဂရံ အသမ္ဗာဓံ၊ ဣမိနာ နယေန ကုလာနိ ပေသေတွာ န သက္ကာ ပူရေတုံ၊ ဘေရိံ ပန စရာပေတွာ ‘အမှာကံ နဂရံ ဣမာယ စ ဣမာယ စ သမ္ပတ္တိယာ သမ္ပန္နံ၊ ယေ တတ္ထ ဝသိတုကာမာ၊ ယထာသုခံ ဂစ္ဆန္တု၊ ဣမဉ္စိမဉ္စ ပရိဟာရံ လဘိဿန္တီ’တိ နဂရဿ စေဝ ဝဏ္ဏံ လောကဿ စ ပရိဟာရလာဘံ ဃောသာပေထာ”တိ ဝဒေယျ။ သော ဧဝံ ကရေယျ။ တတော မနုဿာ နဂရဂုဏဉ္စေဝ ပရိဟာရလာဘဉ္စ သုတွာ သဗ္ဗဒိသာဟိ သမောသရိတွာ နဂရံ ပူရေယျုံ။ တံ အပရေန သမယေန ဣဒ္ဓဉ္စေဝ အဿ ဖီတဉ္စ။ တံ သန္ဓာယ **တဒဿ နဂရံ အပရေန သမယေန ဣဒ္ဓဉ္စေဝ ဖီတဉ္စာ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ **ဣဒ္ဓ**န္တိ သမိဒ္ဓံ သုဘိက္ခံ။ **ဖီတ**န္တိ သဗ္ဗသမ္ပတ္တီဟိ ပုပ္ဖိတံ[1]။ **ဗာဟုဇည**န္တိ ဗဟူဟိ ဉာတဗ္ဗံ၊ ဗဟုဇနာနံ ဟိတံ ဝါ။ “ဗဟုဇန”န္တိပိ ပါဌော။ **အာကိဏ္ဏမနုဿ**န္တိ မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏံ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ။ **ဝုဍ္ဎိဝေပုလ္လပ္ပတ္တ**န္တိ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တဉ္စေဝ ဝေပုလ္လပ္ပတ္တဉ္စ၊ သေဋ္ဌဘာဝဉ္စေဝ ဝိပုလဘာဝဉ္စ ပတ္တံ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ အဂ္ဂနဂရံ ဇာတန္တိ အတ္ထော။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အရညပဝနေ စရမာနပုရိသော ဝိယ ဟိ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ပဋ္ဌာယ ပါရမိယော ပူရယမာနော မဟာပုရိသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တဿ ပုရိသဿ ပုဗ္ဗကေဟိ မနုဿေဟိ အနုယာတမဂ္ဂဒဿနံ ဝိယ မဟာသတ္တဿ အနုပုဗ္ဗေန ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ ဝိပဿနာမဂ္ဂဿ ဒဿနံ၊ ပုရိသဿ တံ ဧကပဒိကမဂ္ဂံ အနုဂစ္ဆတော အပရဘာဂေ မဟာမဂ္ဂဒဿနံ ဝိယ မဟာသတ္တဿ ဥပရိဝိပဿနာယ စိဏ္ဏန္တေ လောကုတ္တရမဂ္ဂဒဿနံ၊ ပုရိသဿ တေနေဝ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆတော ပုရတော နဂရဒဿနံ ဝိယ တထာဂတဿ နိဗ္ဗာနနဂရဒဿနံ၊ ဗဟိနဂရံ ပနေတ္ထ အညေန ဒိဋ္ဌံ၊ အညေန မနုဿဝါသံ ကတံ၊ နိဗ္ဗာနနဂရံ သတ္ထာ သယမေဝ ပဿိ၊ သယံ ဝါသမကာသိ။ တဿ ပုရိသဿ စတုန္နံ ဒွါရာနံ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ တထာဂတဿ စတုန္နံ မဂ္ဂါနံ ဒိဋ္ဌကာလော၊ တဿ စတူဟိ ဒွါရေဟိ နဂရံ ပဝိဋ္ဌကာလော ဝိယ တထာဂတဿ စတူဟိ

၁-ဝဍ္ဎိတံ (သျာ)

maggehi nibbānaṁ paviṭṭhakālo, tassa nagarabbhantare bhaṇḍavavatthānakālo viya Tathāgatassa paccavekkhaṇañāṇena paropaṇṇāsakusaladhammavavatthānakālo. Nagarassa agārakaraṇatthaṁ[1] kulapariyesanakālo viya Satthu phalasmāpattito vuṭṭhāya veneyyasatte volokanakālo, tena purisena yācitassa rañño ekaṁ mahākuṭumbikaṁ diṭṭhākālo viya mahābrahmunā yācitassa Bhagavato Aññāsikoṇḍaññattheraṁ diṭṭhakālo, rañño mahākuṭumbikaṁ pakkosāpetvā "nagaravāsaṁ karohī"ti pahitakālo viya Bhagavato ekasmiṁ pacchābhatte aṭṭhārasayojanamaggaṁ gantvā āsāḷhipuṇṇamadivase Bārāṇasiyaṁ Isipatanaṁ pavisitvā theraṁ kāyasakkhiṁ katvā dhammaṁ desitakālo, mahākuṭumbikena aṭṭhārasa purisakoṭiyo gehetvā nagaraṁ ajjhāvuṭṭhakālo viya Tathāgatena dhammacakke pavattite therassa aṭṭharasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhitakālo, evaṁ nibbānanagaraṁ paṭhamaṁ āvāsitaṁ, tato sampuṇṇaṁ nagaranti pucchitvā na tāvāti vutte pañca kulāni ādiṁ katvā yāva caturāsītikulasahassapesanaṁ viya Tathāgatassa pañcamadivasato paṭṭhāya Anattalakkhaṇasuttādīni desetvā pañcavaggiye ādiṁ katvā Yasapamukhā pañcapaṇṇāsa kulaputtā, tiṁsa Bhaddavaggiyā, sahassapurāṇajaṭilā, Bimbisārapamukhāni ekādasapurisanahutāni, tirokuṭṭānumodane caturāsītisahassānīti ettakassa janassa ariyamaggṁ otāretvā nibbānanagaraṁ pesitakālo, atha tena nayena nagare apūriyamāne bheriṁ carāpetvā nagarassa vaṇṇaghosanaṁ kulānaṁ parihāralābhaghosanaṁ viya ca māsassa aṭṭha divase tattha tattha nisīditvā dhammakathikānaṁ nibbānavaṇṇassa ceva nibbānappattānaṁ jātikantārādinittharaṇānisaṁsassa ca ghosanaṁ, tato sabbadisāhi āgantvā manussānaṁ nagarasamosaraṇaṁ viya tattha tattha dhammakathaṁ sutvā tato tato nikkhamitvā pabbajjaṁ ādiṁ katvā anulomapaṭipadaṁ paṭipannānaṁ aparimāṇānaṁ kulaputtānaṁ nibbānasamosaraṇaṁ daṭṭhabbaṁ.

Purāṇaṁ magganti ariyaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ. Ayaṁ hi ariyamaggo pavāraṇasutte[2] avattamānakaṭṭhena "anuppannamaggo"ti vutto, imasmiṁ sutte avaḷañjaṭṭhena "purāṇamaggo"ti. **Brahmacariyan**ti sikkhattayasaṅgahaṁ sakalasāsanaṁ. **Iddhan**ti

1. Āvāsakaraṇatthaṁ (Syā) 2. Saṁ 1. 192 piṭṭhe.

မဂ္ဂေဟိ နိဗ္ဗာနံ ပဝိဋ္ဌကာလော၊ တဿ နဂရဗ္ဘန္တရေ ဘဏ္ဍဝဝတ္ထာနကာလော ဝိယ တထာဂတဿ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မဝဝတ္ထာနကာလော။ နဂရဿ အဂါရကရဏတ္ထံ[1] ကုလပရိယေသနကာလော ဝိယ သတ္ထု ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ဝေနေယျသတ္တေ ဝေါလောကနကာလော၊ တေန ပုရိသေန ယာစိတဿ ရညော ဧကံ မဟာကုဋုမ္ဗိကံ ဒိဋ္ဌကာလော ဝိယ မဟာဗြဟ္မုနာ ယာစိတဿ ဘဂဝတော အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရံ ဒိဋ္ဌကာလော၊ ရညော မဟာကုဋုမ္ဗိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ‘‘နဂရဝါသံ ကရောဟီ’’တိ ပဟိတကာလော ဝိယ ဘဂဝတော ဧကသ္မိံ ပစ္ဆာဘတ္တေ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ အာသာဠှိပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဗာရာဏသိယံ ဣသိပတနံ ပဝိသိတွာ ထေရံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသိတကာလော၊ မဟာကုဋုမ္ဗိကေန အဋ္ဌာရသ ပုရိသကောဋိယော ဂဟေတွာ နဂရံ အဇ္ဈာဝုဋ္ဌကာလော ဝိယ တထာဂတေန ဓမ္မစက္ကေ ပဝတ္တိတေ ထေရဿ အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတကာလော၊ ဧဝံ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဌမံ အာဝါသိတံ၊ တတော သမ္ပုဏ္ဏံ နဂရန္တိ ပုစ္ဆိတွာ န တာဝါတိ ဝုတ္တေ ပဉ္စ ကုလာနိ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ စတုရာသီတိကုလသဟဿပေသနံ ဝိယ တထာဂတဿ ပဉ္စမဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တာဒီနိ ဒေသေတွာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ အာဒိံ ကတွာ ယသပမုခါ ပဉ္စပဏ္ဏာသ ကုလပုတ္တာ, တိံသ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယာ, သဟဿပုရာဏဇဋိလာ, ဗိမ္ဗိသာရပမုခါနိ ဧကာဒသပုရိသနဟုတာနိ, တိရောကုဋ္ဋာနုမောဒနေ စတုရာသီတိသဟဿာနီတိ ဧတ္တကဿ ဇနဿ အရိယမဂ္ဂံ ဩတာရေတွာ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပေသိတကာလော၊ အထ တေန နယေန နဂရေ အပူရိယမာနေ ဘေရိံ စရာပေတွာ နဂရဿ ဝဏ္ဏဃောသနံ ကုလာနံ ပရိဟာရလာဘဃောသနံ ဝိယ စ မာသဿ အဋ္ဌ ဒိဝသေ တတ္ထ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဓမ္မကထိကာနံ နိဗ္ဗာနဝဏ္ဏဿ စေဝ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တာနံ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏာနိသံသဿ စ ဃောသနံ၊ တတော သဗ္ဗဒိသာဟိ အာဂန္တွာ မနုဿာနံ နဂရသမောသရဏံ ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ ဓမ္မကထံ သုတွာ တတော တတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အာဒိံ ကတွာ အနုလောမပဋိပဒံ ပဋိပန္နာနံ အပရိမာဏာနံ ကုလပုတ္တာနံ နိဗ္ဗာနသမောသရဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ပုရာဏံ မဂ္ဂန္တိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။ အယံ ဟိ အရိယမဂ္ဂေါ ပဝါရဏသုတ္တေ[2] အဝတ္တမာနကဋ္ဌေန “အနုပ္ပန္နမဂ္ဂေါ”တိ ဝုတ္တော၊ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အဝဠဉ္ဇနဋ္ဌေန “ပုရာဏမဂ္ဂေါ”တိ။ **ဗြဟ္မစရိယ**န္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟံ သကလသာသနံ။ **ဣဒ္ဓ**န္တိ

၁-အာဝါသကရဏတ္ထံ (သျာ) ၂-သံ ၁-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။

jhānassādena samiddhaṁ subhikkhaṁ. **Phītanti** abhiññābharaṇehi[1] pupphitaṁ. **Vitthārikanti** vitthiṇṇaṁ. **Bāhujaññanti** bahujanaviññeyyaṁ. **Yāva devamanussehi suppakāsitanti** yāva dasasahassacakkavāḷe devamanussehi paricchedo atthi, etasmiṁ antare suppakāsitaṁ sudesitaṁ Tathāgatenāti. . Pañcamaṁ.

6. Sammasasuttavaṇṇanā

66. Chaṭṭhe **āmantesīti** kasmā āmantesi? Yasmāssa sukhumā tilakkhaṇāhatā dhammadesanā upaṭṭhāsi. Tasmiṁ kira janapade manussā sahetukā paññavanto. Siniddhāni kirettha bhojanāni, tānisevato janassa paññā vaḍḍhiti, te gambhīraṁ tilakkhaṇāhataṁ dhammakathaṁ paṭivijjhituṁ samatthā honti. Teneva Bhagavā dīghamajjhimesu Mahāsatipaṭṭhānāni[2], Mahānidānaṁ[3], Āneñjasappāyaṁ[4], Saṁyuttake Cūḷanidānādisuttanti[5] evamādīni aññāni gambhīrāni suttāni tattheva kathesi. **Sammasatha no**ti sammasatha nu. **Antaraṁ sammasanti**[6] abbhantaraṁ paccayasammasanaṁ. **Na so bhikkhu Bhagavato cittaṁ ārādhesīti** paccayākāravasena byākārāpetukāmassa Bhagavato tathā abyākaritvā dvattiṁsākāravasena byākaronto ajjhāsayaṁ gahetuṁ nāsakkhi.

Etadavocāti desanā yathānusandhiṁ na gatā, desanāya yathānusandhigamanatthaṁ etadavoca. **Tenahānanda suṇāthāti** idaṁ Tepiṭake Buddhavacane asambhinnapadaṁ[7]. Aññattha hi evaṁ vuttaṁ nāma natthi. **Upadhinidānanti** khandhupadhinidānaṁ. Khandhapañcakaṁ hettha upadhīti adhippetaṁ. **Uppajjatīti** jāyati. **Nivisatīti** punappunaṁ pavattivasena patiṭṭhahati.

Yaṁ kho loke piyarūpaṁ sātarūpanti yaṁ lokasmiṁ piyasabhāvañceva madhurasabhāvañca. **Cakkhuṁ loke**ti-ādīsu lokasmiṁ hi cakkhādīsu mamattena[8] abhiniviṭṭhā sattā sampattiyaṁ patiṭṭhitā attano cakkhuṁ ādāsādīsu nimittaggahaṇānusārena vippasannapañcapasādaṁ[9] suvaṇṇavimāne ugghāṭitamaṇisīhapañjaraṁ viya maññanti, sotaṁ rajatapanāḷikaṁ viya pāmaṅgasuttaṁ[10]

1. Abhiññākāraṇehi (Syā) 2. Dī 2. 231; Ma 1. 70 piṭṭhesu. 3. Dī 2. 47 piṭṭhe.
4. Ma 3. 48 piṭṭhe. 5. Saṁ 1. 317 piṭṭhe. 6. Sammasananti (Sī)
7. Abhinnakapadaṁ (Syā) 8. Pamattā (Sī), mamattā (Ka) 9. ...pañcapasādā (Ka)
10. Pāmaṅgasuttakaṁ (Syā)

ဈာနဿာဒေန သမိဒ္ဓံ သုဘိက္ခံ။ **ဖီတန္တိ** အဘိညာဘရဏေဟိ[1] ပုပ္ဖိတံ။ **ဝိတ္ထာရိကန္တိ** ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ **ဗာဟုဇညန္တိ** ဗဟုဇနဝိညေယျံ။ **ယာဝ ဒေဝမနုဿေဟိ သုပ္ပကာသိတန္တိ** ယာဝ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ ဒေဝမနုဿေဟိ ပရိစ္ဆေဒေါ အတ္ထိ၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ သုပ္ပကာသိတံ သုဒေသိတံ တထာဂတေနာတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သမ္မသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၆။ ဆဋ္ဌေ **အာမန္တေသီတိ** ကသ္မာ အာမန္တေသိ? ယသ္မာဿ သုခုမာ တိလက္ခဏာဟတာ ဓမ္မဒေသနာ ဥပဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ကိရ ဇနပဒေ မနုဿာ သဟေတုကာ ပညဝန္တော။ သိနိဒ္ဓါနိ ကိရေတ္ထ ဘောဇနာနိ၊ တာနိသေဝတော ဇနဿ ပညာ ဝဍ္ဎတိ၊ တေ ဂမ္ဘီရံ တိလက္ခဏာဟတံ ဓမ္မကထံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထာ ဟောန္တိ။ တေနေဝ ဘဂဝါ ဒီဃမဇ္ဈိမေသု မဟာသတိပဋ္ဌာနာနိ[2], မဟာနိဒါနံ[3], အာနေဉ္ဇသပ္ပာယံ[4], သံယုတ္တကေ စူဠနိဒါနာဒိသုတ္တန္တိ[5] ဧဝမာဒီနိ အညာနိ ဂမ္ဘီရာနိ သုတ္တာနိ တတ္ထေဝ ကထေသိ။ **သမ္မသထ နော**တိ သမ္မသထ နု။ **အန္တရံ သမ္မသန္တိ**[6] အဗ္ဘန္တရံ ပစ္စယသမ္မသနံ။ **န သော ဘိက္ခု ဘဂဝတော စိတ္တံ အာရာဓေသီတိ** ပစ္စယာကာရဝသေန ဗျာကာရာပေတုကာမဿ ဘဂဝတော တထာ အဗျာကရိတွာ ဒွတ္တိံသာကာရဝသေန ဗျာကရောန္တော အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိ။

ဧတဒဝေါစာတိ ဒေသနာ ယထာနုသန္ဓိံ န ဂတာ၊ ဒေသနာယ ယထာနုသန္ဓိဂမနတ္ထံ ဧတဒဝေါစ။ **တေနဟာနန္ဒ သုဏာထာတိ** ဣဒံ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အသမ္ဘိန္နပဒံ[7]။ အညတ္ထ ဟိ ဧဝံ ဝုတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ **ဥပဓိနိဒါနန္တိ** ခန္ဓူပဓိနိဒါနံ။ ခန္ဓပဉ္စကံ ဟေတ္ထ ဥပဓီတိ အဓိပ္ပေတံ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ** ဇာယတိ။ **နိဝိသတီတိ** ပုနပ္ပုနံ ပဝတ္တိဝသေန ပတိဋ္ဌဟတိ။

ယံ ခေါ လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပန္တိ ယံ လောကသ္မိံ ပိယသဘာဝဉ္စေဝ မဓုရသဘာဝဉ္စ။ **စက္ခုံ လောကေ**တိအာဒီသု လောကသ္မိံ ဟိ စက္ခာဒီသု မမတ္တေန[8] အဘိနိဝိဋ္ဌာ သတ္တာ သမ္ပတ္တိယံ ပတိဋ္ဌိတာ အတ္တနော စက္ခုံ အာဒါသာဒီသု နိမိတ္တဂ္ဂဟဏာနုသာရေန ဝိပ္ပသန္နပဉ္စပသာဒံ[9] သုဝဏ္ဏဝိမာနေ ဥဂ္ဃါဋိတမဏိသီဟပဉ္ဇရံ ဝိယ မညန္တိ၊ သောတံ ရဇတပနာဠိကံ ဝိယ ပါမင်္ဂသုတ္တံ[10]

၁-အဘိညာကာရဏေဟိ (သျာ) ၂-ဒီ ၂-၂၃၁၊ မ ၁-၇၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ဒီ ၂-၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၃-၄၈-ပိဋ္ဌေ။ ၅-သံ ၁-၃၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၆-သမ္မသနန္တိ (သီ)
၇-အဘိန္နကပဒံ (သျာ) ၈-ပမတ္တာ (သီ)၊ မမတ္တာ (က) ၉-....ပဉ္စပသာဒါ (က)
၁၀-ပါမင်္ဂသုတ္တကံ (သျာ)

viya ca maññanti, tuṅganāsāti laddhavohāraṁ ghānaṁ vaṭṭetvā ṭhapitaharitālavaṭṭiṁ viya maññanti, jivhaṁ rattakambalapaṭalaṁ viya mudusiniddhamadhurarasadaṁ[1] maññanti, kāyaṁ sālalaṭṭhiṁ viya suvaṇṇatoraṇaṁ viya ca maññanti, manaṁ aññesaṁ manena asadisaṁ uḷāraṁ maññanti.

Niccato addakkhunti niccanti addasaṁsu. Sesapadesupi eseva nayo. **Na parimucciṁsu dukkhasmā**ti sakalasmāpi vaṭṭadukkhā na parimucciṁsu. **Dakkhissantī**ti passissanti. **Āpānīyakaṁso**ti sarakassa nāmaṁ. Yasmā panettha āpaṁ pivanti, tasmā "āpānīyo"ti vuccati. Apānīyo ca so kaṁso cāti āpānīyakaṁso. Surāmaṇḍasarakassetaṁ nāmaṁ. "Vaṇṇasampanno"ti-ādivacanato pana kaṁse ṭhitapānameva evaṁ vuttaṁ. **Ghammābhitatto**ti ghammena abhitatto. **Ghammapareto**ti ghammena phuṭṭho, anugatoti attho. **Pivato hi kho taṁ chādessatī**ti pivantassa taṁ pānīyaṁ vaṇṇādisampattiyā ruccissati, sakalasarīraṁ vā pharitvā tuṭṭhiṁ uppādayamānaṁ ṭhassati. **Appaṭisaṅkhā**ti apaccavekkhitvā.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—āpānīyakaṁso viya hi loke piyarūpaṁ sātarūpaṁ ārammaṇaṁ daṭṭhabbaṁ, ghammābhitattapuriso viya voṭṭanissito puthujjano, āpānīyakaṁsena nimantanapuriso viya loke piyarūpena sātarūpena ārammaṇena nimantakajano, āpānīyakaṁse sampattiñca ādīnavañca ārocento āpānakamanusso viya ācariyupajjhāyādiko kalyāṇamitto. Yatheva hi tassa purisassa apalokitamanusso āpānīyakaṁse guṇañca ādīnavañca āroceti, evameva ācariyo vā upajjhāyo vā bhikkhuno pañcasu kāmaguṇesu assādañca nissaraṇañca katheti.

Tattha yathā āpānīyakaṁsamhi guṇe ca ādīnave ca ārocite so puriso piyavaṇṇādisampadāyameva sañjātavego "sace maraṇaṁ bhavissati, pacchā jānissāmī"ti sahasā appaṭisaṅkhāya taṁ pivitvā maraṇaṁ vā maraṇamattaṁ vā dukkhaṁ nigacchati, evameva bhikkhu "pañcasu kāmaguṇesu dassanādivasena uppannasomanassamattameva assādo, ādīnavo pana diṭṭhadhammikasamparāyiko bahu nānappakāro, appassādā kāmā bahudukkhā

1. ...madhurassaraṁ (Sī, Syā)

ဝိယ စ မညန္တိ၊ တုင်္ဂနာသာတိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဃာနံ ဝဋ္ဋေတွာ ဌပိတ-ဟရိတာလဝဋ္ဋိံ ဝိယ မညန္တိ၊ ဇိဝှံ ရတ္တကမ္ဗလပဋလံ ဝိယ မုဒုသိနိဒ္ဓမဓုရရသဒံ[၁] မညန္တိ၊ ကာယံ သာလလဋ္ဌိံ ဝိယ သုဝဏ္ဏတောရဏံ ဝိယ စ မညန္တိ၊ မနံ အညေသံ မနေန အသဒိသံ ဥဠာရံ မညန္တိ။

နိစ္စတော အဒ္ဒက္ခုန္တိ နိစ္စန္တိ အဒ္ဒသံသု။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **န ပရိမုစ္စိံသု ဒုက္ခသ္မာ**တိ သကလသ္မာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခာ န ပရိမုစ္စိံသု။ **ဒက္ခိဿန္တီ**တိ ပဿိဿန္တိ။ **အာပါနီယကံသော**တိ သရကဿ နာမံ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ အာပံ ပိဝန္တိ၊ တသ္မာ "အာပါနီယော"တိ ဝုစ္စတိ။ အာပါနီယော စ သော ကံသော စာတိ အာပါနီယကံသော။ သုရာမဏ္ဍသရကဿေတံ နာမံ။ "ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော"တိ အာဒိဝစနတော ပန ကံသေ ဌိတပါနမေဝ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ **ဃမ္မာဘိတတ္တော**တိ ဃမ္မေန အဘိတတ္တော။ **ဃမ္မပရေတော**တိ ဃမ္မေန ဖုဋ္ဌော၊ အနုဂတောတိ အတ္ထော။ **ပိဝတော ဟိ ခေါ တံ ဆာဒေဿတီ**တိ ပိဝန္တဿ တံ ပါနီယံ ဝဏ္ဏာဒိသမ္ပတ္တိယာ ရုစ္စိဿတိ၊ သကလသရီရံ ဝါ ဖရိတွာ တုဋ္ဌိံ ဥပ္ပါဒယမာနံ ဌဿတိ။ **အပ္ပဋိသင်္ခါ**တိ အပစ္စဝေက္ခိတွာ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—အာပါနီယကံသော ဝိယ ဟိ လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ အာရမ္မဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ဃမ္မာဘိတတ္တပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ပုထုဇ္ဇနော၊ အာပါနီယကံသေန နိမန္တနပုရိသော ဝိယ လောကေ ပိယရူပေန သာတရူပေန အာရမ္မဏေန နိမန္တကဇနော၊ အာပါ-နီယကံသေ သမ္ပတ္တိဉ္စ အာဒီနဝဉ္စ အာရောစေန္တော အာပါနကမနုဿော ဝိယ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒိကော ကလျာဏမိတ္တော။ ယထေဝ ဟိ တဿ ပုရိသဿ အပလောကိတမနုဿော အာပါနီယကံသေ ဂုဏဉ္စ အာဒီနဝဉ္စ အာရောစေတိ၊ ဧဝမေဝ အာစရိယော ဝါ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ ဘိက္ခုနော ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု အဿာဒဉ္စ နိဿရဏဉ္စ ကထေတိ။

တတ္ထ ယထာ အာပါနီယကံသမှိ ဂုဏေ စ အာဒီနဝေ စ အာရောစိတေ သော ပုရိသော ပိယဝဏ္ဏာဒိသမ္ပဒါယမေဝ သဉ္ဇာတဝေဂေါ "သစေ မရဏံ ဘဝိဿတိ၊ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမီ"တိ သဟသာ အပ္ပဋိသင်္ခါယ တံ ပိဝိတွာ မရဏံ ဝါ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု "ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဒဿနာဒိဝသေန ဥပ္ပန္နသောမနဿမတ္တမေဝ အဿာဒေါ၊ အာဒီနဝေါ ပန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကော ဗဟု နာနပ္ပကာရော၊ အပ္ပဿာဒါ ကာမာ ဗဟုဒုက္ခာ

၁-…မဓုရဿရံ (သီ၊ သျာ)

bahupāyāsā”ti evaṁ ācariyupajjhāyehi ānisaṁsañca ādīnavañca kathetvā “samaṇapaṭipadaṁ paṭipajja, indriyesu guttadvāro bhava bhojane mattaññū jāgariyaṁ anuyutto”ti evaṁ ovaditopi assādabaddhacittatāya “sace vuttappakāro ādīnavo bhavissati, pacchā jānissāmī”ti ācariyupajjhāye apasādetvā uddesaparipucchādīni ceva vattapaṭipattiñca pahāya lokāmisakathaṁ kathento kāme paribhuñjitukāmatāya sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Tato duccaritāni pūrento sandhicchedanādikāle “coro ayan”ti gahetvā rañño dassito idheva hatthapādādichedanaṁ patvā samparāye catūsu apāyesu mahādukkhaṁ anubhoti.

Pānīyena vā vinetunti sītena vārinā harituṁ. **Dadhimaṇḍakenā**ti dadhimaṇḍanamattena[1]. **Bhaṭṭhaloṇikāyā**ti saloṇena sattupānīyena. **Loṇasovīrakenā**ti sabbadhaññaphalakaḷīrādīni pakkhipitvā loṇasovīrakaṁ nāma karonti, tena.

Opammasaṁsandanaṁ panettha—ghammābhitattapuriso viya vaṭṭasannitakāle yogāvacaro daṭṭhabbo, tassa purisassa paṭisaṅkhā āpānīyakaṁsaṁ pahāya pānīyādīhi pipāsassa vinodanaṁ viya bhikkhuno ācariyupajjhāyānaṁ ovāde ṭhatvā chadvārādīni pariggahetvā anukkamena vipassanaṁ vaḍḍhentassa arahattaphalādhigamo, pānīyādīni cattāri pānāni viya hi cattāro maggā, tesu aññataraṁ pivitvā surāpipāsitaṁ vinodetvā sukhino yenakāmaṁ gamanaṁ viya khīṇāsavassa catumaggapānaṁ pivitvā taṇhaṁ vinodetvā agatapubbaṁ nibbānadisaṁ gamanakālo veditabbo. . Chaṭṭhaṁ.

7. Naḷakalāpīsuttavaṇṇanā

67. Sattame **kiṁ nu kho āvuso**ti kasmā pucchati? “Evaṁ puṭṭho kathaṁ nu kho byākareyyā”ti therassa ajjhāsayajānanatthaṁ. Apica atīte dve aggasāvakā imaṁ pañhaṁ vinicchayiṁsūti anāgate bhikkhū jānissantītipi pucchati. **Idāneva kho mayan**ti idaṁ thero yassa nāmarūpassa viññāṇaṁ paccayoti vuttaṁ, tadeva nāmarūpaṁ viññāṇassa

1. Dadhimatthunā (Sī), dadhimaṭṭhanā (Syā)

ဗဟုပါယာသာ”တိ ဧဝံ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ အာနိသံသဉ္စ အာဒီနဝဉ္စ ကထေတွာ “သမဏပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇ၊ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော ဘဝ ဘောဇနေ မတ္တညူ ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တော”တိ ဧဝံ ဩဝဒိတောပိ အဿာဒဗဒ္ဓစိတ္တတာယ “သစေ ဝုတ္တပ္ပကာရော အာဒီနဝေါ ဘဝိဿတိ၊ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမီ”တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေ အပသာဒေတွာ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒီနိ စေဝ ဝတ္တပဋိပတ္တိဉ္စ ပဟာယ လောကာမိသကထံ ကထေန္တော ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတုကာမတာယ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တတိ။ တတော ဒုစ္စရိတာနိ ပူရေန္တော သန္ဓိစ္ဆေဒနာဒိကာလေ “စောရော အယ”န္တိ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿိတော ဣဓေဝ ဟတ္ထပါဒါဒိဆေဒနံ ပတွာ သမ္ပရာယေ စတူသု အပါယေသု မဟာဒုက္ခံ အနုဘောတိ။

ပါနီယေန ဝါ ဝိနေတုန္တိ သီတေန ဝါရိနာ ဟရိတုံ။ **ဒဓိမဏ္ဍကေနာ**တိ ဒဓိမဏ္ဍနမတ္တေန[၁]။ **ဘဋ္ဌလောဏိကာယာ**တိ သလောဏေန သတ္တုပါနီယေန။ **လောဏသောဝီရကေနာ**တိ သဗ္ဗဓညဖလကဠီရာဒီနိ ပက္ခိပိတွာ လောဏသောဝီရကံ နာမ ကရောန္တိ၊ တေန။

ဩပမ္မသံသန္ဒနံ ပနေတ္ထ—ဃမ္မာဘိတတ္တပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋသန္နိသိတကာလေ ယောဂါဝစရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တဿ ပုရိသဿ ပဋိသင်္ခါ အာပါနီယကံသံ ပဟာယ ပါနီယာဒီဟိ ပိပါသဿ ဝိနောဒနံ ဝိယ ဘိက္ခုနော အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ ဩဝါဒေ ဌတွာ ဆဒွါရာဒီနိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အနုက္ကမေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တဿ အရဟတ္တဖလာဓိဂမော၊ ပါနီယာဒီနိ စတ္တာရိ ပါနာနိ ဝိယ ဟိ စတ္တာရော မဂ္ဂါ၊ တေသု အညတရံ ပိဝိတွာ သုရာပိပါသိတံ ဝိနောဒေတွာ သုခိနော ယေနကာမံ ဂမနံ ဝိယ ခီဏာသဝဿ စတုမဂ္ဂပါနံ ပိဝိတွာ တဏှံ ဝိနောဒေတွာ အဂတပုဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနဒိသံ ဂမနကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-နဠကလာပီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၇။ သတ္တမေ **ကိံ နု ခေါ အာဝုသော**တိ ကသ္မာ ပုစ္ဆတိ? “ဧဝံ ပုဋ္ဌော ကထံ နု ခေါ ဗျာကရေယျာ”တိ ထေရဿ အဇ္ဈာသယဇာနနတ္ထံ။ အပိစ အတီတေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဣမံ ပဉှံ ဝိနိစ္ဆယိံသူတိ အနာဂတေ ဘိက္ခူ ဇာနိဿန္တီတိပိ ပုစ္ဆတိ။ **ဣဒါနေဝ ခေါ မယ**န္တိ ဣဒံ ထေရော ယဿ နာမရူပဿ ဝိညာဏံ ပစ္စယောတိ ဝုတ္တံ၊ တဒေဝ နာမရူပံ ဝိညာဏဿ

၁-ဒဓိမတ္ထုနာ (သီ)၊ ဒဓိမဋ္ဌနာ (သျာ)

paccayoti vuttattā āha. **Naḷakalāpiyo**ti idha pana ayakalāpādivasena upamaṁ anāharitvā viññāṇanāmarūpānaṁ abaladubbalabhāvadassanatthaṁ ayaṁ upamā ābhatā.

Nirodho hotīti ettake ṭhāne paccayuppannapañcavokārabhavavasena desanā kathitā. **Chattiṁsāya vatthūhī**ti heṭṭhā vissajjitesu dvādasasu padesu ekekasmiṁ tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ vasena chattiṁ sāya kāraṇehi. Ettha ca paṭhamo dhammakathikaguṇo, dutiyā paṭipatti, tatiyaṁ paṭipattiphalaṁ. Tattha paṭhamanayena desanāsampatti kathitā, dutiyena sekkhabhūmi, tatiyena asekkhabhūmīti. . Sattamaṁ.

8. Kosambisuttavaṇṇanā

68. Aṭṭhame **aññatrevā**ti ekacco hi parassa saddahitvā yaṁ esa bhaṇati, taṁ bhūtanti gaṇhāti. Aparassa nisīditvā cintentassa yaṁ kāraṇaṁ ruccati, so "atthi etan"ti ruciyā gaṇhāti. Eko "cirakālato paṭṭhāya evaṁ anussavo atthi, bhūtametan"ti anussavena gaṇhāti. Aññassa vitakkayato ekaṁ kāraṇaṁ upaṭṭhāti, so "atthetan"ti ākāraparivitakkena gaṇhāti. Aparassa cintayato ekā diṭṭhi uppajjati, yāyassa taṁ kāraṇaṁ nijjhāyantassa khamati, so "atthetan"ti diṭṭhinijjhānakkhantiyā gaṇhāti. Thero pana pañcapi etāni kāraṇāni paṭikkhipitvā paccakkhañāṇena[1] paṭividdhabhāvaṁ pucchanto **aññatreva āvuso Musila saddhāyā**ti-ādimāha. Tattha **aññatrevā**ti saddhādīni kāraṇāni ṭhapetvā, vinā etehi kāraṇehīti attho. **Bhavanirodho nibbānan**ti pañcakkhandhanirodho nibbānaṁ.

Tuṇhī ahosīti thero khīṇāsavo, ahaṁ pana khīṇāsavoti vā na vāti vā avatvā tuṇhīyeva ahosi. **Āyasmā Nārado āyasmantaṁ Paviṭṭhaṁ etadavocā**ti kasmā avoca? So kira cintesi "bhavanirodho nibbānaṁ nāmāti sekhehipi[2] jānitabbo pañho esa, ayaṁ pana thero imaṁ theraṁ asekhabhūmiyā kāreti[3], imaṁ ṭhānaṁ jānāpessāmī"ti etaṁ avoca.

---

1. Sapaccakkhañāṇena (Ka) 2. Sekhehipi asekhehipi (Syā) 3. Karoti (Sī)

ပစ္စယောတိ ဝုတ္တတ္တာ အာဟ။ **နဠကလာပိယော**တိ ဣဓ ပန အယကလာပါဒိဝသေန ဥပမံ အနာဟရိတွာ ဝိညာဏနာမရူပါနံ အဗလဒုဗ္ဗလဘာဝဒဿနတ္ထံ အယံ ဥပမာ အာဘတာ။

နိရောဓော ဟောတီတိ ဧတ္တကေ ဌာနေ ပစ္စယုပ္ပန္နပဉ္စဝေါကာရဘဝဝသေန ဒေသနာ ကထိတာ။ **ဆတ္တိံသာယ ဝတ္ထူဟီ**တိ ဟေဋ္ဌာ ဝိဿဇ္ဇိတေသု ဒွါဒသသု ပဒေသု ဧကေကသ္မိံ တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ ဝသေန ဆတ္တိံသာယ ကာရဏေဟိ။ ဧတ္ထ စ ပဌမော ဓမ္မကထိကဂုဏော၊ ဒုတိယာ ပဋိပတ္တိ၊ တတိယံ ပဋိပတ္တိဖလံ။ တတ္ထ ပဌမနယေန ဒေသနာသမ္ပတ္တိ ကထိတာ၊ ဒုတိယေန သေက္ခဘူမိ၊ တတိယေန အသေက္ခဘူမီတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ကောသမ္ဗိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၈။ အဋ္ဌမေ **အညတြေဝါ**တိ ဧကစ္စော ဟိ ပရဿ သဒ္ဒဟိတွာ ယံ ဧသ ဘဏတိ၊ တံ ဘူတန္တိ ဂဏှာတိ။ အပရဿ နိသီဒိတွာ စိန္တေန္တဿ ယံ ကာရဏံ ရုစ္စတိ၊ သော "အတ္ထိ ဧတ"န္တိ ရုစိယာ ဂဏှာတိ။ ဧကော "စိရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ အနုဿဝေါ အတ္ထိ၊ ဘူတမေတ"န္တိ အနုဿဝေန ဂဏှာတိ။ အညဿ ဝိတက္ကယတော ဧကံ ကာရဏံ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သော "အတ္ထေတ"န္တိ အာကာရပရိဝိတက္ကေန ဂဏှာတိ။ အပရဿ စိန္တယတော ဧကာ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ယာယဿ တံ ကာရဏံ နိဇ္ဈာယန္တဿ ခမတိ၊ သော "အတ္ထေတ"န္တိ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ ဂဏှာတိ။ ထေရော ပန ပဉ္စပိ ဧတာနိ ကာရဏာနိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပစ္စက္ခဉာဏေန[1] ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝံ ပုစ္ဆန္တော **အညတြေဝ အာဝုသော မုသိလ သဒ္ဓါယာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အညတြေဝါ**တိ သဒ္ဓါဒီနိ ကာရဏာနိ ဌပေတွာ၊ ဝိနာ ဧတေဟိ ကာရဏေဟီတိ အတ္ထော။ **ဘဝနိရောဓော နိဗ္ဗာန**န္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓနိရောဓော နိဗ္ဗာနံ။

တုဏှီ အဟောသီတိ ထေရော ခီဏာသဝေါ၊ အဟံ ပန ခီဏာသဝေါတိ ဝါ န ဝါတိ ဝါ အဝတွာ တုဏှီယေဝ အဟောသိ။ **အာယသ္မာ နာရဒေါ အာယသ္မန္တံ ပဝိဋ္ဌံ ဧတဒဝေါစာ**တိ ကသ္မာ အဝေါစ? သော ကိရ စိန္တေသိ "ဘဝနိရောဓော နိဗ္ဗာနံ နာမာတိ သေခေဟိပိ[2] ဇာနိတဗ္ဗော ပဉှော ဧသ၊ အယံ ပန ထေရော ဣမံ ထေရံ အသေခဘူမိယာ ကာရေတိ[3]၊ ဣမံ ဌာနံ ဇာနာပေဿာမီ"တိ ဧတံ အဝေါစ။

၁-သပစ္စက္ခဉာဏေန (က) ၂-သေခေဟိပိ အသေခေဟိပိ (သျာ) ၃-ကရောတိ (သီ)

Sammappaññāya sudiṭṭhanti saha vipassanāya maggapaññāya suṭṭhu diṭṭhaṁ. **Na camhi arahan**ti anāgāmimagge ṭhitattā arahaṁ na homīti dīpeti. Yaṁ panassa idāni[1] "bhavanirodho nibbānan"ti ñāṇaṁ, taṁ ekūnavīsatiyā paccavekkhaṇañāṇehi vimuttaṁ paccavekkhaṇañāṇaṁ. **Udapāno**ti vīsatiṁsahatthagambhīro pānīyakupo. **Udakavārako**ti udaka-ussiñcanavārako. **Udakanti hi kho ñāṇaṁ assā**ti tīre ṭhitassa olokayato evaṁ ñāṇaṁ bhaveyya. **Na ca kāyena phusitvā**ti udakaṁ pana nīharitvā kāyena phusitvā vihirituṁ na sakkuṇeyya. Udapāne udakadassanaṁ viya hi anāgāmino nibbānadassanaṁ, ghammābhitattapuriso viya anāgāmī, udakavārako viya arahattamaggo, yathā ghammābhitattapuriso udapāne udakaṁ passati, evaṁ anāgāmī paccavekkhaṇañāṇena "upari arahattaphalasamayo[2] nāma atthī"ti jānāti. Yathā pana so puriso udakavārakassa natthitāya udakaṁ, nīharitvā kāyena phusituṁ na labhati, evaṁ anāgāmī arahattamaggassa natthitāya nibbānaṁ ārammaṇaṁ katvā arahattaphalasamāpattiṁ appetvā nisīdituṁ na labhati. . Aṭṭhamaṁ.

9. Upayantisuttavaṇṇanā

69. Navame **upayanto**ti udakavaḍḍhanasamaye upari gacchanto. **Mahānadiyo**ti Gaṅgāyamunādikā mahāsaritāyo. **Upayāpetī**ti upari yāpeti, vaḍḍheti pūretīti attho. **Avijjā upayantī**ti avijjā upari gacchantī saṅkhārānaṁ paccayo bhavituṁ sakkuṇantī. **Saṅkhāre upayāpetī**ti saṅkhāre upari yāpeti vaḍḍheti. Evaṁ sabbapadesu attho veditabbo. **Apayanto**ti apagacchanto osaranto. **Avijjā apayantī**ti avijjā apagacchamānā osaramānā upari saṅkhārānaṁ paccayo bhavituṁ na sakkuṇantīti attho. **Saṅkhāre apayāpetī**ti saṅkhāre apagacchāpeti. Esa nayo sabbapadesu. . Navamaṁ.

10. Susimasuttavaṇṇanā

70. Dasame **garukato**ti sabbehi devamanussehi pāsāṇacchattaṁ viya cittena garukato. **Mānito**ti manena piyāyito. **Pūjito**ti

1. Idaṁ (Sī) 2. Arahattaphalābhisamayo (Sī)

သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌန္တိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ သုဋ္ဌု ဒိဋ္ဌံ။ **န စမှိ အရဟန္တိ** အနာဂါမိမဂ္ဂေ ဌိတတ္တာ အရဟံ န ဟောမီတိ ဒီပေတိ။ ယံ ပနဿ ဣဒါနိ[၁] "ဘဝနိရောဓော နိဗ္ဗာန"န္တိ ဉာဏံ၊ တံ ဧကူနဝီသတိယာ ပစ္စဝေက္ခဏ-ဉာဏေဟိ ဝိမုတ္တံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ **ဥဒပါနော**တိ ဝီသတိံသဟတ္ထဂမ္ဘီရော ပါနီယကူပေါ။ **ဥဒကဝါရကော**တိ ဥဒကဥဿိဉ္စနဝါရကော။ **ဥဒကန္တိ ဟိ ခေါ ဉာဏံ အဿာ**တိ တီရေ ဌိတဿ ဩလောကယတော ဧဝံ ဉာဏံ ဘဝေယျ။ **န စ ကာယေန ဖုသိတွာ**တိ ဥဒကံ ပန နီဟရိတွာ ကာယေန ဖုသိတွာ ဝိဟရိတုံ န သက္ကုဏေယျ။ ဥဒပါနေ ဥဒကဒဿနံ ဝိယ ဟိ အနာဂါမိနော နိဗ္ဗာနဒဿနံ၊ ဃမ္မာဘိတတ္တပုရိသော ဝိယ အနာဂါမီ၊ ဥဒကဝါရကော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ ယထာ ဃမ္မာဘိတတ္တပုရိသော ဥဒပါနေ ဥဒကံ ပဿတိ၊ ဧဝံ အနာဂါမီ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန "ဥပရိ အရဟတ္တဖလသမယော[၂] နာမ အတ္ထီ"တိ ဇာနာတိ။ ယထာ ပန သော ပုရိသော ဥဒကဝါရကဿ နတ္ထိတာယ ဥဒကံ နီဟရိတွာ ကာယေန ဖုသိတုံ န လဘတိ၊ ဧဝံ အနာဂါမီ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ နတ္ထိတာယ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒိတုံ န လဘတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဥပယန္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၉။ နဝမေ **ဥပယန္တော**တိ ဥဒကဝဍ္ဎနသမယေ ဥပရိ ဂစ္ဆန္တော။ **မဟာ-နဒိယော**တိ ဂင်္ဂါယမုနာဒိကာ မဟာသရိတာယော။ **ဥပယာပေတီ**တိ ဥပရိ ယာပေတိ၊ ဝဍ္ဎေတိ ပူရေတီတိ အတ္ထော။ **အဝိဇ္ဇာ ဥပယန္တီ**တိ အဝိဇ္ဇာ ဥပရိ ဂစ္ဆန္တီ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယော ဘဝိတုံ သက္ကုဏန္တီ။ **သင်္ခါရေ ဥပယာပေတီ**တိ သင်္ခါရေ ဥပရိ ယာပေတိ ဝဍ္ဎေတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အပယန္တော**တိ အပဂစ္ဆန္တော ဩသရန္တော။ **အဝိဇ္ဇာ အပယန္တီ**တိ အဝိဇ္ဇာ အပဂစ္ဆမာနာ ဩသရမာနာ ဥပရိ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယော ဘဝိတုံ န သက္ကုဏန္တီတိ အတ္ထော။ **သင်္ခါရေ အပယာပေတီ**တိ သင်္ခါရေ အပဂစ္ဆာပေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ ။နဝမံ။

၁၀-သုသိမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၀။ ဒသမေ **ဂရုကတော**တိ သဗ္ဗေဟိ ဒေဝမနုဿေဟိ ပါသာဏစ္ဆတ္တံ ဝိယ စိတ္တေန ဂရုကတော။ **မာနိတော**တိ မနေန ပိယာယိတော။ **ပူဇိတော**တိ

၁-ဣဒံ (သီ) ၂-အရဟတ္တဖလာဘိသမယော (သီ)

catupaccayapūjāya pūjito. **Apacito**ti nīcavuttikaraṇena apacito. Satthāraṁ hi disvā manussā hatthikkhandhādīhi otaranti maggaṁ denti, aṁsakūṭato sāṭakaṁ apanenti, āsanato vuṭṭhahanti vandanti. Evaṁ so tehi apacito nāma hoti. **Susimo**ti evaṁnāmako vedaṅgesu kusalo paṇḍitaparibbājako. **Ehi tvan**ti tesaṁ kira etadahosi "samaṇo Gotamo na jātigottādīni āgamma lābhaggappatto jāto, kaviseṭṭho panesa uttamakavitāya sāvakānaṁ ganthaṁ bandhitvā deti, taṁ te uggaṇhitvā upaṭṭhākānaṁ upanisinnakathampi anumodanampi sarabhaññampīti evamādīni kathenti, te tesaṁ pasannā lābhaṁ upasaṁharanti. Sace mayaṁ yaṁ samaṇo Gotamo jānāti, tato thokaṁ jāneyyāma, attano samayaṁ tattha pakkhipitvā mayampi upaṭṭhākānaṁ katheyyāma, tato etehi lābhitarā bhaveyyāma. Ko nu kho samaṇassa Gotamassa santike pabbajitvā khippameva uggaṇhituṁ sakkhissatī"ti. Te evaṁ cintetvā "Susimo paṭibalo"ti disvā taṁ upasaṅkamitvā evamāhaṁsu.

Yenāyasmā Ānando tenupasaṅkamīti kasmā upasaṅkami? Evaṁ kirassa ahosi "kassa nu kho santikaṁ gantvā ahaṁ imaṁ dhammaṁ khippaṁ laddhuṁ sakkhissāmī"ti. Tato cintesi "samaṇo Gotamo garu tejussado niyamamanuyutto, na sakkā akāle upasaṅkamituṁ, aññepi bahū khattiyādayo samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamanti, tasmimpi samaye na sakkā upasaṅkamituṁ. Sāvakesupissa Sāriputto mahāpañño vipassanālakkhaṇamhi etadagge ṭhapito, Mahāmoggallāno samādhilakkhaṇasmiṁ etadagge ṭhapito, Mahākassapo dhutaṅgadharesu, Anuruddho dibbacakkhukesu, Puṇṇo Mantāṇiputto dhammakathikesu, Upālitthero vinayadharesu etadagge ṭhapito, ayaṁ pana Ānando bahussuto Tipiṭakadharo, Satthāpissa tattha tattha kathitaṁ dhammaṁ āharitvā katheti, pañcasu ṭhānesu etadagge ṭhapito, aṭṭhannaṁ varānaṁ lābhī, catūhi acchariyabbhutadhammehi samannāgato, tassa samīpaṁ gato[1] khippaṁ dhammaṁ laddhuṁ sakkhissāmī"ti. Tasmā yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami.

---

1. Gate (Sī)

စတုပစ္စယပူဇာယ ပူဇိတော။ **အပစိတော**တိ နီစဝုတ္တိကရဏေန အပစိတော။ သတ္ထာရံ ဟိ ဒိသွာ မနုဿာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓာဒီဟိ ဩတရန္တိ မဂ္ဂံ ဒေန္တိ၊ အံသကူဋတော သာဋကံ အပနေန္တိ၊ အာသနတော ဝုဋ္ဌဟန္တိ ဝန္ဒန္တိ။ ဧဝံ သော တေဟိ အပစိတော နာမ ဟောတိ။ **သုသိမော**တိ ဧဝံနာမကော ဝေဒင်္ဂေသု ကုသလော ပဏ္ဍိတပရိဗ္ဗာဇကော။ **ဧဟိ တွ**န္တိ တေသံ ကိရ ဧတဒဟောသိ "သမဏော ဂေါတမော န ဇာတိဂေါတ္တာဒီနိ အာဂမ္မ လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော ဇာတော၊ ကဝိသေဋ္ဌော ပနေသ ဥတ္တမကဝိတာယ သာဝကာနံ ဂန္ထံ ဗန္ဓိတွာ ဒေတိ၊ တံ တေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဥပဋ္ဌာကာနံ ဥပနိသိန္နကထမ္ပိ အနုမောဒနမ္ပိ သရဘညမ္ပီတိ ဧဝမာဒီနိ ကထေန္တိ၊ တေ တေသံ ပသန္နာ လာဘံ ဥပသံဟရန္တိ။ သစေ မယံ ယံ သမဏော ဂေါတမော ဇာနာတိ၊ တတော ထောကံ ဇာနေယျာမ၊ အတ္တနော သမယံ တတ္ထ ပက္ခိပိတွာ မယမ္ပိ ဥပဋ္ဌာကာနံ ကထေယျာမ၊ တတော ဧတေဟိ လာဘိတရာ ဘဝေယျာမ။ ကော နု ခေါ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ခိပ္ပမေဝ ဥဂ္ဂဏှိတုံ သက္ခိဿတီ"တိ။ တေ ဧဝံ စိန္တေတွာ "သုသိမော ပဋိဗလော"တိ ဒိသွာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟံသု။

ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမီတိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ကဿ နု ခေါ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဟံ ဣမံ ဓမ္မံ ခိပ္ပံ လဒ္ဓုံ သက္ခိဿာမီ"တိ။ တတော စိန္တေသိ "သမဏော ဂေါတမော ဂရု တေဇုဿဒေါ နိယမမနုယုတ္တော၊ န သက္ကာ အကာလေ ဥပသင်္ကမိတုံ၊ အညေပိ ဗဟူ ခတ္တိယာဒယော သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမန္တိ၊ တသ္မိမ္ပိ သမယေ န သက္ကာ ဥပသင်္ကမိတုံ။ သာဝကေသုပိဿ သာရိပုတ္တော မဟာပညော ဝိပဿနာလက္ခဏမှိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော သမာဓိလက္ခဏသ္မိံ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော၊ မဟာကဿပေါ ဓုတင်္ဂဓရေသု၊ အနုရုဒ္ဓေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုကေသု၊ ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော ဓမ္မကထိကေသု၊ ဥပါလိတ္ထေရော ဝိနယဓရေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော၊ အယံ ပန အာနန္ဒော ဗဟုဿုတော တိပိဋကဓရော၊ သတ္ထာပိဿ တတ္ထ တတ္ထ ကထိတံ ဓမ္မံ အာဟရိတွာ ကထေတိ၊ ပဉ္စသု ဌာနေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော၊ အဋ္ဌန္နံ ဝရာနံ လာဘီ၊ စတူဟိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော၊ တဿ သမီပံ ဂတော[၁] ခိပ္ပံ ဓမ္မံ လဒ္ဓုံ သက္ခိဿာမီ"တိ။ တသ္မာ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမိ။

၁-ဂတေ (သီ)

Yena Bhagavā tenupasaṅkamīti kasmā sayaṁ apabbājetvā upasaṅkami? Evaṁ kirassa ahosi “ayaṁ titthiyasamaye pāṭiyekko ‘ahaṁ Satthā’ti paṭijānanto carati, pabbajitvā sāsanassa alābhāyapi parisakkeyya. Na kho panassāhaṁ ajjhāsayaṁ ājānāmi, Satthā jānissatī”ti. Tasmā taṁ ādāya Bhagavā tenupasaṅkami. **Tenahānanda susimaṁ pabbājethā**ti[1] Satthā kira cintesi “ayaṁ paribbājako titthiyasamaye ‘ahaṁ pāṭiyekko Satthā’ti paṭijānamāno carati, ‘idha maggabrahmacariyaṁ carituṁ icchāmī’ti kira vadati, kiṁ nu kho mayi pasanno, udāhu mayhaṁ sāvakesu, udāhu mayhaṁ vā mama sāvakānaṁ vā dhammakathāya pasanno”ti. Athassa ekaṭṭhānepi pasādābhāvaṁ ñatvā “ayaṁ mama sāsane dhammaṁ thenessāmīti pabbajati, itissa āgamanaṁ aparisuddhaṁ, nipphatti nu kho kīdisā”ti olokento “kiñcāpi ‘dhammaṁ thenessāmī’ti pabbajati, katipāheneva pana ghaṭetvā arahattaṁ gaṇhissatī”ti ñatvā “tenahānanda Susimaṁ pabbājethā”ti[1] āha.

Aññā byākatā hotīti te kirabhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā temāsaṁ vassaṁ vasantā tasmiṁyeva antotemāse ghaṭentā vāyamantā arahattaṁ paṭilabhiṁsu. Te “paṭiladdhaguṇaṁ Satthu ārocessāmā”ti pavāritapavāraṇā[2] senāsanaṁ saṁsāmetvā Satthu santikaṁ āgantvā attano paṭiladdhaguṇaṁ ārocesuṁ. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Aññā**ti arahattassa nāmaṁ. **Byākatā**ti ārocitā. **Assosī**ti so kira ohitasoto[3] hutvā tesaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ ṭhitaṭṭhānaṁ gacchati taṁ taṁ kathaṁ suṇitukāmo. **Yena te bhikkhū tenupasaṅkamī**ti kasmā upasaṅkami? Taṁ kirassa pavattiṁ sutvā etadahosi “aññā nāma imasmiṁ sāsane paramappamāṇaṁ[4] sārabhūtā ācariyamuṭṭhi maññe bhavissati, pucchitvā naṁ jānissāmī”ti. Tasmā upasaṅkami.

Anekavihitanti anekavidhaṁ. **Iddhividhan**ti iddhikoṭṭhāsaṁ. **Āvibhāvaṁ tirobhāvan**ti āvibhāvaṁ gahetvā tirobhāvaṁ, tirobhāvaṁ gahetvā āvibhāvaṁ kātuṁ sakkothāti pucchati. **Tirokuṭṭan**ti parakuṭṭaṁ.

1. Pabbājehīti (Sī)
2. Parisuddhapavāraṇā (Syā)
3. Ohitasotova (Syā)
4. Parimāṇaṁ (Syā)

ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီတိ ကသ္မာ သယံ အပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသင်္ကမိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အယံ တိတ္ထိယသမယေ ပါဋိယေက္ကော ‘အဟံ သတ္ထာ’တိ ပဋိဇာနန္တော စရတိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ သာသနဿ အလာဘာယပိ ပရိသက္ကေယျ။ န ခေါ ပနဿာဟံ အဇ္ဈာသယံ အာဇာနာမိ၊ သတ္ထာ ဇာနိဿတီ”တိ။ တသ္မာ တံ အာဒါယ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ **တေနဟာနန္ဒ သုသိမံ ပဗ္ဗာဇေထာ**တိ[1] သတ္ထာ ကိရ စိန္တေသိ “အယံ ပရိဗ္ဗာဇကော တိတ္ထိယသမယေ ‘အဟံ ပါဋိယေက္ကော သတ္ထာ’တိ ပဋိဇာနမာနော စရတိ၊ ‘ဣဓ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ ဣစ္ဆာမီ’တိ ကိရ ဝဒတိ၊ ကိံ နု ခေါ မယိ ပသန္နော၊ ဥဒါဟု မယှံ သာဝကေသု၊ ဥဒါဟု မယှံ ဝါ မမ သာဝကာနံ ဝါ ဓမ္မကထာယ ပသန္နော”တိ။ အထဿ ဧကဋ္ဌာနေပိ ပသာဒါဘာဝံ ဉတွာ “အယံ မမ သာသနေ ဓမ္မံ ထေနေဿာမီတိ ပဗ္ဗဇတိ၊ ဣတိဿ အာဂမနံ အပရိသုဒ္ဓံ၊ နိပ္ဖတ္တိ နု ခေါ ကီဒိသာ”တိ ဩလောကေန္တော “ကိဉ္စာပိ ‘ဓမ္မံ ထေနေဿာမီ’တိ ပဗ္ဗဇတိ၊ ကတိပါဟေနေဝ ပန ဃဋေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿတီ”တိ ဉတွာ “တေနဟာနန္ဒ သုသိမံ ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ[1] အာဟ။

အညာ ဗျာကတာ ဟောတီတိ တေ ကိရ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ တေမာသံ ဝဿံ ဝသန္တာ တသ္မိံယေဝ အန္တောတေမာသေ ဃဋေန္တာ ဝါယမန္တာ အရဟတ္တံ ပဋိလဘိံသု။ တေ “ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမာ”တိ ပဝါရိတပဝါရဏာ[2] သေနာသနံ သံသာမေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ အတ္တနော ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေသုံ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အညာ**တိ အရဟတ္တဿ နာမံ။ **ဗျာကတာ**တိ အာရောစိတာ။ **အဿောသီ**တိ သော ကိရ ဩဟိတသောတော[3] ဟုတွာ တေသံ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဌိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ တံ တံ ကထံ သုဏိတုကာမော။ **ယေန တေ ဘိက္ခူ တေနုပသင်္ကမီ**တိ ကသ္မာ ဥပသင်္ကမိ? တံ ကိရဿ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဧတဒဟောသိ “အညာ နာမ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပရမပ္ပမာဏံ[4] သာရဘူတာ အာစရိယမုဋ္ဌိ မညေ ဘဝိဿတိ၊ ပုစ္ဆိတွာ နံ ဇာနိဿာမီ”တိ။ တသ္မာ ဥပသင်္ကမိ။

အနေကဝိဟိတန္တိ အနေကဝိဓံ။ **ဣဒ္ဓိဝိဓ**န္တိ ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသံ။ **အာဝိဘာဝံ တိရောဘာဝ**န္တိ အာဝိဘာဝံ ဂဟေတွာ တိရောဘာဝံ, တိရောဘာဝံ ဂဟေတွာ အာဝိဘာဝံ ကာတုံ သက္ကောထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **တိရောကုဋ္ဋ**န္တိ ပရကုဋ္ဋံ။

၁- ပဗ္ဗာဇေဟီတိ (သီ)
၂- ပရိသုဒ္ဓပဝါရဏာ (သျာ)
၃- ဩဟိတသောတောဝ (သျာ)
၄- ပရိမာဏံ (သျာ)

Itarapadadvayepi eseva nayo. **Ummujjanimujjan**ti ummujjanañca nimujjanañca. **Pallaṅkenā**ti, pallaṅkabandhanena. **Kamathā**ti nisīdituṁ vā gantuṁ vā[1] sakkothāti pucchati. **Pakkhī sakuṇo**ti pakkhayutto sakuṇo. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana imassa iddhividhassa, ito paresaṁ dibbasotādīnañca vaṇṇanānayo Visuddhimagge vuttanayena veditabboti.

Santā vimokkhāti aṅgasantatāya ceva ārammaṇasantatāya ca santā āruppavimokkhā. **Kāyena phusitvā**ti nāmakāyena phusitvā paṭilabhitvā. **Paññāvimuttā kho mayaṁ āvuso**ti āvuso mayaṁ nijjhānakā sukkhavipassakā paññāmatteneva vimuttāti dasseti. **Ājāneyyāsi vā tvaṁ āvuso Susima, na vā tvaṁ ājāneyyāsī**ti kasmā evamāhaṁsu? Evaṁ kira nesaṁ ahosi "mayaṁ imassa ajjhāsayaṁ gahetvā kathetuṁ na sakkhissāma, Dasabalaṁ pana pucchitvā nikkaṅkho bhavissatī"ti. **Dhammaṭṭhitiñāṇan**ti vipassanāñāṇaṁ, taṁ paṭhamataraṁ uppajjati. **Nibbāne ñāṇan**ti vipassanāya ciṇṇante pavattamaggañāṇaṁ, taṁ pacchā uppajjati. Tasmā Bhagavā evamāha.

Ājāneyyāsi vāti-ādi kasmā vuttaṁ? Vināpi samādhiṁ evaṁ ñāṇuppattidassanatthaṁ. Idaṁ hi vuttaṁ hoti—Susima maggo vā phalaṁ vā na samādhinissando, na samādhi-ānisaṁso, na samādhissa nipphatti, vipassanāya paneso nissando, vipassanāya ānisaṁso, vipassanāya nipphatti, tasmā jāneyyāsi vā tvaṁ, na vā tvaṁ jāneyyāsi, atha kho dhammaṭṭhitiñāṇaṁ pubbe, pacchā nibbāne ñāṇanti.

Idānissa paṭivedhabhabbataṁ ñatvā teparivaṭṭaṁ dhammadesanaṁ desento[2] **taṁ kiṁ maññasi Susima, rūpaṁ niccaṁ vā aniccaṁ vā**ti-ādimāha. Teparivaṭṭadesanāvasāne pana thero arahattaṁ patto. Idānissa anuyogaṁ āropento **jātipaccayā jarāmaraṇanti Susima passasī**ti-ādimāha. **Api pana tvaṁ Susimā**ti idaṁ kasmā ārabhi? Nijjhānakānaṁ sukkhavipassakabhikkhūnaṁ pākaṭakaraṇatthaṁ. Ayaṁ hettha adhippāyo—na kevalaṁ tvameva nijjhānako sukkhavipassako, etepi bhikkhū evarūpāyevāti. Sesaṁ sabbattha pākaṭamevāti. . Dasamaṁ.

Mahāvaggo sattamo.

1. Gahetuṁ vā (Syā) 2. Dassento (Sī)

ဣတရပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ **ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇန္တိ** ဥမ္မုဇ္ဇနဉ္စ နိမုဇ္ဇနဉ္စ။ **ပလ္လင်္ကေနာ**တိ ပလ္လင်္ကဗန္ဓနေန။ **ကမထာ**တိ နိသီဒိတုံ ဝါ ဂန္တုံ ဝါ[၁] သက္ကောထာတိ ပုစ္ဆတိ။ **ပက္ခီ သကုဏော**တိ ပက္ခယုတ္တော သကုဏော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဣမဿ ဣဒ္ဓိဝိဓဿ, ဣတော ပရေသံ ဒိဗ္ဗသောတာဒီနဉ္စ ဝဏ္ဏနာနယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

သန္တာ ဝိမောက္ခာတိ အင်္ဂသန္တတာယ စေဝ အာရမ္မဏသန္တတာယ စ သန္တာ အာရုပ္ပဝိမောက္ခာ။ **ကာယေန ဖုသိတွာ**တိ နာမကာယေန ဖုသိတွာ ပဋိလဘိတွာ။ **ပညာဝိမုတ္တာ ခေါ မယံ အာဝုသော**တိ အာဝုသော မယံ နိဇ္ဈာနကာ သုက္ခဝိပဿကာ ပညာမတ္တေနေဝ ဝိမုတ္တာတိ ဒဿေတိ။ **အာဇာနေယျာသိ ဝါ တွံ အာဝုသော သုသိမ၊ န ဝါ တွံ အာဇာနေယျာသီ**တိ ကသ္မာ ဧဝမာဟံသု? ဧဝံ ကိရ နေသံ အဟောသိ "မယံ ဣမဿ အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတွာ ကထေတုံ န သက္ခိဿာမ၊ ဒသဗလံ ပန ပုစ္ဆိတွာ နိက္ကင်္ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ။ **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ**န္တိ ဝိပဿနာဉာဏံ၊ တံ ပဌမတရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **နိဗ္ဗာနေ ဉာဏ**န္တိ ဝိပဿနာယ စိဏ္ဏန္တေ ပဝတ္တမဂ္ဂဉာဏံ၊ တံ ပစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဧဝမာဟ။

အာဇာနေယျာသိ ဝါတိအာဒိ ကသ္မာ ဝုတ္တံ? ဝိနာပိ သမာဓိံ ဧဝံ ဉာဏုပ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ ဣဒံ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သုသိမ မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ န သမာဓိနိဿန္ဒော, န သမာဓိအာနိသံသော, န သမာဓိဿ နိပ္ဖတ္တိ၊ ဝိပဿနာယ ပနေသော နိဿန္ဒော, ဝိပဿနာယ အာနိသံသော, ဝိပဿနာယ နိပ္ဖတ္တိ၊ တသ္မာ ဇာနေယျာသိ ဝါ တွံ, န ဝါ တွံ ဇာနေယျာသိ၊ အထ ခေါ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ ပုဗ္ဗေ၊ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏန္တိ။

ဣဒါနိဿ ပဋိဝေဓာဘဗ္ဗတံ ဉတွာ တေပရိဝဋ္ဋံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေန္တော[၂] **တံ ကိံ မညသိ သုသိမ၊ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ**တိအာဒိမာဟ။ တေပရိဝဋ္ဋဒေသနာဝသာနေ ပန ထေရော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဣဒါနိဿ အနုယောဂံ အာရောပေန္တော **ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏန္တိ သုသိမ ပဿသီ**တိအာဒိမာဟ။ **အပိ ပန တွံ သုသိမာ**တိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဘိ? နိဇ္ဈာနကာနံ သုက္ခဝိပဿကဘိက္ခူနံ ပါကဋကရဏတ္ထံ။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—န ကေဝလံ တွမေဝ နိဇ္ဈာနကော သုက္ခဝိပဿကော၊ ဧတေပိ ဘိက္ခူ ဧဝရူပါယေဝါတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋမေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

မဟာဝဂ္ဂေါ သတ္တမော။

၁-ဂဟေတုံ ဝါ (သျာ) ၂-ဒဿေန္တော (သီ)

8. Samaṇabrāhmaṇavagga

1. Jarāmaraṇasuttādivaṇṇanā

71-72. Samaṇabrāhmaṇavagge jarāmaraṇādīsu ekekapadavasena ekekaṁ katvā ekādasa suttāni vuttāni, tāni uttānatthānevāti.

Samaṇabrāhmaṇavaggo aṭṭhamo.

---

9. Antarapeyyāla

1. Satthusuttādivaṇṇanā

73. Ito paraṁ “Satthā pariyesitabbo”ti ādinayappavattā dvādasa antarapeyyālavaggā nāma honti, te sabbepi tathā tathā bujjhanakānaṁ veneyyapuggalānaṁ ajjhāsayavasena vuttā. Tattha **satthā**ti Buddho vā hotu sāvako vā, yaṁ nissāya maggañāṇaṁ labhati, ayaṁ satthā nāma, so pariyesitabbo. **Sikkhā karaṇīyā**ti tividhāpi sikkhā kātabbā. Yogādīsu **yogo**ti payogo. **Chando**ti kattukamyatākusalacchando. **Ussoḷhī**ti sabbasahaṁ adhimattavīriyaṁ. **Appaṭivānī**ti anivattanā. **Ātappan**ti kilesatāpanavīriyameva. **Sātaccan**ti satatakiriyaṁ. **Satī**ti jarāmaraṇādivasena catusaccapariggāhikā sati. **Sampajaññan**ti tādisameva ñāṇaṁ. **Appamādo**ti saccabhāvanāya appamādo. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Antarapeyyālo navamo.

Nidānasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၈-သမဏဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ

၁-ဇရာမရဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၁-၇၂။ သမဏဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ ဇရာမရဏာဒီသု ဧကေကပဒဝသေန ဧကေကံ ကတွာ ဧကာဒသ သုတ္တာနိ ဝုတ္တာနိ၊ တာနိ ဥတ္တာနတ္ထာနေဝါတိ။

သမဏဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေါ အဋ္ဌမော။

၉-အန္တရပေယျာလ

၁-သတ္ထုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၃။ ဣတော ပရံ “သတ္ထာ ပရိယေသိတဗ္ဗော”တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ ဒွါဒသ အန္တရပေယျာလဝဂ္ဂါ နာမ ဟောန္တိ၊ တေ သဗ္ဗေပိ တထာ တထာ ဗုဇ္ဈနကာနံ ဝေနေယျပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တာ။ တတ္ထ **သတ္ထာ**တိ ဗုဒ္ဓေါ ဝါ ဟောတု သာဝကော ဝါ၊ ယံ နိဿာယ မဂ္ဂဉာဏံ လဘတိ၊ အယံ သတ္ထာ နာမ၊ သော ပရိယေသိတဗ္ဗော။ **သိက္ခာ ကရဏီယာ**တိ တိဝိဓာပိ သိက္ခာ ကာတဗ္ဗာ။ ယောဂါဒီသု **ယောဂေါ**တိ ပယောဂေါ။ **ဆန္ဒော**တိ ကတ္တုကမျတာကုသလစ္ဆန္ဒော။ **ဥဿောဠှီ**တိ သဗ္ဗသဟံ အဓိမတ္တဝီရိယံ။ **အပ္ပဋိဝါနီ**တိ အနိဝတ္တနာ။ **အာတပ္ပ**န္တိ ကိလေသတာပနဝီရိယမေဝ။ **သာတစ္စ**န္တိ သတတကိရိယံ။ **သတီ**တိ ဇရာမရဏာဒိဝသေန စတုသစ္စပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ။ **သမ္ပဇည**န္တိ တာဒိသမေဝ ဉာဏံ။ **အပ္ပမာဒေါ**တိ သစ္စဘာဝနာယ အပ္ပမာဒေါ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

အန္တရပေယျာလော နဝမော။

နိဒါနသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Abhisamayasaṁyutta

1. Nakhasikhāsuttavaṇṇanā

74. Abhisamayasaṁyuttassa[1] paṭhame **nakhasikhāyan**ti maṁsaṭṭhānena vimutte nakhagge. Nakhasikhā ca nāma lokiyānaṁ mahatīpi hoti, Satthu pana rattuppalapattakoṭi viya sukhumā. Kathaṁ panettha paṁsu patiṭṭhitoti? Adhiṭṭhānabalena. Bhagavatā hi atthaṁ ñāpetukāmena adhiṭṭhānabalena tattha patiṭṭhāpito. **Satimaṁ kalan**ti mahāpathaviyā paṁsuṁ satakoṭṭhāse katvā tato ekekoṭṭhāsaṁ. Paratopi eseva nayo. **Abhisametāvino**ti paññāya ariyasaccāni abhisametvā ṭhitassa. **Purimaṁ dukkhakkhandhaṁ parikkhīṇaṁ pariyādiṇṇaṁ upanidhāyā**ti etadeva bahutaraṁ dukkhaṁ, yadidaṁ parikkhīṇanti evaṁ paṭhamaṁ vuttaṁ dukkhakkhandhaṁ upanidhāya, ñāṇena taṁ tassa santike ṭhepetvā upaparikkhiyamāneti attho. Katamaṁ panettha purimadukkhaṁ nāma? Yaṁ parikkhīṇaṁ. Katamaṁ pana parikkhīṇaṁ? Yaṁ paṭhamamaggassa abhāvitattā uppajjeyya. Katamaṁ pana upanidhāya? Yaṁ sattasu attabhāvesu apāye aṭṭhamañca paṭisandhiṁ ādiṁ katvā yattha katthaci uppajjeyya, sabbaṁ taṁ parikkhīṇanti veditabbaṁ. **Sattakkhattun**ti satta vāre, sattasu attabhāvesūti attho. **Paramatā**ti idamassa paraṁ pamāṇanti[2] dasseti. **Mahatthiyo**ti mahato atthassa nipphādako. . Paṭhamaṁ.

2. Pokkharaṇīsuttavaṇṇanā

75. Dutiye **pokkharaṇī**ti vāpī. **Ubbedhenā**ti gambhīratāya. **Samatittikā**ti mukhavaṭṭisamā. **Kākapeyyā**ti sakkā hoti tīre ṭhitena kākena pakatiyāpi mukhatuṇḍikaṁ otāretvā pātuṁ. . Dutiyaṁ.

3. Saṁbhejja-udakasuttādivaṇṇanā

76-77. Tatiye **yatthimā**ti yasmiṁ sambhijjaṭṭhāne imā. **Saṁsandandhī**ti samāgantvā sandanti. **Samentī**ti samāgacchanti. **Dve vāti vā**ti dve vā tīṇi vā. **Udakaphusitānī**ti udakabindūni. **Saṁbhejja-udakan**ti aññāhi nadīhi saddhiṁ sambhinnaṭṭhāne udakaṁ. Catutthaṁ uttānatthameva. . Tatiyacatutthāni.

---

1. Abhisamayavaggassa (Sī, Syā)
2. Parimāṇanti (Sī)

၂-အဘိသမယသံယုတ္တ

၁-နခသိခါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၄။ အဘိသမယသံယုတ္တဿ[၁] ပဌမေ **နခသိခါယ**န္တိ မံသဋ္ဌာနေန ဝိမုတ္တေ နခဂ္ဂေ။ နခသိခါ စ နာမ လောကိယာနံ မဟတီပိ ဟောတိ၊ သတ္ထု ပန ရတ္တုပ္ပလပတ္တကောဋိ ဝိယ သုခုမာ။ ကထံ ပနေတ္ထ ပံသု ပတိဋ္ဌိတောတိ? အဓိဋ္ဌာနဗလေန။ ဘဂဝတာ ဟိ အတ္ထံ ဉာပေတုကာမေန အဓိဋ္ဌာနဗလေန တတ္ထ ပတိဋ္ဌာပိတော။ **သတိမံ ကလ**န္တိ မဟာပထဝိယာ ပံသုံ သတကောဋ္ဌာသေ ကတွာ တတော ဧကေကောဋ္ဌာသံ။ ပရတောပိ ဧသေဝ နယော။ **အဘိသမေတာဝိနော**တိ ပညာယ အရိယသစ္စာနိ အဘိသမေတွာ ဌိတဿ။ **ပုရိမံ ဒုက္ခက္ခန္ဓံ ပရိက္ခီဏံ ပရိယာဒိဏ္ဏံ ဥပနိဓာယာ**တိ ဧတဒေဝ ဗဟုတရံ ဒုက္ခံ၊ ယဒိဒံ ပရိက္ခီဏန္တိ ဧဝံ ပဌမံ ဝုတ္တံ ဒုက္ခက္ခန္ဓံ ဥပနိဓာယ၊ ဉာဏေန တံ တဿ သန္တိကေ ဌပေတွာ ဥပပရိက္ခိယမာနေတိ အတ္ထော။ ကတမံ ပနေတ္ထ ပုရိမဒုက္ခံ နာမ? ယံ ပရိက္ခီဏံ။ ကတမံ ပန ပရိက္ခီဏံ? ယံ ပဌမမဂ္ဂဿ အဘာဝိတတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ကတမံ ပန ဥပနိဓာယ? ယံ သတ္တသု အတ္တဘာဝေသု အပါယေ အဋ္ဌမဉ္စ ပဋိသန္ဓိံ အာဒိံ ကတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သဗ္ဗံ တံ ပရိက္ခီဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **သတ္တက္ခတ္တု**န္တိ သတ္တ ဝါရေ၊ သတ္တသု အတ္တဘာဝေသူတိ အတ္ထော။ **ပရမတာ**တိ ဣဒမဿ ပရံ ပမာဏန္တိ[၂] ဒဿေတိ။ **မဟတ္ထိယော**တိ မဟတော အတ္ထဿ နိပ္ဖာဒကော။ ။ပဌမံ။

၂-ပေါက္ခရဏီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၅။ ဒုတိယေ **ပေါက္ခရဏီ**တိ ဝါပီ။ **ဥဗ္ဗေဓေနာ**တိ ဂမ္ဘီရတာယ။ **သမတိတ္တိကာ**တိ မုခဝဋ္ဋိသမာ။ **ကာကပေယျာ**တိ သက္ကာ ဟောတိ တီရေ ဌိတေန ကာကေန ပကတိယာပိ မုခတုဏ္ဍိကံ ဩတာရေတွာ ပါတုံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-သံဘေဇ္ဇဥဒကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၆-၇၇။ တတိယေ **ယတ္ထိမာ**တိ ယသ္မိံ သမ္ဘိဇ္ဇဋ္ဌာနေ ဣမာ။ **သံသန္ဒန္တီ**တိ သမာဂန္တွာ သန္ဒန္တိ။ **သမေန္တီ**တိ သမာဂစ္ဆန္တိ။ **ဒွေ ဝါ တိ ဝါ**တိ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ။ **ဥဒကဖုသိတာနီ**တိ ဥဒကဗိန္ဒူနိ။ **သံဘေဇ္ဇဥဒက**န္တိ အညာဟိ နဒီဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ဘိန္နဋ္ဌာနေ ဥဒကံ။ စတုတ္ထံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ ။တတိယစတုတ္ထာနိ။

၁-အဘိသမယဝဂ္ဂဿ (သီ၊ သျာ)
၂-ပရိမာဏန္တိ (သီ)

5. Pathavīsuttādivaṇṇanā

78-84. Pañcame **mahāpathaviyā**ti cakkavāḷabbhantarāya mahāpathaviyā uddharitvā. **Kolaṭṭhimattiyo**ti padaraṭṭhipamāṇā. **Guḷikā**ti mattikaguḷikā. **Upanikkhipeyyā**ti ekasmiṁ ṭhāne ṭhapeyya. Chaṭṭhādīsu vuttanayeneva attho veditabbo. Pariyosāne pana **aññatitthiyasamaṇabrāhmaṇaparibbājakānaṁ adhigamo**ti bāhirakānaṁ sabbopi guṇādhigamo paṭhamamaggena adhigataguṇānaṁ satabhāgampi sahassabhāgampi satasahassabhāgampi na upagacchatīti. . Pañcamādīni.

Abhisamayasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၅-ပထဝီသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၈-၈၄။ ပဉ္စမေ **မဟာပထဝိယာ**တိ စက္ကဝါဠဗ္ဘန္တရာယ မဟာပထဝိယာ ဥဒ္ဓရိတွာ။ **ကောလဋ္ဌိမတ္တိယော**တိ ပဒရဋ္ဌိပမာဏာ။ **ဂုဠိကာ**တိ မတ္တိကဂုဠိကာ။ **ဥပနိက္ခိပေယျာ**တိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဌပေယျ။ ဆဋ္ဌာဒီသု ဝုတ္တနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပရိယောသာနေ ပန **အညတိတ္ထိယသမဏဗြာဟ္မဏပရိဗ္ဗာဇကာနံ အဓိဂမော**တိ ဗာဟိရကာနံ သဗ္ဗောပိ ဂုဏာဓိဂမော ပဌမမဂ္ဂေန အဓိဂတဂုဏာနံ သတဘာဂမ္ပိ သဟဿဘာဂမ္ပိ သတသဟဿဘာဂမ္ပိ န ဥပဂစ္ဆတီတိ။ ။ပဉ္စမာဒီနိ။

အဘိသမယသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

3. Dhātusaṁyutta

1. Nānattavagga

1. Dhātunānattasuttavaṇṇanā

85. Dhātusaṁyuttassa[1] paṭhame nissattaṭṭhasuññataṭṭhasaṅkhātena sabhāvaṭṭhena dhātūti laddhanāmānaṁ dhammānaṁ nānāsabhāvo **dhātunānattaṁ. Cakkhudhātū**ti-ādīsu cakkhupasādo cakkhudhātu, rūpārammaṇaṁ rūpadhātu, cakkhupassadavatthukaṁ cittaṁ cakkhuviññāṇadhātu. Sotapasādo sotadhātu, saddārammaṇaṁ saddadhātu, sotapasādavatthukaṁ cittaṁ sotaviññāṇadhātu. Ghānapasādo ghānadhātu, gandhārammaṇaṁ gandhadhātu, ghānapasādavatthukaṁ cittaṁ ghānaviññāṇadhātu. Jivhāpasādo jivhādhātu, rasārammaṇaṁ rasadhātu, jivhāpasādavatthūkaṁ cittaṁ jivhāviññāṇadhātu. Kāyapasādo kāyadhātu, phoṭṭhabbārammaṇaṁ phoṭṭhabbadhātu, kāyapasādavatthukaṁ cittaṁ kāyaviññāṇadhātu. Tisso manodhātuyo manodhātu, vedanādayo tayo khandhā sukhumarūpāni nibbānañca dhammadhātu, sabbampi manoviññāṇaṁ manoviññāṇadhātūti. Ettha ca soḷasa dhātuyo kāmāvacarā, avasāne dve catubhūmikāti. . Paṭhamaṁ.

2. Phassanānattasuttavaṇṇanā

86. Dutiye **uppajjati phassanānattan**ti nānāsabhāvo phasso uppajjati. Tattha cakkhusamphassādayo cakkhuviññāṇādisampayuttā, manosamphasso manodvāre paṭhamajavanasampayutto, tasmā **manodhātuṁ paṭiccā**ti manodvārāvajjanaṁ kiriyāmanoviññāṇadhātuṁ paṭicca paṭhamajavanasamphasso uppajjatīti ayamettha attho. . Dutiyaṁ.

3. Nophassanānattasuttavaṇṇanā

87. Tatiye **no manosamphassaṁ paṭicca uppajjati manodhātū**ti manodvāre paṭhamajavanasampayuttaṁ phassaṁ paṭicca āvajjanakiriyāmanoviññāṇadhātu no uppajjatīti evamattho daṭṭhabbo. . Tatiyaṁ.

---

1. Nānattavaggassa (Syā, Ka)

၃-ဓာတုသံယုတ္တံ

၁-နာနတ္တဝဂ္ဂ

၁-ဓာတုနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၅။ ဓာတုသံယုတ္တဿ[၁] ပဌမေ နိဿတ္တဋ္ဌသုညတဋ္ဌသင်္ခါတေန သဘာဝဋ္ဌေန ဓာတူတိ လဒ္ဓနာမာနံ ဓမ္မာနံ နာနာသဘာဝေါ **ဓာတုနာနတ္တံ။ စက္ခုဓာတူတိ**အာဒီသု စက္ခုပသာဒေါ စက္ခုဓာတု၊ ရူပါရမ္မဏံ ရူပဓာတု၊ စက္ခုပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ စက္ခုဝိညာဏဓာတု။ သောတပသာဒေါ သောတဓာတု၊ သဒ္ဒါရမ္မဏံ သဒ္ဒဓာတု၊ သောတပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ သောတဝိညာဏဓာတု။ ဃာနပသာဒေါ ဃာနဓာတု၊ ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဂန္ဓဓာတု၊ ဃာနပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ဃာနဝိညာဏဓာတု။ ဇိဝှါပသာဒေါ ဇိဝှါဓာတု၊ ရသာရမ္မဏံ ရသဓာတု၊ ဇိဝှါပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ဇိဝှါဝိညာဏဓာတု။ ကာယပသာဒေါ ကာယဓာတု၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု၊ ကာယပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ကာယဝိညာဏဓာတု။ တိဿော မနောဓာတုယော မနောဓာတု၊ ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ သုခုမရူပါနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဓမ္မဓာတု၊ သဗ္ဗမ္ပိ မနောဝိညာဏံ မနောဝိညာဏဓာတူတိ။ ဧတ္ထ စ သောဠသ ဓာတုယော ကာမာဝစရာ၊ အဝသာနေ ဒွေ စတုဘူမိကာတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဖဿနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၆။ ဒုတိယေ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဖဿနာနတ္တန္တိ** နာနာသဘာဝေါ ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ စက္ခုသမ္ဖဿာဒယော စက္ခုဝိညာဏာဒိသမ္ပယုတ္တာ၊ မနောသမ္ဖဿော မနောဒွါရေ ပဌမဇဝနသမ္ပယုတ္တော၊ တသ္မာ **မနောဓာတုံ ပဋိစ္စာ**တိ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ ကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတုံ ပဋိစ္စ ပဌမဇဝနသမ္ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ။ဒုတိယံ။

၃-နောဖဿနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၇။ တတိယေ **နော မနောသမ္ဖဿံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဓာတူ**တိ မနောဒွါရေ ပဌမဇဝနသမ္ပယုတ္တံ ဖဿံ ပဋိစ္စ အာဝဇ္ဇနကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတု နော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ။တတိယံ။

၁-နာနတ္တဝဂ္ဂဿ (သျာ၊ က)

4. Vedanānānattasuttavaṇṇanā

88. Catutthe **cakkhusamphassajā vedanā**ti sampaṭicchanamanodhātuto paṭṭhāya sabbāpi tasmiṁ dvāre vedanā vatteyyuṁ, nibbattiphāsukatthaṁ[1] pana anantaraṁ sampaṭicchanavedanameva gahetuṁ vaṭṭatīti vuttaṁ. **Manosamphassaṁ paṭiccā**ti manodvāre āvajjanasamphassaṁ paṭicca paṭhamajavanavedanā, paṭhamajavanasamphassaṁ paṭicca dutiyajavanavedanāti ayamadhippāyo. . Catutthaṁ.

5. Dutiyavedanānānattasuttavaṇṇanā

89. Pañcame tatiyacatutthesu vuttanayāva ekato katvā desitāti. Iti dutiyādīsu catūsu suttesu manodhātuṁ manodhātūti agahetvā manodvārāvajjanaṁ manodhātūti gahitaṁ. Sabbāni cetāni tathā tathā kathite bujjhanakānaṁ ajjhāsayena desitāni. Ito paresupi eseva nayo. . Pañcamaṁ.

6. Bāhiradhātunānattasuttavaṇṇanā

90. Chaṭṭhe pana pañca dhātuyo kāmāvacarā, dhammadhātu catubhūmikāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Saññānānattasuttavaṇṇanā

91. Sattame **rūpadhātū**ti āpāthe patitaṁ[2] attano vā parassa vā sāṭakaveṭhanādivatthukaṁ rūpārammaṇaṁ. **Rūpasaññā**ti cakkhuviññāṇasampayuttā saññā[3]. **Rūpasaṅkappo**ti sampaṭicchānādīhi tīhi cittehi[4] sampayutto saṅkappo. **Rūpacchando**ti rūpe chandikataṭṭhena chando. **Rūpapariḷāho**ti rūpe anuḍahanaṭṭhena pariḷāho. **Rūpapariyesanā**ti pariḷāhe uppanne sandiṭṭhasambhatte gahetvā tassa rūpassa paṭilābhatthāya pariyesanā. Ettha ca saññāsaṅkappachandā ekajavanavārepi nānājavanavārepi labbhanti, pariḷāhapariyesanā pana nānājavanavāreyeva labbhantīti. **Evaṁ kho bhikkhave dhātunānattan**ti ettha ca evaṁ rūpādinānāsabhāvaṁ dhātuṁ paṭicca rūpasaññādinānāsabhāvasaññā uppajjatīti iminā nayena attho veditabbo. . Sattamaṁ.

---

1. Nipphattiphāsukatthaṁ (Sī)
2. Ṭhitaṁ (Sī, Syā)
3. Rūpasaññā (Syā)
4. Tīhi (Sī)

၄-ဝေဒနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၈။ စတုတ္ထေ **စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ**တိ သမ္ပဋိစ္ဆနမနောဓာတုတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗာပိ တသ္မိံ ဒွါရေ ဝေဒနာ ဝတ္တေယျုံ၊ နိဗ္ဗတ္တိဖာသုကတ္ထံ[1] ပန အနန္တရံ သမ္ပဋိစ္ဆနဝေဒနမေဝ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝုတ္တံ။ **မနောသမ္ဖဿံ ပဋိစ္စာ**တိ မနောဒွါရေ အာဝဇ္ဇနသမ္ဖဿံ ပဋိစ္စ ပဌမဇဝနဝေဒနာ၊ ပဌမဇဝနသမ္ဖဿံ ပဋိစ္စ ဒုတိယဇဝနဝေဒနာတိ အယမဓိပ္ပါယော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဒုတိယဝေဒနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၉။ ပဉ္စမေ တတိယစတုတ္ထေသု ဝုတ္တနယာဝ ဧကတော ကတွာ ဒေသိတာတိ။ ဣတိ ဒုတိယာဒီသု စတူသု သုတ္တေသု မနောဓာတုံ မနောဓာတူတိ အဂဟေတွာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ မနောဓာတူတိ ဂဟိတံ။ သဗ္ဗာနိ စေတာနိ တထာ တထာ ကထိတေ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဒေသိတာနိ။ ဣတော ပရေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဗာဟိရဓာတုနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၀။ ဆဋ္ဌေ ပန ပဉ္စ ဓာတုယော ကာမာဝစရာ၊ ဓမ္မဓာတု စတုဘူမိကာတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-သညာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၁။ သတ္တမေ **ရူပဓာတူ**တိ အာပါထေ ပတိတံ[2] အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ သာတကဝေဌနာဒိဝတ္ထုကံ ရူပါရမ္မဏံ။ **ရူပသညာ**တိ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာ သညာ[3]။ **ရူပသင်္ကပ္ပေါ**တိ သမ္ပဋိစ္ဆနာဒီဟိ တီဟိ စိတ္တေဟိ[4] သမ္ပယုတ္တော သင်္ကပ္ပေါ။ **ရူပစ္ဆန္ဒော**တိ ရူပေ ဆန္ဒိကတဋ္ဌေန ဆန္ဒော။ **ရူပပရိဠာဟော**တိ ရူပေ အနုဍဟနဋ္ဌေန ပရိဠာဟော။ **ရူပပရိယေသနာ**တိ ပရိဠာဟေ ဥပ္ပန္နေ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တေ ဂဟေတွာ တဿ ရူပဿ ပဋိလာဘတ္ထာယ ပရိယေသနာ။ ဧတ္ထ စ သညာသင်္ကပ္ပဆန္ဒာ ဧကဇဝနဝါရေပိ နာနာဇဝနဝါရေပိ လဗ္ဘန္တိ၊ ပရိဠာဟပရိယေသနာ ပန နာနာဇဝနဝါရေယေဝ လဗ္ဘန္တီတိ။ **ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဓာတုနာနတ္တ**န္တိ ဧတ္ထ စ ဧဝံ ရူပါဒိနာနာသဘာဝံ ဓာတုံ ပဋိစ္စ ရူပသညာဒိနာနာသဘာဝသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဣမိနာ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။သတ္တမံ။

၁-နိပ္ဖတ္တိဖာသုကတ္ထံ (သီ) ၂-ဌိတံ (သီ၊ သျာ) ၃-ရူပသညာ (သျာ) ၄-တီဟိ (သီ)

8. Nopariyesanānānattasuttavaṇṇanā

92. Aṭṭhame **no dhammapariyesanaṁ paṭicca uppajjati dhammapariḷāho**ti evaṁ āgataṁ paṭisedhamattameva nānaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Bāhiraphassanānattasuttādivaṇṇanā

93-94. Navame **uppajjati rūpasaññā**ti vuttappakāre ārammaṇe uppajjati saññā. **Rūpasaṅkappo**ti tasmiṁ yeva ārammaṇe tīhi cittehi sampayuttasaṅkappo. **Rūpasamphasso**ti tadevārammaṇaṁ phusamāno **phasso. Vedanā**ti tadeva ārammaṇaṁ anubhavamānā vedanā. Chandādayo vuttanayāva. **Rūpalābho**ti pariyesitvā laddhaṁ saha taṇhāya ārammaṇaṁ "rūpalābho"ti vuttaṁ. Ayaṁ tāva sabbasaṅgāhikanayo ekasmiṁ yevārammaṇe sabbadhammānaṁ uppattivasena vutto. Aparo āgantukārammaṇamissako hoti—rūpasaññā rūpasaṅkappo phasso vedanāti ime tāva cattāro dhammā dhuvaparibhoge nibaddhārammaṇe honti. Nibaddhārammaṇaṁ hi iṭṭhaṁ kantaṁ manāpaṁ piyaṁ yaṁkiñci viya upaṭṭhāti, āgantukārammaṇaṁ pana yaṁkiñci samānampi khobhetvā tiṭṭhati.

Tatridaṁ vatthu—eko kira amaccaputto gāmiyehi parivārito gāmamajjhe ṭhatvā kammaṁ karoti. Tasmiñcassa samaye upāsikā nadiṁ gantvā nhatvā alaṅkatapaṭiyattā dhātigaṇaparivutā gehaṁ gacchati. So dūrato disvā "āgantukamātugāmo bhavissatī"ti saññaṁ uppādetvā "gaccha bhaṇe jānāhi, kā esā"ti purisaṁ peseti. So gantvā taṁ disvā paccāgato "kā esā"ti puṭṭho yathāsabhāvaṁ ārocesi. Evaṁ āgantukārammaṇaṁ khobheti. Tasmiṁ uppanno chando rūpacchando nāma, tadeva ārammaṇaṁ katvā uppanno pariḷāho rūpapariḷāho nāma, sahāye gaṇhitvā tassa pariyesanaṁ rūpapariyesanā nāma, pariyesitvā laddhaṁ saha taṇhāya ārammaṇaṁ rūpalābho nāma.

Uruvalliyavāsī[1] Cūḷatissatthero panāha—"kiñcāpi Bhagavatā phassavedanā Pāḷiyā majjhe gahitā, Pāḷiṁ pana parivaṭṭetvā vuttappakāre ārammaṇe uppannā saññā rūpasaññā, tasmiṁyeva saṅkappo rūpasaṅkappo

1. Uruvelāyavāsī (Sī, Syā, Ka)

၈-နောပရိယေသနာနာနတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၂။ အဋ္ဌမေ **နော ဓမ္မပရိယေသနံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မပရိဠာဟော**တိ ဧဝံ အာဂတံ ပဋိသေဓမတ္တမေဝ နာနံ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဗာဟိရဖဿနာနတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၉၃-၉၄။ နဝမေ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ ရူပသညာ**တိ ဝုတ္တပ္ပကာရေ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သညာ။ **ရူပသင်္ကပ္ပေါ**တိ တသ္မိံယေဝ အာရမ္မဏေ တီဟိ စိတ္တေဟိ သမ္ပယုတ္တသင်္ကပ္ပေါ။ **ရူပသမ္ဖဿော**တိ တဒေဝါရမ္မဏံ ဖုသမာနော **ဖဿော။ ဝေဒနာ**တိ တဒေဝ အာရမ္မဏံ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာ။ ဆန္ဒာဒယော ဝုတ္တနယာဝ။ **ရူပလာဘော**တိ ပရိယေသိတွာ လဒ္ဓံ သဟ တဏှာယ အာရမ္မဏံ "ရူပလာဘော"တိ ဝုတ္တံ။ အယံ တာဝ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကနယော ဧကသ္မိံယေဝါရမ္မဏေ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ဝုတ္တော။ အပရော အာဂန္တုကာရမ္မဏမိဿကော ဟောတိ—ရူပသညာ ရူပသင်္ကပ္ပေါ ဖဿော ဝေဒနာတိ ဣမေ တာဝ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဓုဝပရိဘောဂေ နိဗဒ္ဓါရမ္မဏေ ဟောန္တိ။ နိဗဒ္ဓါရမ္မဏံ ဟိ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ ပိယံ ယံကိဉ္စိ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ အာဂန္တုကာရမ္မဏံ ပန ယံကိဉ္စိ သမာနမ္ပိ ခေါဘေတွာ တိဋ္ဌတိ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ အမစ္စပုတ္တော ဂါမိယေဟိ ပရိဝါရိတော ဂါမမဇ္ဈေ ဌတွာ ကမ္မံ ကရောတိ။ တသ္မိဉ္စဿ သမယေ ဥပါသိကာ နဒိံ ဂန္တွာ နှာတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ဓာတိဂဏပရိဝုတာ ဂေဟံ ဂစ္ဆတိ။ သော ဒူရတော ဒိသွာ "အာဂန္တုကမာတုဂါမော ဘဝိဿတီ"တိ သညံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ဂစ္ဆ ဘဏေ ဇာနာဟိ၊ ကာ ဧသာ"တိ ပုရိသံ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ ပစ္စာဂတော "ကာ ဧသာ"တိ ပုဋ္ဌော ယထာသဘာဝံ အာရောစေသိ။ ဧဝံ အာဂန္တုကာရမ္မဏံ ခေါဘေတိ။ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နော ဆန္ဒော ရူပစ္ဆန္ဒော နာမ၊ တဒေဝ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နော ပရိဠာဟော ရူပပရိဠာဟော နာမ၊ သဟာယေ ဂဏှိတွာ တဿ ပရိယေသနံ ရူပပရိယေသနာ နာမ၊ ပရိယေသိတွာ လဒ္ဓံ သဟ တဏှာယ အာရမ္မဏံ ရူပလာဘော နာမ။

ဥရုဝလ္လိယဝါသီ[1] စူဠတိဿတ္ထေရော ပနာဟ—"ကိဉ္စာပိ ဘဂဝတာ ဖဿဝေဒနာ ပါဠိယာ မဇ္ဈေ ဂဟိတာ၊ ပါဠိံ ပန ပရိဝတ္တေတွာ ဝုတ္တပ္ပကာရေ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ရူပသညာ၊ တသ္မိံယေဝ သင်္ကပ္ပေါ ရူပသင်္ကပ္ပေါ

၁-ဥရုဝေလာယဝါသီ (သီ၊ သျာ၊ က)

tasmiṁ chando rūpacchando, tasmiṁ pariḷāho rūpapariḷāho, tasmiṁ pariyesanā rūpapariyesanā, pariyesitvā laddhaṁ saha taṇhāya ārammaṇaṁ rūpalābho. Evaṁ laddhārammaṇe pana phusanaṁ phasso, anubhavanaṁ vedanā. Rūpasamphasso rūpasamphassajā vedanāti idaṁ dvayaṁ labbhatī"ti. Aparampi avibhūtavāraṁ nāma gaṇhanti. Ārammaṇaṁ hi sāṇipākārehi vā parikkhittaṁ tiṇapaṇṇādīhi vā paṭicchannaṁ hoti, taṁ "upaḍḍhaṁ diṭṭhaṁ me ārammaṇaṁ, suṭṭhu naṁ passissāmī"ti olokayato tasmiṁ ārammaṇe uppannā saññā rūpasaññā nāma, tasmiṁ yeva uppannā saṅkappādayo rūpasaṅkappādayo nāmāti veditabbā. Etthāpi ca saññāsaṅkappaphassavedanāchandā ekajavanavārepi nānājavanavārepi labbhanti, pariḷāhapariyesanālābhā nānājavanavāreyevāti. Dasamaṁ uttānamevāti. . Navamadasamāni.

Nānattavaggo paṭhamo.

---

2. Dutiyavagga

1. Sattadhātusuttavaṇṇanā

95. Dutiyavaggassa paṭhame **ābhādhātū**ti ālokadhātu. Ālokassapi ālokakasiṇe parikammaṁ katvā uppannajjhāssāpīti sahārammaṇassa jhānassa etaṁ nāmaṁ. **Subhadhātū**ti subhakasiṇe uppannajjhānavasena sahārammaṇajjhānameva. Ākāsānañcāyatanameva **ākāsānañcāyatanadhātu.** Saññāvedayitanirodhova **saññāvedayitanirodhadhātu.** Iti Bhagavā anusandhikusalassa bhikkhuno tattha nisīditvā pañhaṁ pucchitukāmassa okāsaṁ dento desanaṁ niṭṭhāpesi.

Andhikāraṁ paṭiccāti andhakāro hi ālokena paricchinno, ālokopi andhākārena. Andhakārena hi so pākaṭo hoti, tasmā "andhakāraṁ paṭicca paññāyatī"ti āha. **Asubhaṁ paṭiccā**ti etthāpi eseva nayo. Asubhaṁ hi subhena, subhañca asubhena paricchinnaṁ, asubhe sati subhaṁ paññāyati, tasmā evamāha. **Rūpaṁ paṭiccā**ti rūpāvacarasamāpattiṁ paṭicca. Rūpāvacarasamāpattiyā hi sati ākāsānañcāyatanasamāpatti

တသ္မိံ ဆန္ဒော ရူပစ္ဆန္ဒော၊ တသ္မိံ ပရိဠာဟော ရူပပရိဠာဟော၊ တသ္မိံ ပရိယေသနာ ရူပပရိယေသနာ၊ ပရိယေသိတွာ လဒ္ဓံ သဟ တဏှာယ အာရမ္မဏံ ရူပလာဘော။ ဧဝံ လဒ္ဓါရမ္မဏေ ပန ဖုသနံ ဖဿော၊ အနုဘဝနံ ဝေဒနာ။ ရူပသမ္ဖဿော ရူပသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာတိ ဣဒံ ဒွယံ လဗ္ဘတီ''တိ။ အပရမ္ပိ အဝိဘူတဝါရံ နာမ ဂဏှန္တိ။ အာရမ္မဏံ ဟိ သာဏိပါကာရေဟိ ဝါ ပရိက္ခိတ္တံ တိဏပဏ္ဏာဒီဟိ ဝါ ပဋိစ္ဆန္နံ ဟောတိ၊ တံ “ဥပဍ္ဎံ ဒိဋ္ဌံ မေ အာရမ္မဏံ၊ သုဋ္ဌု နံ ပဿိဿာမီ”တိ ဩလောကယတော တသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပန္နာ သညာ ရူပသညာ နာမ၊ တသ္မိံယေဝ ဥပ္ပန္နာ သင်္ကပ္ပါဒယော ရူပသင်္ကပ္ပါဒယော နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတ္ထာပိ စ သညာသင်္ကပ္ပဖဿဝေဒနာဆန္ဒာ ဧကဇဝနဝါရေပိ နာနာဇဝနဝါရေပိ လဗ္ဘန္တိ၊ ပရိဠာဟပရိယေသနာလာဘာ နာနာဇဝနဝါရေယေဝါတိ။ ဒသမံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။နဝမဒသမာနိ။

နာနတ္တဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သတ္တဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၅။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အာဘာဓာတူ**တိ အာလောကဓာတု။ အာလောကဿပိ အာလောကကသိဏေ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနဿာပီတိ သဟာရမ္မဏဿ ဈာနဿ ဧတံ နာမံ။ **သုဘဓာတူ**တိ သုဘကသိဏေ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနဝသေန သဟာရမ္မဏဇ္ဈာနမေဝ။ အာကာသာနဉ္စာယတနမေဝ **အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု။** သညာဝေဒယိတနိရောဓောဝ **သညာဝေဒယိတနိရောဓဓာတု။** ဣတိ ဘဂဝါ အနုသန္ဓိကုသလဿ ဘိက္ခုနော တတ္ထ နိသီဒိတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုကာမဿ ဩကာသံ ဒေန္တော ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

အန္ဓကာရံ ပဋိစ္စာတိ အန္ဓကာရော ဟိ အာလောကေန ပရိစ္ဆိန္နော၊ အာလောကောပိ အန္ဓကာရေန။ အန္ဓကာရေန ဟိ သော ပါကဋော ဟောတိ၊ တသ္မာ “အန္ဓကာရံ ပဋိစ္စ ပညာယတီ”တိ အာဟ။ **အသုဘံ ပဋိစ္စာ**တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ အသုဘံ ဟိ သုဘေန, သုဘဉ္စ အသုဘေန ပရိစ္ဆိန္နံ၊ အသုဘေ သတိ သုဘံ ပညာယတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ရူပံ ပဋိစ္စာ**တိ ရူပါဝစရသမာပတ္တိံ ပဋိစ္စ။ ရူပါဝစရသမာပတ္တိယာ ဟိ သတိ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိ

nāma hoti rūpasamatikkamo vā, tasmā evamāha. **Viññāṇañcāyatanadhātu-ādīsupi** eseva nayo. **Nirodhaṁ paṭiccāti** catunnaṁ khandhānaṁ paṭisaṅkhā-appavattiṁ paṭicca. Khandhanirodhaṁ hi paṭicca nirodhasamāpatti nāma paññāyati, na khandhapavattiṁ, tasmā evamāha. Ettha ca catunnaṁ khandhānaṁ nirodhova nirodhasamāpattīti veditabbo.

Kathaṁ samāpatti pattabbāti kathaṁ samāpattiyo kīdisā samāpattiyo nāma hutvā pattabbāti. **Saññāsamāpatti pattabbā**ti saññāya atthibhāvena saññāsamāpattiyo saññāsamāpattiyo nāma hutvā pattabbā. **Saṅkhārāvasesasamāpatti pattabbā**ti sukhumasaṅkhārānaṁ avasiṭṭhatāya saṅkhārāvasesasamāpatti nāma hutvā pattabbā. **Nirodhasamāpatti pattabbā**ti nirodhova nirodhasamāpatti noridhasamāpatti nāma hutvā pattabbāti attho. . Paṭhamaṁ.

2. Sanidānasuttavaṇṇanā

96. Dutiye **sanidānan**ti bhāvanapuṁsakametaṁ, sanidāno sapaccayo hutvā uppajjatīti attho. **Kāmadhātuṁ bhikkhave paṭiccā**ti ettha kāmavitakkopi kāmadhātu kāmāvacaradhammāpi, visesato sabbākusalampi. Yathāha—

> "Tattha katamā kāmadhātu? Kāmapaṭisaṁyutto takko vitakko saṅkappo appanā byappanā cetaso abhiniropanā micchasaṅkappo, ayaṁ vuccati kāmadhātu. Heṭṭhato Avīcinirayaṁ pariyantaṁ karitvā uparito Paranimmitavasavattī deve antokaritvā yaṁ etasmiṁ antare etthāvacarā etthapariyāpannā khandhadhātu-āyatanā rūpā vedanā saññā saṅkhārā viññāṇaṁ, ayaṁ vuccati kāmadhātu. Sabbepi akusalā dhammā kāmadhātū"ti[1].

Ettha sabbasaṅgāhikā asambhinnāti dve kathā honti. Kathaṁ? Kāmadhātuggahaṇena hi byāpādadhātuvihiṁsādhātuyo gahitā hontīti ayaṁ sabbasaṅgāhikā. Tāsaṁ pana dvinnaṁ dhātūnaṁ visuṁ āgatattā sesadhammā kāmadhātūti ayaṁ asambhinnakathā. Ayamidha gahetabbā. Imaṁ kāmadhātuṁ ārammaṇavasena vā sampayogavasena vā paṭicca kāmasaññā nāma uppajjati.

---

1. Abhi 2. 88 piṭṭhe.

နာမ ဟောတိ ရူပသမတိက္ကမော ဝါ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဝိညာဏဉ္စာယတန-ဓာတု**အာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **နိရောဓံ ပဋိစ္စာ**တိ စတုန္နံ ခန္ဓာနံ ပဋိသင်္ခါ-အပ္ပဝတ္တိံ ပဋိစ္စ။ ခန္ဓနိရောဓံ ဟိ ပဋိစ္စ နိရောဓသမာပတ္တိ နာမ ပညာယတိ၊ န ခန္ဓပဝတ္တိံ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ဧတ္ထ စ စတုန္နံ ခန္ဓာနံ နိရောဓောဝ နိရောဓသမာပတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကထံ သမာပတ္တိ ပတ္တဗ္ဗာတိ ကထံ သမာပတ္တိယော ကီဒိသာ သမာပတ္တိယော နာမ ဟုတွာ ပတ္တဗ္ဗာတိ။ **သညာသမာပတ္တိ ပတ္တဗ္ဗာ**တိ သညာယ အတ္ထိဘာဝေန သညာသမာပတ္တိယော သညာသမာပတ္တိယော နာမ ဟုတွာ ပတ္တဗ္ဗာ။ **သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိ ပတ္တဗ္ဗာ**တိ သုခုမသင်္ခါရာနံ အဝသိဋ္ဌတာယ သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိ နာမ ဟုတွာ ပတ္တဗ္ဗာ။ **နိရောဓသမာပတ္တိ ပတ္တဗ္ဗာ**တိ နိရောဓောဝ နိရောဓသမာပတ္တိ နိရောဓသမာပတ္တိ နာမ ဟုတွာ ပတ္တဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ။ပဌမံ။

၂-သနိဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၆။ ဒုတိယေ **သနိဒါန**န္တိ ဘာဝနပုံသကမေတံ၊ သနိဒါနော သပစ္စယော ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **ကာမဓာတုံ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စာ**တိ ဧတ္ထ ကာမဝိတက္ကောပိ ကာမဓာတု ကာမာဝစရဓမ္မာပိ၊ ဝိသေသတော သဗ္ဗာကုသလမ္ပိ။ ယထာဟ—

> "တတ္ထ ကတမာ ကာမဓာတု? ကာမပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပော အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသော အဘိနိရောပနာ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု။ ဟေဋ္ဌတော အဝီစိနိရယံ ပရိယန္တံ ကရိတွာ ဥပရိတော ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ ဒေဝေ အန္တောကရိတွာ ယံ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ဧတ္ထာဝစရာ ဧတ္ထပရိယာပန္နာ ခန္ဓဓာတုအာယတနာ ရူပါ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု။ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ ကာမဓာတူ"တိ[၁]။

ဧတ္ထ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ အသမ္ဘိန္နာတိ ဒွေ ကထာ ဟောန္တိ။ ကထံ? ကာမဓာတုဂ္ဂဟဏေန ဟိ ဗျာပါဒဓာတုဝိဟိံသာဓာတုယော ဂဟိတာ ဟောန္တီတိ အယံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ။ တာသံ ပန ဒွိန္နံ ဓာတူနံ ဝိသုံ အာဂတတ္တာ သေသဓမ္မာ ကာမဓာတူတိ အယံ အသမ္ဘိန္နကထာ။ အယမိဓ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဣမံ ကာမဓာတုံ အာရမ္မဏဝသေန ဝါ သမ္ပယောဂဝသေန ဝါ ပဋိစ္စ ကာမသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၁-အဘိ ၂-၈၈-ပိဋ္ဌေ။

kāmasaññaṁ paṭiccāti kāmasaññaṁ pana sampayogavasena vā upanissayavasena vā paṭicca kāmasaṅkappo nāma uppajjati. Iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo. **Tīhi ṭhānehī**ti tīhi kāraṇehi. **Micchā paṭipajjatī**ti ayāthāvapaṭipadaṁ aniyyānikapaṭipadaṁ paṭipajjati.

Byāpādadhātuṁ bhikkhaveti ettha byāpādavitakkopi byāpādadhātu byāpādopi. Yathāha—

> "Tattha katamā byāpādadhātu? Byāpādapaṭisaṁyutto takko vitakko -pa-. Ayaṁ vuccati byāpādadhātu. Dasasu āghātavatthūsu cittassa āghāto paṭivirodho kopo pakopo -pa- anattamanatā cittassa, ayaṁ vuccati byāpādadhātū"ti[1].

Imaṁ byāpādadhātuṁ sahajātapaccayādivasena paṭicca byāpādasaññā nāma uppajjati. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

Vihiṁsādhātuṁ bhikkhaveti ettha vihiṁsāvitakkopi vihiṁsādhātu vihiṁsāpi. Yathāha—

> "Tattha katamā vihiṁsādhātu? Vihiṁsāpaṭisaṁyutto takko vitakko -pa-. Ayaṁ vuccati vihiṁsādhātu. Idhekacco pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā rajjuyā vā aññataraññatarena vā satte viheṭheti. Yā evarūpā heṭhanā viheṭhanā hiṁsanā vihiṁsanā rosanā parūpaghāto, ayaṁ vuccati vihiṁsādhātū"ti[1].

Imaṁ vihiṁsādhātuṁ sahajātapaccayādivasena paṭicca vihiṁsāsaññā nāma uppajjati. Sesamidhāpi purimanayeneva veditabbaṁ.

Tiṇadāyeti tiṇagahane araññe. **Anayabyasanan**ti avuḍḍhiṁ vināsaṁ. **Evameva kho**ti sukkhatiṇadāyo viya ārammaṇaṁ daṭṭhabbaṁ, tiṇukkā viya akusalasaññā, tiṇakaṭṭhanissitā pāṇā viya ime sattā. Yathā sukkhatiṇadāye ṭhapiyaṁ tiṇukkaṁ khippaṁ vāyamitvā anibbāpentassa te pāṇā anayabyasanaṁ pāpuṇanti, evameva ye samaṇā vā brāhmaṇā

1. Abhi 2. 88 piṭṭhe.

ကာမသညံ ပဋိစ္စာတိ ကာမသညံ ပန သမ္ပယောဂဝသေန ဝါ ဥပနိဿယဝသေန ဝါ ပဋိစ္စ ကာမသင်္ကပ္ပော နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **တီဟိ ဌာနေဟီ**တိ တီဟိ ကာရဏေဟိ။ **မိစ္ဆာ ပဋိပဇ္ဇတီ**တိ အယာထာဝပဋိပဒံ အနိယျာနိကပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇတိ။

ဗျာပါဒဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ ဗျာပါဒဝိတက္ကောပိ ဗျာပါဒဓာတု ဗျာပါဒေါပိ။ ယထာဟ—

> "တတ္ထ ကတမာ ဗျာပါဒဓာတု? ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗျာပါဒဓာတု။ ဒသသု အာဃာတဝတ္ထူသု စိတ္တဿ အာဃာတော ပဋိဝိရောဓော ကောပေါ ပကောပေါ။ပ။ အနတ္တမနတာ စိတ္တဿ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဗျာပါဒဓာတူ"တိ[၁]။

ဣမံ ဗျာပါဒဓာတုံ သဟဇာတပစ္စယာဒိဝသေန ပဋိစ္စ ဗျာပါဒသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိဟိံသာဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ ဝိဟိံသာဝိတက္ကောပိ ဝိဟိံသာဓာတု ဝိဟိံသာပိ။ ယထာဟ—

> "တတ္ထ ကတမာ ဝိဟိံသာဓာတု? ဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဟိံသာဓာတု။ ဣဓေကစ္စော ပါဏိနာ ဝါ လေဍ္ဍုနာ ဝါ ဒဏ္ဍေန ဝါ သတ္ထေန ဝါ ရဇ္ဇုယာ ဝါ အညတရညတရေန ဝါ သတ္တေ ဝိဟေဌေတိ။ ယာ ဧဝရူပါ ဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ ဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ ရောသနာ ပရူပဃာတော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဟိံသာဓာတူ"တိ[၁]။

ဣမံ ဝိဟိံသာဓာတုံ သဟဇာတပစ္စယာဒိဝသေန ပဋိစ္စ ဝိဟိံသာသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သေသမိဓာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တိဏဒါယေတိ တိဏဂဟနေ အရညေ။ **အနယဗျသန**န္တိ အဝုဍ္ဎိံ ဝိနာသံ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ သုက္ခတိဏဒါယော ဝိယ အာရမ္မဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ တိဏုက္ကာ ဝိယ အကုသလသညာ၊ တိဏကဋ္ဌနိဿိတာ ပါဏာ ဝိယ ဣမေ သတ္တာ။ ယထာ သုက္ခတိဏဒါယေ ဌပိတံ တိဏုက္ကံ ခိပ္ပံ ဝါယမိတွာ အနိဗ္ဗာပေန္တဿ တေ ပါဏာ အနယဗျသနံ ပါပုဏန္တိ၊ ဧဝမေဝ ယေ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ

၁-အဘိ ၂-၈၈-ပိဋ္ဌေ။

vā uppannaṁ akusalasaññaṁ vikkhambhanatadaṅgasamucchedappahānehi nappajahanti, te dukkhaṁ viharanti.

Visamagatanti rāgavisamādīni anugataṁ akusalasaññaṁ. **Na khippameva pajahatī**ti vikkhambhanādivasena sīghaṁ nappajahati. **Na vinodetī**ti na nīharati. **Na byantīkarotī**ti bhaṅgamattampi anavasesento na vigatantaṁ karoti. **Na anabhāvaṁ gametī**ti na anu-abhāvaṁ gameti. Evaṁ sabbapadesu na-kāro āharitabbo. **Pāṭikaṅkhā**ti pāṭikaṅkhitabbā icchitabbā.

Nekkhammadhātuṁ bhikkhaveti ettha nekkhammavitakkopi nekkhammadhātu sabbepi kusalā dhammā. Yathāha—

> "Tattha katamā nekkhammadhātu? Nekkhammapaṭisaṁyutto takko vitakko -pa- sammāsaṅkappo, ayaṁ vuccati nekkhammadhātū"ti[1].

Idhāpi duvidhā kathā. Nekkhammadhātuggahaṇena hi itarāpi dve dhātuyo gahaṇaṁ gacchanti kusaladhammapariyāpannattā, ayaṁ sabbasaṅgāhikā. Tā pana dhātuyo visuṁ dīpetabbāti tā ṭhapetvā sesā sabbakusalā nekkhammadhātūti ayaṁ asambhinnā. Imaṁ nekkhammadhātuṁ sahajātādipaccayavasena paṭicca nekkhammasaññā nāma uppajjati, saññādīni paṭicca vitakkādayo yathānurūpaṁ.

Abyāpādadhātuṁ bhikkhaveti ettha abyāpādavitakkopi abyāpādadhātu abyāpādopi. Yathāha—

> "Tattha katamā abyāpādadhātu? Abyāpādapaṭisaṁyutto takko -pa-. Ayaṁ vuccati abyāpādadhātu. Yā sattesu metti mettāyanā mettāyitattaṁ mettācetovimutti, ayaṁ vuccati abyāpādadhātū"ti[2].

Imaṁ abyāpādadhātuṁ paṭicca vuttanayeneva abyāpādasaññā nāma uppajjati.

Avihiṁsādhātuṁ bhikkhaveti etthāpi avihiṁsāvitakkopi avihiṁsādhātu karuṇāpi. Yathāha—

---

1. Abhi 2. 88 piṭṭhe.
2. Abhi 2. 89 piṭṭhe.

ဝါ ဥပ္ပန္နံ အကုသလသညံ ဝိက္ခမ္ဘနတဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနေဟိ နပ္ပဇဟန္တိ၊ တေ ဒုက္ခံ ဝိဟရန္တိ။

ဝိသမဂတန္တိ ရာဂဝိသမာဒီနိ အနုဂတံ အကုသလသညံ။ **န ခိပ္ပမေဝ ပဇဟတီ**တိ ဝိက္ခမ္ဘနာဒိဝသေန သီဃံ နပ္ပဇဟတိ။ **န ဝိနောဒေတီ**တိ န နီဟရတိ။ **န ဗျန္တီကရောတီ**တိ ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အနဝသေသေန္တော န ဝိဂတန္တံ ကရောတိ။ **န အနဘာဝံ ဂမေတီ**တိ န အနုအဘာဝံ ဂမေတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု န-ကာရော အာဟရိတဗ္ဗော။ **ပါဋိကင်္ခါ**တိ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။

နေက္ခမ္မဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ နေက္ခမ္မဝိတက္ကောပိ နေက္ခမ္မဓာတု သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ။ ယထာဟ—

> “တတ္ထ ကတမာ နေက္ခမ္မဓာတု? နေက္ခမ္မပဋိသံယုတ္တော တက္ကော ဝိတက္ကော။ပ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပော၊ အယံ ဝုစ္စတိ နေက္ခမ္မဓာတူ”တိ[၁]။

ဣဓာပိ ဒုဝိဓာ ကထာ။ နေက္ခမ္မဓာတုဂ္ဂဟဏေန ဟိ ဣတရာပိ ဒွေ ဓာတုယော ဂဟဏံ ဂစ္ဆန္တိ ကုသလဓမ္မပရိယာပန္နတ္တာ၊ အယံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာ။ တာ ပန ဓာတုယော ဝိသုံ ဒီပေတဗ္ဗာတိ တာ ဌပေတွာ သေသာ သဗ္ဗကုသလာ နေက္ခမ္မဓာတူတိ အယံ အသမ္ဘိန္နာ။ ဣမံ နေက္ခမ္မဓာတုံ သဟဇာတာဒိပစ္စယဝသေန ပဋိစ္စ နေက္ခမ္မသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သညာဒီနိ ပဋိစ္စ ဝိတက္ကာဒယော ယထာနုရူပံ။

အဗျာပါဒဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ အဗျာပါဒဝိတက္ကောပိ အဗျာပါဒဓာတု အဗျာပါဒေါပိ။ ယထာဟ—

> “တတ္ထ ကတမာ အဗျာပါဒဓာတု? အဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တော တက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဗျာပါဒဓာတု။ ယာ သတ္တေသု မေတ္တိ မေတ္တာယနာ မေတ္တာယိတတ္တံ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဗျာပါဒဓာတူ”တိ[၂]။

ဣမံ အဗျာပါဒဓာတုံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တနယေနေဝ အဗျာပါဒသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အဝိဟိံသာဓာတုံ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထာပိ အဝိဟိံသာဝိတက္ကောပိ အဝိဟိံသာဓာတု ကရုဏာပိ။ ယထာဟ—

၁-အဘိ ၂-၈၈-ပိဋ္ဌေ။

၂-အဘိ ၂-၈၉-ပိဋ္ဌေ။

“Tattha katamā avihiṁsādhātu? Avihiṁsāpaṭisaṁyutto takko -pa-. Ayaṁ vuccati avihiṁsādhātu. Yā sattesu karuṇā karuṇāyanā karuṇāyitattaṁ karuṇācetovimutti, ayaṁ vuccati avihiṁsādhātū”ti[1].

Imaṁ avihiṁsādhātuṁ paṭicca vuttanayeneva avihiṁsāsaññā nāma uppajjati. Sesaṁ sabbattha vuttānusāreneva veditabbaṁ. . Dutiyaṁ.

3. Giñjakāvasathasuttavaṇṇanā

97. Tatiye **dhātuṁ bhikkhave**ti ito paṭṭhāya ajjhāsayaṁ dhātūti dīpeti. **Uppajjati saññā**ti ajjhāsayaṁ paṭicca saññā uppajjati, diṭṭhi uppajjati, vitakko uppajjatīti. Idhāpi “kaccāno pañhaṁ pucchissatī”ti tassa okāsadānatthaṁ ettāvatāva desanaṁ niṭṭhāpesi. **Asammāsambuddhesū**ti chasu satthāresu. **Sammāsambuddhā**ti mayamasma Sammāsambuddhāti. **Kiṁ paṭicca paññāyatī**ti kismiṁ sati hotīti Satthārānaṁ uppannaṁ diṭṭhiṁ pucchati. Asammāsambuddhesu tesu Sammāsambuddhā eteti evaṁ uppannaṁ titthiyasāvakānampi diṭṭhiṁ pucchatiyeva.

Idāni yasmā tesaṁ avijjādhātuṁ paṭicca sā diṭṭhi hoti, avijjādhātu ca nāma mahatī dhātu, tasmā mahatiṁ dhātuṁ paṭicca tassā uppattiṁ dīpento **mahatī kho esā**ti-ādimāha. **Hīnaṁ kaccāna dhātuṁ paṭiccā**ti hīnaṁ ajjhāsayaṁ paṭicca. **Paṇidhī**ti cittaṭṭhapanaṁ. Sā panesā itthibhāvaṁ vā makkaṭāditiracchānabhāvaṁ vā patthentassa uppajjati. **Hīno puggalo**ti yassete hīnā dhammā uppajjanti, sabbo so puggalopi hīno nāma. **Hīnā vācā**ti yā tassa vācā, sāpi hīnā. **Hīnaṁ ācikkhatī**ti so ācikkhantopi hīnameva ācikkhati, desentopi hīnameva desetīti sabbapadāni yojetabbāni. **Upapattī**ti dve upapattiyo paṭilābho ca nibbatti ca. Nibbatti hīnakulādivasena veditabbā, paṭilābho cittuppādakkhaṇe hīnattikavasena. Kathaṁ? Tassa hi pañcasu nīcakulesu uppajjanato hīnā nibbatti, vessasuddakulesu uppajjanato majjhimā, khattiyabrāhmaṇakulesu uppajjanato paṇītā. Dvādasākusalacittuppādānaṁ pana

---

1. Abhi 2. 89 piṭṭhe.

“တတ္ထ ကတမာ အဝိဟိံသာဓာတု? အဝိဟိံသာပဋိသံယုတ္တော တက္ကော။ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဝိဟိံသာဓာတု။ ယာ သတ္တေသု ကရုဏာ ကရုဏာယနာ ကရုဏာယိတတ္တံ ကရုဏာစေတောဝိမုတ္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဝိဟိံသာဓာတူ”တိ[၁]။

ဣမံ အဝိဟိံသာဓာတုံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တနယေနေဝ အဝိဟိံသာသညာ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဂိဉ္ဇကာဝသထသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၇။ တတိယေ **ဓာတုံ ဘိက္ခဝေ**တိ ဣတော ပဋ္ဌာယ အဇ္ဈာသယံ ဓာတူတိ ဒီပေတိ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတိ သညာ**တိ အဇ္ဈာသယံ ပဋိစ္စ သညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဝိတက္ကော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ ဣဓာပိ “ကစ္စာနော ပဉှံ ပုစ္ဆိဿတီ”တိ တဿ ဩကာသဒါနတ္ထံ ဧတ္တာဝတာဝ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ **အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသူ**တိ ဆသု သတ္ထာရေသု။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ**တိ မယမသ္မ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါတိ။ **ကိံ ပဋိစ္စ ပညာယတီ**တိ ကိသ္မိံ သတိ ဟောတီတိ သတ္ထာရာနံ ဥပ္ပန္နံ ဒိဋ္ဌိံ ပုစ္ဆတိ။ အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသု တေသု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ဧတေတိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နံ တိတ္ထိယသာဝကာနမ္ပိ ဒိဋ္ဌိံ ပုစ္ဆတိယေဝ။

ဣဒါနိ ယသ္မာ တေသံ အဝိဇ္ဇာဓာတုံ ပဋိစ္စ သာ ဒိဋ္ဌိ ဟောတိ၊ အဝိဇ္ဇာဓာတု စ နာမ မဟတီ ဓာတု၊ တသ္မာ မဟတိံ ဓာတုံ ပဋိစ္စ တဿာ ဥပ္ပတ္တိံ ဒီပေန္တော **မဟတီ ခေါ ဧသာ**တိအာဒိမာဟ။ **ဟီနံ ကစ္စာန ဓာတုံ ပဋိစ္စာ**တိ ဟီနံ အဇ္ဈာသယံ ပဋိစ္စ။ **ပဏိဓီ**တိ စိတ္တဋ္ဌပနံ။ သာ ပနေသာ ဣတ္ထိဘာဝံ ဝါ မက္ကဋာဒိတိရစ္ဆာနဘာဝံ ဝါ ပတ္ထေန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဟီနော ပုဂ္ဂလော**တိ ယဿေတေ ဟီနာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗော သော ပုဂ္ဂလောပိ ဟီနော နာမ။ **ဟီနာ ဝါစာ**တိ ယာ တဿ ဝါစာ၊ သာပိ ဟီနာ။ **ဟီနံ အာစိက္ခတီ**တိ သော အာစိက္ခန္တောပိ ဟီနမေဝ အာစိက္ခတိ၊ ဒေသေန္တောပိ ဟီနမေဝ ဒေသေတီတိ သဗ္ဗပဒါနိ ယောဇေတဗ္ဗာနိ။ **ဥပပတ္တီ**တိ ဒွေ ဥပပတ္တိယော ပဋိလာဘော စ နိဗ္ဗတ္တိ စ။ နိဗ္ဗတ္တိ ဟီနကုလာဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ပဋိလာဘော စိတ္တုပ္ပါဒက္ခဏေ ဟီနတ္တိကဝသေန။ ကထံ? တဿ ဟိ ပဉ္စသု နီစကုလေသု ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဟီနာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဝေဿသုဒ္ဒကုလေသု ဥပ္ပဇ္ဇနတော မဇ္ဈိမာ၊ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏကုလေသု ဥပ္ပဇ္ဇနတော ပဏီတာ။ ဒွါဒသာကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါနံ ပန

၁-အဘိ ၂-၈၉-ပိဋ္ဌေ။

paṭilābhato hīno paṭilābho, tebhūmakadhammānaṁ paṭilābhato majjhimo, navalokuttaradhammānaṁ paṭilābhato paṇīto. Imasmiṁ pana ṭhāne nibbattiyeva adhippetāti. . Tatiyaṁ.

4. Hīnādhimuttikasuttavaṇṇanā

98. Catutthe **saṁsandantī**ti ekato honti. **Samentī**ti samāgacchanti, nirantarā honti. **Hīnādhimuttikā**ti hīnajjhāsayā. **Kalyāṇādhimuttikā**ti kalyāṇajjhāsayā. . Catutthaṁ.

5. Caṅkamasuttavaṇṇanā

99. Pañcame **passatha no**ti passatha nu. **Sabbe kho ete**ti Sāriputtatthero Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ mahāpaññānaṁ yadidaṁ Sāriputto”ti[1] mahāpaññesu etadagge ṭhapito. Iti naṁ “khandhantaraṁ dhātvantaraṁ āyatanantaraṁ satipaṭṭhānabodhipakkhiyadhammantaraṁ tilakkhaṇāhataṁ gambhīraṁ pañhaṁ pucchissāmā”ti mahāpaññāva parivārenti. Sopi tesaṁ pathaviṁ pattharento viya Sinerupādato vālikaṁ uddharanto viya cakkavāḷapabbataṁ bhindanto viya Sineruṁ ukkhipanto viya ākāsaṁ vitthārento viya candimasūriye uṭṭhāpento viya ca pucchitapucchitaṁ katheti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū mahāpaññā”ti.

Mahāmoggallānopi Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ iddhimantānaṁ yadidaṁ Mahāmoggallāno”ti[1] iddhimantesu etadagge ṭhapito. Iti naṁ “parikammaṁ ānisaṁsaṁ adhiṭṭhānaṁ vikubbanaṁ pucchissāmā”ti iddhimantova parivārenti. Sopi tesaṁ vuttanayeneva pucchitapucchitaṁ katheti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū mahiddhikā”ti.

Mahākassapopi Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhutavādānaṁ[2] yadidaṁ Mahākassapo”ti[1] dhutavādesu etadagge ṭhapito. Iti naṁ “ehutaṅgaparihāraṁ ānisaṁsaṁ samodhānaṁ adhiṭṭhānaṁ bhedaṁ pucchissāmā”ti dhutavādāva[3] parivārenti. Sopi tesaṁ tatheva pucchitapucchitaṁ byākaroti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dhutavādā”ti.

1. Aṁ 1. 23 piṭṭhe. 2. Dhutaṅgadharānaṁ (Ka) 3. Dhutadharāva (Sī)

ပဋိလာဘတော ဟီနော ပဋိလာဘော၊ တေဘူမကဓမ္မာနံ ပဋိလာဘတော မဇ္ဈိမော၊ နဝလောကုတ္တရဓမ္မာနံ ပဋိလာဘတော ပဏီတော။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိယေဝ အဓိပ္ပေတာတိ။ ။တတိယံ။

၄-ဟီနာဓိမုတ္တိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၈။ စတုတ္ထေ **သံသန္ဒန္တီ**တိ ဧကတော ဟောန္တိ။ **သမေန္တီ**တိ သမာဂစ္ဆန္တိ၊ နိရန္တရာ ဟောန္တိ။ **ဟီနာဓိမုတ္တိကာ**တိ ဟီနဇ္ဈာသယာ။ **ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ**တိ ကလျာဏဇ္ဈာသယာ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-စင်္ကမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၉။ ပဉ္စမေ **ပဿထ နော**တိ ပဿထ နု။ **သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ**တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော”တိ[1] မဟာပညေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ခန္ဓန္တရံ ဓာတွန္တရံ အာယတနန္တရံ သတိပဋ္ဌာနဗောဓိပက္ခိယဓမ္မန္တရံ တိလက္ခဏာဟတံ ဂမ္ဘီရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ မဟာပညာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ ပထဝိံ ပတ္ထရေန္တော ဝိယ သိနေရုပါဒတော ဝါလိကံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ ဘိန္ဒန္တော ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပန္တော ဝိယ အာကာသံ ဝိတ္ထာရေန္တော ဝိယ စန္ဒိမသူရိယေ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ စ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ကထေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ မဟာပညာ”တိ။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနောပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော”တိ[1] ဣဒ္ဓိမန္တေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ပရိကမ္မံ အာနိသံသံ အဓိဋ္ဌာနံ ဝိကုဗ္ဗနံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဣဒ္ဓိမန္တောဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ကထေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ မဟိဒ္ဓိကာ”တိ။

မဟာကဿပေါပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓုတဝါဒါနံ[2] ယဒိဒံ မဟာကဿပေါ”တိ[1] ဓုတဝါဒေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ဓုတင်္ဂပရိဟာရံ အာနိသံသံ သမောဓာနံ အဓိဋ္ဌာနံ ဘေဒံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဓုတဝါဒါဝ[3] ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ တထေဝ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ဗျာကရောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဓုတဝါဒါ”တိ။

၁-အံ ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဓုတင်္ဂဓရာနံ (က) ၃-ဓုတဓရာဝ (သီ)

Anuruddhattheropi Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dibbacakkhukānaṁ yadidaṁ Anuruddho”ti[1] dibbacakkhukesu etadagge ṭhapito. Iti naṁ “dibbacakkhussa parikammaṁ ānisaṁsaṁ upakkilesaṁ pucchissāmā”ti dibbacakkhukāva parivārenti. Sopi tesaṁ tatheva pucchitapucchitaṁ katheti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dibbacakkhukā”ti.

Puṇṇattheropi Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhammakathikānaṁ yadidaṁ Puṇṇo Mantāṇiputto”ti[2] dhammakathikesu etadagge ṭhapito. Iti naṁ “dhammakathāya saṅkhepavitthāragambhīruttānavicitrakathādīsu taṁ taṁ ākāraṁ pucchissāmā”ti dhammakathikāva parivārenti. Sopi tesaṁ “āvuso dhammakathikena nāma ādito parisaṁ vaṇṇetuṁ vaṭṭati, majjhe suññataṁ pakāsetuṁ, ante catusaccavasena kūṭaṁ gaṇhitun”ti evaṁ taṁ taṁ dhammakathānayaṁ ācikkhati. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū dhammakathikā”ti.

Upālittheropi Bhagavatā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ vinayadharānaṁ yadidaṁ Upālī”ti[3] vinayadharesu etedagge ṭhapito. Iti naṁ “garukalahukaṁ satekiccha-atekicchaṁ āpattānāpattiṁ pucchissāmā”ti vinayadharāva parivārenti. Sopi tesaṁ pucchitapucchitaṁ tatheva katheti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū vinayadharā”ti.

Ānandattheropi Bhagavatā “etedaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ bahussutānaṁ yadidaṁ Ānando”ti[3] bahussutesu etedagge ṭhapito. Iti naṁ “dasavidhaṁ byañjanabuddhiṁ aṭṭhuppattiṁ anusandhiṁ pubbāparaṁ pucchissāmā”ti bahussutāva parivārenti. Sopi tesaṁ “idaṁ evaṁ vattabbaṁ, idaṁ evaṁ gahetabban”ti sabbaṁ katheti. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū bahussutā”ti.

Devadatto pana pāpiccho icchāpakato, tena naṁ “kulasaṅgaṇhanaparihāraṁ nānappakārakaṁ kohaññataṁ pucchissāmā”ti pāpicchāva parivārenti. Sopi tesaṁ taṁ taṁ niyāmaṁ ācikkhati. Tena vuttaṁ “sabbe kho ete bhikkhave bhikkhū pāpicchā”ti.

1. Aṁ 1. 23 piṭṭhe. 2. Aṁ 1. 24 piṭṭhe. 3. Aṁ 1. 25 piṭṭhe.

အနုရုဒ္ဓတ္ထေရောပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ ယဒိဒံ အနုရုဒ္ဓေါ”တိ[၁] ဒိဗ္ဗစက္ခုကေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ပရိကမ္မံ အာနိသံသံ ဥပက္ကိလေသံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ တထေဝ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ ကထေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ”တိ။

ပုဏ္ဏတ္ထေရောပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော”တိ[၂] ဓမ္မကထိကေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ဓမ္မကထာယ သင်္ခေပဝိတ္ထာရဂမ္ဘီရုတ္တာနဝိစိတြကထာဒီသု တံ တံ အာကာရံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဓမ္မကထိကာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ “အာဝုသော ဓမ္မကထိကေန နာမ အာဒိတော ပရိသံ ဝဏ္ဏေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ မဇ္ဈေ သုညတံ ပကာသေတုံ၊ အန္တေ စတုသစ္စဝသေန ကူဋံ ဂဏှိတု”န္တိ ဧဝံ တံ တံ ဓမ္မကထာနယံ အာစိက္ခတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဓမ္မကထိကာ”တိ။

ဥပါလိတ္ထေရောပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလီ”တိ[၃] ဝိနယဓရေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ဂရုကလဟုကံ သတေကိစ္ဆအတေကိစ္ဆံ အာပတ္တာနာပတ္တိံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဝိနယဓရာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ တထေဝ ကထေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဝိနယဓရာ”တိ။

အာနန္ဒတ္ထေရောပိ ဘဂဝတာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟုဿုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္ဒော”တိ[၃] ဗဟုဿုတေသု ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဣတိ နံ “ဒသဝိဓံ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိံ အတ္ထုပ္ပတ္တိံ အနုသန္ဓိံ ပုဗ္ဗာပရံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ဗဟုဿုတာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ “ဣဒံ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဣဒံ ဧဝံ ဂဟေတဗ္ဗ”န္တိ သဗ္ဗံ ကထေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဗဟုဿုတာ”တိ။

ဒေဝဒတ္တော ပန ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော၊ တေန နံ “ကုလသင်္ဂဏှနပရိဟာရံ နာနပ္ပကာရကံ ကောဟညတံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ ပါပိစ္ဆာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သောပိ တေသံ တံ တံ နိယာမံ အာစိက္ခတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗေ ခေါ ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ပါပိစ္ဆာ”တိ။

၁-အံ ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အံ ၁-၂၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။

Kasmā panete avidūre caṅkamiṁ sūti. “Devadatto Satthari paduṭṭhacitto anatthampi kātuṁ upakkameyyā”ti ārakkhaggahaṇatthaṁ. Atha Devadatto kasmā caṅkamīti. “Akārako ayaṁ, yadi kārako bhaveyya, na idha āgaccheyyā”ti attanā katadosapaṭicchādanatthaṁ. Kiṁ pana Devadatto Bhagavato anatthaṁ kātuṁ samattho, Bhagavato vā ārakkhakiccaṁ atthīti. Natthi. Tena vuttaṁ “aṭṭhānametaṁ Ānanda anavakāso, yaṁ Tathāgato parūpakkamena parinibbāyeyyā”ti[1]. Bhikkhū pana Satthari gāravena āgatā. Teneva Bhagavā evaṁ vatvā “vissajjehi Ānanda bhikkhusaṁghan”ti vissajjāpesi. . Pañcamaṁ.

6. Sagāthāsuttavaṇṇanā

100. Chaṭṭhe **gūtho gūthena saṁsandati sametī**ti samuddantare janapadantare cakkavāḷantare ṭhitopi vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi nānattaṁ anupagacchanto saṁsandati sameti, ekasadisova hoti nirantaro[2]. Sesesupi eseva nayo. Ayaṁ pana aniṭṭha-upamā hīnajjhāsayānaṁ hīna-ajjhāsayassa sarikkhabhāvadassanatthaṁ āhaṭā, khīrādivisiṭṭhopamā[3] kalyāṇajjhāsayānaṁ ajjhāsayassa sarikkhabhāvadassanatthaṁ.

Saṁsaggāti dassanasavanasaṁsaggādivatthukena taṇhāsnehena. **Vanatho jāto**ti kilesavanaṁ jātaṁ. **Asaṁsaggena chijjatī**ti ekato ṭhānanisajjādīni akarontassa asaṁsaggena adassanena chijjati. **Sādhujīvī**ti parisuddhajīvitaṁ jīvamāno. **Sahāvase**ti sahavāsaṁ vaseyya. . Chaṭṭhaṁ.

7. Assaddhasaṁsandanasuttavaṇṇanā

101. Sattame **assaddhā assaddhehī**ti-ādīsu Buddhe vā dhamme vā saṁghe vā saddhāvirahitā nirojā nirasā puggalā[4] samuddassa orimatīre ṭhitā pārimatīrepi ṭhitehi assaddhehi saddhiṁ tāya assaddhatāya ekasadisā nirantarā honti. Tathā ahirikā bhinnamariyādā alajjipuggalā ahirikehi, anottappino pāpakiriyāya abhāyamānā anottappīhi, appassutā sutavirahitā appassutehi, kusītā

1. Vi 4. 355 piṭṭhe.
2. Ekasadiso ceva hoti nirantaro ca (Syā)
3. Khīrādiviṭṭhopamā (Syā), saṅkhārānaṁ iṭṭhopamā (Ka)
4. Nissārapuggalā (Syā)

ကသ္မာ ပနေတေ အဝိဒူရေ စင်္ကမိံသူတိ။ “ဒေဝဒတ္တော သတ္ထရိ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော အနတ္ထမ္ပိ ကာတုံ ဥပက္ကမေယျာ”တိ အာရက္ခဂ္ဂဟဏတ္ထံ။ အထ ဒေဝဒတ္တော ကသ္မာ စင်္ကမီတိ။ “အကာရကော အယံ၊ ယဒိ ကာရကော ဘဝေယျ၊ န ဣဓ အာဂစ္ဆေယျာ”တိ အတ္တနာ ကတဒေါသပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ။ ကိံ ပန ဒေဝဒတ္တော ဘဂဝတော အနတ္ထံ ကာတုံ သမတ္ထော၊ ဘဂဝတော ဝါ အာရက္ခကိစ္စံ အတ္ထီတိ။ နတ္ထိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဋ္ဌာနမေတံ အာနန္ဒ အနဝကာသော၊ ယံ တထာဂတော ပရူပက္ကမေန ပရိနိဗ္ဗာယေယျာ”တိ[၁]။ ဘိက္ခူ ပန သတ္ထရိ ဂါရဝေန အာဂတာ။ တေနေဝ ဘဂဝါ ဧဝံ ဝတွာ “ဝိဿဇ္ဇေဟိ အာနန္ဒ ဘိက္ခုသံဃ”န္တိ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သဂါထာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၀။ ဆဋ္ဌေ **ဂူထော ဂူထေန သံသန္ဒတိ သမေတီ**တိ သမုဒ္ဒန္တရေ ဇနပဒန္တရေ စက္ကဝါဠန္တရေ ဌိတောပိ ဝဏ္ဏေနပိ ဂန္ဓေနပိ ရသေနပိ နာနတ္တံ အနုပဂစ္ဆန္တော သံသန္ဒတိ သမေတိ၊ ဧကသဒိသောဝ ဟောတိ နိရန္တရော[၂]။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယံ ပန အနိဋ္ဌဉပမာ ဟီနဇ္ဈာသယာနံ ဟီန-အဇ္ဈာသယဿ သရိက္ခဘာဝဒဿနတ္ထံ အာဟဋာ၊ ခီရာဒိဝိသိဋ္ဌောပမာ[၃] ကလျာဏဇ္ဈာသယာနံ အဇ္ဈာသယဿ သရိက္ခဘာဝဒဿနတ္ထံ။

သံသဂ္ဂါတိ ဒဿနသဝနသံသဂ္ဂါဒိဝတ္ထုကေန တဏှာသ္နေဟေန။ **ဝနထော ဇာတော**တိ ကိလေသဝနံ ဇာတံ။ **အသံသဂ္ဂေန ဆိဇ္ဇတီ**တိ ဧကတော ဌာန-နိသဇ္ဇာဒီနိ အကရောန္တဿ အသံသဂ္ဂေန အဒဿနေန ဆိဇ္ဇတိ။ **သာဓုဇီဝီ**တိ ပရိသုဒ္ဓဇီဝိတံ ဇီဝမာနော။ **သဟာဝသေ**တိ သဟဝါသံ ဝသေယျ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အဿဒ္ဓသံသန္ဒနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၁။ သတ္တမေ **အဿဒ္ဓါ အဿဒ္ဓေဟီ**တိအာဒီသု ဗုဒ္ဓေ ဝါ ဓမ္မေ ဝါ သံဃေ ဝါ သဒ္ဓါဝိရဟိတာ နိရောဇာ နိရသာ ပုဂ္ဂလာ[၄] သမုဒ္ဒဿ ဩရိမတီရေ ဌိတာ ပါရိမတီရေပိ ဌိတေဟိ အဿဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ တာယ အဿဒ္ဓတာယ ဧကသဒိသာ နိရန္တရာ ဟောန္တိ။ တထာ အဟိရိကာ ဘိန္နမရိယာဒါ အလဇ္ဇိ-ပုဂ္ဂလာ အဟိရိကေဟိ၊ အနောတ္တပ္ပိနော ပါပကိရိယာယ အဘာယမာနာ အနောတ္တပ္ပီဟိ၊ အပ္ပဿုတာ သုတဝိရဟိတာ အပ္ပဿုတေဟိ၊ ကုသီတာ

၁-ဝိ ၄-၃၅၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဧကသဒိသော စေဝ ဟောတိ နိရန္တရော စ (သျာ)
၃-ခီရာဒိဝိဋ္ဌောပမာ (သျာ)၊ သင်္ခါရာနံ ဣဋ္ဌောပမာ (က)
၄-နိဿာရပုဂ္ဂလာ (သျာ)

ālasiyapuggalā kusītehi, muṭṭhassatino bhattanikkhittakākamaṁsanikkhittasiṅgālasadisā muṭṭhassatīti, duppaññā khandhādiparicchedikāya paññāya abhāvena nippaññā tādiseheva duppaññehi, saddhāsampannā cetiyavandanādikiccapasutā saddhehi, hirimanā lajjipuggalā hirimanehi, ottappino pāpabhīrukā ottappīhi, bahussutā sutadharā āgamadharā tantipālakā vaṁsānurakkhakā bahussutehi, āraddhavīriyā paripuṇṇaparakkamā āraddhavīriyehi, upaṭṭhitassatī sabbakiccapariggāhikāya satiyā samannāgatā upaṭṭhitassatīhi, paññavanto mahāpaññehi vajirūpamañāṇehi paññavantehi saddhiṁ dūre ṭhitāpi tāya paññāsampattiyā saṁsandanti samenti. . Sattamaṁ.

8-12. Assaddhamūlakasuttādivaṇṇanā

102-106. Aṭṭhamādīni teyeva assaddhādidhamme tikavasena katvā desitāni. Tattha aṭṭhame assaddhādimūlakā kaṇhapakkhasukkapakkhavasena pañca tikā vuttā, navame ahirikamūlakā cattāro, dasame anottappamūlakā tayo, ekādasame appassutamūlakā dve, dvādasame kusītamūlako eko tiko vuttoti sabbepi pañcasu suttantesu pannarasa tikā honti. Pannarasa cete suttantātipi vadanti. Ayaṁ tikapeyyālo nāma. Aṭṭhamādīni.

Dutiyo vaggo.

---

3. Kammapathavagga

1-2. Asamāhitasuttādivaṇṇanā

107-108. Ito paresu paṭhamaṁ assaddhādipañcakavasena vuttaṁ, tathā dutiyaṁ. Paṭhame pana asamāhitapadaṁ catutthaṁ, dutiye dussīlapadaṁ. Evaṁ vuccamāne bujjhanakapuggalānaṁ ajjhāsayena hi etāni vuttāni. Ettha **asamāhitā**ti upacārappanāsamādhirahitā. **Dussīlā**ti nissīlā. . Paṭhamadutiyāni.

အာလသိယပုဂ္ဂလာ ကုသီတေဟိ၊ မုဋ္ဌဿတိနော ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကမံသနိက္ခိတ္တသိင်္ဂါလသဒိသာ မုဋ္ဌဿတီတိ၊ ဒုပ္ပညာ ခန္ဓာဒိပရိစ္ဆေဒိကာယ ပညာယ အဘာဝေန နိပ္ပညာ တာဒိသေဟေဝ ဒုပ္ပညေဟိ၊ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ စေတိယဝန္ဒနာဒိကိစ္စပသုတာ သဒ္ဓေဟိ၊ ဟိရိမနာ လဇ္ဇီပုဂ္ဂလာ ဟိရိမနေဟိ၊ ဩတ္တပ္ပိနော ပါပဘီရုကာ ဩတ္တပ္ပီဟိ၊ ဗဟုဿုတာ သုတဓရာ အာဂမဓရာ တန္တိပါလကာ ဝံသာနုရက္ခကာ ဗဟုဿုတေဟိ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယာ ပရိပုဏ္ဏပရက္ကမာ အာရဒ္ဓဝီရိယေဟိ၊ ဥပဋ္ဌိတဿတီ သဗ္ဗကိစ္စပရိဂ္ဂါဟိကာယ သတိယာ သမန္နာဂတာ ဥပဋ္ဌိတဿတီဟိ၊ ပညဝန္တော မဟာပညေဟိ ဝဇိရူပမဉာဏေဟိ ပညဝန္တေဟိ သဒ္ဓိံ ဒူရေ ဌိတာပိ တာယ ပညာသမ္ပတ္တိယာ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ။ ။သတ္တမံ။

၈-၁၂-အဿဒ္ဓမူလကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၂-၁၀၆။ အဋ္ဌမာဒီနိ တေယေဝ အဿဒ္ဓါဒိဓမ္မေ တိကဝသေန ကတွာ ဒေသိတာနိ။ တတ္ထ အဋ္ဌမေ အဿဒ္ဓါဒိမူလကာ ကဏှပက္ခသုက္ကပက္ခဝသေန ပဉ္စ တိကာ ဝုတ္တာ၊ နဝမေ အဟိရိကမူလကာ စတ္တာရော၊ ဒသမေ အနောတ္တပ္ပမူလကာ တယော၊ ဧကာဒသမေ အပ္ပဿုတမူလကာ ဒွေ၊ ဒွါဒသမေ ကုသီတမူလကော ဧကော တိကော ဝုတ္တောတိ သဗ္ဗေပိ ပဉ္စသု သုတ္တန္တေသု ပန္နရသ တိကာ ဟောန္တိ။ ပန္နရသ စေတေ သုတ္တန္တာတိပိ ဝဒန္တိ။ အယံ တိကပေယျာလော နာမ။ ။အဋ္ဌမာဒီနိ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-ကမ္မပထဝဂ္ဂ

၁-၂-အသမာဟိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၇-၁၀၈။ ဣတော ပရေသု ပဌမံ အဿဒ္ဓါဒိပဉ္စကဝသေန ဝုတ္တံ၊ တထာ ဒုတိယံ။ ပဌမေ ပန အသမာဟိတပဒံ စတုတ္ထံ၊ ဒုတိယေ ဒုဿီလပဒံ။ ဧဝံ ဝုစ္စမာနေ ဗုဇ္ဈနကပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယေန ဟိ ဧတာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဧတ္ထ **အသမာဟိတာ**တိ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိရဟိတာ။ **ဒုဿီလာ**တိ နိဿီလာ။ ။ပဌမဒုတိယာနိ။

3-5. Pañcasikkhāpadasuttādivaṇṇanā

109-111. Tatiyaṁ pañcakammapathavasena bujjhanakānaṁ ajjhāsayavasena vuttaṁ, catutthaṁ sattakammapathavasena, pañcamaṁ dasakammapathavasena. Tattha tatiye **surāmerayamajjappamādaṭṭhāyino**ti surāmerayasaṅkhātaṁ majjaṁ yāya pamādacetanāya pivanti, sā “surāmerayamajjappamādo”ti vuccati, tasmiṁ tiṭṭhantīti surāmerayamajjappamādaṭṭhāyino. Ayaṁ tāvettha asādhāraṇapadassa attho.

Pañcame pāṇaṁ atipātentīti **pāṇātipātino,** pāṇaghātikāti attho. Adinnaṁ ādiyantīti **adinnādāyino,** parassahārinoti attho. Vatthukāmesu kilesakāmena micchā carantīti **kāmesumicchācārino.** Musā vadantīti **musāvādino,** paresaṁ atthabhañjakaṁ tucchaṁ alikaṁ vācaṁ bhāsitāroti attho. Pisuṇā vācā etesanti **pisuṇavācā.** Mammacchedikā pharusā vācā etesanti **pharusavācā.** Samphaṁ niratthakaṁ vacanaṁ palapantīti **samphappalāpino.** Abhijjhāyantīti **abhijjhāluno,** parabhaṇḍe lubbhanasīlāti attho. Byāpannaṁ pūtibhūtaṁ cittametesanti **byāpannacittā.** Micchā pāpikā viññugarahitā etesaṁ diṭṭhīti **micchādiṭṭhikā,** kammapathapariyāpannāya “natthi dinnan”ti-ādivatthukāya micchattapariyāpannāya aniyyānikadiṭṭhiyā samannāgatāti attho. Sammā sobhanā viññupasatthā etesaṁ diṭṭhīti **sammādiṭṭhikā,** kammapathapariyāpannāya “atthi dinnan”ti-ādikāya kammassakatadiṭṭhiyā sammattapariyāpannāya maggadiṭṭhiyā ca samannāgatāti attho. Idaṁ tāvettha anuttānānaṁ padānaṁ padavaṇṇanāmattaṁ.

Yo pana tesaṁ pāṇātipāto adinnādānaṁ kāmesumicchācāro musāvādo pisuṇavācā pharusavācā samphappalāpo abhijjhā byāpādo micchādiṭṭhīti kaṇhapakkhe dasavidho attho hoti, tattha pāṇassa atipāto **pāṇātipāto,** pāṇavadho pāṇaghātoti vuttaṁ hoti. **Pāṇo**ti cettha vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṁ. Tasmiṁ pana pāṇe pāṇasaññino jīvitindriyupacchedaka-upakkamasamuṭṭhāpikā kāyavacīdvārānaṁ aññataradvārappavattā vadhakacetanā pāṇātipāto. So guṇavirahitesu tiracchānagatādīsu pāṇesu khuddake pāṇe appasāvajjo, mahāsarīre mahāsāvajjo. Kasmā?

၃-၅-ပဉ္စသိက္ခာပဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၉-၁၁၁။ တတိယံ ပဉ္စကမ္မပထဝသေန ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တံ၊ စတုတ္ထံ သတ္တကမ္မပထဝသေန၊ ပဉ္စမံ ဒသကမ္မပထဝသေန။ တတ္ထ တတိယေ **သုရာမေရယမဇ္ဇပ္ပမာဒဋ္ဌာယိနော**တိ သုရာမေရယသင်္ခါတံ မဇ္ဇံ ယာယ ပမာဒစေတနာယ ပိဝန္တိ၊ သာ “သုရာမေရယမဇ္ဇပ္ပမာဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ တိဋ္ဌန္တီတိ သုရာမေရယမဇ္ဇပ္ပမာဒဋ္ဌာယိနော။ အယံ တာဝေတ္ထ အသာဓာရဏပဒဿ အတ္ထော။

ပဉ္စမေ ပါဏံ အတိပါတေန္တီတိ **ပါဏာတိပါတိနော၊** ပါဏဃာတိကာတိ အတ္ထော။ အဒိန္နံ အာဒိယန္တီတိ **အဒိန္နာဒါယိနော၊** ပရဿဟာရိနောတိ အတ္ထော။ ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမေန မိစ္ဆာ စရန္တီတိ **ကာမေသုမိစ္ဆာစာရိနော။** မုသာ ဝဒန္တီတိ **မုသာဝါဒိနော၊** ပရေသံ အတ္ထဘဉ္ဇကံ တုစ္ဆံ အလိကံ ဝါစံ ဘာသိတာရောတိ အတ္ထော။ ပိသုဏာ ဝါစာ ဧတေသန္တိ **ပိသုဏဝါစာ။** မမ္မစ္ဆေဒိကာ ဖရုသာ ဝါစာ ဧတေသန္တိ **ဖရုသဝါစာ။** သမ္ဖံ နိရတ္ထကံ ဝစနံ ပလပန္တီတိ **သမ္ဖပ္ပလာပိနော။** အဘိဇ္ဈာယန္တီတိ **အဘိဇ္ဈာလုနော၊** ပရဘဏ္ဍေ လုဗ္ဘနသီလာတိ အတ္ထော။ ဗျာပန္နံ ပူတိဘူတံ စိတ္တမေတေသန္တိ **ဗျာပန္နစိတ္တာ။** မိစ္ဆာ ပါပိကာ ဝိညုဂရဟိတာ ဧတေသံ ဒိဋ္ဌီတိ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ၊** ကမ္မပထပရိယာပန္နာယ “နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိဝတ္ထုကာယ မိစ္ဆတ္တပရိယာပန္နာယ အနိယျာနိကဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ သမ္မာ သောဘနာ ဝိညုပသတ္ထာ ဧတေသံ ဒိဋ္ဌီတိ **သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ၊** ကမ္မပထပရိယာပန္နာယ “အတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိကာယ ကမ္မဿကတဒိဋ္ဌိယာ သမ္မတ္တပရိယာပန္နာယ မဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ စ သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ တာဝေတ္ထ အနုတ္တာနာနံ ပဒါနံ ပဒဝဏ္ဏနာမတ္တံ။

ယော ပန တေသံ ပါဏာတိပါတော အဒိန္နာဒါနံ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော မုသာဝါဒေါ ပိသုဏဝါစာ ဖရုသဝါစာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒေါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌီတိ ကဏှပက္ခေ ဒသဝိဓော အတ္ထော ဟောတိ၊ တတ္ထ ပါဏဿ အတိပါတော **ပါဏာတိပါတော၊** ပါဏဝဓော ပါဏဃာတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပါဏော**တိ စေတ္ထ ဝေါဟာရတော သတ္တော၊ ပရမတ္ထတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ တသ္မိံ ပန ပါဏေ ပါဏသညိနော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒက-ဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒွါရာနံ အညတရဒွါရပ္ပဝတ္တာ ဝဓကစေတနာ ပါဏာတိပါတော။ သော ဂုဏဝိရဟိတေသု တိရစ္ဆာနဂတာဒီသု ပါဏေသု ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာသရီရေ မဟာသာဝဇ္ဇော။ ကသ္မာ?

payogamahantatāya, payogasamattepi vatthumahantatāya. Guṇavantesu manussādīsu appaguṇe appasāvajjo, mahāguṇe mahāsāvajjo. Sarīraguṇānaṁ pana samabhāve sati kilesānaṁ upakkamānañca mudutāya appasāvajjo, tibbatāya mahāsāvajjoti veditabbo.

Tassa pañca sambhārā honti pāṇo, pāṇasaññitā, vadhakacittaṁ, upakkamo, tena maraṇanti. Cha payogā sāhatthiko, āṇattiko, nissaggiyo, thāvaro, vijjāmayo, iddhimayoti. Imasmiṁ panatthe vitthāriyamāne atippapañco hoti, tasmā taṁ na vitthārayāma aññañca evarūpaṁ. Atthikehi pana Samantapāsādikaṁ Vinayaṭṭhakathaṁ[1] oloketvā gahetabbo.

Adinnassa ādānaṁ **adinnādānaṁ,** parassaharaṇaṁ theyyaṁ corikāti vuttaṁ hoti. Tattha **adinnan**ti parapariggahitaṁ, yattha paro yathākāmakāritaṁ āpajjanto adaṇḍāraho anupavajjo hoti. Tasmiṁ pana parapariggahite parapariggahitasaññino tadādāyaka-upakkamasamuṭṭhāpikā theyyacetanā adinnādānaṁ. Taṁ hīne parasantake appasāvajjaṁ, paṇīte mahāsāvajjaṁ. Kasmā? Vatthupaṇītatāya. Vatthusamatte sati guṇādhikānaṁ santake vatthusmiṁ mahāsāvajjaṁ, taṁ taṁ guṇādhikaṁ upādāya tato tato hīnaguṇassa santake vatthusmiṁ appasāvajjaṁ.

Tassa pañca sambhārā honti parapariggahitaṁ, parapariggahitasaññitā, theyyacittaṁ, upakkamo, tena haraṇanti. Cha payogā sāhatthikādayova. Te ca kho yathānurūpaṁ theyyāvahāro, pasayhāvahāro, paṭicchannāvahāro, parikappāvahāro, kusāvahāroti imesaṁ avahārānaṁ vasena pavattāti ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana Samantapāsādikāyaṁ[2] vutto.

Kāmesumicchācāroti ettha pana **kāmesū**ti methunasamācāresu. **Micchācāro**ti ekantanindito lāmakācāro. Lakkhaṇato pana asaddhammādhippāyena kāyadvārappavattā agamanīyaṭṭhānavītikkamacetanā kāmesumicchācāro. Tattha **agamanīyaṭṭhānaṁ** nāma purisānaṁ tāva māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā

1. Vi-Ṭṭha 2. 39 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 1. 263 piṭṭhe.

ပယောဂမဟန္တတာယ၊ ပယောဂသမတ္တေပိ ဝတ္ထုမဟန္တတာယ။ ဂုဏဝန္တေသု မနုဿာဒီသု အပ္ပဂုဏေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာဂုဏေ မဟာသာဝဇ္ဇော။ သရီရဂုဏာနံ ပန သမဘာဝေ သတိ ကိလေသာနံ ဥပက္ကမာနဉ္စ မုဒုတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ တိဗ္ဗတာယ မဟာသာဝဇ္ဇောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တဿ ပဉ္စ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ ပါဏော, ပါဏသညိတာ, ဝဓကစိတ္တံ, ဥပက္ကမော, တေန မရဏန္တိ။ ဆ ပယောဂါ သာဟတ္ထိကော, အာဏတ္တိကော, နိဿဂ္ဂိယော, ထာဝရော, ဝိဇ္ဇာမယော, ဣဒ္ဓိမယောတိ။ ဣမသ္မိံ ပနတ္ထေ ဝိတ္ထာရိယမာနေ အတိပ္ပပဉ္စော ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ န ဝိတ္ထာရယာမ အညဉ္စ ဧဝရူပံ။ အတ္ထိကေဟိ ပန သမန္တပါသာဒိကံ ဝိနယဋ္ဌကထံ[၁] ဩလောကေတွာ ဂဟေတဗ္ဗော။

အဒိန္နဿ အာဒါနံ **အဒိန္နာဒါနံ၊** ပရဿဟရဏံ ထေယျံ စောရိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ **အဒိန္နန္တိ** ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊ ယတ္ထ ပရော ယထာကာမကာရိတံ အာပဇ္ဇန္တော အဒဏ္ဍာရဟော အနုပဝဇ္ဇော ဟောတိ။ တသ္မိံ ပန ပရပရိဂ္ဂဟိတေ ပရပရိဂ္ဂဟိတသညိနော တဒါဒါယကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ထေယျစေတနာ အဒိန္နာဒါနံ။ တံ ဟီနေ ပရသန္တကေ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ၊ ပဏီတေ မဟာသာဝဇ္ဇံ။ ကသ္မာ? ဝတ္ထုပဏီတတာယ။ ဝတ္ထုသမတ္တေ သတိ ဂုဏာဓိကာနံ သန္တကေ ဝတ္ထုသ္မိံ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ တံ တံ ဂုဏာဓိကံ ဥပါဒါယ တတော တတော ဟီနဂုဏဿ သန္တကေ ဝတ္ထုသ္မိံ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ။

တဿ ပဉ္စ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ, ပရပရိဂ္ဂဟိတသညိတာ, ထေယျစိတ္တံ, ဥပက္ကမော, တေန ဟရဏန္တိ။ ဆ ပယောဂါ သာဟတ္ထိကာဒယောဝ။ တေ စ ခေါ ယထာနုရူပံ ထေယျာဝဟာရော, ပသယှာဝဟာရော, ပဋိစ္ဆန္နာဝဟာရော, ပရိကပ္ပါဝဟာရော, ကုသာဝဟာရောတိ ဣမေသံ အဝဟာရာနံ ဝသေန ပဝတ္တာတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန သမန္တပါသာဒိကာယံ[၂] ဝုတ္တော။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရောတိ ဧတ္ထ ပန **ကာမေသူ**တိ မေထုနသမာစာရေသု။ **မိစ္ဆာစာရော**တိ ဧကန္တနိန္ဒိတော လာမကာစာရော။ လက္ခဏတော ပန အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော။ တတ္ထ **အဂမနီယဋ္ဌာနံ** နာမ ပုရိသာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ ပိတုရက္ခိတာ မာတာပိတုရက္ခိတာ ဘာတုရက္ခိတာ ဘဂိနိရက္ခိတာ

၁-ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၃၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။

ñātirakkhitā gottarakkhitā dhammarakkhitā sārakkhā saparidaṇḍāti māturakkhitādayo dasa, dhanakkītā chandavāsinī bhogavāsinī paṭavāsinī odapattakinī obhatacumbaṭā[1] dāsī ca bhariyā ca kammakārī ca bhariyā ca dhajāhaṭā muhuttikāti etā dhanakkītādayo dasāti vīsati itthiyo. Itthīsu pana dvinnaṁ sārakkhasaparidaṇḍānaṁ, dasannañca dhanakkītādīnanti dvādasannaṁ itthīnaṁ aññe purisā. Idaṁ agamanīyaṭṭhānaṁ nāma. So panesa micchācāro sīlādiguṇarahite agamanīyaṭṭhāne appasāvajjo, sīlādiguṇasampanne mahāsāvajjo. Tassa cattāro sambhārā—agamanīyavatthu, tasmiṁ sevanacittaṁ, sevanappayogo, maggenamaggapaṭipatti-adhivāsananti. Eko payogo sāhatthiko eva.

Musāti visaṁvādanapurekkhārassa atthabhañjanako vacīpayogo kāyappayogo vā, visaṁvādanādhippāyena panassa[2] paravisaṁvādanakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo. Aparo nayo—**musā**ti abhūtaṁ atacchaṁ vatthu. **Vādo**ti tassa bhūtato tacchato viññāpanaṁ. Lakkhaṇato pana atathaṁ vatthuṁ tathato paraṁ viññāpetukāmassa tathāviññattisamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo. So yamatthaṁ bhañjati, tassa appatāya appasāvajjo, mahantatāya mahāsāvajjo. Apica gahaṭṭhānaṁ attano santakaṁ adātukāmatāya natthīti-ādinayappavatto appasāvajjo, sakkhinā hutvā atthabhañjanatthaṁ vutto mahāsāvajjo. Pabbajitānaṁ appakampi telaṁ vā sappiṁ vā labhitvā hasādhippāyena "ajja gāme telaṁ nadī maññe sandatī"ti pūraṇakathānayena pavatto appasāvajjo, adiṭṭhaṁyeva pana "diṭṭhan"ti-ādinā nayena vadantānaṁ mahāsāvajjo. Tassa cattāro sambhārā honti—atathaṁ vatthu, visaṁvādanacittaṁ, tajjo vāyāmo, parassa tadatthavijānananti. Eko payogo sāhatthikova. So kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā vācāya vā paravisaṁvādakakiriyākaraṇe daṭṭhabbo. Tāya ce kiriyāya paro tamatthaṁ jānāti, ayaṁ kiriyāsamuṭṭhāpikacetanākkhaṇeyeva musāvādakammunā bajjhati.

Pisuṇavācāti-ādīsu yāya vācāya, yassa taṁ vācaṁ[3] bhāsati, tassa hadaye attano piyabhāvaṁ, parassa ca suññabhāvaṁ karoti, sā

1. Obhatacumbitā (Syā) 2. Parassa (Syā) 3. Parassa vācaṁ (Sī, Syā, Ka)

ဉာတိရက္ခိတာ ဂေါတ္တရက္ခိတာ ဓမ္မရက္ခိတာ သာရက္ခာ သပရိဒဏ္ဍာတိ မာတုရက္ခိတာဒယော ဒသ၊ ဓနက္ကီတာ ဆန္ဒဝါသိနီ ဘောဂဝါသိနီ ပဋဝါသိနီ ဩဒပတ္တကိနီ ဩဘတစုမ္ဗဋာ[၁] ဒါသီ စ ဘရိယာ စ ကမ္မကာရီ စ ဘရိယာ စ ဓဇာဟဋာ မုဟုတ္တိကာတိ ဧတာ ဓနက္ကီတာဒယော ဒသာတိ ဝီသတိ ဣတ္ထိယော။ ဣတ္ထီသု ပန ဒွိန္နံ သာရက္ခသပရိဒဏ္ဍာနံ, ဒသန္နဉ္စ ဓနက္ကီတာဒီနန္တိ ဒွါဒသန္နံ ဣတ္ထီနံ အညေ ပုရိသာ။ ဣဒံ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ။ သော ပနေသ မိစ္ဆာစာရော သီလာဒိဂုဏရဟိတေ အဂမနီယဋ္ဌာနေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နေ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿ စတ္တာရော သမ္ဘာရာ—အဂမနီယဝတ္ထု, တသ္မိံ သေဝနစိတ္တံ, သေဝနပ္ပယောဂေါ, မဂ္ဂေနမဂ္ဂပဋိပတ္တိ-အဓိဝါသနန္တိ။ ဧကော ပယောဂေါ သာဟတ္ထိကော ဧဝ။

မုသာတိ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္ထဘဉ္ဇနကော ဝစီပယောဂေါ ကာယပ္ပယောဂေါ ဝါ၊ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပနဿ[၂] ပရဝိသံဝါဒနကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ အပရော နယော—**မုသာ**တိ အဘူတံ အတစ္ဆံ ဝတ္ထု။ **ဝါဒေါ**တိ တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာပနံ။ လက္ခဏတော ပန အတထံ ဝတ္ထုံ တထတော ပရံ ဝိညာပေတုကာမဿ တထာဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ သော ယမတ္ထံ ဘဉ္ဇတိ၊ တဿ အပ္ပတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။ အပိစ ဂဟဋ္ဌာနံ အတ္တနော သန္တကံ အဒါတုကာမတာယ နတ္ထီတိအာဒိနယပ္ပဝတ္တော အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ သက္ခိနာ ဟုတွာ အတ္ထဘဉ္ဇနတ္ထံ ဝုတ္တော မဟာသာဝဇ္ဇော။ ပဗ္ဗဇိတာနံ အပ္ပကမ္ပိ တေလံ ဝါ သပ္ပိံ ဝါ လဘိတွာ ဟသာဓိပ္ပါယေန "အဇ္ဇ ဂါမေ တေလံ နဒီ မညေ သန္ဒတီ"တိ ပူရဏကထာနယေန ပဝတ္တော အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ အဒိဋ္ဌံယေဝ ပန "ဒိဋ္ဌ"န္တိအာဒိနာ နယေန ဝဒန္တာနံ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿ စတ္တာရော သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ—အတထံ ဝတ္ထု, ဝိသံဝါဒနစိတ္တံ, တဇ္ဇော ဝါယာမော, ပရဿ တဒတ္ထဝိဇာနနန္တိ။ ဧကော ပယောဂေါ သာဟတ္ထိကောဝ။ သော ကာယေန ဝါ ကာယပဋိဗဒ္ဓေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ ပရဝိသံဝါဒကကိရိယာကရဏေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တာယ စေ ကိရိယာယ ပရော တမတ္ထံ ဇာနာတိ၊ အယံ ကိရိယာသမုဋ္ဌာပိကစေတနာက္ခဏေယေဝ မုသာဝါဒကမ္မုနာ ဗဇ္ဈတိ။

ပိသုဏဝါစာတိအာဒီသု ယာယ ဝါစာယ, ယဿ တံ ဝါစံ[၃] ဘာသတိ၊ တဿ ဟဒယေ အတ္တနော ပိယဘာဝံ, ပရဿ စ သုညဘာဝံ ကရောတိ၊ သာ

၁-ဩဘတစုမ္ဗိတာ (သျာ) ၂-ပရဿ (သျာ) ၃-ပရဿ ဝါစံ (သီ၊ သျာ၊ က)

pisuṇavācā. Yāya pana attānampi parampi pharusaṁ karoti, yā vācā sayampi pharusā, neva kaṇṇasukhā na hadayaṅgamā[1], ayaṁ **pharusavācā.** Yena pana samphaṁ palapati niratthakaṁ, so **samphappalāpo.** Tesaṁ mūlabhūtā cetanāpi pisuṇavācādināmameva labhati. Sā eva ca idha adhippetāti.

Tattha saṁkiliṭṭhacittassa paresaṁ vā bhedāya, attano piyakamyatāya vā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā pisuṇavācā. Sā yassa bhedaṁ karoti, tassa appaguṇatāya appasāvajjā, mahāguṇatāya mahāsāvajjā. Tassā cattāro sambhārā—bhinditabbo paro, iti ime nānā bhavissanti, vinā bhavissantīti bhedapurekkhāratā, iti ahaṁ piyo bhavissāmi vissāsikoti piyakamyatā vā, tajjo vāyāmo, tassa tadatthavijānananti.

Parassa mammacchedakakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā ekantapharusacetanā pharusavācā. Tassā āvibhāvatthamidaṁ vatthu—eko kira dārako mātu vacanaṁ anādiyitvā araññaṁ gacchati. Mātā taṁ nivattetuṁ asakkontī "caṇḍā taṁ mahiṁsī anubandhatū"ti akkosi. Athassa tatheva araññe mahiṁsī uṭṭhāsi. Dārako "yaṁ mama mātā mukhena kathesi, taṁ mā hotu, yaṁ cittena cintesi, taṁ hotū"ti saccakiriyaṁ akāsi. Mahiṁsī tattheva baddhā viya aṭṭhāsi. Evaṁ mammacchedakopi payogo[2] cittasaṇhatāya pharusavācā na hoti. Mātāpitaro hi kadāci puttake evaṁ vadanti "corā vo khaṇḍākhaṇḍikaṁ karontū"ti, uppalapattampi ca nesaṁ upari patantaṁ na icchanti. Ācariyupajjhāyā ca kadāci nissitake evaṁ vadanti "kiṁ ime ahirikā anottappino caranti[3], niddhamatha ne"ti, atha ca nesaṁ āgamādhigamasampattiṁ icchanti. Yathā ca cittasaṇhatāya pharusavācā na hoti, evaṁ vacanasaṇhatāya apharusavācāpi na hoti. Na hi mārāpetukāmassa "imaṁ sukhaṁ sayāpethā"ti vacanaṁ apharusavācā hoti, cittapharusatāya panesā pharusavācāva. Sā yaṁ sandhāya pavattitā, tassa appaguṇatāya appasāvajjā, mahāguṇatāya mahāsāvajjā. Tassā tayo sambhārā—akkositabbo paro, kupitacittaṁ, akkosanāti.

1. Na hadayasukhā vācā (Syā), na hadayasukhā vā (Ma-Ṭṭha 1. 203 piṭṭhe)
2. Vacīpayogo (Syā)
3. Vadanti (Syā)

ပိသုဏာဝါစာ။ ယာယ ပန အတ္တာနမ္ပိ ပရမ္ပိ ဖရုသံ ကရောတိ၊ ယာ ဝါစာ သယမ္ပိ ဖရုသာ, နေဝ ကဏ္ဏသုခါ န ဟဒယင်္ဂမာ[၁]၊ အယံ **ဖရုသဝါစာ**။ ယေန ပန သမ္ဖံ ပလပတိ နိရတ္ထကံ၊ သော **သမ္ဖပ္ပလာပေါ**။ တေသံ မူလဘူတာ စေတနာပိ ပိသုဏဝါစာဒိနာမမေဝ လဘတိ။ သာ ဧဝ စ ဣဓ အဓိပ္ပေတာတိ။

တတ္ထ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဿ ပရေသံ ဝါ ဘေဒါယ, အတ္တနော ပိယကမျတာယ ဝါ ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ ပိသုဏဝါစာ။ သာ ယဿ ဘေဒံ ကရောတိ၊ တဿ အပ္ပဂုဏတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ မဟာဂုဏတာယ မဟာသာဝဇ္ဇာ။ တဿာ စတ္တာရော သမ္ဘာရာ—ဘိန္ဒိတဗ္ဗော ပရော, ဣတိ ဣမေ နာနာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဝိနာ ဘဝိဿန္တီတိ ဘေဒပုရေက္ခာရတာ, ဣတိ အဟံ ပိယော ဘဝိဿာမိ ဝိဿာသိကောတိ ပိယကမျတာ ဝါ, တဇ္ဇော ဝါယာမော, တဿ တဒတ္ထဝိဇာနနန္တိ။

ပရဿ မမ္မစ္ဆေဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ ဧကန္တဖရုသစေတနာ ဖရုသဝါစာ။ တဿာ အာဝိဘာဝတ္ထမိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ ဒါရကော မာတု ဝစနံ အနာဒိယိတွာ အရညံ ဂစ္ဆတိ။ မာတာ တံ နိဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တီ "စဏ္ဍာ တံ မဟိံသီ အနုဗန္ဓတူ"တိ အက္ကောသိ။ အထဿ တထေဝ အရညေ မဟိံသီ ဥဋ္ဌာသိ။ ဒါရကော "ယံ မမ မာတာ မုခေန ကထေသိ၊ တံ မာ ဟောတု၊ ယံ စိတ္တေန စိန္တေသိ၊ တံ ဟောတူ"တိ သစ္စကိရိယံ အကာသိ။ မဟိံသီ တတ္ထေဝ ဗဒ္ဓါ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ ဧဝံ မမ္မစ္ဆေဒကောပိ ပယောဂေါ[၂] စိတ္တသဏှတာယ ဖရုသဝါစာ န ဟောတိ။ မာတာပိတရော ဟိ ကဒါစိ ပုတ္တကေ ဧဝံ ဝဒန္တိ "စောရာ ဝေါ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ကရောန္တူ"တိ၊ ဥပ္ပလပတ္တမ္ပိ စ နေသံ ဥပရိ ပတန္တံ န ဣစ္ဆန္တိ။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ စ ကဒါစိ နိဿိတကေ ဧဝံ ဝဒန္တိ "ကိံ ဣမေ အဟိရိကာ အနောတ္တပ္ပိနော စရန္တိ[၃]၊ နိဒ္ဓမထ နေ"တိ၊ အထ စ နေသံ အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိံ ဣစ္ဆန္တိ။ ယထာ စ စိတ္တသဏှတာယ ဖရုသဝါစာ န ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝစနသဏှတာယ အဖရုသဝါစာပိ န ဟောတိ။ န ဟိ မာရာပေတုကာမဿ "ဣမံ သုခံ သယာပေထာ"တိ ဝစနံ အဖရုသဝါစာ ဟောတိ၊ စိတ္တဖရုသတာယ ပနေသာ ဖရုသဝါစာဝ။ သာ ယံ သန္ဓာယ ပဝတ္တိတာ၊ တဿ အပ္ပဂုဏတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ မဟာဂုဏတာယ မဟာသာဝဇ္ဇာ။ တဿာ တယော သမ္ဘာရာ—အက္ကောသိတဗ္ဗော ပရော, ကုပိတစိတ္တံ, အက္ကောသနာတိ။

၁- န ဟဒယသုခါ ဝါစာ (သျာ)၊ န ဟဒယသုခါ ဝါ (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ)
၂- ဝစီပယောဂေါ (သျာ)
၃- ဝဒန္တိ (သျာ)

Anatthaviññāpikā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā akusalacetanā samphappalāpo. So āsevanamandatāya appasāvajjo, āsevanamahantatāya mahāsāvajjo. Tassa dve sambhārā—bhāratayuddhasītāharaṇādiniratthakakathāpurekkhāratā, tathārūpīkathākathanañcāti.

Abhijjhāyatīti **abhijjhā.** Parabhaṇḍābhimukhī hutvā tanninnatāya pavattatīti attho. Sā “aho vata idaṁ mamassā”ti evaṁ parabhaṇḍābhijjhāyanalakkhaṇā. Adinnādānaṁ viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Tassā dve sambhārā—parabhaṇḍaṁ attano pariṇāmanañca. Parabhaṇḍavatthuke hi lobhe uppannepi na tāva kammapathabhedo hoti, yāva na “aho vatidaṁ mamassā”ti attano pariṇāmetīti.

Hitasukhaṁ byāpādayatīti **byāpādo.** So paravināsāya manopadosalakkhaṇo. Pharusavācā viya appasāvajjo mahāsāvajjo ca. Tassa dve sambhārā—parasatto ca, tassa ca vināsacintā. Parasattavatthuke hi kodhe uppannepi na tāva kammapathabhedo hoti, yāva na “aho vatāyaṁ ucchijjeyya vinasseyyā”ti tassa vināsaṁ cinteti.

Yathābhuccagahaṇābhāvena micchā passatīti **micchādiṭṭhi.** Sā “natthi dinnan”ti-ādinā nayena viparītadassanalakkhaṇā. Samphappalāpo viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Api ca aniyatā appasāvajjā, niyatā mahāsāvajjā. Tassā dve sambhārā—vatthuno ca gahitākāraviparītatā, yathā ca naṁ gaṇhāti, tathābhāvena tassā upaṭṭhānanti.

Imesaṁ pana dasannaṁ akusalakammapathānaṁ dhammato koṭṭhāsato ārammaṇato vedanāto mūlatoti pañcahākārehi vinicchayo veditabbo. Tattha **dhammato**ti etesu hi paṭipāṭiyā satta cetanādhammāva honti, abhijjhādayo tisso cetanāsampayuttā. **Koṭṭhāsato**ti paṭipāṭiyā satta, micchādiṭṭhi cāti ime aṭṭha kammapathā eva honti, no mūlāni, abhijjhābyāpādā kammapathā ceva mūlāni ca. Abhijjhā hi mūlaṁ patvā lobho akusalamūlaṁ hoti, byāpādo doso akusalamūlaṁ.

Ārammaṇatoti pāṇātipāto jīvitindriyārammaṇato saṅkhārārammaṇo hoti, adinnādānaṁ sattārammaṇaṁ vā saṅkhārārammaṇaṁ vā, micchācāro

အနတ္ထဝိညာပိကာ ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ အကုသလစေတနာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ။ သော အာသေဝနမန္ဒတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ အာသေဝနမဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿ ဒွေ သမ္ဘာရာ—ဘာရတယုဒ္ဓသီတာဟရဏာဒိနိရတ္ထကကထာပုရေက္ခာရတာ, တထာရူပီကထာကထနဉ္စာတိ။

အဘိဇ္ဈာယတီတိ **အဘိဇ္ဈာ။** ပရဘဏ္ဍာဘိမုခီ ဟုတွာ တန္နိန္နတာယ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သာ “အဟော ဝတ ဣဒံ မမဿာ”တိ ဧဝံ ပရဘဏ္ဍာဘိဇ္ဈာယနလက္ခဏာ။ အဒိန္နာဒါနံ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ မဟာသာဝဇ္ဇာ စ။ တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ—ပရဘဏ္ဍံ အတ္တနော ပရိဏာမနဉ္စ။ ပရဘဏ္ဍဝတ္ထုကေ ဟိ လောဘေ ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ န “အဟော ဝတိဒံ မမဿာ”တိ အတ္တနော ပရိဏာမေတီတိ။

ဟိတသုခံ ဗျာပါဒယတီတိ **ဗျာပါဒေါ။** သော ပရဝိနာသာယ မနောပဒေါသလက္ခဏော။ ဖရုသဝါစာ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော မဟာသာဝဇ္ဇော စ။ တဿ ဒွေ သမ္ဘာရာ—ပရသတ္တော စ, တဿ စ ဝိနာသစိန္တာ။ ပရသတ္တဝတ္ထုကေ ဟိ ကောဓေ ဥပ္ပန္နေပိ န တာဝ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိ၊ ယာဝ န “အဟော ဝတာယံ ဥစ္ဆိဇ္ဇေယျ ဝိနဿေယျာ”တိ တဿ ဝိနာသံ စိန္တေတိ။

ယထာဘုစ္စဂဟဏာဘာဝေန မိစ္ဆာ ပဿတီတိ **မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။** သာ “နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိအာဒိနာ နယေန ဝိပရီတဒဿနလက္ခဏာ။ သမ္ဖပ္ပလာပေါ ဝိယ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ မဟာသာဝဇ္ဇာ စ။ အပိ စ အနိယတာ အပ္ပသာဝဇ္ဇာ၊ နိယတာ မဟာသာဝဇ္ဇာ။ တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ—ဝတ္ထုနော စ ဂဟိတာကာရဝိပရီတတာ, ယထာ စ နံ ဂဏှာတိ၊ တထာဘာဝေန တဿာ ဥပဋ္ဌာနန္တိ။

ဣမေသံ ပန ဒသန္နံ အကုသလကမ္မပထာနံ ဓမ္မတော ကောဋ္ဌာသတော အာရမ္မဏတော ဝေဒနာတော မူလတောတိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **ဓမ္မတော**တိ ဧတေသု ဟိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ စေတနာဓမ္မာဝ ဟောန္တိ၊ အဘိဇ္ဈာဒယော တိဿော စေတနာသမ္ပယုတ္တာ။ **ကောဋ္ဌာသတော**တိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စာတိ ဣမေ အဋ္ဌ ကမ္မပထာ ဧဝ ဟောန္တိ, နော မူလာနိ၊ အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒါ ကမ္မပထာ စေဝ မူလာနိ စ။ အဘိဇ္ဈာ ဟိ မူလံ ပတွာ လောဘော အကုသလမူလံ ဟောတိ၊ ဗျာပါဒေါ ဒေါသော အကုသလမူလံ။

အာရမ္မဏတောတိ ပါဏာတိပါတော ဇီဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏတော သင်္ခါရာရမ္မဏော ဟောတိ၊ အဒိန္နာဒါနံ သတ္တာရမ္မဏံ ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏံ ဝါ၊ မိစ္ဆာစာရော

phoṭṭhabbavasena saṅkhārārammaṇova, sattārammaṇotipi eke. Musāvādo sattārammaṇo vā saṅkhārārammaṇo vā, tathā pisuṇavācā. Pharusavācā sattārammaṇāva. Samphappalāpo diṭṭhasutamutaviññātavasena sattārammaṇo vā saṅkhārārammaṇo vā, tathā abhijjhā. Byāpādo sattārammaṇova. Micchādiṭṭhi tebhūmakadhammavasena saṅkhārārammaṇā.

Vedanātoti pāṇātipāto dukkhavedano hoti. Kiñcāpi hi rājāno coraṁ disvā hasamānāpi “gacchatha naṁ ghātethā”ti vadanti, sanniṭṭhāpakacetanā pana nesaṁ dukkhasampayuttāva hoti. Adinnādānaṁ tivedanaṁ, micchācāro sukhamajjhattavasena dvivedano, sanniṭṭhāpakacitte pana majjhattavedano na hoti. Musāvādo tivedano, tathā pisuṇavācā. Pharusavācā dukkhavedanā, samphappalāpo tivedano, abhijjhā sukhamajjhattavasena dvivedanā, tathā micchādiṭṭhi. Byāpādo dukkhavedano.

Mūlatoti pāṇātipāto dosamohavasena dvimūlako hoti, adinnādānaṁ dosamohavasena vā lobhamohavasena vā, micchācāro lobhamohavasena. Musāvādo dosamohavasena vā lobhamohavasena vā, tathā pisuṇavācā samphappalāpo ca. Pharusavācā dosamohavasena, abhijjhā mohavasena ekamūlā, tathā byāpādo. Micchādiṭṭhi lobhamohavasena dvimūlāti.

Pāṇātipātā paṭiviratāti-ādīsu pāṇātipātādayo vuttattā eva. Yāya pana viratiyā ete[1] paṭiviratā nāma honti, sā bhedato tividhā hoti sampattavirati samādānavirati samucchedaviratīti. Tattha asamādinnasikkhāpadānaṁ attano jātivayabāhusaccādīni paccavekkhitvā “ayuttaṁ amhākaṁ evarūpaṁ kātun”ti sampattaṁ vatthuṁ avītikkamantānaṁ uppajjamānā virati **sampattaviratī**ti veditabbā Sīhaḷadīpe **Cakkana-upāsakassa** viya. Tassa kira daharakāleyeva mātu rogo uppajji. Vejjena ca “allasasakamaṁsaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti vuttaṁ. Tato Cakkanassa bhātā “gaccha tāta khettaṁ āhiṇḍāhī”ti Cakkanaṁ pesesi. So tattha gato. Tasmiñca samaye eko saso taruṇasassaṁ khādituṁ āgato hoti. So taṁ disvā vegena dhāvanto valliyā baddho “kiri kirī”ti

1. Etehi (Sī)

ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝသေန သင်္ခါရာရမ္မဏောဝ၊ သတ္တာရမ္မဏောတိပိ ဧကေ။ မုသာဝါဒေါ သတ္တာရမ္မဏော ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏော ဝါ၊ တထာ ပိသုဏဝါစာ။ ဖရုသဝါစာ သတ္တာရမ္မဏာဝ။ သမ္ဖပ္ပလာပေါ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဝသေန သတ္တာရမ္မဏော ဝါ သင်္ခါရာရမ္မဏော ဝါ၊ တထာ အဘိဇ္ဈာ။ ဗျာပါဒေါ သတ္တာရမ္မဏောဝ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ တေဘူမကဓမ္မဝသေန သင်္ခါရာရမ္မဏာ။

ဝေဒနာတောတိ ပါဏာတိပါတော ဒုက္ခဝေဒနော ဟောတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ရာဇာနော စောရံ ဒိသွာ ဟသမာနာပိ “ဂစ္ဆထ နံ ဃာတေထာ”တိ ဝဒန္တိ၊ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ ပန နေသံ ဒုက္ခသမ္ပယုတ္တာဝ ဟောတိ။ အဒိန္နာဒါနံ တိဝေဒနံ၊ မိစ္ဆာစာရော သုခမဇ္ဈတ္တဝသေန ဒွိဝေဒနော၊ သန္နိဋ္ဌာပကစိတ္တေ ပန မဇ္ဈတ္တဝေဒနော န ဟောတိ။ မုသာဝါဒေါ တိဝေဒနော၊ တထာ ပိသုဏဝါစာ။ ဖရုသဝါစာ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ သမ္ဖပ္ပလာပေါ တိဝေဒနော၊ အဘိဇ္ဈာ သုခမဇ္ဈတ္တဝသေန ဒွိဝေဒနာ၊ တထာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ဗျာပါဒေါ ဒုက္ခဝေဒနော။

မူလတောတိ ပါဏာတိပါတော ဒေါသမောဟဝသေန ဒွိမူလကော ဟောတိ၊ အဒိန္နာဒါနံ ဒေါသမောဟဝသေန ဝါ လောဘမောဟဝသေန ဝါ၊ မိစ္ဆာစာရော လောဘမောဟဝသေန။ မုသာဝါဒေါ ဒေါသမောဟဝသေန ဝါ လောဘမောဟဝသေန ဝါ၊ တထာ ပိသုဏဝါစာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ စ။ ဖရုသဝါစာ ဒေါသမောဟဝသေန၊ အဘိဇ္ဈာ မောဟဝသေန ဧကမူလာ၊ တထာ ဗျာပါဒေါ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ လောဘမောဟဝသေန ဒွိမူလာတိ။

ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတာတိအာဒီသု ပါဏာတိပါတာဒယော ဝုတ္တတ္ထာ ဧဝ။ ယာယ ပန ဝိရတိယာ ဧတေ[၁] ပဋိဝိရတာ နာမ ဟောန္တိ၊ သာ ဘေဒတော တိဝိဓာ ဟောတိ သမ္ပတ္တဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိ သမုစ္ဆေဒဝိရတီတိ။ တတ္ထ အသမာဒိန္နသိက္ခာပဒါနံ အတ္တနော ဇာတိဝယဗာဟုသစ္စာဒီနိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ “အယုတ္တံ အမှာကံ ဧဝရူပံ ကာတု”န္တိ သမ္ပတ္တံ ဝတ္ထုံ အဝီတိက္ကမန္တာနံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဝိရတိ **သမ္ပတ္တဝိရတီ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ သီဟဠဒီပေ **စက္ကနဥပါသကဿ** ဝိယ။ တဿ ကိရ ဒဟရကာလေယေဝ မာတု ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝေဇ္ဇေန စ “အလ္လသသကမံသံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝုတ္တံ။ တတော စက္ကနဿ ဘာတာ “ဂစ္ဆ တာတ ခေတ္တံ အာဟိဏ္ဍာဟီ”တိ စက္ကနံ ပေသေသိ။ သော တတ္ထ ဂတော။ တသ္မိဉ္စ သမယေ ဧကော သသော တရုဏသဿံ ခါဒိတုံ အာဂတော ဟောတိ။ သော တံ ဒိသွာ ဝေဂေန ဓာဝန္တော ဝလ္လိယာ ဗဒ္ဓေါ “ကိရိကိရီ”တိ

၁-ဧတေဟိ (သီ)

saddamakāsi. Cakkano tena saddena gantvā taṁ gahetvā cintesi “mātu bhesajjaṁ karomī”ti. Puna cintesi “na metaṁ patirūpaṁ, yvāhaṁ mātu jīvitakāraṇā paraṁ jīvitā voropeyyan”ti. Atha naṁ “gaccha araññe sasehi saddhiṁ tiṇodakaṁ paribhuñjā”ti muñci[1]. Bhātarā ca “kiṁ tāta saso laddho”ti pucchito taṁ pavattiṁ ācikkhi. Tato naṁ bhātā paribhāsi. So mātu santikaṁ gantvā “yatohaṁ jāto, nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā”ti saccaṁ vatvā aṭṭhāsi, tāvadeva cassa mātā arogā ahosi.

Samādinnasikkhāpadānaṁ pana sikkhāpadasamādāne ca tatuttari[2]ca attano jīvitaṁ pariccajitvā vatthuṁ avītikkamantānaṁ uppajjamānā virati **samādānaviratī**ti veditabbā **Uttara[3]vaḍḍhamānapabbatavāsī-upāsakassa** viya. So kira Ambariyavihāravāsīpiṅgalabuddharakkhitattherassa santike sikkhāpadāni gahetvā khettaṁ kasati. Athassa goṇo naṭṭho, so taṁ gavesanto Uttara[3]vaḍḍhamānapabbataṁ āruhi, tatra naṁ mahāsappo aggahesi. So cintesi “imāya tikhiṇāya vāsiyā sīsaṁ chindāmī”ti. Puna cintesi “na metaṁ patirūpaṁ, yvāhaṁ bhāvanīyassa garuno santike sikkhāpadaṁ gahetvā bhindeyyan”ti. Evaṁ yāvatatiyaṁ cintetvā “jīvitaṁ pariccajāmi, na sikkhāpadan”ti aṁse ṭhapitaṁ tikhiṇadaṇḍavāsiṁ araññe chaḍḍesi. Tāvadeva mahāvāḷo naṁ muñcitvā agamāsīti.

Ariyamaggasampayuttā pana virati **samucchedaviratī**ti veditabbā, yassā uppattito pabhuti pāṇaṁ ghātessāmīti ariyapuggalānaṁ cittampi na uppajjatīti.

Yathā ca akusalānaṁ, evaṁ imesampi kusalakammapathānaṁ dhammato koṭṭhāsato ārammaṇato vedanāto mūlatoti pañcahākārehi vinicchayo veditabbo. Tattha **dhammato**ti etesu hi paṭipāṭiyā satta cetanāpi vaṭṭanti viratiyopi, ante tayo cetanāsampayuttāva.

Koṭṭhāsatoti paṭipāṭiyā satta kammapathā eva, na mūlāni, ante tayo kammapathā ceva mūlāni ca. Anabhijjhā hi mūlaṁ[4] patvā

1. Paribhuñjāhīti muñcitvā gehamāgato (Sī)
2. Tatuttariṁ (Sī), taduttariṁ (Syā)
3. Antara... (Sī, Ka)
4. Kammapathaṁ (Syā, Ka)

သဒ္ဒမကာသိ။ စက္ကနော တေန သဒ္ဒေန ဂန္တွာ တံ ဂဟေတွာ စိန္တေသိ “မာတု ဘေသဇ္ဇံ ကရောမီ”တိ။ ပုန စိန္တေသိ “န မေတံ ပတိရူပံ၊ ယွာဟံ မာတု ဇီဝိတကာရဏာ ပရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ”န္တိ။ အထ နံ “ဂစ္ဆ အရညေ သသေဟိ သဒ္ဓိံ တိဏောဒကံ ပရိဘုဉ္ဇာ”တိ မုဉ္စိ[၁]။ ဘာတရာ စ “ကိံ တာတ သသော လဒ္ဓေါ”တိ ပုစ္ဆိတော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ တတော နံ ဘာတာ ပရိဘာသိ။ သော မာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ယတောဟံ ဇာတော၊ နာဘိဇာနာမိ သဉ္စိစ္စ ပါဏံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတာ”တိ သစ္စံ ဝတွာ အဋ္ဌာသိ၊ တာဝဒေဝ စဿ မာတာ အရောဂါ အဟောသိ။

သမာဒိန္နသိက္ခာပဒါနံ ပန သိက္ခာပဒသမာဒါနေ စ တတုတ္တရိ[၂]စ အတ္တနော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ဝတ္ထုံ အဝီတိက္ကမန္တာနံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဝိရတိ **သမာဒါန-ဝိရတီ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ **ဥတ္တရ[၃]ဝဍ္ဎမာနပဗ္ဗတဝါသီဥပါသကဿ** ဝိယ။ သော ကိရ အမ္ဗရိယဝိဟာရဝါသီပိင်္ဂလဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရဿ သန္တိကေ သိက္ခာပဒါနိ ဂဟေတွာ ခေတ္တံ ကသတိ။ အထဿ ဂေါဏော နဋ္ဌော၊ သော တံ ဂဝေသန္တော ဥတ္တရ[၃]ဝဍ္ဎမာနပဗ္ဗတံ အာရုဟိ၊ တတြ နံ မဟာသပ္ပေါ အဂ္ဂဟေသိ။ သော စိန္တေသိ “ဣမာယ တိခိဏာယ ဝါသိယာ သီသံ ဆိန္ဒာမီ”တိ။ ပုန စိန္တေသိ “န မေတံ ပတိရူပံ၊ ယွာဟံ ဘာဝနီယဿ ဂရုနော သန္တိကေ သိက္ခာပဒံ ဂဟေတွာ ဘိန္ဒေယျ”န္တိ။ ဧဝံ ယာဝတတိယံ စိန္တေတွာ “ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇာမိ, န သိက္ခာပဒ”န္တိ အံသေ ဌပိတံ တိခိဏဒဏ္ဍဝါသိံ အရညေ ဆဍ္ဍေသိ။ တာဝဒေဝ မဟာဝါဠော နံ မုဉ္စိတွာ အဂမာသီတိ။

အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ပန ဝိရတိ **သမုစ္ဆေဒဝိရတီ**တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ယဿာ ဥပ္ပတ္တိတော ပဘုတိ ပါဏံ ဃာတေဿာမီတိ အရိယပုဂ္ဂလာနံ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။

ယထာ စ အကုသလာနံ၊ ဧဝံ ဣမေသမ္ပိ ကုသလကမ္မပထာနံ ဓမ္မတော ကောဋ္ဌာသတော အာရမ္မဏတော ဝေဒနာတော မူလတောတိ ပဉ္စဟာ-ကာရေဟိ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ **ဓမ္မတော**တိ ဧတေသု ဟိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ စေတနာပိ ဝဋ္ဋန္တိ ဝိရတိယောပိ၊ အန္တေ တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တာဝ။

ကောဋ္ဌာသတောတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ကမ္မပထာ ဧဝ, န မူလာနိ၊ အန္တေ တယော ကမ္မပထာ စေဝ မူလာနိ စ။ အနဘိဇ္ဈာ ဟိ မူလံ[၄] ပတွာ

၁-ပရိဘုဉ္ဇာဟီတိ မုဉ္စိတွာ ဂေဟမာဂတော (သီ)
၂-တတုတ္တရိံ (သီ)၊ တဒုတ္တရိံ (သျာ)
၃-အန္တရ....(သီ၊ က)
၄-ကမ္မပထံ (သျာ၊ က)

alobho kusalamūlaṁ hoti, abyāpādo adoso kusalamūlaṁ, sammādiṭṭhi amoho kusalamūlaṁ.

Ārammaṇatoti pāṇātipātādīnaṁ ārammaṇāneva etesaṁ ārammaṇāni. Vītikkamitabbavatthutoyeva hi virati nāma hoti. Yathā pana nibbānārammaṇo ariyamaggo kilese pajahati, evaṁ jīvitindriyādi-ārammaṇāpete kammapathā pāṇātipātādīni dussīlyāni pajahantīti veditabbā.

Vedanātoti sabbe sukhavedanā vā honti majjhattavedanā vā. Kusalaṁ patvā hi dukkhavedanā nāma natthi.

Mūlatoti paṭipāṭiyā satta ñāṇasampayuttacittena viramantassa alobha-adosa-amohavasena timūlā honti, ñāṇavippayuttacittena viramantassa dvimūlā. Anabhijjhā ñāṇasampayuttacittena viramantassa dvimūlā hoti, ñāṇavippayuttacittena ekamūlā. Alobho pana attanāva attano mūlaṁ na hoti. Abyāpādepi eseva nayo. Sammādiṭṭhi alobha-adosavasena dvimulāvāti. . Tatiyādīni.

6. Aṭṭhaṅgikasuttavaṇṇanā

112. Chaṭṭhaṁ aṭṭhamaggaṅgavasena bujjhanakānaṁ ajjhāsayavasena vuttaṁ. . Chaṭṭhaṁ.

7. Dasaṅgasuttavaṇṇanā

113. Sattamaṁ dasamicchattasammattavasena. Tattha **micchāñāṇino**ti micchāpaccavekkhaṇena[1] samannāgatāti attho. **Micchāvimuttino**ti aniyyānikavimuttino kusalavimuttīti[2] gahetvā ṭhitā. **Sammāñāṇino**ti sammāpaccavekkhaṇā. **Sammāvimuttino**ti niyyānikāya phalavimuttiyā samannāgatāti. . Sattamaṁ.

Kammapathavaggo tatiyo.

1. Micchāviññāṇā micchāpaccavekkhaṇena (Sī)
2. Akusalaṁ vimuttīti (Sī, Syā) Ṭīkā passitabbā.

အလောဘော ကုသလမူလံ ဟောတိ၊ အဗျာပါဒေါ အဒေါသော ကုသလမူလံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမောဟော ကုသလမူလံ။

အာရမ္မဏတောတိ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အာရမ္မဏာနေဝ ဧတေသံ အာရမ္မဏာနိ။ ဝီတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုတောယေဝ ဟိ ဝိရတိ နာမ ဟောတိ။ ယထာ ပန နိဗ္ဗာနာရမ္မဏော အရိယမဂ္ဂေါ ကိလေသေ ပဇဟတိ၊ ဧဝံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိ-အာရမ္မဏာပေတေ ကမ္မပထာ ပါဏာတိပါတာဒီနိ ဒုဿီလျာနိ ပဇဟန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝေဒနာတောတိ သဗ္ဗေ သုခဝေဒနာ ဝါ ဟောန္တိ မဇ္ဈတ္တဝေဒနာ ဝါ။ ကုသလံ ပတွာ ဟိ ဒုက္ခဝေဒနာ နာမ နတ္ထိ။

မူလတောတိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ အလောဘအဒေါသအမောဟဝသေန တိမူလာ ဟောန္တိ၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ ဒွိမူလာ။ အနဘိဇ္ဈာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ ဒွိမူလာ ဟောတိ၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန ဧကမူလာ။ အလောဘော ပန အတ္တနာဝ အတ္တနော မူလံ န ဟောတိ။ အဗျာပါဒေပိ ဧသေဝ နယော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အလောဘအဒေါသဝသေန ဒွိမူလာဝါတိ။ ။တတိယာဒီနိ။

၆-အဋ္ဌင်္ဂိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၂။ ဆဋ္ဌံ အဋ္ဌမဂ္ဂင်္ဂဝသေန ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဒသင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၃။ သတ္တမံ ဒသမိစ္ဆတ္တသမ္မတ္တဝသေန။ တတ္ထ **မိစ္ဆာဉာဏိနော**တိ မိစ္ဆာပစ္စဝေက္ခဏေန[၁] သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။ **မိစ္ဆာဝိမုတ္တိနော**တိ အနိယျာနိကဝိမုတ္တိနော ကုသလဝိမုတ္တီတိ[၂] ဂဟေတွာ ဌိတာ။ **သမ္မာဉာဏိနော**တိ သမ္မာပစ္စဝေက္ခဏာ။ **သမ္မာဝိမုတ္တိနော**တိ နိယျာနိကာယ ဖလဝိမုတ္တိယာ သမန္နာဂတာတိ။ ။သတ္တမံ။

ကမ္မပထဝဂ္ဂေါ တတိယော။

၁-မိစ္ဆာဝိညာဏာ ၁ မိစ္ဆာပစ္စဝေက္ခဏေန (သီ)
၂-အကုသလံ ဝိမုတ္တီတိ (သီ၊ သျာ) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။

4. Catutthavagga

1. Catudhātusuttavaṇṇanā

114. Catutthavaggassa paṭhame **pathavīdhātū**ti patiṭṭhādhātu. **Āpodhātū**ti ābandhanadhātu. **Tejodhātū**ti paripācanadhātu[1]. **Vāyodhātū**ti vitthambhanadhātu[2]. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana vīsatikoṭṭhāsādivasena etā kathetabbā. . Paṭhamaṁ.

2. Pubbesambodhasuttavaṇṇanā

115. Dutiye **ayaṁ pathavīdhātuyā assādo**ti ayaṁ pathavīdhātunissayo assādo. Svāyaṁ kāyaṁ abbhunnāmetvā udaraṁ pasāretvā "idha me aṅgulaṁ pavesituṁ vāyamathā"ti vā hatthaṁ pasāretvā "imaṁ nāmetuṁ vāyamathā"ti vā vadati, evaṁ pavattānaṁ vasena veditabbo. **Aniccā**ti-ādīsu hutvā abhāvākārena aniccā, paṭipīḷanākārena dukkhā, sabhāvavigamākārena vipariṇāmadhammā. **Ayaṁ pathavīdhātuyā ādīnavo**ti yena ākārena sā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayamākāro pathavīdhātuyā ādīnavoti attho. **Chandarāgavinayo chandarāgappahānan**ti nibbānaṁ āgamma pathavīdhātuyā chandarāgo vinīyati ceva pahīyati ca, tasmā nibbānamassā nissaraṇaṁ.

Ayaṁ āpodhātuyā assādoti ayaṁ āpodhātunissayo assādo. Svāyaṁ aññaṁ āpodhātuyā upaddutaṁ disvā "kiṁ ayaṁ nipannakālato paṭṭhāya passāvaṭṭhānābhimukho nikkhamati ceva pavisati ca, appamattakampissa kammaṁ karontassa sedatintaṁ vatthaṁ[3] pīḷetabbatākāraṁ pāpuṇāti, anumodanamattampi kathentassa tālavaṇṭaṁ[4] gaṇhitabbaṁ hoti, mayaṁ pana sāyaṁ nipannā pātova uṭṭhahāma, māsapuṇṇaghaṭo[5] viya no sarīraṁ, mahākammaṁ karontānaṁ sedamattampi no na uppajjati, asanisaddena viya dhammaṁ kathentānaṁ sarīre usumākāramattampi no natthī"ti evaṁ pavattānaṁ vasena veditabbo.

1. Paripācanīyadhātu (Sī) 2. Upatthambhadhātu (Syā)
3. Sede sati taṁ vatthampi (Syā) 4. Tālapaṇṇaṁ (Sī) 5. Sampuṇṇaghaṭo (Sī)

၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ

၁-စတုဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၄။ စတုတ္ထဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပထဝီဓာတူ**တိ ပတိဋ္ဌာဓာတု။ **အာပေါဓာတူ**တိ အာဗန္ဓနဓာတု။ **တေဇောဓာတူ**တိ ပရိပါစနဓာတု[၁]။ **ဝါယောဓာတူ**တိ ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု[၂]။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဝီသတိကောဋ္ဌာသာဒိဝသေန ဧတာ ကထေတဗ္ဗာ။ ။ပဌမံ။

၂-ပုဗ္ဗေသမ္ဗောဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၅။ ဒုတိယေ **အယံ ပထဝီဓာတုယာ အဿာဒေါ**တိ အယံ ပထဝီဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သွာယံ ကာယံ အဗ္ဘုန္နာမေတွာ ဥဒရံ ပသာရေတွာ “ဣဓ မေ အင်္ဂုလံ ပဝေသိတုံ ဝါယမထာ”တိ ဝါ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “ဣမံ နာမေတုံ ဝါယမထာ”တိ ဝါ ဝဒတိ၊ ဧဝံ ပဝတ္တာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အနိစ္စာ**တိအာဒီသု ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန အနိစ္စာ၊ ပဋိပီဠနာကာရေန ဒုက္ခာ၊ သဘာဝဝိဂမာကာရေန ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ **အယံ ပထဝီဓာတုယာ အာဒီနဝေါ**တိ ယေန အာကာရေန သာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ၊ အယမာကာရော ပထဝီဓာတုယာ အာဒီနဝေါတိ အတ္ထော။ **ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန**န္တိ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ ပထဝီဓာတုယာ ဆန္ဒရာဂေါ ဝိနီယတိ စေဝ ပဟီယတိ စ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနမဿာ နိဿရဏံ။

အယံ အာပေါဓာတုယာ အဿာဒေါတိ အယံ အာပေါဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သွာယံ အညံ အာပေါဓာတုယာ ဥပဒ္ဒုတံ ဒိသွာ “ကိံ အယံ နိပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဿာဝဋ္ဌာနာဘိမုခေါ နိက္ခမတိ စေဝ ပဝိသတိ စ၊ အပ္ပမတ္တကမ္ပိဿ ကမ္မံ ကရောန္တဿ သေဒတိန္တံ ဝတ္ထံ[၃] ပီဠေတဗ္ဗတာကာရံ ပါပုဏာတိ၊ အနုမောဒနမတ္တမ္ပိ ကထေန္တဿ တာလဝဏ္ဋံ[၄] ဂဏှိတဗ္ဗံ ဟောတိ၊ မယံ ပန သာယံ နိပန္နာ ပါတောဝ ဥဋ္ဌဟာမ၊ မာသပုဏ္ဏဃဋော[၅] ဝိယ နော သရီရံ၊ မဟာကမ္မံ ကရောန္တာနံ သေဒမတ္တမ္ပိ နော န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အသနိသဒ္ဒေန ဝိယ ဓမ္မံ ကထေန္တာနံ သရီရေ ဥသုမာကာရမတ္တမ္ပိ နော နတ္ထီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-ပရိပါစနီယဓာတု (သီ) ၂-ဥပတ္ထမ္ဘနဓာတု (သျာ) ၃-သေဒေ သတိ တံ ဝတ္ထမ္ပိ (သျာ)
၄-တာလပဏ္ဏံ (သီ) ၅-သမ္ပုဏ္ဏဃဋော (သီ)

Ayaṁ tejodhātuyā assādoti ayaṁ tejodhātunissayo assādo. Svāyaṁ sītagahaṇike disvā “kiṁ ime kiñcideva yāgubhattakhajjamattaṁ ajjhoharitvā thaddhakucchino nisīditvā sabbarattiṁ aṅgārakaṭāhaṁ pariyesanti, phusitamattesupi sarīre patitesu aṅgārakaṭāhaṁ ottharitvā[1] pārupitvāva nipajjanti, mayaṁ pana atithaddhampi maṁsaṁ vā pūvaṁ vā khādāma, kucchipūraṁ bhattaṁ bhuñjāma, tāvadeva no sabbaṁ pheṇapiṇḍo[2] viya vilīyati, sattāhavaddalikāya[3] vattamānāya sarīre sītānudahanamattampi[4] no natthī”ti evaṁ pavattānaṁ vasena veditabbo.

Ayaṁ vāyodhātuyā assādoti ayaṁ vāyodhātunissayo assādo. Svāyaṁ aññe vātabhīruke disvā “imesaṁ appamattakampi kammaṁ karontānaṁ anumodanamattampi kathentānaṁ sarīraṁ vāto vijjhati, gāvutamattampi addhānaṁ gatānaṁ hatthapādā sīdanti, piṭṭhi rujjati, kucchivātasīsavātakaṇṇavātādīhi niccupaddutā telaphāṇitādīni vātabhesajjāneva karontā atināmenti, amhākaṁ pana mahākammaṁ karontānampi tiyāmarattiṁ dhammaṁ kathentānampi ekadivaseneva dasa yojanāni gacchantānampi hatthapādasaṁsīdanamattaṁ vā piṭṭhirujjanamattaṁ vā na hotī”ti evaṁ pavattānaṁ vasena veditabbo. Evaṁ pavattā hi etā dhātuyo assādenti nāma.

Abbhaññāsinti abhivisiṭṭhena ñāṇena aññāsiṁ. **Anuttaraṁ sammāsambodhin**ti uttaravirahitaṁ sabbaseṭṭhaṁ sammā sāmañca bodhiṁ, atha vā pasatthaṁ sundarañca bodhiṁ. **Bodhī**ti rukkhopi maggopi sabbaññutaññāṇampi nibbānampi. “Bodhirukkhamūle paṭhamābhisambuddho”ti[5] ca “antarā ca bodhiṁ antarā ca gayan”ti[6] ca āgataṭṭhānesu hi rukkho bodhīti vuccati. “Bodhi vuccati catūsu maggesu ñāṇan”ti[7] āgataṭṭhāne maggo. “Pappoti bodhiṁ varabhūrimedhaso”ti[8] āgataṭṭhāne sabbaññutaññāṇaṁ. “Patvāna bodhiṁ amataṁ asaṅkhatan”ti āgataṭṭhāne nibbānaṁ. Idha pana Bhagavato arahattamaggo adhippeto.

1. Otaritvā (Sī)
2. Kheḷapiṇḍo (Sī), pheṇupiṇḍo (Syā)
3. Sattāhavaddhalikāya (Syā)
4. Sītamattampi (Sī)
5. Vi 3. 1; Khu 1. 77 piṭṭhesu.
6. Vi 3. 11; Ma 1. 227 piṭṭhesu.
7. Khu 8. 231 piṭṭhe Cūḷaniddese.
8. Dī 3. 129 piṭṭhe.

အယံ တေဇောဓာတုယာ အဿာဒေါတိ အယံ တေဇောဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သွာယံ သီတဂဟဏိကေ ဒိသွာ “ကိံ ဣမေ ကိဉ္စိဒေဝ ယာဂုဘတ္တခဇ္ဇမတ္တံ အဇ္ဈောဟရိတွာ ထဒ္ဓကုစ္ဆိနော နိသီဒိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ အင်္ဂါရကဋာဟံ ပရိယေသန္တိ၊ ဖုသိတမတ္တေသုပိ သရီရေ ပတိတေသု အင်္ဂါရကဋာဟံ ဩတ္ထရိတွာ[1] ပါရုပိတွာဝ နိပဇ္ဇန္တိ၊ မယံ ပန အတိထဒ္ဓမ္ပိ မံသံ ဝါ ပူဝံ ဝါ ခါဒါမ၊ ကုစ္ဆိပူရံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇာမ၊ တာဝဒေဝ နော သဗ္ဗံ ဖေဏပိဏ္ဍော[2] ဝိယ ဝိလီယတိ၊ သတ္တာဟဝဒ္ဒလိကာယ[3] ဝတ္တမာနာယ သရီရေ သီတာနုဒဟနမတ္တမ္ပိ[4] နော နတ္ထီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။

အယံ ဝါယောဓာတုယာ အဿာဒေါတိ အယံ ဝါယောဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သွာယံ အညေ ဝါတဘီရုကေ ဒိသွာ “ဣမေသံ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကမ္မံ ကရောန္တာနံ အနုမောဒနမတ္တမ္ပိ ကထေန္တာနံ သရီရံ ဝါတော ဝိဇ္ဈတိ၊ ဂါဝုတမတ္တမ္ပိ အဒ္ဓါနံ ဂတာနံ ဟတ္ထပါဒါ သီဒန္တိ၊ ပိဋ္ဌိ ရုဇ္ဇတိ၊ ကုစ္ဆိဝါတသီသဝါတကဏ္ဏဝါတာဒီဟိ နိစ္စုပဒ္ဒုတာ တေလဖာဏိတာဒီနိ ဝါတဘေသဇ္ဇာနေဝ ကရောန္တာ အတိနာမေန္တိ၊ အမှာကံ ပန မဟာကမ္မံ ကရောန္တာနမ္ပိ တိယာမရတ္တိံ ဓမ္မံ ကထေန္တာနမ္ပိ ဧကဒိဝသေနေဝ ဒသ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆန္တာနမ္ပိ ဟတ္ထပါဒသံသီဒနမတ္တံ ဝါ ပိဋ္ဌိရုဇ္ဇနမတ္တံ ဝါ န ဟောတီ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ပဝတ္တာ ဟိ ဧတာ ဓာတုယော အဿာဒေန္တိ နာမ။

အဗ္ဘညာသိန္တိ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန အညာသိံ။ **အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိ**န္တိ ဥတ္တရဝိရဟိတံ သဗ္ဗသေဋ္ဌံ သမ္မာ သာမဉ္စ ဗောဓိံ၊ အထ ဝါ ပသတ္ထံ သုန္ဒရဉ္စ ဗောဓိံ။ **ဗောဓီ**တိ ရုက္ခောပိ မဂ္ဂေါပိ သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ နိဗ္ဗာနမ္ပိ။ “ဗောဓိရုက္ခမူလေ ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ[5] စ “အန္တရာ စ ဗောဓိံ အန္တရာ စ ဂယ”န္တိ[6] စ အာဂတဋ္ဌာနေသု ဟိ ရုက္ခော ဗောဓီတိ ဝုစ္စတိ။ “ဗောဓိ ဝုစ္စတိ စတူသု မဂ္ဂေသု ဉာဏ”န္တိ[7] အာဂတဋ္ဌာနေ မဂ္ဂေါ။ “ပပ္ပောတိ ဗောဓိံ ဝရဘူရိမေဓသော”တိ[8] အာဂတဋ္ဌာနေ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ “ပတွာန ဗောဓိံ အမတံ အသင်္ခတ”န္တိ အာဂတဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗာနံ။ ဣဓ ပန ဘဂဝတော အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော။

၁-ဩတရိတွာ (သီ)
၂-ခေဠပိဏ္ဍော (သီ)၊ ဖေဏုပိဏ္ဍော (သျာ)
၃-သတ္တာဟဝဒ္ဓလိကာယ (သျာ)
၄-သီတမတ္တမ္ပိ (သီ)
၅-ဝိ ၃-၁၊ ခု ၁-၇၇-ပိဋ္ဌေသု။
၆-ဝိ ၃-၁၁၊ မ ၁-၂၂၇-ပိဋ္ဌေသု။
၇-ခု ၈-၂၃၁-ပိဋ္ဌေ စူဠနိဒ္ဒေသေ။
၈-ဒီ ၃-၁၂၉-ပိဋ္ဌေ။

Sāvakānaṁ arahattamaggo anuttarā bodhi hoti, na hotīti? Na hoti. Kasmā? Asabbaguṇadāyakattā. Tesaṁ hi kassaci arahattamaggo arahattaphalameva deti, kassaci tisso vijjā, kassaci cha abhiññā, kassaci catasso paṭisambhidā, kassaci sāvakapāramīñāṇaṁ. Paccekabuddhānampi paccekabodhiñāṇameva deti. Buddhānaṁ pana sabbaguṇasampattiṁ deti abhiseko viya rañño sabbalokissariyabhāvaṁ. Tasmā aññassa kassacipi anuttarā bodhi na hoti.

Abhisambuddhoti[1] **paccaññāsin**ti "abhisambuddho ahaṁ patto[2] paṭivijjhitvā ṭhito"ti evaṁ paṭijāniṁ. **Ñāṇañca pana me dassanaṁ udapādī**ti adhigataguṇadassanasamatthaṁ paccavekkhaṇañāṇañca me udapādi. **Akuppā me vimuttī**ti "ayaṁ mayhaṁ arahattaphalavimutti akuppā"ti evaṁ ñāṇaṁ udapādi. Tattha dvīhākārehi akuppatā veditabbā kāraṇato ca ārammaṇato ca. Sā hi catūhi maggehi samucchinnakilesānaṁ puna anivattanatāya kāraṇatopi akuppā, akuppadhammaṁ nibbānaṁ ārammaṇaṁ katvā pavattatāya ārammaṇatopi akuppā. **Antimā**ti pacchimā. **Natthi dāni punabbhavo**ti idāni puna añño bhavo nāma natthīti.

Imasmiṁ sutte cattāri saccāni kathitāni. Kathaṁ? Catūsu hi dhātūsu assādo samudayasaccaṁ, ādīnavo dukkhasaccaṁ, nissaraṇaṁ nirodhasaccaṁ, nirodhappajānano maggo maggasaccaṁ. Vitthāravasenapi kathetuṁ vaṭṭatiyeva. Ettha hi yaṁ pathavīdhātuṁ paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, ayaṁ pathavīdhātuyā assādoti mahānapaṭivedho samudayasaccaṁ. Yā pathavīdhātu aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṁ pathavīdhātuyā ādīnavoti pariññāpaṭivedho dukkhasaccaṁ. Yo pathavīdhātuyā chandarāgavinayo chandarāgappahānaṁ, idaṁ pathavīdhātuyā nissaraṇanti sacchikiriyāpaṭivedho nirodhasaccaṁ. Yā imesu tīsu ṭhānesu diṭṭhi saṅkappo vācā kammanto ājīvo vāyāmo sati samādhi, ayaṁ[3] bhāvanāpaṭivedho maggasaccanti. . Dutiyaṁ.

3. Acariṁsuttavaṇṇanā

116. Tatiye **acarin**ti ñāṇacārena acariṁ, anubhavanacārenāti attho. **Yāvatā**ti yattako. . Tatiyaṁ.

---

1. Abhisambuddho (Sī, Syā) 2. Abhisampatto (Sī) 3. Ayaṁ maggoti (Sī)

သာဝကာနံ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အနုတ္တရာ ဗောဓိ ဟောတိ, န ဟောတီတိ? န ဟောတိ။ ကသ္မာ? အသဗ္ဗဂုဏဒါယကတ္တာ။ တေသံ ဟိ ကဿစိ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ အရဟတ္တဖလမေဝ ဒေတိ၊ ကဿစိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ၊ ကဿစိ ဆ အဘိညာ၊ ကဿစိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ကဿစိ သာဝကပါရမီဉာဏံ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏမေဝ ဒေတိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သဗ္ဗဂုဏသမ္ပတ္တိံ ဒေတိ အဘိသေကော ဝိယ ရညော သဗ္ဗလောကိဿရိယဘာဝံ။ တသ္မာ အညဿ ကဿစိပိ အနုတ္တရာ ဗောဓိ န ဟောတိ။

အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ[၁] **ပစ္စညာသိ**န္တိ "အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဟံ ပတ္တော[၂] ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတော"တိ ဧဝံ ပဋိဇာနိံ။ **ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒီ**တိ အဓိဂတဂုဏဒဿနသမတ္ထံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဉ္စ မေ ဥဒပါဒိ။ **အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တီ**တိ "အယံ မယှံ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ အကုပ္ပါ"တိ ဧဝံ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ။ တတ္ထ ဒွီဟာကာရေဟိ အကုပ္ပတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ ကာရဏတော စ အာရမ္မဏတော စ။ သာ ဟိ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ သမုစ္ဆိန္နကိလေသာနံ ပုန အနိဝတ္တနတာယ ကာရဏတောပိ အကုပ္ပါ၊ အကုပ္ပဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တတာယ အာရမ္မဏတောပိ အကုပ္ပါ။ **အန္တိမာ**တိ ပစ္ဆိမာ။ **နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ**တိ ဣဒါနိ ပုန အညော ဘဝေါ နာမ နတ္ထီတိ။

ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကထိတာနိ။ ကထံ? စတူသု ဟိ ဓာတူသု အဿာဒေါ သမုဒယသစ္စံ၊ အာဒီနဝေါ ဒုက္ခသစ္စံ၊ နိဿရဏံ နိရောဓသစ္စံ၊ နိရောဓပ္ပဇာနနော မဂ္ဂေါ မဂ္ဂသစ္စံ။ ဝိတ္ထာရဝသေနပိ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဧတ္ထ ဟိ ယံ ပထဝီဓာတုံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ပထဝီဓာတုယာ အဿာဒေါတိ ပဟာနပဋိဝေဓော သမုဒယသစ္စံ။ ယာ ပထဝီဓာတု အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ၊ အယံ ပထဝီဓာတုယာ အာဒီနဝေါတိ ပရိညာပဋိဝေဓော ဒုက္ခသစ္စံ။ ယော ပထဝီဓာတုယာ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ပထဝီဓာတုယာ နိဿရဏန္တိ သစ္ဆိကိရိယာပဋိဝေဓော နိရောဓသစ္စံ။ ယာ ဣမေသု တီသု ဌာနေသု ဒိဋ္ဌိ သင်္ကပ္ပေါ ဝါစာ ကမ္မန္တော အာဇီဝေါ ဝါယာမော သတိ သမာဓိ၊ အယံ[၃] ဘာဝနာပဋိဝေဓော မဂ္ဂသစ္စန္တိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-အစရိံသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၆။ တတိယေ **အစရိ**န္တိ ဉာဏစာရေန အစရိံ၊ အနုဘဝနစာရေနာတိ အတ္ထော။ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကော။ ။တတိယံ။

၁-အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ (သီ၊ သျာ) ၂-အဘိသမ္ပတ္တော (သီ) ၃-အယံ မဂ္ဂေါတိ (သီ)

4. Nocedaṁsuttavaṇṇanā

117. Catutthe **nissaṭā**ti-ādīni ādito vutapaṭisedhena yojetvā "na nissaṭā, na visaṁyuttā, na vippamuttā, na vimariyādikatena cetasā vihariṁsū"ti evaṁ veditabbāni. Dutiyanaye **vimariyādikatenā**ti nimmariyādikatena[1]. Tattha duvidhā mariyādā kilesamariyādā vaṭṭamariyādāti. Tattha ca yassa upaḍḍhā kilesā pahīnā, upaḍḍhā appahīnā, vaṭṭaṁ vā pana upaḍḍhaṁ pahīnaṁ, upaḍḍhaṁ appahīnaṁ, tassa cittaṁ pahīnakilese vā vaṭṭaṁ vā sandhāya vimariyādikataṁ, appahīnakilese vā vaṭṭaṁ vā sandhāya na vimariyādikataṁ. Idha pana ubhayassāpi pahīnattā "vimariyādikatena cetasā"ti vuttaṁ, mariyādaṁ akatvā ṭhitena atikkantamariyādena cetasāti attho. Iti tīsupi imesu suttesu catusaccameva kathitaṁ. . Catutthaṁ.

5. Ekantadukkhasuttavaṇṇanā

118. Pañcame **ekantadukkhā**ti atikkamitvā ṭhitassa tattakāro[2] viya ekanteneva dukkhā. **Dukkhānupatitā**ti dukkhena anupatitā. **Dukkhāvakkantā**ti dukkhena okkantā otiṇṇā. **Sukhā**ti sukhavedanāya paccayabhūtā. Evaṁ sabbattha attho veditabbo. Imasmiṁ sutte dukkhalakkhaṇaṁ kathitaṁ. . Pañcamaṁ.

6-10. Abhinandasuttādivaṇṇanā

119-123. Chaṭṭhasattamesu vivaṭṭaṁ, avasāne tīsu catusaccamevāti. . Chaṭṭhādīni.

Catuttho vaggo.

Dhātusaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Nimmariyādena katena (Sī, Syā)
2. Vītassa suttabhāro (Sī), vītassa tantabhāvo (Syā)

၄-နောစေဒံသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၇။ စတုတ္ထေ **နိဿဋာ**တိအာဒီနိ အာဒိတော ဝုတ္တပဋိသေဓေန ယောဇေတွာ "န နိဿဋာ, န ဝိသံယုတ္တာ, န ဝိပ္ပမုတ္တာ, န ဝိမရိယာဒိကတေန စေတသာ ဝိဟရိံသူ"တိ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဒုတိယနယေ **ဝိမရိယာဒိကတေနာ**တိ နိမ္မရိယာဒိကတေန[၁]။ တတ္ထ ဒုဝိဓာ မရိယာဒါ ကိလေသမရိယာဒါ ဝဋ္ဋမရိယာဒါတိ။ တတ္ထ စ ယဿ ဥပဍ္ဎာ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ ဥပဍ္ဎာ အပ္ပဟီနာ၊ ဝဋ္ဋံ ဝါ ပန ဥပဍ္ဎံ ပဟီနံ၊ ဥပဍ္ဎံ အပ္ပဟီနံ၊ တဿ စိတ္တံ ပဟီနကိလေသေ ဝါ ဝဋ္ဋံ ဝါ သန္ဓာယ ဝိမရိယာဒိကတံ၊ အပ္ပဟီနကိလေသေ ဝါ ဝဋ္ဋံ ဝါ သန္ဓာယ န ဝိမရိယာဒိကတံ။ ဣဓ ပန ဥဘယဿာပိ ပဟီနတ္တာ "ဝိမရိယာဒိကတေန စေတသာ"တိ ဝုတ္တံ၊ မရိယာဒံ အကတွာ ဌိတေန အတိက္ကန္တမရိယာဒေန စေတသာတိ အတ္ထော။ ဣတိ တီသုပိ ဣမေသု သုတ္တေသု စတုသစ္စမေဝ ကထိတံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဧကန္တဒုက္ခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၈။ ပဉ္စမေ **ဧကန္တဒုက္ခာ**တိ အတိက္ကမိတွာ ဌိတဿ တတ္တကာရော[၂] ဝိယ ဧကန္တေနေဝ ဒုက္ခာ။ **ဒုက္ခာနုပတိတာ**တိ ဒုက္ခေန အနုပတိတာ။ **ဒုက္ခာဝက္ကန္တာ**တိ ဒုက္ခေန ဩက္ကန္တာ ဩတိဏ္ဏာ။ **သုခါ**တိ သုခဝေဒနာယ ပစ္စယဘူတာ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဒုက္ခလက္ခဏံ ကထိတံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-၁၀-အဘိနန္ဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၁၉-၁၂၃။ ဆဋ္ဌသတ္တမေသု ဝိဝဋ္ဋံ၊ အဝသာနေ တီသု စတုသစ္စမေဝါတိ။ ။ဆဋ္ဌာဒီနိ။

စတုတ္ထော ဝဂ္ဂေါ။

ဓာတုသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-နိမ္မရိယာဒေန ကတေန (သီ၊ သျာ) ၂-ဝီတဿ သုတ္တဘာရော (သီ)၊ ဝီတဿ တန္တဘာဝေါ (သျာ)

4. Anamataggasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Tiṇakaṭṭhasuttavaṇṇanā

124. Anamataggasaṁyuttassa paṭhame **anamataggo**ti anu amataggo, vassasataṁ vassasahassaṁ ñāṇena anugantvāpi amataggo aviditaggo, nāssa sakkā ito vā etto vā aggaṁ jānituṁ, aparicchinnapubbāparakoṭikoti attho. **Saṁsāro**ti khandhādīnaṁ avicchinnappavattā paṭipāṭi. **Pubbā koṭi na paññāyatī**ti purimamariyādā na dissati. Yadaggena cassa purimā koṭi na paññāyati, pacchimāpi tadaggeneva na paññāyati, vemajjheyeva pana sattā saṁsaranti[1]. **Pariyādānaṁ gaccheyyā**ti idaṁ upamāya khuddakattā vuttaṁ. Bāhirasamayasmiṁ hi attho paritto hoti, upamā mahatī. “Hatthī viya ayaṁ goṇo, goṇo viya sūkaro, samuddo viya taḷākan”ti hi vutte na tesaṁ tādisaṁ pamāṇaṁ hoti. Buddhasamaye pana upamā parittā, attho mahā. Pāḷiyaṁ hi eko Jambudīpo gahito, evarūpānaṁ pana Jambudīpānaṁ satepi sahassepi satasahassepi tiṇādīni tena upakkamena pariyādānaṁ gaccheyyuṁ, na tveva purisassa mātu mātaroti. **Dukkhaṁ paccanubhūtan**ti tumhehi dikkhaṁ anubhūtaṁ. **Tibban**ti tasseva vevacanaṁ. **Byasanan**ti ñātibyasanādi-anekavidhaṁ. **Kaṭasī**ti susānaṁ, pathavīyeva vā. Sā hi[2] punappunaṁ marantehi sarīranikkhepena vaḍḍhitā. **Alamevā**ti yuttameva. . Paṭhamaṁ.

2. Pathavīsuttavaṇṇanā

125. Dutiye **mahāpathavin**ti cakkavāḷapariyantaṁ mahāpathaviṁ. **Nikkhipeyyā**ti taṁ pathaviṁ bhinditvā vuttappamāṇaṁ guḷikaṁ karitvā ekamantaṁ[3] ṭhapeyya. . Dutiyaṁ.

---

1. Saṅkamanti (Sī) 2. Sā hi tehi (Syā) 3. Ekamante (Syā)

၄—အနမတဂ္ဂသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-တိဏကဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၄။ အနမတဂ္ဂသံယုတ္တဿ ပဌမေ **အနမတဂ္ဂေါ**တိ အနု အမတဂ္ဂေါ၊ ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ ဉာဏေန အနုဂန္တွာပိ အမတဂ္ဂေါ အဝိဒိတဂ္ဂေါ၊ နာဿ သက္ကာ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အဂ္ဂံ ဇာနိတုံ၊ အပရိစ္ဆိန္နပုဗ္ဗာပရကောဋိကောတိ အတ္ထော။ **သံသာရော**တိ ခန္ဓာဒီနံ အဝိစ္ဆိန္နပ္ပဝတ္တာ ပဋိပါဋိ။ **ပုဗ္ဗာ ကောဋိ န ပညာယတီ**တိ ပုရိမမရိယာဒါ န ဒိဿတိ။ ယဒဂ္ဂေန စဿ ပုရိမာ ကောဋိ န ပညာယတိ၊ ပစ္ဆိမာပိ တဒဂ္ဂေနေဝ န ပညာယတိ၊ ဝေမဇ္ဈေယေဝ ပန သတ္တာ သံသရန္တိ[၁]။ **ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျာ**တိ ဣဒံ ဥပမာယ ခုဒ္ဒကတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဗာဟိရသမယသ္မိံ ဟိ အတ္ထော ပရိတ္တော ဟောတိ၊ ဥပမာ မဟတီ။ “ဟတ္ထီ ဝိယ အယံ ဂေါဏော၊ ဂေါဏော ဝိယ သူကရော၊ သမုဒ္ဒေါ ဝိယ တဠာက”န္တိ ဟိ ဝုတ္တေ န တေသံ တာဒိသံ ပမာဏံ ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓသမယေ ပန ဥပမာ ပရိတ္တာ၊ အတ္ထော မဟာ။ ပါဠိယံ ဟိ ဧကော ဇမ္ဗုဒီပေါ ဂဟိတော၊ ဧဝရူပါနံ ပန ဇမ္ဗုဒီပါနံ သတေပိ သဟဿေပိ သတသဟဿေပိ တိဏာဒီနိ တေန ဥပက္ကမေန ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျုံ၊ န တွေဝ ပုရိသဿ မာတု မာတရောတိ။ **ဒုက္ခံ ပစ္စနုဘူတ**န္တိ တုမှေဟိ ဒုက္ခံ အနုဘူတံ။ **တိဗ္ဗ**န္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဗျသန**န္တိ ဉာတိဗျသနာဒိအနေကဝိဓံ။ **ကဋသီ**တိ သုသာနံ, ပထဝီယေဝ ဝါ။ သာ ဟိ[၂] ပုနပ္ပုနံ မရန္တေဟိ သရီရနိက္ခေပေန ဝဍ္ဎိတာ။ **အလမေဝါ**တိ ယုတ္တမေဝ။ ။ပဌမံ။

၂-ပထဝီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၅။ ဒုတိယေ **မဟာပထဝိ**န္တိ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ မဟာပထဝိံ။ **နိက္ခိပေယျာ**တိ တံ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဝုတ္တပ္ပမာဏံ ဂုဠိကံ ကရိတွာ ဧကမန္တံ[၃] ဌပေယျ။ ။ဒုတိယံ။

၁-သင်္ကမန္တိ (သီ) ၂-သာ ဟိ တေဟိ (သျာ) ၃-ဧကမန္တေ (သျာ)

3. Assusuttavaṇṇanā

126. Tatiye **kandantānan**ti sasaddaṁ rudamānānaṁ[1]. **Passannan**ti sanditaṁ pavattaṁ[2]. **Catūsu mahāsamuddesū**ti Sinerurasmīhi paricchinnesu catūsu mahāsamuddesu. Sinerussa hi pācīnapassaṁ rajatamayaṁ, dakkhiṇapassaṁ maṇimayaṁ, pacchimapassaṁ phalikamayaṁ, uttarapassaṁ suvaṇṇamayaṁ. Pubbadakkhiṇapassehi nikkhantā rajatamaṇirasmiyo ekato hutvā mahāsamuddapiṭṭhena gantvā cakkavāḷapabbataṁ āhacca tiṭṭhanti, dakkhiṇapacchimapassehi nikkhantā maṇiphalikarasmiyo, pacchimuttarapassehi nikkhantā phalikasuvaṇṇarasmiyo, uttarapācīnapassehi nikkhantā suvaṇṇarajatarasmiyo ekato hutvā mahāsamuddapiṭṭhena gantvā cakkavāḷapabbataṁ āhacca tiṭṭhanti. Tāsaṁ rasmīnaṁ antaresu cattāro mahāsamuddā honti. Te sandhāya vuttaṁ "catūsu mahāsamuddesū"ti. **Ñātibyasanan**ti-ādīsu **byasanan**ti vi-asanaṁ[3], vināsoti attho. Ñātīnaṁ byasanaṁ **ñātibyasanaṁ,** bhogānaṁ byasanaṁ **bhogabyasanaṁ.** Rogo pana sayameva ārogyaṁ viyasati[4] vināsetīti byasanaṁ, rogova byasanaṁ **rogabyasanaṁ**. . Tatiyaṁ.

4. Khīrasuttavaṇṇanā

127. Catutthe **mātuthaññan**ti ekanāmikāya manussamātu khīraṁ. Imesaṁ hi sattānaṁ gaṇḍuppādakipillikādīsu vā macchakacchapādīsu vā pakkhijātesu vā nibbattakāle mātukhīrameva natthi, ajapasumahiṁsādīsu nibbattakāle khīraṁ atthi, tathā manussesu. Tattha ajādikāle ca manussesu cāpi "devī Sumanā Tissā"ti evaṁ nānānāmikānaṁ kucchiyaṁ nibbattakāle aggahetvā Tissāti[5] ekanāmikāya eva mātu kucchiyaṁ nibbattakāle pītaṁ thaññaṁ catūsu mahāsamuddesu udakato bahutaranti veditabbaṁ. . Catutthaṁ.

5. Pabbatasuttavaṇṇanā

128. Pañcame **sakkā pana bhante**ti so kira bhikkhu cintesi "Satthā anamataggassa saṁsārassa dīghatamattā 'na sukaraṁ na sukaran'ti katheti-

---

1. Rudamānānaṁ (Sī), sattaṁ rudamānānaṁ (Syā)
2. Passandanti sanditaṁ pavattaṁ (Sī), pasandanti sandantaṁ pavattaṁ (Syā)
3. Viyasanaṁ (Ka) 4. Viyassati (Sī), byasati (Vi-Ṭṭha 1. 193 piṭṭhe.)
5. Tissa tissāti (Syā)

၃-အဿုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၆။ တတိယေ **ကန္ဒန္တာနန္တိ** သသဒ္ဒံ ရုဒမာနာနံ[၁]။ **ပဿန္နန္တိ** သန္ဒိတံ ပဝတ္တံ[၂]။ **စတူသု မဟာသမုဒ္ဒေသူတိ** သိနေရုရသ္မီဟိ ပရိစ္ဆိန္နေသု စတူသု မဟာသမုဒ္ဒေသု။ သိနေရုဿ ဟိ ပါစီနပဿံ ရဇတမယံ၊ ဒက္ခိဏပဿံ မဏိမယံ၊ ပစ္ဆိမပဿံ ဖလိကမယံ၊ ဥတ္တရပဿံ သုဝဏ္ဏမယံ။ ပုဗ္ဗဒက္ခိဏပဿေဟိ နိက္ခန္တာ ရဇတမဏိရသ္မိယော ဧကတော ဟုတွာ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေန ဂန္တွာ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒက္ခိဏပစ္ဆိမပဿေဟိ နိက္ခန္တာ မဏိဖလိကရသ္မိယော၊ ပစ္ဆိမုတ္တရပဿေဟိ နိက္ခန္တာ ဖလိကသုဝဏ္ဏရသ္မိယော၊ ဥတ္တရပါစီနပဿေဟိ နိက္ခန္တာ သုဝဏ္ဏရဇတရသ္မိယော ဧကတော ဟုတွာ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေန ဂန္တွာ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌန္တိ။ တာသံ ရသ္မီနံ အန္တရေသု စတ္တာရော မဟာသမုဒ္ဒါ ဟောန္တိ။ တေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "စတူသု မဟာသမုဒ္ဒေသူ"တိ။ **ဉာတိဗျသနန္တိ**အာဒီသု **ဗျသနန္တိ** ဝိအသနံ[၃]၊ ဝိနာသောတိ အတ္ထော။ ဉာတီနံ ဗျသနံ **ဉာတိဗျသနံ၊** ဘောဂါနံ ဗျသနံ **ဘောဂဗျသနံ။** ရောဂေါ ပန သယမေဝ အာရောဂျံ ဝိယသတိ[၄] ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ၊ ရောဂေါဝ ဗျသနံ **ရောဂဗျသနံ။** ။တတိယံ။

၄-ခီရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၇။ စတုတ္ထေ **မာတုထညန္တိ** ဧကနာမိကာယ မနုဿမာတု ခီရံ။ ဣမေသံ ဟိ သတ္တာနံ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကိပိလ္လိကာဒီသု ဝါ မစ္ဆကစ္ဆပါဒီသု ဝါ ပက္ခိဇာတေသု ဝါ နိဗ္ဗတ္တကာလေ မာတုခီရမေဝ နတ္ထိ၊ အဇပသုမဟိံသာဒီသု နိဗ္ဗတ္တကာလေ ခီရံ အတ္ထိ၊ တထာ မနုဿေသု။ တတ္ထ အဇာဒိကာလေ စ မနုဿေသု စာပိ "ဒေဝီ သုမနာ တိဿာ"တိ ဧဝံ နာနာနာမိကာနံ ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ အဂ္ဂဟေတွာ တိဿာတိ[၅] ဧကနာမိကာယ ဧဝ မာတု ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ ပီတံ ထညံ စတူသု မဟာသမုဒ္ဒေသု ဥဒကတော ဗဟုတရန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ပဗ္ဗတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၈။ ပဉ္စမေ **သက္ကာ ပန ဘန္တေ**တိ သော ကိရ ဘိက္ခု စိန္တေသိ "သတ္ထာ အနမတဂ္ဂဿ သံသာရဿ ဒီဃတမတ္တာ 'န သုကရံ န သုကရ'န္တိ ကထေတိ-

---

၁-ရုဒမာနာနံ (သီ)၊ သတ္တံ ရုဒမာနာနံ (သျာ)
၂-ပဿန္ဒန္တိ သန္ဒိတံ ပဝတ္တံ (သီ)၊ ပသန္ဒန္တိ သန္ဒန္တံ ပဝတ္တံ (သျာ) ၃-ဝိယသနံ (က)
၄-ဝိယဿတိ (သီ)၊ ဗျသတိ (ဝိ-ဋ္ဌ ၁-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။) ၅-တိဿ တိဿာတိ (သျာ)

yeva, kathaṁ nacchindati, sakkā nu kho upamaṁ kārāpetun"ti. Tasmā evamāha. **Kāsikenā**ti tayo kappāsaṁsū ekato gahetvā kantitasuttamayena atisukhumavatthena. Tena pana parimaṭṭhe[1] kittakaṁ khīyeyyāti. Sāsapamattaṁ. . Pañcamaṁ.

6. Sāsapasuttavaṇṇanā

129. Chaṭṭhe **āyasaṁ nagaran**ti āyasena pākārena parikkhittaṁ nagaraṁ, na pana anto āyaseti ekabhūmikādipāsādehi ākiṇṇanti daṭṭhabbaṁ. . Chaṭṭhaṁ.

7. Sāvakasuttavaṇṇanā

130. Sattame **anussareyyun**ti ekena kappasatasahasse anussarite aparo tassa ṭhitaṭṭhānato aññaṁ satasahassaṁ, aññopi aññanti evaṁ cattāropi cattārisatasahassāni anussareyyuṁ. . Sattamaṁ.

8-9. Gaṅgāsuttādivaṇṇanā

131-132. Aṭṭhame **yā etasmiṁ antare vālikā**ti yā etasmiṁ āyāmato pañcayojanasatike antare vālikā. Navame vattabbaṁ natthi. . Aṭṭhamanavamāni.

10. Puggalasuttavaṇṇanā

133. Dasame **aṭṭhikaṅkalo**ti-ādīni tīṇipi rāsivevacanāneva. Imesaṁ pana sattānaṁ sa-aṭṭhikālato anaṭṭhikālova bahutaro. Gaṇḍuppādakādipāṇabhūtānaṁ hi etesaṁ aṭṭhimeva natthi, macchakacchapādibhūtānaṁ pana aṭṭhimeva bahutaraṁ, tasmā anaṭṭhikālañca bahu-aṭṭhikālañca[2] aggahetvā samaṭṭhikālova[3] gahetabbo. **Uttaro Gijjhakūṭassā**ti Gijjhakūṭassa uttarapasse ṭhito. **Magadhānaṁ Giribbaje**ti Magadharaṭṭhassa Giribbaje, giriparikkhepe ṭhitoti attho. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

1. Parimaṭṭhena (Syā), parimajje (Ka)
2. Atibahu-aṭṭhikālañca (Syā)
3. Appaṭṭhikālova (Sī)

ယေဝ၊ ကထံ နစ္ဆိန္ဒတိ၊ သက္ကာ နု ခေါ ဥပမံ ကာရာပေတုန္တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ကာသိကေနာ**တိ တယော ကပ္ပါသံသူ ဧကတော ဂဟေတွာ ကန္တိတသုတ္တမယေန အတိသုခုမဝတ္ထေန။ တေန ပန ပရိမဋ္ဌေ[1] ကိတ္တကံ ခီယေယျာတိ။ သာသပမတ္တံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သာသပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၉။ ဆဋ္ဌေ **အာယသံ နဂရ**န္တိ အာယသေန ပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တံ နဂရံ၊ န ပန အန္တော အာယသေတိ ဧကဘူမိကာဒိပါသာဒေဟိ အာကိဏ္ဏန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-သာဝကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၀။ သတ္တမေ **အနုဿရေယျု**န္တိ ဧကေန ကပ္ပသတသဟဿေ အနုဿရိတေ အပရော တဿ ဌိတဋ္ဌာနတော အညံ သတသဟဿံ၊ အညောပိ အညန္တိ ဧဝံ စတ္တာရောပိ စတ္တာရိသတသဟဿာနိ အနုဿရေယျုံ။ ။သတ္တမံ။

၈-၉-ဂင်္ဂါသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၃၁-၁၃၂။ အဋ္ဌမေ **ယာ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ဝါလိကာ**တိ ယာ ဧတသ္မိံ အာယာမတော ပဉ္စယောဇနသတိကေ အန္တရေ ဝါလိကာ။ နဝမေ ဝတ္တဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ။အဋ္ဌမနဝမာနိ။

၁၀-ပုဂ္ဂလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၃။ ဒသမေ **အဋ္ဌိကင်္ကလော**တိအာဒီနိ တီဏိပိ ရာသိဝေဝစနာနေဝ။ ဣမေသံ ပန သတ္တာနံ သအဋ္ဌိကာလတော အနဋ္ဌိကာလောဝ ဗဟုတရော။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကာဒိပါဏဘူတာနံ ဟိ ဧတေသံ အဋ္ဌိမေဝ နတ္ထိ၊ မစ္ဆကစ္ဆပါဒိဘူတာနံ ပန အဋ္ဌိမေဝ ဗဟုတရံ၊ တသ္မာ အနဋ္ဌိကာလဉ္စ ဗဟုအဋ္ဌိကာလဉ္စ[2] အဂ္ဂဟေတွာ သမဋ္ဌိကာလောဝ[3] ဂဟေတဗ္ဗော။ **ဥတ္တရော ဂိဇ္ဈကူဋဿာ**တိ ဂိဇ္ဈကူဋဿ ဥတ္တရပဿေ ဌိတော။ **မဂဓာနံ ဂိရိဗ္ဗဇေ**တိ မဂဓရဋ္ဌဿ ဂိရိဗ္ဗဇေ၊ ဂိရိပရိက္ခေပေ ဌိတောတိ အတ္ထော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ပရိမဋ္ဌေန (သျာ)၊ ပရိမဇ္ဇေ (က)
၂-အတိဗဟုအဋ္ဌိကာလဉ္စ (သျာ)
၃-အပ္ပဋ္ဌိကာလောဝ (သီ)

2. Dutiyavagga

1. Duggatasuttavaṇṇanā

134. Dutiyavaggassa paṭhame **duggatan**ti daliddaṁ kapaṇaṁ. **Durūpetan**ti dussaṇṭhānehi hatthapādehi upetaṁ. . Paṭhamaṁ.

2. Sukhitasuttavaṇṇanā

135. Dutiye **sukhitan**ti sukhasamappitaṁ mahaddhanaṁ mahābhogaṁ. **Susajjitan**ti alaṅkatapaṭiyattaṁ hatthikkhandhagataṁ mahāparivāraṁ. . Dutiyaṁ.

3. Tiṁsamattasuttavaṇṇanā

136. Tatiye **pāveyyakā**ti pāveyyadesavāsino. **Sabbe āraññikā**ti-ādīsu dhutaṅgasamādānavasena tesaṁ āraññikādibhāvo veditabbo. **Sabbe sasaṁyojanā**ti sabbe sabandhanā, keci sotāpannā, kece sadāgāmino, keci anāgāmino. Tesu hi puthujjano vā khīṇāsavo vā natthi. **Gunnan**ti-ādīsu setakāḷādivaṇṇesu ekekavaṇṇakālova gahetabbo. **Pāripantakā**ti paripanthe tiṭṭhanakā panthaghātacorā[1]. **Pāradārikā**ti paradāracārittaṁ āpajjanakā. . Tatiyaṁ.

4-9. Mātusuttādivaṇṇanā

137-142. Catutthādīsu liṅganiyamena ceva cakkavāḷaniyamena ca attho veditabbo. Purisānaṁ hi mātugāmakālo, mātugāmānañca purisakāloti evamettha liṅganiyamo. Imamhā cakkavāḷā sattā paracakkavāḷaṁ, paracakkavāḷā ca imaṁ cakkavāḷaṁ saṁsaranti. Tesu imasmiṁ cakkavāḷe mātugāmakāle mātubhūtaññeva dassento **yo namātābhūtapubbo**ti āha. **Yo napitābhūtapubbo**ti-ādīsupi eseva nayo. . Catutthādīni.

1. Sandhighātacorā (Syā)

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-ဒုဂ္ဂတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၄။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဒုဂ္ဂတန္တိ** ဒလိဒ္ဒံ ကပဏံ။ **ဒုရူပေတန္တိ** ဒုဿဏ္ဌာနေဟိ ဟတ္ထပါဒေဟိ ဥပေတံ။ ။ပဌမံ။

၂-သုခိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၅။ ဒုတိယေ **သုခိတန္တိ** သုခသမပ္ပိတံ မဟဒ္ဓနံ မဟာဘောဂံ။ **သုသဇ္ဇိတန္တိ** အလင်္ကတပဋိယတ္တံ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတံ မဟာပရိဝါရံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-တိံသမတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၃၆။ တတိယေ **ပါဝေယျကာ**တိ ပါဝေယျဒေသဝါသိနော။ **သဗ္ဗေ အာရညိကာ**တိအာဒီသု ဓုတင်္ဂသမာဒါနဝသေန တေသံ အာရညိကာဒိဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သဗ္ဗေ သသံယောဇနာ**တိ သဗ္ဗေ သဗန္ဓနာ၊ ကေစိ သောတာပန္နာ၊ ကေစိ သကဒါဂါမိနော၊ ကေစိ အနာဂါမိနော။ တေသု ဟိ ပုထုဇ္ဇနော ဝါ ခီဏာသဝေါ ဝါ နတ္ထိ။ **ဂုန္နန္တိ**အာဒီသု သေတကာဠာဒိဝဏ္ဏေသု ဧကေကဝဏ္ဏကာလောဝ ဂဟေတဗ္ဗော။ **ပါရိပန္ထကာ**တိ ပရိပန္ထေ တိဋ္ဌနကာ ပန္ထဃာတစောရာ[၁]။ **ပါရဒါရိကာ**တိ ပရဒါရစာရိတ္တံ အာပဇ္ဇနကာ။ ။တတိယံ။

၄-၉-မာတုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၃၇-၁၄၂။ စတုတ္ထာဒီသု လိင်္ဂနိယမေန စေဝ စက္ကဝါဠနိယမေန စ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပုရိသာနံ ဟိ မာတုဂါမကာလော, မာတုဂါမာနဉ္စ ပုရိသကာလောတိ ဧဝမေတ္ထ လိင်္ဂနိယမော။ ဣမမှာ စက္ကဝါဠာ သတ္တာ ပရစက္ကဝါဠံ, ပရစက္ကဝါဠာ စ ဣမံ စက္ကဝါဠံ သံသရန္တိ။ တေသု ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ မာတုဂါမကာလေ မာတုဘူတညေဝ ဒဿေန္တော **ယော နမာတာဘူတပုဗ္ဗော**တိ အာဟ။ **ယော နပိတာဘူတပုဗ္ဗော**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ။စတုတ္ထာဒီနိ။

၁-သန္ဓိဃာတစောရာ (သျာ)

10. Vepullapabbatasuttavaṇṇanā

143. Dasame **bhūtapubban**ti atītakāle ekaṁ apadānaṁ āharitvā dasseti. **Samaññā udapādī**ti paṇṇatti ahosi. **Catūhena ārohantī**ti idaṁ thāmamajjhime sandhāya vuttaṁ. **Aggan**ti uttamaṁ. **Bhaddayugan**ti sundarayugalaṁ. **Tīhena ārohantī**ti ettāvatā kira dvinnaṁ Buddhānaṁ antare yojanaṁ pathavī ussannā, so pabbato tiyojanubbedho jāto.

Appaṁ vā bhiyyoti vassasatato uttariṁ appaṁ dasa vā vīsaṁ vā vassāni. Puna vassasatameva jīvanako nāma natthi, uttamakoṭiyā pana saṭṭhi vā asīti vā vassāni jīvanti. Vassasataṁ pana appatvā pañcavassadasavassādikāle mīyamānāva bahukā. Ettha ca Kakusandho Bhagavā cattālīsavassasahassāyukakāle, Koṇāgamano tiṁsavassasahassāyukakāle nibbattoti[1] idaṁ anupubbena parihīnasadisaṁ kataṁ, na pana evaṁ parihīnaṁ, vaḍḍhitvā vaḍḍhitvā parihīnanti veditabbaṁ. Kathaṁ? Kakusandho tāva Bhagavā imasmiṁyeva kappe cattālīsavassasahassāyukakāle nibbatto āyuppamāṇaṁ pañca koṭṭhāse katvā cattāro ṭhatvā[2] pañcame vijjamāneyeva parinibbuto. Taṁ āyu parihāyamānaṁ dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkheyyaṁ hutvā tato[3] parihāyamānaṁ tiṁsavassasahassāyukakāle ṭhitaṁ, tadā Koṇāgamano nibbatto. Tasmimpi tatheva parinibbute taṁ āyu dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkheyyaṁ hutvā parihāyitvā vīsavassasahassakāle ṭhitaṁ, tadā Kassapo Bhagavā nibbatto. Tasmimpi tatheva parinibbute taṁ āyu dasavassakālaṁ patvā puna vaḍḍhamānaṁ asaṅkheyyaṁ hutvā parihāyitvā[4] vassasatakālaṁ pattaṁ, atha amhākaṁ Sammāsambuddho nibbatto. Evaṁ anupubbena parihāyitvā vaḍḍhitvā vaḍḍhitvā parihīnanti veditabbaṁ. Tattha ca yaṁ āyuparimāṇesu mandesu Buddhā nibbattanti, tesampi tadeva āyuparimāṇaṁ hotīti. . Dasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

Anamataggasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. ...kāleti (Sī, Syā) 2. Khepetvā (Sī) 3. Taṁ (Syā) 4. Parihāyamānaṁ (Syā)

၁၀-ဝေပုလ္လပဗ္ဗတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၃။ ဒသမေ **ဘူတပုဗ္ဗန္တိ** အတီတကာလေ ဧကံ အပဒါနံ အာဟရိတွာ ဒဿေတိ။ **သမညာ ဥဒပါဒီ**တိ ပဏ္ဏတ္တိ အဟောသိ။ **စတူဟေန အာရောဟန္တီ**တိ ဣဒံ ထာမမဇ္ဈိမေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **အဂ္ဂန္တိ** ဥတ္တမံ။ **ဘဒ္ဒယုဂန္တိ** သုန္ဒရယုဂလံ။ **တီဟေန အာရောဟန္တီ**တိ ဧတ္တာဝတာ ကိရ ဒွိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အန္တရေ ယောဇနံ ပထဝီ ဥဿန္နာ၊ သော ပဗ္ဗတော တိယောဇနုဗ္ဗေဓော ဇာတော။

အပ္ပံ ဝါ ဘိယျောတိ ဝဿသတတော ဥတ္တရိံ အပ္ပံ ဒသ ဝါ ဝီသံ ဝါ ဝဿာနိ။ ပုန ဝဿသတမေဝ ဇီဝနကော နာမ နတ္ထိ၊ ဥတ္တမကောဋိယာ ပန သဋ္ဌိ ဝါ အသီတိ ဝါ ဝဿာနိ ဇီဝန္တိ။ ဝဿသတံ ပန အပ္ပတွာ ပဉ္စဝဿဒသဝဿာဒိကာလေ မီယမာနာဝ ဗဟုကာ။ ဧတ္ထ စ ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ စတ္တာလီသဝဿသဟဿာယုကကာလေ, ကောဏာဂမနော တိံသဝဿသဟဿာယုကကာလေ နိဗ္ဗတ္တောတိ[1] ဣဒံ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဟီနသဒိသံ ကတံ၊ န ပန ဧဝံ ပရိဟီနံ၊ ဝဍ္ဎိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ပရိဟီနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကထံ? ကကုသန္ဓော တာဝ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံယေဝ ကပ္ပေ စတ္တာလီသဝဿသဟဿာယုကကာလေ နိဗ္ဗတ္တော အာယုပ္ပမာဏံ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ စတ္တာရော ဌတွာ[2] ပဉ္စမေ ဝိဇ္ဇမာနေယေဝ ပရိနိဗ္ဗုတော။ တံ အာယု ပရိဟာယမာနံ ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ တတော[3] ပရိဟာယမာနံ တိံသဝဿသဟဿာယုကကာလေ ဌိတံ၊ တဒါ ကောဏာဂမနော နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မိမ္ပိ တထေဝ ပရိနိဗ္ဗုတေ တံ အာယု ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ ပရိဟာယိတွာ ဝီသဝဿသဟဿကာလေ ဌိတံ၊ တဒါ ကဿပေါ ဘဂဝါ နိဗ္ဗတ္တော။ တသ္မိမ္ပိ တထေဝ ပရိနိဗ္ဗုတေ တံ အာယု ဒသဝဿကာလံ ပတွာ ပုန ဝဍ္ဎမာနံ အသင်္ချေယျံ ဟုတွာ ပရိဟာယိတွာ[4] ဝဿသတကာလံ ပတ္တံ၊ အထ အမှာကံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ နိဗ္ဗတ္တော။ ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ပရိဟာယိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ဝဍ္ဎိတွာ ပရိဟီနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတ္ထ စ ယံ အာယုပရိမာဏေသု မန္ဒေသု ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ တေသမ္ပိ တဒေဝ အာယုပရိမာဏံ ဟောတီတိ။ ။ဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

အနမတဂ္ဂသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-....ကာလေတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ခေပေတွာ (သီ) ၃-တံ (သျာ) ၄-ပရိဟာယမာနံ (သျာ)

5. Kassapasaṁyutta

1. Santuṭṭhasuttavaṇṇanā

144. Kassapasaṁyuttassa paṭhame **santuṭṭhāyan**ti santuṭṭho ayaṁ. **Itarītarenā**ti na thūlasukhumalūkhapaṇītathirajiṇṇānaṁ yena kenaci, atha kho yathāladdhādīnaṁ itarītarena yena kenaci santuṭṭhoti attho. Cīvarasmiṁ hi tayo santosā yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti. Piṇḍapātādīsupi eseva nayo.

Tesaṁ ayaṁ pabhedasaṁvaṇṇanā—idha bhikkhu cīvaraṁ labhati sundaraṁ vā asundaraṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa cīvare yathālābhasantoso. Atha pana pakatidubbalo vā hoti ābādhajarābhibhūto vā, garucīvaraṁ pārupanto kilamati, so sabhāgena bhikkhunā saddhiṁ taṁ parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare yathābalasantoso. Aparo paṇītapaccayalābhī hoti, so paṭṭacīvarādīnaṁ[1] aññataraṁ mahagghacīvaraṁ bahūni vā cīvarāni labhitvā "idaṁ therānaṁ cirapabbajitānaṁ[2], idaṁ bahussutānaṁ anurūpaṁ, idaṁ gilānānaṁ, idaṁ appalābhīnaṁ hotū"ti datvā tesaṁ purāṇacīvaraṁ vā saṅkārakūṭādito vā pana nantakāni uccinitvā tehi saṅghāṭiṁ katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṁ labhati lūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so teneva yāpeti, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāpi. Ayamassa piṇḍapāte yathālābhasantoso. Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā piṇḍapātaṁ labhati, yenassa paribhuttena aphāsu hoti, so sabhāgassa bhikkhuno taṁ datvā tassa hatthato sappāyabhojanaṁ bhutvā samaṇadhammaṁ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte yathābalasantoso. Aparo bahuṁ paṇītaṁ piṇḍapātaṁ labhati, so taṁ cīvaraṁ viya cirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ

1. Pattacīvarādīnaṁ (Syā, Ka)
2. Cirapabbajitānaṁ anurūpaṁ (Syā)

၅-ကဿပသံယုတ္တ

၁-သန္တုဋ္ဌသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၄။ ကဿပသံယုတ္တဿ ပဌမေ **သန္တုဋ္ဌာယန္တိ** သန္တုဋ္ဌော အယံ။ **ဣတရီတရေနာ**တိ န ထူလသုခုမလူခပဏီတထိရဇိဏ္ဏာနံ ယေန ကေနစိ၊ အထ ခေါ ယထာလဒ္ဓါဒီနံ ဣတရီတရေန ယေန ကေနစိ သန္တုဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ စီဝရသ္မိံ ဟိ တယော သန္တောသာ ယထာလာဘသန္တောသော ယထာဗလသန္တောသော ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ။ ပိဏ္ဍပါတာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တေသံ အယံ ပဘေဒသံဝဏ္ဏနာ—ဣဓ ဘိက္ခု စီဝရံ လဘတိ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ စီဝရေ ယထာလာဘသန္တောသော။ အထ ပန ပကတိဒုဗ္ဗလော ဝါ ဟောတိ အာဗာဓဇရာဘိဘူတော ဝါ၊ ဂရုစီဝရံ ပါရုပန္တော ကိလမတိ၊ သော သဘာဂေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝတ္တေတွာ လဟုကေန ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ စီဝရေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော ပဏီတပစ္စယလာဘီ ဟောတိ၊ သော ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ[၁] အညတရံ မဟဂ္ဃစီဝရံ ဗဟူနိ ဝါ စီဝရာနိ လဘိတွာ "ဣဒံ ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ[၂], ဣဒံ ဗဟုဿုတာနံ အနုရူပံ၊ ဣဒံ ဂိလာနာနံ, ဣဒံ အပ္ပလာဘီနံ ဟောတူ"တိ ဒတွာ တေသံ ပုရာဏစီဝရံ ဝါ သင်္ကာရကူဋာဒိတော ဝါ ပန နန္တကာနိ ဥစ္စိနိတွာ တေဟိ သင်္ဃာဋိံ ကတွာ ဓာရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ စီဝရေ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော တေနေဝ ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ ယထာလာဘသန္တောသော။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ ယေနဿ ပရိဘုတ္တေန အဖာသု ဟောတိ၊ သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော သပ္ပာယဘောဇနံ ဘုတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော ဗဟုံ ပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ သော တံ စီဝရံ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ

၁-ပတ္တစီဝရာဒီနံ (သျာ၊ က)
၂-စိရပဗ္ဗဇိတာနံ အနုရူပံ (သျာ)

datvā tesaṁ vā sekakaṁ piṇḍāya vā caritvā missakāhāraṁ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu senāsanaṁ labhati manāpaṁ vā amanāpaṁ vā, so tena neva somanassaṁ na paṭighaṁ uppādeti, antamaso tiṇasanthārakenāpi yathāladdheneva tussati. Ayamassa senāsane yathālābhasantoso. Yo pana attano pakativiruddhaṁ vā byādhiviruddhaṁ vā senāsanaṁ labhati, yatthassa vasato aphāsu hoti, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa santake sappāyasenāsane vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane yathābalasantoso. Aparo mahāpuñño leṇamaṇḍapakūṭāgārādīni bahūni paṇītasenāsanāni labhati, so tāni cīvarādīni viya cirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ datvā yattha katthaci vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane yathāsāruppasantoso. Yopi "uttamasenāsanaṁ nāma pamādaṭṭhānaṁ, tattha nisinnassa thinamiddhaṁ okkamati, niddābhibhūtassa paṭibujjhato pāpavitakkā pātubhavantī"ti paṭisañcikkhitvā tādisaṁ senāsanaṁ pattampi na sampaṭicchati, so taṁ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamūlādīsu vasanto santuṭṭhova hoti. Ayampi senāsane yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu bhesajjaṁ labhatilūkhaṁ vā paṇītaṁ vā, so yaṁ labhati, teneva tussati, aññaṁ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa gilānapaccaye yathālābhasantoso. Yo pana telenatthiko phāṇitaṁ labhati, so taṁ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telaṁ gahetvā vā aññadeva vā pariyesitvā bhesajjaṁ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye yathābalasantoso. Aparo mahāpuñño bahuṁ telamadhuphāṇitādipaṇītabhesajjaṁ labhati, so taṁ cīvaraṁ viya cirapabbajitabahussuta-appalābhagilānānaṁ datvā tesaṁ ābhatena yena kenaci yāpentopi santuṭṭhova hoti. Yo pana ekasmiṁ bhājane muttaharītakaṁ ṭhapetvā ekasmiṁ catumadhuraṁ "gaṇha bhante yadicchasī"ti vuccamāno sacassa tesu aññatarenapi rogo vūpasammati, atha "muttaharītakaṁ nāma Buddhādīhi vaṇṇitan"ti catumadhuraṁ paṭikkhipitvā muttaharītakena bhesajjaṁ karonto

ဒတွာ တေသံ ဝါ သေသကံ ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရိတွာ မိဿကာဟာရံ ဘုဉ္ဇန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု သေနာသနံ လဘတိ မနာပံ ဝါ အမနာပံ ဝါ၊ သော တေန နေဝ သောမနဿံ န ပဋိဃံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အန္တမသော တိဏသန္ထာရကေနာပိ ယထာလဒ္ဓေနေဝ တုဿတိ။ အယမဿ သေနာသနေ ယထာလာဘသန္တောသော။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ သေနာသနံ လဘတိ၊ ယတ္ထဿ ဝသတော အဖာသု ဟောတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ သန္တကေ သပ္ပါယသေနာသနေ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ သေနာသနေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော မဟာပုညော လေဏမဏ္ဍပကူဋာဂါရာဒီနိ ဗဟူနိ ပဏီတသေနာသနာနိ လဘတိ၊ သော တာနိ စီဝရာဒီနိ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ ဒတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ သေနာသနေ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။ ယောပိ "ဥတ္တမသေနာသနံ နာမ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ နိသိန္နဿ ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမတိ၊ နိဒ္ဒါဘိဘူတဿ ပဋိဗုဇ္ဈတော ပါပဝိတက္ကာ ပါတုဘဝန္တီ"တိ ပဋိသဉ္စိက္ခိတွာ တာဒိသံ သေနာသနံ ပတ္တမ္ပိ န သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ သော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ အဗ္ဘောကာသရုက္ခမူလာဒီသု ဝသန္တော သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမ္ပိ သေနာသနေ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ဘေသဇ္ဇံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော ယံ လဘတိ၊ တေနေဝ တုဿတိ၊ အညံ န ပတ္ထေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှာတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ ယထာလာဘသန္တောသော။ ယော ပန တေလေနတ္ထိကော ဖာဏိတံ လဘတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော တေလံ ဂဟေတွာ ဝါ အညဒေဝ ဝါ ပရိယေသိတွာ ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော မဟာပုညော ဗဟုံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိပဏီတဘေသဇ္ဇံ လဘတိ၊ သော တံ စီဝရံ ဝိယ စိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘဂိလာနာနံ ဒတွာ တေသံ အာဘတေန ယေန ကေနစိ ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ ယော ပန ဧကသ္မိံ ဘာဇနေ မုတ္တဟရီတကံ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ စတုမဓုရံ "ဂဏှ ဘန္တေ ယဒိစ္ဆသီ"တိ ဝုစ္စမာနော သစဿ တေသု အညတရေနပိ ရောဂေါ ဝူပသမ္မတိ၊ အထ "မုတ္တဟရီတကံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတ"န္တိ စတုမဓုရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မုတ္တဟရီတကေန ဘေသဇ္ဇံ ကရောန္တော

paramasantuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye yathāsāruppasantoso. Iti ime tayo santose sandhāya “santuṭṭhāyaṁ bhikkhave Kassapo itarītarena cīvarenā”ti vuttaṁ.

Vaṇṇavādīti eko santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṁ na katheti. Eko na santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṁ katheti. Eko neva santuṭṭho hoti, na santosassa vaṇṇaṁ katheti. Eko santuṭṭho ca hoti, santosassa ca vaṇṇaṁ katheti. Ayaṁ tādisoti dassetuṁ **itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī**ti vuttaṁ. **Anesanan**ti dūteyyapahiṇagamanānuyogappabhedaṁ nānappakāraṁ anesanaṁ. **Aladdhā**ti alabhitvā. Yathā ca ekacco “kathaṁ nu kho cīvaraṁ labhissāmī”ti puññavantehi bhikkhūhi saddhiṁ ekato hutvā kohaññaṁ karonto uttasati paritassati, ayaṁ evaṁ aladdhā ca cīvaraṁ na paritassati. **Laddhā cā**ti dhammena samena labhitvā[1]. **Agadhito**ti vigatalobhagedho. **Amucchito**ti adhimattataṇhāya mucchaṁ anāpanno. **Anajjhāpanno**ti taṇhāya anotthaṭo[2] apariyonaddho. **Ādīnavadassāvī**ti anesanāpattiyañca gadhitaparibhoge ca ādīnavaṁ passamāno. **Nissaraṇapañño**ti “yāvadeva sītassa paṭighātāyā”ti vuttanissaraṇameva jānanto[3] paribhuñjatīti attho. **Itarītarena piṇḍapātenā**ti-ādīsupi yathāladdhādīnaṁ yena kenaci piṇḍapātena, yena kenaci senāsanena, yena kenaci gilānapaccayabhesajjaparikkhārenāti evamattho daṭṭhabbo.

Kassapena vā hi vo bhikkhave ovadissāmīti ettha yathā Mahākassapatthero catūsu paccayesu tīhi santosehi santuṭṭho, tumhepi tathārūpā bhavathāti ovadanto Kassapena ovadati nāma. **Yo vā panassa Kassapasadiso**ti etthāpi yo vā panaññopi Kassapasadiso Mahākassapatthero viya catūsu paccayesu tīhi santosehi santuṭṭho bhaveyya, tumhepi tathārūpā bhavathāti ovadanto Kassapasadisena[4] ovadati nāma. **Tathattāya paṭipajjitabban**ti “Sammāsambuddhassa imāya imasmiṁ santuṭṭhisutte vuttasallekhācārapaṭipattiyā kathanaṁ nāma bhāro, amhā

1. Dhammena labhitvā (Sī, Syā)
2. Anottharito (Ka)
3. Paṭijānanto (Syā)
4. Kassapādisena (Sī, Syā)

ပရမသန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ ယထာသာရုပ္ပ-သန္တောသော။ ဣတိ ဣမေ တယော သန္တောသေ သန္ဓာယ “သန္တုဋ္ဌာယံ ဘိက္ခဝေ ကဿပေါ ဣတရီတရေန စီဝရေန”တိ ဝုတ္တံ။

ဝဏ္ဏဝါဒီတိ ဧကော သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ န ကထေတိ။ ဧကော န သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ။ ဧကော နေဝ သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ၊ န သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ။ ဧကော သန္တုဋ္ဌော စ ဟောတိ၊ သန္တောသဿ စ ဝဏ္ဏံ ကထေတိ။ အယံ တာဒိသောတိ ဒဿေတုံ **ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ**တိ ဝုတ္တံ။ **အနေသန**န္တိ ဒူတေယျပဟိဏဂမနာနုယောဂပ္ပဘေဒံ နာနပ္ပကာရံ အနေသနံ။ **အလဒ္ဓါ**တိ အလဘိတွာ။ ယထာ စ ဧကစ္စော “ကထံ နု ခေါ စီဝရံ လဘိဿာမီ”တိ ပုညဝန္တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ကောဟညံ ကရောန္တော ဥတ္တသတိ ပရိတဿတိ၊ အယံ ဧဝံ အလဒ္ဓါ စ စီဝရံ န ပရိတဿတိ။ **လဒ္ဓါ စာ**တိ ဓမ္မေန သမေန လဘိတွာ[၁]။ **အဂဓိတော**တိ ဝိဂတလောဘဂေဓော။ **အမုစ္ဆိတော**တိ အဓိမတ္တတဏှာယ မုစ္ဆံ အနာပန္နော။ **အနဇ္ဈာပန္နော**တိ တဏှာယ အနောတ္ထတော[၂] အပရိယောနဒ္ဓေါ။ **အာဒီနဝဒဿာဝီ**တိ အနေသနာပတ္တိယဉ္စ ဂဓိတပရိဘောဂေ စ အာဒီနဝံ ပဿမာနော။ **နိဿရဏပညော**တိ “ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိဃာတာယာ”တိ ဝုတ္တနိဿရဏမေဝ ဇာနန္တော[၃] ပရိဘုဉ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **ဣတရီတရေန ပိဏ္ဍပါတေနာ**တိ-အာဒီသုပိ ယထာလဒ္ဓါဒီနံ ယေန ကေနစိ ပိဏ္ဍပါတေန, ယေန ကေနစိ သေနာသနေန, ယေန ကေနစိ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရေနာတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ကဿပေန ဝါ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဩဝဒိဿာမီတိ ဧတ္ထ ယထာ မဟာ-ကဿပတ္ထေရော စတူသု ပစ္စယေသု တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဋ္ဌော၊ တုမှေပိ တထာရူပါ ဘဝထာတိ ဩဝဒန္တော ကဿပေန ဩဝဒတိ နာမ။ **ယော ဝါ ပနဿ ကဿပသဒိသော**တိ ဧတ္ထာပိ ယော ဝါ ပနညောပိ ကဿပသဒိသော မဟာကဿပတ္ထေရော ဝိယ စတူသု ပစ္စယေသု တီဟိ သန္တောသေဟိ သန္တုဋ္ဌော ဘဝေယျ၊ တုမှေပိ တထာရူပါ ဘဝထာတိ ဩဝဒန္တော ကဿပသဒိသေန[၄] ဩဝဒတိ နာမ။ **တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗ**န္တိ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဣမာယ ဣမသ္မိံ သန္တုဋ္ဌိသုတ္တေ ဝုတ္တသလ္လေခါစာရပဋိပတ္တိယာ ကထနံ နာမ ဘာရော၊ အမှာ-

၁-ဓမ္မေန လဘိတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-အနောတ္ထရိတော (က) ၃-ပဋိဇာနန္တော (သျာ) ၄-ကဿပါဒိသေန (သီ၊ သျာ)

kampi imaṁ paṭipattiṁ paripūraṁ katvā pūraṇaṁ bhāroyeva, āgato kho pana bhāro gahetabbo"ti cintetvā yathā mayā kathitaṁ, tathattāya tathābhāvāya tumhehipi paṭipajjitabbanti. . Paṭhamaṁ.

2. Anottappīsuttavaṇṇanā

145. Dutiye **anātāpī**ti yaṁ vīriyaṁ kilese ātapati, tena rahito. **Anottappī**ti nibbhayo kilesuppattito kusalānuppattito ca bhayarahito. **Sambodhāyā**ti sambujjhanatthāya. **Nibbānāyā**ti nibbānasacchikiriyāya. **Anuttarassa yogakkhemassā**ti arahattassa taṁ hi anuttarañceva catūhi ca yogehi khemaṁ.

Anuppannāti-ādīsu ye pubbe appaṭiladdhapubbaṁ cīvarādiṁ vā paccayaṁ upaṭṭhākasaddhivihārika-antevāsīnaṁ vā aññatarato manuññavatthuṁ[1] paṭilabhitvā taṁ subhaṁ sukhanti ayoniso gaṇhantassa aññataraṁ vā pana ananubhūtapubbaṁ ārammaṇaṁ yathā vā tathā vā ayoniso āvajjentassa lobhādayo pāpakā akusalā dhammā uppajjanti, te anuppannāti veditabbā. Aññathā hi anamatagge saṁsāre anuppannā nāma pāpakā dhammā natthi. Anubhūtapubbepi ca vatthumhi ārammaṇe vā yassa pakatibuddhiyā vā uddesaparipucchāya vā pariyattinavakammayonisomanasikārānaṁ vā aññataravasena pubbe anuppajjitvā pacchā tādisena paccayena sahasā uppajjanti, imepi "anuppannā uppajjamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti veditabbā. Tesuyeva pana vatthārammaṇesu punappunaṁ uppajjamānā nappahīyanti nāma, te "uppannā appahīyamānā anatthāya saṁvatteyyun"ti veditabbā. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana uppannānuppannabhedo ca pahānappahānavidhānañca sabbaṁ Visuddhimagge ñāṇadassanavisuddhiniddese kathitaṁ.

Anuppannā me kusalā dhammāti appaṭiladdhāpi[2] sīlasamādhimaggaphalasaṅkhātā anavajjadhammā. **Uppannā**ti teyeva paṭiladdhā. **Nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyun**ti tesīlādidhammā parihānivasena puna anuppattiyā nirujjhamānā anatthāya saṁvatteyyunti veditabbā. Ettha ca lokiyā parihāyanti, lokuttarānaṁ parihāni natthīti. "Uppannānaṁ kusalānaṁ dhammānaṁ ṭhitiyā"ti

1. Aññataramanuññavatthuṁ (Sī), aññataraṁ manuññavatthuṁ (Syā)
2. Appaṭiladdhā (Syā)

ကမ္ပိ ဣမံ ပဋိပတ္တိံ ပရိပူရံ ကတွာ ပူရဏံ ဘာရောယေဝ၊ အာဂတော ခေါ ပန ဘာရော ဂဟေတဗ္ဗော''တိ စိန္တေတွာ ယထာ မယာ ကထိတံ၊ တထတ္တာယ တထာဘာဝါယ တုမှေဟိပိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိ။ ။ပဌမံ။

၂-အနောတ္တပ္ပီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၅။ ဒုတိယေ **အနာတာပီ**တိ ယံ ဝီရိယံ ကိလေသေ အာတာပတိ၊ တေန ရဟိတော။ **အနောတ္တပ္ပီ**တိ နိဗ္ဘယော ကိလေသုပ္ပတ္တိတော ကုသလာနုပ္ပတ္တိတော စ ဘယရဟိတော။ **သမ္ဗောဓာယာ**တိ သမ္ဗုဇ္ဈနတ္ထာယ။ **နိဗ္ဗာနာယာ**တိ နိဗ္ဗာနသစ္ဆိကိရိယာယ။ **အနုတ္တရဿ ယောဂက္ခေမဿာ**တိ အရဟတ္တဿ တံ ဟိ အနုတ္တရဉ္စေဝ စတူဟိ စ ယောဂေဟိ ခေမံ။

အနုပ္ပန္နာတိအာဒီသု ယေ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဋိလဒ္ဓပုဗ္ဗံ စီဝရာဒိံ ဝါ ပစ္စယံ ဥပဋ္ဌာကသဒ္ဓိဝိဟာရိကအန္တေဝါသီနံ ဝါ အညတရတော မနုညဝတ္ထုံ[1] ပဋိလဘိတွာ တံ သုဘံ သုခန္တိ အယောနိသော ဂဏှန္တဿ အညတရံ ဝါ ပန အနနုဘူတပုဗ္ဗံ အာရမ္မဏံ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ အယောနိသော အာဝဇ္ဇေန္တဿ လောဘာဒယော ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တေ အနုပ္ပန္နာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အညထာ ဟိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အနုပ္ပန္နာ နာမ ပါပကာ ဓမ္မာ နတ္ထိ။ အနုဘူတပုဗ္ဗေပိ စ ဝတ္ထုမှိ အာရမ္မဏေ ဝါ ယဿ ပကတိဗုဒ္ဓိယာ ဝါ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာယ ဝါ ပရိယတ္တိနဝကမ္မယောနိသောမနသိကာရာနံ ဝါ အညတရဝသေန ပုဗ္ဗေ အနုပ္ပဇ္ဇိတွာ ပစ္ဆာ တာဒိသေန ပစ္စယေန သဟသာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဣမေပိ "အနုပ္ပန္နာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေသုယေဝ ပန ဝတ္ထာရမ္မဏေသု ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ နပ္ပဟီယန္တိ နာမ၊ တေ ''ဥပ္ပန္နာ အပ္ပဟီယမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္နဘေဒေါ စ ပဟာနပ္ပဟာနဝိဓာနဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ ကထိတံ။

အနုပ္ပန္နာ မေ ကုသလာ ဓမ္မာတိ အပ္ပဋိလဒ္ဓါပိ[2] သီလသမာဓိမဂ္ဂဖလသင်္ခါတာ အနဝဇ္ဇဓမ္မာ။ **ဥပ္ပန္နာ**တိ တေယေဝ ပဋိလဒ္ဓါ။ **နိရုဇ္ဈမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျု**န္တိ တေ သီလာဒိဓမ္မာ ပရိဟာနိဝသေန ပုန အနုပ္ပတ္တိယာ နိရုဇ္ဈမာနာ အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျုန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဧတ္ထ စ လောကိယာ ပရိဟာယန္တိ၊ လောကုတ္တရာနံ ပရိဟာနိ နတ္ထီတိ။ "ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဌိတိယာ''တိ

၁-အညတရမနုညဝတ္ထုံ (သီ)၊ အညတရံ မနုညဝတ္ထုံ (သျာ) ၂-အပ္ပဋိလဒ္ဓါ (သျာ)

imassa pana sammappadhānassa vasenāyaṁ desanā katā. Dutiyamaggo vā sīghaṁ anuppajjamāno, paṭhamamaggo nirujjhamāno anatthāya saṁvatteyyāti evampettha attho daṭṭhabbo. Iti imasmiṁ sutte ime cattāro sammappadhānā pubbabhāgavipassanāvasena kathitāti. . Dutiyaṁ.

3. Candūpamasuttavaṇṇanā

146. Tatiye **candūpamā**ti candasadisā hutvā. Kiṁ parimaṇḍalatāya? No, apica kho yathā cando gaganatalaṁ pakkhandamāno na kenaci saddhiṁ santhavaṁ vā sinehaṁ vā ālayaṁ vā nikantiṁ vā patthanaṁ vā pariyuṭṭhānaṁ vā karoti, na ca na[1] hoti mahājanassa piyo manāpo, tumhepi evaṁ kenaci saddhaṁ santhavādīnaṁ akaraṇena bahujanassa piyā manāpā candūpamā hutvā khattiyakulādīni cattāri kulāni upasaṅkamathāti attho. Apica yathā cando andhakāraṁ vidhamati, ālokaṁ pharati, evaṁ kilesandhakāravidhamanena ñāṇālokapharaṇena cāpi candūpamā hutvāti evamādīhipi nayehi ettha attho daṭṭhabbo.

Apakasseva kāyaṁ apakassa cittanti teneva santhavādīnaṁ akaraṇena kāyañca cittañca apakassitvā[2], apanetvāti attho. Yo hi bhikkhu araññepi na vasati, kāmavitakkādayopi vitakketi, ayaṁ neva kāyaṁ apakassati, na cittaṁ. Yo hi araññepi kho viharati, kāmavitakkādayo pana vitakketi, ayaṁ kāyameva apakasati, na cittaṁ. Yo gāmante vasati, kāmavitakkādayopi kho na ca vitakketi, ayaṁ cittameva apakassati, na kāyaṁ. Yo pana arañño ceva vasati, kāmavitakkādayo ca na vitakketi, ayaṁ ubhayampi apakassati. Evarūpā hutvā kulāni upasaṅkamathāti dīpento "apakasseva kāyaṁ apakassa cittan"ti āha.

Niccanavakāti niccaṁ navakāva, āganthukasadisā eva hutvāti attho. Āgantuko hi paṭipāṭiyā sampattagehaṁ pavisitvā sace naṁ[3] gharasāmikā disvā "amhākaṁ puttabhātaro vippavāsaṁ gatā evaṁ vicariṁsū"ti anukampamāno nisīdāpetvā bhojenti, bhuttamattoyeva "tumhākaṁ

1. Apica (Sī) 2. Apakassitvā ākaḍḍhitvā (Syā) 3. Yaṁ (Sī), maṁ (Syā)

ဣမဿ ပန သမ္မပ္ပဓာနဿ ဝသေနာယံ ဒေသနာ ကတာ။ ဒုတိယမဂ္ဂေါ ဝါ သီဃံ အနုပ္ပဇ္ဇမာနော, ပဌမမဂ္ဂေါ နိရုဇ္ဈမာနော အနတ္ထာယ သံဝတ္တေယျာတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဣမေ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာဝသေန ကထိတာတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-စန္ဒူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၆။ တတိယေ **စန္ဒူပမာ**တိ စန္ဒသဒိသာ ဟုတွာ။ ကိံ ပရိမဏ္ဍလတာယ? နော၊ အပိစ ခေါ ယထာ စန္ဒော ဂဂနတလံ ပက္ခန္ဒမာနော န ကေနစိ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ဝါ သိနေဟံ ဝါ အာလယံ ဝါ နိကန္တိံ ဝါ ပတ္ထနံ ဝါ ပရိယုဋ္ဌာနံ ဝါ ကရောတိ၊ န စ န[၁] ဟောတိ မဟာဇနဿ ပိယော မနာပေါ၊ တုမှေပိ ဧဝံ ကေနစိ သဒ္ဓိံ သန္ထဝါဒီနံ အကရဏေန ဗဟုဇနဿ ပိယာ မနာပါ စန္ဒူပမာ ဟုတွာ ခတ္တိယကုလာဒီနိ စတ္တာရိ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမထာတိ အတ္ထော။ အပိစ ယထာ စန္ဒော အန္ဓကာရံ ဝိဓမတိ၊ အာလောကံ ဖရတိ၊ ဧဝံ ကိလေသန္ဓကာရဝိဓမနေန ဉာဏာလောကဖရဏေန စာပိ စန္ဒူပမာ ဟုတွာတိ ဧဝမာဒီဟိပိ နယေဟိ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

အပကဿေဝ ကာယံ အပကဿ စိတ္တန္တိ တေနေဝ သန္ထဝါဒီနံ အကရဏေန ကာယဉ္စ စိတ္တဉ္စ အပကဿိတွာ[၂]၊ အပနေတွာတိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ဘိက္ခု အရညေပိ န ဝသတိ၊ ကာမဝိတက္ကာဒယောပိ ဝိတက္ကေတိ၊ အယံ နေဝ ကာယံ အပကဿတိ, န စိတ္တံ။ ယော ဟိ အရညေပိ ခေါ ဝိဟရတိ၊ ကာမဝိတက္ကာဒယော ပန ဝိတက္ကေတိ၊ အယံ ကာယမေဝ အပကဿတိ, န စိတ္တံ။ ယော ဂါမန္တေ ဝသတိ၊ ကာမဝိတက္ကာဒယောပိ ခေါ န စ ဝိတက္ကေတိ၊ အယံ စိတ္တမေဝ အပကဿတိ, န ကာယံ။ ယော ပန အရညေ စေဝ ဝသတိ၊ ကာမဝိတက္ကာဒယော စ န ဝိတက္ကေတိ၊ အယံ ဥဘယမ္ပိ အပကဿတိ။ ဧဝရူပါ ဟုတွာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမထာတိ ဒီပေန္တော "အပကဿေဝ ကာယံ အပကဿ စိတ္တ"န္တိ အာဟ။

နိစ္စနဝကာတိ နိစ္စံ နဝကာဝ၊ အာဂန္တုကသဒိသာ ဧဝ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ အာဂန္တုကော ဟိ ပဋိပါဋိယာ သမ္ပတ္တဂေဟံ ပဝိသိတွာ သစေ နံ[၃] ဃရသာမိကာ ဒိသွာ "အမှာကံ ပုတ္တဘာတရော ဝိပ္ပဝါသံ ဂတာ ဧဝံ ဝိစရိံသူ"တိ အနုကမ္ပမာနာ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေန္တိ၊ ဘုတ္တမတ္တောယေဝ "တုမှာကံ

၁-အပိစ (သီ) ၂-အပကဿိတွာ အာကဍ္ဍိတွာ (သျာ) ၃-ယံ (သီ)၊ မံ (သျာ)

bhājanaṁ gaṇhathā”ti uṭṭhāya pakkamati, na tehi saddhiṁ santhavaṁ vā karoti, na kiccakaraṇīyāni vā saṁvidahati, evaṁ tumhepi paṭipāṭiyā sampattagharaṁ pavisitvā yaṁ iriyāpathesu pasannā manussā denti, taṁ gahetvā chinnasanthavā tesaṁ kiccakaraṇīye abyāvaṭā hutvā nikkhamathāti dīpeti.

Imassa pana niccanavakabhāvassa āvibhāvatthaṁ dvebhātikavatthu kathetabbaṁ—Vasāḷanagaragāmato[1] kira dve bhātikā nikkhamitvā pabbajitā, te Cūḷanāgatthero ca Mahānāgatthero cāti paññāyiṁsu. Te Cittalapabbate tiṁsa vassāni vasitvā arahattaṁ pattā “mātaraṁ passissāmā”ti āgantvā Vasāḷanagaravihāre vasitvā punadivase mātu gāmaṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Mātāpi tesaṁ uḷuṅkena yāguṁ nīharitvā ekassa patte ākiri. Tassā taṁ olokayamānāya puttasineho uppajji. Atha naṁ āha “tvaṁ tāta mayhaṁ putto Mahānāgo”ti. Thero “pacchimaṁ theraṁ puccha upāsike”ti vatvā pakkāmi. Pacchimatherassapi yāguṁ datvā “tāta tvaṁ mayhaṁ putto Cūḷanāgo”ti pucchi. Thero “kiṁ upāsike purimaṁ theraṁ na pucchasī”ti vatvā pakkāmi. Evaṁ mātarāpi saddhiṁ chinnasanthavo bhikkhu niccanavako nāma hoti.

Appagabbhāti na pagabbhā, aṭṭhaṭṭhānena kāyapāgabbhiyena, catuṭṭhānena vacīpāgabbhiyena, anekaṭṭhānena manopāgabbhiyena ca virahitāti attho. **Aṭṭhaṭṭhānaṁ kāyapāgabbhiyaṁ** nāma saṁghagaṇapuggalabhojanasālājantāgharanahānatitthabhikkhācāramagga-antaragharappavesanesu kāyena appatirūpakaraṇaṁ. Seyyathidaṁ? Idhekacco saṁghamajjhe pallatthikāya vā nisīdati pāde pādaṁ ādhāyitvā[2] vāti evamādi[3]. Tathā gaṇamajjhe. **Gaṇamajjhe**ti[4] catuparisasannipāte vā suttantikagaṇādisannipāte vā. Tathā vuḍḍhatare puggale. Bhojanasālāya pana vuḍḍhānaṁ āsanaṁ na deti, navānaṁ āsanaṁ paṭibāhati. Tathā jantāghare. Vuḍḍhe cettha anāpucchā aggijalanādīni karoti. Nhānatitthe ca yadidaṁ “daharo vuḍḍhoti pamāṇaṁ akatvā āgatapaṭipāṭiyā nhāyitabban”ti vuttaṁ, tampi anādiyanto pacchā āgantvā udakaṁ otaritvā vuḍḍhe ca nave ca bādhati. Bhikkhācāramagge pana aggāsana

1. Vasoḷana garagāmato (Syā)
2. Accādhāyitvā (Sī), ādiyitvā (Syā)
3. Khu 7. 305 piṭṭhe tannissitapāḷi.
4. Tathā gaṇamajjhepi (Sī)

ဘာဇနံ ဂဏှထာ”တိ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကမတိ၊ န တေဟိ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ဝါ ကရောတိ၊ န ကိစ္စကရဏီယာနိ ဝါ သံဝိဒဟတိ၊ ဧဝံ တုမှေပိ ပဋိပါဋိယာ သမ္ပတ္တဃရံ ပဝိသိတွာ ယံ ဣရိယာပထေသု ပသန္နာ မနုဿာ ဒေန္တိ၊ တံ ဂဟေတွာ ဆိန္နသန္ထဝါ တေသံ ကိစ္စကရဏီယေ အဗျာဝဋာ ဟုတွာ နိက္ခမထာတိ ဒီပေတိ။

ဣမဿ ပန နိစ္စနဝကဘာဝဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဒွေဘာတိကဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ—ဝသာဠနဂရဂါမတော[1] ကိရ ဒွေ ဘာတိကာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေ စူဠနာဂတ္ထေရော စ မဟာနာဂတ္ထေရော စာတိ ပညာယိံသု။ တေ စိတ္တလပဗ္ဗတေ တိံသ ဝဿာနိ ဝသိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ “မာတရံ ပဿိဿာမာ”တိ အာဂန္တွာ ဝသာဠနဂရဝိဟာရေ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ မာတု ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ မာတာပိ တေသံ ဥဠုင်္ကေန ယာဂုံ နီဟရိတွာ ဧကဿ ပတ္တေ အာကိရိ။ တဿာ တံ ဩလောကယမာနာယ ပုတ္တသိနေဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထ နံ အာဟ “တွံ တာတ မယှံ ပုတ္တော မဟာနာဂေါ”တိ။ ထေရော “ပစ္ဆိမံ ထေရံ ပုစ္ဆ ဥပါသိကေ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ပစ္ဆိမထေရဿပိ ယာဂုံ ဒတွာ “တာတ တွံ မယှံ ပုတ္တော စူဠနာဂေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော “ကိံ ဥပါသိကေ ပုရိမံ ထေရံ န ပုစ္ဆသီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဧဝံ မာတရာပိ သဒ္ဓိံ ဆိန္နသန္ထဝေါ ဘိက္ခု နိစ္စနဝကော နာမ ဟောတိ။

အပ္ပဂဗ္ဘာတိ န ပဂဗ္ဘာ၊ အဋ္ဌဋ္ဌာနေန ကာယပါဂဗ္ဘိယေန, စတုဋ္ဌာနေန ဝစီပါဂဗ္ဘိယေန, အနေကဋ္ဌာနေန မနောပါဂဗ္ဘိယေန စ ဝိရဟိတာတိ အတ္ထော။ **အဋ္ဌဋ္ဌာနံ ကာယပါဂဗ္ဘိယံ** နာမ သံဃဂဏပုဂ္ဂလဘောဇနသာလာဇန္တာဃရနှာနတိတ္ထဘိက္ခာစာရမဂ္ဂအန္တရဃရပ္ပဝေသနေသု ကာယေန အပ္ပတိရူပကရဏံ။ သေယျထိဒံ? ဣဓေကစ္စော သံဃမဇ္ဈေ ပလ္လတ္ထိကာယ ဝါ နိသီဒတိ ပါဒေ ပါဒံ အာဓာယိတွာ[2] ဝါတိ ဧဝမာဒိ[3]။ တထာ ဂဏမဇ္ဈေ။ **ဂဏမဇ္ဈေ**တိ[4] စတုပရိသသန္နိပါတေ ဝါ သုတ္တန္တိကဂဏာဒိသန္နိပါတေ ဝါ။ တထာ ဝုဍ္ဎတရေ ပုဂ္ဂလေ။ ဘောဇနသာလာယ ပန ဝုဍ္ဎာနံ အာသနံ န ဒေတိ၊ နဝါနံ အာသနံ ပဋိဗာဟတိ။ တထာ ဇန္တာဃရေ။ ဝုဍ္ဎေ စေတ္ထ အနာပုစ္ဆာ အဂ္ဂိဇလနာဒီနိ ကရောတိ။ နှာနတိတ္ထေ စ ယဒိဒံ “ဒဟရော ဝုဍ္ဎောတိ ပမာဏံ အကတွာ အာဂတပဋိပါဋိယာ နှာယိတဗ္ဗ”န္တိ ဝုတ္တံ၊ တမ္ပိ အနာဒိယန္တော ပစ္ဆာ အာဂန္တွာ ဥဒကံ ဩတရိတွာ ဝုဍ္ဎေ စ နဝေ စ ဗာဓတိ။ ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂေ ပန အဂ္ဂါသန-

၁-ဝသောဠနဂရဂါမတော (သျာ)
၂-အစ္စာဓာယိတွာ (သီ)၊ အာဒိယိတွာ (သျာ)
၃-ခု ၇-၃၀၅-ပိဋ္ဌေ တန္နိဿိတပါဠိ။
၄-တထာ ဂဏမဇ္ဈေပိ (သီ)

aggodaka-aggapiṇḍānaṁ atthāya purato[1] gacchati bāhāya bāhaṁ paharanto. Antaragharappavesane vuḍḍhehi paṭhamataraṁ pavisati, daharehi saddhiṁ kāyakīḷanakaṁ karotīti evamādi.

Catuṭṭhānaṁ vacīpāgabbhiyaṁ nāma saṁghagaṇapuggala-antaragharesu appatirūpavācānicchāraṇaṁ. Seyyathidaṁ? Idhekacco saṁghamajjhe anāpucchā dhammaṁ bhāsati. Tattha pubbe vuttappakārassa gaṇassa majjhe puggalassa ca santike tattheva manussehi pañhaṁ puṭṭho vuḍḍhataraṁ anāpucchā vissajjeti. Antaraghare pana "itthannāme kiṁ atthi, kiṁ yāgu, udāhu khādanīyaṁ bhojanīyaṁ, kiṁ me dassasi, kiṁ ajja khādissāma, kiṁ bhuñjissāma, kiṁ pivissāmā"ti-ādīni bhāsati.

Anekaṭṭhānaṁ manopāgabbhiyaṁ nāma tesu tesu ṭhānesu kāyavācāhi ajjhācāraṁ anāpajjitvāpi manasāva kāmavitakkādīnaṁ vitakkanaṁ. Apica dussīlasseva sato "sīlavāti maṁ janojānātū"ti evaṁ pavattā pāpicchatāpi manopāgabbhiyaṁ. Iti sabbesampi imesaṁ pāgabbhiyānaṁ abhāvena appagabbhā hutvā upasaṅkamathāti vadati.

Jarudapānanti jiṇṇakūpaṁ. **Pabbatavisaman**ti pabbate visamaṁ papātaṭṭhānaṁ. **Nadīviduggan**ti nadiyā viduggaṁ chinnataṭaṭṭhānaṁ[2]. **Apakasseva kāyan**ti tādisāni ṭhānāni yo khiḍḍādipasuto kāyaṁ anapakassa ekatobhāriyaṁ akatvāva vāyupatthambhakaṁ[3] aggāhāpetvā cittampi anapakassa "ettha patito hatthapādabhañjanādīni pāpuṇātī"ti anādīnavadassāvitāya anubbejetvā sampiyāyamāno oloketi, so patitvā hatthapādabhañjanādi-anatthaṁ pāpuṇāti. Yo pana udakatthiko vā aññena vā kenaci kiccena oloketukāmo kāyaṁ apakassa ekatobhāriyaṁ katvā vāyupatthambhakaṁ gāhāpetvā cittampi apakassa ādīnavadassanena saṁvejetvā oloketi, so na patati, yathāruciṁ oloketvā sukhī yenakāmaṁ pakkamati.

1. Purato purato (Syā)
2. Chinnakaṭṭhānaṁ (Syā)
3. Dhātupatthambhakaṁ (Sī, Syā)
4. Ādīnava-adassāvitāya (Sī)

အဂ္ဂေါဒကအဂ္ဂပိဏ္ဍာနံ အတ္ထာယ ပုရတော[၁] ဂစ္ဆတိ ဗာဟာယ ဗာဟံ ပဟရန္တော။ အန္တရဃရပ္ပဝေသနေ ဝုဍ္ဎေဟိ ပဌမတရံ ပဝိသတိ၊ ဒဟရေဟိ သဒ္ဓိံ ကာယကီဠနကံ ကရောတီတိ ဧဝမာဒိ။

စတုဋ္ဌာနံ ဝစီပါဂဗ္ဘိယံ နာမ သံဃဂဏပုဂ္ဂလအန္တရဃရေသု အပ္ပတိရူပ-ဝါစာနိစ္ဆာရဏံ။ သေယျထိဒံ? ဣဓေကစ္စော သံဃမဇ္ဈေ အနာပုစ္ဆာ ဓမ္မံ ဘာသတိ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ဂဏဿ မဇ္ဈေ ပုဂ္ဂလဿ စ သန္တိကေ တတ္ထေဝ မနုဿေဟိ ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝုဍ္ဎတရံ အနာပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ အန္တရဃရေ ပန “ဣတ္ထန္နာမေ ကိံ အတ္ထိ၊ ကိံ ယာဂု, ဥဒါဟု ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ၊ ကိံ မေ ဒဿသိ၊ ကိံ အဇ္ဇ ခါဒိဿာမ၊ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿာမ၊ ကိံ ပိဝိဿာမာ”တိ-အာဒီနိ ဘာသတိ။

အနေကဋ္ဌာနံ မနောပါဂဗ္ဘိယံ နာမ တေသု တေသု ဌာနေသု ကာယ-ဝါစာဟိ အဇ္ဈာစာရံ အနာပဇ္ဇိတွာပိ မနသာဝ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝိတက္ကနံ။ အပိစ ဒုဿီလဿေဝ သတော “သီလဝါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ ပါပိစ္ဆတာပိ မနောပါဂဗ္ဘိယံ။ ဣတိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဣမေသံ ပါဂဗ္ဘိယာနံ အဘာဝေန အပ္ပဂဗ္ဘာ ဟုတွာ ဥပသင်္ကမထာတိ ဝဒတိ။

ဇရုဒပါနန္တိ ဇိဏ္ဏကူပံ။ **ပဗ္ဗတဝိသမ**န္တိ ပဗ္ဗတေ ဝိသမံ ပပါတဋ္ဌာနံ။ **နဒီဝိဒုဂ္ဂ**န္တိ နဒိယာ ဝိဒုဂ္ဂံ ဆိန္နတဋဋ္ဌာနံ[၂]။ **အပကဿေဝ ကာယ**န္တိ တာဒိသာနိ ဌာနာနိ ယော ခိဍ္ဍာဒိပသုတော ကာယံ အနပကဿ ဧကတောဘာရိယံ အကတွာဝ ဝါယုပတ္ထမ္ဘကံ[၃] အဂ္ဂါဟာပေတွာ စိတ္တမ္ပိ အနပကဿ “ဧတ္ထ ပတိတော ဟတ္ထပါဒဘဉ္ဇနာဒီနိ ပါပုဏာတီ”တိ အနာဒီနဝဒဿာဝိတာယ[၄] အနုဗ္ဗေဇေတွာ သမ္ပိယာယမာနော ဩလောကေတိ၊ သော ပတိတွာ ဟတ္ထ-ပါဒဘဉ္ဇနာဒိအနတ္ထံ ပါပုဏာတိ။ ယော ပန ဥဒကတ္ထိကော ဝါ အညေန ဝါ ကေနစိ ကိစ္စေန ဩလောကေတုကာမော ကာယံ အပကဿ ဧကတော-ဘာရိယံ ကတွာ ဝါယုပတ္ထမ္ဘကံ ဂါဟာပေတွာ စိတ္တမ္ပိ အပကဿ အာဒီနဝ-ဒဿနေန သံဝေဇေတွာ ဩလောကေတိ၊ သော န ပတတိ၊ ယထာရုစိံ ဩလောကေတွာ သုခီ ယေနကာမံ ပက္ကမတိ။

၁-ပုရတော ပုရတော (သျာ)
၂-ဆိန္နကဋ္ဌာနံ (သျာ)
၃-ဓာတုပတ္ထမ္ဘကံ (သီ၊ သျာ)
၄-အာဒီနဝအဒဿာဝိတာယ (သီ)

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—jarudapānādayo viya hi cattāri kulāni, olokanapuriso viya bhikkhu. Yathā anapakaṭṭhakāyacitto tāni olokento puriso tattha patati, evaṁ arakkhitehi kāyādīhi kulāni upasaṅkamanto bhikkhu kulesu bajjhati, tato nānappakāraṁ sīlapādabhañjanādi-anatthaṁ pāpuṇāti. Yathā pana apakaṭṭhakāyacitto puriso tattha na patati, evaṁ rakkhiteneva kāyena rakkhitehi cittehi rakkhitāya vācāya suppaṭṭhitāya satiyā apakaṭṭhakāyacitto hutvā kulāni upasaṅkamanto bhikkhu kulesu na bajjhati. Athassa yathā tattha apatitassa purisassa na pādā bhañjanti, evaṁ sīlapādo na bhijjati. Yathā hatthā na bhañjanti, evaṁ saddhāhattho na bhijjati. Yathā kucchi na bhijjati, evaṁ samādhikucchi na bhijjati. Yathā sīsaṁ na bhijjati, evaṁ ñāṇasīsaṁ na bhijjati. Yathā ca taṁ khāṇukaṇṭakādayo na vijjhanti, evamimaṁ rāgakaṇṭakādayo na vijjhanti. Yathā so nirupaddavo yathāruci oloketvā sukhī yenakāmaṁ pakkamati, evaṁ bhikkhu kulāni nissāya cīvarādayo paccaye paṭisevanto kammaṭṭhānaṁ vaḍḍhetvā saṅkhāre[1] sammasanto arahattaṁ patvā lokuttarasukhena sukhito yenakāmaṁ agatapubbaṁ nibbānadisaṁ gacchati.

Idāni yo hīnādhimuttiko micchāpaṭipanno evaṁ vadeyya "Sammāsambuddho 'tividhaṁ pāgabbhiyaṁ pahāya niccanavakattena candūpamā kulāni upasaṅkamathā'ti vadanto aṭṭhāne ṭhapeti, asayhaṁ bhāraṁ āropeti, yaṁ na sakkā kātuṁ, taṁ kāretī"ti, tassa vādapathaṁ pacchinditvā "sakkā evaṁ kātuṁ, atthi evarūpo bhikkhū"ti dassento **Kassapo bhikkhave**ti-ādimāha.

Ākāse pāṇiṁ cālesīti nīle gaganantare yamakavijjutaṁ cārayamāno[2] viya heṭṭhābhāgaṁ uparibhāgaṁ ubhatopassesu pāṇiṁ sañcāresi. Idañca pana Tepiṭake Buddhavacane asambhinnapadaṁ nāma. **Attamano**ti tuṭṭhacitto sakamano, na domanassena pacchinditvā[3] gahitamano. **Kassapassa bhikkhave**ti idampi purimanayeneva paravādaṁ pacchinditvā atthi evarūpo bhikkhūti dassanatthaṁ vuttaṁ.

1. Saṅkhāresu (Syā) 2. Haramāno (Syā) 3. Acchinditvā (Sī)

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ဇရုဒပါနာဒယော ဝိယ ဟိ စတ္တာရိ ကုလာနိ၊ ဩလောကနပုရိသော ဝိယ ဘိက္ခု။ ယထာ အနပကဋ္ဌကာယစိတ္တော တာနိ ဩလောကေန္တော ပုရိသော တတ္ထ ပတတိ၊ ဧဝံ အရက္ခိတေဟိ ကာယာဒီဟိ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမန္တော ဘိက္ခု ကုလေသု ဗဇ္ဈတိ၊ တတော နာနပ္ပကာရံ သီလပါဒဘဉ္ဇနာဒိအနတ္ထံ ပါပုဏာတိ။ ယထာ ပန အပကဋ္ဌကာယစိတ္တော ပုရိသော တတ္ထ န ပတတိ၊ ဧဝံ ရက္ခိတေနေဝ ကာယေန ရက္ခိတေဟိ စိတ္တေဟိ ရက္ခိတာယ ဝါစာယ သုပ္ပဋ္ဌိတာယ သတိယာ အပကဋ္ဌကာယစိတ္တော ဟုတွာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမန္တော ဘိက္ခု ကုလေသု န ဗဇ္ဈတိ။ အထဿ ယထာ တတ္ထ အပတိတဿ ပုရိသဿ န ပါဒါ ဘဉ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ သီလပါဒေါ န ဘိဇ္ဇတိ။ ယထာ ဟတ္ထာ န ဘဉ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ သဒ္ဓါဟတ္ထော န ဘိဇ္ဇတိ။ ယထာ ကုစ္ဆိ န ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ သမာဓိကုစ္ဆိ န ဘိဇ္ဇတိ။ ယထာ သီသံ န ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဉာဏသီသံ န ဘိဇ္ဇတိ။ ယထာ စ တံ ခါဏုကဏ္ဋကာဒယော န ဝိဇ္ဈန္တိ၊ ဧဝမိမံ ရာဂကဏ္ဋကာဒယော န ဝိဇ္ဈန္တိ။ ယထာ သော နိရုပဒ္ဒဝေါ ယထာရုစိ ဩလောကေတွာ သုခီ ယေနကာမံ ပက္ကမတိ၊ ဧဝံ ဘိက္ခု ကုလာနိ နိဿာယ စီဝရာဒယော ပစ္စယေ ပဋိသေဝန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဍ္ဎေတွာ သင်္ခါရေ[၁] သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ လောကုတ္တရသုခေန သုခိတော ယေနကာမံ အဂတပုဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနဒိသံ ဂစ္ဆတိ။

ဣဒါနိ ယော ဟီနာဓိမုတ္တိကော မိစ္ဆာပဋိပန္နော ဧဝံ ဝဒေယျ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ 'တိဝိဓံ ပါဂဗ္ဘိယံ ပဟာယ နိစ္စနဝကတ္တေန စန္ဒူပမာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမထာ'တိ ဝဒန္တော အဋ္ဌာနေ ဌပေတိ၊ အသယှံ ဘာရံ အာရောပေတိ၊ ယံ န သက္ကာ ကာတုံ၊ တံ ကာရေတီ"တိ၊ တဿ ဝါဒပထံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ "သက္ကာ ဧဝံ ကာတုံ၊ အတ္ထိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခူ"တိ ဒဿေန္တော **ကဿပေါ ဘိက္ခဝေ**တိ-အာဒိမာဟ။

အာကာသေ ပါဏိံ စာလေသီတိ နီလေ ဂဂနန္တရေ ယမကဝိဇ္ဇုတံ စာရယမာနော[၂] ဝိယ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ဥပရိဘာဂံ ဥဘတောပဿေသု ပါဏိံ သဉ္စာရေသိ။ ဣဒဉ္စ ပန တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အသမ္ဘိန္နပဒံ နာမ။ **အတ္တမနော**တိ တုဋ္ဌစိတ္တော သကမနော၊ န ဒေါမနဿေန ပစ္ဆိန္ဒိတွာ[၃] ဂဟိတမနော။ **ကဿပဿ ဘိက္ခဝေ**တိ ဣဒမ္ပိ ပုရိမနယေနေဝ ပရဝါဒံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ အတ္ထိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခူတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။

၁-သင်္ခါရေသု (သျာ) ၂-ဟရမာနော (သျာ) ၃-အစ္ဆိန္ဒိတွာ (သီ)

Pasannākāraṁ kareyyunti cīvarādayo paccaye dadeyyuṁ. **Tathattāya paṭipajjeyyun**ti sīlassa āgataṭṭhāne sīlaṁ pūrayamānā, samādhivipassanāmaggaphalānaṁ āgataṭṭhāne tāni tāni sampādayamānā tathābhāvāya paṭipajjeyyuṁ. **Anudayan**ti rakkhaṇabhāvaṁ[1]. **Anukampan**ti muducittataṁ. Ubhayañcetaṁ kāruññasseva vevacanaṁ. **Kassapo bhikkhave**ti idampi purimanayeneva paravādaṁ pacchinditvā atthi evarūpo bhikkhuti dassanatthaṁ vuttaṁ. **Kassapena vā**ti ettha candopamādivasena yojanaṁ katvā purimanayeneva attho veditabbo. . Tatiyaṁ.

4. Kulūpakasuttavaṇṇanā

147. Catutthe **kulūpako**ti kulagharānaṁ upagantā. **Dentuyeva me**ti dadantuyeva mayhaṁ. **Sandīyatī**ti aṭṭīyati pīḷiyati. Sesamettha vuttanayānusāreneva veditabbaṁ. . Catutthaṁ.

5. Jiṇṇasuttavaṇṇanā

148. Pañcame **jiṇṇo**ti thero mahallako. **Garukānī**ti taṁ Satthu santikā laddhakālato paṭṭhāya chinnabhinnaṭṭhāne suttasaṁsibbanena ceva aggaḷadānena ca anekāni paṭalāni[2] hutvā garukāni jātāni. **Nibbasanānī**ti pubbe Bhagavatā nivāsetvā apanītatāya evaṁladdhanāmāni. **Tasmā**ti yasmā tvaṁ jiṇṇo ceva garupaṁsukūlo ca. **Gahapatānī**ti paṁsukūlikaṅgaṁ vissajjetvā gahapatīhi dinnacīvarāni dhāretīti vadati. **Nimantanānī**ti piṇḍapātikaṅgaṁ vissajetvā salākabhattādīni nimantanāni bhuñjāhīti vadati. **Mama ca santike**ti āraññikaṅgaṁ vissajjetvā gāmantasenāsaneyeva vasāhīti vadati.

Nanu ca yathā rājā senāpatiṁ senāpatiṭṭhāne ṭhapetvā tassa rājūpaṭṭhānādinā attano kammena ārādhentasseva taṁṭhānantaraṁ gahetvā aññassa dadamāno ayuttaṁ nāma karoti, evaṁ Satthā Mahākassapattherassa paccuggamanatthāya tigāvutaṁ maggaṁ gantvā Rājagahassa ca Nāḷandāya ca antare Bahuputtakarukkhamūle nisinno tīhi ovādehi upasampādetvā tena saddhiṁ attano cīvaraṁ parivattetvā theraṁ jāti-āraññikaṅgañceva

1. Rakkhamānabhāvaṁ (Sī) 2. Anekasatāni (Sī), anekapaṭāni (Syā)

ပသန္နာကာရံ ကရေယျုန္တိ စီဝရာဒယော ပစ္စယေ ဒဒေယျုံ။ **တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇေယျုန္**တိ သီလဿ အာဂတဋ္ဌာနေ သီလံ ပူရယမာနာ, သမာဓိဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနံ အာဂတဋ္ဌာနေ တာနိ တာနိ သမ္ပာဒယမာနာ တထာဘာဝါယ ပဋိပဇ္ဇေယျုံ။ **အနုဒယန္**တိ ရက္ခဏဘာဝံ[၁]။ **အနုကမ္ပန္**တိ မုဒုစိတ္တတံ။ ဥဘယဉ္စေတံ ကာရုညဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ကဿပေါ ဘိက္ခဝေ**တိ ဣဒမ္ပိ ပုရိမနယေနေဝ ပရဝါဒံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ အတ္ထိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခူတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **ကဿပေန ဝါ**တိ ဧတ္ထ စန္ဒောပမာဒိဝသေန ယောဇနံ ကတွာ ပုရိမနယေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။တတိယံ။

၄-ကုလူပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၇။ စတုတ္ထေ **ကုလူပကော**တိ ကုလဃရာနံ ဥပဂန္တာ။ **ဒေန္တုယေဝ မေ**တိ ဒဒန္တုယေဝ မယှံ။ **သန္ဒီယတီ**တိ အဋ္ဋီယတိ ပီဠိယတိ။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဇိဏ္ဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၈။ ပဉ္စမေ **ဇိဏ္ဏော**တိ ထေရော မဟလ္လကော။ **ဂရုကာနီ**တိ တံ သတ္ထု သန္တိကာ လဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ဆိန္နဘိန္နဋ္ဌာနေ သုတ္တသံသိဗ္ဗနေန စေဝ အဂ္ဂဠဒါနေန စ အနေကာနိ ပဋလာနိ[၂] ဟုတွာ ဂရုကာနိ ဇာတာနိ။ **နိဗ္ဗသနာနီ**တိ ပုဗ္ဗေ ဘဂဝတာ နိဝါသေတွာ အပနီတတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမာနိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ တွံ ဇိဏ္ဏော စေဝ ဂရုပံသုကူလော စ။ **ဂဟပတာနီ**တိ ပံသုကူလိကင်္ဂံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဂဟပတီဟိ ဒိန္နစီဝရာနိ ဓာရေဟီတိ ဝဒတိ။ **နိမန္တနာနီ**တိ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သလာကဘတ္တာဒီနိ နိမန္တနာနိ ဘုဉ္ဇာဟီတိ ဝဒတိ။ **မမ စ သန္တိကေ**တိ အာရညိကင်္ဂံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဂါမန္တသေနာသနေယေဝ ဝသာဟီတိ ဝဒတိ။

နနု စ ယထာ ရာဇာ သေနာပတိံ သေနာပတိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ တဿ ရာဇူပဋ္ဌာနာဒိနာ အတ္တနော ကမ္မေန အာရာဓေန္တဿေဝ တံဌာနန္တရံ ဂဟေတွာ အညဿ ဒဒမာနော အယုတ္တံ နာမ ကရောတိ၊ ဧဝံ သတ္ထာ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ပစ္စုဂ္ဂမနတ္ထာယ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ရာဇဂဟဿ စ နာဠန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တကရုက္ခမူလေ နိသိန္နော တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတွာ တေန သဒ္ဓိံ အတ္တနော စီဝရံ ပရိဝတ္တေတွာ ထေရံ ဇာတိအာရညိကင်္ဂဉ္စေဝ

၁-ရက္ခမာနဘာဝံ (သီ) ၂-အနေကသတာနိ (သီ)၊ အနေကပဋ္ဋာနိ (သျာ)

jātipaṁsukūlikaṅgañca akāsi, so tasmiṁ kattukamyatāchandena Satthu cittaṁ ārādhentasseva paṁsukūlādīni vissajjāpetvā gahapaticīvarapaṭiggahaṇādīsu niyojento ayuttaṁ nāma karotīti. Na karoti. Kasmā? Attajjhāsayattā. Na hi Satthā dhutaṅgāni vissajjāpetukāmo, yathā pana aghaṭṭitā bheri-ādayo saddaṁ na vissajjenti, evaṁ aghaṭṭitā evarūpā puggalā na sīhanādaṁ nadantīti nadāpetukāmo sīhanādajjhāsayena evamāha. Theropi Satthu ajjhāsayānurūpeneva “ahaṁ kho bhante dīgharattaṁ āraññiko cevā”ti-ādinā nayena sīhanādaṁ nadati.

Diṭṭhadhammasukhavihāranti diṭṭhadhammasukhavihāro nāma āraññikasseva labbhati, no gāmantavāsino. Gāmantasmiṁ hi vasanto dārakasaddaṁ suṇāti, asappāyarūpāni passati, asappāye sadde suṇāti, tenassa anabhirati uppajjati. Āraññiko pana gāvutaṁ vā aḍḍhayojanaṁ vā atikkamitvā araññaṁ ajjhogāhetvā vasanto dīpibyagghasīhādīnaṁ sadde suṇāti, yesaṁ savanapaccayā amānusikāsavanarati[1] uppajjati. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

“Suññāgāraṁ paviṭṭhassa, santacittassa bhikkhuno.
Amānusī rati hoti, sammā dhammaṁ vipassato.

Yato yato sammasati, khandhānaṁ udayabbayaṁ.
Labhatī pītipāmojjaṁ, amataṁ taṁ vijānataṁ.

Purato pacchato vāpi, aparo ce na vijjati.
Tattheva[3] phāsu bhavati, ekassa ramato[4] vane”ti.

Tathā piṇḍapātikasseva labbhati, no apiṇḍapātikassa. Apiṇḍapātiko hi akālacārī hoti, turitacāraṁ[5] gacchati, parivatteti, palibuddhova gacchati, tattha ca bahusaṁsayo hoti. Piṇḍapātiko pana na akālacārī hoti, na turitacāraṁ gacchati, na parivatteti, apalibuddhova gacchati, tattha ca na bahusaṁsayo hoti.

Kathaṁ? Apiṇḍapātiko hi gāmato dūravihāre vasamāno kālasseva “yāguṁ vā pārivāsikabhattaṁ vā lacchāmi, āsanasālāya vā

1. Amānusikābhirati (Sī)
2. Khu 1. 67 piṭṭhe Dhammapade.
3. Atī va (Khu 2. 301 piṭṭhe)
4. Vasato (Khu 2. 301 piṭṭhe)
5. Turitacārī (Syā)

ဇာတိပံသုကူလိကင်္ဂဉ္စ အကာသိ၊ သော တသ္မိံ ကတ္တုကမျတာဆန္ဒေန သတ္ထု စိတ္တံ အာရာဓေန္တဿေဝ ပံသုကူလာဒီနိ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဂဟပတိစီဝရပဋိဂ္ဂဟဏာဒီသု နိယောဇေန္တော အယုတ္တံ နာမ ကရောတီတိ။ န ကရောတိ။ ကသ္မာ? အတ္တဇ္ဈာသယတ္တာ။ န ဟိ သတ္ထာ ဓုတင်္ဂါနိ ဝိဿဇ္ဇာပေတုကာမော၊ ယထာ ပန အဃဋ္ဋိတာ ဘေရိအာဒယော သဒ္ဒံ န ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ ဧဝံ အဃဋ္ဋိတာ ဧဝရူပါ ပုဂ္ဂလာ န သီဟနာဒံ နဒန္တီတိ နဒါပေတုကာမော သီဟနာဒဇ္ဈာသယေန ဧဝမာဟ။ ထေရောပိ သတ္ထု အဇ္ဈာသယာနုရူပေနေဝ “အဟံ ခေါ ဘန္တေ ဒီဃရတ္တံ အာရညိကော စေဝါ”တိအာဒိနာ နယေန သီဟနာဒံ နဒတိ။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော နာမ အာရညိကဿေဝ လဗ္ဘတိ, နော ဂါမန္တဝါသိနော။ ဂါမန္တသ္မိံ ဟိ ဝသန္တော ဒါရကသဒ္ဒံ သုဏာတိ၊ အသပ္ပါယရူပါနိ ပဿတိ၊ အသပ္ပါယေ သဒ္ဒေ သုဏာတိ၊ တေနဿ အနဘိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အာရညိကော ပန ဂါဝုတံ ဝါ အဍ္ဎယောဇနံ ဝါ အတိက္ကမိတွာ အရညံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဝသန္တော ဒီပိဗျဂ္ဃသီဟာဒီနံ သဒ္ဒေ သုဏာတိ၊ ယေသံ သဝနပစ္စယာ အမာနုသိကာသဝနရတိ[၁] ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။
အမာနုသီ ရတိ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။

ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
လဘတိ ပီတိပါမောဇ္ဇံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ[၂]။

ပုရတော ပစ္ဆတော ဝါပိ၊ အပရော စေ န ဝိဇ္ဇတိ။
တတ္ထေဝ[၃] ဖာသု ဘဝတိ၊ ဧကဿ ရမတော[၄] ဝနေ”တိ။

တထာ ပိဏ္ဍပါတိကဿေဝ လဗ္ဘတိ, နော အပိဏ္ဍပါတိကဿ။ အပိဏ္ဍပါတိကော ဟိ အကာလစာရီ ဟောတိ၊ တုရိတစာရံ[၅] ဂစ္ဆတိ၊ ပရိဝတ္တေတိ၊ ပလိဗုဒ္ဓေါဝ ဂစ္ဆတိ၊ တတ္ထ စ ဗဟုသံသယော ဟောတိ။ ပိဏ္ဍပါတိကော ပန န အကာလစာရီ ဟောတိ၊ န တုရိတစာရံ ဂစ္ဆတိ၊ န ပရိဝတ္တေတိ၊ အပလိဗုဒ္ဓေါဝ ဂစ္ဆတိ၊ တတ္ထ စ န ဗဟုသံသယော ဟောတိ။

ကထံ? အပိဏ္ဍပါတိကော ဟိ ဂါမတော ဒူရဝိဟာရေ ဝသမာနော ကာလဿေဝ “ယာဂုံ ဝါ ပါရိဝါသိကဘတ္တံ ဝါ လစ္ဆာမိ၊ အာသနသာလာယ ဝါ

၁-အမာနုသိကာဘိရတိ (သီ)
၂-ခု ၁-၆၇-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၃-အတီဝ (ခု ၂-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ)
၄-ဝသတော (ခု ၂-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ)
၅-တုရိတစာရီ (သျာ)

pana uddesabhattādīsu kiñcideva mayhaṁ pāpuṇissatī”ti makkaṭakasuttāni chindanto sayitagorūpāni uṭṭhāpento pātova gacchanto akālacārī hoti. Manusse khettakammādīnaṁ atthāya gehā nikkhanteyeva sampāpuṇituṁ migaṁ[1] anubandhanto viya vegena gacchanto turitacārī hoti. Antarā kiñcideva disvā “asuka-upāsako vā asuka-upāsikā vā gehe, no gehe”ti pucchati, “no gehe”ti sutvā “idāni kuto labhissāmī”ti aggidaḍḍho viya pavedhati, sayaṁ pacchimadisaṁ gantukāmo pācīnadisāya salākaṁ labhitvā aññaṁ pacchimadisāya laddhasalākaṁ upasaṅkamitvā “bhante ahaṁ pacchimadisaṁ gamissāmi, mama salākaṁ tumhe gaṇhatha, tumhākaṁ salākaṁ mayhaṁ dethā”ti salākaṁ parivatteti. Ekaṁ vā pana salākabhattaṁ āharitvā paribhuñjanto “aparassāpi salākabhattassa pattaṁ dethā”ti manussehi vutte “bhante tumhākaṁ pattaṁ detha, ahaṁ mayhaṁ patte bhattaṁ pakkhipitvā[2] tumhākaṁ pattaṁ dassāmī”ti aññassa pattaṁ dāpetvā bhatte āhaṭe[3] attano patte pakkhipitvā pattaṁ paṭidento pattaṁ parivatteti nāma. Vihāre rājarājamahāmattādayo mahādānaṁ denti, iminā ca bhiyyo dūragāme salākā laddhā, tattha agacchanto puna sattāhaṁ salākaṁ na labhatīti alābhabhayena gacchati, evaṁ gacchanto palibuddho hutvā gacchati nāma. Yassa cesa salākabhattādino atthāya gacchati, “taṁ dassanti nu kho me, udāhu na dassanti, paṇītaṁ nu kho dassanti, udāhu lūkhaṁ, thokaṁ nu kho, udāhu bahukaṁ, sītalaṁ nu kho, udāhu uṇhan”ti evaṁ tattha ca bahusaṁsayo hoti.

Piṇḍapātiko pana kālasseva vuṭṭhāya vattapaṭivattaṁ katvā sarīraṁ paṭijaggitvā vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā kammaṭṭhānaṁ manasikatvā kālaṁ sallakkhetvā mahājanassa uḷuṅkabhikkhādīni dātuṁ pahonakakāle gacchatīti na akālacārī hoti, ekekaṁ padavāraṁ cha koṭṭhāse katvā vipassanto gacchatīti na turitacārī hoti, attano garubhāvena “asuko gehe, na gehe”ti na pucchati, salākabhattādīniyeva na gaṇhāti, agaṇhānto kiṁ parivattessati, na aññassa vasena palibuddhova

1. Migavaṁ (Ka)
2. Ahaṁ bhattaṁ mayhaṁ patte pakkhipitvā (Sī), ahaṁ bhante mayhaṁ patte bhatte pakkhipitvā (Ka)
3. Āharetaṁ (Syā), āharitvā (Ka)

ပန ဥဒ္ဒေသဘတ္တာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ မယှံ ပါပုဏိဿတီ”တိ မက္ကဋကသုတ္တာနိ ဆိန္ဒန္တော သယိတဂေါရူပါနိ ဥဋ္ဌာပေန္တော ပါတောဝ ဂစ္ဆန္တော အကာလစာရီ ဟောတိ။ မနုဿေ ခေတ္တကမ္မာဒီနံ အတ္ထာယ ဂေဟာ နိက္ခန္တေယေဝ သမ္ပာပုဏိတုံ မိဂံ[1] အနုဗန္ဓန္တော ဝိယ ဝေဂေန ဂစ္ဆန္တော တုရိတစာရီ ဟောတိ။ အန္တရာ ကိဉ္စိဒေဝ ဒိသွာ “အသုကဥပါသကော ဝါ အသုကဥပါသိကာ ဝါ ဂေဟေ, နော ဂေဟေ”တိ ပုစ္ဆတိ၊ “နော ဂေဟေ”တိ သုတွာ “ဣဒါနိ ကုတော လဘိဿာမီ”တိ အဂ္ဂိဒဍ္ဎော ဝိယ ပဝေဓတိ၊ သယံ ပစ္ဆိမဒိသံ ဂန္တုကာမော ပါစီနဒိသာယ သလာကံ လဘိတွာ အညံ ပစ္ဆိမဒိသာယ လဒ္ဓသလာကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ အဟံ ပစ္ဆိမဒိသံ ဂမိဿာမိ၊ မမ သလာကံ တုမှေ ဂဏှထ၊ တုမှာကံ သလာကံ မယှံ ဒေထာ”တိ သလာကံ ပရိဝတ္တေတိ။ ဧကံ ဝါ ပန သလာကဘတ္တံ အာဟရိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တော “အပရဿာပိ သလာကဘတ္တဿ ပတ္တံ ဒေထာ”တိ မနုဿေဟိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ တုမှာကံ ပတ္တံ ဒေထ၊ အဟံ မယှံ ပတ္တေ ဘတ္တံ ပက္ခိပိတွာ[2] တုမှာကံ ပတ္တံ ဒဿာမီ”တိ အညဿ ပတ္တံ ဒါပေတွာ ဘတ္တေ အာဟဋေ[3] အတ္တနော ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ ပတ္တံ ပဋိဒေန္တော ပတ္တံ ပရိဝတ္တေတိ နာမ။ ဝိဟာရေ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒယော မဟာဒါနံ ဒေန္တိ၊ ဣမိနာ စ ဘိယျော ဒူရဂါမေ သလာကာ လဒ္ဓါ၊ တတ္ထ အဂစ္ဆန္တော ပုန သတ္တာဟံ သလာကံ န လဘတီတိ အလာဘဘယေန ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တော ပလိဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဂစ္ဆတိ နာမ။ ယဿ စေသ သလာကဘတ္တာဒိနော အတ္ထာယ ဂစ္ဆတိ၊ “တံ ဒဿန္တိ နု ခေါ မေ, ဥဒါဟု န ဒဿန္တိ၊ ပဏီတံ နု ခေါ ဒဿန္တိ, ဥဒါဟု လူခံ၊ ထောကံ နု ခေါ, ဥဒါဟု ဗဟုကံ၊ သီတလံ နု ခေါ, ဥဒါဟု ဥဏှ”န္တိ ဧဝံ တတ္ထ စ ဗဟုသံသယော ဟောတိ။

ပိဏ္ဍပါတိကော ပန ကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ သရီရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကတွာ ကာလံ သလ္လက္ခေတွာ မဟာဇနဿ ဥဠုင်္ကဘိက္ခာဒီနိ ဒါတုံ ပဟောနကကာလေ ဂစ္ဆတီတိ န အကာလစာရီ ဟောတိ၊ ဧကေကံ ပဒဝါရံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဝိပဿန္တော ဂစ္ဆတီတိ န တုရိတစာရီ ဟောတိ၊ အတ္တနော ဂရုဘာဝေန “အသုကော ဂေဟေ, န ဂေဟေ”တိ န ပုစ္ဆတိ၊ သလာကဘတ္တာဒီနိယေဝ န ဂဏှာတိ၊ အဂဏှန္တော ကိံ ပရိဝတ္တေဿတိ၊ န အညဿ ဝသေန ပလိဗုဒ္ဓေါဝ

၁-မိဂဝံ (က)
၂-အဟံ ဘတ္တံ မယှံ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ (သီ)၊ အဟံ ဘန္တေ မယှံ ပတ္တေ ဘတ္တေ ပက္ခိပိတွာ (က)
၃-အာဟရေတံ (သျာ)၊ အာဟရိတွာ (က)

hoti, kammaṭṭhānaṁ manasikaronto yathāruci gacchati, itaro viya na bahusaṁsayo hoti. Ekasmiṁ gāme vā vīthiyā vā alabhitvā aññattha carati. Tasmimpi alabhitvā aññattha caranto missakodanaṁ saṁkaḍḍhitvā amataṁ viya paribhuñjitvā gacchati.

Paṁsukūlikasseva labbhati, no apaṁsukūlikassa. Apaṁsukūliko hi vassāvāsikaṁ pariyesanto carati, na senāsanasappāyaṁ pariyesati. Paṁsukūliko pana na vassāvāsikaṁ pariyesanto carati, senāsanasappāyameva pariyesati. Tecīvarikasseva labbhati, na itarassa. Atecīvariko hi bahubhaṇḍo bahuparikkhāro hoti, tenassa phāsuvihāro natthi. Appicchādīnañceva labbhati, na itaresanti. Tena vuttaṁ—"attano ca diṭṭhadhammasukhavihāraṁ sampassamāno"ti. . Pañcamaṁ.

6. Ovādasuttavaṇṇanā

149. Chaṭṭhe **ahaṁ vā**ti kasmā āha? Theraṁ attano ṭhāne ṭhapanatthaṁ. Kiṁ Sāriputtamoggallānā natthīti. Atthi. Evaṁ panassa ahosi "ime na ciraṁ ṭhassanti, Kassapo pana vīsavassasatāyuko, so mayi parinibbute Sattapaṇṇiguhāyaṁ nisīditvā dhammavinayasaṅgahaṁ katvā mama sāsanaṁ pañcavassasahassaparimāṇakālapavattanakaṁ karissati, attano taṁ ṭhāne ṭhapemi, evaṁ bhikkhū Kassapassa sussūsitabbaṁ[1] maññissantī"ti. Tasmā evamāha. **Dubbacā**ti dukkhena vattabbā. **Dovacassakaraṇehī**ti dubbacabhāvakaraṇehi. **Appadakkhiṇaggāhino**ti anusāsaniṁ sutvā padakkhiṇaṁ na gaṇhanti yathānusiṭṭhaṁ na paṭipajjanti, appaṭipajjantā vāmagāhino nāma jātāti dasseti. **Accāvadante**ti atikkamma vadante, sutapariyattiṁ nissāya ativiya vādaṁ karonteti attho. **Ko bahutaraṁ bhāsissatī**ti dhammaṁ kathento ko bahuṁ bhāsissati, kiṁ tvaṁ, udāhu ahanti. **Ko sundaratara**nti eko bahuṁ bhāsanto asahitaṁ amadhuraṁ bhāsati, eko sahitaṁ madhuraṁ, taṁ sandhāyāha "ko sundarataran"ti. Eko pana bahuñca sundarañca kathento ciraṁ na bhāsati, lahuññeva uṭṭhāti, eko addhānaṁ pāpeti, taṁ sandhāyāha "ko cirataran"ti. . Chaṭṭhaṁ.

1. Sussūyitabbaṁ (Sī)

ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တော ယထာရုစိ ဂစ္ဆတိ၊ ဣတရော ဝိယ န ဗဟုသံသယော ဟောတိ။ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဝါ ဝီထိယာ ဝါ အလဘိတွာ အညတ္ထ စရတိ။ တသ္မိမ္ပိ အလဘိတွာ အညတ္ထ စရန္တော မိဿကောဒနံ သံကဍ္ဎိတွာ အမတံ ဝိယ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဂစ္ဆတိ။

ပံသုကူလိကဿေဝ လဗ္ဘတိ, နော အပံသုကူလိကဿ။ အပံသုကူလိကော ဟိ ဝဿာဝါသိကံ ပရိယေသန္တော စရတိ၊ န သေနာသနသပ္ပါယံ ပရိယေသတိ။ ပံသုကူလိကော ပန န ဝဿာဝါသိကံ ပရိယေသန္တော စရတိ၊ သေနာသနသပ္ပါယမေဝ ပရိယေသတိ။ တေစီဝရိကဿေဝ လဗ္ဘတိ, န ဣတရဿ။ အတေစီဝရိကော ဟိ ဗဟုဘဏ္ဍော ဗဟုပရိက္ခာရော ဟောတိ၊ တေနဿ ဖာသုဝိဟာရော နတ္ထိ။ အပ္ပိစ္ဆာဒီနဉ္စေဝ လဗ္ဘတိ, န ဣတရေသန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ— "အတ္တနော စ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ သမ္ပဿမာနော"တိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၄၉။ ဆဋ္ဌေ **အဟံ ဝါ**တိ ကသ္မာ အာဟ? ထေရံ အတ္တနော ဌာနေ ဌပနတ္ထံ။ ကိံ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ နတ္ထီတိ။ အတ္ထိ။ ဧဝံ ပနဿ အဟောသိ "ဣမေ န စိရံ ဌဿန္တိ၊ ကဿပေါ ပန ဝီသဝဿသတာယုကော၊ သော မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ သတ္တပဏ္ဏိဂုဟာယံ နိသီဒိတွာ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ ကတွာ မမ သာသနံ ပဉ္စဝဿသဟဿပရိမာဏကာလပဝတ္တနကံ ကရိဿတိ၊ အတ္တနော တံ ဌာနေ ဌပေမိ၊ ဧဝံ ဘိက္ခူ ကဿပဿ သုဿူသိတဗ္ဗံ[၁] မညိဿန္တီ"တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဒုဗ္ဗစာ**တိ ဒုက္ခေန ဝတ္တဗ္ဗာ။ **ဒေါဝစဿကရဏေဟီ**တိ ဒုဗ္ဗစဘာဝကရဏေဟိ။ **အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနော**တိ အနုသာသနိံ သုတွာ ပဒက္ခိဏံ န ဂဏှန္တိ ယထာနုသိဋ္ဌံ န ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ အပ္ပဋိပဇ္ဇန္တာ ဝါမဂါဟိနော နာမ ဇာတာတိ ဒဿေတိ။ **အစ္စာဝဒန္တေ**တိ အတိက္ကမ္မ ဝဒန္တေ၊ သုတပရိယတ္တိံ နိဿာယ အတိဝိယ ဝါဒံ ကရောန္တေတိ အတ္ထော။ **ကော ဗဟုတရံ ဘာသိဿတီ**တိ ဓမ္မံ ကထေန္တော ကော ဗဟုံ ဘာသိဿတိ၊ ကိံ တွံ, ဥဒါဟု အဟန္တိ။ **ကော သုန္ဒရတရ**န္တိ ဧကော ဗဟုံ ဘာသန္တော အသဟိတံ အမဓုရံ ဘာသတိ၊ ဧကော သဟိတံ မဓုရံ၊ တံ သန္ဓာယာဟ "ကော သုန္ဒရတရ"န္တိ။ ဧကော ပန ဗဟုဉ္စ သုန္ဒရဉ္စ ကထေန္တော စိရံ န ဘာသတိ၊ လဟုညေဝ ဥဋ္ဌာတိ၊ ဧကော အဒ္ဓါနံ ပါပေတိ၊ တံ သန္ဓာယာဟ "ကော စိရတရ"န္တိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-သုဿူယိတဗ္ဗံ (သီ)

7. Dutiya-ovādasuttavaṇṇanā

150. Sattame **saddhā**ti okappanasaddhā. **Vīriyan**ti kāyikacetasikaṁ vīriyaṁ. **Paññā**ti kusaladhammajānanapaññā. **Na santi bhikkhū ovādakā**ti imassa puggalassa ovādakā anusāsakā kalyāṇamittā natthīti idaṁ[1] bhante parihānanti dasseti. . Sattamaṁ.

8. Tatiya-ovādasuttavaṇṇanā

151. Aṭṭhame **tathā hi panā**ti pubbe sovacassatāya, etarahi ca dovacassatāya kāraṇapaṭṭhapane nipāto. **Tatrā**ti tesu theresu. **Ko nāmāyaṁ bhikkhū**ti ko nāmo ayaṁ bhikkhu, kiṁ Tissatthero kiṁ Nāgattheroti. **Tatrā**ti tasmiṁ evaṁ sakkāre kayiramāne. **Tathattāyā**ti tathābhāvāya, āraññikādibhāvāyāti attho. **Sabrahmacārikāmo**ti "ime maṁ parivāretvā carantū"ti evaṁ kāmeti icchati patthetīti sabrahmacārikāmo. **Tathattāyā**ti lābhasakkāranibbattanatthāya. **Brahmacārupaddavenā**ti yo sabrahmacārīnaṁ catūsu paccayesu adhimattacchandarāgo upaddavoti vuccati, tena upaddutā. **Abhipatthanā**ti adhimattapatthanā. **Brahmacāri-abhipatthanenā**ti brahmacārīnaṁ adhimattapatthanāsaṅkhātena catupaccayabhāvena. . Aṭṭhamaṁ.

9. Jhānābhiññasuttavaṇṇanā

152. Navame **yāvadeva ākaṅkhāmī**ti yāvadeva icchāmi. Yāni pana ito paraṁ **vivicceva kāmehī**ti-ādinā nayena cattāri rūpāvacarajjhānāni, **sabbaso rūpasaññānaṁ samatikkamā**ti-ādinā nayena catasso arūpasamāpattiyo, **sabbaso nevasaññānāsaññāyatanaṁ samatikkamma saññāvedayitanirodhan**ti evaṁ nirodhasamāpatti, **anekavihitaṁ iddhividhan**ti-ādinā nayena pañca lokikābhiññā ca vuttā. Tattha yaṁ vattabbaṁ siyā, taṁ sabbaṁ anupadavaṇṇanāya ceva bhāvanāvidhānena ca saddhiṁ Visuddhimagge[2] vitthāritameva. Chaḷabhiññāya pana **āsavānaṁ khayā**ti āsavānaṁ khayena. **Anāsavan**ti āsavānaṁ apaccayabhūtaṁ. **Cetovimuttin**ti arahattaphalasamādhiṁ. **Paññāvimuttin**ti arahattaphalapaññaṁ. . Navamaṁ.

1. Idaṁ vatthuṁ (Sī) 2. Visuddhi 1. 135 piṭṭhe.

၇-ဒုတိယဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၀။ သတ္တမေ **သဒ္ဓါ**တိ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ။ **ဝီရိယ**န္တိ ကာယိကစေတသိကံ ဝီရိယံ။ **ပညာ**တိ ကုသလဓမ္မဇာနနပညာ။ **န သန္တိ ဘိက္ခူ ဩဝါဒကာ**တိ ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ ဩဝါဒကာ အနုသာသကာ ကလျာဏမိတ္တာ နတ္ထီတိ ဣဒံ[1] ဘန္တေ ပရိဟာနန္တိ ဒဿေတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-တတိယဩဝါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၁။ အဋ္ဌမေ **တထာ ဟိ ပနာ**တိ ပုဗ္ဗေ သောဝစဿတာယ, ဧတရဟိ စ ဒေါဝစဿတာယ ကာရဏပဋ္ဌပနေ နိပါတော။ **တတြာ**တိ တေသု ထေရေသု။ **ကော နာမာယံ ဘိက္ခူ**တိ ကော နာမော အယံ ဘိက္ခု၊ ကိံ တိဿတ္ထေရော ကိံ နာဂတ္ထေရောတိ။ **တတြာ**တိ တသ္မိံ ဧဝံ သက္ကာရေ ကယိရမာနေ။ **တထတ္တာယာ**တိ တထာဘာဝါယ၊ အာရညိကာဒိဘာဝါယာတိ အတ္ထော။ **သဗြဟ္မစာရိကာမော**တိ "ဣမေ မံ ပရိဝါရေတွာ စရန္တူ"တိ ဧဝံ ကာမေတိ ဣစ္ဆတိ ပတ္ထေတီတိ သဗြဟ္မစာရိကာမော။ **တထတ္တာယာ**တိ လာဘသက္ကာရနိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ။ **ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝေနာ**တိ ယော သဗြဟ္မစာရီနံ စတူသု ပစ္စယေသု အဓိမတ္တစ္ဆန္ဒရာဂေါ ဥပဒ္ဒဝေါတိ ဝုစ္စတိ၊ တေန ဥပဒ္ဒုတာ။ **အဘိပတ္ထနာ**တိ အဓိမတ္တပတ္ထနာ။ **ဗြဟ္မစာရိအဘိပတ္ထနေနာ**တိ ဗြဟ္မစာရီနံ အဓိမတ္တပတ္ထနာသင်္ခါတေန စတုပစ္စယဘာဝေန။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဈာနာဘိညသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၂။ နဝမေ **ယာဝဒေဝ အာကင်္ခါမီ**တိ ယာဝဒေဝ ဣစ္ဆာမိ။ ယာနိ ပန ဣတော ပရံ **ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီ**တိအာဒိနာ နယေန စတ္တာရိ ရူပါဝစရဈာနာနိ၊ **သဗ္ဗသော ရူပသညာနံ သမတိက္ကမာ**တိအာဒိနာ နယေန စတဿော အရူပသမာပတ္တိယော၊ **သဗ္ဗသော နေဝသညာနာသညာယတနံ သမတိက္ကမ္မ သညာဝေဒယိတနိရောဓ**န္တိ ဧဝံ နိရောဓသမာပတ္တိ၊ **အနေကဝိဟိတံ ဣဒ္ဓိဝိဓ**န္တိအာဒိနာ နယေန ပဉ္စ လောကိကာဘိညာ စ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ အနုပဒဝဏ္ဏနာယ စေဝ ဘာဝနာဝိဓာနေန စ သဒ္ဓိံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ[2] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဆဠဘိညာယ ပန **အာသဝါနံ ခယာ**တိ အာသဝါနံ ခယေန။ **အနာသဝ**န္တိ အာသဝါနံ အပစ္စယဘူတံ။ **စေတောဝိမုတ္တိ**န္တိ အရဟတ္တဖလသမာဓိံ။ **ပညာဝိမုတ္တိ**န္တိ အရဟတ္တဖလပညံ။ ။နဝမံ။

၁-ဣဒံ ဝတ္ထုံ(သီ) ၂-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၃၅-ပိဋ္ဌေ။

10. Upassayasuttavaṇṇanā

153. Dasame **āyāma bhante**ti kasmā bhikkhunī-upassayagamanaṁ yācati? Na lābhasakkārahetu, kammaṭṭhānatthikā panettha bhikkhuniyo atthi, tā ussukkāpetvā kammaṭṭhānaṁ kathāpessāmīti yācati. Nanu ca so sayampi[1] Tepiṭako bahussuto, kiṁ sayaṁ kathetuṁ na sakkotīti? No na sakkoti. Buddhapaṭibhāgassa pana sāvakassa kathaṁ saddhātabbaṁ maññissāntīti yācati. **Bahukicco tvaṁ bahukaraṇīyo**ti kiṁ thero navakammādipasuto, yena naṁ evamāhāti? No, Satthari pana parinibbute catasso parisā Ānandattheraṁ upasaṅkamitvā "bhante idāni kassa pattacīvaraṁ gahetvā caratha, kassa pariveṇaṁ sammajjatha, kassa mukhodakaṁ dethā"ti rodanti paridevanti. Thero "aniccā saṅkhārā, vuddhasarīrepi nillajjova maccurājā pahari, esā saṅkhārānaṁ dhammatā, mā socittha mā paridevitthā"ti parisaṁ saññāpeti. Idamassa bahukiccaṁ. Taṁ sandhāya thero evamāha. **Sandassesī**ti paṭipattiguṇaṁ dasseti. **Samādapesī**ti gaṇhāpesi. **Samuttejesī**ti samussāhesi. **Sampahaṁsesī**ti paṭiladdhaguṇena modāpesi.

Thullatissāti sarīrena thūlā, nāmena Tissā. **Vedehamunino**ti paṇḍitamunino. Paṇḍito hi ñāṇasaṅkhātena vedena īhati sabbakiccāni karoti, tasmā "Vedeho"ti vuccati. Vedeho ca so muni cāti vedehamuni. **Dhammaṁ bhāsitabbaṁ maññatī**ti Tipiṭakadharassa Dhammabhaṇḍāgārikassa sammukhe sayaṁ araññavāsī paṁsukūliko samāno "dhammakathiko ahan"ti dhammaṁ bhāsitabbaṁ maññati, idaṁ kiṁ pana, kathaṁ panāti avajānamānā bhaṇati. **Assosī**ti aññena āgantvā ārocitavasena assosi. **Āgamehi tvaṁ āvuso**ti tiṭṭha tvaṁ āvuso. **Mā te saṁgho uttari upaparikkhī**ti mā bhikkhusaṁgho[2] atireka-okāse taṁ upaparikkhīti. Idaṁ vuttaṁ hoti—"Ānandena Buddhapaṭibhāgo sāvako vārito, ekā bhikkhunī na vāritā, tāya saddhiṁ santhavo vā sineho vā bhavissatī"ti mā taṁ saṁgho evaṁ amaññīti[3].

---

1. Nanu sayampi (Syā), nanu ca tesaṁ sayampi (Ka)
2. Bhikkhusaṁgho uttariṁ (Sī)
3. Maññasīti (Ka)

၁၀-ဥပဿယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၃။ ဒသမေ **အာယာမ ဘန္တေ**တိ ကသ္မာ ဘိက္ခုနီဥပဿယဂမနံ ယာစတိ? န လာဘသက္ကာရဟေတု၊ ကမ္မဋ္ဌာနတ္ထိကာ ပနေတ္ထ ဘိက္ခုနိယော အတ္ထိ၊ တာ ဥဿုက္ကာပေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေဿာမီတိ ယာစတိ။ နနု စ သော သယမ္ပိ[၁] တေပိဋကော ဗဟုဿုတော၊ ကိံ သယံ ကထေတုံ န သက္ကောတီတိ? နော န သက္ကောတိ။ ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂဿ ပန သာဝကဿ ကထံ သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညိဿန္တီတိ ယာစတိ။ **ဗဟုကိစ္စော တွံ ဗဟုကရဏီယော**တိ ကိံ ထေရော နဝကမ္မာဒိပသုတော၊ ယေန နံ ဧဝမာဟာတိ? နော၊ သတ္ထရိ ပန ပရိနိဗ္ဗုတေ စတဿော ပရိသာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ ဣဒါနိ ကဿ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ စရထ၊ ကဿ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇထ၊ ကဿ မုခေါဒကံ ဒေထာ"တိ ရောဒန္တိ ပရိဒေဝန္တိ။ ထေရော "အနိစ္စာ သင်္ခါရာ၊ ဝုဒ္ဓသရီရေပိ နိလ္လဇ္ဇောဝ မစ္စုရာဇာ ပဟရိ၊ ဧသာ သင်္ခါရာနံ ဓမ္မတာ၊ မာ သောစိတ္ထ မာ ပရိဒေဝိတ္ထာ"တိ ပရိသံ သညာပေတိ။ ဣဒမဿ ဗဟုကိစ္စံ။ တံ သန္ဓာယ ထေရော ဧဝမာဟ။ **သန္ဒဿေသီ**တိ ပဋိပတ္တိဂုဏံ ဒဿေသိ။ **သမာဒပေသီ**တိ ဂဏှာပေသိ။ **သမုတ္တေဇေသီ**တိ သမုဿာဟေသိ။ **သမ္ပဟံသေသီ**တိ ပဋိလဒ္ဓဂုဏေန မောဒါပေသိ။

ထုလ္လတိဿာတိ သရီရေန ထူလာ, နာမေန တိဿာ။ **ဝေဒေဟမုနိနော**တိ ပဏ္ဍိတမုနိနော။ ပဏ္ဍိတော ဟိ ဉာဏသင်္ခါတေန ဝေဒေန ဤဟတိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ၊ တသ္မာ "ဝေဒေဟော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝေဒေဟော စ သော မုနိ စာတိ ဝေဒေဟမုနိ။ **ဓမ္မံ ဘာသိတဗ္ဗံ မညတီ**တိ တိပိဋကဓရဿ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဿ သမ္မုခေ သယံ အရညဝါသီ ပံသုကူလိကော သမာနော "ဓမ္မကထိကော အဟ"န္တိ ဓမ္မံ ဘာသိတဗ္ဗံ မညတိ၊ ဣဒံ ကိံ ပန, ကထံ ပနာတိ အဝဇာနမာနာ ဘဏတိ။ **အဿောသီ**တိ အညေန အာဂန္တွာ အာရောစိတဝသေန အဿောသိ။ **အာဂမေဟိ တွံ အာဝုသော**တိ တိဋ္ဌ တွံ အာဝုသော။ **မာ တေ သံဃော ဥတ္တရိ ဥပပရိက္ခီ**တိ မာ ဘိက္ခုသံဃော[၂] အတိရေကဩကာသေ တံ ဥပပရိက္ခီတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—"အာနန္ဒေန ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂေါ သာဝကော ဝါရိတော၊ ဧကာ ဘိက္ခုနီ န ဝါရိတာ၊ တာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝေါ ဝါ သိနေဟော ဝါ ဘဝိဿတီ"တိ မာ တံ သံဃော ဧဝံ အမညီတိ[၃]။

၁-နနု သယမ္ပိ (သျာ)၊ နနု စ တေသံ သယမ္ပိ (က)
၂-ဘိက္ခုသံဃော ဥတ္တရိံ (သီ)
၃-မညသီတိ (က)

Idāni attano Buddhapaṭibhāgabhāvaṁ dīpento **taṁ kiṁ maññasi āvuso**ti-ādimāha. **Sattaratananti** sattahatthappamāṇaṁ. **Nāganti** hatthiṁ. **Aḍḍhaṭṭharatanaṁ vā**ti aḍḍharatanena ūna-aṭṭharatanaṁ, purimapādato paṭṭhāya yāva kumbhā vidatthādhikasattahatthubbedhanti attho. **Tālapattikāyā**ti taruṇatālapaṇṇena. **Cavitthā**ti cutā, na matā vā naṭṭhā vā, Buddhapaṭibhāgassa pana sāvakassa upavādaṁ vatvā Mahākassapatthere chahi abhiññāhi sīhanādaṁ nadante tassā kāsāvāni kaṇṭakasākhā viya kacchusākhā[1] viya ca sarīraṁ khādituṁ āraddhāni, tāni hāretvā setakāni nivatthakkhaṇeyevassā cittassādo udapādīti. . Dasmaṁ.

11. Cīvarasuttavaṇṇanā

154. Ekādasame **Dakkhiṇāgirisminti** Rājagahaṁ parivāretvā ṭhitassa girino dakkhiṇabhāge janapado Dakkhiṇāgiri nāma, tasmiṁ cārikaṁ caratīti attho. Cārikā ca nāma duvidhā hoti turitacārikā ca aturitacārikā ca. Tattha yaṁ ekacco ekaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā pattacīvaraṁ aṁse laggetvā chattaṁ ādāya sarīrato sedehi paggharantehi divasena sattaṭṭhayojanāni gacchati, yaṁ vā pana Buddhā kiñcideva bodhaneyyasattaṁ disvā yojanasatampi yojanasahassampi khaṇena gacchanti, esā **turitacārikā** nāma. Devasikaṁ pana gāvutaṁ aḍḍhayojanaṁ tigāvutaṁ yojananti ettakaṁ addhānaṁ ajjatanāya nimantanaṁ adhivāsayato janasaṅgahaṁ karoto gamanaṁ, esā **aturitacārikā** nāma. Ayaṁ idha adhippetā.

Nanu ca thero pañcavīsati vassāni chāyā viya Dasabalassa pacchato pacchato gacchantova ahosi, “kahaṁ Ānando”ti vacanassa okāsameva na adāsi, so kismiṁ kāle bhikkhusaṁghena saddhiṁ cārikaṁ carituṁ okāsaṁ labhatīti? Satthu parinibbānasaṁvacchare. Parinibbute kira Satthari Mahākassapatthero Satthu parinibbāne sannipatitassa bhikkhusaṁghassa majjhe nisīditvā dhammavinayasaṅgāyanatthaṁ pañcasate bhikkhū uccinitvā “āvuso mayaṁ Rājagahe vassaṁ vasantā dhammavinayaṁ saṅgāyissāma, tumhe

1. Kacchusaṅkhā (Ka)

ဣဒါနိ အတ္တနော ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂဘာဝံ ဒီပေန္တော **တံ ကိံ မညသိ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ **သတ္တရတနန္တိ** သတ္တဟတ္ထပ္ပမာဏံ။ **နာဂန္တိ** ဟတ္ထိံ။ **အဍ္ဎဋ္ဌရတနံ ဝါ**တိ အဍ္ဎရတနေန ဦနအဋ္ဌရတနံ၊ ပုရိမပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကုမ္ဘာ ဝိဒတ္ထာဓိကသတ္တဟတ္ထုဗ္ဗေဓန္တိ အတ္ထော။ **တာလပတ္တိကာယာ**တိ တရုဏတာလပဏ္ဏေန။ **စဝိတ္ထာ**တိ စုတာ၊ န မတာ ဝါ နဋ္ဌာ ဝါ၊ ဗုဒ္ဓပဋိဘာဂဿ ပန သာဝကဿ ဥပဝါဒံ ဝတွာ မဟာကဿပတ္ထေရေ ဆဟိ အဘိညာဟိ သီဟနာဒံ နဒန္တေ တဿာ ကာသာဝါနိ ကဏ္ဋကသာခါ ဝိယ ကစ္ဆုသာခါ[1] ဝိယ စ သရီရံ ခါဒိတုံ အာရဒ္ဓါနိ၊ တာနိ ဟာရေတွာ သေတကာနိ နိဝတ္ထက္ခဏေယေဝဿာ စိတ္တဿာဒေါ ဥဒပါဒီတိ။ ။ဒသမံ။

၁၁-စီဝရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၄။ ဧကာဒသမေ **ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိန္တိ** ရာဇဂဟံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဿ ဂိရိနော ဒက္ခိဏဘာဂေ ဇနပဒေါ ဒက္ခိဏာဂိရိ နာမ၊ တသ္မိံ စာရိကံ စရတီတိ အတ္ထော။ စာရိကာ စ နာမ ဒုဝိဓာ ဟောတိ တုရိတစာရိကာ စ အတုရိတစာရိကာ စ။ တတ္ထ ယံ ဧကစ္စော ဧကံ ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ ပတ္တစီဝရံ အံသေ လဂ္ဂေတွာ ဆတ္တံ အာဒါယ သရီရတော သေဒေဟိ ပဂ္ဃရန္တေဟိ ဒိဝသေန သတ္တဋ္ဌယောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ၊ ယံ ဝါ ပန ဗုဒ္ဓါ ကိဉ္စိဒေဝ ဗောဓနေယျသတ္တံ ဒိသွာ ယောဇနသတမ္ပိ ယောဇနသဟဿမ္ပိ ခဏေန ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧသာ **တုရိတစာရိကာ** နာမ။ ဒေဝသိကံ ပန ဂါဝုတံ အဍ္ဎယောဇနံ တိဂါဝုတံ ယောဇနန္တိ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ အဇ္ဇတနာယ နိမန္တနံ အဓိဝါသယတော ဇနသင်္ဂဟံ ကရောတော ဂမနံ၊ ဧသာ **အတုရိတစာရိကာ** နာမ။ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။

နနု စ ထေရော ပဉ္စဝီသတိ ဝဿာနိ ဆာယာ ဝိယ ဒသဗလဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဂစ္ဆန္တောဝ အဟောသိ၊ “ကဟံ အာနန္ဒော”တိ ဝစနဿ ဩကာသမေဝ န အဒါသိ၊ သော ကိသ္မိံ ကာလေ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ စာရိကံ စရိတုံ ဩကာသံ လဘတီတိ? သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနသံဝစ္ဆရေ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကိရ သတ္ထရိ မဟာကဿပတ္ထေရော သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနေ သန္နိပတိတဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂါယနတ္ထံ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတွာ “အာဝုသော မယံ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာ ဓမ္မဝိနယံ သင်္ဂါယိဿာမ၊ တုမှေ

၁-ကစ္ဆုသင်္ခါ (က)

pure vassūpanāyikāya attano palibodhaṁ ucchinditvā[1] Rājagahe sannipatathā”ti vatvā attanā Rājagahaṁ gato. Ānandattheropi Bhagavato pattacīvaraṁ ādāya mahājanaṁ saññāpento Sāvatthiṁ gantvā tato nikkhamma Rājagahaṁ gacchanto Dakkhiṇāgirismiṁ cārikaṁ cari. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Yebhuyyena kumārabhūtāti ye te hīnāyāvattā nāma, te yebhuyyena kumārakā[2] daharā taruṇā ekavassikadvevassikā bhikkhū ceva anupasampannakumārakā ca. Kasmā panete pabbajitā, kasmā hīnāyāvattāti? Tesaṁ kira mātāpitaro cintesuṁ “Ānandatthero Satthu vissāsiko aṭṭha vare yācitvā upaṭṭhahati, icchiticchitaṭṭhānaṁ Satthāraṁ gahetvā gantuṁ sakkoti, amhākaṁ dārake etassa santike pabbājema, so Satthāraṁ gahetvā āgamissati, tasmiṁ āgate mayaṁ mahāsakkāraṁ kātuṁ labhissāmā”ti. Iminā tāva kāraṇena nesaṁ ñātakā te pabbājesuṁ. Satthari pana parinibbute tesaṁ sā patthanā upacchinnā, atha te ekadivaseneva uppabbājesuṁ.

Yathābhirantanti yathāruciyā yathā-ajjhāsayena. **Tikabhojanaṁ paññattan**ti idaṁ “gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyan”ti[3] idaṁ sandhāya vuttaṁ. Tattha hi tiṇṇaṁ janānaṁ akappiyanimantanaṁ sādiyitvā ekato paṭiggaṇhantānampi anāpatti, tasmā “tikabhojanan”ti vuttaṁ.

Dummaṅkūnaṁ puggalānaṁ niggahāyāti dussīlapuggalānaṁ niggaṇhanatthaṁ. **Pesalānaṁ bhikkhūnaṁ phāsuvihārāyā**ti dummaṅkūnaṁ niggaheneva pesalānaṁ uposathapavāraṇā vattanti, samaggavāso hoti, ayaṁ tesaṁ phāsuvihāro hoti, imassa phāsuvihārassa atthāya. **Mā pāpicchā pakkhaṁ nissāya saṁghaṁ bhindeyyun**ti yathā Devadatto sapariso kulesu viññāpetvā bhuñjanto pāpicche nissāya saṁghaṁ bhindi, evaṁ aññepi pāpicchā gaṇabandhena kulesu viññāpetvā bhuñjamānā gaṇaṁ vaḍḍhetvā taṁ pakkhaṁ nissāya mā saṁghaṁ bhindeyyunti, iti iminā kāraṇena paññattanti attho. **Kulānuddayatāya cā**ti bhikkhusaṁghe uposathapavāraṇaṁ katvā samaggavāsaṁ

1. Upacchinditvā (Sī), pacchinditvā (Syā)
2. Kumārabhūtā (Sī, Syā)
3. Vi 2. 98 piṭṭhe.

ပုရေ ဝဿူပနာယိကာယ အတ္တနော ပလိဗောဓံ ဥစ္ဆိန္ဒိတွာ[၁] ရာဇဂဟေ သန္နိပတထာ”တိ ဝတွာ အတ္တနာ ရာဇဂဟံ ဂတော။ အာနန္ဒတ္ထေရောပိ ဘဂဝတော ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ မဟာဇနံ သညာပေန္တော သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ တတော နိက္ခမ္မ ရာဇဂဟံ ဂစ္ဆန္တော ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ စာရိကံ စရိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ယေဘုယျေန ကုမာရဘူတာတိ ယေ တေ ဟီနာယာဝတ္တာ နာမ၊ တေ ယေဘုယျေန ကုမာရကာ[၂] ဒဟရာ တရုဏာ ဧကဝဿိကဒွေဝဿိကာ ဘိက္ခူ စေဝ အနုပသမ္ပန္နကုမာရကာ စ။ ကသ္မာ ပနေတေ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ကသ္မာ ဟီနာယာဝတ္တာတိ? တေသံ ကိရ မာတာပိတရော စိန္တေသုံ “အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထု ဝိဿာသိကော အဋ္ဌ ဝရေ ယာစိတွာ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ သတ္ထာရံ ဂဟေတွာ ဂန္တုံ သက္ကောတိ၊ အမှာကံ ဒါရကေ ဧတဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေမ၊ သော သတ္ထာရံ ဂဟေတွာ အာဂမိဿတိ၊ တသ္မိံ အာဂတေ မယံ မဟာသက္ကာရံ ကာတုံ လဘိဿာမာ”တိ။ ဣမိနာ တာဝ ကာရဏေန နေသံ ဉာတကာ တေ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ သတ္ထရိ ပန ပရိနိဗ္ဗုတေ တေသံ သာ ပတ္ထနာ ဥပစ္ဆိန္နာ၊ အထ တေ ဧကဒိဝသေနေဝ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေသုံ။

ယထာဘိရန္တန္တိ ယထာရုစိယာ ယထာအဇ္ဈာသယေန။ **တိကဘောဇနံ ပညတ္တ**န္တိ ဣဒံ “ဂဏဘောဇနေ အညတြ သမယာ ပါစိတ္တိယ”န္တိ[၃] ဣဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဟိ တိဏ္ဏံ ဇနာနံ အကပ္ပိယနိမန္တနံ သာဒိယိတွာ ဧကတော ပဋိဂ္ဂဏှန္တာနမ္ပိ အနာပတ္တိ၊ တသ္မာ “တိကဘောဇန”န္တိ ဝုတ္တံ။

ဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယာတိ ဒုဿီလပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဏှနတ္ထံ။ **ပေသလာနံ ဘိက္ခူနံ ဖာသုဝိဟာရာယာ**တိ ဒုမ္မင်္ကူနံ နိဂ္ဂဟေနေဝ ပေသလာနံ ဥပေါသထပဝါရဏာ ဝတ္တန္တိ၊ သမဂ္ဂဝါသော ဟောတိ၊ အယံ တေသံ ဖာသုဝိဟာရော ဟောတိ၊ ဣမဿ ဖာသုဝိဟာရဿ အတ္ထာယ။ **မာ ပါပိစ္ဆာ ပက္ခံ နိဿာယ သံဃံ ဘိန္ဒေယျု**န္တိ ယထာ ဒေဝဒတ္တော သပရိသော ကုလေသု ဝိညာပေတွာ ဘုဉ္ဇန္တော ပါပိစ္ဆေ နိဿာယ သံဃံ ဘိန္ဒိ၊ ဧဝံ အညေပိ ပါပိစ္ဆာ ဂဏဗန္ဓေန ကုလေသု ဝိညာပေတွာ ဘုဉ္ဇမာနာ ဂဏံ ဝဍ္ဎေတွာ တံ ပက္ခံ နိဿာယ မာ သံဃံ ဘိန္ဒေယျုန္တိ၊ ဣတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ပညတ္တန္တိ အတ္ထော။ **ကုလာနုဒ္ဒယတာယ စာ**တိ ဘိက္ခုသံဃေ ဥပေါသထပဝါရဏံ ကတွာ သမဂ္ဂဝါသံ

၁-ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ (သီ)၊ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ (သျာ)
၂-ကုမာရဘူတာ (သီ၊ သျာ)
၃-ဝိ ၂-၉၈-ပိဋ္ဌေ။

vasante manussā salākabhattādīni datvā saggaparāyaṇā bhavanti, iti imāya kulānuddayatāya ca paññattanti attho.

Sassaghātaṁ maññe carasīti sassaṁ ghātento viya āhiṇḍasi. **Kulūpaghātaṁ maññe carasī**ti kulāni upaghātento viya hananto viya āhiṇḍasi. **Olujjatī**ti visesena palujjati bhijjati. **Palujjanti kho te āvuso navappāyā**ti āvuso ete tayhaṁ pāyena yebhuyyena navakā ekavassikaduvassikā daharā ceva sāmaṇerā ca palujjanti bhijjanti. **Na vāyaṁ kumārako mattamaññāsī**ti ayaṁ kumārako attano pamāṇaṁ na jānātīti theraṁ tajjento āha.

Kumārakavādā na muccāmāti kumārakavādato na muccāma. **Tathā hi pana tvan**ti idamassa evaṁ vattabbatāya kāraṇadassanatthaṁ vuttaṁ. Ayaṁ hettha adhippāyo—yasmā tvaṁ imehi navehi bhikkhuhi indriyasaṁvararahitehi saddhiṁ vicarasi, tasmā kumārakehi saddhiṁ vicaranto kumārakoti vattabbataṁ arahasīti.

Aññatitthiyapubbo samānoti idaṁ yasmā[1] therassa imasmiṁ sāsane neva ācariyo na upajjhāyo paññāyati, sayaṁ kāsāyāni gahetvā nikkhanto, tasmā anattamanatāya aññatitthiyapubbataṁ āropayamāno āha.

Sahasāti ettha rāgamohacāropi sahasācāro, idaṁ pana dosacāravasena vuttaṁ. **Appaṭisaṅkhā**ti appaccavekkhitvā. Idāni attano pabbajjaṁ sodhento **yatvāhaṁ āvuso**ti-ādimāha. Tattha **aññaṁ satthāraṁ uddisitun**ti ṭhapetvā Bhagavantaṁ aññaṁ mayhaṁ satthāti evaṁ uddisituṁ na jānāmi. **Sambādho gharāvāso**ti-ādīsu sacepi saṭṭhihatthe ghare yojanasatantarepi vā dve jāyampatikā vasanti, tathāpi tesaṁ sakiñcanasapalibodhaṭṭhena gharāvāso sambādhoyeva. **Rajāpatho**ti rāgarajādīnaṁ uṭṭhānaṭṭhānanti Mahā-aṭṭhakathāyaṁ vuttaṁ. “Āgamanapatho”tipi vatthuṁ vaṭṭati. Alagganaṭṭhena abbhokāso viyāti **abbhokāso.** Pabbajito hi Kūṭāgāraratanamayapāsādadevavimānādīsu pihitadvāravātapānesu paṭicchannesu vasantopi neva laggati na sajjati na bajjhati, tena

1. Āyasmato (Sī)

ဝသန္တေ မနုဿာ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဒတွာ သဂ္ဂပရာယဏာ ဘဝန္တိ၊ ဣတိ ဣမာယ ကုလာနုဒ္ဒယတာယ စ ပညတ္တန္တိ အတ္ထော။

သဿဃာတံ မညေ စရသီတိ သဿံ ဃာတေန္တော ဝိယ အာဟိဏ္ဍသိ။ **ကုလူပဃာတံ မညေ စရသီ**တိ ကုလာနိ ဥပဃာတေန္တော ဝိယ ဟနန္တော ဝိယ အာဟိဏ္ဍသိ။ **ဩလုဇ္ဇတီ**တိ ဝိသေသေန ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ။ **ပလုဇ္ဇန္တိ ခေါ တေ အာဝုသော နဝပ္ပါယာ**တိ အာဝုသော ဧတေ တုယှံ ပါယေန ယေဘုယျေန နဝကာ ဧကဝဿိကဒုဝဿိကာ ဒဟရာ စေဝ သာမဏေရာ စ ပလုဇ္ဇန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ။ **န ဝါယံ ကုမာရကော မတ္တမညာသီ**တိ အယံ ကုမာရကော အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာတီတိ ထေရံ တဇ္ဇေန္တော အာဟ။

ကုမာရကဝါဒါ န မုစ္စာမာတိ ကုမာရကဝါဒတော န မုစ္စာမ။ **တထာ ဟိ ပန တွ**န္တိ ဣဒမဿ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗတာယ ကာရဏဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ယသ္မာ တွံ ဣမေဟိ နဝေဟိ ဘိက္ခူဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရရဟိတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရသိ၊ တသ္မာ ကုမာရကေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရန္တော ကုမာရကောတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟသီတိ။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော သမာနောတိ ဣဒံ ယသ္မာ[1] ထေရဿ ဣမသ္မိံ သာသနေ နေဝ အာစရိယော န ဥပဇ္ဈာယော ပညာယတိ၊ သယံ ကာသာယာနိ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တော၊ တသ္မာ အနတ္တမနတာယ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗတံ အာရောပယမာနော အာဟ။

သဟသာတိ ဧတ္ထ ရာဂမောဟစာရောပိ သဟသာစာရော၊ ဣဒံ ပန ဒေါသစာရဝသေန ဝုတ္တံ။ **အပ္ပဋိသင်္ခါ**တိ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ ဣဒါနိ အတ္တနော ပဗ္ဗဇ္ဇံ သောဓေန္တော **ယတွာဟံ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အညံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိသိတု**န္တိ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ အညံ မယှံ သတ္ထာတိ ဧဝံ ဥဒ္ဒိသိတုံ န ဇာနာမိ။ **သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော**တိအာဒီသု သစေပိ သဋ္ဌိဟတ္ထေ ဃရေ ယောဇနသတန္တရေပိ ဝါ ဒွေ ဇာယမ္ပတိကာ ဝသန္တိ၊ တထာပိ တေသံ သကိဉ္စနသပလိဗောဓဋ္ဌေန ဃရာဝါသော သမ္ဗာဓောယေဝ။ **ရဇာပထော**တိ ရာဂရဇာဒီနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနန္တိ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ “အာဂမနပထော”တိပိ ဝတ္ထုံ ဝဋ္ဋတိ။ အလဂ္ဂနဋ္ဌေန အဗ္ဘောကာသော ဝိယာတိ **အဗ္ဘောကာသော။** ပဗ္ဗဇိတော ဟိ ကူဋာဂါရရတနမယပါသာဒဒေဝဝိမာနာဒီသု ပိဟိတဒွါရဝါတပါနေသု ပဋိစ္ဆန္နေသု ဝသန္တောပိ နေဝ လဂ္ဂတိ န သဇ္ဇတိ န ဗဇ္ဈတိ၊ တေန

၁-အာယသ္မတော (သီ)

vuttaṁ “abbhokāso pabbajjā”ti. Apica **sambādho gharāvāso** kusalakiriyāya okāsābhāvato, **rajāpatho** asaṁvutasaṅkāraṭṭhānaṁ viya rajānaṁ, kilesarajānaṁ sannipātaṭṭhānato, **abbhokāso pabbajjā** kusalakiriyāya yathāsukhaṁ okāsasabbhāvato.

Nayidaṁ sukaraṁ -pa- pabbajeyyanti ettha ayaṁ saṅkhepakathā—yadetaṁ sikkhattayabrahmacariyaṁ ekampi divasaṁ akhaṇḍaṁ katvā carimakacittaṁ pāpetabbatāya **ekantaparipuṇṇaṁ** caritabbaṁ, ekadivasampi ca kilesamalena amalīnaṁ katvā carimakacittaṁ pāpetabbatāya **ekantaparisuddhaṁ, saṅkhalikhitaṁ** likhitasaṅkhasadisaṁ dhotasaṅkhasappaṭibhāgaṁ caritabbaṁ, idaṁ na sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā agāramajjhe vasantena ekantaparipuṇṇaṁ -pa- carituṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kasāyarasapītatāya kāsāyāni brahmacariyaṁ carantānaṁ anucchavikāni vatthāni acchādetvā paridahitvā agārasmā nikkhamitvā anagāriyaṁ pabbajeyyanti. Ettha ca yasmā agārassa hitaṁ kasivaṇijjādikammaṁ **agāriyan**ti vuccati, taṁ pabbajjāya natthi, tasmā pabbajjā anagāriyāti ñātabbā, taṁ anagāriyaṁ. **Pabbajeyyan**ti paṭipajjeyyaṁ[1].

Paṭapilotikānanti jiṇṇapilotikānaṁ. Terasahatthopi hi navasāṭako dasānaṁ chinnakālato paṭṭhāya pilotikāti vuccati. Iti mahārahāni vatthāni chinditvā kataṁ saṅghāṭiṁ sandhāya “paṭapilotikānaṁ saṅghāṭin”ti vuttaṁ. **Addhānamaggappaṭipanno**ti aḍḍhayojanato paṭṭhaya maggo addhānanti vuccati, taṁ addhānamaggaṁ paṭipanno, dīghamaggaṁ paṭipannoti attho.

Idāni yathā esa pabbajito, yathā ca addhānamaggaṁ paṭipanno, imassatthassa āvibhāvatthaṁ abhinīhārato paṭṭhāya anupubbikathā kathetabbā—atīte kira kappasatasahassamatthake Padumuttaro nāma Satthā udapādi, tasmiṁ Haṁsavatīnagaraṁ upanissāya Kheme migadāye viharante Vedeho nāma kuṭumbiko asītikoṭidhanavibhavo pātova subhojanaṁ bhuñjitvā uposathaṅgāni[2] adhiṭṭhāya gandhapupphādīni gahetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Tasmiṁ Khaṇe Satthā Mahānisabhattheraṁ nāma tatiyasāvakaṁ “etadaggaṁ bhikkhave mama

1. Parivajeyyaṁ (Ka) 2. Uposathaṅgaṁ (Syā), uposathaṁ (Ka)

ဝုတ္တံ “အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ”တိ။ အပိစ **သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော** ကုသလကိရိယာယ ဩကာသာဘာဝတော၊ **ရဇာပထော** အသံဝုတသင်္ကာရဋ္ဌာနံ ဝိယ ရဇာနံ, ကိလေသရဇာနံ သန္နိပါတဋ္ဌာနတော၊ **အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ** ကုသလကိရိယာယ ယထာသုခံ ဩကာသသဗ္ဘာဝတော။

နယိဒံ သုကရံ။ပ။ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ဧတ္ထ အယံ သင်္ခေပကထာ—ယဒေတံ သိက္ခတ္တယဗြဟ္မစရိယံ ဧကမ္ပိ ဒိဝသံ အခဏ္ဍံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာယ **ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ** စရိတဗ္ဗံ၊ ဧကဒိဝသမ္ပိ စ ကိလေသမလေန အမလီနံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာယ **ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ၊ သင်္ခလိခိတံ** လိခိတသင်္ခသဒိသံ ဓောတသင်္ခသပ္ပဋိဘာဂံ စရိတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ န သုကရံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ။ပ။ စရိတုံ၊ ယံနူနာဟံ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ကာသာယရသပီတတာယ ကာသာယာနိ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာနံ အနုစ္ဆဝိကာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ ပရိဒဟိတွာ အဂါရသ္မာ နိက္ခမိတွာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ။ ဧတ္ထ စ ယသ္မာ အဂါရဿ ဟိတံ ကသိဝဏိဇ္ဇာဒိကမ္မံ **အဂါရိယ**န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနဂါရိယာတိ ဉာတဗ္ဗာ၊ တံ အနဂါရိယံ။ **ပဗ္ဗဇေယျ**န္တိ ပဋိပဇ္ဇေယျံ[1]။

ပဋပိလောတိကာနန္တိ ဇိဏ္ဏပိလောတိကာနံ။ တေရသဟတ္ထောပိ ဟိ နဝသာဋကော ဒသာနံ ဆိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိ မဟာရဟာနိ ဝတ္ထာနိ ဆိန္ဒိတွာ ကတံ သံဃာဋိံ သန္ဓာယ “ပဋပိလောတိကာနံ သံဃာဋိ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော**တိ အဍ္ဎယောဇနတော ပဋ္ဌာယ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ ဒီဃမဂ္ဂံ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ ယထာ ဧသ ပဗ္ဗဇိတော၊ ယထာ စ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ ဣမဿတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ အနုပုဗ္ဗိကထာ ကထေတဗ္ဗာ—အတီတေ ကိရ ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ သတ္ထာ ဥဒပါဒိ၊ တသ္မိံ ဟံသဝတီနဂရံ ဥပနိဿာယ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တေ ဝေဒေဟော နာမ ကုဋုမ္ဗိကော အသီတိကောဋိဓနဝိဘဝေါ ပါတောဝ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ[2] အဓိဋ္ဌာယ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ မဟာနိသဘတ္ထေရံ နာမ တတိယသာဝကံ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ

၁-ပရိဝဇ္ဇေယျံ (က) ၂-ဥပေါသထင်္ဂံ (သျာ)၊ ဥပေါသထံ (က)

sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ dhutavādānaṁ yadidaṁ Nisabho"ti etadagge ṭhapesi. Upāsako taṁ sutvā pasanno dhammakathāvasāne mahājane uṭṭhāya gate Satthāraṁ vanditvā "bhante sve mayhaṁ bhikkhaṁ adhivāsethā"ti āha. Mahā kho upāsaka bhikkhusaṁghoti. Kittako Bhagavāti. Aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassanti. Bhante ekaṁ sāmaṇerampi vihāre asesetvā bhikkhaṁ adhivāsethāti. Satthā adhivāsesi. Upāsako Satthu adhivāsanaṁ viditvā gehaṁ gantvā mahādānaṁ sajjetvā punadivase Satthu kālaṁ ārocāpesi. Satthā pattacīvaramādāya bhikkhusaṁghaparivuto upāsakassa gharaṁ gantvā paññattāsane nisinno dakkhiṇodakāvasāne yāgubhattādīni sampaṭicchanto bhattavissaggaṁ akāsi. Upāsakopi Satthu santike nisīdi.

Tasmiṁ antare Mahānisabhatthero piṇḍāya caranto tameva vīthiṁ paṭipajji. Upāsako disvā uṭṭhāya gantvā theraṁ vanditvā "pattaṁ bhante no dethā"ti āha. Thero pattaṁ adāsi. Bhante idheva pavisatha, Satthāpi gehe nisinnoti. Na vaṭṭissati upāsakāti. Upāsako therassa pattaṁ gahetvā piṇḍapātassa pūretvā nīharitvā adāsi. Tato[1] theraṁ anugantvā nivatto Satthu santike nisīditvā evamāha "bhante Mahānisabhatthero 'satthā gehe nisinno'ti vuttepi pavisituṁ na icchi, atthi nu kho etassa tumhākaṁ guṇehi atireko guṇo"ti. Buddhānañca vaṇṇamaccheraṁ nāma natthi. Atha Satthā evamāha "upāsaka mayaṁ bhikkhaṁ āgamayamānā gehe nisīdāma, so bhikkhu na evaṁ nisīditvā bhikkhaṁ udikkhati. Mayaṁ gāmantasenāsane vasāma, so araññasmiṁ yeva vasati. Mayaṁ channe vasāma, so abbhokāsamhiyeva vasati. Iti tassa ayañca ayañca guṇo"ti mahāsamuddaṁ pūrayamānova kathesi. Upāsako pakatiyāpi jalamānapadīpo telena āsitto viya suṭṭhutaraṁ[2] pasanno hutvā cintesi "kiṁ mayhaṁ aññāya sampattiyā, anāgate ekassa Buddhassa santike dhutavādānaṁ[3] aggabhāvatthāya patthanaṁ karissāmī"ti.

So punapi Satthāraṁ nimantetvā teneva niyāmena satta divasāni dānaṁ datvā sattame divase aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassassa ticīvarāni datvā Satthu pādamūle nipajjitvā evamāha "yaṁ me bhante satta divasāni dānaṁ

1. Taṁ (Ka) 2. Suṭṭhu (Sī) 3. Dhutaṅgadharānaṁ (Sī)

သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓုတဝါဒါနံ ယဒိဒံ နိသဘော''တိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ ဥပါသကော တံ သုတွာ ပသန္နော ဓမ္မကထာဝသာနေ မဟာဇနေ ဥဋ္ဌာယ ဂတေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ သွေ မယှံ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထာ"တိ အာဟ။ မဟာ ခေါ ဥပါသက ဘိက္ခုသံဃောတိ။ ကိတ္တကော ဘဂဝါတိ။ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿန္တိ။ ဘန္တေ ဧကံ သာမဏေရမ္ပိ ဝိဟာရေ အသေသေတွာ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထာတိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ ဥပါသကော သတ္ထု အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထု ကာလံ အာရောစာပေသိ။ သတ္ထာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဥပါသကဿ ဃရံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နော ဒက္ခိဏောဒကာဝသာနေ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော ဘတ္တဝိဿဂ္ဂံ အကာသိ။ ဥပါသကောပိ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိ။

တသ္မိံ အန္တရေ မဟာနိသဘတ္ထေရော ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တမေဝ ဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဥပါသကော ဒိသွာ ဥဋ္ဌာယ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ''ပတ္တံ ဘန္တေ နော ဒေထာ"တိ အာဟ။ ထေရော ပတ္တံ အဒါသိ။ ဘန္တေ ဣဓေဝ ပဝိသထ၊ သတ္ထာပိ ဂေဟေ နိသိန္နောတိ။ န ဝဋ္ဋိဿတိ ဥပါသကာတိ။ ဥပါသကော ထေရဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေတွာ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ တတော[1] ထေရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တော သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာ ဧဝမာဟ ''ဘန္တေ မဟာနိသဘတ္ထေရော 'သတ္ထာ ဂေဟေ နိသိန္နော'တိ ဝုတ္တေပိ ပဝိသိတုံ န ဣစ္ဆိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧတဿ တုမှာကံ ဂုဏေဟိ အတိရေကော ဂုဏော"တိ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဝဏ္ဏမစ္ဆေရံ နာမ နတ္ထိ။ အထ သတ္ထာ ဧဝမာဟ ''ဥပါသက မယံ ဘိက္ခံ အာဂမယမာနာ ဂေဟေ နိသီဒါမ၊ သော ဘိက္ခု န ဧဝံ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခံ ဥဒိက္ခတိ။ မယံ ဂါမန္တသေနာသနေ ဝသာမ၊ သော အရညသ္မိံယေဝ ဝသတိ။ မယံ ဆန္နေ ဝသာမ၊ သော အဗ္ဘောကာသမှိယေဝ ဝသတိ။ ဣတိ တဿ အယဉ္စ အယဉ္စ ဂုဏော"တိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပူရယမာနောဝ ကထေသိ။ ဥပါသကော ပကတိယာပိ ဇလမာနပဒီပေါ တေလေန အာသိတ္တော ဝိယ သုဋ္ဌုတရံ[2] ပသန္နော ဟုတွာ စိန္တေသိ ''ကိံ မယှံ အညာယ သမ္ပတ္တိယာ၊ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဓုတဝါဒါနံ[3] အဂ္ဂဘာဝတ္ထာယ ပတ္ထနံ ကရိဿာမီ"တိ။

သော ပုနပိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ တေနေဝ နိယာမေန သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿဿ တိစီဝရာနိ ဒတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ ဧဝမာဟ "ယံ မေ ဘန္တေ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ

၁-တံ (က) ၂-သုဋ္ဌု (သီ) ၃-ဓုတင်္ဂဓရာနံ (သီ)

dentassa mettaṁ kāyakammaṁ mettaṁ vacīkammaṁ mettaṁ manokammaṁ, imināhaṁ na aññaṁ devasampattiṁ vā Sakkamārabrahmasampattiṁ vā patthemi, idaṁ pana me kammaṁ anāgate ekassa Buddhassa santike Mahānisabhattherena pattaṭṭhānantaraṁ pāpuṇanatthāya terasadhutaṅgadharānaṁ aggabhāvassa paccayo hotū"ti. Satthā "mahantaṁ ṭhānaṁ iminā patthitaṁ, samijjhissati nu kho"ti olokento samijjhanabhāvaṁ disvā āha "manāpaṁ te ṭhānaṁ patthitaṁ, anāgate satasahassakappamatthake Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tassa tvaṁ tatiyasāvako Mahākassapatthero nāma bhavissatī"ti. Taṁ sutvā upāsako "Buddhānaṁ dve kathā nāma natthī"ti punadivase pattabbaṁ viya taṁ sampattiṁ amaññittha. So yāvatāyukaṁ sīlaṁ rakkhitvā tattha kālaṅkato sagge nibbatti.

Tato paṭṭhāya devamanussesu sampattiṁ anubhavanto ito ekanavutikappe vipassimhi Sammāsambuddhe Bandhumatīnagaraṁ nissāya kheme migadāye viharante devalokā cavitvā aññatarasmiṁ parijiṇṇe brāhmaṇakule nibbatti. Tasmiñca kāle "Vipassī Bhagavā sattame sattame saṁvacchare dhammaṁ kathetī"ti mahantaṁ kolāhalaṁ hoti. Sakalajambudīpe devatā "Satthā dhammaṁ kathessatī"ti ārocenti, brāhmaṇo taṁ sāsanaṁ assosi. Tassa ca nivāsanasāṭako eko hoti, tathā brāhmaṇiyā, pārupanaṁ pana dvinnampi ekameva. Sakalanagare "Ekasāṭakabrāhmaṇo"ti paññāyati. Brāhmaṇānaṁ kenacideva kiccena sannipāte sati brāhmaṇiṁ gehe ṭhapetvā sayaṁ gacchati, brāhmaṇīnaṁ sannipāte sati sayaṁ gehe tiṭṭhati, brāhmaṇī taṁ vatthaṁ pārupitvā gacchati. Tasmiṁ pana divase brāhmaṇo brāhmaṇiṁ āha "bhoti kiṁ rattiṁ dhammassavanaṁ suṇissasi, divā"ti. "Mayaṁ mātugāmajātikā nāma rattiṁ sotuṁ na sakkoma, divā sossāmī"ti brāhmaṇaṁ gehe ṭhapetvā vatthaṁ pārupitvā upāsikāhi saddhiṁ divā gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamante nisinnā dhammaṁ sutvā upāsikāhiyeva saddhiṁ āgamāsi. Atha brahmaṇo brāhmaṇiṁ gehe ṭhepetvā vatthaṁ pārupitvā vihāraṁ gato.

Tasmiṁ ca samaye Satthā parisamajjhe alaṅkatadhammāsane sannisinno cittabījaniṁ ādāya ākāsagaṅgaṁ otārento viya Sineruṁ matthaṁ[1]

1. Sinerumatthakaṁ (Syā), Sineruṁ matthakaṁ (Ka)

ဒေန္တဿ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ မေတ္တံ မနောကမ္မံ၊ ဣမိနာဟံ န အညံ ဒေဝသမ္ပတ္တိံ ဝါ သက္ကမာရဗြဟ္မသမ္ပတ္တိံ ဝါ ပတ္ထေမိ၊ ဣဒံ ပန မေ ကမ္မံ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ မဟာနိသဘတ္ထေရေန ပတ္တဋ္ဌာနန္တရံ ပါပုဏနတ္ထာယ တေရသဓုတင်္ဂဓရာနံ အဂ္ဂဘာဝဿ ပစ္စယော ဟောတူ”တိ။ သတ္ထာ “မဟန္တံ ဌာနံ ဣမိနာ ပတ္ထိတံ၊ သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ”တိ ဩလောကေန္တော သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ အာဟ “မနာပံ တေ ဌာနံ ပတ္ထိတံ၊ အနာဂတေ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ တွံ တတိယသာဝကော မဟာကဿပတ္ထေရော နာမ ဘဝိဿတီ”တိ။ တံ သုတွာ ဥပါသကော “ဗုဒ္ဓါနံ ဒွေ ကထာ နာမ နတ္ထီ”တိ ပုနဒိဝသေ ပတ္တဗ္ဗံ ဝိယ တံ သမ္ပတ္တိံ အမညိတ္ထ။ သော ယာဝတာယုကံ သီလံ ရက္ခိတွာ တတ္ထ ကာလင်္ကတော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝမနုဿေသု သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဣတော ဧကေနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿိမှိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဗန္ဓုမတီနဂရံ နိဿာယ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တေ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ အညတရသ္မိံ ပရိဇိဏ္ဏေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မိဉ္စ ကာလေ “ဝိပဿီ ဘဂဝါ သတ္တမေ သတ္တမေ သံဝစ္ဆရေ ဓမ္မံ ကထေတီ”တိ မဟန္တံ ကောလာဟလံ ဟောတိ။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဒေဝတာ “သတ္ထာ ဓမ္မံ ကထေဿတီ”တိ အာရောစေန္တိ၊ ဗြာဟ္မဏော တံ သာသနံ အဿောသိ။ တဿ စ နိဝါသနသာဋကော ဧကော ဟောတိ၊ တထာ ဗြာဟ္မဏိယာ၊ ပါရုပနံ ပန ဒွိန္နမ္ပိ ဧကမေဝ။ သကလနဂရေ “ဧကသာဋကဗြာဟ္မဏော”တိ ပညာယတိ။ ဗြာဟ္မဏာနံ ကေနစိဒေဝ ကိစ္စေန သန္နိပါတေ သတိ ဗြာဟ္မဏိံ ဂေဟေ ဌပေတွာ သယံ ဂစ္ဆတိ၊ ဗြာဟ္မဏီနံ သန္နိပါတေ သတိ သယံ ဂေဟေ တိဋ္ဌတိ၊ ဗြာဟ္မဏီ တံ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ အာဟ “ဘောတိ ကိံ ရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ သုဏိဿသိ, ဒိဝါ”တိ။ “မယံ မာတုဂါမဇာတိကာ နာမ ရတ္တိံ သောတုံ န သက္ကောမ၊ ဒိဝါ သောဿာမီ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဂေဟေ ဌပေတွာ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဥပါသိကာဟိ သဒ္ဓိံ ဒိဝါ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ နိသိန္နာ ဓမ္မံ သုတွာ ဥပါသိကာဟိယေဝ သဒ္ဓိံ အာဂမာသိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏိံ ဂေဟေ ဌပေတွာ ဝတ္ထံ ပါရုပိတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။

တသ္မိံ စ သမယေ သတ္ထာ ပရိသမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ သန္နိသိန္နော စိတ္တဗီဇနိံ အာဒါယ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ သိနေရုံ မတ္ထံ[၁]

၁-သိနေရုမတ္ထကံ (သျာ)၊ သိနေရုံ မတ္ထကံ (က)

katvā sāgaraṁ nimmathento viya dhammakathaṁ katheti. Brāhmaṇassa parisante[1] nisinnassa dhammaṁ suṇantassa paṭhamayāmasmiṁ yeva sakalasarīraṁ pūrayamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So pārutavatthaṁ saṁgharitvā[2] "Dasabalassa dassāmī"ti cintesi. Athassa ādīnavasahassaṁ dassayamānaṁ maccheraṁ uppajji, so "brāhmaṇiyā ca mayhañca ekameva vatthaṁ, aññaṁ kiñci pārupanaṁ natthi, apārupitvā ca nāma bahi carituṁ na sakkā"ti sabbathāpi adātukāmo ahosi. Athassa nikkhante paṭhamayāme majjhimayāmepi tatheva pīti uppajji, so tatheva ca cintetvā tatheva adātukāmo ahosi. Athassa majjhimayāme nikkhante pacchimayāmepi tatheva pīti uppajji, so "taraṇaṁ vā hotu maraṇaṁ vā[3], pacchāpi jānissāmī"ti vatthaṁ saṁgharitvā Satthu pādamūle ṭhapesi. Tato vāmahatthaṁ ābhujitvā dakkhiṇena hatthena tikkhattuṁ apphoṭetvā "jitaṁ me, jitaṁ me"ti tayo vāre nadi.

Tasmiṁ ca samaye Bandhumarājā dhammāsanassa pacchato antosāṇiyaṁ nisinno dhammaṁ suṇāti. Rañño ca nāma "jitaṁ me"ti saddo amanāpo hoti. So purisaṁ pesesi "gaccha etaṁ puccha kiṁ vadesī"ti, so tena gantvā pucchito āha "avasesā hatthiyānādīni āruyha asicammādīni gahetvā parasenaṁ jinanti, na taṁ acchariyaṁ, ahaṁ pana pacchato āgacchantassa kūṭagoṇassa muggarena sīsaṁ bhinditvā taṁ palāpento viya maccheracittaṁ madditvā[4] pārutavatthaṁ Dasabalassa adāsiṁ, taṁ me macchariyaṁ jitan"ti āha. Puriso gantvā taṁ pavattiṁ rañño ārocesi. Rājā āha "amhe bhaṇe Dasabalassa anurūpaṁ na jānimhā, brāhmaṇo pana jānī"ti[5] vatthayugampi pesesi. Taṁ disvā brāhmaṇo cintesi "ayaṁ mayhaṁ tuṇhī nisinnassa paṭhamaṁ kiñci adatvā Satthu guṇe kathentassa adāsi, Satthu guṇe paṭicca uppannena mayhaṁ ko attho"ti tampi vatthayugaṁ Dasabalasseva adāsi. Rājā "kiṁ brāhmaṇena katan"ti pucchitvā "tampi tena[6] vatthayugaṁ Tathāgatasseva dinnan"ti sutvā aññāni dve vatthayugāni pesesi. So tānipi adāsi. Rājā aññānipi cattārīti evaṁ yāva dvattiṁsavatthayugāni pesesi. Atha

1. Pariyante (Syā) 2. Saṁharitvā (Sī) 3. Maraṇaṁ vā hotu amaraṇaṁ vā (Syā, Ka)
4. Cajetvā (Syā) 5. Jānātīti (Sī, Ka) 6. Tampi dinnaṁ (Sī)

ကတွာ သာဂရံ နိမ္မထေန္တော ဝိယ ဓမ္မကထံ ကထေတိ။ ဗြာဟ္မဏဿ ပရိသန္တေ[၁] နိသိန္နဿ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ ပဌမယာမသ္မိံယေဝ သကလသရီရံ ပူရယမာနာ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ပါရုတဝတ္ထံ သံဃရိတွာ[၂] "ဒသဗလဿ ဒဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ အထဿ အာဒီနဝသဟဿံ ဒဿယမာနံ မစ္ဆေရံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော "ဗြာဟ္မဏိယာ စ မယှဉ္စ ဧကမေဝ ဝတ္ထံ၊ အညံ ကိဉ္စိ ပါရုပနံ နတ္ထိ၊ အပါရုပိတွာ စ နာမ ဗဟိ စရိတုံ န သက္ကာ"တိ သဗ္ဗထာပိ အဒါတုကာမော အဟောသိ။ အထဿ နိက္ခန္တေ ပဌမယာမေ မဇ္ဈိမယာမေပိ တထေဝ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော တထေဝ စ စိန္တေတွာ တထေဝ အဒါတုကာမော အဟောသိ။ အထဿ မဇ္ဈိမယာမေ နိက္ခန္တေ ပစ္ဆိမယာမေပိ တထေဝ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော "တရဏံ ဝါ ဟောတု မရဏံ ဝါ[၃]၊ ပစ္ဆာပိ ဇာနိဿာမီ"တိ ဝတ္ထံ သံဃရိတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ ဌပေသိ။ တတော ဝါမဟတ္ထံ အာဘုဇိတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန တိက္ခတ္တုံ အပ္ဖောဋေတွာ "ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ"တိ တယော ဝါရေ နဒိ။

တသ္မိံ စ သမယေ ဗန္ဓုမရာဇာ ဓမ္မာသနဿ ပစ္ဆတော အန္တောသာဏိယံ နိသိန္နော ဓမ္မံ သုဏာတိ။ ရညော စ နာမ "ဇိတံ မေ"တိ သဒ္ဒော အမနာပော ဟောတိ။ သော ပုရိသံ ပေသေသိ "ဂစ္ဆ ဧတံ ပုစ္ဆ ကိံ ဝဒေသီ"တိ၊ သော တေန ဂန္တွာ ပုစ္ဆိတော အာဟ "အဝသေသာ ဟတ္ထိယာနာဒီနိ အာရုယှ အသိစမ္မာဒီနိ ဂဟေတွာ ပရသေနံ ဇိနန္တိ၊ န တံ အစ္ဆရိယံ၊ အဟံ ပန ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တဿ ကူဋဂေါဏဿ မုဂ္ဂရေန သီသံ ဘိန္ဒိတွာ တံ ပလာပေန္တော ဝိယ မစ္ဆေရစိတ္တံ မဒ္ဒိတွာ[၄] ပါရုတဝတ္ထံ ဒသဗလဿ အဒါသိံ၊ တံ မေ မစ္ဆရိယံ ဇိတ"န္တိ အာဟ။ ပုရိသော ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ အာဟ "အမှေ ဘဏေ ဒသဗလဿ အနုရူပံ န ဇာနိမှာ၊ ဗြာဟ္မဏော ပန ဇာနီ"တိ[၅] ဝတ္ထယုဂမ္ပိ ပေသေသိ။ တံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ "အယံ မယှံ တုဏှီ နိသိန္နဿ ပဌမံ ကိဉ္စိ အဒတွာ သတ္ထု ဂုဏေ ကထေန္တဿ အဒါသိ၊ သတ္ထု ဂုဏေ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နေန မယှံ ကော အတ္ထော"တိ တမ္ပိ ဝတ္ထယုဂံ ဒသဗလဿေဝ အဒါသိ။ ရာဇာ "ကိံ ဗြာဟ္မဏေန ကတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "တမ္ပိ တေန[၆] ဝတ္ထယုဂံ တထာဂတဿေဝ ဒိန္န"န္တိ သုတွာ အညာနိ ဒွေ ဝတ္ထယုဂါနိ ပေသေသိ။ သော တာနိပိ အဒါသိ။ ရာဇာ အညာနိပိ စတ္တာရီတိ ဧဝံ ယာဝ ဒွတ္တိံသ ဝတ္ထယုဂါနိ ပေသေသိ။ အထ

၁-ပရိယန္တေ (သျာ) ၂-သံဟရိတွာ (သီ) ၃-မရဏံ ဝါ ဟောတု အမရဏံ ဝါ (သျာ၊ က)
၄-စဇေတွာ (သျာ) ၅-ဇာနာတီတိ (သီ၊ က) ၆-တမ္ပိ ဒိန္နံ (သီ)

brāhmaṇo “idaṁ vaḍḍhetvā gahaṇaṁ viya hotī”ti attano atthāya ekaṁ, brāhmaṇiyā atthāya ekanti dve vatthayugāni gahetvā tiṁsa yugāni Tathāgatasseva adāsi. Tato paṭṭhāya ca Satthu vissāsiko jāto.

Atha naṁ rājā ekadivasaṁ sītasamaye Satthu santike dhammaṁ suṇantaṁ disvā satasahassagghanikaṁ attano pārutaṁ rattakambalaṁ datvā āha “ito paṭṭhāya imaṁ pārupitvā dhammaṁ suṇāhī”ti. So “kiṁ me iminā kambalena imasmiṁ pūtikāye upanītenā”ti cintetvā antogandhakuṭiyaṁ Tathāgatamañcassa upari vitānaṁ katvā agamāsi. Atha ekadivasaṁ rājā pātova vihāraṁ gantvā antogandhakuṭiyaṁ Satthu santike nisīdi. Tasmiñca samaye chabbaṇṇā Buddharasmiyo kambalaṁ paṭihaññanti, kambalo ativiya virocati. Rājā uddhaṁ olokento sañjānitvā āha “bhante amhākaṁ esa kambalo, amhehi Ekasāṭakabrāhmaṇassa dinno”ti. Tumhehi mahārāja brāhmaṇo pūjito, brāhmaṇena ahaṁ pūjitoti. Rājā “brāhmaṇo yuttakaṁ aññāsi, na mayan”ti pasīditvā yaṁ manussānaṁ upakārabhūtaṁ, taṁ sabbaṁ aṭṭhaṭṭhakaṁ katvā sabbaṭṭhakaṁ nāma dānaṁ datvā purohitaṭṭhāne ṭhapesi. Sopi “aṭṭhaṭṭhakaṁ nāma catusaṭṭhi hotī”ti catusaṭṭhi salākabhattāni upanibandhāpetvā[1] yāvajīvaṁ dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā tato cuto sagge nibbatti.

Puna tato cuto imasmiṁ kappe Koṇāgamanassa ca Bhagavato Kassapadasabalassa cāti dvinnaṁ Buddhānaṁ antare Bārāṇasiyaṁ kuṭumbiyaghare nibbatto, so vuddhimanvāya gharāvāsaṁ vasanto ekadivasaṁ araññe jaṅghavihāraṁ carati. Tasmiñca samaye Paccekabuddho nadītīre cīvarakammaṁ karonto anuvāte appahonte saṁgharitvā ṭhapetuṁ āraddho. So disvā “kasmā bhante saṁgharitvā ṭhapethā”ti āha. Anuvāto nappahotīti. “Iminā bhante karothā”ti sāṭakaṁ datvā “nibbattanibbattaṭṭhāne me kenaci parihāni mā hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Gharepissa bhaginiyā saddhiṁ bhariyāya kalahaṁ karontiyā Paccekabuddho piṇḍāya pāvisi.

1. Upanāmetvā (Syā)

ဗြာဟ္မဏော “ဣဒံ ဝဍ္ဎေတွာ ဂဟဏံ ဝိယ ဟောတီ”တိ အတ္တနော အတ္ထာယ ဧကံ, ဗြာဟ္မဏိယာ အတ္ထာယ ဧကန္တိ ဒွေ ဝတ္ထယုဂါနိ ဂဟေတွာ တိံသ ယုဂါနိ တထာဂတဿေဝ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ သတ္ထု ဝိဿာသိကော ဇာတော။

အထ နံ ရာဇာ ဧကဒိဝသံ သီတသမယေ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တံ ဒိသွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ အတ္တနော ပါရုတံ ရတ္တကမ္ဗလံ ဒတွာ အာဟ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣမံ ပါရုပိတွာ ဓမ္မံ သုဏာဟီ”တိ။ သော “ကိံ မေ ဣမိနာ ကမ္ဗလေန ဣမသ္မိံ ပူတိကာယေ ဥပနီတေနာ”တိ စိန္တေတွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ တထာဂတမဉ္စဿ ဥပရိ ဝိတာနံ ကတွာ အဂမာသိ။ အထ ဧကဒိဝသံ ရာဇာ ပါတောဝ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိ။ တသ္မိဉ္စ သမယေ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ကမ္ဗလံ ပဋိဟညန္တိ၊ ကမ္ဗလော အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ ရာဇာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေန္တော သဉ္ဇာနိတွာ အာဟ “ဘန္တေ အမှာကံ ဧသ ကမ္ဗလော၊ အမှေဟိ ဧကသာဋကဗြာဟ္မဏဿ ဒိန္နော”တိ။ တုမှေဟိ မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏော ပူဇိတော၊ ဗြာဟ္မဏေန အဟံ ပူဇိတောတိ။ ရာဇာ “ဗြာဟ္မဏော ယုတ္တကံ အညာသိ၊ န မယ”န္တိ ပသီဒိတွာ ယံ မနုဿာနံ ဥပကာရဘူတံ၊ တံ သဗ္ဗံ အဋ္ဌဋ္ဌကံ ကတွာ သဗ္ဗဋ္ဌကံ နာမ ဒါနံ ဒတွာ ပုရောဟိတဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သောပိ “အဋ္ဌဋ္ဌကံ နာမ စတုသဋ္ဌိ ဟောတီ”တိ စတုသဋ္ဌိ သလာကဘတ္တာနိ ဥပနိဗန္ဓာပေတွာ[1] ယာဝဇီဝံ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခိတွာ တတော စုတော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိ။

ပုန တတော စုတော ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ကောဏာဂမနဿ စ ဘဂဝတော ကဿပဒသဗလဿ စာတိ ဒွိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အန္တရေ ဗာရာဏသိယံ ကုဋုမ္ဗိယဃရေ နိဗ္ဗတ္တော၊ သော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ ဃရာဝါသံ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ အရညေ ဇင်္ဃဝိဟာရံ စရတိ။ တသ္မိဉ္စ သမယေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နဒီတီရေ စီဝရကမ္မံ ကရောန္တော အနုဝါတေ အပ္ပဟောန္တေ သံဃရိတွာ ဌပေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သော ဒိသွာ “ကသ္မာ ဘန္တေ သံဃရိတွာ ဌပေထာ”တိ အာဟ။ အနုဝါတော နပ္ပဟောတီတိ။ “ဣမိနာ ဘန္တေ ကရောထာ”တိ သာဋကံ ဒတွာ “နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ကေနစိ ပရိဟာနိ မာ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဃရေပိဿ ဘဂိနိယာ သဒ္ဓိံ ဘရိယာယ ကလဟံ ကရောန္တိယာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။

၁-ဥပနာမေတွာ (သျာ)

Athassa bhaginī Paccekabuddhassa piṇḍapātaṁ datvā tassa bhariyaṁ sandhāya[1] “evarūpaṁ bālaṁ yojanasatena parivajjeyyan”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Sā gehadvāre ṭhitā taṁ sutvā “imāya dinnaṁ bhattaṁ esa mā bhuñjatū”ti pattaṁ gahetvā piṇḍapātaṁ chaḍḍetvā kalalassa pūretvā adāsi. Itarā disvā “bāle maṁ tāva akkosa vā pahara vā, evarūpassa pana dve asaṅkheyyāni pūritapāramissa pattato bhattaṁ chaḍḍetvā kalalaṁ dātuṁ na yuttan”ti āha. Athassa bhariyāya paṭisaṅkhānaṁ uppajji. Sā “tiṭṭhatha bhante”ti kalalaṁ chaḍḍetvā pattaṁ dhovitvā gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā pavarassa catumadhurassa pūretvā upari āsittena padumagabbhavaṇṇena sappinā vijjotamānaṁ Paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā “yathā ayaṁ piṇḍapāto obhāsajāto, evaṁ obhāsajātaṁ me sarīraṁ hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Paccekabuddho anumoditvā ākāsaṁ pakkhandi[2]. Tepi jāyampatikā[3] yāvatāyukaṁ kusalaṁ katvā sagge nibbattitvā puna tato cavitvā upāsako Bārāṇasiyaṁ asītikoṭivibhavassa seṭṭhino putto hutvā nibbatti, itarā tādisasseva dhītā hutvā nibbatti.

Tassa vuddhippattassa tameva seṭṭhidhītaraṁ ānayiṁsu. Tassā pubbe adinnavipākassa tassa kammassa ānubhāvena patikulaṁ paviṭṭhamattāya ummārabbhantare sakalasarīraṁ ugghāṭitavaccakuṭi viya duggandhaṁ jātaṁ. Seṭṭhikumāro “kassāyaṁ gandho”ti pucchitvā “seṭṭhikaññāyā”ti sutvā “nīharatha nīharathā”ti ābhataniyāmeneva[4] kulagharaṁ pesesi. Sā eteneva nīhārena sattasu ṭhānesu paṭinivattitā cintesi “ahaṁ sattasu ṭhānesu paṭinivattā, kiṁ me jīvitenā”ti attano ābharaṇabhaṇḍaṁ bhañjāpetvā suvaṇṇiṭṭhakaṁ kāresi ratanāyataṁ vidatthivitthataṁ caturaṅgulubbedhaṁ. Tato haritālamanosilāpiṇḍaṁ gahetvā aṭṭha uppalahatthake ādāya Kassapadasabalassa cetiyakaraṇaṭṭhānaṁ gatā. Tasmiñca khaṇe ekā iṭṭhakapanti parikkhipitvā āgacchamānā ghaṭaniṭṭhakāya ūnā hoti. Seṭṭhidhītā vaḍḍhakiṁ āha “imaṁ iṭṭhakaṁ ettha ṭhapethā”ti. Amma bhaddake kāle āgatāsi, sayameva ṭhapehīti. Sā āruyha telena haritālamanosilaṁ yojetvā tena bandhanena iṭṭhakaṁ patiṭṭhapetvā

1. Sandhāya evamāha (Syā)
2. Pakkhando (Sī, Ka)
3. Jāyapatikā (Syā)
4. Āgatanayeneva (Ka)

အထဿ ဘဂိနီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ တဿ ဘရိယံ သန္ဓာယ[၁] “ဧဝရူပံ ဗာလံ ယောဇနသတေန ပရိဝဇ္ဇေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သာ ဂေဟဒွါရေ ဌိတာ တံ သုတွာ “ဣမာယ ဒိန္နံ ဘတ္တံ ဧသ မာ ဘုဉ္ဇတူ”တိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဆဍ္ဍေတွာ ကလလဿ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ဣတရာ ဒိသွာ “ဗာလေ မံ တာဝ အက္ကောသ ဝါ ပဟရ ဝါ၊ ဧဝရူပဿ ပန ဒွေ အသင်္ချေယျာနိ ပူရိတပါရမိဿ ပတ္တတော ဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ကလလံ ဒါတုံ န ယုတ္တ”န္တိ အာဟ။ အထဿ ဘရိယာယ ပဋိသင်္ခါနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သာ “တိဋ္ဌထ ဘန္တေ”တိ ကလလံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏေန ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ပဝရဿ စတုမဓုရဿ ပူရေတွာ ဥပရိ အာသိတ္တေန ပဒုမဂဗ္ဘဝဏ္ဏေန သပ္ပိနာ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “ယထာ အယံ ပိဏ္ဍပါတော ဩဘာသဇာတော၊ ဧဝံ ဩဘာသဇာတံ မေ သရီရံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အနုမောဒိတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ[၂]။ တေပိ ဇာယမ္ပတိကာ[၃] ယာဝတာယုကံ ကုသလံ ကတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပုန တတော စဝိတွာ ဥပါသကော ဗာရာဏသိယံ အသီတိကောဋိဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣတရာ တာဒိသဿေဝ ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

တဿ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တဿ တမေဝ သေဋ္ဌိဓီတရံ အာနယိံသု။ တဿာ ပုဗ္ဗေ အဒိန္နဝိပါကဿ တဿ ကမ္မဿ အာနုဘာဝေန ပတိကုလံ ပဝိဋ္ဌမတ္တာယ ဥမ္မာရဗ္ဘန္တရေ သကလသရီရံ ဥဂ္ဃာဋိတဝစ္စကုဋိ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇာတံ။ သေဋ္ဌိကုမာရော “ကဿာယံ ဂန္ဓော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သေဋ္ဌိကညာယာ”တိ သုတွာ “နီဟရထ နီဟရထာ”တိ အာဘတနိယာမေနေဝ[၄] ကုလဃရံ ပေသေသိ။ သာ ဧတေနေဝ နီဟာရေန သတ္တသု ဌာနေသု ပဋိနိဝတ္တိတာ စိန္တေသိ “အဟံ သတ္တသု ဌာနေသု ပဋိနိဝတ္တာ၊ ကိံ မေ ဇီဝိတေနာ”တိ အတ္တနော အာဘရဏဘဏ္ဍံ ဘဉ္ဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကံ ကာရေသိ ရတနာယတံ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတံ စတုရင်္ဂုလုဗ္ဗေဓံ။ တတော ဟရိတာလမနောသိလာပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌ ဥပ္ပလဟတ္ထကေ အာဒါယ ကဿပဒသဗလဿ စေတိယကရဏဋ္ဌာနံ ဂတာ။ တသ္မိဉ္စ ခဏေ ဧကာ ဣဋ္ဌကပန္တိ ပရိက္ခိပိတွာ အာဂစ္ဆမာနာ ဃဋနိဋ္ဌကာယ ဦနာ ဟောတိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ ဝဍ္ဎကိံ အာဟ “ဣမံ ဣဋ္ဌကံ ဧတ္ထ ဌပေထာ”တိ။ အမ္မ ဘဒ္ဒကေ ကာလေ အာဂတာသိ၊ သယမေဝ ဌပေဟီတိ။ သာ အာရုယှ တေလေန ဟရိတာလမနောသိလံ ယောဇေတွာ တေန ဗန္ဓနေန ဣဋ္ဌကံ ပတိဋ္ဌပေတွာ

၁-သန္ဓာယ ဧဝမာဟ (သျာ)
၂-ပက္ခန္ဒော (သီ၊ က)
၃-ဇာယပတိကာ (သျာ)
၄-အာဂတနယေနေဝ (က)

upari aṭṭhahi uppalahatthakehi pūjaṁ katvā vanditvā “nibbattanibbattaṭṭhāne me kāyato candanagandho vāyatu, mukhato uppalagandho”ti patthanaṁ katvā cetiyaṁ vanditvā padakkhiṇaṁ katvā agamāsi.

Atha tasmiṁyeva khaṇe yassa seṭṭhiputtassa paṭhamaṁ gehaṁ nītā, tassa taṁ ārabbha sati udapādi. Nagarepi nakkhattaṁ saṁghuṭṭhaṁ hoti. So upaṭṭhāke āha “tadā idha ānītā seṭṭhidhītā atthi, kahaṁ sā”ti. Kulagehe sāmīti[1]. Ānetha naṁ, nakkhattaṁ kīḷissāmāti. Te gantvā taṁ vanditvā ṭhitā “kiṁ tātā āgatatthā”ti tāya puṭṭhā taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Tātā mayā ābharaṇabhaṇḍena cetiyaṁ pūjitaṁ, ābharaṇaṁ me natthīti. Te gantvā seṭṭhiputtassa ārocesuṁ. Ānetha naṁ, piḷandhanaṁ labhissāmāti. Te ānayiṁsu. Tassā saha gharappavesena sakalagehaṁ candanagandhañceva nīluppalagandhañca vāyi.

Seṭṭhiputto taṁ pucchi “paṭhamaṁ tava sarīrato duggandho vāyi, idāni pana te sarīrato candanagandho, mukhato uppalagandho vāyati, kiṁ etan”ti. Sā ādito paṭṭhāya attano katakammaṁ ārocesi. Seṭṭhiputto “niyyānikaṁ vata Buddhānaṁ sāsanan”ti pasīditvā yojanikaṁ suvaṇṇacetiyaṁ kambalakañcukena parikkhipitvā tattha tattha rathacakkappamāṇehi suvaṇṇapadumehi alaṅkari. Tesaṁ dvādasahatthā olambakā honti. So tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā sagge nibbattitvā tato cuto Bārāṇasito yojanamatte ṭhāne aññatarasmiṁ amaccakule nibbatti. Seṭṭhikaññā devalokato cavitvā rājakule jeṭṭhadhītā hutvā nibbatti.

Tesu vayappattesu kumārassa vasanagāme nakkhattaṁ saṁghuṭṭhaṁ, so mātaraṁ āha “sāṭakaṁ me amma dehi, nakkhattaṁ kīḷissāmī”ti. Sā dhotavatthaṁ nīharitvā adāsi. Amma thūlaṁ idanti. Aññaṁ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Aññaṁ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Atha naṁ mātā āha “tāta yādise gehe mayaṁ jātā, natthi no ito sukhumatarassa paṭilābhāya puññan”ti. Labhanaṭṭhānaṁ gacchāmi ammāti. Putta ahaṁ ajjeva tuyhaṁ Bārāṇasinagare rajjapaṭilābhampi icchāmīti. So mātaraṁ vanditvā āha “gacchāmi ammā”ti. Gaccha tātāti. Evaṁ kirassā cittaṁ

1. Vasati sāmīti (Sī)

ဥပရိ အဋ္ဌဟိ ဥပ္ပလဟတ္ထကေဟိ ပူဇံ ကတွာ ဝန္ဒိတွာ “နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ မေ ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတု၊ မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော”တိ ပတ္ထနံ ကတွာ စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အဂမာသိ။

အထ တသ္မိံယေဝ ခဏေ ယဿ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပဌမံ ဂေဟံ နီတာ၊ တဿ တံ အာရဗ္ဘ သတိ ဥဒပါဒိ။ နဂရေပိ နက္ခတ္တံ သံဃုဋ္ဌံ ဟောတိ။ သော ဥပဋ္ဌာကေ အာဟ “တဒါ ဣဓ အာနီတာ သေဋ္ဌိဓီတာ အတ္ထိ၊ ကဟံ သာ”တိ။ ကုလဂေဟေ သာမီတိ[1]။ အာနေထ နံ, နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာတိ။ တေ ဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတာ “ကိံ တာတာ အာဂတတ္ထာ”တိ တာယ ပုဋ္ဌာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ တာတာ မယာ အာဘရဏဘဏ္ဍေန စေတိယံ ပူဇိတံ၊ အာဘရဏံ မေ နတ္ထီတိ။ တေ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ အာရောစေသုံ။ အာနေထ နံ, ပိဠန္ဓနံ လဘိဿာမာတိ။ တေ အာနယိံသု။ တဿာ သဟ ဃရပ္ပဝေသေန သကလဂေဟံ စန္ဒနဂန္ဓဉ္စေဝ နီလုပ္ပလဂန္ဓဉ္စ ဝါယိ။

သေဋ္ဌိပုတ္တော တံ ပုစ္ဆိ “ပဌမံ တဝ သရီရတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယိ၊ ဣဒါနိ ပန တေ သရီရတော စန္ဒနဂန္ဓော, မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော ဝါယတိ၊ ကိံ ဧတ”န္တိ။ သာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော ကတကမ္မံ အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော “နိယျာနိကံ ဝတ ဗုဒ္ဓါနံ သာသန”န္တိ ပသီဒိတွာ ယောဇနိကံ သုဝဏ္ဏစေတိယံ ကမ္ဗလကဉ္စုကေန ပရိက္ခိပိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ရထစက္ကပ္ပမာဏေဟိ သုဝဏ္ဏ-ပဒုမေဟိ အလင်္ကရိ။ တေသံ ဒွါဒသဟတ္ထာ ဩလမ္ဗကာ ဟောန္တိ။ သော တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတော ဗာရာဏသိတော ယောဇနမတ္တေ ဌာနေ အညတရသ္မိံ အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သေဋ္ဌိကညာ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ရာဇကုလေ ဇေဋ္ဌဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

တေသု ဝယပ္ပတ္တေသု ကုမာရဿ ဝသနဂါမေ နက္ခတ္တံ သံဃုဋ္ဌံ၊ သော မာတရံ အာဟ “သာဋကံ မေ အမ္မ ဒေဟိ၊ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမီ”တိ။ သာ ဓောတဝတ္ထံ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ အမ္မ ထူလံ ဣဒန္တိ။ အညံ နီဟရိတွာ အဒါသိ၊ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပိ။ အညံ နီဟရိတွာ အဒါသိ၊ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပိ။ အထ နံ မာတာ အာဟ “တာတ ယာဒိသေ ဂေဟေ မယံ ဇာတာ၊ နတ္ထိ နော ဣတော သုခုမ-တရဿ ပဋိလာဘာယ ပုည”န္တိ။ လဘနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆာမိ အမ္မာတိ။ ပုတ္တ အဟံ အဇ္ဇေဝ တုယှံ ဗာရာဏသိနဂရေ ရဇ္ဇပဋိလာဘမ္ပိ ဣစ္ဆာမီတိ။ သော မာတရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဂစ္ဆာမိ အမ္မာ”တိ။ ဂစ္ဆ တာတာတိ။ ဧဝံ ကိရဿာ စိတ္တံ

၁-ဝသတိ သာမီတိ (သီ)

ahosi “kahaṁ gamissati, idha vā ettha vā gehe nisīdissatī”ti. So pana puññaniyāmena nikkhamitvā Bārāṇasiṁ gantvā uyyāne maṅgalasilāpaṭṭe sasīsaṁ pārupitvā nipajji. So ca Bārāṇasirañño kālaṅkatassa sattamo divaso hoti.

Amaccā rañño sarīrakiccaṁ katvā rājaṅgaṇe nisīditvā mantayiṁsu “rañño ekā dhītāva atthi, putto natthi, arājakaṁ rajjaṁ na tiṭṭhati, ko rājā hotī”ti mantetvā “tvaṁ hohi, tvaṁ hohī”ti. Purohito āha “bahuṁ oloketuṁ na vaṭṭati, phussarathaṁ[1] vissajjemā”ti. Te kumudavaṇṇe cattāro sindhave yojetvā pañcavidhaṁ rājakakudhabhaṇḍaṁ setacchattañca rathasmiṁyeva ṭhapetvā rathaṁ vissajjetvā pacchato tūriyāni paggaṇhāpesuṁ. Ratho pācīnadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahosi, “paricayena uyyānābhimukho gacchati, nivattemā”ti keci āhaṁsu. Purohito “mā nivattayitthā”ti āha. Ratho kumāraṁ padakkhiṇaṁ katvā ārohanasajjo hutvā aṭṭhāsi. Purohito pārupanakaṇṇaṁ apanetvā pādatalāni olokento “tiṭṭhatu ayaṁ dīpo, dvisahassadīpaparivāresu catūsu dīpesu esa rajjaṁ kātuṁ yutto”ti vatvā “punapi tūriyāni paggaṇhātha punapi paggaṇhāthā”ti tikkhattuṁ tūriyāni paggaṇhāpesi.

Atha kumāro mukhaṁ vivaritvā oloketvā “kena kammena āgatatthā”ti āha. Deva tumhākaṁ rajjaṁ pāpuṇātīti. Rājā kahanti. Devattaṁ gato[2] sāmīti. Kati divasā atikkantāti. Ajja sattamo divasoti. Putto vā dhītā vā natthīti. Dhītā atthi deva, putto natthīti. Tena hi karissāmi rajjanti. Te tāvadeva abhisekamaṇḍapaṁ katvā rājadhītaraṁ sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā uyyānaṁ ānetvā kumārassa abhisekaṁ akaṁsu.

Athassa katābhisekassa satasahassagghanikaṁ vatthaṁ upahariṁsu. So “kimidaṁ tātā”ti āha. Nivāsanavatthaṁ devāti. Nanu tātā thūlanti. Manussānaṁ paribhogavatthesu ito sukhumataraṁ natthi devāti. Tumhākaṁ rājā evarūpaṁ nivāsesīti. Āma devāti. Na maññe puññavā

1. Pussarathaṁ (Syā) 2. Divaṁgato (Syā)

အဟောသိ “ကဟံ ဂမိဿတိ၊ ဣဓ ဝါ ဧတ္ထ ဝါ ဂေဟေ နိသီဒိဿတီ”တိ။ သော ပန ပုညနိယာမေန နိက္ခမိတွာ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဥယျာနေ မင်္ဂလသိလာပဋ္ဋေ သသီသံ ပါရုပိတွာ နိပဇ္ဇိ။ သော စ ဗာရာဏသိရညော ကာလင်္ကတဿ သတ္တမော ဒိဝသော ဟောတိ။

အမစ္စာ ရညော သရီရကိစ္စံ ကတွာ ရာဇင်္ဂဏေ နိသီဒိတွာ မန္တယိံသု “ရညော ဧကာ ဓီတာဝ အတ္ထိ၊ ပုတ္တော နတ္ထိ၊ အရာဇကံ ရဇ္ဇံ န တိဋ္ဌတိ၊ ကော ရာဇာ ဟောတီ”တိ မန္တေတွာ “တွံ ဟောဟိ၊ တွံ ဟောဟီ”တိ။ ပုရောဟိတော အာဟ “ဗဟုံ ဩလောကေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဖုဿရထံ[1] ဝိဿဇ္ဇေမာ”တိ။ တေ ကုမုဒဝဏ္ဏေ စတ္တာရော သိန္ဓဝေ ယောဇေတွာ ပဉ္စဝိဓံ ရာဇကကုဓဘဏ္ဍံ သေတစ္ဆတ္တဉ္စ ရထသ္မိံယေဝ ဌပေတွာ ရထံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပစ္ဆတော တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှာပေသုံ။ ရထော ပါစီနဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ဥယျာနာဘိမုခေါ အဟောသိ၊ “ပရိစယေန ဥယျာနာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ၊ နိဝတ္တေမာ”တိ ကေစိ အာဟံသု။ ပုရောဟိတော “မာ နိဝတ္တယိတ္ထာ”တိ အာဟ။ ရထော ကုမာရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အာရောဟနသဇ္ဇော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ ပုရောဟိတော ပါရုပနကဏ္ဏံ အပနေတွာ ပါဒတလာနိ ဩလောကေန္တော “တိဋ္ဌတု အယံ ဒီပေါ၊ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေသု စတူသု ဒီပေသု ဧသ ရဇ္ဇံ ကာတုံ ယုတ္တော”တိ ဝတွာ “ပုနပိ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှာထ ပုနပိ ပဂ္ဂဏှာထာ”တိ တိက္ခတ္တုံ တူရိယာနိ ပဂ္ဂဏှာပေသိ။

အထ ကုမာရော မုခံ ဝိဝရိတွာ ဩလောကေတွာ “ကေန ကမ္မေန အာဂတတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဒေဝ တုမှာကံ ရဇ္ဇံ ပါပုဏာတီတိ။ ရာဇာ ကဟန္တိ။ ဒေဝတ္တံ ဂတော[2] သာမီတိ။ ကတိ ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာတိ။ အဇ္ဇ သတ္တမော ဒိဝသောတိ။ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ နတ္ထီတိ။ ဓီတာ အတ္ထိ ဒေဝ၊ ပုတ္တော နတ္ထီတိ။ တေန ဟိ ကရိဿာမိ ရဇ္ဇန္တိ။ တေ တာဝဒေဝ အဘိသေကမဏ္ဍပံ ကတွာ ရာဇဓီတရံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ ဥယျာနံ အာနေတွာ ကုမာရဿ အဘိသေကံ အကံသု။

အထဿ ကတာဘိသေကဿ သတသဟဿဃနိကံ ဝတ္ထံ ဥပဟရိံသု။ သော “ကိမိဒံ တာတာ”တိ အာဟ။ နိဝါသနဝတ္ထံ ဒေဝါတိ။ နနု တာတာ ထူလန္တိ။ မနုဿာနံ ပရိဘောဂဝတ္ထေသု ဣတော သုခုမတရံ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ တုမှာကံ ရာဇာ ဧဝရူပံ နိဝါသေသီတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ န မညေ ပုညဝါ

၁-ပုဿရထံ (သျာ) ၂-ဒိဝံဂတော (သျာ)

tumhākaṁ rājā, suvaṇṇabhiṅgāraṁ[1] āharatha, labhissāma vatthanti. Suvaṇṇabhiṅgāraṁ āhariṁsu. So uṭṭhāya hatthe dhovitvā mukhaṁ vikkhāletvā hatthena udakaṁ ādāya puratthimadisāya abbhukkiri, ghanapathaviṁ bhinditvā aṭṭha kapparukkhā uṭṭhahiṁsu. Puna udakaṁ gahetvā dakkhiṇaṁ pacchimaṁ uttaranti evaṁ catasso disā abbhukkiri, sabbadisāsu aṭṭha aṭṭha katvā dvattiṁsa kapparukkhā uṭṭhahiṁsu. So ekaṁ dibbadussaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā "Nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttaṁ kantiṁsūti evaṁ bheriṁ cārāpethā"ti vatvā chattaṁ ussāpetvā alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato nagaraṁ pavisitvā pāsādaṁ āruyha mahāsampattiṁ anubhavi.

Evaṁ kāle gacchante ekadivasaṁ devī rañño sampattiṁ disvā "aho tapassī"ti[2] kāruññākāraṁ dassesi. "Kimidaṁ devī"ti ca puṭṭhā "atimahatī deva sampatti, atīte Buddhānaṁ saddahitvā kalyāṇaṁ akattha, idāni anāgatassa paccayaṁ kusalaṁ na karothā"ti āha. Kassa dassāmi, sīlavanto natthīti. "Asuñño deva Jambudīpo arahantehi, tumhe dānameva sajjetha, ahaṁ arahante lacchāmī"ti āha. Rājā punadivase pācīnadvāre dānaṁ sajjāpesi. Devī pātova uposathaṅgāni adhiṭṭhāya uparipāsāde puratthābhimukhā urena nipajjitvā "sace etissā disāya arahanto atthi, āgacchantu amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhantū"ti āha. Tassaṁ disāyaṁ arahanto nāhesuṁ. Taṁ sakkāraṁ kapaṇaddhikayācakānaṁ adaṁsu.

Punadivase dakkhiṇadvāre dānaṁ sajjetvā tatheva akāsi, punadivase pacchimadvāre. Uttaradvāre sajjitadivase pana deviyā tatheva nimantentiyā Himavante vasantānaṁ Padumavatiyā puttānaṁ pañcasatānaṁ Paccekabuddhānaṁ jeṭṭhako Mahāpadumapaccekabuddho bhātike āmantesi "mārisā Nandarājā tumhe nimanteti, adhivāsetha tassā"ti. Te adhivāsetvā punadivase anotattadahe mukhaṁ dhovitvā ākāsena āgantvā uttaradvāre otariṁsu. Manussā gantvā "pañcasatā deva Paccekabuddhā āgatā"ti rañño ārocesuṁ. Rājā saddhiṁ deviyā gantvā vanditvā pattaṁ gahetvā Paccekabuddhe pāsādaṁ āropetvā tesaṁ dānaṁ datvā bhattakiccāvasāne

1. Suvaṇṇabhiṅkāraṁ (Sī)
2. Aho vata tapassīti (Syā)

တုမှာကံ ရာဇာ၊ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ[၁] အာဟရထ၊ လဘိဿာမ ဝတ္ထန္တိ။ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ အာဟရိံသု။ သော ဥဋ္ဌာယ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဟတ္ထေန ဥဒကံ အာဒါယ ပုရတ္ထိမဒိသာယ အဗ္ဘုက္ကိရိ၊ ဃနပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ အဋ္ဌ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ပုန ဥဒကံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏံ ပစ္ဆိမံ ဥတ္တရန္တိ ဧဝံ စတဿော ဒိသာ အဗ္ဘုက္ကိရိ၊ သဗ္ဗဒိသာသု အဋ္ဌ အဋ္ဌ ကတွာ ဒွတ္တိံသ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သော ဧကံ ဒိဗ္ဗဒုဿံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ "နန္ဒရညော ဝိဇိတေ သုတ္တကန္တိကာ ဣတ္ထိယော မာ သုတ္တံ ကန္တိံသူတိ ဧဝံ ဘေရိံ စာရာပေထာ"တိ ဝတွာ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တော ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နဂရံ ပဝိသိတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိ။

ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ဧကဒိဝသံ ဒေဝီ ရညော သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ "အဟော တပဿီ"တိ[၂] ကာရုညာကာရံ ဒဿေသိ။ "ကိမိဒံ ဒေဝီ"တိ စ ပုဋ္ဌာ "အတိမဟတီ ဒေဝ သမ္ပတ္တိ၊ အတီတေ ဗုဒ္ဓါနံ သဒ္ဒဟိတွာ ကလျာဏံ အကတ္ထ၊ ဣဒါနိ အနာဂတဿ ပစ္စယံ ကုသလံ န ကရောထာ"တိ အာဟ။ ကဿ ဒဿာမိ၊ သီလဝန္တော နတ္ထီတိ။ "အသုညော ဒေဝ ဇမ္ဗုဒီပေါ အရဟန္တေဟိ၊ တုမှေ ဒါနမေဝ သဇ္ဇေထ၊ အဟံ အရဟန္တေ လစ္ဆာမီ"တိ အာဟ။ ရာဇာ ပုနဒိဝသေ ပါစီနဒွါရေ ဒါနံ သဇ္ဇာပေသိ။ ဒေဝီ ပါတောဝ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌာယ ဥပရိပါသာဒေ ပုရတ္ထာဘိမုခါ ဥရေန နိပဇ္ဇိတွာ "သစေ ဧတိဿာ ဒိသာယ အရဟန္တော အတ္ထိ၊ အာဂစ္ဆန္တု အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှန္တူ"တိ အာဟ။ တဿံ ဒိသာယံ အရဟန္တော နာဟေသုံ။ တံ သက္ကာရံ ကပဏဒ္ဓိကယာစကာနံ အဒံသု။

ပုနဒိဝသေ ဒက္ခိဏဒွါရေ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ တထေဝ အကာသိ၊ ပုနဒိဝသေ ပစ္ဆိမဒွါရေ။ ဥတ္တရဒွါရေ သဇ္ဇိတဒိဝသေ ပန ဒေဝိယာ တထေဝ နိမန္တေန္တိယာ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တာနံ ပဒုမဝတိယာ ပုတ္တာနံ ပဉ္စသတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဇေဋ္ဌကော မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘာတိကေ အာမန္တေသိ "မာရိသာ နန္ဒရာဇာ တုမှေ နိမန္တေတိ၊ အဓိဝါသေထ တဿာ"တိ။ တေ အဓိဝါသေတွာ ပုနဒိဝသေ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ အာကာသေန အာဂန္တွာ ဥတ္တရဒွါရေ ဩတရိံသု။ မနုဿာ ဂန္တွာ "ပဉ္စသတာ ဒေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အာဂတာ"တိ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ သဒ္ဓိံ ဒေဝိယာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပါသာဒံ အာရောပေတွာ တေသံ ဒါနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ

၁-သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ (သီ)
၂-အဟော ဝတ တပဿီတိ (သျာ)

rājā saṁghatherassa, devī saṁghanavakassa pādamūle nipajjitvā “ayyā paccayehi na kilamissanti, mayaṁ puññena na hāyissāma, amhākaṁ yāvajīvaṁ idha nivāsāya paṭiññaṁ dethā”ti paṭiññaṁ kāretvā uyyāne pañca paṇṇasālāsatāni pañca caṅkamanasatānīti sabbākārena nivāsaṭṭhānaṁ sampādetvā tattha vasāpetuṁ.

Evaṁ kāle gacchante rañño paccanto kupito. “Ahaṁ paccantaṁ vūpasametuṁ gacchāmi, tvaṁ Paccekabuddhesu mā pamajjī”ti deviṁ ovaditvā gato. Tasmiṁ anāgateyeva Paccekabuddhānaṁ āyusaṅkhārā khīṇā. Mahāpadumapaccekabuddho tiyāmarattiṁ jhānakīḷaṁ kīḷitvā aruṇuggamane ālambanaphalakaṁ ālambitvā ṭhitakova anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi, etenupāyena sesāpīti sabbepi parinibbutā. Punadivase devī Paccekabuddhānaṁ nisīdanaṭṭhānaṁ haritūpalittaṁ kāretvā pupphāni vikiritvā dhūpaṁ datvā[1] tesaṁ āgamanaṁ olokayantī nisinnā āgamanaṁ apassantī purisaṁ pesesi “gaccha tāta jānāhi, kiṁ ayyānaṁ kiñci aphāsukan”ti. So gantvā Mahāpadumassa paṇṇasālāya dvāraṁ vivaritvā tattha apassanto caṅkamanaṁ gantvā ālambanaphalakaṁ nissāya ṭhitaṁ disvā vanditvā “kālo bhante”ti āha. Parinibbutasarīraṁ kiṁ kathessati, so “niddāyati maññe”ti gantvā piṭṭhipāde hatthena parāmasi. Pādānaṁ sītalatāya ceva thaddhatāya ca parinibbutabhāvaṁ ñatvā dutiyassa santikaṁ agamāsi, evaṁ tatiyassāti sabbesaṁ parinibbutabhāvaṁ ñatvā rājakulaṁ gato. “Kahaṁ tāta Paccekabuddhā”ti puṭṭho “parinibbutā devī”ti āha. Devī kandantī rodantī nikkhamitvā nāgarehi saddhiṁ tattha gantvā sādhukīḷitaṁ kāretvā Paccekabuddhānaṁ sarīrakiccaṁ katvā dhātuyo gahetvā cetiyaṁ patiṭṭhāpesi.

Rājā paccantaṁ vūpasametvā āgato paccuggamanaṁ āgataṁ deviṁ pucchi “kiṁ bhadde Paccekabuddhesu nappamajji, nirogā ayyā”ti. Parinibbutā devāti. Rājā cintesi “evarūpānampi paṇḍitānaṁ maraṇaṁ uppajjati, amhākaṁ kuto mokkho”ti. So nagaraṁ agantvā[2] uyyānameva pavisitvā jeṭṭhaputtaṁ pakkosāpetvā tassa rajjaṁ paṭiyādetvā sayaṁ samaṇakapabbajjaṁ[3] pabbaji,

1. Pūjaṁ katvā (Syā, Ka)
2. Anāgantvā (Sī), āgantvā (Ka)
3. Samaṇapabbajjaṁ (Sī, Syā)

ရာဇာ သံဃထေရဿ, ဒေဝီ သံဃနဝကဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အယျာ ပစ္စယေဟိ န ကိလမိဿန္တိ၊ မယံ ပုညေန န ဟာယိဿာမ၊ အမှာကံ ယာဝဇီဝံ ဣဓ နိဝါသာယ ပဋိညံ ဒေထာ”တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဥယျာနေ ပဉ္စ ပဏ္ဏသာလာသတာနိ ပဉ္စ စင်္ကမနသတာနီတိ သဗ္ဗာကာရေန နိဝါသဋ္ဌာနံ သမ္ပာဒေတွာ တတ္ထ ဝသာပေသုံ။

ဧဝံ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ရညော ပစ္စန္တော ကုပိတော။ “အဟံ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတုံ ဂစ္ဆာမိ၊ တွံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု မာ ပမဇ္ဇီ”တိ ဒေဝိံ ဩဝဒိတွာ ဂတော။ တသ္မိံ အနာဂတေယေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အာယုသင်္ခါရာ ခီဏာ။ မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တိယာမရတ္တိံ ဈာနကီဠံ ကီဠိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ အာလမ္ဗနဖလကံ အာလမ္ဗိတွာ ဌိတကောဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ ဧတေနုပါယေန သေသာပီတိ သဗ္ဗေပိ ပရိနိဗ္ဗုတာ။ ပုနဒိဝသေ ဒေဝီ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ နိသီဒနဋ္ဌာနံ ဟရိတူပလိတ္တံ ကာရေတွာ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတွာ ဓူပံ ဒတွာ[၁] တေသံ အာဂမနံ ဩလောကယန္တီ နိသိန္နာ အာဂမနံ အပဿန္တီ ပုရိသံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ တာတ ဇာနာဟိ၊ ကိံ အယျာနံ ကိဉ္စိ အဖာသုက”န္တိ။ သော ဂန္တွာ မဟာပဒုမဿ ပဏ္ဏသာလာယ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တတ္ထ အပဿန္တော စင်္ကမနံ ဂန္တွာ အာလမ္ဗနဖလကံ နိဿာယ ဌိတံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “ကာလော ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ပရိနိဗ္ဗုတသရီရံ ကိံ ကထေဿတိ၊ သော “နိဒ္ဒါယတိ မညေ”တိ ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိပါဒေ ဟတ္ထေန ပရာမသိ။ ပါဒါနံ သီတလတာယ စေဝ ထဒ္ဓတာယ စ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဉတွာ ဒုတိယဿ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ ဧဝံ တတိယဿာတိ သဗ္ဗေသံ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ ဉတွာ ရာဇကုလံ ဂတော။ “ကဟံ တာတ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ”တိ ပုဋ္ဌော “ပရိနိဗ္ဗုတာ ဒေဝီ”တိ အာဟ။ ဒေဝီ ကန္ဒန္တီ ရောဒန္တီ နိက္ခမိတွာ နာဂရေဟိ သဒ္ဓိံ တတ္ထ ဂန္တွာ သာဓုကီဠိတံ ကာရေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။

ရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အာဂတံ ဒေဝိံ ပုစ္ဆိ “ကိံ ဘဒ္ဒေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု နပ္ပမဇ္ဇိ၊ နိရောဂါ အယျာ”တိ။ ပရိနိဗ္ဗုတာ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ “ဧဝရူပါနမ္ပိ ပဏ္ဍိတာနံ မရဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အမှာကံ ကုတော မောက္ခော”တိ။ သော နဂရံ အဂန္တွာ[၂] ဥယျာနမေဝ ပဝိသိတွာ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ တဿ ရဇ္ဇံ ပဋိယာဒေတွာ သယံ သမဏကပဗ္ဗဇ္ဇံ[၃] ပဗ္ဗဇိ၊

၁-ပူဇံ ကတွာ (သျာ၊ က) ၂-အနာဂန္တွာ (သီ)၊ အာဂန္တွာ (က) ၃-သမဏပဗ္ဗဇ္ဇံ (သီ၊ သျာ)

devīpi “imasmiṁ pabbajite ahaṁ kiṁ karissāmī”ti tattheva uyyāne pabbajitā. Dvepi jhānaṁ bhāvetvā tato cutā brahmaloke nibbattiṁsu.

Tesu tattheva vasantesu amhākaṁ Satthā loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakko anupubbena Rājagahaṁ pāvisi. Ayaṁ Pippalimāṇavo[1] Magadharaṭṭhe Mahātitthabrāhmaṇagāme Kapilabrāhmaṇassa aggamahesiyā kucchimhi nibbatto, ayaṁ Bhaddā Kāpilānī Maddaraṭṭhe Sāgalanagare Kosiyagottabrāhmaṇassa aggamahesiyā kucchismiṁ nibbattā. Tesaṁ kho anukkamena vaḍḍhamānānaṁ Pippalimāṇavassa vīsatime vasse Bhaddāya soḷasame vasse sampatte mātāpitaro puttaṁ oloketvā “tāta tvaṁ vayappatto, kulavaṁso nāma patiṭṭhapetabbo”ti ativiya nippīḷayiṁsu. Māṇavo āha “mayhaṁ sotapathe evarūpaṁ kathaṁ mā kathetha, ahaṁ yāva tumhe dharatha, tāva paṭijaggissāmi, tumhākaṁ pacchato nikkhamitvā pabbajissāmī”ti. Te katipāhaṁ atikkamitvā puna kathayiṁsu, sopi tatheva paṭikkhipi. Puna kathayiṁsu, punapi paṭikkhipi. Tato paṭṭhāya mātā nirantaraṁ kathetiyeva.

Māṇavo “mama mātaraṁ saññāpessāmī”ti rattasuvaṇṇassa nikkhasahassaṁ datvā suvaṇṇakārehi ekaṁ itthirūpaṁ kārāpetvā tassa majjanaghaṭṭanādikammapariyosāne taṁ rattavatthaṁ nivāsāpetvā vaṇṇasampannehi pupphehi ceva nānā-alaṅkārehi ca alaṅkārāpetvā mātaraṁ pakkosāpetvā āha “amma evarūpaṁ ārammaṇaṁ labhanto gehe vasāmi, alabhanto na vasāmī”ti. Paṇḍitā brāhmaṇī cintesi “mayhaṁ putto puññavā dinnadāno katābhinīhāro, puññaṁ karonto na ekakova akāsi, addhā etena saha katapuññā suvaṇṇarūpakapaṭibhāgā bhavissatī”ti aṭṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sabbakāmehi santappetvā suvaṇṇarūpakaṁ rathaṁ āropetvā “gacchatha tātā, yattha amhākaṁ jātigotthabhogehi samānakule evarūpaṁ dārikaṁ passatha, imameva suvaṇṇarūpakaṁ paṇṇākāraṁ katvā dethā”ti uyyojesi.

Te “amhākaṁ nāma etaṁ kamman”ti nikkhamitvā “kattha gamissāmā”ti cintetvā “Maddaraṭṭhaṁ nāma itthākaro, Maddaraṭṭhaṁ[2] gamissāmā”ti Maddaraṭṭhe

1. Pipphalimāṇavo (Sī, Syā)   2. Tattha (Sī)

ဒေဝီပိ “ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗဇိတေ အဟံ ကိံ ကရိဿာမီ”တိ တတ္ထေဝ ဥယျာနေ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဒွေပိ ဈာနံ ဘာဝေတွာ တတော စုတာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။

တေသု တတ္ထေဝ ဝသန္တေသု အမှာကံ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ။ အယံ ပိပ္ပလိမာဏဝေါ[၁] မဂဓရဋ္ဌေ မဟာတိတ္ထဗြာဟ္မဏဂါမေ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော၊ အယံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရေ ကောသိယဂေါတ္တဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေသံ ခေါ အနုက္ကမေန ဝဍ္ဎမာနာနံ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ ဝီသတိမေ ဝဿေ ဘဒ္ဒါယ သောဠသမေ ဝဿေ သမ္ပတ္တေ မာတာပိတရော ပုတ္တံ ဩလောကေတွာ “တာတ တွံ ဝယပ္ပတ္တော၊ ကုလဝံသော နာမ ပတိဋ္ဌပေတဗ္ဗော”တိ အတိဝိယ နိပ္ပီဠယိံသု။ မာဏဝေါ အာဟ “မယှံ သောတပထေ ဧဝရူပံ ကထံ မာ ကထေထ၊ အဟံ ယာဝ တုမှေ ဓရထ၊ တာဝ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမိ၊ တုမှာကံ ပစ္ဆတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ တေ ကတိပါဟံ အတိက္ကမိတွာ ပုန ကထယိံသု၊ သောပိ တထေဝ ပဋိက္ခိပိ။ ပုန ကထယိံသု၊ ပုနပိ ပဋိက္ခိပိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မာတာ နိရန္တရံ ကထေတိယေဝ။

မာဏဝေါ “မမ မာတရံ သညာပေဿာမီ”တိ ရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ ဒတွာ သုဝဏ္ဏကာရေဟိ ဧကံ ဣတ္ထိရူပံ ကာရာပေတွာ တဿ မဇ္ဇနဃဋ္ဋနာဒိကမ္မပရိယောသာနေ တံ ရတ္တဝတ္ထံ နိဝါသာပေတွာ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နေဟိ ပုပ္ဖေဟိ စေဝ နာနာအလင်္ကာရေဟိ စ အလင်္ကာရာပေတွာ မာတရံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “အမ္မ ဧဝရူပံ အာရမ္မဏံ လဘန္တော ဂေဟေ ဝသာမိ၊ အလဘန္တော န ဝသာမီ”တိ။ ပဏ္ဍိတာ ဗြာဟ္မဏီ စိန္တေသိ “မယှံ ပုတ္တော ပုညဝါ ဒိန္နဒါနော ကတာဘိနီဟာရော၊ ပုညံ ကရောန္တော န ဧကကောဝ အကာသိ၊ အဒ္ဓါ ဧတေန သဟ ကတပုညာ သုဝဏ္ဏရူပကပဋိဘာဂါ ဘဝိဿတီ”တိ အဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏေ ပက္ကောသာပေတွာ သဗ္ဗကာမေဟိ သန္တပ္ပေတွာ သုဝဏ္ဏရူပကံ ရထံ အာရောပေတွာ “ဂစ္ဆထ တာတာ, ယတ္ထ အမှာကံ ဇာတိဂေါတ္တဘောဂေဟိ သမာနကုလေ ဧဝရူပံ ဒါရိကံ ပဿထ၊ ဣမမေဝ သုဝဏ္ဏရူပကံ ပဏ္ဏာကာရံ ကတွာ ဒေထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။

တေ “အမှာကံ နာမ ဧတံ ကမ္မ”န္တိ နိက္ခမိတွာ “ကတ္ထ ဂမိဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ “မဒ္ဒရဋ္ဌံ နာမ ဣတ္ထာကရော၊ မဒ္ဒရဋ္ဌံ[၂] ဂမိဿာမာ”တိ မဒ္ဒရဋ္ဌေ

၁-ပိပ္ဖလိမာဏဝေါ (သီ၊ သျာ)   ၂-တတ္ထ (သီ)

Sāgalanagaraṁ agamiṁsu. Tattha taṁ suvaṇṇarūpakaṁ nhānatitthe[1] ṭhapetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha Bhaddāya dhātī Bhaddaṁ nhāpetvā alaṅkaritvā sirigabbhe nisīdāpetvā nhāyituṁ āgacchantī taṁ rūpakaṁ disvā "ayyadhītā me idhāgatā"ti saññāya tajjetvā "dubbinite kiṁ tvaṁ idhāgatā"ti talasattikaṁ uggiritvā "gaccha sīghan"ti gaṇḍapasse[2] pahari. Hattho pāsāṇe paṭihato viya kampittha. Sā paṭikkamitvā "evaṁ thaddhaṁ nāma mahāgīvaṁ disvā 'ayyadhītā me'ti saññaṁ uppādesiṁ, ayyadhītāya hi me ayaṁ nivāsanapaṭiggāhikāpi[3] ayuttā"ti āha. Atha naṁ te manussā parivāretvā "evarūpā te sāmidhītā"ti pucchiṁsu. Kiṁ esā, imāya sataguṇena sāhassaguṇena mayhaṁ ayyā abhirūpatarā, dvādasahatthe gabbhe nisinnāya padīpakiccaṁ natthi, sarīrobhāseneva tamaṁ vidhamatīti. "Tena hi āgacchā"ti taṁ gahetvā suvaṇṇarūpakaṁ rathaṁ āropetvā Kosiyagottassa gharadvāre ṭhatvā āgamanaṁ nivedayiṁsu.

Brāhmaṇo paṭisanthāraṁ katvā "kuto āgatatthā"ti pucchi. Magadharaṭṭhe Mahātitthagāme Kapilabrāhmaṇassa gharatoti. Kiṁ kāraṇā āgatāti. Iminā nāma kāraṇenāti. "Kalyāṇaṁ tātā, samajātigottavibhavo amhākaṁ brāhmaṇo, dassāmi dārikan"ti paṇṇākāraṁ gaṇhi. Te Kapilabrāhmaṇassa sāsanaṁ pahiṇiṁsu "laddhā dārikā, kattabbaṁ karothā"ti. Taṁ sāsanaṁ sutvā Pippalimāṇavassa ārocayiṁsu "laddhā kira dārikā"ti. Māṇavo "ahaṁ na labhissāmīti cintesiṁ, ime laddhāti ca vadanti, anatthiko hutvā paṇṇaṁ pesissāmī"ti rahogato paṇṇaṁ likhi "bhaddā attano jātigottabhogānurūpaṁ gharāvāsaṁ labhatu, ahaṁ nikkhamitvā pabbajissāmi, mā pacchā vippaṭisārinī ahosī"ti. Bhaddāpi "asukassa kira maṁ dātukāmā"ti sutvā rahogatā paṇṇaṁ likhi "ayyaputto attano jātigottabhogānurūpaṁ gharāvāsaṁ labhatu, ahaṁ nikkhamitvā pabbajissāmi, mā pacchā vippaṭisārī ahosī"ti. Dvepi paṇṇāni antarāmagge samāgacchiṁsu. "Idaṁ kassa paṇṇan"ti. Pippalimāṇavena Bhaddāya pahitanti. Idaṁ kassa paṇṇanti. Bhaddāya Pippalimāṇavassa pahitanti ca vutte dvepi vācetvā "passatha dārakānaṁ kamman"ti phāletvā araññe

1. Nadītitthe (Ka) 2. Bhaddaṁ passe (Syā) 3. Nivāsanapaṭiggāhikāyapi (Sī)

သာဂလနဂရံ အဂမိံသု။ တတ္ထ တံ သုဝဏ္ဏရူပကံ နှာနတိတ္ထေ[၁] ဌပေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ ဘဒ္ဒါယ ဓာတီ ဘဒ္ဒံ နှာပေတွာ အလင်္ကရိတွာ သိရိဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေတွာ နှာယိတုံ အာဂစ္ဆန္တီ တံ ရူပကံ ဒိသွာ "အယျဓီတာ မေ ဣဓာဂတာ"တိ သညာယ တဇ္ဇေတွာ "ဒုဗ္ဗိနီတေ ကိံ တွံ ဣဓာဂတာ"တိ တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရိတွာ "ဂစ္ဆ သီဃ"န္တိ ဂဏ္ဍပဿေ[၂] ပဟရိ။ ဟတ္ထော ပါသာဏေ ပဋိဟတော ဝိယ ကမ္ပိတ္ထ။ သာ ပဋိက္ကမိတွာ "ဧဝံ ထဒ္ဓံ နာမ မဟာဂီဝံ ဒိသွာ 'အယျဓီတာ မေ'တိ သညံ ဥပ္ပါဒေသိံ၊ အယျဓီတာယ ဟိ မေ အယံ နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာပိ[၃] အယုတ္တာ"တိ အာဟ။ အထ နံ တေ မနုဿာ ပရိဝါရေတွာ "ဧဝရူပါ တေ သာမိဓီတာ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ ကိံ ဧသာ, ဣမာယ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန မယှံ အယျာ အဘိရူပတရာ၊ ဒွါဒသဟတ္ထေ ဂဗ္ဘေ နိသိန္နာယ ပဒီပကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သရီရောဘာသေနေဝ တမံ ဝိဓမတီတိ။ "တေန ဟိ အာဂစ္ဆာ"တိ တံ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏရူပကံ ရထံ အာရောပေတွာ ကောသိယဂေါတ္တဿ ဃရဒွါရေ ဌတွာ အာဂမနံ နိဝေဒယိံသု။

ဗြာဟ္မဏော ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ကုတော အာဂတတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ မဂဓရဋ္ဌေ မဟာတိတ္ထဂါမေ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ ဃရတောတိ။ ကိံ ကာရဏာ အာဂတာတိ။ ဣမိနာ နာမ ကာရဏေနာတိ။ "ကလျာဏံ တာတာ, သမဇာတိဂေါတ္တဝိဘဝေါ အမှာကံ ဗြာဟ္မဏော၊ ဒဿာမိ ဒါရိက"န္တိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဏှိ။ တေ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ သာသနံ ပဟိဏိံသု "လဒ္ဓါ ဒါရိကာ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောထာ"တိ။ တံ သာသနံ သုတွာ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ အာရောစယိံသု "လဒ္ဓါ ကိရ ဒါရိကာ"တိ။ မာဏဝေါ "အဟံ န လဘိဿာမီတိ စိန္တေသိံ၊ ဣမေ လဒ္ဓါတိ စ ဝဒန္တိ၊ အနတ္ထိကော ဟုတွာ ပဏ္ဏံ ပေသိဿာမီ"တိ ရဟောဂတော ပဏ္ဏံ လိခိ "ဘဒ္ဒါ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တဘောဂါနုရူပံ ဃရာဝါသံ လဘတု၊ အဟံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ မာ ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရိနီ အဟောသီ"တိ။ ဘဒ္ဒါပိ "အသုကဿ ကိရ မံ ဒါတုကာမာ"တိ သုတွာ ရဟောဂတာ ပဏ္ဏံ လိခိ "အယျပုတ္တော အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တဘောဂါနုရူပံ ဃရာဝါသံ လဘတု၊ အဟံ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ မာ ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသီ"တိ။ ဒွေပိ ပဏ္ဏာနိ အန္တရာမဂ္ဂေ သမာဂစ္ဆိံသု။ "ဣဒံ ကဿ ပဏ္ဏ"န္တိ။ ပိပ္ပလိမာဏဝေန ဘဒ္ဒါယ ပဟိတန္တိ။ ဣဒံ ကဿ ပဏ္ဏန္တိ။ ဘဒ္ဒါယ ပိပ္ပလိမာဏဝဿ ပဟိတန္တိ စ ဝုတ္တေ ဒွေပိ ဝါစေတွာ "ပဿထ ဒါရကာနံ ကမ္မ"န္တိ ဖာလေတွာ အရညေ

၁-နဒီတိတ္ထေ (က) ၂-ဘဒ္ဒံ ပဿေ (သျာ) ၃-နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာယပိ (သီ)

chaḍḍetvā samānapaṇṇaṁ likhitvā ito ca etto ca pesesuṁ. Iti tesaṁ anicchamānānaṁyeva samāgamo ahosi.

Taṁdivasaṁyeva ca māṇavopi ekaṁ pupphadāmaṁ ganthāpesi, Bhaddhāpi ekaṁ ganthāpesi. Tāni āsanamajjhe ṭhapetvā bhuttasāyamāsā ubhopi “sayanaṁ āruhissāmā”ti samāgantvā māṇavo dakkhiṇapassena sayanaṁ āruhi. Bhaddā vāmapassena āruhitvā āha “yassa passe pupphāni milāyanti, tassa rāgacittaṁ uppannanti vijānissāma, imaṁ pupphadāmaṁ na allīyitabban”ti. Te pana aññamaññassa sarīrasamphassabhayena tiyāmarattiṁ niddaṁ anokkamantāva vītināmenti, divā pana hasitamattampi na hoti. Te lokāmisena asaṁsaṭṭhā yāva mātāpitaro dharanti, tāva kuṭumbaṁ avicāretvā tesu kālaṅkatesu vicārayiṁsu. Mahatī māṇavassa sampatti, ekadivasaṁ sarīraṁ ubbaṭṭetvā chaḍḍetabbaṁ suvaṇṇacuṇṇameva magadhanāḷiyā dvādasanāḷimattaṁ laddhuṁ vaṭṭati. Yantabaddhāni saṭṭhi mahātaḷākāni, kammanto dvādasayojaniko, anurādhapurappamāṇā cuddasa dāsagāmā, cuddasa hatthānīkā, cuddasa assānīkā, cuddasa rathānīkā.

So ekadivasaṁ alaṅkataṁ assaṁ āruyha mahājanaparivuto kammantaṁ gantvā khettakoṭiyaṁ ṭhito naṅgalehi bhinnaṭṭhānato kākādayo sakuṇe gaṇḍuppādakādipāṇe uddharitvā khādante disvā “tātā ime kiṁ khādantī”ti pucchi. Gaṇḍuppādake ayyāti. Etehi kataṁ pāpaṁ kassa hotīti. Tumhākaṁ ayyāti. So cintesi “sace etehi kataṁ pāpaṁ mayhaṁ hoti, kiṁ me karissati satta-asītikoṭidhanaṁ, kiṁ dvādasayojano kammanto, kiṁ yantabaddhāni saṭṭhi mahātaḷākāni, kiṁ cuddasa gāmā, sabbametaṁ Bhaddhāya kāpilāniyā niyyātetvā nikkhamitvā pabbajissāmī”ti.

Bhaddāpi Kāpilānī tasmiṁ khaṇe abbhantaravatthumhi tayo tilakumbhe patthārāpetvā dhātīhi parivutā nisinnā kāke tilapāṇake khādamāne disvā “ammā kiṁ ime khādantī”ti pucchi. Pāṇake ayyeti. Akusalaṁ kassa hotīti. Tumhākaṁ ayyeti. Sā cintesi “mayhaṁ catuhatthavatthaṁ nāḷikodanamattañca laddhuṁ vaṭṭati, yadi ca panetaṁ ettakena janena kataṁ akusalaṁ mayhaṁ hoti, bhavasahassenapi vaṭṭato sīsaṁ ukkhipituṁ na

ဆဍ္ဍေတွာ သမာနပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဣတော စ ဧတ္တော စ ပေသေသုံ။ ဣတိ တေသံ အနိစ္ဆမာနာနံယေဝ သမာဂမော အဟောသိ။

တံဒိဝသံယေဝ စ မာဏဝေါပိ ဧကံ ပုပ္ဖဒါမံ ဂန္ထာပေသိ၊ ဘဒ္ဒါပိ ဧကံ ဂန္ထာပေသိ။ တာနိ အာသနမဇ္ဈေ ဌပေတွာ ဘုတ္တသာယမာသာ ဥဘောပိ “သယနံ အာရုဟိဿာမာ”တိ သမာဂန္တွာ မာဏဝေါ ဒက္ခိဏပဿေန သယနံ အာရုဟိ။ ဘဒ္ဒါ ဝါမပဿေန အာရုဟိတွာ အာဟ “ယဿ ပဿေ ပုပ္ဖာနိ မိလာယန္တိ၊ တဿ ရာဂစိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝိဇာနိဿာမ၊ ဣမံ ပုပ္ဖဒါမံ န အလ္လီယိတဗ္ဗ”န္တိ။ တေ ပန အညမညဿ သရီရသမ္ဖဿဘယေန တိယာမရတ္တိံ နိဒ္ဒံ အနောက္ကမန္တာဝ ဝီတိနာမေန္တိ၊ ဒိဝါ ပန ဟသိတမတ္တမ္ပိ န ဟောတိ။ တေ လောကာမိသေန အသံသဋ္ဌာ ယာဝ မာတာပိတရော ဓရန္တိ၊ တာဝ ကုဋုမ္ဗံ အဝိစာရေတွာ တေသု ကာလင်္ကတေသု ဝိစာရယိံသု။ မဟတီ မာဏဝဿ သမ္ပတ္တိ၊ ဧကဒိဝသံ သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏစုဏ္ဏမေဝ မဂဓနာဠိယာ ဒွါဒသနာဠိမတ္တံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ယန္တဗဒ္ဓါနိ သဋ္ဌိ မဟာတဠာကာနိ၊ ကမ္မန္တော ဒွါဒသယောဇနိကော၊ အနုရာဓပုရပ္ပမာဏာ စုဒ္ဒသ ဒါသဂါမာ, စုဒ္ဒသ ဟတ္ထာနီကာ, စုဒ္ဒသ အဿာနီကာ, စုဒ္ဒသ ရထာနီကာ။

သော ဧကဒိဝသံ အလင်္ကတံ အဿံ အာရုယှ မဟာဇနပရိဝုတော ကမ္မန္တံ ဂန္တွာ ခေတ္တကောဋိယံ ဌိတော နင်္ဂလေဟိ ဘိန္နဋ္ဌာနတော ကာကာဒယော သကုဏေ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကာဒိပါဏေ ဥဒ္ဓရိတွာ ခါဒန္တေ ဒိသွာ “တာတာ ဣမေ ကိံ ခါဒန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကေ အယျာတိ။ ဧတေဟိ ကတံ ပါပံ ကဿ ဟောတီတိ။ တုမှာကံ အယျာတိ။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဧတေဟိ ကတံ ပါပံ မယှံ ဟောတိ၊ ကိံ မေ ကရိဿတိ သတ္တအသီတိကောဋိဓနံ၊ ကိံ ဒွါဒသယောဇနော ကမ္မန္တော၊ ကိံ ယန္တဗဒ္ဓါနိ သဋ္ဌိ မဟာတဠာကာနိ၊ ကိံ စုဒ္ဒသ ဂါမာ၊ သဗ္ဗမေတံ ဘဒ္ဒါယ ကာပိလာနိယာ နိယျာတေတွာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။

ဘဒ္ဒါပိ ကာပိလာနီ တသ္မိံ ခဏေ အဗ္ဘန္တရဝတ္ထုမှိ တယော တိလကုမ္ဘေ ပတ္ထရာပေတွာ ဓာတီဟိ ပရိဝုတာ နိသိန္နာ ကာကေ တိလပါဏကေ ခါဒမာနေ ဒိသွာ “အမ္မာ ကိံ ဣမေ ခါဒန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပါဏကေ အယျေတိ။ အကုသလံ ကဿ ဟောတီတိ။ တုမှာကံ အယျေတိ။ သာ စိန္တေသိ “မယှံ စတုဟတ္ထဝတ္ထံ နာဠိကောဒနမတ္တဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ယဒိ စ ပနေတံ ဧတ္တကေန ဇနေန ကတံ အကုသလံ မယှံ ဟောတိ၊ ဘဝသဟဿေနပိ ဝဋ္ဋတော သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န

sakkā, ayyaputte āgatamatteyeva sabbaṁ tassa niyyātetvā nikkhamma pabbajissāmī"ti.

Māṇavo āgantvā nhatvā pāsādaṁ āruyha mahārahe pallaṅke nisīdi, athassa cakkavattino anucchavikaṁ bhojanaṁ sajjayiṁsu. Dvepi bhuñjitvā parijane nikkhante rahogatā phāsukaṭṭhāne nisīdiṁsu. Tato māṇavo Bhaddaṁ āha "bhadde tvaṁ imaṁ gharaṁ āgacchantī kittakaṁ dhanaṁ āharī"ti. Pañcapaṇṇāsa sakaṭasahassāni ayyāti. "Etaṁ sabbaṁ, yā ca imasmiṁ ghare satta-asītikoṭiyo, yantabaddhā saṭṭhitaḷākādibhedā sampatti atthi, sabbaṁ tuyhaṁyeva niyyātemī"ti. Tumhe pana ayyāti. Ahaṁ pabbajissāmīti. Ayya ahampi tumhākaṁyeva āgamanaṁ olokayamānā nisinnā, ahampi pabbajisāmīti. Tesaṁ ādittapaṇṇakuṭi viya tayo bhavā upaṭṭhahiṁsu. Te "pabbajissāmā"ti vatvā antarāpaṇato kasāyarasapītāni vatthāni mattikāpatte ca āharāpetvā aññamaññaṁ kese ohāretvā "ye loke arahanto, te uddissa amhākaṁ pabbajjā"ti pabbajitvā thavikāsu patte osāpetvā[1] aṁse laggetvā pāsādato otariṁsu. Gehe dāsesu ca kammakāresu ca na koci sañjāni.

Atha ne brāhmaṇagāmato nikkhamma dāsagāmadvārena gacchante ākappakuttavasena dāsagāmavāsino sañjāniṁsu. Te rudantā pādesu nipatitvā "kiṁ amhe anāthe karotha ayyā"ti āhaṁsu. "Mayaṁ bhaṇe 'ādittapaṇṇesālā viya tayo bhavā'ti pabbajimhā, sace tumhesu ekekaṁ bhujissaṁ karoma, vassasatampi nappahoti, tumheva tumhākaṁ sīsaṁ dhovitvā bhujitvā hutvā jīvathā"ti vatvā tesaṁ rodantānaṁyeva pakkamiṁsu. Thero purato gacchanto nivattitvā olokento cintesi "ayaṁ Bhaddhā Kāpilānī sakalajambudīpagghanikā itthī mayhaṁ pacchato āgacchati. Ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ kocideva evaṁ cinteyya 'ime pabbajitvāpi vinā bhavituṁ na sakkonti, ananucchavikaṁ karontī'ti. Koci vā pana manaṁ padūsetvā apāyapūrako[2] bhaveyya. Imaṁ pahāya mayā gantuṁ vaṭṭatī"ti cittaṁ uppādesi.

1. Osāretvā (Sī) 2. Apāyūpago (Sī)

သက္ကာ၊ အယျပုတ္တေ အာဂတမတ္တေယေဝ သဗ္ဗံ တဿ နိယျာတေတွာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိဿာမီ''တိ။

မာဏဝေါ အာဂန္တွာ နှတွာ ပါသာဒံ အာရုယှ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ၊ အထဿ စက္ကဝတ္တိနော အနုစ္ဆဝိကံ ဘောဇနံ သဇ္ဇယိံသု။ ဒွေပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ပရိဇနေ နိက္ခန္တေ ရဟောဂတာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိံသု။ တတော မာဏဝေါ ဘဒ္ဒံ အာဟ "ဘဒ္ဒေ တွံ ဣမံ ဃရံ အာဂစ္ဆန္တီ ကိတ္တကံ ဓနံ အာဟရီ''တိ။ ပဉ္စပဏ္ဏာသ သကဋသဟဿာနိ အယျာတိ။ "ဧတံ သဗ္ဗံ, ယာ စ ဣမသ္မိံ ဃရေ သတ္တအသီတိကောဋိယော, ယန္တဗဒ္ဓါ သဋ္ဌိတဠာကာဒိဘေဒါ သမ္ပတ္တိ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ တုယှံယေဝ နိယျာတေမီ''တိ။ တုမှေ ပန အယျာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ အယျ အဟမ္ပိ တုမှာကံယေဝ အာဂမနံ ဩလောကယမာနာ နိသိန္နာ၊ အဟမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ တေသံ အာဒိတ္တပဏ္ဏကုဋိ ဝိယ တယော ဘဝါ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ တေ "ပဗ္ဗဇိဿာမာ"တိ ဝတွာ အန္တရာပဏတော ကသာယရသပီတာနိ ဝတ္ထာနိ မတ္တိကာပတ္တေ စ အာဟရာပေတွာ အညမညံ ကေသေ ဩဟာရေတွာ "ယေ လောကေ အရဟန္တော၊ တေ ဥဒ္ဒိဿ အမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ''တိ ပဗ္ဗဇိတွာ ထဝိကာသု ပတ္တေ ဩသာပေတွာ[၁] အံသေ လဂ္ဂေတွာ ပါသာဒတော ဩတရိံသု။ ဂေဟေ ဒါသေသု စ ကမ္မကာရေသု စ န ကောစိ သဉ္ဇာနိ။

အထ နေ ဗြာဟ္မဏဂါမတော နိက္ခမ္မ ဒါသဂါမဒွါရေန ဂစ္ဆန္တေ အာကပ္ပကုတ္တဝသေန ဒါသဂါမဝါသိနော သဉ္ဇာနိံသု။ တေ ရုဒန္တာ ပါဒေသု နိပတိတွာ "ကိံ အမှေ အနာထေ ကရောထ အယျာ"တိ အာဟံသု။ "မယံ ဘဏေ 'အာဒိတ္တပဏ္ဏသာလာ ဝိယ တယော ဘဝါ'တိ ပဗ္ဗဇိမှာ၊ သစေ တုမှေသု ဧကေကံ ဘုဇိဿံ ကရောမ၊ ဝဿသတမ္ပိ နပ္ပဟောတိ၊ တုမှေဝ တုမှာကံ သီသံ ဓောဝိတွာ ဘုဇိဿာ ဟုတွာ ဇီဝထာ"တိ ဝတွာ တေသံ ရောဒန္တာနံယေဝ ပက္ကမိံသု။ ထေရော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော စိန္တေသိ "အယံ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ သကလဇမ္ဗုဒီပဂ္ဃနိကာ ဣတ္ထီ မယှံ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆတိ။ ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ကောစိဒေဝ ဧဝံ စိန္တေယျ 'ဣမေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အနနုစ္ဆဝိကံ ကရောန္တီ'တိ။ ကောစိ ဝါ ပန မနံ ပဒူသေတွာ အပါယပူရကော[၂] ဘဝေယျ။ ဣမံ ပဟာယ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။

၁-ဩသာရေတွာ (သီ) ၂-အပါယူပဂေါ (သီ)

So purato gacchanto dvedhāpathaṁ disvā tassa matthake aṭṭhāsi. Bhaddāpi āgantvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ āha "bhadde tādisiṁ itthiṁ mama pacchato āgacchantiṁ disvā 'ime pabbajitvāpi vinābhavituṁ na sakkontī'ti cintetvā amhesu paduṭṭhacitto mahājano apāyapūrako bhaveyya, imasmiṁ dvedhāpathe tvaṁ ekaṁ gaṇha, ahaṁ ekena gamissāmī"ti. "Āma ayya pabbajitānaṁ mātugāmo nāma malaṁ, 'pabbajitvāpi vinā na bhavantī'ti amhākaṁ dosaṁ passanti[1], tumhe ekaṁ maggaṁ gaṇhatha, vinā bhavissāmā"ti tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā catūsu ṭhānesu pañcapatiṭṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṁ añjaliṁ paggayha "satasahassakappappamāṇe addhāne kato mittasanthavo ajja bhijjatī"ti vatvā "tumhe dakkhiṇajātikā nāma, tumhākaṁ dakkhiṇamaggo vaṭṭati, mayaṁ mātugāmā nāma vāmajātikā, amhākaṁ vāmamaggo vaṭṭatī"ti vanditvā maggaṁ paṭipannā. Tesaṁ dvedhābhūtakāle ayaṁ mahāpathavī "ahaṁ cakkavāḷagirisinerupabbate dhāretuṁ sakkontīpi tumhākaṁ guṇe dhāretuṁ na sakkomī"ti vadantī viya viravamānā akampi, ākāse asanisaddo viya pavatti, cakkavāḷapabbato unnadi.

Sammāsambuddho Veḷuvanamahāvihāre Gandhakuṭiyaṁ nisinno pathavīkampanasaddaṁ sutvā "kassa nu kho pathavī kampatī"ti āvajjento "pippalimāṇavo ca Bhaddhā ca Kāpilānī maṁ uddissa appameyyaṁ sampattiṁ pahāya pabbajitā, tesaṁ viyogaṭṭhāne ubhinnampi guṇabalena ayaṁ pathavīkampo jāto, mayāpi etesaṁ saṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti gandhakuṭito nikkhamma sayameva pattacīvaraṁ ādāya asītimahātheresu kañci anāmantetvā tigāvutaṁ maggaṁ paccuggamanaṁ katvā Rājagahassa ca Nāḷandāya ca antare Bahuputtakanigrodharukkhamūle pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Nisīdanto pana aññataro paṁsukūliko viya anisīditvā Buddhavesaṁ gahetvā asītihatthā ghanabuddharasmiyo vissajjento nisīdi. Iti tasmiṁ khaṇe paṇṇachattasakaṭacakkakūṭāgārādippamāṇā Buddharasmiyo ito cito ca vipphandantiyo[2] vidhāvantiyo candimasahassasūriyasahassa-uggamanakālo viya kurumānā taṁ vanantaraṁ ekobhāsaṁ akaṁsu. Dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇānaṁ siriyā samujjalitatārāgaṇaṁ viya gaganaṁ, supupphitakamalakuvalayaṁ viya salilaṁ, vanantaraṁ virocittha. Nigrodharukkhassa nāma khandho

1. Dassanti (Syā) 2. Vippharantiyo (Syā)

သော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ဒွေဓာပထံ ဒိသွာ တဿ မတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ ဘဒ္ဒါပိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ အာဟ "ဘဒ္ဒေ တာဒိသိံ ဣတ္ထိံ မမ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ 'ဣမေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တီ'တိ စိန္တေတွာ အမှေသု ပဒုဋ္ဌစိတ္တော မဟာဇနော အပါယပူရကော ဘဝေယျ၊ ဣမသ္မိံ ဒွေဓာပထေ တွံ ဧကံ ဂဏှ၊ အဟံ ဧကေန ဂမိဿာမီ"တိ။ "အာမ အယျ ပဗ္ဗဇိတာနံ မာတုဂါမော နာမ မလံ၊ 'ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ န ဘဝန္တီ'တိ အမှာကံ ဒေါသံ ပဿန္တိ[1]၊ တုမှေ ဧကံ မဂ္ဂံ ဂဏှထ၊ ဝိနာ ဘဝိဿာမာ"တိ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတူသု ဌာနေသု ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ "သတသဟဿကပ္ပပ္ပမာဏေ အဒ္ဓါနေ ကတော မိတ္တသန္ထဝေါ အဇ္ဇ ဘိဇ္ဇတီ"တိ ဝတွာ "တုမှေ ဒက္ခိဏဇာတိကာ နာမ၊ တုမှာကံ ဒက္ခိဏမဂ္ဂေါ ဝဋ္ဋတိ၊ မယံ မာတုဂါမာ နာမ ဝါမဇာတိကာ၊ အမှာကံ ဝါမမဂ္ဂေါ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝန္ဒိတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ။ တေသံ ဒွေဓာဘူတကာလေ အယံ မဟာပထဝီ "အဟံ စက္ကဝါဠဂိရိသိနေရုပဗ္ဗတေ ဓာရေတုံ သက္ကောန္တီပိ တုမှာကံ ဂုဏေ ဓာရေတုံ န သက္ကောမီ"တိ ဝဒန္တီ ဝိယ ဝိရဝမာနာ အကမ္ပိ၊ အာကာသေ အသနိသဒ္ဒေါ ဝိယ ပဝတ္တိ၊ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတော ဥန္နဒိ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝေဠုဝနမဟာဝိဟာရေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နော ပထဝီကမ္ပနသဒ္ဒံ သုတွာ "ကဿ နု ခေါ ပထဝီ ကမ္ပတီ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော "ပိပ္ပလိမာဏဝေါ စ ဘဒ္ဒါ စ ကာပိလာနီ မံ ဥဒ္ဒိဿ အပ္ပမေယျံ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေသံ ဝိယောဂဋ္ဌာနေ ဥဘိန္နမ္ပိ ဂုဏဗလေန အယံ ပထဝီကမ္ပော ဇာတော၊ မယာပိ ဧတေသံ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ အသီတိမဟာထေရေသု ကဉ္စိ အနာမန္တေတွာ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ရာဇဂဟဿ စ နာဠန္ဒာယ စ အန္တရေ ဗဟုပုတ္တကနိဂြောဓရုက္ခမူလေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ နိသီဒန္တော ပန အညတရော ပံသုကူလိကော ဝိယ အနိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓဝေသံ ဂဟေတွာ အသီတိဟတ္ထာ ဃနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ ဣတိ တသ္မိံ ခဏေ ပဏ္ဏဆတ္တသကဋစက္ကကူဋာဂါရာဒိပ္ပမာဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဣတော စိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒန္တိယော[2] ဝိဓာဝန္တိယော စန္ဒိမသဟဿသူရိယသဟဿဥဂ္ဂမနကာလော ဝိယ ကုရုမာနာ တံ ဝနန္တရံ ဧကောဘာသံ အကံသု။ ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏာနံ သိရိယာ သမုဇ္ဇလိတတာရာဂဏံ ဝိယ ဂဂနံ, သုပုပ္ဖိတကမလကုဝလယံ ဝိယ သလိလံ, ဝနန္တရံ ဝိရောစိတ္ထ။ နိဂြောဓရုက္ခဿ နာမ ခန္ဓော

၁-ဒဿန္တိ (သျာ) ၂-ဝိပ္ဖရန္တိယော (သျာ)

seto hoti, pattāni nīlāni pakkāni rattāni. Tasmiṁ pana divase satasākho nigrodharukkho suvaṇṇavaṇṇo ahosi.

Iti yā sā **addhānamaggappaṭipanno**ti padassa atthaṁ vatvā "idāni yathā esa pabbajito, yathā ca addhānamaggaṁ paṭipanno, imassa atthassa āvibhāvatthaṁ abhinīhārato paṭṭhāya ayaṁ anupubbikathā kathetabbā"ti vuttā, sā evaṁ veditabbā.

Antarā ca Rājagahaṁ antarā ca Nāḷandanti Rājagahassa ca Nāḷandāya ca antare. **Satthārañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyya**nti sace ahaṁ Satthāraṁ passeyyaṁ, imaṁyeva Bhagavantaṁ passeyyaṁ. Na hi me ito aññena Satthārā bhavituṁ sakkāti. **Sugatañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyya**nti sace ahaṁ sammāpaṭipattiyā suṭṭhu gatattā sugataṁ nāma passeyyaṁ, imaṁyeva Bhagavantaṁ passeyyaṁ. Na hi me ito aññena sugatena bhavituṁ sakkāti. **Sammāsambuddhañca vatāhaṁ passeyyaṁ Bhagavantameva passeyya**nti sace ahaṁ sammā sāmañca saccāni buddhattā Sammāsambuddhaṁ nāma passeyyaṁ, imaṁyeva Bhagavantaṁ passeyyaṁ. Na hi me ito aññena Sammāsambuddhena bhavituṁ sakkāti ayamettha adhippāyo. Evaṁ dassaneneva "Bhagavati[1] 'ayaṁ Satthā, ayaṁ Sugato, ayaṁ Sammāsambuddho'ti nikkaṅkho ahaṁ āvuso ahosin"ti dīpeti. **Satthā me bhante**ti idaṁ kiñcāpi dve vāre āgataṁ, tikkhattuṁ pana vuttanti veditabbaṁ. Iminā hi so "evaṁ tikkhattuṁ sāvakattaṁ sāvesiṁ āvuso"ti dīpeti.

Ajānaññevāti ajānamānova. Dutiyapadepi eseva nayo. **Muddhāpi tassa vipateyyā**ti yassa aññassa "ajānaṁyeva jānāmī"ti paṭiññassa bāhirakassa Satthuno evaṁ sabbacetasā samannāgato pasannacitto sāvako evarūpaṁ paramanipaccakāraṁ kareyya, tassa vaṇṭachinnatālapakkaṁ viya gīvato muddhāpi vipateyya, sattadhā pana phaleyyāti attho. Kiṁ vā etena, sace Mahākassapatthero iminā cittappasādena imaṁ paramanipaccakāraṁ mahāsamuddassa kareyya, tattakapāle pakkhitta-udakabindu viya vilayaṁ gaccheyya. Sace cakkavāḷassa kareyya, thusamuṭṭhi viya vikireyya. Sace Sinerupabbatassa kareyya, kākatuṇḍena pahaṭapiṭṭhamuṭṭhi viya

1. Bhagavanti (Sī, Ka)

သေတော ဟောတိ၊ ပတ္တာနိ နီလာနိ ပက္ကာနိ ရတ္တာနိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ သတသာခေါ နိဂြောဓရုက္ခော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ။

ဣတိ ယာ သာ **အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော**တိ ပဒဿ အတ္ထံ ဝတွာ "ဣဒါနိ ယထာ ဧသ ပဗ္ဗဇိတော၊ ယထာ စ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ ဣမဿ အတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ အယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ ကထေတဗ္ဗာ"တိ ဝုတ္တာ၊ သာ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အန္တရာ စ ရာဇဂဟံ အန္တရာ စ နာဠန္ဒန္တိ ရာဇဂဟဿ စ နာဠန္ဒာယ စ အန္တရေ။ **သတ္ထာရဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျ**န္တိ သစေ အဟံ သတ္ထာရံ ပဿေယျံ၊ ဣမံယေဝ ဘဂဝန္တံ ပဿေယျံ။ န ဟိ မေ ဣတော အညေန သတ္ထာရာ ဘဝိတုံ သက္ကာတိ။ **သုဂတဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျ**န္တိ သစေ အဟံ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ သုဂတံ နာမ ပဿေယျံ၊ ဣမံယေဝ ဘဂဝန္တံ ပဿေယျံ။ န ဟိ မေ ဣတော အညေန သုဂတေန ဘဝိတုံ သက္ကာတိ။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျ**န္တိ သစေ အဟံ သမ္မာ သာမဉ္စ သစ္စာနိ ဗုဒ္ဓတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ နာမ ပဿေယျံ၊ ဣမံယေဝ ဘဂဝန္တံ ပဿေယျံ။ န ဟိ မေ ဣတော အညေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဘဝိတုံ သက္ကာတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ ဧဝံ ဒဿနေနေဝ "ဘဂဝတိ[1] 'အယံ သတ္ထာ, အယံ သုဂတော, အယံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ'တိ နိက္ကင်္ခေါ အဟံ အာဝုသော အဟောသိ"န္တိ ဒီပေတိ။ **သတ္ထာ မေ ဘန္တေ**တိ ဣဒံ ကိဉ္စာပိ ဒွေ ဝါရေ အာဂတံ၊ တိက္ခတ္တုံ ပန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣမိနာ ဟိ သော "ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ သာဝကတ္တံ သာဝေသိံ အာဝုသော"တိ ဒီပေတိ။

အဇာနညေဝါတိ အဇာနမာနောဝ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ **မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိပတေယျာ**တိ ယဿ အညဿ "အဇာနံယေဝ ဇာနာမီ"တိ ပဋိညဿ ဗာဟိရကဿ သတ္ထုနော ဧဝံ သဗ္ဗစေတသာ သမန္နာဂတော ပသန္နစိတ္တော သာဝကော ဧဝရူပံ ပရမနိပစ္စကာရံ ကရေယျ၊ တဿ ဝဏ္ဋစ္ဆိန္နတာလပက္ကံ ဝိယ ဂီဝတော မုဒ္ဓါပိ ဝိပတေယျ၊ သတ္တဓာ ပန ဖလေယျာတိ အတ္ထော။ ကိံ ဝါ ဧတေန၊ သစေ မဟာကဿပတ္ထေရော ဣမိနာ စိတ္တပ္ပသာဒေန ဣမံ ပရမနိပစ္စကာရံ မဟာသမုဒ္ဒဿ ကရေယျ၊ တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိလယံ ဂစ္ဆေယျ။ သစေ စက္ကဝါဠဿ ကရေယျ၊ ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိကိရေယျ။ သစေ သိနေရုပဗ္ဗတဿ ကရေယျ၊ ကာကတုဏ္ဍေန ပဟတပိဋ္ဌမုဋ္ဌိ ဝိယ

၁-ဘဂဝန္တိ (သီ၊ က)

viddhaṁseyya. Sace mahāpathaviyā kareyya, vātāhatabhasmapuñjo viya vikireyya. Evarūpopi pana therassa nipaccakāro Satthu suvaṇṇavaṇṇe pādapiṭṭhe lomamattampi vikopetuṁ nāsakkhi. Tiṭṭhatu ca Mahākassapo, Mahākassapasadisānaṁ bhikkhūnaṁ sahassampi satasahassampi nipaccakāradassanena neva Dasabalassa pādapiṭṭhe lomamattampi vikopetuṁ paṁsukūlacīvare vā aṁsumattampi cāletuṁ sakkoti. Evaṁ mahānubhāvo hi Satthā.

Tasmātiha te Kassapāti yasmā ahaṁ jānanto eva "jānāmī"ti, passanto eva ca "passāmī"ti vadāmi, tasmā Kassapa tayā evaṁ sikkhitabbaṁ. **Tibban**ti bahalaṁ mahantaṁ. **Hirottappan**ti hirī ca ottappañca. **Paccupaṭṭhitaṁ bhavissatī**ti paṭhamatarameva upaṭṭhitaṁ bhavissati. Yo hi therādīsu hirottappaṁ upaṭṭhapetvā upasaṅkamati, therādayopi taṁ sahirikā sa-ottappā ca hutvā upasaṅkamantīti ayamettha ānisaṁso. **Kusalūpasaṁhitan**ti kusalasannissitaṁ. **Aṭṭhiṁ katvā**ti attānaṁ tena dhammena aṭṭhikaṁ katvā, taṁ vā dhammaṁ "esa mayhaṁ attho"ti aṭṭhiṁ katvā. **Manasi katvā**ti citte ṭhapetvā. **Sabbacetasā samannāharitvā**ti cittassa thokampi bahi gantuṁ adento sabbena samannāhāracittena samannāharitvā. **Ohitasoto**ti ṭhapitasoto, ñāṇasotañca pasādasotañca odahitvā mayā desitaṁ dhammaṁ sakkaccameva suṇissāmīti evaṁ hi te sikkhitabbaṁ. **Sātasahagatā ca me kāyagatāsatī**ti asubhesu ceva ānāpāne ca paṭhamajjhānavasena sukhasampayuttā kāyagatāsati. Yo ca panāyaṁ tividho ovādo, therassa ayameva pabbajjā ca upasampadā ca ahosi.

Saraṇoti sakileso sa-iṇo hutvā. **Raṭṭhapiṇḍaṁ bhuñjin**ti saddhādeyyaṁ bhuñjiṁ. Cattāro hi paribhogā theyyaparibhāgo iṇaparibhogo dāyajjaparibhogo sāmiparibhogoti. Tattha dussīlassa saṁghamajjhe nisīditvā bhuñjantassāpi paribhogo **theyyaparibhogo** nāma. Kasmā? Catūsu paccayesu anissaratāya. Sīlavato apaccavekkhitaparibhogo **iṇaparibhogo** nāma. Sattannaṁ sekhānaṁ paribhogo **dāyajjaparibhogo** nāma. Khīṇāsavassa paribhogo **sāmiparibhogo** nāma. Iti khīṇāsavova sāmī hutvā anaṇo paribhuñjati. Thero

ဝိဒ္ဓံသေယျ။ သစေ မဟာပထဝိယာ ကရေယျ၊ ဝါတာဟတဘသ္မပုဉ္ဇော ဝိယ ဝိကိရေယျ။ ဧဝရူပေါပိ ပန ထေရဿ နိပစ္စကာရော သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ ပါဒပိဋ္ဌေ လောမမတ္တမ္ပိ ဝိကောပေတုံ နာသက္ခိ။ တိဋ္ဌတု စ မဟာကဿပေါ၊ မဟာကဿပသဒိသာနံ ဘိက္ခူနံ သဟဿမ္ပိ သတသဟဿမ္ပိ နိပစ္စကာရဒဿနေန နေဝ ဒသဗလဿ ပါဒပိဋ္ဌေ လောမမတ္တမ္ပိ ဝိကောပေတုံ ပံသုကူလစီဝရေ ဝါ အံသုမတ္တမ္ပိ စာလေတုံ သက္ကောတိ။ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ ဟိ သတ္ထာ။

တသ္မာတိဟ တေ ကဿပါတိ ယသ္မာ အဟံ ဇာနန္တော ဧဝ ''ဇာနာမီ''တိ, ပဿန္တော ဧဝ စ "ပဿာမီ"တိ ဝဒါမိ၊ တသ္မာ ကဿပ တယာ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ **တိဗ္ဗ**န္တိ ဗဟလံ မဟန္တံ။ **ဟိရောတ္တပ္ပ**န္တိ ဟိရီ စ ဩတ္တပ္ပဉ္စ။ **ပစ္စုပဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတီ**တိ ပဌမတရမေဝ ဥပဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတိ။ ယော ဟိ ထေရာဒီသု ဟိရောတ္တပ္ပံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဥပသင်္ကမတိ၊ ထေရာဒယောပိ တံ သဟိရိကာ သဩတ္တပ္ပါ စ ဟုတွာ ဥပသင်္ကမန္တီတိ အယမေတ္ထ အာနိသံသော။ **ကုသလူပသံဟိတ**န္တိ ကုသလသန္နိဿိတံ။ **အဋ္ဌိံ ကတွာ**တိ အတ္တာနံ တေန ဓမ္မေန အဋ္ဌိကံ ကတွာ၊ တံ ဝါ ဓမ္မံ "ဧသ မယှံ အတ္ထော"တိ အဋ္ဌိံ ကတွာ။ **မနသိ ကတွာ**တိ စိတ္တေ ဌပေတွာ။ **သဗ္ဗစေတသာ သမန္နာဟရိတွာ**တိ စိတ္တဿ ထောကမ္ပိ ဗဟိ ဂန္တုံ အဒေန္တော သဗ္ဗေန သမန္နာဟာရစိတ္တေန သမန္နာဟရိတွာ။ **ဩဟိတသောတော**တိ ဌပိတသောတော၊ ဉာဏသောတဉ္စ ပသာဒသောတဉ္စ ဩဒဟိတွာ မယာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ သက္ကစ္စမေဝ သုဏိဿာမီတိ ဧဝံ ဟိ တေ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ **သာတသဟဂတာ စ မေ ကာယဂတာသတီ**တိ အသုဘေသု စေဝ အာနာပါနေ စ ပဌမဇ္ဈာနဝသေန သုခသမ္ပယုတ္တာ ကာယဂတာသတိ။ ယော စ ပနာယံ တိဝိဓော ဩဝါဒေါ၊ ထေရဿ အယမေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ဥပသမ္ပဒါ စ အဟောသိ။

သရဏောတိ သကိလေသော သဣဏော ဟုတွာ။ **ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဘုဉ္ဇိ**န္တိ သဒ္ဓါဒေယျံ ဘုဉ္ဇိံ။ စတ္တာရော ဟိ ပရိဘောဂါ ထေယျပရိဘောဂေါ ဣဏပရိဘောဂေါ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ သာမိပရိဘောဂေါတိ။ တတ္ထ ဒုဿီလဿ သံဃမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇန္တဿာပိ ပရိဘောဂေါ **ထေယျပရိဘောဂေါ** နာမ။ ကသ္မာ? စတူသု ပစ္စယေသု အနိဿရတာယ။ သီလဝတော အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ **ဣဏပရိဘောဂေါ** နာမ။ သတ္တန္နံ သေခါနံ ပရိဘောဂေါ **ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ** နာမ။ ခီဏာသဝဿ ပရိဘောဂေါ **သာမိပရိဘောဂေါ** နာမ။ ဣတိ ခီဏာသဝေါဝ သာမီ ဟုတွာ အနဏော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ထေရော

attanā puthujjanena hutvā paribhuttaparibhogaṁ iṇaparibhogaṁyeva karonto evamāha. **Aṭṭhamiyā aññā udapādī**ti aṭṭhame divase arahattaphalaṁ uppajji.

Atha kho āvuso Bhagavā maggā okkammāti maggato okkamanaṁ paṭhamataraṁ taṁdivaseyeva ahosi, arahattādhigamo pacchā. Desanāvārassa pana evaṁ āgatattā arahattādhigamo paṭhamaṁ dīpito. Kasmā pana Bhagavā maggā okkantoti? Evaṁ kirassa ahosi "imaṁ bhikkhuṁ jāti-āraññikaṁ jātipaṁsukūlikaṁ jāti-ekāsanikaṁ karissāmī"ti. Tasmā okkami.

Mudukā kho tyāyanti mudukā kho te ayaṁ. Imañca pana vācaṁ Bhagavā taṁ cīvaraṁ padumapupphavaṇṇena pāṇinā antantena parāmasanto āha. Kasmā evamāhāti? Therena saha cīvaraṁ parivattetukāmatāya. Kasmā parivattetukāmo jātoti? Theraṁ attano ṭhāne ṭhapetukāmatāya. Thero pana yasmā cīvarassa vā pattassa vā vaṇṇe kathite "imaṁ tumhākaṁ gaṇhathā"tivacanaṁ cārittameva, tasmā "paṭiggaṇhātu me bhante Bhagavā"ti āha. **Dhāressasi pana me tvaṁ Kassapa sāṇāni paṁsukūlāni nibbasanānī**ti Kassapa tvaṁ imāni paribhogajiṇṇāni paṁsukūlāni pārupituṁ sakkhissasīti vadati. Tañca kho na kāyabalaṁ sandhāya, paṭipattipūraṇaṁ pana sandhāya evamāha. Ayaṁ hettha adhippāyo—ahaṁ imaṁ cīvaraṁ puṇṇaṁ nāma dāsiṁ pārupitvā āmakasusāne chaḍḍitaṁ taṁ susānaṁ pavisitvā tumbamattehi pāṇakehi samparikiṇṇaṁ te pāṇake vidhunitvā mahā-ariyavaṁse ṭhatvā aggahesiṁ, tassa me imaṁ cīvaraṁ gahitadivase dasasahassacakkavāḷe mahāpathavī mahāviravaṁ viravamānā kampittha, ākāso taṭataṭāyi[1], cakkavāḷadevatā sādhukāramadaṁsu "imaṁ cīvaraṁ gaṇhantena bhikkhunā jātipaṁsukūlikena jāti-āraññikena jāti-ekāsanikena jātisapadānacārikena bhavituṁ vaṭṭati, tvaṁ imassa cīvarassa anucchavikaṁ kātuṁ sakkhissasī"ti. Theropi attanā pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhāreti, so taṁ atakkayitvā "ahametaṁ paṭipattiṁ pūressāmī"ti ussāhena sugatacīvarassa anucchavikaṁ kātukāmo "dhāressāmahaṁ bhante"ti āha. **Paṭipajjin**ti paṭipannosmi. Evaṁ pana cīvaraparivattanaṁ katvā ca therena pārutacīvaraṁ

1. Ākāse vāto vāyi (Sī)

အတ္တနာ ပုထုဇ္ဇနေန ဟုတွာ ပရိဘုတ္တပရိဘောဂံ ဣဏပရိဘောဂံယေဝ ကရောန္တော ဧဝမာဟ။ **အဋ္ဌမိယာ အညာ ဥဒပါဒီ**တိ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ အရဟတ္တဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။

အထ ခေါ အာဝုသော ဘဂဝါ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မာတိ မဂ္ဂတော ဩက္ကမနံ ပဌမတရံ တံဒိဝသေယေဝ အဟောသိ၊ အရဟတ္တာဓိဂမော ပစ္ဆာ။ ဒေသနာဝါရဿ ပန ဧဝံ အာဂတတ္တာ အရဟတ္တာဓိဂမော ပဌမံ ဒီပိတော။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ မဂ္ဂါ ဩက္ကန္တောတိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဣမံ ဘိက္ခုံ ဇာတိအာရညိကံ ဇာတိပံသုကူလိကံ ဇာတိဧကာသနိကံ ကရိဿာမီ"တိ။ တသ္မာ ဩက္ကမိ။

မုဒုကာ ခေါ တျာယန္တိ မုဒုကာ ခေါ တေ အယံ။ ဣမဉ္စ ပန ဝါစံ ဘဂဝါ တံ စီဝရံ ပဒုမပုပ္ဖဝဏ္ဏေန ပါဏိနာ အန္တန္တေန ပရာမသန္တော အာဟ။ ကသ္မာ ဧဝမာဟာတိ? ထေရေန သဟ စီဝရံ ပရိဝတ္တေတုကာမတာယ။ ကသ္မာ ပရိဝတ္တေတုကာမော ဇာတောတိ? ထေရံ အတ္တနော ဌာနေ ဌပေတုကာမတာယ။ ထေရော ပန ယသ္မာ စီဝရဿ ဝါ ပတ္တဿ ဝါ ဝဏ္ဏေ ကထိတေ "ဣမံ တုမှာကံ ဂဏှထာ"တိဝစနံ စာရိတ္တမေဝ၊ တသ္မာ "ပဋိဂ္ဂဏှာတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ"တိ အာဟ။ **ဓာရေဿသိ ပန မေ တွံ ကဿပ သာဏာနိ ပံသုကူလာနိ နိဗ္ဗသနာနီ**တိ ကဿပ တွံ ဣမာနိ ပရိဘောဂဇိဏ္ဏာနိ ပံသုကူလာနိ ပါရုပိတုံ သက္ခိဿသီတိ ဝဒတိ။ တဉ္စ ခေါ န ကာယဗလံ သန္ဓာယ၊ ပဋိပတ္တိပူရဏံ ပန သန္ဓာယ ဧဝမာဟ။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အဟံ ဣမံ စီဝရံ ပုဏ္ဏံ နာမ ဒါသိံ ပါရုပိတွာ အာမကသုသာနေ ဆဍ္ဍိတံ တံ သုသာနံ ပဝိသိတွာ တုမ္ဗမတ္တေဟိ ပါဏကေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏံ တေ ပါဏကေ ဝိဓုနိတွာ မဟာအရိယဝံသေ ဌတွာ အဂ္ဂဟေသိံ၊ တဿ မေ ဣမံ စီဝရံ ဂဟိတဒိဝသေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ မဟာပထဝီ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝမာနာ ကမ္ပိတ္ထ၊ အာကာသော တဋတဋာယိ[၁]၊ စက္ကဝါဠဒေဝတာ သာဓုကာရမဒံသု "ဣမံ စီဝရံ ဂဏှန္တေန ဘိက္ခုနာ ဇာတိပံသုကူလိကေန ဇာတိအာရညိကေန ဇာတိဧကာသနိကေန ဇာတိသပဒါနစာရိကေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တွံ ဣမဿ စီဝရဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကာတုံ သက္ခိဿသီ"တိ။ ထေရောပိ အတ္တနာ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေတိ၊ သော တံ အတက္ကယိတွာ "အဟမေတံ ပဋိပတ္တိံ ပူရေဿာမီ"တိ ဥဿာဟေန သုဂတစီဝရဿ အနုစ္ဆဝိကံ ကာတုကာမော "ဓာရေဿာမဟံ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ **ပဋိပဇ္ဇိ**န္တိ ပဋိပန္နောသ္မိ။ ဧဝံ ပန စီဝရပရိဝတ္တနံ ကတွာ စ ထေရေန ပါရုတစီဝရံ

၁-အာကာသေ ဝါတော ဝါယိ (သီ)

Bhagavā pārupi, Satthu cīvaraṁ thero. Tasmiṁ samaye mahāpathavī udakapariyantaṁ katvā unnadantī kampittha.

Bhagavato puttoti-ādīsu thero Bhagavantaṁ nissāya ariyāya jātiyā jātoti Bhagavato putto. Urena vasitvā mukhato nikkhanta-ovādavasena pabbajjāya ceva upasampadāya ca patiṭṭhitattā **oraso mukhato jāto**. Ovādadhammato jātattā ovādadhammena ca nimmitattā **dhammajo dhammanimmito.** Ovādadhammadāyādaṁ navalokuttaradhammadāyādameva vā arahatīti **dhammadāyādo. Pāṭiggahitāni sāṇānipaṁsukūlānī**ti Satthārā pārutaṁ paṁsukūlacīvaraṁ pārupanatthāya paṭiggahitaṁ[1].

Sammā vadamāno vadeyyāti yaṁ puggalaṁ "Bhagavato putto"ti-ādīhi guṇehi sammā vadamāno vadeyya, mamaṁ taṁ sammā vadamāno vadayya, ahaṁ evarūpoti. Ettāvatā therena pabbajjā ca parisodhitā hoti. Ayaṁ hettha adhippāyo—āvuso yassa na upajjhāyo paññāyati, na ācariyo, kiṁ so anupajjhāyo anācariyo nhāpitamuṇḍako sayaṁgahitakāsāvo "titthiyapakkantako"ti saṅkhaṁ gato evaṁ tigāvutaṁ maggaṁ paccuggamanaṁ labhati, tīhi ovādehi pabbajjaṁ vā upasampadaṁ vā labhati, kāyena kāyaṁ cīvaraparivattanaṁ labhati, passa yāva dubbhāsitaṁ vacanaṁ Thullanandāya bhikkhuniyāti. Evaṁ pabbajjaṁ sodhetvā idāni chahi abhiññāhi sīhanādaṁ nadituṁ **ahaṁ kho āvuso**ti-ādimāha. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ. . Ekādasamaṁ.

12. Paraṁmaraṇasuttavaṇṇanā

155. Dvādasame **Tathāgato**ti satto. **Na hetaṁ āvuso atthasaṁhitan**ti āvuso etaṁ diṭṭhigataṁ atthasannissitaṁ na hoti. **Nādibrahmacariyakan**ti maggabrahmacariyassa pubbabhāgapaṭipadāpi na hoti. **Etaṁ hi āvuso atthasaṁhitan**ti āvuso etaṁ catusaccakammaṭṭhānaṁ atthasannissitaṁ. **Etaṁ ādibrahmacariyakan**ti etaṁ maggabrahmacariyassa ādi pubbabhāgapaṭipadā. . Dvādasamaṁ.

1. Paṭiggahetā (Sī), paṭiggahitāni (Syā)

ဘဂဝါ ပါရုပိ၊ သတ္ထု စီဝရံ ထေရော။ တသ္မိံ သမယေ မဟာပထဝီ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ ဥန္နဒန္တီ ကမ္ပိတ္ထ။

ဘဂဝတော ပုတ္တောတိအာဒီသု ထေရော ဘဂဝန္တံ နိဿာယ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတောတိ ဘဂဝတော ပုတ္တော။ ဥရေန ဝသိတွာ မုခတော နိက္ခန္တဩဝါဒဝသေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စေဝ ဥပသမ္ပဒါယ စ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ **ဩရသော မုခတော ဇာတော**။ ဩဝါဒဓမ္မတော ဇာတတ္တာ ဩဝါဒဓမ္မေန စ နိမ္မိတတ္တာ **ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော**။ ဩဝါဒဓမ္မဒါယာဒံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယာဒမေဝ ဝါ အရဟတီတိ **ဓမ္မဒါယာဒေါ**။ **ပဋိဂ္ဂဟိတာနိ သာဏာနိ ပံသုကူလာနီ**တိ သတ္ထာရာ ပါရုတံ ပံသုကူလစီဝရံ ပါရုပနတ္ထာယ ပဋိဂ္ဂဟိတံ[၁]။

သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျာတိ ယံ ပုဂ္ဂလံ "ဘဂဝတော ပုတ္တော"တိအာဒီဟိ ဂုဏေဟိ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ၊ မမံ တံ သမ္မာ ဝဒမာနော ဝဒေယျ၊ အဟံ ဧဝရူပေါတိ။ ဧတ္တာဝတာ ထေရေန ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ပရိသောဓိတာ ဟောတိ။ အယံ ဟေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အာဝုသော ယဿ န ဥပဇ္ဈာယော ပညာယတိ, န အာစရိယော၊ ကိံ သော အနုပဇ္ဈာယော အနာစရိယော နှာပိတမုဏ္ဍကော သယံဂဟိတကာသာဝေါ "တိတ္ထိယပက္ကန္တကော"တိ သင်္ခံ ဂတော ဧဝံ တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ လဘတိ၊ တီဟိ ဩဝါဒေဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဝါ ဥပသမ္ပဒံ ဝါ လဘတိ၊ ကာယေန ကာယံ စီဝရပရိဝတ္တနံ လဘတိ၊ ပဿ ယာဝ ဒုဗ္ဘာသိတံ ဝစနံ ထုလ္လနန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာတိ။ ဧဝံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ သောဓေတွာ ဣဒါနိ ဆဟိ အဘိညာဟိ သီဟနာဒံ နဒိတုံ **အဟံ ခေါ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-ပရံမရဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၅။ ဒွါဒသမေ **တထာဂတော**တိ သတ္တော။ **န ဟေတံ အာဝုသော အတ္ထသံဟိတ**န္တိ အာဝုသော ဧတံ ဒိဋ္ဌိဂတံ အတ္ထသန္နိဿိတံ န ဟောတိ။ **နာဒိဗြဟ္မစရိယက**န္တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါပိ န ဟောတိ။ **ဧတံ ဟိ အာဝုသော အတ္ထသံဟိတ**န္တိ အာဝုသော ဧတံ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ အတ္ထသန္နိဿိတံ။ **ဧတံ အာဒိဗြဟ္မစရိယက**န္တိ ဧတံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ ။ဒွါဒသမံ။

၁-ပဋိဂ္ဂဟေတာ (သီ)၊ ပဋိဂ္ဂဟိတာနိ (သျာ)

13. Saddhammappatirūpakasuttavaṇṇanā

156. Terasame **aññāya saṇṭhahiṁsū**ti arahatte patiṭṭhahiṁsu. **Saddhammappatirūpakan**ti dve saddhammappatirūpakāni adhigamasaddhammappatirūpakañca pariyattisaddhammappatirūpakañca. Tattha—

“Obhāse ceva ñāṇe ca, pītiyā ca vikampati.
Passaddhiyā sukhe ceva, yehi cittaṁ pavedhati.

Adhimokkha ca paggāhe, upaṭṭhāne ca kampati.
Upekkhāvajjanāya ceva[1], upekkhāya ca nikantiyā.

Imāni dasa ṭhānāni, paññā yassa paricitā[2].
Dhammuddhaccakusalo[3] hoti, na ca sammoha gacchatī”ti[4]—

Idaṁ vipassanāñāṇassa upakkilesajātaṁ **adhigamasaddhammappatirūpakaṁ** nāma. Tisso pana saṅgītiyo anāruḷhaṁ dhātukathā ārammaṇakathā asubhakathā ñāṇavatthukathā vijjākaraṇḍakoti imehi pañcahi kathāvatthūhi paribāhiraṁ guḷhavinayaṁ guḷhavessantaraṁ guḷhamahosadhaṁ vaṇṇapiṭakaṁ Aṅgulimālapiṭakaṁ Raṭṭhapālagajjitaṁ Āḷavakagajjitaṁ Vedallapiṭakanti[5] abuddhavacanaṁ **pariyattisaddhammappatirūpakaṁ** nāma.

Jātarūpappatirūpakanti suvaṇṇarasavidhānaṁ[6] ārakūṭamayaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ ābharaṇajātaṁ. Chaṇakālesu hi manussā “ābharaṇabhaṇḍakaṁ gaṇhissāmā”ti āpaṇaṁ gacchanti. Atha ne āpaṇikā evaṁ vadanti “sace tumhe ābharaṇatthikā, imāni gaṇhatha. Imāni hi ghanāni ceva vaṇṇavantāni ca appagghāni cā”ti. Te tesaṁ sutvā “kāraṇaṁ ime vadanti, imāni piḷandhitvā sakkā nakkhattaṁ kīḷituṁ, sobhanti ceva appagghāni cā”ti tāni gahetvā gacchanti. Suvaṇṇabhaṇḍaṁ avikkiyamānaṁ nidahitvā ṭhapetabbaṁ hoti. Evaṁ taṁ jātarūpappatirūpake uppanne antaradhāyati nāma.

Atha saddhammassa antaradhānaṁ hotīti adhigamasaddhammassa paṭipattisaddhammassa pariyattisaddhammassāti tividhassāpi saddhammassa antaradhānaṁ hoti.

1. Upekkhā vajjane ceva (Sī), upekkhāvaṭṭanā ceva (Syā)
2. Parīcitā (Sī, Syā)
3. Sa tattha kusalo (Sī)
4. Khu 9. 292 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.
5. Vedallapiṭakādi (Ka)
6. Suvaṇṇarasaviddhaṁ (Sī), suvaṇṇakārassa viddhaṁ (Syā)

၁၃-သဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၆။ တေရသမေ **အညာယ သဏ္ဌဟိံသူ**တိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ **သဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပက**န္တိ ဒွေ သဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကာနိ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကဉ္စ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကဉ္စ။ တတ္ထ—

“ဩဘာသေ စေဝ ဉာဏေ စ၊ ပီတိယာ စ ဝိကမ္ပတိ။
ပဿဒ္ဓိယာ သုခေ စေဝ၊ ယေဟိ စိတ္တံ ပဝေဓတိ။

အဓိမောက္ခေ စ ပဂ္ဂါဟေ၊ ဥပဋ္ဌာနေ စ ကမ္ပတိ။
ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ စေဝ[၁]၊ ဥပေက္ခာယ စ နိကန္တိယာ။

ဣမာနိ ဒသ ဌာနာနိ၊ ပညာ ယဿ ပရိစိတာ[၂]။
ဓမ္မုဒ္ဓစ္စကုသလော[၃] ဟောတိ၊ န စ သမ္မောဟ ဂစ္ဆတီ”တိ[၄]—

ဣဒံ ဝိပဿနာဉာဏဿ ဥပက္ကိလေသဇာတံ **အဓိဂမသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကံ** နာမ။ တိဿော ပန သင်္ဂီတိယော အနာရုဠှံ ဓာတုကထာ အာရမ္မဏကထာ အသုဘကထာ ဉာဏဝတ္ထုကထာ ဝိဇ္ဇာကရဏ္ဍကောတိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ကထာဝတ္ထူဟိ ပရိဗာဟိရံ ဂုဠှဝိနယံ ဂုဠှဝေဿန္တရံ ဂုဠှမဟောသဓံ ဝဏ္ဏပိဋကံ အင်္ဂုလိမာလပိဋကံ ရဋ္ဌပါလဂဇ္ဇိတံ အာဠဝကဂဇ္ဇိတံ ဝေဒလ္လပိဋကန္တိ[၅] အဗုဒ္ဓဝစနံ **ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကံ** နာမ။

ဇာတရူပပ္ပတိရူပကန္တိ သုဝဏ္ဏရသဝိဓာနံ[၆] အာရကူဋမယံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ အာဘရဏဇာတံ။ ဆဏကာလေသု ဟိ မနုဿာ “အာဘရဏဘဏ္ဍကံ ဂဏှိဿာမာ”တိ အာပဏံ ဂစ္ဆန္တိ။ အထ နေ အာပဏိကာ ဧဝံ ဝဒန္တိ “သစေ တုမှေ အာဘရဏတ္ထိကာ၊ ဣမာနိ ဂဏှထ။ ဣမာနိ ဟိ ဃနာနိ စေဝ ဝဏ္ဏဝန္တာနိ စ အပ္ပဂ္ဃာနိ စာ”တိ။ တေ တေသံ သုတွာ “ကာရဏံ ဣမေ ဝဒန္တိ၊ ဣမာနိ ပိဠန္ဓိတွာ သက္ကာ နက္ခတ္တံ ကီဠိတုံ၊ သောဘန္တိ စေဝ အပ္ပဂ္ဃာနိ စာ”တိ တာနိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သုဝဏ္ဏဘဏ္ဍံ အဝိက္ကိယမာနံ နိဒဟိတွာ ဌပေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဧဝံ တံ ဇာတရူပပ္ပတိရူပကေ ဥပ္ပန္နေ အန္တရဓာယတိ နာမ။

အထ သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနံ ဟောတီတိ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မဿ ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မဿ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မဿာတိ တိဝိဓဿာပိ သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနံ ဟောတိ။

၁-ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနေ စေဝ (သီ)၊ ဥပေက္ခာဝဋ္ဋနာ စေဝ (သျာ)
၂-ပရီစိတာ (သီ၊ သျာ)
၃-သ တတ္ထ ကုသလော (သီ)
၄-ခု ၉-၂၉၂-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။
၅-ဝေဒလ္လပိဋကာဒိ (က)
၆-သုဝဏ္ဏရသဝိဒ္ဓံ (သီ)၊ သုဝဏ္ဏကာရဿ ဝိဒ္ဓံ (သျာ)

paṭhamabodhiyaṁ hi bhikkhū paṭisambhidappattā ahesuṁ. Atha kāle gacchante paṭisambhidā pāpuṇituṁ na sakkhiṁsu, chaḷabhiññā ahesuṁ. Tato cha abhiññā pāpuṇituṁ asakkontā tisso vijjā pāpuṇiṁsu. Idāni kāle gacchante tisso vijjā pāpuṇituṁ asakkontā āsavakkhayamattaṁ pāpuṇissanti. Tampi asakkontā anāgāmiphalaṁ, tampi asakkontā sakadāgāmiphalaṁ, tampi asakkontā sotāpattiphalaṁ. Gacchante kāle sotāpattiphalampi pattuṁna sakkhissanti. Atha nesaṁ yadā vipassanā imehi upakkilesehi upakkiliṭṭhā āraddhamattāva ṭhassati, tadā adhigamasaddhammo antarahito nāma bhavissati.

Paṭhamabodhiyaṁ hi bhikkhū catunnaṁ paṭisambhidānaṁ anucchavikaṁ paṭipattiṁ pūrayiṁsu. Gacchante kāle taṁ asakkontā channaṁ abhiññānaṁ, tampi asakkontā tissannaṁ vijjānaṁ, tampi asakkontā arahattaphalamattassa. Gacchante pana kāle arahattassa anucchavikaṁ paṭipattiṁ pūretuṁ asakkontā anāgāmiphalassa anucchavikaṁ paṭipattiṁ pūressanti, tampi asakkontā sakadāgāmiphalassa, tampi asakkontā sotāpattiphalassa. Yadā pana sotāpattiphalassapi anucchavikaṁ paṭipadaṁ pūretuṁ asakkontā sīlapārisuddhimatteva ṭhassanti, tadā paṭipattisaddhammo antarahito nāma bhavissati.

Yāva pana Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ vattati, na tāva sāsanaṁ antarahitanti vattuṁ vaṭṭati. Tiṭṭhantu tīṇi vā, Abhidhammapiṭake antarahite itaresu dvīsu tiṭṭhantesupi[1] antarahitanti na vattabbameva. dvīsu antarahitesu Vinayapiṭakamatte ṭhitepi, tatrāpi Khandhakaparivāresu antarahitesu Ubhatovibhaṅgamatte, mahāvinaye antarahite dvīsu Pātimokkhesu vattamānesupi sāsanaṁ anantarahitameva. Yadā pana dve Pātimokkhā antaradhāyissanti, atha pariyattisaddhammassa antaradhānaṁ bhavissati. Tasmiṁ antarahite sāsanaṁ antarahitaṁ nāma hoti. Pariyattiyā hi antarahitāya paṭipatti antaradhāyati, paṭipattiyā antarahitāya adhigamo antaradhāyati. Kiṁ kāraṇā? Ayaṁ hi pariyatti paṭipattiyā paccayo hoti, paṭipatti adhigamassa. Iti paṭipattitopi pariyattimeva pamāṇaṁ.

1. Vattantesupi (Syā)

ပဌမဗောဓိယံ ဟိ ဘိက္ခူ ပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ အထ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ ပဋိသမ္ဘိဒါ ပါပုဏိတုံ န သက္ခိံသု၊ ဆဠဘိညာ အဟေသုံ။ တတော ဆ အဘိညာ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တာ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ပါပုဏိံသု။ ဣဒါနိ ကာလေ ဂစ္ဆန္တေ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တာ အာသဝက္ခယမတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ။ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ အနာဂါမိဖလံ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ သကဒါဂါမိဖလံ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ သောတာပတ္တိဖလံ။ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ သောတာပတ္တိဖလမ္ပိ ပတ္တုံ န သက္ခိဿန္တိ။ အထ နေသံ ယဒါ ဝိပဿနာ ဣမေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌာ အာရဒ္ဓမတ္တာဝ ဌဿတိ၊ တဒါ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မော အန္တရဟိတော နာမ ဘဝိဿတိ။

ပဌမဗောဓိယံ ဟိ ဘိက္ခူ စတုန္နံ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပတ္တိံ ပူရယိံသု။ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တံ အသက္ကောန္တာ ဆန္နံ အဘိညာနံ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ တိဿန္နံ ဝိဇ္ဇာနံ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ အရဟတ္တဖလမတ္တဿ။ ဂစ္ဆန္တေ ပန ကာလေ အရဟတ္တဿ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပတ္တိံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တာ အနာဂါမိဖလဿ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပတ္တိံ ပူရေဿန္တိ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ သကဒါဂါမိဖလဿ၊ တမ္ပိ အသက္ကောန္တာ သောတာပတ္တိဖလဿ။ ယဒါ ပန သောတာပတ္တိဖလဿပိ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပဒံ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တာ သီလပါရိသုဒ္ဓိမတ္တေဝ ဌဿန္တိ၊ တဒါ ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မော အန္တရဟိတော နာမ ဘဝိဿတိ။

ယာဝ ပန တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝတ္တတိ၊ န တာဝ သာသနံ အန္တရဟိတန္တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ တိဋ္ဌန္တု တီဏိ ဝါ၊ အဘိဓမ္မပိဋကေ အန္တရဟိတေ ဣတရေသု ဒွီသု တိဋ္ဌန္တေသုပိ[၁] အန္တရဟိတန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗမေဝ။ ဒွီသု အန္တရဟိတေသု ဝိနယပိဋကမတ္တေ ဌိတေပိ၊ တတြာပိ ခန္ဓကပရိဝါရေသု အန္တရဟိတေသု ဥဘတောဝိဘင်္ဂမတ္တေ၊ မဟာဝိနယေ အန္တရဟိတေ ဒွီသု ပါတိမောက္ခေသု ဝတ္တမာနေသုပိ သာသနံ အနန္တရဟိတမေဝ။ ယဒါ ပန ဒွေ ပါတိမောက္ခာ အန္တရဓာယိဿန္တိ၊ အထ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနံ ဘဝိဿတိ။ တသ္မိံ အန္တရဟိတေ သာသနံ အန္တရဟိတံ နာမ ဟောတိ။ ပရိယတ္တိယာ ဟိ အန္တရဟိတာယ ပဋိပတ္တိ အန္တရဓာယတိ၊ ပဋိပတ္တိယာ အန္တရဟိတာယ အဓိဂမော အန္တရဓာယတိ။ ကိံ ကာရဏာ? အယံ ဟိ ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိယာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပဋိပတ္တိ အဓိဂမဿ။ ဣတိ ပဋိပတ္တိတောပိ ပရိယတ္တိမေဝ ပမာဏံ။

၁-ဝတ္တန္တေသုပိ (သျာ)

Nanu ca Kassapasammāsambuddhakāle Kapilo nāma anārādhakabhikkhu[1] “pātimokkhaṁ uddisissāmī”ti bījaniṁ gahetvā āsane nisinno “atthi imasmiṁ vattantā”ti pucchi, atha tassa bhayena yesampi Pātimokkho vattati, tepi “mayaṁ vattāmā”ti avatvā “na vattāmā”ti vadiṁsu, so bījaniṁ ṭhapetvā uṭṭhāyāsanā gato, tadā Sammāsambuddhassa sāsanaṁ osakkitanti? Kiñcāpi osakkitaṁ, pariyatti pana ekanteneva pamāṇaṁ. Yathā hi mahato taḷākassa pāḷiyā thirāya udakaṁ na ṭhassatīti na vattabbaṁ, udake sati padumādīni pupphāni na pupphissantīti na vattabbaṁ, evameva mahātaḷākassa thirapāḷisadise Tepiṭake Buddhavacane sati mahātaḷāke udakasadisā paṭipattipūrakā kulaputtā natthīti na vattabbā, tesu sati mahātaḷāke padumādīni pupphāni viya sotāpannādayo ariyapuggalā natthīti na vattabbāti evaṁ ekantato pariyattiyeva pamāṇaṁ.

Pathavīdhātūti dve satasahassāni cattāri ca nahutāni bahalā mahāpathavī. **Āpodhātū**ti pathavito paṭṭhāya yāva Subhakiṇhabrahmalokā uggataṁ kappavināsakaṁ udakaṁ. **Tejodhātū**ti pathavito paṭṭhāya yāva Ābhassarabrahmalokā uggato kappavināsako aggi. **Vāyodhātū**ti pathavito paṭṭhāya yāva Vehapphalabrahmalokā uggato kappavināsako vāyu. Etesu hi ekadhammopi Satthu sāsanaṁ antaradhāpetuṁ na sakkoti, tasmā evamāha. **Idheva te uppajjantī**ti lohato lohakhādakaṁ malaṁ viya imasmiṁ mayhaṁyeva sāsane te uppajjanti. **Moghapurisā**ti tucchapurisā.

Ādikeneva opilavatīti ettha **ādikenā**ti ādānena gahaṇena. **Opilavatī**ti nimujjati. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā udakacarā[2] nāvā bhaṇḍaṁ gaṇhantī nimujjati, evaṁ pariyatti-ādīnaṁ pūraṇena saddhammassa antaradhānaṁ na hoti. Pariyattiyā hi hāyamānāya paṭipatti hāyati, paṭipattiyā hāyamānāya adhigamo hāyati. Pariyattiyā pūrayamānāya pariyattidharā puggalā paṭipattiṁ pūrenti, paṭipattipūrakā adhigamaṁ pūrenti. Iti

1. Anārādhikabhikkhu (Sī), anācāro bhikkhu (Syā) 2. Udakagatā (Syā)

နနု စ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ကပိလော နာမ အနာရာဓကဘိက္ခု[1] “ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိဿာမီ”တိ ဗီဇနိံ ဂဟေတွာ အာသနေ နိသိန္နော “အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ဝတ္တန္တာ”တိ ပုစ္ဆိ၊ အထ တဿ ဘယေန ယေသမ္ပိ ပါတိမောက္ခော ဝတ္တတိ၊ တေပိ “မယံ ဝတ္တာမာ”တိ အဝတွာ “န ဝတ္တာမာ”တိ ဝဒိံသု၊ သော ဗီဇနိံ ဌပေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂတော၊ တဒါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ ဩသက္ကိတန္တိ? ကိဉ္စာပိ ဩသက္ကိတံ၊ ပရိယတ္တိ ပန ဧကန္တေနေဝ ပမာဏံ။ ယထာ ဟိ မဟတော တဠာကဿ ပါဠိယာ ထိရာယ ဥဒကံ န ဌဿတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဥဒကေ သတိ ပဒုမာဒီနိ ပုပ္ဖါနိ န ပုပ္ဖိဿန္တီတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ဧဝမေဝ မဟာတဠာကဿ ထိရပါဠိသဒိသေ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ သတိ မဟာတဠာကေ ဥဒကသဒိသာ ပဋိပတ္တိပူရကာ ကုလပုတ္တာ နတ္ထီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ တေသု သတိ မဟာတဠာကေ ပဒုမာဒီနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိယ သောတာပန္နာဒယော အရိယပုဂ္ဂလာ နတ္ထီတိ န ဝတ္တဗ္ဗာတိ ဧဝံ ဧကန္တတော ပရိယတ္တိယေဝ ပမာဏံ။

ပထဝီဓာတူတိ ဒွေ သတသဟဿာနိ စတ္တာရိ စ နဟုတာနိ ဗဟလာ မဟာပထဝီ။ **အာပေါဓာတူ**တိ ပထဝိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သုဘကိဏှဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂတံ ကပ္ပဝိနာသကံ ဥဒကံ။ **တေဇောဓာတူ**တိ ပထဝိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အာဘဿရဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂတော ကပ္ပဝိနာသကော အဂ္ဂိ။ **ဝါယောဓာတူ**တိ ပထဝိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝေဟပ္ဖလဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂတော ကပ္ပဝိနာသကော ဝါယု။ ဧတေသု ဟိ ဧကဓမ္မောပိ သတ္ထု သာသနံ အန္တရဓာပေတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဣဓေဝ တေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ**တိ လောဟတော လောဟခါဒကံ မလံ ဝိယ ဣမသ္မိံ မယှံယေဝ သာသနေ တေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ **မောဃပုရိသာ**တိ တုစ္ဆပုရိသာ။

အာဒိကေနေဝ ဩပိလဝတီတိ ဧတ္ထ **အာဒိကေနာ**တိ အာဒါနေန ဂဟဏေန။ **ဩပိလဝတီ**တိ နိမုဇ္ဇတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ဥဒကစရာ[2] နာဝါ ဘဏ္ဍံ ဂဏှန္တီ နိမုဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ပရိယတ္တိအာဒီနံ ပူရဏေန သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနံ န ဟောတိ။ ပရိယတ္တိယာ ဟိ ဟာယမာနာယ ပဋိပတ္တိ ဟာယတိ၊ ပဋိပတ္တိယာ ဟာယမာနာယ အဓိဂမော ဟာယတိ။ ပရိယတ္တိယာ ပူရယမာနာယ ပရိယတ္တိဓရာ ပုဂ္ဂလာ ပဋိပတ္တိံ ပူရေန္တိ၊ ပဋိပတ္တိပူရကာ အဓိဂမံ ပူရေန္တိ။ ဣတိ

၁-အနာရာဓိကဘိက္ခု (သီ)၊ အနာစာရော ဘိက္ခု (သျာ) ၂-ဥဒကဂတာ (သျာ)

navacando[1] viya pariyattiyādīsu vaḍḍhamānāsu mayhaṁ sāsanaṁ vaḍḍhatiyevāti dasseti.

Idāni yehi dhammehi saddhammassa antaradhānañceva ṭhiti ca hoti, te dassento **pañcakho**ti-ādimāha. Tattha **okkamanīyā**ti avakkamanīyā, heṭṭhāgamanīyāti attho. **Satthari agāravā**ti-ādīsu **agāravā**ti gāravarahitā. **Appatissā**ti appatissayā anīcavuttikā. Tattha yo cetiyaṅgaṇaṁ ārohanto chattaṁ dhāreti, upāhanaṁ dhāreti, aññato oloketvā kathaṁ kathento gacchati, ayaṁ **Satthari agāravo** nāma.

Yo dhammassavanassa kāle saṁghuṭṭhe daharasāmaṇerehi parivārito nisīdati, aññāni vā navakammādīni karoti, dhammassavanagge nisinno niddāyati, vikkhitto vā aññaṁ kathento nisīdati, ayaṁ **dhamme agāravo** nāma.

Yo therupaṭṭhānaṁ gantvā avanditvā nisīdati, hatthapallatthikaṁ dussapallatthikaṁ karoti, aññaṁ vā pana hatthapādakukkuccaṁ karoti, vuḍḍhānaṁ santike anajjhiṭṭho katheti, ayaṁ **saṁghe agāravo** nāma.

Tisso pana sikkhā apūrentova **sikkhāya agāravo** nāma hoti. Aṭṭha samāpattiyo anibbattento tāsaṁ vā pana nibbattanatthāya payogaṁ akaronto **samādhismiṁ agāravo** nāma. Sukkapakkho vuttavipallāseneva veditabboti. . Terasamaṁ.

Kassapasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Vaḍḍhanacando (Ka)

နဝစန္ဒော[1] ဝိယ ပရိယတ္တိယာဒီသု ဝဍ္ဎမာနာသု မယှံ သာသနံ ဝဍ္ဎတိယေဝါတိ ဒဿေတိ။

ဣဒါနိ ယေဟိ ဓမ္မေဟိ သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနဉ္စေဝ ဌိတိ စ ဟောတိ၊ တေ ဒဿေန္တော **ပဉ္စ ခေါ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဩက္ကမနီယာ**တိ အဝက္ကမနီယာ၊ ဟေဋ္ဌာဂမနီယာတိ အတ္ထော။ **သတ္ထရိ အဂါရဝါ**တိအာဒီသု **အဂါရဝါ**တိ ဂါရဝရဟိတာ။ **အပ္ပတိဿာ**တိ အပ္ပတိဿယာ အနီစဝုတ္တိကာ။ တတ္ထ ယော စေတိယင်္ဂဏံ အာရောဟန္တော ဆတ္တံ ဓာရေတိ၊ ဥပါဟနံ ဓာရေတိ၊ အညတော ဩလောကေတွာ ကထံ ကထေန္တော ဂစ္ဆတိ၊ အယံ **သတ္ထရိ အဂါရဝေါ** နာမ။

ယော ဓမ္မဿဝနဿ ကာလေ သံဃုဋ္ဌေ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ပရိဝါရိတော နိသီဒတိ၊ အညာနိ ဝါ နဝကမ္မာဒီနိ ကရောတိ၊ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂေ နိသိန္နော နိဒ္ဒါယတိ၊ ဝိက္ခိတ္တော ဝါ အညံ ကထေန္တော နိသီဒတိ၊ အယံ **ဓမ္မေ အဂါရဝေါ** နာမ။

ယော ထေရုပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အဝန္ဒိတွာ နိသီဒတိ၊ ဟတ္ထပလ္လတ္ထိကံ ဒုဿပလ္လတ္ထိကံ ကရောတိ၊ အညံ ဝါ ပန ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စံ ကရောတိ၊ ဝုဍ္ဎာနံ သန္တိကေ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ကထေတိ၊ အယံ **သံဃေ အဂါရဝေါ** နာမ။

တိဿော ပန သိက္ခာ အပူရေန္တောဝ **သိက္ခာယ အဂါရဝေါ** နာမ ဟောတိ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော အနိဗ္ဗတ္တေန္တော တာသံ ဝါ ပန နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ ပယောဂံ အကရောန္တော **သမာဓိသ္မိံ အဂါရဝေါ** နာမ။ သုက္ကပက္ခော ဝုတ္တဝိပလ္လာသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။ ။တေရသမံ။

ကဿပသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဝဍ္ဎနစန္ဒော (က)

6. Lābhasakkārasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Dāruṇasuttavaṇṇanā

157. Lābhasakkārasaṁyuttassa paṭhame **dāruṇo**ti thaddho. **Lābhasakkārasiloko**ti ettha **lābho** nāma catupaccayalābho. **Sakkāro**ti tesaṁyeva sukatānaṁ susaṅkhatānaṁ lābho. **Siloko**ti vaṇṇaghoso. **Kaṭuko**ti tikhiṇo. **Pharuso**ti kharo. **Antarāyiko**ti antarāyakaro. . Paṭhamaṁ.

2. Baḷisasuttavaṇṇanā

158. Dutiye **bāḷisiko**ti baḷisaṁ gahetvā caramāno macchaghātako. **Āmisagatan**ti āmisamakkhitaṁ. **Āmisacakkhū**ti āmise cakkhu dassanaṁ assāti āmisacakkhu. **Gilabaḷiso**ti gilitabaḷiso. **Anayaṁ āpanno**ti dukkhaṁ patto. **Byasanaṁ āpanno**ti vināsaṁ patto. **Yathākāmakaraṇīyo**ti yathākāmena yathāruciyā yatheva[1] naṁ bāḷisiko icchati, tathevassa kattabboti attho. **Yathākāmakaraṇīyo pāpimato**ti yathā kilesamārassa kāmo, evaṁ kattabbo, nirayaṁ vā tiracchānayoniṁ vā pettivisayaṁ vā pāpetabbo. . Dutiyaṁ.

3-4. Kummasuttādivaṇṇanā

159-160. Tatiye **Mahākummakulan**ti mahantaṁ aṭṭhikacchapakulaṁ. **Agamāsī**ti "ettha addhā kiñci khāditabbaṁ atthi, taṁ maccharāyanto maṁ esa nivāretī"ti saññāya agamāsi. **Papatāyā**ti papatā vuccati dīgharajjukabaddho[2] ayakantakosake[3] daṇḍakaṁ pavesetvā gahito kaṇṇikasallasaṇṭhāno ayakaṇṭako, yasmiṁ vegena patitvā kaṭāhe laggamatte daṇḍako nikkhamati, rajjuko ekābaddho gacchateva. **So kummo**ti

1. Yathā vā (Sī) 2. Dīgharajjukabaddha (Sī) 3. Ayakosake (Ṭīkā)

၆-လာဘသက္ကာရသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-ဒါရုဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၇။ လာဘသက္ကာရသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဒါရုဏော**တိ ထဒ္ဓေါ။ **လာဘသက္ကာရသိလောကော**တိ ဧတ္ထ **လာဘော** နာမ စတုပစ္စယလာဘော။ **သက္ကာရော**တိ တေသံယေဝ သုကတာနံ သုသင်္ခတာနံ လာဘော။ **သိလောကော**တိ ဝဏ္ဏဃောသော။ **ကဋုကော**တိ တိခိဏော။ **ဖရုသော**တိ ခရော။ **အန္တရာယိကော**တိ အန္တရာယကရော။ ။ပဌမံ။

၂-ဗဠိသသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၈။ ဒုတိယေ **ဗာဠိသိကော**တိ ဗဠိသံ ဂဟေတွာ စရမာနော မစ္ဆဃာတကော။ **အာမိသဂတန္တိ** အာမိသမက္ခိတံ။ **အာမိသစက္ခူ**တိ အာမိသေ စက္ခု ဒဿနံ အဿာတိ အာမိသစက္ခု။ **ဂိလဗဠိသော**တိ ဂိလိတဗဠိသော။ **အနယံ အာပန္နော**တိ ဒုက္ခံ ပတ္တော။ **ဗျသနံ အာပန္နော**တိ ဝိနာသံ ပတ္တော။ **ယထာကာမကရဏီယော**တိ ယထာကာမေန ယထာရုစိယာ ယထေဝ[1] နံ ဗာဠိသိကော ဣစ္ဆတိ၊ တထေဝဿ ကတ္တဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ **ယထာကာမကရဏီယော ပါပိမတော**တိ ယထာ ကိလေသမာရဿ ကာမော၊ ဧဝံ ကတ္တဗ္ဗော၊ နိရယံ ဝါ တိရစ္ဆာနယောနိံ ဝါ ပေတ္တိဝိသယံ ဝါ ပါပေတဗ္ဗော။ ။ဒုတိယံ။

၃-၄-ကုမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၅၉-၁၆၀။ တတိယေ **မဟာကုမ္မကုလန္တိ** မဟန္တံ အဋ္ဌိကစ္ဆပကုလံ။ **အဂမာသီ**တိ "ဧတ္ထ အဒ္ဓါ ကိဉ္စိ ခါဒိတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ တံ မစ္ဆရာယန္တော မံ ဧသ နိဝါရေတီ"တိ သညာယ အဂမာသိ။ **ပပတာယာ**တိ ပပတာ ဝုစ္စတိ ဒီဃရဇ္ဇုကဗဒ္ဓေါ[2] အယကန္တကောသကေ[3] ဒဏ္ဍကံ ပဝေသေတွာ ဂဟိတော ကဏ္ဏိကသလ္လသဏ္ဌာနော အယကဏ္ဋကော၊ ယသ္မိံ ဝေဂေန ပတိတွာ ကဋာဟေ လဂ္ဂမတ္တေ ဒဏ္ဍကော နိက္ခမတိ၊ ရဇ္ဇုကော ဧကာဗဒ္ဓေါ ဂစ္ဆတေဝ။ **သော ကုမ္မော**တိ

၁-ယထာ ဝါ (သီ) ၂-ဒီဃရဇ္ဇုကဗဒ္ဓ (သီ) ၃-အယကောသကေ (ဋီကာ)

so viddhakummo[1]. **Yena so kummo**ti udakasaddaṁ sutvā sāsaṅkaṭṭhānaṁ bhavissatīti nivattitvā yena so atthakāmo kummo. **Na dāni tvaṁ amhākan**ti idāni tvaṁ amittahatthaṁ gato, na amhākaṁ santakoti attho. Evaṁ sallapantānaṁyeva ca nesaṁ nāvāya ṭhito luddo rajjukaṁ ākaḍḍhitvā kummaṁ gahetvā yathākāmaṁ akāsi. Sesamettha ito anantarasutte ca uttānameva. . Tatiyacatutthāni.

5. Mīḷhakasuttavaṇṇanā

161. Pañcame **mīḷhakā**ti gūthapāṇakā. **Gūthādī**ti gūthabhakkhā. **Gūthapūrā**ti anto gūthena bharitā[2]. **Puṇṇā gūthassā**ti idaṁ purimasseva atthadīpanaṁ. **Atimaññeyyā**ti pacchimapāde bhūmiyaṁ ṭhapetvā purimapāde gūthassa upari āropetvā ṭhitā "ahamhi gūthādī"ti bhaṇantī atimaññeyya. **Piṇḍapāto cassa pūro**ti aparopissa pattapūro paṇītapiṇḍapāto bhaveyya. . Pañcamaṁ.

6. Asanisuttavaṇṇanā

162. Chaṭṭhe **kaṁ bhikkhave asanivicakkan**ti bhikkhave kaṁ puggalaṁ matthake patitvā maddamānaṁ[3] sukkāsanicakkaṁ āgacchatu. **Appattamānasan**ti anadhigatārahattaṁ. Iti Bhagavā na sattānaṁ dukkhakāmatāya, ādīnavaṁ pana dassetuṁ evamāha. Asanicakkaṁ hi matthake patitaṁ ekameva attabhāvaṁ nāseti, lābhasakkārasilokena pariyādiṇṇacitto nirayādīsu anantadukkhaṁ anubhoti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Diddhasuttavaṇṇanā

163. Sattame **diddhagatenā**ti gatadiddhena[4]. **Visallenā**ti visamakkhitena. **Sallenā**ti sattiyā[5]. . Sattamaṁ.

---

1. Biḷakummo (Sī), baḷisakummo (Ka) 2. Pūritā (Syā) 3. Patamānaṁ (Ka)
4. Diṭṭhigatenāti gatadiṭṭhena (Syā), diṭṭhagatenāti gatadiṭṭhena (Ka)
5. Visallenāti visamakkhittena sallena, sattiyāti attho (Sī)

သော ဝိဒ္ဓကုမ္မော[၁]။ **ယေန သော ကုမ္မော**တိ ဥဒကသဒ္ဒံ သုတွာ သာသင်္ကဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီတိ နိဝတ္တိတွာ ယေန သော အတ္ထကာမော ကုမ္မော။ **န ဒါနိ တွံ အမှာက**န္တိ ဣဒါနိ တွံ အမိတ္တဟတ္ထံ ဂတော၊ န အမှာကံ သန္တကောတိ အတ္ထော။ ဧဝံ သလ္လပန္တာနံယေဝ စ နေသံ နာဝါယ ဌိတော လုဒ္ဒေါ ရဇ္ဇုကံ အာကဍ္ဎိတွာ ကုမ္မံ ဂဟေတွာ ယထာကာမံ အကာသိ။ သေသမေတ္ထ ဣတော အနန္တရသုတ္တေ စ ဥတ္တာနမေဝ။ ။တတိယစတုတ္ထာနိ။

၅-မီဠှကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၁။ ပဉ္စမေ **မီဠှကာ**တိ ဂူထပါဏကာ။ **ဂူထာဒီ**တိ ဂူထဘက္ခာ။ **ဂူထပူရာ**တိ အန္တော ဂူထေန ဘရိတာ[၂]။ **ပုဏ္ဏာ ဂူထဿာ**တိ ဣဒံ ပုရိမဿေဝ အတ္ထဒီပနံ။ **အတိမညေယျာ**တိ ပစ္ဆိမပါဒေ ဘူမိယံ ဌပေတွာ ပုရိမပါဒေ ဂူထဿ ဥပရိ အာရောပေတွာ ဌိတာ "အဟမှိ ဂူထာဒီ"တိ ဘဏန္တီ အတိမညေယျ။ **ပိဏ္ဍပါတော စဿ ပူရော**တိ အပရောပိဿ ပတ္တပူရော ပဏီတပိဏ္ဍပါတော ဘဝေယျ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အသနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၂။ ဆဋ္ဌေ **ကံ ဘိက္ခဝေ အသနိဝိစက္က**န္တိ ဘိက္ခဝေ ကံ ပုဂ္ဂလံ မတ္ထကေ ပတိတွာ မဒ္ဒမာနံ[၃] သုက္ကာသနိစက္ကံ အာဂစ္ဆတု။ **အပ္ပတ္တမာနသ**န္တိ အနဓိဂတာရဟတ္တံ။ ဣတိ ဘဂဝါ န သတ္တာနံ ဒုက္ခကာမတာယ၊ အာဒီနဝံ ပန ဒဿေတုံ ဧဝမာဟ။ အသနိစက္ကံ ဟိ မတ္ထကေ ပတိတံ ဧကမေဝ အတ္တဘာဝံ နာသေတိ၊ လာဘသက္ကာရသိလောကေန ပရိယာဒိဏ္ဏစိတ္တော နိရယာဒီသု အနန္တဒုက္ခံ အနုဘောတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဒိဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၃။ သတ္တမေ **ဒိဒ္ဓဂတေနာ**တိ ဂတဒိဒ္ဓေန[၄]။ **ဝိသလ္လေနာ**တိ ဝိသမက္ခိတေန။ **သလ္လေနာ**တိ သတ္တိယာ[၅]။ ။သတ္တမံ။

၁-ဗိဠကုမ္မော (သီ)၊ ဗဠိသကုမ္မော (က) ၂-ပူရိတာ (သျာ) ၃-ပတမာနံ (က)
၄-ဒိဋ္ဌိဂတေနာတိ ဂတဒိဋ္ဌေန (သျာ)၊ ဒိဋ္ဌဂတေနာတိ ဂတဒိဋ္ဌေန (က)
၅-ဝိသလ္လေနာတိ ဝိသမက္ခိတ္တေန သလ္လေန၊ သတ္တိယာတိ အတ္ထော (သီ)

8. Siṅgālasuttavaṇṇanā

164. Aṭṭhame **siṅgālo**ti jarasiṅgālo. Yathā hi suvaṇṇavaṇṇopi kāyo pūtikāyo tveva, taṁkhaṇaṁ gaḷitampi[1] ca muttaṁ pūtimuttantveva vuccati, evaṁ tadahujātopi siṅgālo jarasiṅgālotveva vuccati. **Ukkaṇṭakena nāmā**ti evaṁnāmakena rogena. So kira sītakāle uppajjati. Tasmiṁ uppanne sakalasarīrato lomāni patanti, sakalasarīraṁ nillomaṁ hutvā samantato phuṭati, vātabbhāhatā vaṇā rujjanti. Yathā ummattakasunakhena daṭṭho puriso anavaṭṭhitova bhamati, evaṁ tasmiṁ uppanne bhamitabbo[2] hoti, asukaṭṭhāne sotthi bhavissatīti na paññāyati. . Aṭṭhamaṁ.

9. Verambhasuttavaṇṇanā

165. Navame **verambhavātā**ti evaṁnāmakā mahāvātā. Kīdise pana ṭhāne te vātā vāyantīti? Yattha ṭhitassa cattāro dīpā uppalinipattamattā hutvā paññāyanti. **Yo pakkhī gacchatī**ti navavuṭṭhe deve viravanto vātasakuṇo tattha gacchati, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Arakkhiteneva kāyenā**ti-ādīsu hatthapāde kīḷāpento khandhaṭṭhiṁ vā nāmento kāyaṁ na rakkhati nāma, nānāvidhaṁ duṭṭhullakathaṁ kathento vācaṁ na rakkhati nāma, kāmavitakkādayo vitakkento cittaṁ na rakkhati nāma. **Anupaṭṭhitāya satiyā**ti kāyagatāsatiṁ anupaṭṭhapetvā. . Navamaṁ.

10. Sagāthakasuttavaṇṇanā

166. Dasame **asakkārena cūbhayan**ti asakkārena ca ubhayena. **Samādhī**ti arahattaphalasamādhi. So hi tena na vikampati. **Appamāṇavihārino**ti appamāṇena phalasamādhinā viharantassa. **Sātatikan**ti satatakāriṁ. **Sukhumaṁdiṭṭhivipassakan**ti arahattamaggadiṭṭhiyā sukhumadiṭṭhiphalasamāpatti-atthāya vipassanaṁ paṭṭhapetvā āgatattā vipassakaṁ[3]. **Upādānakkhayārāman**ti upādānakkhayasaṅkhāte nibbāne rataṁ. **Āhu sappuriso itī**ti sappurisoti kathentīti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

1. Gahitampi (Sī, Syā) 2. Gamitabbo (Sī, Syā) 3. Sukhumadiṭṭhivipassanaṁ (Syā)

၈-သိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၄။ အဋ္ဌမေ **သိင်္ဂါလော**တိ ဇရသိင်္ဂါလော။ ယထာ ဟိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောပိ ကာယော ပူတိကာယော တွေဝ, တံခဏံ ဂဠိတမ္ပိ[၁] စ မုတ္တံ ပူတိမုတ္တန္တွေဝ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ တဒဟုဇာတောပိ သိင်္ဂါလော ဇရသိင်္ဂါလောတွေဝ ဝုစ္စတိ။ **ဥက္ကဏ္ဋကေန နာမာ**တိ ဧဝံနာမကေန ရောဂေန။ သော ကိရ သီတကာလေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ သကလသရီရတော လောမာနိ ပတန္တိ၊ သကလသရီရံ နိလ္လောမံ ဟုတွာ သမန္တတော ဖုဋတိ၊ ဝါတဗ္ဘာဟတာ ဝဏာ ရုဇ္ဇန္တိ။ ယထာ ဥမ္မတ္တကသုနခေန ဒဋ္ဌော ပုရိသော အနဝဋ္ဌိတောဝ ဘမတိ၊ ဧဝံ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ ဘမိတဗ္ဗော[၂] ဟောတိ၊ အသုကဋ္ဌာနေ သောတ္ထိ ဘဝိဿတီတိ န ပညာယတိ။ ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ဝေရမ္ဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၅။ နဝမေ **ဝေရမ္ဘဝါတာ**တိ ဧဝံနာမကာ မဟာဝါတာ။ ကီဒိသေ ပန ဌာနေ တေ ဝါတာ ဝါယန္တီတိ? ယတ္ထ ဌိတဿ စတ္တာရော ဒီပါ ဥပ္ပလိနိပတ္တမတ္တာ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။ **ယော ပက္ခီ ဂစ္ဆတီ**တိ နဝဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဝိရဝန္တော ဝါတသကုဏော တတ္ထ ဂစ္ဆတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အရက္ခိတေနေဝ ကာယေနာ**တိအာဒီသု ဟတ္ထပါဒေ ကီဠာပေန္တော ခန္ဓဋ္ဌိံ ဝါ နာမေန္တော ကာယံ န ရက္ခတိ နာမ၊ နာနာဝိဓံ ဒုဋ္ဌုလ္လကထံ ကထေန္တော ဝါစံ န ရက္ခတိ နာမ၊ ကာမဝိတက္ကာဒယော ဝိတက္ကေန္တော စိတ္တံ န ရက္ခတိ နာမ။ **အနုပဋ္ဌိတာယ သတိယာ**တိ ကာယဂတာသတိံ အနုပဋ္ဌပေတွာ။ ။ နဝမံ။

၁၀-သဂါထကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၆။ ဒသမေ **အသက္ကာရေန စူဘယန္တိ** အသက္ကာရေန စ ဥဘယေန။ **သမာဓီ**တိ အရဟတ္တဖလသမာဓိ။ သော ဟိ တေန န ဝိကမ္ပတိ။ **အပ္ပမာဏဝိဟာရိနော**တိ အပ္ပမာဏေန ဖလသမာဓိနာ ဝိဟရန္တဿ။ **သာတတိကန္တိ** သတတကာရိံ။ **သုခုမံဒိဋ္ဌိဝိပဿကန္တိ** အရဟတ္တမဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာ သုခုမဒိဋ္ဌိဖလသမာပတ္တိအတ္ထာယ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အာဂတတ္တာ ဝိပဿကံ[၃]။ **ဥပါဒါနက္ခယာရာမန္တိ** ဥပါဒါနက္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ ရတံ။ **အာဟု သပ္ပုရိသော ဣတီ**တိ သပ္ပုရိသောတိ ကထေန္တီတိ။ ။ ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ဂဟိတမ္ပိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဂမိတဗ္ဗော (သီ၊ သျာ) ၃-သုခုမဒိဋ္ဌိဝိပဿနံ (သျာ)

2. Dutiyavagga

1-2. Suvaṇṇapātisuttādivaṇṇanā

167-168. Dutiyavaggassa paṭhame **sampajānamusā bhāsantan**ti appamattakenapi kāraṇena sampajānameva musā bhāsantaṁ. “Sīlaṁ pūressāmī”ti saṁvihitabhikkhuṁ Sinerumattopi paccayarāsi cāletuṁ na sakkoti. Yadā pana sīlaṁ pahāya sakkāranissito hoti, tadā kuṇḍakamuṭṭhihetupi musā bhāsati, aññaṁ vā akiccaṁ karoti. Dutiyaṁ uttānamevāti. . Paṭhamadutiyāni.

3. 10. Suvaṇṇanikkhasuttādivaṇṇanā

169. Tatiyādīsu **suvaṇṇanikkhassā**ti ekassa kañcananikkhassa. **Siṅgīnikkhassā**ti siṅgīsuvaṇṇanikkhassa. **Pathaviyā**ti cakkavāḷabbhantarāya mahāpathaviyā. **Āmisakiñcikkhahetū**ti kassacideva āmisassa hetu antamaso kuṇḍakamuṭṭhinopi. **Jīvitahetū**ti aṭaviyaṁ corehi gahetvā jīvite voropiyamāne tassapi hetu. **Janapadakalyāṇiyā**ti janapade uttamitthiyā. . Tatiyādīni.

Dutiyo vaggo.

---

3. Tatiyavagga

1-2. Mātugāmasuttādivaṇṇanā

170-171. Tatiyavaggassa paṭhame **na tassa bhikkhave mātugāmo**ti na tassa raho ekakassa nisinnassa tena dhammena atthikopi mātugāmo cittaṁ pariyādātuṁ sakkoti, yassa lābhasakkārasiloko cittaṁ pariyādātuṁ sakkotīti attho. Dutiyaṁ uttānamevāti. . Paṭhamadutiyāni.

3-6. Ekaputtakasuttādivaṇṇanā

172-175. Tatiye **saddhā**ti sotāpannā. Sesamettha uttānameva. Tathā catutthe pañcame chaṭṭhe ca. . Tatiyādīni.

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၂-သုဝဏ္ဏပါတိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၆၇-၁၆၈။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသန္တန္တိ** အပ္ပမတ္တကေနပိ ကာရဏေန သမ္ပဇာနမေဝ မုသာ ဘာသန္တံ။ “သီလံ ပူရေဿာမီ”တိ သံဝိဟိတဘိက္ခုံ သိနေရုမတ္တောပိ ပစ္စယရာသိ စာလေတုံ န သက္ကောတိ။ ယဒါ ပန သီလံ ပဟာယ သက္ကာရနိဿိတော ဟောတိ၊ တဒါ ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိဟေတုပိ မုသာ ဘာသတိ၊ အညံ ဝါ အကိစ္စံ ကရောတိ။ ဒုတိယံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ ပဌမဒုတိယာနိ။

၃-၁၀-သုဝဏ္ဏနိက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၆၉။ တတိယာဒီသု **သုဝဏ္ဏနိက္ခဿာ**တိ ဧကဿ ကဉ္စနနိက္ခဿ။ **သိင်္ဂီနိက္ခဿာ**တိ သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏနိက္ခဿ။ **ပထဝိယာ**တိ စက္ကဝါဠဗ္ဘန္တရာယ မဟာပထဝိယာ။ **အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတူ**တိ ကဿစိဒေဝ အာမိသဿ ဟေတု အန္တမသော ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိနောပိ။ **ဇီဝိတဟေတူ**တိ အဋဝိယံ စောရေဟိ ဂဟေတွာ ဇီဝိတေ ဝေါရောပိယမာနေ တဿပိ ဟေတု။ **ဇနပဒကလျာဏိယာ**တိ ဇနပဒေ ဥတ္တမိတ္ထိယာ။ ။တတိယာဒီနိ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-တတိယဝဂ္ဂ

၁-၂-မာတုဂါမသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၇၀-၁၇၁။ တတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **န တဿ ဘိက္ခဝေ မာတုဂါမော**တိ န တဿ ရဟော ဧကကဿ နိသိန္နဿ တေန ဓမ္မေန အတ္ထိကောပိ မာတုဂါမော စိတ္တံ ပရိယာဒါတုံ သက္ကောတိ၊ ယဿ လာဘသက္ကာရသိလောကော စိတ္တံ ပရိယာဒါတုံ သက္ကောတီတိ အတ္ထော။ ဒုတိယံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ပဌမဒုတိယာနိ။

၃-၆-ကေပုတ္တကသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၇၂-၁၇၅။ တတိယေ **သဒ္ဓါ**တိ သောတာပန္နာ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ တထာ စတုတ္ထေ ပဉ္စမေ ဆဋ္ဌေ စ။ ။တတိယာဒီနိ။

7. Tatiyasamaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

176. Sattame **samudayan**ti-ādīsu saha pubbakammena attabhāvo kolaputtiyaṁ vaṇṇapokkharatā kalyāṇavākkaraṇatā dhutaguṇāvīkaraṇaṁ cīvaradhāraṇaṁ parivārasampattīti evamādi lābhasakkārassa samudayo nāma, taṁ samudayasaccavasena nappajānāti, nirodho ca paṭipadā ca nirodhasaccamaggasaccavaseneva veditabbā. . Sattamaṁ.

8. Chavisuttavaṇṇanā

177. Aṭṭhame yasmā lābhasakkārasiloko narakādīsu, nibbattento sakalampi imaṁ attabhāvaṁ nāseti, idhāpi maraṇampi maraṇamattampi dukkhaṁ āvahati, tasmā **chaviṁ chindatī**ti-ādi vuttaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Rajjusuttavaṇṇanā

178. Navame **vāḷarajjuyā**ti suttādimayā rajju mudukā hoti vāḷarajju kharā pharusā, tasmā ayameva gahitā. . Navamaṁ.

10. Bhikkhusuttavaṇṇanā

179. Dasame **diṭṭhadhammasukhavihārā**ti phalasamāpattisukhavihārā. **Tesāhamassā**ti tesaṁ ahaṁ assa. Khīṇāsavo hi lābhī puññasampanno yāgukhajjakādīni gahetvā āgatāgatānaṁ anumodanaṁ karonto dhammaṁ desento pañhaṁ vissajjento phalasamāpattiṁ appetvā nisīdituṁ okāsaṁ na labhati, taṁ sandhāya vuttanti. . Dasamaṁ.

Tatiyo vaggo.

---

4. Catutthavagga

1-4. Bhindisuttādivaṇṇanā

180-183. Catutthavaggassa paṭhamaṁ uttānameva. Dutiyādīsu **kusalamūlan**ti alobhāditividhakusaladhammo. **Sukko dhammo**ti tasseva

၇-တတိယသမဏဗြာဟ္မဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၆။ သတ္တမေ **သမုဒယ**န္တိအာဒီသု သဟ ပုဗ္ဗကမ္မေန အတ္တဘာဝေါ ကောလပုတ္တိယံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ ကလျာဏဝါက္ကရဏတာ ဓုတဂုဏာဝီကရဏံ စီဝရဓာရဏံ ပရိဝါရသမ္ပတ္တီတိ ဧဝမာဒိ လာဘသက္ကာရဿ သမုဒယော နာမ၊ တံ သမုဒယသစ္စဝသေန နပ္ပဇာနာတိ၊ နိရောဓော စ ပဋိပဒါ စ နိရောဓသစ္စမဂ္ဂသစ္စဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဆဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၇။ အဋ္ဌမေ ယသ္မာ လာဘသက္ကာရသိလောကော နရကာဒီသု၊ နိဗ္ဗတ္တေန္တော သကလမ္ပိ ဣမံ အတ္တဘာဝံ နာသေတိ၊ ဣဓာပိ မရဏမ္ပိ မရဏမတ္တမ္ပိ ဒုက္ခံ အာဝဟတိ၊ တသ္မာ **ဆဝိံ ဆိန္ဒတီ**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ရဇ္ဇုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၈။ နဝမေ **ဝါဠရဇ္ဇုယာ**တိ သုတ္တာဒိမယာ ရဇ္ဇု မုဒုကာ ဟောတိ ဝါဠရဇ္ဇု ခရာ ဖရုသာ၊ တသ္မာ အယမေဝ ဂဟိတာ။ ။နဝမံ။

၁၀-ဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၇၉။ ဒသမေ **ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ**တိ ဖလသမာပတ္တိသုခဝိဟာရာ။ **တေသာဟမဿာ**တိ တေသံ အဟံ အဿ။ ခီဏာသဝေါ ဟိ လာဘီ ပုညသမ္ပန္နော ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဂဟေတွာ အာဂတာဂတာနံ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ နိသီဒိတုံ ဩကာသံ န လဘတိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ။ ။ဒသမံ။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၄-စတုတ္ထဝဂ္ဂ

၁-၄-ဘိန္ဒိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၈၀-၁၈၃။ စတုတ္ထဝဂ္ဂဿ ပဌမံ ဥတ္တာနမေဝ။ ဒုတိယာဒီသု **ကုသလမူလ**န္တိ အလောဘာဒိတိဝိဓကုသလဓမ္မော။ **သုက္ကော ဓမ္မော**တိ တဿေဝ

pariyāyadesanā. Ayaṁ panettha saṅkhepattho—yassa kusalamūlādisaṅkhātassa anavajjadhammassa asamucchinnattā Devadatto sagge vā nibbatteyya, maggaphalāni vā adhigaccheyya, svāssa **samucchedamagamā** sabbaso samucchinno vinaṭṭho. . Paṭhamādīni.

5. Acirapakkantasuttavaṇṇanā

184. Pañcame **parābhavāyā**ti avaḍḍhiyā vināsāya. **Assatarī**ti vaḷavāya kucchismiṁ gadrabhassa jātā. **Attavadhāya gabbhaṁ gaṇhātī**ti taṁ assena saddhiṁ sampayojenti, sā gabbhaṁ gaṇhitvā kāle sampatte vijāyituṁ na sakkoti, pādehi bhūmiyaṁ paharantī tiṭṭhati, athassā cattāro pāde catūsu khāṇukesu bandhitvā kucchiṁ phāletvā potaṁ[1] nīharanti, sā tattheva marati. Tenetaṁ vuttaṁ. . Pañcamaṁ.

6. Pañcarathasatasuttavaṇṇanā

185. Chaṭṭhe **bhattābhihāro**ti abhiharitabbaṁ bhattaṁ. Tassa pana pamāṇaṁ dassetuṁ **pañca ca thālipākasatānī**ti vuttaṁ. Tattha eko thālipāko dasannaṁ purisānaṁ bhattaṁ gaṇhāti. **Nāsāya pittaṁ bhindeyyun**ti acchapittaṁ vā macchapittaṁ vāssa nāsapuṭe pakkhipeyyuṁ. . Chaṭṭhaṁ.

7-13. Mātusuttādivaṇṇanā

186-187. Sattame **mātupi hetū**ti "sace musā bhaṇasi, mātaraṁ te vissajjessāma. No ce bhaṇasi, na vissajjessāmā"ti evaṁ corehi aṭaviyaṁ pucchamāno tassā corahatthagatāya mātuyāpi hetu sampajānamusā na bhāseyyāti attho. Ito paresupi eseva nayoti. . Sattamādīni.

Lābhasakkārasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Potakaṁ (Sī)

ပရိယာယဒေသနာ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော—ယဿ ကုသလမူလာဒိသင်္ခါတဿ အနဝဇ္ဇဓမ္မဿ အသမုစ္ဆိန္နတ္တာ ဒေဝဒတ္တော သဂ္ဂေ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေယျ၊ မဂ္ဂဖလာနိ ဝါ အဓိဂစ္ဆေယျ၊ သွာဿ **သမုစ္ဆေဒမဂမာ** သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္နော ဝိနဋ္ဌော။ ။ပဌမာဒီနိ။

၅-အစိရပက္ကန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၄။ ပဉ္စမေ **ပရာဘဝါယာ**တိ အဝဍ္ဎိယာ ဝိနာသာယ။ **အဿတရီ**တိ ဝဠဝါယ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဂဒြဘဿ ဇာတာ။ **အတ္တဝဓာယ ဂဗ္ဘံ ဂဏှာတီ**တိ တံ အဿေန သဒ္ဓိံ သမ္ပယောဇေန္တိ၊ သာ ဂဗ္ဘံ ဂဏှိတွာ ကာလေ သမ္ပတ္တေ ဝိဇာယိတုံ န သက္ကောတိ၊ ပါဒေဟိ ဘူမိယံ ပဟရန္တီ တိဋ္ဌတိ၊ အထဿာ စတ္တာရော ပါဒေ စတူသု ခါဏုကေသု ဗန္ဓိတွာ ကုစ္ဆိံ ဖာလေတွာ ပေါတံ[၁] နီဟရန္တိ၊ သာ တတ္ထေဝ မရတိ။ တေနေတံ ဝုတ္တံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ပဉ္စရထသတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၈၅။ ဆဋ္ဌေ **ဘတ္တာဘိဟာရော**တိ အဘိဟရိတဗ္ဗံ ဘတ္တံ။ တဿ ပန ပမာဏံ ဒဿေတုံ **ပဉ္စ စ ထာလိပါကသတာနီ**တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဧကော ထာလိပါကော ဒသန္နံ ပုရိသာနံ ဘတ္တံ ဂဏှာတိ။ **နာသာယ ပိတ္တံ ဘိန္ဒေယျုန္တိ** အစ္ဆပိတ္တံ ဝါ မစ္ဆပိတ္တံ ဝါဿ နာသပုဋေ ပက္ခိပေယျုံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-၁၃-မာတုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၈၆-၁၈၇။ သတ္တမေ **မာတုပိ ဟေတူ**တိ "သစေ မုသာ ဘဏသိ၊ မာတရံ တေ ဝိဿဇ္ဇေဿာမ။ နော စေ ဘဏသိ၊ န ဝိဿဇ္ဇေဿာမာ"တိ ဧဝံ စောရေဟိ အဋဝိယံ ပုစ္ဆမာနော တဿာ စောရဟတ္ထဂတာယ မာတုယာပိ ဟေတု သမ္ပဇာနမုသာ န ဘာသေယျာတိ အတ္ထော။ ဣတော ပရေသုပိ ဧသေဝ နယောတိ။ ။သတ္တမာဒီနိ။

လာဘသက္ကာရသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ပေါတကံ (သီ)

7. Rāhulasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1-8. Cakkhusuttādivaṇṇanā

188-195. Rāhulasaṁyuttassa paṭhame **eko**ti catūsu iriyāpathesu ekavihārī. **Vūpakaṭṭho**ti vivekaṭṭho nissaddho. **Appamatto**ti satiyā avippavasanto. **Ātāpī**ti vīriyasampanno. **Pahitatto vihareyyan**ti visesādhigamatthāya pesitatto hutvā vihareyyaṁ. **Aniccan**ti hutvā abhāvākārena aniccaṁ. Atha vā uppādavayavantatāya tāvakālikatāya vipariṇāmakoṭiyā niccapaṭikkhepatoti imehipi kāraṇehi aniccaṁ. **Dukkhan**ti catūhi kāraṇehi dukkhaṁ dukkhamanaṭṭhena dukkhavatthukaṭṭhena satatasampīḷanaṭṭhena sukhapaṭikkhepenāti. **Kallan**ti yuttaṁ. **Etaṁ mamā**ti taṇhāgāho. **Esohamasmī**ti mānagāho. **Eso me attā**ti diṭṭhigāho. Taṇhāgāho cettha aṭṭhasatataṇhāvicaritavasena, mānagāho navavidhamānavasena, diṭṭhigāho dvāsaṭṭhidiṭṭhivasena veditabbo. **Nibbindaṁ virajjatī**ti ettha virāgavasena cattāro maggā kathitā, **virāgā vimuccatī**ti ettha vimuttivasena cattāri sāmaññaphalāni.

Ettha ca pañcasu dvāresu pasādāva gahitā, **mano**ti iminā tebhūmakaṁ sammasanacāracittaṁ. Dutiye pañcasu dvāresu ārammaṇameva. Tatiye pañcasu dvāresu pasādavatthukacittameva, manoviññāṇena tebhūmakaṁ sammasanacāracittaṁ gahitaṁ. Evaṁ sabbattha nayo netabbo. Chaṭṭhe tebhūmakadhammā. Aṭṭhame pana **taṇhā**ti tasmiṁ tasmiṁ dvāre javanappattāva labbhati. . Paṭhamādīni.

9. Dhātusuttavaṇṇanā

196. Navame viññāṇadhātuvasena nāmaṁ, sesāhi rūpanti nāmarūpaṁ kathitaṁ. . Navamaṁ.

၇-ရာဟုလသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-၈-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၈၈-၁၉၅။ ရာဟုလသံယုတ္တဿ ပဌမေ **ဧကော**တိ စတူသု ဣရိယာပထေသု ဧကဝိဟာရီ။ **ဝူပကဋ္ဌော**တိ ဝိဝေကဋ္ဌော နိဿဒ္ဒေါ။ **အပ္ပမတ္တော**တိ သတိယာ အဝိပ္ပဝသန္တော။ **အာတာပီ**တိ ဝီရိယသမ္ပန္နော။ **ပဟိတတ္တော ဝိဟရေယျ**န္တိ ဝိသေသာဓိဂမတ္ထာယ ပေသိတတ္တော ဟုတွာ ဝိဟရေယျံ။ **အနိစ္စ**န္တိ ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန အနိစ္စံ။ အထ ဝါ ဥပ္ပါဒဝယဝန္တတာယ တာဝကာလိကတာယ ဝိပရိဏာမကောဋိယာ နိစ္စပဋိက္ခေပတောတိ ဣမေဟိပိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စံ။ **ဒုက္ခ**န္တိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဒုက္ခံ ဒုက္ခမနဋ္ဌေန ဒုက္ခဝတ္ထုကဋ္ဌေန သတတသမ္ပီဠနဋ္ဌေန သုခပဋိက္ခေပေနာတိ။ **ကလ္လ**န္တိ ယုတ္တံ။ **ဧတံ မမာ**တိ တဏှာဂါဟော။ **ဧသောဟမသ္မီ**တိ မာနဂါဟော။ **ဧသော မေ အတ္တာ**တိ ဒိဋ္ဌိဂါဟော။ တဏှာဂါဟော စေတ္ထ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတဝသေန, မာနဂါဟော နဝဝိဓမာနဝသေန, ဒိဋ္ဌိဂါဟော ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဇ္ဇတီ**တိ ဧတ္ထ ဝိရာဂဝသေန စတ္တာရော မဂ္ဂါ ကထိတာ၊ **ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတီ**တိ ဧတ္ထ ဝိမုတ္တိဝသေန စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ။

ဧတ္ထ စ ပဉ္စသု ဒွါရေသု ပသာဒါဝ ဂဟိတာ၊ **မနော**တိ ဣမိနာ တေဘူမကံ သမ္မသနစာရစိတ္တံ။ ဒုတိယေ ပဉ္စသု ဒွါရေသု အာရမ္မဏမေဝ။ တတိယေ ပဉ္စသု ဒွါရေသု ပသာဒဝတ္ထုကစိတ္တမေဝ၊ မနောဝိညာဏေန တေဘူမကံ သမ္မသနစာရစိတ္တံ ဂဟိတံ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ နယော နေတဗ္ဗော။ ဆဋ္ဌေ တေဘူမကဓမ္မာ။ အဋ္ဌမေ ပန **တဏှာ**တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒွါရေ ဇဝနပ္ပတ္တာဝ လဗ္ဘတိ။ ။ပဌမာဒီနိ။

၉-ဓာတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၆။ နဝမေ ဝိညာဏဓာတုဝသေန နာမံ၊ သေသာဟိ ရူပန္တိ နာမရူပံ ကထိတံ။ ။နဝမံ။

10. Khandhasuttavaṇṇanā

197. Dasame rūpakkhandho kāmāvacaro, sesā cattāro sabbasaṅgāhikaparicchedena catubhūmakā. Idha pana tebhūmakāti gahetabbā. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1-10. Cakkhusuttādivaṇṇanā

198-199. Dutiye dasa uttānatthāneva. . Paṭhamādīni.

11. Anusayasuttavaṇṇanā

200. Ekādasame **imasmiñca saviññāṇake kāye**ti attano saviññāṇakakāyaṁ dasseti, **bahiddhā cā**ti parassa saviññāṇakaṁ vā aviññāṇakaṁ vā. Purimena vā attano ca parassa ca viññāṇameva[1] dasseti, pacchimena bahiddhā anindriyabaddharūpaṁ. **Ahaṅkāramamaṅkāramānānusayā**ti ahaṁkārādiṭṭhi ca mamaṁkārataṇhā ca mānānusayā ca. **Na hontī**ti ete kilesā kathaṁ jānantassa etesu vatthūsu na hontīti pucchati. **Sammappaññāya passatī**ti[2] saha vipassanāya maggapaññāya suṭṭhu passati[3]. . Ekādasamaṁ.

12. Apagatasuttavaṇṇanā

201. Dvādasame **ahaṅkāramamaṅkāramānāpagatan**ti ahaṁkārato ca mamaṁkārato ca mānato ca apagataṁ. **Vidhā samatikkantan**ti mānakoṭṭhāse suṭṭhu atikkantaṁ. **Santaṁ suvimuttan**ti kilesavūpasamena santaṁ, kileseheva suṭṭhu vimuttaṁ. Sesaṁ uttānamevāti. . Dvādasamaṁ.

Dutiyo vaggo.

---

1. Saviññāṇakameva (Sī) 2. Passatoti (Sī) 3. Passantassa (Sī)

၁၀-ခန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၉၇။ ဒသမေ ရူပက္ခန္ဓော ကာမာဝစရော၊ သေသာ စတ္တာရော သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကပရိစ္ဆေဒေန စတုဘူမကာ။ ဣဓ ပန တေဘူမကာတိ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၁၀-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၉၈-၁၉၉။ ဒုတိယေ ဒသ ဥတ္တာနတ္ထာနေဝ။ ။ပဌမာဒီနိ။

၁၁-အနုသယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၀။ ဧကာဒသမေ **ဣမသ္မိဉ္စ သဝိညာဏကေ ကာယေ**တိ အတ္တနော သဝိညာဏကကာယံ ဒဿေတိ၊ **ဗဟိဒ္ဓါ စာ**တိ ပရဿ သဝိညာဏကံ ဝါ အဝိညာဏကံ ဝါ။ ပုရိမေန ဝါ အတ္တနော စ ပရဿ စ ဝိညာဏမေဝ[၁] ဒဿေတိ၊ ပစ္ဆိမေန ဗဟိဒ္ဓါ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပံ။ **အဟင်္ကာရမမင်္ကာရမာနာနုသယာ**တိ အဟံကာရဒိဋ္ဌိ စ မမံကာရတဏှာ စ မာနာနုသယာ စ။ **န ဟောန္တီ**တိ ဧတေ ကိလေသာ ကထံ ဇာနန္တဿ ဧတေသု ဝတ္ထူသု န ဟောန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ **သမ္မပ္ပညာယ ပဿတီ**တိ[၂] သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ သုဋ္ဌု ပဿတိ[၃]။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-အပဂတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၁။ ဒွါဒသမေ **အဟင်္ကာရမမင်္ကာရမာနာပဂတ**န္တိ အဟံကာရတော စ မမံကာရတော စ မာနတော စ အပဂတံ။ **ဝိဓာ သမတိက္ကန္တ**န္တိ မာနကောဋ္ဌာသေ သုဋ္ဌု အတိက္ကန္တံ။ **သန္တံ သုဝိမုတ္တ**န္တိ ကိလေသဝူပသမေန သန္တံ, ကိလေသေဟေဝ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တံ။ သေသံ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ဒွါဒသမံ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၁-သဝိညာဏကမေဝ (သီ) ၂-ပဿတော"တိ (သီ) ၃-ပဿန္တဿ (သီ)

Dvīsupi asekkhabhūmi kathitā. Paṭhamo panettha āyācantassa desito, dutiyo anāyācantassa. Sakalepi pana Rāhulasaṁyutte therassa vimuttiparipācanīyadhammāva kathitāti.

Rāhulasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ဒွီသုပိ အသေက္ခဘူမိ ကထိတာ။ ပဌမော ပနေတ္ထ အာယာစန္တဿ ဒေသိတော၊ ဒုတိယော အနာယာစန္တဿ။ သကလေပိ ပန ရာဟုလသံယုတ္တေ ထေရဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယဓမ္မာဝ ကထိတာတိ။

ရာဟုလသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

8. Lakkhaṇasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Aṭṭhisuttavaṇṇanā

202. Lakkhaṇasaṁyutte yvāyaṁ **āyasmā ca Lakkhaṇo**ti Lakkhaṇatthero vutto, esa jaṭilasahassabbhantare ehibhikkhūpasampadāya upasampanno Ādittapariyāyāvasāne arahattaṁ patto eko mahāsāvakoti veditabbo. Yasmā panesa lakkhaṇasampannena sabbākāraparipūrena brahmasamena attabhāvena samannāgato, tasmā “Lakkhaṇo”ti saṅkhaṁ gato. Mahāmoggallāno pana pabbajitadivasato sattame divase arahattaṁ patto dutiyo aggasāvako.

Sitaṁ pātvākāsīti mandahasitaṁ pātu-akāsi, pakāsayi dassesīti vuttaṁ hoti. Kiṁ pana disvā thero sitaṁ pātvākāsīti? Upari Pāḷiyaṁ āgataṁ aṭṭhikasaṅkhalikaṁ[1] ekaṁ petaloke nibbattaṁ sattaṁ disvā. Tañca kho dibbena cakkhunā, na pasādacakkhunā. Pasādacakkhussa hi ete attabhāvā na āpāthaṁ āgacchanti. Evarūpaṁ pana attabhāvaṁ disvā kāruññe kattabbe kasmā sitaṁ pātvākāsīti? Attano ca Buddhañāṇassa ca sampattiṁ samanussaraṇato. Taṁ hi disvā thero “adiṭṭhasaccena nāma puggalena paṭilabhitabbā evarūpā attabhāvā mutto ahaṁ, lābhā vata me, suladdhaṁ vata me”ti attano ca sampattiṁ anussaritvā “aho Buddhassa Bhagavato ñāṇasampatti, ‘yo kammavipāko bhikkhave acinteyyo na cintetabbo’ti deseti, paccakkhaṁ vata katvā[2] Buddhā desenti, suppaṭividdhā Buddhānaṁ dhammadhātū”ti evaṁ Buddhañāṇasampattiñca anussaritvā sitaṁ pātvākāsīti.

Atha Lakkhaṇatthero kasmā na addasa, kimassa dibbacakkhu natthīti? No natthi, Mahāmoggallāno pana āvajjento addasa, itaro pana anāvajjanena na addasa. Yasmā pana khīṇāsavā nāma na akāraṇā sitaṁ karonti, tasmā taṁ Lakkhaṇatthero pucchi **ko nu kho āvuso Moggallāna hetu, ko paccayo sitassa pātukammāyā**ti. Thero

1. Aṭṭhisaṅkhalikaṁ (Sī, Syā, Ka)
2. Paccakkhañca taṁ katvā (Syā)

၈—လက္ခဏသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-အဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၂။ လက္ခဏသံယုတ္တေ ယွာယံ **အာယသ္မာ စ လက္ခဏော**တိ လက္ခဏတ္ထေရော ဝုတ္တော၊ ဧသ ဇဋိလသဟဿဗ္ဘန္တရေ ဧဟိဘိက္ခူပသမ္ပဒါယ ဥပသမ္ပန္နော အာဒိတ္တပရိယာယာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပတ္တော ဧကော မဟာသာဝကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယသ္မာ ပနေသ လက္ခဏသမ္ပန္နေန သဗ္ဗာကာရပရိပူရေန ဗြဟ္မသမေန အတ္တဘာဝေန သမန္နာဂတော၊ တသ္မာ “လက္ခဏော”တိ သင်္ခံ ဂတော။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပန ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပတ္တော ဒုတိယော အဂ္ဂသာဝကော။

သိတံ ပါတွာကာသီတိ မန္ဒဟသိတံ ပါတုအကာသိ၊ ပကာသယိ ဒဿေသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကိံ ပန ဒိသွာ ထေရော သိတံ ပါတွာကာသီတိ? ဥပရိ ပါဠိယံ အာဂတံ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကံ[1] ဧကံ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တံ သတ္တံ ဒိသွာ။ တဉ္စ ခေါ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ၊ န ပသာဒစက္ခုနာ။ ပသာဒစက္ခုဿ ဟိ ဧတေ အတ္တဘာဝါ န အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဧဝရူပံ ပန အတ္တဘာဝံ ဒိသွာ ကာရုညေ ကတ္တဗ္ဗေ ကသ္မာ သိတံ ပါတွာကာသီတိ? အတ္တနော စ ဗုဒ္ဓဉာဏဿ စ သမ္ပတ္တိံ သမနုဿရဏတော။ တံ ဟိ ဒိသွာ ထေရော “အဒိဋ္ဌသစ္စေန နာမ ပုဂ္ဂလေန ပဋိလဘိတဗ္ဗာ ဧဝရူပါ အတ္တဘာဝါ မုတ္တော အဟံ၊ လာဘာ ဝတ မေ၊ သုလဒ္ဓံ ဝတ မေ”တိ အတ္တနော စ သမ္ပတ္တိံ အနုဿရိတွာ “အဟော ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏသမ္ပတ္တိ၊ ‘ယော ကမ္မဝိပါကော ဘိက္ခဝေ အစိန္တေယျော န စိန္တေတဗ္ဗော’တိ ဒေသေသိ၊ ပစ္စက္ခံ ဝတ ကတွာ[2] ဗုဒ္ဓါ ဒေသေန္တိ၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဓာတူ”တိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓဉာဏသမ္ပတ္တိဉ္စ အနုဿရိတွာ သိတံ ပါတွာကာသီတိ။

အထ လက္ခဏတ္ထေရော ကသ္မာ န အဒ္ဒသ၊ ကိမဿ ဒိဗ္ဗစက္ခု နတ္ထီတိ? နော နတ္ထိ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပန အာဝဇ္ဇေန္တော အဒ္ဒသ၊ ဣတရော ပန အနာဝဇ္ဇနေန န အဒ္ဒသ။ ယသ္မာ ပန ခီဏာသဝါ နာမ န အကာရဏာ သိတံ ကရောန္တိ၊ တသ္မာ တံ လက္ခဏတ္ထေရော ပုစ္ဆိ **ကော နု ခေါ အာဝုသော မောဂ္ဂလ္လာန ဟေတု၊ ကော ပစ္စယော သိတဿ ပါတုကမ္မာယာ**တိ။ ထေရော

၁-အဋ္ဌိသင်္ခလိကံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-ပစ္စက္ခဉ္စ တံ ကတွာ (သျာ)

pana yasmā yehi ayaṁ upapatti sāmaṁ adiṭṭhā, te dussaddhāpayā honti, tasmā Bhagavantaṁ sakkhiṁ katvā byākātukāmatāya **akālo kho āvuso**ti-ādimāha. Tato Bhagavato santike puṭṭho **idhāhaṁ āvuso**ti-ādinā nayena byākāsi.

Tattha **aṭṭhikasaṅkhalikan**ti setaṁ nimmaṁsalohitaṁ aṭṭhisaṅghātaṁ[1]. **Gijjhāpi kākāpi kulalāpī**ti etepi yakkhagijjhā ceva yakkhakākā ca yakkhakulalā ca paccetabbā. Pākatikānaṁ pana gijjhādīnaṁ āpātthampi etaṁ rūpaṁ[2] nāgacchati. **Anupatitvā anupatitvā**ti anubandhitvā anubandhitvā. **Vitudentī**ti asidhārūpamehi tikhiṇehi lohatuṇḍakehi vijjhitvā vijjhitvā ito cito ca caranti[3] gacchanti. **Sā sudaṁ aṭṭassaraṁ karotī**ti ettha **sudan**ti nipāto, sā aṭṭhikasaṅkhalikā aṭṭassaraṁ āturassaraṁ karotīti attho. Akusalavipākānubhavanatthaṁ kira yojanappamāṇāpi[4] tādisā attabhā vā nibbattanti, pasādussadā ca honti pakkagaṇḍasadisā. Tasmā sā aṭṭhikasaṅkhalikā balavavedanāturā tādisaṁ saddamakāsīti[5].

Evañca pana vatvā puna āyasmā Mahāmoggallāno "vaṭṭagāmisattā nāma evarūpā attabhāvā na muccantī"ti sattesu kāruññaṁ paṭicca uppannaṁ dhammasaṁvegaṁ dassento **tassa mayhaṁ āvuso etadahosi acchariyaṁ vata bho**ti-ādimāha. Tato Bhagavā therassa ānubhāvaṁ pakāsento **cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharantī**ti-ādimāha. Tattha cakkhu bhūtaṁ jātaṁ uppannaṁ etesanti **cakkhubhūtā,** bhūtacakkhukā uppannācakkhukā cakkhuṁ uppādetvā viharantīti attho. Dutiyapadepi eseva nayo. **Yatra hi nāmā**ti ettha **yatrā**ti kāraṇavacanaṁ. Tatrāyaṁ atthayojanā—yasmā nāma sāvakopi evarūpaṁ ñassati vā dakkhati vā sakkhiṁ vā karissati, tasmā avocumha "cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharanti, ñāṇabhūtā vata bhikkhave sāvakā viharantī"ti. **Pubbeva me so bhikkhave satto diṭṭho**ti Bodhimaṇḍe sabbaññutaññāṇapaṭivedhena appamāṇesu cakkavāḷesu appamāṇe sattanikāye bhavagatiyoniṭṭhitinivāse ca paccakkhaṁ karontena mayā pubbeva so satto diṭṭhoti vadati.

---

1. Aṭṭhisaṅghāṭaṁ (Sī, Syā) 2. Evarūpaṁ (Sī) 3. Khādantā (Sī)
4. Tiyojanapamāṇāpi (Syā) 5. Vissaramakāsi (Syā)

ပန ယသ္မာ ယေဟိ အယံ ဥပပတ္တိ သာမံ အဒိဋ္ဌာ၊ တေ ဒုဿဒ္ဓါပယာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ ဘဂဝန္တံ သက္ခိံ ကတွာ ဗျာကာတုကာမတာယ **အကာလော ခေါ အာဝုသော**တိအာဒိမာဟ။ တတော ဘဂဝတော သန္တိကေ ပုဋ္ဌော **ဣဓာဟံ အာဝုသော**တိအာဒိနာ နယေန ဗျာကာသိ။

တတ္ထ **အဋ္ဌိကသင်္ခလိက**န္တိ သေတံ နိမ္မံသလောဟိတံ အဋ္ဌိသင်္ဃာတံ[၁]။ **ဂိဇ္ဈာပိ ကာကာပိ ကုလလာပီ**တိ ဧတေပိ ယက္ခဂိဇ္ဈာ စေဝ ယက္ခကာကာ စ ယက္ခကုလလာ စ ပစ္စေတဗ္ဗာ။ ပါကတိကာနံ ပန ဂိဇ္ဈာဒီနံ အာပါထမ္ပိ ဧတံ ရူပံ[၂] နာဂစ္ဆတိ။ **အနုပတိတွာ အနုပတိတွာ**တိ အနုဗန္ဓိတွာ အနုဗန္ဓိတွာ။ **ဝိတုဒေန္တီ**တိ အသိဓာရူပမေဟိ တိခိဏေဟိ လောဟတုဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဣတော စိတော စ စရန္တိ[၃] ဂစ္ဆန္တိ။ **သာ သုဒံ အဋ္ဋဿရံ ကရောတီ**တိ ဧတ္ထ **သုဒ**န္တိ နိပါတော၊ သာ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကာ အဋ္ဋဿရံ အာတုရဿရံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ အကုသလဝိပါကာနုဘဝနတ္ထံ ကိရ ယောဇနပ္ပမာဏာပိ[၄] တာဒိသာ အတ္တဘာဝါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ပသာဒုဿဒါ စ ဟောန္တိ ပက္ကဂဏ္ဍသဒိသာ။ တသ္မာ သာ အဋ္ဌိကသင်္ခလိကာ ဗလဝဝေဒနာတုရာ တာဒိသံ သဒ္ဒမကာသီတိ[၅]။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ပုန အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော "ဝဋ္ဋဂါမိသတ္တာ နာမ ဧဝရူပါ အတ္တဘာဝါ န မုစ္စန္တီ"တိ သတ္တေသု ကာရုညံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နံ ဓမ္မသံဝေဂံ ဒဿေန္တော **တဿ မယှံ အာဝုသော ဧတဒဟောသိ အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော**တိအာဒိမာဟ။ တတော ဘဂဝါ ထေရဿ အာနုဘာဝံ ပကာသေန္တော **စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟရန္တီ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ စက္ခု ဘူတံ ဇာတံ ဥပ္ပန္နံ ဧတေသန္တိ **စက္ခုဘူတာ၊** ဘူတစက္ခုကာ ဥပ္ပန္နစက္ခုကာ စက္ခုံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရန္တီတိ အတ္ထော။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ **ယတြ ဟိ နာမာ**တိ ဧတ္ထ **ယတြာ**တိ ကာရဏဝစနံ။ တတြာယံ အတ္ထယောဇနာ—ယသ္မာ နာမ သာဝကောပိ ဧဝရူပံ ဉဿတိ ဝါ ဒက္ခတိ ဝါ သက္ခိံ ဝါ ကရိဿတိ၊ တသ္မာ အဝေါစုမှ "စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟရန္တိ၊ ဉာဏဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟရန္တီ"တိ။ **ပုဗ္ဗေဝ မေ သော ဘိက္ခဝေ သတ္တော ဒိဋ္ဌော**တိ ဗောဓိမဏ္ဍေ သဗ္ဗညုတညာဏပဋိဝေဓေန အပ္ပမာဏေသု စက္ကဝါဠေသု အပ္ပမာဏေ သတ္တနိကာယေ ဘဝဂတိယောနိဋ္ဌိတိနိဝါသေ စ ပစ္စက္ခံ ကရောန္တေန မယာ ပုဗ္ဗေဝ သော သတ္တော ဒိဋ္ဌောတိ ဝဒတိ။

၁-အဋ္ဌိသင်္ဃာဋံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဧဝရူပံ (သီ) ၃-ခါဒန္တာ (သီ)
၄-တိယောဇနပမာဏာပိ (သျာ) ၅-ဝိဿရမကာသိ (သျာ)

Goghātakoti gāvo vadhitvā aṭṭhito maṁsaṁ[1] mocetvā vikkiṇitvā jīvikaṁ kappanakasatto. **Tassova kammassa vipākāvasesenā**ti tassa nānācetanāhi āyūhitassa aparāpariyakammassa. Tatra hi yāya cetanāya narake paṭisandhi janitā, tassā vipāke parikkhīṇe avasesakammaṁ vā kammanimittaṁ vā ārammaṇaṁ katvā puna petādīsu paṭisandhi nibbattati, tasmā sā paṭisandhi kammasabhāgatāya ārammaṇasabhāgatāya vā "tasseva kammassa vipākāvaseso"ti vuccati. Ayañca satto evaṁ uppanno. Tenāha "tasseva kammassa vipākāvasesenā"ti. Tassa kira narakā cavanakāle nimmaṁsakatānaṁ[2] gunnaṁ aṭṭhirāsiyeva nimittaṁ ahosi. So paṭicchannampi taṁ kammaṁ viññūnaṁ pākaṭaṁ viya karonto aṭṭhisaṅkhalikapeto jāto. . Paṭhamaṁ.

2. Pesisuttavaṇṇanā

203. Maṁsapesivatthusmiṁ **goghātako**ti gomaṁsapesiyo katvā sukkhāpetvā vallūravikkayena anekāni vassāni jīvikaṁ kappesi, tenassa narakā cavanakāle maṁsapesiyeva nimittaṁ ahosi. So maṁsapesipeto jāto. . Dutiyaṁ.

3. Piṇḍasuttavaṇṇanā

204. Maṁsapiṇḍavatthusmiṁ **sākuṇiko**ti sakuṇe gahetvā vikkiṇanakāle nippakkhacamme[3] maṁsapiṇḍamatte katvā vikkiṇanto jīvikaṁ kappesi, tenassa narakā cavanakāle maṁsapiṇḍova nimittaṁ ahosi. So maṁsapiṇḍapeto jāto. . Tatiyaṁ.

4. Nicchavisuttavaṇṇanā

205. Nicchavivatthusmiṁ tassa orabbhikassa eḷake vadhitvā vadhitvā niccamme katvā kappitajīvikassa purinamayeneva niccammaṁ eḷakasarīraṁ nimittaṁ ahosi. So nicchavipeto jāto. . Catutthaṁ.

---

1. Aṭṭhimaṁsaṁ (Ka) 2. Nimmaṁsīkatānaṁ (Sī), nimmaṁsakānaṁ (Syā)
3. Nippattacamme (Syā)

ဂေါဃာတကောတိ ဂါဝေါ ဝဓိတွာ အဋ္ဌိတော မံသံ[၁] မောစေတွာ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပနကသတ္တော။ **တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေနာ**တိ တဿ နာနာစေတနာဟိ အာယူဟိတဿ အပရာပရိယကမ္မဿ။ တတြ ဟိ ယာယ စေတနာယ နရကေ ပဋိသန္ဓိ ဇနိတာ၊ တဿာ ဝိပါကေ ပရိက္ခီဏေ အဝသေသကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပုန ပေတာဒီသု ပဋိသန္ဓိ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မာ သာ ပဋိသန္ဓိ ကမ္မသဘာဂတာယ အာရမ္မဏသဘာဂတာယ ဝါ "တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသော"တိ ဝုစ္စတိ။ အယဉ္စ သတ္တော ဧဝံ ဥပ္ပန္နော။ တေနာဟ "တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေနာ"တိ။ တဿ ကိရ နရကာ စဝနကာလေ နိမ္မံသကတာနံ[၂] ဂုန္နံ အဋ္ဌိရာသိယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ သော ပဋိစ္ဆန္နမ္ပိ တံ ကမ္မံ ဝိညူနံ ပါကဋံ ဝိယ ကရောန္တော အဋ္ဌိသင်္ခလိကပေတော ဇာတော။ ။ပဌမံ။

၂-ပေသိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၃။ မံသပေသိဝတ္ထုသ္မိံ **ဂေါဃာတကော**တိ ဂေါမံသပေသိယော ကတွာ သုက္ခာပေတွာ ဝလ္လူရဝိက္ကယေန အနေကာနိ ဝဿာနိ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ၊ တေနဿ နရကာ စဝနကာလေ မံသပေသိယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ သော မံသပေသိပေတော ဇာတော။ ။ဒုတိယံ။

၃-ပိဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၄။ မံသပိဏ္ဍဝတ္ထုသ္မိံ **သာကုဏိကော**တိ သကုဏေ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏနကာလေ နိပ္ပက္ခစမ္မေ[၃] မံသပိဏ္ဍမတ္တေ ကတွာ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ၊ တေနဿ နရကာ စဝနကာလေ မံသပိဏ္ဍောဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ သော မံသပိဏ္ဍပေတော ဇာတော။ ။တတိယံ။

၄-နိစ္ဆဝိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၅။ နိစ္ဆဝိဝတ္ထုသ္မိံ တဿ ဩရဗ္ဘိကဿ ဠကေ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ နိစ္စမ္မေ ကတွာ ကပ္ပိတဇီဝိကဿ ပုရိမနယေနေဝ နိစ္စမ္မံ ဠကသရီရံ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ သော နိစ္ဆဝိပေတော ဇာတော။ ။စတုတ္ထံ။

၁-အဋ္ဌိမံသံ (က) ၂-နိမ္မံသီကတာနံ (သီ)၊ နိမ္မံသကာနံ (သျာ) ၃-နိပ္ပတ္တစမ္မေ (သျာ)

5. Asilomasuttavaṇṇanā

206. Asilomavatthusmiṁ so sūkariko dīgharattaṁ nivāpapuṭṭhe sūkare asinā vadhitvā vadhitvā dīgharattaṁ jīvikaṁ kappesi, tassa ukkhittāsikabhāvova nimittaṁ ahosi. Tasmā asilomapeto jāto. . Pañcamaṁ.

6. Sattisuttavaṇṇanā

207. Sattilomavatthusmiṁ so māgaviko ekaṁ migañca sattiñca gahetvā vanaṁ gantvā tassa migassa samīpaṁ āgatāgate mige sattiyā vijjhitvā māresi, tassa sattiyā vijjhanakabhāvoyeva nimittaṁ ahosi. Tasmā sattilomapeto jāto. . Chaṭṭhaṁ.

7. Usulomasuttavaṇṇanā

208. Usulomavatthusmiṁ **kāraṇiko**ti rājāparādhike anekāhi kāraṇāhi pīḷetvā avasāne kaṇḍena vijjhitvā māraṇakapuriso. So kira “amukasmiṁ padese viddho maratī”ti ñatvāva vijjhati. Tassevaṁ jīvikaṁ kappetvā narake uppannassa tato pakkāvasesena idhūpapattikāle usunā vijjhanabhāvoyeva nimittaṁ ahosi. Tasmā usulomapeto jāto. . Sattamaṁ.

8. Sūcilomasuttavaṇṇanā

209. Sūcilomavatthusmiṁ **sūto**ti assadamako. Godamakotipi vadantiyeva. Tassa patodasūciyā vijjhanabhāvoyeva nimittaṁ ahosi. Tasmā sūcilomapeto jāto. . Aṭṭhamaṁ.

9. Dutiyasūcilomasuttavaṇṇanā

210. Dutiye sūcilomavatthusmiṁ **sūcako**ti pesuññakārako. So kira manussa aññamaññañca bhindi, rājakule ca “imassa idaṁ nāma atthi, iminā idaṁ nāma katan”ti sūcetvā sūcetvā anayabyasanaṁ pāpesi. Tasmā yathā tena sūcetvā manussā bhinnā, tathā sūcīhi

၅-အသိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၆။ အသိလောမဝတ္ထုသ္မိံ သော သူကရိကော ဒီဃရတ္တံ နိဝါပပုဋ္ဌေ သူကရေ အသိနာ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ ဒီဃရတ္တံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ၊ တဿ ဥက္ခိတ္တာသိကဘာဝေါဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ တသ္မာ အသိလောမပေတော ဇာတော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၇။ သတ္တိလောမဝတ္ထုသ္မိံ သော မာဂဝိကော ဧကံ မိဂဉ္စ သတ္တိဉ္စ ဂဟေတွာ ဝနံ ဂန္တွာ တဿ မိဂဿ သမီပံ အာဂတာဂတေ မိဂေ သတ္တိယာ ဝိဇ္ဈိတွာ မာရေသိ၊ တဿ သတ္တိယာ ဝိဇ္ဈနကဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ တသ္မာ သတ္တိလောမပေတော ဇာတော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဥသုလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၈။ ဥသုလောမဝတ္ထုသ္မိံ **ကာရဏိကော**တိ ရာဇာပရာဓိကေ အနေကာဟိ ကာရဏာဟိ ပီဠေတွာ အဝသာနေ ကဏ္ဍေန ဝိဇ္ဈိတွာ မာရဏကပုရိသော။ သော ကိရ “အမုကသ္မိံ ပဒေသေ ဝိဒ္ဓေါ မရတီ”တိ ဉတွာဝ ဝိဇ္ဈတိ။ တဿေဝံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတွာ နရကေ ဥပ္ပန္နဿ တတော ပက္ကာဝသေသေန ဣဓူပပတ္တိကာလေ ဥသုနာ ဝိဇ္ဈနဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ တသ္မာ ဥသုလောမပေတော ဇာတော။ ။သတ္တမံ။

၈-သူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၉။ သူစိလောမဝတ္ထုသ္မိံ **သူတော**တိ အဿဒမကော။ ဂေါဒမကောတိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ တဿ ပတောဒသူစိယာ ဝိဇ္ဈနဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ တသ္မာ သူစိလောမပေတော ဇာတော။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ဒုတိယသူစိလောမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၀။ ဒုတိယေ သူစိလောမဝတ္ထုသ္မိံ **သူစကော**တိ ပေသုညကာရကော။ သော ကိရ မနုဿေ အညမညဉ္စ ဘိန္ဒိ၊ ရာဇကုလေ စ “ဣမဿ ဣဒံ နာမ အတ္ထိ၊ ဣမိနာ ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိ သူစေတွာ သူစေတွာ အနယဗျသနံ ပါပေသိ။ တသ္မာ ယထာ တေန သူစေတွာ မနုဿာ ဘိန္နာ၊ တထာ သူစီဟိ

bhedanadukkhaṁ[1] paccanubhotuṁ kammameva nimittaṁ katvā sūcilomapeto jāto. . Navamaṁ.

10. Kumbhaṇḍasuttavaṇṇanā

211. Aṇḍabhārivatthusmiṁ **gāmakūṭako**ti[2] vinicchayāmacco. Tassa kammasabhāgatāya kumbhamattā mahāghaṭappamāṇā aṇḍā ahesuṁ. So hi yasmā raho paṭicchanne ṭhāne lañjaṁ gahetvā kūṭavinicchayena pākaṭaṁ dosaṁ karonto sāmike assāmike akāsi, tasmāssa rahassaṁ aṅgaṁ pākaṭaṁ nibbattaṁ. Yasmā daṇḍaṁ paṭṭhapento paresaṁ asayhaṁ bhāraṁ āropesi, tasmāssa rahassaṁ aṅgaṁ asayhabhāro hutvā nibbattaṁ. Yasmā yasmiṁ ṭhāne ṭhitena samena bhavitabbaṁ, tasmiṁ ṭhatvā visamo ahosi, tasmāssa rahassaṅge visamā nisajjāva ahosīti. . Dasamaṁ.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1. Sasīsakasuttavaṇṇanā

212. Pāradārikavatthusmiṁ so satto parassa rakkhitagopitaṁ sassāmikaṁ phassaṁ phusanto mīḷhasukhena kāmasukhena cittaṁ ramayitvā kammasabhāgatāya gūthaphassaṁ phusanto dukkhamanubhavituṁ tattha nibbatto. . Paṭhamaṁ.

2. Gūthakhādasuttavaṇṇanā

213. Duṭṭhabrāhmaṇavatthu pākaṭameva. . Dutiyaṁ.

3. Nicchavitthisuttavaṇṇanā

214. Nicchavitthivatthusmiṁ yasmā mātugāmo nāma attano phasse anissaro, sā ca taṁ sāmikassa santakaṁ phassaṁ thenetvā paresaṁ abhiratiṁ uppādesi, tasmā kammasabhāgatāya sukhasamphassā vaṭṭitvā[3] dukkhasamphassaṁ anubhavituṁ nicchavitthī hutvā uppannā. . Tatiyaṁ.

---

1. Todanadukkhaṁ (Sī) 2. Gāmakūṭoti (Sī, Syā)
3. Cavitvā (Sī), dhaṁsitvā (Vi-Ṭṭha 2. 100 piṭṭhe), vattitvā (Ka)

ဘေဒနဒုက္ခံ[၁] ပစ္စနုဘောတုံ ကမ္မမေဝ နိမိတ္တံ ကတွာ သူစိလောမပေတော ဇာတော။ ။နဝမံ။

၁၀-ကုမ္ဘဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၁။ အဏ္ဍဘာရိဝတ္ထုသ္မိံ **ဂါမကူဋကော**တိ[၂] ဝိနိစ္ဆယာမစ္စော။ တဿ ကမ္မသဘာဂတာယ ကုမ္ဘမတ္တာ မဟာဃဋပ္ပမာဏာ အဏ္ဍာ အဟေသုံ။ သော ဟိ ယသ္မာ ရဟော ပဋိစ္ဆန္နေ ဌာနေ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ ကူဋဝိနိစ္ဆယေန ပါကဋံ ဒေါသံ ကရောန္တော သာမိကေ အဿာမိကေ အကာသိ၊ တသ္မာဿ ရဟဿံ အင်္ဂံ ပါကဋံ နိဗ္ဗတ္တံ။ ယသ္မာ ဒဏ္ဍံ ပဋ္ဌပေန္တော ပရေသံ အသယှံ ဘာရံ အာရောပေသိ၊ တသ္မာဿ ရဟဿံ အင်္ဂံ အသယှဘာရော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ယသ္မာ ယသ္မိံ ဌာနေ ဌိတေန သမေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ ဌတွာ ဝိသမော အဟောသိ၊ တသ္မာဿ ရဟဿင်္ဂေ ဝိသမာ နိသဇ္ဇာဝ အဟောသီတိ။ ။ဒသမံ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-သသီသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၂။ ပါရဒါရိကဝတ္ထုသ္မိံ သော သတ္တော ပရဿ ရက္ခိတဂေါပိတံ သဿာမိကံ ဖဿံ ဖုသန္တော မီဠှသုခေန ကာမသုခေန စိတ္တံ ရမယိတွာ ကမ္မသဘာဂတာယ ဂူထဖဿံ ဖုသန္တော ဒုက္ခမနုဘဝိတုံ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တော။ ။ပဌမံ။

၂-ဂူထခါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၃။ ဒုဋ္ဌဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပါကဋမေဝ။ ။ဒုတိယံ။

၃-နိစ္ဆဝိတ္ထိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၄။ နိစ္ဆဝိတ္ထိဝတ္ထုသ္မိံ ယသ္မာ မာတုဂါမော နာမ အတ္တနော ဖဿေ အနိဿရော၊ သာ စ တံ သာမိကဿ သန္တကံ ဖဿံ ထေနေတွာ ပရေသံ အဘိရတိံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တသ္မာ ကမ္မသဘာဂတာယ သုခသမ္ဖဿာ ဝဋ္ဋိတွာ[၃] ဒုက္ခသမ္ဖဿံ အနုဘဝိတုံ နိစ္ဆဝိတ္ထီ ဟုတွာ ဥပ္ပန္နာ။ ။တတိယံ။

၁-တောဒနဒုက္ခံ (သီ) ၂-ဂါမကူဋောတိ (သီ၊ သျာ)
၃-စဝိတွာ (သီ)၊ ဓံသိတွာ (ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ)၊ ဝတ္တိတွာ (က)

4. Maṅgulitthisuttavaṇṇanā

215. Maṅgulitthivatthusmiṁ **maṅgulin**ti virūpaṁ duddasikaṁ bībhacchaṁ. Sā kira yakkhadāsikammaṁ[1] karontī “iminā ca iminā ca evaṁ balikamme kate ayaṁ nāma tumhākaṁ vaḍḍhi bhavissatī”ti mahājanassa gandhapupphādīni vañcanāya gahetvā mahājanaṁ duddiṭṭhiṁ micchādiṭṭhiṁ gaṇhāpesi, tasmā tāya kammasabhāgatāya gandhapupphādīnaṁ thenitattā duggandhā, duddassanassagāhitattā duddasikā virūpā bībhacchā hutvā nibbattā. . Catutthaṁ.

5. Okilinīsuttavaṇṇanā

216. Okilinīvatthusmiṁ **uppakkaṁ okiliniṁ okirinin**ti sā kira aṅgāracitake nipannā vipphandamānā viparivattamānā paccati, tasmā uppakkā ceva hoti uṇhena agginā pakkasarīrā, okilinī ca kilinnasarīrā, bindūnissā[2] sarīrato paggharanti, okirinī ca aṅgārasamparikiṇṇā. Tassā hi heṭṭhatopi kiṁsukapupphavaṇṇā aṅgārā, ubhayapassesupi, ākāsatopissā upari patanti. Tena vuttaṁ “uppakkaṁ okiliniṁ okirinin”ti. **Sā issāpakatā sapattiṁ aṅgārakaṭāhena okirī**ti tassa kira rañño ekā nāṭakinī aṅgārakaṭāhaṁ samīpe ṭhapetvā gattato udakaṁ puñchati, pāṇinā ca sedaṁ karoti. Rājāpi tāya saddhiṁ kathañca karoti, parituṭṭhākārañca dasseti. Aggamahesī taṁ asahamānā issāpakatā hutvā acirapakkantassa rañño taṁ aṅgārakaṭāhaṁ gahetvā tassā upari aṅgāre okiri. Sā taṁ kammaṁ katvā tādisaṁyeva vipākaṁ paccanubhavituṁ petaloke nibbattā. . Pañcamaṁ.

6. Asīsakasuttavaṇṇanā

217. Coraghātavatthusmiṁ so rañño āṇāya dīgharattaṁ corānaṁ sīsāni chinditvā petaloke nibbattanto asīsakaṁ kabandhaṁ hutvā nibbatti. . Chaṭṭhaṁ.

---

1. Ikkhaṇikākammaṁ (Syā, Vi-Ṭṭha 2. 100 piṭṭhe ca)
2. Sedabindūnissā (Sī), bindubindūni hissā (Vi-Ṭṭha 2. 100 piṭṭhe)

၄-မင်္ဂုလိတ္ထိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၅။ မင်္ဂုလိတ္ထိဝတ္ထုသ္မိံ **မင်္ဂုလိန္တိ** ဝိရူပံ ဒုဒ္ဒသိကံ ဗီဘစ္ဆံ။ သာ ကိရ ယက္ခဒါသိကမ္မံ[၁] ကရောန္တီ “ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ဧဝံ ဗလိကမ္မေ ကတေ အယံ နာမ တုမှာကံ ဝဍ္ဎိ ဘဝိဿတီ”တိ မဟာဇနဿ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနိ ဝဉ္စနာယ ဂဟေတွာ မဟာဇနံ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌိံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာပေသိ၊ တသ္မာ တာယ ကမ္မသဘာဂတာယ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီနံ ထေနိတတ္တာ ဒုဂ္ဂန္ဓာ, ဒုဒ္ဒဿနဿ ဂါဟိတတ္တာ ဒုဒ္ဒသိကာ ဝိရူပါ ဗီဘစ္ဆာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဩကိလိနီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၆။ ဩကိလိနီဝတ္ထုသ္မိံ **ဥပ္ပက္ကံ ဩကိလိနိံ ဩကိရိနိန္တိ** သာ ကိရ အင်္ဂါရစိတကေ နိပန္နာ ဝိပ္ဖန္ဒမာနာ ဝိပရိဝတ္တမာနာ ပစ္စတိ၊ တသ္မာ ဥပ္ပက္ကာ စေဝ ဟောတိ ဥဏှေန အဂ္ဂိနာ ပက္ကသရီရာ, ဩကိလိနီ စ ကိလိန္နသရီရာ၊ ဗိန္ဒူနိဿာ[၂] သရီရတော ပဂ္ဃရန္တိ၊ ဩကိရိနီ စ အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏာ။ တဿာ ဟိ ဟေဋ္ဌာတောပိ ကိံသုကပုပ္ဖဝဏ္ဏာ အင်္ဂါရာ, ဥဘယပဿေသုပိ, အာကာသတောပိဿာ ဥပရိ ပတန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥပ္ပက္ကံ ဩကိလိနိံ ဩကိရိနိ”န္တိ။ **သာ ဣဿာပကတာ သပတ္တိံ အင်္ဂါရကဋာဟေန ဩကိရီ**တိ တဿ ကိရ ရညော ဧကာ နာဋကိနီ အင်္ဂါရကဋာဟံ သမီပေ ဌပေတွာ ဂတ္တတော ဥဒကံ ပုဉ္ဆတိ၊ ပါဏိနာ စ သေဒံ ကရောတိ။ ရာဇာပိ တာယ သဒ္ဓိံ ကထဉ္စ ကရောတိ၊ ပရိတုဋ္ဌာကာရဉ္စ ဒဿေတိ။ အဂ္ဂမဟေသီ တံ အသဟမာနာ ဣဿာပကတာ ဟုတွာ အစိရပက္ကန္တဿ ရညော တံ အင်္ဂါရကဋာဟံ ဂဟေတွာ တဿာ ဥပရိ အင်္ဂါရေ ဩကိရိ။ သာ တံ ကမ္မံ ကတွာ တာဒိသံယေဝ ဝိပါကံ ပစ္စနုဘဝိတုံ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အသီသကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၇။ စောရဃာတဝတ္ထုသ္မိံ သော ရညော အာဏာယ ဒီဃရတ္တံ စောရာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒိတွာ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တော အသီသကံ ကဗန္ဓံ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-ဣက္ခဏိကာကမ္မံ (သျာ၊ ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ စ)
၂-သေဒဗိန္ဒူနိဿာ (သီ)၊ ဗိန္ဒုဗိန္ဒူနိ ဟိဿာ (ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ)

7-11. Pāpabhikkhusuttādivaṇṇanā

218-222. Bhikkhuvatthusmiṁ **pāpabhikkhūti** lāmakabhikkhu. So kira lokassa saddhādeyye cattāro paccaye paribhuñjitvā kāyavacīdvārehi asaṁyato[1] bhinnājīvo cittakeḷiṁ[2] kīḷanto vicari. Tato ekaṁ Buddhantaraṁ niraye paccitvā petaloke nibbattanto bhikkhusadiseneva attabhāvena nibbatti. Bhikkhunīsikkhamānāsāmaṇerasāmaṇerīvatthūsupi ayameva vinicchayo. . Sattamādīni.

Lakkhaṇasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Asaññato (Syā) 2. Cittakīḷaṁ (Syā)

၇-၁၁-ပါပဘိက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၁၈-၂၂၂။ ဘိက္ခုဝတ္ထုသ္မိံ **ပါပဘိက္ခူ**တိ လာမကဘိက္ခု။ သော ကိရ လောကဿ သဒ္ဓါဒေယျေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ကာယဝစီဒွါရေဟိ အသံယတော[၁] ဘိန္နာဇီဝေါ စိတ္တကေဠိံ[၂] ကီဠန္တော ဝိစရိ။ တတော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ နိရယေ ပစ္စိတွာ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တော ဘိက္ခုသဒိသေနေဝ အတ္တဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘိက္ခုနီသိက္ခမာနာသာမဏေရသာမဏေရီဝတ္ထူသုပိ အယမေဝ ဝိနိစ္ဆယော။ ။သတ္တမာဒီနိ။

လက္ခဏသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အသညတော (သျာ) ၂-စိတ္တကီဠံ (သျာ)

9. Opammasaṁyutta

1. Kūṭasuttavaṇṇanā

223. Opammasaṁyuttassa paṭhame kūṭaṁ gacchantīti **kūṭaṅgamā.** Kūṭaṁ samosarantīti **kūṭasamosaraṇā. Kūṭasamugghātā**ti kūṭassa samugghātena[1]. **Avijjāsamugghātā**ti arahattamaggena avijjāya samugghātena. **Appamattā**ti satiyā avippavāse ṭhitā hutvā. . Paṭhamaṁ.

2. Nakhasikhasuttavaṇṇanā

224. Dutiye **manussesu paccājāyantī**ti ye manussalokato cutā manussesu jāyanti, te evaṁ appakāti adhippāyo. **Aññatra manussehī**ti ye pana manussalokato cutā ṭhapetvā manussalokaṁ catūsu apāyesu paccājāyanti, te mahāpathaviyaṁ paṁsu viya bahutarā. Imasmiñca sutte devāpi manusseheva saṅgahitā. Tasmā yathā manussesu jāyantā appakā, evaṁ devesupīti veditabbā. . Dutiyaṁ.

3. Kulasuttavaṇṇanā

225. Tatiye **suppadhaṁsiyānī**ti suviheṭhiyāni. **Kumbhatthenakehī**ti ye paragharaṁ pavisitvā dīpālokena oloketvā parabhaṇḍaṁ haritukāmā ghaṭe dīpaṁ katvā pavisanti, te kumbhatthenakā nāma, tehi kumbhatthenakehi. **Suppadhaṁsiyo hoti amanussehī**ti mettābhāvanārahitaṁ paṁsupisācakā vidhaṁsayanti[2], pageva uḷārā amanussā. **Bhāvitā**ti vaḍḍhitā. **Bahulīkatā**ti punappunaṁ katā. **Yānīkatā**ti yuttayānaṁ viya katā. **Vatthukatā**ti patiṭṭhānaṭṭhena vatthu viya katā. **Anuṭṭhitā**ti adhiṭṭhitā[3]. **Paricitā**ti samantato citā suvaḍḍhitā. **Susamāraddhā**ti cittena suṭṭhu samāraddhā. Tatiyaṁ.

4. Okkhāsuttavaṇṇanā

226. Catutthe **okkhāsatan**ti mahāmukha-ukkhalīnaṁ sataṁ. **Dānaṁ dadeyyā**ti paṇītabhojanabharitānaṁ mahā-ukkhalīnaṁ sataṁ dānaṁ dadeyya. "Ukkāsatan"tipi

1. Kūṭasamugghātena (Sī) 2. Paṁsupisācakāpi dhaṁsayanti (Sī) 3. Avaṭṭhitā (Sī)

၉-ဩပမ္မသံယုတ္တ

၁-ကူဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၃။ ဩပမ္မသံယုတ္တဿ ပဌမေ ကူဋံ ဂစ္ဆန္တီတိ **ကူဋင်္ဂမာ**။ ကူဋံ သမောသရန္တီတိ **ကူဋသမောသရဏာ**။ **ကူဋသမုဂ္ဃါတာ**တိ ကူဋဿ သမုဂ္ဃါတေန[၁]။ **အဝိဇ္ဇာသမုဂ္ဃါတာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇာယ သမုဂ္ဃါတေန။ **အပ္ပမတ္တာ**တိ သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေ ဌိတာ ဟုတွာ။ ။ပဌမံ။

၂-နခသိခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၄။ ဒုတိယေ **မနုဿေသု ပစ္စာဇာယန္တီ**တိ ယေ မနုဿလောကတော စုတာ မနုဿေသု ဇာယန္တိ၊ တေ ဧဝံ အပ္ပကာတိ အဓိပ္ပါယော။ **အညတြ မနုဿေဟီ**တိ ယေ ပန မနုဿလောကတော စုတာ ဌပေတွာ မနုဿလောကံ စတူသု အပါယေသု ပစ္စာဇာယန္တိ၊ တေ မဟာပထဝိယံ ပံသု ဝိယ ဗဟုတရာ။ ဣမသ္မိဉ္စ သုတ္တေ ဒေဝါပိ မနုဿေဟေဝ သင်္ဂဟိတာ။ တသ္မာ ယထာ မနုဿေသု ဇာယန္တာ အပ္ပကာ၊ ဧဝံ ဒေဝေသုပီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ကုလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၅။ တတိယေ **သုပ္ပဓံသိယာနီ**တိ သုဝိဟေဌိယာနိ။ **ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟီ**တိ ယေ ပရဃရံ ပဝိသိတွာ ဒီပါလောကေန ဩလောကေတွာ ပရဘဏ္ဍံ ဟရိတုကာမာ ဃဋေ ဒီပံ ကတွာ ပဝိသန္တိ၊ တေ ကုမ္ဘတ္ထေနကာ နာမ၊ တေဟိ ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟိ။ **သုပ္ပဓံသိယော ဟောတိ အမနုဿေဟီ**တိ မေတ္တာဘာဝနာရဟိတံ ပံသုပိသာစကာ ဝိဓံသယန္တိ[၂]၊ ပဂေဝ ဥဠာရာ အမနုဿာ။ **ဘာဝိတာ**တိ ဝဍ္ဎိတာ။ **ဗဟုလီကတာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ကတာ။ **ယာနီကတာ**တိ ယုတ္တယာနံ ဝိယ ကတာ။ **ဝတ္ထုကတာ**တိ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝတ္ထု ဝိယ ကတာ။ **အနုဋ္ဌိတာ**တိ အဓိဋ္ဌိတာ[၃]။ **ပရိစိတာ**တိ သမန္တတော စိတာ သုဝဍ္ဎိတာ။ **သုသမာရဒ္ဓါ**တိ စိတ္တေန သုဋ္ဌု သမာရဒ္ဓါ။ ။တတိယံ။

၄-ဩက္ခာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၆။ စတုတ္ထေ **ဩက္ခာသတ**န္တိ မဟာမုခဥက္ခလီနံ သတံ။ **ဒါနံ ဒဒေယျာ**တိ ပဏီတဘောဇနဘရိတာနံ မဟာဥက္ခလီနံ သတံ ဒါနံ ဒဒေယျ။ "ဥက္ကာသတ"န္တိပိ

၁-ကူဋသမုဂ္ဃါတေန (သီ) ၂-ပံသုပိသာစကာပိ ဓံသယန္တိ (သီ) ၃-အဝဋ္ဌိတာ (သီ)

pāṭho, tassa daṇḍadīpikāsatanti attho. Ekāya pana dīpikāya yattake ṭhāne āloko hoti, tato sataguṇaṁ ṭhānaṁ sattahi ratanehi pūretvā dānaṁ dadeyyāti attho. **Gadduhanamattan**ti goduhanamattaṁ, gāviyā ekavāraṁ aggathanākaḍḍhanamattanti attho. Gandha-ūhanamattaṁ vā[1], dvīhi aṅgulīhi gandhapiṇḍaṁ gahetvā ekavāraṁ ghāyanamattanti attho. Ettakampi hi kālaṁ yo pana gabbhapariveṇavihārūpacāraparicchedena vā cakkavāḷaparicchedena vā aparimāṇāsu lokadhātūsu vā[2] sabbasattesu hitapharaṇaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ sakkoti, idaṁ tato ekadivasaṁ tikkhattuṁ dinnadānato mahapphalataraṁ. . Catutthaṁ.

5. Sattisuttavaṇṇanā

227. Pañcame **paṭileṇissāmī**ti-ādīsu agge paharitvā kappāsavaṭṭiṁ viya nāmento niyyāsavaṭṭiṁ viya ca ekato katvā alliyāpento **paṭileṇeti** nāma. Majjhe paharitvā nāmetvā dhārāya vā paharitvā dvepi dhārā ekato alliyāpento **paṭikoṭṭeti** nāma. Kappāsavaṭṭanakaraṇīyaṁ[3] viya pavattento cirakālaṁ saṁvellitakilañjaṁ pasāretvā puna saṁvellento viya ca **paṭivaṭṭeti** nāma. . Pañcamaṁ.

6. Dhanuggahasuttavaṇṇanā

228. Chaṭṭhe **daḷhadhammā dhanuggahā**ti daḷhadhanuno issāsā. Daḷhadhanu nāma dvisahassathāmaṁ vuccati, dvisahassathāmaṁ nāma yassa āropitassa jiyābaddho[4] lohasīsādīnaṁ bhāro daṇḍe gahetvā yāva kaṇḍappamāṇā[5] ukkhittassa pathavito muccati. **Susikkhitā**ti dasadvādasavassāni ācariyakule uggahitasippā. **Katahatthā**ti yo sippameva uggaṇhāti, so katahattho na hoti, ime pana katahatthā ciṇṇavasībhāvā. **Katūpāsanā**ti rājakulādīsu dassitasippā.

Tassa purisassa javoti evarūpo añño puriso nāma na bhūtapubbo, bodhisattasseva pana Javanahaṁsakālo nāma āsi. Tadā bodhisatto

1. Gandhūhanamattaṁ vā (Sī), gandha-ohanamattaṁ vā (Syā)
2. Lokadhātūsu (Sī)
3. Kappāsavaṭṭanakaḷāyaṁ (Sī), kappāsavaṭṭanakayaṁ (Syā)
4. Jiyābandho (Sī, Ka)
5. Kaṇṭhappamāṇā (Sī)

ပါဌော၊ တဿ ဒဏ္ဍဒီပိကာသတန္တိ အတ္ထော။ ဧကာယ ပန ဒီပိကာယ ယတ္တကေ ဌာနေ အာလောကော ဟောတိ၊ တတော သတဂုဏံ ဌာနံ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပူရေတွာ ဒါနံ ဒဒေယျာတိ အတ္ထော။ **ဂဒ္ဒုဟနမတ္တန္တိ** ဂေါဒုဟနမတ္တံ၊ ဂါဝိယာ ဧကဝါရံ အဂ္ဂထနာကဍ္ဎနမတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဂန္ဓဦဟနမတ္တံ ဝါ[၁]၊ ဒွီဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဂန္ဓပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဧကဝါရံ ဃာယနမတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဧတ္တကမ္ပိ ဟိ ကာလံ ယော ပန ဂဗ္ဘပရိဝေဏဝိဟာရူပစာရပရိစ္ဆေဒေန ဝါ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆေဒေန ဝါ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု ဝါ[၂] သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတဖရဏံ မေတ္တစိတ္တံ ဘာဝေတုံ သက္ကောတိ၊ ဣဒံ တတော ဧကဒိဝသံ တိက္ခတ္တုံ ဒိန္နဒါနတော မဟပ္ဖလတရံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၇။ ပဉ္စမေ **ပဋိလေဏိဿာမီ**တိအာဒီသု အဂ္ဂေ ပဟရိတွာ ကပ္ပါသဝဋ္ဋိံ ဝိယ နာမေန္တော နိယျာသဝဋ္ဋိံ ဝိယ စ ဧကတော ကတွာ အလ္လိယာပေန္တော **ပဋိလေဏေတိ** နာမ။ မဇ္ဈေ ပဟရိတွာ နာမေတွာ ဓာရာယ ဝါ ပဟရိတွာ ဒွေပိ ဓာရာ ဧကတော အလ္လိယာပေန္တော **ပဋိကောဋ္ဋေတိ** နာမ။ ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကရဏီယံ[၃] ဝိယ ပဝတ္တေန္တော စိရကာလံ သံဝေလ္လိတကိလဉ္ဇံ ပသာရေတွာ ပုန သံဝေလ္လေန္တော ဝိယ စ **ပဋိဝဋ္ဋေတိ** နာမ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ဓနုဂ္ဂဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၈။ ဆဋ္ဌေ **ဒဠှဓမ္မာ ဓနုဂ္ဂဟာ**တိ ဒဠှဓနုနော ဣဿာသာ။ ဒဠှဓနု နာမ ဒွိသဟဿထာမံ ဝုစ္စတိ၊ ဒွိသဟဿထာမံ နာမ ယဿ အာရောပိတဿ ဇိယာဗဒ္ဓေါ[၄] လောဟသီသာဒီနံ ဘာရော ဒဏ္ဍေ ဂဟေတွာ ယာဝ ကဏ္ဍပ္ပမာဏာ[၅] ဥက္ခိတ္တဿ ပထဝိတော မုစ္စတိ။ **သုသိက္ခိတာ**တိ ဒသဒွါဒသဝဿာနိ အာစရိယကုလေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပါ။ **ကတဟတ္ထာ**တိ ယော သိပ္ပမေဝ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ သော ကတဟတ္ထော န ဟောတိ၊ ဣမေ ပန ကတဟတ္ထာ စိဏ္ဏဝသီဘာဝါ။ **ကတူပါသနာ**တိ ရာဇကုလာဒီသု ဒဿိတသိပ္ပါ။

တဿ ပုရိသဿ ဇဝေါတိ ဧဝရူပေါ အညော ပုရိသော နာမ န ဘူတပုဗ္ဗော၊ ဗောဓိသတ္တဿေဝ ပန ဇဝနဟံသကာလော နာမ အာသိ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော

၁-ဂန္ဓူဟနမတ္တံ ဝါ (သီ)၊ ဂန္ဓဩဟနမတ္တံ ဝါ (သျာ)
၂-လောကဓာတူသု (သီ)
၃-ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကဠာယံ(သီ)၊ ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကယံ (သျာ)
၄-ဇိယာဗန္ဓော (သီ၊ က)
၅-ကဏ္ဌပ္ပမာဏာ (သီ)

cattāri kaṇḍāni āhari. Tadā kirassa kaniṭṭhabhātaro “mayaṁ bhātika sūriyena saddhiṁ javissāmā”ti ārocesuṁ. Bodhisatto āha “sūriyo sīghajavo, na sakkhissatha tumhe tena saddhiṁ javitun”ti. Te dutiyaṁ tatiyampi tatheva vatvā ekadivasaṁ “gacchāmā”ti Yugandharapabbataṁ āruhitvā nisīdiṁsu. Bodhisatto “kahaṁ me bhātaro”ti pucchitvā “sūriyena saddhiṁ javituṁ gatā”ti vutte “vinassissanti tapassino”ti te anukampamāno sayampi gantvā tesaṁ santike nisīdi. Atha sūriye uggacchante dvepi bhātaro sūriyena saddhiṁyeva ākāsaṁ pakkhantā, bodhisattopi tehi saddhiṁyeva pakkhanto. Tesu ekassa apatteyeva antarabhattasamaye pakkhantaresu aggi uṭṭhahi, so bhātaraṁ pakkositvā “na sakkomī”ti āha. Tamenaṁ bodhisatto “mā bhāyī”ti samassāsetvā pakkhapañjarena paliveṭhetvā darathaṁ vinodetvā “gacchā”ti pesesi.

Dutiyo yāva antarabhattā javitvā pakkhantaresu aggimhi uṭṭhahite tathevāha. Tampi so tatheva katvā “gacchā”ti pesesi. Sayaṁ pana yāva majjhanhikā javitvā “ete bālāti mayāpi bālena na bhavitabban”ti nivattitvā “adiṭṭhasahāyakaṁ Bārāṇasirājaṁ passissāmī”ti Bārāṇasiṁ agamāsi. Tasmiṁ nagaramatthake paribbhamante dvādasayojanaṁ nagaraṁ pattakaṭāhena otthaṭapatto viya ahosi. Atha paribbhamantassa paribbhamantassa tattha tattha chiddāni paññāyiṁsu. Sayampi anekahaṁsasahassasadiso paññāyi. So vegaṁ paṭisaṁharitvā rājagehābhimukho ahosi. Rājā oloketvā “āgato kira me piyasahāyo Javanahaṁso”ti vātapānaṁ vivaritvā ratanapīṭhaṁ paññāpetvā olokento aṭṭhāsi. Bodhisatto ratanapīṭhe nisīdi.

Athassa rājā sahassapākena telena pakkhantarāni makkhetvā madhulāje ceva madhurapānakañca adāsi. Tato naṁ kataparibhogaṁ “samma kahaṁ agamāsī”ti pucchi. So taṁ pavattiṁ ārocetvā “athāhaṁ mahārāja yāva majjhanhikā javitvā ‘natthi javitena attho’ti nivatto”ti ācikkhi. Atha[1] rājā “ahaṁ sāmi tumhākaṁ sūriyena saddhiṁ

1. Atha naṁ (Syā)

စတ္တာရိ ကဏ္ဍာနိ အာဟရိ။ တဒါ ကိရဿ ကနိဋ္ဌဘာတရော “မယံ ဘာတိက သူရိယေန သဒ္ဓိံ ဇဝိဿာမာ”တိ အာရောစေသုံ။ ဗောဓိသတ္တော အာဟ “သူရိယော သီဃဇဝေါ၊ န သက္ခိဿထ တုမှေ တေန သဒ္ဓိံ ဇဝိတု”န္တိ။ တေ ဒုတိယံ တတိယမ္ပိ တထေဝ ဝတွာ ဧကဒိဝသံ “ဂစ္ဆာမာ”တိ ယုဂန္ဓရပဗ္ဗတံ အာရုဟိတွာ နိသီဒိံသု။ ဗောဓိသတ္တော “ကဟံ မေ ဘာတရော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သူရိယေန သဒ္ဓိံ ဇဝိတုံ ဂတာ”တိ ဝုတ္တေ “ဝိနဿိဿန္တိ တပဿိနော”တိ တေ အနုကမ္ပမာနော သယမ္ပိ ဂန္တွာ တေသံ သန္တိကေ နိသီဒိ။ အထ သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ဒွေပိ ဘာတရော သူရိယေန သဒ္ဓိံယေဝ အာကာသံ ပက္ခန္တာ၊ ဗောဓိသတ္တောပိ တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ပက္ခန္တော။ တေသု ဧကဿ အပတ္တေယေဝ အန္တရဘတ္တသမယေ ပက္ခန္တရေသု အဂ္ဂိ ဥဋ္ဌဟိ၊ သော ဘာတရံ ပက္ကောသိတွာ “န သက္ကောမီ”တိ အာဟ။ တမေနံ ဗောဓိသတ္တော “မာ ဘာယီ”တိ သမဿာသေတွာ ပက္ခပဉ္ဇရေန ပလိဝေဌေတွာ ဒရထံ ဝိနောဒေတွာ “ဂစ္ဆာ”တိ ပေသေသိ။

ဒုတိယော ယာဝ အန္တရဘတ္တာ ဇဝိတွာ ပက္ခန္တရေသု အဂ္ဂိမှိ ဥဋ္ဌဟိတေ တထေဝါဟ။ တမ္ပိ သော တထေဝ ကတွာ “ဂစ္ဆာ”တိ ပေသေသိ။ သယံ ပန ယာဝ မဇ္ဈန္ဟိကာ ဇဝိတွာ “ဧတေ ဗာလာတိ မယာပိ ဗာလေန န ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ နိဝတ္တိတွာ “အဒိဋ္ဌသဟာယကံ ဗာရာဏသိရာဇံ ပဿိဿာမီ”တိ ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ နဂရမတ္ထကေ ပရိဗ္ဘမန္တေ ဒွါဒသယောဇနံ နဂရံ ပတ္တကဋာဟေန ဩတ္ထဋပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ အထ ပရိဗ္ဘမန္တဿ ပရိဗ္ဘမန္တဿ တတ္ထ တတ္ထ ဆိဒ္ဒါနိ ပညာယိံသု။ သယမ္ပိ အနေကဟံသသဟဿသဒိသော ပညာယိ။ သော ဝေဂံ ပဋိသံဟရိတွာ ရာဇဂေဟာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ရာဇာ ဩလောကေတွာ “အာဂတော ကိရ မေ ပိယသဟာယော ဇဝနဟံသော”တိ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ရတနပီဌံ ပညာပေတွာ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဗောဓိသတ္တော ရတနပီဌေ နိသီဒိ။

အထဿ ရာဇာ သဟဿပါကေန တေလေန ပက္ခန္တရာနိ မက္ခေတွာ မဓုလာဇေ စေဝ မဓုရပါနကဉ္စ အဒါသိ။ တတော နံ ကတပရိဘောဂံ “သမ္မ ကဟံ အဂမာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “အထာဟံ မဟာရာဇ ယာဝ မဇ္ဈန္ဟိကာ ဇဝိတွာ ‘နတ္ထိ ဇဝိတေန အတ္ထော’တိ နိဝတ္တော”တိ အာစိက္ခိ။ အထ[၁] ရာဇာ အာဟ “အဟံ သာမိ တုမှာကံ သူရိယေန သဒ္ဓိံ

၁-အထ နံ (သျာ)

javanavegaṁ passitukāmo”ti. Dukkaraṁ mahārāja, na sakkā tayā passitunti. Tena hi sāmi sarikkhakamattampi dassehīti. Āma[1] mahārāja dhanuggahe sannipātehīti. Rājā sannipātesi. Haṁso tato cattāro gahetvā nagaramajjhe toraṇaṁ kāretvā attano gīvāya ghaṇḍaṁ[2] piḷandhāpetvā toraṇassa upari nisīditvā “cattāro janā[3] toraṇaṁ nissāya catudisābhimukhā ekekaṁ kaṇḍaṁ khipantū”ti vatvā sayaṁ paṭhamakaṇḍeneva saddhiṁ uppatitvā taṁ kaṇḍaṁ aggahetvāva dakkhiṇābhimukhaṁ gatakaṇḍaṁ dhanuto ratanamattāpagataṁ gaṇhi. Dutiyaṁ dviratanamattāpagataṁ, tatiyaṁ tiratanamattāpagataṁ, catutthaṁ bhūmiṁ appattameva gaṇhi. Atha naṁ cattāri kaṇḍāni gahetvā toraṇe nisinnakāleyeva addasaṁsu. So rājānaṁ āha “passa mahārāja, evaṁsīgho amhākaṁ javo”ti. Evaṁ bodhisatteneva Javanahaṁsakāle tāni kaṇḍāni āharitānīti veditabbāni.

Purato dhāvantīti aggato[4] javanti. Na panetā sabbakālaṁ puratova honti, kadāci purato, kadāci pacchato honti. Ākāsaṭṭhakavimānesu hi uyyānānipi honti pokkharaṇiyopi, tā tattha nahāyanti, udakakīḷaṁ kīḷamānā pacchatopi honti, vegena pana gantvā puna puratova dhāvanti. **Āyusaṅkhārā**ti rūpajīvitindriyaṁ sandhāya vuttaṁ. Tañhi tato sīghataraṁ khīyati. Arūpadhammānaṁ pana bhedo na sakkā paññāpetuṁ. . Chaṭṭhaṁ.

7. Āṇisuttavaṇṇanā

229. Sattame **dasārahānan**ti evaṁnāmakānaṁ khattiyānaṁ. Te kira satato dasabhāgaṁ gaṇhiṁsu, tasmā “dasārahā”ti paññāyiṁsu. **Ānako**ti evaṁladdhanāmo mudiṅgo. Himavante kira mahākuḷīradaho ahosi. Tattha mahanto kuḷīro otiṇṇotiṇṇaṁ hatthiṁ khādati. Atha hatthī upaddutā ekaṁ kareṇuṁ sakkariṁsu “imissā puttaṁ nissāya amhākaṁ sotthi bhavissatī”ti. Sāpi mahesakkhaṁ puttaṁ vijāyi. Te tampi sakkariṁsu. So vuddhippatto mātaraṁ pucchi “kasmā maṁ ete sakkarontī”ti. Sā taṁ pavattimācikkhi. So “kiṁ mayhaṁ kuḷīro pahoti, etha gacchāmā”ti

1. Sādhu (Syā)
2. Ghaṇḍaṁ (Sī), kaṇḍaṁ (Syā)
3. Dhanuggahā janā (Syā)
4. Aggato aggato (Syā)

ဇဝနဝေဂံ ပဿိတုကာမော”တိ။ ဒုက္ကရံ မဟာရာဇ, န သက္ကာ တယာ ပဿိတုန္တိ။ တေန ဟိ သာမိ သရိက္ခကမတ္တမ္ပိ ဒဿေဟီတိ။ အာမ[၁] မဟာရာဇ ဓနုဂ္ဂဟေ သန္နိပါတေဟီတိ။ ရာဇာ သန္နိပါတေသိ။ ဟံသော တတော စတ္တာရော ဂဟေတွာ နဂရမဇ္ဈေ တောရဏံ ကာရေတွာ အတ္တနော ဂီဝါယ ဃဏ္ဍံ[၂] ပိဠန္ဓာပေတွာ တောရဏဿ ဥပရိ နိသီဒိတွာ “စတ္တာရော ဇနာ[၃] တောရဏံ နိဿာယ စတုဒိသာဘိမုခါ ဧကေကံ ကဏ္ဍံ ခိပန္တူ”တိ ဝတွာ သယံ ပဌမကဏ္ဍေနေဝ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပတိတွာ တံ ကဏ္ဍံ အဂ္ဂဟေတွာဝ ဒက္ခိဏာဘိမုခံ ဂတကဏ္ဍံ ဓနုတော ရတနမတ္တာပဂတံ ဂဏှိ။ ဒုတိယံ ဒွိရတနမတ္တာပဂတံ၊ တတိယံ တိရတနမတ္တာပဂတံ၊ စတုတ္ထံ ဘူမိံ အပ္ပတ္တမေဝ ဂဏှိ။ အထ နံ စတ္တာရိ ကဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ တောရဏေ နိသိန္နကာလေယေဝ အဒ္ဒသံသု။ သော ရာဇာနံ အာဟ “ပဿ မဟာရာဇ, ဧဝံသီဃော အမှာကံ ဇဝေါ”တိ။ ဧဝံ ဗောဓိသတ္တေနေဝ ဇဝနဟံသကာလေ တာနိ ကဏ္ဍာနိ အာဟရိတာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ပုရတော ဓာဝန္တီတိ အဂ္ဂတော[၄] ဇဝန္တိ။ န ပနေတာ သဗ္ဗကာလံ ပုရတောဝ ဟောန္တိ၊ ကဒါစိ ပုရတော, ကဒါစိ ပစ္ဆတော ဟောန္တိ။ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနေသု ဟိ ဥယျာနာနိပိ ဟောန္တိ ပေါက္ခရဏိယောပိ၊ တာ တတ္ထ နဟာယန္တိ၊ ဥဒကကီဠံ ကီဠမာနာ ပစ္ဆတောပိ ဟောန္တိ၊ ဝေဂေန ပန ဂန္တွာ ပုန ပုရတောဝ ဓာဝန္တိ။ **အာယုသင်္ခါရာ**တိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တဉှိ တတော သီဃတရံ ခီယတိ။ အရူပဓမ္မာနံ ပန ဘေဒေါ န သက္ကာ ပညာပေတုံ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အာဏိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂၉။ သတ္တမေ **ဒသာရဟာန**န္တိ ဧဝံနာမကာနံ ခတ္တိယာနံ။ တေ ကိရ သတတော ဒသဘာဂံ ဂဏှိံသု၊ တသ္မာ “ဒသာရဟာ”တိ ပညာယိံသု။ **အာနကော**တိ ဧဝံလဒ္ဓနာမော မုဒိင်္ဂေါ။ ဟိမဝန္တေ ကိရ မဟာကုဠီရဒဟော အဟောသိ။ တတ္ထ မဟန္တော ကုဠီရော ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏံ ဟတ္ထိံ ခါဒတိ။ အထ ဟတ္ထီ ဥပဒ္ဒုတာ ဧကံ ကရေဏုံ သက္ကရိံသု “ဣမိဿာ ပုတ္တံ နိဿာယ အမှာကံ သောတ္ထိ ဘဝိဿတီ”တိ။ သာပိ မဟေသက္ခံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တေ တမ္ပိ သက္ကရိံသု။ သော ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တော မာတရံ ပုစ္ဆိ “ကသ္မာ မံ ဧတေ သက္ကရောန္တီ”တိ။ သာ တံ ပဝတ္တိမာစိက္ခိ။ သော “ကိံ မယှံ ကုဠီရော ပဟောတိ၊ ဧထ ဂစ္ဆာမာ”တိ

၁-သာဓု (သျာ)
၂-ဃဏ္ဋံ (သီ)၊ ကဏ္ဍံ (သျာ)
၃-ဓနုဂ္ဂဟာ ဇနာ (သျာ)
၄-အဂ္ဂတော အဂ္ဂတော (သျာ)

mahāhatthiparivāro tattha gantvā paṭhamameva otari. Kuḷīro udakasaddeneva āgantvā taṁ aggahesi. Mahanto kuḷīrassa aḷo, so taṁ ito vā etto vā cāletuṁ asakkonto mukhe soṇḍaṁ pakkhipitvā viravi. Hatthino "yaṁ nissāya mayaṁ 'sotthi bhavissatī'ti amaññimhā, so paṭhamataraṁ gahito"ti tato tato palāyiṁsu.

Athassa mātā avidūre ṭhatvā "mayaṁ thalanāgā, tumhe udakanāgā nāma, nāgehi nāgo na viheṭhetabbo"ti kuḷīraṁ piyavacanena vatvā imaṁ gāthamāha—

"Ye kuḷīrā samuddasmiṁ, Gaṅgāya Yamunāya ca.
Tesaṁ tvaṁ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā pajan"ti[1].

Mātugāmasaddo nāma purise khobhetvā tiṭṭhati, tasmā so gahaṇaṁ sithilaṁ akāsi. Hatthipoto vegena ubho pāde ukkhipitvā taṁ piṭṭhiyaṁ akkami. Saha akkamanā piṭṭhi mattikabhājanaṁ viya bhijji. Atha naṁ dantehi vijjhitvā ukkhipitvā thale chaḍḍetvā tuṭṭharavaṁ ravi. Atha naṁ hatthī ito cito ca āgantvā maddiṁsu. Tassa eko aḷo paṭikkamitvā pati, taṁ Sakko devarājā gahetvā gato.

Itaro pana aḷo vātātapena sukkhitvā pakkalākhārasavaṇṇo ahosi, so deve vuṭṭhe udakoghena vuyhanto dasabhātikānaṁ rājūnaṁ uparisote jālaṁ pasārāpetvā Gaṅgāya kīḷantānaṁ āgantvā jāle laggi. Te kīḷāpariyosāne jālamhi ukkhipiyamāne taṁ disvā pucchiṁsu "kiṁ etan"ti. Kuḷīra-aḷo sāmīti. "Na sakkā esa ābharaṇatthāya upanetuṁ, pariyonandhāpetvā bheriṁ karissāmā"ti pariyonandhāpetvā pahariṁsu, saddo dvādasayojanaṁ nagaraṁ avatthari. Tato āhaṁsu "na sakkā idaṁ divase divase vādetuṁ, chaṇadivasatthāya maṅgalabherī hotū"ti maṅgalabheriṁ akaṁsu. Tasmiṁ vādite mahājanā anhāyitvā apiḷandhitvā[2] hatthiyānādīni āruyha sīghaṁ sannipatanti. Iti mahājanaṁ pakkositvā viya ānetīti **ānako**tvevassa nāmaṁ ahosi.

---

1. Patinti (Khu 5. 78 piṭṭhe Jātake)
2. Nhāyitvā piḷandhitvā (Sī)

မဟာဟတ္ထိပရိဝါရော တတ္ထ ဂန္တွာ ပဌမမေဝ ဩတရိ။ ကုဠီရော ဥဒကသဒ္ဒေနေဝ အာဂန္တွာ တံ အဂ္ဂဟေသိ။ မဟန္တော ကုဠီရဿ အဠော၊ သော တံ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ စာလေတုံ အသက္ကောန္တော မုခေ သောဏ္ဍံ ပက္ခိပိတွာ ဝိရဝိ။ ဟတ္ထိနော "ယံ နိဿာယ မယံ 'သောတ္ထိ ဘဝိဿတီ'တိ အမညိမှာ၊ သော ပဌမတရံ ဂဟိတော"တိ တတော တတော ပလာယိံသု။

အထဿ မာတာ အဝိဒူရေ ဌတွာ "မယံ ထလနာဂါ၊ တုမှေ ဥဒကနာဂါ နာမ၊ နာဂေဟိ နာဂေါ န ဝိဟေဌေတဗ္ဗော"တိ ကုဠီရံ ပိယဝစနေန ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ယေ ကုဠီရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ၊ ဂင်္ဂါယ ယမုနာယ စ။
တေသံ တွံ ဝါရိဇော သေဋ္ဌော၊ မုဉ္စ ရောဒန္တိယာ ပဇ"န္တိ[၁]။

မာတုဂါမသဒ္ဒေါ နာမ ပုရိသေ ခေါဘေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ သော ဂဟဏံ သိထိလံ အကာသိ။ ဟတ္ထိပေါတော ဝေဂေန ဥဘော ပါဒေ ဥက္ခိပိတွာ တံ ပိဋ္ဌိယံ အက္ကမိ။ သဟ အက္ကမနာ ပိဋ္ဌိ မတ္တိကဘာဇနံ ဝိယ ဘိဇ္ဇိ။ အထ နံ ဒန္တေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဥက္ခိပိတွာ ထလေ ဆဍ္ဍေတွာ တုဋ္ဌရဝံ ရဝိ။ အထ နံ ဟတ္ထီ ဣတော စိတော စ အာဂန္တွာ မဒ္ဒိံသု။ တဿ ဧကော အဠော ပဋိက္ကမိတွာ ပတိ၊ တံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဂဟေတွာ ဂတော။

ဣတရော ပန အဠော ဝါတာတပေန သုက္ခိတွာ ပက္ကလာခါရသဝဏ္ဏော အဟောသိ၊ သော ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ဥဒကောဃေန ဝုယှန္တော ဒသဘာတိကာနံ ရာဇူနံ ဥပရိသောတေ ဇာလံ ပသာရာပေတွာ ဂင်္ဂါယ ကီဠန္တာနံ အာဂန္တွာ ဇာလေ လဂ္ဂိ။ တေ ကီဠာပရိယောသာနေ ဇာလမှိ ဥက္ခိပိယမာနေ တံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိံသု "ကိံ ဧတ"န္တိ။ ကုဠီရအဠော သာမီတိ။ "န သက္ကာ ဧသ အာဘရဏတ္ထာယ ဥပနေတုံ၊ ပရိယောနန္ဓာပေတွာ ဘေရိံ ကရိဿာမာ"တိ ပရိယောနန္ဓာပေတွာ ပဟရိံသု၊ သဒ္ဒေါ ဒွါဒသယောဇနံ နဂရံ အဝတ္ထရိ။ တတော အာဟံသု "န သက္ကာ ဣဒံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဝါဒေတုံ၊ ဆဏဒိဝသတ္ထာယ မင်္ဂလဘေရီ ဟောတူ"တိ မင်္ဂလဘေရိံ အကံသု။ တသ္မိံ ဝါဒိတေ မဟာဇနာ အနှာယိတွာ အပိဠန္ဓိတွာ[၂] ဟတ္ထိယာနာဒီနိ အာရုယှ သီဃံ သန္နိပတန္တိ။ ဣတိ မဟာဇနံ ပက္ကောသိတွာ ဝိယ အာနေတီတိ **အာနကော**တွေဝဿ နာမံ အဟောသိ။

၁-ပတိန္တိ (ခု ၅-၇၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ)
၂-နှာယိတွာ ပိဠန္ဓိတွာ (သီ)

Aññaṁ āṇiṁ odahiṁsūti aññaṁ suvaṇṇarajatādimayaṁ āṇiṁ ghaṭayiṁsu. **Āṇisaṅghāṭova avasissī**ti suvaṇṇādimayānaṁ āṇīnaṁ saṅghāṭamattameva avasesaṁ ahosi. Athassa dvādasayojanappamāṇo saddo antosālāyampi dukkhena suyyittha.

Gambhīrāti Pāḷivasena gambhīrā Sallasuttasadisā[1]. **Gambhīratthā**ti atthavasena gambhīrā Mahāvedallasuttasadisā[2]. **Lokuttarā**ti lokuttara-atthadīpakā. **Suññatappaṭisaṁyuttā**ti sattasuññatadhammamattameva pakāsakā saṁkhittasaṁyuttasadisā. **Uggahetabbaṁ pariyāpuṇitabban**ti uggahetabbe ca pariyāpuṇitabbe ca. **Kavikatā**ti[3] kavīhi katā[4]. Itaraṁ tasseva vevacanaṁ. **Cittakkharā**ti vicitra-akkharā. Itaraṁ tasseva vevacanaṁ. **Bāhirakā**ti sāsanato bahibhūtā. **Sāvakabhāsitā**ti tesaṁ tesaṁ sāvakehi bhāsitā. **Sussūsissantī**ti akkharacittatāya ceva savanasampattiyā ca attamanā hutvā sāmaṇeradaharabhikkhumātugāmamahāgahapatikādayo "esa dhammakathiko"ti sannipatitvā sotukāmā bhavissanti. **Tasmā**ti yasmā Tathāgatabhāsitā suttantā anuggayhamānā antaradhāyanti, tasmā. . Sattamaṁ.

8. Kaliṅgarasuttavaṇṇanā

230. Aṭṭhame **kaliṅgarūpadhānā**ti kaliṅgaraghaṭikaṁ sīsūpadhānañceva pādūpadhānañca katvā. **Appamattā**ti sippuggahaṇe appamattā. **Ātāpino**ti uṭṭhānavīriyātāpena yuttā. **Upāsanasmin**ti sippānaṁ abhiyoge ācariyānañca payirupāsane. Te kira tadā pātova uṭṭhāya sippasālaṁ gacchanti, tattha sippaṁ uggahetvā sajjhāyādīhi abhiyogaṁ katvā mukhaṁ dhovitvā yāgupānāya gacchanti. Yāguṁ pivitvā puna sippasālaṁ gantvā sippaṁ gaṇhitvā sajjhāyaṁ karontā pātarāsāya gacchanti. Katapātarāsā samānā "mā pamādena ciraṁ niddokkamanaṁ ahosī"ti khadiraghaṭikāsu sīse ca pāde ca upadahitvā thokaṁ nipajjitvā puna sippasālaṁ gantvā sippaṁ gahetvā sajjhāyanti. Sāyaṁ sajjhāyaṁ karontā ca gehaṁ gantvā bhuttasāyamāsā paṭhamayāmaṁ sajjhāyaṁ katvā sayanakāle tatheva

1. Sallekhasuttasadisā (Sī)
2. Ma 1. 365 piṭṭhe.
3. Kavitāti (Aṁ 2. 94 piṭṭhe, Ṭīkāyaṁ ca.)
4. Kathitā (Ka)

အညံ အာဏိံ ဩဒဟိံသူတိ အညံ သုဝဏ္ဏရဇတာဒိမယံ အာဏိံ ဃဋယိံသု။ **အာဏိသင်္ဃာဋောဝ အဝသိဿီ**တိ သုဝဏ္ဏာဒိမယာနံ အာဏီနံ သင်္ဃာဋမတ္တမေဝ အဝသေသံ အဟောသိ။ အထဿ ဒွါဒသယောဇနပ္ပမာဏော သဒ္ဒေါ အန္တောသာလာယမ္ပိ ဒုက္ခေန သုယျိတ္ထ။

ဂမ္ဘီရာတိ ပါဠိဝသေန ဂမ္ဘီရာ သလ္လသုတ္တသဒိသာ[၁]။ **ဂမ္ဘီရတ္ထာ**တိ အတ္ထဝသေန ဂမ္ဘီရာ မဟာဝေဒလ္လသုတ္တသဒိသာ[၂]။ **လောကုတ္တရာ**တိ လောကုတ္တရအတ္ထဒီပကာ။ **သုညတပ္ပဋိသံယုတ္တာ**တိ သတ္တသုညတဓမ္မမတ္တမေဝ ပကာသကာ သံခိတ္တသံယုတ္တသဒိသာ။ **ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗန္တိ** ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗေ စ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗေ စ။ **ကဝိကတာ**တိ[၃] ကဝီဟိ ကတာ[၄]။ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **စိတ္တက္ခရာ**တိ ဝိစိတြအက္ခရာ။ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **ဗာဟိရကာ**တိ သာသနတော ဗဟိဘူတာ။ **သာဝကဘာသိတာ**တိ တေသံ တေသံ သာဝကေဟိ ဘာသိတာ။ **သုဿူသိဿန္တီ**တိ အက္ခရစိတ္တတာယ စေဝ သဝနသမ္ပတ္တိယာ စ အတ္တမနာ ဟုတွာ သာမဏေရဒဟရဘိက္ခုမာတုဂါမမဟာဂဟပတိကာဒယော “ဧသ ဓမ္မကထိကော”တိ သန္နိပတိတွာ သောတုကာမာ ဘဝိဿန္တိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ တထာဂတဘာသိတာ သုတ္တန္တာ အနုဂ္ဂယှမာနာ အန္တရဓာယန္တိ၊ တသ္မာ။ ။သတ္တမံ။

၈-ကာလိင်္ဂရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၀။ အဋ္ဌမေ **ကလိင်္ဂရူပဓာနာ**တိ ကလိင်္ဂရဃဋိကံ သီသူပဓာနဉ္စေဝ ပါဒူပဓာနဉ္စ ကတွာ။ **အပ္ပမတ္တာ**တိ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏေ အပ္ပမတ္တာ။ **အာတာပိနော**တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာတာပေန ယုတ္တာ။ **ဥပါသနသ္မိ**န္တိ သိပ္ပါနံ အဘိယောဂေ အာစရိယာနဉ္စ ပယိရုပါသနေ။ တေ ကိရ တဒါ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ သိပ္ပသာလံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တတ္ထ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေတွာ သဇ္ဈာယာဒီဟိ အဘိယောဂံ ကတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ ယာဂုပါနာယ ဂစ္ဆန္တိ။ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ပုန သိပ္ပသာလံ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဂဏှိတွာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တာ ပါတရာသာယ ဂစ္ဆန္တိ။ ကတပါတရာသာ သမာနာ “မာ ပမာဒေန စိရံ နိဒ္ဒေါက္ကမနံ အဟောသီ”တိ ခဒိရဃဋိကာသု သီသေ စ ပါဒေ စ ဥပဒဟိတွာ ထောကံ နိပဇ္ဇိတွာ ပုန သိပ္ပသာလံ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဂဟေတွာ သဇ္ဈာယန္တိ။ သာယံ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တာ စ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘုတ္တသာယမာသာ ပဌမယာမံ သဇ္ဈာယံ ကတွာ သယနကာလေ တထေဝ

၁-သလ္လေခသုတ္တသဒိသာ (သီ)
၂-မ ၁-၃၆၅-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကဝိတာတိ (အံ ၂-၉၄-ပိဋ္ဌေ၊ ဋီကာယံ စ။)
၄-ကထိတာ (က)

kaliṅgaraṁ upadhānaṁ katvā sayanti. Evaṁ te akkhaṇavedhino vālavedhino ca ahesuṁ. Idaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Otāranti vivaraṁ. **Ārammaṇan**ti paccayaṁ. **Padhānasmin**ti padhānabhūmiyaṁ vīriyaṁ kurumānā. Paṭhamabodhiyaṁ kira bhikkhū bhattakiccaṁ katvāva kammaṭṭhānaṁ manasi karonti. Tesaṁ manasikarontānaṁyeva sūriyo atthaṁ gacchati. Te nhāyitvā puna caṅkamaṁ otaritvā paṭhamayāmaṁ caṅkamanti. Tato "mā ciraṁ niddāyimhā"ti sarīradarathavinodanatthaṁ nipajjantā kaṭṭhakhaṇḍaṁ upadahitvā nipajjanti, te puna pacchimayāme vuṭṭhāya caṅkamaṁ otaranti. Te sandhāya idaṁ vuttaṁ. Ayampi dīpo tiṇṇaṁ rājūnaṁ kāle ekaghaṇḍinigghoso ekapadhānabhūmi ahosi. Nānāmukhe[1] pahaṭaghaṇḍi[2] pilicchikoḷiyaṁ osarati, kalyāṇiyaṁ pahaṭaghaṇḍi nāgadīpe osarati. "Ayaṁ bhikkhu puthujjano, ayaṁ puthujjano"ti aṅguliṁ pasāretvā dassetabbo ahosi. Ekadivasaṁ sabbe arahantova ahesuṁ. **Tasmā**ti yasmā kaliṅgarūpadhānānaṁ māro ārammaṇaṁ na labhati, tasmā. . Aṭṭhamaṁ.

9. Nāgasuttavaṇṇanā

231. Navame **ativelan**ti atikkantavelaṁ kālaṁ atikkantappamāṇaṁ kālaṁ. **Kimaṅgaṁ panāhan**ti ahaṁ pana kiṁkāraṇā na upasaṅkamissāmi. **Bhisamuḷālan**ti bhisañceva muḷālañca. **Abbuhetvā**ti[3] uddharitvā. **Bhiṅkacchāpā**ti hatthipotakā. Te kira abhiṇhaṁ bhiṅkārasaddaṁ karonti, tasmā bhiṅkacchāpāti vuccanti. **Pasannākāraṁ karontī**ti pasannehi kattabbākāraṁ karonti, cattāro paccaye denti. **Dhammaṁ bhāsantī**ti ekaṁ dve jātakāni vā suttante vā uggaṇhitvā asambhinnena sarena[4] dhammaṁ desenti. **Pasannākāraṁ karontī**ti tesaṁ tāya desanāya pasannā gihī paccaye denti. **Neva vaṇṇāya hoti na balāyā**ti neva guṇavaṇṇāya, na ñāṇabalāya hoti, guṇavaṇṇe pana parihāyante sarīravaṇṇopi sarīrabalampi parihāyati, tasmā sarīrassa neva vaṇṇāya na balāya hoti. . Navamaṁ.

1. Ṭhānamukhena (Ka)
2. Pahaṭagaṇḍi (Sī, Syā)
3. Abbhuggahetvāti (Syā)
4. Saddena (Syā)

ကလိင်္ဂရံ ဥပဓာနံ ကတွာ သယန္တိ။ ဧဝံ တေ အက္ခဏဝေဓိနော ဝါလဝေဓိနော စ အဟေသုံ။ ဣဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ဩတာရန္တိ ဝိဝရံ။ **အာရမ္မဏ**န္တိ ပစ္စယံ။ **ပဓာနသ္မိ**န္တိ ပဓာနဘူမိယံ ဝီရိယံ ကုရုမာနာ။ ပဌမဗောဓိယံ ကိရ ဘိက္ခူ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရောန္တိ။ တေသံ မနသိကရောန္တာနံယေဝ သူရိယော အတ္ထံ ဂစ္ဆတိ။ တေ နှာယိတွာ ပုန စင်္ကမံ ဩတရိတွာ ပဌမယာမံ စင်္ကမန္တိ။ တတော "မာ စိရံ နိဒ္ဒါယိမှာ"တိ သရီရဒရထဝိနောဒနတ္ထံ နိပဇ္ဇန္တာ ကဋ္ဌခဏ္ဍံ ဥပဒဟိတွာ နိပဇ္ဇန္တိ၊ တေ ပုန ပစ္ဆိမယာမေ ဝုဋ္ဌာယ စင်္ကမံ ဩတရန္တိ။ တေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ အယမ္ပိ ဒီပေါ တိဏ္ဏံ ရာဇူနံ ကာလေ ဧကဃဏ္ဍိနိဂ္ဃောသော ဧကပဓာနဘူမိ အဟောသိ။ နာနာမုခေ[၁] ပဟဋဃဏ္ဍိ[၂] ပိလိစ္ဆိကောဠိယံ ဩသရတိ၊ ကလျာဏိယံ ပဟဋဃဏ္ဍိ နာဂဒီပေ ဩသရတိ။ "အယံ ဘိက္ခု ပုထုဇ္ဇနော, အယံ ပုထုဇ္ဇနော"တိ အင်္ဂုလိံ ပသာရေတွာ ဒဿေတဗ္ဗော အဟောသိ။ ဧကဒိဝသံ သဗ္ဗေ အရဟန္တောဝ အဟေသုံ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ကလိင်္ဂရူပဓာနာနံ မာရော အာရမ္မဏံ န လဘတိ၊ တသ္မာ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-နာဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၁။ နဝမေ **အတိဝေလ**န္တိ အတိက္ကန္တဝေလံ ကာလံ အတိက္ကန္တပ္ပမာဏံ ကာလံ။ **ကိမင်္ဂံ ပနာဟ**န္တိ အဟံ ပန ကိံကာရဏာ န ဥပသင်္ကမိဿာမိ။ **ဘိသမုဠာလ**န္တိ ဘိသဉ္စေဝ မုဠာလဉ္စ။ **အဗ္ဗုဟေတွာ**တိ[၃] ဥဒ္ဓရိတွာ။ **ဘိင်္ကစ္ဆာပါ**တိ ဟတ္ထိပေါတကာ။ တေ ကိရ အဘိဏှံ ဘိင်္ကာရသဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ တသ္မာ ဘိင်္ကစ္ဆာပါတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပသန္နာကာရံ ကရောန္တီ**တိ ပသန္နေဟိ ကတ္တဗ္ဗာကာရံ ကရောန္တိ၊ စတ္တာရော ပစ္စယေ ဒေန္တိ။ **ဓမ္မံ ဘာသန္တီ**တိ ဧကံ ဒွေ ဇာတကာနိ ဝါ သုတ္တန္တေ ဝါ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အသမ္ဘိန္နေန သရေန[၄] ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ။ **ပသန္နာကာရံ ကရောန္တီ**တိ တေသံ တာယ ဒေသနာယ ပသန္နာ ဂိဟီ ပစ္စယေ ဒေန္တိ။ **နေဝ ဝဏ္ဏာယ ဟောတိ န ဗလာယာ**တိ နေဝ ဂုဏဝဏ္ဏာယ, န ဉာဏဗလာယ ဟောတိ၊ ဂုဏဝဏ္ဏေ ပန ပရိဟာယန္တေ သရီရဝဏ္ဏောပိ သရီရဗလမ္ပိ ပရိဟာယတိ၊ တသ္မာ သရီရဿ နေဝ ဝဏ္ဏာယ န ဗလာယ ဟောတိ။ ။နဝမံ။

၁-ဌာနမုခေန (က)
၂-ပဟဋဂဏ္ဍိ (သီ၊ သျာ)
၃-အဗ္ဘုဂ္ဂဟေတွာတိ (သျာ)
၄-သဒ္ဒေန (သျာ)

10. Biḷārasuttavaṇṇanā

232. Dasame **sandhisamalasaṁkaṭīre**ti ettha **sandhī**ti bhinnagharānaṁ sandhi[1], **samalo**ti gāmato gūthanikkhamanamaggo, **saṁkaṭīran**ti saṅkāraṭṭhānaṁ. **Mudumūsin**ti mudukaṁ mūsikaṁ. **Vuṭṭhānaṁ paññāyatī**ti desanā paññāyati. . Dasamaṁ.

11. Siṅgālasuttavaṇṇanā

233. Ekādasame **yena yena icchatī**ti so jarasiṅgālo icchiticchitaṭṭhāne iriyāpathakappanena sītavātūpavāyanena ca antarantarā cittassādampi labhatīti dasseti. **Sakyaputtiyapaṭiñño**ti idaṁ Devadattaṁ sandhāya vuttaṁ. So hi ettakampi cittassādaṁ anāgate attabhāve na labhissatīti. . Ekādasamaṁ.

12. Dutiyasiṅgālasuttavaṇṇanā

234. Dvādasame **kataññutā**ti katajānanaṁ. **Kataveditā**ti katavisesajānanaṁ. Tatridaṁ jarasiṅgālassa kataññutāya vatthu—satta kira bhātaro khettaṁ kasanti, tesaṁ sabbakaniṭṭho khettapariyante ṭhatvā gāvo rakkhati. Athekaṁ jarasiṅgālaṁ ajagaro gaṇhi, so taṁ disvā yaṭṭhiyā pothetvā vissajjāpesi. Ajagaro siṅgālaṁ vissajjetvā tameva gaṇhi. Siṅgālo cintesi "mayhaṁ iminā jīvitaṁ dinnaṁ, ahampi imassa dassāmī"ti yāgughaṭassa upari ṭhapitaṁ vāsiṁ mukhena ḍaṁsitvā tassa santikaṁ agamāsi. Itare bhātaro[2] disvā "Siṅgālo vāsiṁ haratī"ti anubandhiṁsu. So tehi diṭṭhabhāvaṁ ñatvā vāsiṁ tassa santike chaḍḍetvā palāyi. Itare āgantvā kaniṭṭhaṁ ajagarena gahitaṁ disvā vāsiyā ajagaraṁ chinditvā taṁ gahetvā agamaṁsu. Evaṁ jarasiṅgāle siyā yā kāci kataññutā kataveditā. **Sakyaputtiyapaṭiññe**ti idampi Devadattassa ācārameva sandhāya vuttanti. . Dvādasamaṁ.

Opammasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Dvinnaṁ gharānaṁ sandhi (Sī)
2. Khādamānā (Sī), kasamānā (Syā)

၁၀-ဗိဠာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၂။ ဒသမေ **သန္ဓိသမလသံကဋီရေ**တိ ဧတ္ထ **သန္ဓီ**တိ ဘိန္နဃရာနံ သန္ဓိ[၁]၊ **သမလော**တိ ဂါမတော ဂူထနိက္ခမနမဂ္ဂေါ၊ **သံကဋီရန္တိ** သင်္ကာရဋ္ဌာနံ။ **မုဒုမူသိန္တိ** မုဒုကံ မူသိကံ။ **ဝုဋ္ဌာနံ ပညာယတီ**တိ ဒေသနာ ပညာယတိ။ ။ဒသမံ။

၁၁-သိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၃။ ဧကာဒသမေ **ယေန ယေန ဣစ္ဆတီ**တိ သော ဇရသိင်္ဂါလော ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနေ ဣရိယာပထကပ္ပနေန သီတဝါတူပဝါယနေန စ အန္တရန္တရာ စိတ္တဿာဒမ္ပိ လဘတီတိ ဒဿေတိ။ **သကျပုတ္တိယပဋိညော**တိ ဣဒံ ဒေဝဒတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သော ဟိ ဧတ္တကမ္ပိ စိတ္တဿာဒံ အနာဂတေ အတ္တဘာဝေ န လဘိဿတီတိ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-ဒုတိယသိင်္ဂါလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၄။ ဒွါဒသမေ **ကတညုတာ**တိ ကတဇာနနံ။ **ကတဝေဒိတာ**တိ ကတဝိသေသဇာနနံ။ တတြိဒံ ဇရသိင်္ဂါလဿ ကတညုတာယ ဝတ္ထု—သတ္တ ကိရ ဘာတရော ခေတ္တံ ကသန္တိ၊ တေသံ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော ခေတ္တပရိယန္တေ ဌတွာ ဂါဝေါ ရက္ခတိ။ အထေကံ ဇရသိင်္ဂါလံ အဇဂရော ဂဏ္ဟိ၊ သော တံ ဒိသွာ ယဋ္ဌိယာ ပေါထေတွာ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ အဇဂရော သိင်္ဂါလံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တမေဝ ဂဏ္ဟိ။ သိင်္ဂါလော စိန္တေသိ "မယှံ ဣမိနာ ဇီဝိတံ ဒိန္နံ၊ အဟမ္ပိ ဣမဿ ဒဿာမီ"တိ ယာဂုဃဋဿ ဥပရိ ဌပိတံ ဝါသိံ မုခေန ဍံသိတွာ တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဣတရေ ဘာတရော[၂] ဒိသွာ "သိင်္ဂါလော ဝါသိံ ဟရတီ"တိ အနုဗန္ဓိံသု။ သော တေဟိ ဒိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ ဝါသိံ တဿ သန္တိကေ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိ။ ဣတရေ အာဂန္တွာ ကနိဋ္ဌံ အဇဂရေန ဂဟိတံ ဒိသွာ ဝါသိယာ အဇဂရံ ဆိန္ဒိတွာ တံ ဂဟေတွာ အဂမံသု။ ဧဝံ ဇရသိင်္ဂါလေ သိယာ ယာ ကာစိ ကတညုတာ ကတဝေဒိတာ။ **သကျပုတ္တိယပဋိညေ**တိ ဣဒမ္ပိ ဒေဝဒတ္တဿ အာစာရမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ။ ။ဒွါဒသမံ။

ဩပမ္မသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁- ဒွိန္နံ ဃရာနံ သန္ဓိ (သီ)
၂-ခါဒမာနာ (သီ)၊ ကသမာနာ (သျာ)

10. Bhikkhusaṁyutta

1. Kolitasuttavaṇṇanā

235. Bhikkhusaṁyuttassa paṭhame **āvuso**ti sāvakānaṁ ālāpo. Buddhā hi Bhagavanto sāvake ālapantā “bhikkhave”ti ālapanti, sāvakā pana “Buddhehi sadisā mā homā”ti “āvuso”ti paṭhamaṁ vatvā pacchā “bhikkhave”ti bhaṇanti. Buddhehi ca ālapite bhikkhusaṁgho “bhante”ti paṭivacanaṁ deti, sāvakehi “āvuso”ti. **Ayaṁ vuccatī**ti yasmā dutiyajjhāne vitakkavicārā nirujjhanti, yesaṁ nirodhā saddāyatanaṁ appavattiṁ gacchati, tasmā yadetaṁ dutiyaṁ jhānaṁ nāma, ayaṁ vuccati “ariyānaṁ tuṇhībhāvo”ti ayamettha yojanā. “Dhammī vā kathā ariyo vā tuṇhībhāvo”ti ettha pana kammaṭṭhānamanasikāropi paṭhamajjhānādīnipi ariyo tuṇhībhāvotveva saṅkhaṁ gatāni.

Vitakkasahagatāti vitakkārammaṇā. **Saññāmanasikārā**ti saññā ca manasikāro ca. **Samudācarantī**ti pavattanti. Therassa kira dutiyajjhānaṁ na paguṇaṁ[1]. Athassa tato vuṭṭhitassa vitakkavicārā na santato[2] upaṭṭhahiṁsu. Iccassa dutiyajjhānampi saññāmanasikārāpi hānabhāgiyāva ahesuṁ, taṁ dassento evamāha. **Saṇṭhapehī**ti sammā ṭhapehi. **Ekodibhāvaṁ karohī**ti ekaggaṁ karohi. **Samādahā**ti sammā ādaha āropehi. **Mahābhiññatan**ti chaḷabhiññataṁ. Satthā kira iminā upāyena satta divase therassa hānabhāgiyaṁ samādhiṁ vaḍḍhetvā theraṁ chaḷabhiññataṁ pāpesi. . Paṭhamaṁ.

2. Upatissasuttavaṇṇanā

236. Dutiye **atthi nu kho taṁ kiñci lokasmin**ti idaṁ ati-uḷārampi sattaṁ vā saṅkhāraṁ vā sandhāya vuttaṁ. **Satthupi kho**ti idaṁ yasmā Ānandattherassa Satthari adhimatto chando ca pemañca, tasmā “kiṁ nu kho imassa therassa Satthu vipariṇāmenapi sokādayo nuppajjeyyun”ti jānanatthaṁ pucchati. **Dīgharattan**ti sūkarakhataleṇadvāre Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasuttantaṁ desitadivasato paṭṭhāya atikkantakālaṁ sandhāyāha.

---

1. Paguṇaṁ (Sī)
2. Santato (Sī), sandato (Syā)

၁၀-ဘိက္ခုသံယုတ္တ

၁-ကောလိတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၅။ ဘိက္ခုသံယုတ္တဿ ပဌမေ **အာဝုသော**တိ သာဝကာနံ အာလာပေါ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ ဘဂဝန္တော သာဝကေ အာလပန္တာ “ဘိက္ခဝေ”တိ အာလပန္တိ၊ သာဝကာ ပန ‘‘ဗုဒ္ဓေဟိ သဒိသာ မာ ဟောမာ’’တိ “အာဝုသော”တိ ပဌမံ ဝတွာ ပစ္ဆာ “ဘိက္ခဝေ”တိ ဘဏန္တိ။ ဗုဒ္ဓေဟိ စ အာလပိတေ ဘိက္ခုသံဃော “ဘန္တေ”တိ ပဋိဝစနံ ဒေတိ၊ သာဝကေဟိ “အာဝုသော”တိ။ **အယံ ဝုစ္စတီ**တိ ယသ္မာ ဒုတိယဇ္ဈာနေ ဝိတက္ကဝိစာရာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ယေသံ နိရောဓာ သဒ္ဒါယတနံ အပ္ပဝတ္တိံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ယဒေတံ ဒုတိယံ ဈာနံ နာမ၊ အယံ ဝုစ္စတိ “အရိယာနံ တုဏှီဘာဝေါ”တိ အယမေတ္ထ ယောဇနာ။ ‘‘ဓမ္မီ ဝါ ကထာ အရိယော ဝါ တုဏှီဘာဝေါ’’တိ ဧတ္ထ ပန ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရောပိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိပိ အရိယော တုဏှီဘာဝေါတွေဝ သင်္ခံ ဂတာနိ။

ဝိတက္ကသဟဂတာတိ ဝိတက္ကာရမ္မဏာ။ **သညာမနသိကာရာ**တိ သညာ စ မနသိကာရော စ။ **သမုဒါစရန္တီ**တိ ပဝတ္တန္တိ။ ထေရဿ ကိရ ဒုတိယဇ္ဈာနံ န ပဂုဏံ[၁]။ အထဿ တတော ဝုဋ္ဌိတဿ ဝိတက္ကဝိစာရာ န သန္တတော[၂] ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ဣစ္စဿ ဒုတိယဇ္ဈာနမ္ပိ သညာမနသိကာရာပိ ဟာနဘာဂိယာဝ အဟေသုံ၊ တံ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ **သဏ္ဌပေဟီ**တိ သမ္မာ ဌပေဟိ။ **ဧကောဒိဘာဝံ ကရောဟီ**တိ ဧကဂ္ဂံ ကရောဟိ။ **သမာဒဟာ**တိ သမ္မာ အာဒဟ အာရောပေဟိ။ **မဟာဘိညတ**န္တိ ဆဠဘိညတံ။ သတ္ထာ ကိရ ဣမိနာ ဥပါယေန သတ္တ ဒိဝသေ ထေရဿ ဟာနဘာဂိယံ သမာဓိံ ဝဍ္ဎေတွာ ထေရံ ဆဠဘိညတံ ပါပေသိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဥပတိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၆။ ဒုတိယေ **အတ္ထိ နု ခေါ တံ ကိဉ္စိ လောကသ္မိ**န္တိ ဣဒံ အတိဥဠာရမ္ပိ သတ္တံ ဝါ သင်္ခါရံ ဝါ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **သတ္ထုပိ ခေါ**တိ ဣဒံ ယသ္မာ အာနန္ဒတ္ထေရဿ သတ္ထရိ အဓိမတ္တော ဆန္ဒော စ ပေမဉ္စ၊ တသ္မာ ‘‘ကိံ နု ခေါ ဣမဿ ထေရဿ သတ္ထု ဝိပရိဏာမေနပိ သောကာဒယော နုပ္ပဇ္ဇေယျု’’န္တိ ဇာနနတ္ထံ ပုစ္ဆတိ။ **ဒီဃရတ္တ**န္တိ သူကရခတလေဏဒွါရေ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တံ ဒေသိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အတိက္ကန္တကာလံ သန္ဓာယာဟ။

၁-ပဂုဏံ (သီ)
၂-သန္တတော (သီ)၊ သန္ဒတော (သျာ)

tasmiṁ hi divase therassa ime vaṭṭānugatakilesā samūhatāti. . Dutiyaṁ.

3. Ghaṭasuttavaṇṇanā

237. Tatiye **ekavihāre**ti ekasmiṁ gabbhe. Tadā kira bahū āgantukā bhikkhū sannipatiṁsu. Tasmā pariveṇaggena vā vihāraggena vā senāsanesu apāpuṇantesu dvinnaṁ therānaṁ eko gabbho sampatto. Te divā pāṭiyekkesu ṭhānesu nisīdanti, rattiṁ pana nesaṁ antare cīvarasāṇiṁ pasārenti. Te attano attano pattapattaṭṭhāneyeva nisīdanti. Tena vuttaṁ "ekavihāre"ti. **Oḷārikenā**ti idaṁ oḷārikārammaṇataṁ sandhāya vuttaṁ. Dibbacakkhudibbasotadhātuvihārena hi so vihāsi, tesañca rūpāyatanasaddāyatanasaṅkhātaṁ oḷārikaṁ ārammaṇaṁ. Iti dibbacakkhunā rūpassa diṭṭhattā dibbāya ca sotadhātuyā saddassa sutattā so vihāro oḷāriko nāma jāto. **Dibbacakkhu visujjhī**ti Bhagavato rūpadassanatthāya visuddhaṁ ahosi. **Dibbā ca sotadhātū**ti sāpi Bhagavato saddasuṇanatthaṁ visujjhi. Bhagavatopi therassa rūpadassanatthañceva saddasuṇanatthañca tadubhayaṁ visujjhi. Tadā kira thero "kahaṁ nu kho etarahi Satthā viharatī"ti ālokaṁ vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Sattharaṁ Jetavane vihāre Gandhakuṭiyaṁ nisinnaṁ disvā tassa dibbāya sotadhātuyā saddaṁ suṇi. Satthāpi tatheva akāsi. Evaṁ te aññamaññaṁ passiṁsu ceva, saddañca assosuṁ.

Āraddhavīriyoti paripuṇṇavīriyo paggahitavīriyo. **Yāvadeva upanikkhepanamattāyā**ti tiyojanasahassavitthārassa himavato santike ṭhapitā sāsapamattā pāsāṇasakkharā "himavā nu kho mahā, ayaṁ nu kho pāsāṇasakkharā"ti evaṁ yāva upanikkhepanamattasseva atthāya bhaveyyāti vuttaṁ hoti. Paratopi eseva nayo. **Kappan**ti āyukappaṁ. **Loṇaghaṭāyā**ti cakkavāḷamukhavaṭṭiyā ādhārakaṁ[1] katvā mukhavaṭṭiyā brahmalokaṁ āhacca ṭhitāya loṇacāṭiyāti dasseti.

1. Avārakaṁ (Syā)

တသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ထေရဿ ဣမေ ဝဋ္ဋာနုဂတကိလေသာ သမူဟတာတိ။ ။ ဒုတိယံ။

၃-ဃဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၇။ တတိယေ **ဧကဝိဟာရေ**တိ ဧကသ္မိံ ဂဗ္ဘေ။ တဒါ ကိရ ဗဟူ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ သန္နိပတိံသု။ တသ္မာ ပရိဝေဏဂ္ဂေန ဝါ ဝိဟာရဂ္ဂေန ဝါ သေနာသနေသု အပါပုဏန္တေသု ဒွိန္နံ ထေရာနံ ဧကော ဂဗ္ဘော သမ္ပတ္တော။ တေ ဒိဝါ ပါဋိယေက္ကေသု ဌာနေသု နိသီဒန္တိ၊ ရတ္တိံ ပန နေသံ အန္တရေ စီဝရသာဏိံ ပသာရေန္တိ။ တေ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တပတ္တဋ္ဌာနေယေဝ နိသီဒန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဧကဝိဟာရေ"တိ။ **ဩဠာရိကေနာ**တိ ဣဒံ ဩဠာရိကာရမ္မဏတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဒိဗ္ဗသောတဓာတုဝိဟာရေန ဟိ သော ဝိဟာသိ၊ တေသဉ္စ ရူပါယတနသဒ္ဒါယတနသင်္ခါတံ ဩဠာရိကံ အာရမ္မဏံ။ ဣတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ရူပဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒိဗ္ဗာယ စ သောတဓာတုယာ သဒ္ဒဿ သုတတ္တာ သော ဝိဟာရော ဩဠာရိကော နာမ ဇာတော။ **ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသုဇ္ဈီ**တိ ဘဂဝတော ရူပဒဿနတ္ထာယ ဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ။ **ဒိဗ္ဗာ စ သောတဓာတူ**တိ သာပိ ဘဂဝတော သဒ္ဒသုဏနတ္ထံ ဝိသုဇ္ဈိ။ ဘဂဝတောပိ ထေရဿ ရူပဒဿနတ္ထဉ္စေဝ သဒ္ဒသုဏနတ္ထဉ္စ တဒုဘယံ ဝိသုဇ္ဈိ။ တဒါ ကိရ ထေရော "ကဟံ နု ခေါ ဧတရဟိ သတ္ထာ ဝိဟရတီ"တိ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ သတ္ထာရံ ဇေတဝနေ ဝိဟာရေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နံ ဒိသွာ တဿ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ သဒ္ဒံ သုဏိ။ သတ္ထာပိ တထေဝ အကာသိ။ ဧဝံ တေ အညမညံ ပဿိံသု စေဝ, သဒ္ဒဉ္စ အဿောသုံ။

အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယော ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော။ **ယာဝဒေဝ ဥပနိက္ခေပနမတ္တာယာ**တိ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထာရဿ ဟိမဝတော သန္တိကေ ဌပိတာ သာသပမတ္တာ ပါသာဏသက္ခရာ "ဟိမဝါ နု ခေါ မဟာ၊ အယံ နု ခေါ ပါသာဏသက္ခရာ"တိ ဧဝံ ယာဝ ဥပနိက္ခေပနမတ္တဿေဝ အတ္ထာယ ဘဝေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပရတောပိ ဧသေဝ နယော။ **ကပ္ပ**န္တိ အာယုကပ္ပံ။ **လောဏဃဋာယာ**တိ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယာ အာဓာရကံ[၁] ကတွာ မုခဝဋ္ဋိယာ ဗြဟ္မလောကံ အာဟစ္စ ဌိတာယ လောဏစာဋိယာတိ ဒဿေတိ။

၁-အဝါရကံ (သျာ)

Ime pana therā upamaṁ āharantā sarikkhakeneva ca vijjamānaguṇena ca āhariṁsu. Kathaṁ? Ayaṁ hi iddhi nāma accuggataṭṭhena ceva vipulaṭṭhena ca Himavantasadisā, paññā catubhūmakadhamme anupavisitvā ṭhitaṭṭhena sabbabyañjanesu anupaviṭṭhaloṇarasasadisā. Evaṁ tāva sarikkhakaṭṭhena āhariṁsu. Samādhilakkhaṇaṁ pana Mahāmoggallānattherassa vibhūtaṁ pākaṭaṁ. Kiñcāpi Sāriputtattherassa avijjamāna-iddhi nāma natthi, Bhagavatā pana "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ iddhimantānaṁ yadimaṁ Mahāmoggallāno"ti[1] ayameva etadagge ṭhapito. Vipassanālakkhaṇaṁ pana Sāriputtattherassa vibhūtaṁ pākaṭaṁ. Kiñcāpi Mahāmoggallānattherassāpi paññā atthi, Bhagavatā pana "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ mahāpaññānaṁ yadidaṁ Sāriputto"ti[1] ayameva etadagge ṭhapito. Tasmā yathā ete aññamaññassa dhuraṁ na pāpuṇanti, evaṁ vijjamānaguṇena āhariṁsu. Samādhilakkhaṇasmiṁ hi Mahāmoggallāno nipphattiṁ gato, vipassanālakkhaṇe Sāriputtatthero, dvīsupi etesu Sammāsambuddhoti. . Tatiyaṁ.

4. Navasuttavaṇṇanā

238. Catutthe **appossukko**ti nirussukko. **Saṅkasāyatī**ti viharati. **Veyyāvaccan**ti cīvare kattabbakiccaṁ. **Ābhicetasikānan**ti abhicittaṁ uttamacittaṁ nissitānaṁ. **Nikāmalābhī**ti icchiticchitakkhaṇe samāpajjanasamatthatāya nikāmalābhī. **Akicchalābhī**ti jhānapāripanthike[2] sukhena vikkhambhetvā samāpajjanasamatthatāya adukkhalābhī. **Akasiralābhī**ti yathāparicchedena vuṭṭhānasamatthatāya vipulalābhī, paguṇajjhānoti attho. **Sithilamārabbhā**ti sithilavīriyaṁ pavattetvā. . Catutthaṁ.

5. Sujātasuttavaṇṇanā

239. Pañcame **abhirūpo**ti aññāni rūpāni atikkantarūpo. **Dassanīyo**ti daṭṭhabbayutto. **Pāsādiko**ti dassanena cittaṁ pasādetuṁ samattho. **Vaṇṇapokkharatāyā**ti chavivaṇṇasundaratāya[3]. . Pañcamaṁ.

---

1. Aṁ 1. 23 piṭṭhe.
2. Jhānaparipanthike (Sī), jhānapāripanthaṁ (Syā), jhānaparibandhike (Ka)
3. Vaṇṇasundaratāya (Sī, Syā)

ဣမေ ပန ထေရာ ဥပမံ အာဟရန္တာ သရိက္ခကေနေဝ စ ဝိဇ္ဇမာနဂုဏေန စ အာဟရိံသု။ ကထံ? အယံ ဟိ ဣဒ္ဓိ နာမ အစ္စုဂ္ဂတဋ္ဌေန စေဝ ဝိပုလဋ္ဌေန စ ဟိမဝန္တသဒိသာ၊ ပညာ စတုဘူမကဓမ္မေ အနုပဝိသိတွာ ဌိတဋ္ဌေန သဗ္ဗဗျဉ္ဇနေသု အနုပဝိဋ္ဌလောဏရသသဒိသာ။ ဧဝံ တာဝ သရိက္ခကဋ္ဌေန အာဟရိံသု။ သမာဓိလက္ခဏံ ပန မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ဝိဘူတံ ပါကဋံ။ ကိဉ္စာပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အဝိဇ္ဇမာနဣဒ္ဓိ နာမ နတ္ထိ၊ ဘဂဝတာ ပန "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော"တိ[၁] အယမေဝ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ ဝိပဿနာလက္ခဏံ ပန သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝိဘူတံ ပါကဋံ။ ကိဉ္စာပိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿာပိ ပညာ အတ္ထိ၊ ဘဂဝတာ ပန "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ မဟာပညာနံ ယဒိဒံ သာရိပုတ္တော"တိ[၁] အယမေဝ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပိတော။ တသ္မာ ယထာ ဧတေ အညမညဿ ဓုရံ န ပါပုဏန္တိ၊ ဧဝံ ဝိဇ္ဇမာနဂုဏေန အာဟရိံသု။ သမာဓိလက္ခဏသ္မိံ ဟိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော နိပ္ဖတ္တိံ ဂတော၊ ဝိပဿနာလက္ခဏေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ဒွီသုပိ ဧတေသု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ ။တတိယံ။

၄-နဝသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၈။ စတုတ္ထေ **အပ္ပေါဿုက္ကော**တိ နိရုဿုက္ကော။ **သင်္ကသာယတီ**တိ ဝိဟရတိ။ **ဝေယျာဝစ္စန္တိ** စီဝရေ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ။ **အာဘိစေတသိကာနန္တိ** အဘိစိတ္တံ ဥတ္တမစိတ္တံ နိဿိတာနံ။ **နိကာမလာဘီ**တိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာယ နိကာမလာဘီ။ **အကိစ္ဆလာဘီ**တိ ဈာနပါရိပန္ထိကေ[၂] သုခေန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာယ အဒုက္ခလာဘီ။ **အကသိရလာဘီ**တိ ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌာနသမတ္ထတာယ ဝိပုလလာဘီ၊ ပဂုဏဇ္ဈာနောတိ အတ္ထော။ **သိထိလမာရဗ္ဘာ**တိ သိထိလဝီရိယံ ပဝတ္တေတွာ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သုဇာတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃၉။ ပဉ္စမေ **အဘိရူပေါ**တိ အညာနိ ရူပါနိ အတိက္ကန္တရူပေါ။ **ဒဿနီယော**တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗယုတ္တော။ **ပါသာဒိကော**တိ ဒဿနေန စိတ္တံ ပသာဒေတုံ သမတ္ထော။ **ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယာ**တိ ဆဝိဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယ[၃]။ ။ပဉ္စမံ။

၁-အံ ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဈာနပရိပန္ထိကေ (သီ)၊ ဈာနပါရိပန္ထံ (သျာ)၊ ဈာနပရိဗန္ဓိကေ (က) ၃-ဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယ (သီ၊ သျာ)

6. Lakuṇḍakabhaddiyasuttavaṇṇanā

240. Chaṭṭhe **dubbaṇṇan**ti virūpasarīravaṇṇaṁ. **Okoṭimakan**ti rassaṁ. **Paribhūtarūpan**ti pamāṇavasena paribhūtajātikaṁ. Taṁ kira chabbaggiyā bhikkhū “āvuso Bhaddiya āvuso Bhaddiyā”ti tattha tattha parāmasitvā nānappakāraṁ kīḷanti ākaḍḍhanti parikaḍḍhanti. Tena vuttaṁ “paribhūtarupan”ti. Kasmā panesa evarūpo jāto? Ayaṁ kira atīte eko mahārājā ahosi, tassa mahallakā ca mahallakitthiyo ca[1] paṭikūlā honti. So sace mahallake passati, tesaṁ cūḷaṁ ṭhapāpetvā kacchaṁ bandhāpetvā yathāruci kīḷāpeti. Mahallakitthiyopi disvā tāsampi icchiticchitaṁ vippakāraṁ katvā yathāruci kīḷāpeti. Tesaṁ puttadhītādīnaṁ santike mahāsārajjaṁ uppajjati. Tassa pāpakiriyā pathavito paṭṭhāya chadevaloke ekakolāhalaṁ akāsi[2].

Atha Sakko cintesi “ayaṁ andhabālo mahājanaṁ viheṭheti, karissāmissa niggahan”ti[3]. So mahallakagāmiyavaṇṇaṁ katvā yānake ekaṁ takkacāṭiṁ āropetvā yānaṁ pesento[4] nagaraṁ pavisati. Rājāpi hatthiṁ āruyha nagarato nikkhanto saṁ disvā “ayaṁ mahallako takkayānakena amhākaṁ abhimukho āgacchati, vāretha vārethā”ti āha. Manussa ito cito ca pakkhandantāpi na passanti. Sakko hi “rājāva maṁ passatu, mā aññe”ti evaṁ adhiṭṭhahi. Atha tesu manussesu “kahaṁ deva kahaṁ devā”ti vadantesu eva rājā saha hatthinā vaccho viya dhenuyā yānassa heṭṭhā pāvisi. Sakko takkacāṭiṁ bhindi.

Rājā sīsato paṭṭhāya takkena kilinnasarīro ahosi. So sarīraṁ ubbaṭṭāpetvā uyyānapokkharaṇiyaṁ nhatvā alaṅkatasarīro nagaraṁ pavisanto puna taṁ addasa, disvā “ayaṁ so amhehi diṭṭhamahallako puna dissati, vāretha vāretha nan”ti āha. Manussā “kahaṁ deva kahaṁ devā”ti ito cito ca vidhāviṁsu. So paṭhamavippakārameva puna pāpuṇi. Tasmiṁ khaṇe Sakko goṇe ca yānañca antaradhāpetvā

1. Kāṇakuṭṭhino ca (Syā) 2. Ahosi (Syā)
3. Niggaṇhananti (Syā) 4. Pājento (Sī)

၆-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၀။ ဆဋ္ဌေ **ဒုဗ္ဗဏ္ဏန္တိ** ဝိရူပသရီရဝဏ္ဏံ။ **ဩကောဋိမကန္တိ** ရဿံ။ **ပရိဘူတရူပန္တိ** ပမာဏဝသေန ပရိဘူတဇာတိကံ။ တံ ကိရ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဘဒ္ဒိယ အာဝုသော ဘဒ္ဒိယာ”တိ တတ္ထ တတ္ထ ပရာမသိတွာ နာနပ္ပကာရံ ကီဠန္တိ အာကဍ္ဎန္တိ ပရိကဍ္ဎန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပရိဘူတရူပ”န္တိ။ ကသ္မာ ပနေသ ဧဝရူပေါ ဇာတော? အယံ ကိရ အတီတေ ဧကော မဟာရာဇာ အဟောသိ၊ တဿ မဟလ္လကာ စ မဟလ္လကိတ္ထိယော စ[၁] ပဋိကူလာ ဟောန္တိ။ သော သစေ မဟလ္လကေ ပဿတိ၊ တေသံ စူဠံ ဌပါပေတွာ ကစ္ဆံ ဗန္ဓာပေတွာ ယထာရုစိ ကီဠာပေတိ။ မဟလ္လကိတ္ထိယောပိ ဒိသွာ တာသမ္ပိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ ဝိပ္ပကာရံ ကတွာ ယထာရုစိ ကီဠာပေတိ။ တေသံ ပုတ္တဓီတာဒီနံ သန္တိကေ မဟာသာရဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဿ ပါပကိရိယာ ပထဝိတော ပဋ္ဌာယ ဆဒေဝလောကေ ဧကကောလာဟလံ အကာသိ[၂]။

အထ သက္ကော စိန္တေသိ “အယံ အန္ဓဗာလော မဟာဇနံ ဝိဟေဌေတိ၊ ကရိဿာမိဿ နိဂ္ဂဟ”န္တိ[၃]။ သော မဟလ္လကဂါမိယဝဏ္ဏံ ကတွာ ယာနကေ ဧကံ တက္ကစာဋိံ အာရောပေတွာ ယာနံ ပေသေန္တော[၄] နဂရံ ပဝိသတိ။ ရာဇာပိ ဟတ္ထိံ အာရုယှ နဂရတော နိက္ခန္တော တံ ဒိသွာ “အယံ မဟလ္လကော တက္ကယာနကေန အမှာကံ အဘိမုခေါ အာဂစ္ဆတိ၊ ဝါရေထ ဝါရေထာ”တိ အာဟ။ မနုဿာ ဣတော စိတော စ ပက္ခန္ဒန္တာပိ န ပဿန္တိ။ သက္ကော ဟိ “ရာဇာဝ မံ ပဿတု၊ မာ အညေ”တိ ဧဝံ အဓိဋ္ဌဟိ။ အထ တေသု မနုဿေသု “ကဟံ ဒေဝ ကဟံ ဒေဝါ”တိ ဝဒန္တေသု ဧဝ ရာဇာ သဟ ဟတ္ထိနာ ဝစ္ဆော ဝိယ ဓေနုယာ ယာနဿ ဟေဋ္ဌာ ပါဝိသိ။ သက္ကော တက္ကစာဋိံ ဘိန္ဒိ။

ရာဇာ သီသတော ပဋ္ဌာယ တက္ကေန ကိလိန္နသရီရော အဟောသိ။ သော သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဋာပေတွာ ဥယျာနပေါက္ခရဏိယံ နှတွာ အလင်္ကတသရီရော နဂရံ ပဝိသန္တော ပုန တံ အဒ္ဒသ၊ ဒိသွာ “အယံ သော အမှေဟိ ဒိဋ္ဌမဟလ္လကော ပုန ဒိဿတိ၊ ဝါရေထ ဝါရေထ န”န္တိ အာဟ။ မနုဿာ “ကဟံ ဒေဝ ကဟံ ဒေဝါ”တိ ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝိံသု။ သော ပဌမဝိပ္ပကာရမေဝ ပုန ပါပုဏိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော ဂေါဏေ စ ယာနဉ္စ အန္တရဓာပေတွာ

၁-ကာဏကုဋ္ဌိနော စ (သျာ) ၂-အဟောသိ (သျာ)
၃-နိဂ္ဂဏှနန္တိ (သျာ) ၄-ပါဇေန္တော (သီ)

ākāse ṭhatvā āha "andhabāla tvaṁ mayi 'Takkavāṇijako eso'ti saññaṁ karosi, sakkohaṁ devarājā, 'tavetaṁ pāpakiriyaṁ nivāressāmī'ti āgato, mā puna evarūpaṁ akāsī"ti santajjetvā agamāsi. Iminā kammena so dubbaṇṇo ahosi.

Vipassīsammāsambuddhakāle panesa Cittapattakokilo nāma hutvā kheme migadāye vasanto ekadivasaṁ Himavantaṁ gantvā madhuraṁ ambaphalaṁ tuṇḍena gahetvā āgacchanto bhikkhusaṁghaparivāraṁ Satthāraṁ disvā cintesi "ahaṁ aññesu divasesu rittako Tathāgataṁ passāmi, ajja pana me imaṁ ambapakkaṁ atthi, Dasabalassa taṁ dassāmī"ti otaritvā ākāse carati. Satthā tassa cittaṁ ñatvā upaṭṭhākaṁ olokesi. So pattaṁ nīharitvā Dasabalaṁ vanditvā Satthu hatthe ṭhapesi. Kokilo Dasabalassa patte ambapakkaṁ patiṭṭhāpesi. Satthā tattheva nisīditvā taṁ paribhuñji. Kokilo pasannacitto punappunaṁ Dasabalassa guṇe āvajjetvā Dasabalaṁ vanditvā attano kulāvakaṁ gantvā sattāhaṁ pītisukheneva vītināmesi. Iminā kammena saro madhuro ahosi.

Kassapasammāsambuddhakāle pana cetiye āraddhe "kiṁ pamāṇaṁ karoma, sattayojanappamāṇaṁ. Atimahantaṁ etaṁ, chayojanappamāṇaṁ karoma. Idampi atimahantaṁ, pañcayojanaṁ karoma, catuyojanaṁ, tiyojanaṁ, dviyojanan"ti. Ayaṁ tadā jeṭṭhakavaḍḍhakī hutvā "evaṁ bho anāgate sukhapaṭijaggitaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti vatvā rajjuṁ ādāya parikkhipanto gāvutamattake ṭhatvā "ekekaṁ mukhaṁ gāvutaṁ hotu, cetiyaṁ yojanāvaṭṭaṁ yojanubbedhaṁ bhavissatī"ti āha. Te tassa vacane aṭṭhaṁsu. Cetiyaṁ sattadivasasattamāsādhikehi sattahi saṁvaccharehi niṭṭhitaṁ. Iti appamāṇassa Buddhassa pamāṇaṁ akāsīti. Tena kammena okoṭimako jāto.

Hatthayo pasadā migāti hatthino ca pasadamigā ca. **Natthi kāyasmiṁ**[1] **tulyatā**ti kāyasmiṁ pamāṇaṁ nāma natthi, akāraṇaṁ kāyapamāṇanti attho. . Chaṭṭhaṁ.

1. Kāyasmi (Ṭīkāyaṁ)

အာကာသေ ဌတွာ အာဟ "အန္ဓဗာလ တွံ မယိ 'တက္ကဝါဏိဇကော ဧသော'တိ သညံ ကရောသိ၊ သက္ကောဟံ ဒေဝရာဇာ၊ 'တဝေတံ ပါပကိရိယံ နိဝါရေဿာမီ'တိ အာဂတော၊ မာ ပုန ဧဝရူပံ အကာသီ"တိ သန္တဇ္ဇေတွာ အဂမာသိ။ ဣမိနာ ကမ္မေန သော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော အဟောသိ။

ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပနေသ စိတ္တပတ္တကောကိလော နာမ ဟုတွာ ခေမေ မိဂဒါယေ ဝသန္တော ဧကဒိဝသံ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ မဓုရံ အမ္ဗဖလံ တုဏ္ဍေန ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရံ သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အဟံ အညေသု ဒိဝသေသု ရိတ္တကော တထာဂတံ ပဿာမိ၊ အဇ္ဇ ပန မေ ဣမံ အမ္ဗပက္ကံ အတ္ထိ၊ ဒသဗလဿ တံ ဒဿာမီ"တိ ဩတရိတွာ အာကာသေ စရတိ။ သတ္ထာ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ ဥပဋ္ဌာကံ ဩလောကေသိ။ သော ပတ္တံ နီဟရိတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ ကောကိလော ဒသဗလဿ ပတ္တေ အမ္ဗပက္ကံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထေဝ နိသီဒိတွာ တံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ကောကိလော ပသန္နစိတ္တော ပုနပ္ပုနံ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ကုလာဝကံ ဂန္တွာ သတ္တာဟံ ပီတိသုခေနေဝ ဝီတိနာမေသိ။ ဣမိနာ ကမ္မေန သရော မဓုရော အဟောသိ။

ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပန စေတိယေ အာရဒ္ဓေ "ကိံ ပမာဏံ ကရောမ၊ သတ္တယောဇနပ္ပမာဏံ။ အတိမဟန္တံ ဧတံ၊ ဆယောဇနပ္ပမာဏံ ကရောမ။ ဣဒမ္ပိ အတိမဟန္တံ၊ ပဉ္စယောဇနံ ကရောမ၊ စတုယောဇနံ၊ တိယောဇနံ၊ ဒွိယောဇန"န္တိ။ အယံ တဒါ ဇေဋ္ဌကဝဍ္ဎကီ ဟုတွာ "ဧဝံ ဘော အနာဂတေ သုခပဋိဇဂ္ဂိတံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ရဇ္ဇုံ အာဒါယ ပရိက္ခိပန္တော ဂါဝုတမတ္တကေ ဌတွာ "ဧကေကံ မုခံ ဂါဝုတံ ဟောတု၊ စေတိယံ ယောဇနာဝဋ္ဋံ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ ဘဝိဿတီ"တိ အာဟ။ တေ တဿ ဝစနေ အဋ္ဌံသု။ စေတိယံ သတ္တဒိဝသသတ္တမာသာဓိကေဟိ သတ္တဟိ သံဝစ္ဆရေဟိ နိဋ္ဌိတံ။ ဣတိ အပ္ပမာဏဿ ဗုဒ္ဓဿ ပမာဏံ အကာသီတိ။ တေန ကမ္မေန ဩကောဋိမကော ဇာတော။

ဟတ္ထယော ပသဒါ မိဂါတိ ဟတ္ထိနော စ ပသဒမိဂါ စ။ **နတ္ထိ ကာယသ္မိံ**[၁] **တုလျတာ**တိ ကာယသ္မိံ ပမာဏံ နာမ နတ္ထိ၊ အကာရဏံ ကာယပမာဏန္တိ အတ္ထော။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-ကာယသ္မိ (ဋီကာယံ)

7. Visākhasuttavaṇṇanā

241. Sattame **poriyā vācāyā**ti puravāsīnaṁ nagaramanussānaṁ vācāsadisāya aparihīnakkharapadāya madhuravācāya. **Vissaṭṭhāyā**ti asandiddhāya[1] apalibuddhāya, pittasemhehi anupahatāyāti attho. **Anelagalāyā**ti yathā dandhamanussā mukhena kheḷaṁ gaḷantena vācaṁ bhāsanti, na evarūpāya, atha kho niddosāya visadavācāya. **Pariyāpannāyā**ti catusaccapariyāpannāya cattāri saccāni amuñcitvā pavattāya. **Anissitāyā**ti vaṭṭanissitaṁ katvā akathitāya. **Dhammo hi isinaṁ dhajo**ti navavidhalokuttaradhammo isīnaṁ dhajo nāmāti. . Sattamaṁ.

8. Nandasuttavaṇṇanā

242. Aṭṭhame **ākoṭitapaccākoṭitānī**ti ekasmiṁ passe pāṇinā vā muggarena vā ākoṭanena ākoṭitāni, parivattetvā ākoṭanena paccākoṭitāni. **Añjetvā**ti añjanena pūretvā. **Acchaṁ pattan**ti vippasannavaṇṇaṁ mattikāpattaṁ. Kasmā pana thero evamakāsīti. Satthu ajjhāsayajānanatthaṁ. Evaṁ kirassa ahosi "sace Satthā 'sobhati vata me ayaṁ kaniṭṭhabhātiko'ti vakkhati, yāvajīvaṁ imināvākārena carissāmi. Sace ettha dosaṁ dassati[2], imaṁ ākāraṁ pahāya saṅkāracoḷaṁ gahetvā cīvaraṁ katvā dhārento pariyantasenāsane vasanto carissāmī"ti. **Assasī**ti bhavissasi.

Aññātuñchenāti abhilakkhitesu issarajanagehesu kaṭukabhaṇḍasambhāraṁ sugandhaṁ bhojanaṁ pariyesantassa uñcho ñātuñcho nāma. Gharapaṭipāṭiyā pana dvāre ṭhitena laddhaṁ missakabhojanaṁ aññātuñcho nāma. Ayamidha adhippeto. **Kāmesu anapekkhinan**ti vatthukāmakilesakāmesu nirapekkhaṁ. **Āraññiko cā**ti-ādi sabbaṁ samādānavaseneva vuttaṁ. **Kāmesu ca anapekkho**ti idaṁ suttaṁ devaloke accharāyo dassetvā āgatena aparabhāge kathitaṁ. Imassa kathitadivasato paṭṭhāya thero ghaṭento vāyamanto katipāheneva arahatte patiṭṭhāya sadevake loke aggadakkhiṇeyyo jāto. . Aṭṭhamaṁ.

1. Avisaddhitāya (Syā), asanniṭṭhāya (Ka) Dī-Ṭṭha 1. 252 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Dasseti (Sī), dissati (Syā, Ka)

၇-ဝိသာခသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၁။ သတ္တမေ **ပေါရိယာ ဝါစာယာ**တိ ပုရဝါသီနံ နဂရမနုဿာနံ ဝါစာသဒိသာယ အပရိဟီနက္ခရပဒါယ မဓုရဝါစာယ။ **ဝိဿဋ္ဌာယာ**တိ အသန္ဒိဒ္ဓါယ[၁] အပလိဗုဒ္ဓါယ၊ ပိတ္တသေမှေဟိ အနုပဟတာယာတိ အတ္ထော။ **အနေလဂလာယာ**တိ ယထာ ဒန္ဓမနုဿာ မုခေန ခေဠံ ဂဠန္တေန ဝါစံ ဘာသန္တိ၊ န ဧဝရူပါယ၊ အထ ခေါ နိဒ္ဒေါသာယ ဝိသဒဝါစာယ။ **ပရိယာပန္နာယာ**တိ စတုသစ္စပရိယာပန္နာယ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အမုဉ္စိတွာ ပဝတ္တာယ။ **အနိဿိတာယာ**တိ ဝဋ္ဋနိဿိတံ ကတွာ အကထိတာယ။ **ဓမ္မော ဟိ ဣသိနံ ဓဇော**တိ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မော ဣသီနံ ဓဇော နာမာတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၂။ အဋ္ဌမေ **အာကောဋိတပစ္စာကောဋိတာနီ**တိ ဧကသ္မိံ ပဿေ ပါဏိနာ ဝါ မုဂ္ဂရေန ဝါ အာကောဋနေန အာကောဋိတာနိ၊ ပရိဝတ္တေတွာ အာကောဋနေန ပစ္စာကောဋိတာနိ။ **အဉ္ဇေတွာ**တိ အဉ္ဇနေန ပူရေတွာ။ **အစ္ဆံ ပတ္တ**န္တိ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏံ မတ္တိကာပတ္တံ။ ကသ္မာ ပန ထေရော ဧဝမကာသီတိ။ သတ္ထု အဇ္ဈာသယဇာနနတ္ထံ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သစေ သတ္ထာ 'သောဘတိ ဝတ မေ အယံ ကနိဋ္ဌဘာတိကော'တိ ဝက္ခတိ၊ ယာဝဇီဝံ ဣမိနာဝါကာရေန စရိဿာမိ။ သစေ ဧတ္ထ ဒေါသံ ဒဿတိ[၂]၊ ဣမံ အာကာရံ ပဟာယ သင်္ကာရစောဠံ ဂဟေတွာ စီဝရံ ကတွာ ဓာရေန္တော ပရိယန္တသေနာသနေ ဝသန္တော စရိဿာမီ"တိ။ **အဿသီ**တိ ဘဝိဿသိ။

အညာတုဉ္ဆေနာတိ အဘိလက္ခိတေသု ဣဿရဇနဂေဟေသု ကဋုကဘဏ္ဍသမ္ဘာရံ သုဂန္ဓံ ဘောဇနံ ပရိယေသန္တဿ ဥဉ္ဆော ဉာတုဉ္ဆော နာမ။ ဃရပဋိပါဋိယာ ပန ဒွါရေ ဌိတေန လဒ္ဓံ မိဿကဘောဇနံ အညာတုဉ္ဆော နာမ။ အယမိဓ အဓိပ္ပေတော။ **ကာမေသု အနပေက္ခိန**န္တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု နိရပေက္ခံ။ **အာရညိကော စာ**တိအာဒိ သဗ္ဗံ သမာဒါနဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ **ကာမေသု စ အနပေက္ခော**တိ ဣဒံ သုတ္တံ ဒေဝလောကေ အစ္ဆရာယော ဒဿေတွာ အာဂတေန အပရဘာဂေ ကထိတံ။ ဣမဿ ကထိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ထေရော ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော ဇာတော။ ။အဋ္ဌမံ။

၁-အဝိသဒ္ဓိတာယ (သျာ)၊ အသန္နိဋ္ဌာယ (က) ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၂-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-ဒဿေတိ (သီ)၊ ဒိဿတိ (သျာ၊ က)

9. Tissasuttavaṇṇanā

243. Navame **dummano**ti uppannadomanasso. Kasmā panāyaṁ evaṁ dukkhī dummano jātoti? Khattiyapabbajito hesa, tena naṁ pabbājetvā dupaṭṭasāṭakaṁ nivāsāpetvā varacīvaraṁ pārupetvā akkhīni añjetvā manosilātelena sīsaṁ makkhesuṁ. So bhikkhūsu rattiṭṭhānadivāṭṭhānaṁ gatesu "bhikkhunā nāma vivittokāse nisīditabban"ti ajānanto bhojanasālaṁ gantvā mahāpīṭhaṁ āruhitvā nisīdi. Disāvacarā āgantukā paṁsukūlikā bhikkhū āgantvā "imināva nīhārena rajokiṇṇehi gattehi na sakkā Dasabalaṁ passituṁ, bhaṇḍakaṁ tāva ṭhapessāmā"ti bhojanasālaṁ agamaṁsu. So tesu mahātheresu āgacchantesu niccalo nisīdiyeva. Aññe bhikkhū "pādavattaṁ karoma, tālavaṇṭena[1] bījāmā"ti āpucchanti. Ayaṁ pana nisinnakova "kativassatthā"ti pucchitvā "mayaṁ avassikā, tumhe pana kativassatthā"ti vutte "mayaṁ ajja pabbajitā"ti āha. Atha naṁ bhikkhū "āvuso adhunā chinnacūḷosi, ajjāpi te sīsamūle ūkāgandho vāyatiyeva, tvaṁ nāma ettakesu vuḍḍhataresu vattaṁ āpucchantesu nissaddo niccalo nisinno, apacitimattampi te natthi, kassa sāsane pabbajitosī"ti parivāretvā taṁ vācāsattīhi paharantā "kiṁ tvaṁ iṇaṭṭo vā bhayaṭṭo vā jīvituṁ asakkonto pabbajito"ti āhaṁsu. So ekampi theraṁ olokesi, tena "kiṁ maṁ olokesi mahallakā"ti vutte aññaṁ olokesi, tenapi tatheva vutte athassa "ime maṁ parivāretvā vācāsattīhi vijjhantī"ti khattiyamāno uppajji. Akkhīsu maṇivaṇṇāni assūni sañcariṁsu. Tato ne āha "kassa santikaṁ āgatatthā"ti. Te "kiṁ pana tvaṁ 'mayhaṁ santikaṁ āgatā'ti amhe maññasi gihibyañjanabhaṭṭhakā"ti[2] vatvā "sadevake loke aggapuggalassa Satthu santikaṁ āgatamhā"ti āhaṁsu. So "mayhaṁ bhātu santike āgatā tumhe, yadi evaṁ idāni vo āgatamaggeneva gamanaṁ karissāmī"ti kujjhitvā nikkhanto antarāmagge cintesi "mayi imināva[3] nīhārena gate Satthā ete na nīharāpessatī"ti dukkhī dummano assūni pavattayamāno agamāsi. Iminā kāraṇena esa evaṁ jātoti.

1. Tālapaṇṇena (Ka) 2. Gihibyañjana-atthikāti (Sī), gihibyañjana-atthakāti (Syā)
3. Iminā tāva (Syā, Ka)

၉-တိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၃။ နဝမေ **ဒုမ္မနော**တိ ဥပ္ပန္နဒေါမနဿော။ ကသ္မာ ပနာယံ ဧဝံ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော ဇာတောတိ? ခတ္တိယပဗ္ဗဇိတော ဟေသ၊ တေန နံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒုပဋ္ဋသာဋကံ နိဝါသာပေတွာ ဝရစီဝရံ ပါရုပေတွာ အက္ခီနိ အဉ္ဇေတွာ မနောသိလာတေလေန သီသံ မက္ခေသုံ။ သော ဘိက္ခူသု ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနံ ဂတေသု "ဘိက္ခုနာ နာမ ဝိဝိတ္တောကာသေ နိသီဒိတဗ္ဗ"န္တိ အဇာနန္တော ဘောဇနသာလံ ဂန္တွာ မဟာပီဌံ အာရုဟိတွာ နိသီဒိ။ ဒိသာဝစရာ အာဂန္တုကာ ပံသုကူလိကာ ဘိက္ခူ အာဂန္တွာ "ဣမိနာဝ နီဟာရေန ရဇောကိဏ္ဏေဟိ ဂတ္တေဟိ န သက္ကာ ဒသဗလံ ပဿိတုံ၊ ဘဏ္ဍကံ တာဝ ဌပေဿာမာ"တိ ဘောဇနသာလံ အဂမံသု။ သော တေသု မဟာထေရေသု အာဂစ္ဆန္တေသု နိစ္စလော နိသီဒိယေဝ။ အညေ ဘိက္ခူ "ပါဒဝတ္တံ ကရောမ၊ တာလဝဏ္ဋေန[1] ဗီဇာမာ"တိ အာပုစ္ဆန္တိ။ အယံ ပန နိသိန္နကောဝ "ကတိဝဿတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "မယံ အဝဿိကာ၊ တုမှေ ပန ကတိဝဿတ္ထာ"တိ ဝုတ္တေ "မယံ အဇ္ဇ ပဗ္ဗဇိတာ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဘိက္ခူ "အာဝုသော အဓုနာ ဆိန္နစူဠောသိ၊ အဇ္ဇာပိ တေ သီသမူလေ ဦကာဂန္ဓော ဝါယတိယေဝ၊ တွံ နာမ ဧတ္တကေသု ဝုဍ္ဎတရေသု ဝတ္တံ အာပုစ္ဆန္တေသု နိဿဒ္ဒေါ နိစ္စလော နိသိန္နော၊ အပစိတိမတ္တမ္ပိ တေ နတ္ထိ၊ ကဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတောသီ"တိ ပရိဝါရေတွာ တံ ဝါစာသတ္တီဟိ ပဟရန္တာ "ကိံ တွံ ဣဏဋ္ဋော ဝါ ဘယဋ္ဋော ဝါ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တော ပဗ္ဗဇိတော"တိ အာဟံသု။ သော ဧကမ္ပိ ထေရံ ဩလောကေသိ၊ တေန "ကိံ မံ ဩလောကေသိ မဟလ္လကာ"တိ ဝုတ္တေ အညံ ဩလောကေသိ၊ တေနပိ တထေဝ ဝုတ္တေ အထဿ "ဣမေ မံ ပရိဝါရေတွာ ဝါစာသတ္တီဟိ ဝိဇ္ဈန္တီ"တိ ခတ္တိယမာနော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အက္ခီသု မဏိဝဏ္ဏာနိ အဿူနိ သဉ္စရိံသု။ တတော နေ အာဟ "ကဿ သန္တိကံ အာဂတတ္ထာ"တိ။ တေ "ကိံ ပန တွံ 'မယှံ သန္တိကံ အာဂတာ'တိ အမှေ မညသိ ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဋ္ဌကာ"တိ[2] ဝတွာ "သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂတမှာ"တိ အာဟံသု။ သော "မယှံ ဘာတု သန္တိကေ အာဂတာ တုမှေ၊ ယဒိ ဧဝံ ဣဒါနိ ဝေါ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ဂမနံ ကရိဿာမီ"တိ ကုဇ္ဈိတွာ နိက္ခန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ စိန္တေသိ "မယိ ဣမိနာဝ[3] နီဟာရေန ဂတေ သတ္ထာ ဧတေ န နီဟရာပေဿတီ"တိ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော အဿူနိ ပဝတ္တယမာနော အဂမာသိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန ဧသ ဧဝံ ဇာတောတိ။

၁-တာလပဏ္ဏေန (က) ၂-ဂိဟိဗျဉ္ဇနအတ္ထိကာတိ (သီ)၊ ဂိဟိဗျဉ္ဇနအတ္ထကာတိ (သျာ)
၃-ဣမိနာ တာဝ (သျာ၊ က)

Vācāsannitodakenāti[1] vacanapatodena. **Sañjambharimakaṁsūti** sañjambharitaṁ nirantaraṁ phuṭaṁ akaṁsu, upari[2] vijjhiṁ sūti vuttaṁ hoti. **Vattāti** pare yadicchakaṁ vadatiyeva. **No ca vacanakkhamoti** paresaṁ vacanaṁ khamituṁ na sakkoti. Idāni tāva tvaṁ iminā kopena iminā[3] vuttavācāsannitodakena viddho, atīte pana raṭṭhato ca pabbājitoti. Evaṁ vutte "katarasmiṁ kāle Bhagavā"ti bhikkhū Bhagavantaṁ yāciṁsu.

Satthā āha—atīte Bārāṇasiyaṁ Bārāṇasirājā rajjaṁ kāresi. Atheko Jātimā, eko Mātaṅgoti dve isayo Bārāṇasiṁ agamaṁsu. Tesu Jātimā puretaraṁ gantvā kumbhakārasālāyaṁ nisīdi. Mātaṅgo tāpaso pacchā gantvā tattha okāsaṁ yāci kumbhakāro "atthettha paṭhamataraṁ paviṭṭho pabbajito, taṁ pucchā"ti āha. So attano parikkhāraṁ gahetvā sālāya dvāramūle ṭhatvā "amhākampi ācariya ekarattivāsāya okāsaṁ dethā"ti āha. Pavisa bhoti. Pavisitvā nisinnaṁ "bho kiṁ gottosī"ti pucchi. Caṇḍālagottomhīti. Na sakkā tayā saddhiṁ ekaṭṭhāne nisīdituṁ, ekamantaṁ gacchāti. So ca tattheva tiṇasanthārakaṁ[4] pattharitvā nipajji, Jātimā dvāraṁ nissāya nipajji. Itaro passāvatthāya nikkhamanto taṁ urasmiṁ akkami. "Ko eso"ti ca vutte "ahaṁ ācariyā"ti āha. Re caṇḍāla, kiṁ aññato maggaṁ na passasi, atha me āgantvā akkamasīti. Ācariya adisvā me akkantosi, khama[5] mayhanti. So mahāpurise bahi nikkhante cintesi "ayaṁ paccāgacchantopi itova āgamissatī"ti parivattetvā nipajji. Mahāpurisopi "ācariyo ito sīsaṁ katvā nipanno, pādasamīpena gamissāmī"ti pavisanto puna urasmiṁ yeva akkami. "Ko eso"ti ca vutte "ahaṁ ācariyā"ti āha. "Paṭhamaṁ tāva te ajānantena kataṁ, idāni maṁ ghaṭentova akāsi, sūriye te uggacchante sattadhā muddhā phalatū"ti sapi. Mahāpuriso kiñci avatvā pure-aruṇeyeva sūriyaṁ gaṇhi, nāssa uggantuṁ adāsi. Manussā ca hatthi-assādayo ca pabujjhiṁsu.

1. Vācāya sannitodakenāti (Syā, Ka, Ṭīkāyaṁ ca) Dī-Ṭṭha 1. 311 piṭṭhepi passitabbaṁ.
2. Upari upari (Sī)
3. Iti tvaṁ iminā kopena idha (Sī)
4. Tiṇasantarikaṁ (Sī, Syā)
5. Akkanto, khamatha (Sī), akkamato khamasi (Syā)

ဝါစာသန္နိတောဒကေနာတိ[၁] ဝစနပတောဒေန။ **သဉ္ဇမ္ဘရိမကံသူ**တိ သဉ္ဇမ္ဘရိတံ နိရန္တရံ ဖုဋံ အကံသု၊ ဥပရိ[၂] ဝိဇ္ဈိံ သူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဝတ္တာ**တိ ပရေ ယဒိစ္ဆကံ ဝဒတိယေဝ။ **နော စ ဝစနက္ခမော**တိ ပရေသံ ဝစနံ ခမိတုံ န သက္ကောတိ။ ဣဒါနိ တာဝ တွံ ဣမိနာ ကောပေန ဣမိနာ[၃] ဝုတ္တဝါစာသန္နိတောဒကေန ဝိဒ္ဓေါ၊ အတီတေ ပန ရဋ္ဌတော စ ပဗ္ဗာဇိတောတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ "ကတရသ္မိံ ကာလေ ဘဂဝါ"တိ ဘိက္ခူ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု။

သတ္ထာ အာဟ—အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗာရာဏသိရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ အထေကော ဇာတိမာ, ဧကော မာတင်္ဂေါတိ ဒွေ ဣသယော ဗာရာဏသိံ အဂမံသု။ တေသု ဇာတိမာ ပုရေတရံ ဂန္တွာ ကုမ္ဘကာရသာလာယံ နိသီဒိ။ မာတင်္ဂေါ တာပသော ပစ္ဆာ ဂန္တွာ တတ္ထ ဩကာသံ ယာစိ ကုမ္ဘကာရော "အတ္ထေတ္ထ ပဌမတရံ ပဝိဋ္ဌော ပဗ္ဗဇိတော၊ တံ ပုစ္ဆာ"တိ အာဟ။ သော အတ္တနော ပရိက္ခာရံ ဂဟေတွာ သာလာယ ဒွါရမူလေ ဌတွာ "အမှာကမ္ပိ အာစရိယ ဧကရတ္တိဝါသာယ ဩကာသံ ဒေထာ"တိ အာဟ။ ပဝိသ ဘောတိ။ ပဝိသိတွာ နိသိန္နံ "ဘော ကိံဂေါတ္တောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ စဏ္ဍာလဂေါတ္တောမှီတိ။ န သက္ကာ တယာ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတုံ၊ ဧကမန္တံ ဂစ္ဆာတိ။ သော စ တတ္ထေဝ တိဏသန္ထာရကံ[၄] ပတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ၊ ဇာတိမာ ဒွါရံ နိဿာယ နိပဇ္ဇိ။ ဣတရော ပဿာဝတ္ထာယ နိက္ခမန္တော တံ ဥရသ္မိံ အက္ကမိ။ "ကော ဧသော"တိ စ ဝုတ္တေ "အဟံ အာစရိယာ"တိ အာဟ။ ရေ စဏ္ဍာလ, ကိံ အညတော မဂ္ဂံ န ပဿသိ၊ အထ မေ အာဂန္တွာ အက္ကမသီတိ။ အာစရိယ အဒိသွာ မေ အက္ကန္တောသိ၊ ခမ[၅] မယှန္တိ။ သော မဟာပုရိသေ ဗဟိ နိက္ခန္တေ စိန္တေသိ "အယံ ပစ္စာဂစ္ဆန္တောပိ ဣတောဝ အာဂမိဿတီ"တိ ပရိဝတ္တေတွာ နိပဇ္ဇိ။ မဟာပုရိသောပိ "အာစရိယော ဣတော သီသံ ကတွာ နိပန္နော၊ ပါဒသမီပေန ဂမိဿာမီ"တိ ပဝိသန္တော ပုန ဥရသ္မိံယေဝ အက္ကမိ။ "ကော ဧသော"တိ စ ဝုတ္တေ "အဟံ အာစရိယာ"တိ အာဟ။ "ပဌမံ တာဝ တေ အဇာနန္တေန ကတံ၊ ဣဒါနိ မံ ဃဋေန္တောဝ အကာသိ၊ သူရိယေ တေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ ဖလတူ"တိ သပိ။ မဟာပုရိသော ကိဉ္စိ အဝတွာ ပုရေအရုဏေယေဝ သူရိယံ ဂဏှိ၊ နာဿ ဥဂ္ဂန္တုံ အဒါသိ။ မနုဿာ စ ဟတ္ထိအဿာဒယော စ ပဗုဇ္ဈိံသု။

၁-ဝါစာယ သန္နိတောဒကေနာတိ (သျာ၊ က၊ ဋီကာယံ စ) ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၁-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂-ဥပရိ ဥပရိ (သီ)
၃-ဣတိ တွံ ဣမိနာ ကောပေန ဣဓ (သီ)
၄-တိဏသန္ထရိကံ (သီ၊ သျာ)
၅-အက္ကန္တော၊ ခမထ (သီ)၊ အက္ကမတော ခမသိ (သျာ)

Manussā rājakulaṁ gantvā “deva sakalanagare appabuddho nāma natthi, na ca aruṇuggaṁ paññāyati, kiṁ nu kho etan”ti. Tena hi nagaraṁ parivīmaṁsathāti. Te parivīmaṁsantā kumbhakārasālāyaṁ dve tāpase disvā “imesaṁ etaṁ kammaṁ bhavissatī”ti gantvā rañño ārocesuṁ. Raññā ca “pucchatha ne”ti vuttā āgantvā Jātimantaṁ pucchiṁsu “tumhehi andhakāraṁ katan”ti. Na mayā kataṁ, esa pana kūṭajaṭilo chavo anantamāyo, taṁ pucchathāti. Te āgantvā mahāpurisaṁ pucchiṁsu “tumhehi bhante andhakāraṁ katan”ti. Āma ayaṁ ācariyo maṁ abhisapi, tasmā mayā katanti. Te gantvā rañño ārocesuṁ. Rājāpi āgantvā mahāpurisaṁ “tumhehi kataṁ bhante”ti pucchi. Āma mahārājāti. Kasmā bhanteti. Iminā abhisapitomhi, sace maṁ eso khamāpessati, sūriyaṁ vissajjessāmīti. Rājā “khamāpetha bhante etan”ti āha. Itaro “mādiso Jātimā kiṁ evarūpaṁ caṇḍālaṁ khamāpessati, na khamāpemī”ti.

Atha naṁ manussā “na kiṁ tvaṁ attano ruciyā khamāpessasī”ti vatvā hatthesu ca pādesu ca gahetvā pādamūle nipajjāpetvā “khamāpehī”ti āhaṁsu. So nissaddo nipajji. Punapi naṁ “khamāpehī”ti āhaṁsu. Tato “khama mayhaṁ ācariyā”ti āha. Mahāpuriso “ahaṁ tāva tuyhaṁ khamitvā sūriyaṁ vissajjessāmi, sūriye pana uggate tava sīsaṁ sattadhā phalissatī”ti vatvā “imassa sīsappamāṇaṁ mattikāpiṇḍaṁ matthake ṭhapetvā etaṁ nadiyā galappamāṇe udake ṭhapethā”ti āha. Manussā tathā akaṁsu. Ettāvatā saraṭṭhakaṁ rājabalaṁ sannipati. Mahāpuriso sūriyaṁ muñci. Sūriyarasmi āgantvā mattikāpiṇḍaṁ pahari, so sattadhā bhijji. Tāvadeva so nimujjitvā ekena titthena uttaritvā palāyi. Satthā imaṁ vatthuṁ āharitvā “idāni tāva tvaṁ bhikkhūnaṁ santike paribhāsaṁ labhasi, pubbepi imaṁ kodhaṁ nissāya raṭṭhato pabbājito”ti anusandhiṁ ghaṭetvā atha naṁ ovadanto **na kho te taṁ Tissa parirūpan**ti-ādimāha. . Navamaṁ.

10. Theranāmakasuttavaṇṇanā

244. Dasame **vaṇṇavādī**ti ānisaṁsavādī. **Yaṁ atītaṁ taṁ pahīnan**ti atīte khandhapañcake chandarāgappahānena taṁ pahīnaṁ nāma hoti. **Anāgatan**ti anāgatampi khandhapañcakaṁ tattha chandarāgapaṭinissaggena paṭinissaṭṭhaṁ nāma

မနုဿာ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ “ဒေဝ သကလနဂရေ အပ္ပဗုဒ္ဓေါ နာမ နတ္ထိ၊ န စ အရုဏုဂ္ဂံ ပညာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ။ တေန ဟိ နဂရံ ပရိဝီမံသထာတိ။ တေ ပရိဝီမံသန္တာ ကုမ္ဘကာရသာလာယံ ဒွေ တာပသေ ဒိသွာ “ဣမေသံ ဧတံ ကမ္မံ ဘဝိဿတီ”တိ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရညာ စ “ပုစ္ဆထ နေ”တိ ဝုတ္တာ အာဂန္တွာ ဇာတိမန္တံ ပုစ္ဆိံသု “တုမှေဟိ အန္ဓကာရံ ကတ”န္တိ။ န မယာ ကတံ၊ ဧသ ပန ကူဋဇဋိလော ဆဝေါ အနန္တမာယော၊ တံ ပုစ္ဆထာတိ။ တေ အာဂန္တွာ မဟာပုရိသံ ပုစ္ဆိံသု “တုမှေဟိ ဘန္တေ အန္ဓကာရံ ကတ”န္တိ။ အာမ အယံ အာစရိယော မံ အဘိသပိ၊ တသ္မာ မယာ ကတန္တိ။ တေ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာပိ အာဂန္တွာ မဟာပုရိသံ “တုမှေဟိ ကတံ ဘန္တေ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ကသ္မာ ဘန္တေတိ။ ဣမိနာ အဘိသပိတောမှိ၊ သစေ မံ ဧသော ခမာပေဿတိ၊ သူရိယံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမီတိ။ ရာဇာ “ခမာပေထ ဘန္တေ ဧတ”န္တိ အာဟ။ ဣတရော “မာဒိသော ဇာတိမာ ကိံ ဧဝရူပံ စဏ္ဍာလံ ခမာပေဿတိ၊ န ခမာပေမီ”တိ။

အထ နံ မနုဿာ “န ကိံ တွံ အတ္တနော ရုစိယာ ခမာပေဿသီ”တိ ဝတွာ ဟတ္ထေသု စ ပါဒေသု စ ဂဟေတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “ခမာပေ-ဟီ”တိ အာဟံသု။ သော နိဿဒ္ဒေါ နိပဇ္ဇိ။ ပုနပိ နံ “ခမာပေဟီ”တိ အာဟံသု။ တတော “ခမ မယှံ အာစရိယာ”တိ အာဟ။ မဟာပုရိသော “အဟံ တာဝ တုယှံ ခမိတွာ သူရိယံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ၊ သူရိယေ ပန ဥဂ္ဂတေ တဝ သီသံ သတ္တဓာ ဖလိဿတီ”တိ ဝတွာ “ဣမဿ သီသပ္ပမာဏံ မတ္တိကာပိဏ္ဍံ မတ္ထကေ ဌပေတွာ ဧတံ နဒိယာ ဂလပ္ပမာဏေ ဥဒကေ ဌပေထာ”တိ အာဟ။ မနုဿာ တထာ အကံသု။ ဧတ္တာဝတာ သရဋ္ဌကံ ရာဇဗလံ သန္နိပတိ။ မဟာပုရိသော သူရိယံ မုဉ္စိ။ သူရိယရသ္မိ အာဂန္တွာ မတ္တိကာပိဏ္ဍံ ပဟရိ၊ သော သတ္တဓာ ဘိဇ္ဇိ။ တာဝဒေဝ သော နိမုဇ္ဇိတွာ ဧကေန တိတ္ထေန ဥတ္တရိတွာ ပလာယိ။ သတ္ထာ ဣမံ ဝတ္ထုံ အာဟရိတွာ “ဣဒါနိ တာဝ တွံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ပရိဘာသံ လဘသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဣမံ ကောဓံ နိဿာယ ရဋ္ဌတော ပဗ္ဗာဇိတော”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ အထ နံ ဩဝဒန္တော **န ခေါ တေ တံ တိဿ ပတိရူပ**န္တိအာဒိမာဟ။ ။နဝမံ။

၁၀-ထေရနာမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၄။ ဒသမေ **ဝဏ္ဏဝါဒီ**တိ အာနိသံသဝါဒီ။ **ယံ အတီတံ တံ ပဟီန**န္တိ အတီတေ ခန္ဓပဉ္စကေ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန တံ ပဟီနံ နာမ ဟောတိ။ **အနာ-ဂတ**န္တိ အနာဂတမ္ပိ ခန္ဓပဉ္စကံ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိနိဿဂ္ဂေန ပဋိနိဿဋ္ဌံ နာမ

hoti. **Sabbābhibhun**ti sabbā khandhāyatanadhātuyo ca tayo bhave ca abhibhavitvā ṭhitaṁ. **Sabbavidun**ti taṁ vuttappakāraṁ sabbaṁ viditaṁ pakaṭaṁ katvā ṭhitaṁ. **Sabbesu dhammesū**ti tesveva dhammesu taṇhādiṭṭhilepehi anupalittaṁ. **Sabbañjahan**ti tadeva sabbaṁ tattha chandarāgappahānena jahitvā ṭhitaṁ. **Taṇhakkhaye vimuttan**ti taṇhakkhayasaṅkhāte nibbāne tadārammaṇāya vimuttiyā vimuttaṁ. . Dasamaṁ.

11. Mahākappinasuttavaṇṇanā

245. Ekādasame **Mahākappino**ti evaṁnāmako abhiññābalappatto asītimahāsāvakānaṁ abbhantaro mahāthero. So kira gihikāle Kukkuṭavatīnagare tiyojanasatikaṁ rajjaṁ akāsi. Pacchimabhavikattā pana tathārūpaṁ sāsanaṁ sotuṁ ohitasoto[1] vicarati. Athekadivasaṁ amaccasahassaparivuto uyyānakīḷikaṁ agamāsi. Tadā ca Majjhimadesato jaṅghavāṇijā taṁ nagaraṁ gantvā bhaṇḍaṁ paṭisāmetvā “rājānaṁ passissāmā”ti paṇṇākārahatthā rājakuladvāraṁ gantvā “rājā uyyānaṁ gato”ti sutvā uyyānaṁ gantvā dvāre ṭhitā paṭihārassa ārocayiṁsu. Atha rañño nivedite rājā pakkosāpetvā niyyātitapaṇṇākāre vanditvā ṭhite “tātā kuto āgatatthā”ti pucchi. Sāvatthito devāti. Kacci vo raṭṭhaṁ subhikkhaṁ, dhammiko rājāti. Āma devāti. Atthi pana tumhākaṁ dese kiñci sāsananti. Atthi deva, na pana sakkā ucchiṭṭhamukhehi kathetunti. Rājā suvaṇṇabhiṅgārena udakaṁ dāpesi. Te mukhaṁ vikkhāletvā Dasabalābhimukhā añjaliṁ paggaṇhitvā “deva amhākaṁ dese Buddharatanaṁ nāma uppannan”ti āhaṁsu. Rañño “Buddho”ti vacane sutamatte sakalasarīraṁ pharamānā pīti uppajji. Tato “Buddhoti tātā vadathā”ti āha. Buddhoti deva vadāmāti. Evaṁ tikkhattuṁ vadāpetvā “Buddhoti padaṁ aparimāṇaṁ, nāssa sakkā parimāṇaṁ kātun”ti tasmiṁ yeva pasanno satasahassaṁ datvā puna “aññaṁ kiṁ sāsanan”ti pucchi. Deva dhammaratanaṁ nāma uppannanti. Tampi sutvā tatheva tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā aparampi satasahassaṁ datvā puna “aññaṁ kiṁ sāsanan”ti pucchi, saṁgharatanaṁ deva uppannanti. Tampi sutvā tatheva tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā aparampi

1. Ohitasotova (Syā)

ဟောတိ။ **သဗ္ဗာဘိဘူ**န္တိ သဗ္ဗာ ခန္ဓာယတနဓာတုယော စ တယော ဘဝေ စ အဘိဘဝိတွာ ဌိတံ။ **သဗ္ဗဝိဒူ**န္တိ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သဗ္ဗံ ဝိဒိတံ ပါကဋံ ကတွာ ဌိတံ။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသူ**တိ တေသွေဝ ဓမ္မေသု တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေဟိ အနုပလိတ္တံ။ **သဗ္ဗဉ္ဇဟ**န္တိ တဒေဝ သဗ္ဗံ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ဇဟိတွာ ဌိတံ။ **တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တ**န္တိ တဏှက္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ တဒါရမ္မဏာယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တံ။ ။ဒသမံ။

၁၁-မဟာကပ္ပိနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၅။ ဧကာဒသမေ **မဟာကပ္ပိနော**တိ ဧဝံနာမကော အဘိညာဗလပ္ပတ္တော အသီတိမဟာသာဝကာနံ အဗ္ဘန္တရော မဟာထေရော။ သော ကိရ ဂိဟိကာလေ ကုက္ကုဋဝတီနဂရေ တိယောဇနသတိကံ ရဇ္ဇံ အကာသိ။ ပစ္ဆိမဘဝိကတ္တာ ပန တထာရူပံ သာသနံ သောတုံ ဩဟိတသောတော[1] ဝိစရတိ။ အထေကဒိဝသံ အမစ္စသဟဿပရိဝုတော ဥယျာနကီဠိကံ အဂမာသိ။ တဒါ စ မဇ္ဈိမဒေသတော ဇင်္ဃဝါဏိဇာ တံ နဂရံ ဂန္တွာ ဘဏ္ဍံ ပဋိသာမေတွာ “ရာဇာနံ ပဿိဿာမာ”တိ ပဏ္ဏာကာရဟတ္ထာ ရာဇကုလဒွါရံ ဂန္တွာ “ရာဇာ ဥယျာနံ ဂတော”တိ သုတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတာ ပဋိဟာရဿ အာရောစယိံသု။ အထ ရညော နိဝေဒိတေ ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ နိယျာတိတပဏ္ဏာကာရေ ဝန္ဒိတွာ ဌိတေ “တာတာ ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာဝတ္ထိတော ဒေဝါတိ။ ကစ္စိ ဝေါ ရဋ္ဌံ သုဘိက္ခံ၊ ဓမ္မိကော ရာဇာတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ အတ္ထိ ပန တုမှာကံ ဒေသေ ကိဉ္စိ သာသနန္တိ။ အတ္ထိ ဒေဝ၊ န ပန သက္ကာ ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခေဟိ ကထေတုန္တိ။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရေန ဥဒကံ ဒါပေသိ။ တေ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဒသဗလာဘိမုခါ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိတွာ “ဒေဝ အမှာကံ ဒေသေ ဗုဒ္ဓရတနံ နာမ ဥပ္ပန္န”န္တိ အာဟံသု။ ရညော “ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝစနေ သုတမတ္တေ သကလသရီရံ ဖရမာနာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တတော “ဗုဒ္ဓေါတိ တာတာ ဝဒထာ”တိ အာဟ။ ဗုဒ္ဓေါတိ ဒေဝ ဝဒါမာတိ။ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ဝဒါပေတွာ “ဗုဒ္ဓေါတိ ပဒံ အပရိမာဏံ၊ နာဿ သက္ကာ ပရိမာဏံ ကာတု”န္တိ တသ္မိံယေဝ ပသန္နော သတသဟဿံ ဒတွာ ပုန “အညံ ကိံ သာသန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ ဓမ္မရတနံ နာမ ဥပ္ပန္နန္တိ။ တမ္ပိ သုတွာ တထေဝ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အပရမ္ပိ သတသဟဿံ ဒတွာ ပုန “အညံ ကိံ သာသန”န္တိ ပုစ္ဆိ၊ သံဃရတနံ ဒေဝ ဥပ္ပန္နန္တိ။ တမ္ပိ သုတွာ တထေဝ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အပရမ္ပိ

၁-ဩဟိတသောတော၀ (သျာ)

satasahassaṁ datvā dinnabhāvaṁ paṇṇe likhitvā “tātā deviyā santikaṁ gacchathā”ti pesesi. Tesu gatesu amacce pucchi “tātā Buddho loke uppanno, tumhe kiṁ karissathā”ti. Deva tumhe kiṁ kattukāmāti. Ahaṁ pabbajissāmīti. Mayampi pabbajissāmāti. Te sabbepi gharaṁ vā kuṭumbaṁ vā anapaloketvā ye asse āruyha gatā, teheva nikkhamiṁsu.

Vāṇijā Anojādeviyā santikaṁ gantvā paṇṇaṁ dassesuṁ. Sā vācetvā “raññā tumhākaṁ bahū kahāpaṇā dinnā, kiṁ tumhehi kataṁ tātā”ti pucchi. Piyasāsanaṁ devi ānītanti. Amhepi sakkā tātā suṇāpetunti. Sakkā devi, ucchiṭṭhamukhehi pana vattuṁ na sakkāti. Sā Suvaṇṇabhiṅgārena udakaṁ dāpesi. Te mukhaṁ vikkhāletvā rañño ārocitanayeneva ārocesuṁ. Sāpi sutvā uppannapāmojjā teneva nayena ekekasmiṁ pade tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā paṭiññāgaṇanāya tīṇi tīṇi katvā navasatasahassāni adāsi. Vāṇijā sabbānipi dvādasasatasahassāni labhiṁsu. Atha ne “rājā kahaṁ tātā”ti pucchi. Pabbajissāmīti nikkhanto devīti. “Tena hi tātā tumhe gacchathā”ti te uyyojetvā raññā saddhiṁ gatānaṁ amaccānaṁ mātugāme pakkosāpetvā “tumhe attano sāmikānaṁ gataṭṭhānaṁ jānātha ammā”ti pucchi. Jānāma ayye, raññā saddhiṁ uyyānakīḷikaṁ gatāti. Āma gatā, tattha pana gantvā “Buddho uppanno, dhammo uppanno, saṁgho uppanno”ti sutvā “Dasabalassa santike pabbajissāmā”ti gatā, tumhe kiṁ karissathāti. Tumhe pana ayye kiṁ kattukāmāti. Ahaṁ pabbajissāmi, na tehi vantavamanaṁ jivhagge ṭhapeyyanti. “Yadi evaṁ mayampi pabbajissāmā”ti sabbā rathe yojāpetvā nikkhamiṁsu.

Rājāpi amaccasahassena saddhiṁ Gaṅgāya tīraṁ pāpuṇi. Tasmiñca samaye Gaṅgā pūrā hoti. Atha naṁ disvā “ayaṁ Gaṅgā pūrā caṇḍamacchākiṇṇā, amhehi saddhiṁ āgatā dāsā vā manussā vā natthi, ye no nāvaṁ vā uḷumpaṁ vā katvā dadeyyuṁ, etassa pana Satthu guṇā nāma heṭṭhā Avīcito upari yāva bhavaggā patthaṭā, sace esa Satthā Sammāsambuddho, imesaṁ assānaṁ khurapiṭṭhāni mā tementū”ti udakapiṭṭhena asse

သတသဟဿံ ဒတွာ ဒိန္နဘာဝံ ပဏ္ဏေ လိခိတွာ “တာတာ ဒေဝိယာ သန္တိကံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပေသေသိ။ တေသု ဂတေသု အမစ္စေ ပုစ္ဆိ “တာတာ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာ”တိ။ ဒေဝ တုမှေ ကိံ ကတ္တုကာမာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ မယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမာတိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဃရံ ဝါ ကုဋုမ္ဗံ ဝါ အနပလောကေတွာ ယေ အဿေ အာရုယှ ဂတာ၊ တေဟေဝ နိက္ခမိံသု။

ဝါဏိဇာ အနောဇာဒေဝိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏံ ဒဿေသုံ။ သာ ဝါစေတွာ “ရညာ တုမှာကံ ဗဟူ ကဟာပဏာ ဒိန္နာ၊ ကိံ တုမှေဟိ ကတံ တာတာ’’တိ ပုစ္ဆိ။ ပိယသာသနံ ဒေဝိ အာနီတန္တိ။ အမှေပိ သက္ကာ တာတာ သုဏာပေတုန္တိ။ သက္ကာ ဒေဝိ၊ ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခေဟိ ပန ဝတ္တုံ န သက္ကာတိ။ သာ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရေန ဥဒကံ ဒါပေသိ။ တေ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ရညော အာရောစိတနယေနေဝ အာရောစေသုံ။ သာပိ သုတွာ ဥပ္ပန္နပါမောဇ္ဇာ တေနေဝ နယေန ဧကေကသ္မိံ ပဒေ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပဋိညာဂဏနာယ တီဏိ တီဏိ ကတွာ နဝသတသဟဿာနိ အဒါသိ။ ဝါဏိဇာ သဗ္ဗာနိပိ ဒွါဒသသတသဟဿာနိ လဘိံသု။ အထ နေ “ရာဇာ ကဟံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ နိက္ခန္တော ဒေဝီတိ။ ‘‘တေန ဟိ တာတာ တုမှေ ဂစ္ဆထာ”တိ တေ ဥယျောဇေတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ ဂတာနံ အမစ္စာနံ မာတုဂါမေ ပက္ကောသာပေတွာ “တုမှေ အတ္တနော သာမိကာနံ ဂတဋ္ဌာနံ ဇာနာထ အမ္မာ’’တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာနာမ အယျေ, ရညာ သဒ္ဓိံ ဥယျာနကီဠိကံ ဂတာတိ။ အာမ ဂတာ၊ တတ္ထ ပန ဂန္တွာ ‘‘ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော ဥပ္ပန္နော၊ သံဃော ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ “ဒသဗလဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ ဂတာ၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ တုမှေ ပန အယျေ ကိံ ကတ္တုကာမာတိ။ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ န တေဟိ ဝန္တဝမနံ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေယျန္တိ။ ‘‘ယဒိ ဧဝံ မယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမာ’’တိ သဗ္ဗာ ရထေ ယောဇာပေတွာ နိက္ခမိံသု။

ရာဇာပိ အမစ္စသဟဿေန သဒ္ဓိံ ဂင်္ဂါယ တီရံ ပါပုဏိ။ တသ္မိဉ္စ သမယေ ဂင်္ဂါ ပူရာ ဟောတိ။ အထ နံ ဒိသွာ “အယံ ဂင်္ဂါ ပူရာ စဏ္ဍမစ္ဆာကိဏ္ဏာ၊ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတာ ဒါသာ ဝါ မနုဿာ ဝါ နတ္ထိ၊ ယေ နော နာဝံ ဝါ ဥဠုမ္ပံ ဝါ ကတွာ ဒဒေယျုံ၊ ဧတဿ ပန သတ္ထု ဂုဏာ နာမ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိတော ဥပရိ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ပတ္ထဋာ၊ သစေ ဧသ သတ္ထာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဣမေသံ အဿာနံ ခုရပိဋ္ဌာနိ မာ တေမေန္တူ”တိ ဥဒကပိဋ္ဌေန အဿေ

pakkhandāpesuṁ. Eka-assassāpi khurapiṭṭhamattaṁ[1] na temi, rājamaggena gacchantā viya paratīraṁ patvā purato aññaṁ mahānadiṁ pāpuṇiṁsu. Tattha aññā saccakiriyā natthi, tāya eva saccakiriyāya tampi aḍḍhayojanavitthāraṁ nadiṁ atikkamiṁsu. Atha tatiyaṁ Candabhāgaṁ nāma mahānadiṁ patvā tampi tāya eva saccakiriyāya atikkamiṁsu.

Satthāpi taṁdivasaṁ paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ olokento "ajja Mahākappino tiyojanasatikaṁ rajjaṁ pahāya amaccasahassaparivāro mama santike pabbajituṁ āgacchatī"ti disvā mayā tesaṁ paccuggamanaṁ kātuṁ yuttan"ti pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhusaṁghaparivāro Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto sayameva pattacīvaraṁ gahetvā ākāse uppatitvā Candabhāgāya nadiyā tīre tesaṁ uttaraṇatitthassa[2] abhimukhe ṭhāne mahānigrodharukkho atthi, tattha pallaṅkena nisīditvā parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjesi. Te tena titthena uttarantā ca chabbaṇṇabuddharasmiyo ito cito ca vidhāvantiyo olokentā Dasabalassa puṇṇacandasassirikaṁ[3] mukhaṁ disvā "yaṁ Satthāraṁ uddissa mayaṁ pabbajitā, addhā so eso"ti dassaneneva niṭṭhaṁ gantvā diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatā vandamānā āgamma Satthāraṁ vandiṁsu. Rājā gopphakesu gahetvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi saddhiṁ amaccasahassena. Satthā tesaṁ dhammaṁ kathesi. Desanāpariyosāne sabbe arahatte patiṭṭhāya Satthāraṁ pabbajjaṁ yāciṁsu. Satthā "pubbe ime cīvaradānassa dinnattā attano cīvarāni gahetvāva āgatā"ti suvaṇṇavaṇṇaṁ hatthaṁ pasāretvā "etha bhikkhavo svākkhāto dhammo, caratha brahmacariyaṁ sammā dukkhassa antakiriyāyā"ti āha. Sāva tesaṁ āyasmantānaṁ pabbajjā ca upasampadā ca ahosi, Vassasaṭṭhikattherā[4] viya Satthāraṁ parivārayiṁsu.

Anojāpi devī rathasahassaparivārā Gaṅgātīraṁ patvā rañño atthāya ābhataṁ nāvaṁ vā uḷumpaṁ vā adisvā attano byattatāya cintesi "rājā saccakiriyaṁ katvā gato bhavissati, so pana Satthā na kevalaṁ

1. Khurapiṭṭhimattaṁ (Sī) 2. Uttaranadititthassa (Syā)
3. Puṇṇacandasarikkhakaṁ (Sī) 4. Vassasatikattherā (Sī)

ပက္ခန္ဒာပေသုံ။ ဧကအဿဿာပိ ခုရပိဋ္ဌမတ္တံ[1] န တေမိ၊ ရာဇမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ပရတီရံ ပတွာ ပုရတော အညံ မဟာနဒိံ ပါပုဏိံသု။ တတ္ထ အညာ သစ္စကိရိယာ နတ္ထိ၊ တာယ ဧဝ သစ္စကိရိယာယ တမ္ပိ အဍ္ဎယောဇနဝိတ္ထာရံ နဒိံ အတိက္ကမိံသု။ အထ တတိယံ စန္ဒဘာဂံ နာမ မဟာနဒိံ ပတွာ တမ္ပိ တာယ ဧဝ သစ္စကိရိယာယ အတိက္ကမိံသု။

သတ္ထာပိ တံဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဩလောကေန္တော "အဇ္ဇ မဟာကပ္ပိနော တိယောဇနသတိကံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ အမစ္စသဟဿပရိဝါရော မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတုံ အာဂစ္ဆတီ"တိ ဒိသွာ "မယာ တေသံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကာတုံ ယုတ္တ"န္တိ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ စန္ဒဘာဂါယ နဒိယာ တီရေ တေသံ ဥတ္တရဏတိတ္ထဿ[2] အဘိမုခေ ဌာနေ မဟာနိဂြောဓရုက္ခော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တေ တေန တိတ္ထေန ဥတ္တရန္တာ စ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဣတော စိတော စ ဝိဓာဝန္တိယော ဩလောကေန္တာ ဒသဗလဿ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ[3] မုခံ ဒိသွာ "ယံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ မယံ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဒ္ဓါ သော ဧသော"တိ ဒဿနေနေဝ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩနတာ ဝန္ဒမာနာ အာဂမ္မ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိံသု။ ရာဇာ ဂေါပ္ဖကေသု ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန။ သတ္ထာ တေသံ ဓမ္မံ ကထေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သတ္ထာ "ပုဗ္ဗေ ဣမေ စီဝရဒါနဿ ဒိန္နတ္တာ အတ္တနော စီဝရာနိ ဂဟေတွာဝ အာဂတာ"တိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "ဧထ ဘိက္ခဝေါ သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ စရထ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ"တိ အာဟ။ သာဝ တေသံ အာယသ္မန္တာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ဥပသမ္ပဒါ စ အဟောသိ၊ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ[4] ဝိယ သတ္ထာရံ ပရိဝါရယိံသု။

အနောဇာပိ ဒေဝီ ရထသဟဿပရိဝါရာ ဂင်္ဂါတီရံ ပတွာ ရညော အတ္ထာယ အာဘတံ နာဝံ ဝါ ဥဠုမ္ပံ ဝါ အဒိသွာ အတ္တနော ဗျတ္တတာယ စိန္တေသိ "ရာဇာ သစ္စကိရိယံ ကတွာ ဂတော ဘဝိဿတိ၊ သော ပန သတ္ထာ န ကေဝလံ

၁-ခုရပိဋ္ဌိမတ္တံ (သီ) ၂-ဥတ္တရနဒိတိတ္ထဿ (သျာ)
၃-ပုဏ္ဏစန္ဒသရိက္ခကံ (သီ) ၄-ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ)

tesaṁyeva atthāya nibbatto, sace so Satthā Sammāsambuddho, amhākaṁ rathā mā udake nimujjiṁsū”ti udakapiṭṭhe rathe pakkhandāpesi. Rathānaṁ nemivaṭṭimattampi na temi. Dutiyatatiyanadīpi teneva saccakārena uttaramānāyeva nigrodharukkhamūle Satthāraṁ addasa. Satthā “imāsaṁ attano sāmike passantīnaṁ chandarāgo uppajjitvā maggaphalānaṁ antarāyaṁ kareyya, so evaṁ kātuṁ na sakkhissatī”ti yathā aññamaññe na passanti, tathā akāsi. Tā sabbāpi titthato uttaritvā Dasabalaṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tāsaṁ dhammaṁ kathesi, desanāpariyosāne sabbāpi sotāpattiphale patiṭṭhāya aññamaññe passiṁsu. Satthā “uppalavaṇṇā āgacchatū”ti cintesi. Therī āgantvā sabbā pabbājetvā ādāya bhikkhunīnaṁ upassayaṁ gatā. Satthā bhikkhusahassaṁ gahetvā ākāsena Jetavanaṁ agamāsi. Imaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ “Mahākappinoti evaṁnāmako abhiññābalappatto asītimahāsāvakānaṁ abbhantaro mahāthero”ti.

Janetasminti janite, pajāyāti attho. **Ye gottapaṭisārino**ti ye “mayaṁ Vāseṭṭhā Gotamā”ti gottaṁ paṭisaranti paṭijānanti, tesaṁ khattiyo seṭṭhoti attho. **Vijjācaraṇasampanno**ti aṭṭhahi vijjāhi ceva pannarasadhammabhedena caraṇena ca samannāgato. **Tapatī**ti virocati. **Jhāyī tapati brāhmaṇo**ti khīṇāsavabrāhmaṇo duvidhena jhānena jhāyamāno tapati virocati[1]. Tasmiṁ pana khaṇe Kāludāyitthero duvidhena jhānena jhāyamāno avidūre nisinno hoti. **Buddho tapatī**ti Sabbaññubuddho virocati. Sabbamaṅgalagāthā kiresā. Bhātikarājā kira ekaṁ pūjaṁ kāretvā ācariyakaṁ[2] āha “tīhi ratanehi amuttaṁ ekaṁ jayamaṅgalaṁ vadathā”ti. So Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ sammasitvā imaṁ gāthaṁ vadanto “divā tapati ādicco”ti vatvā atthaṅgamentassa sūriyassa añjaliṁ paggaṇhi. “Rattimābhāti candimā”ti uṭṭhahantassa candassa añjaliṁ paggaṇhi. “Sannaddho khattiyo tapatī”ti rañño añjaliṁ paggaṇhi. “Jhāyī tapati brāhmaṇo”ti bhikkhusaṁghassa añjaliṁ paggaṇhi. “Buddho tapati tejasā”ti vatvā pana mahācetiyassa añjaliṁ paggaṇhi. Atha naṁ rājā “mā hatthaṁ otārehī”ti ukkhittasmiṁyeva hatthe sahassaṁ ṭhapesi. . Ekādasamaṁ.

---

1. Ativirocati (Syā) 2. Bhāṇakaṁ (Sī)

တေသံယေဝ အတ္ထာယ နိဗ္ဗတ္တော၊ သစေ သော သတ္ထာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အမှာကံ ရထာ မာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိံသူ”တိ ဥဒကပိဋ္ဌေ ရထေ ပက္ခန္ဒာပေသိ။ ရထာနံ နေမိဝဋ္ဋိမတ္တမ္ပိ န တေမိ။ ဒုတိယတတိယနဒီပိ တေနေဝ သစ္စကာရေန ဥတ္တရမာနာယေဝ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ သတ္ထာရံ အဒ္ဒသ။ သတ္ထာ “ဣမာသံ အတ္တနော သာမိကေ ပဿန္တီနံ ဆန္ဒရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ မဂ္ဂဖလာနံ အန္တရာယံ ကရေယျ၊ သော ဧဝံ ကာတုံ န သက္ခိဿတီ”တိ ယထာ အညမညေ န ပဿန္တိ၊ တထာ အကာသိ။ တာ သဗ္ဗာပိ တိတ္ထတော ဥတ္တရိတွာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တာသံ ဓမ္မံ ကထေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗာပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အညမညေ ပဿိံသု။ သတ္ထာ “ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ အာဂစ္ဆတူ”တိ စိန္တေသိ။ ထေရီ အာဂန္တွာ သဗ္ဗာ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာဒါယ ဘိက္ခုနီနံ ဥပဿယံ ဂတာ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသဟဿံ ဂဟေတွာ အာကာသေန ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ ဣမံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ “မဟာကပ္ပိနောတိ ဧဝံနာမကော အဘိညာဗလပ္ပတ္တော အသီတိမဟာသာဝကာနံ အဗ္ဘန္တရော မဟာထေရော”တိ။

ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိတေ၊ ပဇာယာတိ အတ္ထော။ **ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနော**တိ ယေ “မယံ ဝါသေဋ္ဌာ ဂေါတမာ”တိ ဂေါတ္တံ ပဋိသရန္တိ ပဋိဇာနန္တိ၊ တေသံ ခတ္တိယော သေဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ **ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော**တိ အဋ္ဌဟိ ဝိဇ္ဇာဟိ စေဝ ပန္နရသဓမ္မဘေဒေန စရဏေန စ သမန္နာဂတော။ **တပတီ**တိ ဝိရောစတိ။ **ဈာယီ တပတိ ဗြာဟ္မဏော**တိ ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏော ဒုဝိဓေန ဈာနေန ဈာယမာနော တပတိ ဝိရောစတိ[၁]။ တသ္မိံ ပန ခဏေ ကာလုဒါယိတ္ထေရော ဒုဝိဓေန ဈာနေန ဈာယမာနော အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတိ။ **ဗုဒ္ဓေါ တပတီ**တိ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ဝိရောစတိ။ သဗ္ဗမင်္ဂလဂါထာ ကိရေသာ။ ဘာတိကရာဇာ ကိရ ဧကံ ပူဇံ ကာရေတွာ အာစရိယကံ[၂] အာဟ “တီဟိ ရတနေဟိ အမုတ္တံ ဧကံ ဇယမင်္ဂလံ ဝဒထာ”တိ။ သော တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္မသိတွာ ဣမံ ဂါထံ ဝဒန္တော “ဒိဝါ တပတိ အာဒိစ္စော”တိ ဝတွာ အတ္ထင်္ဂမေန္တဿ သူရိယဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ “ရတ္တိမာဘာတိ စန္ဒိမာ”တိ ဥဋ္ဌဟန္တဿ စန္ဒဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ “သန္နဒ္ဓေါ ခတ္တိယော တပတီ”တိ ရညော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ “ဈာယီ တပတိ ဗြာဟ္မဏော”တိ ဘိက္ခုသံဃဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ “ဗုဒ္ဓေါ တပတိ တေဇသာ”တိ ဝတွာ ပန မဟာစေတိယဿ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ အထ နံ ရာဇာ “မာ ဟတ္ထံ ဩတာရေဟီ”တိ ဥက္ခိတ္တသ္မိံယေဝ ဟတ္ထေ သဟဿံ ဌပေသိ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁-အတိဝိရောစတိ (သျာ) ၂-ဘာဏကံ (သီ)

12. Sahāyakasuttavaṇṇanā

246. Dvādasame **cirarattaṁsametikā**ti[1] dīgharattaṁ saṁsanditvā sametvā ṭhitaladdhino. Te kira[2] pañcajātisatāni ekatova vicariṁsu. **Sameti nesaṁ saddhammo**ti idāni imesaṁ ayaṁ sāsanadhammo saṁsandati sameti. **Dhamme Buddhappavedite**ti Buddhena pavedite[3] dhamme etesaṁ sāsanadhammo sobhatīti attho. **Suvinītā kappinenā**ti attano upajjhāyena ariyappavedite dhamme suṭṭhu vinītā. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti. . Dvādasamaṁ.

Bhikkhusaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Sāratthappakāsiniyā Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya

Nidānavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Samāhitāti (Sī), samenikāti (Syā)
2. Te kira pabbajitā (Syā)
3. Paveditamhi (Syā)

၁၂-သဟာယကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄၆။ ဒွါဒသမေ **စိရရတ္တံ သမေတိကာ**တိ[၁] ဒီဃရတ္တံ သံသန္ဒိတွာ သမေတွာ ဌိတလဒ္ဓိနော။ တေ ကိရ[၂] ပဉ္စဇာတိသတာနိ ဧကတောဝ ဝိစရိံသု။ **သမေတိ နေသံ သဒ္ဓမ္မော**တိ ဣဒါနိ ဣမေသံ အယံ သာသနဓမ္မော သံသန္ဒတိ သမေတိ။ **ဓမ္မေ ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတေ**တိ ဗုဒ္ဓေန ပဝေဒိတေ[၃] ဓမ္မေ ဧတေသံ သာသနဓမ္မော သောဘတီတိ အတ္ထော။ **သုဝိနီတာ ကပ္ပိနေနာ**တိ အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယေန အရိယပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မေ သုဋ္ဌု ဝိနီတာ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ။ ဒွါဒသမံ။

ဘိက္ခုသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ သာရတ္ထပ္ပကာသိနိယာ သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ

နိဒါနဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သမာဟိတာတိ (သီ)၊ သမေနိကာတိ (သျာ)
၂-တေ ကိရ ပဗ္ဗဇိတာ (သျာ)
၃-ပဝေဒိတမှိ (သျာ)

Khandhavagga

Saṁyuttaṭṭhakathā

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Khandhasaṁyutta

1. Nakulapituvagga

1. Nakulapitusuttavaṇṇanā

1. **Khandhiyavaggassa**[1] paṭhame **Bhaggesū**ti evaṁnāmake janapade. **Susumāragire**ti Susumāragiranagare. Tasmiṁ kira māpiyamāne susumāro saddamakāsi, tenassa "Susumāragiran"tveva nāmaṁ akaṁsu. **Bhesakaḷāvane**ti Bhesakaḷāya nāma yakkhiniyā adhivutthattā evaṁladdhanāme vane. Tad eva migagaṇassa[2] abhayatthāya dinnattā **migadāyo**ti vuccati. Bhagavā tasmiṁ janapade taṁ nagaraṁ nissāya tasmiṁ vanasaṇḍe viharati. **Nakulapitā**ti Nakulassa nāma dārakassa pitā.

Jiṇṇoti jarājiṇṇo. **Vuḍḍho**ti vayovuḍḍho. **Mahallako**ti jātimahallako. **Addhagato**ti tiyaddhagato. **Vayo-anuppatto**ti tesu tīsu addhesu pacchimavayaṁ anuppatto. **Āturakāyo**ti gilānakāyo. Idañhi sarīraṁ suvaṇṇavaṇṇampi niccapaggharaṇaṭṭhena āturaṁ yeva

1. Khandhakavaggassa (Sī), nakulapituvaggassa (Syā) 2. Migānaṁ (Sī)

ခန္ဓဝဂ္ဂ

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-ခန္ဓသံယုတ္တ

၁-နကုလပိတုဝဂ္ဂ

၁-နကုလပိတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁။ **ခန္ဓိယဝဂ္ဂဿ**[၁] ပဌမေ **ဘဂ္ဂေသူ**တိ ဧဝံနာမကေ ဇနပဒေ။ **သုသုမာရဂိရေ**တိ သုသုမာရဂိရနဂရေ။ တသ္မိံ ကိရ မာပိယမာနေ သုသုမာရော သဒ္ဒမကာသိ၊ တေနဿ “သုသုမာရဂိရ”န္တွေဝ နာမံ အကံသု။ **ဘေသကဠာဝနေ**တိ ဘေသကဠာယ နာမ ယက္ခိနိယာ အဓိဝုတ္ထတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမေ ဝနေ။ တဒေဝ မိဂဂဏဿ[၂] အဘယတ္ထာယ ဒိန္နတ္တာ **မိဂဒါယော**တိ ဝုစ္စတိ။ ဘဂဝါ တသ္မိံ ဇနပဒေ တံ နဂရံ နိဿာယ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ။ **နကုလပိတာ**တိ နကုလဿ နာမ ဒါရကဿ ပိတာ။

ဇိဏ္ဏောတိ ဇရာဇိဏ္ဏော။ **ဝုဍ္ဎော**တိ ဝယောဝုဍ္ဎော။ **မဟလ္လကော**တိ ဇာတိမဟလ္လကော။ **အဒ္ဓဂတော**တိ တိယဒ္ဓဂတော။ **ဝယောအနုပ္ပတ္တော**တိ တေသု တီသု အဒ္ဓေသု ပစ္ဆိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော။ **အာတုရကာယော**တိ ဂိလာနကာယော။ ဣဒဉှိ သရီရံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမ္ပိ နိစ္စပဂ္ဃရဏဋ္ဌေန အာတုရံယေဝ

၁-ခန္ဓကဝဂ္ဂဿ (သီ)၊ နကုလပိတုဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၂-မိဂါနံ (သီ)

nāma. Visesena panassa jarāturatā byādhāturatā maraṇāturatāti tisso āturatā honti. Tāsu kiñcāpi eso mahallakattā jarāturova, abhiṇharogatāya panassa byādhāturatā idha adhippetā. **Abhikkhaṇātaṅko**ti abhiṇharogo nirantararogo. **Aniccadassāvī**ti tāya āturatāya icchiticchitakkhaṇe āgantuṁ asakkonto kadācideva daṭṭhuṁ labhāmi, na sabbakālanti attho. **Manobhāvanīyānan**ti manavaḍḍhakānaṁ. Yesu hi diṭṭhesu[1] kusalavasena cittaṁ vaḍḍhati, te Sāriputtamoggallānādayo mahātherā manobhāvanīyā nāma. **Anusāsatū**ti punappunaṁ sāsatu. Purimaṁ hi vacanaṁ ovādo nāma, aparāparaṁ anusāsanī nāma. Otiṇṇe vā vatthusmiṁ vacanaṁ ovādo nāma, anotiṇṇe tantivasena vā paveṇivasena vā vuttaṁ anusāsanī nāma. Api ca ovādoti vā anusāsanīti vā atthato ekameva, byañjanamattameva nānaṁ.

Āturo hāyanti āturo hi ayaṁ, suvaṇṇavaṇṇo piyaṅgusāmopi samāno niccapaggharaṇaṭṭhena āturo yeva. **Aṇḍabhūto**ti aṇḍaṁ viya bhūto dubbalo. Yathā kukkuṭaṇḍaṁ vā mayūraṇḍaṁ vā geṇḍukaṁ viya gahetvā khipantena vā paharantena vā na sakkā kīḷituṁ, tāvadeva bhijjati, evamayampi kāyo kaṇṭakepi khāṇukepi pakkhalitassa bhijjatīti aṇḍaṁ viya bhūtoti aṇḍabhūto. **Pariyonaddho**ti sukhumena chavimattena pariyonaddho. Aṇḍaṁ hi sāratacena pariyonaddhaṁ, tena[2] ḍaṁsamakasādayo nilīyitvāpi chaviṁ chinditvā yūsaṁ paggharāpetuṁ na sakkonti. Imasmiṁ pana chaviṁ chinditvā yaṁ icchanti, taṁ karonti. Evaṁ sukhumāya chaviyā pariyonaddho. **Kimaññatra bālyā**ti bālabhāvato aññaṁ kimatthi? Bālo yeva ayanti attho. **Tasmā**ti yasmā ayaṁ kāyo evarūpo, tasmā.

Tenupasaṅkamīti rañño cakkavattissa upaṭṭhānaṁ gantvā anantaraṁ pariṇāyakaratanassa upaṭṭhānaṁ gacchanto rājapuriso viya Saddhammacakkavattissa Bhagavato upaṭṭhānaṁ gantvā anantaraṁ Dhammasenāpatissa apacitiṁ kātukāmo yenāyasmā Sāriputto, tenupasaṅkami. **Vippasannānī**ti suṭṭhupasannāni. **Indriyānī**ti manacchaṭṭhāni indriyāni. **Parisuddho**ti niddoso.

---

1. Diṭṭhesu diṭṭhesu (Sī), diṭṭhesu kulesu (Ka)   2. Tenettha (Syā), tena thaddhaṁ (Ka)

နာမ။ ဝိသေသေန ပနဿ ဇရာတုရတာ ဗျာဓာတုရတာ မရဏာတုရတာတိ တိဿော အာတုရတာ ဟောန္တိ။ တာသု ကိဉ္စာပိ ဧသော မဟလ္လကတ္တာ ဇရာတုရောဝ၊ အဘိဏှရောဂတာယ ပနဿ ဗျာဓာတုရတာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။ **အဘိက္ခဏာတင်္ကော**တိ အဘိဏှရောဂေါ နိရန္တရရောဂေါ။ **အနိစ္စဒဿာဝီ**တိ တာယ အာတုရတာယ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ အာဂန္တုံ အသက္ကောန္တော ကဒါစိဒေဝ ဒဋ္ဌုံ လဘာမိ၊ န သဗ္ဗကာလန္တိ အတ္ထော။ **မနောဘာဝနီယာန**န္တိ မနဝဍ္ဎကာနံ။ ယေသု ဟိ ဒိဋ္ဌေသု[၁] ကုသလဝသေန စိတ္တံ ဝဍ္ဎတိ၊ တေ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာဒယော မဟာထေရာ မနောဘာဝနီယာ နာမ။ **အနုသာသတူ**တိ ပုနပ္ပုနံ သာသတု။ ပုရိမံ ဟိ ဝစနံ ဩဝါဒေါ နာမ၊ အပရာပရံ အနုသာသနီ နာမ။ ဩတိဏ္ဏေ ဝါ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝစနံ ဩဝါဒေါ နာမ၊ အနောတိဏ္ဏေ တန္တိဝသေန ဝါ ပဝေဏိဝသေန ဝါ ဝုတ္တံ အနုသာသနီ နာမ။ အပိစ ဩဝါဒေါတိ ဝါ အနုသာသနီတိ ဝါ အတ္ထတော ဧကမေဝ၊ ဗျဉ္ဇနမတ္တမေဝ နာနံ။

အာတုရော ဟာယန္တိ အာတုရော ဟိ အယံ၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ပိယင်္ဂုသာမောပိ သမာနော နိစ္စပဂ္ဃရဏဋ္ဌေန အာတုရောယေဝ။ **အဏ္ဍဘူတော**တိ အဏ္ဍံ ဝိယ ဘူတော ဒုဗ္ဗလော။ ယထာ ကုက္ကုဋဏ္ဍံ ဝါ မယူရဏ္ဍံ ဝါ ဂေဏ္ဍုကံ ဝိယ ဂဟေတွာ ခိပန္တေန ဝါ ပဟရန္တေန ဝါ န သက္ကာ ကီဠိတုံ၊ တာဝဒေဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝမယမ္ပိ ကာယော ကဏ္ဋကေပိ ခါဏုကေပိ ပက္ခလိတဿ ဘိဇ္ဇတီတိ အဏ္ဍံ ဝိယ ဘူတောတိ အဏ္ဍဘူတော။ **ပရိယောနဒ္ဓေါ**တိ သုခုမေန ဆဝိမတ္တေန ပရိယောနဒ္ဓေါ။ အဏ္ဍံ ဟိ သာရတစေန ပရိယောနဒ္ဓံ၊ တေန[၂] ဍံသမကသာဒယော နိလီယိတွာပိ ဆဝိံ ဆိန္ဒိတွာ ယူသံ ပဂ္ဃရာပေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဣမသ္မိံ ပန ဆဝိံ ဆိန္ဒိတွာ ယံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ ကရောန္တိ။ ဧဝံ သုခုမာယ ဆဝိယာ ပရိယောနဒ္ဓေါ။ **ကိမညတြ ဗာလျာ**တိ ဗာလဘာဝတော အညံ ကိမတ္ထိ၊ ဗာလောယေဝ အယန္တိ အတ္ထော။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ အယံ ကာယော ဧဝရူပေါ၊ တသ္မာ။

တေနုပသင်္ကမီတိ ရညော စက္ကဝတ္တိဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အနန္တရံ ပရိဏာယကရတနဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ရာဇပုရိသော ဝိယ သဒ္ဓမ္မစက္ကဝတ္တိဿ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အနန္တရံ ဓမ္မသေနာပတိဿ အပစိတိံ ကာတုကာမော ယေနာယသ္မာ သာရိပုတ္တော၊ တေနုပသင်္ကမိ။ **ဝိပ္ပသန္နာနီ**တိ သုဋ္ဌု ပသန္နာနိ။ **ဣန္ဒြိယာနီ**တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ။ **ပရိသုဒ္ဓေါ**တိ နိဒ္ဒေါသော။

၁-ဒိဋ္ဌေသု ဒိဋ္ဌေသု (သီ)၊ ဒိဋ္ဌေသု ကုလေသု (က)   ၂-တေနေတ္ထ (သျာ)၊ တေန ထဒ္ဓံ (က)

Pariyodātoti tass'eva vevacanaṁ. Nirupakkilesatā yeva hi esa pariyodātoti vutto, na setabhāvena. Etassa ca pariyodātataṁ disvāva indriyānaṁ vippasannataṁ aññāsi. Nayaggāhapaññā kir'esā Therassa.

Kathaṁ hi no siyāti kena kāraṇena na laddhā bhavissati? Laddhā yevāti attho. Iminā kiṁ dīpeti? Satthu vissāsikabhāvaṁ. Ayaṁ kira Satthu diṭṭhakālato paṭṭhāya pitipemaṁ, upāsikā cassa mātipemaṁ paṭilabhati. Ubhopi "mama putto"ti Satthāraṁ vadanti. Bhavantaragato hi nesaṁ sineho. Sā kira upāsikā pañca jātisatāni Tathāgatassa mātā'va, so ca gahapati pitā'va ahosi. Puna pañca jātisatāni upāsikā mahāmātā, upāsako mahāpitā, tathā cūḷamātā cūḷapitāti. Evaṁ Satthā diyaḍḍha-attabhāvasahassaṁ tesaṁ yeva hatthe vaḍḍhito. Ten'eva te yaṁ n'eva puttassa, na pitu santike kathetuṁ sakkā, taṁ Satthu santike nisinnā kathenti. Iminā yeva ca kāraṇena Bhagavā "etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ upāsakānaṁ vissāsikānaṁ yadidaṁ Nakulapitā gahapati, yad idaṁ Nakulamātā gahapatānī"ti[1] te etadagge ṭhapesi. Iti so imaṁ vissāsikabhāvaṁ pakāsento **kathaṁ hi no siyā**ti āha. **Amatena abhisitto**ti n'ass'idha aññaṁ kiñci jhānaṁ vā vipassanā vā maggo vā phalaṁ vā "amatābhiseko"ti daṭṭhabbo, madhuradhammadesanā yeva[2] pana "amatābhiseko"ti veditabbo. **Dūratopī**ti tiroraṭṭhāpi tirojanapadāpi.

Assutavā puthujjanoti idaṁ vuttatthameva. **Ariyānaṁ adassāvī**ti-ādīsu **ariyā**ti ārakattā kilesehi, anaye na iriyanato, aye iriyanato, sadevakena ca lokena araṇīyato Buddhā ca Paccekabuddhā ca Buddhasāvakā ca vuccanti. Buddhā eva vā idha ariyā. Yath'āha—"sadevake bhikkhave loke -pa- Tathāgato ariyoti vuccatī"ti[3]. **Sappurisānan**ti ettha pana Paccekabuddhā Tathāgatasāvakā ca sappurisāti veditabbā. Te hi lokuttaraguṇayogena sobhanā purisāti sappurisā. Sabb'eva vā ete dvedhāpi vuttā. Buddhāpi hi ariyā ca sappurisā ca, Paccekabuddhā Buddhasāvakāpi. Yath'āha—

1. Aṁ 1. 27 piṭṭhe. 2. Madhuradhammasavanaṁyeva (Sī) 3. Saṁ 3. 381 piṭṭhe.

ပရိယောဒါတောတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ နိရုပက္ကိလေသတာယေဝ ဟိ ဧသ ပရိယောဒါတောတိ ဝုတ္တော၊ န သေတဘာဝေန။ ဧတဿ စ ပရိယောဒါတတံ ဒိသွာဝ ဣန္ဒြိယာနံ ဝိပ္ပသန္နတံ အညာသိ။ နယဂ္ဂါဟပညာ ကိရေသာ ထေရဿ။

ကထံ ဟိ နော သိယာတိ ကေန ကာရဏေန န လဒ္ဓါ ဘဝိဿတိ၊ လဒ္ဓါယေဝါတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ကိံ ဒီပေတိ? သတ္ထုဝိဿာသိကဘာဝံ။ အယံ ကိရ သတ္ထု ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ပိတိပေမံ, ဥပါသိကာ စဿ မာတိပေမံ ပဋိလဘတိ။ ဥဘောပိ "မမ ပုတ္တော"တိ သတ္ထာရံ ဝဒန္တိ။ ဘဝန္တရဂတော ဟိ နေသံ သိနေဟော။ သာ ကိရ ဥပါသိကာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ တထာဂတဿ မာတာဝ, သော စ ဂဟပတိ ပိတာဝ အဟောသိ။ ပုန ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဥပါသိကာ မဟာမာတာ, ဥပါသကော မဟာပိတာ၊ တထာ စူဠမာတာ စူဠပိတာတိ။ ဧဝံ သတ္ထာ ဒိယဍ္ဎအတ္တဘာဝသဟဿံ တေသံယေဝ ဟတ္ထေ ဝဍ္ဎိတော။ တေနေဝ တေ ယံ နေဝ ပုတ္တဿ, န ပိတု သန္တိကေ ကထေတုံ သက္ကာ၊ တံ သတ္ထု သန္တိကေ နိသိန္နာ ကထေန္တိ။ ဣမိနာယေဝ စ ကာရဏေန ဘဂဝါ "ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဥပါသကာနံ ဝိဿာသိကာနံ ယဒိဒံ နကုလပိတာ ဂဟပတိ၊ ယဒိဒံ နကုလမာတာ ဂဟပတာနီ"တိ[1] တေ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ ဣတိ သော ဣမံ ဝိဿာသိကဘာဝံ ပကာသေန္တော **ကထံ ဟိ နော သိယာ**တိ အာဟ။ **အမတေန အဘိသိတ္တော**တိ နဿိဓ အညံ ကိဉ္စိ ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနာ ဝါ မဂ္ဂေါ ဝါ ဖလံ ဝါ "အမတာဘိသေကော"တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ မဓုရဓမ္မဒေသနာယေဝ[2] ပန "အမတာဘိသေကော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဒူရတောပီ**တိ တိရောရဋ္ဌာပိ တိရောဇနပဒါပိ။

အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနောတိ ဣဒံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **အရိယာနံ အဒဿာဝီ**တိ-အာဒီသု **အရိယာ**တိ အာရကတ္တာ ကိလေသေဟိ, အနယေ န ဣရိယနတော, အယေ ဣရိယနတော, သဒေဝကေန စ လောကေန အရဏီယတော ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ ဗုဒ္ဓသာဝကာ စ ဝုစ္စန္တိ။ ဗုဒ္ဓါ ဧဝ ဝါ ဣဓ အရိယာ။ ယထာဟ— "သဒေဝကေ ဘိက္ခဝေ လောကေ။ပ။ တထာဂတော အရိယောတိ ဝုစ္စတီ"တိ[3]။ **သပ္ပုရိသာန**န္တိ ဧတ္ထ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ တထာဂတသာဝကာ စ သပ္ပုရိသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေ ဟိ လောကုတ္တရဂုဏယောဂေန သောဘနာ ပုရိသာတိ သပ္ပုရိသာ။ သဗ္ဗေဝ ဝါ ဧတေ ဒွေဓာပိ ဝုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓါပိ ဟိ အရိယာ စ သပ္ပုရိသာ စ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓသာဝကာပိ။ ယထာဟ—

၁-အံ ၁-၂၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မဓုရဓမ္မသဝနံယေဝ (သီ) ၃-သံ ၃-၃၈၁-ပိဋ္ဌေ။

“Yo ve kataññū katavedi dhīro,
Kalyāṇamitto daḷhabhatti ca hoti.

Dukhitassa sakkacca karoti kiccaṁ,
Kathāvidhaṁ sappurisaṁ vadantī”ti[1].

“Kalyāṇamitto daḷhabhatti ca hotī”ti ettāvatā hi Buddhasāvako vutto, kataññutādīhi Paccekabuddhabuddhāti. Idāni yo tasaṁ ariyānaṁ adassanasīlo, na ca dassane sādhukārī, so “ariyānaṁ adassāvī”ti veditabbo. So ca cakkhunā adassāvī, ñāṇena adassāvīti duvidho. Tesu ñāṇena adassāvī idha adhippeto. Maṁsacakkhunā hi dibbacakkhunā vā ariyā diṭṭhāpi adiṭṭhā’va honti tesaṁ cakkhūnaṁ vaṇṇamattaggahaṇato na ariyabhāvagocarato. Soṇasiṅgālādayopi cakkhunā ariye passanti, na c’ete ariyānaṁ dassāvino nāma.

Tatr’idaṁ vatthu—Cittalapabbatavāsino kira khīṇāsavattherassa upaṭṭhāko vuḍḍhapabbajito ekadivasaṁ therena saddhiṁ piṇḍāya caritvā therassa pattacīvaraṁ gahetvā piṭṭhito āgacchanto theraṁ pucchi “ariyā nāma bhante kīdisā”ti. Thero āha “idhekacco mahallako ariyānaṁ pattacīvaraṁ gahetvā vattapaṭivattaṁ[2] katvā sahacarantopi neva ariye jānāti, evaṁ dujjānāvuso ariyā”ti. Evaṁ vuttepi so neva aññāsi. Tasmā na cakkhunā dassanaṁ dassanaṁ, ñāṇena dassanameva dassanaṁ. Yathāha—“kiṁ te Vakkali iminā pūtikāyena diṭṭhena. Yo kho Vakkali dhammaṁ passati, so maṁ passati. Yo maṁ passati, so dhammaṁ passatī”ti[3]. Tasmā cakkhunā passantopi ñāṇena ariyehi diṭṭhaṁ aniccādilakkhaṇaṁ apassanto, ariyādhigatañca dhammaṁ anadhigacchanto ariyakaradhammānaṁ ariyabhāvassa ca adiṭṭhattā “ariyānaṁ adassāvī”ti veditabbo.

Ariyadhammassa akovidoti satipaṭṭhānādibhede ariyadhamme akusalo. **Ariyadhamme avinīto**ti ettha pana—

Duvidho vinayo nāma, ekamekettha pañcadhā.
Abhāvato tassa ayaṁ, avinītoti vuccati.

1. Khu 6. 10 piṭṭhe Jātake. 2. Vattapaṭipattiṁ (Ka) 3. Saṁ 2. 98 piṭṭhe.

“ယော ဝေ ကတညူ ကတဝေဒိ ဓီရော၊
ကလျာဏမိတ္တော ဒဠှဘတ္တိ စ ဟောတိ။
ဒုခိတဿ သက္ကစ္စ ကရောတိ ကိစ္စံ၊
တထာဝိဓံ သပ္ပုရိသံ ဝဒန္တီ”တိ[၁]။

“ကလျာဏမိတ္တော ဒဠှဘတ္တိ စ ဟောတီ”တိ ဧတ္တာဝတာ ဟိ ဗုဒ္ဓသာဝကော ဝုတ္တော၊ ကတညုတာဒီဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓါတိ။ ဣဒါနိ ယော တေသံ အရိယာနံ အဒဿနသီလော၊ န စ ဒဿနေ သာဓုကာရီ၊ သော “အရိယာနံ အဒဿာဝီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော စ စက္ခုနာ အဒဿာဝီ, ဉာဏေန အဒဿာဝီတိ ဒုဝိဓော။ တေသု ဉာဏေန အဒဿာဝီ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ မံသစက္ခုနာ ဟိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ အရိယာ ဒိဋ္ဌာပိ အဒိဋ္ဌာဝ ဟောန္တိ တေသံ စက္ခူနံ ဝဏ္ဏမတ္တဂ္ဂဟဏတော န အရိယဘာဝဂေါစရတော။ သောဏသိင်္ဂါလာဒယောပိ စက္ခုနာ အရိယေ ပဿန္တိ၊ န စေတေ အရိယာနံ ဒဿာဝိနော နာမ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—စိတ္တလပဗ္ဗတဝါသိနော ကိရ ခီဏာသဝတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကော ဝုဍ္ဎပဗ္ဗဇိတော ဧကဒိဝသံ ထေရေန သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ထေရဿ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိတော အာဂစ္ဆန္တော ထေရံ ပုစ္ဆိ “အရိယာ နာမ ဘန္တေ ကီဒိသာ”တိ။ ထေရော အာဟ “ဣဓေကစ္စော မဟလ္လကော အရိယာနံ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ[၂] ကတွာ သဟစရန္တောပိ နေဝ အရိယေ ဇာနာတိ၊ ဧဝံ ဒုဇ္ဇာနာဝုသော အရိယာ”တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ သော နေဝ အညာသိ။ တသ္မာ န စက္ခုနာ ဒဿနံ ဒဿနံ၊ ဉာဏေန ဒဿနမေဝ ဒဿနံ။ ယထာဟ—“ကိံ တေ ဝက္ကလိ ဣမိနာ ပူတိကာယေန ဒိဋ္ဌေန။ ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ။ ယော မံ ပဿတိ၊ သော ဓမ္မံ ပဿတီ”တိ[၃]။ တသ္မာ စက္ခုနာ ပဿန္တောပိ ဉာဏေန အရိယေဟိ ဒိဋ္ဌံ အနိစ္စာဒိလက္ခဏံ အပဿန္တော, အရိယာဓိဂတဉ္စ ဓမ္မံ အနဓိဂစ္ဆန္တော အရိယကရဓမ္မာနံ အရိယဘာဝဿ စ အဒိဋ္ဌတ္တာ “အရိယာနံ အဒဿာဝီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အရိယဓမ္မဿ အကောဝိဒေါတိ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ အရိယဓမ္မေ အကုသလော။ **အရိယဓမ္မေ အဝိနီတော**တိ ဧတ္ထ ပန—

ဒုဝိဓော ဝိနယော နာမ၊ ဧကမေကေတ္ထ ပဉ္စဓာ။
အဘာဝတော တဿ အယံ၊ အဝိနီတောတိ ဝုစ္စတိ။

၁-ခု ၆-၁၀-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၂-ဝတ္တပဋိပတ္တိံ (က) ၃-သံ ၂-၉၈-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṁ hi saṁvaravinayo pahānavinayoti duvidho vinayo. Ettha ca duvidhepi vinaye ekameko vinayo pañcadhā bhijjati. **Saṁvaravinayo**pi hi sīlasaṁvaro satisaṁvaro ñāṇasaṁvaro khantisaṁvaro vīriyasaṁvaroti pañcavidho. **Pahānavinayo**pi tadaṅgappahānaṁ vikkhambhanappahānaṁ samucchedappahānaṁ paṭippassaddhippahānaṁ nissaraṇappahānanti pañcavidho.

Tattha “iminā pātimokkhasaṁvarena upeto hoti samupeto”ti[1] ayaṁ **sīlasaṁvaro.** “Rakkhati cakkhundriyaṁ, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjatī”ti[2] ayaṁ **satisaṁvaro.**

“Yāni sotāni lokasmiṁ, (Ajitāti Bhagavā)
Sati tesaṁ nivāraṇaṁ.
Sotānaṁ saṁvaraṁ brūmi,
Paññāyete pidhīyare”ti[3]—

Ayaṁ **ñāṇasaṁvaro.** “Khamo hoti sītassa uṇhassā”ti[4] ayaṁ **khantisaṁvaro.** “Uppannaṁ kāmavitakkaṁ nādhivāsetī”ti[5] ayaṁ **vīriyasaṁvaro**. Sabbopi cāyaṁ saṁvaro yathāsakaṁ saṁvaritabbānaṁ vinetabbānañca kāyaduccaritādīnaṁ saṁvaraṇato “saṁvaro”, vinayanato “vinayo”ti vuccati. Evaṁ tāva saṁvaravinayo pañcadhā bhijjatīti veditabbo.

Tathā yaṁ nāmarūpaparicchedādīsu vipassanāñāṇesu paṭipakkhabhāvato dīpālokeneva tamassa, tena tena vipassanāñāṇena tassa tassa anatthassa[6] pahānaṁ. Seyyathidaṁ? Nāmarūpavavatthānena sakkāyadiṭṭhiyā, paccayapariggahena ahetuvisamahetudiṭṭhīnaṁ, tasseva aparabhāgena kaṅkhāvitaraṇena kathaṁkathībhāvassa, kalāpasammasanena “ahaṁ mamā”ti gāhassa, maggāmaggavavatthānena amagge maggasaññāya, udayadassanena ucchedadiṭṭhiyā, vayadassanena sassatadiṭṭhiyā, bhayadassanena sabhaye abhayasaññāya, ādīnavadassanena assādasaññāya, nibbidānupassanāya[7]

1. Abhi 2. 255 piṭṭhe. 2. Dī 1. 66; Ma 1. 238; Saṁ 2. 384; Aṁ 1. 111 piṭṭhādīsu.
3. Khu 1. 434; Khu 8. 30 piṭṭhesu. 4. Ma 1. 13: Aṁ 2. 433; Aṁ 3. 341 piṭṭhesu.
5. Ma 1. 14; Aṁ 2. 432; Aṁ 3. 342 piṭṭhesu.
6. Aṅgassa (Sī) 7. Nibbidānupassanena (Syā, Ka)

အယံ ဟိ သံဝရဝိနယော ပဟာနဝိနယောတိ ဒုဝိဓော ဝိနယော။ ဧတ္ထ စ ဒုဝိဓေပိ ဝိနယေ ဧကမေကော ဝိနယော ပဉ္စဓာ ဘိဇ္ဇတိ။ **သံဝရဝိနယော**ပိ ဟိ သီလသံဝရော သတိသံဝရော ဉာဏသံဝရော ခန္တိသံဝရော ဝီရိယသံဝရောတိ ပဉ္စဝိဓော။ **ပဟာနဝိနယော**ပိ တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပ္ပဟာနံ နိဿရဏပ္ပဟာနန္တိ ပဉ္စဝိဓော။

တတ္ထ “ဣမိနာ ပါတိမောက္ခသံဝရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော”တိ[၁] အယံ **သီလသံဝရော**။ “ရက္ခတိ စက္ခုန္ဒြိယံ၊ စက္ခုန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတီ”တိ[၂] အယံ **သတိသံဝရော**။

“ယာနိ သောတာနိ လောကသ္မိံ၊ (အဇိတာတိ ဘဂဝါ)
သတိ တေသံ နိဝါရဏံ။
သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမိ၊
ပညာယေတေ ပိဓီယရေ”တိ[၃]—

အယံ **ဉာဏသံဝရော**။ “ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥဏှဿာ”တိ[၄] အယံ **ခန္တိသံဝရော**။ ‘‘ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတီ’’တိ[၅] အယံ **ဝီရိယသံဝရော**။ သဗ္ဗောပိ စာယံ သံဝရော ယထာသကံ သံဝရိတဗ္ဗာနံ ဝိနေတဗ္ဗာနဉ္စ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ သံဝရဏတော “သံဝရော”၊ ဝိနယနတော “ဝိနယော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ တာဝ သံဝရဝိနယော ပဉ္စဓာ ဘိဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တထာ ယံ နာမရူပပရိစ္ဆေဒါဒီသု ဝိပဿနာဉာဏေသု ပဋိပက္ခဘာဝတော ဒီပါလောကေနေဝ တမဿ, တေန တေန ဝိပဿနာဉာဏေန တဿ တဿ အနတ္ထဿ[၆] ပဟာနံ။ သေယျထိဒံ? နာမရူပဝဝတ္ထာနေန သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေန အဟေတုဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌီနံ၊ တဿေဝ အပရဘာဂေန ကင်္ခါဝိတရဏေန ကထံကထီဘာဝဿ၊ ကလာပသမ္မသနေန ‘‘အဟံ မမာ’’တိ ဂါဟဿ၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာနေန အမဂ္ဂေ မဂ္ဂသညာယ၊ ဥဒယဒဿနေန ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ၊ ဝယဒဿနေန သဿတဒိဋ္ဌိယာ၊ ဘယဒဿနေန သဘယေ အဘယသညာယ၊ အာဒီနဝဒဿနေန အဿာဒသညာယ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ[၇]

၁-အဘိ ၂-၂၅၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၁-၆၆၊ မ ၁-၂၃၈၊ သံ ၂-၃၈၄၊ အံ ၁-၁၁၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-ခု ၁-၄၃၄၊ ခု ၈-၃၀-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-မ ၁-၁၃၊ အံ ၂-၄၃၃၊ အံ ၃-၃၄၁-ပိဋ္ဌေသု။
၅-မ ၁-၁၄၊ အံ ၂-၄၃၂၊ အံ ၃-၃၄၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၆-အင်္ဂဿ (သီ)
၇-နိဗ္ဗိဒါနုပဿနေန (သျာ၊ က)

abhiratisaññāya, muccitukamyatāñāṇena amuccitukāmatāya. Upekkhāñāṇena anupekkhāya, anulomena dhammaṭṭhitiyaṁ nibbāne ca paṭilomabhāvassa, gotrabhunā saṅkhāranimittagāhassa pahānaṁ, etaṁ **tadaṅgappahānaṁ** nāma.

Yaṁ pana upacārappanābhedena samādhinā pavattibhāvanivāraṇato ghaṭappahāreneva udakapiṭṭhe sevālassa, tesaṁ tesaṁ nīvaraṇādidhammānaṁ pahānaṁ, etaṁ **vikkhambhanappahānaṁ** nāma. Yaṁ catunnaṁ ariyamaggānaṁ, bhāvitattā taṁtaṁmaggavato attano santāne "diṭṭhigatānaṁ pahānāyā"ti-ādinā[1] nayena vuttassa samudayapakkhikassa kilesagaṇassa accantaṁ appavattibhāvena[2] pahānaṁ, idaṁ **samucchedappahānaṁ** nāma. Yaṁ pana phalakkhaṇe paṭippassaddhattaṁ kilesānaṁ, etaṁ **paṭippassaddhippahānaṁ** nāma.

Yaṁ sabbasaṅkhatanissaṭattā pahīnasabbasaṅkhataṁ nibbānaṁ, etaṁ **nissaraṇappahānaṁ** nāma. Sabbampi cetaṁ pahānaṁ yasmā cāgaṭṭhena pahānaṁ, vinayanaṭṭhena vinayo, tasmā "pahānavinayo"ti vuccati. Taṁtaṁpahānavato[3] vā tassa tassa vinayassa sambhavatopetaṁ "pahānavinayo"ti vuccati. Evaṁ pahānavinayopi pañcadhā bhijjatīti veditabbo.

Evamayaṁ saṅkhepato duvidho, bhedato ca dasavidho vinayo bhinnasaṁvarattā pahātabbassa ca appahīnattā yasmā etassa assutavato puthujjanassa natthi, tasmā abhāvato tassa ayaṁ "avinīto"ti vuccatīti. Esa nayo **sappurisānaṁ adassāvī sappurisadhammassa akovido sappurisadhamme avinīto**ti etthāpi. Ninnānākaraṇaṁ hi etaṁ atthato. Yathāha—

"Yeva te ariyā, teva te sappurisā. Yeva te sappurisā, teva te ariyā. Yo eva so ariyānaṁ dhammo, so eva so sappurisānaṁ dhammo. Yo eva so sappurisānaṁ dhammo, so eva so ariyānaṁ dhammo. Yeva te ariyavinayā, teva te sappurisavinayā. Yeva te

1. Abhi 1. 72; Abhi 2. 276 piṭṭhesu.
2. Accantaṁ appavattabhāvena (Sī), accanta-appavattibhāvena (Syā)
3. Taṁtaṁpahānaṅgato (Sī)

အဘိရတိသညာယ၊ မုစ္စိတုကမျတာဉာဏေန အမုစ္စိတုကာမတာယ။ ဥပေက္ခာဉာဏေန အနုပေက္ခာယ၊ အနုလောမေန ဓမ္မဋ္ဌိတိယံ နိဗ္ဗာနေ စ ပဋိလောမဘာဝဿ၊ ဂေါတြဘုနာ သင်္ခါရနိမိတ္တဂါဟဿ ပဟာနံ၊ ဧတံ **တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ** နာမ။

ယံ ပန ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန သမာဓိနာ ပဝတ္တိဘာဝနိဝါရဏတော ဃဋပ္ပဟာရေနေဝ ဥဒကပိဋ္ဌေ သေဝါလဿ, တေသံ တေသံ နီဝရဏာဒိဓမ္မာနံ ပဟာနံ၊ ဧတံ **ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ** နာမ။ ယံ စတုန္နံ အရိယမဂ္ဂါနံ ဘာဝိတတ္တာ တံတံမဂ္ဂဝတော အတ္တနော သန္တာနေ “ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ပဟာနာယာ”တိအာဒိနာ[၁] နယေန ဝုတ္တဿ သမုဒယပက္ခိကဿ ကိလေသဂဏဿ အစ္စန္တံ အပ္ပဝတ္တိဘာဝေန[၂] ပဟာနံ၊ ဣဒံ **သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ** နာမ။ ယံ ပန ဖလက္ခဏေ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓတ္တံ ကိလေသာနံ၊ ဧတံ **ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပ္ပဟာနံ** နာမ။

ယံ သဗ္ဗသင်္ခတနိဿဋတ္တာ ပဟီနသဗ္ဗသင်္ခတံ နိဗ္ဗာနံ၊ ဧတံ **နိဿရဏပ္ပဟာနံ** နာမ။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ ပဟာနံ ယသ္မာ စာဂဋ္ဌေန ပဟာနံ, ဝိနယနဋ္ဌေန ဝိနယော၊ တသ္မာ “ပဟာနဝိနယော”တိ ဝုစ္စတိ။ တံတံပဟာနဝတော[၃] ဝါ တဿ တဿ ဝိနယဿ သမ္ဘဝတောပေတံ ‘‘ပဟာနဝိနယော’’တိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ပဟာနဝိနယောပိ ပဉ္စဓာ ဘိဇ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧဝမယံ သင်္ခေပတော ဒုဝိဓော, ဘေဒတော စ ဒသဝိဓော ဝိနယော ဘိန္နသံဝရတ္တာ ပဟာတဗ္ဗဿ စ အပ္ပဟီနတ္တာ ယသ္မာ ဧတဿ အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အဘာဝတော တဿ အယံ “အဝိနီတော”တိ ဝုစ္စတီတိ။ ဧသ နယော **သပ္ပုရိသာနံ အဒဿာဝီ သပ္ပုရိသဓမ္မဿ အကောဝိဒေါ သပ္ပုရိသဓမ္မေ အဝိနီတော**တိ ဧတ္ထာပိ။ နိန္နာနာကရဏံ ဟိ ဧတံ အတ္ထတော။ ယထာဟ—

“ယေဝ တေ အရိယာ၊ တေဝ တေ သပ္ပုရိသာ။ ယေဝ တေ သပ္ပုရိသာ၊ တေဝ တေ အရိယာ။ ယော ဧဝ သော အရိယာနံ ဓမ္မော၊ သော ဧဝ သော သပ္ပုရိသာနံ ဓမ္မော။ ယော ဧဝ သော သပ္ပုရိသာနံ ဓမ္မော၊ သော ဧဝ သော အရိယာနံ ဓမ္မော။ ယေဝ တေ အရိယဝိနယာ၊ တေဝ တေ သပ္ပုရိသဝိနယာ။ ယေဝ တေ

၁-အဘိ ၁-၇၂၊ အဘိ ၂-၂၇၆-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အစ္စန္တံ အပ္ပဝတ္တဘာဝေန (သီ)၊ အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိဘာဝေန (သျာ)
၃-တံတံပဟာနင်္ဂတော (သီ)

sappurisavinayā, teva te ariyavinayā. Ariyeti vā sappuriseti vā, ariyadhammeti vā sappurisadhammeti vā, ariyavinayeti vā sappurisavinayeti vā esese eke ekaṭṭhe same samabhāge tajjāte taññevā"ti.

Rūpaṁ attato samanupassatīti idhekacco rūpaṁ attato samanupassati, "yaṁ rūpaṁ, so ahaṁ, yo ahaṁ, taṁ rūpan"ti rūpañca attañca advayaṁ samanupassati. Seyyathāpi nāma telappadīpassa jhāyato yā acci, so vaṇṇo. Yo vaṇṇo, sā accīti acciñca vaṇṇañca advayaṁ samanupassati, evameva idhekacco rūpaṁ attato samanupassati -pa- advayaṁ samanupassatīti evaṁ rūpaṁ "attā"ti diṭṭhipassanāya passati. **Rūpavantaṁ vā attānan**ti arūpaṁ "attā"ti gahetvā chāyāvantaṁ rukkhaṁ viya taṁ rūpavantaṁ samanupassati. **Attani vā rūpan**ti arūpameva "attā"ti gahetvā pupphasmiṁ gandhaṁ viya attani rūpaṁ samanupassati. **Rūpasmiṁ vā attānan**ti arūpameva "attā"ti gahetvā karaṇḍake[1] maṇiṁ viya taṁ attānaṁ rūpasmiṁ samanupassati. **Pariyuṭṭhaṭṭhāyī**ti pariyuṭṭhānākārena[2] abhibhavanākārena ṭhito, "ahaṁ rūpaṁ, mama rūpan"ti evaṁ taṇhādiṭṭhīhi gilitvā pariniṭṭhapetvā gaṇhanako nāma hotīti attho. **Tassa taṁ rūpan**ti tassa taṁ evaṁ gahitaṁ rūpaṁ. Vedanādīsupi eseva nayo.

Tattha "rūpaṁ attato samanupassatī"ti suddharūpameva attāti kathitaṁ. "Rūpavantaṁ vā attānaṁ, attani vā rūpaṁ, rūpasmiṁ vā attānaṁ, vedanaṁ attato -pa- saññaṁ, saṅkhāre, viññāṇaṁ attato samanupassatī"ti imesu sattasu ṭhānesu arūpaṁ attāti kathitaṁ. "Vedanāvantaṁ vā attānaṁ, attani vā vedanaṁ, vedanāya vā attānan"ti evaṁ catūsu khandhesu tiṇṇaṁ tiṇṇaṁ vasena dvādasasu ṭhānesu rūpārūpamissako attā kathito. Tattha "rūpaṁ attato samanupassati, vedanaṁ, saññaṁ, saṅkhāre, viññāṇaṁ attato samanupassatī"ti imesu pañcasu ṭhānesu ucchedadiṭṭhi kathitā, avasesesu sassatadiṭṭhīti evamettha pannarasa bhavadiṭṭhiyo pañca vibhavadiṭṭhiyo honti, tā sabbāpi maggāvaraṇā, na saggāvaraṇā, paṭhamamaggavajjhāti veditabbā.

1. Karaṇḍaya (Syā, Ka) 2. Pariyuṭṭhaṭṭhena (Sī), pariyuṭṭhānena (Syā)

သပ္ပုရိသဝိနယာ၊ တေဝ တေ အရိယဝိနယာ။ အရိယေတိ ဝါ သပ္ပုရိသေတိ ဝါ, အရိယဓမ္မေတိ ဝါ သပ္ပုရိသဓမ္မေတိ ဝါ, အရိယဝိနယေတိ ဝါ သပ္ပုရိသဝိနယေတိ ဝါ ဧသေသေ ဧကေ ဧကဋ္ဌေ သမေ သမဘာဂေ တဇ္ဇာတေ တညေဝါ”တိ။

ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီတိ ဣဓေကစ္စော ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ “ယံ ရူပံ, သော အဟံ၊ ယော အဟံ, တံ ရူပ”န္တိ ရူပဉ္စ အတ္တဉ္စ အဒ္ဝယံ သမနုပဿတိ။ သေယျထာပိ နာမ တေလပ္ပဒီပဿ ဈာယတော ယာ အစ္စိ၊ သော ဝဏ္ဏော။ ယော ဝဏ္ဏော၊ သာ အစ္စီတိ အစ္စိဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ အဒ္ဝယံ သမနုပဿတိ၊ ဧဝမေဝ ဣဓေကစ္စော ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ။ပ။ အဒ္ဝယံ သမနုပဿတီတိ ဧဝံ ရူပံ “အတ္တာ”တိ ဒိဋ္ဌိပဿနာယ ပဿတိ။ **ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာန**န္တိ အရူပံ “အတ္တာ”တိ ဂဟေတွာ ဆာယာဝန္တံ ရုက္ခံ ဝိယ တံ ရူပဝန္တံ သမနုပဿတိ။ **အတ္တနိ ဝါ ရူပ**န္တိ အရူပမေဝ “အတ္တာ”တိ ဂဟေတွာ ပုပ္ဖသ္မိံ ဂန္ဓံ ဝိယ အတ္တနိ ရူပံ သမနုပဿတိ။ **ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာန**န္တိ အရူပမေဝ “အတ္တာ”တိ ဂဟေတွာ ကရဏ္ဍကေ[1] မဏိံ ဝိယ တံ အတ္တာနံ ရူပသ္မိံ သမနုပဿတိ။ **ပရိယုဋ္ဌဋ္ဌာယီ**တိ ပရိယုဋ္ဌာနာကာရေန[2] အဘိဘဝနာကာရေန ဌိတော၊ “အဟံ ရူပံ၊ မမ ရူပ”န္တိ ဧဝံ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဏှနကော နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **တဿ တံ ရူပ**န္တိ တဿ တံ ဧဝံ ဂဟိတံ ရူပံ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတ္ထ “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိ သုဒ္ဓရူပမေဝ အတ္တာတိ ကထိတံ။ “ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ, အတ္တနိ ဝါ ရူပံ, ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ၊ ဝေဒနံ အတ္တတော။ပ။ သညံ၊ သင်္ခါရေ၊ ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိ ဣမေသု သတ္တသု ဌာနေသု အရူပံ အတ္တာတိ ကထိတံ။ “ဝေဒနာဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ, အတ္တနိ ဝါ ဝေဒနံ, ဝေဒနာယ ဝါ အတ္တာန”န္တိ ဧဝံ စတူသု ခန္ဓေသု တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ ဝသေန ဒွါဒသသု ဌာနေသု ရူပါရူပမိဿကော အတ္တာ ကထိတော။ တတ္ထ “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ ဝေဒနံ၊ သညံ၊ သင်္ခါရေ၊ ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိ ဣမေသု ပဉ္စသု ဌာနေသု ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ကထိတာ၊ အဝသေသေသု သဿတဒိဋ္ဌီတိ ဧဝမေတ္ထ ပန္နရသ ဘဝဒိဋ္ဌိယော ပဉ္စ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိယော ဟောန္တိ၊ တာ သဗ္ဗာပိ မဂ္ဂါဝရဏာ, န သဂ္ဂါဝရဏာ၊ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဈာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-ကရဏ္ဍာယ (သျာ၊ က) ၂-ပရိယုဋ္ဌဋ္ဌေန (သီ)၊ ပရိယုဋ္ဌာနေန (သျာ)

Evaṁ kho gahapati āturakāyo ceva hoti āturacitto cāti kāyo nāma Buddhānampi āturoyeva. Cittaṁ pana rāgadosamohānugataṁ āturaṁ nāma, taṁ idha dassitaṁ. **No ca āturacitto**ti idha nikkilesatāya cittassa anāturabhāvo dassito. Iti imasmiṁ sutte lokiyamahājano āturakāyo ceva āturacitto cāti dassito, khīṇāsavā āturakāyā anāturacittā, satta sekhā neva āturacittā, na anāturacittāti veditabbā. Bhajamānā pana anāturacittataṁyeva[1] bhajantīti. . Paṭhamaṁ.

2. Devadahasuttavaṇṇanā

2. Dutiye **Devadahan**ti devā vuccanti rājāno, tesaṁ maṅgaladaho, sayaṁjāto vā so dahoti, tasmā “Devadaho”ti vutto. Tassa avidūre nigamo Devadahantveva napuṁsakaliṅgavasena saṅkhaṁgato. **Pacchābhūmagamikā**ti pacchābhūmaṁ aparadisāyaṁ niviṭṭhaṁ janapadaṁ gantukāmā. **Nivāsan**ti temāsaṁ vassāvāsaṁ. **Apalokito**ti āpucchito. **Apalokethā**ti āpucchatha. Kasmā theraṁ āpucchāpeti? Te sabhāre kātukāmatāya. Yo hi ekavihāre vasantopi santikaṁ na gacchati pakkamanto anāpucchā pakkamati, ayaṁ nibbhāro nāma. Yo ekavihāre vasantopi āgantvā passati, pakkamanto āpucchati, ayaṁ sabhāro nāma. Imepi bhikkhū Bhagavā “evamime[2] sīlādīhi vaḍḍhissantī”ti sabhāre kātukāmo āpucchāpeti.

Paṇḍitoti dhātukosallādinā catubbidhena paṇḍiccena samannāgato. **Anuggāhako**ti āmisānuggahena ca dhammānuggahena cāti dvīhipi anuggahehi anuggāhako. Thero kira aññe bhikkhū viya pātova piṇḍāya agantvā sabbabhikkhūsu gatesu sakalaṁ saṁghārāmaṁ anuvicaranto asammaṭṭhaṭṭhānaṁ sammajjati, achaḍḍitaṁ kacavaraṁ chaḍḍeti, saṁghārāme dunnikkhittāni mañcapīṭhadārubhaṇḍamattikābhaṇḍāni paṭisāmeti. Kiṁ kāraṇā? Mā aññatitthiyā vihāraṁ paviṭṭhā disvā paribhavaṁ akaṁsū”ti. Tato gilānasālaṁ gantvā gilāne assāsetvā “kenattho”ti pucchitvā yena attho hoti,

1. Āturacittataṁyeva (Sī) 2. Evamimehi (Ka)

ဧဝံ ခေါ ဂဟပတိ အာတုရကာယော စေဝ ဟောတိ အာတုရစိတ္တော စာတိ ကာယော နာမ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ အာတုရောယေဝ။ စိတ္တံ ပန ရာဂဒေါသမောဟာနုဂတံ အာတုရံ နာမ၊ တံ ဣဓ ဒဿိတံ။ **နော စ အာတုရစိတ္တော**တိ ဣဓ နိက္ကိလေသတာယ စိတ္တဿ အနာတုရဘာဝေါ ဒဿိတော။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ လောကိယမဟာဇနော အာတုရကာယော စေဝ အာတုရစိတ္တော စာတိ ဒဿိတော၊ ခီဏာသဝါ အာတုရကာယာ အနာတုရစိတ္တာ၊ သတ္တ သေခါ နေဝ အာတုရစိတ္တာ, န အနာတုရစိတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဘဇမာနာ ပန အနာတုရစိတ္တတံယေဝ[1] ဘဇန္တီတိ။ ။ပဌမံ။

၂-ဒေဝဒဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂။ ဒုတိယေ **ဒေဝဒဟ**န္တိ ဒေဝါ ဝုစ္စန္တိ ရာဇာနော၊ တေသံ မင်္ဂလဒဟော၊ သယံဇာတော ဝါ သော ဒဟောတိ၊ တသ္မာ “ဒေဝဒဟော”တိ ဝုတ္တော။ တဿ အဝိဒူရေ နိဂမော ဒေဝဒဟန္တွေဝ နပုံသကလိင်္ဂဝသေန သင်္ခံ ဂတော။ **ပစ္ဆာဘူမဂမိကာ**တိ ပစ္ဆာဘူမံ အပရဒိသာယံ နိဝိဋ္ဌံ ဇနပဒံ ဂန္တုကာမာ။ **နိဝါသ**န္တိ တေမာသံ ဝဿာဝါသံ။ **အပလောကိတော**တိ အာပုစ္ဆိတော။ **အပလောကေထာ**တိ အာပုစ္ဆထ။ ကသ္မာ ထေရံ အာပုစ္ဆာပေတိ? တေ သဘာရေ ကာတုကာမတာယ။ ယော ဟိ ဧကဝိဟာရေ ဝသန္တောပိ သန္တိကံ န ဂစ္ဆတိ ပက္ကမန္တော အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမတိ၊ အယံ နိဗ္ဘာရော နာမ။ ယော ဧကဝိဟာရေ ဝသန္တောပိ အာဂန္တွာ ပဿတိ၊ ပက္ကမန္တော အာပုစ္ဆတိ၊ အယံ သဘာရော နာမ။ ဣမေပိ ဘိက္ခူ ဘဂဝါ “ဧဝမိမေ[2] သီလာဒီဟိ ဝဍ္ဎိဿန္တီ”တိ သဘာရေ ကာတုကာမော အာပုစ္ဆာပေတိ။

ပဏ္ဍိတောတိ ဓာတုကောသလ္လာဒိနာ စတုဗ္ဗိဓေန ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော။ **အနုဂ္ဂါဟကော**တိ အာမိသာနုဂ္ဂဟေန စ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန စာတိ ဒွီဟိပိ အနုဂ္ဂဟေဟိ အနုဂ္ဂါဟကော။ ထေရော ကိရ အညေ ဘိက္ခူ ဝိယ ပါတောဝ ပိဏ္ဍာယ အဂန္တွာ သဗ္ဗဘိက္ခူသု ဂတေသု သကလံ သံဃာရာမံ အနုဝိစရန္တော အသမ္မဋ္ဌဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ အဆဍ္ဍိတံ ကစဝရံ ဆဍ္ဍေတိ၊ သံဃာရာမေ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနိ မဉ္စပီဌဒါရုဘဏ္ဍမတ္တိကာဘဏ္ဍာနိ ပဋိသာမေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? “မာ အညတိတ္ထိယာ ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌာ ဒိသွာ ပရိဘဝံ အကံသူ”တိ။ တတော ဂိလာနသာလံ ဂန္တွာ ဂိလာနေ အဿာသေတွာ “ကေနတ္ထော”တိ ပုစ္ဆိတွာ ယေန အတ္ထော ဟောတိ၊

၁-အာတုရစိတ္တတံယေဝ (သီ) ၂-ဧဝမိမေဟိ (က)

tadatthaṁ tesaṁ daharasāmaṇere ādāya bhikkhācāravattena vā sabhāgaṭṭhāne vā bhesajjaṁ pariyesitvā tesaṁ datvā “gilānupaṭṭhānaṁ nāma Buddhapaccekabuddhehi vaṇṇitaṁ, gacchatha sappurisā appamattā hothā”ti te pesetvā sayaṁ piṇḍāya caritvā upaṭṭhākakule vā bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gacchati. Idaṁ tāvassa nibaddhavāsaṭṭhāne āciṇṇaṁ.

Bhagavati pana cārikaṁ caramāne “ahaṁ aggasāvako”ti upāhanaṁ āruyha chattaṁ gahetvā purato purato na gacchati. Ye pana tattha mahallakā vā ābādhikā vā atidaharā vā, tesaṁ rujjanaṭṭhānāni telena makkhāpetvā pattacīvaraṁ attano daharasāmaṇerehi gāhāpetvā taṁdivasaṁ vā dutiyadivasaṁ vā te gaṇhitvāva gacchati. Ekadivasaṁ hi taññeva āyasmantaṁ ativikāle sampattattā senāsanaṁ alabhitvā cīvarakuṭiyaṁ nisinnaṁ disvā Satthā punadivase bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā hatthivānaratittiravatthuṁ[1] kathetvā “yathāvuḍḍhaṁ senāsanaṁ dātabban”ti sikkhāpadaṁ[2] paññāpesi. Evaṁ tāvesa āmisānuggahena anuggaṇhāti. Ovadanto panesa satavārampi sahassavārampi tāva ovadati, yāva so puggalo sotāpattiphale patiṭṭhāti, atha naṁ vissajjetvā aññaṁ ovadati. Iminā nayena ovadato cassa ovāde ṭhatvā arahattaṁ pattā gaṇanapathaṁ atikkantā. Evaṁ dhammānuggahena anuggaṇhāti.

Paccassosunti te bhikkhū “amhākaṁ neva upajjhāyo, na ācariyo, na sandiṭṭhasambhatto, kiṁ tassa santike karissāmā”ti tuṇhībhāvaṁ anāpajjitvā “evaṁ bhante”ti Satthu vacanaṁ sampaṭicchiṁsu. **Eḷagalāgumbe**ti[3] gacchamaṇḍapake[4]. So kira eḷagalāgumbo dhuvasalilaṭṭhāne jāto. Athettha catūhi pādehi maṇḍapaṁ katvā tassa upari taṁ gumbaṁ āropesuṁ, so taṁ maṇḍapaṁ chādesi. Athassa heṭṭhā iṭṭhakāhi paricinitvā vālikaṁ okiritvā āsanaṁ paññāpayiṁsu. Sītalaṁ divāṭṭhānaṁ udakavāto vāyati. Thero tasmiṁ nisīdi. Taṁ sandhāya vuttaṁ “eḷagalāgumbe”ti.

Nānāverajjagatanti ekassa rañño rajjato nānāvidhaṁ rajjagataṁ. **Virajjan**ti aññaṁ rajjaṁ. Yathā hi sadesato añño videso, evaṁ nivuttharajjato

1. Vi 4. 310; Khu 5. 9 piṭṭhesu. 2. Vi 4. 310 piṭṭhe. 3. Eḷakāḷagumbeti (Ṭīkā)
4. Gacchamaṇḍape (Sī), gudhe jigucchamaṇḍapake (Syā)

တဒတ္ထံ တေသံ ဒဟရသာမဏေရေ အာဒါယ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဝါ သဘာဂဋ္ဌာနေ ဝါ ဘေသဇ္ဇံ ပရိယေသိတွာ တေသံ ဒတွာ “ဂိလာနုပဋ္ဌာနံ နာမ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဝဏ္ဏိတံ၊ ဂစ္ဆထ သပ္ပုရိသာ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ”တိ တေ ပေသေတွာ သယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဝါ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ ဣဒံ တာဝဿ နိဗဒ္ဓဝါသဋ္ဌာနေ အာစိဏ္ဏံ။

ဘဂဝတိ ပန စာရိကံ စရမာနေ “အဟံ အဂ္ဂသာဝကော”တိ ဥပါဟနံ အာရုယှ ဆတ္တံ ဂဟေတွာ ပုရတော ပုရတော န ဂစ္ဆတိ။ ယေ ပန တတ္ထ မဟလ္လကာ ဝါ အာဗာဓိကာ ဝါ အတိဒဟရာ ဝါ၊ တေသံ ရုဇ္ဇနဋ္ဌာနာနိ တေလေန မက္ခာပေတွာ ပတ္တစီဝရံ အတ္တနော ဒဟရသာမဏေရေဟိ ဂါဟာပေတွာ တံဒိဝသံ ဝါ ဒုတိယဒိဝသံ ဝါ တေ ဂဏှိတွာဝ ဂစ္ဆတိ။ ဧကဒိဝသံ ဟိ တညေဝ အာယသ္မန္တံ အတိဝိကာလေ သမ္ပတ္တတ္တာ သေနာသနံ အလဘိတွာ စီဝရကုဋိယံ နိသိန္နံ ဒိသွာ သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ ဟတ္ထိဝါနရတိတ္တိရဝတ္ထုံ[၁] ကထေတွာ “ယထာဝုဍ္ဎံ သေနာသနံ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ သိက္ခာပဒံ[၂] ပညာပေသိ။ ဧဝံ တာဝေသ အာမိသာနုဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဏှာတိ။ ဩဝဒန္တော ပနေသ သတဝါရမ္ပိ သဟဿဝါရမ္ပိ တာဝ ဩဝဒတိ၊ ယာဝ သော ပုဂ္ဂလော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာတိ၊ အထ နံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အညံ ဩဝဒတိ။ ဣမိနာ နယေန ဩဝဒတော စဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဂဏနပထံ အတိက္ကန္တာ။ ဧဝံ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဏှာတိ။

ပစ္စဿောသုန္တိ တေ ဘိက္ခူ “အမှာကံ နေဝ ဥပဇ္ဈာယော, န အာစရိယော, န သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တော၊ ကိံ တဿ သန္တိကေ ကရိဿာမာ”တိ တုဏှီဘာဝံ အနာပဇ္ဇိတွာ “ဧဝံ ဘန္တေ”တိ သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ **ဧဠဂလာဂုမ္ဗေ**တိ[၃] ဂစ္ဆမဏ္ဍပကေ[၄]။ သော ကိရ ဧဠဂလာဂုမ္ဗော ဓုဝသလိလဋ္ဌာနေ ဇာတော။ အထေတ္ထ စတူဟိ ပါဒေဟိ မဏ္ဍပံ ကတွာ တဿ ဥပရိ တံ ဂုမ္ဗံ အာရောပေသုံ၊ သော တံ မဏ္ဍပံ ဆာဒေသိ။ အထဿ ဟေဋ္ဌာ ဣဋ္ဌကာဟိ ပရိစိနိတွာ ဝါလိကံ ဩကိရိတွာ အာသနံ ပညာပယိံသု။ သီတလံ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဥဒကဝါတော ဝါယတိ။ ထေရော တသ္မိံ နိသီဒိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဧဠဂလာဂုမ္ဗေ”တိ။

နာနာဝေရဇ္ဇဂတန္တိ ဧကဿ ရညော ရဇ္ဇတော နာနာဝိဓံ ရဇ္ဇဂတံ။ **ဝိရဇ္ဇ**န္တိ အညံ ရဇ္ဇံ။ ယထာ ဟိ သဒေသတော အညော ဝိဒေသော၊ ဧဝံ နိဝုတ္ထရဇ္ဇတော

၁-ဝိ ၄-၃၁၀၊ ခု ၅-၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဝိ ၄-၃၁၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဧဠကာဠဂုမ္ဗေတိ (ဋီကာ) ၄-ဂစ္ဆမဏ္ဍပေ (သီ)၊ ဂုဓေ ဇိဂုစ္ဆမဏ္ဍပကေ (သျာ)

aññaṁ rajjaṁ virajjaṁ nāma, taṁ verajjanti vuttaṁ. **Khattiyapaṇḍitā**ti Bimbisārakosalarājādayo paṇḍitarājāno. **Brāhmaṇapaṇḍitā**ti Caṅkītārukkhādayo paṇḍitabrāhmaṇā. **Gahapatipaṇḍitā**ti Cittasudattādayo paṇḍitagahapatayo. **Samaṇapaṇḍitā**ti Sabhiyapilotikādayo paṇḍitaparibbājakā. **Vīmaṁsakā**ti atthagavesino. **Kiṁvādī**ti kiṁ attano dassanaṁ vadati, kiṁladdhikoti attho. **Kimakkhāyī**ti kiṁ sāvakānaṁ ovādānusāsaniṁ ācikkhati. **Dhammassa cānudhammanti** Bhagavatā vuttabyākaraṇassa anubyākaraṇaṁ. **Sahadhammiko**ti sakāraṇo. **Vādānuvādo**ti Bhagavatā vuttavādassa anuvādo. “Vādānupāto”tipi pāṭho, Satthu vādassa anupāto anupatanaṁ, anugamananti attho. Imināpi vādaṁ anugato vādoyeva dīpito hoti.

Avigatarāgassāti-ādīsu taṇhāvaseneva attho veditabbo. Taṇhā hi rajjanato **rāgo,** chandiyanato **chando,** piyāyanaṭṭhena **pemaṁ,** pivitukāmaṭṭhena **pipāsā,** anudahaṭṭhena **pariḷāho**ti vuccati. **Akusale cāvuso dhamme**ti-ādi kasmā āraddhaṁ? Pañcasu khandhesu avītarāgassa ādīnavaṁ, vītarāgassa ca ānisaṁsaṁ dassetuṁ. Tatra **avighāto**ti niddukkho. **Anupāyāso**ti nirupatāpo. **Apariḷāho**ti niddāho. Evaṁ sabbattha attho veditabbo. . Dutiyaṁ.

3. Hāliddikānisuttavaṇṇanā

3. Tatiye **avantīsū**ti Avantidakkhiṇāpathasaṅkhāte Avantiraṭṭhe. **Kuraraghare**ti[1] evaṁnāmake nagare. **Papāte**ti ekato papāte. Tassa kira pabbatassa ekaṁ passaṁ chinditvā pātitaṁ viya ahosi. “Pavatte”tipi pāṭho, nānātitthiyānaṁ laddhipavattaṭṭhāneti attho. Iti thero tasmiṁ raṭṭhe taṁ nagaraṁ nissāya tasmiṁ pabbate viharati. **Hāliddikānī**ti evaṁnāmako. **Aṭṭhakavaggiye Māgaṇḍiyapañhe**ti aṭṭhakavaggikamhi Māgaṇḍiyapañho nāma atthi, tasmiṁ pañhe. **Rūpadhātū**ti rūpakkhandho adhippeto. **Rūpadhāturāgavinibaddhan**ti rūpadhātumhi rāgena vinibaddhaṁ. **Viññāṇan**ti kammaviññāṇaṁ. **Okasārī**ti gehasārī ālayasārī.

1. Kulaghareti (Ka)

အညံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ နာမ၊ တံ ဝေရဇ္ဇန္တိ ဝုတ္တံ။ **ခတ္တိယပဏ္ဍိတာ**တိ ဗိမ္ဗိသာရကောသလရာဇာဒယော ပဏ္ဍိတရာဇာနော။ **ဗြာဟ္မဏပဏ္ဍိတာ**တိ စင်္ကီတာရုက္ခာဒယော ပဏ္ဍိတဗြာဟ္မဏာ။ **ဂဟပတိပဏ္ဍိတာ**တိ စိတ္တသုဒတ္တာဒယော ပဏ္ဍိတဂဟပတယော။ **သမဏပဏ္ဍိတာ**တိ သဘိယပိလောတိကာဒယော ပဏ္ဍိတပရိဗ္ဗာဇကာ။ **ဝီမံသကာ**တိ အတ္ထဂဝေသိနော။ **ကိံဝါဒီ**တိ ကိံ အတ္တနော ဒဿနံ ဝဒတိ၊ ကိံလဒ္ဓိကောတိ အတ္ထော။ **ကိမက္ခာယီ**တိ ကိံ သာဝကာနံ ဩဝါဒါနုသာသနိံ အာစိက္ခတိ။ **ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မန္တိ** ဘဂဝတာ ဝုတ္တဗျာကရဏဿ အနုဗျာကရဏံ။ **သဟဓမ္မိကော**တိ သကာရဏော။ **ဝါဒါနုဝါဒေါ**တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝါဒဿ အနုဝါဒေါ။ “ဝါဒါနုပါတော”တိပိ ပါဌော၊ သတ္ထု ဝါဒဿ အနုပါတော အနုပတနံ၊ အနုဂမနန္တိ အတ္ထော။ ဣမိနာပိ ဝါဒံ အနုဂတော ဝါဒေါယေဝ ဒီပိတော ဟောတိ။

အဝိဂတရာဂဿာတိအာဒီသု တဏှာဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တဏှာ ဟိ ရဇ္ဇနတော **ရာဂေါ**၊ ဆန္ဒိယနတော **ဆန္ဒော**၊ ပိယာယနဋ္ဌေန **ပေမံ**၊ ပိဝိတုကာမဋ္ဌေန **ပိပါသာ**၊ အနုဒဟနဋ္ဌေန **ပရိဠာဟော**တိ ဝုစ္စတိ။ **အကုသလေ စာဝုသော ဓမ္မေ**တိအာဒိ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အဝီတရာဂဿ အာဒီနဝံ၊ ဝီတရာဂဿ စ အာနိသံသံ ဒဿေတုံ။ တတြ **အဝိဃာတော**တိ နိဒ္ဒုက္ခော။ **အနုပါယာသော**တိ နိရုပတာပေါ။ **အပရိဠာဟော**တိ နိဒ္ဒါဟော။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဟာလိဒ္ဒိကာနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃။ တတိယေ **အဝန္တီသူ**တိ အဝန္တိဒက္ခိဏာပထသင်္ခါတေ အဝန္တိရဋ္ဌေ။ **ကုရရဃရေ**တိ[၁] ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ **ပပါတေ**တိ ဧကတော ပပါတေ။ တဿ ကိရ ပဗ္ဗတဿ ဧကံ ပဿံ ဆိန္ဒိတွာ ပါတိတံ ဝိယ အဟောသိ။ “ပဝတ္တေ”တိပိ ပါဌော၊ နာနာတိတ္ထိယာနံ လဒ္ဓိပဝတ္တဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ ဣတိ ထေရော တသ္မိံ ရဋ္ဌေ တံ နဂရံ နိဿာယ တသ္မိံ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရတိ။ **ဟာလိဒ္ဒိကာနီ**တိ ဧဝံနာမကော။ **အဋ္ဌကဝဂ္ဂိယေ မာဂဏ္ဍိယပဉှေ**တိ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကမှိ မာဂဏ္ဍိယပဉှော နာမ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ပဉှေ။ **ရူပဓာတူ**တိ ရူပက္ခန္ဓော အဓိပ္ပေတော။ **ရူပဓာတုရာဂဝိနိဗဒ္ဓန္တိ** ရူပဓာတုမှိ ရာဂေန ဝိနိဗဒ္ဓံ။ **ဝိညာဏန္တိ** ကမ္မဝိညာဏံ။ **ဩကသာရီ**တိ ဂေဟသာရီ အာလယသာရီ။

၁-ကုလဃရေတိ (က)

Kasmā panettha “viññāṇadhātu kho gahapatī”ti na vuttanti? Sammohavighātatthaṁ. “Oko”ti hi atthato paccayo vuccati, purejātañca kammaviññāṇaṁ pacchājātassa kammaviññāṇassapi vipākaviññāṇassapi, vipākaviññāṇañca vipākaviññāṇassapi kammaviññāṇassapi paccayo hoti, tasmā “kataraṁ nu kho idha viññāṇan”ti sammoho bhaveyya, tassa vighātatthaṁ taṁ agahetvā asambhinnāva desanā katā. Apica ārammaṇavasena catasso abhisaṅkhāraviññāṇaṭṭhitiyo vuttāti tā dassetumpi idha viññāṇaṁ na gahitaṁ.

Upayupādānāti taṇhūpayadiṭṭhūpayavasena dve upayā, kāmupādānādīni cattāri upādānāni ca. **Cetaso adhiṭṭhānābhinivesānusayā**ti akusalacittassa adhiṭṭhānabhūtā ceva abhinivesabhūtā ca anusayabhūtā ca. **Tathāgatassā**ti Sammāsambuddhassa. Sabbesampi hi khīṇāsavānaṁ ete pahīnāva, Satthu pana khīṇāsavabhāvo loke atipākaṭoti uparimakoṭiyā evaṁ vuttaṁ. **Viññāṇadhātuyā**ti idha viññāṇaṁ kasmā gahitaṁ? Kilesappahānadassanatthaṁ. Kilesā hi na kevalaṁ catūsuyeva khandhesu pahīnā pahīyanti, pañcasupi pahīyantiyevāti kilesappahānadassanatthaṁ gahitaṁ. **Evaṁ kho gahapati anokasārī hotī**ti evaṁ kammaviññāṇena okaṁ asarantena anokasārī nāma hoti.

Rūpanimittaniketavisāravinibandhāti rūpameva kilesānaṁ paccayaṭṭhena nimittaṁ, ārammaṇakiriyasaṅkhātanivāsanaṭṭhānaṭṭhena[1] niketanti rūpanimittaniketaṁ. Visāro ca vinibandho ca visāravinibandhā. Ubhayenapi hi kilesānaṁ patthaṭabhāvo ca vinibandhanabhāvo ca vutto, rūpanimittanikete visāravinibandhāti rūpanimittaniketavisāravinibandhā, tasmā rūpanimittaniketamhi uppannena kilesavisārena ceva kilesabandhanena cāti attho. **Niketasārīti vuccatī**ti ārammaṇakaraṇavasena nivāsanaṭṭhānaṁ sārīti vuccati. **Pahīnā**ti te rūpanimittaniketakilesavisāravinibandhā pahīnā.

Kasmā panettha pañcakkhandhā “okā”ti vuttā, cha ārammaṇāni “niketan”ti? Chandarāgassa balavadubbalatāya. Samānepi hi etesaṁ ālayaṭṭhena visayabhāve **oko**ti niccanivāsanaṭṭhānagehameva vuccati,

1. ...saṅkhātena nivāsaṭṭhena (Sī), ...saṅkhātena nivāsanaṭṭhena (Syā)

ကသ္မာ ပနေတ္ထ “ဝိညာဏဓာတု ခေါ ဂဟပတီ”တိ န ဝုတ္တန္တိ? သမ္မောဟဝိဃာတတ္ထံ။ “ဩကော”တိ ဟိ အတ္ထတော ပစ္စယော ဝုစ္စတိ၊ ပုရေဇာတဉ္စ ကမ္မဝိညာဏံ ပစ္ဆာဇာတဿ ကမ္မဝိညာဏဿပိ ဝိပါကဝိညာဏဿပိ, ဝိပါကဝိညာဏဉ္စ ဝိပါကဝိညာဏဿပိ ကမ္မဝိညာဏဿပိ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တသ္မာ “ကတရံ နု ခေါ ဣဓ ဝိညာဏ”န္တိ သမ္မောဟော ဘဝေယျ၊ တဿ ဝိဃာတတ္ထံ တံ အဂဟေတွာ အသမ္ဘိန္နာဝ ဒေသနာ ကတာ။ အပိစ အာရမ္မဏဝသေန စတဿော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဋ္ဌိတိယော ဝုတ္တာတိ တာ ဒဿေတုမ္ပိ ဣဓ ဝိညာဏံ န ဂဟိတံ။

ဥပယုပါဒါနာတိ တဏှူပယဒိဋ္ဌူပယဝသေန ဒွေ ဥပယာ, ကာမုပါဒါနာဒီနိ စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ စ။ **စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ**တိ အကုသလစိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနဘူတာ စေဝ အဘိနိဝေသဘူတာ စ အနုသယဘူတာ စ။ **တထာဂတဿာ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဟိ ခီဏာသဝါနံ ဧတေ ပဟီနာဝ၊ သတ္ထု ပန ခီဏာသဝဘာဝေါ လောကေ အတိပါကဋောတိ ဥပရိမကောဋိယာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ **ဝိညာဏဓာတုယာ**တိ ဣဓ ဝိညာဏံ ကသ္မာ ဂဟိတံ? ကိလေသပ္ပဟာနဒဿနတ္ထံ။ ကိလေသာ ဟိ န ကေဝလံ စတူသုယေဝ ခန္ဓေသု ပဟီနာ ပဟီယန္တိ၊ ပဉ္စသုပိ ပဟီယန္တိယေဝါတိ ကိလေသပ္ပဟာနဒဿနတ္ထံ ဂဟိတံ။ **ဧဝံ ခေါ ဂဟပတိ အနောကသာရီ ဟောတီ**တိ ဧဝံ ကမ္မဝိညာဏေန ဩကံ အသရန္တေန အနောကသာရီ နာမ ဟောတိ။

ရူပနိမိတ္တနိကေတဝိသာရဝိနိဗန္ဓာတိ ရူပမေဝ ကိလေသာနံ ပစ္စယဋ္ဌေန နိမိတ္တံ၊ အာရမ္မဏကိရိယသင်္ခါတနိဝါသနဋ္ဌာနဋ္ဌေန[1] နိကေတန္တိ ရူပနိမိတ္တနိကေတံ။ ဝိသာရော စ ဝိနိဗန္ဓော စ ဝိသာရဝိနိဗန္ဓာ။ ဥဘယေနပိ ဟိ ကိလေသာနံ ပတ္ထဋဘာဝေါ စ ဝိနိဗန္ဓနဘာဝေါ စ ဝုတ္တော၊ ရူပနိမိတ္တနိကေတေ ဝိသာရဝိနိဗန္ဓာတိ ရူပနိမိတ္တနိကေတဝိသာရဝိနိဗန္ဓာ၊ တသ္မာ ရူပနိမိတ္တနိကေတမှိ ဥပ္ပန္နေန ကိလေသဝိသာရေန စေဝ ကိလေသဗန္ဓနေန စာတိ အတ္ထော။ **နိကေတသာရီတိ ဝုစ္စတီ**တိ အာရမ္မဏကရဏဝသေန နိဝါသနဋ္ဌာနံ သာရီတိ ဝုစ္စတိ။ **ပဟီနာ**တိ တေ ရူပနိမိတ္တနိကေတကိလေသဝိသာရဝိနိဗန္ဓာ ပဟီနာ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ ပဉ္စက္ခန္ဓာ “ဩကာ”တိ ဝုတ္တာ၊ ဆ အာရမ္မဏာနိ “နိကေတ”န္တိ? ဆန္ဒရာဂဿ ဗလဝဒုဗ္ဗလတာယ။ သမာနေပိ ဟိ ဧတေသံ အာလယဋ္ဌေန ဝိသယဘာဝေ **ဩကော**တိ နိစ္စနိဝါသနဋ္ဌာနဂေဟမေဝ ဝုစ္စတိ၊

၁-....သင်္ခါတေန နိဝါသဋ္ဌေန (သီ)၊ ....သင်္ခါတေန နိဝါသနဋ္ဌေန (သျာ)

niketanti “ajja asukaṭṭhāne kīḷissāmā”ti katasaṅketaṭṭhānaṁ nivāsaṭṭhānaṁ uyyānādi. Tattha yathā puttadāradhanadhaññapuṇṇagehe chandarāgo balavā hoti, evaṁ ajjhattikesu khandhesu. Yathā pana uyyānaṭṭhānādīsu tato dubbalataro hoti, evaṁ bāhiresu chasu ārammaṇesūti chandarāgassa balavadubbalatāya evaṁ desanā katāti veditabbā.

Sukhitesu sukhitoti upaṭṭhākesu dhanadhaññalābhādivasena sukhitesu “idānāhaṁ manāpaṁ bhojanaṁ labhissāmī”ti gehasitasukhena sukhito hoti, tehi pattasampattiṁ[1] anubhavamāno viya carati. **Dukkhitesu dukkhito**ti tesaṁ kenacideva kāraṇena dukkhe uppanne sayaṁ dviguṇena dukkhena dukkhito hoti. **Kiccakaraṇīyesū**ti kiccasaṅkhātesu karaṇīyesu. **Tesu yogaṁ āpajjatī**ti upayogaṁ sayaṁ tesaṁ kiccānaṁ kattabbataṁ āpajjati. **Kāmesū**ti vatthukāmesu. **Evaṁ kho gahapati kāmehi aritto hotī**ti evaṁ kilesakāmehi aritto hoti anto kāmānaṁ bhāvena atuccho. Sukkapakkho tesaṁ abhāvena **ritto** tucchoti veditabbo.

Purakkharānoti vaṭṭaṁ purato kurumāno. **Evaṁrūpo siyan**ti-ādīsu dīgharassakāḷodātādīsu rūpesu “evaṁrūpo nāma bhaveyyan”ti pattheti. Sukhādīsu vedanāsu evaṁvedano nāma, nīlasaññādīsu saññāsu evaṁsañño nāma, puññābhisaṅkhārādīsu saṅkhāresu evaṁsaṅkhāro nāma, cakkhuviññāṇādīsu viññāṇesu “evaṁviññāṇo nāma bhaveyyan”ti pattheti.

Apurakkharānoti vaṭṭaṁ purato akurumāno. **Sahitaṁ me, asahitaṁ te**ti tuyhaṁ vacanaṁ asahitaṁ asiliṭṭhaṁ, mayhaṁ sahitaṁ siliṭṭhaṁ madhurapānasadisaṁ. **Adhiciṇṇaṁ te viparāvattan**ti yaṁ tuyhaṁ dīghena kālena paricitaṁ suppaguṇaṁ, taṁ mama vādaṁ āgamma sabbaṁ khaṇena viparāvattaṁ nivattaṁ. **Āropito te vādo**ti tuyhaṁ doso mayā āropito. **Cara vādappamokkhāyā**ti taṁ taṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā uttari pariyesanto imassa vādassa mokkhāya cara āhiṇḍāhi. **Nibbeṭhehi vā sace pahosī**ti atha sayameva pahosi, idheva nibbeṭhehīti. . Tatiyaṁ.

1. Laddhasampattiṁ (Sī), pattasampattiṁ attano (Syā)

နိကေတန္တိ “အဇ္ဇ အသုကဋ္ဌာနေ ကီဠိဿာမာ”တိ ကတသင်္ကေတဋ္ဌာနံ နိဝါသဋ္ဌာနံ ဥယျာနာဒိ။ တတ္ထ ယထာ ပုတ္တဒါရဓနဓညပုဏ္ဏဂေဟေ ဆန္ဒရာဂေါ ဗလဝါ ဟောတိ၊ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကေသု ခန္ဓေသု။ ယထာ ပန ဥယျာနဋ္ဌာနာဒီသု တတော ဒုဗ္ဗလတရော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဗာဟိရေသု ဆသု အာရမ္မဏေသူတိ ဆန္ဒရာဂဿ ဗလဝဒုဗ္ဗလတာယ ဧဝံ ဒေသနာ ကတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

သုခိတေသု သုခိတောတိ ဥပဋ္ဌာကေသု ဓနဓညလာဘာဒိဝသေန သုခိတေသု “ဣဒါနာဟံ မနာပံ ဘောဇနံ လဘိဿာမီ”တိ ဂေဟသိတသုခေန သုခိတော ဟောတိ၊ တေဟိ ပတ္တသမ္ပတ္တိံ[၁] အနုဘဝမာနော ဝိယ စရတိ။ **ဒုက္ခိတေသု ဒုက္ခိတော**တိ တေသံ ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ဒုက္ခေ ဥပ္ပန္နေ သယံ ဒွိဂုဏေန ဒုက္ခေန ဒုက္ခိတော ဟောတိ။ **ကိစ္စကရဏီယေသူ**တိ ကိစ္စသင်္ခါတေသု ကရဏီယေသု။ **တေသု ယောဂံ အာပဇ္ဇတီ**တိ ဥပယောဂံ သယံ တေသံ ကိစ္စာနံ ကတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ **ကာမေသူ**တိ ဝတ္ထုကာမေသု။ **ဧဝံ ခေါ ဂဟပတိ ကာမေဟိ အရိတ္တော ဟောတီ**တိ ဧဝံ ကိလေသကာမေဟိ အရိတ္တော ဟောတိ အန္တော ကာမာနံ ဘာဝေန အတုစ္ဆော။ သုက္ကပက္ခော တေသံ အဘာဝေန **ရိတ္တော** တုစ္ဆောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ပုရက္ခရာနောတိ ဝဋ္ဋံ ပုရတော ကုရုမာနော။ **ဧဝံရူပေါ သိယ**န္တိအာဒီသု ဒီဃရဿကာဠောဒါတာဒီသု ရူပေသု “ဧဝံရူပေါ နာမ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထေတိ။ သုခါဒီသု ဝေဒနာသု ဧဝံဝေဒနော နာမ၊ နီလသညာဒီသု သညာသု ဧဝံသညော နာမ၊ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒီသု သင်္ခါရေသု ဧဝံသင်္ခါရော နာမ၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီသု ဝိညာဏေသု “ဧဝံဝိညာဏော နာမ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထေတိ။

အပုရက္ခရာနောတိ ဝဋ္ဋံ ပုရတော အကုရုမာနော။ **သဟိတံ မေ၊ အသဟိတံ တေ**တိ တုယှံ ဝစနံ အသဟိတံ အသိလိဋ္ဌံ၊ မယှံ သဟိတံ သိလိဋ္ဌံ မဓုရပါနသဒိသံ။ **အဓိစိဏ္ဏံ တေ ဝိပရာဝတ္တ**န္တိ ယံ တုယှံ ဒီဃေန ကာလေန ပရိစိတံ သုပ္ပဂုဏံ၊ တံ မမ ဝါဒံ အာဂမ္မ သဗ္ဗံ ခဏေန ဝိပရာဝတ္တံ နိဝတ္တံ။ **အာရောပိတော တေ ဝါဒေါ**တိ တုယှံ ဒေါသော မယာ အာရောပိတော။ **စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယာ**တိ တံ တံ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဥတ္တရိ ပရိယေသန္တော ဣမဿ ဝါဒဿ မောက္ခာယ စရ အာဟိဏ္ဍာဟိ။ **နိဗ္ဗေဌေဟိ ဝါ သစေ ပဟောသီ**တိ အထ သယမေဝ ပဟောသိ၊ ဣဓေဝ နိဗ္ဗေဌေဟီတိ။ ။တတိယံ။

၁-လဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ (သီ)၊ ပတ္တသမ္ပတ္တိံ အတ္တနော (သျာ)

4. Dutiyahāliddikānisuttavaṇṇanā

4. Catutthe **Sakkapañhe**ti cūḷasakkapañhe, mahāsakkapañhepetaṁ vuttameva. **Taṇhāsaṅkhayavimuttā**ti taṇhāsaṅkhaye nibbāne tadārammaṇāya phalavimuttiyā vimuttā. **Accantaniṭṭhā**ti antaṁ atikkantaniṭṭhā satataniṭṭhā. Sesapadesupi eseva nayo. . Catutthaṁ.

5. Samādhisuttavaṇṇanā

5. Pañcame **samādhin**ti idaṁ Bhagavā te bhikkhū cittekaggatāya parihāyante disvā “cittekaggataṁ labhantānaṁ imesaṁ kammaṭṭhānaṁ phātiṁ gamissatī”ti[1] ñatvā āha. **Abhinandatī**ti pattheti. **Abhivadatī**ti tāya abhinandanāya “aho piyaṁ iṭṭhaṁ kantaṁ manāpan”ti vadati. Vācaṁ abhindantopi ca taṁ ārammaṇaṁ nissāya evaṁ lobhaṁ uppādento abhivadatiyeva nāma. **Ajjhosāya tiṭṭhatī**ti gilitvā pariniṭṭhapetvā gaṇhāti. **Yā rūpe nandī**ti yā sā rūpe balavapatthanāsaṅkhātā nandī. **Tadupādānan**ti taṁ gahaṇaṭṭhena upādānaṁ. **Nābhinandatī**ti na pattheti. **Nābhivadatī**ti patthanāvasena na “iṭṭhaṁ kantan”ti vadati. Vipassanācittena cetasā “aniccaṁ dukkhan”ti vacībhedaṁ karontopi nābhivadatiyeva. . Pañcamaṁ.

6. Paṭisallāṇasuttavaṇṇanā

6. Chaṭṭhe **paṭisallāṇe**ti[2] idaṁ Bhagavā te bhikkhū kāyavivekena parihāyante disvā “kāyavivekaṁ labhantānaṁ imesaṁ kammaṭṭhānaṁ phātiṁ[3] gamissatī”ti ñatvā āha. . Chaṭṭhaṁ.

7. Upādāparitassanāsuttavaṇṇanā

7. Sattame **upādāparitassanan**ti gahaṇena uppannaṁ paritassanaṁ. **Anupādā-aparitassanan**ti aggahaṇena aparitassanaṁ. **Rūpavipariṇāmānuparivattiviññāṇaṁ hotī**ti “mama rūpaṁ vipariṇatan”ti vā “ahu vata metaṁ, dāni vata me natthī”ti vā ādinā nayena kammaviññāṇaṁ rūpassa bhedānuparivatti hoti. **Vipariṇāmānuparivattijā**ti vipariṇāmassa anuparivattito

1. Phāti bhavissatīti (Sī, Ka) 2. Paṭisallāneti (Sī, Syā) 3. Ṭhitaṁ (Sī, Ka)

၄-ဒုတိယဟာလိဒ္ဒိကာနိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄။ စတုတ္ထေ **သက္ကပဉှေ**တိ စူဠသက္ကပဉှေ၊ မဟာသက္ကပဉှေပေတံ ဝုတ္တမေဝ။ **တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တာ**တိ တဏှာသင်္ခယေ နိဗ္ဗာနေ တဒါရမ္မဏာယ ဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တာ။ **အစ္စန္တနိဋ္ဌာ**တိ အန္တံ အတိက္ကန္တနိဋ္ဌာ သတတနိဋ္ဌာ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သမာဓိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅။ ပဉ္စမေ **သမာဓိ**န္တိ ဣဒံ ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခူ စိတ္တေကဂ္ဂတာယ ပရိဟာယန္တေ ဒိသွာ “စိတ္တေကဂ္ဂတံ လဘန္တာနံ ဣမေသံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဖာတိံ ဂမိဿတီ”တိ[၁] ဉတွာ အာဟ။ **အဘိနန္ဒတီ**တိ ပတ္ထေတိ။ **အဘိဝဒတီ**တိ တာယ အဘိနန္ဒနာယ “အဟော ပိယံ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပ”န္တိ ဝဒတိ။ ဝါစံ အဘိန္ဒန္တောပိ စ တံ အာရမ္မဏံ နိဿာယ ဧဝံ လောဘံ ဥပ္ပါဒေန္တော အဘိဝဒတိယေဝ နာမ။ **အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတီ**တိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဏှာတိ။ **ယာ ရူပေ နန္ဒီ**တိ ယာ သာ ရူပေ ဗလဝပတ္ထနာသင်္ခါတာ နန္ဒီ။ **တဒုပါဒါန**န္တိ တံ ဂဟဏဋ္ဌေန ဥပါဒါနံ။ **နာဘိနန္ဒတီ**တိ န ပတ္ထေတိ။ **နာဘိဝဒတီ**တိ ပတ္ထနာဝသေန န “ဣဋ္ဌံ ကန္တ”န္တိ ဝဒတိ။ ဝိပဿနာစိတ္တေန စေတသာ “အနိစ္စံ ဒုက္ခ”န္တိ ဝစီဘေဒံ ကရောန္တောပိ နာဘိဝဒတိယေဝ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ပဋိသလ္လာဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆။ ဆဋ္ဌေ **ပဋိသလ္လာဏေ**တိ[၂] ဣဒံ ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခူ ကာယဝိဝေကေန ပရိဟာယန္တေ ဒိသွာ “ကာယဝိဝေကံ လဘန္တာနံ ဣမေသံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဖာတိံ[၃] ဂမိဿတီ”တိ ဉတွာ အာဟ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ဥပါဒါပရိတဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇။ သတ္တမေ **ဥပါဒါပရိတဿန**န္တိ ဂဟဏေန ဥပ္ပန္နံ ပရိတဿနံ။ **အနုပါဒါအပရိတဿန**န္တိ အဂ္ဂဟဏေန အပရိတဿနံ။ **ရူပဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဝိညာဏံ ဟောတီ**တိ “မမ ရူပံ ဝိပရိဏတ”န္တိ ဝါ “အဟု ဝတ မေတံ၊ ဒါနိ ဝတ မေ နတ္ထီ”တိ ဝါ အာဒိနာ နယေန ကမ္မဝိညာဏံ ရူပဿ ဘေဒါနုပရိဝတ္တိ ဟောတိ။ **ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇာ**တိ ဝိပရိဏာမဿ အနုပရိဝတ္တိတော

၁-ဖာတိ ဘဝိဿတီတိ (သီ၊ က) ၂-ပဋိသလ္လာနေတိ (သီ၊ သျာ) ၃-ဌိတိံ (သီ၊ က)

vipariṇāmārammaṇacittato jātā. **Paritassanā dhammasamuppādā**ti taṇhāparitassanā ca akusaladhammasamuppādā ca. **Cittan**ti kusalacittaṁ. **Pariyādāya tiṭṭhantī**ti pariyādiyitvā tiṭṭhanti. **Uttāsavā**ti sa-uttāso. **Vighātavā**ti savighāto sadukkho. **Apekkhavā**ti sālayo. **Upādāya ca paritassatī**ti gaṇhitvā paritassako nāma hoti. **Na rūpavipariṇāmānuparivattī**ti khīṇāsavassa kammaviññāṇameva natthi, tasmā rūpabhedānuparivatti na hotīti vattuṁ vaṭṭati. . Sattamaṁ.

8. Dutiya-upādāparitassanāsuttavaṇṇanā

8. Aṭṭhame taṇhāmānadiṭṭhivasena desanā katā. Iti paṭipāṭiyā catūsu suttesu vaṭṭavivaṭṭameva kathitaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Kālattaya-aniccasuttavaṇṇanā

9. Navame **ko pana vādo paccuppannassā**ti paccuppannamhi kathāva kā, aniccameva taṁ. Te kira bhikkhū atītānāgataṁ aniccanti sallakkhetvā paccuppanne kilamiṁsu, atha nesaṁ ito atītānāgatepi[1] "paccuppannaṁ aniccan"ti vuccamāne[2] bujjhissantīti ajjhāsayaṁ viditvā Satthā puggalajjhāsayena imaṁ desanaṁ desesi. . Navamaṁ.

10-11. Kālattayadukkhasuttādivaṇṇanā

10-11. Dasamekādasamāni **dukkhaṁ anattā**ti padehi visesetvā tathārūpeneva puggalajjhāsayena kathitānīti. . Dasamekādasamāni.

Nakulapituvaggo paṭhamo.

---

2. Aniccavagga

1-10. Aniccasuttādivaṇṇanā

12-21. Aniccavagge pariyosānasuttaṁ pucchāvasikaṁ, sesāni tathā tathā bujjhanakānañca vasena desitānīti. . Paṭhamādīni.

Aniccavaggo dutiyo.

---

1. Atītānāgatatopi (Sī), atītānāgatopi (Ka) 2. Vuccamāno (Ka)

ဝိပရိဏာမာရမ္မဏစိတ္တတော ဇာတာ။ **ပရိတဿနာ ဓမ္မသမုပ္ပါဒါ**တိ တဏှာပရိတဿနာ စ အကုသလဓမ္မသမုပ္ပါဒါ စ။ **စိတ္တ**န္တိ ကုသလစိတ္တံ။ **ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တီ**တိ ပရိယာဒိယိတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ **ဥတ္တာသဝါ**တိ သဥတ္တာသော။ **ဝိဃာတဝါ**တိ သဝိဃာတော သဒုက္ခော။ **အပေက္ခဝါ**တိ သာလယော။ **ဥပါဒါယ စ ပရိတဿတီ**တိ ဂဏှိတွာ ပရိတဿကော နာမ ဟောတိ။ **န ရူပဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တီ**တိ ခီဏာသဝဿ ကမ္မဝိညာဏမေဝ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ရူပဘေဒါနုပရိဝတ္တိ န ဟောတီတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယဥပါဒါပရိတဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈။ အဋ္ဌမေ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန ဒေသနာ ကတာ။ ဣတိ ပဋိပါဋိယာ စတူသု သုတ္တေသု ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတံ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ကာလတ္တယအနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉။ နဝမေ **ကော ပန ဝါဒေါ ပစ္စုပ္ပန္နဿာ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နမှိ ကထာဝ ကာ၊ အနိစ္စမေဝ တံ။ တေ ကိရ ဘိက္ခူ အတီတာနာဂတံ အနိစ္စန္တိ သလ္လက္ခေတွာ ပစ္စုပ္ပန္နေ ကိလမိံသု၊ အထ နေသံ ဣတော အတီတာနာဂတေပိ[၁] "ပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စ"န္တိ ဝုစ္စမာနေ[၂] ဗုဇ္ဈိဿန္တီတိ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ သတ္ထာ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေန ဣမံ ဒေသနံ ဒေသေသိ။ ။နဝမံ။

၁၀-၁၁-ကာလတ္တယဒုက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀-၁၁။ ဒသမေကာဒသမာနိ **ဒုက္ခံ အနတ္တာ**တိ ပဒေဟိ ဝိသေသေတွာ တထာရူပေနေဝ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေန ကထိတာနီတိ။ ။ဒသမေကာဒသမာနိ။

နကုလပိတုဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

၂-အနိစ္စဝဂ္ဂ

၁-၁၀-အနိစ္စသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၂-၂၁။ အနိစ္စဝဂ္ဂေ ပရိယောသာနသုတ္တံ ပုစ္ဆာဝသိကံ၊ သေသာနိ တထာ တထာ ဗုဇ္ဈနကာနဉ္စ ဝသေန ဒေသိတာနီတိ။ ။ပဌမာဒီနိ။

အနိစ္စဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

၁-အတီတာနာဂတတောပိ (သီ)၊ အတီတာနာဂတောပိ (က) ၂-ဝုစ္စမာနော (က)

3. Bhāravagga

1. Bhārasuttavaṇṇanā

22. Bhāravaggassa paṭhame **pañcupādānakkhandhātissa vacanīyan**ti pañcupādānakkhandhā iti assa vacanīyaṁ, evaṁ vattabbaṁ bhaveyyāti attho. **Ayaṁ vuccati bhikkhave bhāro**ti ye ime pañcupādānakkhandhā, ayaṁ bhāroti vuccati. Kenaṭṭhenāti? Parihārabhāriyaṭṭhena. Etesañhi ṭhāpanagamananisīdāpananipajjāpananhāpanamaṇḍanakhādāpanabhuñjāpanādiparihāro bhāriyoti parihārabhāriyaṭṭhena bhāroti vuccati. **Evaṁnāmo**ti Tisso Dattoti-ādināmo. **Evaṁgotto**ti Kaṇhāyano Vacchāyanoti-ādigotto. Iti vohāramattasiddhaṁ puggalaṁ “bhārahāro”ti katvā dasseti. Puggalo hi paṭisandhikkhaṇeyeva khandhabhāraṁ ukkhipitvā dasapi vassāni vīsatipi vassasatampīti yāvajīvaṁ imaṁ khandhabhāraṁ nhāpento bhojento mudusamphassamañcapīṭhesu nisīdāpento nipajjāpento pariharitvā cutikkhaṇe chaḍḍetvā puna paṭisandhikkhaṇe aparaṁ khandhabhāraṁ ādiyati, tasmā bhārahāroti jāto.

Ponobhavikāti punabbhavanibbattikā. **Nandīrāgasahagatā**ti nandirāgena saha ekattameva gatā. Tabbhāvasahagataṁ hi idha adhippetaṁ. **Tatra tatrābhinandinī**ti upapattiṭṭhāne vā rūpādīsu vā ārammaṇesu tattha tattha abhinandanasīlāva. **Kāmataṇhā**dīsu pañcakāmaguṇiko rāgo kāmataṇhā nāma, rūpārūpabhavarāgo jhānanikanti sassatadiṭṭhisahagato rāgoti ayaṁ bhavataṇhā nāma, ucchedadiṭṭhisahagato rāgo vibhavataṇhā nāma. **Bhārādānan**ti bhāragahaṇaṁ. Taṇhāya hi esa bhāraṁ ādiyati. **Asesavirāganirodho**ti-ādi sabbaṁ nibbānasseva vevacanaṁ. Tañhi āgamma taṇhā asesato virajjati nirujjhati cajiyati paṭinissajjiyati vimuccati, natthi cettha kāmālayo vā diṭṭhālayo vāti nibbānaṁ etāni nāmāni labhati. **Samūlaṁ taṇhan**ti taṇhāya avijjā mūlaṁ nāma. **Abbuyhā**ti arahattamaggena taṁ samūlakaṁ uddharitvā. **Nicchāto parinibbuto**ti nittaṇho parinibbuto nāmāti vattuṁ vaṭṭatīti. . Paṭhamaṁ.

၃-ဘာရဝဂ္ဂ

၁-ဘာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၂။ ဘာရဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာတိဿ ဝစနီယ**န္တိ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဣတိ အဿ ဝစနီယံ၊ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘာရော**တိ ယေ ဣမေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ အယံ ဘာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ကေနဋ္ဌေနာတိ? ပရိဟာရဘာရိယဋ္ဌေန။ ဧတေသဉ္ဟိ ဌာပနဂမနနိသီဒါပနနိပဇ္ဇာပနနှာပနမဏ္ဍနခါဒါပနဘုဉ္ဇာပနာဒိပရိဟာရော ဘာရိယောတိ ပရိဟာရဘာရိယဋ္ဌေန ဘာရောတိ ဝုစ္စတိ။ **ဧဝံနာမော**တိ တိဿော ဒတ္တောတိအာဒိနာမော။ **ဧဝံဂေါတ္တော**တိ ကဏှာယနော ဝစ္ဆာယနောတိအာဒိဂေါတ္တော။ ဣတိ ဝေါဟာရမတ္တသိဒ္ဓံ ပုဂ္ဂလံ “ဘာရဟာရော”တိ ကတွာ ဒဿေတိ။ ပုဂ္ဂလော ဟိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေယေဝ ခန္ဓဘာရံ ဥက္ခိပိတွာ ဒသပိ ဝဿာနိ ဝီသတိပိ ဝဿသတမ္ပီတိ ယာဝဇီဝံ ဣမံ ခန္ဓဘာရံ နှာပေန္တော ဘောဇေန္တော မုဒုသမ္ဖဿမဉ္စပီဌေသု နိသီဒါပေန္တော နိပဇ္ဇာပေန္တော ပရိဟရိတွာ စုတိက္ခဏေ ဆဍ္ဍေတွာ ပုန ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ အပရံ ခန္ဓဘာရံ အာဒိယတိ၊ တသ္မာ ဘာရဟာရောတိ ဇာတော။

ပေါနောဘဝိကာတိ ပုနဗ္ဘဝနိဗ္ဗတ္တိကာ။ **နန္ဒီရာဂသဟဂတာ**တိ နန္ဒိရာဂေန သဟ ဧကတ္တမေဝ ဂတာ။ တဗ္ဘာဝသဟဂတံ ဟိ ဣဓ အဓိပ္ပေတံ။ **တတြ တတြာဘိနန္ဒိနီ**တိ ဥပပတ္တိဋ္ဌာနေ ဝါ ရူပါဒီသု ဝါ အာရမ္မဏေသု တတ္ထ တတ္ထ အဘိနန္ဒနသီလာဝ။ **ကာမတဏှာ**ဒီသု ပဉ္စကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ကာမတဏှာ နာမ၊ ရူပါရူပဘဝရာဂေါ ဈာနနိကန္တိ သဿတဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါတိ အယံ ဘဝတဏှာ နာမ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ ဝိဘဝတဏှာ နာမ။ **ဘာရာဒါန**န္တိ ဘာရဂဟဏံ။ တဏှာယ ဟိ ဧသ ဘာရံ အာဒိယတိ။ **အသေသဝိရာဂနိရောဓော**တိအာဒိ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနဿေဝ ဝေဝစနံ။ တဉှိ အာဂမ္မ တဏှာ အသေသတော ဝိရဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိ စဇီယတိ ပဋိနိဿဇ္ဇီယတိ ဝိမုစ္စတိ၊ နတ္ထိ စေတ္ထ ကာမာလယော ဝါ ဒိဋ္ဌာလယော ဝါတိ နိဗ္ဗာနံ ဧတာနိ နာမာနိ လဘတိ။ **သမူလံ တဏှ**န္တိ တဏှာယ အဝိဇ္ဇာ မူလံ နာမ။ **အဗ္ဗုယှာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန တံ သမူလကံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ **နိစ္ဆာတော ပရိနိဗ္ဗုတော**တိ နိတ္တဏှော ပရိနိဗ္ဗုတော နာမာတိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ။ပဌမံ။

2. Pariññasuttavaṇṇanā

23. Dutiye **pariññeyye**ti parijānitabbe, samatikkamitabbeti attho. **Pariññan**ti accantapariññaṁ, samatikkamanti attho. **Rāgakkhayo**ti-ādi nibbānassa nāmaṁ. Tañhi accantapariññā nāma. . Dutiyaṁ.

3. Abhijānasuttavaṇṇanā

24. Tatiye **abhijānan**ti abhijānanto. Iminā ñātapariññā kathitā, dutiyapadena tīraṇapariññā, tatiyacatutthehi pahānapariññāti imasmiṁ sutte tisso pariññā kathitāti. . Tatiyaṁ.

4-9. Chandarāgasuttādivaṇṇanā

25-30. Catutthādīni dhātusaṁyutte vuttanayeneva veditabbāni. Paṭipāṭiyā panettha pañcamachaṭṭhasattamesu cattāri saccāni kathitāni, aṭṭhamanavamesu vaṭṭavivaṭṭaṁ. . Catutthādīni.

10. Aghamūlasuttavaṇṇanā

31. Dasame **aghan**ti dukkhaṁ. Evamettha dukkhalakkhaṇameva kathitaṁ. . Dasamaṁ.

11. Pabhaṅgusuttavaṇṇanā

32. Ekādasame **pabhaṅgun**ti pabhijjanasabhāvaṁ. Evamidha aniccalakkhaṇameva kathitanti. . Ekādasamaṁ.

Bhāravaggo tatiyo.

---

4. Natumhākavagga

1. Natumhākasuttavaṇṇanā

33. Natumhākavaggassa paṭhame **pajahathā**ti chandarāgappahānena pajahatha. Tiṇādīsu **tiṇaṁ** nāma antopheggu bahisāraṁ tālanāḷikerādi.

၂-ပရိညသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၃။ ဒုတိယေ **ပရိညေယျေ**တိ ပရိဇာနိတဗ္ဗေ၊ သမတိက္ကမိတဗ္ဗေတိ အတ္ထော။ **ပရိည**န္တိ အစ္စန္တပရိညံ၊ သမတိက္ကမန္တိ အတ္ထော။ **ရာဂက္ခယော**တိ-အာဒိ နိဗ္ဗာနဿ နာမံ။ တဉှိ အစ္စန္တပရိညာ နာမ။ ။ဒုတိယံ။

၃-အဘိဇာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၄။ တတိယေ **အဘိဇာန**န္တိ အဘိဇာနန္တော။ ဣမိနာ ဉာတပရိညာ ကထိတာ၊ ဒုတိယပဒေန တီရဏပရိညာ၊ တတိယစတုတ္ထေဟိ ပဟာနပရိညာတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ တိဿော ပရိညာ ကထိတာတိ။ ။တတိယံ။

၄-၉-ဆန္ဒရာဂသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၅-၃၀။ စတုတ္ထာဒီနိ ဓာတုသံယုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ပဋိပါဋိယာ ပနေတ္ထ ပဉ္စမဆဋ္ဌသတ္တမေသု စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကထိတာနိ၊ အဋ္ဌမနဝမေသု ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ။ ။စတုတ္ထာဒီနိ။

၁၀-အဃမူလသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၁။ ဒသမေ **အဃ**န္တိ ဒုက္ခံ။ ဧဝမေတ္ထ ဒုက္ခလက္ခဏမေဝ ကထိတံ။ ။ဒသမံ။

၁၁-ပဘင်္ဂုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂။ ဧကာဒသမေ **ပဘင်္ဂု**န္တိ ပဘိဇ္ဇနသဘာဝံ။ ဧဝမိဓ အနိစ္စလက္ခဏမေဝ ကထိတန္တိ။ ။ဧကာဒသမံ။

ဘာရဝဂ္ဂေါ တတိယော။

၄-နတုမှာကဝဂ္ဂ

၁-နတုမှာကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃။ နတုမှာကဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပဇဟထာ**တိ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ပဇဟထ။ တိဏာဒီသု **တိဏံ** နာမ အန္တောဖေဂ္ဂု ဗဟိသာရံ တာလနာဠိကေရာဒိ။

Kaṭṭhaṁ nāma antosāraṁ bahipheggu khadirasālasākapanasādi[1]. **Sākhā** nāma rukkhassa bāhā viya nikkhantā. **Palāsaṁ** nāma tālanāḷikerapaṇṇādi. . Paṭhamaṁ.

2. Dutiyanatumhākasuttavaṇṇanā

34. Dutiyaṁ vinā upamāya bujjhanakānaṁ ajjhāsayena vuttaṁ. . Dutiyaṁ.

3. Aññatarabhikkhusuttavaṇṇanā

35. Tatiye **rūpaṁ ce bhante anusetī**ti yadi rūpaṁ anuseti. **Tena saṅkhaṁ gacchatī**ti kāmarāgādīsu yena anusayena taṁ rūpaṁ anuseti, teneva anusayena "ratto duṭṭho mūḷho"ti paṇṇattiṁ gacchati. **Na tena saṅkhaṁ gacchatī**ti tena abhūtena anusayena "ratto duṭṭho mūḷho"ti saṅkhaṁ na gacchatīti. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-aññatarabhikkhusuttavaṇṇanā

36. Catutthe **taṁ anumīyatī**ti taṁ anusayitaṁ rūpaṁ marantena anusayena anumarati. Na hi ārammaṇe bhijjamāne tadārammaṇā dhammā tiṭṭhanti. **Yaṁ anumīyatī**ti yaṁ rūpaṁ yena anusayena anumarati. **Tena saṅkhaṁ gacchatī**ti tena anusayena "ratto duṭṭho mūḷho"ti saṅkhaṁ gacchati. Atha vā **yan**ti karaṇavacanametaṁ, yena anusayena anumīyati, tena "ratto duṭṭho mūḷho"ti saṅkhaṁ gacchatīti attho. . Catutthaṁ.

5-6. Ānandasuttādivaṇṇanā

37-38. Pañcame **ṭhitassa aññathattaṁ paññāyatī**ti dharamānassa jīvamānassa jarā paññāyati. **Ṭhitī**ti hi jīvitindriyasaṅkhātāya anupālanāya nāmaṁ. **Aññathattan**ti jarāya. Tenāhu porāṇā—

"Uppādo jāti akkhāto, bhaṅgo vutto vayoti ca.
Aññathattaṁ jarā vuttā, ṭhitī ca anupālanā"ti.

Evaṁ ekekassa khandhassa uppādajarābhaṅgasaṅkhātāni tīṇi lakkhaṇāni honti. Yāni sandhāya vuttaṁ "tīṇimāni bhikkhave saṅkhatassa saṅkhatalakkhaṇānī"ti[2].

1. Khadirasālapiyālādi (Syā)
2. Aṁ 1. 150 piṭṭhe.

ကဋ္ဌံ နာမ အန္တောသာရံ ဗဟိဖေဂ္ဂု ခဒိရသာလသာကပနသာဒိ[၁]။ **သာခါ** နာမ ရုက္ခဿ ဗာဟာ ဝိယ နိက္ခန္တာ။ **ပလာသံ** နာမ တာလနာဠိကေရပဏ္ဏာဒိ။ ။ ပဌမံ။

၂-ဒုတိယနတုမှာကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄။ ဒုတိယံ ဝိနာ ဥပမာယ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-အညတရဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၅။ တတိယေ **ရူပံ စေ ဘန္တေ အနုသေတီ**တိ ယဒိ ရူပံ အနုသေတိ။ **တေန သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ**တိ ကာမရာဂါဒီသု ယေန အနုသယေန တံ ရူပံ အနုသေတိ၊ တေနေဝ အနုသယေန "ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှော"တိ ပဏ္ဏတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ **န တေန သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ**တိ တေန အဘူတေန အနုသယေန "ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှော"တိ သင်္ခံ န ဂစ္ဆတီတိ။ ။တတိယံ။

၄-ဒုတိယအညတရဘိက္ခုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၆။ စတုတ္ထေ **တံ အနုမီယတီ**တိ တံ အနုသယိတံ ရူပံ မရန္တေန အနုသယေန အနုမရတိ။ န ဟိ အာရမ္မဏေ ဘိဇ္ဇမာနေ တဒါရမ္မဏာ ဓမ္မာ တိဋ္ဌန္တိ။ **ယံ အနုမီယတီ**တိ ယံ ရူပံ ယေန အနုသယေန အနုမရတိ။ **တေန သင်္ခံ ဂစ္ဆတီ**တိ တေန အနုသယေန "ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှော"တိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ အထ ဝါ **ယ**န္တိ ကရဏဝစနမေတံ၊ ယေန အနုသယေန အနုမီယတိ၊ တေန "ရတ္တော ဒုဋ္ဌော မူဠှော"တိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၆-အာနန္ဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၇-၃၈။ ပဉ္စမေ **ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတီ**တိ ဓရမာနဿ ဇီဝမာနဿ ဇရာ ပညာယတိ။ **ဌိတီ**တိ ဟိ ဇီဝိတိန္ဒြိယသင်္ခါတာယ အနုပါလနာယ နာမံ။ **အညထတ္တ**န္တိ ဇရာယ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"ဥပ္ပါဒေါ ဇာတိ အက္ခာတော၊ ဘင်္ဂေါ ဝုတ္တော ဝယောတိ စ။
အညထတ္တံ ဇရာ ဝုတ္တာ၊ ဌိတီ စ အနုပါလနာ"တိ။

ဧဝံ ဧကေကဿ ခန္ဓဿ ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂသင်္ခါတာနိ တီဏိ လက္ခဏာနိ ဟောန္တိ။ ယာနိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ "တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ သင်္ခတဿ သင်္ခတလက္ခဏာနီ"တိ[၂]။

၁-ခဒိရသာလပိယာလာဒိ (သျာ)
၂-အံ ၁-၁၅၀-ပိဋ္ဌေ။

Tattha saṅkhataṁ nāma paccayanibbatto yo koci saṅkhāro. Saṅkhāro ca na lakkhaṇaṁ, lakkhaṇaṁ na saṅkhāro, na ca saṅkhārena vinā lakkhaṇaṁ paññāpetuṁ sakkā, nāpi lakkhaṇaṁ vinā saṅkhāro, lakkhaṇena pana saṅkhāro pākaṭo hoti. Yathā hi na ca gāvīyeva lakkhaṇaṁ, lakkhaṇameva na gāvī, nāpi gāviṁ muñcitvā lakkhaṇaṁ paññāpetuṁ sakkā, nāpi lakkhāṇaṁ muñjitvā gāviṁ, lakkhaṇena pana gāvī pākaṭā hoti, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ.

Tattha saṅkhārānaṁ uppādakkhaṇe saṅkhāropi uppādalakkhaṇampi kālasaṅkhāto tassa khaṇopi paññāyati. "Uppādopī"ti vutte saṅkhāropi jarālakkhaṇampi kālasaṅkhāto tassa khaṇopi paññāyati. Bhaṅgakkhaṇe saṅkhāropi taṁlakkhaṇampi kālasaṅkhāto tassa khaṇopi paññāyati. Apare pana vadanti "arūpadhammānaṁ jarākhaṇo nāma na sakkā paññāpetuṁ, Sammāsambuddho ca 'vedanāya uppādo paññāyati, vayo paññāyati, ṭhitāya aññathattaṁ paññāyatī'ti vadanto arūpadhammānampi tīṇi lakkhaṇāni paññāpeti, tāni atthikkhaṇaṁ upādāya labbhantī"ti vatvā—

"Atthitā sabbadhammānaṁ, ṭhiti nāma pavuccati.
Tasseva bhedo maraṇaṁ, sabbadā sabbapāṇinan"ti—

Imāya ācariyagāthāya tamatthaṁ sādhenti. Atha vā santativasena ṭhānaṁ ṭhitīti veditabbanti ca vadanti. Yasmā pana sutte ayaṁ viseso natthi, tasmā ācariyamatiyā suttaṁ apaṭibāhetvā suttameva pamāṇaṁ kattabbaṁ. Chaṭṭhaṁ uttānameva. . Pañcamachaṭṭhāni.

7-10. Anudhammasuttādivaṇṇanā

39-42. Sattame **dhammānudhammappaṭipannassā**ti navannaṁ lokuttaradhammānaṁ anulomadhammaṁ pubbabhāgapaṭipadaṁ paṭipannassa. **Ayamanudhammo**ti ayaṁ anulomadhammo hoti. **Nibbidābahulo**ti ukkaṇṭhanabahulo hutvā. **Parijānātī**ti tīhi pariññāhi parijānāti. **Parimuccatī**ti maggakkhaṇe uppannāya pahānapariññāya parimuccati. Evaṁ imasmiṁ sutte maggova[1] kathito hoti, tathā ito paresu tīsu. Idha pana anupassanā aniyamitā,

1. Maggo (Sī)

တတ္ထ သင်္ခတံ နာမ ပစ္စယနိဗ္ဗတ္တော ယော ကောစိ သင်္ခါရော။ သင်္ခါရော စ န လက္ခဏံ၊ လက္ခဏံ န သင်္ခါရော၊ န စ သင်္ခါရေန ဝိနာ လက္ခဏံ ပညာပေတုံ သက္ကာ၊ နာပိ လက္ခဏံ ဝိနာ သင်္ခါရော၊ လက္ခဏေန ပန သင်္ခါရော ပါကဋော ဟောတိ။ ယထာ ဟိ န စ ဂါဝီယေဝ လက္ခဏံ၊ လက္ခဏမေဝ န ဂါဝီ၊ နာပိ ဂါဝိံ မုဉ္စိတွာ လက္ခဏံ ပညာပေတုံ သက္ကာ၊ နာပိ လက္ခဏံ မုဉ္စိတွာ ဂါဝိံ၊ လက္ခဏေန ပန ဂါဝီ ပါကဋာ ဟောတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ သင်္ခါရောပိ ဥပ္ပါဒလက္ခဏမ္ပိ ကာလသင်္ခါတော တဿ ခဏောပိ ပညာယတိ။ “ဥပ္ပါဒေါပီ”တိ ဝုတ္တေ သင်္ခါရောပိ ဇရာလက္ခဏမ္ပိ ကာလသင်္ခါတော တဿ ခဏောပိ ပညာယတိ။ ဘင်္ဂက္ခဏေ သင်္ခါရောပိ တံလက္ခဏမ္ပိ ကာလသင်္ခါတော တဿ ခဏောပိ ပညာယတိ။ အပရေ ပန ဝဒန္တိ ‘‘အရူပဓမ္မာနံ ဇရာခဏော နာမ န သက္ကာ ပညာပေတုံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ စ ‘ဝေဒနာယ ဥပ္ပါဒေါ ပညာယတိ၊ ဝယော ပညာယတိ၊ ဌိတာယ အညထတ္တံ ပညာယတီ’တိ ဝဒန္တော အရူပဓမ္မာနမ္ပိ တီဏိ လက္ခဏာနိ ပညာပေတိ၊ တာနိ အတ္ထိက္ခဏံ ဥပါဒါယ လဗ္ဘန္တီ’’တိ ဝတွာ—

‘‘အတ္ထိတာ သဗ္ဗဓမ္မာနံ၊ ဌိတိ နာမ ပဝုစ္စတိ။
တဿေဝ ဘေဒေါ မရဏံ၊ သဗ္ဗဒါ သဗ္ဗပါဏိန’’န္တိ—

ဣမာယ အာစရိယဂါထာယ တမတ္ထံ သာဓေန္တိ။ အထ ဝါ သန္တတိဝသေန ဌာနံ ဌိတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ စ ဝဒန္တိ။ ယသ္မာ ပန သုတ္တေ အယံ ဝိသေသော နတ္ထိ၊ တသ္မာ အာစရိယမတိယာ သုတ္တံ အပဋိဗာဟေတွာ သုတ္တမေဝ ပမာဏံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဆဋ္ဌံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။ပဉ္စမဆဋ္ဌာနိ။

၇-၁၀-အနုဓမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၉-၄၂။ သတ္တမေ **ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နဿာ**တိ နဝန္နံ လောကုတ္တရဓမ္မာနံ အနုလောမဓမ္မံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ပဋိပန္နဿ။ **အယမနုဓမ္မော**တိ အယံ အနုလောမဓမ္မော ဟောတိ။ **နိဗ္ဗိဒါဗဟုလော**တိ ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော ဟုတွာ။ **ပရိဇာနာတီ**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနာတိ။ **ပရိမုစ္စတီ**တိ မဂ္ဂက္ခဏေ ဥပ္ပန္နာယ ပဟာနပရိညာယ ပရိမုစ္စတိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ မဂ္ဂေါဝ[၁] ကထိတော ဟောတိ၊ တထာ ဣတော ပရေသု တီသု။ ဣဓ ပန အနုပဿနာ အနိယမိတာ၊

၁-မဂ္ဂေါ (သီ)

tesu niyamitā. Tasmā idhāpi sā tattha niyamitavaseneva niyametabbā. Na hi sakkā tīsu aññataraṁ anupassanaṁ vinā nibbindituṁ parijānituṁ vāti. . Sattamādīni.

Natumhākavaggo catuttho.

---

5. Attadīpavagga

1. Attadīpasuttavaṇṇanā

43. Attadīpavaggassa paṭhame **attadīpā**ti attānaṁ dīpaṁ tāṇaṁ leṇaṁ gatiṁ parāyaṇaṁ patiṭṭhaṁ katvā viharathāti attho. **Attasaraṇā**ti idaṁ tasseva vevacanaṁ. **Anaññasaraṇā**ti idaṁ aññassa saraṇapaṭikkhepavacanaṁ. Na hi añño aññassa saraṇaṁ hoti aññassa vāyāmena aññassa asijjhanato, vuttampi cetaṁ—

“Attā hi attano nātho,
Ko hi nātho paro siyā”ti[1].

Tenāha “anaññasaraṇā”ti. Ko panettha attā nāma? Lokiyalokuttaro dhammo. Tenevāha “dhammadīpā dhammasaraṇā anaññasaraṇā”ti. **Yonī**ti kāraṇaṁ “yoni hesā bhūmija phalassa adhigamāyā”ti-ādīsu[2] viya. **Kiṁpahotikā**ti kiṁpabhutikā, kuto pabhavantīti attho. **Rūpassa tvevā**ti idaṁ tesaṁyeva sokādīnaṁ pahānadassanatthaṁ āraddhaṁ. **Na paritassatī**ti na gaṇhāti na gahati[3]. **Tadaṅganibbuto**ti tena vipassanaṅgena kilesānaṁ[4] nibbutattā tadaṅganibbuto. Imasmiṁ sutte vipassanāva kathitā. . Paṭhamaṁ.

2. Paṭipadāsuttavaṇṇanā

44. Dutiye **dukkhasamudayagāminī samanupassanā**ti yasmā sakkāyo dukkhaṁ, tassa ca samudayagāminī paṭipadā nāma “rūpaṁ attato samanupassatī”ti

---

1. Khu 1. 37 piṭṭhe Dhammapade.
2. Ma 3. 182 piṭṭhe.
3. Na gayhati na bhāyati (Sī), na gaṇhiyati na tāsati (Syā)
4. Sokānaṁ (Sī)

တေသု နိယမိတာ။ တသ္မာ ဣဓာပိ သာ တတ္ထ နိယမိတဝသေနေဝ နိယမေတဗ္ဗာ။ န ဟိ သက္ကာ တီသု အညတရံ အနုပဿနံ ဝိနာ နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ ပရိဇာနိတုံ ဝါတိ။ ။သတ္တမာဒီနိ။

နတုမှာကဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

၅-အတ္တဒီပဝဂ္ဂ

၁-အတ္တဒီပသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃။ အတ္တဒီပဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အတ္တဒီပါ**တိ အတ္တာနံ ဒီပံ တာဏံ လေဏံ ဂတိံ ပရာယဏံ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရထာတိ အတ္ထော။ **အတ္တသရဏာ**တိ ဣဒံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အနညသရဏာ**တိ ဣဒံ အညဿ သရဏပဋိက္ခေပဝစနံ။ န ဟိ အညော အညဿ သရဏံ ဟောတိ အညဿ ဝါယာမေန အညဿ အသိဇ္ဈနတော၊ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊
ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ”တိ[၁]။

တေနာဟ “အနညသရဏာ”တိ။ ကော ပနေတ္ထ အတ္တာ နာမ? လောကိယလောကုတ္တရော ဓမ္မော။ တေနေဝါဟ “ဓမ္မဒီပါ ဓမ္မသရဏာ အနညသရဏာ”တိ။ **ယောနီ**တိ ကာရဏံ “ယောနိ ဟေသာ ဘူမိဇ ဖလဿ အဓိဂမာယာ”တိအာဒီသု[၂] ဝိယ။ **ကိံပဟောတိကာ**တိ ကိံပဘုတိကာ၊ ကုတော ပဘဝန္တီတိ အတ္ထော။ **ရူပဿ တွေဝါ**တိ ဣဒံ တေသံယေဝ သောကာဒီနံ ပဟာနဒဿနတ္ထံ အာရဒ္ဓံ။ **န ပရိတဿတီ**တိ န ဂဏှာတိ န ဂဟတိ[၃]။ **တဒင်္ဂနိဗ္ဗုတော**တိ တေန ဝိပဿနင်္ဂေန ကိလေသာနံ[၄] နိဗ္ဗုတတ္တာ တဒင်္ဂနိဗ္ဗုတော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝိပဿနာဝ ကထိတာ။ ။ပဌမံ။

၂-ပဋိပဒါသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၄။ ဒုတိယေ **ဒုက္ခသမုဒယဂါမိနီ သမနုပဿနာ**တိ ယသ္မာ သက္ကာယော ဒုက္ခံ၊ တဿ စ သမုဒယဂါမိနီ ပဋိပဒါ နာမ “ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ”တိ

၁-ခု ၁-၃၇-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-မ ၃-၁၈၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-န ဂယှတိ န ဘာယတိ (သီ)၊ န ဂဏှိယတိ န တာသတိ (သျာ)
၄-သောကာနံ (သီ)

evaṁ diṭṭhisamanupassanā vuttā, tasmā dukkhasamudayagāminī samanupassanāti ayamettha attho hoti. **Dukkhanirodhagāminī samanupassanā**ti ettha saha vipassanāya catumaggañāṇaṁ “samanupassanā”ti vuttaṁ. Iti imasmiṁ sutte vaṭṭavivaṭṭaṁ kathitaṁ. . Dutiyaṁ.

3. Aniccasuttavaṇṇanā

45. Tatiye **sammappaññāya daṭṭhabban**ti saha vipassanāya maggapaññāya daṭṭhabbaṁ. **Virajjati vimucatī**ti maggakkhaṇe virajjati, phalakkhaṇe vimuccati. **Anupādāya āsavehī**ti anuppādanirodhena niruddhehi āsavehi agahetvā iti vimuccati. **Rūpadhātuyā**ti-ādi paccavekkhaṇadassanatthaṁ vuttaṁ. Saha phalena paccavekkhaṇadassanatthantipi vadantiyeva. **Ṭhitan**ti uparikattabbakiccābhāvena ṭhitaṁ. **Ṭhitattā santussitan**ti pattabbaṁ pattabhāvena[1] santuṭṭhaṁ. **Paccattaṁyeva parinibbāyatī**ti sayameva parinibbāyati. . Tatiyaṁ.

4. Dutiya-aniccasuttavaṇṇanā

46. Catutthe **pubbantānudiṭṭhiyo**ti pubbantaṁ anugatā aṭṭhārasa diṭṭhiyo na honti. **Aparantānudiṭṭhiyo**ti aparantaṁ anugatā catucattālīsa diṭṭhiyo na honti. **Thāmaso**[2] **parāmāso**ti diṭṭhithāmaso ceva diṭṭhiparāmāso ca na hoti[3]. Ettāvatā paṭhamamaggo dassito. Idāni saha vipassanāya tayo magge ca phalāni ca dassetuṁ **rūpasmin**ti-ādi āraddhaṁ. Atha vā diṭṭhiyo nāma vipassanāya eva pahīnā, idaṁ pana upari saha vipassanāya cattāro magge dassetuṁ āraddhaṁ. . Catutthaṁ.

5. Samanupassanāsuttavaṇṇanā

47. Pañcame **pañcupādānakkhandhe samanupassanti etesaṁ vā aññataran**ti paripuṇṇagāhavasena pañcakkhandhe samanupassanti, aparipuṇṇagāhavasena etesaṁ aññataraṁ. **Iti ayañceva samanupassanā**ti iti ayañca diṭṭhisamanupassanā. **Asmīti cassa avigataṁ**[4] **hotī**ti yassa ayaṁ samanupassanā atthi, tasmiṁ asmīti taṇhāmānadiṭṭhisaṅkhātaṁ papañcattayaṁ avigatameva[5] hoti.

1. Santuṭṭhabhāvena (Ka)
2. Thāmasā (Sī)
3. Diṭṭhiyā thāmabhāve diṭṭhiparāmāso ca na hoti (Sī)
4. Adhigataṁ (Syā)
5. Adhigatameva (Syā)

ဧဝံ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ ဝုတ္တာ၊ တသ္မာ ဒုက္ခသမုဒယဂါမိနီ သမနုပဿနာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော ဟောတိ။ **ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ သမနုပဿနာ**တိ ဧတ္ထ သဟ ဝိပဿနာယ စတုမဂ္ဂဉာဏံ “သမနုပဿနာ”တိ ဝုတ္တံ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋံ ကထိတံ။ ။ဒုတိယံ။

၃-အနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၅။ တတိယေ **သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ** သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ **ဝိရဇ္ဇတိ ဝိမုစ္စတီ**တိ မဂ္ဂက္ခဏေ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဖလက္ခဏေ ဝိမုစ္စတိ။ **အနုပါဒါယ အာသဝေဟီ**တိ အနုပ္ပါဒနိရောဓေန နိရုဒ္ဓေဟိ အာသဝေဟိ အဂဟေတွာ ဣတိ ဝိမုစ္စတိ။ **ရူပဓာတုယာ**တိအာဒိ ပစ္စဝေက္ခဏဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သဟ ဖလေန ပစ္စဝေက္ခဏဒဿနတ္ထန္တိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ **ဌိတန္တိ** ဥပရိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာဘာဝေန ဌိတံ။ **ဌိတတ္တာ သန္တုဿိတန္တိ** ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တဘာဝေန[1] သန္တုဋ္ဌံ။ **ပစ္စတ္တံယေဝ ပရိနိဗ္ဗာယတီ**တိ သယမေဝ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ။တတိယံ။

၄-ဒုတိယအနိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၆။ စတုတ္ထေ **ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိယော**တိ ပုဗ္ဗန္တံ အနုဂတာ အဋ္ဌာရသ ဒိဋ္ဌိယော န ဟောန္တိ။ **အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိယော**တိ အပရန္တံ အနုဂတာ စတုစတ္တာလီသ ဒိဋ္ဌိယော န ဟောန္တိ။ **ထာမသော**[2] **ပရာမာသော**တိ ဒိဋ္ဌိထာမသော စေဝ ဒိဋ္ဌိပရာမာသော စ န ဟောတိ[3]။ ဧတ္တာဝတာ ပဌမမဂ္ဂေါ ဒဿိတော။ ဣဒါနိ သဟ ဝိပဿနာယ တယော မဂ္ဂေ စ ဖလာနိ စ ဒဿေတုံ **ရူပသ္မိန္တိ**အာဒိ အာရဒ္ဓံ။ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌိယော နာမ ဝိပဿနာယ ဧဝ ပဟီနာ၊ ဣဒံ ပန ဥပရိ သဟ ဝိပဿနာယ စတ္တာရော မဂ္ဂေ ဒဿေတုံ အာရဒ္ဓံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သမနုပဿနာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၇။ ပဉ္စမေ **ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ သမနုပဿန္တိ ဧတေသံ ဝါ အညတရန္တိ** ပရိပုဏ္ဏဂါဟဝသေန ပဉ္စက္ခန္ဓေ သမနုပဿန္တိ၊ အပရိပုဏ္ဏဂါဟဝသေန ဧတေသံ အညတရံ။ **ဣတိ အယဉ္စေဝ သမနုပဿနာ**တိ ဣတိ အယဉ္စ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ။ **အသ္မီတိ စဿ အဝိဂတံ**[4] **ဟောတီ**တိ ယဿ အယံ သမနုပဿနာ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ အသ္မီတိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိသင်္ခါတံ ပပဉ္စတ္တယံ အဝိဂတမေဝ[5] ဟောတိ။

၁-သန္တုဋ္ဌဘာဝေန (က)
၂-ထာမသာ (သီ)
၃-ဒိဋ္ဌိယာ ထာမဘာဝေ ဒိဋ္ဌိပရာမာသော စ န ဟောတိ (သီ)
၄-အဓိဂတံ (သျာ)
၅-အဓိဂတမေဝ (သျာ)

pañcannaṁ indriyānaṁ avakkanti yotīti tasmiṁ kilesajāte sati kammakilesapaccayānaṁ pañcannaṁ indriyānaṁ nibbatti hoti.

Atthi bhikkhave manoti idaṁ kammamanaṁ sandhāya vuttaṁ. **Dhammā**ti ārammaṇaṁ. **Avijjādhātū**ti javanakkhaṇe avijjā. **Avijjāsamphassajenā**ti avijjāsampayuttaphassato jātena. Apica **mano**ti bhavaṅgakkhaṇe vipākamanodhātu, āvajjanakkhaṇe kiriyamanodhātu. **dhammā**dayo vuttappakārāva. **Asmītipissa hotī**ti taṇhāmānadiṭṭhivasena asmīti evampissa hoti. Ito paresu **ayamahamasmī**ti rūpādīsu kiñcideva dhammaṁ gahetvā "ayaṁ ahamasmī"ti attadiṭṭhivasena vuttaṁ. **Bhavissan**ti sassatadiṭṭhivasena. **Na bhavissan**ti ucchedadiṭṭhivasena. **Rūpī bhavissan**ti-ādīni sabbāni sassatameva bhajanti. **Athetthā**ti atha tenevākārena ṭhitesu etesu indriyesu. **Avijjā pahīyatī**ti catūsu saccesu aññāṇabhūtā avijjā pahīyati. **Vijjā uppajjatī**ti arahattamaggavijjā uppajjati. Evamettha asmīti taṇhāmānadiṭṭhiyo[1]. Kammassa pañcannañca indriyānaṁ antare eko sandhi, vipākamanaṁ pañcindriyapakkhikaṁ katvā pañcannañca indriyānaṁ kammassa ca antare eko sandhīti. Iti tayo papañcā atīto addhā, indriyādīni paccuppanno addhā, tattha kammamanaṁ ādiṁ katvā anāgatassa paccayo dassitoti. . Pañcamaṁ.

6. Khandhasuttavaṇṇanā

48. Chaṭṭhe rūpakkhandho kāmāvacaro, cattāro khandhā catubhūmakā. **Sāsavan**ti āsavānaṁ ārammaṇabhāvena paccayabhūtaṁ. **Upādāniyan**ti tatheva ca upādānānaṁ paccayabhūtaṁ. Vacanattho panettha—ārammaṇaṁ katvā pavattehi saha āsavehīti **sāsavaṁ.** Upādātabbanti **upādāniyaṁ.** Idhāpi rūpakkhandho kāmāvacaro, avasesā tebhūmakā vipassanācāravasena vuttā. Evamettha rūpaṁ rāsaṭṭhena khandhesu paviṭṭhaṁ, sāsavarāsaṭṭhena upādānakkhandhesu. Vedanādayo sāsavāpi atthi, anāsavāpi atthi. Te rāsaṭṭhena sabbepi khandhesu paviṭṭhā, tebhūmakā panettha sāsavaṭṭhena upādānakkhandhesu paviṭṭhāti. . Chaṭṭhaṁ.

1. Asmīti taṇhāmānadiṭṭhiyo, evamettha (Sī)

ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ အဝက္ကန္တိ ဟောတီတိ တသ္မိံ ကိလေသဇာတေ သတိ ကမ္မကိလေသပစ္စယာနံ ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။

အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မနောတိ ဣဒံ ကမ္မမနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **ဓမ္မာ**တိ အာရမ္မဏံ။ **အဝိဇ္ဇာဓာတူ**တိ ဇဝနက္ခဏေ အဝိဇ္ဇာ။ **အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿဇေနာ**တိ အဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဖဿတော ဇာတေန။ အပိစ **မနော**တိ ဘဝင်္ဂက္ခဏေ ဝိပါကမနောဓာတု, အာဝဇ္ဇနက္ခဏေ ကိရိယမနောဓာတု။ **ဓမ္မာ**ဒယော ဝုတ္တပ္ပကာရာဝ။ **အသ္မီတိပိဿ ဟောတီ**တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန အသ္မီတိ ဧဝမ္ပိဿ ဟောတိ။ ဣတော ပရေသု **အယမဟမသ္မီ**တိ ရူပါဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ ဓမ္မံ ဂဟေတွာ "အယံ အဟမသ္မီ"တိ အတ္တဒိဋ္ဌိဝသေန ဝုတ္တံ။ **ဘဝိဿ**န္တိ သဿတဒိဋ္ဌိဝသေန။ **န ဘဝိဿ**န္တိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဝသေန။ **ရူပီ ဘဝိဿ**န္တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ သဿတမေဝ ဘဇန္တိ။ **အထေတ္ထာ**တိ အထ တေနေဝါကာရေန ဌိတေသု ဧတေသု ဣန္ဒြိယေသု။ **အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတီ**တိ စတူသု သစ္စေသု အညာဏဘူတာ အဝိဇ္ဇာ ပဟီယတိ။ **ဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမေတ္ထ အသ္မီတိ တဏှာမာန-ဒိဋ္ဌိယော[၁]။ ကမ္မဿ ပဉ္စန္နဉ္စ ဣန္ဒြိယာနံ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ၊ ဝိပါကမနံ ပဉ္စိန္ဒြိယပက္ခိကံ ကတွာ ပဉ္စန္နဉ္စ ဣန္ဒြိယာနံ ကမ္မဿ စ အန္တရေ ဧကော သန္ဓီတိ။ ဣတိ တယော ပပဉ္စာ အတီတော အဒ္ဓါ၊ ဣန္ဒြိယာဒီနိ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ၊ တတ္ထ ကမ္မမနံ အာဒိံ ကတွာ အနာဂတဿ ပစ္စယော ဒဿိတောတိ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-ခန္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၈။ ဆဋ္ဌေ ရူပက္ခန္ဓော ကာမာဝစရော၊ စတ္တာရော ခန္ဓာ စတုဘူမကာ။ **သာသဝ**န္တိ အာသဝါနံ အာရမ္မဏဘာဝေန ပစ္စယဘူတံ။ **ဥပါဒါနိယ**န္တိ တထေဝ စ ဥပါဒါနာနံ ပစ္စယဘူတံ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ—အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တေဟိ သဟ အာသဝေဟီတိ **သာသဝံ။** ဥပါဒါတဗ္ဗန္တိ **ဥပါဒါနိယံ။** ဣဓာပိ ရူပက္ခန္ဓော ကာမာဝစရော၊ အဝသေသာ တေဘူမကာ ဝိပဿနာ-စာရဝသေန ဝုတ္တာ။ ဧဝမေတ္ထ ရူပံ ရာသဋ္ဌေန ခန္ဓေသု ပဝိဋ္ဌံ၊ သာသဝရာသဋ္ဌေန ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု။ ဝေဒနာဒယော သာသဝါပိ အတ္ထိ၊ အနာသဝါပိ အတ္ထိ။ တေ ရာသဋ္ဌေန သဗ္ဗေပိ ခန္ဓေသု ပဝိဋ္ဌာ၊ တေဘူမကာ ပနေတ္ထ သာသဝဋ္ဌေန ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ပဝိဋ္ဌာတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၁-အသ္မီတိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော၊ ဧဝမေတ္ထ (သီ)

7-8. Soṇasuttādivaṇṇanā

49-50. Sattame **seyyohamasmī**ti visiṭṭho uttamo ahamasmi. **Kimaññatra yathābhūtassa adassanā**ti yathābhūtassa adassanato aññaṁ kiṁ bhaveyya, adassanaṁ aññāṇameva bhaveyyāti attho. Idānissa teparivaṭṭaṁ vajirabhedadesanaṁ ārabhanto **taṁ kiṁ maññasi soṇā**ti-ādimāha. Aṭṭhamaṁ uttānameva. . Sattama-aṭṭhamāni.

9-10. Nandikkhayasuttādivaṇṇanā

51-52. Navamadasamesu **nandikkhayā rāgakkhayo, rāgakkhayā nandikkhayo**ti idaṁ nandīti vā rāgoti vā imesaṁ atthato ninnānākaraṇatāya vuttaṁ. Nibbidānupassanāya vā nibbindanto nandiṁ pajahati, virāgānupassanāya virajjanto rāgaṁ pajahati. Ettāvatā vipassanaṁ niṭṭhapetvā "rāgakkhayā nandikkhayo"ti idha maggaṁ dassetvā "nandirāgakkhayā cittaṁ vimuttan"ti phalaṁ dassitanti. . Navamadasamāni.

Attadīpavaggo pañcamo.

Mūlapaṇṇāsako samatto.

---

(6) 1. Upayavagga

1. Upayasuttavaṇṇanā

53. Upayavaggassa[1] paṭhame **upayo**ti[2] taṇhāmānadiṭṭhivasena pañcakkhandhe upagato. **Viññāṇan**ti kammaviññāṇaṁ. **Āpajjeyyā**ti kammaṁ javāpetvā paṭisandhi-ākaḍḍhanasamatthatāya vuddhi-ādīni āpajjeyya. **Viññāṇupayan**ti padassa aggahaṇe kāraṇaṁ vuttameva. **Vocchijjatārammaṇan**ti paṭisandhi-ākaḍḍhanasamatthatāya abhāvena ārammaṇaṁ vocchijjati. **Patiṭṭhā viññāṇassā**ti kammaviññāṇassa patiṭṭhā na hoti. **Tadappatiṭṭhitan**ti taṁ appatiṭṭhitaṁ. **Anabhisaṅkhacca vimuttan**ti paṭisandhiṁ anabhisaṅkharitvā vimuttaṁ. . Paṭhamaṁ.

2. Bījasuttavaṇṇanā

54. Dutiye **bījajātānī**ti bījāni. **Mūlabījan**ti vacaṁ vacattaṁ haliddaṁ siṅgiveranti evamādi. **Khandhabījan**ti assattho nigrodhoti evamādi.

1. Upāyavaggassa (Syā) 2. Upāyoti (Syā)

၇-၈-သောဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၄၉-၅၀။ သတ္တမေ **သေယျောဟမသ္မီ**တိ ဝိသိဋ္ဌော ဥတ္တမော အဟမသ္မိ။ **ကိမညတြ ယထာဘူတဿ အဒဿနာ**တိ ယထာဘူတဿ အဒဿနတော အညံ ကိံ ဘဝေယျ၊ အဒဿနံ အညာဏမေဝ ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ ဣဒါနိဿ တေပရိဝဋ္ဋံ ဝဇိရဘေဒဒေသနံ အာရဘန္တော **တံ ကိံ မညသိ သောဏာ**တိအာဒိမာဟ။ အဋ္ဌမံ ဥတ္တာနမေဝ။ ။သတ္တမအဋ္ဌမာနိ။

၉-၁၀-နန္ဒိက္ခယသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၅၁-၅၂။ နဝမဒသမေသု **နန္ဒိက္ခယာ ရာဂက္ခယော၊ ရာဂက္ခယာ နန္ဒိက္ခယော**တိ ဣဒံ နန္ဒီတိ ဝါ ရာဂေါတိ ဝါ ဣမေသံ အတ္ထတော နိန္နာနာကရဏတာယ ဝုတ္တံ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ ဝါ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော နန္ဒိံ ပဇဟတိ၊ ဝိရာဂါနုပဿနာယ ဝိရဇ္ဇန္တော ရာဂံ ပဇဟတိ။ ဧတ္တာဝတာ ဝိပဿနံ နိဋ္ဌပေတွာ “ရာဂက္ခယာ နန္ဒိက္ခယော”တိ ဣဓ မဂ္ဂံ ဒဿေတွာ “နန္ဒိရာဂက္ခယာ စိတ္တံ ဝိမုတ္တ”န္တိ ဖလံ ဒဿိတန္တိ။ ။နဝမဒသမာနိ။

အတ္တဒီပဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

မူလပဏ္ဏာသကော သမတ္တော။

---

(၆) ၁-ဥပယဝဂ္ဂ

၁-ဥပယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၃။ ဥပယဝဂ္ဂဿ[1] ပဌမေ **ဥပယော**တိ[2] တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဥပဂတော။ **ဝိညာဏ**န္တိ ကမ္မဝိညာဏံ။ **အာပဇ္ဇေယျာ**တိ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ ပဋိသန္ဓိအာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ ဝုဒ္ဓိအာဒီနိ အာပဇ္ဇေယျ။ **ဝိညာဏုပယ**န္တိ ပဒဿ အဂ္ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝုတ္တမေဝ။ **ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတာရမ္မဏ**န္တိ ပဋိသန္ဓိအာကဍ္ဎနသမတ္ထတာယ အဘာဝေန အာရမ္မဏံ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ။ **ပတိဋ္ဌာ ဝိညာဏဿာ**တိ ကမ္မဝိညာဏဿ ပတိဋ္ဌာ န ဟောတိ။ **တဒပ္ပတိဋ္ဌိတ**န္တိ တံ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ။ **အနဘိသင်္ခစ္စ ဝိမုတ္တ**န္တိ ပဋိသန္ဓိံ အနဘိသင်္ခရိတွာ ဝိမုတ္တံ။ ။ပဌမံ။

၂-ဗီဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၄။ ဒုတိယေ **ဗီဇဇာတာနီ**တိ ဗီဇာနိ။ **မူလဗီဇ**န္တိ ဝစံ ဝစတ္တံ ဟလိဒ္ဒိံ သိင်္ဂိဝေရန္တိ ဧဝမာဒိ။ **ခန္ဓဗီဇ**န္တိ အဿတ္ထော နိဂြောဓောတိ ဧဝမာဒိ။

၁-ဥပါယဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၂-ဥပါယောတိ (သျာ)

Phalubījanti ucchu veḷu naḷoti evamādi. **Aggabījan**ti ajjukaṁ phaṇijjakanti evamādi. **Bījabījan**ti sālivīhi-ādi pubbaṇṇañceva muggamāsādi aparaṇṇañca. **Akhaṇḍānī**ti abhinnāni. Bhinnakālato paṭṭhāya bījaṁ bījatthāya na upakappati. **Apūtikānī**ti udakatemanena apūtikāni. Pūtibījaṁ hi bījatthāya na upakappati. **Avātātapahatānī**ti vātena ca ātapena ca na hatāni, nirojataṁ na pāpitāni. Nirojaṁ hi kasaṭaṁ bījaṁ bījatthāya na upakappati. **Sārādānī**ti gahitasārāni patiṭṭhitasārāni. Nissārañhi bījaṁ bījatthāya na upakappati. **Sukhasayitānī**ti cattāro[1] māse koṭṭhe pakkhittaniyāmeneva sukhaṁ sayitāni. **Pathavī**ti heṭṭhā patiṭṭhānapathavī. **Āpo**ti uparisnehana-āpo. **Catasso viññāṇaṭṭhitiyo**ti kammaviññāṇassa ārammaṇabhūtā rūpādayo cattāro khandhā. Te hi ārammaṇavasena patiṭṭhābhūtattā pathavīdhātusadisā. **Nandirāgo** sinehanaṭṭhena āpodhātusadiso. **Viññāṇaṁ sāhāran**ti sappaccayaṁ kammaviññāṇaṁ. Taṁ hi bījaṁ viya pathaviyaṁ ārammaṇapathaviyaṁ viruhati. . Dutiyaṁ.

3. Udānasuttavaṇṇanā

55. Tatiye **udānaṁ udānesī**ti balavasomanassasamuṭṭhānaṁ udānaṁ udāhari. Kiṁ nissāya panesa Bhagavato uppannoti. Sāsanassa niyyānikabhāvaṁ. Kathaṁ? Evaṁ kirassa ahosi "tayome upanissayā dānūpanissayo sīlūpanissayo bhāvanūpanissayo cā"ti. Tesu dānasīlūpanissayā dubbalā, bhāvanūpanissayo balavā. Dānasīlūpanissayā hi tayo magge ca phalāni ca pāpenti, bhāvanūpanissayo arahattaṁ pāpeti. Iti dubbalūpanissaye patiṭṭhito bhikkhu ghaṭento vāyamanto pañcorambhāgiyāni bandhanāni chetvā tīṇi maggaphalāni nibbatteti, "aho sāsanaṁ niyyānikan"ti āvajjentassa ayaṁ udapādi.

Tattha "dubbalūpanissaye ṭhatvā ghaṭamāno tīṇi maggaphalāni pāpuṇātī"ti imassatthassāvibhāvanatthaṁ **Milakattherassa**[2] vatthu veditabbaṁ—so kira gihikāle pāṇātipātakammena jīvikaṁ kappento araññe pāsasatañceva adūhalasatañca yojesi. Athekadivasaṁ aṅgārapakkamaṁsaṁ khāditvā pāsaṭṭhānesu vicaranto pipāsābhibhūto ekassa

1. Te cattāro (Sī, Ka) 2. Milakkhattherassa (Sī)

ဖလုဗီဇန္တိ ဥစ္ဆု ဝေဠု နဠောတိ ဧဝမာဒိ။ **အဂ္ဂဗီဇန္တိ** အဇ္ဇုကံ ဖဏိဇ္ဇကန္တိ ဧဝမာဒိ။ **ဗီဇဗီဇန္တိ** သာလိဝီဟိအာဒိ ပုဗ္ဗဏ္ဏဉ္စေဝ မုဂ္ဂမာသာဒိ အပရဏ္ဏဉ္စ။ **အခဏ္ဍာနီ**တိ အဘိန္နာနိ။ ဘိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗီဇံ ဗီဇတ္ထာယ န ဥပကပ္ပတိ။ **အပူတိကာနီ**တိ ဥဒကတေမနေန အပူတိကာနိ။ ပူတိဗီဇံ ဟိ ဗီဇတ္ထာယ န ဥပကပ္ပတိ။ **အဝါတာတပဟတာနီ**တိ ဝါတေန စ အာတပေန စ န ဟတာနိ၊ နိရောဇတံ န ပါပိတာနိ။ နိရောဇံ ဟိ ကသဋံ ဗီဇံ ဗီဇတ္ထာယ န ဥပကပ္ပတိ။ **သာရာဒါနီ**တိ ဂဟိတသာရာနိ ပတိဋ္ဌိတသာရာနိ။ နိဿာရဉ္ဟိ ဗီဇံ ဗီဇတ္ထာယ န ဥပကပ္ပတိ။ **သုခသယိတာနီ**တိ စတ္တာရော[၁] မာသေ ကောဋ္ဌေ ပက္ခိတ္တနိယာမေနေဝ သုခံ သယိတာနိ။ **ပထဝီ**တိ ဟေဋ္ဌာ ပတိဋ္ဌာနပထဝီ။ **အာပေါ**တိ ဥပရိသ္နေဟနအာပေါ။ **စတဿော ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော**တိ ကမ္မဝိညာဏဿ အာရမ္မဏဘူတာ ရူပါဒယော စတ္တာရော ခန္ဓာ။ တေ ဟိ အာရမ္မဏဝသေန ပတိဋ္ဌာဘူတတ္တာ ပထဝီဓာတုသဒိသာ။ **နန္ဒိရာဂေါ** သိနေဟနဋ္ဌေန အာပေါဓာတုသဒိသော။ **ဝိညာဏံ သာဟာရ**န္တိ သပ္ပစ္စယံ ကမ္မဝိညာဏံ။ တံ ဟိ ဗီဇံ ဝိယ ပထဝိယံ အာရမ္မဏပထဝိယံ ဝိရုဟတိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဥဒါနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၅။ တတိယေ **ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ**တိ ဗလဝသောမနဿသမုဋ္ဌာနံ ဥဒါနံ ဥဒါဟရိ။ ကိံ နိဿာယ ပနေသ ဘဂဝတော ဥပ္ပန္နောတိ။ သာသနဿ နိယျာနိကဘာဝံ။ ကထံ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "တယောမေ ဥပနိဿယာ ဒါနူပနိဿယော သီလူပနိဿယော ဘာဝနူပနိဿယော စာ"တိ။ တေသု ဒါနသီလူပနိဿယာ ဒုဗ္ဗလာ၊ ဘာဝနူပနိဿယော ဗလဝါ။ ဒါနသီလူပနိဿယာ ဟိ တယော မဂ္ဂေ စ ဖလာနိ စ ပါပေန္တိ၊ ဘာဝနူပနိဿယော အရဟတ္တံ ပါပေတိ။ ဣတိ ဒုဗ္ဗလူပနိဿယေ ပတိဋ္ဌိတော ဘိက္ခု ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ ဗန္ဓနာနိ ဆေတွာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ "အဟော သာသနံ နိယျာနိက"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တဿ အယံ ဥဒပါဒိ။

တတ္ထ "ဒုဗ္ဗလူပနိဿယေ ဌတွာ ဃဋမာနော တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏာတီ"တိ ဣမဿတ္ထဿာဝိဘာဝနတ္ထံ **မိလကတ္ထေရဿ**[၂] ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ—သော ကိရ ဂိဟိကာလေ ပါဏာတိပါတကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော အရညေ ပါသသတဉ္စေဝ အဒူဟလသတဉ္စ ယောဇေသိ။ အထေကဒိဝသံ အင်္ဂါရပက္ကမံသံ ခါဒိတွာ ပါသဋ္ဌာနေသု ဝိစရန္တော ပိပါသာဘိဘူတော ဧကဿ

၁-တေ စတ္တာရော (သီ၊ က) ၂-မိလက္ခတ္ထေရဿ (သီ)

araññavāsittherassa vihāraṁ gantvā therassa caṅkamantassa avidūre ṭhitaṁ pānīyaghaṭaṁ vivari, hatthatemanamattampi udakaṁ nāddasa. So kujjhitvā āha "bhikkhu bhikkhu tumhe gahapatikehi dinnaṁ bhuñjitvā bhuñjitvā supatha, pānīyaghaṭe añjalimattampi udakaṁ na ṭhapetha, na yuttametan"ti. Thero "mayā pānīyaghaṭo pūretvā ṭhapito, kiṁ nu kho etan"ti gantvā olokento paripuṇṇaghaṭaṁ disvā pānīyasaṅkhaṁ pūretvā adāsi. So dvattisaṅkhapūraṁ pivitvā cintesi "evaṁ pūritaghaṭo nāma mama kammaṁ āgamma tattakapālo viya jāto, kiṁ nu kho anāgate attabhāve bhavissatī"ti saṁviggacitto dhanuṁ chaḍḍetvā "pabbājetha maṁ bhante"ti āha. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā taṁ pabbājesi.

Tassa samaṇadhammaṁ karontassa bahūnaṁ migasūkarānaṁ māritaṭṭhānaṁ pāsa-adūhalānañca yojitaṭṭhānaṁ upaṭṭhāti. Taṁ anussarato sarīre dāho uppajjati, kūṭagoṇo viya kammaṭṭhānampi vīthiṁ na paṭipajjati. So "kiṁ karissāmi bhikkhubhāvenā"ti anabhiratiyā pīḷito therassa santikaṁ gantvā vanditvā āha "na sakkomi bhante samaṇadhammaṁ kātun"ti. Atha naṁ thero "hatthakammaṁ karohī"ti āha. So "sādhu bhante"ti vatvā udumbarādayo allarukkhe chinditvā mahantaṁ rāsiṁ katvā "idāni kiṁ karomī"ti pucchi. Jhāpehi nanti. So catūsu disāsu aggiṁ datvā jhāpetuṁ asakkonto "bhante na sakkomī"ti āha. Thero "tena hi apehī"ti pathaviṁ dvidhā katvā Avīcito khajjopanakamattaṁ aggiṁ nīharitvā tattha pakkhipi. So tāva mahantaṁ rāsiṁ sukkhapaṇṇaṁ viya khaṇena jhāpesi. Athassa thero Avīciṁ dassetvā "sace vibbhamissasi, ettha paccissasī"ti saṁvegaṁ janesi. So Avīcidassanato paṭṭhāya pavedhamāno "niyyānikaṁ bhante Buddhasāsanan"ti pucchi, āmāvusoti. Bhante[1] Buddhasāsanassa niyyānikatte sati milako attamokkhaṁ[2] karissati, mā cintayitthāti. Tato paṭṭhāya samaṇadhammaṁ karoti ghaṭeti[3], tassa vattapaṭivattaṁ pūreti, niddāya bādhayamānāya tintaṁ palālaṁ[4] sīse ṭhapetvā pāde soṇḍiyaṁ otāretvā nisīdati. So ekadivasaṁ

1. Sādhu bhante (Sī)
2. Attano mokkhaṁ (Syā)
3. Ghaṭṭeti vāyamati (Syā)
4. Palāsaṁ (Syā)

အရညဝါသိတ္ထေရဿ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရဿ စင်္ကမန္တဿ အဝိဒူရေ ဌိတံ ပါနီယဃဋံ ဝိဝရိ၊ ဟတ္ထတေမနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ နာဒ္ဒသ။ သော ကုဇ္ဈိတွာ အာဟ ''ဘိက္ခု ဘိက္ခု တုမှေ ဂဟပတိကေဟိ ဒိန္နံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ သုပထ၊ ပါနီယဃဋေ အဉ္ဇလိမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န ဌပေထ၊ န ယုတ္တမေတ''န္တိ။ ထေရော "မယာ ပါနီယဃဋော ပူရေတွာ ဌပိတော၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဂန္တွာ ဩလောကေန္တော ပရိပုဏ္ဏဃဋံ ဒိသွာ ပါနီယသင်္ခံ ပူရေတွာ အဒါသိ။ သော ဒွတ္တိံသင်္ခပူရံ ပိဝိတွာ စိန္တေသိ ''ဧဝံ ပူရိတဃဋော နာမ မမ ကမ္မံ အာဂမ္မ တတ္တကပါလော ဝိယ ဇာတော၊ ကိံ နု ခေါ အနာဂတေ အတ္တဘာဝေ ဘဝိဿတီ"တိ သံဝိဂ္ဂစိတ္တော ဓနုံ ဆဍ္ဍေတွာ "ပဗ္ဗာဇေထ မံ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ ထေရော တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။

တဿ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တဿ ဗဟူနံ မိဂသူကရာနံ မာရိတဋ္ဌာနံ ပါသအဒူဟလာနဉ္စ ယောဇိတဋ္ဌာနံ ဥပဋ္ဌာတိ။ တံ အနုဿရတော သရီရေ ဒါဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကူဋဂေါဏော ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ဝီထိံ န ပဋိပဇ္ဇတိ။ သော "ကိံ ကရိဿာမိ ဘိက္ခုဘာဝေနာ"တိ အနဘိရတိယာ ပီဠိတော ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "န သက္ကောမိ ဘန္တေ သမဏဓမ္မံ ကာတု"န္တိ။ အထ နံ ထေရော "ဟတ္ထကမ္မံ ကရောဟီ"တိ အာဟ။ သော "သာဓု ဘန္တေ"တိ ဝတွာ ဥဒုမ္ဗရာဒယော အလ္လရုက္ခေ ဆိန္ဒိတွာ မဟန္တံ ရာသိံ ကတွာ "ဣဒါနိ ကိံ ကရောမီ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဈာပေဟိ နန္တိ။ သော စတူသု ဒိသာသု အဂ္ဂိံ ဒတွာ ဈာပေတုံ အသက္ကောန္တော "ဘန္တေ န သက္ကောမီ"တိ အာဟ။ ထေရော "တေန ဟိ အပေဟီ"တိ ပထဝိံ ဒွိဓာ ကတွာ အဝီစိတော ခဇ္ဇောပနကမတ္တံ အဂ္ဂိံ နီဟရိတွာ တတ္ထ ပက္ခိပိ။ သော တာဝ မဟန္တံ ရာသိံ သုက္ခပဏ္ဏံ ဝိယ ခဏေန ဈာပေသိ။ အထဿ ထေရော အဝီစိံ ဒဿေတွာ ''သစေ ဝိဗ္ဘမိဿသိ၊ ဧတ္ထ ပစ္စိဿသီ''တိ သံဝေဂံ ဇနေသိ။ သော အဝီစိဒဿနတော ပဋ္ဌာယ ပဝေဓမာနော "နိယျာနိကံ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓသာသန''န္တိ ပုစ္ဆိ၊ အာမာဝုသောတိ။ ဘန္တေ[၁] ဗုဒ္ဓသာသနဿ နိယျာနိကတ္တေ သတိ မိလကော အတ္တမောက္ခံ[၂] ကရိဿတိ၊ မာ စိန္တယိတ္ထာတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ ဃဋေတိ[၃]၊ တဿ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ပူရေတိ၊ နိဒ္ဒါယ ဗာဓယမာနာယ တိန္တံ ပလာလံ[၄] သီသေ ဌပေတွာ ပါဒေ သောဏ္ဍိယံ ဩတာရေတွာ နိသီဒတိ။ သော ဧကဒိဝသံ

၁-သာဓု ဘန္တေ (သီ)
၂-အတ္တနော မောက္ခံ (သျာ)
၃-ဃဋ္ဋေတိ ဝါယမတိ (သျာ)
၄-ပလာသံ (သျာ)

pānīyaṁ parissāvetvā ghaṭaṁ ūrumhi ṭhapetvā udakamaṇikānaṁ pacchedaṁ āgamayamāno aṭṭhāsi. Atha kho thero sāmaṇerassa imaṁ uddesaṁ deti—

"Uṭṭhānavato satīmato,
Sucikammassa nisammakārino.
Saññatassa dhammajīvino,
Appamattassa yasobhivaḍḍhatī"ti[1].

So catuppadikampi taṁ gāthaṁ attaniyeva upanesi "uṭṭhānavatā nāma mādisena bhavitabbaṁ, satimatāpi mādiseneva -pa- appamattenapi mādiseneva bhavitabban"ti. Evaṁ taṁ gāthaṁ attani upanetvā tasmiṁ yeva padavāre[2] ṭhito pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni chinditvā anāgāmiphale patiṭṭhāya haṭṭhatuṭṭho—

"Allaṁ palālapuñjāhaṁ[3], sīsenādāya[4] caṅkamiṁ.
Pattosmi tatiyaṁ ṭhānaṁ[5], ettha me natthi saṁsayo"ti[6]—

Imaṁ udānagāthaṁ āha. Evaṁ dubbalūpanissaye ṭhito ghaṭento vāyamanto pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni chinditvā tīṇi maggaphalāni nibbatteti. Tenāha Bhagavā—"no cassaṁ, no ca me siyā, nābhavissa, na me bhavissatīti evaṁ adhimuccamāno bhikkhu chindeyya orambhāgiyāni saṁyojanānī"ti.

Tattha **no cassaṁ, no ca me siyā**ti sace ahaṁ na bhaveyyaṁ, mama parikkhāropi na bhaveyya. Sace vā pana me atīte kammābhisaṅkhāro nābhavissa, idaṁ me etarahi khandhapañcakaṁ na bhaveyya. **Nābhavissa, na me bhavissatī**ti idāni pana tathā parakkamissāmi, yathā me āyatiṁ khandhābhinibbattako kammasaṅkhāro na bhavissati, tasmiṁ asati āyatiṁ paṭisandhi nāma na me bhavissati. **Evaṁ adhimuccamāno**ti evaṁ adhimuccanto bhikkhu dubbalūpanissaye ṭhito pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni chindeyya. **Evaṁ vutte**ti evaṁ sāsanassa niyyānikabhāvaṁ āvajjentena Bhagavatā

1. Khu 1. 16 piṭṭhe. 2. Ovāde (Sī) 3. Allapalāsapuñjāhaṁ (Syā)
4. Sirenādāya (Syā), sire katvāna (Ka) 5. Tatiyaphalaṁ (Syā)
6. Aho lābhā te mārisāti (Syā), ahonubhāvo mārisāti (Ka)

ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ဃဋံ ဦရုမှိ ဌပေတွာ ဥဒကမဏိကာနံ ပစ္ဆေဒံ အာဂမ-ယမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထ ခေါ ထေရော သာမဏေရဿ ဣမံ ဥဒ္ဒေသံ ဒေတိ—

“ဥဋ္ဌာနဝတော သတီမတော၊
သုစိကမ္မဿ နိသမ္မကာရိနော။
သညတဿ ဓမ္မဇီဝိနော၊
အပ္ပမတ္တဿ ယသောဘိဝဍ္ဎတီ”တိ[၁]။

သော စတုပ္ပဒိကမ္ပိ တံ ဂါထံ အတ္တနိယေဝ ဥပနေသိ “ဥဋ္ဌာနဝတာ နာမ မာဒိသေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သတိမတာပိ မာဒိသေနေဝ။ပ။ အပ္ပမတ္တေနပိ မာဒိသေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ။ ဧဝံ တံ ဂါထံ အတ္တနိ ဥပနေတွာ တသ္မိံယေဝ ပဒဝါရေ[၂] ဌိတော ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ ဆိန္ဒိတွာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော—

‘‘အလ္လံ ပလာလပုဉ္ဇာဟံ[၃]၊ သီသေနာဒါယ[၄] စင်္ကမိံ။
ပတ္တောသ္မိ တတိယံ ဌာနံ[၅]၊ ဧတ္ထ မေ နတ္ထိ သံသယော’’တိ[၆]—

ဣမံ ဥဒါနဂါထံ အာဟ။ ဧဝံ ဒုဗ္ဗလူပနိဿယေ ဌိတော ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ ဆိန္ဒိတွာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—“နော စဿံ၊ နော စ မေ သိယာ၊ နာဘဝိဿ၊ န မေ ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ အဓိမုစ္စမာနော ဘိက္ခု ဆိန္ဒေယျ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနီ’’တိ။

တတ္ထ **နော စဿံ၊ နော စ မေ သိယာ**တိ သစေ အဟံ န ဘဝေယျံ၊ မမ ပရိက္ခာရောပိ န ဘဝေယျ။ သစေ ဝါ ပန မေ အတီတေ ကမ္မာဘိသင်္ခါရော နာဘဝိဿ၊ ဣဒံ မေ ဧတရဟိ ခန္ဓပဉ္စကံ န ဘဝေယျ။ **နာဘဝိဿ၊ န မေ ဘဝိဿတီ**တိ ဣဒါနိ ပန တထာ ပရက္ကမိဿာမိ၊ ယထာ မေ အာယတိံ ခန္ဓာ-ဘိနိဗ္ဗတ္တကော ကမ္မသင်္ခါရော န ဘဝိဿတိ၊ တသ္မိံ အသတိ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိ နာမ န မေ ဘဝိဿတိ။ **ဧဝံ အဓိမုစ္စမာနော**တိ ဧဝံ အဓိမုစ္စန္တော ဘိက္ခု ဒုဗ္ဗလူပနိဿယေ ဌိတော ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ ဆိန္ဒေယျ။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ**တိ ဧဝံ သာသနဿ နိယျာနိကဘာဝံ အာဝဇ္ဇေန္တေန ဘဂဝတာ

၁-ခု ၁-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဩဝါဒေ (သီ) ၃-အလ္လပလာသပုဉ္ဇာဟံ (သျာ)
၄-သိရေနာဒါယ (သျာ)၊ သိရေ ကတွာန (ကံ) ၅-တတိယဖလံ (သျာ)
၆-အဟော လာဘာ တေ မာရိသာတိ (သျာ)၊ အဟောနုဘာဝေါ မာရိသာတိ (က)

imasmiṁ udāne vutte. **Rūpaṁ vibhavissatī**ti rūpaṁ bhijjissati. **Rūpassa vibhavā**ti vibhavadassanena sahavipassanena. Sahavipassanakā hi cattāro maggā rūpādīnaṁ vibhavadassanaṁ nāma. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Evaṁ adhimuccamāno bhante bhikkhu chindeyyā**ti bhante evaṁ adhimuccamāno bhikkhu chindeyyeva pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni, kasmā na chindissatīti.

Idāni upari maggaphalaṁ pucchanto **kathaṁ pana bhante**ti-ādimāha. Tattha **anantarā**ti dve anantarāni āsannānantarañca dūrānantarañca. Vipassanā maggassa āsannānantaraṁ nāma, phalassa dūrānantaraṁ nāma. Taṁ sandhāya "kathaṁ pana bhante jānato kathaṁ passato vipassanānantarā 'āsavānaṁ khayo'ti saṅkhaṁ gataṁ arahattaphalaṁ hotī"ti pucchati. **Atasitāye**ti atasitabbe abhāyitabbe ṭhānamhi. **Tāsaṁ āpajjatī**ti bhayaṁ āpajjati. **Tāso heso**ti[1] yā esā "no cassaṁ, no ca me siyā"ti evaṁ pavattā dubbalavipassanā, sā[2] yasmā attasinehaṁ pariyādātuṁ na sakkoti, tasmā assutavato puthujjanassa tāso nāma hoti. So hi "idānāhaṁ ucchijjissāmi, na dāni kiñci bhavissāmī"ti attānaṁ papāte patantaṁ viya passati aññataro brahmaṇo viya. Lohapāsādassa kira haṭṭhā Tipiṭakacūḷanāgatthero tilakkhaṇāhataṁ dhammaṁ parivatteti. Atha aññatarassa brahmaṇassa ekamante ṭhatvā dhammaṁ suṇantassa saṅkhārā suññato upaṭṭhahiṁsu. So papāte patanto viya hutvā vivaṭadvārena tato palāyitvā gehaṁ pavisitvā puttaṁ ure sayāpetvā "tāta sakyasamayaṁ āvajjento manamhi[3] naṭṭho"ti āha. **Na heso[4] bhikkhu tāso**ti esā evaṁ pavattā balavavipassanā sutavato ariyasāvakassa na tāso nāma hoti. Na hi tassa evaṁ hoti "ahaṁ ucchijjissāmī"ti vā "vinassissāmī"ti vāti. Evaṁ pana hoti "saṅkhārāva uppajjanti, saṅkhārāva nirujjhantī"ti. . Tatiyaṁ.

4. Upādānaparipavattasuttavaṇṇanā

56. Catutthe **catuparivaṭṭa**nti ekekasmiṁ khandhe catunnaṁ parivaṭṭanavasena[5]. **Rūpaṁ abbhaññāsi**nti rūpaṁ dukkhasaccanti abhiññāsiṁ. Evaṁ sabbapadesu

1. Hesāti (sabbattha) 2. Dubbalavipassanā (Sī, Ka) 3. Panamhi (Sī, Syā)
4. Na hesā (sabbattha) 5. Catunnaṁ catunnaṁ parivattānaṁ vasena (Sī)

ဣမသ္မိံ ဥဒါနေ ဝုတ္တေ။ **ရူပံ ဝိဘဝိဿတီ**တိ ရူပံ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ **ရူပဿ ဝိဘဝါ**တိ ဝိဘဝဒဿနေန သဟဝိပဿနေန။ သဟဝိပဿနကာ ဟိ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ရူပါဒီနံ ဝိဘဝဒဿနံ နာမ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဧဝံ အဓိမုစ္စမာနော ဘန္တေ ဘိက္ခု ဆိန္ဒေယျာ**တိ ဘန္တေ ဧဝံ အဓိမုစ္စမာနော ဘိက္ခု ဆိန္ဒေယျေဝ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ၊ ကသ္မာ န ဆိန္ဒိဿတီတိ။

ဣဒါနိ ဥပရိ မဂ္ဂဖလံ ပုစ္ဆန္တော **ကထံ ပန ဘန္တေ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနန္တရာ**တိ ဒွေ အနန္တရာနိ အာသန္နာနန္တရဉ္စ ဒူရာနန္တရဉ္စ။ ဝိပဿနာ မဂ္ဂဿ အာသန္နာနန္တရံ နာမ၊ ဖလဿ ဒူရာနန္တရံ နာမ။ တံ သန္ဓာယ "ကထံ ပန ဘန္တေ ဇာနတော ကထံ ပဿတော ဝိပဿနာနန္တရာ 'အာသဝါနံ ခယော'တိ သင်္ခံ ဂတံ အရဟတ္တဖလံ ဟောတီ"တိ ပုစ္ဆတိ။ **အတသိတာယေ**တိ အတသိတဗ္ဗေ အဘာယိတဗ္ဗေ ဌာနမှိ။ **တာသံ အာပဇ္ဇတီ**တိ ဘယံ အာပဇ္ဇတိ။ **တာသော ဟေသော**တိ[၁] ယာ ဧသာ "နော စဿံ၊ နော စ မေ သိယာ"တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာ၊ သာ[၂] ယသ္မာ အတ္တသိနေဟံ ပရိယာဒါတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ တာသော နာမ ဟောတိ။ သော ဟိ "ဣဒါနာဟံ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမိ၊ န ဒါနိ ကိဉ္စိ ဘဝိဿာမီ"တိ အတ္တာနံ ပပါတေ ပတန္တံ ဝိယ ပဿတိ အညတရော ဗြာဟ္မဏော ဝိယ။ လောဟပါသာဒဿ ကိရ ဟေဋ္ဌာ တိပိဋကစူဠနာဂတ္ထေရော တိလက္ခဏာဟတံ ဓမ္မံ ပရိဝတ္တေတိ။ အထ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဧကမန္တေ ဌတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တဿ သင်္ခါရာ သုညတော ဥပဋ္ဌဟိံသု။ သော ပပါတေ ပတန္တော ဝိယ ဟုတွာ ဝိဝဋဒွါရေန တတော ပလာယိတွာ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ပုတ္တံ ဥရေ သယာပေတွာ "တာတ သကျသမယံ အာဝဇ္ဇေန္တော မနမှိ[၃] နဋ္ဌော"တိ အာဟ။ **န ဟေသော[၄] ဘိက္ခု တာသော**တိ ဧသာ ဧဝံ ပဝတ္တာ ဗလဝဝိပဿနာ သုတဝတော အရိယသာဝကဿ န တာသော နာမ ဟောတိ။ န ဟိ တဿ ဧဝံ ဟောတိ "အဟံ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမီ"တိ ဝါ "ဝိနဿိဿာမီ"တိ ဝါတိ။ ဧဝံ ပန ဟောတိ "သင်္ခါရာဝ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရာဝ နိရုဇ္ဈန္တီ"တိ။ ။တတိယံ။

၄-ဥပါဒါနပရိပဝတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၆။ စတုတ္ထေ **စတုပရိဝဋ္ဋ**န္တိ ဧကေကသ္မိံ ခန္ဓေ စတုန္နံ ပရိဝဋ္ဋနဝသေန[၅]။ **ရူပံ အဗ္ဘညာသိ**န္တိ ရူပံ ဒုက္ခသစ္စန္တိ အဘိညာသိံ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု

၁-ဟေသာတိ (သဗ္ဗတ္ထ) ၂-ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာ ဟိ (သီ၊ က) ၃-ပနမှိ (သီ၊ သျာ)
၄-န ဟေသာ (သဗ္ဗတ္ထ) ၅-စတုန္နံ စတုန္နံ ပရိဝတ္တာနံ ဝသေန (သီ)

catusaccavaseneva attho veditabbo. **Āharasamudayā**ti ettha sacchandarāgo kabaḷīkārāhāro āhāro nāma. **Paṭipannā**ti sīlato paṭṭhāya yāva arahattamaggā paṭipannā honti. **Gādhantī**ti patiṭṭhahanti. Ettāvatā sekkhabhūmiṁ kathetvā idāni asekkhabhūmiṁ kathento **ye ca kho keci bhikkhave**ti-ādimāha, **Suvimuttā**ti arahattaphalavimuttiyā suṭṭhu vimuttā. **Kevalino**ti sakalino katasabbakiccā. **Vaṭṭaṁ tesaṁ natthi paññāpanāyā**ti yena te avasiṭṭhena vaṭṭena paññāpeyyuṁ, taṁ nesaṁ vaṭṭaṁ natthi paññāpanāya. Atha vā vaṭṭanti kāraṇaṁ, paññāpanāya kāraṇaṁ natthīti. Ettāvatā asekkhabhūmivāro kathito. . Catutthaṁ.

5. Sattaṭṭhānasuttavaṇṇanā

57. Pañcame **sattaṭṭhānakusalo**ti sattasu okāsesu cheko. **Vusitavā**ti vusitavāso. **Uttamapuriso**ti seṭṭhapuriso. Sesamettha vuttanayeneva veditabbaṁ. Idaṁ pana suttaṁ ussadanandiyañceva palobhanīyañcāti veditabbaṁ. Yathā hi rājā vijitasaṅgāmo saṅgāme vijayino yodhe uccaṭṭhāne ṭhapetvā tesaṁ sakkāraṁ karoti, kiṁ kāraṇā? Etesaṁ sakkāraṁ disvā sesāpi sūrā bhavituṁ maññissantīti, evameva Bhagavā appameyyaṁ kālaṁ pāramiyo pūretvā Mahābodhimaṇḍe kilesamāravijayaṁ katvā Sabbaññutaṁ patto Sāvatthiyaṁ Jetavanamahāvihāre nisīditvā imaṁ suttaṁ desento khīṇāsave ukkhipitvā thomesi vaṇṇesi. Kiṁ kāraṇā? Evaṁ avasesā sekkhapuggalā arahattaphalaṁ pattabbaṁ maññissantīti. Evametaṁ suttaṁ khīṇāsavānaṁ ukkhipitvā pasaṁsitattā ussadanandisaṁ, sekkhānaṁ palobhitattā palobhanīyanti veditabbaṁ.

Evaṁ kho bhikkhave bhikkhu sattaṭṭhānakusalo hotīti ettāvatā cettha maggaphalapaccavekkhaṇavasena desanaṁ niṭṭhapetvāpi puna **kathañcabhikkhave bhikkhu tividhūpaparikkhī hotī**ti idaṁ "khīṇāsavo yasmiṁ ārammaṇe satatavihārena viharati, taṁ satto vā puggalo vā na hoti, dhātu-ādimattameva pana hotī"ti evaṁ khīṇāsavassa satatavihārañca, "imesu dhammesu kammaṁ katvā ayaṁ āgato"ti āgamanīyapaṭipadañca dassetuṁ vuttaṁ. Tattha **dhātuso upaparikkhatī**ti dhātusabhāvena passati oloketi. Sesapadadvayepi eseva nayo. . Pañcamaṁ.

စတုသစ္စဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အာဟာရသမုဒယာ**တိ ဧတ္ထ သစ္ဆန္ဒရာဂေါ ကဗဠီကာရာဟာရော အာဟာရော နာမ။ **ပဋိပန္နာ**တိ သီလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပဋိပန္နာ ဟောန္တိ။ **ဂါဓန္တီ**တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ။ ဧတ္တာဝတာ သေက္ခဘူမိံ ကထေတွာ ဣဒါနိ အသေက္ခဘူမိံ ကထေန္တော **ယေ စ ခေါ ကေစိ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။ **သုဝိမုတ္တာ**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တာ။ **ကေဝလိနော**တိ သကလိနော ကတသဗ္ဗကိစ္စာ။ **ဝဋ္ဋံ တေသံ နတ္ထိ ပညာပနာယာ**တိ ယေန တေ အဝသိဋ္ဌေန ဝဋ္ဋေန ပညာပေယျုံ၊ တံ နေသံ ဝဋ္ဋံ နတ္ထိ ပညာပနာယ။ အထ ဝါ ဝဋ္ဋန္တိ ကာရဏံ၊ ပညာပနာယ ကာရဏံ နတ္ထီတိ။ ဧတ္တာဝတာ အသေက္ခဘူမိဝါရော ကထိတော။ ။စတုတ္ထံ။

၅-သတ္တဋ္ဌာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၇။ ပဉ္စမေ **သတ္တဋ္ဌာနကုသလော**တိ သတ္တသု ဩကာသေသု ဆေကော။ **ဝုသိတဝါ**တိ ဝုသိတဝါသော။ **ဥတ္တမပုရိသော**တိ သေဋ္ဌပုရိသော။ သေသမေတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ ပန သုတ္တံ ဥဿဒနန္ဒိယဉ္စေဝ ပလောဘနီယဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယထာ ဟိ ရာဇာ ဝိဇိတသင်္ဂါမော သင်္ဂါမေ ဝိဇယိနော ယောဓေ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ တေသံ သက္ကာရံ ကရောတိ၊ ကိံ ကာရဏာ? ဧတေသံ သက္ကာရံ ဒိသွာ သေသာပိ သူရာ ဘဝိတုံ မညိဿန္တီတိ၊ ဧဝမေဝ ဘဂဝါ အပ္ပမေယျံ ကာလံ ပါရမိယော ပူရေတွာ မဟာဗောဓိမဏ္ဍေ ကိလေသမာရဝိဇယံ ကတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ နိသီဒိတွာ ဣမံ သုတ္တံ ဒေသေန္တော ခီဏာသဝေ ဥက္ခိပိတွာ ထောမေသိ ဝဏ္ဏေသိ။ ကိံ ကာရဏာ? ဧဝံ အဝသေသာ သေက္ခပုဂ္ဂလာ အရဟတ္တဖလံ ပတ္တဗ္ဗံ မညိဿန္တီတိ။ ဧဝမေတံ သုတ္တံ ခီဏာသဝါနံ ဥက္ခိပိတွာ ပသံသိတတ္တာ ဥဿဒနန္ဒိယံ၊ သေက္ခာနံ ပလောဘိတတ္တာ ပလောဘနီယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သတ္တဋ္ဌာနကုသလော ဟောတီတိ ဧတ္တာဝတာ စေတ္ထ မဂ္ဂဖလပစ္စဝေက္ခဏဝသေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေတွာပိ ပုန **ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု တိဝိဓူပပရိက္ခီ ဟောတီ**တိ ဣဒံ "ခီဏာသဝေါ ယသ္မိံ အာရမ္မဏေ သတတဝိဟာရေန ဝိဟရတိ၊ တံ သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ န ဟောတိ၊ ဓာတုအာဒိမတ္တမေဝ ပန ဟောတီ"တိ ဧဝံ ခီဏာသဝဿ သတတဝိဟာရဉ္စ, "ဣမေသု ဓမ္မေသု ကမ္မံ ကတွာ အယံ အာဂတော"တိ အာဂမနီယပဋိပဒဉ္စ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ဓာတုသော ဥပပရိက္ခတီ**တိ ဓာတုသဘာဝေန ပဿတိ ဩလောကေတိ။ သေသပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ ။ပဉ္စမံ။

6. Sammāsambuddhasuttavaṇṇanā

58. Chaṭṭhe **ko adhippayāso**ti ko adhikapayogo. **Anuppannassā**ti imañhi maggaṁ Kassapasammāsambuddho uppādesi, antarā añño Satthā uppādetuṁ nāsakkhi, iti Bhagavā anuppannassa maggassa uppādetā nāma. Nagaropamasmiṁ hi avaḷañjanaṭṭhānesu purāṇamaggo jāto, idha avattamānaṭṭhena anuppannamaggo nāma. **Asañjātassā**ti tasseva vevacanaṁ. **Anakkhātassā**ti akathitassa. Maggaṁ jānātīti **maggaññū.** Maggaṁ viditaṁ pākaṭaṁ akāsīti **maggavidū.** Magge ca amagge ca kovidoti **maggakovido. Maggānugā**ti maggaṁ anugacchantā. **Pacchā samannāgatā**ti ahaṁ paṭhamaṁ gato, sāvakā pacchā samannāgatā. . Chaṭṭhaṁ.

7. Anattalakkhaṇasuttavaṇṇanā

59. Sattame **pañcavaggiye**ti Aññāsi[1]koṇḍaññattherādike pañca jane purāṇupaṭṭhāke. **Āmantesī**ti āsāḷhipuṇṇamadivase Dhammacakkappavattanato paṭṭhāya anukkamena Sotāpattiphale patiṭṭhite[2] “idāni nesaṁ āsavakkhayāya Dhammaṁ desessāmī”ti pañcamiyaṁ pakkhassa āmantesi. **Etadavocā**ti etaṁ “rūpaṁ bhikkhave anattā”ti-ādinayappavattaṁ Anattalakkhaṇasuttaṁ avoca. Tattha **anattā**ti pubbe vuttehi catūhi kāraṇehi anattā. **Taṁ kiṁ maññatha bhikkhave**ti idaṁ kasmā āraddhaṁ? Ettakena ṭhānena anattalakkhaṇameva kathitaṁ, na aniccadukkhalakkhaṇāni, idāni tāni dassetvā samodhānetvā tīṇipi lakkhaṇāni dassetuṁ idamāraddhanti veditabbaṁ. **Tasmā**ti yasmā ime pañcakkhandhā aniccā dukkhā anattā, tasmā. **Yaṁkiñci rūpa**nti-ādīsu vitthārakathā Visuddhimagge paññābhāvanādhikāre khandhaniddese vuttāva. Sesaṁ sabbattha vuttānusāreneva veditabbaṁ. Imasmiṁ pana sutte Anattalakkhaṇameva kathitanti. . Sattamaṁ.

8. Mahālisuttavaṇṇanā

60. Aṭṭhame **ekantadukkhan**ti-ādīni dhātusaṁyutte vuttanayāneva. . Aṭṭhamaṁ.

---

1. Aññā... (Sī, Syā), aññāta... (Ka)
2. Tesu patiṭṭhitesu (Ka)

၆-သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၈။ ဆဋ္ဌေ **ကော အဓိပ္ပယာသော**တိ ကော အဓိကပယောဂေါ။ **အနုပ္ပန္နဿာ**တိ ဣမဉှိ မဂ္ဂံ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပါဒေသိ၊ အန္တရာ အညော သတ္ထာ ဥပ္ပါဒေတုံ နာသက္ခိ၊ ဣတိ ဘဂဝါ အနုပ္ပန္နဿ မဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒေတာ နာမ။ နဂရောပမသ္မိံ ဟိ အဝဠဉ္ဇနဋ္ဌာနေသု ပုရာဏမဂ္ဂေါ ဇာတော၊ ဣဓ အဝတ္တမာနဋ္ဌေန အနုပ္ပန္နမဂ္ဂေါ နာမ။ **အသဉ္ဇာတဿာ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **အနက္ခာတဿာ**တိ အကထိတဿ။ မဂ္ဂံ ဇာနာတီတိ **မဂ္ဂညူ**။ မဂ္ဂံ ဝိဒိတံ ပါကဋံ အကာသီတိ **မဂ္ဂဝိဒူ**။ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ ကောဝိဒေါတိ **မဂ္ဂကောဝိဒေါ**။ **မဂ္ဂါနုဂါ**တိ မဂ္ဂံ အနုဂစ္ဆန္တာ။ **ပစ္ဆာ သမန္နာဂတာ**တိ အဟံ ပဌမံ ဂတော၊ သာဝကာ ပစ္ဆာ သမန္နာဂတာ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-အနတ္တလက္ခဏသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၉။ သတ္တမေ **ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ**တိ အညာသိ[၁]ကောဏ္ဍညတ္ထေရာဒိကေ ပဉ္စ ဇနေ ပုရာဏုပဋ္ဌာကေ။ **အာမန္တေသီ**တိ အာသာဠ္ဟိပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနတော ပဋ္ဌာယ အနုက္ကမေန သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတေ[၂] “ဣဒါနိ နေသံ အာသဝက္ခယာယ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ ပဉ္စမိယံ ပက္ခဿ အာမန္တေသိ။ **ဧတဒဝေါစာ**တိ ဧတံ “ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ”တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တံ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တံ အဝေါစ။ တတ္ထ **အနတ္တာ**တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တာ။ **တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ**တိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ဧတ္တကေန ဌာနေန အနတ္တလက္ခဏမေဝ ကထိတံ၊ န အနိစ္စဒုက္ခလက္ခဏာနိ၊ ဣဒါနိ တာနိ ဒဿေတွာ သမောဓာနေတွာ တီဏိပိ လက္ခဏာနိ ဒဿေတုံ ဣဒမာရဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ။ **ယံကိဉ္စိ ရူပ**န္တိအာဒီသု ဝိတ္ထာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပညာဘာဝနာဓိကာရေ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာဝ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ အနတ္တလက္ခဏမေဝ ကထိတန္တိ။ ။သတ္တမံ။

၈-မဟာလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၀။ အဋ္ဌမေ **ဧကန္တဒုက္ခ**န္တိအာဒီနိ ဓာတုသံယုတ္တေ ဝုတ္တနယာနေဝ။ ။အဋ္ဌမံ။

၁-အညာ....(သီ၊ သျာ)၊ အညာတ....(က)
၂-တေသု ပတိဋ္ဌိတေသု (က)

9. Ādittasuttavaṇṇanā

61. Navame **ādittan**ti ekādasahi aggīhi ādittaṁ pajjalitaṁ. Iti dvīsupi imesu suttesu dukkhalakkhaṇameva kathitaṁ. . Navamaṁ.

10. Niruttipathasuttavaṇṇanā

62. Dasame niruttiyova **niruttipathā,** atha vā niruttiyo ca tā niruttivasena viññātabbānaṁ atthānaṁ pathattā pathā cāti niruttipathā. Sesapadadvayepi eseva nayo. Tīṇipi cetāni aññamaññavevacanānevāti veditabbāni. **Asaṁkiṇṇā**ti avijahitā, “ko imehi attho”ti vatvā achaḍḍitā. **Asaṁkiṇṇapubbā**ti atītepi na jahitapubbā. **Na saṁkīyantī**ti etarahipi “kimetehī”ti na chaḍḍīyanti. **Na saṁkīyissantī**ti anāgatepi na chaḍḍīyissanti. **Appaṭikuṭṭhā**ti appaṭibāhitā. **Atītan**ti attano sabhāvaṁ bhaṅgameva vā atikkantaṁ. **Niruddhan**ti desantaraṁ asaṅkamitvā tattheva niruddhaṁ vūpasantaṁ. **Vipariṇatan**ti vipariṇāmaṁ gataṁ naṭṭhaṁ. **Ajātan**ti anuppannaṁ. **Apātubhūtan**ti apākaṭībhūtaṁ.

Ukkalāti ukkalajanapadavāsino. **Vassabhaññā**ti vasso ca bhañño ca. Dvepi hi te mūladiṭṭhigatikā. **Ahetukavādā**ti-ādīsu “natthi hetu natthi paccayo”ti gahitattā ahetukavādā. “Karoto na karīyati pāpan”ti gahitattā **akiriyavādā.** “Natthi dinnan”ti-ādigahaṇato **natthikavādā.** Tattha ime dve janā, tisso diṭṭhiyo, kiṁ ekekassa diyaḍḍhā hotīti? Na tathā, yathā pana eko bhikkhu paṭipāṭiyā cattāripi jhānāni nibbatteti, evamettha ekeko tissopi diṭṭhiyo nibbattesīti veditabbo. “Natthi hetu natthi paccayo”ti punappunaṁ āvajjentassa āharantassa abhinandantassa assādentassa maggadassanaṁ viya hoti, so micchattaniyāmaṁ okkamati, so ekantakāḷakoti vuccati. Yathā pana ahetukadiṭṭhiyaṁ, evaṁ “karoto na karīyati pāpaṁ, natthi dinnan”ti imesupi ṭhānesu micchattaniyāmaṁ okkameti.

Na garahitabbaṁ nappaṭikkositabbaṁ amaññiṁsūti ettha “yadetaṁ atītaṁ nāma, nayidaṁ atītaṁ, idamassa anāgataṁ vā paccuppannaṁ vā”ti vadanto garahati nāma. Tattha dosaṁ dassetvā “kiṁ iminā garahitenā”ti

၉-အာဒိတ္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၁။ နဝမေ **အာဒိတ္တန္တိ** ဧကာဒသဟိ အဂ္ဂီဟိ အာဒိတ္တံ ပဇ္ဇလိတံ။ ဣတိ ဒွီသုပိ ဣမေသု သုတ္တေသု ဒုက္ခလက္ခဏမေဝ ကထိတံ။ ။နဝမံ။

၁၀-နိရုတ္တိပထသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၂။ ဒသမေ နိရုတ္တိယောဝ **နိရုတ္တိပထာ၊** အထ ဝါ နိရုတ္တိယော စ တာ နိရုတ္တိဝသေန ဝိညာတဗ္ဗာနံ အတ္ထာနံ ပထတ္တာ ပထာ စာတိ နိရုတ္တိပထာ။ သေသပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ တီဏိပိ စေတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ **အသံကိဏ္ဏာ**တိ အဝိဇဟိတာ၊ “ကော ဣမေဟိ အတ္ထော”တိ ဝတွာ အဆဍ္ဍိတာ။ **အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ**တိ အတီတေပိ န ဇဟိတပုဗ္ဗာ။ **န သံကီယန္တီ**တိ ဧတရဟိပိ “ကိမေတေဟီ”တိ န ဆဍ္ဍီယန္တိ။ **န သံကီယိဿန္တီ**တိ အနာဂတေပိ န ဆဍ္ဍီယိဿန္တိ။ **အပ္ပဋိကုဋ္ဌာ**တိ အပ္ပဋိဗာဟိတာ။ **အတီတန္တိ** အတ္တနော သဘာဝံ ဘင်္ဂမေဝ ဝါ အတိက္ကန္တံ။ **နိရုဒ္ဓန္တိ** ဒေသန္တရံ အသင်္ကမိတွာ တတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓံ ဝူပသန္တံ။ **ဝိပရိဏတန္တိ** ဝိပရိဏာမံ ဂတံ နဋ္ဌံ။ **အဇာတန္တိ** အနုပ္ပန္နံ။ **အပါတုဘူတန္တိ** အပါကဋီဘူတံ။

ဥက္ကလာတိ ဥက္ကလဇနပဒဝါသိနော။ **ဝဿဘညာ**တိ ဝဿော စ ဘညော စ။ ဒွေပိ ဟိ တေ မူလဒိဋ္ဌိဂတိကာ။ **အဟေတုကဝါဒါ**တိအာဒီသု “နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော”တိ ဂဟိတတ္တာ အဟေတုကဝါဒါ။ “ကရောတော န ကရီယတိ ပါပ”န္တိ ဂဟိတတ္တာ **အကိရိယဝါဒါ။** “နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိဂဟဏတော **နတ္ထိကဝါဒါ။** တတ္ထ ဣမေ ဒွေ ဇနာ, တိဿော ဒိဋ္ဌိယော၊ ကိံ ဧကေကဿ ဒိယဍ္ဎာ ဟောတီတိ? န တထာ၊ ယထာ ပန ဧကော ဘိက္ခု ပဋိပါဋိယာ စတ္တာရိပိ ဈာနာနိ နိဗ္ဗတ္တေတိ၊ ဧဝမေတ္ထ ဧကေကော တိဿောပိ ဒိဋ္ဌိယော နိဗ္ဗတ္တေသီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ “နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော”တိ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇေန္တဿ အာဟရန္တဿ အဘိနန္ဒန္တဿ အဿာဒေန္တဿ မဂ္ဂဒဿနံ ဝိယ ဟောတိ၊ သော မိစ္ဆတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ၊ သော ဧကန္တကာဠကောတိ ဝုစ္စတိ။ ယထာ ပန အဟေတုကဒိဋ္ဌိယံ၊ ဧဝံ “ကရောတော န ကရီယတိ ပါပံ၊ နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ ဣမေသုပိ ဌာနေသု မိစ္ဆတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။

န ဂရဟိတဗ္ဗံ နပ္ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗံ အမညိံသူတိ ဧတ္ထ “ယဒေတံ အတီတံ နာမ၊ နယိဒံ အတီတံ၊ ဣဒမဿ အနာဂတံ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ”တိ ဝဒန္တော ဂရဟတိ နာမ။ တတ္ထ ဒေါသံ ဒဿေတွာ “ကိံ ဣမိနာ ဂရဟိတေနာ”တိ

vadanto paṭikkosati nāma. Ime pana niruttipathe tepi accantakāḷakā diṭṭhigatikā na garahitabbe na paṭikkositabbe maññiṁsu. Atītaṁ pana atītameva, anāgataṁ anāgatameva, paccuppannaṁ paccunnameva kathayiṁsu. **Nindāghaṭṭanabyārosa-upārambhabhayā**ti viññūnaṁ santikā nindābhayena ca ghaṭṭanabhayena ca dosāropanabhayena ca upārambhābhayena ca. Iti imasmiṁ sutte catubhūmikakhandhānaṁ paṇṇatti kathitāti. . Dasamaṁ.

Upayavaggo paṭhamo.

---

(7) 2. Arahantavagga

1. Upādiyamānasuttavaṇṇanā

63. Arahantavaggassa paṭhame **upādiyamāno**ti taṇhāmānadiṭṭhivasena gaṇhamāno[1]. **Baddho mārassā**ti mārassa pāsena baddho nāma. **Mutto pāpimato**ti pāpimato pāsena muttho nāma hoti. . Paṭhamaṁ.

2. Maññamānasuttavaṇṇanā

64. Dutiye **maññamāno**ti taṇhāmānadiṭṭhimaññanāhi maññamāno. . Dutiyaṁ.

3. Abhinandamānasuttavaṇṇanā

65. Tatiye **abhinandamāno**ti taṇhāmānadiṭṭhi-abhinandanāhiyeva abhinandamāno. . Tatiyaṁ.

4-6. Aniccasuttādivaṇṇanā

66-68. Catutthe **chando**ti taṇhāchando. Pañcamachaṭṭhesupi eseva nayo. . Catutthādīni.

7. Anattaniyasuttavaṇṇanā

69. Sattame **anattaniyan**ti na attano santakaṁ, attano parikkhārabhāvena suññatanti attho. . Sattamaṁ.

---

1. Gayhamāno (Sī)

ဝဒန္တော ပဋိက္ကောသတိ နာမ။ ဣမေ ပန နိရုတ္တိပထေ တေပိ အစ္စန္တကာဠကာ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ န ဂရဟိတဗ္ဗေ န ပဋိက္ကောသိတဗ္ဗေ မညိံသု။ အတီတံ ပန အတီတမေဝ, အနာဂတံ အနာဂတမေဝ, ပစ္စုပ္ပန္နံ ပစ္စုပ္ပန္နမေဝ ကထယိံသု။ **နိန္ဒာဃဋ္ဋနဗျာရောသဥပါရမ္ဘဘယာ**တိ ဝိညူနံ သန္တိကာ နိန္ဒာဘယေန စ ဃဋ္ဋနဘယေန စ ဒေါသာရောပနဘယေန စ ဥပါရမ္ဘဘယေန စ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတုဘူမိကခန္ဓာနံ ပဏ္ဏတ္တိ ကထိတာတိ။ ။ဒသမံ။

ဥပယဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

---

(၇) ၂-အရဟန္တဝဂ္ဂ

၁-ဥပါဒိယမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၃။ အရဟန္တဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဥပါဒိယမာနော**တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိဝသေန ဂဏှမာနော[၁]။ **ဗဒ္ဓေါ မာရဿာ**တိ မာရဿ ပါသေန ဗဒ္ဓေါ နာမ။ **မုတ္တော ပါပိမတော**တိ ပါပိမတော ပါသေန မုတ္တော နာမ ဟောတိ။ ။ပဌမံ။

၂-မညမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၄။ ဒုတိယေ **မညမာနော**တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိမညနာဟိ မညမာနော။ ။ဒုတိယံ။

၃-အဘိနန္ဒမာနသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၅။ တတိယေ **အဘိနန္ဒမာနော**တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိအဘိနန္ဒနာဟိယေဝ အဘိနန္ဒမာနော။ ။တတိယံ။

၄-၆-အနိစ္စသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၆၆-၆၈။ စတုတ္ထေ **ဆန္ဒော**တိ တဏှာဆန္ဒော။ ပဉ္စမဆဋ္ဌေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ။စတုတ္ထာဒီနိ။

၇-အနတ္တနိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၉။ သတ္တမေ **အနတ္တနိယ**န္တိ န အတ္တနော သန္တကံ၊ အတ္တနော ပရိက္ခာရဘာဝေန သုညတန္တိ အတ္ထော။ ။သတ္တမံ။

၁-ဂယှမာနော (သီ)

8-10. Rajanīyasaṇṭhitasuttādivaṇṇanā

70-72. Aṭṭhame **rajanīyasaṇṭhitan**ti rajanīyena ākārena saṇṭhitaṁ, rāgassa paccayabhāvena ṭhitanti attho. Navamadasamāni Rāhulasaṁyutte vuttanayeneva veditabbānīti. . Aṭṭhamādīni.

Arahantavaggo dutiyo.

---

(8) 3. Khajjanīyavagga

1-3. Assādasuttādivaṇṇanā

73-75. Khajjanīyavaggassa ādito tīsu suttesu catusaccameva kathitaṁ. . Paṭhamādīni.

4. Arahantasuttavaṇṇanā

76. Catutthe **yāvato bhikkhave sattāvāsā**ti bhikkheve yattakā sattāvāsā nāma atthi. **Yāvatā bhavaggan**ti yattakaṁ bhavaggaṁ nāma atthi. **Ete aggā ete seṭṭhā**ti ete aggabhūtā ceva seṭṭhabhūtā ca. **Yadidaṁ arahanto**ti ye ime arahanto nāma. Idampi suttaṁ purimanayeneva ussadanandiyañca palobhanīyañcāti veditabbaṁ.

Athāparaṁ etadavocāti tadatthaparidīpanāhi ceva visesatthaparidīpanāhi ca gāthāhi etaṁ "sukhino vata arahanto"ti-ādivacanaṁ avoca. Tattha **sukhino**ti jhānasukhena maggasukhena phalasukhena ca sukhitā. **Taṇhā tesaṁ na vijjatī**ti tesaṁ apāyadukkhajanikā taṇhā na vijjati. Evaṁ te imassapi taṇhāmūlakassa abhāvena sukhitāva. **Asmimāno samucchinno**ti navavidho asmimāno arahattamaggena samucchinno. **Mohajālaṁ padālitan**ti ñāṇena avijjājālaṁ phālitaṁ.

Anejanti ejāsaṅkhātāya taṇhāya pahānabhūtaṁ arahattaṁ. **Anupalittā**ti taṇhādiṭṭhilepehi alittā. **Brahmabhūtā**ti seṭṭhabhūtā. **Pariññāyā**ti tīhi pariññāhi parijānitvā. **Sattasaddhammagocarā**ti saddhā

၈-၁၀-ရဇနီယသဏ္ဌိတသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၀-၇၂။ အဋ္ဌမေ **ရဇနီယသဏ္ဌိတ**န္တိ ရဇနီယေန အာကာရေန သဏ္ဌိတံ၊ ရာဂဿ ပစ္စယဘာဝေန ဌိတန္တိ အတ္ထော။ နဝမဒသမာနိ ရာဟုလသံယုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနီတိ။ ။အဋ္ဌမာဒီနိ။

အရဟန္တဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

---

(၈) ၃-ခဇ္ဇနီယဝဂ္ဂ

၁-၃-အဿာဒသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၇၃-၇၅။ ခဇ္ဇနီယဝဂ္ဂဿ အာဒိတော တီသု သုတ္တေသု စတုသစ္စမေဝ ကထိတံ။ ။ပဌမာဒီနိ။

၄-အရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၆။ စတုတ္ထေ **ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာဝါသာ**တိ ဘိက္ခဝေ ယတ္တကာ သတ္တာဝါသာ နာမ အတ္ထိ။ **ယာဝတာ ဘဝဂ္ဂ**န္တိ ယတ္တကံ ဘဝဂ္ဂံ နာမ အတ္ထိ။ **ဧတေ အဂ္ဂါ ဧတေ သေဋ္ဌာ**တိ ဧတေ အဂ္ဂဘူတာ စေဝ သေဋ္ဌဘူတာ စ။ **ယဒိဒံ အရဟန္တော**တိ ယေ ဣမေ အရဟန္တော နာမ။ ဣဒမ္ပိ သုတ္တံ ပုရိမနယေနေဝ ဥဿဒနန္ဒိယဉ္စ ပလောဘနီယဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အထာပရံ ဧတဒဝေါစာတိ တဒတ္ထပရိဒီပနာဟိ စေဝ ဝိသေသတ္ထပရိဒီပနာဟိ စ ဂါထာဟိ ဧတံ "သုခိနော ဝတ အရဟန္တော"တိအာဒိဝစနံ အဝေါစ။ တတ္ထ **သုခိနော**တိ ဈာနသုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန စ သုခိတာ။ **တဏှာ တေသံ န ဝိဇ္ဇတီ**တိ တေသံ အပါယဒုက္ခဇနိကာ တဏှာ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဧဝံ တေ ဣမဿာပိ တဏှာမူလကဿ အဘာဝေန သုခိတာဝ။ **အသ္မိမာနော သမုစ္ဆိန္နော**တိ နဝဝိဓော အသ္မိမာနော အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္နော။ **မောဟဇာလံ ပဒါလိတ**န္တိ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇာဇာလံ ဖာလိတံ။

အနေဇန္တိ ဧဇာသင်္ခါတာယ တဏှာယ ပဟာနဘူတံ အရဟတ္တံ။ **အနုပလိတ္တာ**တိ တဏှာဒိဋ္ဌိလေပေဟိ အလိတ္တာ။ **ဗြဟ္မဘူတာ**တိ သေဋ္ဌဘူတာ။ **ပရိညာယာ**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတွာ။ **သတ္တသဒ္ဓမ္မဂေါစရာ**တိ သဒ္ဓါ

hirī ottappaṁ bāhusaccaṁ āraddhavīriyatā upaṭṭhitassatitā paññāti ime satta saddhammā gocaro etesanti sattasaddhammagocarā.

Sattaratanasampannāti sattahi bojjhaṅgaratanehi samannāgatā. **Anuvicarantī**ti lokiyamahājanāpi anuvicarantiyeva. Idha pana khīṇāsavānaṁ nirāsaṅkacāro nāma gahito. Tenevāha **"pahīnabhayabheravā"**ti. Tattha **bhayaṁ** bhayameva, **bheravaṁ** balavabhayaṁ. **Dasahaṅgehi sampannā**ti asekkhehi dasahi aṅgehi samannāgatā. **Mahānāgā**ti catūhi kāraṇehi mahānāgā. **Samāhitā**ti upacārappanāhi samāhitā. **Taṇhā tesaṁ na vijjatī**ti "ūno[1] loko atitto taṇhādāsoti kho mahārāja tena Bhagavatā"ti[2] evaṁ vuttā dāsakārikā taṇhāpi tesaṁ natthi. Iminā khīṇāsavānaṁ bhujissabhāvaṁ dasseti.

Asekhañāṇanti arahattaphalañāṇaṁ. **Antimoyaṁ samussayo**ti pacchimo ayaṁ attabhāvo. **Yo sāro brahmacariyassā**ti sāro nāma phalaṁ. **Tasmiṁ aparapaccayā**ti tasmiṁ ariyaphale na aññaṁ pattiyāyanti, paccakkhatova paṭivijjhitvā ṭhitā. **Vidhāsu na vikampantī**ti tīsu mānakoṭṭhāsesu na vikampanti. **Dantabhūmi**nti arahattaṁ. **Vijitāvino**ti rāgādayo vijetvā ṭhitā.

Uddhanti-ādīsu **uddhaṁ** vuccati kesamatthako, **apācīnaṁ** pādatalaṁ, **tiriyaṁ** vemajjhaṁ. Uddhaṁ vā atītaṁ, apācīnaṁ anāgataṁ, tiriyaṁ paccuppannaṁ. Uddhaṁ vā vuccati devaloko, apācīnaṁ apāyaloko, tiriyaṁ manussaloko. **Nandī tesaṁ na vijjatī**ti etesu ṭhānesu saṅkhepato vā atītānāgatapaccuppannesu khandhesu tesaṁ taṇhā natthi. Idha vaṭṭamūlakataṇhāya abhāvo dassito. **Buddhā**ti catunnaṁ saccānaṁ buddhattā Buddhā.

Idaṁ panettha sīhanādasamodhānaṁ—"vimuttisukhenamhā sukhitā, dukkhajanikā[3] no taṇhā pahīnā, pañcakkhandhā pariññātā, dāsakārikataṇhā ceva vaṭṭamūlikataṇhā ca pahīnā, anuttaramhā asadisā, catunnaṁ saccānaṁ buddhattā Buddhā"ti bhavapiṭṭhe ṭhatvā abhītanādasaṅkhātaṁ sīhanādaṁ nadanti khīṇāsavāti. . Catutthaṁ.

---

1. Ono (Syā) 2. Ma 2. 256 piṭṭhe. 3. Dukkhajīvikā (Syā, Ka)

ဟိရီ ဩတ္တပ္ပံ ဗာဟုသစ္စံ အာရဒ္ဓဝီရိယတာ ဥပဋ္ဌိတဿတိတာ ပညာတိ ဣမေ သတ္တ သဒ္ဓမ္မာ ဂေါစရော ဧတေသန္တိ သတ္တသဒ္ဓမ္မဂေါစရာ။

သတ္တရတနသမ္ပန္နာတိ သတ္တဟိ ဗောဇ္ဈင်္ဂရတနေဟိ သမန္နာဂတာ။ **အနုဝိစရန္တီ**တိ လောကိယမဟာဇနာပိ အနုဝိစရန္တိယေဝ။ ဣဓ ပန ခီဏာသဝါနံ နိရာသင်္ကစာရော နာမ ဂဟိတော။ တေနေဝါဟ "**ပဟီနဘယဘေရဝါ**"တိ။ တတ္ထ **ဘယံ** ဘယမေဝ၊ **ဘေရဝံ** ဗလဝဘယံ။ **ဒသဟင်္ဂေဟိ သမ္ပန္နာ**တိ အသေက္ခေဟိ ဒသဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတာ။ **မဟာနာဂါ**တိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ မဟာနာဂါ။ **သမာဟိတာ**တိ ဥပစာရပ္ပနာဟိ သမာဟိတာ။ **တဏှာ တေသံ န ဝိဇ္ဇတီ**တိ "ဦနော[၁] လောကော အတိတ္တော တဏှာဒါသောတိ ခေါ မဟာရာဇ တေန ဘဂဝတာ"တိ[၂] ဧဝံ ဝုတ္တာ ဒါသကာရိကာ တဏှာပိ တေသံ နတ္ထိ။ ဣမိနာ ခီဏာသဝါနံ ဘုဇိဿဘာဝံ ဒဿေတိ။

အသေခဉာဏန္တိ အရဟတ္တဖလဉာဏံ။ **အန္တိမောယံ သမုဿယော**တိ ပစ္ဆိမော အယံ အတ္တဘာဝေါ။ **ယော သာရော ဗြဟ္မစရိယဿာ**တိ သာရော နာမ ဖလံ။ **တသ္မိံ အပရပစ္စယာ**တိ တသ္မိံ အရိယဖလေ န အညံ ပတ္တိယာယန္တိ၊ ပစ္စက္ခတောဝ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတာ။ **ဝိဓာသု န ဝိကမ္ပန္တီ**တိ တီသု မာနကောဋ္ဌာသေသု န ဝိကမ္ပန္တိ။ **ဒန္တဘူမိ**န္တိ အရဟတ္တံ။ **ဝိဇိတာဝိနော**တိ ရာဂါဒယော ဝိဇေတွာ ဌိတာ။

ဥဒ္ဓန္တိအာဒီသု **ဥဒ္ဓံ** ဝုစ္စတိ ကေသမတ္ထကော၊ **အပါစီနံ** ပါဒတလံ၊ **တိရိယံ** ဝေမဇ္ဈံ။ ဥဒ္ဓံ ဝါ အတီတံ၊ အပါစီနံ အနာဂတံ၊ တိရိယံ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ ဥဒ္ဓံ ဝါ ဝုစ္စတိ ဒေဝလောကော၊ အပါစီနံ အပါယလောကော၊ တိရိယံ မနုဿလောကော။ **နန္ဒီ တေသံ န ဝိဇ္ဇတီ**တိ ဧတေသု ဌာနေသု သင်္ခေပတော ဝါ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ခန္ဓေသု တေသံ တဏှာ နတ္ထိ။ ဣဓ ဝဋ္ဋမူလကတဏှာယ အဘာဝေါ ဒဿိတော။ **ဗုဒ္ဓါ**တိ စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ ဗုဒ္ဓါ။

ဣဒံ ပနေတ္ထ သီဟနာဒသမောဓာနံ—"ဝိမုတ္တိသုခေနမှာ သုခိတာ၊ ဒုက္ခဇနိကာ[၃] နော တဏှာ ပဟီနာ၊ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ၊ ဒါသကာရိကတဏှာ စေဝ ဝဋ္ဋမူလိကတဏှာ စ ပဟီနာ၊ အနုတ္တရမှာ အသဒိသာ၊ စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ ဗုဒ္ဓါ"တိ ဘဝပိဋ္ဌေ ဌတွာ အဘီတနာဒသင်္ခါတံ သီဟနာဒံ နဒန္တိ ခီဏာသဝါတိ။ ။စတုတ္ထံ။

၁-ဩနော (သျာ) ၂-မ ၂-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒုက္ခဇီဝိကာ (သျာ၊ က)

5. Dutiya-arahantasuttavaṇṇanā

77. Pañcamaṁ[1] vinā gāthāhi suddhikameva katvā kathiyamānaṁ[2] bujjhanakānaṁ ajjhāsayena vuttaṁ. . Pañcamaṁ.

6. Sīhasuttavaṇṇanā

78. Chaṭṭhe **sīho**ti cattāro sīhā—tiṇasīho kāḷasiho paṇḍusīho kesarasīhoti. Tesu **tiṇasīho** kapotavaṇṇagāvisadiso tiṇabhakkho ca hoti. **Kāḷasīho** kāḷagāvisadiso tiṇabhakkhoyeva. **Paṇḍusīho** paṇḍupalāsavaṇṇagāvisadiso maṁsabhakkho. **Kesarasīho** lākhārasaparikammakateneva mukhena agganaṅguṭṭhena catūhi ca pādapariyantehi samannāgato, matthakatopissa paṭṭhāya lākhātūlikāya katā viya tisso rājiyo piṭṭhimajjhena gantvā antarasatthimhi dakkhiṇāvattā hutvā ṭhitā, khandhe panassa satasahassagghanikakambalaparikkhepo viya kesarabhāro hoti, avasesaṭṭhānaṁ parisuddhaṁ sālipiṭṭhasaṅkhacuṇṇapicuvaṇṇaṁ hoti. Imesu catūsu sīhesu ayaṁ kesarasīho idha adhippeto.

Migarājāti migagaṇassa rājā. **Āsayā**ti vasanaṭṭhānato suvaṇṇaguhato vā rajatamaṇiphalikamanosilāguhato vā nikkhamatīti vuttaṁ hoti. Nikkhamamāno panesa catūhi kāraṇehi nikkhamati andhakārapīḷito vā ālokatthāya, uccārapassāvapīḷito vā tesaṁ vissajjanatthāya, jighacchāpīḷito vā gocaratthāya, sambhavapīḷito vā assaddhammapaṭisevanatthāya. Idha pana gocaratthāya nikkhantoti adhippeto.

Vijambhatīti suvaṇṇatale[3] vā rajatamaṇiphalikamanosilātalānaṁ vā aññatarasmiṁ dve pacchimapāde samaṁ patiṭṭhāpetvā purimapāde purato pasāretvā sarīrassa pacchābhāgaṁ ākaḍḍhitvā purimabhāgaṁ abhiharitvā piṭṭhiṁ nāmetvā gīvaṁ ukkhipitvā asanisaddaṁ karonto viya nāsapuṭāni pothetvā sarīralaggaṁ rajaṁ vidhunanto vijambhati. Vijambhanabhūmiyañca pana taruṇavacchako viya aparāparaṁ javati. Javato panassa sarīraṁ andhakāre paribbhamantaṁ alātaṁ viya khāyati.

1. Pañcame (Sī) 2. Kathiyamāne (Sī)
3. Suvaṇṇaphalakānaṁ (Syā), suvaṇṇaphalake (Ka)

၅-ဒုတိယအရဟန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၇။ ပဉ္စမံ[၁] ဝိနာ ဂါထာဟိ သုဒ္ဓိကမေဝ ကတွာ ကထိယမာနံ[၂] ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ ။ပဉ္စမံ။

၆-သီဟသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၈။ ဆဋ္ဌေ **သီဟော**တိ စတ္တာရော သီဟာ—တိဏသီဟော ကာဠသီဟော ပဏ္ဍုသီဟော ကေသရသီဟောတိ။ တေသု **တိဏသီဟော** ကပောတဝဏ္ဏဂါဝိသဒိသော တိဏဘက္ခော စ ဟောတိ။ **ကာဠသီဟော** ကာဠဂါဝိသဒိသော တိဏဘက္ခောယေဝ။ **ပဏ္ဍုသီဟော** ပဏ္ဍုပလာသဝဏ္ဏဂါဝိသဒိသော မံသဘက္ခော။ **ကေသရသီဟော** လာခါရသပရိကမ္မကတေနေဝ မုခေန အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌေန စတူဟိ စ ပါဒပရိယန္တေဟိ သမန္နာဂတော၊ မတ္ထကတောပိဿ ပဋ္ဌာယ လာခါတူလိကာယ ကတာ ဝိယ တိဿော ရာဇိယော ပိဋ္ဌိမဇ္ဈေန ဂန္တွာ အန္တရသတ္ထိမှိ ဒက္ခိဏာဝတ္တာ ဟုတွာ ဌိတာ၊ ခန္ဓေ ပနဿ သတသဟဿဂ္ဃနိကကမ္ဗလပရိက္ခေပေါ ဝိယ ကေသရဘာရော ဟောတိ၊ အဝသေသဋ္ဌာနံ ပရိသုဒ္ဓံ သာလိပိဋ္ဌသင်္ခစုဏ္ဏပိစုဝဏ္ဏံ ဟောတိ။ ဣမေသု စတူသု သီဟေသု အယံ ကေသရသီဟော ဣဓ အဓိပ္ပေတော။

မိဂရာဇာတိ မိဂဂဏဿ ရာဇာ။ **အာသယာ**တိ ဝသနဋ္ဌာနတော သုဝဏ္ဏဂုဟတော ဝါ ရဇတမဏိဖလိကမနောသိလာဂုဟတော ဝါ နိက္ခမတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နိက္ခမမာနော ပနေသ စတူဟိ ကာရဏေဟိ နိက္ခမတိ အန္ဓကာရပီဠိတော ဝါ အာလောကတ္ထာယ, ဥစ္စာရပဿာဝပီဠိတော ဝါ တေသံ ဝိဿဇ္ဇနတ္ထာယ, ဇိဃစ္ဆာပီဠိတော ဝါ ဂေါစရတ္ထာယ, သမ္ဘဝပီဠိတော ဝါ အဿဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနတ္ထာယ။ ဣဓ ပန ဂေါစရတ္ထာယ နိက္ခန္တောတိ အဓိပ္ပေတော။

ဝိဇမ္ဘတီတိ သုဝဏ္ဏတလေ[၃] ဝါ ရဇတမဏိဖလိကမနောသိလာတလာနံ ဝါ အညတရသ္မိံ ဒွေ ပစ္ဆိမပါဒေ သမံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ပုရိမပါဒေ ပုရတော ပသာရေတွာ သရီရဿ ပစ္ဆာဘာဂံ အာကဍ္ဎိတွာ ပုရိမဘာဂံ အဘိဟရိတွာ ပိဋ္ဌိံ နာမေတွာ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ အသနိသဒ္ဒံ ကရောန္တော ဝိယ နာသပုဋာနိ ပေါထေတွာ သရီရလဂ္ဂံ ရဇံ ဝိဓုနန္တော ဝိဇမ္ဘတိ။ ဝိဇမ္ဘနဘူမိယဉ္စ ပန တရုဏဝစ္ဆကော ဝိယ အပရာပရံ ဇဝတိ။ ဇဝတော ပနဿ သရီရံ အန္ဓကာရေ ပရိဗ္ဘမန္တံ အလာတံ ဝိယ ခါယတိ။

၁-ပဉ္စမေ (သီ) ၂-ကထိယမာနေ (သီ)
၃-သုဝဏ္ဏဖလကာနံ (သျာ)၊ သုဝဏ္ဏဖလကေ (က)

Anuviloketīti kasmā anuviloketi? Parānuddayatāya. Tasmiṁ kira sīhanādaṁ nadante papātāvāṭādīsu visamaṭṭhānesu carantā hatthigokaṇṇamahiṁsādayo pāṇā papātepi āvāṭepi patanti, tesaṁ anuddayāya anuviloketi. Kiṁ panassa luddakammassa paramaṁsakhādino anuddayā nāma atthīti? Āma atthi. Tathā hesa “kiṁ me bahūhi ghātitehī”ti attano gocaratthāyapi khuddake pāṇe na gaṇhāti, evaṁ anuddayaṁ karoti. Vuttampicetaṁ “māhaṁ kho khuddake pāṇe visamagate saṅghātaṁ āpādesin”ti[1].

Sīhanādaṁ nadatīti tikkhattuṁ tāva abhītanādaṁ nadati. Evañca panassa vijambhanabhūmiyaṁ ṭhatvā nadantassa saddo samantā tiyojanapadesaṁ ekaninnādaṁ karoti, tamassa ninnādaṁ sutvā tiyojanabbhantaragatā dvipadacatuppadagaṇā yathāṭhāne ṭhātuṁ na sakkonti. **Gocarāya pakkamatī**ti āhāratthāya gacchati. Kathaṁ? So hi vijambhanabhūmiyaṁ ṭhatvā dakkhiṇato vā vāmato vā uppatanto usabhamattaṁ ṭhānaṁ gaṇhāti, uddhaṁ uppatanto cattāripi aṭṭhapi usabhāni uppatati, samaṭṭhāne ujukaṁ pakkhandanto soḷasa-usabhamattampi vīsati-usabhamattampi ṭhānaṁ pakkhandati, thalā vā pabbatā vā pakkhandanto saṭṭhi-usabhamattampi asīti-usabhamattampi ṭhānaṁ pakkhandati, antarāmagge rukkhaṁ vā pabbataṁ vā disvā taṁ pariharanto vāmato vā dakkhiṇato vā[2] usabhamattampi apakkamati. Tatiyaṁ pana sīhanādaṁ naditvā teneva saddhiṁ tiyojane ṭhāne paññāyati. Tiyojanaṁ gantvā nivattitvā ṭhito attanova nādassa anunādaṁ suṇāti. Evaṁ sīghena javena pakkamatīti.

Yebhuyyenāti pāyena. **Bhayaṁ saṁvegaṁ santāsan**ti sabbaṁ cittutrāsasseva nāmaṁ. Sīhassa hi saddaṁ sutvā bahū sattā bhāyanti, appakā na bhāyanti. Ke pana teti? Samasīho hatthājānīyo assājānīyo usabhājānīyo purisājānīyo khīṇāsavoti. Kasmā panete na bhāyantīti? Samasīho nāma “jātigottakulasūrabhāvehi samānosmī”ti na bhāyati, hatthājānīyādayo attano sakkāyadiṭṭhibalavatāya na bhāyanti, khīṇāsavo sakkāyadiṭṭhipahīnattā na bhāyati.

1. Aṁ 3. 282 piṭṭhe.
2. Dakkhiṇato vā uddhaṁ vā (Syā)

အနုဝိလောကေတီတိ ကသ္မာ အနုဝိလောကေတိ? ပရာနုဒ္ဒယတာယ။ တသ္မိံ ကိရ သီဟနာဒံ နဒန္တေ ပပါတာဝါဋာဒီသု ဝိသမဋ္ဌာနေသု စရန္တာ ဟတ္ထိဂေါကဏ္ဏမဟိံသာဒယော ပါဏာ ပပါတေပိ အာဝါဋေပိ ပတန္တိ၊ တေသံ အနုဒ္ဒယာယ အနုဝိလောကေတိ။ ကိံ ပနဿ လုဒ္ဒကမ္မဿ ပရမံသခါဒိနော အနုဒ္ဒယာ နာမ အတ္ထီတိ? အာမ အတ္ထိ။ တထာ ဟေသ “ကိံ မေ ဗဟူဟိ ဃာတိတေဟီ”တိ အတ္တနော ဂေါစရတ္ထာယပိ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ န ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ အနုဒ္ဒယံ ကရောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိစေတံ “မာဟံ ခေါ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ ဝိသမဂတေ သင်္ဃာတံ အာပါဒေသိ”န္တိ[၁]။

သီဟနာဒံ နဒတီတိ တိက္ခတ္တုံ တာဝ အဘီတနာဒံ နဒတိ။ ဧဝဉ္စ ပနဿ ဝိဇမ္ဘနဘူမိယံ ဌတွာ နဒန္တဿ သဒ္ဒေါ သမန္တာ တိယောဇနပဒေသံ ဧကနိန္နာဒံ ကရောတိ၊ တမဿ နိန္နာဒံ သုတွာ တိယောဇနဗ္ဘန္တရဂတာ ဒွိပဒစတုပ္ပဒဂဏာ ယထာဌာနေ ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ **ဂေါစရာယ ပက္ကမတီ**တိ အာဟာရတ္ထာယ ဂစ္ဆတိ။ ကထံ? သော ဟိ ဝိဇမ္ဘနဘူမိယံ ဌတွာ ဒက္ခိဏတော ဝါ ဝါမတော ဝါ ဥပ္ပတန္တော ဥသဘမတ္တံ ဌာနံ ဂဏှာတိ၊ ဥဒ္ဓံ ဥပ္ပတန္တော စတ္တာရိပိ အဋ္ဌပိ ဥသဘာနိ ဥပ္ပတတိ၊ သမဋ္ဌာနေ ဥဇုကံ ပက္ခန္ဒန္တော သောဠသဥသဘမတ္တမ္ပိ ဝီသတိဥသဘမတ္တမ္ပိ ဌာနံ ပက္ခန္ဒတိ၊ ထလာ ဝါ ပဗ္ဗတာ ဝါ ပက္ခန္ဒန္တော သဋ္ဌိဥသဘမတ္တမ္ပိ အသီတိဥသဘမတ္တမ္ပိ ဌာနံ ပက္ခန္ဒတိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ ရုက္ခံ ဝါ ပဗ္ဗတံ ဝါ ဒိသွာ တံ ပရိဟရန္တော ဝါမတော ဝါ ဒက္ခိဏတော ဝါ[၂] ဥသဘမတ္တမ္ပိ အပက္ကမတိ။ တတိယံ ပန သီဟနာဒံ နဒိတွာ တေနေဝ သဒ္ဓိံ တိယောဇနေ ဌာနေ ပညာယတိ။ တိယောဇနံ ဂန္တွာ နိဝတ္တိတွာ ဌိတော အတ္တနောဝ နာဒဿ အနုနာဒံ သုဏာတိ။ ဧဝံ သီဃေန ဇဝေန ပက္ကမတီတိ။

ယေဘုယျေနာတိ ပါယေန။ **ဘယံ သံဝေဂံ သန္တာသ**န္တိ သဗ္ဗံ စိတ္တုတြာသဿေဝ နာမံ။ သီဟဿ ဟိ သဒ္ဒံ သုတွာ ဗဟူ သတ္တာ ဘာယန္တိ၊ အပ္ပကာ န ဘာယန္တိ။ ကေ ပန တေတိ? သမသီဟော ဟတ္ထာဇာနီယော အဿာဇာနီယော ဥသဘာဇာနီယော ပုရိသာဇာနီယော ခီဏာသဝေါတိ။ ကသ္မာ ပနေတေ န ဘာယန္တီတိ? သမသီဟော နာမ “ဇာတိဂေါတ္တကုလသူရဘာဝေဟိ သမာနောသ္မီ”တိ န ဘာယတိ၊ ဟတ္ထာဇာနီယာဒယော အတ္တနော သက္ကာယဒိဋ္ဌိဗလဝတာယ န ဘာယန္တိ၊ ခီဏာသဝေါ သက္ကာယဒိဋ္ဌိပဟီနတ္တာ န ဘာယတိ။

၁-အံ ၃-၂၈၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒက္ခိဏတော ဝါ ဥဒ္ဓံ ဝါ (သျာ)

Bilāsayāti bile sayantā[1] bilavāsino ahinakulagodhādayo. **Dakāsayā**ti udakavāsino macchakacchapādayo. **Vanāsayā**ti vanavāsino hatthi-assagokaṇṇamigādayo. **Pavisantī**ti "idāni āgantvā gaṇhissatī"ti maggaṁ olokentāva pavisanti. **Daḷhehī**ti thirehi. **Varattehī**ti cammarajjūhi. **Mahiddhiko**ti-ādīsu vijambhanabhūmiyaṁ ṭhatvā dakkhiṇapassādīhi usabhamattaṁ, ujukaṁ vīsati-usabhamattādilaṅghanavasena mahiddhikatā, sesamigānaṁ adhipatibhāvena mahesakkhatā, samantā tiyojane saddaṁ sutvā palāyantānaṁ vasena mahānubhāvatā veditabbā.

Evameva khoti Bhagavā tesu tesu suttesu tathā tathā attānaṁ kathesi. "Sīhoti kho bhikkhave Tathāgatassetaṁ adhivacanaṁ Arahato Sammāsambuddhassā"ti[2] imasmiṁ tāva sutte sīhasadisaṁ attānaṁ kathesi. "Bhisakko sallakattoti kho Sunakkhatta Tathāgatassetaṁ adhivacanan"ti[3] imasmiṁ vejjasadisaṁ. "Brāhmaṇoti bhikkhave Tathāgatassetaṁ adhivacanan"ti[4] imasmiṁ brāhmaṇasadisaṁ. "Puriso maggakusaloti kho tissa Tathāgatassetaṁ adhivacanan"ti[5] imasmiṁ maggadesakapurisasadisaṁ. "Rājāhamasmi selā"ti[6] imasmiṁ rājasadisaṁ. "Sīhoti kho Tathāgatassetaṁ adhivacanan"ti[2] imasmiṁ pana sutte sīhasadisameva katvā attānaṁ kathento evamāha.

Tatrāyaṁ sadisatā—sīhassa kañcanaguhādīsu vasanakālo viya hi Tathāgatassa Dīpaṅkarapādamūle katābhinīhārassa aparimitakālaṁ pāramiyo pūretvā pacchimabhave paṭisandhiggahaṇena ceva mātukucchito nikkhamanena ca dasasahassilokadhātuṁ kampetvā vuddhimanvāya dibbasampattisadisaṁ sampattiṁ anubhavamānassa tīsu pāsādesu nivāsakālo daṭṭhabbo. Sīhassa kañcanaguhādito nikkhantakālo viya Tathāgatassa ekūnatiṁse[7] saṁvacchare vivaṭena dvārena Kaṇḍakaṁ[8] āruyha Channasahāyassa nikkhamitvā tīṇi rajjāni atikkamitvā Anomānadītīre brahmunā dinnāni

1. Vasantā (Syā)
2. Aṁ 2. 107; Aṁ 3. 282 piṭṭhesu.
3. Ma 3. 47 piṭṭhe.
4. Aṁ 3. 153 piṭṭhe.
5. Saṁ 2. 89 piṭṭhe.
6. Khu 1. 368 piṭṭhe.
7. Ekūnatiṁsatime (Sī)
8. Kanthakaṁ (Sī), Kaṇṭhakaṁ (Syā)

ဗိလာသယာတိ ဗိလေ သယန္တာ[1] ဗိလဝါသိနော အဟိနကုလဂေါဓာဒယော။ **ဒကာသယာ**တိ ဥဒကဝါသိနော မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော။ **ဝနာသယာ**တိ ဝနဝါသိနော ဟတ္ထိအဿဂေါကဏ္ဏမိဂါဒယော။ **ပဝိသန္တီ**တိ "ဣဒါနိ အာဂန္တွာ ဂဏှိဿတီ"တိ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တာဝ ပဝိသန္တိ။ **ဒဠှေဟီ**တိ ထိရေဟိ။ **ဝရတ္တေဟီ**တိ စမ္မရဇ္ဇူဟိ။ **မဟိဒ္ဓိကော**တိအာဒီသု ဝိဇမ္ဘနဘူမိယံ ဌတွာ ဒက္ခိဏပဿာဒီဟိ ဥသဘမတ္တံ, ဥဇုကံ ဝီသတိဥသဘမတ္တာဒိလင်္ဃနဝသေန မဟိဒ္ဓိကတာ၊ သေသမိဂါနံ အဓိပတိဘာဝေန မဟေသက္ခတာ၊ သမန္တာ တိယောဇနေ သဒ္ဒံ သုတွာ ပလာယန္တာနံ ဝသေန မဟာနုဘာဝတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဘဂဝါ တေသု တေသု သုတ္တေသု တထာ တထာ အတ္တာနံ ကထေသိ။ "သီဟောတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ"တိ[2] ဣမသ္မိံ တာဝ သုတ္တေ သီဟသဒိသံ အတ္တာနံ ကထေသိ။ "ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တောတိ ခေါ သုနက္ခတ္တ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ[3] ဣမသ္မိံ ဝေဇ္ဇသဒိသံ။ "ဗြာဟ္မဏောတိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ[4] ဣမသ္မိံ ဗြာဟ္မဏသဒိသံ။ "ပုရိသော မဂ္ဂကုသလောတိ ခေါ တိဿ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ[5] ဣမသ္မိံ မဂ္ဂဒေသကပုရိသသဒိသံ။ "ရာဇာဟမသ္မိ သေလာ"တိ[6] ဣမသ္မိံ ရာဇသဒိသံ။ "သီဟောတိ ခေါ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစန"န္တိ[2] ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ သီဟသဒိသမေဝ ကတွာ အတ္တာနံ ကထေန္တော ဧဝမာဟ။

တတြာယံ သဒိသတာ—သီဟဿ ကဉ္စနဂုဟာဒီသု ဝသနကာလော ဝိယ ဟိ တထာဂတဿ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ ကတာဘိနီဟာရဿ အပရိမိတကာလံ ပါရမိယော ပူရေတွာ ပစ္ဆိမဘဝေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏေန စေဝ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနေန စ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ကမ္ပေတွာ ဝုဒ္ဓိမန္ဝာယ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိသဒိသံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနဿ တီသု ပါသာဒေသု နိဝါသကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီဟဿ ကဉ္စနဂုဟာဒိတော နိက္ခန္တကာလော ဝိယ တထာဂတဿ ဧကူနတိံသေ[7] သံဝစ္ဆရေ ဝိဝဋေန ဒွါရေန ကဏ္ဍကံ[8] အာရုယှ ဆန္နသဟာယဿ နိက္ခမိတွာ တီဏိ ရဇ္ဇာနိ အတိက္ကမိတွာ အနောမာနဒီတီရေ ဗြဟ္မုနာ ဒိန္နာနိ

၁-ဝသန္တာ (သျာ)
၂-အံ ၂-၁၀၇၊ အံ ၃-၂၈၂-ပိဋ္ဌေသု။
၃-မ ၃-၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-အံ ၃-၁၅၃-ပိဋ္ဌေ။
၅-သံ ၂-၈၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-ခု ၁-၃၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၇-ဧကူနတိံသတိမေ (သီ)
၈-ကန္ထကံ (သီ)၊ ကဏ္ဍကံ(သျာ)

kāsāyāni[1] paridahitvā pabbajitassa satteme divase Rājagahaṁ gantvā tattha piṇḍāya caritvā Paṇḍavagiripabbhāre katabhattakiccassa sammāsambodhiṁ patvā paṭhamameva Magadharaṭṭhaṁ āgamanatthāya yāva rañño[2] paṭiññādānakālo.

Sīhassa vijambhanakālo viya Tathāgatassa dinnapaṭiññassa Āḷārakālāma-upasaṅkamanaṁ ādiṁ katvā yāva Sujātāya dinnapāyāsassa ekūnapaṇṇāsāya piṇḍehi paribhuttakālo veditabbo. Sīhassa kesaravidhunanaṁ viya sāyanhasamaye Sottiyena[3] dinnā aṭṭha tiṇamuṭṭhiyo gahetvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi thomiyamānassa gandhādīhi pūjiyamānassa tikkhattuṁ bodhiṁ padakkhiṇaṁ katvā Bodhimaṇḍaṁ āruyha cuddasahatthubbedhe ṭhāne tiṇasantharaṁ santharitvā caturaṅgavīriyaṁ adhiṭṭhāya nisinnassa taṁkhaṇaṁyeva mārabalaṁ vidhamitvā tīsu yāmesu tisso vijjā visodhetvā anulomapaṭilomaṁ paṭiccasamuppādamahāsamuddaṁ yamakañāṇamanthanena manthentassa sabbaññutaññāṇe paṭividdhe tadanubhāvena dasasahassilokadhātukampanaṁ veditabbaṁ.

Sīhassa catuddisāvilokanaṁ viya paṭividdhasabbaññutaññāṇassa sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe viharitvā paribhuttamadhupiṇḍikāhārassa ajapālanigrodhamūle mahābrahmuno dhammadesanāyācanaṁ paṭiggahetvā tattha viharantassa ekādasame divase “sve āsāḷhipuṇṇamā bhavissatī”ti paccūsasamaye “kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan”ti Āḷārudakānaṁ kālaṅkatabhāvaṁ ñatvā dhammadesanatthāya pañcavaggiyānaṁ olokanaṁ daṭṭhabbaṁ. Sīhassa gocaratthāya tiyojanaṁ gamanakālo viya attano pattacīvaramādāya “Pañcavaggiyānaṁ dhammacakkaṁ pavattessāmī”ti pacchābhatte Ajapālanigrodhato vuṭṭhitassa aṭṭhārasayojanamaggaṁ gamanakālo.

Sīhanādakālo viya Tathāgatassa aṭṭhārasayojanamaggaṁ gantvā pañcavaggiye saññāpetvā acalapallaṅke nisinnassa dasahi cakkavāḷasahassehi sannipatitena devagaṇena parivutassa “dveme bhikkhave antā pabbajitena na sevitabbā”ti-ādinā[4] nayena Dhammacakkappavattanakālo veditabbo. Imasmiñca pana pade desiyamāne Tathāgatasīhassa dhammaghoso heṭṭhā Avīciṁ upari Bhavaggaṁ gahetvā

1. Kāsāvāni (Syā, Ka)
2. Magadharañño (Ka)
3. Sotthiyena (sabbattha)
4. Saṁ 3. 368; Vi 3. 14 piṭṭhesu.

ကာသာယာနိ[1] ပရိဒဟိတွာ ပဗ္ဗဇိတဿ သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဏ္ဍဝဂိရိပဗ္ဘာရေ ကတဘတ္တကိစ္စဿ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ ပဌမမေဝ မဂဓရဋ္ဌံ အာဂမနတ္ထာယ ယာဝ ရညော[2] ပဋိညာဒါနကာလော။

သီဟဿ ဝိဇမ္ဘနကာလော ဝိယ တထာဂတဿ ဒိန္နပဋိညဿ အာဠာရ-ကာလာမဥပသင်္ကမနံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ သုဇာတာယ ဒိန္နပါယာသဿ ဧကူနပဏ္ဏာသာယ ပိဏ္ဍေဟိ ပရိဘုတ္တကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီဟဿ ကေသရဝိဓုနနံ ဝိယ သာယနှသမယေ သောတ္တိယေန[3] ဒိန္နာ အဋ္ဌ တိဏမုဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ထောမိယမာနဿ ဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇိယမာနဿ တိက္ခတ္တုံ ဗောဓိံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ စုဒ္ဒသဟတ္ထုဗ္ဗေဓေ ဌာနေ တိဏသန္ထရံ သန္ထရိတွာ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ နိသိန္နဿ တံခဏံယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ တီသု ယာမေသု တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဝိသောဓေတွာ အနုလောမပဋိလောမံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒမဟာသမုဒ္ဒံ ယမကဉာဏ-မန္ထနေန မန္ထေန္တဿ သဗ္ဗညုတညာဏေ ပဋိဝိဒ္ဓေ တဒနုဘာဝေန ဒသ-သဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သီဟဿ စတုဒ္ဒိသာဝိလောကနံ ဝိယ ပဋိဝိဒ္ဓသဗ္ဗညုတညာဏဿ သတ္တ-သတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိဟရိတွာ ပရိဘုတ္တမဓုပိဏ္ဍိကာဟာရဿ အဇပါလ-နိဂြောဓမူလေ မဟာဗြဟ္မုနော ဓမ္မဒေသနာယာစနံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထ ဝိဟရန္တဿ ဧကာဒသမေ ဒိဝသေ “သွေ အာသာဠှိပုဏ္ဏမာ ဘဝိဿတီ”တိ ပစ္စူသသမယေ “ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ အာဠာရုဒကာနံ ကာလင်္ကတဘာဝံ ဉတွာ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဩလောကနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီဟဿ ဂေါစရတ္ထာယ တိယောဇနံ ဂမနကာလော ဝိယ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ “ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေဿာမီ”တိ ပစ္ဆာဘတ္တေ အဇပါလနိဂြောဓတော ဝုဋ္ဌိတဿ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ဂမနကာလော။

သီဟနာဒကာလော ဝိယ တထာဂတဿ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ သညာပေတွာ အစလပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ ဒသဟိ စက္ကဝါဠ-သဟဿေဟိ သန္နိပတိတေန ဒေဝဂဏေန ပရိဝုတဿ “ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ အန္တာ ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိတဗ္ဗာ”တိအာဒိနာ[4] နယေန ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တန-ကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣမသ္မိဉ္စ ပန ပဒေ ဒေသိယမာနေ တထာ-ဂတသီဟဿ ဓမ္မဃောသော ဟေဋ္ဌာ အဝီစိံ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂံ ဂဟေတွာ

၁-ကာသာဝါနိ (သျာ၊ က)
၂-မဂဓရညော (က)
၃-သောတ္ထိယေန (သဗ္ဗတ္ထ)
၄-သံ ၃-၃၆၈၊ ဝိ ၃-၁၄-ပိဋ္ဌေသု။

dasasahassilokadhātuṁ paṭicchādesi. Sīhassa saddena khuddakapāṇānaṁ santāsaṁ āpajjanakālo viya Tathāgatassa tīṇi lakkhaṇāni dīpetvā cattāri saccāni soḷasahākārehi saṭṭhiyā ca[1] nayasahassehi vibhajitvā dhammaṁ kathentassa dīghāyukadevatānaṁ ñāṇasantāsassa uppattikālo veditabbo.

Yadāti yasmiṁ kāle. **Tathāgato**ti aṭṭhahi kāraṇehi Bhagavā Tathāgato—tathā āgatoti Tathāgato, tathā gatoti Tathāgato, tathalakkhaṇaṁ āgatoti Tathāgato, tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato, tathadassitāya Tathāgato, tathāvāditāya Tathāgato, tathākāritāya Tathāgato. Abhibhavanaṭṭhena Tathāgatoti. Tesaṁ vitthāro brahmajālavaṇṇanāyampi[2] mūlapariyāyavaṇṇanāyampi[3] vuttoyeva. **Loke**ti sattaloke. **Uppajjatī**ti abhinīhārato paṭṭhāya yāva Bodhipallaṅkā vā arahattamaggañāṇā vā uppajjati nāma, arahattaphale pana patte uppanno nāma. **Arahaṁ Sammāsambhuddho**ti-ādīni Visuddhimagge Buddhānussatiniddese vitthāritāni.

Iti rūpanti idaṁ rūpaṁ ettakaṁ rūpaṁ, na ito bhiyyo rūpaṁ atthīti. Ettāvatā sabhāvato sarasato pariyantato paricchedato paricchindanato[4] yāvatā cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṁ upādāyarūpaṁ, taṁ sabbaṁ dassitaṁ hoti. **Iti rūpassa samudayo**ti ayaṁ rūpassa samudayo nāma. Ettāvatā hi "āhārasamudayā rūpasamudayo"ti-ādi sabbaṁ dassitaṁ hoti. **Iti rūpassa atthaṅgamo**ti ayaṁ rūpassa atthaṅgamo. Imināpi "āhāranirodhā rūpanirodho"ti-ādi sabbaṁ dassitaṁ hoti. **Iti vedanā**ti-ādīsupi eseva nayo.

Vaṇṇavantoti sarīravaṇṇena vaṇṇavanto. **Dhammadesanaṁ sutvā**ti imaṁ pañcasu khandhesu paṇṇāsalakkhaṇapaṭimaṇḍitaṁ Tathāgatassa dhammadesanaṁ sutvā. **Yebhuyyenā**ti idha loke ṭhapeti? Ariyasāvake deve. Tesañhi khīṇāsavattā cittutrāsabhayampi na uppajjati, saṁviggassa yoniso padhānena

1. Saddhiṁ yāva (Syā)
2. Dī-Ṭṭha 1. 59 piṭṭhe.
3. Ma-Ṭṭha 1. 47 piṭṭhe.
4. Parivaṭumato (Sī)

ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ပဋိစ္ဆာဒေသိ။ သီဟဿ သဒ္ဒေန ခုဒ္ဒကပါဏာနံ သန္တာသံ အာပဇ္ဇနကာလော ဝိယ တထာဂတဿ တီဏိ လက္ခဏာနိ ဒီပေတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သောဠသဟာကာရေဟိ သဋ္ဌိယာ စ[1] နယသဟဿေဟိ ဝိဘဇိတွာ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ ဒီဃာယုကဒေဝတာနံ ဉာဏသန္တာသဿ ဥပ္ပတ္တိကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယဒါတိ ယသ္မိံ ကာလေ။ **တထာဂတော**တိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ တထာဂတော—တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော၊ တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထဓမ္မေ ယာထာဝတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော၊ တထဒဿိတာယ တထာဂတော၊ တထာဝါဒိတာယ တထာဂတော၊ တထာကာရိတာယ တထာဂတော။ အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတောတိ။ တေသံ ဝိတ္ထာရော ဗြဟ္မဇာလဝဏ္ဏနာယမ္ပိ[2] မူလပရိယာယဝဏ္ဏနာယမ္ပိ[3] ဝုတ္တောယေဝ။ **လောကေ**တိ သတ္တလောကေ။ **ဥပ္ပဇ္ဇတီ**တိ အဘိနီဟာရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဗောဓိပလ္လင်္ကာ ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ၊ အရဟတ္တဖလေ ပန ပတ္တေ ဥပ္ပန္နော နာမ။ **အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ**တိအာဒီနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝိတ္ထာရိတာနိ။

ဣတိ ရူပန္တိ ဣဒံ ရူပံ ဧတ္တကံ ရူပံ၊ န ဣတော ဘိယျော ရူပံ အတ္ထီတိ။ ဧတ္တာဝတာ သဘာဝတော သရသတော ပရိယန္တတော ပရိစ္ဆေဒတော ပရိစ္ဆိန္ဒနတော[4] ယာဝတာ စတ္တာရော စ မဟာဘူတာ စတုန္နဉ္စ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ **ဣတိ ရူပဿ သမုဒယော**တိ အယံ ရူပဿ သမုဒယော နာမ။ ဧတ္တာဝတာ ဟိ "အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယော"တိအာဒိ သဗ္ဗံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ **ဣတိ ရူပဿ အတ္ထင်္ဂမော**တိ အယံ ရူပဿ အတ္ထင်္ဂမော။ ဣမိနာပိ "အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓော"တိအာဒိ သဗ္ဗံ ဒဿိတံ ဟောတိ။ **ဣတိ ဝေဒနာ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဝဏ္ဏဝန္တောတိ သရီရဝဏ္ဏေန ဝဏ္ဏဝန္တော။ **ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ**တိ ဣမံ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ပဏ္ဏာသလက္ခဏပဋိမဏ္ဍိတံ တထာဂတဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ **ယေဘုယျေနာ**တိ ဣဓ လောကေ ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ ဒေဝေ။ တေသဉှိ ခီဏာသဝတ္တာ စိတ္တုတြာသဘယမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သံဝိဂ္ဂဿ ယောနိသော ပဓာနေန

၁-သဒ္ဓိံ ယာဝ (သျာ)
၂-ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၅၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-မ-ဋ္ဌ ၁-၄၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပရိဝဋုမတော (သီ)

pattabbaṁ pattatāya ñāṇasaṁvegopi. Itaresaṁ pana devānaṁ “tāso heso bhikkhū”ti aniccataṁ manasikarontānaṁ cittutrāsabhayampi, balavavipassanākāle[1] ñāṇabhayampi uppajjati. **Bhoti** dhammālapanamattametaṁ. **Sakkāyapariyāpannā**ti pañcakkhandhapariyāpannā. Iti tesaṁ Sammāsambuddhe vaṭṭadosaṁ dassetvā tilakkhaṇāhataṁ katvā dhammaṁ desente ñāṇabhayaṁ nāma okkamati.

Abhiññāyāti jānitvā. **Dhammacakkan**ti paṭivedhañāṇampi desanāñāṇampi. **Paṭivedhañāṇaṁ** nāma yena ñāṇena Bodhipallaṅke nisinno cattāri saccāni soḷasahākārehi saṭṭhiyā ca nayasahassehi paṭivijjhi. **Desanāñāṇaṁ** nāma yena ñāṇena tiparivaṭṭaṁ dvādasākāraṁ dhammacakkaṁ pavattesi. Ubhayampi taṁ Dasabalassa ure jātañāṇameva. Tesu idha desanāñāṇaṁ gahetabbaṁ. Taṁ panesa yāva aṭṭhārasahi brahmakoṭīhi saddhiṁ Aññāsikoṇḍaññattherassa sotāpattiphalaṁ uppajjati, tāva pavatteti nāma. Tasmiṁ uppanne pavattitaṁ nāma hotīti veditabbaṁ. **Appaṭipuggalo**ti sadisapuggalarahito. **Yasassino**ti parivārasampannā. **Tādino**ti lābhālābhādīhi ekasadisassa. . Chaṭṭhaṁ.

7. Khajjanīyasuttavaṇṇanā

79. Sattame **pubbenivāsan**ti na idaṁ abhiññāvasena anussaraṇaṁ sandhāya vuttaṁ, vipassanāvasena pana pubbenivāsaṁ anussarante samaṇabrāhmaṇe sandhāyetaṁ vuttaṁ. Tenevāha “sabbete pañcupādānakkhandhe anussaranti, etesaṁ vā aññataren”ti abhiññāvasena hi samanussarantassa khandhāpi upādānakkhandhāpi khandhapaṭibaddhāpi paṇṇattipi ārammaṇaṁ hotiyeva. **Rūpaṁyeva anussaratī**ti evaṁ hi anussaranto na aññaṁ kiñci sattaṁ vā puggalaṁ vā anussarati, atīte pana niruddhaṁ rūpakkhandhameva anussarati. Vedanādīsupi eseva nayoti. . Suññatāpabbaṁ niṭṭhitaṁ.

Idāni suññatāya lakkhaṇaṁ dassetuṁ **kiñca bhikkhave rūpaṁvadethā**ti-ādimāha. Yathā hi naṭṭhaṁ goṇaṁ pariyesamāno puriso gogaṇe caramāne rattaṁ vā[2] kāḷaṁ balībaddaṁ disvāpi na ettakeneva “ayaṁ mayhaṁ goṇo”ti

1. Balavavipassanākārena (Ka) 2. Setaṁ vā rattaṁ vā (Ka)

ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တတာယ ဉာဏသံဝေဂေါပိ။ ဣတရေသံ ပန ဒေဝါနံ “တာသော ဟေသော ဘိက္ခူ”တိ အနိစ္စတံ မနသိကရောန္တာနံ စိတ္တုတြာသဘယမ္ပိ, ဗလဝဝိပဿနာကာလေ[၁] ဉာဏဘယမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဘော**တိ ဓမ္မာလပနမတ္တမေတံ။ **သက္ကာယပရိယာပန္နာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓပရိယာပန္နာ။ ဣတိ တေသံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဝဋ္ဋဒေါသံ ဒဿေတွာ တိလက္ခဏာဟတံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဉာဏဘယံ နာမ ဩက္ကမတိ။

အဘိညာယာတိ ဇာနိတွာ။ **ဓမ္မစက္က**န္တိ ပဋိဝေဓဉာဏမ္ပိ ဒေသနာဉာဏမ္ပိ။ **ပဋိဝေဓဉာဏံ** နာမ ယေန ဉာဏေန ဗောဓိပလ္လင်္ကေ နိသိန္နော စတ္တာရိ သစ္စာနိ သောဠသဟာကာရေဟိ သဋ္ဌိယာ စ နယသဟဿေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိ။ **ဒေသနာဉာဏံ** နာမ ယေန ဉာဏေန တိပရိဝဋ္ဋံ ဒွါဒသာကာရံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေသိ။ ဥဘယမ္ပိ တံ ဒသဗလဿ ဥရေ ဇာတဉာဏမေဝ။ တေသု ဣဓ ဒေသနာဉာဏံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ တံ ပနေသ ယာဝ အဋ္ဌာရသဟိ ဗြဟ္မကောဋီဟိ သဒ္ဓိံ အညာသိကောဏ္ဍညတ္ထေရဿ သောတာပတ္တိဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ပဝတ္တေတိ နာမ။ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ ပဝတ္တိတံ နာမ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော**တိ သဒိသပုဂ္ဂလရဟိတော။ **ယသဿိနော**တိ ပရိဝါရသမ္ပန္နာ။ **တာဒိနော**တိ လာဘာလာဘာဒီဟိ ဧကသဒိသဿ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ခဇ္ဇနီယသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၇၉။ သတ္တမေ **ပုဗ္ဗေနိဝါသ**န္တိ န ဣဒံ အဘိညာဝသေန အနုဿရဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ ဝိပဿနာဝသေန ပန ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရန္တေ သမဏဗြာဟ္မဏေ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ တေနေဝါဟ “သဗ္ဗေတေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ အနုဿရန္တိ၊ ဧတေသံ ဝါ အညတရ”န္တိ အဘိညာဝသေန ဟိ သမနုဿရန္တဿ ခန္ဓာပိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာပိ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓါပိ ပဏ္ဏတ္တိပိ အာရမ္မဏံ ဟောတိယေဝ။ **ရူပံယေဝ အနုဿရတီ**တိ ဧဝံ ဟိ အနုဿရန္တော န အညံ ကိဉ္စိ သတ္တံ ဝါ ပုဂ္ဂလံ ဝါ အနုဿရတိ၊ အတီတေ ပန နိရုဒ္ဓံ ရူပက္ခန္ဓမေဝ အနုဿရတိ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယောတိ။ ။သုညတာပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။

ဣဒါနိ သုညတာယ လက္ခဏံ ဒဿေတုံ **ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ရူပံ ဝဒေထာ**တိ အာဒိမာဟ။ ယထာ ဟိ နဋ္ဌံ ဂေါဏံ ပရိယေသမာနော ပုရိသော ဂေါဂဏေ စရမာနေ ရတ္တံ ဝါ[၂] ကာဠံ ဝါ ဗလီဗဒ္ဒံ ဒိသွာပိ န ဧတ္တကေနေဝ “အယံ မယှံ ဂေါဏော”တိ

၁-ဗလဝဝိပဿနာကာရေန (က) ၂-သေတံ ဝါ ရတ္တံ ဝါ (က)

sanniṭṭhānaṁ kātuṁ sakkoti. Kasmā? Aññesampi tādisānaṁ atthitāya. Sarīrapadese panassa sattisūlādilakkhaṇaṁ disvā “ayaṁ mayhaṁ santako”ti sanniṭṭhānaṁ hoti, evameva suññatāya kathitāyapi yāva suññatālakkhaṇaṁ na kathīyati, tāva sā akathitāva hoti, lakkhaṇe pana kathite kathitā nāma hoti. Goṇo viya hi suññatā, goṇalakkhaṇaṁ viya suññatālakkhaṇaṁ. Yathā goṇalakkhaṇe asallakkhite goṇo na suṭṭhu sallakkhito hoti, tasmiṁ pana sallakkhite so sallakkhito nāma hoti, evameva suññatālakkhaṇe akathite suññatā akathitāva hoti, tasmiṁ pana kathite sā kathitā nāma hotīti suññatālakkhaṇaṁ dassetuṁ **kiñca bhikkhave rūpaṁ vadethā**ti-ādimāha.

Tattha **kiñcā**ti kāraṇapucchā, kena kāraṇena rūpaṁ vadetha, kena kāraṇenetaṁ rūpaṁ nāmāti attho. **Ruppatīti kho**ti ettha **itī**ti kāraṇuddeso, yasmā ruppati, tasmā rūpanti vuccatīti attho. **Ruppatī**ti kuppati ghaṭṭīyati pīḷīyati, bhijjatīti attho. **Sītenapi ruppatī**ti-ādīsu sītena tāva ruppanaṁ Lokantarikaniraye pākaṭaṁ. Tiṇṇaṁ tiṇṇañhi cakkavāḷānaṁ antare ekeko Lokantarikanirayo nāma hoti aṭṭhayojanasahassappamāṇo. Yassa neva heṭṭhā pathavī atthi, na upari candimasūriyadīpamaṇi-āloko, niccandhakāro. Tattha nibbattasattānaṁ tigāvuto attabhāvo hoti, te vagguliyo viya pabbatapāde dīghaputhulehi nakhehi laggitvā avaṁsirā olambanti. Yadā saṁsappantā aññamaññassa hatthapāsāgatā honti, atha “bhakkho no laddho”ti maññamānā tattha byāvaṭā viparivattitvā lokasandhārake udake patanti, vāte paharantepi madhukaphalāni viya chijjitvā udake patanti, patitamattāva accantakhāre udake tattatele patitapiṭṭhapiṇḍi viya paṭapaṭāyamānā vilīyanti. Evaṁ sītena ruppanaṁ Lokantarikaniraye pākaṭaṁ. Mahiṁsakaraṭṭhādīsupi himapātasītalesu padesesu etaṁ pākaṭameva. Tattha hi sattā sītena bhinnasarīrā jīvitakkhayampi pāpuṇanti.

Uṇhena ruppanaṁ Avīcimahāniraye pākaṭaṁ hoti. Jighacchāya ruppanaṁ pettivisaye ceva dubbhikkhakāle ca pākaṭaṁ. Pipāsāya ruppanaṁ Kālakañjikādīsu pākaṭaṁ. Eko kira Kālakañjika-asuro pipāsaṁ adhivāsetuṁ

သန္နိဋ္ဌာနံ ကာတုံ သက္ကောတိ။ ကသ္မာ? အညေသမ္ပိ တာဒိသာနံ အတ္ထိတာယ။ သရီရပဒေသေ ပနဿ သတ္တိသူလာဒိလက္ခဏံ ဒိသွာ “အယံ မယှံ သန္တကော”တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ သုညတာယ ကထိတာယပိ ယာဝ သုညတာလက္ခဏံ န ကထီယတိ၊ တာဝ သာ အကထိတာဝ ဟောတိ၊ လက္ခဏေ ပန ကထိတေ ကထိတာ နာမ ဟောတိ။ ဂေါဏော ဝိယ ဟိ သုညတာ၊ ဂေါဏလက္ခဏံ ဝိယ သုညတာလက္ခဏံ။ ယထာ ဂေါဏလက္ခဏေ အသလ္လက္ခိတေ ဂေါဏော န သုဋ္ဌု သလ္လက္ခိတော ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပန သလ္လက္ခိတေ သော သလ္လက္ခိတော နာမ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ သုညတာလက္ခဏေ အကထိတေ သုညတာ အကထိတာဝ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပန ကထိတေ သာ ကထိတာ နာမ ဟောတီတိ သုညတာလက္ခဏံ ဒဿေတုံ **ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ရူပံ ဝဒေထာ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ကိဉ္စာ**တိ ကာရဏပုစ္ဆာ၊ ကေန ကာရဏေန ရူပံ ဝဒေထ၊ ကေန ကာရဏေနေတံ ရူပံ နာမာတိ အတ္ထော။ **ရုပ္ပတီတိ ခေါ**တိ ဧတ္ထ **ဣတီ**တိ ကာရဏုဒ္ဒေသော၊ ယသ္မာ ရုပ္ပတိ၊ တသ္မာ ရူပန္တိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။ **ရုပ္ပတီ**တိ ကုပ္ပတိ ဃဋ္ဋီယတိ ပီဠီယတိ၊ ဘိဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ **သီတေနပိ ရုပ္ပတီ**တိအာဒီသု သီတေန တာဝ ရုပ္ပနံ လောကန္တရိကနိရယေ ပါကဋံ။ တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏဉှိ စက္ကဝါဠာနံ အန္တရေ ဧကေကော လောကန္တရိကနိရယော နာမ ဟောတိ အဋ္ဌယောဇနသဟဿပ္ပမာဏော။ ယဿ နေဝ ဟေဋ္ဌာ ပထဝီ အတ္ထိ၊ န ဥပရိ စန္ဒိမသူရိယဒီပမဏိအာလောကော, နိစ္စန္ဓကာရော။ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာနံ တိဂါဝုတော အတ္တဘာဝေါ ဟောတိ၊ တေ ဝဂ္ဂုလိယော ဝိယ ပဗ္ဗတပါဒေ ဒီဃပုထုလေဟိ နခေဟိ လဂ္ဂိတွာ အဝံသိရာ ဩလမ္ဗန္တိ။ ယဒါ သံသပ္ပန္တာ အညမညဿ ဟတ္ထပါသာဂတာ ဟောန္တိ၊ အထ “ဘက္ခော နော လဒ္ဓေါ”တိ မညမာနာ တတ္ထ ဗျာဝဋာ ဝိပရိဝတ္တိတွာ လောကသန္ဓာရကေ ဥဒကေ ပတန္တိ၊ ဝါတေ ပဟရန္တေပိ မဓုကဖလာနိ ဝိယ ဆိဇ္ဇိတွာ ဥဒကေ ပတန္တိ၊ ပတိတမတ္တာဝ အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ တတ္တတေလေ ပတိတပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ ပဋပဋာယမာနာ ဝိလီယန္တိ။ ဧဝံ သီတေန ရုပ္ပနံ လောကန္တရိကနိရယေ ပါကဋံ။ မဟိံသကရဋ္ဌာဒီသုပိ ဟိမပါတသီတလေသု ပဒေသေသု ဧတံ ပါကဋမေဝ။ တတ္ထ ဟိ သတ္တာ သီတေန ဘိန္နသရီရာ ဇီဝိတက္ခယမ္ပိ ပါပုဏန္တိ။

ဥဏှေန ရုပ္ပနံ အဝီစိမဟာနိရယေ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဇိဃစ္ဆာယ ရုပ္ပနံ ပေတ္တိဝိသယေ စေဝ ဒုဗ္ဘိက္ခကာလေ စ ပါကဋံ။ ပိပါသာယ ရုပ္ပနံ ကာလကဉ္ဇိကာဒီသု ပါကဋံ။ ဧကော ကိရ ကာလကဉ္ဇိကအသုရော ပိပါသံ အဓိဝါသေတုံ

asakkonto yojanagambhīravitthāraṁ Mahāgaṅgaṁ otari, tassa gatagatatṭhāne udakaṁ chijjati, dhūmo uggacchati, tatte piṭṭhipāsāṇe caṅkamanakālo viya hoti. Tassa udakasaddaṁ sutvā ito cito ca vicarantasseva ratti vibhāyi. Atha naṁ pātova bhikkhācāraṁ gacchāntā tiṁsamattā piṇḍacārikabhikkhū disvā “ko nāma tvaṁ sappurisā”ti pucchiṁsu. Petohamasmi bhenteti. Kiṁ pariyesasīti. pānīyaṁ bhanteti. Ayaṁ gaṅgā paripuṇṇā, kiṁ tvaṁ na passasīti. Na upakappati bhanteti. Tena hi Gaṅgāpiṭṭhe nipajja, mukhe te pānīyaṁ āsiñcissāmāti. So vālikāpuḷine[1] uttāno nipajji. Bhikkhū tiṁsamatte patte nīharitvā udakaṁ āharitvā tassa mukhe āsiñciṁsu. Tesaṁ tathā karontānaṁyeva velā upakaṭṭhā jātā. Tato “bhikkhācārakālo amhākaṁ sappurisa, kacci te assādamattā laddhā”ti āhaṁsu. Peto “sace me bhante tiṁsamattānaṁ ayyānaṁ tiṁsapattehi āsitta-udakato aḍḍhapasatamattampi paragalaṁ gataṁ, petattabhāvato mokkho mā hotū”ti āha. Evaṁ pipāsāya ruppanaṁ pettivisaye pākaṭaṁ.

Ḍaṁsādīhi ruppanaṁ ḍaṁsamakkhikādibahulesu padesesu pākaṭaṁ. Ettha ca **ḍaṁsā**ti piṅgalamakkhikā. **Makasā**ti makasāva. **Vātā**ti kucchivātapiṭṭhivātādivasena veditabbā. Sarīrasmiṁ hi vātarogo uppajjitvā hatthapādapiṭṭhi-ādīni bhindati, kāṇaṁ karoti, khujjaṁ karoti, pīṭhasappiṁ karoti. **Ātapo**ti sūriyātapo. Tena ruppanaṁ marukantārādīsu pākaṭaṁ. Ekā kira itthī marukantāre rattiṁ satthato ohīnā divā sūriye uggacchante vālikāya tappamānāya pāde ṭhapetuṁ asakkontī sīsato pacchiṁ otāretvā akkami. Kamena pacchiyā uṇhābhitattāya ṭhātuṁ asakkontī tassā upari sāṭakaṁ ṭhapetvā akkami. Tasmimpi santatte attano aṅkena gahitaputtakaṁ adhomukhaṁ nipajjāpetvā kandantaṁyeva akkamitvā saddhiṁ tena tasmiṁyeva ṭhāne uṇhābhitattā kālamakāsi.

Sarīsapāti ye keci dīghajātikā sarantā gacchanti. Tesaṁ samphassena ruppanaṁ āsīvisadaṭṭhakādīnaṁ vasena veditabbaṁ. Iti Bhagavatā yāni imāni sāmaññapaccattavasena dhammānaṁ dve lakkhaṇāni, tesu rūpakkhandhassa tāva paccattalakkhaṇaṁ dassitaṁ. Rūpakkhandhasseva hi etaṁ, na vedanādīnaṁ, tasmā

1. Vālikāpiṭṭhe (Sī)

အသက္ကောန္တော ယောဇနဂမ္ဘီရဝိတ္ထာရံ မဟာဂင်္ဂံ ဩတရိ၊ တဿ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇတိ၊ ဓူမော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တတ္တေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ စင်္ကမနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ တဿ ဥဒကသဒ္ဒံ သုတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တဿေဝ ရတ္တိ ဝိဘာယိ။ အထ နံ ပါတောဝ ဘိက္ခာစာရံ ဂစ္ဆန္တာ တိံသမတ္တာ ပိဏ္ဍစာရိကဘိက္ခူ ဒိသွာ “ကော နာမ တွံ သပ္ပုရိသာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ပေတောဟမသ္မိ ဘန္တေတိ။ ကိံ ပရိယေသသီတိ။ ပါနီယံ ဘန္တေတိ။ အယံ ဂင်္ဂါ ပရိပုဏ္ဏာ၊ ကိံ တွံ န ပဿသီတိ။ န ဥပကပ္ပတိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ဂင်္ဂါပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇ၊ မုခေ တေ ပါနီယံ အာသိဉ္စိဿာမာတိ။ သော ဝါလိကာပုဠိနေ[၁] ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိ။ ဘိက္ခူ တိံသမတ္တေ ပတ္တေ နီဟရိတွာ ဥဒကံ အာဟရိတွာ တဿ မုခေ အာသိဉ္စိံသု။ တေသံ တထာ ကရောန္တာနံယေဝ ဝေလာ ဥပကဋ္ဌာ ဇာတာ။ တတော “ဘိက္ခာစာရကာလော အမှာကံ သပ္ပုရိသ၊ ကစ္စိ တေ အဿာဒမတ္တာ လဒ္ဓါ”တိ အာဟံသု။ ပေတော “သစေ မေ ဘန္တေ တိံသမတ္တာနံ အယျာနံ တိံသပတ္တေဟိ အာသိတ္တဥဒကတော အဍ္ဎပသတမတ္တမ္ပိ ပရဂလံ ဂတံ၊ ပေတတ္တဘာဝတော မောက္ခော မာ ဟောတူ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ပိပါသာယ ရုပ္ပနံ ပေတ္တိဝိသယေ ပါကဋံ။

ဍံသာဒီဟိ ရုပ္ပနံ ဍံသမက္ခိကာဒိဗဟုလေသု ပဒေသေသု ပါကဋံ။ ဧတ္ထ စ **ဍံသာ**တိ ပိင်္ဂလမက္ခိကာ။ **မကသာ**တိ မကသာဝ။ **ဝါတာ**တိ ကုစ္ဆိဝါတပိဋ္ဌိဝါတာဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သရီရသ္မိံ ဟိ ဝါတရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိအာဒီနိ ဘိန္ဒတိ၊ ကာဏံ ကရောတိ၊ ခုဇ္ဇံ ကရောတိ၊ ပီဌသပ္ပိံ ကရောတိ။ **အာတပေါ**တိ သူရိယာတပေါ။ တေန ရုပ္ပနံ မရုကန္တာရာဒီသု ပါကဋံ။ ဧကာ ကိရ ဣတ္ထီ မရုကန္တာရေ ရတ္တိံ သတ္ထတော ဩဟီနာ ဒိဝါ သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ဝါလိကာယ တပ္ပမာနာယ ပါဒေ ဌပေတုံ အသက္ကောန္တီ သီသတော ပစ္ဆိံ ဩတာရေတွာ အက္ကမိ။ ကမေန ပစ္ဆိယာ ဥဏှာဘိတတ္တာယ ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ တဿာ ဥပရိ သာဋကံ ဌပေတွာ အက္ကမိ။ တသ္မိမ္ပိ သန္တတ္တေ အတ္တနော အင်္ကေန ဂဟိတပုတ္တကံ အဓောမုခံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ကန္ဒန္တံယေဝ အက္ကမိတွာ သဒ္ဓိံ တေန တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဥဏှာဘိတတ္တာ ကာလမကာသိ။

သရီသပါတိ ယေ ကေစိ ဒီဃဇာတိကာ သရန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ တေသံ သမ္ဖဿေန ရုပ္ပနံ အာသီဝိသဒဋ္ဌကာဒီနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဘဂဝတာ ယာနိ ဣမာနိ သာမညပစ္စတ္တဝသေန ဓမ္မာနံ ဒွေ လက္ခဏာနိ၊ တေသု ရူပက္ခန္ဓဿ တာဝ ပစ္စတ္တလက္ခဏံ ဒဿိတံ။ ရူပက္ခန္ဓဿေဝ ဟိ ဧတံ၊ န ဝေဒနာဒီနံ၊ တသ္မာ

၁-ဝါလိကာပိဋ္ဌေ (သီ)

paccattalakkhaṇanti vuccati. Aniccadukkhānattalakkhaṇaṁ pana vedanādīnampi hoti, tasmā taṁ sāmaññalakkhaṇanti vuccati.

Kiñca bhikkhave vedanaṁ vadethāti-ādīsu purimasadisaṁ vuttanayeneva veditabbaṁ. Yaṁ pana purimena asadisaṁ, tassāyaṁ vibhāvanā—**sukhampi vedayatī**ti sukhaṁ ārammaṇaṁ vedeti anubhavati. Parato padadvayepi eseva nayo. Kathaṁ panetaṁ ārammaṇaṁ sukhaṁ dukkhaṁ adukkhamasukhaṁ nāma jātanti? Sukhādīnaṁ paccayato. Svāyamattho "yasmā ca kho Mahāli rūpaṁ sukhaṁ sukhānupatitaṁ sukhāvakkantan"ti imasmiṁ Mahālisutte[1] āgatoyeva. **Vedayatī**ti ettha ca vedanāva vedayati, na añño satto vā puggalo vā. Vedanā hi vedayitalakkhaṇā, tasmā vatthārammaṇaṁ paṭicca vedanāva vedayatīti. Evamidha Bhagavā vedanāyapi paccattalakkhaṇameva bhājetvā dassesi.

Nīlampi sañjānātīti nīlapupphe vā vatthe vā parikammaṁ katvā upacāraṁ vā appanaṁ vā pāpento sañjānāti. Ayaṁ hi saññā nāma parikammasaññāpi upacārasaññāpi appanāsaññāpi vaṭṭati, nīlaṁ nīlanti uppajjanasaññāpi vaṭṭatiyeva. **Pītakā**dīsupi eseva nayo. Idhāpi Bhagavā sañjānanalakkhaṇāya saññāya paccattalakkhaṇameva bhājetvā dassesi.

Rūpaṁ rūpattāya[2] saṅkhatamabhisaṅkharontīti yathā yāgumeva yāguttāya,[3] pūvameva pūvattāya pacati nāma, evaṁ paccayehi samāgantvā katabhāvena saṅkhatanti laddhanāmaṁ rūpameva rūpattāya yathā abhisaṅkhataṁ rūpaṁ nāma hoti, tathattāya[4] rūpabhāvāya abhisaṅkharoti āyūhati sampiṇḍeti, nipphādetīti attho. **Vedanā**dīsupi eseva nayo. Ayaṁ panettha saṅkhepo—attanā saha jāyamānaṁ rūpaṁ sampayutte ca vedanādayo dhamme abhisaṅkharoti nibbattetīti. Idhāpi Bhagavā cetayitalakkhaṇassa saṅkhārassa paccattalakkhaṇameva bhājetvā dassesi.

Ambilampi vijānātīti amba-ambāṭakamātuluṅgādi-ambilaṁ "ambilan"ti vijānāti. Eseva nayo sabbapadesu. Api cettha **tittakan**ti nimbapaṭolādinānappakāraṁ. **Kaṭukan**ti pippalimaricādinānappakāraṁ. **Madhuran**ti

1. Saṁ 2. 57 piṭṭhe. 2. Rūpatthāya (Sī) 3. Yāgutthāya (Sī)
4. Tathā tadatthāya (Sī), tathā tāya (Syā)

ပစ္စတ္တလက္ခဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တလက္ခဏံ ပန ဝေဒနာဒီနမ္ပိ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ သာမညလက္ခဏန္တိ ဝုစ္စတိ။

ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနံ ဝဒေထာတိအာဒီသု ပုရိမသဒိသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန ပုရိမေန အသဒိသံ၊ တဿာယံ ဝိဘာဝနာ—**သုခမ္ပိ ဝေဒယတီ**တိ သုခံ အာရမ္မဏံ ဝေဒေတိ အနုဘဝတိ။ ပရတော ပဒဒွယေပိ ဧသေဝ နယော။ ကထံ ပနေတံ အာရမ္မဏံ သုခံ ဒုက္ခံ အဒုက္ခမသုခံ နာမ ဇာတန္တိ? သုခါဒီနံ ပစ္စယတော။ သွာယမတ္ထော "ယသ္မာ စ ခေါ မဟာလိ ရူပံ သုခံ သုခါနုပတိတံ သုခါဝက္ကန္တ"န္တိ ဣမသ္မိံ မဟာလိသုတ္တေ[၁] အာဂတောယေဝ။ **ဝေဒယတီ**တိ ဧတ္ထ စ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတိ၊ န အညော သတ္တော ဝါ ပုဂ္ဂလော ဝါ။ ဝေဒနာ ဟိ ဝေဒယိတလက္ခဏာ၊ တသ္မာ ဝတ္ထာရမ္မဏံ ပဋိစ္စ ဝေဒနာဝ ဝေဒယတီတိ။ ဧဝမိဓ ဘဂဝါ ဝေဒနာယပိ ပစ္စတ္တလက္ခဏမေဝ ဘာဇေတွာ ဒဿေသိ။

နီလမ္ပိ သဉ္ဇာနာတီတိ နီလပုပ္ဖေ ဝါ ဝတ္ထေ ဝါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပစာရံ ဝါ အပ္ပနံ ဝါ ပါပေန္တော သဉ္ဇာနာတိ။ အယံ ဟိ သညာ နာမ ပရိကမ္မသညာပိ ဥပစာရသညာပိ အပ္ပနာသညာပိ ဝဋ္ဋတိ၊ နီလံ နီလန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနသညာပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ **ပီတကာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဣဓာပိ ဘဂဝါ သဉ္ဇာနနလက္ခဏာယ သညာယ ပစ္စတ္တလက္ခဏမေဝ ဘာဇေတွာ ဒဿေသိ။

ရူပံ ရူပတ္တာယ[၂] သင်္ခတမဘိသင်္ခရောန္တီတိ ယထာ ယာဂုမေဝ ယာဂုတ္တာယ,[၃] ပူဝမေဝ ပူဝတ္တာယ ပစတိ နာမ၊ ဧဝံ ပစ္စယေဟိ သမာဂန္တွာ ကတဘာဝေန သင်္ခတန္တိ လဒ္ဓနာမံ ရူပမေဝ ရူပတ္တာယ ယထာ အဘိသင်္ခတံ ရူပံ နာမ ဟောတိ၊ တထတ္တာယ[၄] ရူပဘာဝါယ အဘိသင်္ခရောတိ အာယူဟတိ သမ္ပိဏ္ဍေတိ၊ နိပ္ဖါဒေတီတိ အတ္ထော။ **ဝေဒနာ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—အတ္တနာ သဟ ဇာယမာနံ ရူပံ သမ္ပယုတ္တေ စ ဝေဒနာဒယော ဓမ္မေ အဘိသင်္ခရောတိ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ။ ဣဓာပိ ဘဂဝါ စေတယိတလက္ခဏဿ သင်္ခါရဿ ပစ္စတ္တလက္ခဏမေဝ ဘာဇေတွာ ဒဿေသိ။

အမ္ဗိလမ္ပိ ဝိဇာနာတီတိ အမ္ဗအမ္ဗာဋကမာတုလုင်္ဂါဒိအမ္ဗိလံ "အမ္ဗိလ"န္တိ ဝိဇာနာတိ။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ အပိ စေတ္ထ **တိတ္တက**န္တိ နိမ္ဗပဋောလာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **ကဋုက**န္တိ ပိပ္ပလိမရိစာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **မဓုရ**န္တိ

၁-သံ ၂-၅၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ရူပတ္ထာယ (သီ) ၃-ယာဂုတ္ထာယ (သီ)
၄-တထာ တဒတ္ထာယ (သီ)၊ တထာ တာယ (သျာ)

sappiphāṇitādinā nappakāraṁ. **Khārikan**ti vātiṅgaṇanāḷikera[1] caturassavallivettaṅkurādinānappakāraṁ. **Akhārikan**ti yaṁ vā taṁ vā phalajātaṁ kārapaṇṇādimissakapaṇṇaṁ. **Loṇikan**ti loṇayāguloṇamacchaloṇabhattādinānappakāraṁ. **Aloṇikan**ti aloṇayāgu-aloṇamaccha-aloṇabhattādinānappakāraṁ. **Tasmā viññāṇanti vuccatī**ti yasmā imaṁ ambilādibhedaṁ aññamaññavisiṭṭhena ambilādibhāvena jānāti, tasmā viññāṇanti vuccatīti. Evamidhāpi Bhagavā vijānanalakkhaṇassa viññāṇassa paccattalakkhaṇameva bhājetvā dassesi.

Yasmā pana ārammaṇassa ākārasaṇṭhānagahaṇavasena saññā pākaṭā hoti, tasmā sā cakkhudvāre vibhattā. Yasmā vināpi ākārasaṇṭhānā ārammaṇassa paccattabhedagahaṇavasena viññāṇaṁ pākaṭaṁ hoti, tasmā taṁ jivhādvāre vibhattaṁ. Imesaṁ pana saññāviññāṇapaññānaṁ[2] asammohato sabhāvasallakkhaṇatthaṁ **sañjānāti, vijānāti, pajānātī**ti ettha visesā veditabbā. Tattha upasaggamattameva viseso, jānātīti padaṁ pana aviseso. Tassapi[3] jānanaṭṭhena viseso veditabbo. Saññā hi nīlādivasena ārammaṇasañjānanamattameva, aniccaṁ dukkhamanattāti lakkhaṇapaṭivedhaṁ pāpetuṁ na sakkoti. Viññāṇaṁ nīlādivasena ārammaṇañceva jānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhañca pāpeti, ussakkitvā pana maggapātubhāvaṁ pāpetuṁ na sakkoti. Paññā nīlādivasena ārammaṇampi jānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti, ussakkitvā maggapātubhāvampi pāpeti.

Yathā hi heraññikaphalake kahāpaṇarāsimhi kate ajātabuddhidārako gāmikapuriso mahāheraññikoti tīsu janesu oloketvā ṭhitesu ajātabuddhidārako kahāpaṇānaṁ cittavicittacaturassamaṇḍalādibhāvameva[4] jānāti, "idaṁ manussānaṁ upabhogaparibhogaṁ ratanasammatan"ti na jānāti. Gāmikapuriso cittādibhāvañca jānāti, manussānaṁ upabhogaparibhogaratanasammatabhāvañca, "ayaṁ kūṭo, ayaṁ cheko, ayaṁ karaṭo, ayaṁ saṇho"ti na jānāti. Mahāheraññiko cittādibhāvampi ratanasammatabhāvampi kūṭādibhāvampi jānāti. Jānanto ca

1. Vātiṅgaṇanīlikaramadda (Sī), vātiṅgatālaketakīkaḷīranāḷikera (Syā)
2. Saññāviññāṇānaṁ (Ka)   3. Tassa (Sī)   4. ...maṇḍalādi-ākārameva (Sī)

သပ္ပိဖာဏိတာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **ခါရိက**န္တိ ဝါတိင်္ဂဏနာဠိကေရ[၁]စတုရဿဝလ္လိဝေတ္တင်္ကုရာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **အခါရိက**န္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဖလဇာတံ ကာရပဏ္ဏာဒိမိဿကပဏ္ဏံ။ **လောဏိက**န္တိ လောဏယာဂုလောဏမစ္ဆလောဏဘတ္တာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **အလောဏိက**န္တိ အလောဏယာဂုအလောဏမစ္ဆအလောဏဘတ္တာဒိနာနပ္ပကာရံ။ **တသ္မာ ဝိညာဏန္တိ ဝုစ္စတီ**တိ ယသ္မာ ဣမံ အမ္ဗိလာဒိဘေဒံ အညမညဝိသိဋ္ဌေန အမ္ဗိလာဒိဘာဝေန ဇာနာတိ၊ တသ္မာ ဝိညာဏန္တိ ဝုစ္စတီတိ။ ဧဝမိဓာပိ ဘဂဝါ ဝိဇာနနလက္ခဏဿ ဝိညာဏဿ ပစ္စတ္တလက္ခဏမေဝ ဘာဇေတွာ ဒဿေသိ။

ယသ္မာ ပန အာရမ္မဏဿ အာကာရသဏ္ဌာနဂဟဏဝသေန သညာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တသ္မာ သာ စက္ခုဒွါရေ ဝိဘတ္တာ။ ယသ္မာ ဝိနာပိ အာကာရသဏ္ဌာနာ အာရမ္မဏဿ ပစ္စတ္တဘေဒဂဟဏဝသေန ဝိညာဏံ ပါကဋံ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဇိဝှါဒွါရေ ဝိဘတ္တံ။ ဣမေသံ ပန သညာဝိညာဏပညာနံ[၂] အသမ္မောဟတော သဘာဝသလ္လက္ခဏတ္ထံ **သဉ္ဇာနာတိ, ဝိဇာနာတိ, ပဇာနာတီ**တိ ဧတ္ထ ဝိသေသာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ ဝိသေသော၊ ဇာနာတီတိ ပဒံ ပန အဝိသေသော။ တဿပိ[၃] ဇာနနဋ္ဌေန ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သညာ ဟိ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏသဉ္ဇာနနမတ္တမေဝ၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ လက္ခဏပဋိဝေဓံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိညာဏံ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏဉ္စေဝ ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓဉ္စ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ ပန မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ပညာ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ မဂ္ဂပါတုဘာဝမ္ပိ ပါပေတိ။

ယထာ ဟိ ဟေရညိကဖလကေ ကဟာပဏရာသိမှိ ကတေ အဇာတဗုဒ္ဓိဒါရကော ဂါမိကပုရိသော မဟာဟေရညိကောတိ တီသု ဇနေသု ဩလောကေတွာ ဌိတေသု အဇာတဗုဒ္ဓိဒါရကော ကဟာပဏာနံ စိတ္တဝိစိတ္တစတုရဿမဏ္ဍလာဒိဘာဝမေဝ[၄] ဇာနာတိ၊ “ဣဒံ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ ရတနသမ္မတ”န္တိ န ဇာနာတိ။ ဂါမိကပုရိသော စိတ္တာဒိဘာဝဉ္စ ဇာနာတိ၊ မနုဿာနံ ဥပဘောဂပရိဘောဂရတနသမ္မတဘာဝဉ္စ၊ “အယံ ကူဋော၊ အယံ ဆေကော၊ အယံ ကရဋော၊ အယံ သဏှော”တိ န ဇာနာတိ။ မဟာဟေရညိကော စိတ္တာဒိဘာဝမ္ပိ ရတနသမ္မတဘာဝမ္ပိ ကူဋာဒိဘာဝမ္ပိ ဇာနာတိ။ ဇာနန္တော စ

၁-ဝါတိင်္ဂဏနီလိကာရမဒ္ဒ (သီ)၊ ဝါတိင်္ဂဏတာလကေတကီကဠီရနာဠိကေရ (သျာ)
၂-သညာဝိညာဏာနံ (က)   ၃-တဿ (သီ)   ၄-....မဏ္ဍလာဒိအာကာရမေဝ (သီ)

pana rūpaṁ disvāpi saddaṁ sutvāpi gandhaṁ ghāyitvāpi rasaṁ sāyitvāpi hatthena garulahubhāvaṁ upadhāretvāpi "asukagāme kato"tipi jānāti, "asukanigame asukanagare asukapabbatacchāyāya asukanadītīre kato"tipi, "asukācariyena kato"tipi jānāti. Evameva saññā ajātabuddhidārakassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇamattameva jānāti. Viññāṇaṁ gāmikapurisassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇampi jānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti. Paññā mahāheraññikassa kahāpaṇadassanaṁ viya nīlādivasena ārammaṇampi jānāti, aniccādivasena lakkhaṇapaṭivedhampi pāpeti, ussakkitvā maggapātubhāvampi pāpeti.

So pana nesaṁ viseso duppaṭivijjho. Tenāha āyasmā Nāgaseno—

"Dukkharaṁ mahārāja Bhagavatā katanti. Kiṁ bhante Nāgasena Bhagavatā dukkaraṁ katanti. Dukkaraṁ mahārāja Bhagavatā kataṁ, imesaṁ arūpīnaṁ cittacetasikānaṁ dhammānaṁ ekārammaṇe vattamānānaṁ vavatthānaṁ akkhātaṁ 'ayaṁ phasso, ayaṁ vedanā, ayaṁ saññā, ayaṁ cetanā, idaṁ cittan'ti"[1].

Yathā hi tilatelaṁ sāsapatelaṁ madhukatelaṁ eraṇḍakatelaṁ vasātelanti imāni pañca telāni ekacāṭiyaṁ[2] pakkhipitvā divasaṁ yamakamanthehi manthetvā tato "idaṁ tilatelaṁ, idaṁ sāsapatelan"ti ekekassa pāṭiyekkaṁ uddharaṇaṁ nāma dukkaraṁ, idaṁ tato dukkarataraṁ. Bhagavā pana sabbaññutaññāṇassa suppaṭividdhattā dhammissaro dhammarājā imesaṁ arūpīnaṁ dhammānaṁ ekārammaṇe vattamānānaṁ vavatthānaṁ akāsi. Pañcannaṁ mahānadīnaṁ samuddaṁ paviṭṭhaṭṭhāne "idaṁ Gaṅgāya udakaṁ, idaṁ Yamunāyā"ti evaṁ pāṭiyekkaṁ udakuddharaṇenāpi ayamattho veditabbo.

Iti paṭhamapabbena suññataṁ, dutiyena suññatālakkhaṇanti dvīhi pabbehi anattalakkhaṇaṁ kathetvā idāni dukkhalakkhaṇaṁ dassetuṁ **tatra bhikkhave**ti-ādimāha. Tattha **khajjāmī**ti na rūpaṁ sunakho viya maṁsaṁ luñcitvā luñcitvā khādati, yathā pana kiliṭṭhavatthanivattho tatonidānaṁ pīḷaṁ sandhāya "khādati

1. Khu 11. 94 piṭṭhe Milindapañhe.
2. Ekapātiyaṁ (Sī)

ပန ရူပံ ဒိသွာပိ သဒ္ဒံ သုတွာပိ ဂန္ဓံ ဃာယိတွာပိ ရသံ သာယိတွာပိ ဟတ္ထေန ဂရုလဟုဘာဝံ ဥပဓာရေတွာပိ “အသုကဂါမေ ကတော”တိပိ ဇာနာတိ၊ “အသုကနိဂမေ အသုကနဂရေ အသုကပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ အသုကနဒီတီရေ ကတော”တိပိ၊ “အသုကာစရိယေန ကတော”တိပိ ဇာနာတိ။ ဧဝမေဝ သညာ အဇာတဗုဒ္ဓိဒါရကဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမတ္တမေဝ ဇာနာတိ။ ဝိညာဏံ ဂါမိကပုရိသဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ။ ပညာ မဟာဟေရညိကဿ ကဟာပဏဒဿနံ ဝိယ နီလာဒိဝသေန အာရမ္မဏမ္ပိ ဇာနာတိ၊ အနိစ္စာဒိဝသေန လက္ခဏပဋိဝေဓမ္ပိ ပါပေတိ၊ ဥဿက္ကိတွာ မဂ္ဂပါတုဘာဝမ္ပိ ပါပေတိ။

သော ပန နေသံ ဝိသေသော ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဈော။ တေနာဟ အာယသ္မာ နာဂသေနော—

“ဒုက္ကရံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ ကတန္တိ။ ကိံ ဘန္တေ နာဂသေန ဘဂဝတာ ဒုက္ကရံ ကတန္တိ။ ဒုက္ကရံ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ ကတံ၊ ဣမေသံ အရူပီနံ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ ဧကာရမ္မဏေ ဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အက္ခာတံ ‘အယံ ဖဿော၊ အယံ ဝေဒနာ၊ အယံ သညာ၊ အယံ စေတနာ၊ ဣဒံ စိတ္တ’န္တိ”[၁]။

ယထာ ဟိ တိလတေလံ သာသပတေလံ မဓုကတေလံ ဧရဏ္ဍကတေလံ ဝသာတေလန္တိ ဣမာနိ ပဉ္စ တေလာနိ ဧကစာဋိယံ[၂] ပက္ခိပိတွာ ဒိဝသံ ယမကမန္ထေဟိ မန္ထေတွာ တတော “ဣဒံ တိလတေလံ၊ ဣဒံ သာသပတေလ”န္တိ ဧကေကဿ ပါဋိယေက္ကံ ဥဒ္ဓရဏံ နာမ ဒုက္ကရံ၊ ဣဒံ တတော ဒုက္ကရတရံ။ ဘဂဝါ ပန သဗ္ဗညုတညာဏဿ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ ဓမ္မိဿရော ဓမ္မရာဇာ ဣမေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ ဧကာရမ္မဏေ ဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အကာသိ။ ပဉ္စန္နံ မဟာနဒီနံ သမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌဋ္ဌာနေ “ဣဒံ ဂင်္ဂါယ ဥဒကံ၊ ဣဒံ ယမုနာယာ”တိ ဧဝံ ပါဋိယေက္ကံ ဥဒကုဒ္ဓရဏေနာပိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဣတိ ပဌမပဗ္ဗေန သုညတံ, ဒုတိယေန သုညတာလက္ခဏန္တိ ဒွီဟိ ပဗ္ဗေဟိ အနတ္တလက္ခဏံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ဒုက္ခလက္ခဏံ ဒဿေတုံ **တတြ ဘိက္ခဝေ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ခဇ္ဇာမီ**တိ န ရူပံ သုနခေါ ဝိယ မံသံ လုဉ္စိတွာ လုဉ္စိတွာ ခါဒတိ၊ ယထာ ပန ကိလိဋ္ဌဝတ္ထနိဝတ္ထော တတောနိဒါနံ ပီဠံ သန္ဓာယ “ခါဒတိ

၁-ခု ၁၁-၉၄-ပိဋ္ဌေ မိလိန္ဒပဉှေ။
၂-ဧကပါတိယံ (သီ)

maṁ vatthan”ti bhaṇati, evamidampi pīḷaṁ uppādentaṁ khādati nāmāti veditabbaṁ. **Paṭipanno hotī**ti sīlaṁ ādiṁ katvā yāva arahattamaggā paṭipanno hoti. Yo panettha balavañāṇo tikkhabuddhi ñāṇuttaro yogāvacaro[1] padhānabhūmiyaṁ vāyamanto khāṇunā vā kaṇṭakena vā viddho āvudhena vā pahaṭo byagghādīhi vā gahetvā khajjamāno taṁ vedanaṁ abbohārikaṁ katvā mūlakammaṭṭhānaṁ sammasanto arahattameva gaṇhāti, ayaṁ vedanāya nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno nāma vuccati Pītamallatthero[2] viya Kuṭumbiyaputtamahātissatthero viya vattani-aṭaviyaṁ tiṁsamattānaṁ bhikkhūnaṁ aññataro byagghamukhe nipannabhikkhu viya kaṇṭakena viddhatthero viya ca.

Dvādasasu kira bhikkhūsu ghaṇṭiṁ[3] paharitvā araññe padhānamanuyuñjantesu eko sūriye atthaṅgatamatteyeva ghaṇṭiṁ paharitvā caṅkamaṁ oruyha caṅkamanto tiriyaṁ nimmathento tiṇapaṭicchannaṁ kaṇṭakaṁ akkami. Kaṇṭako piṭṭhipādena nikkhanto. Tattaphālena vinividdhakālo viya vedanā vattati. Thero cintesi “kiṁ imaṁ kaṇṭakaṁ uddharāmi, udāhu pakatiyā vijjhitvā ṭhitakaṇṭakan”ti. Tassa evamahosi “iminā kaṇṭakena viddhattā nirayādīsu bhayaṁ[4] nāma natthi, pakatiyā vijjhitvā ṭhitakaṇṭakaṁyevā”ti. So taṁ vedanaṁ vedanaṁ abbohārikaṁ katvā sabbarattiṁ caṅkamitvā vibhātāya rattiyā aññassa saññaṁ adāsi. So āgantvā “kiṁ bhante”ti pucchi. Kaṇṭakenamhi āviso viddhoti. Kāya velāya bhanteti. Sāyameva āvusoti. Kasmā na amhe pakkosittha, kaṇṭakaṁ uddharitvā tattha telampi siñceyyāmāti. Pakatiyā vijjhitvā ṭhitakaṇṭakameva uddharituṁ vāyamimhā āvusoti. Sakkuṇittha bhante uddharituntі. Ekadesamattena me āvuso uddhaṭoti. Sesavatthūni Dīghamajjhimaṭṭhakathāsu[5] Satipaṭṭhānasuttaniddese vitthāritāneva.

Taṁ kiṁ maññatha bhikkhaveti kasmā āraddhaṁ? Imasmiṁ pabbe dukkhalakkhaṇameva kathitaṁ, na aniccalakkhaṇaṁ, taṁ dassetuṁ idamāraddhaṁ. Tīṇi lakkhaṇāni samodhānetvā dassetumpi āraddhameva. **Apacināti no ācinātī**ti vaṭṭaṁ vināseti, neva cināti. **Pajahati na upādiyatī**ti tadeva vissajjeti,

1. Yogāvacarova (Sī), yogāvacaro ca (Ka)
2. Pītimallatthero (Sī)
3. Gaṇḍiṁ (Sī, Syā, Ka)
4. Vāso (Sī)
5. Dī-Ṭṭha 2. 339; Ma-Ṭṭha 1. 238 piṭṭhesu.

မံ ဝတ္ထ”န္တိ ဘဏတိ၊ ဧဝမိဒမ္ပိ ပီဠံ ဥပ္ပါဒေန္တံ ခါဒတိ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ပဋိပန္နော ဟောတီ**တိ သီလံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ယော ပနေတ္ထ ဗလဝဉာဏော တိက္ခဗုဒ္ဓိ ဉာဏုတ္တရော ယောဂါဝစရော[၁] ပဓာနဘူမိယံ ဝါယမန္တော ခါဏုနာ ဝါ ကဏ္ဋကေန ဝါ ဝိဒ္ဓေါ အာဝုဓေန ဝါ ပဟဋော ဗျဂ္ဃာဒီဟိ ဝါ ဂဟေတွာ ခဇ္ဇမာနော တံ ဝေဒနံ အဗ္ဗောဟာရိကံ ကတွာ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော အရဟတ္တမေဝ ဂဏှာတိ၊ အယံ ဝေဒနာယ နိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ ပဋိပန္နော နာမ ဝုစ္စတိ ပီတမလ္လတ္ထေရော[၂] ဝိယ ကုဋုမ္ဗိယပုတ္တမဟာတိဿတ္ထေရော ဝိယ ဝတ္တနိအဋဝိယံ တိံသမတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ အညတရော ဗျဂ္ဃမုခေ နိပန္နဘိက္ခု ဝိယ ကဏ္ဋကေန ဝိဒ္ဓတ္ထေရော ဝိယ စ။

ဒွါဒသသု ကိရ ဘိက္ခူသု ဃဏ္ဋိံ[၃] ပဟရိတွာ အရညေ ပဓာနမနုယုဉ္ဇန္တေသု ဧကော သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတမတ္တေယေဝ ဃဏ္ဋိံ ပဟရိတွာ စင်္ကမံ ဩရုယှ စင်္ကမန္တော တိရိယံ နိမ္မထေန္တော တိဏပဋိစ္ဆန္နံ ကဏ္ဋကံ အက္ကမိ။ ကဏ္ဋကော ပိဋ္ဌိပါဒေန နိက္ခန္တော။ တတ္တဖာလေန ဝိနိဝိဒ္ဓကာလော ဝိယ ဝေဒနာ ဝတ္တတိ။ ထေရော စိန္တေသိ “ကိံ ဣမံ ကဏ္ဋကံ ဥဒ္ဓရာမိ၊ ဥဒါဟု ပကတိယာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတကဏ္ဋက”န္တိ။ တဿ ဧဝမဟောသိ “ဣမိနာ ကဏ္ဋကေန ဝိဒ္ဓတ္တာ နိရယာဒီသု ဘယံ[၄] နာမ နတ္ထိ၊ ပကတိယာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတကဏ္ဋကံယေဝါ”တိ။ သော တံ ဝေဒနံ အဗ္ဗောဟာရိကံ ကတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ စင်္ကမိတွာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ အညဿ သညံ အဒါသိ။ သော အာဂန္တွာ ‘‘ကိံ ဘန္တေ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကဏ္ဋကေနမှိ အာဝုသော ဝိဒ္ဓေါတိ။ ကာယ ဝေလာယ ဘန္တေတိ။ သာယမေဝ အာဝုသောတိ။ ကသ္မာ န အမှေ ပက္ကောသိတ္ထ၊ ကဏ္ဋကံ ဥဒ္ဓရိတွာ တတ္ထ တေလမ္ပိ သိဉ္စေယျာမာတိ။ ပကတိယာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတကဏ္ဋကမေဝ ဥဒ္ဓရိတုံ ဝါယမိမှာ အာဝုသောတိ။ သက္ကုဏိတ္ထ ဘန္တေ ဥဒ္ဓရိတုန္တိ။ ဧကဒေသမတ္တေန မေ အာဝုသော ဥဒ္ဓဋောတိ။ သေသဝတ္ထူနိ ဒီဃမဇ္ဈိမဋ္ဌကထာသု[၅] သတိပဋ္ဌာနသုတ္တနိဒ္ဒေသေ ဝိတ္ထာရိတာနေဝ။

တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေတိ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗေ ဒုက္ခလက္ခဏမေဝ ကထိတံ၊ န အနိစ္စလက္ခဏံ၊ တံ ဒဿေတုံ ဣဒမာရဒ္ဓံ။ တီဏိ လက္ခဏာနိ သမောဓာနေတွာ ဒဿေတုမ္ပိ အာရဒ္ဓမေဝ။ **အပစိနာတိ နော အာစိနာတီ**တိ ဝဋ္ဋံ ဝိနာသေတိ၊ နေဝ စိနာတိ။ **ပဇဟတိ န ဥပါဒိယတီ**တိ တဒေဝ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊

၁- ယောဂါဝစရောဝ (သီ)၊ ယောဂါဝစရော စ (က)
၂- ပီတိမလ္လတ္ထေရော (သီ)
၃- ဂဏ္ဍိံ (သီ၊ သျာ၊ က)
၄- ဝါသော (သီ)
၅- ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၃၃၉၊ မ-ဋ္ဌ ၁-၂၃၈-ပိဋ္ဌေသု။

na gaṇhāti. **Visineti na ussinetī**ti vikirati na sampiṇḍeti. **Vidhūpeti na sandhūpetī**ti nibbāpeti na jālāpeti.

Evaṁ passaṁ bhikkhaveti idaṁ kasmā āraddhaṁ? Vaṭṭaṁ vināsetvā ṭhitaṁ mahākhīṇāsavaṁ dassessāmīti āraddhaṁ. Ettakena vā ṭhānena vipassanā kathitā, idāni saha vipassanāya cattāro magge dassetuṁ idaṁ āraddhaṁ. Atha vā ettakena ṭhānena paṭhamamaggo kathito, idāni saha vipassanāya tayo magge dassetuṁ idamāraddhaṁ. Ettakena vā ṭhānena tīṇi maggāni kathitāni, idāni saha vipassanāya arahattamaggaṁ dassetumpi idamāraddhameva.

Sapajāpatikāti saddhiṁ pajāpatinā devarājena. **Ārakāva namassantī**ti dūratova namassanti, dūrepi ṭhitaṁ namassantiyeva āyasmantaṁ nītattheraṁ[1] viya.

Thero kira pupphacchaḍḍakakulato nikkhamma pabbajito, khuraggeyeva arahattaṁ patvā cintesi "ahaṁ ajjeva pabbajito ajjeva me pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattaṁ, catupaccayasantosabhāvanārāmamaṇḍitaṁ mahā-ariyavaṁsapaṭipadaṁ pūressāmī"ti. So paṁsukūlatthāya sāvattiṁ pavisitvā coḷakaṁ pariyesanto vicari. Atheko mahābrahmā samāpattito vuṭṭhāya manussapathaṁ olokento theraṁ disvā "ajjeva pabbajitvā ajjeva khuragge arahattaṁ patvā mahā-ariyavaṁsapaṭipadaṁ pūretuṁ coḷakaṁ pariyesatī"ti añjaliṁ paggayha namassamāno aṭṭhāsi. Tamañño mahābrahmā disvā "kaṁ namassasī"ti pucchi. Nītattheraṁ namassāmīti. Kiṁ kāraṇāti. Ajjeva pabbajitvā ajjeva khuragge arahattaṁ patvā mahā-ariyavaṁsapaṭipadaṁ pūretuṁ coḷakaṁ pariyesatīti. Sopi naṁ namassamāno aṭṭhāsi. Athañño, athaññoti sattasatā mahābrahmāno namassamānā aṭṭhaṁsu. Tena vuttaṁ—

"Tā devatā sattasatā uḷārā,
Brāhmā vimānā abhinikkhamitvā.
Nītaṁ namassanti pasannacittā,
'Khīṇāsavo gaṇhati paṁsukūlaṁ'.

1. Nīlattheraṁ (Sī)

န ဂဏှာတိ။ **ဝိသိနေတိ န ဥဿိနေတီ**တိ ဝိကိရတိ န သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ **ဝိဓူပေတိ န သန္ဓူပေတီ**တိ နိဗ္ဗာပေတိ န ဇာလာပေတိ။

ဧဝံ ပဿံ ဘိက္ခဝေတိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ဝဋ္ဋံ ဝိနာသေတွာ ဌိတံ မဟာခီဏာသဝံ ဒဿေဿာမီတိ အာရဒ္ဓံ။ ဧတ္တကေန ဝါ ဌာနေန ဝိပဿနာ ကထိတာ၊ ဣဒါနိ သဟ ဝိပဿနာယ စတ္တာရော မဂ္ဂေ ဒဿေတုံ ဣဒံ အာရဒ္ဓံ။ အထ ဝါ ဧတ္တကေန ဌာနေန ပဌမမဂ္ဂေါ ကထိတော၊ ဣဒါနိ သဟ ဝိပဿနာယ တယော မဂ္ဂေ ဒဿေတုံ ဣဒမာရဒ္ဓံ။ ဧတ္တကေန ဝါ ဌာနေန တီဏိ မဂ္ဂါနိ ကထိတာနိ၊ ဣဒါနိ သဟ ဝိပဿနာယ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဒဿေတုမ္ပိ ဣဒမာရဒ္ဓမေဝ။

သပဇာပတိကာတိ သဒ္ဓိံ ပဇာပတိနာ ဒေဝရာဇေန။ **အာရကာဝ နမဿန္တီ**တိ ဒူရတောဝ နမဿန္တိ၊ ဒူရေပိ ဌိတံ နမဿန္တိယေဝ အာယသ္မန္တံ နီတတ္ထေရံ[၁] ဝိယ။

ထေရော ကိရ ပုပ္ဖစ္ဆဍ္ဍကကုလတော နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတော၊ ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တေသိ "အဟံ အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇိတော အဇ္ဇေဝ မေ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ စတုပစ္စယသန္တောသဘာဝနာရာမမဏ္ဍိတံ· မဟာအရိယဝံသပဋိပဒံ ပူရေဿာမီ"တိ။ သော ပံသုကူလတ္ထာယ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ စောဠကံ ပရိယေသန္တော ဝိစရိ။ အထေကော မဟာဗြဟ္မာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ မနုဿပထံ ဩလောကေန္တော ထေရံ ဒိသွာ "အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇိတွာ အဇ္ဇေဝ ခုရဂ္ဂေ အရဟတ္တံ ပတွာ မဟာအရိယဝံသပဋိပဒံ ပူရေတုံ စောဠကံ ပရိယေသတီ"တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ တမညော မဟာဗြဟ္မာ ဒိသွာ "ကံ နမဿသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ နီတတ္ထေရံ နမဿာမီတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဇိတွာ အဇ္ဇေဝ ခုရဂ္ဂေ အရဟတ္တံ ပတွာ မဟာအရိယဝံသပဋိပဒံ ပူရေတုံ စောဠကံ ပရိယေသတီတိ။ သောပိ နံ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထညော, အထညောတိ သတ္တသတာ မဟာဗြဟ္မာနော နမဿမာနာ အဋ္ဌံသု။ တေန ဝုတ္တံ—

"တာ ဒေဝတာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဗြဟ္မာ ဝိမာနာ အဘိနိက္ခမိတွာ။
နီတံ နမဿန္တိ ပသန္နစိတ္တာ၊
'ခီဏာသဝေါ ဂဏှတိ ပံသုကူလံ'။

၁-နီလတ္ထေရံ (သီ)

Tā devatā sattasatā uḷārā,
Brahmā vimānā abhinikkhamitvā.
Nītaṁ namassanti pasannacittā,
'Khīṇāsavo kayirati paṁsukūlaṁ'.
'Khīṇāsavo dhovati paṁsukūlaṁ',
'Khīṇāsavo rajati paṁsukūlaṁ',
'Khīṇāsavo pārupati paṁsukūlan'ti".

Iti Bhagavā imasmiṁ sutte desanaṁ tīhi bhavehi vinivattetvā arahattassa kūṭaṁ gaṇhi. Desanāpariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu. . Sattamaṁ.

8. Piṇḍolyasuttavaṇṇanā

80. Aṭṭhame **kismiñcideva pakaraṇe**ti kismiñcideva kāraṇe. **Paṇāmetvā**ti nīharitvā. Kismiṁ pana kāraṇe ete Bhagavatā paṇāmitāti? Ekasmiṁ hi antovasse Bhagavā Sāvatthiyaṁ vasitvā vutthavasso pavāretvā mahābhikkhusaṁghaparivāro Sāvatthito nikkhamitvā janapadacārikaṁ caranto Kapilavatthuṁ patvā Nigrodhārāmaṁ pāvisi. Sakyarājāno "Satthā āgato"ti sutvā pacchābhatte kappiyāni telamadhuphāṇitādīni ceva pānakāni ca kājasatehi[1] gāhāpetvā vihāraṁ gantvā saṁghassa niyyātetvā Satthāraṁ vanditvā paṭisanthāraṁ karontā ekamante nisīdiṁsu. Satthā tesaṁ madhuradhammakathaṁ kathento nisīdi. Tasmiṁ khaṇe ekacce bhikkhū senāsanaṁ paṭijagganti, ekacce mañcapīṭhādīni paññāpenti, sāmaṇerā appaharitaṁ karonti. Bhājanīyaṭṭhāne[2] sampattabhikkhūpi atthi, asampattabhikkhūpi atthi. Sampattā asampattānaṁ lābhaṁ gaṇhantā "amhākaṁ detha, amhākaṁ ācariyassa detha, upajjhāyassa dethā"ti kathentā mahāsaddamakaṁsu. Satthā sutvā theraṁ pucchi "ke pana te Ānanda uccāsaddā mahāsaddā kevaṭṭā maññe macchavilope"ti. Thero etamattaṁ ārocesi. Satthā sutvā "āmisahetu Ānanda bhikkhū mahāsaddaṁ karontī"ti āha. Āma bhanteti. Ananucchavikaṁ Ānanda appatirūpaṁ.

1. Kājakasatehi (Sī) 2. Bhājanīyaṭṭhānaṁ (Sī)

တာ ဒေဝတာ သတ္တသတာ ဥဠာရာ၊
ဗြဟ္မာ ဝိမာနာ အဘိနိက္ခမိတွာ။
နီတံ နမဿန္တိ ပသန္နစိတ္တာ၊
'ခီဏာသဝေါ ကယိရတိ ပံသုကူလံ'။
'ခီဏာသဝေါ ဓောဝတိ ပံသုကူလံ'၊
'ခီဏာသဝေါ ရဇတိ ပံသုကူလံ'၊
'ခီဏာသဝေါ ပါရုပတိ ပံသုကူလ'န္တိ"။

ဣတိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဒေသနံ တီဟိ ဘဝေဟိ ဝိနိဝတ္တေတွာ အရဟတ္တဿ ကူဋံ ဂဏှိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ ။သတ္တမံ။

၈-ပိဏ္ဍောလျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၀။ အဋ္ဌမေ **ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ပကရဏေ**တိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ကာရဏေ။ **ပဏာမေတွာ**တိ နီဟရိတွာ။ ကိသ္မိံ ပန ကာရဏေ ဧတေ ဘဂဝတာ ပဏာမိတာတိ? ဧကသ္မိံ ဟိ အန္တောဝဿေ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ ဇနပဒစာရိကံ စရန္တော ကပိလဝတ္ထုံ ပတွာ နိဂြောဓာရာမံ ပါဝိသိ။ သကျရာဇာနော "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သုတွာ ပစ္ဆာဘတ္တေ ကပ္ပိယာနိ တေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ စေဝ ပါနကာနိ စ ကာဇသတေဟိ[၁] ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သံဃဿ နိယျာတေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တာ ဧကမန္တေ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ မဓုရဓမ္မကထံ ကထေန္တော နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ သေနာသနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ၊ ဧကစ္စေ မဉ္စပီဌာဒီနိ ပညာပေန္တိ၊ သာမဏေရာ အပ္ပဟရိတံ ကရောန္တိ။ ဘာဇနီယဋ္ဌာနေ[၂] သမ္ပတ္တဘိက္ခူပိ အတ္ထိ၊ အသမ္ပတ္တဘိက္ခူပိ အတ္ထိ။ သမ္ပတ္တာ အသမ္ပတ္တာနံ လာဘံ ဂဏှန္တာ "အမှာကံ ဒေထ၊ အမှာကံ အာစရိယဿ ဒေထ၊ ဥပဇ္ဈာယဿ ဒေထာ"တိ ကထေန္တာ မဟာသဒ္ဒမကံသု။ သတ္ထာ သုတွာ ထေရံ ပုစ္ဆိ "ကေ ပန တေ အာနန္ဒ ဥစ္စာသဒ္ဒါ မဟာသဒ္ဒါ ကေဝဋ္ဋာ မညေ မစ္ဆဝိလောပေ"တိ။ ထေရော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ သုတွာ "အာမိသဟေတု အာနန္ဒ ဘိက္ခူ မဟာသဒ္ဒံ ကရောန္တီ"တိ အာဟ။ အာမ ဘန္တေတိ။ အနနုစ္ဆဝိကံ အာနန္ဒ အပ္ပတိရူပံ။

၁-ကာဇကသတေဟိ (သီ) ၂-ဘာဇနီယဋ္ဌာနံ (သီ)

Na hi mayā kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni cīvarādihetu pāramiyo pūritā, nāpi ime bhikkhū cīvarādihetu agārasmā anagāriyaṁ pabbajitā, arahattahetu pabbajitvā anatthaṁ atthasadisaṁ asāraṁ sārasadisaṁ karonti, gacchānanda te bhikkhū paṇāmehīti.

Pubbaṇhasamayanti dutiyadivase[1] pubbaṇhasamayaṁ. **Beluvalaṭṭhikāya mūle**ti taruṇabeluvarukkhamūle. **Pabāḷho**ti pabāhito. Pavāḷhotipi pāṭho, pavāhitoti[2] attho. Ubhayampi nīhaṭabhāvameva dīpeti. **Siyā aññathattan**ti pasādaññathattaṁ vā bhāvaññathattaṁ vā bhaveyya. Kathaṁ? "Sammāsambuddhena mayaṁ lahuke kāraṇe paṇāmitā"ti pasādaṁ mandaṁ karontānaṁ pasādaññathattaṁ nāma hoti. Saliṅgeneva titthāyatanaṁ pakkamantānaṁ bhāvaññathattaṁ nāma. **Siyā vipariṇāmo**ti ettha pana "mayaṁ Satthu ajjhāsayaṁ gaṇhituṁ sakkhissāmāti pabbajitā, naṁ gahetuṁ asakkontānaṁ kiṁ amhākaṁ pabbajjāyā"ti sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattanaṁ vipariṇāmoti veditabbo. **Vacchassā**ti khīrūpakavacchāssa[3]. **Aññathattan**ti milāyana-aññathattaṁ. Khīrūpako hi vaccho mātu adassanena khīraṁ alabhanto milāyati kampati pavedhati. **Vipariṇāmo**ti maraṇaṁ. So hi khīraṁ alabhamāno khīrapipāsāya sussanto patitvā marati.

Bījānaṁ taruṇānanti udakena anuggahetabbānaṁ virūḷhabījānaṁ. **Aññathattan**ti milāyanaññathattameva. Tāni hi udakaṁ alabhantāni milāyanti. **Vipariṇāmo**ti vināso. Tāni hi udakaṁ alabhantāni sukkhitvā vinassanti, palālameva honti. **Anuggahito**ti āmisānuggahena ceva dhammānuggahena ca anuggahito. **Anuggaṇheyyan**ti dvīhipi etehi anuggahehi anuggaṇheyyaṁ. Acirapabbajitā hi sāmaṇerā ceva daharabhikkhū ca cīvarādipaccayavekalle vā sati gelaññe vā Satthārā vā ācariyupajjhāyehi vā āmisānuggahena ananuggahitā kilamantā na sakkonti sajjhāyaṁ vā manasikāraṁ vā kātuṁ, dhammānuggahena ananuggahitā uddesena ceva ovādānusāsaniyā ca parihāyamānā na sakkonti akusalaṁ parivajjetvā kusalaṁ bhāvetuṁ. Imehi pana dvīhi anuggahehi anuggahitā kāyena akilamantā sajjhāyamanasikāre pavattitvā yathānusiṭṭhaṁ

1. Punadivase (Syā)
2. Pagāḷhotipi pāṭho, pagāhitoti (Ka)
3. Khīrapakavacchassa (Sī, Syā)

န ဟိ မယာ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ စီဝရာဒိဟေတု ပါရမိယော ပူရိတာ၊ နာပိ ဣမေ ဘိက္ခူ စီဝရာဒိဟေတု အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အရဟတ္တဟေတု ပဗ္ဗဇိတွာ အနတ္ထံ အတ္ထသဒိသံ အသာရံ သာရသဒိသံ ကရောန္တိ၊ ဂစ္ဆာနန္ဒ တေ ဘိက္ခူ ပဏာမေဟီတိ။

ပုဗ္ဗဏှသမယန္တိ ဒုတိယဒိဝသေ[၁] ပုဗ္ဗဏှသမယံ။ **ဗေလုဝလဋ္ဌိကာယ မူလေ**တိ တရုဏဗေလုဝရုက္ခမူလေ။ **ပဗာဠှော**တိ ပဗာဟိတော။ ပဝါဠှောတိပိ ပါဌော၊ ပဝါဟိတောတိ[၂] အတ္ထော။ ဥဘယမ္ပိ နီဟဋဘာဝမေဝ ဒီပေတိ။ **သိယာ အညထတ္တန္တိ** ပသာဒညထတ္တံ ဝါ ဘာဝညထတ္တံ ဝါ ဘဝေယျ။ ကထံ? “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန မယံ လဟုကေ ကာရဏေ ပဏာမိတာ”တိ ပသာဒံ မန္ဒံ ကရောန္တာနံ ပသာဒညထတ္တံ နာမ ဟောတိ။ သလိင်္ဂေနေဝ တိတ္ထာယတနံ ပက္ကမန္တာနံ ဘာဝညထတ္တံ နာမ။ **သိယာ ဝိပရိဏာမော**တိ ဧတ္ထ ပန “မယံ သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဏှိတုံ သက္ခိဿာမာတိ ပဗ္ဗဇိတာ၊ နံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တာနံ ကိံ အမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယာ”တိ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တနံ ဝိပရိဏာမောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဝစ္ဆဿာ**တိ ခီရူပကဝစ္ဆဿ[၃]။ **အညထတ္တန္တိ** မိလာယနအညထတ္တံ။ ခီရူပကော ဟိ ဝစ္ဆော မာတု အဒဿနေန ခီရံ အလဘန္တော မိလာယတိ ကမ္ပတိ ပဝေဓတိ။ **ဝိပရိဏာမော**တိ မရဏံ။ သော ဟိ ခီရံ အလဘမာနော ခီရပိပါသာယ သုဿန္တော ပတိတွာ မရတိ။

ဗီဇာနံ တရုဏာနန္တိ ဥဒကေန အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗာနံ ဝိရူဠှဗီဇာနံ။ **အညထတ္တ**န္တိ မိလာယနညထတ္တမေဝ။ တာနိ ဟိ ဥဒကံ အလဘန္တာနိ မိလာယန္တိ။ **ဝိပရိဏာမော**တိ ဝိနာသော။ တာနိ ဟိ ဥဒကံ အလဘန္တာနိ သုက္ခိတွာ ဝိနဿန္တိ၊ ပလာလမေဝ ဟောန္တိ။ **အနုဂ္ဂဟိတော**တိ အာမိသာနုဂ္ဂဟေန စေဝ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန စ အနုဂ္ဂဟိတော။ **အနုဂ္ဂဏှေယျ**န္တိ ဒွီဟိပိ ဧတေဟိ အနုဂ္ဂဟေဟိ အနုဂ္ဂဏှေယျံ။ အစိရပဗ္ဗဇိတာ ဟိ သာမဏေရာ စေဝ ဒဟရဘိက္ခူ စ စီဝရာဒိပစ္စယဝေကလ္လေ ဝါ သတိ ဂေလညေ ဝါ သတ္ထာရာ ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ ဝါ အာမိသာနုဂ္ဂဟေန အနနုဂ္ဂဟိတာ ကိလမန္တာ န သက္ကောန္တိ သဇ္ဈာယံ ဝါ မနသိကာရံ ဝါ ကာတုံ၊ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန အနနုဂ္ဂဟိတာ ဥဒ္ဒေသေန စေဝ ဩဝါဒါနုသာသနိယာ စ ပရိဟာယမာနာ န သက္ကောန္တိ အကုသလံ ပရိဝဇ္ဇေတွာ ကုသလံ ဘာဝေတုံ။ ဣမေဟိ ပန ဒွီဟိ အနုဂ္ဂဟေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာ ကာယေန အကိလမန္တာ သဇ္ဈာယမနသိကာရေ ပဝတ္တိတွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ

၁-ပုနဒိဝသေ (သျာ)
၂-ပဂါဠှောတိပိ ပါဌော၊ ပဂါဟိတောတိ (က)
၃-ခီရပကဝစ္ဆဿ (သီ၊ သျာ)

paṭipajjamānā aparabhāge haṁ anuggahaṁ alabhantāpi teneva purimānuggahena laddhabalā sāsane patiṭṭhahanti, tasmā Bhagavato evaṁ parivitakko udapādi.

Bhagavato purato pāturahosīti Satthu cittaṁñatvā “ime bhikkhū Bhagavatā paṇāmitā, idāni nesaṁ anuggahaṁ kātukāmo evaṁ cintesi, kāraṇaṁ Bhagavā cintesi, ahamettha ussāhaṁ janessāmī”ti purato pākaṭo ahosi. **Santettha bhikkhū**ti idaṁ so mahābrahmā yathā nāma byatto sūdo yadeva ambilaggādīsu[1] rasajātaṁ rañño ruccati, taṁ abhisaṅkhārena sādutaraṁ katvā punadivase upanāmeti, evameva attano byattatāya Bhagavatā āhaṭa-upamaṁyeva **evametaṁ Bhagavā**ti-ādivacanehi abhisaṅkharitvā Bhagavantaṁ yācanto bhikkhusaṁghassa anuggahakaraṇatthaṁ vadati. Tattha **abhinandatū**ti “mama santikaṁ bhikkhusaṁgho āgacchatū”ti evamassa āgamanaṁ sampiyāyamāno abhinandatu. **Abhivadatū**ti āgatassa ca ovādānusāsaniṁ dadanto abhivadatu.

Paṭisallānāti ekībhāvā. **Iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsī**ti iddhiṁ akāsi. **Ekadvīhikāyā**ti ekeko ceva dve dve ca hutvā. **Sārajjamānarūpā**ti ottappamānasabhāvā bhāyamānā. Kasmā pana Bhagavā tesaṁ tathā upasaṅkamanāya iddhimakāsīti? Hitapatthanāya. Yadi hi te vaggavaggā hutvā āgaccheyyuṁ, “Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ paṇāmetvā araññaṁ paviṭṭho, ekadivasampi tattha vasituṁ nāsakkhi, vegeneva[2] āgato”ti keḷimpi kareyyuṁ. Atha nesaṁ neva Buddhagāravaṁ paccupaṭṭhaheyya, na dhammadesanaṁ sampaṭicchituṁ samatthā bhaveyyuṁ. Sabhayānaṁ pana sasārajjānaṁ ekadvīhikāya āgacchantānaṁ Buddhagāravañceva paccupaṭṭhitaṁ bhavissati, dhammadesanañca sampaṭicchituṁ sakkhissantīti cintetvā[3] tesaṁ hitapatthanāya tathārūpaṁ iddhiṁ akāsi.

Nisīdiṁsūti tesu hi sārajjamānarūpesu āgacchantesu eko bhikkhu “mamaṁyeva Satthā oloketi, maṁyeva maññe niggaṇhitukāmo”ti saṇikaṁ āgantvā vanditvā nisīdi, athañño, athaññoti evaṁ pañcabhikkhusatāni nisīdiṁsu. Evaṁ nisinnaṁ pana bhikkhusaṁghaṁ sīdantare sannisinnaṁ mahāsamuddaṁ viya nivāte padīpaṁ viya ca niccalaṁ disvā Satthā cintesi

1. Ambilādīsu (Syā) 2. Bhikkhugavesaneneva (Syā) 3. Viditvā (Syā)

ပဋိပဇ္ဇမာနာ အပရဘာဂေ တံ အနုဂ္ဂဟံ အလဘန္တာပိ တေနေဝ ပုရိမာနုဂ္ဂဟေန လဒ္ဓဗလာ သာသနေ ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ တသ္မာ ဘဂဝတော ဧဝံ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။

ဘဂဝတော ပုရတော ပါတုရဟောသီတိ သတ္ထု စိတ္တံ ဉတွာ “ဣမေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတာ ပဏာမိတာ၊ ဣဒါနိ နေသံ အနုဂ္ဂဟံ ကာတုကာမော ဧဝံ စိန္တေသိ၊ ကာရဏံ ဘဂဝါ စိန္တေသိ၊ အဟမေတ္ထ ဥဿာဟံ ဇနေဿာမီ”တိ ပုရတော ပါကဋော အဟောသိ။ **သန္တေတ္ထ ဘိက္ခူ**တိ ဣဒံ သော မဟာဗြဟ္မာ ယထာ နာမ ဗျတ္တော သူဒေါ ယဒေဝ အမ္ဗိလဂ္ဂါဒီသု[1] ရသဇာတံ ရညော ရုစ္စတိ၊ တံ အဘိသင်္ခါရေန သာဒုတရံ ကတွာ ပုနဒိဝသေ ဥပနာမေတိ၊ ဧဝမေဝ အတ္တနော ဗျတ္တတာယ ဘဂဝတာ အာဟဋဥပမံယေဝ **ဧဝမေတံ ဘဂဝါ**တိအာဒိဝစနေဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ ဘဂဝန္တံ ယာစန္တော ဘိက္ခုသံဃဿ အနုဂ္ဂဟကရဏတ္ထံ ဝဒတိ။ တတ္ထ **အဘိနန္ဒတူ**တိ “မမ သန္တိကံ ဘိက္ခုသံဃော အာဂစ္ဆတူ”တိ ဧဝမဿ အာဂမနံ သမ္ပိယာယမာနော အဘိနန္ဒတု။ **အဘိဝဒတူ**တိ အာဂတဿ စ ဩဝါဒါနုသာသနိံ ဒဒန္တော အဘိဝဒတု။

ပဋိသလ္လာနာတိ ဧကီဘာဝါ။ **ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခါသီ**တိ ဣဒ္ဓိံ အကာသိ။ **ဧကဒွီဟိကာယာ**တိ ဧကေကော စေဝ ဒွေ ဒွေ စ ဟုတွာ။ **သာရဇ္ဇမာနရူပါ**တိ ဩတ္တပ္ပမာနသဘာဝါ ဘာယမာနာ။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ တေသံ တထာ ဥပသင်္ကမနာယ ဣဒ္ဓိမကာသီတိ? ဟိတပတ္ထနာယ။ ယဒိ ဟိ တေ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတွာ အာဂစ္ဆေယျုံ၊ “ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏာမေတွာ အရညံ ပဝိဋ္ဌော၊ ဧကဒိဝသမ္ပိ တတ္ထ ဝသိတုံ နာသက္ခိ၊ ဝေဂေနေဝ[2] အာဂတော”တိ ကေဠိမ္ပိ ကရေယျုံ။ အထ နေသံ နေဝ ဗုဒ္ဓဂါရဝံ ပစ္စုပဋ္ဌဟေယျ၊ န ဓမ္မဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ သမတ္ထာ ဘဝေယျုံ။ သဘယာနံ ပန သသာရဇ္ဇာနံ ဧကဒွီဟိကာယ အာဂစ္ဆန္တာနံ ဗုဒ္ဓဂါရဝဉ္စေဝ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ ဘဝိဿတိ၊ ဓမ္မဒေသနဉ္စ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ သက္ခိဿန္တီတိ စိန္တေတွာ[3] တေသံ ဟိတပတ္ထနာယ တထာရူပံ ဣဒ္ဓိံ အကာသိ။

နိသီဒိံသူတိ တေသု ဟိ သာရဇ္ဇမာနရူပေသု အာဂစ္ဆန္တေသု ဧကော ဘိက္ခု “မမံယေဝ သတ္ထာ ဩလောကေတိ၊ မံယေဝ မညေ နိဂ္ဂဏှိတုကာမော”တိ သဏိကံ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ၊ အထညော, အထညောတိ ဧဝံ ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ နိသီဒိံသု။ ဧဝံ နိသိန္နံ ပန ဘိက္ခုသံဃံ သီဒန္တရေ သန္နိသိန္နံ မဟာသမုဒ္ဒံ ဝိယ နိဝါတေ ပဒီပံ ဝိယ စ နိစ္စလံ ဒိသွာ သတ္ထာ စိန္တေသိ

၁-အမ္ဗိလာဒီသု (သျာ) ၂-ဘိက္ခုဂဝေသနေနေဝ (သျာ) ၃-ဝိဒိတွာ (သျာ)

“imesaṁ bhikkhūnaṁ kīdisī dhammadesanā vaṭṭatī”ti. Athassa etadahosi “ime āhārahetu paṇāmitā, piṇḍiyālopadhammadesanāva nesaṁ sappāyā, taṁ dassetvā matthake tiparivaṭṭadesanaṁ desessāmi, desanāpariyosāne sabbe arahattaṁ pāpuṇissantī”ti. Atha nesaṁ taṁ dhammadesanaṁ desento **antamidaṁ bhikkhave**ti-ādimāha.

Tattha **antan**ti pacchimaṁ lāmakaṁ. **Yadidaṁ piṇḍolyan**ti yaṁ evaṁ piṇḍapariyesanena jīvikaṁ kappentassa jīvitaṁ. Ayaṁ panettha padattho—piṇḍāya ulatīti piṇḍolo, piṇḍolassa kammaṁ **piṇḍolyaṁ,** piṇḍapariyesanena nipphāditajīvitanti attho. **Abhisāpo**ti akkoso. Kupitā[1] hi manussā attano paccatthikaṁ “cīvaraṁ nivāsetvā kapālaṁ gahetvā piṇḍaṁ pariyesamāno carissatī”ti[2] akkosanti. Atha vā pana “kiṁ tuyhaṁ akātabbaṁ atthi, yo tvaṁ evaṁ balavā vīriyasampannopi hirottappaṁ pahāya kapaṇo viya piṇḍolo vicarasi pattapāṇī”ti evampi akkosantiyeva. **Tañca kho etan**ti evaṁ taṁ abhisāpaṁ samānampi piṇḍolyaṁ. **Kulaputtā upenti atthavasikā**ti mama sāsane jātikulaputtā ca ācarakulaputtā ca atthavasikā kāraṇavasikā hutvā kāraṇavasaṁ paṭicca upenti.

Rājābhinītāti-ādīsu ye rañño santakaṁ khāditvā raññā bandhanāgāre bandhāpitā palāyitvā[3] pabbajanti, te rājābhinītā nāma. Te hi raññā bandhanaṁ abhinītattā **rājābhinītā** nāma. Ye pana corehi aṭaviyaṁ gahetvā ekaccesu māriyamānesu[4] ekacce “mayaṁ sāmi tumhehi vissaṭṭhā gehaṁ anajjhāvasitvā pabbajissāma, tattha yaṁ yaṁ Buddhapūjādipuññaṁ[5] karissāma, tato tumhākaṁ pattiṁ dassāmā”ti tehi vissaṭṭhā[6] pabbajanti, te **corābhinītā** nāma. Tepi hi corehi māretabbataṁ abhinītāti corābhinītā nāma. Ye pana iṇaṁ gahetvā paṭidātuṁ asakkontā palāyitvā pabbajanti, te **iṇaṭṭā** nāma, iṇapīḷitāti attho. Iṇaṭṭhātipi pāṭho, iṇe ṭhitāti attho. Ye rājacorachātakarogabhayānaṁ aññatarena abhibhūtā upaddutā pabbajanti, te **bhayaṭṭā** nāma, bhayapīḷitāti attho. Bhayaṭṭhātipi pāṭho,

1. Akkositukāmā (Sī) 2. Vicarasīti (Syā) 3. Palāyitvā palāyitvā (Syā)
4. Hariyamānesu (Syā) 5. Pupphagandhapūjādipuññaṁ (Sī)
6. Tehi te vissaṭṭhā (Syā)

“ဣမေသံ ဘိက္ခူနံ ကီဒိသီ ဓမ္မဒေသနာ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမေ အာဟာရဟေတု ပဏာမိတာ၊ ပိဏ္ဍိယာလောပဓမ္မဒေသနာဝ နေသံ သပ္ပါယာ၊ တံ ဒဿေတွာ မတ္ထကေ တိပရိဝဋ္ဋဒေသနံ ဒေသေဿာမိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တီ”တိ။ အထ နေသံ တံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေန္တော **အန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ**တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **အန္တန္တိ** ပစ္ဆိမံ လာမကံ။ **ယဒိဒံ ပိဏ္ဍောလျန္တိ** ယံ ဧဝံ ပိဏ္ဍပရိယေသနေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ ဇီဝိတံ။ အယံ ပနေတ္ထ ပဒတ္ထော—ပိဏ္ဍာယ ဥလတီတိ ပိဏ္ဍောလော၊ ပိဏ္ဍောလဿ ကမ္မံ **ပိဏ္ဍောလျံ၊** ပိဏ္ဍပရိယေသနေန နိပ္ဖါဒိတဇီဝိတန္တိ အတ္ထော။ **အဘိသာပေါ**တိ အက္ကောသော။ ကုပိတာ[၁] ဟိ မနုဿာ အတ္တနော ပစ္စတ္ထိကံ “စီဝရံ နိဝါသေတွာ ကပါလံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍံ ပရိယေသမာနော စရိဿတီ”တိ[၂] အက္ကောသန္တိ။ အထ ဝါ ပန “ကိံ တုယှံ အကာတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ ယော တွံ ဧဝံ ဗလဝါ ဝီရိယသမ္ပန္နောပိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ကပဏော ဝိယ ပိဏ္ဍောလော ဝိစရသိ ပတ္တပါဏီ”တိ ဧဝမ္ပိ အက္ကောသန္တိယေဝ။ **တဉ္စ ခေါ ဧတန္တိ** ဧဝံ တံ အဘိသာပံ သမာနမ္ပိ ပိဏ္ဍောလျံ။ **ကုလပုတ္တာ ဥပေန္တိ အတ္ထဝသိကာ**တိ မမ သာသနေ ဇာတိကုလပုတ္တာ စ အာစာရကုလပုတ္တာ စ အတ္ထဝသိကာ ကာရဏဝသိကာ ဟုတွာ ကာရဏဝသံ ပဋိစ္စ ဥပေန္တိ။

ရာဇာဘိနီတာတိအာဒီသု ယေ ရညော သန္တကံ ခါဒိတွာ ရညာ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗန္ဓာပိတာ ပလာယိတွာ[၃] ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ ရာဇာဘိနီတာ နာမ။ တေ ဟိ ရညာ ဗန္ဓနံ အဘိနီတတ္တာ **ရာဇာဘိနီတာ** နာမ။ ယေ ပန စောရေဟိ အဋဝိယံ ဂဟေတွာ ဧကစ္စေသု မာရိယမာနေသု[၄] ဧကစ္စေ “မယံ သာမိ တုမှေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ ဂေဟံ အနဇ္ဈာဝသိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမ၊ တတ္ထ ယံ ယံ ဗုဒ္ဓပူဇာဒိပုညံ[၅] ကရိဿာမ၊ တတော တုမှာကံ ပတ္တိံ ဒဿာမာ”တိ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ[၆] ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ **စောရာဘိနီတာ** နာမ။ တေပိ ဟိ စောရေဟိ မာရေတဗ္ဗတံ အဘိနီတာတိ စောရာဘိနီတာ နာမ။ ယေ ပန ဣဏံ ဂဟေတွာ ပဋိဒါတုံ အသက္ကောန္တာ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ **ဣဏဋ္ဋာ** နာမ၊ ဣဏပီဠိတာတိ အတ္ထော။ ဣဏဋ္ဌာတိပိ ပါဌော၊ ဣဏေ ဌိတာတိ အတ္ထော။ ယေ ရာဇစောရဆာတကရောဂဘယာနံ အညတရေန အဘိဘူတာ ဥပဒ္ဒုတာ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တေ **ဘယဋ္ဋာ** နာမ၊ ဘယပီဠိတာတိ အတ္ထော။ ဘယဋ္ဌာတိပိ ပါဌော၊

၁-အက္ကောသိတုကာမာ (သီ) ၂-ဝိစရသီတိ (သျာ) ၃-ပလာယိတွာ ပလာယိတွာ (သျာ)
၄-ဟရိယမာနေသု (သျာ) ၅-ပုပ္ဖဂန္ဓပူဇာဒိပုညံ (သီ) ၆-တေဟိ တေ ဝိဿဋ္ဌာ (သျာ)

bhaye ṭhitāti attho. **Ājīvikāpakatā**ti ājīvikāya upaddutā abhibhūtā, puttadāraṁ posetuṁ asakkontāti attho. **Otiṇṇāmhā**ti anto anupaviṭṭhā.

So ca hoti abhijjhālūti idaṁ so kulaputto "dukkhassa antaṁ karissāmī"ti-ādivasena cittaṁ uppādetvā pabbajito, aparabhāge taṁ pabbajjaṁ tathārūpaṁ kātuṁ na sakkoti, taṁ dassetuṁ vuttaṁ. Tattha **abhijjhālū**ti parabhaṇḍānaṁ abhijjhāyitā. **Tibbasārāgo**ti bahalarāgo. **Byāpannacitto**ti pūtibhāvena vipannacitto. **Paduṭṭhamanasaṅkappo**ti tikhiṇasiṅgo viya goṇo duṭṭhacitto. **Muṭṭhassatī**ti bhattanikkhittakāko viya naṭṭhassati, idha kataṁ ettha nassati. **Asampajāno**ti nippañño. Khandhādiparicchedarahito. **Asamāhito**ti caṇḍasote baddhanāvā viya upacārappanābhāvena asaṇṭhito. **Vibbhantacitto**ti bandhāruḷhamago[1] viya bhantamano. **Pākatindriyo**ti yathā gihī puttadhītaro olokento asaṁvutindriyo hoti, evaṁ asaṁvutindriyo.

Chavālātanti chavānaṁ daḍḍhaṭṭhāne alātaṁ. **Ubhatopadittaṁ majjhe gūthagatan**ti pamāṇena aṭṭhaṅgulamattaṁ dvīsu ṭhānesu ādittaṁ majjhe gūthamakkhitaṁ. **Neva gāme**ti sace hi taṁ yuganaṅgalagopānasipakkhapāsakādīnaṁ atthāya upanetuṁ sakkā assa, gāme kaṭṭhatthaṁ phareyya. Sace khettakuṭiyaṁ kaṭṭhattharamañcakādīnaṁ atthāya upanetuṁ sakkā, araññe kaṭṭhatthaṁ phareyya. Yasmā pana ubhayathāpi na sakkā, tasmā evaṁ vuttaṁ. **Gihibhogā ca parihīno**ti yo agāre vasantehi gihīhi dāyajje bhājiyamāne bhogo[2] laddhabbo assa, tato ca parihīno. **Sāmaññatthañcā**ti ācariyupajjhāyānaṁ ovāde ṭhatvā pariyattipaṭivedhavasena pattabbaṁ sāmaññatthañca. Imañca pana upamaṁ Satthā na dussīlassa vasena āhari, parisuddhasīlassa pana alasassa abhijjhādīhi dosehi upahatassa puggalassa imaṁ upamaṁ āhari.

Tayome bhikkhaveti kasmā āraddhaṁ? Imassa puggalassa chavālātasadisabhāvo neva mātāpitūhi kato, na ācariyupajjhāyehi, imehi pana pāpavitakkehi katoti dassanatthaṁ āraddhaṁ. **Animittaṁ vā**

1. Paṇṭhāruddhāmitto (Syā)
2. Bhāgo (Sī)

ဘယေ ဌိတာတိ အတ္ထော။ **အာဇီဝိကာပကတာ**တိ အာဇီဝိကာယ ဥပဒ္ဒုတာ အဘိဘူတာ၊ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေတုံ အသက္ကောန္တာတိ အတ္ထော။ **ဩတိဏ္ဏာမှာ**တိ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌာ။

သော စ ဟောတိ အဘိဇ္ဈာလူတိ ဣဒံ သော ကုလပုတ္တော "ဒုက္ခဿ အန္တံ ကရိဿာမီ"တိအာဒိဝသေန စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ အပရဘာဂေ တံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ တထာရူပံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ တံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အဘိဇ္ဈာလူ**တိ ပရဘဏ္ဍာနံ အဘိဇ္ဈာယိတာ။ **တိဗ္ဗသာရာဂေါ**တိ ဗဟလရာဂေါ။ **ဗျာပန္နစိတ္တော**တိ ပူတိဘာဝေန ဝိပန္နစိတ္တော။ **ပဒုဋ္ဌမနသင်္ကပ္ပေါ**တိ တိခိဏသိင်္ဂေါ ဝိယ ဂေါဏော ဒုဋ္ဌစိတ္တော။ **မုဋ္ဌဿတီ**တိ ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကော ဝိယ နဋ္ဌဿတိ၊ ဣဓ ကတံ ဧတ္ထ နဿတိ။ **အသမ္ပဇာနော**တိ နိပ္ပညော။ ခန္ဓာဒိပရိစ္ဆေဒရဟိတော။ **အသမာဟိတော**တိ စဏ္ဍသောတေ ဗဒ္ဓနာဝါ ဝိယ ဥပစာရပ္ပနာဘာဝေန အသဏ္ဌိတော။ **ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တော**တိ ဗန္ဓာရုဠှမဂေါ[၁] ဝိယ ဘန္တမနော။ **ပါကတိန္ဒြိယော**တိ ယထာ ဂိဟီ ပုတ္တဓီတရော ဩလောကေန္တော အသံဝုတိန္ဒြိယော ဟောတိ၊ ဧဝံ အသံဝုတိန္ဒြိယော။

ဆဝါလာတန္တိ ဆဝါနံ ဒဍ္ဎဋ္ဌာနေ အလာတံ။ **ဥဘတောပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတန္တိ** ပမာဏေန အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တံ ဒွီသု ဌာနေသု အာဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထမက္ခိတံ။ **နေဝ ဂါမေ**တိ သစေ ဟိ တံ ယုဂနင်္ဂလဂေါပါနသိပက္ခပါသကာဒီနံ အတ္ထာယ ဥပနေတုံ သက္ကာ အဿ၊ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရေယျ။ သစေ ခေတ္တကုဋိယံ ကဋ္ဌတ္ထရမဉ္စကာဒီနံ အတ္ထာယ ဥပနေတုံ သက္ကာ၊ အရညေ ကဋ္ဌတ္ထံ ဖရေယျ။ ယသ္မာ ပန ဥဘယထာပိ န သက္ကာ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ **ဂိဟိဘောဂါ စ ပရိဟီနော**တိ ယော အဂါရေ ဝသန္တေဟိ ဂိဟီဟိ ဒါယဇ္ဇေ ဘာဇိယမာနေ ဘောဂေါ[၂] လဒ္ဓဗ္ဗော အဿ၊ တတော စ ပရိဟီနော။ **သာမညတ္ထဉ္စာ**တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ ဩဝါဒေ ဌတွာ ပရိယတ္တိပဋိဝေဓဝသေန ပတ္တဗ္ဗံ သာမညတ္ထဉ္စ။ ဣမဉ္စ ပန ဥပမံ သတ္ထာ န ဒုဿီလဿ ဝသေန အာဟရိ၊ ပရိသုဒ္ဓသီလဿ ပန အလသဿ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ဒေါသေဟိ ဥပဟတဿ ပုဂ္ဂလဿ ဣမံ ဥပမံ အာဟရိ။

တယောမေ ဘိက္ခဝေတိ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? ဣမဿ ပုဂ္ဂလဿ ဆဝါလာတသဒိသဘာဝေါ နေဝ မာတာပိတူဟိ ကတော၊ န အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ၊ ဣမေဟိ ပန ပါပဝိတက္ကေဟိ ကတောတိ ဒဿနတ္ထံ အာရဒ္ဓံ။ **အနိမိတ္တံ ဝါ**

၁-ပဏ္ဍာရုဒ္ဓါမိတ္တော (သျာ)
၂-ဘာဂေါ (သီ)

samādhinti vipassanāsamādhiṁ. So hi niccanimittādīnaṁ samugghātanena animittoti vuccati. Ettha ca cattāro satipaṭṭhānā missakā, animittasamādhi pubbabhāgo. Animittasamādhi vā missako, satipaṭṭhānā pubbabhāgāti veditabbā.

Dvemā bhikkhave diṭṭhiyoti idaṁ pana na kevalaṁ animittasamādhibhāvanā imesaṁyeva tiṇṇaṁ mahāvitakkānaṁ pahānāya saṁvattati, sassatucchedadiṭṭhīnampi pana samugghātaṁ karotīti dassanatthaṁ vuttaṁ. **Na vajjavā assan**ti niddoso bhaveyyaṁ. Sesamettha uttānameva, Iti Bhagavā imasmimpi sutte desanaṁ tīhi bhavehi vinivattetvā arahattena kūṭaṁ gaṇhi. Desanāvasāne pañcasatā bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsūti. . Aṭṭhamaṁ.

9. Pālileyyasuttavaṇṇanā

81. Navame **cārikaṁ pakkāmī**ti Kosambikānaṁ bhikkhūnaṁ kalahakāle Satthā ekadivasaṁ Dīghītissa Kosalarañño vatthuṁ āharitvā "na hi verena verāni, sammantīdha kudācanan"ti-ādīhi[1] gāthāhi ovadati. Taṁdivasaṁ tesaṁ kalahaṁ karontānaṁyeva ratti vibhātā. Dutiyadivasepi Bhagavā tameva vatthuṁ kathesi. Taṁdivasampi tesaṁ kalahaṁ karontānaṁyeva ratti vibhātā. Tatiyadivasepi Bhagavā tameva vatthuṁ kathesi. Atha naṁ aññataro bhikkhu evamāha "appossukko bhante Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyutto viharatu, mayametena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā"ti. Satthā "pariyādiṇṇarūpacittā kho ime moghapurisā, na ime sakkā saññāpetun"ti cintetvā "kiṁ mayhaṁ imehi, ekacāravāsaṁ vasissāmī"ti so pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā Kosambiyaṁ piṇḍāya caritvā kañcipi anāmantetvā ekova adutiyo cārikaṁ pakkāmi.

Yasmiṁ āvuso samayeti idaṁ thero yasmāssa ajja Bhagavā ekena bhikkhunā saddhiṁ pakkamissati, ajja dvīhi, ajja satena, ajja sahassena, ajja ekakovāti sabbo Bhagavato cāro vidito pākaṭo paccakkho, tasmā āha.

1. Khu 1. 14 piṭṭhe.

သမာဓိန္တိ ဝိပဿနာသမာဓိံ။ သော ဟိ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနံ သမုဂ္ဃာတနေန အနိမိတ္တောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧတ္ထ စ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ မိဿကာ၊ အနိမိတ္တသမာဓိ ပုဗ္ဗဘာဂေါ။ အနိမိတ္တသမာဓိ ဝါ မိဿကော၊ သတိပဋ္ဌာနာ ပုဗ္ဗဘာဂါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိယောတိ ဣဒံ ပန န ကေဝလံ အနိမိတ္တသမာဓိဘာဝနာ ဣမေသံယေဝ တိဏ္ဏံ မဟာဝိတက္ကာနံ ပဟာနာယ သံဝတ္တတိ၊ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌီနမ္ပိ ပန သမုဂ္ဃာတံ ကရောတီတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ **န ဝဇ္ဇဝါ အဿ**န္တိ နိဒ္ဒေါသော ဘဝေယျံ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တေ ဒေသနံ တီဟိ ဘဝေဟိ ဝိနိဝတ္တေတွာ အရဟတ္တေန ကူဋံ ဂဏှိ။ ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-ပါလိလေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၁။ နဝမေ **စာရိကံ ပက္ကာမီ**တိ ကောသမ္ဗိကာနံ ဘိက္ခူနံ ကလဟကာလေ သတ္ထာ ဧကဒိဝသံ ဒီဃီတိဿ ကောသလရညော ဝတ္ထုံ အာဟရိတွာ "န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ သမ္မန္တီဓ ကုဒါစန"န္တိအာဒီဟိ[၁] ဂါထာဟိ ဩဝဒတိ။ တံဒိဝသံ တေသံ ကလဟံ ကရောန္တာနံယေဝ ရတ္တိ ဝိဘာတာ။ ဒုတိယဒိဝသေပိ ဘဂဝါ တမေဝ ဝတ္ထုံ ကထေသိ။ တံဒိဝသမ္ပိ တေသံ ကလဟံ ကရောန္တာနံယေဝ ရတ္တိ ဝိဘာတာ။ တတိယဒိဝသေပိ ဘဂဝါ တမေဝ ဝတ္ထုံ ကထေသိ။ အထ နံ အညတရော ဘိက္ခု ဧဝမာဟ "အပ္ပေါဿုက္ကော ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတု၊ မယမေတေန ဘဏ္ဍနေန ကလဟေန ဝိဂ္ဂဟေန ဝိဝါဒေန ပညာယိဿာမာ"တိ။ သတ္ထာ "ပရိယာဒိဏ္ဏရူပစိတ္တာ ခေါ ဣမေ မောဃပုရိသာ၊ န ဣမေ သက္ကာ သညာပေတု"န္တိ စိန္တေတွာ "ကိံ မယှံ ဣမေဟိ၊ ဧကစာရဝါသံ ဝသိဿာမီ"တိ သော ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ကောသမ္ဗိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကဉ္စိပိ အနာမန္တေတွာ ဧကောဝ အဒုတိယော စာရိကံ ပက္ကာမိ။

ယသ္မိံ အာဝုသော သမယေတိ ဣဒံ ထေရော ယသ္မာဿ အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဧကေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ပက္ကမိဿတိ၊ အဇ္ဇ ဒွီဟိ၊ အဇ္ဇ သတေန၊ အဇ္ဇ သဟဿေန၊ အဇ္ဇ ဧကကောဝါတိ သဗ္ဗော ဘဂဝတော စာရော ဝိဒိတော ပါကဋော ပစ္စက္ခော၊ တသ္မာ အာဟ။

၁-ခု ၁-၁၄-ပိဋ္ဌေ။

Anupubbenāti gāmanigamapaṭipāṭiyā piṇḍāya caramāno ekacāravāsaṁ tāva vasamānaṁ bhikkhuṁ passitukāmo hutvā Bālakaloṇakāragāmaṁ agamāsi. Tattha Bhaguttherassa sakalapacchābhattañceva tiyāmarattiñca ekacāravāse ānisaṁsaṁ kathetvā punadivase tena pacchāsamaṇena piṇḍāya caritvā taṁ tattheva nivattetvā "samaggavāsaṁ vasamāne tayo kulaputte passissāmī"ti pācīnavaṁsamigadāyaṁ agamāsi. Tesampi sakalapacchābhattañceva tiyāmarattiñca ekacāravāse ānisaṁsaṁ kathetvā te tattheva nivattetvā ekakova Pālileyya[1]nagarābhimukho pakkamitvā anupubbena Pālileyyanagaraṁ sampatto. Tena vuttaṁ "anupubbena cārikaṁ caramāno yena pālileyyakaṁ, tadavasarī"ti.

Bhaddasālamūleti Pālileyyavāsino Bhagavato dānaṁ datvā Pālileyyato avidūre rakkhitavanasaṇḍo nāma atthi, tattha Bhagavato paṇṇasālaṁ katvā "ettha vasathā"ti paṭiññaṁ kāretvā vāsayiṁsu. Bhaddasālo pana[2] tattheko manāpo laddhako[3] sālarukkho. Bhagavā taṁ nagaraṁ upanissāya tasmiṁ vanasaṇḍe paṇṇasālasamīpe tasmiṁ rukkhamūle viharati. Tena vuttaṁ "bhaddasālamūle"ti.

Evaṁ viharante panettha Tathāgate aññataro hatthināgo hatthinīhi hatthipotakādīhi gocarabhūmititthogāhanādīsu ubbāḷho yūthe ukkaṇṭhito "kiṁ me imehi hatthīhī"ti yūthaṁ pahāya manussapathaṁ gacchanto Pālileyyakavanasaṇḍe Bhagavantaṁ disvā ghaṭasahassena nibbāpitasantāpo viya nibbuto hutvā Satthu santike aṭṭhāsi. So tato paṭṭhāya Satthu vattapaṭivattaṁ karonto mukhadhovanaṁ deti, nhānodakaṁ āharati, dantakaṭṭhaṁ deti, pariveṇaṁ sammajjati, araññato madhurāni phalāphalāni āharitvā Satthuno deti. Satthā paribhogaṁ karoti.

Ekadivasaṁ Satthā rattibhāgasamanantare caṅkamitvā pāsāṇaphalake nisīdi. Hatthīpi avidūre ṭhāne aṭṭhāsi. Satthā pacchato oloketvā na kiñci addasa, evaṁ purato ca ubhayapassesu ca. Athassa "sukhaṁ vatāhaṁ aññatra tehi bhaṇḍanakārakehi vasāmī"ti cittaṁ uppajji. Hatthinopi "mayā nāmitasākhaṁ aññe khādantā natthī"ti-ādīni cintetvā "sukhaṁ vata

1. Pārileyya (Sī) 2. Nāma (Sī) 3. Tattheva koci nāgo bhaddako (Syā)

အနုပုဗ္ဗေနာတိ ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ဧကစာရဝါသံ တာဝ ဝသမာနံ ဘိက္ခုံ ပဿိတုကာမော ဟုတွာ ဗာလကလောဏကာရဂါမံ အဂမာသိ။ တတ္ထ ဘဂုတ္ထေရဿ သကလပစ္ဆာဘတ္တဉ္စေဝ တိယာမရတ္တိဉ္စ ဧကစာရဝါသေ အာနိသံသံ ကထေတွာ ပုနဒိဝသေ တေန ပစ္ဆာသမဏေန ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ တံ တတ္ထေဝ နိဝတ္တေတွာ "သမဂ္ဂဝါသံ ဝသမာနေ တယော ကုလပုတ္တေ ပဿိဿာမီ"တိ ပါစီနဝံသမိဂဒါယံ အဂမာသိ။ တေသမ္ပိ သကလပစ္ဆာဘတ္တဉ္စေဝ တိယာမရတ္တိဉ္စ ဧကစာရဝါသေ အာနိသံသံ ကထေတွာ တေ တတ္ထေဝ နိဝတ္တေတွာ ဧကကောဝ ပါလိလေယျ[၁]နဂရာဘိမုခေါ ပက္ကမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ပါလိလေယျနဂရံ သမ္ပတ္တော။ တေန ဝုတ္တံ "အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ယေန ပါလိလေယျကံ၊ တဒဝသရီ"တိ။

ဘဒ္ဒသာလမူလေတိ ပါလိလေယျဝါသိနော ဘဂဝတော ဒါနံ ဒတွာ ပါလိလေယျတော အဝိဒူရေ ရက္ခိတဝနသဏ္ဍော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဘဂဝတော ပဏ္ဏသာလံ ကတွာ "ဧတ္ထ ဝသထာ"တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဝါသယိံသု။ ဘဒ္ဒသာလော ပန[၂] တတ္ထေကော မနာပေါ လဒ္ဓကော[၃] သာလရုက္ခော။ ဘဂဝါ တံ နဂရံ ဥပနိဿာယ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ပဏ္ဏသာလသမီပေ တသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဘဒ္ဒသာလမူလေ"တိ။

ဧဝံ ဝိဟရန္တေ ပနေတ္ထ တထာဂတေ အညတရော ဟတ္ထိနာဂေါ ဟတ္ထိနီဟိ ဟတ္ထိပေါတကာဒီဟိ ဂေါစရဘူမိတိတ္ထောဂါဟနာဒီသု ဥဗ္ဗာဠှော ယူထေ ဥက္ကဏ္ဌိတော "ကိံ မေ ဣမေဟိ ဟတ္ထီဟီ"တိ ယူထံ ပဟာယ မနုဿပထံ ဂစ္ဆန္တော ပါလိလေယျကဝနသဏ္ဍေ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဃဋသဟဿေန နိဗ္ဗာပိတသန္တာပေါ ဝိယ နိဗ္ဗုတော ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ သတ္ထု ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောန္တော မုခဓောဝနံ ဒေတိ၊ နှာနောဒကံ အာဟရတိ၊ ဒန္တကဋ္ဌံ ဒေတိ၊ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇတိ၊ အရညတော မဓုရာနိ ဖလာဖလာနိ အာဟရိတွာ သတ္ထုနော ဒေတိ။ သတ္ထာ ပရိဘောဂံ ကရောတိ။

ဧကဒိဝသံ သတ္ထာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ စင်္ကမိတွာ ပါသာဏဖလကေ နိသီဒိ။ ဟတ္ထီပိ အဝိဒူရေ ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ ပစ္ဆတော ဩလောကေတွာ န ကိဉ္စိ အဒ္ဒသ၊ ဧဝံ ပုရတော စ ဥဘယပဿေသု စ။ အထဿ "သုခံ ဝတာဟံ အညတြ တေဟိ ဘဏ္ဍနကာရကေဟိ ဝသာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဟတ္ထိနောပိ "မယာ နာမိတသာခံ အညေ ခါဒန္တာ နတ္ထီ"တိအာဒီနိ စိန္တေတွာ "သုခံ ဝတ

၁-ပါရိလေယျ (သီ) ၂-နာမ (သီ) ၃-တတ္ထေဝ ကောစိ နာဂေါ ဘဒ္ဒကော (သျာ)

ekakova vasāmi, Satthu vattaṁ kātuṁ labhāmī"ti cittaṁ uppajji. Satthā attano cittaṁ oloketvā "mama tāva īdisaṁ cittaṁ, kīdisaṁ nu kho hatthissā"ti tassāpi tādisameva disvā "sameti no cittan"ti imaṁ udānaṁ udānesi—

"Etaṁ nāgassa nāgena, īsādantassa hatthino.
Sameti cittaṁ cittena, yadeko ramatī vane"ti[1].

Atha kho sambahulā bhikkhūti atha evaṁ Tathāgate tattha viharante pañcasatā disāsu vassaṁvutthā bhikkhū. **Yenā yasmā Ānando**ti "Satthā kira bhikkhusaṁghaṁ paṇāmetvā araññaṁ paviṭṭho"ti attano dhammatāya Satthu santikaṁ gantuṁ asakkontā yenāyasmā Ānando, tenupasaṅkamiṁsu.

Anantarā āsavānaṁ khayoti maggānantaraṁ arahattaphalaṁ. **Vicayaso**ti vicayena, tesaṁ tesaṁ dhammānaṁ sabhāvavicinanasamatthena ñāṇena paricchinditvāti attho. **Dhammo**ti sāsanadhammo. Cattāro satipaṭṭhānāti-ādi ye ye koṭṭhāse paricchinditvā dhammo desito, tesaṁ pakāsanatthāya vuttaṁ. **Samanupassanā**ti diṭṭhisamanupassanā. **Saṅkhāro so**ti diṭṭhisaṅkhāro so. **Tatojo so saṅkhāro**ti tato taṇhāto so saṅkhāro jāto. Taṇhāsampayuttesu cittesupi catūsu cittesu esa jāyati. **Sāpi taṇhā**ti sā diṭṭhisaṅkhārassa paccayabhūtā taṇhā. **Sāpi vedanā**ti sā taṇhāya paccayabhūtā vedanā. **Sopi phasso**ti so vedanāya paccayo avijjāsamphasso. **Sāpi avijjā**ti sā phassasampayuttā avijjā.

No cassaṁ, no ca me siyāti sace ahaṁ na bhaveyyaṁ, mama parikkhāropi na bhaveyya. **Nābhavissaṁ, na me bhavissatī**ti sace pana āyatimpi ahaṁ na bhavissāmi, evaṁ mama parikkhāropi na bhavissati. Ettake ṭhāne Bhagavā tena bhikkhunā gahitagahitadiṭṭhiṁ[2] vissajjāpento āgato puggalajjhāsayenapi desanāvilāsenapi. **Tatojo so saṅkhāro**ti taṇhāsampayuttacitte vicikicchāva natthi, kathaṁ vicikicchāsaṅkhāro taṇhāto jāyatīti? Appahīnattā. Yassa[3] hi taṇhāya appahīnāya

1. Vi 3. 500 piṭṭhe. 2. Gahitaṁ diṭṭhiṁ (Ka) 3. Yassā (Syā)

ဧကကောဝ ဝသာမိ၊ သတ္ထု ဝတ္တံ ကာတုံ လဘာမီ”တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ အတ္တနော စိတ္တံ ဩလောကေတွာ “မမ တာဝ ဤဒိသံ စိတ္တံ၊ ကီဒိသံ နု ခေါ ဟတ္ထိဿာ”တိ တဿာပိ တာဒိသမေဝ ဒိသွာ “သမေတိ နော စိတ္တ”န္တိ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“ဧတံ နာဂဿ နာဂေန၊ ဤသာဒန္တဿ ဟတ္ထိနော။
သမေတိ စိတ္တံ စိတ္တေန၊ ယဒေကော ရမတီ ဝနေ”တိ[၁]။

အထ ခေါ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူတိ အထ ဧဝံ တထာဂတေ တတ္ထ ဝိဟရန္တေ ပဉ္စသတာ ဒိသာသု ဝဿံဝုတ္ထာ ဘိက္ခူ။ **ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော**တိ “သတ္ထာ ကိရ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏာမေတွာ အရညံ ပဝိဋ္ဌော”တိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ အသက္ကောန္တာ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော၊ တေနုပသင်္ကမိံသု။

အနန္တရာ အာသဝါနံ ခယောတိ မဂ္ဂါနန္တရံ အရဟတ္တဖလံ။ **ဝိစယသော**တိ ဝိစယေန၊ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝဝိစိနနသမတ္ထေန ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာတိ အတ္ထော။ **ဓမ္မော**တိ သာသနဓမ္မော။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိအာဒိ ယေ ယေ ကောဋ္ဌာသေ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဓမ္မော ဒေသိတော၊ တေသံ ပကာသနတ္ထာယ ဝုတ္တံ။ **သမနုပဿနာ**တိ ဒိဋ္ဌိသမနုပဿနာ။ **သင်္ခါရော သော**တိ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရော သော။ **တတောဇော သော သင်္ခါရော**တိ တတော တဏှာတော သော သင်္ခါရော ဇာတော။ တဏှာသမ္ပယုတ္တေသု စိတ္တေသုပိ စတူသု စိတ္တေသု ဧသ ဇာယတိ။ **သာပိ တဏှာ**တိ သာ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါရဿ ပစ္စယဘူတာ တဏှာ။ **သာပိ ဝေဒနာ**တိ သာ တဏှာယ ပစ္စယဘူတာ ဝေဒနာ။ **သောပိ ဖဿော**တိ သော ဝေဒနာယ ပစ္စယော အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿော။ **သာပိ အဝိဇ္ဇာ**တိ သာ ဖဿသမ္ပယုတ္တာ အဝိဇ္ဇာ။

နော စဿံ၊ နော စ မေ သိယာတိ သစေ အဟံ န ဘဝေယျံ၊ မမ ပရိက္ခာရောပိ န ဘဝေယျ။ **နာဘဝိဿံ၊ န မေ ဘဝိဿတီ**တိ သစေ ပန အာယတိမ္ပိ အဟံ န ဘဝိဿာမိ၊ ဧဝံ မမ ပရိက္ခာရောပိ န ဘဝိဿတိ။ ဧတ္တကေ ဌာနေ ဘဂဝါ တေန ဘိက္ခုနာ ဂဟိတဂဟိတဒိဋ္ဌိံ[၂] ဝိဿဇ္ဇာပေန္တော အာဂတော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေနပိ ဒေသနာဝိလာသေနပိ။ **တတောဇော သော သင်္ခါရော**တိ တဏှာသမ္ပယုတ္တစိတ္တေ ဝိစိကိစ္ဆာဝ နတ္ထိ၊ ကထံ ဝိစိကိစ္ဆာသင်္ခါရော တဏှာတော ဇာယတီတိ? အပ္ပဟီနတ္တာ။ ယဿ[၃] ဟိ တဏှာယ အပ္ပဟီနာယ

၁-ဝိ ၃-၅၀၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂဟိတံ ဒိဋ္ဌိံ (က) ၃-ယဿာ (သျာ)

so uppajjati, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. Diṭṭhiyāpi eseva nayo labbhatiyeva. Catūsu hi cittuppādesu sampayuttadiṭṭhi nāma natthi. Yasmā pana taṇhāya appahīnattā sā uppajjati, tasmā taṁ sandhāya tatrāpi ayamattho yujjati. Iti imasmiṁ sutte tevīsatiyā ṭhānesu arahattaṁ pāpetvā vipassanā kathitā. . Navamaṁ.

10. Puṇṇamasuttavaṇṇanā

82. Dasame **tadahuposathe**ti-ādi Pavāraṇasutte vitthāritameva. **Kiñcideva desan**ti kiñci kāraṇaṁ. **Sake āsane nisīditvā puccha yadākaṅkhasī**ti kasmā evamāha? So kira bhikkhu pañcasatabhikkhuparivāro. Ācariye pana ṭhitake pucchante sace te bhikkhū nisīdanti, Satthari gāravaṁ kataṁ hoti, ācariye agāravaṁ. Sace uṭṭhahanti, ācariye gāravaṁ kataṁ hoti, Satthari agāravaṁ. Iti nesaṁ cittaṁ anekaggaṁ bhavissati, desanaṁ sampaṭicchituṁ na sakkhissanti. Tasmiṁ pana nisīditvā pucchante tesaṁ cittaṁ ekaggaṁ bhavissati, desanaṁ sampaṭicchituṁ sakkhissantīti ñatvā Bhagavā evamāha. **Ime nu kho bhante**ti ayaṁ thero pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ ācariyo, pañcakkhandhamattampi nappajānātīti na vattabbo. Pañhaṁ pucchantena pana "ime pañcupādānakkhandhā, na aññe"ti evaṁ jānantena viya hutvā pucchituṁ na vaṭṭati, tasmā ajānanto viya pucchati. Tepi cassa antevāsikā "amhākaṁ ācariyo 'ahaṁ jānāmī'ti na katheti, sabbaññutaññāṇena pana saddhiṁ saṁsanditvāva kathetī"ti sotabbaṁ saddhātabbaṁ maññissantītipi ajānanto viya pucchati.

Chandamūlakāti taṇhāchandamūlakā. **Na kho bhikkhu taññeva upādānaṁ te pañcupādānakkhandhā**ti yasmā chandarāgamattaṁ pañcakkhandhā na hoti, tasmā idaṁ vuttaṁ. Yasmā pana sahajātato vā ārammaṇato vā khandhe muñcitvā upādānaṁ natthi, tasmā **nāpi aññatra pañcahi upādānakkhandhehi upādānan**ti vuttaṁ. Taṇhāsampayuttasmiṁ hi citte vattamāne taṁcittasamuṭṭhānarūpaṁ rūpakkhandho, ṭhapetvā taṁ taṇhaṁ sesā arūpadhammā cattāro khandhāti sahajātatopi khandhe muñcitvā upādānaṁ natthi. Upādānassa pana rūpādīsu aññataraṁ ārammaṇaṁ katvā uppajjanato ārammaṇatopi pañcakkhandhe muñcitvā upādānaṁ natthi. **Chandarāgavemattatā**ti chandarāganānattaṁ. **Evaṁ kho bhikkhū**ti evaṁ rūpārammaṇassa

သော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဒိဋ္ဌိယာပိ ဧသေဝ နယော လဗ္ဘတိယေဝ။ စတူသု ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒေသု သမ္ပယုတ္တဒိဋ္ဌိ နာမ နတ္ထိ။ ယသ္မာ ပန တဏှာယ အပ္ပဟီနတ္တာ သာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ တံ သန္ဓာယ တတြာပိ အယမတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ တေဝီသတိယာ ဌာနေသု အရဟတ္တံ ပါပေတွာ ဝိပဿနာ ကထိတာ။ ။နဝမံ။

၁၀-ပုဏ္ဏမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၂။ ဒသမေ **တဒဟုပေါသထေ**တိအာဒိ ပဝါရဏာသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ **ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသန္တိ** ကိဉ္စိ ကာရဏံ။ **သကေ အာသနေ နိသီဒိတွာ ပုစ္ဆ ယဒါကင်္ခသီ**တိ ကသ္မာ ဧဝမာဟ? သော ကိရ ဘိက္ခု ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော။ အာစရိယေ ပန ဌိတကေ ပုစ္ဆန္တေ သစေ တေ ဘိက္ခူ နိသီဒန္တိ၊ သတ္ထရိ ဂါရဝံ ကတံ ဟောတိ၊ အာစရိယေ အဂါရဝံ။ သစေ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ အာစရိယေ ဂါရဝံ ကတံ ဟောတိ၊ သတ္ထရိ အဂါရဝံ။ ဣတိ နေသံ စိတ္တံ အနေကဂ္ဂံ ဘဝိဿတိ၊ ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ တသ္မိံ ပန နိသီဒိတွာ ပုစ္ဆန္တေ တေသံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဘဝိဿတိ၊ ဒေသနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ သက္ခိဿန္တီတိ ဉတွာ ဘဂဝါ ဧဝမာဟ။ **ဣမေ နု ခေါ ဘန္တေ**တိ အယံ ထေရော ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အာစရိယော၊ ပဉ္စက္ခန္ဓမတ္တမ္ပိ နပ္ပဇာနာတီတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တေန ပန "ဣမေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ, န အညေ"တိ ဧဝံ ဇာနန္တေန ဝိယ ဟုတွာ ပုစ္ဆိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တသ္မာ အဇာနန္တော ဝိယ ပုစ္ဆတိ။ တေပိ စဿ အန္တေဝါသိကာ "အမှာကံ အာစရိယော 'အဟံ ဇာနာမီ'တိ န ကထေတိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန ပန သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိတွာဝ ကထေတီ"တိ သောတဗ္ဗံ သဒ္ဓါတဗ္ဗံ မညိဿန္တီတိပိ အဇာနန္တော ဝိယ ပုစ္ဆတိ။

ဆန္ဒမူလကာတိ တဏှာဆန္ဒမူလကာ။ **န ခေါ ဘိက္ခု တညေဝ ဥပါဒါနံ တေ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ**တိ ယသ္မာ ဆန္ဒရာဂမတ္တံ ပဉ္စက္ခန္ဓာ န ဟောတိ၊ တသ္မာ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန သဟဇာတတော ဝါ အာရမ္မဏတော ဝါ ခန္ဓေ မုဉ္စိတွာ ဥပါဒါနံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ **နာပိ အညတြ ပဉ္စဟိ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေဟိ ဥပါဒါနန္တိ** ဝုတ္တံ။ တဏှာသမ္ပယုတ္တသ္မိံ ဟိ စိတ္တေ ဝတ္တမာနေ တံစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပံ ရူပက္ခန္ဓော၊ ဌပေတွာ တံ တဏှံ သေသာ အရူပဓမ္မာ စတ္တာရော ခန္ဓာတိ သဟဇာတတောပိ ခန္ဓေ မုဉ္စိတွာ ဥပါဒါနံ နတ္ထိ။ ဥပါဒါနဿ ပန ရူပါဒီသု အညတရံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနတော အာရမ္မဏတောပိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ မုဉ္စိတွာ ဥပါဒါနံ နတ္ထိ။ **ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာ**တိ ဆန္ဒရာဂနာနတ္တံ။ **ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခူ**တိ ဧဝံ ရူပါရမ္မဏဿ

chandarāgassa vedanādīsu aññataraṁ ārammaṇaṁ akaraṇato siya chandarāgavemattatā. **Khandhādhivacananti** khandhāti[1] ayaṁ paññatti. Ayaṁ pana anusandhi na ghaṭiyati, kiñcāpi na ghaṭiyati, sānusandhikāva pucchā, sānusandhikaṁ vissajjanaṁ. Ayaṁ hi thero tesaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ ajjhāsayena pucchati, Satthāpi tesaṁ tesaṁ ajjhāsayeneva vissajjeti. Sesaṁ sabbattha uttānameva. . Dasamaṁ.

Imassa ca pana vaggassa ekekasmiṁ sutte pañcasatā pañcasatā bhikkhū arahattaṁ pattāti.

Khajjanīyavaggo tatiyo.

---

(9) 4. Theravagga

1. Ānandasuttavaṇṇanā

83. Theravaggassa paṭhame **Mantāṇiputtoti**[2] Mantāṇiyā nāma brāhmaṇiyā putto. **Upādāyāti** āgamma ārabbha sandhāya paṭicca. **Asmīti hotīti** asmīti evaṁ pavattaṁ taṇhāmānadiṭṭhipapañcattayaṁ hoti. **Daharoti** taruṇo. **Yuvāti** yobbanena samannāgato. **Maṇḍanakajātikoti** maṇḍanakasabhāvo maṇḍanakasīlo. **Mukhanimittanti** mukhapaṭibimbaṁ. Taṁ hi parisuddhaṁ ādāsamaṇḍalaṁ paṭicca paññāyati. Kiṁ pana taṁ olokayato sakamukhaṁ paññāyati, paramukhanti? Yadi sakaṁ bhaveyya, parammukhaṁ hutvā paññāyeyya. Atha parassa bhaveyya, vaṇṇādīhi asadisaṁ hutvā paññāyeyya. Tasmā na taṁ attano, na parassa, ādāsaṁ pana nissāya nibhāsarūpaṁ nāma taṁ paññāyatīti vadanti. Atha yaṁ udake paññāyati, taṁ kena kāraṇenāti? Mahābhūtānaṁ visuddhatāya. **Dhammo me abhisamitoti**[3] mayā ñāṇena catusaccadhammo abhisamāgato[4], sotāpannosmi jātoti kathesi. . Paṭhamaṁ.

---

1. Khandhānaṁ (Sī)
2. Mantāniputtoti (Syā)
3. Abhisametoti (Sī, Syā)
4. Abhisammato (Ka)

ဆန္ဒရာဂဿ ဝေဒနာဒီသု အညတရံ အာရမ္မဏံ အကရဏတော သိယာ ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာ။ **ခန္ဓာဓိဝစနန္တိ** ခန္ဓာတိ[၁] အယံ ပညတ္တိ။ အယံ ပန အနုသန္ဓိ န ဃဋိယတိ၊ ကိဉ္စာပိ န ဃဋိယတိ၊ သာနုသန္ဓိကာဝ ပုစ္ဆာ၊ သာနုသန္ဓိကံ ဝိဿဇ္ဇနံ။ အယံ ဟိ ထေရော တေသံ တေသံ ဘိက္ခူနံ အဇ္ဈာသယေန ပုစ္ဆတိ၊ သတ္ထာပိ တေသံ တေသံ အဇ္ဈာသယေနေဝ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ။ဒသမံ။

ဣမဿ စ ပန ဝဂ္ဂဿ ဧကေကသ္မိံ သုတ္တေ ပဉ္စသတာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပတ္တာတိ။

ခဇ္ဇနီယဝဂ္ဂေါ တတိယော။

---

(၉) ၄-ထေရဝဂ္ဂ

၁-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၃။ ထေရဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **မန္တာဏိပုတ္တောတိ**[၂] မန္တာဏိယာ နာမ ဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တော။ **ဥပါဒါယာတိ** အာဂမ္မ အာရဗ္ဘ သန္ဓာယ ပဋိစ္စ။ **အသ္မီတိ ဟောတီတိ** အသ္မီတိ ဧဝံ ပဝတ္တံ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိပပဉ္စတ္တယံ ဟောတိ။ **ဒဟရောတိ** တရုဏော။ **ယုဝါတိ** ယောဗ္ဗနေန သမန္နာဂတော။ **မဏ္ဍနကဇာတိကောတိ** မဏ္ဍနကသဘာဝေါ မဏ္ဍနကသီလော။ **မုခနိမိတ္တန္တိ** မုခပဋိဗိမ္ဗံ။ တံ ဟိ ပရိသုဒ္ဓံ အာဒါသမဏ္ဍလံ ပဋိစ္စ ပညာယတိ။ ကိံ ပန တံ ဩလောကယတော သကမုခံ ပညာယတိ, ပရမုခန္တိ? ယဒိ သကံ ဘဝေယျ၊ ပရမ္မုခံ ဟုတွာ ပညာယေယျ။ အထ ပရဿ ဘဝေယျ၊ ဝဏ္ဏာဒီဟိ အသဒိသံ ဟုတွာ ပညာယေယျ။ တသ္မာ န တံ အတ္တနော, န ပရဿ၊ အာဒါသံ ပန နိဿာယ နိဘာသရူပံ နာမ တံ ပညာယတီတိ ဝဒန္တိ။ အထ ယံ ဥဒကေ ပညာယတိ၊ တံ ကေန ကာရဏေနာတိ? မဟာဘူတာနံ ဝိသုဒ္ဓတာယ။ **ဓမ္မော မေ အဘိသမိတောတိ**[၃] မယာ ဉာဏေန စတုသစ္စဓမ္မော အဘိသမာဂတော[၄]၊ သောတာပန္နောသ္မိ ဇာတောတိ ကထေသိ။ ။ပဌမံ။

၁-ခန္ဓာနံ (သီ)
၂-မန္တာနိပုတ္တောတိ (သျာ)
၃-အဘိသမေတောတိ (သီ၊ သျာ)
၄-အဘိသမ္မတော (က)

2. Tissasuttavaṇṇanā

84. Dutiye **madhurakajāto viyā**ti sañjātagarubhāvo viya akammañño. **Disāpi me**ti ayaṁ puratthimā ayaṁ dakkhiṇāti evaṁ disāpi mayhaṁ na pakkhāyanti, na pākaṭā hontīti vadati. **Dhammāpi maṁ na paṭibhantī**ti pariyattidhammāpi mayhaṁ na upaṭṭhahanti, uggahitaṁ sajjhāyitaṁ na dissatīti vadati. **Vicikicchā**ti no mahāvicikicchā. Na hi tassa "sāsanaṁ niyyānikaṁ nu kho, na nu kho"ti vimati uppajjati. Evaṁ panassa hoti "sakkhissāmi nu kho samaṇadhammaṁ kātuṁ, udāhu pattacīvaradhāraṇamattameva karissāmī"ti.

Kāmānametaṁ adhivacananti yathā hi ninnaṁ pallalaṁ olokentassa dassanarāmaṇeyyakamattaṁ atthi[1], yo panettha otarati, taṁ caṇḍamīnākulatāya ākaḍḍhitvā anayabyasanaṁ pāpeti, evamevaṁ pañcasu kāmaguṇesu cakkhudvārādīnaṁ ārammaṇe rāmaṇeyyakamattaṁ atthi[1], yo panettha gedhaṁ āpajjati, taṁ ākaḍḍhitvā nirayādīsu eva pakkhipanti. Appassādā hi kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyoti imaṁ atthavasaṁ paṭicca "kāmānametaṁ adhivacanan"ti vuttaṁ. **Ahamanuggahenā**ti ahaṁ dhammāmisānuggahehi anuggaṇhāmi. **Abhinandī**ti sampaṭicchi. Na kevalañca abhinandi, imaṁ pana Satthu santikā assāsaṁ labhitvā ghaṭento vāyamanto katipāhena arahatte patiṭṭhāsi. . Dutiyaṁ.

3. Yamakasuttavaṇṇanā

85. Tatiye **diṭṭhigatan**ti sace hissa evaṁ bhaveyya "sāṅkhārā uppajjanti ceva nurujjhanti ca, saṅkhārappavattameva appavattaṁ hotī"ti, diṭṭhigataṁ nāma na bhaveyya, sāsanāvacarikaṁ ñāṇaṁ bhaveyya. Yasmā panassa "satto ucchijjati vinassatī"ti ahosi, tasmā diṭṭhigataṁ nāma jātaṁ. **Thāmasā parāmāsā**ti diṭṭhithāmena ceva diṭṭhiparāmāsena ca.

Yenāyasmā Sāriputtoti yathā nāma paccante kupite taṁ vūpasametuṁ asakkontā rājapurisā senāpatissa vā rañño vā santikaṁ gacchanti, evaṁ diṭṭhigatavasena tasmiṁ there kupite taṁ vūpasametuṁ asakkontā te bhikkhū yena Dhammarājassa Dhammasenāpati āyasmā

1. Natthi (Sī)

၂-တိဿသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၄။ ဒုတိယေ **မဓုရကဇာတော ဝိယာ**တိ သဉ္ဇာတဂရုဘာဝေါ ဝိယ အကမ္မညော။ **ဒိသာပိ မေ**တိ အယံ ပုရတ္ထိမာ အယံ ဒက္ခိဏာတိ ဧဝံ ဒိသာပိ မယှံ န ပက္ခာယန္တိ၊ န ပါကဋာ ဟောန္တီတိ ဝဒတိ။ **ဓမ္မာပိ မံ န ပဋိဘန္တီ**တိ ပရိယတ္တိဓမ္မာပိ မယှံ န ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဥဂ္ဂဟိတံ သဇ္ဈာယိတံ န ဒိဿတီတိ ဝဒတိ။ **ဝိစိကိစ္ဆာ**တိ နော မဟာဝိစိကိစ္ဆာ။ န ဟိ တဿ "သာသနံ နိယျာနိကံ နု ခေါ, န နု ခေါ"တိ ဝိမတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ပနဿ ဟောတိ "သက္ခိဿာမိ နု ခေါ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ၊ ဥဒါဟု ပတ္တစီဝရဓာရဏမတ္တမေဝ ကရိဿာမီ"တိ။

ကာမာနမေတံ အဓိဝစနန္တိ ယထာ ဟိ နိန္နံ ပလ္လလံ ဩလောကေန္တဿ ဒဿနာရာမဏေယျကမတ္တံ အတ္ထိ[1]၊ ယော ပနေတ္ထ ဩတရတိ၊ တံ စဏ္ဍမီနာကုလတာယ အာကဍ္ဎိတွာ အနယဗျသနံ ပါပေတိ၊ ဧဝမေဝံ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု စက္ခုဒွါရာဒီနံ အာရမ္မဏေ ရာမဏေယျကမတ္တံ အတ္ထိ[1]၊ ယော ပနေတ္ထ ဂေဓံ အာပဇ္ဇတိ၊ တံ အာကဍ္ဎိတွာ နိရယာဒီသု ဧဝ ပက္ခိပန္တိ။ အပ္ပဿာဒါ ဟိ ကာမာ ဗဟုဒုက္ခာ ဗဟုပါယာသာ၊ အာဒီနဝေါ ဧတ္ထ ဘိယျောတိ ဣမံ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ ''ကာမာနမေတံ အဓိဝစန''န္တိ ဝုတ္တံ။ **အဟမနုဂ္ဂဟေနာ**တိ အဟံ ဓမ္မာမိသာနုဂ္ဂဟေဟိ အနုဂ္ဂဏှာမိ။ **အဘိနန္ဒီ**တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ န ကေဝလဉ္စ အဘိနန္ဒိ၊ ဣမံ ပန သတ္ထု သန္တိကာ အဿာသံ လဘိတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ကတိပါဟေန အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ။ဒုတိယံ။

၃-ယမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၅။ တတိယေ **ဒိဋ္ဌိဂတ**န္တိ သစေ ဟိဿ ဧဝံ ဘဝေယျ "သင်္ခါရာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ စ၊ သင်္ခါရပ္ပဝတ္တမေဝ အပ္ပဝတ္တံ ဟောတီ"တိ၊ ဒိဋ္ဌိဂတံ နာမ န ဘဝေယျ၊ သာသနာဝစရိကံ ဉာဏံ ဘဝေယျ။ ယသ္မာ ပနဿ "သတ္တော ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတီ"တိ အဟောသိ၊ တသ္မာ ဒိဋ္ဌိဂတံ နာမ ဇာတံ။ **ထာမသာ ပရာမာသာ**တိ ဒိဋ္ဌိထာမေန စေဝ ဒိဋ္ဌိပရာမာသေန စ။

ယေနာယသ္မာ သာရိပုတ္တောတိ ယထာ နာမ ပစ္စန္တေ ကုပိတေ တံ ဝူပသမေတုံ အသက္ကောန္တာ ရာဇပုရိသာ သေနာပတိဿ ဝါ ရညော ဝါ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဂတဝသေန တသ္မိံ ထေရေ ကုပိတေ တံ ဝူပသမေတုံ အသက္ကောန္တာ တေ ဘိက္ခူ ယေန ဓမ္မရာဇဿ ဓမ္မသေနာပတိ အာယသ္မာ

၁-နတ္ထိ (သီ)

Sāriputto, tenupasaṅkamiṁsu. **Evaṁbyākho**ti tesaṁ bhikkhūnaṁ santike viya therassa sammukhā paggayha vattuṁ asakkonto olambantena hadayena “evaṁbyākho”ti āha. **Taṁ kiṁ maññasi āvuso**ti idaṁ thero tassa vacanaṁ sutvā “nāyaṁ attano laddhiyaṁ dosaṁ passati, dhammadesanāya assa taṁ pākaṭaṁ karissāmī”ti cintetvā tiparivaṭṭaṁ desanaṁ desetuṁ ārabhi.

Taṁ kiṁ maññasi āvuso yamaka, rūpaṁ Tathāgatoti idaṁ kasmā āraddhaṁ? Anuyogavattaṁ dāpanatthaṁ[1]. Tiparivaṭṭadesanāvasānasmiṁ hi thero sotāpanno jāto. Atha naṁ anuyogavattaṁ dāpetuṁ[2] “taṁ kiṁ maññasī”ti-ādimāha. **Tathāgato**ti satto. Rūpaṁ vedanā saññā saṅkhārā viññāṇanti ime pañcakkhandhe sampiṇḍetvā “Tathāgato”ti samanupassasīti pucchati. **Ettha ca te āvuso**ti idaṁ therassa anuyoge bhummaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—ettha ca te ettake ṭhāne diṭṭheva dhamme saccato thirato satte anupalabbhiyamāneti. **Sace taṁ āvuso**ti idametaṁ aññaṁ byākarāpetukāmo pucchati. **Yaṁ dukkhaṁ taṁ niruddhan**ti yaṁ dukkhaṁ, tadeva niruddhaṁ, añño satto nirujjhanako nāma natthi, evaṁ byākareyyanti attho.

Etasseva atthassāti etassa paṭhamamaggassa. **Bhiyyoso mattāya ñāṇāyā**ti atirekappamāṇassa ñāṇassa atthāya, sahavipassanakānaṁ upari ca tiṇṇaṁ maggānaṁ āvibhāvatthāyāti attho. **Ārakkhasampanno**ti anto-ārakkhena ceva bahi-ārakkhena ca samannāgato. **Ayogakkhemakāmo**ti catūhi yogehi khemabhāvaṁ anicchanto. **Pasayhā**ti pasayhitvā abhibhavitvā. **Anupakhajjā**ti anupavisitvā.

Pubbuṭṭhāyīti-ādīsu dūratova āgacchantaṁ disvā āsanato paṭhamataraṁ vuṭṭhātīti **pubbuṭṭhāyī.** Tassa āsanaṁ datvā tasmiṁ nisinne pacchā nipatati nisīdatīti **pacchānipātī.** Pātova vuṭṭhāya “ettakā kasituṁ gacchatha, ettakā vapitun”ti vā sabbapaṭhamaṁ vuṭṭhātīti **pubbuṭṭhāyī.** Sāyaṁ sabbesu attano attano vasanaṭṭhānaṁ gatesu gehassa samantato ārakkhaṁ saṁvidhāya dvārāni thaketvā sabbapacchā nipajjanatopi **pacchānipātī.** “Kiṁ

1. Anuyogavattapāpanatthaṁ (Syā) 2. Pāpetuṁ (Syā)

သာရိပုတ္တော၊ တေနုပသင်္ကမိံသု။ **ဧဝံဗျာခေါ**တိ တေသံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဝိယ ထေရဿ သမ္မုခါ ပဂ္ဂယှ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တော ဩလမ္ဗန္တေန ဟဒယေန “ဧဝံဗျာခေါ”တိ အာဟ။ **တံ ကိံ မညသိ အာဝုသော**တိ ဣဒံ ထေရော တဿ ဝစနံ သုတွာ “နာယံ အတ္တနော လဒ္ဓိယံ ဒေါသံ ပဿတိ၊ ဓမ္မဒေသနာယ အဿ တံ ပါကဋံ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ တိပရိဝဋ္ဋံ ဒေသနံ ဒေသေတုံ အာရဘိ။

တံ ကိံ မညသိ အာဝုသော ယမက၊ ရူပံ တထာဂတောတိ ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ? အနုယောဂဝတ္တံ ဒါပနတ္ထံ[၁]။ တိပရိဝဋ္ဋဒေသနာဝသာနသ္မိံ ဟိ ထေရော သောတာပန္နော ဇာတော။ အထ နံ အနုယောဂဝတ္တံ ဒါပေတုံ[၂] “တံ ကိံ မညသီ”တိအာဒိမာဟ။ **တထာဂတော**တိ သတ္တော။ ရူပံ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏန္တိ ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓေ သမ္ပိဏ္ဍေတွာ “တထာဂတော”တိ သမနု-ပဿသီတိ ပုစ္ဆတိ။ **ဧတ္ထ စ တေ အာဝုသော**တိ ဣဒံ ထေရဿ အနုယောဂေ ဘုမ္မံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဧတ္ထ စ တေ ဧတ္တကေ ဌာနေ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သစ္စတော ထိရတော သတ္တေ အနုပလဗ္ဘိယမာနေတိ။ **သစေ တံ အာဝုသော**တိ ဣဒမေတံ အညံ ဗျာကရာပေတုကာမော ပုစ္ဆတိ။ **ယံ ဒုက္ခံ တံ နိရုဒ္ဓ**န္တိ ယံ ဒုက္ခံ၊ တဒေဝ နိရုဒ္ဓံ၊ အညော သတ္တော နိရုဇ္ဈနကော နာမ နတ္ထိ၊ ဧဝံ ဗျာကရေယျန္တိ အတ္ထော။

ဧတဿေဝ အတ္ထဿာတိ ဧတဿ ပဌမမဂ္ဂဿ။ **ဘိယျောသော မတ္တာယ ဉာဏာယာ**တိ အတိရေကပ္ပမာဏဿ ဉာဏဿ အတ္ထာယ၊ သဟဝိပဿနကာနံ ဥပရိ စ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂါနံ အာဝိဘာဝတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ **အာရက္ခသမ္ပန္နော**တိ အန္တောအာရက္ခေန စေဝ ဗဟိအာရက္ခေန စ သမန္နာဂတော။ **အယော-ဂက္ခေမကာမော**တိ စတူဟိ ယောဂေဟိ ခေမဘာဝံ အနိစ္ဆန္တော။ **ပသယှာ**တိ ပသယှိတွာ အဘိဘဝိတွာ။ **အနုပခဇ္ဇာ**တိ အနုပဝိသိတွာ။

ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယီတိအာဒီသု ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အာသနတော ပဌမတရံ ဝုဋ္ဌာတီတိ **ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယီ**။ တဿ အာသနံ ဒတွာ တသ္မိံ နိသိန္နေ ပစ္ဆာ နိပတတိ နိသီဒတီတိ **ပစ္ဆာနိပါတီ**။ ပါတောဝ ဝုဋ္ဌာယ “ဧတ္တကာ ကသိတုံ ဂစ္ဆထ၊ ဧတ္တကာ ဝပိတု”န္တိ ဝါ သဗ္ဗပဌမံ ဝုဋ္ဌာတီတိ **ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယီ**။ သာယံ သဗ္ဗေသု အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂတေသု ဂေဟဿ သမန္တတော အာရက္ခံ သံဝိဓာယ ဒွါရာနိ ထကေတွာ သဗ္ဗပစ္ဆာ နိပဇ္ဇနတောပိ **ပစ္ဆာနိပါတီ**။ “ကိံ

၁-အနုယောဂဝတ္တပါပနတ္ထံ (သျာ) ၂-ပါပေတုံ (သျာ)

karomi ayyaputta, kiṁ karomi ayyaputtā”ti mukhaṁ olokento kiṁkāraṁ paṭisāvetīti **kiṁkārapaṭissāvī.** Manāpaṁ caratīti **manāpacārī.** Piyaṁ vadatīti **piyavādī. Mittatopi naṁ saddaheyyā**ti mitto me ayanti saddaheyya. **Vissāsaṁ āpajjeyyā**ti ekato pānabhojanādiṁ karonto vissāsiko bhaveyya. **Saṁvissattho**ti suṭṭhu vissattho.

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—bālagahapatiputto viya hi vaṭṭasannissitakāle assutavā puthujjano, vadhakapaccāmitto viya abaladubbalā pañcakkhandhā, vadhakapaccāmittassa “bālagahapatiputtaṁ upaṭṭhahissāmī”ti upagatakālo viya paṭisandhikkhaṇe upagatā pañcakkhandhā, tassa hi “na me ayaṁ sahāyo, vadhakapaccatthiko ayan”ti ajānanakālo viya vaṭṭanissitaputhujjanassa pañcakkhandhe “na ime mayhan”ti agahetvā “mama rūpaṁ, mama vedanā, mama saññā, mama saṅkhārā, mama viññāṇan”ti gahitakālo, vadhakapaccatthikassa “mitto me ayan”ti gahetvā sakkārakaraṇakālo viya “mama ime”ti gahetvā pañcannaṁ khandhānaṁ nhāpanabhojanādīhi[1] sakkārakaraṇakālo, “ativissattho[2] me ayan”ti ñatvā sakkāraṁ karontasseva asinā sīsacchindanaṁ viya vissatthassa bālaputhujjanassa tikhiṇehi bhijjamānehi khandhehi jīvitapariyādānaṁ veditabbaṁ.

Upetīti upagacchati. **Upādiyatī**ti gaṇhāti. **Adhiṭṭhātī**ti adhitiṭṭhati. **Attā me**ti ayaṁ me attāti. **Sutavā ca kho āvuso ariyasāvako**ti yathā pana paṇḍito gahapatiputto evaṁ upagataṁ paccatthikaṁ “paccatthiko me ayan”ti ñatvā appamatto tāni tāni kammāni kāretvā anatthaṁ pariharati, atthaṁ pāpuṇāti, evaṁ sutavā ariyasāvakopi “na rūpaṁ attato samanupassatī”ti-ādinā nayena pañcakkhandhe ahanti vā mamanti vā agahetvā “paccatthikā me ete”ti ñatvā rūpasattaka-arūpasattakādivasena vipassanāya yojetvāva tatonidānaṁ dukkhaṁ parivajjetvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇāti. Sesamettha uttānameva. . Tatiyaṁ.

4. Anurādhasuttavaṇṇanā

86. Catutthe **araññakuṭikāyan**ti tasseva vihārassa paccante paṇṇasālāyaṁ. **Taṁ Tathāgato**ti tumhākaṁ Satthā Tathāgato taṁ

1. Pānabhojanadīhi (Sī) 2. Ativiya saṁvisaṭṭho (Syā)

ကရောမိ အယျပုတ္တ, ကိံ ကရောမိ အယျပုတ္တာ”တိ မုခံ ဩလောကေန္တော ကိံကာရံ ပဋိသာဝေတီတိ **ကိံကာရပဋိဿာဝီ**။ မနာပံ စရတီတိ **မနာပစာရီ**။ ပိယံ ဝဒတီတိ **ပိယဝါဒီ**။ **မိတ္တတောပိ နံ သဒ္ဒဟေယျာ**တိ မိတ္တော မေ အယန္တိ သဒ္ဒဟေယျ။ **ဝိဿာသံ အာပဇ္ဇေယျာ**တိ ဧကတော ပါနဘောဇနာဒိံ ကရောန္တော ဝိဿာသိကော ဘဝေယျ။ **သံဝိဿတ္ထော**တိ သုဋ္ဌု ဝိဿတ္ထော။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ဗာလဂဟပတိပုတ္တော ဝိယ ဟိ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတကာလေ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော၊ ဝဓကပစ္စာမိတ္တော ဝိယ အဗလဒုဗ္ဗလာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ ဝဓကပစ္စာမိတ္တဿ “ဗာလဂဟပတိပုတ္တံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ဥပဂတကာလော ဝိယ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဥပဂတာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ တဿ ဟိ “န မေ အယံ သဟာယော၊ ဝဓကပစ္စတ္ထိကော အယ”န္တိ အဇာနနကာလော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတပုထုဇ္ဇနဿ ပဉ္စက္ခန္ဓေ “န ဣမေ မယှ”န္တိ အဂဟေတွာ “မမ ရူပံ၊ မမ ဝေဒနာ၊ မမ သညာ၊ မမ သင်္ခါရာ၊ မမ ဝိညာဏ”န္တိ ဂဟိတကာလော၊ ဝဓကပစ္စတ္ထိကဿ “မိတ္တော မေ အယ”န္တိ ဂဟေတွာ သက္ကာရကရဏကာလော ဝိယ “မမ ဣမေ”တိ ဂဟေတွာ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ နှာပနဘောဇနာဒီဟိ[၁] သက္ကာရကရဏကာလော၊ “အတိဝိဿတ္ထော[၂] မေ အယ”န္တိ ဉတွာ သက္ကာရံ ကရောန္တဿေဝ အသိနာ သီသစ္ဆိန္ဒနံ ဝိယ ဝိဿတ္ထဿ ဗာလပုထုဇ္ဇနဿ တိခိဏေဟိ ဘိဇ္ဇမာနေဟိ ခန္ဓေဟိ ဇီဝိတပရိယာဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဥပေတီတိ ဥပဂစ္ဆတိ။ **ဥပါဒိယတီ**တိ ဂဏှာတိ။ **အဓိဋ္ဌာတီ**တိ အဓိတိဋ္ဌတိ။ **အတ္တာ မေ**တိ အယံ မေ အတ္တာတိ။ **သုတဝါ စ ခေါ အာဝုသော အရိယသာဝကော**တိ ယထာ ပန ပဏ္ဍိတော ဂဟပတိပုတ္တော ဧဝံ ဥပဂတံ ပစ္စတ္ထိကံ “ပစ္စတ္ထိကော မေ အယ”န္တိ ဉတွာ အပ္ပမတ္တော တာနိ တာနိ ကမ္မာနိ ကာရေတွာ အနတ္ထံ ပရိဟရတိ၊ အတ္ထံ ပါပုဏာတိ၊ ဧဝံ သုတဝါ အရိယသာဝကောပိ “န ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ”တိအာဒိနာ နယေန ပဉ္စက္ခန္ဓေ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ အဂဟေတွာ “ပစ္စတ္ထိကာ မေ ဧတေ”တိ ဉတွာ ရူပသတ္တကအရူပသတ္တကာဒိဝသေန ဝိပဿနာယ ယောဇေတွာဝ တတောနိဒါနံ ဒုက္ခံ ပရိဝဇ္ဇေတွာ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ။တတိယံ။

၄-အနုရာဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၆။ စတုတ္ထေ **အရညကုဋိကာယ**န္တိ တဿေဝ ဝိဟာရဿ ပစ္စန္တေ ပဏ္ဏသာလာယံ။ **တံ တထာဂတော**တိ တုမှာကံ သတ္ထာ တထာဂတော တံ

၁-ပါနဘောဇနာဒီဟိ (သီ) ၂-အတိဝိယ သံဝိသဋ္ဌော (သျာ)

sattaṁ Tathāgataṁ. **Aññatra imehī**ti tassa kira evaṁ ahosi “ime sāsanassa paṭipakkhā paṭivilomā, yathā ime bhaṇanti, na evaṁ Satthā paññāpessati, aññathā paññāpessatī”ti. Tasmā evamāha. **Evaṁ vutte te aññatitthiyā**ti evaṁ therena attano ca paresañca samayaṁ ajānitvā vutte ekedesena sāsanasamayaṁ jānantā therassa vāde dosaṁ dātukāmā te aññatitthiyā paribbājakā āyasmantaṁ Anurādhaṁ etadavocuṁ.

Taṁ kiṁ maññasi anurādhāti Satthā tassa kathaṁ sutvā cintesi “ayaṁ bhikkhu attano laddhiyaṁ dosaṁ na jānāti, kārako panesa yuttayogo, dhammadesanāya eva naṁ jānāpessāmī”ti tiparivaṭṭaṁ desanaṁ desetukāmo “taṁ kiṁ maññasi Anurādhā”ti-ādimāha. Athassa tāya desanāya arahattappattassa anuyogavattaṁ āropento **taṁ kiṁ maññasi Anurādha, rūpaṁ Tathāgato**ti-ādimāha. **Dukkhañceva paññapemi, dukkhassa ca nirodhan**ti vaṭṭadukkhañceva vaṭṭadukkhassa ca nirodhaṁ nibbānaṁ paññapemi. Dukkhanti vā vacanena dukkhasaccaṁ gahitaṁ. Tasmiṁ gahite samudayasaccaṁ gahitameva hoti tassa mūlattā. Nirodhanti vacanena nirodhasaccaṁ gahitaṁ. Tasmiṁ gahite maggasaccaṁ gahitameva hoti tassa upāyattā. Iti pubbe cāhaṁ Anurādha etarahi ca catusaccameva paññapemīti dasseti. Evaṁ imasmiṁ sutte vaṭṭavivaṭṭameva kathitaṁ. . Catutthaṁ.

5. Vakkalisuttavaṇṇanā

87. Pañcame **kumbhākāranivesane**ti kumbhakārasālāyaṁ. Thero kira vutthavasso pavāretvā Bhagavantaṁ dassanāya āgacchati. Tassa nagaramajjhe mahā-ābādho uppajji, pādā na vahanti. Atha naṁ mañcakasivikāya kumbhakārasālaṁ āhariṁsu. Sā ca sālā tesaṁ kammasālā, na nivasanasālā. Taṁ sandhāya vuttaṁ “kumbhakāranivesane viharatī”ti. **Bāḷhagilāno**ti adhimattagilāno. **Samadhosī**ti samantato adhosi, calanākārena apacitiṁ dassesi. Vattaṁ[1] kiretaṁ bāḷhagilānenapi vuḍḍhataraṁ disvā uṭṭhānākārena apaciti dassetabbā. Tena pana “mā cali mā calī”ti vattabbo. **Santimāni āsanānī**ti Buddhakālasmiñhi ekassapi

1. Yuttaṁ (Sī), vuttaṁ (Ka)

သတ္ထာရံ တထာဂတံ။ **အညတြ ဣမေဟီ**တိ တဿ ကိရ ဧဝံ အဟောသိ “ဣမေ သာသနဿ ပဋိပက္ခာ ပဋိဝိလောမာ၊ ယထာ ဣမေ ဘဏန္တိ၊ န ဧဝံ သတ္ထာ ပညာပေဿတိ၊ အညထာ ပညာပေဿတီ”တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ တေ အညတိတ္ထိယာ**တိ ဧဝံ ထေရေန အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ သမယံ အဇာနိတွာ ဝုတ္တေ ဧကဒေသေန သာသနသမယံ ဇာနန္တာ ထေရဿ ဝါဒေ ဒေါသံ ဒါတုကာမာ တေ အညတိတ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ အာယသ္မန္တံ အနုရာဓံ ဧတဒဝေါစုံ။

တံ ကိံ မညသိ အနုရာဓာတိ သတ္ထာ တဿ ကထံ သုတွာ စိန္တေသိ “အယံ ဘိက္ခု အတ္တနော လဒ္ဓိယံ ဒေါသံ န ဇာနာတိ၊ ကာရကော ပနေသ ယုတ္တယောဂေါ၊ ဓမ္မဒေသနာယ ဧဝ နံ ဇာနာပေဿာမီ”တိ တိပရိဝဋ္ဋံ ဒေသနံ ဒေသေတုကာမော “တံ ကိံ မညသိ အနုရာဓာ”တိအာဒိမာဟ။ အထဿ တာယ ဒေသနာယ အရဟတ္တပ္ပတ္တဿ အနုယောဂဝတ္တံ အာရောပေန္တော **တံ ကိံ မညသိ အနုရာဓ၊ ရူပံ တထာဂတော**တိအာဒိမာဟ။ **ဒုက္ခဉ္စေဝ ပညပေမိ၊ ဒုက္ခဿ စ နိရောဓန္တိ** ဝဋ္ဋဒုက္ခဉ္စေဝ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ စ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ပညပေမိ။ ဒုက္ခန္တိ ဝါ ဝစနေန ဒုက္ခသစ္စံ ဂဟိတံ။ တသ္မိံ ဂဟိတေ သမုဒယသစ္စံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ တဿ မူလတ္တာ။ နိရောဓန္တိ ဝစနေန နိရောဓသစ္စံ ဂဟိတံ။ တသ္မိံ ဂဟိတေ မဂ္ဂသစ္စံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ တဿ ဥပါယတ္တာ။ ဣတိ ပုဗ္ဗေ စာဟံ အနုရာဓ ဧတရဟိ စ စတုသစ္စမေဝ ပညပေမီတိ ဒဿေတိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝဋ္ဋဝိဝဋ္ဋမေဝ ကထိတံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-ဝက္ကလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၇။ ပဉ္စမေ **ကုမ္ဘကာရနိဝေသနေ**တိ ကုမ္ဘကာရသာလာယံ။ ထေရော ကိရ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ အာဂစ္ဆတိ။ တဿ နဂရမဇ္ဈေ မဟာအာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ပါဒါ န ဝဟန္တိ။ အထ နံ မဉ္စကသိဝိကာယ ကုမ္ဘကာရသာလံ အာဟရိံသု။ သာ စ သာလာ တေသံ ကမ္မသာလာ၊ န နိဝသနသာလာ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ကုမ္ဘကာရနိဝေသနေ ဝိဟရတီ”တိ။ **ဗာဠ္ဟဂိလာနော**တိ အဓိမတ္တဂိလာနော။ **သမဓောသီ**တိ သမန္တတော အဓောသိ၊ စလနာကာရေန အပစိတိံ ဒဿေသိ။ ဝတ္တံ[1] ကိရေတံ ဗာဠ္ဟဂိလာနေနပိ ဝုဍ္ဎတရံ ဒိသွာ ဥဋ္ဌာနာကာရေန အပစိတိ ဒဿေတဗ္ဗာ။ တေန ပန “မာ စလိ မာ စလီ”တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ **သန္တိမာနိ အာသနာနီ**တိ ဗုဒ္ဓကာလသ္မိဉ္ဟိ ဧကဿပိ

၁-ယုတ္တံ (သီ)၊ ဝုတ္တံ (က)

bhikkhuno vasanaṭṭhāne “sace Satthā āgacchissati, idha nisīdissatī”ti āsanaṁ paññattameva hoti antamaso phalakamattampi paṇṇasanthāramattampi. **Khamanīyaṁ yāpanīyan**ti kaccidukkhaṁ khamituṁ iriyāpathaṁ vā yāpetuṁ sakkāti pucchati. **Paṭikkamantī**ti nivattanti. **Abhikkamantī**ti adhigacchanti. **Paṭikkamosānan**ti paṭikkamo etāsaṁ. **Sīlato na upavadatī**ti sīlaṁ ārabbha sīlabhāvena na upavadati. **Cirapaṭikāhan**ti cirarapaṭiko ahaṁ, cirato paṭṭhāya ahanti attho. **Pūtikāyenā**ti attano suvaṇṇavaṇṇampi kāyaṁ Bhagavā dhuvapaggharaṇaṭṭhena evamāha. **Yo kho Vakkali dhamman**ti idha Bhagavā “dhammakāyo kho mahārāja Tathāgato”ti vuttaṁ dhammakāyataṁ dasseti. Navavidho hi lokuttaradhammo Tathāgatassa kāyo nāma.

Idāni therassa tiparivaṭṭadhammadesanaṁ ārabhanto **taṁ kiṁ maññasī**ti-ādimāha. **Kāḷasilā**ti Kāḷasilāvihāro. **Vimokkhāyā**ti maggavimokkhatthāya. **Suvimutto vimuccissatī**ti arahattaphalavimuttiyā vimutto hutvā vimuccissati. Tā kira devatā “yena nīhārena iminā vipassanā āraddhā, anantarāyena arahattaṁ pāpuṇissatī”ti ñatvā evamāhaṁsu. **Apāpakan**ti alāmakaṁ. **Satthaṁ āharesī**ti thero kira adhimāniko ahosi. So samādhivipassanāhi vikkhambhitānaṁ kilesānaṁ samudācāraṁ apassanto “khīṇāsavomhī”ti saññī hutvā “kiṁ me iminā dukkhena jīvitena, satthaṁ āharitvā marissāmī”ti tikhiṇena satthena kaṇṭhanāḷaṁ chindi. Athassa dukkhā vedanā uppajji. So tasmiṁ khaṇe attano puthujjanabhāvaṁ ñatvā avissaṭṭhakammaṭṭhānattā sīghaṁ mūlakammaṭṭhānaṁ ādāya sammasanto arahattaṁ pāpuṇitvāva kālamakāsi. Paccavekkhaṇā panassa ca kathaṁ ahosīti? Khīṇāsavassa ekūnavīsati paccavekkhaṇā na sabbāva avassaṁ laddhabbā, tikhiṇenāpi pana asinā sīse chijjante ekaṁ dve ñāṇāni avassaṁ uppajjanti.

Vivattakkhandhanti parivattakkhandhaṁ. **Semānan**ti sayamānaṁ. Thero kira uttānako nipanno satthaṁ āhari. Tassa sarīraṁ yathāṭhitameva ahosi. Sīsaṁ pana dakkhiṇapassena parivattitvā aṭṭhāsi. Ariyasāvakā hi yebhuyyena dakkhiṇapasseneva kālaṁ karonti. Tenassa sarīraṁ yathāṭhitaṁyeva ahosi. Sīsaṁ pana dakkhiṇapassena parivattitvā ṭhitaṁ. Taṁ sandhāya vivattakkhandho nāma jātotipi vadanti. **Dhūmāyitattan**ti

ဘိက္ခုနော ဝသနဋ္ဌာနေ “သစေ သတ္ထာ အာဂစ္ဆိဿတိ၊ ဣဓ နိသီဒိဿတီ”တိ အာသနံ ပညတ္တမေဝ ဟောတိ အန္တမသော ဖလကမတ္တမ္ပိ ပဏ္ဏသန္ထာရမတ္တမ္ပိ။ **ခမနီယံ ယာပနီယ**န္တိ ကစ္စိ ဒုက္ခံ ခမိတုံ ဣရိယာပထံ ဝါ ယာပေတုံ သက္ကာတိ ပုစ္ဆတိ။ **ပဋိက္ကမန္တီ**တိ နိဝတ္တန္တိ။ **အဘိက္ကမန္တီ**တိ အဓိဂစ္ဆန္တိ။ **ပဋိက္ကမောသာန**န္တိ ပဋိက္ကမော ဧတာသံ။ **သီလတော န ဥပဝဒတီ**တိ သီလံ အာရဗ္ဘ သီလဘာဝေန န ဥပဝဒတိ။ **စိရပဋိကာဟ**န္တိ စိရပဋိကော အဟံ၊ စိရတော ပဋ္ဌာယ အဟန္တိ အတ္ထော။ **ပူတိကာယေနာ**တိ အတ္တနော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမ္ပိ ကာယံ ဘဂဝါ ဓုဝပဂ္ဃရဏဋ္ဌေန ဧဝမာဟ။ **ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မ**န္တိ ဣဓ ဘဂဝါ “ဓမ္မကာယော ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတော”တိ ဝုတ္တံ ဓမ္မကာယတံ ဒဿေတိ။ နဝဝိဓော ဟိ လောကုတ္တရဓမ္မော တထာဂတဿ ကာယော နာမ။

ဣဒါနိ ထေရဿ တိပရိဝဋ္ဋဓမ္မဒေသနံ အာရဗ္ဘန္တော **တံ ကိံ မညသီ**တိ-အာဒိမာဟ။ **ကာဠသိလာ**တိ ကာဠသိလာဝိဟာရော။ **ဝိမောက္ခာယာ**တိ မဂ္ဂဝိမောက္ခတ္ထာယ။ **သုဝိမုတ္တော ဝိမုစ္စိဿတီ**တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တော ဟုတွာ ဝိမုစ္စိဿတိ။ တာ ကိရ ဒေဝတာ ‘‘ယေန နီဟာရေန ဣမိနာ ဝိပဿနာ အာရဒ္ဓါ၊ အနန္တရာယေန အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတီ’’တိ ဉတွာ ဧဝမာဟံသု။ **အပါပက**န္တိ အလာမကံ။ **သတ္ထံ အာဟရေသီ**တိ ထေရော ကိရ အဓိမာနိကော အဟောသိ။ သော သမာဓိဝိပဿနာဟိ ဝိက္ခမ္ဘိတာနံ ကိလေသာနံ သမုဒါစာရံ အပဿန္တော ‘‘ခီဏာသဝေါမှီ’’တိ သညီ ဟုတွာ ‘‘ကိံ မေ ဣမိနာ ဒုက္ခေန ဇီဝိတေန၊ သတ္ထံ အာဟရိတွာ မရိဿာမီ’’တိ တိခိဏေန သတ္ထေန ကဏ္ဌနာဠံ ဆိန္ဒိ။ အထဿ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော တသ္မိံ ခဏေ အတ္တနော ပုထုဇ္ဇနဘာဝံ ဉတွာ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနတ္တာ သီဃံ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒါယ သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာဝ ကာလမကာသိ။ ပစ္စဝေက္ခဏာ ပနဿ စ ကထံ အဟောသီတိ? ခီဏာသဝဿ ဧကူနဝီသတိ ပစ္စဝေက္ခဏာ န သဗ္ဗာဝ အဝဿံ လဒ္ဓဗ္ဗာ၊ တိခိဏေနာပိ ပန အသိနာ သီသေ ဆိဇ္ဇန္တေ ဧကံ ဒွေ ဉာဏာနိ အဝဿံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

ဝိဝတ္တက္ခန္ဓန္တိ ပရိဝတ္တက္ခန္ဓံ။ **သေမာန**န္တိ သယမာနံ။ ထေရော ကိရ ဥတ္တာနကော နိပန္နော သတ္ထံ အာဟရိ။ တဿ သရီရံ ယထာဋ္ဌိတမေဝ အဟောသိ။ သီသံ ပန ဒက္ခိဏပဿေန ပရိဝတ္တိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အရိယသာဝကာ ဟိ ယေဘုယျေန ဒက္ခိဏပဿေနေဝ ကာလံ ကရောန္တိ။ တေနဿ သရီရံ ယထာဋ္ဌိတံယေဝ အဟောသိ။ သီသံ ပန ဒက္ခိဏပဿေန ပရိဝတ္တိတွာ ဌိတံ။ တံ သန္ဓာယ ဝိဝတ္တက္ခန္ဓော နာမ ဇာတောတိပိ ဝဒန္တိ။ **ဓူမာယိတတ္တ**န္တိ

dhūmāyanabhāvaṁ. **Timirāyitattan**ti timirāyanabhāvaṁ, dhūmavalāhakaṁ viya timiravalāhakaṁ viya cāti attho. . Pañcamaṁ.

6. Assajisuttavaṇṇanā

88. Chaṭṭhe **Kassapakārāme**ti Kassapaseṭṭhinā kārite ārāme. **Kāyasaṅkhāre**ti assāsapassāse. So hi te catutthajjhānena passambhitvā passambhitvā vihāsi. **Evaṁ hotī**ti idāni taṁ samādhiṁ appaṭilabhantassa evaṁ hoti. **No cassāhaṁ parihāyāmī**ti kacci nu kho ahaṁ sāsanato na parihāyāmi. Tassa kira ābādhadosena appitappitā samāpatti parihāyi, tasmā evaṁ cintesi. **Samādhisārakā samādhisāmaññā**ti samādhiṁyeva sārañca sāmaññañca maññanti. Mayhaṁ pana sāsane na etaṁ sāraṁ, vipassanāmaggaphalāni sāraṁ. So tvaṁ samādhito parihāyanto kasmā cintesi "sāsanato parihāyāmī"ti evaṁ theraṁ assāsetvā idānissa tiparivaṭṭaṁ dhammadesanaṁ ārabhanto **taṁ kiṁ maññasī**ti-ādimāha. Athassa tiparivaṭṭadesanāvasāne arahattaṁ pattassa satatavihāraṁ dassento **so sukhaṁ ce vedanaṁ vedayatī**ti-ādimāha. Tattha **anabhinanditāti pajānātī**ti sukhavedanāya tāva abhinandanā hotu, dukkhavedanāya kathaṁ hotīti? Dukkhaṁ patvā sukhaṁ pattheti, yadaggena sukhaṁ pattheti, tadaggena dukkhaṁ patthetiyeva. Sukhavipariṇāmena hi dukkhaṁ āgatameva hotīti evaṁ dukkha abhinandanā veditabbā. Sesaṁ pubbe vuttanayamevāti. . Chaṭṭhaṁ.

7. Khemakasuttavaṇṇanā

89. Sattame **attaniyan**ti attano parikkhārajātaṁ. **Asmīti adhigatan**ti asmīti evaṁ pavattā taṇhāmānā adhigatā. **Sandhāvanikāyā**ti punappunaṁ gamanāgamanena. **Upasaṅkamī**ti Badarikārāmato gāvutamattaṁ Ghositārāmaṁ agamāsi. Dāsakatthero pana catukkhattuṁ gamanāgamanena taṁdivasaṁ dviyojanaṁ addhānaṁ āhiṇḍi. Kasmā pana taṁ therā pahiṇiṁsu? Vissutassa dhammakathikassa santikā dhammaṁ suṇissāmāti. Sayaṁ kasmā na gatāti? Therassa vasanaṭṭhānaṁ araññaṁ sambādhaṁ, tattha saṭṭhimattānaṁ therānaṁ ṭhātuṁ vā nisīdituṁ vā okāso natthīti na gatā. "Idhāgantvā amhākaṁ dhammaṁ

ဓူမာယနဘာဝံ။ **တိမိရာယိတတ္တန္တိ** တိမိရာယနဘာဝံ၊ ဓူမဝလာဟကံ ဝိယ တိမိရဝလာဟကံ ဝိယ စာတိ အတ္ထော။ ။ပဉ္စမံ။

၆-အဿဇိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၈။ ဆဋ္ဌေ **ကဿပကာရာမေ**တိ ကဿပသေဋ္ဌိနာ ကာရိတေ အာရာမေ။ **ကာယသင်္ခါရေ**တိ အဿာသပဿာသေ။ သော ဟိ တေ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ပဿမ္ဘိတွာ ပဿမ္ဘိတွာ ဝိဟာသိ။ **ဧဝံ ဟောတီ**တိ ဣဒါနိ တံ သမာဓိံ အပ္ပဋိလဘန္တဿ ဧဝံ ဟောတိ။ **နော စဿာဟံ ပရိဟာယာမီ**တိ ကစ္စိ နု ခေါ အဟံ သာသနတော န ပရိဟာယာမိ။ တဿ ကိရ အာဗာဓဒေါသေန အပ္ပိတပ္ပိတာ သမာပတ္တိ ပရိဟာယိ၊ တသ္မာ ဧဝံ စိန္တေသိ။ **သမာဓိသာရကာ သမာဓိသာမညာ**တိ သမာဓိံယေဝ သာရဉ္စ သာမညဉ္စ မညန္တိ။ မယှံ ပန သာသနေ န ဧတံ သာရံ၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနိ သာရံ။ သော တွံ သမာဓိတော ပရိဟာယန္တော ကသ္မာ စိန္တေသိ "သာသနတော ပရိဟာယာမီ"တိ ဧဝံ ထေရံ အဿာသေတွာ ဣဒါနိဿ တိပရိဝဋ္ဋံ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘန္တော **တံ ကိံ မညသီ**တိအာဒိမာဟ။ အထဿ တိပရိဝဋ္ဋဒေသနာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပတ္တဿ သတတဝိဟာရံ ဒဿေန္တော **သော သုခံ စေ ဝေဒနံ ဝေဒယတီ**တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အနဘိနန္ဒိတာတိ ပဇာနာတီ**တိ သုခဝေဒနာယ တာဝ အဘိနန္ဒနာ ဟောတု၊ ဒုက္ခဝေဒနာယ ကထံ ဟောတီတိ? ဒုက္ခံ ပတွာ သုခံ ပတ္ထေတိ၊ ယဒဂ္ဂေန သုခံ ပတ္ထေတိ၊ တဒဂ္ဂေန ဒုက္ခံ ပတ္ထေတိယေဝ။ သုခဝိပရိဏာမေန ဟိ ဒုက္ခံ အာဂတမေဝ ဟောတီတိ ဧဝံ ဒုက္ခေ အဘိနန္ဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သေသံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။ ။ဆဋ္ဌံ။

၇-ခေမကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၈၉။ သတ္တမေ **အတ္တနိယန္တိ** အတ္တနော ပရိက္ခာရဇာတံ။ **အသ္မီတိ အဓိဂတန္တိ** အသ္မီတိ ဧဝံ ပဝတ္တာ တဏှာမာနာ အဓိဂတာ။ **သန္ဓာဝနိကာယာ**တိ ပုနပ္ပုနံ ဂမနာဂမနေန။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ဗဒရိကာရာမတော ဂါဝုတမတ္တံ ဃောသိတာရာမံ အဂမာသိ။ ဒါသကတ္ထေရော ပန စတုက္ခတ္တုံ ဂမနာဂမနေန တံဒိဝသံ ဒွိယောဇနံ အဒ္ဓါနံ အာဟိဏ္ဍိ။ ကသ္မာ ပန တံ ထေရာ ပဟိဏိံသု? ဝိဿုတဿ ဓမ္မကထိကဿ သန္တိကာ ဓမ္မံ သုဏိဿာမာတိ။ သယံ ကသ္မာ န ဂတာတိ? ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ အရညံ သမ္ဗာဓံ၊ တတ္ထ သဋ္ဌိမတ္တာနံ ထေရာနံ ဌာတုံ ဝါ နိသီဒိတုံ ဝါ ဩကာသော နတ္ထီတိ န ဂတာ။ "ဣဓာဂန္တွာ အမှာကံ ဓမ္မံ

kathetū”tipi kasmā pana na pahiṇiṁsūti? Therassa ābādhikattā. Atha kasmā punappunaṁ pahiṇiṁsūti? Sayameva ñatvā amhākaṁ kathetuṁ āgamissatīti. Theropi tesaṁ ajjhāsayaṁ ñatvāva agamāsīti.

Na khvāhaṁ āvuso rūpanti yo hi rūpameva asmīti vadati, tena itare cattāro khandhā paccakkhātā honti. Yo aññatra rūpā vadati, tena rūpaṁ paccakkhātaṁ hoti. Vedanādīsupi eseva nayo. Therassa pana samūhato pañcasupi khandhesu asmīti adhigato, tasmā evamāha. **Hotevā**ti hotiyeva. **Anusahagato**ti sukhumo. **Ūse**ti chārikākhāre. **Khāre**ti ūsakhāre. **Sammadditvā**ti temetvā khādetvā[1].

Evameva khoti ettha idaṁ opammasaṁsandanaṁ—kiliṭṭhavatthaṁ viya hi puthujjanassa cittācāro, tayo khārā viya tisso anupassanā, tīhi khārehi dhotavatthaṁ viya desanāya madditvā ṭhito anāgāmino cittācāro, anusahagato ūsādigandho viya arahattamaggavajjhā kilesā, gandhakaraṇḍako viya arahattamaggañāṇaṁ, gandhakaraṇḍakaṁ āgamma anusahagatānaṁ ūsagandhādīnaṁ samugghāto viya arahattamaggena sabbakilesakkhayo, gandhaparibhāvitavattaṁ nivāsetvā chaṇadivase antaravīthiyaṁ sugandhagandhino vicaraṇaṁ viya khīṇāsavassa sīlagandhādīhi dasa disā upavāyantassa yathākāmacāro.

Ācikkhitunti kathetuṁ. **Desetun**ti pakāsetuṁ. **Paññāpetun**ti jānāpetuṁ. **Paṭṭhapetun**ti patiṭṭhāpetuṁ. **Vivaritun**ti vivaṭaṁ kātuṁ. **Vibhajitun**ti suvibhattaṁ kātuṁ. **Uttānīkātun**ti uttānakaṁ kātuṁ. **Saṭṭhimattānaṁ therānan**ti te kira therena kathitakathitaṭṭhāne vipassanaṁ paṭṭhapetvā uparūpari sammasantā desanāpariyosāne arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Theropi aññena nīhārena akathetvā vipassanāsahagatacitteneva kathesi. Tasmā sopi arahattaṁ pāpuṇi. Tena vuttaṁ “saṭṭhimattānaṁ therānaṁ bhikkhūnaṁ anupādāya āsavehi cittāni vumucciṁsu āyasmato Khemakassa cā”ti. . Sattamaṁ.

1. Khāretvā (Sī), kilenetvā (Syā)

ကထေတူ”တိပိ ကသ္မာ ပန န ပဟိဏိံသူတိ? ထေရဿ အာဗာဓိကတ္တာ။ အထ ကသ္မာ ပုနပ္ပုနံ ပဟိဏိံသူတိ? သယမေဝ ဉတွာ အမှာကံ ကထေတုံ အာဂမိဿတီတိ။ ထေရောပိ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဉတွာဝ အဂမာသီတိ။

န ခွါဟံ အာဝုသော ရူပန္တိ ယော ဟိ ရူပမေဝ အသ္မီတိ ဝဒတိ၊ တေန ဣတရေ စတ္တာရော ခန္ဓာ ပစ္စက္ခာတာ ဟောန္တိ။ ယော အညတြ ရူပါ ဝဒတိ၊ တေန ရူပံ ပစ္စက္ခာတံ ဟောတိ။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ထေရဿ ပန သမူဟတော ပဉ္စသုပိ ခန္ဓေသု အသ္မီတိ အဓိဂတော၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဟောတေဝါ**တိ ဟောတိယေဝ။ **အနုသဟဂတော**တိ သုခုမော။ **ဦသေ**တိ ဆာရိကာခါရေ။ **ခါရေ**တိ ဦသခါရေ။ **သမ္မဒ္ဒိတွာ**တိ တေမေတွာ ခါဒေတွာ[1]။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ—ကိလိဋ္ဌဝတ္ထံ ဝိယ ဟိ ပုထုဇ္ဇနဿ စိတ္တာစာရော၊ တယော ခါရာ ဝိယ တိဿော အနုပဿနာ၊ တီဟိ ခါရေဟိ ဓောတဝတ္ထံ ဝိယ ဒေသနာယ မဒ္ဒိတွာ ဌိတော အနာဂါမိနော စိတ္တာစာရော၊ အနုသဟဂတော ဦသာဒိဂန္ဓော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂဝဇ္ဈာ ကိလေသာ၊ ဂန္ဓကရဏ္ဍကော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ၊ ဂန္ဓကရဏ္ဍကံ အာဂမ္မ အနုသဟဂတာနံ ဦသဂန္ဓာဒီနံ သမုဂ္ဃာတော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသက္ခယော၊ ဂန္ဓပရိဘာဝိတဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ဆဏဒိဝသေ အန္တရဝီထိယံ သုဂန္ဓဂန္ဓိနော ဝိစရဏံ ဝိယ ခီဏာသဝဿ သီလဂန္ဓာဒီဟိ ဒသ ဒိသာ ဥပဝါယန္တဿ ယထာကာမစာရော။

အာစိက္ခိတုန္တိ ကထေတုံ။ **ဒေသေတု**န္တိ ပကာသေတုံ။ **ပညာပေတု**န္တိ ဇာနာပေတုံ။ **ပဋ္ဌပေတု**န္တိ ပတိဋ္ဌာပေတုံ။ **ဝိဝရိတု**န္တိ ဝိဝဋံ ကာတုံ။ **ဝိဘဇိတု**န္တိ သုဝိဘတ္တံ ကာတုံ။ **ဥတ္တာနီကာတု**န္တိ ဥတ္တာနကံ ကာတုံ။ **သဋ္ဌိမတ္တာနံ ထေရာန**န္တိ တေ ကိရ ထေရေန ကထိတကထိတဋ္ဌာနေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ ဥပရူပရိ သမ္မသန္တာ ဒေသနာပရိယောသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ထေရောပိ အညေန နီဟာရေန အကထေတွာ ဝိပဿနာသဟဂတစိတ္တေနေဝ ကထေသိ။ တသ္မာ သောပိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဋ္ဌိမတ္တာနံ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိံသု အာယသ္မတော ခေမကဿ စာ”တိ။ ။သတ္တမံ။

၁-ခါရေတွာ (သီ)၊ ကိလေနေတွာ (သျာ)

8. Channasuttavaṇṇanā

90. Aṭṭhame **āyasmā Channo**ti Tathāgatena saddhiṁ ekadivase jāto mahābhinikkhamanadivase saddhiṁ nikkhamitvā puna aparabhāge Satthu santike pabbajitvā “amhākaṁ Buddho amhākaṁ dhammo”ti evaṁ makkhī ceva paḷāsī ca hutvā sabrahmacārīnaṁ pharusavācāya saṁghaṭṭanaṁ karonto thero. **Avāpuraṇaṁ ādāyā**ti kuñcikaṁ gahetvā. **Vihārena vihāraṁ upasaṅkamitvā**ti ekaṁ vihāraṁ pavisitvā tato aññaṁ, tato aññanti evaṁ tena tena vihārena taṁ taṁ vihāraṁ upasaṅkamitvā. **Etadavoca ovadantu man**ti kasmā evaṁ mahantena ussāhena tattha tattha gantvā etaṁ avocāti? Uppannasaṁvegatāya. Tassa hi parinibbute Satthari dhammasaṅgāhakattherehi pesito āyasmā Ānando Kosambiṁ gantvā brahmadaṇḍaṁ adāsi. So dinne brahmadaṇḍe sañjātapariḷāho visaññībhūto patitvā puna saññaṁ labhitvā vuṭṭhāya ekassa bhikkhuno santikaṁ gato, so tena saddhiṁ kiñci na kathesi. Aññassa santikaṁ agamāsi, sopi na kathesīti evaṁ sakalavihāraṁ vicaritvā nibbinno pattacīvaraṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā uppannasaṁvego tattha tattha gantvā evaṁ avoca.

Sabbe saṅkhārā aniccāti sabbe tebhūmakasaṅkhārā aniccā. **Sabbe dhammā anattā**ti sabbe catubhūmakadhammā anattā. Iti sabbepi te bhikkhū theraṁ ovadantā aniccalakkhaṇaṁ anattalakkhaṇanti dveva lakkhaṇāni kathetvā dukkhalakkhaṇaṁ na kathayiṁsu. Kasmā? Evaṁ kira nesaṁ ahosi “ayaṁ bhikkhu vādī dukkhalakkhaṇe paññāpiyamāne rūpaṁ dukkhaṁ -pa- viññāṇaṁ dukkhaṁ, maggo dukkho, phalaṁ dukkhanti ‘tumhe dukkhappattā bhikkhū nāmā’ti gahaṇaṁ gaṇheyya, yathā gahaṇaṁ gahetuṁ na sakkoti, evaṁ niddosamevassa katvā kathessāmā”ti dveva lakkhaṇāni kathayiṁsu.

Paritassanā upādānaṁ uppajjatīti paritassanā ca upādānañca uppajjati. **Paccudāvattati mānasaṁ, atha ko carahi me attā**ti yadi rūpādīsu ekopi anattā, atha ko nāma[1] me attāti evaṁ paṭinivattati “mayhaṁ mānasan”ti. Ayaṁ kira thero paccaye apariggahetvā vipassanaṁ paṭṭhapesi, sāssa[2] dubbalavipassanā attagāhaṁ pariyādātuṁ asakkuṇantī saṅkhāresu

1. Ko nukho (Sī) 2. Sāyaṁ (Sī, Ka)

၈-ဆန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၀။ အဋ္ဌမေ **အာယသ္မာ ဆန္နော**တိ တထာဂတေန သဒ္ဓိံ ဧကဒိဝသေ ဇာတော မဟာဘိနိက္ခမနဒိဝသေ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ပုန အပရဘာဂေ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ “အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဓမ္မော”တိ ဧဝံ မက္ခီ စေဝ ပဠာသီ စ ဟုတွာ သဗြဟ္မစာရီနံ ဖရုသဝါစာယ သံဃဋ္ဋနံ ကရောန္တော ထေရော။ **အဝါပုရဏံ အာဒါယာ**တိ ကုဉ္စိကံ ဂဟေတွာ။ **ဝိဟာရေန ဝိဟာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ**တိ ဧကံ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ တတော အညံ, တတော အညန္တိ ဧဝံ တေန တေန ဝိဟာရေန တံ တံ ဝိဟာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ **ဧတဒဝေါစ ဩဝဒန္တု မ**န္တိ ကသ္မာ ဧဝံ မဟန္တေန ဥဿာဟေန တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ ဧတံ အဝေါစာတိ? ဥပ္ပန္နသံဝေဂတာယ။ တဿ ဟိ ပရိနိဗ္ဗုတေ သတ္ထရိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ ပေသိတော အာယသ္မာ အာနန္ဒော ကောသမ္ဗိံ ဂန္တွာ ဗြဟ္မဒဏ္ဍံ အဒါသိ။ သော ဒိန္နေ ဗြဟ္မဒဏ္ဍေ သဉ္ဇာတပရိဠာဟော ဝိသညီဘူတော ပတိတွာ ပုန သညံ လဘိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဧကဿ ဘိက္ခုနော သန္တိကံ ဂတော၊ သော တေန သဒ္ဓိံ ကိဉ္စိ န ကထေသိ။ အညဿ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ သောပိ န ကထေသီတိ ဧဝံ သကလဝိဟာရံ ဝိစရိတွာ နိဗ္ဗိန္နော ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ ဧဝံ အဝေါစ။

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ သဗ္ဗေ တေဘူမကသင်္ခါရာ အနိစ္စာ။ **သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ**တိ သဗ္ဗေ စတုဘူမကဓမ္မာ အနတ္တာ။ ဣတိ သဗ္ဗေပိ တေ ဘိက္ခူ ထေရံ ဩဝဒန္တာ အနိစ္စလက္ခဏံ အနတ္တလက္ခဏန္တိ ဒွေဝ လက္ခဏာနိ ကထေတွာ ဒုက္ခလက္ခဏံ န ကထယိံသု။ ကသ္မာ? ဧဝံ ကိရ နေသံ အဟောသိ “အယံ ဘိက္ခု ဝါဒီ ဒုက္ခလက္ခဏေ ပညာပိယမာနေ ရူပံ ဒုက္ခံ။ပ။ ဝိညာဏံ ဒုက္ခံ၊ မဂ္ဂေါ ဒုက္ခော၊ ဖလံ ဒုက္ခန္တိ ‘တုမှေ ဒုက္ခပ္ပတ္တာ ဘိက္ခူ နာမာ’တိ ဂဟဏံ ဂဏှေယျ၊ ယထာ ဂဟဏံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ နိဒ္ဒေါသမေဝဿ ကတွာ ကထေဿာမာ”တိ ဒွေဝ လက္ခဏာနိ ကထယိံသု။

ပရိတဿနာ ဥပါဒါနံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ပရိတဿနာ စ ဥပါဒါနဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ပစ္စုဒါဝတ္တတိ မာနသံ၊ အထ ကော စရဟိ မေ အတ္တာ**တိ ယဒိ ရူပါဒီသု ဧကောပိ အနတ္တာ၊ အထ ကော နာမ[၁] မေ အတ္တာတိ ဧဝံ ပဋိနိဝတ္တတိ “မယှံ မာနသ”န္တိ။ အယံ ကိရ ထေရော ပစ္စယေ အပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေသိ၊ သာဿ[၂] ဒုဗ္ဗလဝိပဿနာ အတ္တဂါဟံ ပရိယာဒါတုံ အသက္ကုဏန္တီ သင်္ခါရေသု

၁-ကော နုခေါ (သီ) ၂-သာယံ (သီ၊ က)

suññato upaṭṭhahantesu “ucchijjissāmi vinassissāmī”ti ucchedadiṭṭhiyā ceva paritassanāya ca[1] paccayo ahosi. So ca attānaṁ papāte papatantaṁ viya disvā “paritassanā upādānaṁ uppajjati, paccudāvattati mānasaṁ, atha ko carahi me attā”ti āha. **Na kho panevaṁ dhammaṁ passato hotī**ti catusaccadhammaṁ passantassa evaṁ na hoti. **Tāvatikā vissaṭṭhī**ti[2] tattako vissāso. **Sammukhā metan**ti thero tassa vacanaṁ sutvā “kīdisā nu kho imassa dhammadesanā sappāyā”ti cintento Tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ vicinitvā Kaccānasuttaṁ[3] addasa “idaṁ āditova diṭṭhiviniveṭhanaṁ katvā majjhe Buddhabalaṁ dīpetvā saṇhasukhumapaccayākāraṁ pakāsayamānaṁ gataṁ[4], idamassa desessāmī”ti taṁ dassento “sammukhā metan”ti-ādimāha. . Aṭṭhamaṁ.

9-10. Rāhulasuttādivaṇṇanā

91-92. Navamadasamāni Rāhulasaṁyutte[5] vuttatthāneva. Kevalaṁ hetāni ayaṁ theravaggoti katvā idhāgatānīti[6]. . Navamadasamāni.

Theravaggo catuttho.

---

(10) 5. Pupphavagga

1. Nadīsuttavaṇṇanā

93. Pupphavaggassa paṭhame **pabbateyyā**ti pabbate pavattā. **Ohārinī**ti sote patitapatitāni tiṇapaṇṇakaṭṭhādīni heṭṭhāhārinī. **Dūraṅgamā**ti nikkhantaṭṭhānato paṭṭhāya catupañcayojanasatagāminī. **Sīghasotā**ti caṇḍasotā. **Kāsā**ti-ādīni sabbāni tiṇajātāni. **Rukkhā**ti eraṇḍādayo dubbalarukkhā. **Te naṁ ajjholambeyyun**ti te tīre jātāpi onamitvā aggehi udakaṁ phusantehi adhi-olambeyyuṁ, upari lambeyyunti attho. **Palujjeyyun**ti samūlamattikāya saddhiṁ sīse pateyyuṁ. So tehi ajjhotthaṭo vālukamattikodakehi mukhaṁ pavisantehi mahāvināsaṁ pāpuṇeyya.

---

1. Paritāsassa ca (Ka)
2. Vissatthīti (Ṭīkā)
3. Saṁ 1. 257 piṭṭhe.
4. Vuttaṁ (Syā)
5. Saṁ 1. 439 piṭṭhe.
6. Idhānītānīti (Sī)

သုညတော ဥပဋ္ဌဟန္တေသု “ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမိ ဝိနဿိဿာမီ”တိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ စေဝ ပရိတဿနာယ စ[၁] ပစ္စယော အဟောသိ။ သော စ အတ္တာနံ ပပါတေ ပပတန္တံ ဝိယ ဒိသွာ “ပရိတဿနာ ဥပါဒါနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္စုဒါဝတ္တတိ မာနသံ၊ အထ ကော စရဟိ မေ အတ္တာ”တိ အာဟ။ **န ခေါ ပနေဝံ ဓမ္မံ ပဿတော ဟောတီ**တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ပဿန္တဿ ဧဝံ န ဟောတိ။ **တာဝတိကာ ဝိဿဋ္ဌီ**တိ[၂] တတ္တကော ဝိဿာသော။ **သမ္မုခါ မေတ**န္တိ ထေရော တဿ ဝစနံ သုတွာ “ကီဒိသာ နု ခေါ ဣမဿ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပါယာ”တိ စိန္တေန္တော တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝိစိနိတွာ ကစ္စာနသုတ္တံ[၃] အဒ္ဒသ “ဣဒံ အာဒိတောဝ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနံ ကတွာ မဇ္ဈေ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ သဏှသုခုမပစ္စယာကာရံ ပကာသယမာနံ ဂတံ[၄]၊ ဣဒမဿ ဒေသေဿာမီ”တိ တံ ဒဿေန္တော “သမ္မုခါ မေတ”န္တိ-အာဒိမာဟ။ ။အဋ္ဌမံ။

၉-၁၀-ရာဟုလသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၉၁-၉၂။ နဝမဒသမာနိ ရာဟုလသံယုတ္တေ[၅] ဝုတ္တတ္ထာနေဝ။ ကေဝလံ ဟေတာနိ အယံ ထေရဝဂ္ဂေါတိ ကတွာ ဣဓာဂတာနီတိ[၆]။ ။နဝမဒသမာနိ။

ထေရဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

---

(၁၀) ၅-ပုပ္ဖဝဂ္ဂ

၁-နဒီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၃။ ပုပ္ဖဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ပဗ္ဗတေယျာ**တိ ပဗ္ဗတေ ပဝတ္တာ။ **ဩဟာရိနီ**တိ သောတေ ပတိတပတိတာနိ တိဏပဏ္ဏကဋ္ဌာဒီနိ ဟေဋ္ဌာဟာရိနီ။ **ဒူရင်္ဂမာ**တိ နိက္ခန္တဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ စတုပဉ္စယောဇနသတဂါမိနီ။ **သီဃသောတာ**တိ စဏ္ဍသောတာ။ **ကာသာ**တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ တိဏဇာတာနိ။ **ရုက္ခာ**တိ ဧရဏ္ဍာဒယော ဒုဗ္ဗလရုက္ခာ။ **တေ နံ အဇ္ဈောလမ္ဗေယျု**န္တိ တေ တီရေ ဇာတာပိ ဩနမိတွာ အဂ္ဂေဟိ ဥဒကံ ဖုသန္တေဟိ အဓိဩလမ္ဗေယျုံ၊ ဥပရိ လမ္ဗေယျုန္တိ အတ္ထော။ **ပလုဇ္ဇေယျု**န္တိ သမူလမတ္တိကာယ သဒ္ဓိံ သီသေ ပတေယျုံ။ သော တေဟိ အဇ္ဈောတ္ထဋော ဝါလုကမတ္တိကောဒကေဟိ မုခံ ပဝိသန္တေဟိ မဟာဝိနာသံ ပါပုဏေယျ။

၁-ပရိတာသဿ စ (က)
၂-ဝိဿတ္ထီတိ (ဋီကာ)
၃-သံ ၁-၂၅၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-ဝုတ္တံ (သျာ)
၅-သံ ၁-၄၃၉-ပိဋ္ဌေ။
၆-ဣဓာနီတာနီတိ (သီ)

Evameva khoti ettha sote patitapuriso viya vaṭṭasannissito[1] bālaputhujjano daṭṭhabbo, ubhatotīre kāsādayo viya dubbalapañcakkhandhā, “ime gahitāpi maṁ tāretuṁ[2] na sakkhissantī”ti tassa purisassa ajānitvā gahaṇaṁ viya ime khandhā “na mayhaṁ sahāyā”ti bālaputhujjanassa ajānitvā catūhi gāhehi gahaṇaṁ, gahitagahitānaṁ palujjanattā[3] purisassa byasanappatti viya catūhi gāhehi gahitānaṁ khandhānaṁ vipariṇāme bālaputhujjanassa sokādibyasanappatti veditabbā. . Paṭhamaṁ.

2. Pupphasuttavaṇṇanā

94. Dutiye **vivadatī**ti “aniccaṁ dukkhaṁ anattā asubhan”ti yathāsabhāvena vadantena saddhiṁ “niccaṁ sukhaṁ attā subhan”ti vadanto vivadati. **Lokadhammo**ti khandhapañcakaṁ. Taṁ hi lujjanasabhāvattā lokadhammoti vuccati. **Kinti karomī**ti kathaṁ karomi. Mayhaṁ hi paṭipattikathanameva bhāro, paṭipattipūraṇaṁ pana kulaputtānaṁ bhāroti dasseti. Imasmiṁ sutte tayo lokā kathitā. “Nāhaṁ bhikkhave lokenā”ti ettha hi sattaloko kathito, “atthi bhikkhave loke lokadhammo”ti ettha saṅkhāraloko, “Tathāgato loke jāto loke saṁvaḍḍho”ti ettha okāsaloko kathito. . Dutiyaṁ.

3. Pheṇapiṇḍūpamasuttavaṇṇanā

95. Tatiye **Gaṅgāya nadiyā tīre**ti ayujjhapuravāsino aparimāṇabhikkhuparivāraṁ cārikaṁ caramānaṁ Tathāgataṁ attano nagaraṁ sampattaṁ disvā ekasmiṁ Gaṅgāya nivattanaṭṭhāne mahāvanasaṇḍamaṇḍitappadese Satthu vihāraṁ katvā adaṁsu. Bhagavā tattha viharati. Taṁ sandhāya vuttaṁ “Gaṅgāya nadiyā tīre”ti. **Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesī**ti tasmiṁ vihāre vasanto Bhagavā sāyanhasamayaṁ Gandhakuṭito nikkhamitvā Gaṅgātīre paññattavarabuddhāsane nisinno Gaṅgāya nadiyā āgacchantaṁ mahantaṁ pheṇapiṇḍaṁ disvā “mama sāsane pañcakkhandhanissitaṁ[4] ekaṁ dhammaṁ kathessāmī”ti cintetvā parivāretvā nisinne bhikkhū āmantesi.

1. Vaṭṭajalasannissito (Ka) 2. Patāretuṁ (Sī, Ka)
3. Palujjanatāya (Sī), paluttattā (Syā) 4. Paccakkhanissitaṁ (Ka)

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ သောတေ ပတိတပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတော[1] ဗာလပုထုဇ္ဇနော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥဘတောတီရေ ကာသာဒယော ဝိယ ဒုဗ္ဗလပဉ္စက္ခန္ဓာ၊ “ဣမေ ဂဟိတာပိ မံ တာရေတုံ[2] န သက္ခိဿန္တီ”တိ တဿ ပုရိသဿ အဇာနိတွာ ဂဟဏံ ဝိယ ဣမေ ခန္ဓာ “န မယှံ သဟာယာ”တိ ဗာလပုထုဇ္ဇနဿ အဇာနိတွာ စတူဟိ ဂါဟေဟိ ဂဟဏံ၊ ဂဟိတဂဟိတာနံ ပလုဇ္ဇနတ္တာ[3] ပုရိသဿ ဗျသနပ္ပတ္တိ ဝိယ စတူဟိ ဂါဟေဟိ ဂဟိတာနံ ခန္ဓာနံ ဝိပရိဏာမေ ဗာလပုထုဇ္ဇနဿ သောကာဒိဗျသနပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ပဌမံ။

၂-ပုပ္ဖသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၄။ ဒုတိယေ **ဝိဝဒတီ**တိ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ အသုဘ”န္တိ ယထာသဘာဝေန ဝဒန္တေန သဒ္ဓိံ “နိစ္စံ သုခံ အတ္တာ သုဘ”န္တိ ဝဒန္တော ဝိဝဒတိ။ **လောကဓမ္မော**တိ ခန္ဓပဉ္စကံ။ တံ ဟိ လုဇ္ဇနသဘာဝတ္တာ လောကဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။ **ကိန္တိ ကရောမီ**တိ ကထံ ကရောမိ။ မယှံ ဟိ ပဋိပတ္တိကထနမေဝ ဘာရော၊ ပဋိပတ္တိပူရဏံ ပန ကုလပုတ္တာနံ ဘာရောတိ ဒဿေတိ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ တယော လောကာ ကထိတာ။ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ လောကေနာ”တိ ဧတ္ထ ဟိ သတ္တလောကော ကထိတော၊ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ လောကေ လောကဓမ္မော”တိ ဧတ္ထ သင်္ခါရလောကော၊ “တထာဂတော လောကေ ဇာတော လောကေ သံဝဍ္ဎော”တိ ဧတ္ထ ဩကာသလောကော ကထိတော။ ။ဒုတိယံ။

၃-ဖေဏပိဏ္ဍူပမသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၅။ တတိယေ **ဂင်္ဂါယ နဒိယာ တီရေ**တိ အယုဇ္ဈပုရဝါသိနော အပရိမာဏဘိက္ခုပရိဝါရံ စာရိကံ စရမာနံ တထာဂတံ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တံ ဒိသွာ ဧကသ္မိံ ဂင်္ဂါယ နိဝတ္တနဋ္ဌာနေ မဟာဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတပ္ပဒေသေ သတ္ထု ဝိဟာရံ ကတွာ အဒံသု။ ဘဂဝါ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဂင်္ဂါယ နဒိယာ တီရေ”တိ။ **တတြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသီ**တိ တသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသန္တော ဘဂဝါ သာယန္ဟသမယံ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဂင်္ဂါတီရေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော ဂင်္ဂါယ နဒိယာ အာဂစ္ဆန္တံ မဟန္တံ ဖေဏပိဏ္ဍံ ဒိသွာ “မမ သာသနေ ပဉ္စက္ခန္ဓနိဿိတံ[4] ဧကံ ဓမ္မံ ကထေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္နေ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။

၁-ဝဋ္ဋဇလသန္နိဿိတော (က) ၂-ပတာရေတုံ (သီ၊ က)
၃-ပလုဇ္ဇနတာယ (သီ)၊ ပလုတ္တတ္တာ (သျာ) ၄-ပစ္စက္ခနိဿိတံ (က)

Mahantaṁ pheṇapiṇḍanti uṭṭhānuṭṭhāne badarapakkappamāṇato[1] paṭṭhāya anusotāgamanena[2] anupubbena pavaḍḍhitvā pabbatakūṭamattaṁ jātaṁ, yattha udakasappādayo anekapāṇayo nivasanti, evarūpaṁ mahantaṁ pheṇapiṇḍaṁ. **Āvaheyyā**ti āhareyya. So panāyaṁ pheṇapiṇḍo uṭṭhitaṭṭhānepi bhijjati, thokaṁ gantvāpi, ekadviyojanādivasena dūraṁ gantvāpi, antarā pana abhijjantopi mahāsamuddaṁ patvā avassameva bhijjati. **Nijjhāyeyyā**ti olokeyya. **Yoniso upaparikkheyyā**ti kāraṇena upaparikkheyya. **Kiṁ hi siyā bhikkhave pheṇapiṇḍe sāro**ti bhikkhave pheṇapiṇḍamhisāro nāma kiṁ bhaveyya, vilīyitvā viddhaṁseyyeva.

Evameva khoti yathā pheṇapiṇḍā nissāro, evaṁ rūpampi niccasāradhuvasāra-attasāravirahena nissārameva. Yathā ca so "iminā pattaṁ vā thālakaṁ vā karissāmī"ti gahetuṁ na sakkā, gahitopi tamatthaṁ na sādheti, bhijjati eva, evaṁ rūpampi niccanti vā dhuvanti vā ahanti vā mamanti vā gahetuṁ na sakkā, gahitampi na tathā tiṭṭhati, aniccaṁ dukkhaṁ anattā asubhaññeva hotīti evaṁ pheṇapiṇḍasadisameva hoti. Yathā vā pana pheṇapiṇḍo chiddāvachiddo anekasandhighaṭito bahūnaṁ udakasappādīnaṁ pāṇānaṁ āvāso, evaṁ rūpampi chiddāvachiddaṁ anekasandhighaṭitaṁ, kulavasenevettha asīti kimikulāni vasanti, tadeva tesaṁ sūtigharampi vaccakuṭipi gilānasālāpi susānampi, na te aññattha gantvā gabbhavuṭṭhānādīni karonti, evampi pheṇapiṇḍasadisaṁ.

Yathā ca pheṇapiṇḍo ādito badarapakkamatto hutvā anupubbena pabbatakūṭamattopi hoti, evaṁ rūpampi ādito kalalamattaṁ hutvā anupubbena byāmamattampi gomahiṁsahatthi-ādīnaṁ vasena pabbatakūṭādimattaṁ hoti macchakacchapādīnaṁ vasena anekayojanasatapamāṇampi, evampi pheṇapiṇḍasadisaṁ. Yathā ca pheṇapiṇḍo uṭṭhitamattopi bhijjati, thokaṁ gantvāpi, dūraṁ gantvāpi, samuddaṁ patvā pana avassameva bhijjati, evamevaṁ rūpampi kalalabhāvepi bhijjati abbudādibhāvepi, antarā pana abhijjamānampi vassasatāyukānaṁ vassasataṁ patvā avassameva bhijjati, maraṇamukhe cuṇṇavicuṇṇaṁ hoti, evampi pheṇapiṇḍasadisaṁ.

1. Badaraṭṭhipamāṇato (Sī), badaracakkapamāṇato (Syā) 2. Anusotāgamane (Syā)

မဟန္တံ ဖေဏပိဏ္ဍန္တိ ဥဋ္ဌာနုဋ္ဌာနေ ဗဒရပက္ကပ္ပမာဏတော[၁] ပဋ္ဌာယ အနုသောတာဂမနေန[၂] အနုပုဗ္ဗေန ပဝဍ္ဎိတွာ ပဗ္ဗတကူဋမတ္တံ ဇာတံ၊ ယတ္ထ ဥဒကသပ္ပာဒယော အနေကပါဏယော နိဝသန္တိ၊ ဧဝရူပံ မဟန္တံ ဖေဏပိဏ္ဍံ။ **အာဝဟေယျာ**တိ အာဟရေယျ။ သော ပနာယံ ဖေဏပိဏ္ဍော ဥဋ္ဌိတဋ္ဌာနေပိ ဘိဇ္ဇတိ၊ ထောကံ ဂန္တွာပိ၊ ဧကဒွိယောဇနာဒိဝသေန ဒူရံ ဂန္တွာပိ၊ အန္တရာ ပန အဘိဇ္ဇန္တောပိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပတွာ အဝဿမေဝ ဘိဇ္ဇတိ။ **နိဇ္ဈာယေယျာ**တိ ဩလောကေယျ။ **ယောနိသော ဥပပရိက္ခေယျာ**တိ ကာရဏေန ဥပပရိက္ခေယျ။ **ကိံ ဟိ သိယာ ဘိက္ခဝေ ဖေဏပိဏ္ဍေ သာရော**တိ ဘိက္ခဝေ ဖေဏပိဏ္ဍမှိ သာရော နာမ ကိံ ဘဝေယျ၊ ဝိလီယိတွာ ဝိဒ္ဓံသေယျေဝ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ယထာ ဖေဏပိဏ္ဍော နိဿာရော၊ ဧဝံ ရူပမ္ပိ နိစ္စသာရဓုဝသာရအတ္တသာရဝိရဟေန နိဿာရမေဝ။ ယထာ စ သော "ဣမိနာ ပတ္တံ ဝါ ထာလကံ ဝါ ကရိဿာမီ"တိ ဂဟေတုံ န သက္ကာ၊ ဂဟိတောပိ တမတ္ထံ န သာဓေတိ, ဘိဇ္ဇတိ ဧဝ၊ ဧဝံ ရူပမ္ပိ နိစ္စန္တိ ဝါ ဓုဝန္တိ ဝါ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ ဂဟေတုံ န သက္ကာ၊ ဂဟိတမ္ပိ န တထာ တိဋ္ဌတိ၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ အသုဘညေဝ ဟောတီတိ ဧဝံ ဖေဏပိဏ္ဍသဒိသမေဝ ဟောတိ။ ယထာ ဝါ ပန ဖေဏပိဏ္ဍော ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒေါ အနေကသန္ဓိဃဋိတော ဗဟူနံ ဥဒကသပ္ပာဒီနံ ပါဏာနံ အာဝါသော၊ ဧဝံ ရူပမ္ပိ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ အနေကသန္ဓိဃဋိတံ၊ ကုလဝသေနေဝေတ္ထ အသီတိ ကိမိကုလာနိ ဝသန္တိ၊ တဒေဝ တေသံ သူတိဃရမ္ပိ ဝစ္စကုဋိပိ ဂိလာနသာလာပိ သုသာနမ္ပိ၊ န တေ အညတ္ထ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနာဒီနိ ကရောန္တိ၊ ဧဝမ္ပိ ဖေဏပိဏ္ဍသဒိသံ။

ယထာ စ ဖေဏပိဏ္ဍော အာဒိတော ဗဒရပက္ကမတ္တော ဟုတွာ အနုပုဗ္ဗေန ပဗ္ဗတကူဋမတ္တောပိ ဟောတိ၊ ဧဝံ ရူပမ္ပိ အာဒိတော ကလလမတ္တံ ဟုတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဗျာမမတ္တမ္ပိ ဂေါမဟိံသဟတ္ထိအာဒီနံ ဝသေန ပဗ္ဗတကူဋာဒိမတ္တံ ဟောတိ မစ္ဆကစ္ဆပါဒီနံ ဝသေန အနေကယောဇနသတပမာဏမ္ပိ၊ ဧဝမ္ပိ ဖေဏပိဏ္ဍသဒိသံ။ ယထာ စ ဖေဏပိဏ္ဍော ဥဋ္ဌိတမတ္တောပိ ဘိဇ္ဇတိ၊ ထောကံ ဂန္တွာပိ၊ ဒူရံ ဂန္တွာပိ၊ သမုဒ္ဒံ ပတွာ ပန အဝဿမေဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝံ ရူပမ္ပိ ကလလဘာဝေပိ ဘိဇ္ဇတိ အဗ္ဗုဒါဒိဘာဝေပိ၊ အန္တရာ ပန အဘိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဝဿသတာယုကာနံ ဝဿသတံ ပတွာ အဝဿမေဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ မရဏမုခေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ဟောတိ၊ ဧဝမ္ပိ ဖေဏပိဏ္ဍသဒိသံ။

၁-ဗဒရဋ္ဌိပမာဏတော (သီ)၊ ဗဒရစက္ကပမာဏတော (သျာ) ၂-အနုသောတာဂမနေ (သျာ)

Kiṁ hi siyā bhikkhave vedanāya sāroti-ādīsu vedanādīnaṁ pubbuḷādīhi[1] evaṁ sadisatā veditabbā. Yathā hi pubbuḷo asāro, evaṁ vedanāpi. Yathā ca so abalo agayhūpago, na sakkā taṁ gahetvā phalakaṁ vā āsanaṁ vā kātuṁ, gahitopi bhijjateva, evaṁ vedanāpi abalā agayhūpagā, na sakkā niccāti vā dhuvāti vā gahetuṁ, gahitāpi na tathā tiṭṭhati, evaṁ agayhūpagatāyapi vedanā pubbuḷasadisā. Yathā pana tasmiṁ tasmiṁ udakabindumhi pubbuḷo uppajjati ceva bhijjati ca, na ciraṭṭhitiko hoti, evaṁ vedanāpi uppajjati ceva bhijjati ca, na ciraṭṭhitikā hoti, ekaccharakkhaṇe koṭisatasahassasaṅkhā uppajjitvā nirujjhati. Yathā ca pubbuḷo udakatalaṁ, udakabinduṁ, udakajallaṁ[2], saṅkaḍḍhitvā puṭaṁ katvā gahaṇavātañcāti cattāri kāraṇāni paṭicca uppajjati, evaṁ vedanāpi vatthuṁ ārammaṇaṁ kilesajallaṁ phassasaṁghaṭṭanañcāti cattāri kāraṇāni paṭicca uppajjati. Evampi vedanā pubbuḷasadisā.

Saññāpi asārakaṭṭhena marīcisadisā, tathā agayhūpagaṭṭhena. Na hi sakkā taṁ gahetvā pivituṁ vā nhāyituṁ vā bhājanaṁ vā pūretuṁ. Apica yathā marīci vipphandati, sañjātūmivegā viya khāyati, evaṁ nīlasaññādibhedā saññāpi nīlādi-anubhavanatthāya phandati vipphandati. Yathā ca marīci mahājanaṁ vippalambheti, “puṇṇavāpi viya puṇṇanadī viya dissatī”ti vadāpeti, evaṁ saññāpi vippalambheti, “idaṁ nīlakaṁ subhaṁ sukhaṁ niccan”ti vadāpeti. Pītakādīsupi eseva nayo. Evaṁ saññā vippalambhanenāpi marīcisadisā.

Akukkukajātanti[3] anto asañjātaghanadaṇḍakaṁ. Saṅkhārāpi asārakaṭṭhena kadalikkhandhasadisā, tathā agayhūpagaṭṭhena. Yatheva hi kadalikkhandhato kiñci gahetvā na sakkā gopānasi-ādīnaṁ atthāya upanetuṁ, upanītampi na tathā hoti, evaṁ saṅkhārāpi na sakkā niccādivasena gahetuṁ, gahitāpi na tathā honti. Yathā ca kadalikkhandho bahupattavaṭṭisamodhāno hoti, evaṁ saṅkhārakkhandho bahudhammasamodhāno. Yathā ca kadalikkhandho nānālakkhano. Aññoyeva hi bāhirāya pattavaṭṭiyā vaṇṇo, añño tato abbhantara-abbhantarānaṁ, evameva

1. Bubbuḷādīhi (Sī) 2. Udakajālakaṁ (Syā), udakajallakaṁ (Ka)
3. Akusajātanti (Sī), akukkujakajātanti (Syā)

ကိံ ဟိ သိယာ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာယ သာရောတိအာဒီသု ဝေဒနာဒီနံ ပုဗ္ဗုဠာဒီဟိ[၁] ဧဝံ သဒိသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ ဟိ ပုဗ္ဗုဠော အသာရော၊ ဧဝံ ဝေဒနာပိ။ ယထာ စ သော အဗလော အဂယှူပဂေါ၊ န သက္ကာ တံ ဂဟေတွာ ဖလကံ ဝါ အာသနံ ဝါ ကာတုံ၊ ဂဟိတောပိ ဘိဇ္ဇတေဝ၊ ဧဝံ ဝေဒနာပိ အဗလာ အဂယှူပဂါ၊ န သက္ကာ နိစ္စာတိ ဝါ ဓုဝါတိ ဝါ ဂဟေတုံ၊ ဂဟိတာပိ န တထာ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ အဂယှူပဂတာယပိ ဝေဒနာ ပုဗ္ဗုဠသဒိသာ။ ယထာ ပန တသ္မိံ တသ္မိံ ဥဒကဗိန္ဒုမှိ ပုဗ္ဗုဠော ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ ဘိဇ္ဇတိ စ၊ န စိရဋ္ဌိတိကော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝေဒနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ ဘိဇ္ဇတိ စ၊ န စိရဋ္ဌိတိကာ ဟောတိ၊ ဧကစ္ဆရက္ခဏေ ကောဋိသတသဟဿသင်္ချာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ ယထာ စ ပုဗ္ဗုဠော ဥဒကတလံ, ဥဒကဗိန္ဒုံ, ဥဒကဇလ္လံ[၂], သင်္ကဍ္ဎိတွာ ပုဋံ ကတွာ ဂဟဏဝါတဉ္စာတိ စတ္တာရိ ကာရဏာနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဝေဒနာပိ ဝတ္ထုံ အာရမ္မဏံ ကိလေသဇလ္လံ ဖဿသံဃဋ္ဋနဉ္စာတိ စတ္တာရိ ကာရဏာနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝမ္ပိ ဝေဒနာ ပုဗ္ဗုဠသဒိသာ။

သညာပိ အသာရကဋ္ဌေန မရီစိသဒိသာ၊ တထာ အဂယှူပဂဋ္ဌေန။ န ဟိ သက္ကာ တံ ဂဟေတွာ ပိဝိတုံ ဝါ နှာယိတုံ ဝါ ဘာဇနံ ဝါ ပူရေတုံ။ အပိစ ယထာ မရီစိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ၊ သဉ္ဇာတူမိဝေဂါ ဝိယ ခါယတိ၊ ဧဝံ နီလသညာဒိဘေဒါ သညာပိ နီလာဒိအနုဘဝနတ္ထာယ ဖန္ဒတိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ ယထာ စ မရီစိ မဟာဇနံ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ၊ “ပုဏ္ဏဝါပိ ဝိယ ပုဏ္ဏနဒီ ဝိယ ဒိဿတီ”တိ ဝဒါပေတိ၊ ဧဝံ သညာပိ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ၊ “ဣဒံ နီလကံ သုဘံ သုခံ နိစ္စ”န္တိ ဝဒါပေတိ။ ပီတကာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဧဝံ သညာ ဝိပ္ပလမ္ဘနေနာပိ မရီစိသဒိသာ။

အကုက္ကုကဇာတန္တိ[၃] အန္တော အသဉ္ဇာတဃနဒဏ္ဍကံ။ သင်္ခါရာပိ အသာရကဋ္ဌေန ကဒလိက္ခန္ဓသဒိသာ၊ တထာ အဂယှူပဂဋ္ဌေန။ ယထေဝ ဟိ ကဒလိက္ခန္ဓတော ကိဉ္စိ ဂဟေတွာ န သက္ကာ ဂေါပါနသိအာဒီနံ အတ္ထာယ ဥပနေတုံ၊ ဥပနီတမ္ပိ န တထာ ဟောတိ၊ ဧဝံ သင်္ခါရာပိ န သက္ကာ နိစ္စာဒိဝသေန ဂဟေတုံ၊ ဂဟိတာပိ န တထာ ဟောန္တိ။ ယထာ စ ကဒလိက္ခန္ဓော ဗဟုပတ္တဝဋ္ဋိသမောဓာနော ဟောတိ၊ ဧဝံ သင်္ခါရက္ခန္ဓော ဗဟုဓမ္မသမောဓာနော။ ယထာ စ ကဒလိက္ခန္ဓော နာနာလက္ခဏော။ အညောယေဝ ဟိ ဗာဟိရာယ ပတ္တဝဋ္ဋိယာ ဝဏ္ဏော၊ အညော တတော အဗ္ဘန္တရအဗ္ဘန္တရာနံ၊ ဧဝမေဝ

၁- ဗုဗ္ဗုဠာဒီဟိ (သီ) ၂- ဥဒကဇာလကံ (သျာ)၊ ဥဒကဇလ္လကံ (က)
၃- အကုသဇာတန္တိ (သီ)၊ အကုက္ကုဇကဇာတန္တိ (သျာ)

saṅkhārakkhandhepi aññadeva phassassa lakkhaṇaṁ, aññā cetanādīnaṁ, samodhānetvā pana saṅkhārakkhandhova vuccatīti evampi saṅkhārakkhandho kadalikkhandhasadiso.

Cakkhumā purisoti maṁsacakkhunā ceva paññācakkhunā cāti dvīhi cakkhūhi cakkhumā. Maṁsacakkhumpi hissa parisuddhaṁ vaṭṭati apagatapaṭalapiḷakaṁ, paññācakkhumpi asārabhāvadassanasamatthaṁ. Viññāṇampi asārakaṭṭhena māyāsadisaṁ, tathā agayhūpagaṭṭhena. Yathā ca māyā ittarā lahupaccupaṭṭhānā, evaṁ viññāṇaṁ. Tañhi tatopi ittaratarañceva lahupaccupaṭṭhānatarañca. Teneva[1] hi cittena puriso āgato viya gato viya ṭhito viya nisinno viya hoti. Aññadeva ca āgamanakāle cittaṁ, aññaṁ gamanakālādīsu. Evampi viññāṇaṁ māyāsadisaṁ. Māyā ca mahājanaṁ vañceti, yaṁkiñcideva "idaṁ suvaṇṇaṁ rajataṁ muttā"ti gāhāpeti, viññāṇampi mahājanaṁ vañceti. Teneva hi cittena āgacchantaṁ viya gacchantaṁ viya ṭhitaṁ viya nisinnaṁ viya katvā gāhāpeti, aññadeva ca āgamane cittaṁ, aññaṁ gamanādīsu. Evampi viññāṇaṁ māyāsadisaṁ.

Bhūripaññenāti saṇhapaññena ceva vipulavitthatapaññena ca. **Āyū**ti jīvitindriyaṁ. **Usmā**ti kammajatejodhātu. **Parabhattan**ti nānāvidhānaṁ kimigaṇādīnaṁ bhattaṁ hutvā. **Etādisāyaṁ santāno**ti etādisī ayaṁ paveṇīmatakassa yāva susānā ghaṭṭīyatīti. **Māyāyaṁ bālalāpinī**ti yvāyaṁ viññāṇakkhandho nāma, ayaṁ bālamahājanalapāpanikamāyā nāma. **Vadhako**ti dvīhi kāraṇehi ayaṁ khandhasaṅkhāto vadhako aññamaññaghātanenapi, khandhesu sati vadho paññāyatītipi. Ekā hi pathavīdhātu bhijjamānā sesadhātuyo gahetvāva bhijjati, tathā āpodhātu-ādayo. Rūpakkhandho ca bhijjamāno arūpakkhandhe gahetvāva bhijjati, tathā arūpakkhandhesu vedanādayo saññādike. Cattāropi cete vatthurūpanti evaṁ aññamaññavadhanenettha vadhakatā veditabbā. Khandhesu pana sati vadhabandhanacchedādīni sambhavanti, evaṁ etesu sati vadhabhāvatopi vadhakatā veditabbā. **Sabbasaṁyogan**ti sabbaṁ dasavidhampi saṁyojanaṁ. **Accutaṁ padan**ti nibbānaṁ. . Tatiyaṁ.

1. Ekeneva (Sī)

သင်္ခါရက္ခန္ဓေပိ အညဒေဝ ဖဿဿ လက္ခဏံ၊ အညာ စေတနာဒီနံ၊ သမောဓာနေတွာ ပန သင်္ခါရက္ခန္ဓောဝ ဝုစ္စတီတိ ဧဝမ္ပိ သင်္ခါရက္ခန္ဓော ကဒလိက္ခန္ဓသဒိသော။

စက္ခုမာ ပုရိသောတိ မံသစက္ခုနာ စေဝ ပညာစက္ခုနာ စာတိ ဒွီဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ။ မံသစက္ခုမ္ပိ ဟိဿ ပရိသုဒ္ဓံ ဝဋ္ဋတိ အပဂတပဋလပိဠကံ၊ ပညာစက္ခုမ္ပိ အသာရဘာဝဒဿနသမတ္ထံ။ ဝိညာဏမ္ပိ အသာရကဋ္ဌေန မာယာသဒိသံ၊ တထာ အဂယှူပဂဋ္ဌေန။ ယထာ စ မာယာ ဣတ္တရာ လဟုပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ ဧဝံ ဝိညာဏံ။ တဉှိ တတောပိ ဣတ္တရတရဉ္စေဝ လဟုပစ္စုပဋ္ဌာနတရဉ္စ။ တေနေဝ[၁] ဟိ စိတ္တေန ပုရိသော အာဂတော ဝိယ ဂတော ဝိယ ဌိတော ဝိယ နိသိန္နော ဝိယ ဟောတိ။ အညဒေဝ စ အာဂမနကာလေ စိတ္တံ, အညံ ဂမနကာလာဒီသု။ ဧဝမ္ပိ ဝိညာဏံ မာယာသဒိသံ။ မာယာ စ မဟာဇနံ ဝဉ္စေတိ၊ ယံကိဉ္စိဒေဝ "ဣဒံ သုဝဏ္ဏံ ရဇတံ မုတ္တာ"တိ ဂါဟာပေတိ၊ ဝိညာဏမ္ပိ မဟာဇနံ ဝဉ္စေတိ။ တေနေဝ ဟိ စိတ္တေန အာဂစ္ဆန္တံ ဝိယ ဂစ္ဆန္တံ ဝိယ ဌိတံ ဝိယ နိသိန္နံ ဝိယ ကတွာ ဂါဟာပေတိ၊ အညဒေဝ စ အာဂမနေ စိတ္တံ, အညံ ဂမနာဒီသု။ ဧဝမ္ပိ ဝိညာဏံ မာယာသဒိသံ။

ဘူရိပညေနာတိ သဏှပညေန စေဝ ဝိပုလဝိတ္ထတပညေန စ။ **အာယူ**တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ **ဥသ္မာ**တိ ကမ္မဇတေဇောဓာတု။ **ပရဘတ္တ**န္တိ နာနာဝိဓာနံ ကိမိဂဏာဒီနံ ဘတ္တံ ဟုတွာ။ **ဧတာဒိသာယံ သန္တာနော**တိ ဧတာဒိသီ အယံ ပဝေဏီမတကဿ ယာဝ သုသာနာ ဃဋ္ဋီယတီတိ။ **မာယာယံ ဗာလလာပိနီ**တိ ယွာယံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော နာမ၊ အယံ ဗာလမဟာဇနလပါပနိကမာယာ နာမ။ **ဝဓကော**တိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ အယံ ခန္ဓသင်္ခါတော ဝဓကော အညမညဃာတနေနပိ, ခန္ဓေသု သတိ ဝဓော ပညာယတီတိပိ။ ဧကာ ဟိ ပထဝီဓာတု ဘိဇ္ဇမာနာ သေသဓာတုယော ဂဟေတွာဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ တထာ အာပေါဓာတုအာဒယော။ ရူပက္ခန္ဓော စ ဘိဇ္ဇမာနော အရူပက္ခန္ဓေ ဂဟေတွာဝ ဘိဇ္ဇတိ၊ တထာ အရူပက္ခန္ဓေသု ဝေဒနာဒယော သညာဒိကေ။ စတ္တာရောပိ စေတေ ဝတ္ထုရူပန္တိ ဧဝံ အညမညဝဓနေနေတ္ထ ဝဓကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခန္ဓေသု ပန သတိ ဝဓဗန္ဓနစ္ဆေဒါဒီနိ သမ္ဘဝန္တိ၊ ဧဝံ ဧတေသု သတိ ဝဓဘာဝတောပိ ဝဓကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **သဗ္ဗသံယောဂ**န္တိ သဗ္ဗံ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ။ **အစ္စုတံ ပဒ**န္တိ နိဗ္ဗာနံ။ ။တတိယံ။

၁-ဧကေနေဝ (သီ)

4-6. Gomayapiṇḍasuttādivaṇṇanā

96-98. Catutthe **sassatisaman**ti Sinerumahāpathavīcandimasūriyādīhi sassasīhi samaṁ. **Parittaṁ gomayapiṇḍan**ti appamattakaṁ madhukapupphappamāṇaṁ gomayakhaṇḍaṁ. Kuto panānenetaṁ laddhanti. Paribhaṇḍakaraṇatthāya ābhatato gahitanti eke. Atthassa pana viññāpanatthaṁ iddhiyā abhisaṅkharitvā hatthāruḷhaṁ katanti veditabbanti. **Attabhāvapaṭilābho**ti paṭiladdha-attabhāvo. **Na yidaṁ brahmacariyavāso paññāyethā**ti ayaṁ maggabrahmacariyavāso nāma na paññāyeyya. Maggo hi tebhūmakasaṅkhāre vivaṭṭento uppajjati. Yadi ca ettako attabhāvo nicco bhaveyya, maggo uppajjitvāpi saṅkhāravaṭṭaṁ vivaṭṭetuṁ na sakkuṇeyyāti brahmacariyavāso na paññāyetha.

Idāni sace koci saṅkhāro nicco bhaveyya, mayā Mahāsudassanarājakāle anubhūtā sampatti niccā bhaveyya, sāpi ca aniccāti taṁ dassetuṁ **bhūtapubbāhaṁ bhikkhu rājā ahosin**ti-ādimāha. Tattha **Kusāvatīrājadhānippamukhānī**ti Kusāvatīrājadhānī tesaṁ nagarānaṁ pamukhā, sabbaseṭṭhāti attho. **Sāramayānī**ti rattacandanasāramayāni. Upadhānaṁ pana sabbesaṁ suttamayameva. **Goṇakatthatānī**ti[1] caturaṅgulādhikalomena kāḷakojavena atthatāni, yaṁ mahāpiṭṭhiyakojavoti vadanti. **Paṭikatthatānī**ti ubhatolomena uṇṇāmayena setakambalena atthatāni. **Paṭalikatthakānī**ti ghanapupphena uṇṇāmaya-attharaṇena atthatāni. **Kadalimigapavarapaccattharaṇānī**ti kadalimigacammamayena uttamapaccattharaṇena atthatāni. Taṁ kira paccattharaṇaṁ setavatthassa upari kadalimigacammaṁ attharitvā sibbetvā karonti. **Sa-uttaracchadānī**ti saha uttaracchadena, upari baddhena rattavitānena saddhinti attho. **Ubhatolohitakūpadhānī**ti sīsūpadhānañca pādūpadhānañcāti pallaṅkānaṁ ubhatolohitakūpadhānāni. **Vejayantarathappamukhānī**ti ettha Vejayanto nāma tassa rañño ratho, yassa cakkānaṁ indanīlamaṇimayā nābhi, sattaratanamayā arā, pavāḷamayā nemi, rajatamayo akkho, indanīlamaṇimayaṁ upakkharaṁ, rajatamayaṁ kubbaraṁ. So tesaṁ rathānaṁ pamukho aggo. **Dukūlasandānānī**ti dukūlasantharāni. **Kaṁsūpadhāraṇānī**ti rajatamayadohabhājanāni. **Vatthakoṭisahassānī**ti

1. Gonakatthatānīti (Syā)

၄-၆-ဂောမယပိဏ္ဍသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၉၆-၉၈။ စတုတ္ထေ **သဿတိသမ**န္တိ သိနေရုမဟာပထဝီစန္ဒိမသူရိယာဒီဟိ သဿတီဟိ သမံ။ **ပရိတ္တံ ဂောမယပိဏ္ဍ**န္တိ အပ္ပမတ္တကံ မဓုကပုပ္ဖပ္ပမာဏံ ဂောမယခဏ္ဍံ။ ကုတော ပနာနေနေတံ လဒ္ဓန္တိ။ ပရိဘဏ္ဍကရဏတ္ထာယ အာဘတတော ဂဟိတန္တိ ဧကေ။ အတ္ထဿ ပန ဝိညာပနတ္ထံ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ ဟတ္ထာရုဠှံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ။ **အတ္တဘာဝပဋိလာဘော**တိ ပဋိလဒ္ဓအတ္တဘာဝေါ။ **န ယိဒံ ဗြဟ္မစရိယဝါသော ပညာယေထာ**တိ အယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဝါသော နာမ န ပညာယေယျ။ မဂ္ဂေါ ဟိ တေဘူမကသင်္ခါရေ ဝိဝဋ္ဋေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယဒိ စ ဧတ္တကော အတ္တဘာဝေါ နိစ္စော ဘဝေယျ၊ မဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာပိ သင်္ခါရဝဋ္ဋံ ဝိဝဋ္ဋေတုံ န သက္ကုဏေယျာတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသော န ပညာယေထ။

ဣဒါနိ သစေ ကောစိ သင်္ခါရော နိစ္စော ဘဝေယျ၊ မယာ မဟာသုဒဿန-ရာဇကာလေ အနုဘူတာ သမ္ပတ္တိ နိစ္စာ ဘဝေယျ၊ သာပိ စ အနိစ္စာတိ တံ ဒဿေတုံ **ဘူတပုဗ္ဗာဟံ ဘိက္ခု ရာဇာ အဟောသိ**န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကုသာဝတီရာဇဓာနိပ္ပမုခါနီ**တိ ကုသာဝတီရာဇဓာနီ တေသံ နဂရာနံ ပမုခါ၊ သဗ္ဗသေဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ **သာရမယာနီ**တိ ရတ္တစန္ဒနသာရမယာနိ။ ဥပဓာနံ ပန သဗ္ဗေသံ သုတ္တမယမေဝ။ **ဂေါဏကတ္ထတာနီ**တိ[1] စတုရင်္ဂုလာဓိကလောမေန ကာဠကောဇဝေန အတ္ထတာနိ၊ ယံ မဟာပိဋ္ဌိယကောဇဝေါတိ ဝဒန္တိ။ **ပဋိကတ္ထတာနီ**တိ ဥဘတောလောမေန ဥဏ္ဏာမယေန သေတကမ္ဗလေန အတ္ထတာနိ။ **ပဋလိကတ္ထတာနီ**တိ ဃနပုပ္ဖေန ဥဏ္ဏာမယအတ္ထရဏေန အတ္ထတာနိ။ **ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏာနီ**တိ ကဒလိမိဂစမ္မမယေန ဥတ္တမ-ပစ္စတ္ထရဏေန အတ္ထတာနိ။ တံ ကိရ ပစ္စတ္ထရဏံ သေတဝတ္ထဿ ဥပရိ ကဒလိ-မိဂစမ္မံ အတ္ထရိတွာ သိဗ္ဗေတွာ ကရောန္တိ။ **သဥတ္တရစ္ဆဒါနီ**တိ သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန၊ ဥပရိ ဗဒ္ဓေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ **ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနီ**တိ သီသူပဓာနဉ္စ ပါဒူပဓာနဉ္စာတိ ပလ္လင်္ကာနံ ဥဘတောလောဟိတကူပဓာနာနိ။ **ဝေဇယန္တရထပ္ပမုခါနီ**တိ ဧတ္ထ ဝေဇယန္တော နာမ တဿ ရညော ရထော၊ ယဿ စက္ကာနံ ဣန္ဒနီလမဏိမယာ နာဘိ၊ သတ္တရတနမယာ အရာ၊ ပဝါဠမယာ နေမိ၊ ရဇတမယော အက္ခော၊ ဣန္ဒနီလမဏိမယံ ဥပက္ခရံ၊ ရဇတမယံ ကုဗ္ဗရံ။ သော တေသံ ရထာနံ ပမုခေါ အဂ္ဂေါ။ **ဒုကူလသန္ဒာနာနီ**တိ ဒုကူလသန္ထရာနိ။ **ကံသူပဓာရဏာနီ**တိ ရဇတမယဒေါဟဘာဇနာနိ။ **ဝတ္ထကောဋိသဟဿာနီ**တိ

၁-ဂေါနကတ္ထတာနီတိ (သျာ)

yathārucitaṁ paribhuñjissatīti nhatvā ṭhitakāle upanītavatthāneva sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Bhattābhihāro**ti abhiharitabbabhattaṁ.

Yamahaṁ tena samayena ajjhāvasāmīti yattha vasāmi, taṁ ekaññeva nagaraṁ hoti, avasesesu puttadhītādayo ceva dāsamanussā ca vasiṁsu. Pāsādakūṭāgārādīsupi eseva nayo. Pallaṅkādīsu ekaṁyeva sayaṁ paribhuñjati, sesā puttādīnaṁ paribhogā honti. Itthīsu ekāva paccupaṭṭhāti, sesā parivāramattā honti. **Velāmikā**ti khattiyassa vā brāhmaṇiyā, brāhmaṇassa vā khattiyāniyā kucchismiṁ jātā. **Paridahāmī**ti ekaṁyeva dussayugaṁ nivāsemi, sesāni parivāretvā vicarantānaṁ asītisahassādhikānaṁ soḷasannaṁ purisasatasahassānaṁ hontīti dasseti. **Bhuñjāmī**ti paramappamāṇena nāḷikodanamattaṁ bhuñjāmi, sesaṁ parivāretvā vicarantānaṁ cattālīsasahassādhikānaṁ aṭṭhannaṁ purisasatasahassānaṁ hotīti dasseti. Ekathālipāko hi dasannaṁ janānaṁ pahoti.

Iti imaṁ Mahāsudassanakāle sampattiṁ dassetvā idāni tassā aniccataṁ dassento **iti kho bhikkhū**ti-ādimāha. Tattha **vipariṇatā**ti pakatijahanena nibbutapadīpo viya apaṇṇattikabhāvaṁ gatā. **Evaṁ aniccā kho bhikkhu saṅkhārā**ti evaṁ hutvā-abhāvaṭṭhena aniccā. Ettāvatā Bhagavā yathā nāma puriso satahatthubbedhe campakarukkha nisseṇiṁ bandhitvā abhiruhitvā campakapupphaṁ ādāya nisseṇiṁ muñcanto otareyya, evamevaṁ nisseṇiṁ bandhanto viya anekavassakoṭisatasahassubbedhaṁ Mahāsudassanasampattiṁ āruyha sampattimatthake ṭhitaṁ aniccalakkhaṇaṁ ādāya nisseṇiṁ muñcanto viya otiṇṇo. **Evaṁ addhuvā**ti evaṁ udakapubbuḷādayo viya dhuvabhāvarahitā. **Evaṁ anassāsikā**ti evaṁ supinake pītapānīyaṁ viya anulittacandanaṁ viya ca assāsavirahitā. Iti imasmiṁ sutte aniccalakkhaṇaṁ kathitaṁ. Pañcame sabbaṁ vuttanayameva. Chaṭṭhaṁ tathā bujjhanakassa ajjhāsayena vuttaṁ. . Catutthādīni.

7. Gaddulabaddhasuttavaṇṇanā

99. Sattame **yaṁ mahāsamuddo**ti yasmiṁ samaye pañcame sūriye uṭṭhite mahāsamuddo ussussati. **Dukkhassa antakiriyan**ti cattāri saccāni appaṭivijjhitvā avijjāya nivutānaṁyeva sataṁ vaṭṭadukkhassa antakiriyaṁ

ယထာရုစိတံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတီတိ နှတွာ ဌိတကာလေ ဥပနီတဝတ္ထာနေဝ သန္ဓာ-ယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဘတ္တာဘိဟာရော**တိ အဘိဟရိတဗ္ဗဘတ္တံ။

ယမဟံ တေန သမယေန အဇ္ဈာဝသာမီတိ ယတ္ထ ဝသာမိ၊ တံ ဧကညေဝ နဂရံ ဟောတိ၊ အဝသေသေသု ပုတ္တဓီတာဒယော စေဝ ဒါသမနုဿာ စ ဝသိံသု။ ပါသာဒကူဋာဂါရာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ပလ္လင်္ကာဒီသု ဧကံယေဝ သယံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ သေသာ ပုတ္တာဒီနံ ပရိဘောဂါ ဟောန္တိ။ ဣတ္ထီသု ဧကာဝ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ၊ သေသာ ပရိဝါရမတ္တာ ဟောန္တိ။ **ဝေလာမိကာ**တိ ခတ္တိယဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏိယာ, ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ ခတ္တိယာနိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဇာတာ။ **ပရိဒဟာမီ**တိ ဧကံယေဝ ဒုဿယုဂံ နိဝါသေမိ၊ သေသာနိ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ အသီတိ-သဟဿာဓိကာနံ သောဠသန္နံ ပုရိသသတသဟဿာနံ ဟောန္တီတိ ဒဿေတိ။ **ဘုဉ္ဇာမီ**တိ ပရမပ္ပမာဏေန နာဠိကောဒနမတ္တံ ဘုဉ္ဇာမိ၊ သေသံ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရန္တာနံ စတ္တာလီသသဟဿာဓိကာနံ အဋ္ဌန္နံ ပုရိသသတသဟဿာနံ ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ဧကထာလိပါကော ဟိ ဒသန္နံ ဇနာနံ ပဟောတိ။

ဣတိ ဣမံ မဟာသုဒဿနကာလေ သမ္ပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ တဿာ အနိစ္စတံ ဒဿေန္တော **ဣတိ ခေါ ဘိက္ခူ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဝိပရိဏတာ**တိ ပကတိဇဟနေန နိဗ္ဗုတပဒီပေါ ဝိယ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂတာ။ **ဧဝံ အနိစ္စာ ခေါ ဘိက္ခု သင်္ခါရာ**တိ ဧဝံ ဟုတွာအဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝါ ယထာ နာမ ပုရိသော သတဟတ္ထုဗ္ဗေဓေ စမ္ပကရုက္ခေ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ အဘိရုဟိတွာ စမ္ပကပုပ္ဖံ အာဒါယ နိဿေဏိံ မုဉ္စန္တော ဩတရေယျ၊ ဧဝမေဝံ နိဿေဏိံ ဗန္ဓန္တော ဝိယ အနေကဝဿကောဋိသတသဟဿုဗ္ဗေဓံ မဟာ-သုဒဿနသမ္ပတ္တိံ အာရုယှ သမ္ပတ္တိမတ္ထကေ ဌိတံ အနိစ္စလက္ခဏံ အာဒါယ နိဿေဏိံ မုဉ္စန္တော ဝိယ ဩတိဏ္ဏော။ **ဧဝံ အဒ္ဓုဝါ**တိ ဧဝံ ဥဒကပုဗ္ဗုဠာဒယော ဝိယ ဓုဝဘာဝရဟိတာ။ **ဧဝံ အနဿာသိကာ**တိ ဧဝံ သုပိနကေ ပီတပါနီယံ ဝိယ အနုလိတ္တစန္ဒနံ ဝိယ စ အဿာသဝိရဟိတာ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အနိစ္စလက္ခဏံ ကထိတံ။ ပဉ္စမေ သဗ္ဗံ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဆဋ္ဌံ တထာ ဗုဇ္ဈနကဿ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ ။စတုတ္ထာဒီနိ။

၇-ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၉၉။ သတ္တမေ **ယံ မဟာသမုဒ္ဒေါ**တိ ယသ္မိံ သမယေ ပဉ္စမေ သူရိယေ ဥဋ္ဌိတေ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥဿုဿတိ။ **ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယ**န္တိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ အဝိဇ္ဇာယ နိဝုတာနံယေဝ သတံ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တကိရိယံ

paricchedaṁ na vadāmi. **Sā gaddulabaddho**ti[1] gaddulena baddhasunakho. **Khīle**ti pathaviyaṁ ākoṭite mahākhīle. **Thambhe**ti nikhaṇitvā ṭhapite thambhe. **Evameva kho**ti ettha sunakho viya vaṭṭanissito bālo, gaddulo viya diṭṭhi, thambho viya sakkāyo, gaddularajjuyā thambhe upanibaddhasunakhassa thambhānuparivattanaṁ viya diṭṭhitaṇhāya sakkāye baddhassa puthujjanassa sakkāyānuparivattanaṁ veditabbaṁ. . Sattamaṁ.

8. Dutiyagaddulabaddhasuttavaṇṇanā

100. Aṭṭhame **tasmā**ti yasmā diṭṭhigaddulanissitāya taṇhārajjuyā sakkāyathambhe upanibaddho vaṭṭanissito bālaputhujjano sabbiriyāpathesu khandhapañcakaṁ nissāyeva pavattati, yasmā vā dīgharattamidaṁ cittaṁ saṁkiliṭṭhaṁ rāgena dosena mohena, tasmā. **Cittasaṁkilesā**ti sunhātāpi hi sattā cittasaṁkileseneva saṁkilissanti, malaggahitasarīrāpi cittassa vodānattā visujjhanti. Tenāhu porāṇā—

"Rūpamhi saṁkiliṭṭhamhi, saṁkilissanti māṇavā.
Rūpe suddhe visujjhanti, anakkhātaṁ mahesinā.

Cittamhi saṁkiliṭṭhamhi, saṁkilissanti māṇavā.
Citte suddhe visujjhanti, iti vuttaṁ mahesinā"ti.

Caraṇaṁ nāma cittanti vicaraṇacittaṁ. Saṅkhā nāma brāhmaṇapāsaṇḍikā honti, te paṭakoṭṭhakaṁ katvā tattha nānappakārā sugatiduggativasena sampattivipattiyo lekhāpetvā "imaṁ kammaṁ katvā idaṁ paṭilabhati, idaṁ katvā idan"ti dassentā taṁ cittaṁ gahetvā vicaranti. **Citteneva cittitan**ti cittakārena cintetvā katattā cittena cintitaṁ nāma. **Cittaññeva cittataran**ti tassa cittassa upāyapariyesanacittaṁ tatopi cittataraṁ. **Tiracchānagatā pāṇā citteneva cittitā**ti[2] kammacitteneva cittitā[3]. Taṁ pana kammacittaṁ ime vaṭṭakati ttirādayo "evaṁ cittā bhavissāmā"ti āyūhantā nāma natthi. Kammaṁ pana yoniṁ upaneti, yonimūlako tesaṁ cittabhāvo. Yoni-upagatā hi sattā taṁtaṁyonikehi sadisacittāva honti. Iti yonisiddho cittabhāvo, kammasiddhā yonīti veditabbā.

1. Gaddūlabandhoti (Syā) 2. Cintitāti (Syā) 3. Cintitā (Syā), cittikatā (Ka)

ပရိစ္ဆေဒံ န ဝဒါမိ။ **သာ ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓေါ**တိ[၁] ဂဒ္ဒုလေန ဗဒ္ဓသုနခေါ။ **ခီလေ**တိ ပထဝိယံ အာကောဋိတေ မဟာခီလေ။ **ထမ္ဘေ**တိ နိခဏိတွာ ဌပိတေ ထမ္ဘေ။ **ဧဝမေဝ ခေါ**တိ ဧတ္ထ သုနခေါ ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ဗာလော၊ ဂဒ္ဒုလော ဝိယ ဒိဋ္ဌိ၊ ထမ္ဘော ဝိယ သက္ကာယော၊ ဂဒ္ဒုလရဇ္ဇုယာ ထမ္ဘေ ဥပနိဗဒ္ဓသုနခဿ ထမ္ဘာနုပရိဝတ္တနံ ဝိယ ဒိဋ္ဌိတဏှာယ သက္ကာယေ ဗဒ္ဓဿ ပုထုဇ္ဇနဿ သက္ကာယာနုပရိဝတ္တနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ။သတ္တမံ။

၈-ဒုတိယဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၀။ အဋ္ဌမေ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဒိဋ္ဌိဂဒ္ဒုလနိဿိတာယ တဏှာရဇ္ဇုယာ သက္ကာယထမ္ဘေ ဥပနိဗဒ္ဓေါ ဝဋ္ဋနိဿိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော သဗ္ဗိရိယာပထေသု ခန္ဓပဉ္စကံ နိဿာယေဝ ပဝတ္တတိ၊ ယသ္မာ ဝါ ဒီဃရတ္တမိဒံ စိတ္တံ သံကိလိဋ္ဌံ ရာဂေန ဒေါသေန မောဟေန၊ တသ္မာ။ **စိတ္တသံကိလေသာ**တိ သုနှာတာပိ ဟိ သတ္တာ စိတ္တသံကိလေသေနေဝ သံကိလိဿန္တိ၊ မလဂ္ဂဟိတသရီရာပိ စိတ္တဿ ဝေါဒါနတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

"ရူပမှိ သံကိလိဋ္ဌမှိ၊ သံကိလိဿန္တိ မာဏဝါ။
ရူပေ သုဒ္ဓေ ဝိသုဇ္ဈန္တိ၊ အနက္ခာတံ မဟေသိနာ။

စိတ္တမှိ သံကိလိဋ္ဌမှိ၊ သံကိလိဿန္တိ မာဏဝါ။
စိတ္တေ သုဒ္ဓေ ဝိသုဇ္ဈန္တိ၊ ဣတိ ဝုတ္တံ မဟေသိနာ"တိ။

စရဏံ နာမ စိတ္တန္တိ ဝိစရဏစိတ္တံ။ သင်္ခါ နာမ ဗြာဟ္မဏပါသဏ္ဍိကာ ဟောန္တိ၊ တေ ပဋကောဋ္ဌကံ ကတွာ တတ္ထ နာနပ္ပကာရာ သုဂတိဒုဂ္ဂတိဝသေန သမ္ပတ္တိဝိပတ္တိယော လေခါပေတွာ "ဣမံ ကမ္မံ ကတွာ ဣဒံ ပဋိလဘတိ၊ ဣဒံ ကတွာ ဣဒ"န္တိ ဒဿေန္တာ တံ စိတ္တံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ **စိတ္တေနေဝ စိတ္တိတန္တိ** စိတ္တကာရေန စိန္တေတွာ ကတတ္တာ စိတ္တေန စိန္တိတံ နာမ။ **စိတ္တညေဝ စိတ္တတရန္တိ** တဿ စိတ္တဿ ဥပါယပရိယေသနစိတ္တံ တတောပိ စိတ္တတရံ။ **တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ စိတ္တေနေဝ စိတ္တိတာ**တိ[၂] ကမ္မစိတ္တေနေဝ စိတ္တိတာ[၃]။ တံ ပန ကမ္မစိတ္တံ ဣမေ ဝဋ္ဋကတိတ္တိရာဒယော "ဧဝံ စိတ္တာ ဘဝိဿာမာ"တိ အာယူဟန္တာ နာမ နတ္ထိ။ ကမ္မံ ပန ယောနိံ ဥပနေတိ၊ ယောနိမူလကော တေသံ စိတ္တဘာဝေါ။ ယောနိဥပဂတာ ဟိ သတ္တာ တံတံယောနိကေဟိ သဒိသစိတ္တာဝ ဟောန္တိ။ ဣတိ ယောနိသိဒ္ဓေါ စိတ္တဘာဝေါ၊ ကမ္မသိဒ္ဓါ ယောနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၁-ဂဒ္ဒူလဗန္ဓောတိ (သျာ) ၂-စိန္တိတာတိ (သျာ) ၃-စိန္တိတာ (သျာ)၊ စိတ္တိကတာ (က)

apica cittaṁ nāmetaṁ sahajātaṁ sahajātadhammacittatāya bhūmicittatāya vatthucittatāya dvāracittatāya ārammaṇacittatāya kammanānattamūlakānaṁ[1] liṅganānattasaññānānattavohāranānattādīnaṁ anekavidhānaṁ cittānaṁ nipphādanatāyapi tiracchānagatacittato cittatarameva[2] veditabbaṁ.

Rajakoti vatthesu raṅgena rūpasamuṭṭhāpanako. So pana acheko amanāpaṁ rūpaṁ karoti, cheko manāpaṁ dassanīyaṁ, evameva puthujjano akusalacittena vā ñāṇavippayuttakusalena vā cakkhusampadādivirahitaṁ virūpaṁ samuṭṭhāpeti, ñāṇasampayuttakusalena cakkhusampadādisampannaṁ abhirūpaṁ. . Aṭṭhamaṁ.

9. Vāsijaṭasuttavaṇṇanā

101. Navame **seyyathāpi bhikkhave kukkuṭiyā aṇḍānī**ti imā kaṇhapakkhasukkapakkhavasena dve upamā vuttā. Tāsu kaṇhapakkha-upamā atthassa asādhikā, itarā sādhikāti. Sukkapakkha-upamāya evaṁ attho veditabbo—**seyyathā**ti opammatthe nipāto, **apī**ti sambhāvanatthe. Ubhayenāpi seyyathā[3] nāma bhikkhaveti dasseti. **Kukkuṭiyā aṇḍāni aṭṭha vā dasa vā dvādasa vā**ti ettha pana kiñcāpi kukkuṭiyā vuttappakārato ūnādhikānipi aṇḍāni honti, vacanasiliṭṭhatāya pana evaṁ vuttaṁ. Evañhi loke siliṭṭhavacanaṁ hoti. **Tānassū**ti tāni assu, tāni bhaveyyunti attho. **Kukkuṭiyā sammā adhisayitānī**ti tāya ca janettiyā kukkuṭiyā pakkhe pasāretvā tesaṁ upari sayantiyā sammā adhisayitāni. **Sammā pariseditānī**ti kālena kālaṁ utuṁ gaṇhāpentiyā suṭṭhu samantato seditāni usmīkatāni. **Sammā paribhāvitānī**ti kālena kālaṁ suṭṭhu samantato bhāvitāni, kukkuṭagandhaṁ gāhāpitānīti attho. **Kiñcāpi tassā kukkuṭiyā**ti tassā kukkuṭiyā iminā tividhakiriyākaraṇena appamādaṁ katvā kiñcāpi na evaṁ icchā uppajjeyya. **Atha kho bhabbāva te**ti atha kho te kukkuṭapotakā vuttanayena sotthinā abhinibbhijjituṁ bhabbāva. Te hi yasmā tāya kukkuṭiyā evaṁ tīhākārehi tāni aṇḍāni paripāliyamānāni na

1. Kammanānattaṁ, kammanānattatāya kammanānattamūlakānaṁ (Sī)
2. Cittaṁ cittatarameva (Sī)
3. Seyyathāpi (Sī, Syā)

အပိစ စိတ္တံ နာမေတံ သဟဇာတံ သဟဇာတဓမ္မစိတ္တတာယ ဘူမိစိတ္တတာယ ဝတ္ထုစိတ္တတာယ ဒွါရစိတ္တတာယ အာရမ္မဏစိတ္တတာယ ကမ္မနာနတ္တမူလကာနံ[၁] လိင်္ဂနာနတ္တသညာနာနတ္တဝေါဟာရနာနတ္တာဒီနံ အနေကဝိဓာနံ စိတ္တာနံ နိပ္ဖါဒနတာယပိ တိရစ္ဆာနဂတစိတ္တတော စိတ္တတရမေဝ[၂] ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ရဇကောတိ ဝတ္ထေသု ရင်္ဂေန ရူပသမုဋ္ဌာပနကော။ သော ပန အဆေကော အမနာပံ ရူပံ ကရောတိ၊ ဆေကော မနာပံ ဒဿနီယံ၊ ဧဝမေဝ ပုထုဇ္ဇနော အကုသလစိတ္တေန ဝါ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တကုသလေန ဝါ စက္ခုသမ္ပဒါဒိဝိရဟိတံ ဝိရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလေန စက္ခုသမ္ပဒါဒိသမ္ပန္နံ အဘိရူပံ။ ။ အဋ္ဌမံ။

၉-ဝါသိဇဋသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၁။ နဝမေ **သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍာနီ**တိ ဣမာ ကဏှပက္ခသုက္ကပက္ခဝသေန ဒွေ ဥပမာ ဝုတ္တာ။ တာသု ကဏှပက္ခဥပမာ အတ္ထဿ အသာဓိကာ၊ ဣတရာ သာဓိကာတိ။ သုက္ကပက္ခဥပမာယ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော—**သေယျထာ**တိ ဩပမ္မတ္ထေ နိပါတော၊ **အပီ**တိ သမ္ဘာဝနတ္ထေ။ ဥဘယေနာပိ သေယျထာ[၃] နာမ ဘိက္ခဝေတိ ဒဿေတိ။ **ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍာနိ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဒွါဒသ ဝါ**တိ ဧတ္ထ ပန ကိဉ္စာပိ ကုက္ကုဋိယာ ဝုတ္တပ္ပကာရတော ဦနာဓိကာနိပိ အဏ္ဍာနိ ဟောန္တိ၊ ဝစနသိလိဋ္ဌတာယ ပန ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဧဝဉှိ လောကေ သိလိဋ္ဌဝစနံ ဟောတိ။ **တာနဿူ**တိ တာနိ အဿု၊ တာနိ ဘဝေယျုန္တိ အတ္ထော။ **ကုက္ကုဋိယာ သမ္မာ အဓိသယိတာနီ**တိ တာယ စ ဇနေတ္တိယာ ကုက္ကုဋိယာ ပက္ခေ ပသာရေတွာ တေသံ ဥပရိ သယန္တိယာ သမ္မာ အဓိသယိတာနိ။ **သမ္မာ ပရိသေဒိတာနီ**တိ ကာလေန ကာလံ ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိယာ သုဋ္ဌု သမန္တတော သေဒိတာနိ ဥသ္မီကတာနိ။ **သမ္မာ ပရိဘာဝိတာနီ**တိ ကာလေန ကာလံ သုဋ္ဌု သမန္တတော ဘာဝိတာနိ၊ ကုက္ကုဋဂန္ဓံ ဂါဟာပိတာနီတိ အတ္ထော။ **ကိဉ္စာပိ တဿာ ကုက္ကုဋိယာ**တိ တဿာ ကုက္ကုဋိယာ ဣမိနာ တိဝိဓကိရိယာကရဏေန အပ္ပမာဒံ ကတွာ ကိဉ္စာပိ န ဧဝံ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ **အထ ခေါ ဘဗ္ဗာဝ တေ**တိ အထ ခေါ တေ ကုက္ကုဋပေါတကာ ဝုတ္တနယေန သောတ္ထိနာ အဘိနိဗ္ဘိဇ္ဇိတုံ ဘဗ္ဗာဝ။ တေ ဟိ ယသ္မာ တာယ ကုက္ကုဋိယာ ဧဝံ တီဟာကာရေဟိ တာနိ အဏ္ဍာနိ ပရိပါလိယမာနာနိ န

၁-ကမ္မနာနတ္တံ၊ ကမ္မနာနတ္တတာယ ကမ္မနာနတ္တမူလကာနံ (သီ)
၂-စိတ္တံ စိတ္တတရမေဝ (သီ)
၃-သေယျထာပိ (သီ၊ သျာ)

pūtīni honti, yo nesaṁ allasineho, sopi pariyādānaṁ gacchati, kapālaṁ tanukaṁ hoti, pādanakhasikhā ca mukhatuṇḍakañca kharaṁ hoti, sayampi pariṇāmaṁ gacchanti, kapālassa tanuttā bahi āloko anto paññāyati, tasmā "ciraṁ vata mayaṁ saṅkuṭitahatthapādā sambādhe sayimhā, ayañca bahi āloko dissati, ettha dāni no sukhavihāro bhavissatī"ti nikkhamitukāmā hutvā kapālaṁ pādena paharanti, gīvaṁ pasārenti, tato taṁ kapālaṁ dvedhā bhijjati. Atha te pakkhe vidhunantā taṁkhaṇānurūpaṁ viravantā nikkhamantiyeva, nikkhamitvā ca gāmakkhettaṁ upasobhayamāna vicaranti.

Evameva khoti idaṁ opammasampaṭipādanaṁ. Taṁ evaṁ atthena saṁsanditvā veditabbaṁ—tassā kukkuṭiyā aṇḍesu tividhakiriyākaraṇaṁ viya hi imassa bhikkhuno bhāvanānuyogaṁ anuyuttakālo, kukkuṭiyā tividhakiriyāsampādanena aṇḍānaṁ apūtibhāvo viya bhāvanānuyogamanuyuttassa bhikkhuno tividhānupassanāsampādanena vipassanāñāṇassa aparihāni, tassā tividhakiriyākaraṇena allasinehapariyādānaṁ viya tassa bhikkhuno tividhānupassanāsampādanena bhavattayānugatanikantisinehapariyādānaṁ, aṇḍakapālānaṁ tanubhāvo viya tassa bhikkhuno avijjaṇḍakosassa tanubhāvo, kukkuṭapotakānaṁ pādanakhasikhamukhatuṇḍakānaṁ thaddhakharabhāvo viya bhikkhuno vipassanāñāṇassa tikkhakharavippasanna[1] sūrabhāvo, kukkuṭapotakānaṁ pariṇāmakālo viya bhikkhuno vipassanāñāṇassa pariṇāmakālo vaḍḍhitakālo gabbhaggahaṇakālo, kukkuṭapotakānaṁ pādanakhasikhāya vā mukhatuṇḍakena vā aṇḍakosaṁ padāletvā pakkhe papphoṭetvā sotthinā abhinibbhidākālo viya tassa bhikkhuno vipassanāñāṇagabbhaṁ[2] gaṇhāpetvā vicarantassa tajjātikaṁ utusappāyaṁ vā bhojanasappāyaṁ vā puggalasappāyaṁ vā dhammassavanasappāyaṁ vā labhitvā ekāsane nisinnasseva vipassanaṁ vaḍḍhentassa anupubbādhigatena arahattamaggena avijjaṇḍakosaṁ padāletvā abhiññāpakkhe papphoṭetvā sotthinā arahattapattakālo veditabbo. Yathā pana kukkuṭapotakānaṁ pariṇatabhāvaṁ ñatvā mātāpi aṇḍakosaṁ bhindati, evaṁ tathārūpassa bhikkhuno ñāṇaparipākaṁ ñatvā Satthāpi—

1. Tikkhavisada (Sī) 2. Vipassanāñāṇaṁ gabbhaṁ (Sī, Syā)

ပူတီနိ ဟောန္တိ၊ ယော နေသံ အလ္လသိနေဟော၊ သောပိ ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆတိ၊ ကပါလံ တနုကံ ဟောတိ၊ ပါဒနခသိခါ စ မုခတုဏ္ဍကဉ္စ ခရံ ဟောတိ၊ သယမ္ပိ ပရိဏာမံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ကပါလဿ တနုတ္တာ ဗဟိ အာလောကော အန္တော ပညာယတိ၊ တသ္မာ "စိရံ ဝတ မယံ သင်္ကုဋိတဟတ္ထပါဒါ သမ္ဗာဓေ သယိမှာ၊ အယဉ္စ ဗဟိ အာလောကော ဒိဿတိ၊ ဧတ္ထ ဒါနိ နော သုခဝိဟာရော ဘဝိဿတီ"တိ နိက္ခမိတုကာမာ ဟုတွာ ကပါလံ ပါဒေန ပဟရန္တိ၊ ဂီဝံ ပသာရေန္တိ၊ တတော တံ ကပါလံ ဒွေဓာ ဘိဇ္ဇတိ။ အထ တေ ပက္ခေ ဝိဓုနန္တာ တံခဏာနုရူပံ ဝိရဝန္တာ နိက္ခမန္တိယေဝ၊ နိက္ခမိတွာ စ ဂါမက္ခေတ္တံ ဥပသောဘယမာနာ ဝိစရန္တိ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဣဒံ ဩပမ္မသမ္ပဋိပါဒနံ။ တံ ဧဝံ အတ္ထေန သံသန္ဒိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ—တဿာ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍေသု တိဝိဓကိရိယာကရဏံ ဝိယ ဟိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဘာဝနာနုယောဂံ အနုယုတ္တကာလော၊ ကုက္ကုဋိယာ တိဝိဓကိရိယာသမ္ပာဒနေန အဏ္ဍာနံ အပူတိဘာဝေါ ဝိယ ဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော တိဝိဓာနုပဿနာသမ္ပာဒနေန ဝိပဿနာဉာဏဿ အပရိဟာနိ၊ တဿာ တိဝိဓကိရိယာကရဏေန အလ္လသိနေဟပရိယာဒါနံ ဝိယ တဿ ဘိက္ခုနော တိဝိဓာနုပဿနာသမ္ပာဒနေန ဘဝတ္တယာနုဂတနိကန္တိသိနေဟပရိယာဒါနံ၊ အဏ္ဍကပါလာနံ တနုဘာဝေါ ဝိယ တဿ ဘိက္ခုနော အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသဿ တနုဘာဝေါ၊ ကုက္ကုဋပေါတကာနံ ပါဒနခသိခမုခတုဏ္ဍကာနံ ထဒ္ဓခရဘာဝေါ ဝိယ ဘိက္ခုနော ဝိပဿနာဉာဏဿ တိက္ခခရဝိပ္ပသန္န[1]သူရဘာဝေါ၊ ကုက္ကုဋပေါတကာနံ ပရိဏာမကာလော ဝိယ ဘိက္ခုနော ဝိပဿနာဉာဏဿ ပရိဏာမကာလော ဝဍ္ဎိတကာလော ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာလော၊ ကုက္ကုဋပေါတကာနံ ပါဒနခသိခါယ ဝါ မုခတုဏ္ဍကေန ဝါ အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ ပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ သောတ္ထိနာ အဘိနိဗ္ဘိဒါကာလော ဝိယ တဿ ဘိက္ခုနော ဝိပဿနာဉာဏဂဗ္ဘံ[2] ဂဏှာပေတွာ ဝိစရန္တဿ တဇ္ဇာတိကံ ဥတုသပ္ပါယံ ဝါ ဘောဇနသပ္ပါယံ ဝါ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ ဝါ ဓမ္မဿဝနသပ္ပါယံ ဝါ လဘိတွာ ဧကာသနေ နိသိန္နဿေဝ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တဿ အနုပုဗ္ဗာဓိဂတေန အရဟတ္တမဂ္ဂေန အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ အဘိညာပက္ခေ ပပ္ဖောဋေတွာ သောတ္ထိနာ အရဟတ္တပတ္တကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ပန ကုက္ကုဋပေါတကာနံ ပရိဏတဘာဝံ ဉတွာ မာတာပိ အဏ္ဍကောသံ ဘိန္ဒတိ၊ ဧဝံ တထာရူပဿ ဘိက္ခုနော ဉာဏပရိပါကံ ဉတွာ သတ္ထာပိ—

၁-တိက္ခဝိသဒ (သီ) ၂-ဝိပဿနာဉာဏံ ဂဗ္ဘံ (သီ၊ သျာ)

“Ucchinda sinehamattano, kumudaṁ sāradikaṁva pāṇinā.
Santimaggameva brūhaya, nibbānaṁ Sugatena desitan”ti[1]—

ādinā nayena obhāsaṁ pharitvā gāthāya[2] avijjaṇḍakosaṁ paharati. So gāthāpariyosāne avijjaṇḍakosaṁ bhinditvā arahattaṁ pāpuṇāti. Tato paṭṭhāya yathā te kukkuṭapotakā gāmakkhettaṁ upasobhayamānā tattha vicaranti, evaṁ ayampi mahākhīṇāsavo nibbānārammaṇaṁ phalasamāpattiṁ appetvā saṁghārāmaṁ upasobhayamāno vicarati.

Palagaṇḍassāti vaḍḍhakissa. So hi olambakasaṅkhātaṁ palaṁ dhāretvā[3] dārūnaṁ gaṇḍaṁ haratīti palagaṇḍoti vuccati. **Vāsijaṭe**ti vāsidaṇḍakassa gahaṇaṭṭhāne. **Ettakaṁ vata me ajja āsavānaṁ khīṇan**ti pabbajitassa hi pabbajjāsaṅkhepena uddesena paripucchāya yoniso manasikārena vattapaṭipattiyā ca niccakālaṁ āsavā khīyanti. Evaṁ[4] khīyamānānaṁ pana tesaṁ “ettakaṁ ajja khīṇaṁ, ettakaṁ hiyyo”ti evamassa ñāṇaṁ na hotīti attho. Imāya upamāya vipassanāyānisaṁso dīpito. **Hemantikenā**ti hemantasamayena. **Paṭippassambhantī**ti thirabhāvena parihāyanti.

Evameva khoti ettha mahāsamuddo viya sāsanaṁ daṭṭhabbaṁ, nāvā viya yogāvacaro, nāvāya mahāsamudde pariyādānaṁ viya imassa bhikkhuno ūnapañcavassakāle ācariyupajjhāyānaṁ santike vicaraṇaṁ, nāvāya mahāsamuddodakena khajjamānānaṁ bandhanānaṁ tanubhāvo viya bhikkhuno pabbajjāsaṅkhepena uddesaparipucchādīhi ceva saṁyojanānaṁ tanubhāvo, nāvāya thale ukkhittakālo viya bhikkhuno nissayamuccakassa kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññe vasanakālo, divā vātātapena saṁsussanaṁ viya vipassanāñāṇena taṇhāsnehasaṁsussanaṁ, rattiṁ himodakena temanaṁ viya kammaṭṭhānaṁ nissāya uppannena pītipāmojjena cittatemanaṁ, rattindivaṁ vātātapena ceva himodakena ca parisukkhaparitintānaṁ bandhanānaṁ dubbalabhāvo viya ekadivasaṁ utusappāyādīni laddhā vipassanāñāṇapītipāmojjehi saṁyojanānaṁ bhiyyoso mattāya dubbalabhāvo, pāvussakamegho viya arahattamaggañāṇaṁ, meghavuṭṭhi-udakena nāvāya bandhe pūtibhāvo viya

1. Khu 1. 54 piṭṭhe Dhammapade.
2. Pharamānagāthāya (Sī)
3. Tīretvā (Sī)
4. Ettha (Sī, Ka)

“ဥစ္ဆိန္ဒ သိနေဟမတ္တနော၊ ကုမုဒံ သာရဒိကံဝ ပါဏိနာ။
သန္တိမဂ္ဂမေဝ ဗြူဟယ၊ နိဗ္ဗာနံ သုဂတေန ဒေသိတ”န္တိ[၁]—

အာဒိနာ နယေန ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဂါထာယ[၂] အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသံ ပဟရတိ။ သော ဂါထာပရိယောသာနေ အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသံ ဘိန္ဒိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ယထာ တေ ကုက္ကုဋပေါတကာ ဂါမက္ခေတ္တံ ဥပသောဘယမာနာ တတ္ထ ဝိစရန္တိ၊ ဧဝံ အယမ္ပိ မဟာခီဏာသဝေါ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ သံဃာရာမံ ဥပသောဘယမာနော ဝိစရတိ။

ပလဂဏ္ဍဿာတိ ဝဍ္ဎကိဿ။ သော ဟိ ဩလမ္ဗကသင်္ခါတံ ပလံ ဓာရေတွာ[၃] ဒါရူနံ ဂဏ္ဍံ ဟရတီတိ ပလဂဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ **ဝါသိဇဋေ**တိ ဝါသိဒဏ္ဍကဿ ဂဟဏဋ္ဌာနေ။ **ဧတ္တကံ ဝတ မေ အဇ္ဇ အာသဝါနံ ခီဏန္တိ** ပဗ္ဗဇိတဿ ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခေပေန ဥဒ္ဒေသေန ပရိပုစ္ဆာယ ယောနိသော မနသိကာရေန ဝတ္တပဋိပတ္တိယာ စ နိစ္စကာလံ အာသဝါ ခီယန္တိ။ ဧဝံ[၄] ခီယမာနာနံ ပန တေသံ “ဧတ္တကံ အဇ္ဇ ခီဏံ၊ ဧတ္တကံ ဟိယျော”တိ ဧဝမဿ ဉာဏံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဣမာယ ဥပမာယ ဝိပဿနာယာနိသံသော ဒီပိတော။ **ဟေမန္တိကေနာ**တိ ဟေမန္တသမယေန။ **ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တီ**တိ ထိရဘာဝေန ပရိဟာယန္တိ။

ဧဝမေဝ ခေါတိ ဧတ္ထ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ သာသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ နာဝါ ဝိယ ယောဂါဝစရော၊ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒေ ပရိယာဒါနံ ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဦနပဉ္စဝဿကာလေ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ဝိစရဏံ၊ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒောဒကေန ခဇ္ဇမာနာနံ ဗန္ဓနာနံ တနုဘာဝေါ ဝိယ ဘိက္ခုနော ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခေပေန ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဒီဟိ စေဝ သံယောဇနာနံ တနုဘာဝေါ၊ နာဝါယ ထလေ ဥက္ခိတ္တကာလော ဝိယ ဘိက္ခုနော နိဿယမုစ္စကဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညေ ဝသနကာလော၊ ဒိဝါ ဝါတာတပေန သံသုဿနံ ဝိယ ဝိပဿနာဉာဏေန တဏှာသ္နေဟသံသုဿနံ၊ ရတ္တိံ ဟိမောဒကေန တေမနံ ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နေန ပီတိပါမောဇ္ဇေန စိတ္တတေမနံ၊ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဝါတာတပေန စေဝ ဟိမောဒကေန စ ပရိသုက္ခပရိတိန္တာနံ ဗန္ဓနာနံ ဒုဗ္ဗလဘာဝေါ ဝိယ ဧကဒိဝသံ ဥတုသပ္ပါယာဒီနိ လဒ္ဓါ ဝိပဿနာဉာဏပီတိပါမောဇ္ဇေဟိ သံယောဇနာနံ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဒုဗ္ဗလဘာဝေါ၊ ပါဝုဿကမေဃော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ၊ မေဃဝုဋ္ဌိဥဒကေန နာဝါယ ဗန္ဓေ ပူတိဘာဝေါ ဝိယ

၁-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ ဓမ္မပဒေ။
၂-ဖရမာနဂါထာယ (သီ)
၃-တီရေတွာ (သီ)
၄-ဧတ္ထ (သီ၊ က)

āraddhavipassakassa rūpasattakādivasena vipassanaṁ vaḍḍhentassa okkhāyamāne pakkhāyamāne kammaṭṭhāne[1] ekadivasaṁ utusappāyādīni laddhā ekapallaṅkena nisinnassa arahattaphalādhigamo, pūtibandhanāvāya kañci kālaṁ ṭhānaṁ viya khīṇasaṁyojanassa arahato mahājanaṁ anuggaṇhantassa yāvatāyukaṁ ṭhānaṁ, pūtibandhanāvāya anupubbena bhijjitvā apaṇṇattikabhāvūpagamo viya khīṇāsavassa upādiṇṇakkhandhabhedena anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbutassa apaṇṇattikabhāvūpagamoti imāya upamāya saṁyojanānaṁ dubbalatā dīpitā. . Navamaṁ.

10. Aniccasaññāsuttavaṇṇanā

102. Dasame **aniccasaññā**ti aniccaṁ aniccanti bhāventassa uppannasaññā. **Pariyādiyatī**ti khepayati. **Sabbaṁ asmimānan**ti navavidhaṁ asmimānaṁ. **Mūlasantānakānī**ti santānetvā ṭhitamūlāni. Mahānaṅgalaṁ viya hi aniccasaññā, khuddānukhuddakāni mūlasantānakāni viya kilesā, yathā kassako kasanto naṅgalena tāni padāleti, evaṁ yogī aniccasaññaṁ bhāvento aniccasaññāñāṇena kilese padāletīti idamettha opammasaṁsandanaṁ.

Odhunātīti heṭṭhā dhunāti. **Niddhunātī**ti papphoṭeti. **Nicchoṭetī**ti[2] papphoṭetvā cheḍḍeti. Idhāpi pabbajāni viya kilesā, lāyanaṁ nicchoṭanaṁ[3] viya aniccasaññāñāṇanti iminā atthena upamā saṁsandetabbā.

Vaṇṭacchinnāyāti tiṇhena khurappena vaṇṭacchinnāya. **Tadanvayāni bhavantī**ti taṁ ambapiṇḍiṁ anugacchanti, tassā patamānāya ambāni bhūmiyaṁ patanti. idhāpi ambapiṇḍi viya kilesā, tiṇhakhurappo viya aniccasaññā, yathā khurappena chinnāya ambapiṇḍiyā sabbāni ambāni bhūmiyaṁ patanti, evaṁ aniccasaññāñāṇena kilesānaṁ mūlabhūtāya avijjāya chinnāya sabbakilesā samugghātaṁ gacchantīti idaṁ opammasaṁsandanaṁ.

Kūṭaṅgamāti kūṭaṁ gacchanti. **Kūṭaninnā**ti kūṭaṁ pavisanabhāvena kūṭe ninnā. **Kūṭasamosaraṇā**ti kūṭe[4] samosaritvā ṭhitā. Idhāpi kūṭaṁ viya aniccasaññā, gopānasiyo viya catubhūmakakusaladhammā, yathā

1. Vipassanākammaṭṭhāne (Sī)
2. Nicchedetīti (Sī), nipphoṭetīti (Syā)
3. Nicchedanaṁ (Sī)
4. Kūṭaṁ (Sī)

အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ရူပသတ္တကာဒိဝသေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တဿ ဩက္ခာယမာနေ ပက္ခာယမာနေ ကမ္မဋ္ဌာနေ[1] ဧကဒိဝသံ ဥတုသပ္ပါယာဒီနိ လဒ္ဓါ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသိန္နဿ အရဟတ္တဖလာဓိဂမော၊ ပူတိဗန္ဓနာဝါယ ကဉ္စိ ကာလံ ဌာနံ ဝိယ ခီဏသံယောဇနဿ အရဟတော မဟာဇနံ အနုဂ္ဂဏှန္တဿ ယာဝတာယုကံ ဌာနံ၊ ပူတိဗန္ဓနာဝါယ အနုပုဗ္ဗေန ဘိဇ္ဇိတွာ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝူပဂမော ဝိယ ခီဏာသဝဿ ဥပါဒိဏ္ဏက္ခန္ဓဘေဒေန အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတဿ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝူပဂမောတိ ဣမာယ ဥပမာယ သံယောဇနာနံ ဒုဗ္ဗလတာ ဒီပိတာ။ ။နဝမံ။

၁၀-အနိစ္စသညာသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၂။ ဒသမေ **အနိစ္စသညာ**တိ အနိစ္စံ အနိစ္စန္တိ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ **ပရိယာဒိယတီ**တိ ခေပယတိ။ **သဗ္ဗံ အသ္မိမာန**န္တိ နဝဝိဓံ အသ္မိမာနံ။ **မူလသန္တာနကာနီ**တိ သန္တာနေတွာ ဌိတမူလာနိ။ မဟာနင်္ဂလံ ဝိယ ဟိ အနိစ္စသညာ၊ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနိ မူလသန္တာနကာနိ ဝိယ ကိလေသာ၊ ယထာ ကဿကော ကသန္တော နင်္ဂလေန တာနိ ပဒါလေတိ၊ ဧဝံ ယောဂီ အနိစ္စသညံ ဘာဝေန္တော အနိစ္စသညာဉာဏေန ကိလေသေ ပဒါလေတီတိ ဣဒမေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ။

ဩဓုနာတီတိ ဟေဋ္ဌာ ဓုနာတိ။ **နိဒ္ဓုနာတီ**တိ ပပ္ဖောဋေတိ။ **နိစ္ဆောဋေတီ**တိ[2] ပပ္ဖောဋေတွာ ဆဍ္ဍေတိ။ ဣဓာပိ ပဗ္ဗဇာနိ ဝိယ ကိလေသာ၊ လာယနံ နိစ္ဆောဋနံ[3] ဝိယ အနိစ္စသညာဉာဏန္တိ ဣမိနာ အတ္ထေန ဥပမာ သံသန္ဒေတဗ္ဗာ။

ဝဏ္ဋစ္ဆိန္နာယာတိ တိဏှေန ခုရပ္ပေန ဝဏ္ဋစ္ဆိန္နာယ။ **တဒန္ဝယာနိ ဘဝန္တီ**တိ တံ အမ္ဗပိဏ္ဍိံ အနုဂစ္ဆန္တိ၊ တဿာ ပတမာနာယ အမ္ဗာနိ ဘူမိယံ ပတန္တိ။ ဣဓာပိ အမ္ဗပိဏ္ဍိ ဝိယ ကိလေသာ၊ တိဏှခုရပ္ပေါ ဝိယ အနိစ္စသညာ၊ ယထာ ခုရပ္ပေန ဆိန္နာယ အမ္ဗပိဏ္ဍိယာ သဗ္ဗာနိ အမ္ဗာနိ ဘူမိယံ ပတန္တိ၊ ဧဝံ အနိစ္စသညာဉာဏေန ကိလေသာနံ မူလဘူတာယ အဝိဇ္ဇာယ ဆိန္နာယ သဗ္ဗကိလေသာ သမုဂ္ဃါတံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဣဒံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ။

ကူဋင်္ဂမာတိ ကူဋံ ဂစ္ဆန္တိ။ **ကူဋနိန္နာ**တိ ကူဋံ ပဝိသနဘာဝေန ကူဋေ နိန္နာ။ **ကူဋသမောသရဏာ**တိ ကူဋေ[4] သမောသရိတွာ ဌိတာ။ ဣဓာပိ ကူဋံ ဝိယ အနိစ္စသညာ၊ ဂေါပါနသိယော ဝိယ စတုဘူမကကုသလဓမ္မာ၊ ယထာ

၁-ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ (သီ)
၂-နိစ္ဆေဒေတီတိ (သီ)၊ နိပ္ဖောဋေတီတိ (သျာ)
၃-နိစ္ဆေဒနံ (သီ)
၄-ကူဋံ (သီ)

sabbagopānasīnaṁ kūṭaṁ aggaṁ, evaṁ kusaladhammānaṁ aniccasaññā aggā. Nanu ca aniccasaññā lokiyā, sā lokiyakusalānaṁ tāva aggaṁ hotu, lokuttarānaṁ kathaṁ agganti? Tesampi paṭilābhakaraṇatthena agganti veditabbā. Iminā upāyena sabbāsu upamāsu opammasaṁsandanaṁ veditabbaṁ. Purimāhi panettha tīhi aniccasaññāya kiccaṁ, pacchimāhi balanti[1]. . Dasamaṁ.

Pupphavaggo pañcamo.

Majjhimapaṇṇāsako samatto.

---

(11) 1. Antavagga

1. Antasuttavaṇṇanā

103. Antavaggassa paṭhame **antā**ti koṭṭhāsā. Idaṁ suttaṁ catusaccavasena pañcakkhandhe yojetvā **anto**ti vacanena bujjhanakānaṁ ajjhāsayavasena vuttaṁ. . Paṭhamaṁ.

2-3. Dukkhasuttādivaṇṇanā

104-105. Dutiyampi pañcakkhandhe catusaccavasena yojetvā **dukkhan**ti bujjhanakānaṁ ajjhāsayena kathitaṁ. Tatiyampi tatheva **sakkāyo**ti bujjhanakānaṁ ajjhāsayena kathitaṁ. . Dutiyatatiyāni.

4. Pariññeyyasuttavaṇṇanā

106. Catutthe **pariññeyye**ti parijānitabbe samatikkamitabbe. **Pariññan**ti samatikkamaṁ. **Pariññātāvin**ti tāya pariññāya parijānitvā samatikkamitvā ṭhitaṁ. **Rāgakkhayo**ti-ādīhi nibbānaṁ dassitaṁ. . Catutthaṁ.

5-10. Samaṇasuttādivaṇṇanā

107-112. Pañcamādīsu catūsu cattāri saccāni kathitāni. Navamadasamesu kilesappahānanti. . Pañcamādīni.

Antavaggo paṭhamo.

1. Phalanti (Sī)

သဗ္ဗဂေါပါနသီနံ ကူဋံ အဂ္ဂံ၊ ဧဝံ ကုသလဓမ္မာနံ အနိစ္စသညာ အဂ္ဂါ။ နနု စ အနိစ္စသညာ လောကိယာ၊ သာ လောကိယကုသလာနံ တာဝ အဂ္ဂံ ဟောတု၊ လောကုတ္တရာနံ ကထံ အဂ္ဂန္တိ? တေသမ္ပိ ပဋိလာဘကရဏဋ္ဌေန အဂ္ဂန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမိနာ ဥပါယေန သဗ္ဗာသု ဥပမာသု ဩပမ္မသံသန္ဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပုရိမာဟိ ပနေတ္ထ တီဟိ အနိစ္စသညာယ ကိစ္စံ၊ ပစ္ဆိမာဟိ ဗလန္တိ[၁]။ ။ဒသမံ။

ပုပ္ဖဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကော သမတ္တော။

---

(၁၁) ၁-အန္တဝဂ္ဂ

၁-အန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၃။ အန္တဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **အန္တာ**တိ ကောဋ္ဌာသာ။ ဣဒံ သုတ္တံ စတုသစ္စဝသေန ပဉ္စက္ခန္ဓေ ယောဇေတွာ **အန္တော**တိ ဝစနေန ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တံ။ ။ပဌမံ။

၂-၃-ဒုက္ခသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၄-၁၀၅။ ဒုတိယမ္ပိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ စတုသစ္စဝသေန ယောဇေတွာ **ဒုက္ခန္**တိ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ကထိတံ။ တတိယမ္ပိ တထေဝ **သက္ကာယော**တိ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ကထိတံ။ ။ဒုတိယတတိယာနိ။

၄-ပရိညေယျသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၀၆။ စတုတ္ထေ **ပရိညေယျေ**တိ ပရိဇာနိတဗ္ဗေ သမတိက္ကမိတဗ္ဗေ။ **ပရိညန္**တိ သမတိက္ကမံ။ **ပရိညာတာဝိန္**တိ တာယ ပရိညာယ ပရိဇာနိတွာ သမတိက္ကမိတွာ ဌိတံ။ **ရာဂက္ခယော**တိအာဒီဟိ နိဗ္ဗာနံ ဒဿိတံ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၁၀-သမဏသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၀၇-၁၁၂။ ပဉ္စမာဒီသု စတူသု စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကထိတာနိ။ နဝမ-ဒသမေသု ကိလေသပ္ပဟာနန္တိ။ ။ပဉ္စမာဒီနိ။

အန္တဝဂ္ဂေါ ပဌမော။

၁-ဖလန္တိ (သီ)

(12) 2. Dhammakathikavagga

1-2. Avijjāsuttādivaṇṇanā

113-114. Dhammakathikavaggassa paṭhame **ettāvatā ca avijjāgato hotī**ti yāvatā imāya catūsu saccesu aññāṇabhūtāya avijjāya samannāgato, ettāvatā avijjāgato hotīti attho. Dutiyepi eseva nayo. . Paṭhamadutiyāni.

3. Dhammakathikasuttavaṇṇanā

115. Tatiye paṭhamena dhammakathiko, dutiyena sekhabhūmi, tatiyena asekhabhūmīti evaṁ dhammakathikaṁ pucchitena visesetvā dve bhūmiyo kathitā. . Tatiyaṁ.

4. Dutiyadhammakathikasuttavaṇṇanā

116. Catutthe tissannampi pucchānaṁ tīṇi vissajjanāni kathitāni. . Catutthaṁ.

5-9. Bandhanasuttādivaṇṇanā

117-121. Pañcame **atīradassī**ti tīraṁ vuccati vaṭṭaṁ, taṁ na passati. **Apāradassī**ti pāraṁ vuccati nibbānaṁ, taṁ na passati. **Baddho**ti kilesabandhanena baddho hutvā jīyati ca[1] mīyati ca asmā lokā paraṁ lokaṁ gacchatīti. Imasmiṁ sutte vaṭṭadukkhaṁ kathitanti. Chaṭṭhādīni uttānatthāneva. . Pañcamādīni.

10. Sīlavantasuttavaṇṇanā

122. Dasame **aniccato**ti-ādīsu hutvā abhāvākārena **aniccato,** paṭipīḷanākārena **dukkhato,** ābādhaṭṭhena **rogato,** antodosaṭṭhena **gaṇḍato,** tesaṁ tesaṁ gaṇḍānaṁ paccayabhāvena vā khaṇanaṭṭhena vā **sallato,** dukkhaṭṭhena **aghato,** visabhāgamahābhūtasamuṭṭhāna-ābādhapaccayaṭṭhena **ābādhato,** asakaṭṭhena **parato,** palujjanaṭṭhena

1. Jāyati ca jīyati ca (Sī, Syā)

(၁၂) ၂-ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂ

၁-၂-အဝိဇ္ဇာသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၁၃-၁၁၄။ ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ဧတ္တာဝတာ စ အဝိဇ္ဇာဂတော ဟောတီ**တိ ယာဝတာ ဣမာယ စတူသု သစ္စေသု အညာဏဘူတာယ အဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတော၊ ဧတ္တာဝတာ အဝိဇ္ဇာဂတော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒုတိယေပိ ဧသေဝ နယော။ ။ပဌမဒုတိယာနိ။

၃-ဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၅။ တတိယေ ပဌမေန ဓမ္မကထိကော၊ ဒုတိယေန သေခဘူမိ၊ တတိယေန အသေခဘူမီတိ ဧဝံ ဓမ္မကထိကံ ပုစ္ဆိတေန ဝိသေသေတွာ ဒွေ ဘူမိယော ကထိတာ။ ။တတိယံ။

၄-ဒုတိယဓမ္မကထိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၁၆။ စတုတ္ထေ တိဿန္နမ္ပိ ပုစ္ဆာနံ တီဏိ ဝိဿဇ္ဇနာနိ ကထိတာနိ။ ။စတုတ္ထံ။

၅-၉-ဗန္ဓနသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၁၇-၁၂၁။ ပဉ္စမေ **အတီရဒဿီ**တိ တီရံ ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဋံ၊ တံ န ပဿတိ။ **အပါရဒဿီ**တိ ပါရံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ န ပဿတိ။ **ဗဒ္ဓေါ**တိ ကိလေသဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဇီယတိ စ[၁] မီယတိ စ အသ္မာ လောကာ ပရံ လောကံ ဂစ္ဆတီတိ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ကထိတန္တိ။ ဆဋ္ဌာဒီနိ ဥတ္တာနတ္ထာနေဝ။ ။ပဉ္စမာဒီနိ။

၁၀-သီလဝန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၂။ ဒသမေ **အနိစ္စတော**တိအာဒီသု ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန **အနိစ္စတော၊** ပဋိပီဠနာကာရေန **ဒုက္ခတော၊** အာဗာဓဋ္ဌေန **ရောဂတော၊** အန္တောဒေါသဋ္ဌေန **ဂဏ္ဍတော၊** တေသံ တေသံ ဂဏ္ဍာနံ ပစ္စယဘာဝေန ဝါ ခဏနဋ္ဌေန ဝါ **သလ္လတော၊** ဒုက္ခဋ္ဌေန **အဃတော၊** ဝိသဘာဂမဟာဘူတသမုဋ္ဌာန-အာဗာဓပစ္စယဋ္ဌေန **အာဗာဓတော၊** အသကဋ္ဌေန **ပရတော၊** ပလုဇ္ဇနဋ္ဌေန

၁-ဇာယတိ စ ဇီယတိ စ (သီ၊ သျာ)

palokato, sattasuññatatṭhena **suññato,** attābhāvena **anattato.** Evamettha "aniccato palokato"ti dvīhi padehi aniccamanasikāro, "suññato anattato"ti dvīhi anattamanasikāro, sesehi dukkhamanasikāro vuttoti veditabbo. Sesamettha uttānameva. . Dasamaṁ.

11. Sutavantasuttavaṇṇanā

123. Tathā ekādasame. Dasamasmiṁ hi "sīlavatā"ti catupārisuddhisīlaṁ vuttaṁ, idha **sutavatā**ti kammaṭṭhānasutaṁ. Idameva nānākaraṇaṁ. . Ekādasamaṁ.

12-13. Kappasuttādivaṇṇanā

124-125. Dvādasamaterasamāni Rāhulovādasadisānevāti. . Dvādasamaterasamāni.

Dhammakathikavaggo dutiyo.

---

(13) 3. Avijjāvagga

1-10. Samudayadhammasuttādivaṇṇanā

126-135. Avijjāvaggo uttānatthova. Imasmiṁ hi vagge sabbasuttesu catusaccameva kathitaṁ.

Avijjāvaggo tatiyo.

---

(14) 4. Kukkuḷavagga

1-14. Kukkuḷasuttādivaṇṇanā

136-149. Kukkuḷavaggassa paṭhame **kukkuḷan**ti santattaṁ ādittaṁ chārikarāsiṁ viya mahāpariḷāhaṁ. Imasmiṁ sutte dukkhalakkhaṇaṁ kathitaṁ, sesesu aniccalakkhaṇādīni. Sabbāni cetāni pāṭiyekkaṁ puggalajjhāsayena kathitānīti.

Kukkuḷavaggo catuttho.

ပလောကတော၊ သတ္တသုညတဋ္ဌေန **သုညတော၊** အတ္တာဘာဝေန **အနတ္တတော။** ဧဝမေတ္ထ "အနိစ္စတော ပလောကတော"တိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အနိစ္စမနသိကာရော၊ "သုညတော အနတ္တတော"တိ ဒွီဟိ အနတ္တမနသိကာရော၊ သေသေဟိ ဒုက္ခမနသိကာရော ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ ။ ဒသမံ။

၁၁-သုတဝန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၂၃။ တထာ ဧကာဒသမေ။ ဒသမသ္မိံ ဟိ "သီလဝတာ"တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ **သုတဝတာ**တိ ကမ္မဋ္ဌာနသုတံ။ ဣဒမေဝ နာနာကရဏံ။ ။ဧကာဒသမံ။

၁၂-၁၃-ကပ္ပသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၂၄-၁၂၅။ ဒွါဒသမတေရသမာနိ ရာဟုလောဝါဒသဒိသာနေဝါတိ။ ။ ဒွါဒသမတေရသမာနိ။

ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။

---

(၁၃) ၃-အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂ

၁-၁၀-သမုဒယဓမ္မသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၂၆-၁၃၅။ အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂေါ ဥတ္တာနတ္ထောဝ။ ဣမသ္မိံ ဟိ ဝဂ္ဂေ သဗ္ဗသုတ္တေသု စတုသစ္စမေဝ ကထိတံ။

အဝိဇ္ဇာဝဂ္ဂေါ တတိယော။

---

(၁၄) ၄-ကုက္ကုဠဝဂ္ဂ

၁-၁၄-ကုက္ကုဠသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၃၆-၁၄၉။ ကုက္ကုဠဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ကုက္ကုဠန္တိ** သန္တတ္တံ အာဒိတ္တံ ဆာရိကာရာသိံ ဝိယ မဟာပရိဠာဟံ။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဒုက္ခလက္ခဏံ ကထိတံ၊ သေသေသု အနိစ္စလက္ခဏာဒီနိ။ သဗ္ဗာနိ စေတာနိ ပါဋိယေက္ကံ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေန ကထိတာနီတိ။

ကုက္ကုဠဝဂ္ဂေါ စတုတ္ထော။

(15) 5. Diṭṭhivagga

1-9. Ajjhattasuttādivaṇṇanā

150-158. Diṭṭhivaggassa paṭhame **kiṁ upādāyā**ti kiṁ paṭicca. Dutiye **kiṁ abhinivissā**ti kiṁ abhinivisitvā, paccayaṁ katvāti attho. Tatiyādīsu **diṭṭhī**ti-ādīni puggalajjhāsayena vuttāni. . Paṭhamādīni.

10. Ānandasuttavaṇṇanā

159. Dasame[1] **upasaṅkamī**ti aññe bhikkhū pañcakkhandhakammaṭṭhānaṁ kathāpetvā yuñjitvā ghaṭetvā arahattaṁ patvā Satthu santike aññaṁ byākaronte disvā “ahampi pañcakkhandhakammaṭṭhānaṁ kathāpetvā yuñjanto ghaṭento arahattaṁ patvā aññaṁ byākarissāmī”ti cintetvā upasaṅkami. Satthā pana attano dharamānakāle therassa uparimaggattayavajjhānaṁ kilesānaṁ pahānaṁ apassantopi “imassa cittaṁ gaṇhissāmī”ti kathesi. Tassapi ekaṁ dve vāre manasi katvāva Buddhupaṭṭhānavelā jātāti gantabbaṁ hoti. Itissa cittaṁ sampahaṁsamāno vimuttiparipācanīyadhammova so kammaṭṭhānānuyogo jātoti. . Dasamaṁ.

Diṭṭhivaggo pañcamo.

Uparipaṇṇāsako[2] samatto.

Khandhasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Ānandasutte (Ka) 2. Cūḷapaṇṇāsako (Sī, Ke)

(၁၅) ၅-ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂ

၁-၉-အဇ္ဈတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၅၀-၁၅၈။ ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **ကိံ ဥပါဒါယာ**တိ ကိံ ပဋိစ္စ။ ဒုတိယေ **ကိံ အဘိနိဝိဿာ**တိ ကိံ အဘိနိဝိသိတွာ၊ ပစ္စယံ ကတွာတိ အတ္ထော။ တတိယာဒီသု **ဒိဋ္ဌီ**တိအာဒီနိ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တာနိ။ ။ပဌမာဒီနိ။

၁၀-အာနန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၅၉။ ဒသမေ[1] **ဥပသင်္ကမီ**တိ အညေ ဘိက္ခူ ပဉ္စက္ခန္ဓကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ယုဉ္ဇိတွာ ဃဋေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထု သန္တိကေ အညံ ဗျာကရောန္တေ ဒိသွာ “အဟမ္ပိ ပဉ္စက္ခန္ဓကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ယုဉ္ဇန္တော ဃဋေန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ အညံ ဗျာကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဥပသင်္ကမိ။ သတ္ထာ ပန အတ္တနော ဓရမာနကာလေ ထေရဿ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဈာနံ ကိလေသာနံ ပဟာနံ အပဿန္တောပိ “ဣမဿ စိတ္တံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ကထေသိ။ တဿပိ ဧကံ ဒွေ ဝါရေ မနသိ ကတွာဝ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနဝေလာ ဇာတာတိ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဣတိဿ စိတ္တံ သမ္ပဟံသမာနော ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယဓမ္မောဝ သော ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေါ ဇာတောတိ။ ။ဒသမံ။

ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။

ဥပရိပဏ္ဏာသကော[2] သမတ္တော။

ခန္ဓသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အာနန္ဒသုတ္တေ (က) ၂-စူဠပဏ္ဏာသကော (သီ၊ က)

2. Rādhasaṁyutta

1. Paṭhamavagga

1. Mārasuttavaṇṇanā

160. Rādhasaṁyuttassa paṭhame **māro vā assā**ti maraṇaṁ vā bhaveyya. **Māretā vā**ti māretabbo vā. **Yo vā pana mīyatī**ti yo vā pana marati. **Nibbidatthan**ti nibbidāñāṇatthaṁ. **Nibbānatthā**ti phalavimutti nāmesā anupādānibbānatthāti attho. **Accayāsī**ti[1] atikkantosi. **Nibbānogadhan**ti nibbāne patiṭṭhitaṁ. Idaṁ maggabrahmacariyaṁ nāma nibbānabbhantare vussati, na nibbānaṁ atikkamitvāti attho. **Nibbānapariyosānan**ti nibbānaṁ assa pariyosānaṁ, nipphatti niṭṭhāti attho. . Paṭhamaṁ.

2-10. Sattasuttādivaṇṇanā

161-169. Dutiye **satto satto**ti laggapucchā[2]. **Tatra satto tatra visatto**ti tatra laggo tatra vilaggo. **Paṁsvāgārakehī**ti paṁsugharakehi. **Keḷāyantī**ti kīḷanti. **Dhanāyantī**ti dhanaṁ viya maññanti. **Mamāyantī**ti "mama idaṁ, mama idan"ti mamattaṁ karonti, aññassa phusitumpi na denti. **Vikīḷaniyaṁ karontī**ti "niṭṭhitā kīḷā"ti te bhindamānā kīḷāvigamaṁ karonti. Tatiye **bhavanettī**ti bhavarajju. Catutthaṁ uttānameva. Pañcamādīsu catūsu cattāri saccāni kathitāni, dvīsu kilesappahānanti. . Dutiyādīni.

Paṭhamo vaggo.

---

2. Dutiyavagga

1-12. Mārasuttādivaṇṇanā

170-181. Dutiyavaggassa paṭhame **māro māro**ti maraṇaṁ pucchati. Yasmā pana rūpādivinimuttaṁ maraṇaṁ nāma natthi, tenassa Bhagavā **rūpaṁ kho Rādha**

---

1. Accasarāti (Sī)
2. Puggalapucchā (Syā)

၂—ရာဓသံယုတ္တ

၁-ပဌမဝဂ္ဂ

၁-မာရသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၁၆၀။ ရာဓသံယုတ္တဿ ပဌမေ **မာရော ဝါ အဿာ**တိ မရဏံ ဝါ ဘဝေယျ။ **မာရေတာ ဝါ**တိ မာရေတဗ္ဗော ဝါ။ **ယော ဝါ ပန မီယတီ**တိ ယော ဝါ ပန မရတိ။ **နိဗ္ဗိဒတ္ထ**န္တိ နိဗ္ဗိဒါဉာဏတ္ထံ။ **နိဗ္ဗာနတ္ထာ**တိ ဖလဝိမုတ္တိ နာမေသာ အနုပါဒါနိဗ္ဗာနတ္ထာတိ အတ္ထော။ **အစ္စယာသီ**တိ[၁] အတိက္ကန္တောသိ။ **နိဗ္ဗာနောဂဓ**န္တိ နိဗ္ဗာနေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဣဒံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ နာမ နိဗ္ဗာနဗ္ဘန္တရေ ဝုဿတိ၊ န နိဗ္ဗာနံ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ **နိဗ္ဗာနပရိယောသာန**န္တိ နိဗ္ဗာနံ အဿ ပရိယောသာနံ၊ နိပ္ဖတ္တိ နိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ။ပဌမံ။

၂-၁၀-သတ္တသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၆၁-၁၆၉။ ဒုတိယေ **သတ္တော သတ္တော**တိ လဂ္ဂပုစ္ဆာ[၂]။ **တတြ သတ္တော တတြ ဝိသတ္တော**တိ တတြ လဂ္ဂေါ တတြ ဝိလဂ္ဂေါ။ **ပံသွာဂါရကေဟီ**တိ ပံသုဃရကေဟိ။ **ကေဠာယန္တီ**တိ ကီဠန္တိ။ **ဓနာယန္တီ**တိ ဓနံ ဝိယ မညန္တိ။ **မမာယန္တီ**တိ "မမ ဣဒံ၊ မမ ဣဒ"န္တိ မမတ္တံ ကရောန္တိ၊ အညဿ ဖုသိတုမ္ပိ န ဒေန္တိ။ **ဝိကီဠနိယံ ကရောန္တီ**တိ "နိဋ္ဌိတာ ကီဠာ"တိ တေ ဘိန္ဒမာနာ ကီဠာဝိဂမံ ကရောန္တိ။ တတိယေ **ဘဝနေတ္တီ**တိ ဘဝရဇ္ဇု။ စတုတ္ထံ ဥတ္တာနမေဝ။ ပဉ္စမာဒီသု စတူသု စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကထိတာနိ၊ ဒွီသု ကိလေသပ္ပဟာနန္တိ။ ။ဒုတိယာဒီနိ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၂-ဒုတိယဝဂ္ဂ

၁-၁၂-မာရသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၇၀-၁၈၁။ ဒုတိယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ **မာရော မာရော**တိ မရဏံ ပုစ္ဆတိ။ ယသ္မာ ပန ရူပါဒိဝိနိမုတ္တံ မရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ တေနဿ ဘဂဝါ **ရူပံ ခေါ ရာဓ**

၁-အစ္စသရာတိ (သီ)
၂-ပုဂ္ဂလပုစ္ဆာ (သျာ)

māroti-ādimāha. Dutiye **māradhammo**ti maraṇadhammo. Etenupāyena sabbattha attho veditabboti.

Dutiyo vaggo.

3-4. Āyācanavaggādi

1-11. Mārādisutta-ekādasakavaṇṇanā

182-205. Tato paraṁ uttānatthameva. Ayaṁ hi Rādhatthero Paṭibhāniyatthero nāma. Tathāgatassa imaṁ theraṁ disvā sukhumaṁ kāraṇaṁ upaṭṭhāti. Tenassa Bhagavā nānānayehi dhammaṁ deseti. Evaṁ imasmiṁ Rādhasaṁyutte ādito dve vaggā pucchāvasena desitā, tatiyo āyācanena, catuttho upanisinnakakathāvasena. Sakalampi panetaṁ Rādhasaṁyuttaṁ therassa vimuttiparipācanīyadhammaseneva gahitanti[1] veditabbaṁ.

Rādhasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Gatanti (Sī), katanti (Syā)

မာရောတိအာဒိမာဟ။ ဒုတိယေ **မာရဓမ္မော**တိ မရဏဓမ္မော။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၃-၄-အာယာစနဝဂ္ဂါဒိ

၁-၁၁-မာရာဒိသုတ္တဧကာဒသကဝဏ္ဏနာ

၁၈၂-၂၀၅။ တတော ပရံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ အယံ ဟိ ရာဓတ္ထေရော ပဋိဘာနိယတ္ထေရော နာမ။ တထာဂတဿ ဣမံ ထေရံ ဒိသွာ သုခုမံ ကာရဏံ ဥပဋ္ဌာတိ။ တေနဿ ဘဂဝါ နာနာနယေဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိံ ရာဓသံယုတ္တေ အာဒိတော ဒွေ ဝဂ္ဂါ ပုစ္ဆာဝသေန ဒေသိတာ၊ တတိယော အာယာစနေန၊ စတုတ္ထော ဥပနိသိန္နကကထာဝသေန။ သကလမ္ပိ ပနေတံ ရာဓသံယုတ္တံ ထေရဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနီယဓမ္မဝသေနေဝ ဂဟိတန္တိ[၁] ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ရာဓသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဂတန္တိ (သီ)၊ ကတန္တိ (သျာ)

3. Diṭṭhisaṁyutta

1. Sotāpattivagga

1. Vātasuttavaṇṇanā

206. Diṭṭhisaṁyutte **na vātā vāyantī**ti-ādīsu evaṁ kira tesaṁ diṭṭhi—“yepi ete rukkhasākhādīni bhañjantā vātā vāyanti, na ete vātā, vātaleso nāmeso, vāto pana esikatthambho viya pabbatakūṭaṁ viya ca ṭhito. Tathā yāpi etā tiṇakaṭṭhādīni vahantiyo nadiyo sandanti, na ettha udakaṁ sandati, udakaleso nāmesa, udakaṁ pana esikatthambho viya pabbatakūṭaṁ viya ca ṭhitaṁ. Yāpimā gabbhiniyo vijāyantīti ca vuccanti, kiñcāpi tā milātudarā honti, gabbho pana na nikkhamati, gabbhaleso nāmeso, gabbho pana esikatthambho viya pabbatakūṭaṁ viya ca ṭhito. Yepi ete candimasūriyā udenti vā apenti vā, neva te udenti na apenti, candimasūriyaleso nāmesa, candimasūriyā pana esikatthambho viya pabbatakūṭaṁ viya ca ṭhitā”ti.

2-4. Etaṁmamasuttādivaṇṇanā

207-209. **Diṭṭhan**ti-ādīsu **diṭṭhaṁ** rūpāyatanaṁ. **Sutaṁ** saddāyatanaṁ. **Mutaṁ** gandhāyatanaṁ rasāyatanaṁ phoṭṭhabbāyatanaṁ. Taṁ hi patvā gahetabbato mutanti ca vuttaṁ. Avasesāni sattāyatanāni **viññātaṁ** nāma. **Pattan**ti pariyesitvā vā apariyesitvā vā pattaṁ. **Pariyesitan**ti pattaṁ vā apattaṁ vā pariyesitaṁ. **Anuvicaritaṁ manasā**ti cittena anusañcaritaṁ. Lokasmiṁ hi pariyesitvā pattampi atthi, pariyesitvā nopattampi, apariyesitvā pattampi, apariyesitvā nopattampi. Tattha pariyesitvā pattaṁ pattaṁ nāma, pariyesitvā nopattaṁ pariyesitaṁ nāma. Apariyesitvā pattañca apariyesitvā nopattañca manasānuvicaritaṁ nāma. Atha vā pariyesitvā pattampi apariyesitvā pattampi pattaṭṭhena pattaṁ nāma, pariyesitvā nopattameva pariyesitaṁ nāma, apariyesitvā nopattaṁ manasānuvicaritaṁ nāma. Sabbaṁ vā etaṁ manasā anuvicaritameva.

၃-ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တ

၁-သောတာပတ္တိဝဂ္ဂ

၁-ဝါတသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၀၆။ ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တေ **န ဝါတာ ဝါယန္တီ**တိအာဒီသု ဧဝံ ကိရ တေသံ ဒိဋ္ဌိ—“ယေပိ ဧတေ ရုက္ခသာခါဒီနိ ဘဉ္ဇန္တာ ဝါတာ ဝါယန္တိ၊ န ဧတေ ဝါတာ၊ ဝါတလေသော နာမေသော၊ ဝါတော ပန ဧသိကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ စ ဌိတော။ တထာ ယာပိ ဧတာ တိဏကဋ္ဌာဒီနိ ဝဟန္တိယော နဒိယော သန္ဒန္တိ၊ န ဧတ္ထ ဥဒကံ သန္ဒတိ၊ ဥဒကလေသော နာမေသ၊ ဥဒကံ ပန ဧသိကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ စ ဌိတံ။ ယာပိမာ ဂဗ္ဘိနိယော ဝိဇာယန္တီတိ စ ဝုစ္စန္တိ၊ ကိဉ္စာပိ တာ မိလာတုဒရာ ဟောန္တိ၊ ဂဗ္ဘော ပန န နိက္ခမတိ၊ ဂဗ္ဘလေသော နာမေသော၊ ဂဗ္ဘော ပန ဧသိကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ စ ဌိတော။ ယေပိ ဧတေ စန္ဒိမသူရိယာ ဥဒေန္တိ ဝါ အပေန္တိ ဝါ၊ နေဝ တေ ဥဒေန္တိ န အပေန္တိ၊ စန္ဒိမသူရိယလေသော နာမေသ၊ စန္ဒိမသူရိယာ ပန ဧသိကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ စ ဌိတာ”တိ။

၂-၄-ဧတံမမသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၀၇-၂၀၉။ **ဒိဋ္ဌန္တိ**အာဒီသု **ဒိဋ္ဌံ** ရူပါယတနံ။ **သုတံ** သဒ္ဒါယတနံ။ **မုတံ** ဂန္ဓာယတနံ ရသာယတနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ။ တံ ဟိ ပတွာ ဂဟေတဗ္ဗတော မုတန္တိ စ ဝုတ္တံ။ အဝသေသာနိ သတ္တာယတနာနိ **ဝိညာတံ** နာမ။ **ပတ္တန္တိ** ပရိယေသိတွာ ဝါ အပရိယေသိတွာ ဝါ ပတ္တံ။ **ပရိယေသိတန္တိ** ပတ္တံ ဝါ အပတ္တံ ဝါ ပရိယေသိတံ။ **အနုဝိစရိတံ မနသာ**တိ စိတ္တေန အနုသဉ္စရိတံ။ လောကသ္မိံ ဟိ ပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အတ္ထိ, ပရိယေသိတွာ နောပတ္တမ္ပိ၊ အပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ, အပရိယေသိတွာ နောပတ္တမ္ပိ။ တတ္ထ ပရိယေသိတွာ ပတ္တံ ပတ္တံ နာမ၊ ပရိယေသိတွာ နောပတ္တံ ပရိယေသိတံ နာမ။ အပရိယေသိတွာ ပတ္တဉ္စ အပရိယေသိတွာ နောပတ္တဉ္စ မနသာနုဝိစရိတံ နာမ။ အထ ဝါ ပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ အပရိယေသိတွာ ပတ္တမ္ပိ ပတ္တဋ္ဌေန ပတ္တံ နာမ၊ ပရိယေသိတွာ နောပတ္တမေဝ ပရိယေသိတံ နာမ၊ အပရိယေသိတွာ နောပတ္တံ မနသာနုဝိစရိတံ နာမ။ သဗ္ဗံ ဝါ ဧတံ မနသာ အနုဝိစရိတမေဝ။

5. Natthidinnasuttavaṇṇanā

210. **Natthi dinnan**ti-ādīsu **natthi dinnan**ti dinnassa phalābhāvaṁ sandhāya vadanti. **Yiṭṭhaṁ** vuccati mahāyāgo. **Hutan**ti paheṇakasakkāro[1] adhippeto. Tampi ubhayaṁ phalābhāvameva sandhāya paṭikkhipanti. **Sukatadukkaṭānan**ti sukatadukkātānaṁ, kusalākusalānanti attho. **Phalaṁ vipāko**ti yaṁ phalanti vā vipākoti vā vuccati, taṁ natthīti vadanti. **Natthi ayaṁ loko**ti paraloke ṭhitassa ayaṁ loko natthi. **Natthi paro loko**ti idha loke ṭhitassapi paro loko natthi, sabbe tattha tattheva ucchijjantīti dassenti. **Natthi mātā natthi pitā**ti tesu sammāpaṭipattimicchāpaṭipattīnaṁ phalābhāvavasena vadanti. **Natthi sattā opapātikā**ti cavitvā uppajjanakasattā nāma natthīti vadanti. **Natthi loke samaṇabrāhmaṇā**ti loke sammāpaṭipannā samaṇabrāhmaṇā nāma natthīti vadanti.

Catumahābhūtikoti catumahābhūtamayo. **Pathavī pathavīkāyan**ti ajjhattikā pathavīdhātu bāhiraṁ pathavīdhātuṁ. **Anupetī**ti anuyāti. **Anupagacchatī**ti tasseva vevacanaṁ, anugacchatītipi attho. Ubhayenāpi upeti upagacchatīti dassenti. **Āpā**dīsupi eseva nayo. **Indriyānī**ti manacchaṭṭhāni indriyāni. **Saṅkamantī**ti ākāsaṁ pakkhandanti. **Āsandipañcamā**ti nipannamañcena pañcamā, mañco ceva, cattāro mañcapāde gahetvā ṭhitā cattāro purisā cāti attho. **Yāva āḷāhanā**ti yāva susānā. **Padānī**ti "ayaṁ evaṁ sīlavā ahosi, evaṁ dussīlo"ti-ādinā nayena pavattāni guṇāguṇapadāni. Sarīrameva vā ettha padānīti adhippetaṁ. **Kāpotakānī**ti kapotakavaṇṇāni, pārāvatapakkhavaṇṇānīti attho. **Bhassantā**ti bhasmantā. Ayameva vā Pāḷi. **Āhutiyo**ti yaṁ paheṇakasakkārādibhedaṁ dinnadānaṁ, sabbaṁ taṁ chārikāvasānameva hoti, na tato paraṁ phaladāyakaṁ hutvā gacchatīti attho. **Dattupaññattan**ti dattūhi bālamanussehi paññattaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—bālehi abuddhīhi paññattamidaṁ dānaṁ, na paṇḍitehi. Bālā denti, paṇḍitā gaṇhantīti dassenti.

1. Mahālābhasakkāro (Syā), pahonakasakkāro (Ka)

၅-နတ္ထိဒိန္နသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၀။ **နတ္ထိ ဒိန္န**န္တိအာဒီသု **နတ္ထိ ဒိန္န**န္တိ ဒိန္နဿ ဖလာဘာဝံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ **ယိဋ္ဌံ** ဝုစ္စတိ မဟာယာဂေါ။ **ဟုတ**န္တိ ပဟေဏကသက္ကာရော[၁] အဓိပ္ပေတော။ တမ္ပိ ဥဘယံ ဖလာဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပန္တိ။ **သုကတဒုက္ကဋာန**န္တိ သုကတဒုက္ကတာနံ၊ ကုသလာကုသလာနန္တိ အတ္ထော။ **ဖလံ ဝိပါကော**တိ ယံ ဖလန္တိ ဝါ ဝိပါကောတိ ဝါ ဝုစ္စတိ၊ တံ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ။ **နတ္ထိ အယံ လောကော**တိ ပရလောကေ ဌိတဿ အယံ လောကော နတ္ထိ။ **နတ္ထိ ပရော လောကော**တိ ဣဓ လောကေ ဌိတဿာပိ ပရော လောကော နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တီတိ ဒဿေန္တိ။ **နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ပိတာ**တိ တေသု သမ္မာပဋိပတ္တိမိစ္ဆာပဋိပတ္တီနံ ဖလာဘာဝဝသေန ဝဒန္တိ။ **နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာ**တိ စဝိတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသတ္တာ နာမ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ။ **နတ္ထိ လောကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ**တိ လောကေ သမ္မာပဋိပန္နာ သမဏဗြာဟ္မဏာ နာမ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ။

စာတုမဟာဘူတိကောတိ စတုမဟာဘူတမယော။ **ပထဝီ ပထဝီကာယ**န္တိ အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု ဗာဟိရံ ပထဝီဓာတုံ။ **အနုပေတီ**တိ အနုယာတိ။ **အနုပဂစ္ဆတီ**တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ၊ အနုဂစ္ဆတီတိပိ အတ္ထော။ ဥဘယေနာပိ ဥပေတိ ဥပဂစ္ဆတီတိ ဒဿေန္တိ။ **အာပါ**ဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဣန္ဒြိယာနီ**တိ မနစ္ဆဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ။ **သင်္ကမန္တီ**တိ အာကာသံ ပက္ခန္ဒန္တိ။ **အာသန္ဒိပဉ္စမာ**တိ နိပန္နမဉ္စေန ပဉ္စမာ၊ မဉ္စော စေဝ, စတ္တာရော မဉ္စပါဒေ ဂဟေတွာ ဌိတာ စတ္တာရော ပုရိသာ စာတိ အတ္ထော။ **ယာဝ အာဠာဟနာ**တိ ယာဝ သုသာနာ။ **ပဒါနီ**တိ "အယံ ဧဝံ သီလဝါ အဟောသိ၊ ဧဝံ ဒုဿီလော"တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တာနိ ဂုဏာဂုဏပဒါနိ။ သရီရမေဝ ဝါ ဧတ္ထ ပဒါနီတိ အဓိပ္ပေတံ။ **ကာပေါတကာနီ**တိ ကပေါတကဝဏ္ဏာနိ၊ ပါရာဝတပက္ခဝဏ္ဏာနီတိ အတ္ထော။ **ဘဿန္တာ**တိ ဘသ္မန္တာ။ အယမေဝ ဝါ ပါဠိ။ **အာဟုတိယော**တိ ယံ ပဟေဏကသက္ကာရာဒိဘေဒံ ဒိန္နဒါနံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဆာရိကာဝသာနမေဝ ဟောတိ၊ န တတော ပရံ ဖလဒါယကံ ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ **ဒတ္တုပညတ္တ**န္တိ ဒတ္တူဟိ ဗာလမနုဿေဟိ ပညတ္တံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဗာလေဟိ အဗုဒ္ဓီဟိ ပညတ္တမိဒံ ဒါနံ, န ပဏ္ဍိတေဟိ။ ဗာလာ ဒေန္တိ၊ ပဏ္ဍိတာ ဂဏှန္တီတိ ဒဿေန္တိ။

၁-မဟာလာဘသက္ကာရော (သျာ)၊ ပဟောနကသက္ကာရော (က)

6. Karotosuttavaṇṇanā

211. **Karoto**ti sahatthā karontassa. **Kārayato**ti āṇattiyā kārentassa. **Chindato**ti paresaṁ hatthādīni chindantassa. **Chedāpayato**ti parehi chedāpentassa. **Pacato**ti daṇḍena pīḷentassa. **Pacāpayato**ti parehi daṇḍādinā pīḷāpentassa. **Socato socāpayato**ti parassa bhaṇḍaharaṇādīhi sokaṁ sayaṁ karontassāpi parehi kārentassāpi. **Kilamato kilamāpayato**ti āhārupacchedabandhanāgārapavesanādīhi sayaṁ kilamentassapi parehi kilamāpentassapi. **Phandato phandāpayato**ti paraṁ phandantaṁ phandanakāle[1] sayampi phandato parampi phandāpayato. **Pāṇamatipātayato**ti pāṇaṁ hanantassapi hanāpentassapi. Evaṁ sabbattha karaṇakārāpanavaseneva attho veditabbo.

Sandhinti gharasandhiṁ. **Nillopan**ti mahāvilopaṁ. **Ekāgārikan**ti ekameva gharaṁ parivāretvā vilumpanaṁ. **Paripanthe tiṭṭhato**ti āgatāgatānaṁ[2] acchindanatthaṁ magge tiṭṭhato. **Karoto na karīyati pāpan**ti yaṁkiñci pāpaṁ karomīti saññāya karotopi pāpaṁ na karīyati, natthi pāpaṁ. Sattā pana karomāti evaṁsaññino hontīti dīpenti. **Khurapariyantenā**ti khuraneminā, khuradhārasadisapariyantena vā. **Ekamaṁsakhalan**ti ekamaṁsarāsiṁ. **Puñjan**ti tasseva vevacanaṁ. **Tatonidānan**ti ekamaṁsakhalakaraṇanidānaṁ.

Dakkhiṇanti dakkhiṇatīre manussā kakkhaḷā dāruṇā, te sandhāya **hananto**ti-ādi vuttaṁ. **Uttaran**ti uttaratīre saddhā honti pasannā Buddhamāmakā dhammamāmakā saṁghamāmakā, te sandhāya **dadanto**ti-ādi vuttaṁ. Tattha **yajanto**ti mahāyāgaṁ karonto. **Damenā**ti indriyadamena uposathakammena[3]. **Saṁyamenā**ti sīlasaṁyamena. **Saccavajjenā**ti saccavacanena. **Āgamo**ti āgamanaṁ, pavattīti attho. Sabbathāpi pāpapuññānaṁ kiriyameva paṭikkhipanti.

1. Bandhanakāle (Sī) 2. Āgatāgataṁ (Sī, Syā)
3. Uposathakammena vā (Dī-Ṭṭha 1. 145 piṭṭhe) Ṭīkāpi passitabbā.

၆-ကရောတောသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၁။ **ကရောတော**တိ သဟတ္ထာ ကရောန္တဿ။ **ကာရယတော**တိ အာဏတ္တိယာ ကာရေန္တဿ။ **ဆိန္ဒတော**တိ ပရေသံ ဟတ္ထာဒီနိ ဆိန္ဒန္တဿ။ **ဆေဒါပယတော**တိ ပရေဟိ ဆေဒါပေန္တဿ။ **ပစတော**တိ ဒဏ္ဍေန ပီဠေန္တဿ။ **ပစာပယတော**တိ ပရေဟိ ဒဏ္ဍာဒိနာ ပီဠာပေန္တဿ။ **သောစတော သောစာပယတော**တိ ပရဿ ဘဏ္ဍဟရဏာဒီဟိ သောကံ သယံ ကရောန္တဿာပိ ပရေဟိ ကာရေန္တဿာပိ။ **ကိလမတော ကိလမာပယတော**တိ အာဟာရုပစ္ဆေဒဗန္ဓနာဂါရပဝေသနာဒီဟိ သယံ ကိလမေန္တဿပိ ပရေဟိ ကိလမာပေန္တဿပိ။ **ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော**တိ ပရံ ဖန္ဒန္တံ ဖန္ဒနကာလေ[၁] သယမ္ပိ ဖန္ဒတော ပရမ္ပိ ဖန္ဒာပယတော။ **ပါဏမတိပါတယတော**တိ ပါဏံ ဟနန္တဿပိ ဟနာပေန္တဿပိ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ကရဏကာရာပနဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သန္ဓိန္တိ ဃရသန္ဓိံ။ **နိလ္လောပန္တိ** မဟာဝိလောပံ။ **ဧကာဂါရိကန္တိ** ဧကမေဝ ဃရံ ပရိဝါရေတွာ ဝိလုမ္ပနံ။ **ပရိပန္ထေ တိဋ္ဌတော**တိ အာဂတာဂတာနံ[၂] အစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ မဂ္ဂေ တိဋ္ဌတော။ **ကရောတော န ကရီယတိ ပါပန္တိ** ယံကိဉ္စိ ပါပံ ကရောမီတိ သညာယ ကရောတောပိ ပါပံ န ကရီယတိ၊ နတ္ထိ ပါပံ။ သတ္တာ ပန ကရောမာတိ ဧဝံသညိနော ဟောန္တီတိ ဒီပေန္တိ။ **ခုရပရိယန္တေနာ**တိ ခုရနေမိနာ, ခုရဓာရသဒိသပရိယန္တေန ဝါ။ **ဧကမံသခလန္တိ** ဧကမံသရာသိံ။ **ပုဉ္ဇန္တိ** တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **တတောနိဒါနန္တိ** ဧကမံသခလကရဏနိဒါနံ။

ဒက္ခိဏန္တိ ဒက္ခိဏတီရေ မနုဿာ ကက္ခဠာ ဒါရုဏာ၊ တေ သန္ဓာယ **ဟနန္တော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **ဥတ္တရန္တိ** ဥတ္တရတီရေ သဒ္ဓါ ဟောန္တိ ပသန္နာ ဗုဒ္ဓမာမကာ ဓမ္မမာမကာ သံဃမာမကာ၊ တေ သန္ဓာယ **ဒဒန္တော**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **ယဇန္တော**တိ မဟာယာဂံ ကရောန္တော။ **ဒမေနာ**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန ဥပေါသထကမ္မေန[၃]။ **သံယမေနာ**တိ သီလသံယမေန။ **သစ္စဝဇ္ဇေနာ**တိ သစ္စဝစနေန။ **အာဂမော**တိ အာဂမနံ၊ ပဝတ္တီတိ အတ္ထော။ သဗ္ဗထာပိ ပါပပုညာနံ ကိရိယမေဝ ပဋိက္ခိပန္တိ။

၁-ဗန္ဓနကာလေ (သီ) ၂-အာဂတာဂတံ (သီ၊ သျာ)
၃-ဥပေါသထကမ္မေန ဝါ (ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၅-ပိဋ္ဌေ) ဋီကာပိ ပဿိတဗ္ဗာ။

7. Hetusuttavaṇṇanā

212. **Natthi hetu natthi paccayo**ti ettha **paccayo**ti hetuvevacanameva. Ubhayenāpi vijjamānameva kāyaduccaritādīnaṁ saṁkilesapaccayaṁ, kāyasucaritādīnañca visuddhipaccayaṁ paṭikkhipanti. **Natthi balan**ti yamhi attano bale patiṭṭhitā ime sattā devattampi mārattampi brahmattampi sāvakabodhimpi paccekabodhimpi sabbaññutampi pāpuṇanti, taṁ balaṁ paṭikkhipanti. **Natthi vīriyan**ti-ādīni sabbāni aññamaññavevacanāneva. “Idaṁ no[1] vīriyena, idaṁ purisathāmena, idaṁ purisaparakkamena pattan”ti[2] evaṁ pavattavacanapaṭikkhepakaraṇavasena panetāni visuṁ ādiyanti.

Sabbe sattāti oṭṭhagoṇagadrabhādayo anavasese pariggaṇhanti. **Sabbe pāṇā**ti ekindriyo pāṇo, dvindriyo pāṇoti-ādivasena vadanti. **Sabbe bhūtā**ti aṇḍakosavatthikesesu bhūte sandhāya vadanti. **Sabbe jīvā**ti sāliyavagodhumādayo sandhāya vadanti. Tesu hi te viruhanabhāvena jīvasaññino. **Avasā abalā avīriyā**ti tesaṁ attano vaso vā balaṁ vā vīriyaṁ vā natthi. **Niyatisaṅgatibhāvapariṇatā**ti ettha **niyatī**ti niyatatā. **Saṅgatī**ti channaṁ abhijātīnaṁ tattha tattha gamanaṁ. **Bhāvo**ti sabhāvoyeva. Evaṁ niyatiyā ca saṅgatiyā ca bhāvena ca pariṇatā nānappakārataṁ pattā. Yena hi yathā bhavitabbaṁ, so tatheva bhavati. Yena na bhavitabbaṁ, so na bhavatīti dassenti. **Chasvevābhijātīsū**ti chasu eva abhijātīsu ṭhatvā sukhañca dukkhañca paṭisaṁvedenti, aññā sukhadukkhabhūmi natthīti dassenti.

8-10. Mahādiṭṭhisuttādivaṇṇanā

213-215. **Akaṭā**ti akatā. **Akaṭavidhā**ti akatavidhānā, “evaṁ karohī”ti kenaci kāritāpi na hontīti attho. **Animmitā**ti iddhiyāpi na nimmitā. **Animmātā**ti animmāpitā. “Animmitabbā”tipi pāṭho, na nimmitabbāti attho. **Vañjhā**ti vañjhapasuvañcyatālādayo viya aphalā kassaci ajanakā. Pabbatakūṭaṁ viya ṭhitāti **kūṭaṭṭhā.** Esikaṭṭhāyino viya hutvā ṭhitāti **esikaṭṭhāyiṭṭhitā,** yathā sunikhāto esikatthambho niccalo tiṭṭhati, evaṁ ṭhitāti attho. **Na iñjantī**ti esikatthambho viya

1. Tena (Syā)   2. Pattabbanti (Syā, Ka)

၇-ဟေတုသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၂၁၂။ **နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော**တိ ဧတ္ထ **ပစ္စယော**တိ ဟေတုဝေဝစနမေဝ။ ဥဘယေနာပိ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ သံကိလေသပစ္စယံ, ကာယသုစရိတာဒီနဉ္စ ဝိသုဒ္ဓိပစ္စယံ ပဋိက္ခိပန္တိ။ **နတ္ထိ ဗလ**န္တိ ယမှိ အတ္တနော ဗလေ ပတိဋ္ဌိတာ ဣမေ သတ္တာ ဒေဝတ္တမ္ပိ မာရတ္တမ္ပိ ဗြဟ္မတ္တမ္ပိ သာဝကဗောဓိမ္ပိ ပစ္စေကဗောဓိမ္ပိ သဗ္ဗညုတမ္ပိ ပါပုဏန္တိ၊ တံ ဗလံ ပဋိက္ခိပန္တိ။ **နတ္ထိ ဝီရိယ**န္တိအာဒီနိ သဗ္ဗာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝ။ “ဣဒံ နော[၁] ဝီရိယေန, ဣဒံ ပုရိသထာမေန, ဣဒံ ပုရိသပရက္ကမေန ပတ္တ”န္တိ[၂] ဧဝံ ပဝတ္တဝစနပဋိက္ခေပကရဏဝသေန ပနေတာနိ ဝိသုံ အာဒိယန္တိ။

သဗ္ဗေ သတ္တာတိ ဩဋ္ဌဂေါဏဂဒြဘာဒယော အနဝသေသေ ပရိဂ္ဂဏှန္တိ။ **သဗ္ဗေ ပါဏာ**တိ ဧကိန္ဒြိယော ပါဏော၊ ဒွိန္ဒြိယော ပါဏောတိအာဒိဝသေန ဝဒန္တိ။ **သဗ္ဗေ ဘူတာ**တိ အဏ္ဍကောသဝတ္ထိကောသေသု ဘူတေ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ **သဗ္ဗေ ဇီဝါ**တိ သာလိယဝဂေါဓုမာဒယော သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ တေသု ဟိ တေ ဝိရူဟနဘာဝေန ဇီဝသညိနော။ **အဝသာ အဗလာ အဝီရိယာ**တိ တေသံ အတ္တနော ဝသော ဝါ ဗလံ ဝါ ဝီရိယံ ဝါ နတ္ထိ။ **နိယတိသင်္ဂတိဘာဝပရိဏတာ**တိ ဧတ္ထ **နိယတီ**တိ နိယတတာ။ **သင်္ဂတီ**တိ ဆန္နံ အဘိဇာတီနံ တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ **ဘာဝေါ**တိ သဘာဝေါယေဝ။ ဧဝံ နိယတိယာ စ သင်္ဂတိယာ စ ဘာဝေန စ ပရိဏတာ နာနပ္ပကာရတံ ပတ္တာ။ ယေန ဟိ ယထာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သော တထေဝ ဘဝတိ။ ယေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သော န ဘဝတီတိ ဒဿေန္တိ။ **ဆသွေဝါဘိဇာတီသူ**တိ ဆသု ဧဝ အဘိဇာတီသု ဌတွာ သုခဉ္စ ဒုက္ခဉ္စ ပဋိသံဝေဒေန္တိ၊ အညာ သုခဒုက္ခဘူမိ နတ္ထီတိ ဒဿေန္တိ။

၈-၁၀-မဟာဒိဋ္ဌိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၁၃-၂၁၅။ **အကဋာ**တိ အကတာ။ **အကဋဝိဓာ**တိ အကတဝိဓာနာ၊ “ဧဝံ ကရောဟီ”တိ ကေနစိ ကာရိတာပိ န ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ **အနိမ္မိတာ**တိ ဣဒ္ဓိယာပိ န နိမ္မိတာ။ **အနိမ္မာတာ**တိ အနိမ္မာပိတာ။ “အနိမ္မိတဗ္ဗာ”တိပိ ပါဌော၊ န နိမ္မိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ **ဝဉ္ဈာ**တိ ဝဉ္ဈပသုဝဉ္ဈတာလာဒယော ဝိယ အဖလာ ကဿစိ အဇနကာ။ ပဗ္ဗတကူဋံ ဝိယ ဌိတာတိ **ကူဋဋ္ဌာ။** ဧသိကဋ္ဌာယိနော ဝိယ ဟုတွာ ဌိတာတိ **ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတာ၊** ယထာ သုနိခါတော ဧသိကတ္ထမ္ဘော နိစ္စလော တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဌိတာတိ အတ္ထော။ **န ဣဉ္ဇန္တီ**တိ ဧသိကတ္ထမ္ဘော ဝိယ

၁-တေန (သျာ)   ၂-ပတ္တဗ္ဗန္တိ (သျာ၊ က)

ṭhitattā na calanti. **Na vipariṇamantī**ti pakatiṁ na vijahanti. **Na aññamaññaṁ byābādhentī**ti aññamaññaṁ na upahananti. **Nālan**ti na samatthā. **Pathavīkāyo**ti-ādīsu pathavīyeva[1] pathavīkāyo, pathavīsamūho vā. **Sattannaṁtveva kāyānan**ti yathā muggarāsi-ādīsu pahaṭaṁ satthaṁ muggarāsi-ādīnaṁ antareneva pavisati, evaṁ sattannaṁ kāyānaṁ antarena chiddena vivarena satthaṁ pavisati. Tattha "ahaṁ imaṁ jīvitā voropemī"ti kevalaṁ saññāmattameva hotīti dassenti.

Yonipamukhasatasahassanīti pamukhayonīnaṁ uttamayonīnaṁ cuddasasatasahassāni aññāni ca saṭṭhisatāni aññāni ca chasatāni. **Pañca ca kammuno satānī**ti pañcakammasatāni cāti kevalaṁ takkamattakena niratthakadiṭṭhiṁ dīpenti. **Pañca ca kammāni tīṇi ca kammānī**ti-ādīsupi eseva nayo. Keci panāhu "pañca kammānīti pañcindriyavasena gaṇhanti, tīṇīti kāyakammādivasenā"ti. **Kamme ca aḍḍhakamme cā**ti ettha panassa kāyakammavacīkammāni kammanti laddhi, manokammaṁ upaḍḍhakammanti. **Dviṭṭhipaṭipadā**ti dvāsaṭṭhipaṭipadāti vadanti. **Dvaṭṭhantarakappā**ti ekasmiṁ kappe catusaṭṭhi antarakappā nāma honti, ayaṁ pana aññe dve ajānanto evamāha.

Chaḷābhijātiyoti kaṇhābhijāti nīlābhijāti lohotābhijāti haliddābhijāti sukkābhijāti paramasukkābhijātīti imā cha abhijātiyo vadanti. Tattha orabbhikā sūkarikā sākuṇikā māgavikā luddā macchaghātakā corā coraghātakā bandhanāgārikā, ye vā panaññepi keci kurūrakammantā, ayaṁ kaṇhābhijātīti vadanti. Bhikkhū nīlābhijātīti vadanti. Te kira catūsu paccayesu kaṇṭake pakkhipitvā khādanti, "bhikkhū ca kaṇṭakavuttikā"ti[2] ayaṁ hissa Pāḷi eva. Atha vā kaṇṭakavuttikā eva nāma eke[3] pabbajitāti vadanti. Lohitābhijāti nāma nigaṇṭhā ekasāṭakāti vadanti. Ime kira purimehi dvīhi paṇḍaratarā. Gihī odātavasanā acelakasāvakā haliddābhijātīti vadanti. Evaṁ attano paccayadāyake nigaṇṭhehipi jeṭṭhakatare karonti. Ājīvakā ājīviniyo ayaṁ sukkābhijātīti vadanti. Te kira purimehi catūhi

1. Paṭhavīdhātuyeva (Sī) 2. Aṁ 2. 337 piṭṭhe. 3. Evaṁnāmikā (Syā, Ka)

ဋ္ဌိတတ္တာ န စလန္တိ။ **န ဝိပရိဏာမန္တီ**တိ ပကတိံ န ဝိဇဟန္တိ။ **န အညမညံ ဗျာဗာဓေန္တီ**တိ အညမညံ န ဥပဟနန္တိ။ **နာလ**န္တိ န သမတ္ထာ။ **ပထဝီကာယော**တိအာဒီသု ပထဝီယေဝ[၁] ပထဝီကာယော, ပထဝီသမူဟော ဝါ။ **သတ္တန္နံတွေဝ ကာယာန**န္တိ ယထာ မုဂ္ဂရာသိအာဒီသု ပဟဋံ သတ္ထံ မုဂ္ဂရာသိအာဒီနံ အန္တရေနေဝ ပဝိသတိ၊ ဧဝံ သတ္တန္နံ ကာယာနံ အန္တရေန ဆိဒ္ဒေန ဝိဝရေန သတ္ထံ ပဝိသတိ။ တတ္ထ "အဟံ ဣမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေမီ"တိ ကေဝလံ သညာမတ္တမေဝ ဟောတီတိ ဒဿေန္တိ။

ယောနိပမုခသတသဟဿာနီတိ ပမုခယောနီနံ ဥတ္တမယောနီနံ စုဒ္ဒသသတသဟဿာနိ အညာနိ စ သဋ္ဌိသတာနိ အညာနိ စ ဆသတာနိ။ **ပဉ္စ စ ကမ္မုနော သတာနီ**တိ ပဉ္စကမ္မသတာနိ စာတိ ကေဝလံ တက္ကမတ္တကေန နိရတ္ထကဒိဋ္ဌိံ ဒီပေန္တိ။ **ပဉ္စ စ ကမ္မာနိ တီဏိ စ ကမ္မာနီ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ကေစိ ပနာဟု "ပဉ္စ ကမ္မာနီတိ ပဉ္စိန္ဒြိယဝသေန ဂဏှန္တိ၊ တီဏီတိ ကာယကမ္မာဒိဝသေနာ"တိ။ **ကမ္မေ စ အဍ္ဎကမ္မေ စာ**တိ ဧတ္ထ ပနဿ ကာယကမ္မဝစီကမ္မာနိ ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိ၊ မနောကမ္မံ ဥပဍ္ဎကမ္မန္တိ။ **ဒွိဋ္ဌိပဋိပဒါ**တိ ဒွါသဋ္ဌိပဋိပဒါတိ ဝဒန္တိ။ **ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပါ**တိ ဧကသ္မိံ ကပ္ပေ စတုသဋ္ဌိ အန္တရကပ္ပါ နာမ ဟောန္တိ၊ အယံ ပန အညေ ဒွေ အဇာနန္တော ဧဝမာဟ။

ဆဠာဘိဇာတိယောတိ ကဏှာဘိဇာတိ နီလာဘိဇာတိ လောဟိတာဘိဇာတိ ဟလိဒ္ဒါဘိဇာတိ သုက္ကာဘိဇာတိ ပရမသုက္ကာဘိဇာတီတိ ဣမာ ဆ အဘိဇာတိယော ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ဩရဗ္ဘိကာ သူကရိကာ သာကုဏိကာ မာဂဝိကာ လုဒ္ဒါ မစ္ဆဃာတကာ စောရာ စောရဃာတကာ ဗန္ဓနာဂါရိကာ၊ ယေ ဝါ ပနညေပိ ကေစိ ကုရူရကမ္မန္တာ၊ အယံ ကဏှာဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ ဘိက္ခူ နီလာဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ တေ ကိရ စတူသု ပစ္စယေသု ကဏ္ဋကေ ပက္ခိပိတွာ ခါဒန္တိ၊ "ဘိက္ခူ စ ကဏ္ဋကဝုတ္တိကာ"တိ[၂] အယံ ဟိဿ ပါဠိ ဧဝ။ အထ ဝါ ကဏ္ဋကဝုတ္တိကာ ဧဝ နာမ ဧကေ[၃] ပဗ္ဗဇိတာတိ ဝဒန္တိ။ လောဟိတာဘိဇာတိ နာမ နိဂဏ္ဌာ ဧကသာဋကာတိ ဝဒန္တိ။ ဣမေ ကိရ ပုရိမေဟိ ဒွီဟိ ပဏ္ဍရတရာ။ ဂိဟီ ဩဒါတဝသနာ အစေလကသာဝကာ ဟလိဒ္ဒါဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ အတ္တနော ပစ္စယဒါယကေ နိဂဏ္ဌေဟိပိ ဇေဋ္ဌကတရေ ကရောန္တိ။ အာဇီဝကာ အာဇီဝိနိယော အယံ သုက္ကာဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ တေ ကိရ ပုရိမေဟိ စတူဟိ

၁-ပဌဝီဓာတုယေဝ (သီ) ၂-အံ ၂-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဧဝံနာမိကာ (သျာ၊ က)

paṇḍaratarā. Nando vaccho, Kiso saṁkicco[1], Makkhali gosālo paramasukkābhijātīti vadanti. Te kira sabbehi paṇḍaratarā.

Aṭṭha purisabhūmiyoti mandabhūmi khiḍḍābhūmi vīmaṁsakabhūmi ujugatabhūmi sekhabhūmi samaṇabhūmi jānanabhūmi pannabhūmīti imā aṭṭha purisabhūmiyoti vadanti. Tattha jātadivasato paṭṭhāya satta divase sambādhaṭṭhānato nikkhantattā sattā mandā honti momūhā, ayaṁ mandabhūmīti vadanti. Ye pana duggatito āgatā honti, te abhiṇhaṁ rodanti ceva viravanti ca[2], sugatito āgatā taṁ anussaritvā anussaritvā hasanti, ayaṁ khiḍḍābhūmi nāma. Mātāpitūnaṁ hatthaṁ vā pādaṁ vā mañcaṁ vā pīṭhaṁ vā gahetvā bhūmiyaṁ padanikkhipanaṁ vīmaṁsakabhūmi nāma. Padasā gantuṁ samatthakālo ujugatabhūmi nāma. Sippāni sikkhanakālo sekhabhūmi nāma. Gharā nikkhamma pabbajanakālo samaṇabhūmi nāma. Ācariyaṁ sevitvā[3] jānanakālo jānanabhūmi nāma. “Bhikkhu ca pannako jino[4] na kiñci āhā”ti evaṁ alābhiṁ samaṇaṁ pannabhūmīti vadanti.

Ekūnapaññāsa ājīvakasateti ekūnapaññāsa ājīvavuttisatāni. **Paribbājakasate**ti paribbājakapabbajjāsatāni. **Nāgavāsasate**ti nāgamaṇḍalasatāni. **Vīse indriyasate**ti vīsa indriyasatāni. **Tiṁ se nirayasate**ti tiṁsa nirayasatāni. **Rajodhātuyo**ti raja-okiraṇaṭṭhānāni. Hatthapiṭṭhipādapiṭṭhādīni sandhāya vadati. **Satta saññīgabbhā**ti oṭṭhagoṇagadrabha-ajapasumigamahiṁ se sandhāya vadati. **Satta asaññīgabbhā**ti sāliyavagodhumamuggakaṅguvarakakudrūsake sandhāya vadati. **Nigaṇṭhīgabbhā**ti gaṇṭhimhi jātagabbhā, ucchuveḷunaḷādayo sandhāya vadati. **Satta devā**ti bahū devā, so pana sattāti vadati. Manussāpi anantā, so sattāti vadati. **Satta pesācā**ti pisācā mahantamahantā[5], sattāti vadati. **Sarā**ti mahāsarā. Kaṇṇamuṇḍarathakāra-anotattasīhappapātachaddantamucalinda[6]kuṇāladahe gahetvā vadati.

Pavuṭāti gaṇṭhikā. **Papātā**ti mahāpapātā. **Papātasatānī**ti khuddakapapātasatāni. **Supinā**ti mahāsupinā. **Supinasatānī**ti khuddakasupinasatāni. **Mahākappino**ti mahākappānaṁ. Ettha ekamhā mahāsarā

---

1. Saṅkiccho (Ka) 2. Paridevanti ca (Ka)
3. Sevitvā sevitvā (Sī, Syā) 4. Jinno (Sī) 5. Mahantā (Ma-Ṭṭha 3. 161 piṭṭhe)
6. ...kuḷīramucalinda (Ma-Ṭṭha 3. 161 piṭṭhe), chaddantamandākinī (Syā, Dī-Ṭṭha 1. 148. piṭṭhe ca.)

ပဏ္ဍရတရာ။ နန္ဒော ဝစ္ဆော, ကိသော သံကိစ္စော[၁], မက္ခလိ ဂေါသာလော ပရမသုက္ကာဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ တေ ကိရ သဗ္ဗေဟိ ပဏ္ဍရတရာ။

အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ မန္ဒဘူမိ ခိဍ္ဍာဘူမိ ဝီမံသကဘူမိ ဥဇုဂတဘူမိ သေခဘူမိ သမဏဘူမိ ဇာနနဘူမိ ပန္နဘူမီတိ ဣမာ အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သတ္တ ဒိဝသေ သမ္ဗာဓဋ္ဌာနတော နိက္ခန္တတ္တာ သတ္တာ မန္ဒာ ဟောန္တိ မောမူဟာ၊ အယံ မန္ဒဘူမီတိ ဝဒန္တိ။ ယေ ပန ဒုဂ္ဂတိတော အာဂတာ ဟောန္တိ၊ တေ အဘိဏှံ ရောဒန္တိ စေဝ ဝိရဝန္တိ စ[၂]၊ သုဂတိတော အာဂတာ တံ အနုဿရိတွာ အနုဿရိတွာ ဟသန္တိ၊ အယံ ခိဍ္ဍာဘူမိ နာမ။ မာတာပိတူနံ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပဒနိက္ခိပနံ ဝီမံသကဘူမိ နာမ။ ပဒသာ ဂန္တုံ သမတ္ထကာလော ဥဇုဂတဘူမိ နာမ။ သိပ္ပါနိ သိက္ခနကာလော သေခဘူမိ နာမ။ ဃရာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇနကာလော သမဏဘူမိ နာမ။ အာစရိယံ သေဝိတွာ[၃] ဇာနနကာလော ဇာနနဘူမိ နာမ။ “ဘိက္ခု စ ပန္နကော ဇိနော[၄] န ကိဉ္စိ အာဟာ”တိ ဧဝံ အလာဘိံ သမဏံ ပန္နဘူမီတိ ဝဒန္တိ။

ဧကူနပညာသ အာဇီဝကသတေတိ ဧကူနပညာသ အာဇီဝဝုတ္တိသတာနိ။ **ပရိဗ္ဗာဇကသတေ**တိ ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇာသတာနိ။ **နာဂဝါသသတေ**တိ နာဂမဏ္ဍလသတာနိ။ **ဝီသေ ဣန္ဒြိယသတေ**တိ ဝီသ ဣန္ဒြိယသတာနိ။ **တိံသေ နိရယသတေ**တိ တိံသ နိရယသတာနိ။ **ရဇောဓာတုယော**တိ ရဇဩကိရဏဋ္ဌာနာနိ။ ဟတ္ထပိဋ္ဌိပါဒပိဋ္ဌာဒီနိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ သညီဂဗ္ဘာ**တိ ဩဋ္ဌဂေါဏဂဒြဘ-အဇပသုမိဂမဟိံသေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ အသညီဂဗ္ဘာ**တိ သာလိယဝဂေါဓုမမုဂ္ဂကင်္ဂုဝရကကုဒြူသကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **နိဂဏ္ဌိဂဗ္ဘာ**တိ ဂဏ္ဌိမှိ ဇာတဂဗ္ဘာ၊ ဥစ္ဆုဝေဠုနဠာဒယော သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ ဒေဝါ**တိ ဗဟူ ဒေဝါ၊ သော ပန သတ္တာတိ ဝဒတိ။ မနုဿာပိ အနန္တာ၊ သော သတ္တာတိ ဝဒတိ။ **သတ္တ ပေသာစာ**တိ ပိသာစာ မဟန္တမဟန္တာ[၅]၊ သတ္တာတိ ဝဒတိ။ **သရာ**တိ မဟာသရာ။ ကဏ္ဏမုဏ္ဍရထကာရအနောတတ္တသီဟပ္ပပါတဆဒ္ဒန္တမုစလိန္ဒ[၆]-ကုဏာလဒဟေ ဂဟေတွာ ဝဒတိ။

ပဝုဋာတိ ဂဏ္ဌိကာ။ **ပပါတာ**တိ မဟာပပါတာ။ **ပပါတသတာနီ**တိ ခုဒ္ဒကပပါတသတာနိ။ **သုပိနာ**တိ မဟာသုပိနာ။ **သုပိနသတာနီ**တိ ခုဒ္ဒကသုပိနသတာနိ။ **မဟာကပ္ပိနော**တိ မဟာကပ္ပါနံ။ ဧတ္ထ ဧကမှာ မဟာသရာ

၁-သင်္ကိစ္ဆော (က) ၂-ပရိဒေဝန္တိ စ (က)
၃-သေဝိတွာ သေဝိတွာ (သီ၊ သျာ) ၄-ဇိန္နော (သီ) ၅-မဟန္တာ (မ-ဋ္ဌ ၃-၁၆၁-ပိဋ္ဌေ)
၆-....ကုဠီရမုစလိန္ဒ (မ-ဋ္ဌ ၃-၁၆၁-ပိဋ္ဌေ)၊ ဆဒ္ဒန္တမန္ဒာကိနီ (သျာ၊ ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ စ။)

vassasate vassasate kusaggena ekaṁ udakabinduṁ nīharitvā sattakkhattuṁ tamhi sare nirudake kate eko mahākappoti vadati. Evarūpānaṁ mahākappānaṁ caturāsītisatasahassāni khepetvā bāle ca paṇḍite ca[1] dukkhassantaṁ karontīti ayamassa laddhi. Paṇḍitopi kira antarāvisujjhituṁ na sakkoti, bālopi tato uddhaṁ na gacchati.

Sīlena vāti acelakasīlena vā aññena vā yena kenaci. **Vatenā**ti tādiseneva vatena. **Tapenā**ti tapokammena. **Aparipakkaṁ paripāceti** nāma yo "ahaṁ paṇḍito"ti antarā visujjhati. **Paripakkaṁ phussa phussa byantīkaroti** nāma yo "ahaṁ bālo"ti vuttaparimāṇakālaṁ atikkamitvā yāti. **Hevaṁ natthī**ti evaṁ natthi. Taṁ hi ubhayampi na sakkā kātunti dīpeti. **Doṇamite**ti doṇena mitaṁ viya. **Sukhadukkhe**ti sukhadukkhaṁ. **Pariyantakate**ti vuttaparimāṇena kālena katapariyanto. **Natthi hāyanavaḍḍhane**ti natthi hāyanavaḍḍhanāni, na saṁsāro paṇḍitassa hāyati, na bālassa vaḍḍhatīti attho. **Ukkaṁsāvakaṁse**ti ukkaṁsāvakaṁsā. Hāyanavaḍḍhanānamevetaṁ vevacanaṁ. Idāni tamatthaṁ upamāya sādhento[2] **seyyathāpi nāmā**ti-ādimāha. Tattha **suttaguḷe**ti veṭhetvā[3] katasuttaguḷe. **Nibbeṭhiyamānameva paletī**ti pabbate vā rukkhagge vā ṭhatvā khittaṁ suttappamāṇena nibbeṭhiyamānameva gacchati, sutte khīṇe tattheva tiṭṭhati, na gacchati, evameva bālā ca paṇḍitā ca kālavasena nibbeṭhiyamānā sukhadukkhaṁ palenti, yathāvuttena kālena atikkamantīti dasseti.

11-18. Antavāsuttādivaṇṇanā

216-223. **Antavā loko**ti ekato vaḍḍhitanimittaṁ lokoti gāhena vā takkena vā uppannadiṭṭhi. **Anantavā**ti sabbato vaḍḍhitaṁ appamāṇanimittaṁ lokoti gāhena vā takkena vā uppannadiṭṭhi. **Taṁ jīvaṁ taṁ sarīra**nti jīvañca sarīrañca ekamevāti uppannadiṭṭhi. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti. Imāni tāva sotāpattimaggavasena aṭṭhārasa veyyākaraṇāni ekaṁ gamanaṁ.

---

1. Bālo ca paṇḍito ca (Syā) 2. Dassento (Sī) 3. Vaṭṭetvā (Syā)

ဝဿသတေ ဝဿသတေ ကုသဂ္ဂေန ဧကံ ဥဒကဗိန္ဒုံ နီဟရိတွာ သတ္တက္ခတ္တုံ တမှိ သရေ နိရုဒကေ ကတေ ဧကော မဟာကပ္ပေါတိ ဝဒတိ။ ဧဝရူပါနံ မဟာကပ္ပါနံ စတုရာသီတိသတသဟဿာနိ ခေပေတွာ ဗာလေ စ ပဏ္ဍိတေ စ[၁] ဒုက္ခဿန္တံ ကရောန္တီတိ အယမဿ လဒ္ဓိ။ ပဏ္ဍိတောပိ ကိရ အန္တရာဝိသုဇ္ဈိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဗာလောပိ တတော ဥဒ္ဓံ န ဂစ္ဆတိ။

သီလေန ဝါတိ အစေလကသီလေန ဝါ အညေန ဝါ ယေန ကေနစိ။ **ဝတေနာ**တိ တာဒိသေနေဝ ဝတေန။ **တပေနာ**တိ တပေါကမ္မေန။ **အပရိပက္ကံ ပရိပါစေတိ** နာမ ယော "အဟံ ပဏ္ဍိတော"တိ အန္တရာ ဝိသုဇ္ဈတိ။ **ပရိပက္ကံ ဖုဿ ဖုဿ ဗျန္တီကရောတိ** နာမ ယော "အဟံ ဗာလော"တိ ဝုတ္တပရိမာဏကာလံ အတိက္ကမိတွာ ယာတိ။ **ဟေဝံ နတ္ထီ**တိ ဧဝံ နတ္ထိ။ တံ ဟိ ဥဘယမ္ပိ န သက္ကာ ကာတုန္တိ ဒီပေတိ။ **ဒေါဏမိတေ**တိ ဒေါဏေန မိတံ ဝိယ။ **သုခဒုက္ခေ**တိ သုခဒုက္ခံ။ **ပရိယန္တကတေ**တိ ဝုတ္တပရိမာဏေန ကာလေန ကတပရိယန္တော။ **နတ္ထိ ဟာယနဝဍ္ဎနေ**တိ နတ္ထိ ဟာယနဝဍ္ဎနာနိ၊ န သံသာရော ပဏ္ဍိတဿ ဟာယတိ၊ န ဗာလဿ ဝဍ္ဎတီတိ အတ္ထော။ **ဥက္ကံသာဝကံသေ**တိ ဥက္ကံသာဝကံသာ။ ဟာယနဝဍ္ဎနာနမေဝေတံ ဝေဝစနံ။ ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဥပမာယ သာဓေန္တော[၂] **သေယျထာပိ နာမာ**တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုတ္တဂုဠေ**တိ ဝေဌေတွာ[၃] ကတသုတ္တဂုဠေ။ **နိဗ္ဗေဌိယမာနမေဝ ပလေတီ**တိ ပဗ္ဗတေ ဝါ ရုက္ခဂ္ဂေ ဝါ ဌတွာ ခိတ္တံ သုတ္တပ္ပမာဏေန နိဗ္ဗေဌိယမာနမေဝ ဂစ္ဆတိ၊ သုတ္တေ ခီဏေ တတ္ထေဝ တိဋ္ဌတိ, န ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ဗာလာ စ ပဏ္ဍိတာ စ ကာလဝသေန နိဗ္ဗေဌိယမာနာ သုခဒုက္ခံ ပလေန္တိ၊ ယထာဝုတ္တေန ကာလေန အတိက္ကမန္တီတိ ဒဿေတိ။

၁၁-၁၈-အန္တဝါသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၁၆-၂၂၃။ **အန္တဝါ လောကော**တိ ဧကတော ဝဍ္ဎိတနိမိတ္တံ လောကောတိ ဂါဟေန ဝါ တက္ကေန ဝါ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ **အနန္တဝါ**တိ သဗ္ဗတော ဝဍ္ဎိတံ အပ္ပမာဏနိမိတ္တံ လောကောတိ ဂါဟေန ဝါ တက္ကေန ဝါ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ **တံ ဇီဝံ တံ သရီရ**န္တိ ဇီဝဉ္စ သရီရဉ္စ ဧကမေဝါတိ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။ ဣမာနိ တာဝ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝသေန အဋ္ဌာရသ ဝေယျာကရဏာနိ ဧကံ ဂမနံ။

၁-ဗာလော စ ပဏ္ဍိတော စ (သျာ) ၂-ဒဿေန္တော (သီ) ၃-ဝဋ္ဋေတွာ (သျာ)

2. Dutiyagamanādivaggavaṇṇanā

224-301. Dutiyaṁ gamanaṁ dukkhavasena vuttaṁ. Tatrāpi aṭṭhāraseva veyyākaraṇāni, tato parāni "rūpī attā hotī"ti-ādīni aṭṭha veyyākaraṇāni, tehi saddhiṁ taṁ dutiyapeyyāloti vutto.

Tattha **rūpīti** ārammaṇameva "attā"ti gahitadiṭṭhi. **Arūpīti** jhānaṁ "attā"ti gahitadiṭṭhi. **Rūpī ca arūpī cāti** ārammaṇañca jhānañca "attā"ti gahitadiṭṭhi. **Neva rūpī nārūpīti** takkamattena gahitadiṭṭhi. **Ekantasukhīti** lābhītakkījātissarānaṁ uppannadiṭṭhi. Jhānalābhinopi hi atīte ekantasukhaṁ attabhāvaṁ manasikaroto evaṁ diṭṭhi uppajjati. Takkinopi "yathā etarahi ahaṁ ekantasukhī, evaṁ samparāyepi bhavissāmī"ti uppajjati. Jātissarassapi sattaṭṭhabhave sukhitabhāvaṁ passantassa[1] evaṁ uppajjati, **ekantadukkhīti**-ādīsupi eseva nayo.

Tatiyapeyyālo aniccadukkhavasena tehiyeva chabbīsatiyā suttehi vutto, catutthapeyyālo tiparivaṭṭavasenāti.

Diṭṭhisaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Okkantasaṁyutta

1-10. Cakkhusuttādivaṇṇanā

302-311. Okkantasaṁyutte **adhimuccatīti** saddhādhimokkhaṁ paṭilabhati. **Okkanto sammattaniyāmanti** paviṭṭho ariyamaggaṁ. **Abhabbo ca**[2] **tāva kālaṁ kātunti** iminā uppanne magge phalassa anantarāyataṁ dīpeti. Uppannasmiṁ hi magge phalassa antarāyakaraṇaṁ nāma natthi. Tenevāha "ayañca puggalo sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipanno assa, kappassa ca uḍḍayhanavelā assa, neva tāva kappo uḍḍayheyya, yāvāyaṁ puggalo na sotāpattiphalaṁ sacchikaroti, ayaṁ vuccati puggalo ṭhitakappī"ti[3]. **Mattaso nijjhānaṁ khamantīti** pamāṇato olokanaṁ khamanti. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Okkantasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sarantassa (Syā) 2. Abhabbova (Sī, Syā) 3. Abhi 3. 116 piṭṭhe.

၂-ဒုတိယဂမနာဒိဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၂၄-၃၀၁။ ဒုတိယံ ဂမနံ ဒုက္ခဝသေန ဝုတ္တံ။ တတြာပိ အဋ္ဌာရသေဝ ဝေယျာကရဏာနိ၊ တတော ပရာနိ "ရူပီ အတ္တာ ဟောတီ"တိအာဒီနိ အဋ္ဌ ဝေယျာကရဏာနိ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ တံ ဒုတိယပေယျာလောတိ ဝုတ္တော။

တတ္ထ **ရူပီ**တိ အာရမ္မဏမေဝ "အတ္တာ"တိ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ။ **အရူပီ**တိ ဈာနံ "အတ္တာ"တိ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ။ **ရူပီ စ အရူပီ စာ**တိ အာရမ္မဏဉ္စ ဈာနဉ္စ "အတ္တာ"တိ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ။ **နေဝ ရူပီ နာရူပီ**တိ တက္ကမတ္တေန ဂဟိတဒိဋ္ဌိ။ **ဧကန္တသုခီ**တိ လာဘီတက္ကီဇာတိဿရာနံ ဥပ္ပန္နဒိဋ္ဌိ။ ဈာနလာဘိနောပိ ဟိ အတီတေ ဧကန္တသုခံ အတ္တဘာဝံ မနသိကရောတော ဧဝံ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တက္ကိနောပိ "ယထာ ဧတရဟိ အဟံ ဧကန္တသုခီ၊ ဧဝံ သမ္ပရာယေပိ ဘဝိဿာမီ"တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာတိဿရဿပိ သတ္တဋ္ဌဘဝေ သုခိတဘာဝံ ပဿန္တဿ[၁] ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ **ဧကန္တဒုက္ခီ**တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

တတိယပေယျာလော အနိစ္စဒုက္ခဝသေန တေဟိယေဝ ဆဗ္ဗီသတိယာ သုတ္တေဟိ ဝုတ္တော၊ စတုတ္ထပေယျာလော တိပရိဝဋ္ဋဝသေနာတိ။

ဒိဋ္ဌိသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၄-ဩက္ကန္တသံယုတ္တ

၁-၁၀-စက္ခုသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၀၂-၃၁၁။ ဩက္ကန္တသံယုတ္တေ **အဓိမုစ္စတီ**တိ သဒ္ဓါဓိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ **ဩက္ကန္တော သမ္မတ္တနိယာမ**န္တိ ပဝိဋ္ဌော အရိယမဂ္ဂံ။ **အဘဗ္ဗော စ**[၂] **တာဝ ကာလံ ကာတု**န္တိ ဣမိနာ ဥပ္ပန္နေ မဂ္ဂေ ဖလဿ အနန္တရာယတံ ဒီပေတိ။ ဥပ္ပန္နသ္မိံ ဟိ မဂ္ဂေ ဖလဿ အန္တရာယကရဏံ နာမ နတ္ထိ။ တေနေဝါဟ "အယဉ္စ ပုဂ္ဂလော သောတာပတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော အဿ၊ ကပ္ပဿ စ ဥဍ္ဍယှနဝေလာ အဿ၊ နေဝ တာဝ ကပ္ပေါ ဥဍ္ဍယှေယျ၊ ယာဝါယံ ပုဂ္ဂလော န သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆိကရောတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဌိတကပ္ပီ"တိ[၃]။ **မတ္တသော နိဇ္ဈာနံ ခမန္တီ**တိ ပမာဏတော ဩလောကနံ ခမန္တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဩက္ကန္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သရန္တဿ (သျာ) ၂-အဘဗ္ဗောဝ (သီ၊ သျာ) ၃-အဘိ ၃-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။

5. Uppādasaṁyuttavaṇṇanā

312-321. Uppādasaṁyutte sabbaṁ pākaṭameva.

Uppādasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

6. Kilesasaṁyuttavaṇṇanā

322-331. Kilesasaṁyutte **cittasseso upakkileso**ti kataracittassa? Catubhūmakacittassa. Tebhūmakacittassa tāva hotu, lokuttarassa kathaṁ upakkileso hotīti? Uppattinivāraṇato. So hi tassa uppajjituṁ appadānena upakkilesoti veditabbo. **Nekkhammaninnan**ti navalokuttaradhammaninnaṁ. **Cittan**ti samathavipassanācittaṁ. **Abhiññāsacchikaraṇīyesu dhammesū**ti paccavekkhaṇañāṇena abhijānitvā sacchikātabbesu chaḷabhiññādhammesu, ekaṁ dhammaṁ vā gaṇhantena[1] nekkhammanti gahetabbaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Kilesasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

7. Sāriputtasaṁyutta

1-9. Vivekajasuttādivaṇṇanā

332-340. Sāriputtasaṁyuttassa paṭhame **na evaṁ hotī**ti ahaṅkāramamaṅkārānaṁ pahīnattā evaṁ na hoti. Dutiyādīsupi eseva nayo. . Paṭhamādīni.

10. Sucimukhīsuttavaṇṇanā

341. Dasame **sucimukhī**ti evaṁnāmikā. **Upasaṅkamī**ti theraṁ abhirūpaṁ dassanīyaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ samantapāsādikaṁ disvā "iminā saddhiṁ parihāsaṁ karissāmī"ti upasaṅkami. Atha therena tasmiṁ vacane paṭikkhitte

1. Gaṇhantena nibbānameva (Syā)

၅-ဥပ္ပါဒသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၁၂-၃၂၁။ ဥပ္ပါဒသံယုတ္တေ သဗ္ဗံ ပါကဋမေဝ။

ဥပ္ပါဒသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၆-ကိလေသသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၂၂-၃၃၁။ ကိလေသသံယုတ္တေ **စိတ္တဿေသော ဥပက္ကိလေသော**တိ ကတရစိတ္တဿ? စတုဘူမကစိတ္တဿ။ တေဘူမကစိတ္တဿ တာဝ ဟောတု၊ လောကုတ္တရဿ ကထံ ဥပက္ကိလေသော ဟောတီတိ? ဥပ္ပတ္တိနိဝါရဏတော။ သော ဟိ တဿ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အပ္ပဒါနေန ဥပက္ကိလေသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **နေက္ခမ္မနိန္နန္တိ** နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိန္နံ။ **စိတ္တန္တိ** သမထဝိပဿနာစိတ္တံ။ **အဘိညာသစ္ဆိကရဏီယေသု ဓမ္မေသူ**တိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန အဘိဇာနိတွာ သစ္ဆိကာတဗ္ဗေသု ဆဠဘိညာဓမ္မေသု၊ ဧကံ ဓမ္မံ ဝါ ဂဏှန္တေန[၁] နေက္ခမ္မန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ကိလေသသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၇-သာရိပုတ္တသံယုတ္တ

၁-၉-ဝိဝေကဇသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၃၂-၃၄၀။ သာရိပုတ္တသံယုတ္တဿ ပဌမေ **န ဧဝံ ဟောတီ**တိ အဟင်္ကာရမမင်္ကာရာနံ ပဟီနတ္တာ ဧဝံ န ဟောတိ။ ဒုတိယာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ ။ ပဌမာဒီနိ။

၁၀-သုစိမုခီသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄၁။ ဒသမေ **သုစိမုခီ**တိ ဧဝံနာမိကာ။ **ဥပသင်္ကမီ**တိ ထေရံ အဘိရူပံ ဒဿနီယံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သမန္တပါသာဒိကံ ဒိသွာ “ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ပရိဟာသံ ကရိဿာမီ”တိ ဥပသင်္ကမိ။ အထ ထေရေန တသ္မိံ ဝစနေ ပဋိက္ခိတ္တေ

၁-ဂဏှန္တေန နိဗ္ဗာနမေဝ (သျာ)

"idānissa vādaṁ āropessāmī"ti maññamānā **tena hi samaṇa ubbhamukho**[1] **bhuñjasī**ti āha. **Disāmukho**ti catuddisāmukho, catasso disā olokentoti attho. **Vidisāmukho**ti catasso vidisā olokento.

Vatthuvijjātiracchānavijjāyāti vatthuvijjāsaṅkhātāya tiracchānavijjāya. Vatthuvijjā nāma lābuvatthukumbhaṇḍavatthumūlakavatthu-ādīnaṁ vatthūnaṁ phalasampattikāraṇakālajānanupāyo. **Micchājīvena jīvikaṁ kappentī**ti teneva vatthuvijjātiracchānavijjāsaṅkhātena micchājīvena jīvikaṁ kappenti, tesaṁ vatthunaṁ sampādanena pasannehi manussehi dinne paccaye paribhuñjantā jīvantīti attho. **Adhomukhā**ti vatthuṁ oloketvā bhuñjamānavasena adhomukhā bhuñjanti nāma. Evaṁ sabbattha yojanā kātabbā. Api cettha **nakkhattavijjā**ti "ajja imaṁ nakkhattaṁ iminā nakkhattena gantabbaṁ, iminā idañcidañca kātabban"ti evaṁ jānanavijjā. **Dūteyyan**ti dūtakammaṁ, tesaṁ tesaṁ sāsanaṁ gahetvā tattha tattha gamanaṁ. **Pahiṇagamanan**ti ekagāmasmiṁ yeva ekakulassa sāsanena aññakulaṁ upasaṅkamanaṁ. **Aṅgavijjā**ti itthilakkhaṇapurisalakkhaṇavasena aṅgasampattiṁ ñatvā "tāya aṅgasampattiyā idaṁ nāma labbhatī"ti evaṁ jānanavijjā. **Vidisāmukhā**ti aṅgavijjā hi taṁ taṁ sarīrakoṭṭhāsaṁ ārabbha pavattattā vidisāya pavattā nāma, tasmā tāya vijjāya jīvikaṁ kappetvā bhuñjantā vidisāmukhā bhuñjanti nāma. **Evamārocesī**ti "dhammikaṁ samaṇā"ti-ādīni vadamānā sāsanassa niyyānikaṁ guṇaṁ kathesi. Tañca paribbājikāya kathaṁ[2] sutvā pañcamattāni kulasatāni sāsane otariṁsūti.

Sāriputtasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

8. Nāgasaṁyutta

1. Suddhikasuttavaṇṇanā

342. Nāgasaṁyutte **aṇḍajā**ti aṇḍe jātā. **Jalābujā**ti vatthikose jātā. **Saṁsedajā**ti saṁsede jātā. **Opapātikā**ti

1. Uddhaṁmukho (Sī)
2. Pariyāyakathaṁ (Sī)

"ဣဒါနိဿ ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ"တိ မညမာနာ **တေန ဟိ သမဏ ဥဗ္ဘမုခေါ**[၁] **ဘုဉ္ဇသီ**တိ အာဟ။ **ဒိသာမုခေါ**တိ စတုဒ္ဒိသာမုခေါ၊ စတဿော ဒိသာ ဩလောကေန္တောတိ အတ္ထော။ **ဝိဒိသာမုခေါ**တိ စတဿော ဝိဒိသာ ဩလောကေန္တော။

ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယာတိ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာသင်္ခါတာယ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ။ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ နာမ လာဘုဝတ္ထုကုမ္ဘဏ္ဍဝတ္ထုမူလကဝတ္ထုအာဒီနံ ဝတ္ထူနံ ဖလသမ္ပတ္တိကာရဏကာလဇာနနုပါယော။ **မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တီ**တိ တေနေဝ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာသင်္ခါတေန မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တိ၊ တေသံ ဝတ္ထုနံ သမ္ပာဒနေန ပသန္နေဟိ မနုဿေဟိ ဒိန္နေ ပစ္စယေ ပရိဘုဉ္ဇန္တာ ဇီဝန္တီတိ အတ္ထော။ **အဓောမုခါ**တိ ဝတ္ထုံ ဩလောကေတွာ ဘုဉ္ဇမာနဝသေန အဓောမုခါ ဘုဉ္ဇန္တိ နာမ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ အပိ စေတ္ထ **နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာ**တိ "အဇ္ဇ ဣမံ နက္ခတ္တံ ဣမိနာ နက္ခတ္တေန ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣမိနာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကာတဗ္ဗ"န္တိ ဧဝံ ဇာနနဝိဇ္ဇာ။ **ဒူတေယျ**န္တိ ဒူတကမ္မံ၊ တေသံ တေသံ သာသနံ ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ **ပဟိဏဂမန**န္တိ ဧကဂါမသ္မိံယေဝ ဧကကုလဿ သာသနေန အညကုလံ ဥပသင်္ကမနံ။ **အင်္ဂဝိဇ္ဇာ**တိ ဣတ္ထိလက္ခဏပုရိသလက္ခဏဝသေန အင်္ဂသမ္ပတ္တိံ ဉတွာ "တာယ အင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ ဣဒံ နာမ လဗ္ဘတီ"တိ ဧဝံ ဇာနနဝိဇ္ဇာ။ **ဝိဒိသာမုခါ**တိ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ ဟိ တံ တံ သရီရကောဋ္ဌာသံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တတ္တာ ဝိဒိသာယ ပဝတ္တာ နာမ၊ တသ္မာ တာယ ဝိဇ္ဇာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတွာ ဘုဉ္ဇန္တာ ဝိဒိသာမုခါ ဘုဉ္ဇန္တိ နာမ။ **ဧဝမာရောစေသီ**တိ "ဓမ္မိကံ သမဏာ"တိအာဒီနိ ဝဒမာနာ သာသနဿ နိယျာနိကံ ဂုဏံ ကထေသိ။ တဉ္စ ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကထံ[၂] သုတွာ ပဉ္စမတ္တာနိ ကုလသတာနိ သာသနေ ဩတရိံသူတိ။

သာရိပုတ္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၈-နာဂသံယုတ္တ

၁-သုဒ္ဓိကသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၄၂။ နာဂသံယုတ္တေ **အဏ္ဍဇာ**တိ အဏ္ဍေ ဇာတာ။ **ဇလာဗုဇာ**တိ ဝတ္ထိကောသေ ဇာတာ။ **သံသေဒဇာ**တိ သံသေဒေ ဇာတာ။ **ဩပပါတိကာ**တိ

၁-ဥဒ္ဓံမုခေါ (သီ)
၂-ပရိယာယကထံ (သီ)

upapatitvā viya jātā. Idañca pana suttaṁ aṭṭhuppattiyā vuttaṁ. Bhikkhūnaṁ hi "kati nu kho nāgayoniyo"ti kathā udapādi. Atha Bhagavā puggalānaṁ nāgayonīhi uddharaṇatthaṁ[1] nāgayoniyo āvikaronto imaṁ suttamāha.

2-50. Paṇītatarasuttādivaṇṇanā

343-391. Dutiyādīsu **vossaṭṭhakāyā**ti ahituṇḍikaparibuddhaṁ[2] agaṇetvā vissaṭṭhakāyā. **Dvayakārino**ti duvidhakārino, kusalākusalakārinoti attho. **Sacajja mayanti** sace ajja mayaṁ. **Sahabyataṁ upapajjatī**ti sahabhāvaṁ āpajjati. Tatrassa akusalaṁ upapattiyā paccayo hoti, kusalaṁ upapannānaṁ sampattiyā. **Annan**ti khādanīyabhojanīyaṁ. **Pānan**ti yaṁkiñci pānakaṁ. **Vatthan**ti nivāsanapārupanaṁ. **Yānan**ti chattupāhanaṁ ādiṁ katvā yaṁkiñci gamanapaccayaṁ. **Mālan**ti yaṁkiñci sumanamālādipupphaṁ. **Gandhan**ti yaṁkiñci candanādigandhaṁ. **Vilepanan**ti yaṁkiñci chavirāgakaraṇaṁ. **Seyyāvasathapadīpeyyan**ti mañcapīṭhādiseyyaṁ ekabhūmikādi-āvasathaṁ vaṭṭitelādipadīpūpakaraṇañca detīti attho. Tesaṁ hi dīghāyukatāya ca[3] vaṇṇavantatāya ca sukhabahulatāya ca patthanaṁ katvā imaṁ dasavimaṁ dānavatthuṁ datvā taṁ sampattiṁ anubhavituṁ tattha nibbattanti. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Nāgasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

9. Supaṇṇasaṁyuttavaṇṇanā

392-437. Supaṇṇasaṁyutte pattānaṁ vaṇṇavantatāya garuḷā **supaṇṇā**ti vuttā. Idhāpi paṭhamasuttaṁ purimanayeneva aṭṭhuppattiyaṁ vuttaṁ. **Harantī**ti uddharanti. Uddharamānā ca pana te attanā hīne vā same vā uddharituṁ sakkonti, na attanā paṇītatare. Sattavidhā hi anuddharaṇīyanāgā nāma paṇītatarā kambalassatarā dhataraṭṭhā sattasīdantaravāsino pathaviṭṭhakā pabbataṭṭhakā vimānaṭṭhakāti. ( )[4] tatra[5] aṇḍajādīnaṁ jalābujādayo

1. Ukkaṇṭhanatthaṁ (Sī, Syā)
2. ...parivutthaṁ (Sa), ...paripanthaṁ (Syā)
3. Dīghāyukabhāve ca (Syā, Ka)
4. (Tatra paṇītatarā nāma yonito ukkaṭṭhatarā)(Sī)
5. Tathā hi (Sī)

ဥပပတိတွာ ဝိယ ဇာတာ။ ဣဒဉ္စ ပန သုတ္တံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဝုတ္တံ။ ဘိက္ခူနံ ဟိ "ကတိ နု ခေါ နာဂယောနိယော"တိ ကထာ ဥဒပါဒိ။ အထ ဘဂဝါ ပုဂ္ဂလာနံ နာဂယောနီဟိ ဥဒ္ဓရဏတ္ထံ[၁] နာဂယောနိယော အာဝိကရောန္တော ဣမံ သုတ္တမာဟ။

၂-၅၀-ပဏီတတရသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၄၃-၃၉၁။ ဒုတိယာဒီသု **ဝေါဿဋ္ဌကာယာ**တိ အဟိတုဏ္ဍိကပရိဗုဒ္ဓံ[၂] အဂဏေတွာ ဝိဿဋ္ဌကာယာ။ **ဒွယကာရိနော**တိ ဒုဝိဓကာရိနော၊ ကုသလာကုသလကာရိနောတိ အတ္ထော။ **သစဇ္ဇ မယန္တိ** သစေ အဇ္ဇ မယံ။ **သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇတီ**တိ သဟဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ။ တတြဿ အကုသလံ ဥပပတ္တိယာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ကုသလံ ဥပပန္နာနံ သမ္ပတ္တိယာ။ **အန္နန္တိ** ခါဒနီယဘောဇနီယံ။ **ပါနန္တိ** ယံကိဉ္စိ ပါနကံ။ **ဝတ္ထန္တိ** နိဝါသနပါရုပနံ။ **ယာနန္တိ** ဆတ္တုပါဟနံ အာဒိံ ကတွာ ယံကိဉ္စိ ဂမနပစ္စယံ။ **မာလန္တိ** ယံကိဉ္စိ သုမနမာလာဒိပုပ္ဖံ။ **ဂန္ဓန္တိ** ယံကိဉ္စိ စန္ဒနာဒိဂန္ဓံ။ **ဝိလေပနန္တိ** ယံကိဉ္စိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ **သေယျာဝသထပဒီပေယျန္တိ** မဉ္စပီဌာဒိသေယျံ ဧကဘူမိကာဒိအာဝသထံ ဝဋ္ဋိတေလာဒိပဒီပူပကရဏဉ္စ ဒေတီတိ အတ္ထော။ တေသံ ဟိ ဒီဃာယုကတာယ စ[၃] ဝဏ္ဏဝန္တတာယ စ သုခဗဟုလတာယ စ ပတ္ထနံ ကတွာ ဣမံ ဒသဝိဓံ ဒါနဝတ္ထုံ ဒတွာ တံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတုံ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

နာဂသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၉-သုပဏ္ဏသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၉၂-၄၃၇။ သုပဏ္ဏသံယုတ္တေ ပတ္တာနံ ဝဏ္ဏဝန္တတာယ ဂရုဠာ **သုပဏ္ဏာ**တိ ဝုတ္တာ။ ဣဓာပိ ပဌမသုတ္တံ ပုရိမနယေနေဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဝုတ္တံ။ **ဟရန္တီ**တိ ဥဒ္ဓရန္တိ။ ဥဒ္ဓရမာနာ စ ပန တေ အတ္တနာ ဟီနေ ဝါ သမေ ဝါ ဥဒ္ဓရိတုံ သက္ကောန္တိ၊ န အတ္တနာ ပဏီတတရေ။ သတ္တဝိဓာ ဟိ အနုဒ္ဓရဏီယနာဂါ နာမ ပဏီတတရာ ကမ္ဗလဿတရာ ဓတရဋ္ဌာ သတ္တသီဒန္တရဝါသိနော ပထဝိဋ္ဌကာ ပဗ္ဗတဋ္ဌကာ ဝိမာနဋ္ဌကာတိ။ ( )[၄] တတြ[၅] အဏ္ဍဇာဒီနံ ဇလာဗုဇာဒယော

၁-ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထံ (သီ၊ သျာ) ၂-....ပရိဝုတ္ထံ (သ)၊ ....ပရိပန္ထံ (သျာ) ၃-ဒီဃာယုကဘာဝေ စ (သျာ၊ က)
၄-(တတြ ပဏီတတရာ နာမ ယောနိတော ဥက္ကဋ္ဌတရာ) (သီ) ၅-တထာ ဟိ (သီ)

paṇītatarā, te tehi anuddharaṇīyā. Kambalassatarā pana nāgasenāpatino, te yattha katthaci disvā yo koci supaṇṇo uddharituṁ na sakkoti. Dhataraṭṭhā pana nāgarājāno, tepi koci uddharituṁ na sakkoti. Ye pana sattasīdantare mahāsamudde vasanti, te yasmā katthaci vikampanaṁ kātuṁ na sakkā, tasmā koci uddharituṁ na sakkoti. Pathaviṭṭhakādīnaṁ nilīyanokāso atthi, tasmā tepi uddharituṁ na sakkoti. Ye pana mahāsamudde ūmipiṭṭhe vasanti, te yo koci samo vā paṇītataro vā supaṇṇo uddharituṁ sakkoti. Sesaṁ Nāgasaṁyutte vuttanayamevāti.

Supaṇṇasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

10. Gandhabbakāyasaṁyuttavaṇṇanā

438-549. Gandhabbakāyasaṁyutte **mūlagandhe adhivatthā**ti yassa rukkhassa mūle gandho atthi, taṁ nissāya nibbattā. So hi sakalopi rukkho tesaṁ upakappati. Sesapadesupi eseva nayo. **Gandhagandhe**ti mūlādigandhānaṁ gandhe. Yassa hi rukkhassa sabbesampi mūlādīnaṁ gandho atthi, so idha gandho nāma. Tassa gandhassa gandhe, tasmiṁ adhivatthā. Idha mūlādīni sabbāni tesaṁyeva upakappanti. **So dātā hoti mūlagandhānan**ti so kāḷānusārikādīnaṁ mūlagandhānaṁ dātā hoti. Evaṁ sabbapadesu attho veditabbo. Evaṁ hi sarikkhadānampi datvā patthanaṁ ṭhapenti, asarikkhadānampi. Taṁ dassetuṁ **so annaṁ detī**ti-ādi dasavidhaṁ dānavatthu vuttaṁ. Sesaṁ sabbattha uttānamevāti.

Gandhabbakāyasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

11. Valāhakasaṁyuttavaṇṇanā

550-606. Valāhakasaṁyutte **valāhakakāyikā**ti valāhakanāmake devakāye uppannā ākāsacārikadevā. **Sītavalāhakā**ti sītakaraṇavalāhakā. Sesapadesupi eseva nayo. **Cetopaṇidhimanvāyā**ti cittaṭṭhapanaṁ āgamma. **Sītaṁ hotī**ti yaṁ vassāne vā

ပဏီတတရာ၊ တေ တေဟိ အနုဒ္ဓရဏီယာ။ ကမ္ဗလဿတရာ ပန နာဂသေနာပတိနော၊ တေ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဒိသွာ ယော ကောစိ သုပဏ္ဏော ဥဒ္ဓရိတုံ န သက္ကောတိ။ ဓတရဋ္ဌာ ပန နာဂရာဇာနော၊ တေပိ ကောစိ ဥဒ္ဓရိတုံ န သက္ကောတိ။ ယေ ပန သတ္တသီဒန္တရေ မဟာသမုဒ္ဒေ ဝသန္တိ၊ တေ ယသ္မာ ကတ္ထစိ ဝိကမ္ပနံ ကာတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ ကောစိ ဥဒ္ဓရိတုံ န သက္ကောတိ။ ပထဝိဋ္ဌကာဒီနံ နိလီယနောကာသော အတ္ထိ၊ တသ္မာ တေပိ ဥဒ္ဓရိတုံ န သက္ကောတိ။ ယေ ပန မဟာသမုဒ္ဒေ ဦမိပိဋ္ဌေ ဝသန္တိ၊ တေ ယော ကောစိ သမော ဝါ ပဏီတတရော ဝါ သုပဏ္ဏော ဥဒ္ဓရိတုံ သက္ကောတိ။ သေသံ နာဂသံယုတ္တေ ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

သုပဏ္ဏသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၀-ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၄၃၈-၅၄၉။ ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တေ **မူလဂန္ဓေ အဓိဝတ္ထာ**တိ ယဿ ရုက္ခဿ မူလေ ဂန္ဓော အတ္ထိ၊ တံ နိဿာယ နိဗ္ဗတ္တာ။ သော ဟိ သကလောပိ ရုက္ခော တေသံ ဥပကပ္ပတိ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ဂန္ဓဂန္ဓေ**တိ မူလာဒိဂန္ဓာနံ ဂန္ဓေ။ ယဿ ဟိ ရုက္ခဿ သဗ္ဗေသမ္ပိ မူလာဒီနံ ဂန္ဓော အတ္ထိ၊ သော ဣဓ ဂန္ဓော နာမ။ တဿ ဂန္ဓဿ ဂန္ဓေ၊ တသ္မိံ အဓိဝတ္ထာ။ ဣဓ မူလာဒီနိ သဗ္ဗာနိ တေသံယေဝ ဥပကပ္ပန္တိ။ **သော ဒါတာ ဟောတိ မူလဂန္ဓာန**န္တိ သော ကာဠာနုသာရိကာဒီနံ မူလဂန္ဓာနံ ဒါတာ ဟောတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဟိ သရိက္ခဒါနမ္ပိ ဒတွာ ပတ္ထနံ ဌပေန္တိ, အသရိက္ခဒါနမ္ပိ။ တံ ဒဿေတုံ **သော အန္နံ ဒေတီ**တိအာဒိ ဒသဝိဓံ ဒါနဝတ္ထု ဝုတ္တံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၁-ဝလာဟကသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၅၅၀-၆၀၆။ ဝလာဟကသံယုတ္တေ **ဝလာဟကကာယိကာ**တိ ဝလာဟကနာမကေ ဒေဝကာယေ ဥပ္ပန္နာ အာကာသစာရိကဒေဝါ။ **သီတဝလာဟကာ**တိ သီတကရဏဝလာဟကာ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **စေတောပဏိဓိမန္ဝာယာ**တိ စိတ္တဋ္ဌပနံ အာဂမ္မ။ **သီတံ ဟောတီ**တိ ယံ ဝဿာနေ ဝါ

hemante vā sītaṁ hoti, taṁ utusamuṭṭhānameva. Yaṁ pana sītepi atisītaṁ, gimhe ca uppannaṁ sītaṁ, taṁ devatānubhāvena nibbattaṁ sītaṁ nāma. **Uṇhaṁ hotī**ti yaṁ gimhāne uṇhaṁ, taṁ utusamuṭṭhānikaṁ pākatikameva. Yaṁ pana uṇhepi ati-uṇhaṁ, sītakāle ca uppannaṁ uṇhaṁ, taṁ devatānubhāvena nibbattaṁ uṇhaṁ nāma. **Abbhaṁ hotī**ti abbhamaṇḍapo[1] hoti. Idhāpi yaṁ vassāne ca sisire ca abbhaṁ uppajjati, taṁ utusamuṭṭhānikaṁ pākatikameva. Yaṁ pana abbheyeva ati-abbhaṁ, sattasattāhampi candasūriye chādetvā ekandhakāraṁ karoti, yañca cittavesākhamāsesu abbhaṁ, taṁ devatānubhāvena uppannaṁ abbhaṁ nāma. **Vāto hotī**ti yo tasmiṁ tasmiṁ utumhi uttaradakkhiṇādipakativāto hoti, ayaṁ utusamuṭṭhānova. Yopi pana rukkhakkhandhādipadālano ativāto nāma atthi, ayañceva, yo ca aññopi akālavāto, ayaṁ devatānubhāvanibbatto nāma. **Devo vassatī**ti yaṁ vassike cattāro māse vassaṁ, taṁ utusamuṭṭhānameva. Yaṁ pana vasseyeva ativassaṁ, yañca cittavesākhamāsesu vassaṁ, taṁ devatānubhāvanibbattaṁ nāma.

Tatridaṁ vatthu—eko kira vassavalāhakadevaputto Talakūṭakavāsi[2]khīṇāsavattherassa santikaṁ gantvā vanditvā aṭṭhāsi. Thero "kosi tvan"ti pucchi. Ahaṁ bhante vassavalāhakadevaputtoti. Tumhākaṁ kira cittena devo vassatīti. Āma bhanteti. Passitukāmā mayanti. Temissatha bhanteti. Meghasīsaṁ vā gajjitaṁ vā na paññāyati, kathaṁ temissāmāti. Bhante amhākaṁ cittena devo vassati, tumhe paṇṇasālaṁ pavisathāti. Sādhu devaputtāti so pāde dhovitvā paṇṇasālaṁ pāvisi. Devaputto tasmiṁ pavisanteyeva ekaṁ gītaṁ gāyitvā hatthaṁ ukkhipi. Samantā tiyojanaṭṭhānaṁ ekameghaṁ ahosi. Thero addhatinto paṇṇasālaṁ paviṭṭhoti. Apica devo nāmesa aṭṭhahi kāraṇehi vassati nāgānubhāvena supaṇṇānubhāvena devatānubhāvena saccakiriyāya utusamuṭṭhānena mārāvaṭṭanena iddhibalena vināsameghenāti.

Valāhakasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Abbhamaṇḍalo (Sī)　2. Himālayakūṭavāsī (Sī), Tagarakuṭivāsī (Syā)

ဟေမန္တေ ဝါ သီတံ ဟောတိ၊ တံ ဥတုသမုဋ္ဌာနမေဝ။ ယံ ပန သီတေပိ အတိသီတံ၊ ဂိမှေ စ ဥပ္ပန္နံ သီတံ၊ တံ ဒေဝတာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တံ သီတံ နာမ။ **ဥဏှံ ဟောတီ**တိ ယံ ဂိမှာနေ ဥဏှံ၊ တံ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကံ ပါကတိကမေဝ။ ယံ ပန ဥဏှေပိ အတိဥဏှံ၊ သီတကာလေ စ ဥပ္ပန္နံ ဥဏှံ၊ တံ ဒေဝတာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တံ ဥဏှံ နာမ။ **အဗ္ဘံ ဟောတီ**တိ အဗ္ဘမဏ္ဍပေါ[၁] ဟောတိ။ ဣဓာပိ ယံ ဝဿာနေ စ သိသိရေ စ အဗ္ဘံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကံ ပါကတိကမေဝ။ ယံ ပန အဗ္ဘေယေဝ အတိအဗ္ဘံ၊ သတ္တသတ္တာဟမ္ပိ စန္ဒသူရိယေ ဆာဒေတွာ ဧကန္ဓကာရံ ကရောတိ၊ ယဉ္စ စိတ္တဝေသာခမာသေသု အဗ္ဘံ၊ တံ ဒေဝတာနုဘာဝေန ဥပ္ပန္နံ အဗ္ဘံ နာမ။ **ဝါတော ဟောတီ**တိ ယော တသ္မိံ တသ္မိံ ဥတုမှိ ဥတ္တရဒက္ခိဏာဒိပကတိဝါတော ဟောတိ၊ အယံ ဥတုသမုဋ္ဌာနောဝ။ ယောပိ ပန ရုက္ခက္ခန္ဓာဒိပဒါလနော အတိဝါတော နာမ အတ္ထိ၊ အယဉ္စေဝ, ယော စ အညောပိ အကာလဝါတော၊ အယံ ဒေဝတာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တော နာမ။ **ဒေဝေါ ဝဿတီ**တိ ယံ ဝဿိကေ စတ္တာရော မာသေ ဝဿံ၊ တံ ဥတုသမုဋ္ဌာနမေဝ။ ယံ ပန ဝဿေယေဝ အတိဝဿံ၊ ယဉ္စ စိတ္တဝေသာခမာသေသု ဝဿံ၊ တံ ဒေဝတာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တံ နာမ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ ဝဿဝလာဟကဒေဝပုတ္တော တလကူဋကဝါသိ[၂]ခီဏာသဝတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရော "ကောသိ တွ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ ဘန္တေ ဝဿဝလာဟကဒေဝပုတ္တောတိ။ တုမှာကံ ကိရ စိတ္တေန ဒေဝေါ ဝဿတီတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ပဿိတုကာမာ မယန္တိ။ တေမိဿထ ဘန္တေတိ။ မေဃသီသံ ဝါ ဂဇ္ဇိတံ ဝါ န ပညာယတိ၊ ကထံ တေမိဿာမာတိ။ ဘန္တေ အမှာကံ စိတ္တေန ဒေဝေါ ဝဿတိ၊ တုမှေ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသထာတိ။ သာဓု ဒေဝပုတ္တာတိ သော ပါဒေ ဓောဝိတွာ ပဏ္ဏသာလံ ပါဝိသိ။ ဒေဝပုတ္တော တသ္မိံ ပဝိသန္တေယေဝ ဧကံ ဂီတံ ဂါယိတွာ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိ။ သမန္တာ တိယောဇနဋ္ဌာနံ ဧကမေဃံ အဟောသိ။ ထေရော အဍ္ဎတိန္တော ပဏ္ဏသာလံ ပဝိဋ္ဌောတိ။ အပိစ ဒေဝေါ နာမေသ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဝဿတိ နာဂါနုဘာဝေန သုပဏ္ဏာနုဘာဝေန ဒေဝတာနုဘာဝေန သစ္စကိရိယာယ ဥတုသမုဋ္ဌာနေန မာရာဝဋ္ဋနေန ဣဒ္ဓိဗလေန ဝိနာသမေဃေနာတိ။

ဝလာဟကသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-အဗ္ဘမဏ္ဍလော (သီ)　၂-ဟိမာလယကူဋဝါသီ (သီ)၊ တဂရကုဋိဝါသီ (သျာ)

12. Vacchagottasaṁyuttavaṇṇanā

607-661. Vacchagottasaṁyutte **aññāṇā**ti aññāṇena. Evaṁ sabbapadesu karaṇavaseneva attho veditabbo. Sabbāni cetāni aññamaññavevacanānevāti. Imasmiñca pana saṁyutte ekādasa suttāni pañcapaññāsa veyyākaraṇānīti veditabbāni.

Vacchagottasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

13. Jhānasaṁyutta

1. Samādhimūlakasamāpattisuttavaṇṇanā

662. Jhānasaṁyuttassa paṭhame **samādhikusalo**ti paṭhamaṁ jhānaṁ pañcaṅgikaṁ dutiyaṁ tivaṅgikanti evaṁ aṅgavavatthānakusalo. **Na samādhismiṁ samāpattikusalo**ti cittaṁ hāsetvā kallaṁ katvā jhānaṁ samāpajjituṁ na sakkoti. Iminā nayena sesapadānipi veditabbāni.

2-55. Samādhimūlakaṭhitisuttādivaṇṇanā

663-716. Dutiyādīsu **na samādhismiṁ ṭhitikusalo**ti jhānaṁ ṭhapetuṁ akusalo, sattaṭṭha-accharāmattaṁ jhānaṁ ṭhapetuṁ na sakkoti. **Na samādhismiṁ vuṭṭhānakusalo**ti jhānato vuṭṭhātuṁ akusalo, yathāparicchedena vuṭṭhātuṁ na sakkoti. **Na samādhismiṁ kallitakusalo**ti cittaṁ hāsetvā kallaṁ kātuṁ akusalo. **Na samādhismiṁ ārammaṇakusalo**ti kasiṇārammaṇesu akusalo. **Na samādhismiṁ gocarakusalo**ti kammaṭṭhānagocare ceva bhikkhācāragocare ca akusalo. **Na samādhismiṁ abhinīhārakusalo**ti kammaṭṭhānaṁ abhinīharituṁ akusalo. **Na samādhismiṁ sakkaccakārī**ti jhānaṁ appetuṁ sakkaccakārī na hoti. **Na samādhismiṁ sātaccakārī**ti jhānappanāya satatakārī na hoti, kadācideva karoti. **Na samādhismiṁ sappāyakārī**ti samādhissa sappāye upakārakadhamme pūretuṁ na sakkāti. Tato paraṁ samāpatti-ādīhi

၁၂-ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၀၇-၆၆၁။ ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တေ **အညာဏာ**တိ အညာဏေန။ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု ကရဏဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သဗ္ဗာနိ စေတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝါတိ။ ဣမသ္မိဉ္စ ပန သံယုတ္တေ ဧကာဒသ သုတ္တာနိ ပဉ္စပညာသ ဝေယျာကရဏာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဝစ္ဆဂေါတ္တသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁၃-ဈာနသံယုတ္တ

၁-သမာဓိမူလကသမာပတ္တိသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၆၆၂။ ဈာနသံယုတ္တဿ ပဌမေ **သမာဓိကုသလော**တိ ပဌမံ ဈာနံ ပဉ္စင်္ဂိကံ ဒုတိယံ တိဝင်္ဂိကန္တိ ဧဝံ အင်္ဂဝဝတ္ထာနကုသလော။ **န သမာဓိသ္မိံ သမာပတ္တိကုသလော**တိ စိတ္တံ ဟာသေတွာ ကလ္လံ ကတွာ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတုံ န သက္ကောတိ။ ဣမိနာ နယေန သေသပဒါနိပိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၂-၅၅-သမာဓိမူလကဋ္ဌိတိသုတ္တာဒိဝဏ္ဏနာ

၆၆၃-၇၁၆။ ဒုတိယာဒီသု **န သမာဓိသ္မိံ ဌိတိကုသလော**တိ ဈာနံ ဌပေတုံ အကုသလော၊ သတ္တဋ္ဌအစ္ဆရာမတ္တံ ဈာနံ ဌပေတုံ န သက္ကောတိ။ **န သမာဓိသ္မိံ ဝုဋ္ဌာနကုသလော**တိ ဈာနတော ဝုဋ္ဌာတုံ အကုသလော၊ ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ **န သမာဓိသ္မိံ ကလ္လိတကုသလော**တိ စိတ္တံ ဟာသေတွာ ကလ္လံ ကာတုံ အကုသလော။ **န သမာဓိသ္မိံ အာရမ္မဏကုသလော**တိ ကသိဏာရမ္မဏေသု အကုသလော။ **န သမာဓိသ္မိံ ဂေါစရကုသလော**တိ ကမ္မဋ္ဌာနဂေါစရေ စေဝ ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ စ အကုသလော။ **န သမာဓိသ္မိံ အဘိနီဟာရကုသလော**တိ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဘိနီဟရိတုံ အကုသလော။ **န သမာဓိသ္မိံ သက္ကစ္စကာရီ**တိ ဈာနံ အပ္ပေတုံ သက္ကစ္စကာရီ န ဟောတိ။ **န သမာဓိသ္မိံ သာတစ္စကာရီ**တိ ဈာနပ္ပနာယ သတတကာရီ န ဟောတိ၊ ကဒါစိဒေဝ ကရောတိ။ **န သမာဓိသ္မိံ သပ္ပါယကာရီ**တိ သမာဓိဿ သပ္ပါယေ ဥပကာရကဓမ္မေ ပူရေတုံ န သက္ကောတိ။ တတော ပရံ သမာပတ္တိအာဒီဟိ

padehi yojetvā catukkā vuttā. Tesaṁ attho vuttanayeneva veditabbo. Sakalaṁ panettha jhānasaṁyuttaṁ lokiyajjhānavaseneva kathitanti.

Jhānasaṁyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Iti Sāratthappakāsiniyā Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya

Khandhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Saṁyuttanikāyaṭṭhakathāya dutiyo bhāgo.

ပဒေဟိ ယောဇေတွာ စတုက္ကာ ဝုတ္တာ။ တေသံ အတ္ထော ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သကလံ ပနေတ္ထ ဈာနသံယုတ္တံ လောကိယဇ္ဈာနဝသေနေဝ ကထိတန္တိ။

ဈာနသံယုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဣတိ သာရတ္ထပ္ပကာသိနိယာ သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ

ခန္ဓဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ ဒုတိယော ဘာဂေါ။

Nidānavaggakhandhavaggasaṁyuttaṭṭhakathāya

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Akaṭavidhā	313
Akaṭā	313
Akasiralābhī	216
Akālikena	62
Akicchalābhī	216
Akukkukajātaṁ	295
Akuppā me vimutti	143
Akhaṇḍāni	251
Agadhito	152
Agamanīyaṭṭhānaṁ	134
Agāravā	189
Agāriyaṁ	167
Aggaṁ	149
Aggabījaṁ	251
Aṅgavijjā	319
Aṅgārakāsu	103
Aghato	305
Aghaṁ	244
Acariṁ	143
Acelo Kassapo	33
Accantaniṭṭhā	241
Accayāsi	308
Accāvadante	161
Accutaṁ padaṁ	296
Acchariyaṁ abbhutaṁ	53
Acchaṁ pattaṁ	219

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ajātaṁ	257
Ajānaññeva	182
Ajitapañhe	56
Ajjhattaṁ kathaṁkathī	40
Ajjhattaṁ vimokkhā	59
Ajjhosāya	241
Ajjhositaṁ	91
Añjasaṁ	107
Añjetvā	219
Aññataro	70
Aññatra phassā	53
Aññatreva	113
Aññātucchena	219
Aññā byākatā	57, 116
Aññaṁ āṇiṁ	211
Aññaṁ jīvaṁ	64
Aññaṁ sarīraṁ	64
Aññaṁ satthāraṁ	166
Aṭṭhaṭṭhānaṁ kāyapāgabbhiyaṁ	155
Aṭṭhikaṅkalo	147
Aṭṭhiṁ katvā	183
Aṭṭhikasaṅkhalikaṁ	200
Aṭṭhuppattiko	4
Aṇḍajā	319
Aṇḍabhūto	230
Atippago	52

နိဒါနဝဂ္ဂခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အကဋဝိဓာ	၃၁၃
အကဋာ	၃၁၃
အကသိရလာဘီ	၂၁၆
အကာလိကေန	၆၂
အကိစ္ဆလာဘီ	၂၁၆
အကုက္ကုကဇာတံ	၂၉၅
အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိ	၁၄၃
အခဏ္ဍာနိ	၂၅၁
အဂဓိတော	၁၅၂
အဂမနီယဋ္ဌာနံ	၁၃၄
အဂါရဝါ	၁၈၉
အဂါရိယံ	၁၆၇
အဂ္ဂံ	၁၄၉
အဂ္ဂဗီဇံ	၂၅၁
အင်္ဂဝိဇ္ဇာ	၃၁၉
အင်္ဂါရကာသု	၁၀၃
အဃတော	၃၀၅
အဃံ	၂၄၄
အစရိံ	၁၄၃
အစေလော ကဿပေါ	၃၃
အစ္စန္တနိဋ္ဌာ	၂၄၁
အစ္စယာသိ	၃၀၈
အစ္စာဝဒန္တေ	၁၆၁
အစ္စုတံ ပဒံ	၂၉၆
အစ္ဆရိယံ အဗ္ဘုတံ	၅၃
အစ္ဆံ ပတ္တံ	၂၁၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဇာတံ	၂၅၇
အဇာနညေဝ	၁၈၂
အဇိတပဉှေ	၅၆
အဇ္ဈတ္တံ ကထံကထီ	၄၀
အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာ	၅၉
အဇ္ဈောသာယ	၂၄၁
အဇ္ဈောသိတံ	၉၁
အဉ္ဇသံ	၁၀၇
အဉ္ဇေတွာ	၂၁၉
အညတရော	၇၀
အညတြ ဖဿာ	၅၃
အညတြေဝ	၁၁၃
အညာတုစ္ဆေန	၂၁၉
အညာ ဗျာကတာ	၅၇-၁၁၆
အညံ အာဏိံ	၂၁၁
အညံ ဇီဝံ	၆၄
အညံ သရီရံ	၆၄
အညံ သတ္ထာရံ	၁၆၆
အဋ္ဌဋ္ဌာနံ ကာယပါဂဗ္ဘိယံ	၁၅၅
အဋ္ဌိကင်္ကလော	၁၄၇
အဋ္ဌိံ ကတွာ	၁၈၃
အဋ္ဌိကသင်္ခလိကံ	၂၀၀
အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော	၄
အဏ္ဍဇာ	၃၁၉
အဏ္ဍဘူတော	၂၃၀
အတိပ္ပဂေါ	၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Atimaññeyya	191
Ativelaṁ	212
Atītaṁ	257
Atīradassī	305
Aturitacārikā	164
Atītaṁ	257
Atthaṅgamo	69
Attajjhāsayo	3
Attatthaṁ	48
Attato upagaccheyya	91
Attadīpā	247
Attaniyaṁ	289
Attani vā rūpaṁ	235
Attamano	157
Attavadhāya gabbhaṁgaṇhāti	195
Attavādupādānaṁ	14
Attasaraṇā	247
Attānañca nāvajānāmi	60
Atthasaṁhito	70
Atthitaṁ	31
Adiṭṭhajotanāpucchā	7
Adinnādānaṁ	134
Adinnādāyino	133
Addhagato	229
Addhānamaggappaṭipanno	167
Adhigamasaddhammappaṭi-rūpakaṁ	186
Adhiccasamuppannaṁ	33
Adhiṭṭhāti	286
Adhimuccati	317
Adhimuccatha	75

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Adhomukhā	319
Anajjhāpanno	152
Anajjhositā	73
Anaññathatā	39
Anaññasaraṇā	247
Anattato	306
Anattaniyaṁ	258
Ananubodhā	88
Anantarā	254, 281
Anantavā	316
Anabhāvaṁkatāni	64
Anabhinanditā	289
Anabhisaṅkhacca vimuttaṁ	250
Anamataggo	145
Anayaṁ āpanno	190
Anāgataṁ	222
Anātāpī	153
Anāsavaṁ	162
Aniccaṁ	39, 196
Aniccato	305
Aniccadassāvī	230
Aniccasaññā	303
Aniccā	58, 141
Animmātā	313
Animmitā	313
Anissitāya	219
Anukampaṁ	158
Anuggahāya	22
Anuggāhako	236
Anuṭṭhitā	206

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အတိမညေယျ	၁၉၁
အတိဝေလံ	၂၁၂
အတီတံ	၂၅၇
အတီရဒဿီ	၃၀၅
အတုရိတစာရိကာ	၁၆၄
အတီတံ	၂၅၇
အတ္ထင်္ဂမော	၆၉
အတ္တဇ္ဈာသယော	၃
အတ္တတ္ထံ	၄၈
အတ္တတော ဥပဂစ္ဆေယျ	၉၁
အတ္တဒီပါ	၂၄၇
အတ္တနိယံ	၂၈၉
အတ္တနိ ဝါ ရူပံ	၂၃၅
အတ္တမနော	၁၅၇
အတ္တဝဓာယ ဂဗ္ဘံ ဂဏှာတိ	၁၉၅
အတ္တဝါဒုပါဒါနံ	၁၄
အတ္တသရဏာ	၂၄၇
အတ္တာနဉ္စ နာဝဇာနာမိ	၆၀
အတ္ထသံဟိတော	၇၀
အတ္ထိတံ	၃၁
အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ	၇
အဒိန္နာဒါနံ	၁၃၄
အဒိန္နာဒါယိနော	၁၃၃
အဒ္ဓဂတော	၂၂၉
အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော	၁၆၇
အဓိဂမသဒ္ဓမ္မပ္ပဋိရူပကံ	၁၈၆
အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ	၃၃
အဓိဋ္ဌာတိ	၂၈၆
အဓိမုစ္စတိ	၃၁၇
အဓိမုစ္စထ	၇၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဓောမုခါ	၃၁၉
အနဇ္ဈာပန္နော	၁၅၂
အနဇ္ဈောသိတာ	၇၃
အနညထတာ	၃၉
အနညသရဏာ	၂၄၇
အနတ္တတော	၃၀၆
အနတ္တနိယံ	၂၅၈
အနနုဗောဓာ	၈၈
အနန္တရာ	၂၅၄-၂၈၁
အနန္တဝါ	၃၁၆
အနဘာဝံကတာနိ	၆၄
အနဘိနန္ဒိတာ	၂၈၉
အနဘိသင်္ခစ္စ ဝိမုတ္တံ	၂၅၀
အနမတဂ္ဂေါ	၁၄၅
အနယံ အာပန္နော	၁၉၀
အနာဂတံ	၂၂၂
အနာတာပီ	၁၅၃
အနာသဝံ	၁၆၂
အနိစ္စံ .	၃၉-၁၉၆
အနိစ္စတော	၃၀၅
အနိစ္စဒဿာဝီ	၂၃၀
အနိစ္စသညာ	၃၀၃
အနိစ္စာ	၅၈-၁၄၁
အနိမ္မာတာ	၃၁၃
အနိမ္မိတာ	၃၁၃
အနိဿိတာယ	၂၁၉
အနုကမ္ပံ	၁၅၈
အနုဂ္ဂဟာယ	၂၂
အနုဂ္ဂါဟကော	၂၃၆
အနုဋ္ဌိတာ	၂၀၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Anuttarassa yogakkhemassa	153
Anuttaraṁ sammāsambodhiṁ	142
Anudayaṁ	158
Anudhammacārī	71
Anudhammabhūtaṁ	32
Anupaṭṭhitāya	192
Anupatitvā anupatitvā	200
Anupalittā	259
Anupādā	32
Anupādā-aparitassanaṁ	241
Anupādāya āsavehi	248
Anupādāvimutto	57
Anupādiyaṁ na paritassati	72
Anupāyāso	238
Anupeti	311
Anumatipucchā	8
Anuvicaranti	260
Anuvicaritaṁ manasā	310
Anuviloketi	262
Anusahagato	290
Anusāsatu	230
Anuseti	65, 245
Anussareyyuṁ	147
Anekaṭṭhānaṁ manopāgabbhiyaṁ	156
Anekavihitaṁ	116
Anejaṁ	259
Anelagaḷāya	219
Anesanaṁ	152
Anottappī	153
Antaragharaṁ	33
Antarāyiko	190
Antavā loko	316
Antimā	143
Antimoyaṁ samussayo	260
Antaṁ	277, 304
Annaṁ	320
Apakasseva kāyaṁ	154, 156
Apakassa cittaṁ	154
Apacayo	90
Apacito	115
Apayanto	114
Aparantaṁ	39
Aparappaccayā	32
Apalokito	236
Apaloketha	236
Apācīnaṁ	260
Apātubhūtaṁ	257
Apāpakaṁ	280
Apāyo	89
Apāradassī	305
Apuññaṁ ce saṅkhāraṁ	72
Apurakkharāno	240
Apūtikāni	251
Apekkhavā	242
Appaṁ vā bhiyyo	149
Appagabbhā	155
Appaṭikuṭṭhā	257
Appaṭipuggalo	266
Appaṭivānī	118
Appaṭivedhā	88

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အနုတ္တရဿ ယောဂက္ခေမဿ	၁၅၃
အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ	၁၄၂
အနုဒယံ	၁၅၈
အနုဓမ္မစာရီ	၇၁
အနုဓမ္မဘူတံ	၃၂
အနုပဋ္ဌိတာယ	၁၉၂
အနုပတိတွာ အနုပတိတွာ	၂၀၀
အနုပလိတ္တာ	၂၅၉
အနုပါဒါ	၃၂
အနုပါဒါအပရိတဿနံ	၂၄၁
အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ	၂၄၈
အနုပါဒါဝိမုတ္တော	၅၇
အနုပါဒိယံ န ပရိတဿတိ	၇၂
အနုပါယာသော	၂၃၈
အနုပေတိ	၃၁၁
အနုမတိပုစ္ဆာ	၈
အနုဝိစရန္တိ	၂၆၀
အနုဝိစရိတံ မနသာ	၃၁၀
အနုဝိလောကေတိ	၂၆၂
အနုသဟဂတော	၂၉၀
အနုသာသတု	၂၃၀
အနုသေတိ	၆၅-၂၄၅
အနုဿရေယျုံ	၁၄၇
အနေကဋ္ဌာနံ မနောပါဂဗ္ဘိယံ	၁၅၆
အနေကဝိဟိတံ	၁၁၆
အနေဇံ	၂၅၉
အနေလဂဠာယ	၂၁၉
အနေသနံ	၁၅၂
အနောတ္တပ္ပီ	၁၅၃
အန္တရဃရံ	၃၃
အန္တရာယိကော	၁၉၀
အန္တဝါ လောကော	၃၁၆
အန္တိမာ	၁၄၃
အန္တိမောယံ သမုဿယော	၂၆၀
အန္တံ	၂၇၇-၃၀၄
အန္နံ	၃၂၀
အပကဿေဝ ကာယံ	၁၅၄-၁၅၆
အပကဿ စိတ္တံ	၁၅၄
အပစယော	၉၀
အပစိတော	၁၁၅
အပယန္တော	၁၁၄
အပရန္တံ	၃၉
အပရပ္ပစ္စယာ	၃၂
အပလောကိတော	၂၃၆
အပလောကေထ	၂၃၆
အပါစီနံ	၂၆၀
အပါတုဘူတံ	၂၅၇
အပါပကံ	၂၈၀
အပါယော	၈၉
အပါရဒဿီ	၃၀၅
အပုညံ စေ သင်္ခါရံ	၇၂
အပုရက္ခရာနော	၂၄၀
အပူတိကာနိ	၂၅၁
အပေက္ခဝါ	၂၄၂
အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော	၁၄၉
အပ္ပဂဗ္ဘာ	၁၅၅
အပ္ပဋိကုဋ္ဌာ	၂၅၇
အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော	၂၆၆
အပ္ပဋိဝါနီ	၁၁၈
အပ္ပဋိဝေဓာ	၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Appaṭisaṅkhā	166
Appatissā	189
Appattamānasaṁ	191
Appadakkhiṇaggāhino	161
Appamattā	206, 211
Appamatto	196
Appamādena sampādetuṁ	48
Appamādo	118
Appossukko	216
Abbuyha	243
Abbuhetvā	212
Abbhaññaṁsu	62
Abbhaññāsiṁ	142
Abyāpādadhātuṁ	127
Abhikkhaṇātaṅko	230
Abhijānaṁ	244
Abhijjhā	137
Abhijjhāluno	133
Abhiññāya	266
Abhinanduṁ	9
Abhinandati	241
Abhinandamāno	258
Abhinibbatti	13
Abhinivesānusayaṁ	32
Abhipatthanā	162
Abhirūpo	216
Abhivadati	241
Abhisaṅkhataṁ	65
Abhisaṅkharoti	72
Abhisañcetayitaṁ	65

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Abhisametāvino	119
Abhisameti	38
Abhisambujjhati	38
Abhisāpo	277
Abhisitto	231
Amatadvāraṁ	55
Amucchito	152
Ayaṁ āpodhātuyā	141
Ayaṁ tejodhātuyā	142
Ayaṁ dutiyo	32
Ayaṁ pathavīdhātuyā	141
Ayaṁ vāyodhātuyā	142
Ayameko anto	32
Ayogakkhemakāmo	285
Arakkhiteneva kāyena	192
Araññakuṭikāyaṁ	286
Arahato	19
Ariyakantehi	68
Ariyadhammassa akovido	232
Ariyasāvakassa	40
Ariyā	231
Ariyo	55, 67
Arūpī	317
Alaṁ vacanāya	32
Aladdhā	152
Alameva	46, 145
Avantīsu	238
Avasā	313
Avasissanti	74

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အပ္ပဋိသင်္ခါ	၁၆၆
အပ္ပတိဿာ	၁၈၉
အပ္ပတ္တမာနသံ	၁၉၁
အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိနော	၁၆၁
အပ္ပမတ္တာ	၂၀၆-၂၁၁
အပ္ပမတ္တော	၁၉၆
အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေတုံ	၄၈
အပ္ပမာဒေါ	၁၁၈
အပ္ပေါဿုက္ကော	၂၁၆
အဗ္ဗုယှ	၂၄၃
အဗ္ဗုဟေတွာ	၂၁၂
အဗ္ဘညံသု	၆၂
အဗ္ဘညာသိံ	၁၄၂
အဗျာပါဒဓာတုံ	၁၂၇
အဘိက္ခဏာတင်္ကော	၂၃၀
အဘိဇာနံ	၂၄၄
အဘိဇ္ဈာ	၁၃၇
အဘိဇ္ဈာလုနော	၁၃၃
အဘိညာယ	၂၆၆
အဘိနန္ဒုံ	၉
အဘိနန္ဒတိ	၂၄၁
အဘိနန္ဒမာနော	၂၅၈
အဘိနိဗ္ဗတ္တိ	၁၃
အဘိနိဝေသာနုသယံ	၃၂
အဘိပတ္ထနာ	၁၆၂
အဘိရူပေါ	၂၁၆
အဘိဝဒတိ	၂၄၁
အဘိသင်္ခတံ	၆၅
အဘိသင်္ခရောတိ	၇၂
အဘိသဉ္စေတယိတံ	၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဘိသမေတာဝိနော	၁၁၉
အဘိသမေတိ	၃၈
အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ	၃၈
အဘိသာပေါ	၂၇၇
အဘိသိတ္တော	၂၃၁
အမတဒွါရံ	၅၅
အမုစ္ဆိတော	၁၅၂
အယံ အာပေါဓာတုယာ	၁၄၁
အယံ တေဇောဓာတုယာ	၁၄၂
အယံ ဒုတိယော	၃၂
အယံ ပထဝီဓာတုယာ	၁၄၁
အယံ ဝါယောဓာတုယာ	၁၄၂
အယမေကော အန္တော	၃၂
အယောဂက္ခေမကာမော	၂၈၅
အရက္ခိတေနေဝ ကာယေန	၁၉၂
အရညကုဋိကာယံ	၂၈၆
အရဟတော	၁၉
အရိယကန္တေဟိ	၆၈
အရိယဓမ္မဿ အကောဝိဒေါ	၂၃၂
အရိယသာဝကဿ	၄၀
အရိယာ	၂၃၁
အရိယော	၆၇-၅၅
အရူပီ	၃၁၇
အလံ ဝစနာယ	၃၂
အလဒ္ဓါ	၁၅၂
အလမေဝ	၄၆-၁၄၅
အဝန္တီသု	၂၃၈
အဝသာ	၃၁၃
အဝသိဿန္တိ	၇၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Avasisseyyuṁ	75
Avātātapahatāni	251
Avāpuraṇaṁ ādāya	291
Avighāto	238
Avijjā	72
Avijjā upayanti	114
Avijjāgato	71
Avijjādhātu	249
Avijjānīvaraṇassa	36
Avijjāsamugghātā	206
Avijjāsamphassajena	249
Avitathatā	38
Avinipātadhammo	68
Avihiṁsādhātuṁ	127
Aveccappasādena	68
Asaṁkiṇṇapubbā	257
Asaṁkiṇṇā	257
Asaṁsaggena chijjati	131
Asakkārena cūbhayaṁ	192
Assatarī	195
Assādānupassino	75
Asanivicakkaṁ	191
Asammāsambuddhesu	128
Assāsamalattha	57
Assutavā	90
Asekhañāṇaṁ	260
Asmimāno samucchinno	259
Assasi	219
Assosi	70, 116

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]	
Ahaṅkāramamaṅkāra- mānānusayā	197
Ahu paññāya abhisamayo	20
[Ā]	
Ākāsanissitā	103
Ākāse pāṇiṁ cālesi	157
Ākiṇṇamanussaṁ	108
Ākoṭitapaccākoṭitāni	219
Āgatigati	67
Āgamo	312
Āgucāriṁ	104
Ācayo	90
Ācārakulaputto	46
Ācikkhati	38
Ācikkhatu	34
Āṇisaṅghāṭova	211
Ātappaṁ	118
Ātāpino	211
Ātāpī	196
Āturakāyo	229
Āturo hāyaṁ	230
Ādānaṁ	90
Ādikena	188
Ādittaṁ	257
Ādibrahmacariyako	70
Ādīnavadassāvī	152
Ānako	209
Ānando	79

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဝသိဿေယျုံ	၇၅
အဝါတာတပဟတာနိ	၂၅၁
အဝါပုရဏံ အာဒါယ	၂၉၁
အဝိဃာတော	၂၃၈
အဝိဇ္ဇာ	၇၂
အဝိဇ္ဇာ ဥပယန္တိ	၁၁၄
အဝိဇ္ဇာဂတော	၇၁
အဝိဇ္ဇာဓာတု	၂၄၉
အဝိဇ္ဇာနီဝရဏဿ	၃၆
အဝိဇ္ဇာသမုဂ္ဃာတာ	၂၀၆
အဝိဇ္ဇာသမ္ဖဿဇေန	၂၄၉
အဝိတထတာ	၃၈
အဝိနိပါတဓမ္မော	၆၈
အဝိဟိံသာဓာတုံ	၁၂၇
အဝေစ္စပ္ပသာဒေန	၆၈
အသံကိဏ္ဏပုဗ္ဗာ	၂၅၇
အသံကိဏ္ဏာ	၂၅၇
အသံသဂ္ဂေန ဆိဇ္ဇတိ	၁၃၁
အသက္ကာရေန စူဘယံ	၁၉၂
အဿတရီ	၁၉၅
အဿာဒါနုပဿိနော	၇၅
အသနိဝိစက္ကံ	၁၉၁
အသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေသု	၁၂၈
အဿာသမလတ္ထ	၅၇
အဿုတဝါ	၉၀
အသေခဉာဏံ	၂၆၀
အသ္မိမာနော သမုစ္ဆိန္နော	၂၅၉
အဿသိ	၂၁၉
အဿောသိ	၇၀-၁၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အ]	
အဟင်္ကာရမမင်္ကာရ- မာနာနုသယာ	၁၉၇
အဟု ပညာယ အဘိသမယော	၂၀
[အာ]	
အာကာသနိဿိတာ	၁၀၃
အာကာသေ ပါဏိံ စာလေသိ	၁၅၇
အာကိဏ္ဏမနုဿံ	၁၀၈
အာကောဋိတ- ပစ္စာကောဋိတာနိ	၂၁၉
အာဂတိဂတိ	၆၇
အာဂမော	၃၁၂
အာဂုစာရိံ	၁၀၄
အာစယော	၉၀
အာစာရကုလပုတ္တော	၄၆
အာစိက္ခတိ	၃၈
အာစိက္ခတု	၃၄
အာဏိသင်္ဃာဋောဝ	၂၁၁
အာတပ္ပံ	၁၁၈
အာတာပိနော	၂၁၁
အာတာပီ	၁၉၆
အာတုရကာယော	၂၂၉
အာတုရော ဟာယံ	၂၃၀
အာဒါနံ	၉၀
အာဒိကေန	၁၈၈
အာဒိတ္တံ	၂၅၇
အာဒိဗြဟ္မစရိယကော	၇၀
အာဒီနဝဒဿာဝီ	၁၅၂
အာနကော	၂၀၉
အာနန္ဒော	၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āneñjūpagaṁ	72
Āneñjaṁ ce saṅkhāraṁ	72
Āpānīyakaṁso	111
Āpodhātu	141
Ābādhato	305
Ābhādhātu	124
Ābhicetasikānaṁ	216
Āmantesi	1, 110
Āmisakiñcikkhahetu	193
Āmisagataṁ	190
Āmisacakkhu	190
Āyasmā	79
Āyu	296
Āyusaṅkhārā	209
Ārakāvassa	104
Ārakkhasampanno	285
Āraddhacittā	35
Āraddhavīriyo	47, 215
Ārammaṇato	137, 140
Ārammaṇaṁ	212
Ārādhesi	110
Āloko	20
Āvaheyya	294
Āvibhāvaṁ tirobhāvaṁ	116
Āsandipañcamā	311
Āsabhaṁ ṭhānaṁ	43
Āsayā	261
Āsavānaṁ khayā	49, 162
Āsavā nānussavanti	60
Āhārā	21

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]	
Āhutiyo	311
Āḷāhanā	311
[I]	
Iñjanti	313
Iṇaṭṭā	277
Iṇaparibhogo	183
Itarītarena	150
Iti rūpaṁ	44, 265
Iti hidaṁ	20
Idappaccayatā	38
Idha	52
Iddhaṁ	108
Iddhividhaṁ	116
Indriyāni	230, 311
Iriyaṁ	56
[U]	
Ukkalā	257
Ukkaṇṭakena	192
Ukkaṁsāvakaṁse	316
Uggaṇhāhi	70
Ugghaṭitaññū	4
Uṭṭhāyāsanā vihāraṁ pāvisi	60
Uttamapuriso	255
Uttaro Gijjhakūṭassa	147
Uttānīkaroti	38
Uttāno	45
Uttāsavā	242
Udakanissitā	103
Udakaphusitāni	119

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာနေဉ္ဇူပဂံ	၇၂
အာနေဉ္ဇံ စေ သင်္ခါရံ	၇၂
အာပါနီယကံသော	၁၁၁
အာပေါဓာတု	၁၄၁
အာဗာဓတော	၃၀၅
အာဘာဓာတု	၁၂၄
အာဘိစေတသိကာနံ	၂၁၆
အာမန္တေသိ	၁-၁၁၀
အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု	၁၉၃
အာမိသဂတံ	၁၉၀
အာမိသစက္ခု	၁၉၀
အာယသ္မာ	၇၉
အာယု	၂၉၆
အာယုသင်္ခါရာ	၂၀၉
အာရကာဝဿ	၁၀၄
အာရက္ခသမ္ပန္နော	၂၈၅
အာရဒ္ဓစိတ္တာ	၃၅
အာရဒ္ဓဝီရိယော	၄၇-၂၁၅
အာရမ္မဏတော	၁၃၇-၁၄၀
အာရမ္မဏံ	၂၁၂
အာရာဓေသိ	၁၁၀
အာလောကော	၂၀
အာဝဟေယျ	၂၉၄
အာဝိဘာဝံ တိရောဘာဝံ	၁၁၆
အာသန္ဒိပဉ္စမာ	၃၁၁
အာသဘံ ဌာနံ	၄၃
အာသယာ	၂၆၁
အာသဝါနံ ခယာ	၄၉-၁၆၂
အာသဝါ နာနုဿဝန္တိ	၆၀
အာဟာရာ	၂၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[အာ]	
အာဟုတိယော	၃၁၁
အာဠာဟနာ	၃၁၁
[ဣ]	
ဣဉ္ဇန္တိ	၃၁၃
ဣဏဋ္ဋာ	၂၇၇
ဣဏပရိဘောဂေါ	၁၈၃
ဣတရီတရေန	၁၅၀
ဣတိ ရူပံ	၄၄-၂၆၅
ဣတိ ဟိဒံ	၂၀
ဣဒပ္ပစ္စယတာ	၃၈
ဣဓ	၅၂
ဣဒ္ဓံ	၁၀၈
ဣဒ္ဓိဝိဓံ	၁၁၆
ဣန္ဒြိယာနိ	၂၃၀-၃၁၁
ဣရိယံ	၅၆
[ဥ]	
ဥက္ကလာ	၂၅၇
ဥက္ကဏ္ဋကေန	၁၉၂
ဥက္ကံသာဝကံသေ	၃၁၆
ဥဂ္ဂဏှာဟိ	၇၀
ဥဂ္ဃဋိတညူ	၄
ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ	၆၀
ဥတ္တမပုရိသော	၂၅၅
ဥတ္တရော ဂိဇ္ဈကူဋဿ	၁၄၇
ဥတ္တာနီကရောတိ	၃၈
ဥတ္တာနော	၄၅
ဥတ္တာသဝါ	၂၄၂
ဥဒကနိဿိတာ	၁၀၃
ဥဒကဖုသိတာနိ	၁၁၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Udakavārako	114
Udapāno	114
Udānaṁ udānesi	251
Uddhāpavantaṁ	107
Uddhaṁ	260
Uddhaṁ ojaṁ	77
Upakkileso	318
Upadhinidānaṁ	110
Upanikkhipeyya	120
Upapajjati	320
Upayanto	114
Upayā	31
Upayāpeti	114
Upayo	250
Upayupādānā	239
Upasaṅkami	289
Upassuti	69
Upādānaṁ	13
Upādānakkhayārāmaṁ	192
Upādāparitassanaṁ	241
Upādāniyesu	75
Upādāya	16, 283
Upādiyati	32
Upādiyamāno	258
Upāsanasmiṁ	211
Upeti	286
Uppakkaṁ	204
Ubbedhena	119
Ubhatolohitakūpadhānāni	297

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Ummujjanimmujjaṁ	117
Usmā	94, 296
Ussoḷhī	118
[Ū]	
Ūse	290
[E]	
Ekattaṁ	70
Ekantaparipuṇṇaṁ	167
Ekantaparisuddhaṁ	167
Ekantadukkhaṁ	144, 256
Ekantasukhī	317
Ekamantaṁ nisīdi	79
Ekapariññā	101
Ekaputtako	96
Ekamaṁsakhalaṁ	312
Ekavihāre	215
Ekāgārikaṁ	312
Ekūnapaññāsa ājīvakasate	315
Eko	196
Ekodibhāvaṁ	214
Etaṁ mama	91, 196
Etadahosi	61
Ettāvatā ca avijjāgato	305
Eḷagalāgumbe	237
Evaṁgotto	243
Evaṁnāmo	243
Evaṁbyākho	285

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥဒကဝါရကော	၁၁၄
ဥဒပါနော	၁၁၄
ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ	၂၅၁
ဥဒ္ဓါပဝန္တံ	၁၀၇
ဥဒ္ဓံ	၂၆၀
ဥဒ္ဓံ ဩဇံ	၇၇
ဥပက္ကိလေသော	၃၁၈
ဥပဓိနိဒါနံ	၁၁၀
ဥပနိက္ခိပေယျ	၁၂၀
ဥပပဇ္ဇတိ	၃၂၀
ဥပယန္တော	၁၁၄
ဥပယာ	၃၁
ဥပယာပေတိ	၁၁၄
ဥပယော	၂၅၀
ဥပယုပါဒါနာ	၂၃၉
ဥပသင်္ကမိ	၂၈၉
ဥပဿုတိ	၆၉
ဥပါဒါနံ	၁၃
ဥပါဒါနက္ခယာရာမံ	၁၉၂
ဥပါဒါပရိတဿနံ	၂၄၁
ဥပါဒါနိယေသု	၇၅
ဥပါဒါယ	၁၆-၂၈၃
ဥပါဒိယတိ	၃၂
ဥပါဒိယမာနော	၂၅၈
ဥပါသနသ္မိံ	၂၁၁
ဥပေတိ	၂၈၆
ဥပ္ပက္ကံ	၂၀၄
ဥဗ္ဗေဓေန	၁၁၉
ဥဘတောလောဟိတ-ကူပဓာနာနိ	၂၉၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥမ္မုဇ္ဇနိမ္မုဇ္ဇံ	၁၁၇
ဥသ္မာ	၉၄-၂၉၆
ဥဿောဠှီ	၁၁၈
[ဦ]	
ဦသေ	၂၉၀
[ဧ]	
ဧကတ္တံ	၇၀
ဧကန္တပရိပုဏ္ဏံ	၁၆၇
ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ	၁၆၇
ဧကန္တဒုက္ခံ	၁၄၄-၂၅၆
ဧကန္တသုခီ	၃၁၇
ဧကမန္တံ နိသီဒိ	၇၉
ဧကပရိညာ	၁၀၁
ဧကပုတ္တကော	၉၆
ဧကမံသခလံ	၃၁၂
ဧကဝိဟာရေ	၂၁၅
ဧကာဂါရိကံ	၃၁၂
ဧကူနပညာသ အာဇီဝ-ကသတေ	၃၁၅
ဧကော	၁၉၆
ဧကောဒိဘာဝံ	၂၁၄
ဧတံ မမ	၉၁-၁၉၆
ဧတဒဟောသိ	၆၁
ဧတ္တာဝတာ စ အဝိဇ္ဇာ-ဂတော	၃၀၅
ဧဠဂလာဂုမ္ဗေ	၂၃၇
ဧဝံဂေါတ္တော	၂၄၃
ဧဝံနာမော	၂၄၃
ဧဝံဗျာခေါ	၂၈၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]	
Esikaṭṭhāyiṭṭhitā	313
Esevanto dukkhassa	75
Eso me attā	91, 196
Esohamasmi	91, 196
Ehi tvaṁ	115
[O]	
Okāsaṁ	33
Okiliniṁ	204
Okiriniṁ	204
Okoṭimako	323
Okoṭimakaṁ	217
Okkanti	13
Okkanto sammattaniyāmaṁ	317
Okkamanīyā	189
Okkhāsataṁ	206
Otāraṁ	212
Odahiṁsu	211
Odhunāti	303
Opapātikā	319
Opilavati	188
Oraso	185
Olujjati	166
Ohārinī	292
Ohitasoto	183
Oḷārikena	215
Oḷāriko	22
[Ka]	
Kaṭasi	145
Kaṭuko	190

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kaṭṭhaṁ	245
Kataññutā	213
Kataveditā	213
Katahatthā	207
Katūpāsanā	207
Kathaṁ vimokkhā	59
Kathetukamyatāpucchā	8
Kadalimigapavara-paccattharaṇāni	297
Kantāraṁ	95
Kantāramaggaṁ	95
Kandantānaṁ	146
Kandaraṁ	51
Kappaṁ	215
Kabaḷīkāro	22
Kammāsadhammaṁ	79
Karoto	312
Kaliṅgarūpadhānā	211
Kallaṁ	196
Kavikatā	211
Kapallāni	74
Kassapakārāme	289
Kākapeyyā	119
Kāpotakāni	311
Kaḷārakhattiyo	57
Kāmataṇhā	14, 243
Kāmabhavo	13
Kāmupādānaṁ	13
Kāmesu	134, 240
Kāmesu anapekkhinaṁ	219
Kāmesumicchācāro	134

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဧ]	
ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတာ	၃၁၃
ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿ	၇၅
ဧသော မေ အတ္တာ	၉၁-၁၉၆
ဧသောဟမသ္မိ	၉၁-၁၉၆
ဧဟိ တွံ	၁၁၅
[ဩ]	
ဩကာသံ	၃၃
ဩကိလိနိံ	၂၀၄
ဩကိရိနိံ	၂၀၄
ဩကောဋိမကော	၃၂၃
ဩကောဋိမကံ	၂၁၇
ဩက္ကန္တိ	၁၃
ဩက္ကန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ	၃၁၇
ဩက္ကမနီယာ	၁၈၉
ဩက္ခာသတံ	၂၀၆
ဩတာရံ	၂၁၂
ဩဒဟိံသု	၂၁၁
ဩဓုနာတိ	၃၀၃
ဩပပါတိကာ	၃၁၉
ဩပိလဝတိ	၁၈၈
ဩရသော	၁၈၅
ဩလုဇ္ဇတိ	၁၆၆
ဩဟာရိနီ	၂၉၂
ဩဟိတသောတော	၁၈၃
ဩဠာရိကေန	၂၁၅
ဩဠာရိကော	၂၂
[က]	
ကဋသိ	၁၄၅
ကဋုကော	၁၉၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကဋ္ဌံ	၂၄၅
ကတညုတာ	၂၁၃
ကတဝေဒိတာ	၂၁၃
ကတဟတ္ထာ	၂၀၇
ကတူပါသနာ	၂၀၇
ကထံ ဝိမောက္ခာ	၅၉
ကထေတုကမျတာပုစ္ဆာ	၈
ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏာနိ	၂၉၇
ကန္တာရံ	၉၅
ကန္တာရမဂ္ဂံ	၉၅
ကန္ဒန္တာနံ	၁၄၆
ကန္ဒရံ	၅၁
ကပ္ပံ	၂၁၅
ကဗဠီကာရော	၂၂
ကမ္မာသဓမ္မံ	၇၉
ကရောတော	၃၁၂
ကလိင်္ဂရူပဓာနာ	၂၁၁
ကလ္လံ	၁၉၆
ကဝိကတာ	၂၁၁
ကပလ္လာနိ	၇၄
ကဿပကာရာမေ	၂၈၉
ကာကပေယျာ	၁၁၉
ကာပေါတကာနိ	၃၁၁
ကဠာရခတ္တိယော	၅၇
ကာမတဏှာ	၁၄-၂၄၃
ကာမဘဝေါ	၁၃
ကာမုပါဒါနံ	၁၃
ကာမေသု	၁၃၄-၂၄၀
ကာမေသု အနပေက္ခိနံ	၂၁၉
ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော	၁၃၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]	
Kāyapariyantikaṁ	73
Kāyasaṅkhāre	289
Kāyasaṅkhāro	16
Kāyasañcetanāhetu	53
Kāyassa bhedā	74
Kāyūpago	38
Kāraṇiko	202
Kārayato	312
Kālakiriyā	12
Kāsikena	147
Kāsu	103
Kāḷasilā	288
Kāḷasīho	261
Kāḷāvakaṁ	41
Kiccakaraṇīyesu	240
Kicchaṁ	20
Kiñcideva desaṁ	33
Kiṁjātikā	26
Kiṁnidānā	26
Kiṁ nu kho	39, 70, 112
Kiṁpabhavā	26
Kiṁpahotikā	247
Kiṁvādī	52, 238
Kiṁsamudayā	26
Kukkuḷaṁ	306
Kuṭṭanissitā	103
Kuṭṭaṁ	103
Kudāssu	20
Kuddālapiṭakaṁ	78
Kunnadiyo	51
Kumārakavādā	166
Kumbhakāranivesane	287
Kumbhakārapākā	74
Kumbhatthenakehi	206
Kuraraghare	238
Kurūsu viharati	79
Kulaputtena	46
Kulāgaṇṭhikajātā	89
Kulānuddayatāya	165
Kulūpako	158
Kulūpaghātaṁ	166
Kusalamūlaṁ	194
Kusalūpasaṁhitaṁ	183
Kusobbhā	51
Kūṭaṅgamā	206, 303
Kūṭāgāraṁ	106
Kūṭaṭṭhā	313
Kūṭaninnā	303
Kūṭasamugghātā	206
Kūṭasamosaraṇā	206, 303
Kūṭāgārasālā	106
Kevalassa	9
Kevalino	255
Kesarasīho	261
Keḷāyanti	308
Ko adhippayāso	37, 256
Koṭṭhāsato	137, 139
Kolaṭṭhimattiyo	120

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[က]	
ကာယပရိယန္တိကံ	၇၃
ကာယသင်္ခါရေ	၂၈၉
ကာယသင်္ခါရော	၁၆
ကာယသဉ္စေတနာဟေတု	၅၃
ကာယဿ ဘေဒါ	၇၄
ကာယူပဂေါ	၃၈
ကာရဏိကော	၂၀၂
ကာရယတော	၃၁၂
ကာလကိရိယာ	၁၂
ကာသိကေန	၁၄၇
ကာသု	၁၀၃
ကာဠသိလာ	၂၈၈
ကာဠသီဟော	၂၆၁
ကာဠာဝကံ	၄၁
ကိစ္စကရဏီယေသု	၂၄၀
ကိစ္ဆံ	၂၀
ကိဉ္စိဒေဝ ဒေသံ	၃၃
ကိံဇာတိကာ	၂၆
ကိံနိဒါနာ	၂၆
ကိံ နု ခေါ	၃၉-၇၀-၁၁၂
ကိံပဘဝါ	၂၆
ကိံပဟောတိကာ	၂၄၇
ကိံဝါဒီ	၅၂-၂၃၈
ကိံသမုဒယာ	၂၆
ကုက္ကုဠံ	၃၀၆
ကုဋ္ဋနိဿိတာ	၁၀၃
ကုဋ္ဋံ	၁၀၃
ကုဒါဿု	၂၀
ကုဒ္ဒါလပိဋကံ	၇၈
ကုန္နဒိယော	၅၁
ကုမာရကဝါဒါ	၁၆၆
ကုမ္ဘကာရနိဝေသနေ	၂၈၇
ကုမ္ဘကာရပါကာ	၇၄
ကုမ္ဘတ္ထေနကေဟိ	၂၀၆
ကုရရဃရေ	၂၃၈
ကုရူသု ဝိဟရတိ	၇၉
ကုလပုတ္တေန	၄၆
ကုလာဂဏ္ဌိကဇာတာ	၈၉
ကုလာနုဒ္ဒယတာယ	၁၆၅
ကုလူပကော	၁၅၈
ကုလူပဃာတံ	၁၆၆
ကုသလမူလံ	၁၉၄
ကုသလူပသံဟိတံ	၁၈၃
ကုသောဗ္ဘာ	၅၁
ကူဋင်္ဂမာ	၂၀၆-၃၀၃
ကူဋာဂါရံ	၁၀၆
ကူဋဋ္ဌာ	၃၁၃
ကူဋနိန္နာ	၃၀၃
ကူဋသမုဂ္ဃါတာ	၂၀၆
ကူဋသမောသရဏာ	၂၀၆-၃၀၃
ကူဋာဂါရသာလာ	၁၀၆
ကေဝလဿ	၉
ကေဝလိနော	၂၅၅
ကေသရသီဟော	၂၆၁
ကေဠာယန္တိ	၃၀၈
ကော အဓိပ္ပယာသော	၃၇-၂၅၆
ကောဋ္ဌာသတော	၁၃၇-၁၃၉
ကောလဋ္ဌိမတ္တိယော	၁၂၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Khajjāmi	271
Khaṇḍākhaṇḍikaṁ	78
Khaṇḍiccaṁ	11
Khattiyapaṇḍitā	238
Khantisaṁvaro	233
Khandhabījaṁ	250
Khandhānaṁ	13
Khamanīyaṁ yāpanīyaṁ	288
Khayadhammaṁ	39, 63
Khayasmiṁ khayeñāṇaṁ	50
Khādeyyuṁ	103
Khārikaṁ	270
Khāre	290
Khīṇanirayo	68
Khīle	299
Khurapariyantena	312
[Ga]	
Gaṅgāya nadiyā tīre	293
Gaṇamajjhe	155
Gadduhanamattaṁ	207
Gaddulabaddho	299
Gandhaṁ	320
Gambhīratthā	211
Gambhīrāvabhāso	80
Garukato	114
Garukāni	158
Gahapatāni	158
Gahapatipaṇḍitā	238
Gādhanti	255

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]	
Gāmakūṭako	203
Gijjhāpi kākāpi	200
Giñjakāvasathe	69
Gilabaḷiso	190
Guḷikā	120
Gūthapūrā	191
Gūtho gūthena	131
Goghātako	201
Goṇakatthatāni	297
Gocarāya pakkamati	262
[Gha]	
Ghammapareto	111
Ghammābhitatto	111
[Ca]	
Cakkhumā puriso	296
Cakkhubhūtā	200
Cakkhuviññāṇaṁ	16
Cakkhusamphassajā vedanā	15
Cakkhusamphasso	15
Catuṭṭhānaṁ vacīpāgabbhiyaṁ	156
Catuparivaṭṭaṁ	254
Catūhi ca vesārajjehi	42
Catūsu mahāsamuddesu	146
Catūhena ārohanti	149
Cattāro	16
Candūpamā	154
Cavati	20
Cavittha	164
Cātumahābhūtikasmiṁ	90

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ခ]	
ခဇ္ဇာမိ	၂၇၁
ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ	၇၈
ခဏ္ဍိစ္စံ	၁၁
ခတ္တိယပဏ္ဍိတာ	၂၃၈
ခန္တိသံဝရော	၂၃၃
ခန္ဓဗီဇံ	၂၅၀
ခန္ဓာနံ	၁၃
ခမနီယံ ယာပနီယံ	၂၈၈
ခယဓမ္မံ	၃၉-၆၃
ခယသ္မိံ ခယေဉာဏံ	၅၀
ခါဒေယျုံ	၁၀၃
ခါရိကံ	၂၇၀
ခါရေ	၂၉၀
ခီဏနိရယော	၆၈
ခီလေ	၂၉၉
ခုရပရိယန္တေန	၃၁၂
[ဂ]	
ဂင်္ဂါယ နဒိယာ တီရေ	၂၉၃
ဂဏမဇ္ဈေ	၁၅၅
ဂဒ္ဒူဟနမတ္တံ	၂၀၇
ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓေါ	၂၉၉
ဂန္ဓံ	၃၂၀
ဂမ္ဘီရတ္ထာ	၂၁၁
ဂမ္ဘီရာဝဘာသော	၈၀
ဂရုကတော	၁၁၄
ဂရုကာနိ	၁၅၈
ဂဟပတာနိ	၁၅၈
ဂဟပတိပဏ္ဍိတာ	၂၃၈
ဂါဓန္တိ	၂၅၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဂ]	
ဂါမကူဋကော	၂၀၃
ဂိဇ္ဈာပိ ကာကာပိ	၂၀၀
ဂိဉ္ဇကာဝသထေ	၆၉
ဂိလဗဠိသော	၁၉၀
ဂုဠိကာ	၁၂၀
ဂူထပူရာ	၁၉၁
ဂူထော ဂူထေန	၁၃၁
ဂေါဃာတကော	၂၀၁
ဂေါဏကတ္ထတာနိ	၂၉၇
ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ	၂၆၂
[ဃ]	
ဃမ္မပရေတော	၁၁၁
ဃမ္မာဘိတတ္တော	၁၁၁
[စ]	
စက္ခုမာ ပုရိသော	၂၉၆
စက္ခုဘူတာ	၂၀၀
စက္ခုဝိညာဏံ	၁၆
စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာ	၁၅
စက္ခုသမ္ဖဿော	၁၅
စတုဋ္ဌာနံ ဝစီပါဂဗ္ဘိယံ	၁၅၆
စတုပရိဝဋ္ဋံ	၂၅၄
စတူဟိ စ ဝေသာရဇ္ဇေဟိ	၄၂
စတူသု မဟာသမုဒ္ဒေသု	၁၄၆
စတူဟေန အာရောဟန္တိ	၁၄၉
စတ္တာရော	၁၆
စန္ဒူပမာ	၁၅၄
စဝတိ	၂၀
စဝိတ္ထ	၁၆၄
စာတုမဟာဘူတိကသ္မိံ	၉၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]	
Cātumahābhūtiko	311
Cittaṁ	91, 242
Cittasaṁkilesā	299
Cittakkharā	211
Cittaññeva cittataraṁ	299
Cittasaṅkhāro	16
Cittasseso	318
Cirapaṭikāhaṁ	288
Cutūpapāto	67
Cetanā phasso	16
Cetaso adhiṭṭhānaṁ	32, 239
Ceteti	65, 66
Cetovimuttiṁ	162
[Cha]	
Chattiṁsāya vatthūhi	113
Chandamūlakā	282
Chandarāgavinayo	141
Chandarāgappahānaṁ	141
Chandarāgavemattatā	282
Chando	118, 238
Chasvevābhijātīsu	313
Chaḷābhijātiyo	314
Chindato	312
Chinnapilotiko	45
[Ja]	
Janapadakalyāṇiyā	193
Janetasmiṁ	226
Jarudapānaṁ	156
Jalābujā	319

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ja]	
Jāṇussoṇi	70
Jātarūpappatirūpakaṁ	186
Jāti	13, 50
Jātikulaputto	46
Jāyampatikā	95
Jiṇṇo	158, 229
Jīvitapariyantikaṁ	73
Jīvitahetu	193
Jeṭṭhametaṁ	70
[Jha]	
Jhāyī tapati brāhmaṇo	226
Jhāyeyya	77
[Ña]	
Ñāṇaṁ	20
Ñāṇavatthūni	62
Ñāṇasaṁvaro	233
Ñātike	69
Ñātibyasanaṁ	146
Ñāyo	67
[Ṭha]	
Ṭhitattā santussitaṁ	248
Ṭhitiyā	22
[Ḍa]	
Ḍaṁsā	268
[Ta]	
Tajjaṁ	94
Taññevettha paṭibhātu	53
Taṇhakkhaye vimuttaṁ	223

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[စ]	
စာတုမဟာဘူတိကော	၃၁၁
စိတ္တံ	၉၁-၂၄၂
စိတ္တသံကိလေသာ	၂၉၉
စိတ္တက္ခရာ	၂၁၁
စိတ္တညေဝ စိတ္တတရံ	၂၉၉
စိတ္တသင်္ခါရော	၁၆
စိတ္တဿေသော	၃၁၈
စိရပဋိကာဟံ	၂၈၈
စုတူပပါတော	၆၇
စေတနာ ဖဿော	၁၆
စေတသော အဓိဋ္ဌာနံ	၃၂-၂၃၉
စေတေတိ	၆၅-၆၆
စေတောဝိမုတ္တိံ	၁၆၂
[ဆ]	
ဆတ္တိံသာယ ဝတ္ထူဟိ	၁၁၃
ဆန္ဒမူလကာ	၂၈၂
ဆန္ဒရာဂဝိနယော	၁၄၁
ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ	၁၄၁
ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာ	၂၈၂
ဆန္ဒော	၁၁၈-၂၃၈
ဆသွေဝါဘိဇာတီသု	၃၁၃
ဆဠာဘိဇာတိယော	၃၁၄
ဆိန္ဒတော	၃၁၂
ဆိန္နပိလောတိကော	၄၅
[ဇ]	
ဇနပဒကလျာဏိယာ	၁၉၃
ဇနေတသ္မိံ	၂၂၆
ဇရုဒပါနံ	၁၅၆
ဇလာဗုဇာ	၃၁၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဇ]	
ဇာဏုဿောဏိ	၇၀
ဇာတရူပပ္ပတိရူပကံ	၁၈၆
ဇာတိ	၁၃-၅၀
ဇာတိကုလပုတ္တော	၄၆
ဇာယမ္ပတိကာ	၉၅
ဇိဏ္ဏော	၁၅၈-၂၂၉
ဇီဝိတပရိယန္တိကံ	၇၃
ဇီဝိတဟေတု	၁၉၃
ဇေဋ္ဌမေတံ	၇၀
[ဈ]	
ဈာယီ တပတိ ဗြာဟ္မဏော	၂၂၆
ဈာယေယျ	၇၇
[ဉ]	
ဉာဏံ	၂၀
ဉာဏဝတ္ထူနိ	၆၂
ဉာဏသံဝရော	၂၃၃
ဉာတိကေ	၆၉
ဉာတိဗျသနံ	၁၄၆
ဉာယော	၆၇
[ဌ]	
ဌိတတ္တာ သန္တုဿိတံ	၂၄၈
ဌိတိယာ	၂၂
[ဍ]	
ဍံသာ	၂၆၈
[တ]	
တဇ္ဇံ	၉၄
တညေဝေတ္ထ ပဋိဘာတု	၅၃
တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တံ	၂၂၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Taṇhā	196
Taṇhāsaṅkhayavimuttā	241
Tatojo	281
Tatonidānaṁ	312
Taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ	63, 316
Tatra tatrābhinandinī	243
Tathatā	38
Tathattāya paṭipajjeyyuṁ	158
Tathāgato	185, 265
Tathāgatassa	239
Tadaṅganibbuto	247
Tadaṅgappahānaṁ	234
Tadappatiṭṭhitaṁ	66, 250
Tadāhāranirodhā	57
Tadāhāro	75
Tadupādānaṁ	241
Tadupādāno	75
Tantākulakajātā	88
Tapati	226
Tapena	316
Taruṇavipassanā	50
Taruṇo	79
Tādino	266
Tālapattikāya	164
Tālāvatthukatāni	64
Tāvatikā vissaṭṭhi	292
Tikabhojanaṁ paññattaṁ	165
Tiṇaṁ	244
Tiṇadāye	126
Tiṇasīho	261

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]	
Tiṇṇaṁ saṅgati phasso	69
Titthavāso	87
Tibbaṁ	145, 183
Timirāyitattaṁ	289
Tiriyaṁ	260
Tirokuṭṭaṁ	116
Tīhena ārohanti	149
Turitacārikā	164
Tejodhātu	141
[Tha]	
Thambhe	299
Thullatissā	163
Thullaphusitake	51
Theyyaparibhogo	183
[Da]	
Dakāsayā	263
Dakkhiṇaṁ	312
Dakkhiṇāgirismiṁ	164
Dattupaññattaṁ	311
Dadhimaṇḍakena	112
Dantabhūmiṁ	260
Dandhāyitattaṁ	61
Damena	312
Dasabalasamannāgato	41
Dasahaṅgehi sampannā	260
Dasārahānaṁ	209
Dassanasampanno	55
Dassanīyo	216
Daharo	283

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တဏှာ	၁၉၆
တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တာ	၂၄၁
တတောဇော	၂၈၁
တတောနိဒါနံ	၃၁၂
တံ ဇီဝံ တံ သရီရံ	၆၃-၃၁၆
တတြ တတြာဘိနန္ဒိနီ	၂၄၃
တထတာ	၃၈
တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇေယျုံ	၁၅၈
တထာဂတော	၁၈၅-၂၆၅
တထာဂတဿ	၂၃၉
တဒင်္ဂနိဗ္ဗုတော	၂၄၇
တဒင်္ဂပ္ပဟာနံ	၂၃၄
တဒပ္ပတိဋ္ဌိတံ	၆၆-၂၅၀
တဒါဟာရနိရောဓာ	၅၇
တဒါဟာရော	၇၅
တဒုပါဒါနံ	၂၄၁
တဒုပါဒါနော	၇၅
တန္တာကုလကဇာတာ	၈၈
တပတိ	၂၂၆
တပေန	၃၁၆
တရုဏဝိပဿနာ	၅၀
တရုဏော	၇၉
တာဒိနော	၂၆၆
တာလပတ္တိကာယ	၁၆၄
တာလာဝတ္ထုကတာနိ	၆၄
တာဝတိကာ ဝိဿဋ္ဌိ	၂၉၂
တိကဘောဇနံ ပညတ္တံ	၁၆၅
တိဏံ	၂၄၄
တိဏဒါယေ	၁၂၆
တိဏသီဟော	၂၆၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[တ]	
တိဏ္ဏံ သင်္ဂတိ ဖဿော	၆၉
တိတ္ထဝါသော	၈၇
တိဗ္ဗံ	၁၄၅-၁၈၃
တိမိရာယိတတ္တံ	၂၈၉
တိရိယံ	၂၆၀
တိရောကုဋ္ဋံ	၁၁၆
တီဟေန အာရောဟန္တိ	၁၄၉
တုရိတစာရိကာ	၁၆၄
တေဇောဓာတု	၁၄၁
[ထ]	
ထမ္ဘေ	၂၉၉
ထုလ္လတိဿာ	၁၆၃
ထုလ္လဖုသိတကေ	၅၁
ထေယျပရိဘောဂေါ	၁၈၃
[ဒ]	
ဒကာသယာ	၂၆၃
ဒက္ခိဏံ	၃၁၂
ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ	၁၆၄
ဒတ္တုပညတ္တံ	၃၁၁
ဒဓိမဏ္ဍကေန	၁၁၂
ဒန္တဘူမိံ	၂၆၀
ဒန္ဓာယိတတ္တံ	၆၁
ဒမေန	၃၁၂
ဒသဗလသမန္နာဂတော	၄၁
ဒသဟင်္ဂေဟိ သမ္ပန္နာ	၂၆၀
ဒသာရဟာနံ	၂၀၉
ဒဿနသမ္ပန္နော	၅၅
ဒဿနီယော	၂၁၆
ဒဟရော	၂၈၃

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Da]

Daḷhadhammā dhanuggahā 207
Daḷhehi 263
Dāyajjaparibhogo 183
Dāruṇo 190
Diṭṭhaṁ 310
Diṭṭhasaṁsandanāpucchā 8
Diṭṭhadhammanibbānappatto 32
Diṭṭhadhammasukhavihārā 194
Diṭṭhadhammasukhavihāraṁ 159
Diṭṭhisampanno 55
Diṭṭhupādānaṁ 14
Diṭṭhena 62
Diddhagatena 191
Disāmukhā 319
Dīgharattaṁ 214
Dukūlasandānāni 297
Dukkhaṁ 34, 50, 196
Dukkhakkhandhassa 9
Dukkhakkhayāya 38, 71
Dukkhato 305
Dukkhanirodhagāminī samanupassanā 248
Dukkhasamudayagāminī 247
Dukkhānupatitā 144
Dukkhāvakkantā 144
Dukkhe aññāṇaṁ 17
Duggataṁ 148
Duggati 89
Dubbacā 161
Dummano 220

Padānukkamo — Piṭṭhaṅko

[Da]

Dummaṅkūnaṁ puggalānaṁ niggahāya 165
Durūpetaṁ 148
Dussīlā 132, 217
Dūraṅgamā 292
Devadahaṁ 236
Desanāñāṇaṁ 266
Desanāmaṇḍo 48
Desessāmi 6, 69
Doṇamite 316
Dovacassakaraṇehi 161
Dvaṭṭhantarakappā 314
Dvaṭṭhipaṭipadā 314
Dvayanissito 31
Dvinnaṁ kaṭṭhānaṁ 94

[Dha]

Dhanāyanti 308
Dhammaṁ bhāsitabbaṁ maññati 163
Dhammacakkaṁ 266
Dhammajo 185
Dhammaṭṭhitatā 38
Dhammaṭṭhitiñāṇaṁ 63, 117
Dhammato 137, 139
Dhammadāyādo 185
Dhammanimmito 185
Dhammaniyamatā 38
Dhammapariyāyaṁ 69
Dhammā 249
Dhammānudhammappaṭipannassa 246
Dhammasotaṁ samāpanno 55

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

ဒဠှဓမ္မာ ဓနုဂ္ဂဟာ ၂၀၇
ဒဠှေဟိ ၂၆၃
ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂေါ ၁၈၃
ဒါရုဏော ၁၉၀
ဒိဋ္ဌံ ၃၁၀
ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ ၈
ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော ၃၂
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာ ၁၉၄
ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ ၁၅၉
ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ၅၅
ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ ၁၄
ဒိဋ္ဌေန ၆၂
ဒိဒ္ဓဂတေန ၁၉၁
ဒိသာမုခါ ၃၁၉
ဒီဃရတ္တံ ၂၁၄
ဒုကူလသန္ဒာနာနိ ၂၉၇
ဒုက္ခံ ၃၄-၅၀-၁၉၆
ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ ၉
ဒုက္ခက္ခယာယ ၃၈-၇၁
ဒုက္ခတော ၃၀၅
ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ သမနုပဿနာ ၂၄၈
ဒုက္ခသမုဒယဂါမိနီ ၂၄၇
ဒုက္ခာနုပတိတာ ၁၄၄
ဒုက္ခာဝက္ကန္တာ ၁၄၄
ဒုက္ခေ အညာဏံ ၁၇
ဒုဂ္ဂတံ ၁၄၈
ဒုဂ္ဂတိ ၈၉
ဒုဗ္ဗစာ ၁၆၁
ဒုမ္မနော ၂၂၀

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကော

[ဒ]

ဒုမ္မင်္ကူနံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယ ၁၆၅
ဒုရူပေတံ ၁၄၈
ဒုဿီလာ ၁၃၂-၂၁၇
ဒူရင်္ဂမာ ၂၉၂
ဒေဝဒဟံ ၂၃၆
ဒေသနာဉာဏံ ၂၆၆
ဒေသနာမဏ္ဍော ၄၈
ဒေသေဿာမိ ၆-၆၉
ဒေါဏမိတေ ၃၁၆
ဒေါဝစဿကရဏေဟိ ၁၆၁
ဒွဋ္ဌန္တရကပ္ပါ ၃၁၄
ဒွဋ္ဌိပဋိပဒါ ၃၁၄
ဒွယနိဿိတော ၃၁
ဒွိန္နံ ကဋ္ဌာနံ ၉၄

[ဓ]

ဓနာယန္တိ ၃၀၈
ဓမ္မံ ဘာသိတဗ္ဗံ မညတိ ၁၆၃
ဓမ္မစက္ကံ ၂၆၆
ဓမ္မဇော ၁၈၅
ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ၃၈
ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ ၆၃-၁၁၇
ဓမ္မတော ၁၃၇-၁၃၉
ဓမ္မဒါယာဒေါ ၁၈၅
ဓမ္မနိမ္မိတော ၁၈၅
ဓမ္မနိယမတာ ၃၈
ဓမ္မပရိယာယံ ၆၉
ဓမ္မာ ၂၄၉
ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နဿ ၂၄၆
ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော ၅၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Dha]	
Dhamme agāravo	189
Dhamme ñāṇaṁ	62
Dhammena dāraṁ posenti	322
Dhātunānattaṁ	121
Dhūmāyitattaṁ	288
[Na]	
Nakhasikhāyaṁ	119
Nakkhattavijjā	319
Nati	67
Na tumhākaṁ	65
Natthi ayaṁ loko	311
Natthi taṁ	31
Natthi dāni punabbhavo	143
Natthi balaṁ	313
Natthi mātā	311
Natthi vīriyaṁ	313
Natthi sattā opapātikā	311
Natthi hāyanavaḍḍhane	316
Natthi hetu natthi paccayo	313
Nadīviduggaṁ	156
Nandīrāgasahagatā	243
Nandī	241
Na paritassati	247
Na saṁkīyanti	257
Naḷakalāpiyo	113
Nāgavāsasate	315
Nānāverajjagataṁ	237
Nābhinandati	241
Nābhivadati	241

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nāmaṁ	16
Nāmarūpaṁ	105
Nālaṁ	91
Nāsāya pittaṁ bhindeyyuṁ	195
Nikāmalābhī	216
Nikkhipeyya	145
Nikkhepanaṁ	90
Niccato addakkhuṁ	111
Niccanavakā	154
Niccammā	103
Nicchāto	243
Nicchoṭeti	303
Nijjhāyeyya	294
Nibbidāya	32
Nibbindeyya	90
Nibbedhikapañño	55
Nimantanāni	158
Niyati	313
Niyato	68
Nirujjhamānā	153
Niruttipathā	257
Niruddhaṁ	257
Nirodhadhammaṁ	39, 63
Nirodhasamāpatti	125
Nirodhāya	32
Nillopaṁ	312
Nivāsaṁ	236
Nivisati	110
Nissaraṇaṁ	20
Nissaraṇappahānaṁ	234

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဓ]	
ဓမ္မေ အဂါရဝေါ	၁၈၉
ဓမ္မေ ဉာဏံ	၆၂
ဓမ္မေန ဒါရံ ပေါသေန္တိ	၃၂၂
ဓာတုနာနတ္တံ	၁၂၁
ဓူမာယိတတ္တံ	၂၈၈
[န]	
နခသိခါယံ	၁၁၉
နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာ	၃၁၉
နတိ	၆၇
န တုမှာကံ	၆၅
နတ္ထိ အယံ လောကော	၃၁၁
နတ္ထိ တံ	၃၁
နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ	၁၄၃
နတ္ထိ ဗလံ	၃၁၃
နတ္ထိ မာတာ	၃၁၁
နတ္ထိ ဝီရိယံ	၃၁၃
နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာ	၃၁၁
နတ္ထိ ဟာယနဝဍ္ဎနေ	၃၁၆
နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော	၃၁၃
နဒီဝိဒုဂ္ဂံ	၁၅၆
နန္ဒီရာဂသဟဂတာ	၂၄၃
နန္ဒီ	၂၄၁
န ပရိတဿတိ	၂၄၇
န သံကီယန္တိ	၂၅၇
နဠကလာပိယော	၁၁၃
နာဂဝါသသတေ	၃၁၅
နာနာဝေရဇ္ဇဂတံ	၂၃၇
နာဘိနန္ဒတိ	၂၄၁
နာဘိဝဒတိ	၂၄၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နာမံ	၁၆
နာမရူပံ	၁၀၅
နာလံ	၉၁
နာသာယ ပိတ္တံ ဘိန္ဒေယျုံ	၁၉၅
နိကာမလာဘီ	၂၁၆
နိက္ခိပေယျ	၁၄၅
နိက္ခေပနံ	၉၀
နိစ္စတော အဒ္ဒက္ခုံ	၁၁၁
နိစ္စနဝကာ	၁၅၄
နိစ္စမ္မာ	၁၀၃
နိစ္ဆာတော	၂၄၃
နိစ္ဆောဋေတိ	၃၀၃
နိဇ္ဈာယေယျ	၂၉၄
နိဗ္ဗိဒါယ	၃၂
နိဗ္ဗိန္ဒေယျ	၉၀
နိဗ္ဗေဓိကပညော	၅၅
နိမန္တနာနိ	၁၅၈
နိယတိ	၃၁၃
နိယတော	၆၈
နိရုဇ္ဈမာနာ	၁၅၃
နိရုတ္တိပထာ	၂၅၇
နိရုဒ္ဓံ	၂၅၇
နိရောဓဓမ္မံ	၃၉-၆၃
နိရောဓသမာပတ္တိ	၁၂၅
နိရောဓာယ	၃၂
နိလ္လောပံ	၃၁၂
နိဝါသံ	၂၃၆
နိဝိသတိ	၁၁၀
နိဿရဏံ	၂၀
နိဿရဏပ္ပဟာနံ	၂၃၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]	
Nekkhammadhātuṁ	127
Nekkhammaninnaṁ	318
Neyyo	4
[Pa]	
Pakkhī sakuṇo	117
Pacato	312
Paccattaññeva	72
Paccassosuṁ	3, 237
Paccudāvattati	107
Pacchānipātī	285
Pacchābhūmagamikā	236
Pañcakāmaguṇiko	101
Paññā	20, 162
Paññāvimuttiṁ	162
Paṭapilotikānaṁ	167
Paṭalikatthatāni	297
Paṭikatthatāni	297
Paṭikkamosānaṁ	288
Paṭiggahamaṇḍo	48
Paṭicca	69
Paṭiccasamuppannaṁ	39
Paṭiccasamuppādaṁ	3, 6
Paṭipajjiṁ	184
Paṭipanno	32, 56
Paṭippassaddhippahānaṁ	234
Paṭipiseyyuṁ	96
Paṭibhātu	37, 53
Paṭilābho	13
Paṭivaṭṭeti	207

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Paṭileṇeti	207
Paṭivedhañāṇaṁ	266
Paṭisaranti	37
Paṭisallāne	241
Paṭisisseyya	74
Paṭṭhapeti	38
Paṇāmetvā	274
Paṇidhi	128
Paṇḍito	236
Paṇḍusīho	261
Patiṭṭhā viññāṇassa	65, 250
Pattaṁ	310
Pattena	62
Pathaviyā	193
Pathavī	251
Pathavī pathavīkāyaṁ	311
Pathavīdhātu	141, 188
Padaparamo	4
Padaraṁ	51
Padāni	311
Padhānasmiṁ	212
Papātā	315
Pabāḷho	275
Pabbajeyyaṁ	167
Pabbatavisamaṁ	156
Pabbateyyā	292
Pabhaṅguṁ	244
Parajjhāsayo	3
Paratthaṁ	48

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[န]	
နေက္ခမ္မဓာတုံ	၁၂၇
နေက္ခမ္မနိန္နံ	၃၁၈
နေယျော	၄
[ပ]	
ပက္ခီ သကုဏော	၁၁၇
ပစတော	၃၁၂
ပစ္စတ္တညေဝ	၇၂
ပစ္စဿောသုံ	၃-၂၃၇
ပစ္စုဒါဝတ္တတိ	၁၀၇
ပစ္ဆာနိပါတီ	၂၈၅
ပစ္ဆာဘူမဂမိကာ	၂၃၆
ပဉ္စကာမဂုဏိကော	၁၀၁
ပညာ	၂၀-၁၆၂
ပညာဝိမုတ္တိံ	၁၆၂
ပဋပိလောတိကာနံ	၁၆၇
ပဋလိကတ္ထတာနိ	၂၉၇
ပဋိကတ္ထတာနိ	၂၉၇
ပဋိက္ကမောသာနံ	၂၈၈
ပဋိဂ္ဂဟမဏ္ဍော	၄၈
ပဋိစ္စ	၆၉
ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ	၃၉
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ	၃-၆
ပဋိပဇ္ဇိံ	၁၈၄
ပဋိပန္နော	၃၂-၅၆
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပ္ပဟာနံ	၂၃၄
ပဋိပိသေယျုံ	၉၆
ပဋိဘာတု	၃၇-၅၃
ပဋိလာဘော	၁၃
ပဋိဝဋ္ဋေတိ	၂၀၇

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပဋိလေဏေတိ	၂၀၇
ပဋိဝေဓဉာဏံ	၂၆၆
ပဋိသရန္တိ	၃၇
ပဋိသလ္လာနေ	၂၄၁
ပဋိသိသေယျ	၇၄
ပဋ္ဌပေတိ	၃၈
ပဏာမေတွာ	၂၇၄
ပဏိဓိ	၁၂၈
ပဏ္ဍိတော	၂၃၆
ပဏ္ဍုသီဟော	၂၆၁
ပတိဋ္ဌာ ဝိညာဏဿ	၆၅-၂၅၀
ပတ္တံ	၃၁၀
ပတ္တေန	၆၂
ပထဝိယာ	၁၉၃
ပထဝီ	၂၅၁
ပထဝီ ပထဝီကာယံ	၃၁၁
ပထဝီဓာတု	၁၄၁-၁၈၈
ပဒပရမော	၄
ပဒရံ	၅၁
ပဒါနိ	၃၁၁
ပဓာနသ္မိံ	၂၁၂
ပပါတာ	၃၁၅
ပဗာဠှော	၂၇၅
ပဗ္ဗဇေယျံ	၁၆၇
ပဗ္ဗတဝိသမံ	၁၅၆
ပဗ္ဗတေယျာ	၂၉၂
ပဘင်္ဂုံ	၂၄၄
ပရဇ္ဈာသယော	၃
ပရတ္ထံ	၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Parabhattaṁ	296
Paramatā	119
Parābhavāya	195
Parāmaṭṭhaṁ	91
Paricitā	206
Pariññaṁ	244
Pariññātāviṁ	304
Pariññāte	101, 104
Pariññāya	259
Pariññeyye	244, 304
Pariṇatā	313
Paritassati	242
Parittaṁ gomayapiṇḍaṁ	297
Parittaṁ sambalaṁ	95
Paridahāmi	298
Paripanthe	312
Paribbājakasate	315
Paribbājakānaṁ ārāmo	52
Paribhūtarūpaṁ	217
Pariyattisaddhammappati-rūpakaṁ	186
Pariyādānaṁ	145
Pariyādiyati	303
Pariyāpannāya	219
Pariyuṭṭhaṭṭhāyī	235
Pariyogāḷhena	62
Pariyodāto	231
Pariyonaddho	230
Parivīmaṁsamāno	71
Parisāsu	43
Parisuddho	230
Parihāpeti	47
Pariḷāho	238
Palimajjeyya	79
Palujjeyyuṁ	292
Paleti	316
Pallaṅkena	117
Pavane	92
Pavivitto	47
Pavuṭā	315
Pasayha	285
Passaddhi	50
Passannaṁ	146
Pahānavinayo	233
Pahitatto	196
Pahinagamanaṁ	319
Pākaṭindriyo	278
Pāṇātipātapaccayā	68
Pāṇātipātino	133
Pātubhāvo	13
Pānaṁ	320
Pānīyena	112
Pāpabhikkhu	205
Pāmojjaṁ	50
Pāradārikā	148
Pāripanthakā	148
Pāliccaṁ	11
Pāvisi	52
Pāveyyakā	148
Piṇḍolyaṁ	277
Pipāsā	238

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပရဘတ္တံ	၂၉၆
ပရမတာ	၁၁၉
ပရာဘဝါယ	၁၉၅
ပရာမဋ္ဌံ	၉၁
ပရိစိတာ	၂၀၆
ပရိညံ	၂၄၄
ပရိညာတာဝိံ	၃၀၄
ပရိညာတေ	၁၀၁-၁၀၄
ပရိညာယ	၂၅၉
ပရိညေယျေ	၂၄၄-၃၀၄
ပရိဏတာ	၃၁၃
ပရိတဿတိ	၂၄၂
ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍံ	၂၉၇
ပရိတ္တံ သမ္ဗလံ	၉၅
ပရိဒဟာမိ	၂၉၈
ပရိပန္ထေ	၃၁၂
ပရိဗ္ဗာဇကသတေ	၃၁၅
ပရိဗ္ဗာဇကာနံ အာရာမော	၅၂
ပရိဘူတရူပံ	၂၁၇
ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကံ	၁၈၆
ပရိယာဒါနံ	၁၄၅
ပရိယာဒိယတိ	၃၀၃
ပရိယာပန္နာယ	၂၁၉
ပရိယုဋ္ဌဋ္ဌာယီ	၂၃၅
ပရိယောဂါဠှေန	၆၂
ပရိယောဒါတော	၂၃၁
ပရိယောနဒ္ဓေါ	၂၃၀
ပရိဝီမံသမာနော	၇၁
ပရိသာသု	၄၃
ပရိသုဒ္ဓေါ	၂၃၀
ပရိဟာပေတိ	၄၇
ပရိဠာဟော	၂၃၈
ပလိမဇ္ဇေယျ	၇၉
ပလုဇ္ဇေယျုံ	၂၉၂
ပလေတိ	၃၁၆
ပလ္လင်္ကေန	၁၁၇
ပဝနေ	၉၂
ပဝိဝိတ္တော	၄၇
ပဝုဋာ	၃၁၅
ပသယှ	၂၈၅
ပဿဒ္ဓိ	၅၀
ပဿန္နံ	၁၄၆
ပဟာနဝိနယော	၂၃၃
ပဟိတတ္တော	၁၉၆
ပဟိနဂမနံ	၃၁၉
ပါကဋိန္ဒြိယော	၂၇၈
ပါဏာတိပါတပစ္စယာ	၆၈
ပါဏာတိပါတိနော	၁၃၃
ပါတုဘာဝေါ	၁၃
ပါနံ	၃၂၀
ပါနီယေန	၁၁၂
ပါပဘိက္ခု	၂၀၅
ပါမောဇ္ဇံ	၅၀
ပါရဒါရိကာ	၁၄၈
ပါရိပန္ထကာ	၁၄၈
ပါလိစ္စံ	၁၁
ပါဝိသိ	၅၂
ပါဝေယျကာ	၁၄၈
ပိဏ္ဍောလျံ	၂၇၇
ပိပါသာ	၂၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]	
Piyarūpaṁ sātarūpaṁ	110
Pisuṇavācā	133
Pīti	50
Puggalavemattakā	35
Pucchāvasiko	4
Puññaṁ ce saṅkhāraṁ	72
Puthu	56
Puthujjano	90
Puthuttaṁ	70
Pubbaṇhasamayaṁ	275
Pubbantānudiṭṭhiyo	248
Pubbe ananussutesu	20
Pubbā koṭi na paññāyati	145
Pubbuṭṭhāyī	285
Pubbenivāsaṁ	266
Pubbeva sambodhā	20
Purakkharāno	240
Purāṇaṁ maggaṁ	109
Pūjito	114
Pūtikāyena	288
Pesalānaṁ	165
Pokkharaṇī	119
Ponobhavikā	243
Poriyā vācāya	219
Paṁsuṁ dadeyya	79
[Pha]	
Phandāpayato	312
Pharusavācā	133
Pharuso	190

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pha]	
Phalubījaṁ	251
Phassaṁ	93
Phassanānattaṁ	121
Phītaṁ	108, 110
[Ba]	
Baddho	305
Baddho mārassa	258
Balavavipassanā	50
Bahukaraṇīyo	163
Bahukicco	163
Bahulīkatā	206
Bāhirakā	211
Bāhujaññaṁ	108, 110
Bāḷisiko	190
Bāḷhagilāno	287
Bilāsayā	263
Bījajātāni	250
Bījabījaṁ	251
Bījānaṁ taruṇānaṁ	275
Buddhā	260
Buddho tapati	226
Beluvalaṭṭhikāya mūle	275
Bodhi	20, 142
Bodhisatto	20
Byasanaṁ	145
Byāpannacittā	133
Byāpādadhātuṁ	126
Byāpādo	137
Byābādhenti	314

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ပ]	
ပိယရူပံ သာတရူပံ	၁၁၀
ပိသုဏာဝါစာ	၁၃၃
ပီတိ	၅၀
ပုဂ္ဂလဝေမတ္တကာ	၃၅
ပုစ္ဆာဝသိကော	၄
ပုညံ စေ သင်္ခါရံ	၇၂
ပုထု	၅၆
ပုထုဇ္ဇနော	၉၀
ပုထုတ္တံ	၇၀
ပုဗ္ဗဏှသမယံ	၂၇၅
ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိယော	၂၄၈
ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု	၂၀
ပုဗ္ဗာ ကောဋိ န ပညာယတိ	၁၄၅
ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယီ	၂၈၅
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ	၂၆၆
ပုဗ္ဗေဝ သမ္ဗောဓာ	၂၀
ပုရက္ခရာနော	၂၄၀
ပုရာဏံ မဂ္ဂံ	၁၀၉
ပူဇိတော	၁၁၄
ပူတိကာယေန	၂၈၈
ပေသလာနံ	၁၆၅
ပေါက္ခရဏီ	၁၁၉
ပေါနောဗ္ဘဝိကာ	၂၄၃
ပေါရိယာ ဝါစာယ	၂၁၉
ပံသုံ ဒဒေယျ	၇၉
[ဖ]	
ဖန္ဒာပယတော	၃၁၂
ဖရုသဝါစာ	၁၃၃
ဖရုသော	၁၉၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဖ]	
ဖလုဗီဇံ	၂၅၁
ဖဿံ	၉၃
ဖဿနာနတ္တံ	၁၂၁
ဖီတံ	၁၀၈-၁၁၀
[ဗ]	
ဗဒ္ဓေါ	၃၀၅
ဗဒ္ဓေါ မာရဿ	၂၅၈
ဗလဝဝိပဿနာ	၅၀
ဗဟုကရဏီယော	၁၆၃
ဗဟုကိစ္စော	၁၆၃
ဗဟုလီကတာ	၂၀၆
ဗာဟိရကာ	၂၁၁
ဗာဟုဇညံ	၁၀၈-၁၁၀
ဗာဠိသိကော	၁၉၀
ဗာဠှဂိလာနော	၂၈၇
ဗိလာသယာ	၂၆၃
ဗီဇဇာတာနိ	၂၅၀
ဗီဇဗီဇံ	၂၅၁
ဗီဇာနံ တရုဏာနံ	၂၇၅
ဗုဒ္ဓါ	၂၆၀
ဗုဒ္ဓေါ တပတိ	၂၂၆
ဗေလုဝလဋ္ဌိကာယ မူလေ	၂၇၅
ဗောဓိ	၂၀-၁၄၂
ဗောဓိသတ္တော	၂၀
ဗျသနံ	၁၄၅
ဗျာပန္နစိတ္တာ	၁၃၃
ဗျာပါဒဓာတုံ	၁၂၆
ဗျာပါဒေါ	၁၃၇
ဗျာဗာဓေန္တိ	၃၁၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]	
Brahmacakkaṁ pavatteti	44
Brahmacariyaṁ	38, 109
Brahmacariyamaṇḍo	48
Brahmacariyavāso	38, 63
Brahmacārupaddavena	162
Brahmabhūtā	259
Brāhmaṇapaṇḍitā	238
[Bha]	
Bhagavaṁnettikā	37
Bhagavaṁpaṭisaraṇā	37
Bhagavaṁmūlakā	37
Bhagavato	3, 19
Bhagavato bhāsitaṁ	9
Bhagavantaṁyeva paṭibhātu	37
Bhagavā	1
Bhaggesu	229
Bhaṭṭhaloṇikāya	112
Bhattābhihāro	195, 298
Bhadante	2
Bhaddayugaṁ	149
Bhaddasālamūle	280
Bhayaṁ veraṁ	68
Bhavataṇhā	14
Bhavanirodho nibbānaṁ	113
Bhavanetti	308
Bhavo	51
Bhārādānaṁ	243
Bhāsissāmi	7
Bhiṅkacchāpā	212

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]	
Bhikkhavo	2
Bhikkhu	1
Bhisamuḷālaṁ	212
Bhuñjāmi	298
Bhūtaṁ	56
Bhūtapubbaṁ	149
Bhūtamidaṁ	56
Bhūtā	21
Bhūmijo	53
Bhūripaññena	296
Bheravaṁ	260
Bhesakaḷāvane	229
Bho	266
Bhogabyasanaṁ	146
[Ma]	
Makasā	268
Magadhānaṁ giribbaje	147
Maṅguliṁ	204
Maññamāno	258
Maṇḍanakajātiko	283
Maṇḍapeyyaṁ	48
Madhurakajāto	284
Manasikatvā	183
Manussesu paccājāyanti	206
Mano	91, 196
Manobhāvanīyānaṁ	230
Manoviññāṇaṁ	16
Manosañcetanā	23
Manosamphasso	15

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဗ]	
ဗြဟ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ	၄၄
ဗြဟ္မစရိယံ	၃၈-၁၀၉
ဗြဟ္မစရိယမဏ္ဍော	၄၈
ဗြဟ္မစရိယဝါသော	၃၈-၆၃
ဗြဟ္မစာရုပဒ္ဒဝေန	၁၆၂
ဗြဟ္မဘူတာ	၂၅၉
ဗြာဟ္မဏပဏ္ဍိတာ	၂၃၈
[ဘ]	
ဘဂဝံနေတ္တိကာ	၃၇
ဘဂဝံပဋိသရဏာ	၃၇
ဘဂဝံမူလကာ	၃၇
ဘဂဝတော	၃-၁၉
ဘဂဝတော ဘာသိတံ	၉
ဘဂဝန္တံယေဝ ပဋိဘာတု	၃၇
ဘဂဝါ	၁
ဘဂ္ဂေသု	၂၂၉
ဘဋ္ဌလောဏိကာယ	၁၁၂
ဘတ္တာဘိဟာရော	၁၉၅-၂၉၈
ဘဒန္တေ	၂
ဘဒ္ဒယုဂံ	၁၄၉
ဘဒ္ဒသာလမူလေ	၂၈၀
ဘယံ ဝေရံ	၆၈
ဘဝတဏှာ	၁၄
ဘဝနိရောဓော နိဗ္ဗာနံ	၁၁၃
ဘဝနေတ္တိ	၃၀၈
ဘဝေါ	၅၁
ဘာရာဒါနံ	၂၄၃
ဘာသိဿာမိ	၇
ဘိင်္ကစ္ဆာပါ	၂၁၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဘ]	
ဘိက္ခဝေါ	၂
ဘိက္ခု	၁
ဘိသမုဠာလံ	၂၁၂
ဘုဉ္ဇာမိ	၂၉၈
ဘူတံ	၅၆
ဘူတပုဗ္ဗံ	၁၄၉
ဘူတမိဒံ	၅၆
ဘူတာ	၂၁
ဘူမိဇော	၅၃
ဘူရိပညေန	၂၉၆
ဘေရဝံ	၂၆၀
ဘေသကဠာဝနေ	၂၂၉
ဘော	၂၆၆
ဘောဂဗျသနံ	၁၄၆
[မ]	
မကသာ	၂၆၈
မဂဓာနံ ဂိရိဗ္ဗဇေ	၁၄၇
မင်္ဂုလိံ	၂၀၄
မညမာနော	၂၅၈
မဏ္ဍနကဇာတိကော	၂၈၃
မဏ္ဍပေယျံ	၄၈
မဓုရကဇာတော	၂၈၄
မနသိကတွာ	၁၈၃
မနုဿေသု ပစ္စာဇာယန္တိ	၂၀၆
မနော	၉၁-၁၉၆
မနောဘာဝနီယာနံ	၂၃၀
မနောဝိညာဏံ	၁၆
မနောသဉ္စေတနာ	၂၃
မနောသမ္ဖဿော	၁၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mantāṇiputto	283
Mamāyanti	308
Mamāyitaṁ	91
Mahatthiyo	119
Mahantaṁ pheṇapiṇḍaṁ	294
Mahallako	229
Mahākappino	223
Mahākummakulaṁ	190
Mahānadiyo	51, 114
Mahānāgā	260
Mahāpathaviyā	120
Mahābhiññataṁ	214
Mahābhūtā	16
Mātuthaññaṁ	146
Mānito	114
Migarājā	261
Micchāñāṇino	140
Micchāpaṭipadaṁ	18
Micchāvimuttino	140
Mīḷhakā	191
Mukhanimittaṁ	283
Muñjapabbajabhūtā	89
Muṭṭhassati	278
Mutaṁ	310
Mudumūsiṁ	213
Muddhāpi tassa vipateyya	182
Musāvādino	133
Musā	135
Mūlato	138, 140
Mūlapariññā	102

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]	
Mūlabījaṁ	250
Mūlasantānakāni	303
Moghapurisa	188
Mohajālaṁ	259
Moḷiyaphagguno	28
[Ya]	
Yajanto	312
Yatra	200
Yathābhirantaṁ	165
Yathābhūtañāṇadassanaṁ	50
Yadākaṅkhasi	33
Yadidaṁ arahanto	259
Yasassino	266
Yānaṁ	320
Yānīkatā	206
Yāva āḷāhanā	311
Yāva gambhīro	80
Yāvatā	143
Yiṭṭhaṁ	311
Yuvā	283
Yogo	118
Yoni	247
Yonipamukhasatasahassāni	314
Yoniso upaparikkheyya	294
Yoniso manasikārā	20
[Ra]	
Rajako	300
Rajanīyasaṇṭhitaṁ	259
Rajāpatho	166

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မန္တာဏိပုတ္တော	၂၈၃
မမာယန္တိ	၃၀၈
မမာယိတံ	၉၁
မဟတ္ထိယော	၁၁၉
မဟန္တံ ဖေဏပိဏ္ဍံ	၂၉၄
မဟလ္လကော	၂၂၉
မဟာကပ္ပိနော	၂၂၃
မဟာကုမ္မကုလံ	၁၉၀
မဟာနဒိယော	၅၁-၁၁၄
မဟာနာဂါ	၂၆၀
မဟာပထဝိယာ	၁၂၀
မဟာဘိညတံ	၂၁၄
မဟာဘူတာ	၁၆
မာတုထညံ	၁၄၆
မာနိတော	၁၁၄
မိဂရာဇာ	၂၆၁
မိစ္ဆာဉာဏိနော	၁၄၀
မိစ္ဆာပဋိပဒံ	၁၈
မိစ္ဆာဝိမုတ္တိနော	၁၄၀
မီဠှကာ	၁၉၁
မုခနိမိတ္တံ	၂၈၃
မုဉ္ဇပဗ္ဗဇဘူတာ	၈၉
မုဋ္ဌဿတိ	၂၇၈
မုတံ	၃၁၀
မုဒုမူသိံ	၂၁၃
မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိပတေယျ	၁၈၂
မုသာဝါဒိနော	၁၃၃
မုသာ	၁၃၅
မူလတော	၁၃၈-၁၄၀
မူလပရိညာ	၁၀၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[မ]	
မူလဗီဇံ	၂၅၀
မူလသန္တာနကာနိ	၃၀၃
မောဃပုရိသ	၁၈၈
မောဟဇာလံ	၂၅၉
မောဠိယဖဂ္ဂုနော	၂၈
[ယ]	
ယဇန္တော	၃၁၂
ယတြ	၂၀၀
ယထာဘိရန္တံ	၁၆၅
ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ	၅၀
ယဒါကင်္ခသိ	၃၃
ယဒိဒံ အရဟန္တော	၂၅၉
ယသဿိနော	၂၆၆
ယာနံ	၃၂၀
ယာနီကတာ	၂၀၆
ယာဝ အာဠာဟနာ	၃၁၁
ယာဝ ဂမ္ဘီရော	၈၀
ယာဝတာ	၁၄၃
ယိဋ္ဌံ	၃၁၁
ယုဝါ	၂၈၃
ယောဂေါ	၁၁၈
ယောနိ	၂၄၇
ယောနိပမုခသတသဟဿာနိ	၃၁၄
ယောနိသော ဥပပရိက္ခေယျ	၂၉၄
ယောနိသော မနသိကာရာ	၂၀
[ရ]	
ရဇကော	၃၀၀
ရဇနီယသဏ္ဌိတံ	၂၅၉
ရဇာပထော	၁၆၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]	
Rajodhātuyo	315
Raṭṭhapiṇḍaṁ	183
Ramaṇīyaṁ	107
Rāgakkhayo	244, 304
Rāgo	105, 238
Rājābhinītā	277
Rukkhanissitā	103
Rukkhā	292
Ruppati	267
Rūpaṁ	16
Rūpaṁ attato samanupassati	235
Rūpaṁ abbhaññāsiṁ	254
Rūpacchando	122
Rūpataṇhā	14
Rūpadhātu	122, 238
Rūpadhāturāgavinibaddhaṁ	238
Rūpanimittaniketavisāra-vinibandhā	239
Rūpapariyesanā	122
Rūpapariḷāho	122
Rūpalābho	123
Rūpavantaṁ	235
Rūpasaṅkappo	122
Rūpasaññā	122
Rūpasamphasso	123
Rūpasmiṁ vā attānaṁ	235
Rūpassa vibhavā	254
Rūpī	317
Rogato	305
Rogabyasanaṁ	146
[La]	
Lābhasakkārasiloko	190
Lokadhammo	293
Lokanirodhaṁ	31
Lokasamudayaṁ	31
Lokāyataṁ	70
Lokāyatiko	70
Lokuttarā	211
Loṇaghaṭāya	215
Loṇasovīrakena	112
[Va]	
Vacīsaṅkhāro	16
Vacchassa	275
Vañjhā	313
Vaṇṭacchinnāya	303
Vaṇṇapokkharatāya	216
Vaṇṇavanto	265
Vaṇṇavādī	152, 222
Vatena	316
Vatthaṁ	320
Vatthakoṭisahassāni	297
Vatthukatā	206
Vatthuvijjātiracchānavijjāya	319
Vanatho jāto	131
Vanāsayā	263
Vayadhammaṁ	39, 63
Vayo-anuppatto	229
Varattehi	263
Valittacatā	11
Vallūrañca	96

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ရ]	
ရဇောဓာတုယော	၃၁၅
ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ	၁၈၃
ရမဏီယံ	၁၀၇
ရာဂက္ခယော	၂၄၄-၃၀၄
ရာဂေါ	၁၀၅-၂၃၈
ရာဇာဘိနီတာ	၂၇၇
ရုက္ခနိဿိတာ	၁၀၃
ရုက္ခာ	၂၉၂
ရုပ္ပတိ	၂၆၇
ရူပံ	၁၆
ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ	၂၃၅
ရူပံ အဗ္ဘညာသိံ	၂၅၄
ရူပစ္ဆန္ဒော	၁၂၂
ရူပတဏှာ	၁၄
ရူပဓာတု	၁၂၂-၂၃၈
ရူပဓာတုရာဂဝိနိဗဒ္ဓံ	၂၃၈
ရူပနိမိတ္တနိကေတဝိသာရ-ဝိနိဗန္ဓာ	၂၃၉
ရူပပရိယေသနာ	၁၂၂
ရူပပရိဠာဟော	၁၂၂
ရူပလာဘော	၁၂၃
ရူပဝန္တံ	၂၃၅
ရူပသင်္ကပ္ပော	၁၂၂
ရူပသညာ	၁၂၂
ရူပသမ္ဖဿော	၁၂၃
ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ	၂၃၅
ရူပဿ ဝိဘဝါ	၂၅၄
ရူပီ	၃၁၇
ရောဂတော	၃၀၅
ရောဂဗျသနံ	၁၄၆
[လ]	
လာဘသက္ကာရသိလောကော	၁၉၀
လောကဓမ္မော	၂၉၃
လောကနိရောဓံ	၃၁
လောကသမုဒယံ	၃၁
လောကာယတံ	၇၀
လောကာယတိကော	၇၀
လောကုတ္တရာ	၂၁၁
လောဏဃဋ္ဋာယ	၂၁၅
လောဏသောဝီရကေန	၁၁၂
[ဝ]	
ဝစီသင်္ခါရော	၁၆
ဝစ္ဆဿ	၂၇၅
ဝဉ္ဈာ	၃၁၃
ဝဏ္ဋစ္ဆိန္နာယ	၃၀၃
ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ	၂၁၆
ဝဏ္ဏဝန္တော	၂၆၅
ဝဏ္ဏဝါဒီ	၁၅၂-၂၂၂
ဝတေန	၃၁၆
ဝတ္ထံ	၃၂၀
ဝတ္ထကောဋိသဟဿာနိ	၂၉၇
ဝတ္ထုကတာ	၂၀၆
ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ	၃၁၉
ဝနထော ဇာတော	၁၃၁
ဝနာသယာ	၂၆၃
ဝယဓမ္မံ	၃၉-၆၃
ဝယောအနုပ္ပတ္တော	၂၂၉
ဝရတ္တေဟိ	၂၆၃
ဝလိတ္တစတာ	၁၁
ဝလ္လူရဉ္စ	၉၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vassabhaññā	257
Vācāsannitodakena	221
Vādānuvādo	238
Vādo	135
Vāyodhātu	141
Vāsijaṭe	302
Vāḷarajjuyā	194
Vikīḷaniyaṁ	308
Vikkhambhanappahānaṁ	234
Vijambhati	261
Vijitasaṅgāma	321
Vijitāvino	260
Vijjā	20, 72
Vijjācaraṇasampanno	226
Viññāṇaṁ	23, 91
Viññāṇaṁ paññāyetha	75
Viññāṇaṁ sāhāraṁ	251
Viññāṇassa ṭhitiyā	65
Viññāṇāhāro	29
Viññāṇupayaṁ	250
Vitakkasahagatā	214
Vitthārikaṁ	110
Vidhā samatikkantaṁ	197
Vidhāsu na vikampanti	260
Vinipāto	89
Vinetuṁ	112
Vipañcitaññū	4
Vipariṇataṁ	257
Vipariṇatā	298
Vipariṇamanti	314

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vipariṇāmānuparivattijā	241
Vipassī	19
Vipphanditaṁ	64
Vibhajati	38
Vibhavataṇhā	14
Vimaticchedanāpucchā	8
Vimariyādikatena	144
Vimutti	50
Virajjeyya	90
Virajjaṁ	237
Virāgadhammaṁ	39, 63
Virāgāya	32
Virāgā vimuccati	93, 196
Virūḷhe	65
Vilepanaṁ	320
Vivaṭo	45
Vivadati	293
Vivarati	38
Visallena	191
Visineti na ussineti	273
Visevitaṁ	64
Vissaṭṭhāya	219
Visūkāyikaṁ	64
Vihiṁsādhātuṁ	126
Vītaccikānaṁ	104
Vīmaṁsakā	238
Vīriyasaṁvaro	233
Vuḍḍhivepullappattaṁ	108
Vuḍḍho	229
Vuddhiṁ	79

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝဿဘညာ	၂၅၇
ဝါစာသန္နိတောဒကေန	၂၂၁
ဝါဒါနုဝါဒေါ	၂၃၈
ဝါဒေါ	၁၃၅
ဝါယောဓာတု	၁၄၁
ဝါသိဇဋေ	၃၀၂
ဝါဠရဇ္ဇုယာ	၁၉၄
ဝိကီဠနိယံ	၃၀၈
ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ	၂၃၄
ဝိဇမ္ဘတိ	၂၆၁
ဝိဇိတသင်္ဂါမ	၃၂၁
ဝိဇိတာဝိနော	၂၆၀
ဝိဇ္ဇာ	၂၀-၇၂
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော	၂၂၆
ဝိညာဏံ	၂၃-၉၁
ဝိညာဏံ ပညာယေထ	၇၅
ဝိညာဏံ သာဟာရံ	၂၅၁
ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ	၆၅
ဝိညာဏာဟာရော	၂၉
ဝိညာဏုပယံ	၂၅၀
ဝိတက္ကသဟဂတာ	၂၁၄
ဝိတ္ထာရိကံ	၁၁၀
ဝိဓာ သမတိက္ကန္တံ	၁၉၇
ဝိဓာသု န ဝိကမ္ပန္တိ	၂၆၀
ဝိနိပါတော	၈၉
ဝိနေတုံ	၁၁၂
ဝိပဉ္စိတညူ	၄
ဝိပရိဏတံ	၂၅၇
ဝိပရိဏတာ	၂၉၈
ဝိပရိဏမန္တိ	၃၁၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇာ	၂၄၁
ဝိပဿီ	၁၉
ဝိပ္ဖန္ဒိတံ	၆၄
ဝိဘဇတိ	၃၈
ဝိဘဝတဏှာ	၁၄
ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ	၈
ဝိမရိယာဒိကတေန	၁၄၄
ဝိမုတ္တိ	၅၀
ဝိရဇ္ဇေယျ	၉၀
ဝိရဇ္ဇံ	၂၃၇
ဝိရာဂဓမ္မံ	၃၉-၆၃
ဝိရာဂါယ	၃၂
ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ	၉၃-၁၉၆
ဝိရူဠှေ	၆၅
ဝိလေပနံ	၃၂၀
ဝိဝဋော	၄၅
ဝိဝဒတိ	၂၉၃
ဝိဝရတိ	၃၈
ဝိသလ္လေန	၁၉၁
ဝိသိနေတိ န ဥဿိနေတိ	၂၇၃
ဝိသေဝိတံ	၆၄
ဝိဿဋ္ဌာယ	၂၁၉
ဝိသူကာယိကံ	၆၄
ဝိဟိံသာဓာတုံ	၁၂၆
ဝီတစ္စိကာနံ	၁၀၄
ဝီမံသကာ	၂၃၈
ဝီရိယသံဝရော	၂၃၃
ဝုဍ္ဎိဝေပုလ္လပ္ပတ္တံ	၁၀၈
ဝုဍ္ဎော	၂၂၉
ဝုဒ္ဓိံ	၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]	
Vusitavā	255
Vūpakaṭṭho	196
Vedanā	16, 123
Vedanākāyā	15
Vedanāto	138, 140
Vedaniyaṁ	65
Vedehamunino	163
Veyyāvaccaṁ	216
Verambhavātā	192
Velāmikā	298
Vo	6
Vokiṇṇo	47
Vocchijjatārammaṇaṁ	250
Vossaṭṭhakāyā	320
[Sa]	
Sa-uttaracchadāni	297
Sa-udrayā	48
Sa-upanisaṁ	50
Sakkapañhe	241
Sakkāyapariyāpannā	266
Sakkāro	190
Saṅkasāyati	216
Saṅkhāro	16
Saṅkhataṁ	39
Saṅkhātadhammāse	56
Saṅkhalikhitaṁ	167
Saṅgati	313
Saccavajjena	312
Sañjambharimakaṁsu	221

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saññā	16
Saññāmanasikārā	214
Saññāsamāpatti	125
Satimaṁ kalaṁ	119
Satisaṁvaro	233
Sattakkhattuṁ	119
Sattaṭṭhānakusalo	255
Sattadevā	315
Sattannaṁtveva kāyānaṁ	314
Sattaratanaṁ	164
Sattaratanasampannā	260
Sattasaññīgabbhā	315
Sattasattari	63
Sattasaddhammagocarā	259
Satto satto	308
Satthā	118
Sadatthaṁ	47
Saddhammappatirūpakaṁ	186
Saddhammassa antaradhānaṁ	186
Saddhā	50, 162, 193
Saddhāpabbajitena	46
Sanidānaṁ	125
Santaṁ suvimuttaṁ	197
Santuṭṭhāyaṁ	150
Sandassesi	163
Sandīyati	158
Sandhāvanikāya	289
Sandhi	213, 312
Sapajāpatikā	273
Sappurisānaṁ	231

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဝ]	
ဝုသိတဝါ	၂၅၅
ဝူပကဋ္ဌော	၁၉၆
ဝေဒနာ	၁၆-၁၂၃
ဝေဒနာကာယာ	၁၅
ဝေဒနာတော	၁၃၈-၁၄၀
ဝေဒနိယံ	၆၅
ဝေဒေဟမုနိနော	၁၆၃
ဝေယျာဝစ္စံ	၂၁၆
ဝေရမ္ဘဝါတာ	၁၉၂
ဝေလာမိကာ	၂၉၈
ဝေါ	၆
ဝေါကိဏ္ဏော	၄၇
ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတာရမ္မဏံ	၂၅၀
ဝေါဿဋ္ဌကာယာ	၃၂၀
[သ]	
သဥတ္တရစ္ဆဒါနိ	၂၉၇
သဥဒြယာ	၄၈
သဥပနိသံ	၅၀
သက္ကပဉှေ	၂၄၁
သက္ကာယပရိယာပန္နာ	၂၆၆
သက္ကာရော	၁၉၀
သင်္ကသာယတိ	၂၁၆
သင်္ခါရော	၁၆
သင်္ခတံ	၃၉
သင်္ခါတဓမ္မာသေ	၅၆
သင်္ခလိခိတံ	၁၆၇
သင်္ဂတိ	၃၁၃
သစ္စဝဇ္ဇေန	၃၁၂
သဉ္ဇမ္ဘရိမကံသု	၂၂၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သညာ	၁၆
သညာမနသိကာရာ	၂၁၄
သညာသမာပတ္တိ	၁၂၅
သတိမံ ကလံ	၁၁၉
သတိသံဝရော	၂၃၃
သတ္တက္ခတ္တုံ	၁၁၉
သတ္တဋ္ဌာနကုသလော	၂၅၅
သတ္တဒေဝါ	၃၁၅
သတ္တန္နံတွေဝ ကာယာနံ	၃၁၄
သတ္တရတနံ	၁၆၄
သတ္တရတနသမ္ပန္နာ	၂၆၀
သတ္တသညီဂဗ္ဘာ	၃၁၅
သတ္တသတ္တရိ	၆၃
သတ္တသဒ္ဓမ္မဂေါစရာ	၂၅၉
သတ္တော သတ္တော	၃၀၈
သတ္ထာ	၁၁၈
သဒတ္ထံ	၄၇
သဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကံ	၁၈၆
သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရဓာနံ	၁၈၆
သဒ္ဓါ	၅၀-၁၆၂-၁၉၃
သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတေန	၄၆
သနိဒါနံ	၁၂၅
သန္တံ သုဝိမုတ္တံ	၁၉၇
သန္တုဋ္ဌာယံ	၁၅၀
သန္ဒဿေသိ	၁၆၃
သန္ဒီယတိ	၁၅၈
သန္ဓာဝနိကာယ	၂၈၉
သန္ဓိ	၂၁၃-၃၁၂
သပဇာပတိကာ	၂၇၃
သပ္ပုရိသာနံ	၂၃၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saphalā	48
Sabbañjahaṁ	223
Sabbapariññā	102
Sabbaviduṁ	223
Sabbābhibhuṁ	223
Sabbupādānakkhayā	60
Sabbe āraññikā	148
Sabbe jīvā	313
Sabbe dhammā anattā	291
Sabbe pāṇā	313
Sabbe bhūtā	313
Sabbe saṅkhārā aniccā	291
Sabbe sattā	313
Sabbe sasaṁyojanā	148
Sabrahmacārikāmo	162
Samaññā udapādi	149
Samaṇapaṇḍitā	238
Samaṇā vā brāhmaṇā vā	30
Samaṇena	60
Samatittikā	119
Samadhosi	287
Samādapesi	163
Samādānaviratī	139
Samādhi	50, 192
Samādhisārakā	289
Samucchedappahānaṁ	234
Samucchedaviratī	139
Samuttejesi	163
Samudācaranti	214
Samūlaṁ taṇhaṁ	243

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Samenti	119, 129
Sampajaññaṁ	118
Sampajānamusā bhāsantaṁ	193
Sampattavirati	138
Sampahaṁsesi	163
Samphappalāpino	133
Sambādho gharāvāso	166
Sambodhāya	153
Sambodhiparāyano	68
Sambhavesino	21
Sammadditvā	290
Sammappaññāya	31, 39, 56, 114, 197
Sammāñāṇino	140
Sammāvimuttino	140
Sammāsambuddhassa	19
Sammāsambuddhā	128
Saraṇo	183
Sarā	315
Sarīrāni	74
Sarīsapā	268
Sallato	305
Sassaghātaṁ	166
Sassatisamaṁ	297
Sahadhammiko	52, 238
Sahabyataṁ	320
Sahāvase	131
Sahasā	166
Sākuṇiko	201
Sākhā	51, 245
Sātaccaṁ	118

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သဖလာ	၄၈
သဗ္ဗဉ္ဇဟံ	၂၂၃
သဗ္ဗပရိညာ	၁၀၂
သဗ္ဗဝိဒုံ	၂၂၃
သဗ္ဗာဘိဘုံ	၂၂၃
သဗ္ဗူပါဒါနက္ခယာ	၆၀
သဗ္ဗေ အာရညိကာ	၁၄၈
သဗ္ဗေ ဇီဝါ	၃၁၃
သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ	၂၉၁
သဗ္ဗေ ပါဏာ	၃၁၃
သဗ္ဗေ ဘူတာ	၃၁၃
သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ	၂၉၁
သဗ္ဗေ သတ္တာ	၃၁၃
သဗ္ဗေ သသံယောဇနာ	၁၄၈
သဗြဟ္မစာရိကာမော	၁၆၂
သမညာ ဥဒပါဒိ	၁၄၉
သမဏပဏ္ဍိတာ	၂၃၈
သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ	၃၀
သမဏေန	၆၀
သမတိတ္တိကာ	၁၁၉
သမဓောသိ	၂၈၇
သမာဒပေသိ	၁၆၃
သမာဒါနဝိရတီ	၁၃၉
သမာဓိ	၅၀-၁၉၂
သမာဓိသာရကာ	၂၈၉
သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ	၂၃၄
သမုစ္ဆေဒဝိရတီ	၁၃၉
သမုတ္တေဇေသိ	၁၆၃
သမုဒါစရန္တိ	၂၁၄
သမူလံ တဏှံ	၂၄၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သမေန္တိ	၁၁၉-၁၂၉
သမ္ပဇညံ	၁၁၈
သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသန္တံ	၁၉၃
သမ္ပတ္တဝိရတိ	၁၃၈
သမ္ပဟံသေသိ	၁၆၃
သမ္ဖပ္ပလာပိနော	၁၃၃
သမ္ဗာဓော ဃရာဝါသော	၁၆၆
သမ္ဗောဓာယ	၁၅၃
သမ္ဗောဓိပရာယနော	၆၈
သမ္ဘဝေသိနော	၂၁
သမ္မဒ္ဒိတွာ	၂၉၀
သမ္မပ္ပညာယ	၃၁-၃၉-၅၆-၁၁၄-၁၉၇
သမ္မာညာဏိနော	၁၄၀
သမ္မာဝိမုတ္တိနော	၁၄၀
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ	၁၉
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ	၁၂၈
သရဏော	၁၈၃
သရာ	၃၁၅
သရီရာနိ	၇၄
သရီသပါ	၂၆၈
သလ္လတော	၃၀၅
သဿဃာတံ	၁၆၆
သဿတိသမံ	၂၉၇
သဟဓမ္မိကော	၅၂-၂၃၈
သဟဗျတံ	၃၂၀
သဟာဝသေ	၁၃၁
သဟသာ	၁၆၆
သာကုဏိကော	၂၀၁
သာခါ	၅၁-၂၄၅
သာတစ္စံ	၁၁၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sātatikaṁ	192
Sādhikaporisā	104
Sādhujīvī	131
Sādhu sādhu	53, 57
Sāmaññatthaṁ vā brahmaññatthaṁ vā	30
Sāmiparibhogo	183
Sāramayāni	297
Sārādāni	251
Sāsavaṁ	249
Sikkhā karaṇīyā	118
Siṅgīnikkhassa	193
Sitaṁ pātvākāsi	199
Sithilamārabbha	216
Siloko	190
Sīghasotā	292
Sīlabbatupādānaṁ	14
Sīlasaṁvaro	233
Sīhanādaṁ	43, 262
Sīho	261
Sukatadukkaṭānaṁ	311
Sukhavedaniyaṁ	93
Sukhasayitāni	251
Sukhitaṁ	148
Sukhumaṁ diṭṭhivipassakaṁ	192
Sukhumo	22
Suññato	306
Sutaṁ	310
Sutavatā	360
Supaṇṇā	320
Suttaguḷe	316

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Sudiṭṭho	67
Supinā	315
Suppadhaṁsiyāni	206
Subhadhātu	124
Suvaṇṇanikkhassa	193
Suvinītā	227
Suvimutto	288
Susajjitaṁ	148
Susamāraddhā	206
Susikkhitā	207
Susimo	115
Sussūsissanti	211
Sūcako	202
Sūto	202
Sekkhena ñāṇena	55
Sekkhāya vijjāya	55
Semānaṁ	288
Seyyāvasathapadīpeyyaṁ	320
So kummo	190
Sotāpattiyaṅgehi	67
Sotāpanno	68
Svākkhāto	45
Saṁkaṭīraṁ	213
Saṁghaṭṭanasamodhānā	94
Saṁghe dinnaṁ mahapphalaṁ	321
Saṁbhejja-udakaṁ	119
Saṁyamena	312
Saṁvaravinayo	233
Saṁsaggā	131
Saṁsandanti	119, 129

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သာတတိကံ	၁၉၂
သာဓိကပေါရိသာ	၁၀၄
သာဓုဇီဝီ	၁၃၁
သာဓု သာဓု	၅၃-၅၇
သာမညတ္ထံ ဝါ ဗြဟ္မညတ္ထံ ဝါ	၃၀
သာမိပရိဘောဂေါ	၁၈၃
သာရမယာနိ	၂၉၇
သာရာဒါနိ	၂၅၁
သာသဝံ	၂၄၉
သိက္ခာ ကရဏီယာ	၁၁၈
သိင်္ဂီနိက္ခဿ	၁၉၃
သိတံ ပါတွာကာသိ	၁၉၉
သိထိလမာရဗ္ဘ	၂၁၆
သိလောကော	၁၉၀
သီဃသောတာ	၂၉၂
သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ	၁၄
သီလသံဝရော	၂၃၃
သီဟနာဒံ	၄၃-၂၆၂
သီဟော	၂၆၁
သုကတဒုက္ကဋာနံ	၃၁၁
သုခဝေဒနိယံ	၉၃
သုခသယိတာနိ	၂၅၁
သုခိတံ	၁၄၈
သုခုမံ ဒိဋ္ဌိဝိပဿကံ	၁၉၂
သုခုမော	၂၂
သုညတော	၃၀၆
သုတံ	၃၁၀
သုတဝတာ	၃၆၀
သုပဏ္ဏာ	၃၂၀
သုတ္တဂုဠေ	၃၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သုဒိဋ္ဌော	၆၇
သုပိနာ	၃၁၅
သုပ္ပဓံသိယာနိ	၂၀၆
သုဘဓာတု	၁၂၄
သုဝဏ္ဏနိက္ခဿ	၁၉၃
သုဝိနီတာ	၂၂၇
သုဝိမုတ္တော	၂၈၈
သုသဇ္ဇိတံ	၁၄၈
သုသမာရဒ္ဓါ	၂၀၆
သုသိက္ခိတာ	၂၀၇
သုသိမော	၁၁၅
သုဿူသိဿန္တိ	၂၁၁
သူစကော	၂၀၂
သူတော	၂၀၂
သေက္ခေန ဉာဏေန	၅၅
သေက္ခာယ ဝိဇ္ဇာယ	၅၅
သေမာနံ	၂၈၈
သေယျာဝသထပဒီပေယျံ	၃၂၀
သော ကုမ္မော	၁၉၀
သောတာပတ္တိယင်္ဂေဟိ	၆၇
သောတာပန္နော	၆၈
သွာက္ခာတော	၄၅
သံကဋီရံ	၂၁၃
သံဃဋ္ဋနသမောဓာနာ	၉၄
သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ	၃၂၁
သံဘေဇ္ဇဥဒကံ	၁၁၉
သံယမေန	၃၁၂
သံဝရဝိနယော	၂၃၃
သံသဂ္ဂါ	၁၃၁
သံသန္ဒန္တိ	၁၁၉-၁၂၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]	
Saṁsāro	89, 145
Saṁsedajā	319
[Ha]	
Ha-kāro	81
Hatthayo pasadā migā	218
Hāliddikāni	238

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ha]	
Hirottappaṁ	183
Hīnādhimuttikā	129
Hīnāyāvatto	57
Hīnena aggassa	48
Hutaṁ	311
Hemantikena	302
Hevaṁ natthi	316

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[သ]	
သံသာရော	၈၉-၁၄၅
သံသေဒဇာ	၃၁၉
[ဟ]	
ဟ-ကာရော	၈၁
ဟတ္ထယော ပသဒါ မိဂါ	၂၁၈
ဟာလိဒ္ဒိကာနိ	၂၃၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဟ]	
ဟိရောတ္တပ္ပံ	၁၈၃
ဟီနာဓိမုတ္တိကာ	၁၂၉
ဟီနာယာဝတ္တော	၅၇
ဟီနေန အဂ္ဂဿ	၄၈
ဟုတံ	၃၁၁
ဟေမန္တိကေန	၃၀၂
ဟေဝံ နတ္ထိ	၃၁၆

Nidānavaggakhandhavaggasaṁyuttaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Nidānavaggakhandhavaggasaṁyuttaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[A]

Akāsi = Ahosi (Syā) 217

Akukkukajātanti = Akusajātanti (Sī), Akukkujakajātanti (Syā) 295

Akkantosi, khama = Akkanto, khamatha (Sī), Akkamato khamasi (Syā) 221

Agantvā = Anāgantvā (Sī), Āgantvā (Ka) 176

Agārakaraṇatthaṁ = Āvāsakaraṇatthaṁ (Syā) 109

Aguttāni = Aguttāni arakkhitāni (Sī) 47

Aggijālanena = Aggijalanena (Syā), Aggiṁ jalantena (Ka) 76

Accantaṁ appavattibhāvena = Accantaṁ appavattabhāvena (Sī), Accanta-appavattibhāvena (Syā) 234

Accayāsīti = Accasarāti (Sī) 308

Ajjhattaṁ vimokkhāti = Ajjhattavimokkhāti (Sī, Syā) 59

Aññatarato manuññavatthuṁ = Aññataramanuññavatthuṁ (Sī), Aññataraṁ manuññavatthuṁ (Syā) 153

Aññāsi... = Aññā... (Sī, Syā), Aññāta... (Ka) 44, 256

Añño nāma = Aññesaṁ nāma (Ka) 65

Aṭṭassa = Atthassa (Syā) 19

Aṭṭhamāse = Aḍḍhamāse (Syā) 51

နိဒါနဝဂ္ဂခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မ-ပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

နိဒါနဝဂ္ဂခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အကာသိ = အဟောသိ (သျာ) ၂၁၇

အကုက္ကုကဇာတန္တိ = အကုသဇာတန္တိ (သီ)၊ အကုက္ကုဇကဇာတန္တိ (သျာ) ၂၉၅

အက္ကန္တောသိ၊ ခမ = အက္ကန္တော၊ ခမထ (သီ)၊ အက္ကမတော ခမသိ (သျာ) ၂၂၁

အဂန္တွာ = အနာဂန္တွာ (သီ)၊ အာဂန္တွာ (က) ၁၇၆

အဂါရကရဏတ္ထံ = အာဝါသကရဏတ္ထံ (သျာ) ၁၀၉

အဂုတ္တာနိ = အဂုတ္တာနိ အရက္ခိတာနိ (သီ) ၄၇

အဂ္ဂိဇာလနေန = အဂ္ဂိဇလနေန (သျာ)၊ အဂ္ဂိံ ဇလန္တေန (က) ၇၆

အစ္စန္တံ အပ္ပဝတ္တိဘာဝေန = အစ္စန္တံ အပ္ပဝတ္တဘာဝေန (သီ)၊ အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိဘာဝေန (သျာ) ၂၃၄

အစ္စယာသီတိ = အစ္စသရာတိ (သီ) ၃၀၈

အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာတိ = အဇ္ဈတ္တဝိမောက္ခာတိ (သီ၊ သျာ) ၅၉

အညတရတော မနုညဝတ္ထုံ = အညတရမနုညဝတ္ထုံ (သီ)၊ အညတရံ မနုညဝတ္ထုံ (သျာ) ၁၅၃

အညာသိ···· = အညာ····(သီ၊ သျာ)၊ အညာတ····(က) ၄၄-၂၅၆

အညော နာမ = အညေသံ နာမ (က) ၆၅

အဋ္ဋဿ = အတ္ထဿ (သျာ) ၁၉

အဋ္ဌမာသေ = အဍ္ဎမာသေ (သျာ) ၅၁

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[A]

Aṭṭhikasaṅkhalikaṁ = Aṭṭhisaṅkhalikaṁ (Sī, Syā, Ka) 199
Aṭṭhito maṁsaṁ = Aṭṭhimaṁsaṁ (Ka) 201
Aṭṭhisaṅghātaṁ = Aṭṭhisaṅghāṭaṁ (Sī, Syā) 200
Aṭṭhuppattiko = Aṭṭhuppattito (Ka) 94
Ativissaṭṭho = Ativiya saṁvisaṭṭho (Syā) 286
Atītānāgatepi = Atītānāgatatopi (Sī), Atītānāgatopi (Ka) 242
Attamokkhaṁ = Attano mokkhaṁ (Syā) 252
Atthānaṁ = Attānaṁ (Sī) 55
Atthi = Natthi (Sī) 284
Athirasarīro = Kīsasarīro (Syā), Atisarīro (Ka) 96
Adhigatena = Avihatena (Sī) 60
Adhiṭṭhitā = Avaṭṭhitā (Sī) 206
Anatthassa = Aṅgassa (Sī) 233
Anantoti = Ananto anantoti (Sī) 82
Anāturacittataṁyeva = Āturacittataṁyeva (Sī) 236
Anādīnavadassāvitāya = Ādīnava-adassāvitāya (Sī) 156
Anārādhakabhikkhu = Anārādhikabhikkhu (Sī), Anācāro bhikkhu (Syā) 188
Anu-abhāvaṁ katānīti = Anabhāvakatānīti anu-abhāvakatānīti (Sī) 64
Anucchedena = Anupacchedena (Sī) 31
Anucchedaṁ = Anupacchedaṁ (Sī) 31
Anuyogavattaṁ dāpanatthaṁ = Anuyogavattapāpanatthaṁ (Syā) 285
Anulomapaṭilomaṁ = Anulomaṁ (Syā, Ka) 101
Anusotāgamanena = Anusotāgamane (Syā) 294
Anekāni paṭalāni = Anekasatāni (Sī), Anekapaṭāni (Syā) 158
Anotthaṭo = Anottharito (Ka) 152

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အဋ္ဌိကသင်္ခလိကံ = အဋ္ဌိသင်္ခလိကံ (သီ၊ သျာ၊ က) ၁၉၉
အဋ္ဌိတော မံသံ = အဋ္ဌိမံသံ (က) ၂၀၁
အဋ္ဌိသင်္ဃာတံ = အဋ္ဌိသင်္ဃာဋံ (သီ၊ သျာ) ၂၀၀
အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော = အဋ္ဌုပ္ပတ္တိတော (က) ၉၄
အတိဝိဿဋ္ဌော = အတိဝိယ သံဝိသဋ္ဌော (သျာ) ၂၈၆
အတီတာနာဂတေပိ = အတီတာနာဂတတောပိ (သီ)၊
အတီတာနာဂတောပိ (က) ၂၄၂
အတ္တမောက္ခံ = အတ္တနော မောက္ခံ (သျာ) ၂၅၂
အတ္ထာနံ = အတ္တာနံ (သီ) ၅၅
အတ္ထိ = နတ္ထိ (သီ) ၂၈၄
အထိရသရီရော = ကီသသရီရော (သျာ)၊
အတိသရီရော (က) ၉၆
အဓိဂတေန = အဝိဟတေန (သီ) ၆၀
အဓိဋ္ဌိတာ = အဝဋ္ဌိတာ (သီ) ၂၀၆
အနတ္ထဿ = အင်္ဂဿ (သီ) ၂၃၃
အနန္တောတိ = အနန္တော အနန္တောတိ (သီ) ၈၂
အနာတုရစိတ္တတံယေဝ = အာတုရစိတ္တတံယေဝ (သီ) ၂၃၆
အနာဒီနဝဒဿာဝိတာယ = အာဒီနဝအဒဿာဝိတာယ (သီ) ၁၅၆
အနာရာဓကဘိက္ခု = အနာရာဓိကဘိက္ခု (သီ)၊
အနာစာရော ဘိက္ခု (သျာ) ၁၈၈
အနုအဘာဝံ ကတာနီတိ = အနဘာဝကတာနီတိ
အနုအဘာဝကတာနီတိ (သီ) ၆၄
အနုစ္ဆေဒေန = အနုပစ္ဆေဒေန (သီ) ၃၁
အနုစ္ဆေဒံ = အနုပစ္ဆေဒံ (သီ) ၃၁
အနုယောဂဝတ္တံ ဒါပနတ္ထံ = အနုယောဂဝတ္တပါပနတ္ထံ (သျာ) ၂၈၅
အနုလောမပဋိလောမံ = အနုလောမံ (သျာ၊ က) ၁၀၁
အနုသောတာဂမနေန = အနုသောတာဂမနေ (သျာ) ၂၉၄
အနေကာနိ ပဋလာနိ = အနေကသတာနိ (သီ)၊
အနေကပဋာနိ (သျာ) ၁၅၈
အနောတ္ထဋော = အနောတ္ထရိတော (က) ၁၅၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Apakassitvā = Apakassitvā ākaḍḍhitvā (Syā)	154
Apaṭikkhipitvā = Apakkhipitvā (Ka)	98
Apāyapūrako = Apāyūpago (Sī)	180
Apiḷandhitvā = Nhāyitvā piḷandhitvā (Sī)	210
Abbhamaṇḍapo = Abbhamaṇḍalo (Sī)	322
Abbuhetvāti = Abbhuggahetvāti (Syā)	212
Abhabbo ca = Abhabbova (Sī, Syā)	317
Abhiññābharaṇehi = Abhiññākāraṇehi (Syā)	110
Abhinnaṭṭhānaṁ = Abhindanaṭṭhānaṁ (Sī), Abhindaṭṭhānaṁ (Syā)	107
Abhinivesabhūtañca = Nivesabhūtañca (Sī)	32
Abhinipatati = Abhinibbattati (Ka)	26
Abhinibbattāyeva = Ye bhūtāyeva (Sī, Syā) Ma-Ṭṭha 1. 211 piṭṭhe ca.	21
Abhinīhari = Abhinīharitvā (Syā)	83
Abhisamāgato = Abhisammato (Ka)	283
Abhisamitoti = Abhisametoti (Sī, Syā)	283
Abhisambuddhoti = Abhisambuddho (Sī, Syā)	143
Abhisamayasaṁyuttassa = Abhisamayavaggassa (Sī, Syā)	119
Amaññīti = Maññasīti (Ka)	163
Amānusikāsavanarati = Amānusikābhirati (Sī)	159
Amitodanasakkassa = Amitodanasakyassa (Syā)	86
Ambilaggādīsu = Ambilādīsu (Syā)	276
Ayakantakosake = Ayakosake (Ṭīkā)	190
Ayañca = Ayaṁ pana (Sī, Ka)	87
Arahattaphalasamayo = Arahattaphalābhisamayo (Sī)	114
Allaṁ palālapuñjāhaṁ = Allapalāsapuñjāhaṁ (Syā)	253
Avadhāraṇe = Avadhāraṇatthe (Sī)	1
Avigahameva = Adhigatameva (Syā)	248
Avigataṁ = Adhigataṁ (Syā)	248
Asandiddhāya = Avisaddhitāya (Syā), Asanniṭṭhāya (Ka)	219

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[အ]	
အပကဿိတွာ = အပကဿိတွာ အာကဍ္ဎိတွာ (သျာ)	၁၅၄
အပဋိက္ခိပိတွာ = အပက္ခိပိတွာ (က)	၉၈
အပါယပူရကော = အပါယူပဂေါ (သီ)	၁၈၀
အပိဠန္ဓိတွာ = နှာယိတွာ ပိဠန္ဓိတွာ (သီ)	၂၁၀
အဗ္ဘမဏ္ဍပေါ = အဗ္ဘမဏ္ဍလော (သီ)	၃၂၂
အဗ္ဗုဟေတွာတိ = အဗ္ဘုဂ္ဂဟေတွာတိ (သျာ)	၂၁၂
အဘဗ္ဗော စ = အဘဗ္ဗောဝ (သီ၊ သျာ)	၃၁၇
အဘိညာဘရဏေဟိ = အဘိညာကာရဏေဟိ (သျာ)	၁၁၀
အဘိန္နဋ္ဌာနံ = အဘိန္ဒနဋ္ဌာနံ (သီ)၊ အဘိန္ဒဋ္ဌာနံ (သျာ)	၁၀၇
အဘိနိဝေသဘူတဉ္စ = နိဝေသဘူတဉ္စ (သီ)	၃၂
အဘိနိပတတိ = အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ (က)	၂၆
အဘိနိဗ္ဗတ္တာယေဝ = ယေ ဘူတာယေဝ (သီ၊ သျာ) မ ဋ္ဌ-၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေ စ။	၂၁
အဘိနီဟရိ = အဘိနီဟရိတွာ (သျာ)	၈၃
အဘိသမာဂတော = အဘိသမ္မတော (က)	၂၈၃
အဘိသမိတောတိ = အဘိသမေတောတိ (သီ၊ သျာ)	၂၈၃
အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ = အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ (သီ၊ သျာ)	၁၄၃
အဘိသမယသံယုတ္တဿ = အဘိသမယဝဂ္ဂဿ (သီ၊ သျာ)	၁၁၉
အမညီတိ = မညသီတိ (က)	၁၆၃
အမာနုသိကာသဝနရတိ = အမာနုသိကာဘိရတိ (သီ)	၁၅၉
အမိတောဒနသက္ကဿ = အမိတောဒနသကျဿ (သျာ)	၈၆
အမ္ဗိလဂ္ဂါဒီသု = အမ္ဗိလာဒီသု (သျာ)	၂၇၆
အယကန္တကောသကေ = အယကောသကေ (ဋီကာ)	၁၉၀
အယဉ္စ = အယံ ပန (သီ၊ က)	၈၇
အရဟတ္တဖလသမယော = အရဟတ္တဖလာဘိသမယော (သီ)	၁၁၄
အလ္လံ ပလာလပုဉ္ဇာဟံ = အလ္လပလာသပုဉ္ဇာဟံ (သျာ)	၂၅၃
အဝဓာရဏေ = အဝဓာရဏတ္ထေ (သီ)	၁
အဝိဂတမေဝ = အဓိဂတမေဝ (သျာ)	၂၄၈
အဝိဂတံ = အဓိဂတံ (သျာ)	၂၄၈
အသန္ဒိဒ္ဓါယ = အဝိသဒ္ဓိတာယ (သျာ)၊ အသန္နိဋ္ဌာယ (က)	၂၁၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Asambhinnapadaṁ = Abhinnakapadaṁ (Syā)	110
Asārameva sāraṁ = Assādameva sādaṁ (Ka)	95
Asaṁyato = Asaññato (Syā)	205
Ahituṇḍikaparibuddhaṁ = ...parivutthaṁ (Sī) ...paripanthaṁ (Syā)	320
Aho tapassī”ti = Aho vata tapassīti (Syā)	175
Ahaṁ patto = Abhisampatto (Sī)	143
[Ā]	
Ākāradassanaṁ = Ākāranidassanaṁ (Syā)	70
Ākāso taṭataṭāyi = Ākāse vāto vāyi (Sī)	184
Āgatāgatānaṁ = Āgatāgataṁ (Sī, Syā)	312
Āgatimhi = Āgatamhi (Sī, Syā)	67
Ācariyakaṁ = Bhāṇakaṁ (Sī)	226
Ādhāyitvā = Accādhāyitvā (Sī), Ādiyitvā (Syā)	155
Ādhārakaṁ = Avārakaṁ (Syā)	215
Ābhataniyāmeneva = Āgatanayeneva (Ka)	172
Abhogamaṁsatāya = Agorasatāya (Syā), Agorasamaṁsatāya (Ma-Ṭṭha 1. 216 piṭṭhe)	97
Āyataṁ = Āyatanaṁ (Syā, Ka)	70
Āma = Sādhu (Syā)	209
Āmantesi = Manteti (Sī)	53
Ārammaṇe lubbhanaṁ = Ārammaṇalabhanaṁ (Syā)	92
Āvaraṇato = Ācaraṇato (Sī), Ādhāraṇato (Syā)	64
Āvāṭānaṁ = Anto-āvāṭānaṁ (Sī, Ka)	74
Āhaṭe = Āharetaṁ (Syā), Āharitvā (Ka)	160
Ārabhi = Āhari (Syā)	5
[I]	
Idāni = Idaṁ (Sī)	114
Idhāgatānīti = Idhānītānīti (Sī)	292
Imināva = Iminā tāva (Syā, Ka)	220
Imaṁ = Idaṁ (Syā)	74

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အသမ္ဘိန္နပဒံ = အဘိန္နကပဒံ (သျာ)	၁၁၀
အသာရမေဝ သာရံ = အဿာဒမေဝ သာဒံ (က)	၉၅
အသံယတော = အသညတော (သျာ)	၂၀၅
အဟိတုဏ္ဍိကပရိဗုဒ္ဓံ = ...ပရိဝုတ္ထံ (သီ)....ပရိပန္ထံ (သျာ)	၃၂၀
အဟော တပဿီ”တိ = အဟော ဝတ တပဿီတိ (သျာ)	၁၇၅
အဟံ ပတ္တော = အဘိသမ္ပတ္တော (သီ)	၁၄၃
[အာ]	
အာကာရဒဿနံ = အာကာရနိဒဿနံ (သျာ)	၇၀
အာကာသော တဋတဋာယိ = အာကာသေ ဝါတော ဝါယိ (သီ)	၁၈၄
အာဂတာဂတာနံ = အာဂတာဂတံ (သီ၊ သျာ)	၃၁၂
အာဂတိမှိ = အာဂတမှိ (သီ၊ သျာ)	၆၇
အာစရိယကံ = ဘာဏကံ (သီ)	၂၂၆
အာဓာယိတွာ = အစ္စာဓာယိတွာ (သီ)၊ အာဒိယိတွာ (သျာ)	၁၅၅
အာဓာရကံ = အဝါရကံ (သျာ)	၂၁၅
အာဘတနိယာမေနေဝ = အာဂတနယေနေဝ (က)	၁၇၂
အဘောဂမံသတာယ = အဂေါရသတာယ (သျာ)၊ အဂေါရသမံသတာယ (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၁၆-ပိဋ္ဌေ)	၉၇
အာယတံ = အာယတနံ (သျာ၊ က)	၇၀
အာမ = သာဓု (သျာ)	၂၀၉
အာမန္တေသိ = မန္တေတိ (သီ)	၅၃
အာရမ္မဏေ လုဗ္ဘနံ = အာရမ္မဏလာဘနံ (သျာ)	၉၂
အာဝရဏတော = အာစရဏတော (သီ)၊ အာဓာရဏတော (သျာ)	၆၄
အာဝါဋာနံ = အန္တောအာဝါဋာနံ (သီ၊ က)	၇၄
အာဟဋေ = အာဟရေတံ (သျာ)၊ အာဟရိတွာ (က)	၁၆၀
အာရဘိ = အာဟရိ (သျာ)	၅
[ဣ]	
ဣဒါနိ = ဣဒံ (သီ)	၁၁၄
ဣဓာဂတာနီတိ = ဣဓာနီတာနီတိ (သီ)	၂၉၂
ဣမိနာဝ = ဣမိနာ တာဝ (သျာ၊ က)	၂၂၀
ဣမံ = ဣဒံ (သျာ)	၇၄

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[U]

Ukkaṁsetvā = Okkametvā (Ka) 61
Ugghaṭitaññūpuggalānaṁ = Ugghaṭitaññūnaṁ puggalānaṁ (Sī) 4
Ucchinditvā = Upacchinditvā (Sī), Pacchinditvā (Syā) 165
Uttara = Antara (Sī, Ka) 139
Uttaraṇatitthassa = Uttaranaditittassa (Syā) 225
Uttānakā = Uttānako (Sī, Syā) 87
Udakacarā = Udakagatā (Syā) 188
Udakajallaṁ = Udakajālakaṁ (Syā), Udakajallakaṁ (Ka) 295
Uddharaṇatthaṁ = Ukkaṇṭhanatthaṁ (Sī, Syā) 320
Uddhāpanti = Uddāpanti (Sī) 107
Upacchedanaṁ = Uddharaṇaṁ (Syā) 78
Upadhāritabbaṁ = Upaṭṭhitaṁ (Sī), Upatiṭṭhaṁ (Syā) 70
Upanibandhāpetvā = Upanāmetvā (Syā) 171
Upayavaggassa = Upāyavaggassa (Syā) 250
Upayehi = Upāyehi (Sī, Syā) 31
Upayoti = Upāyoti (Syā) 250
Uparipaṇṇāsako = Cūḷapaṇṇāsako (Sī, Ka) 307
Upassutīti = Upassutinti (Sī) 69
Upekkhāvajjanāya ceva = Upekkhāvajjane ceva (Sī),
Upekkhāvaṭṭanā ceva (Syā) 186
Uposathaṅgāni = Uposathaṅgaṁ (Syā) Uposathaṁ (Ka) 167
Ubbhamukho = Uddhaṁmukho (Sī) 319
Uruvalliyavāsī = Uruvelāyavāsī (Sī, Syā, Ka) 123

[Ū]

Ūno = Ono (Syā) 260

[E]

Ekacāṭiyaṁ = Ekapātiyaṁ (Sī) 271
Ekamantaṁ = Ekamante (Syā) 145
Ekābaddhāni = Ekabandhanāni (Ka) 74

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္က

[ဥ]

ဥက္ကံသေတွာ = ဩက္ကမေတွာ (က) ၆၁
ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂလာနံ = ဥဂ္ဃဋိတညူနံ ပုဂ္ဂလာနံ (သီ) ၄
ဥစ္ဆိန္ဒိတွာ = ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ (သီ)၊ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ (သျာ) ၁၆၅
ဥတ္တရ = အန္တရ (သီ၊ က) ၁၃၉
ဥတ္တရဏတိတ္ထဿ = ဥတ္တရနဒီတိတ္ထဿ (သျာ) ၂၂၅
ဥတ္တာနကာ = ဥတ္တာနကော (သီ၊ သျာ) ၈၇
ဥဒကစရာ = ဥဒကဂတာ (သျာ) ၁၈၈
ဥဒကဇလ္လံ = ဥဒကဇာလကံ (သျာ)၊ ဥဒကဇလ္လကံ (က) ၂၉၅
ဥဒ္ဓရဏတ္ထံ = ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထံ (သီ၊ သျာ) ၃၂၀
ဥဒ္ဓါပန္တိ = ဥဒ္ဒါပန္တိ (သီ) ၁၀၇
ဥပစ္ဆေဒနံ = ဥဒ္ဓရဏံ (သျာ) ၇၈
ဥပဓာရိတဗ္ဗံ = ဥပဋ္ဌိတံ (သီ)၊ ဥပတိဋ္ဌံ (သျာ) ၇၀
ဥပနိဗန္ဓာပေတွာ = ဥပနာမေတွာ (သျာ) ၁၇၁
ဥပယဝဂ္ဂဿ = ဥပါယဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၂၅၀
ဥပယေဟိ = ဥပါယေဟိ (သီ၊ သျာ) ၃၁
ဥပယောတိ = ဥပါယောတိ (သျာ) ၂၅၀
ဥပရိပဏ္ဏာသကော = စူဠပဏ္ဏာသကော (သီ၊ က) ၃၀၇
ဥပဿုတီတိ = ဥပဿုတိန္တိ (သီ) ၆၉
ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနာယ စေဝ = ဥပေက္ခာဝဇ္ဇနေ စေဝ (သီ)၊
ဥပေက္ခာဝဋ္ဋနာ စေဝ (သျာ) ၁၈၆
ဥပေါသထင်္ဂါနိ = ဥပေါသထင်္ဂံ (သျာ) ဥပေါသထံ (က) ၁၆၇
ဥဗ္ဘမုခေါ = ဥဒ္ဓံမုခေါ (သီ) ၃၁၉
ဥရုဝလ္လိယဝါသီ = ဥရုဝေလာယဝါသီ (သီ၊ သျာ၊ က) ၁၂၃

[ဦ]

ဦနော = ဩနော (သျာ) ၂၆၀

[ဧ]

ဧကစာဋိယံ = ဧကပါတိယံ (သီ) ၂၇၁
ဧကမန္တံ = ဧကမန္တေ (သျာ) ၁၄၅
ဧကာဗဒ္ဓါနိ = ဧကဗန္ဓနာနိ (က) ၇၄

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[E]

Ekūnatiṁse = Ekūnatiṁsatime (Sī) 263
Etaṁ = Evaṁ (Sī) 18
Etaṁ rūpaṁ = Evarūpaṁ (Sī) 200
Ettako = Ettake (Ka) 107
Ettha me natthi saṁsayoti = Aho lābhā te mārisāti (Syā),
Ahonubhāvo mārisāti (Ka) 253
Eva nāma eke = Evaṁnāmikā (Syā, Ka) 314
Evamime = Evamimehi (Ka) 236
Evaṁ = Ettha (Sī, Ka) 302
Eḷagalāgumbeti = Eḷakāḷagumbeti (Ṭīkā) 237

[O]

Okkamantā = Okkamanti, okkamantā (Syā, Ka) 13
Ottharitvā = Otaritvā (Sī) 142
Otāretvā = Otaritvā (Sī) 106
Obhatacumbaṭā = Obhatacumbitā (Syā) 135
Omānapahānaṁ = Osānapahānaṁ (Sī) 60
Osāpetvā = Osāretvā (Sī) 180
Ohitasoto = Ohitasotova (Syā) 116, 223

[Ka]

Kacchusākhā = Kacchusaṅkhā (Ka) 164
Kaṇḍappamāṇā = Kaṇṭhappamāṇā (Sī) 207
Kaṇḍakaṁ = Kanthakaṁ (Sī) Kaṇṭhakaṁ (Syā) 263
Katamallapāsāṇaparicayassa yuddhabhūmiṁ = Katamallanepacchassa
yuddhabhūmiṁ (Sī) 81
Katayogassa = Katayoggassa (Sī) 81
Katā = Kathitā (Ka) 211
Kathiyamānaṁ = Kathiyamāne (Sī) 261
Kantāranti = Kantāraṁ hi (Sī) 95

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဧ]

ဧကူနတိံသေ = ဧကူနတိံသတိမေ (သီ) ၂၆၃
ဧတံ = ဧဝံ (သီ) ၁၈
ဧတံ ရူပံ = ဧဝရူပံ (သီ) ၂၀၀
ဧတ္တကော = ဧတ္တကေ (က) ၁၀၇
ဧတ္ထ မေ နတ္ထိ သံသယောတိ = အဟော လာဘာ တေ မာရိသာတိ (သျာ)၊
အဟောနုဘာဝေါ မာရိသာတိ (က) ၂၅၃
ဧဝ နာမ ဧကေ = ဧဝံနာမိကာ (သျာ၊ က) ၃၁၄
ဧဝမိမေ = ဧဝမိမေဟိ (က) ၂၃၆
ဧဝံ = ဧတ္ထ (သီ၊ က) ၃၀၂
ဧဠဂလာဂုမ္ဗေတိ = ဧဠကာဠဂုမ္ဗေတိ (ဋီကာ) ၂၃၇

[ဩ]

ဩက္ကမန္တာ = ဩက္ကမန္တိ၊ ဩက္ကမန္တာ (သျာ၊ က) ၁၃
ဩတ္ထရိတွာ = ဩတရိတွာ (သီ) ၁၄၂
ဩတာရေတွာ = ဩတရိတွာ (သီ) ၁၀၆
ဩဘတစုမ္ဗဋာ = ဩဘတစုမ္ဗိတာ (သျာ) ၁၃၅
ဩမာနပဟာနံ = ဩသာနပဟာနံ (သီ) ၆၀
ဩသာပေတွာ = ဩသာရေတွာ (သီ) ၁၈၀
ဩဟိတသောတော = ဩဟိတသောတောဝ (သျာ) ၁၁၆၊ ၂၂၃

[က]

ကစ္ဆုသာခါ = ကစ္ဆုသင်္ခါ (က) ၁၆၄
ကဏ္ဍပ္ပမာဏာ = ကဏ္ဌပ္ပမာဏာ (သီ) ၂၀၇
ကဏ္ဍကံ = ကန္ထကံ (သီ) ကဏ္ဌကံ (သျာ) ၂၆၃
ကတမလ္လပါသာဏပရိစယဿ ယုဒ္ဓဘူမိံ = ကတမလ္လနေပစ္ဆဿ ယုဒ္ဓ-
ဘူမိံ (သီ) ၈၁
ကတယောဂဿ = ကတယောဂ္ဂဿ (သီ) ၈၁
ကတာ = ကထိတာ (က) ၂၁၁
ကထိယမာနံ = ကထိယမာနေ (သီ) ၂၆၁
ကန္တာရန္တိ = ကန္တာရံ ဟိ (သီ) ၉၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kappāsavaṭṭanakaraṇīyaṁ = Kappāsavaṭṭanakaḷāyaṁ (Sī), Kappāsavaṭṭanakayaṁ (Syā)	207
Kammaṭṭhāne = Vipassanākammaṭṭhāne (Sī)	303
Kammanānattamūlakānaṁ = Kammanānattaṁ, kammanānattatāya kammanānattamūlakānaṁ (Sī)	300
Kammasamudayā = Kammasamudayo (Sī, Ka)	44
Kammāsadhammaṁ = Kammāsadammaṁ (Ka)	79
Karaṇḍake = Karaṇḍāya (Syā, Ka)	235
Karoti = Pakaroti (Sī)	72
Karoti ghaṭeti = Ghaṭṭeti vāyamati (Syā)	252
Kassapasadisena = Kassapādisena (Sī, Syā)	152
Kasambuṁ apakassatha = Kasambuñcāpakassatha (Sī)	46
Kāci vaḍḍhīti = Kācipi vuḍḍhīti (Syā)	76
Kājasatehi = Kājakasatehi (Sī)	274
Kāmabhavūpagakammameva = Kāmabhavūpagatakammameva (Syā)	13
Kāyaparicchinnaṁ = Kāyantikaṁ kāyaparicchinnaṁ (Sī)	73
Kāreti = Karoti (Sī)	113
Kāsāyāni = Kāsāvāni (Syā, Ka)	264
Kimetaṁ = Kimetaṁ kimetaṁ (Syā)	19
Kilesānaṁ = Sokānaṁ (Sī)	247
Kupito = Kuppito (Syā, Ka)	83
Kupitā = Akkositukāmā (Sī)	277
Kumārakā = Kumārabhūtā (Sī, Syā)	165
Kuraraghareti = Kulaghareti (Ka)	238
Kulāgaṇṭhikajātāti = Guḷāguṇṭhikajātāti (Sī), Guḷīguṇṭhikajātāti (Syā)	89
Kusalavimuttīti = Akusalaṁ vimuttīti (Sī, Syā) Ṭīkā passitabbā.	140
Kūṭassa samugghātena = Kūṭasamugghātena (Sī)	206
Kūṭe = Kūṭaṁ (Sī)	303
Ko nāma = Ko nukho (Sī)	291

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကရဏီယံ = ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကဠာယံ (သီ)၊ ကပ္ပါသဝဋ္ဋနကယံ (သျာ)	၂၀၇
ကမ္မဋ္ဌာနေ = ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ (သီ)	၃၀၃
ကမ္မနာနတ္တမူလကာနံ = ကမ္မနာနတ္တံ၊ ကမ္မနာနတ္တတာယ ကမ္မနာနတ္တ-မူလကာနံ (သီ)	၃၀၀
ကမ္မသမုဒယာ = ကမ္မသမုဒယော (သီ၊ က)	၄၄
ကမ္မာသဓမ္မံ = ကမ္မာသဒမ္မံ (က)	၇၉
ကရဏ္ဍကေ = ကရဏ္ဍာယ (သျာ၊ က)	၂၃၅
ကရောတိ = ပကရောတိ (သီ)	၇၂
ကရောတိ ဃဋေတိ = ဃဋ္ဋေတိ ဝါယမတိ (သျာ)	၂၅၂
ကဿပသဒိသေန = ကဿပါဒိသေန (သီ၊ သျာ)	၁၅၂
ကသမ္ဗုံ အပကဿထ = ကသမ္ဗုဉ္စာပကဿထ (သီ)	၄၆
ကာစိ ဝဍ္ဎီတိ = ကာစိပိ ဝုဍ္ဎီတိ (သျာ)	၇၆
ကာဇသတေဟိ = ကာဇကသတေဟိ (သီ)	၂၇၄
ကာမဘဝူပဂကမ္မမေဝ = ကာမဘဝူပဂတကမ္မမေဝ (သျာ)	၁၃
ကာယပရိစ္ဆိန္နံ = ကာယန္တိကံ ကာယပရိစ္ဆိန္နံ (သီ)	၇၃
ကာရေတိ = ကရောတိ (သီ)	၁၁၃
ကာသာယာနိ = ကာသာဝါနိ (သျာ၊ က)	၂၆၄
ကိမေတံ = ကိမေတံ ကိမေတံ (သျာ)	၁၉
ကိလေသာနံ = သောကာနံ (သီ)	၂၄၇
ကုပိတော = ကုပ္ပိတော (သျာ၊ က)	၈၃
ကုပိတာ = အက္ကောသိတုကာမာ (သီ)	၂၇၇
ကုမာရကာ = ကုမာရဘူတာ (သီ၊ သျာ)	၁၆၅
ကုရရဃရေတိ = ကုလဃရေတိ (က)	၂၃၈
ကုလာဂဏ္ဌိကဇာတာတိ = ဂုဠာဂုဏ္ဌိကဇာတာတိ (သီ)၊ ဂုဠီဂုဏ္ဌိက-ဇာတာတိ (သျာ)	၈၉
ကုသလဝိမုတ္တီတိ = အကုသလံ ဝိမုတ္တီတိ (သီ၊ သျာ) ဋီကာ ပဿိတဗ္ဗာ။	၁၄၀
ကူဋဿ သမုဂ္ဃာတေန = ကူဋသမုဂ္ဃာတေန (သီ)	၂၀၆
ကူဋေ = ကူဋံ (သီ)	၃၀၃
ကော နာမ = ကော နုခေါ (သီ)	၂၉၁

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Kha]

Khaṇḍādibhāvadassanato = Khaṇḍabhāvādidassanato (Ka) 11
Khadirasālasākapanasādi = Khadirasālapiyālādi (Syā) 245
Khandhāti = Khandhānaṁ (Sī) 283
Khandhiyavaggassa = Khandhakavaggassa (Sī)
Nakulapituvaggassa (Syā) 229
Khādetvā = Khāretvā (Sī) Kilenetvā (Syā) 290
Khīrādivisiṭṭhopamā = Khīrādiviṭṭhopamā (Syā)
Saṅkhārānaṁ iṭṭhopamā (Ka) 131
Khīrūpakavacchassa = Khīrapakavacchassa (Sī, Syā) 275
Khurapiṭṭhamattaṁ = Khurapiṭṭhimattaṁ (Sī) 225

[Ga]

Gacchamaṇḍapake = Gacchamaṇḍape (Sī)
Gudhe jigucchamaṇḍapake (Syā) 237
Gaṇamajjheti = Tathā gaṇamajjhepi (Sī) 155
Gaṇḍapasse = Bhaddaṁ passe (Syā) 178
Gaṇhamāno = Gayhamāno (Sī) 258
Gaṇhantena = Gaṇhantena nibbānameva (Syā) 318
Gato = Gate (Sī) 115
Gataṁ = Vuttaṁ (Syā) 292
Gaddulabaddhoti = Gaddūlabandhoti (Syā) 299
Gantvā = Gatānaṁ (Sī) 96
Gantuṁ vā = Gahetuṁ vā (Syā) 117
Gandha-ūhanamattaṁ vā = Gandhūhanamattaṁ vā (Sī),
Gandha-ohanamattaṁ vā (Syā) 207
Gahitagahitadiṭṭhiṁ = Gahitaṁ diṭṭhiṁ (Ka) 281
Gahitanti = Gatanti (Sī), Katanti (Syā) 309
Gahetvā = Labhitvā (Syā) 46
Gaḷitampi = Gahitampi (Sī, Syā) 192
Gāmakūṭakoti = Gāmakūṭoti (Sī, Syā) 203
Gāvutaḍḍhayojanamattaṁ = Gāvutaḍḍhayojanamaggaṁ (Syā) 73
Gāhāpetvā = Gahetvā (Syā) 106

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ခ]

ခဏ္ဍာဒိဘာဝဒဿနတော = ခဏ္ဍဘာဝါဒိဒဿနတော (က) ၁၁
ခဒိရသာလသာကပနသာဒိ = ခဒိရသာလပိယာလာဒိ (သျာ) ၂၄၅
ခန္ဓာတိ = ခန္ဓာနံ (သီ) ၂၈၃
ခန္ဓိယဝဂ္ဂဿ = ခန္ဓကဝဂ္ဂဿ (သီ)
နကုလပိတုဝဂ္ဂဿ (သျာ) ၂၂၉
ခါဒေတွာ = ခါရေတွာ (သီ) ကိလေနေတွာ (သျာ) ၂၉၀
ခီရာဒိဝိသိဋ္ဌောပမာ = ခီရာဒိဝိဋ္ဌောပမာ (သျာ)
သင်္ခါရာနံ ဣဋ္ဌောပမာ (က) ၁၃၁
ခီရူပကဝစ္ဆဿ = ခီရပကဝစ္ဆဿ (သီ၊ သျာ) ၂၇၅
ခုရပိဋ္ဌမတ္တံ = ခုရပိဋ္ဌိမတ္တံ (သီ) ၂၂၅

[ဂ]

ဂစ္ဆမဏ္ဍပကေ = ဂစ္ဆမဏ္ဍပေ (သီ) ဂုဓေ ဇိဂုစ္ဆမဏ္ဍပကေ (သျာ) ၂၃၇
ဂဏမဇ္ဈေတိ = တထာ ဂဏမဇ္ဈေပိ (သီ) ၁၅၅
ဂဏ္ဍပဿေ = ဘဒ္ဒံ ပဿေ (သျာ) ၁၇၈
ဂဏှမာနော = ဂယှမာနော (သီ) ၂၅၈
ဂဏှန္တေန = ဂဏှန္တေန နိဗ္ဗာနမေဝ (သျာ) ၃၁၈
ဂတော = ဂတေ (သီ) ၁၁၅
ဂတံ = ဝုတ္တံ (သျာ) ၂၉၂
ဂဒ္ဒုလဗဒ္ဓေါတိ = ဂဒ္ဒူလဗန္ဓောတိ (သျာ) ၂၉၉
ဂန္တွာ = ဂတာနံ (သီ) ၉၆
ဂန္တုံ ဝါ = ဂဟေတုံ ဝါ (သျာ) ၁၁၇
ဂန္ဓဦဟနမတ္တံ ဝါ = ဂန္ဓူဟနမတ္တံ ဝါ (သီ)၊ ဂန္ဓဩဟနမတ္တံ ဝါ (သျာ) ၂၀၇
ဂဟိတဂဟိတဒိဋ္ဌိံ = ဂဟိတံ ဒိဋ္ဌိံ (က) ၂၈၁
ဂဟိတန္တိ = ဂတန္တိ (သီ)၊ ကတန္တိ (သျာ) ၃၀၉
ဂဟေတွာ = လဘိတွာ (သျာ) ၄၆
ဂဠိတမ္ပိ = ဂဟိတမ္ပိ (သီ၊ သျာ) ၁၉၂
ဂါမကူဋကောတိ = ဂါမကူဋောတိ (သီ၊ သျာ) ၂၀၃
ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမတ္တံ = ဂါဝုတဍ္ဎယောဇနမဂ္ဂံ (သျာ) ၇၃
ဂါဟာပေတွာ = ဂဟေတွာ (သျာ) ၁၀၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga]	
Giddhamānasā = Bhijjamānasā (Syā)	97
Gihibyañjanabhaṭṭhakā”ti = Gihibyañjana-atthikāti (Sī) Gihibyañjana-atthakāti (Syā)	220
Goṇakatthatānīti = Gonakatthatānīti (Syā)	297
[Gha]	
Ghaṭeti = Ghaṭṭeti vāyamati (Syā)	252
Ghaṇḍaṁ = Ghaṇṭaṁ (Sī), Kaṇḍaṁ (Syā)	209
Ghaṇṭiṁ = Gaṇḍiṁ (Sī, Syā, Ka)	272
[Ca]	
Cattāro janā = Dhanuggahā janā (Syā)	209
Cattāro = Te cattāro (Sī, Ka)	251
Catunnaṁ parivaṭṭanavasena = Catunnaṁ catunnaṁ parivattānaṁ vasena (Sī)	254
Caranti = Khādantā (Sī)	200
Caranti = Vadanti (Syā)	136
Carimakacittappattiyā = Purimakacittappavattiyā (Syā)	75
Carissatī”ti = Vicarasīti (Syā)	277
Cārayamāno = Haramāno (Syā)	157
Cittakeḷiṁ = Cittakīḷaṁ (Syā)	205
Cittatarameva = Cittaṁ cittatarameva (Sī)	300
Cittitāti = Cintitāti (Syā)	299
Cintetvā = Viditvā (Syā)	276
[Cha]	
Chavivaṇṇasundaratāya = Vaṇṇasundaratāya (Sī, Syā)	216
Chinnakaṭaṭṭhānaṁ = Chinnakaṭṭhānaṁ (Syā)	156

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဂ]	
ဂိဒ္ဓမာနသာ = ဘိဇ္ဇမာနသာ (သျာ)	၉၇
ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဋ္ဌကာ”တိ = ဂိဟိဗျဉ္ဇနအတ္ထိကာတိ (သီ) ဂိဟိဗျဉ္ဇနအတ္ထကာတိ (သျာ)	၂၂၀
ဂေါဏကတ္ထတာနီတိ = ဂေါနကတ္ထတာနီတိ (သျာ)	၂၉၇
[ဃ]	
ဃဋေတိ = ဃဋ္ဋေတိ ဝါယမတိ (သျာ)	၂၅၂
ဃဏ္ဍံ = ဃဏ္ဋံ (သီ)၊ ကဏ္ဍံ (သျာ)	၂၀၉
ဃဏ္ဋိံ = ဂဏ္ဍိံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၇၂
[စ]	
စတ္တာရော ဇနာ = ဓနုဂ္ဂဟာ ဇနာ (သျာ)	၂၀၉
စတ္တာရော = တေ စတ္တာရော (သီ၊ က)	၂၅၁
စတုန္နံ ပရိဝဋ္ဋနဝသေန = စတုန္နံ စတုန္နံ ပရိဝတ္တာနံ ဝသေန (သီ)	၂၅၄
စရန္တိ = ခါဒန္တာ (သီ)	၂၀၀
စရန္တိ = ဝဒန္တိ (သျာ)	၁၃၆
စရိမကစိတ္တပ္ပတ္တိယာ = ပုရိမကစိတ္တပ္ပဝတ္တိယာ (သျာ)	၇၅
စရိဿတီ”တိ = ဝိစရသီတိ (သျာ)	၂၇၇
စာရယမာနော = ဟရမာနော (သျာ)	၁၅၇
စိတ္တကေဠိံ = စိတ္တကီဠံ (သျာ)	၂၀၅
စိတ္တတရမေဝ = စိတ္တံ စိတ္တတရမေဝ (သီ)	၃၀၀
စိတ္တိတာတိ = စိန္တိတာတိ (သျာ)	၂၉၉
စိန္တေတွာ = ဝိဒိတွာ (သျာ)	၂၇၆
[ဆ]	
ဆဝိဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယ = ဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယ (သီ၊ သျာ)	၂၁၆
ဆိန္နတဋ္ဋ္ဌာနံ = ဆိန္နကဋ္ဌာနံ (သျာ)	၁၅၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ja]	
Javāpetvā = Jirāpetvā (Syā)	105
Jānī”ti = Jānātīti (Sī, Ka)	170
Jāyampatikāti = Jayampatikāti (Sī, Ṭīkāyaṁ ca.)	95
Jāyampatikā = Jāyapatikā (Syā)	172
Jino = Jinno (Sī)	315
Jiyābaddho = Jiyābandho (Sī, Ka)	207
Jirakādivasagandhaṁ = Jirakādisambhāragandhaṁ (Sī, Syā)	102
Jīyati ca = Jāyati ca jīyati ca (Sī, Syā)	305
[Jha]	
Jhānapāripanthike = Jhānaparipanthike (Sī), Jhānapāripanthaṁ (Syā), Jhānaparibandhike (Ka)	216
[Ña]	
Ñātaṭṭhena = Ñāṇaṭṭhena (Sī, Syā) Ñātakaraṇaṭṭhena (Dī-Ṭṭha 2. 52 piṭṭhe)	20
[Ṭha]	
Ṭhatvā = Caritvā (Sī), Vicaritvā (Syā)	75
Ṭhatvā = Khepetvā (Sī)	149
Ṭhapetukāmo = Thometukāmo (Ka)	61
Ṭhitassa tattakāro = Vītassa suttabhāro (Sī), Vītassa tantabhāvo (Syā)	144
[Ta]	
Taṇhāvicaritāni = Aṭṭhasatataṇhāvicaritāni (Syā)	15
Tatiyaṁ ṭhānaṁ = Tatiyaphalaṁ (Syā)	253
Tatuttari = Tatuttariṁ (Sī), Taduttariṁ (Syā)	139
Tathattāya = Tathā tadatthāya (Sī) Tathā tāya (Syā)	269
Taraṇaṁ vā hotu maraṇaṁ vā = Maraṇaṁ vā hotu amaraṇaṁ vā (Syā)	170

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဇ]	
ဇဝါပေတွာ = ဇီရာပေတွာ (သျာ)	၁၀၅
ဇာနီ”တိ = ဇာနာတီတိ (သီ၊ က)	၁၇၀
ဇာယမ္ပတိကာတိ = ဇယမ္ပတိကာတိ (သီ၊ ဋီကာယံ စ။)	၉၅
ဇာယမ္ပတိကာ = ဇာယပတိကာ (သျာ)	၁၇၂
ဇိနော = ဇိန္နော (သီ)	၃၁၅
ဇိယာဗဒ္ဓေါ = ဇိယာဗန္ဓော (သီ၊ က)	၂၀၇
ဇိရကာဒိဝသဂန္ဓံ = ဇိရကာဒိသမ္ဘာရဂန္ဓံ (သီ၊ သျာ)	၁၀၂
ဇီယတိ စ = ဇာယတိ စ ဇီယတိ စ (သီ၊ သျာ)	၃၀၅
[ဈ]	
ဈာနပါရိပန္ထိကေ = ဈာနပရိပန္ထိကေ (သီ)၊ ဈာနပါရိပန္ထံ (သျာ)၊ ဈာနပရိဗန္ဓိကေ (က)	၂၁၆
[ဉ]	
ဉာတဋ္ဌေန = ဉာဏဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ) ဉာတကရဏဋ္ဌေန (ဒီ ဋ္ဌ-၂-၅၂-ပိဋ္ဌေ)	၂၀
[ဌ]	
ဌတွာ = စရိတွာ (သီ)၊ ဝိစရိတွာ (သျာ)	၇၅
ဌတွာ = ခေပေတွာ (သီ)	၁၄၉
ဌပေတုကာမော = ထောမေတုကာမော (က)	၆၁
ဌိတဿ တတ္တကာရော = ဝီတဿ သုတ္တဘာရော (သီ)၊ ဝီတဿ တန္တဘာဝေါ (သျာ)	၁၄၄
[တ]	
တဏှာဝိစရိတာနိ = အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ (သျာ)	၁၅
တတိယံ ဌာနံ = တတိယဖလံ (သျာ)	၂၅၃
တတုတ္တရိ = တတုတ္တရိံ (သီ)၊ တဒုတ္တရိံ (သျာ)	၁၃၉
တထတ္တာယ = တထာ တဒတ္တာယ (သီ) တထာ တာယ (သျာ)	၂၆၉
တရဏံ ဝါ ဟောတု မရဏံ ဝါ = မရဏံ ဝါ ဟောတု အမရဏံ ဝါ (သျာ)	၁၇၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tattheko manāpo laddhako = Tattheva koci nāgo bhaddako (Syā)	280
Tatra = Tathā hi (Sī)	320
Talakūṭakavāsi = Himālayakūṭavāsī (Sī), Tagarakuṭivāsī (Syā)	322
Tāretuṁ = Patāretuṁ (Sī, Ka)	293
Tālavaṇṭena = Tālapaṇṇena (Ka)	220
Tālavaṇṭaṁ = Tālapaṇṇaṁ (Sī)	141
Tikkhakharavippasanna = Tikkhavisada (Sī)	301
Tiṭṭhamānaṁ rūpaṁ nāma = Tiṭṭhamānaṁ nāma (Sī)	91
Tiṭṭhantesupi = Vattantesupi (Syā)	187
Tiṇasanthārakaṁ = Tiṇasantharikaṁ (Sī, Syā)	221
Tiṁsayojanikā = Tiyojanikā (Sī)	82
Tucchapucchameva = Tucchameva (Sī)	30
Te kira = Te kira pabbajitā (Syā)	227
Tena = Tenettha (Syā) Tena thaddhaṁ (Ka)	230
Teneva = Ekeneva (Sī)	296
Tesaṁ = Te (Syā)	96
Tehi vissaṭṭhā = Tehi te vissaṭṭhā (Syā)	277
Taṁtaṁpahānavato = Taṁtaṁpahānaṅgato (Sī)	234
[Tha]	
Thāmaso = Thāmasā (Sī)	248
[Da]	
Dakkhiṇato vā = Dakkhiṇato vā uddhaṁ vā (Syā)	262
Dadhimaṇḍanamattena = Dadhimatthūnā (Sī) Dadhimaṭṭhanā (Syā)	112
Dabbajātiko = Sippajātiko (Ka)	49
Dasabalasuttantahārako = Sakalasuttantahārako (Sī) Vasalasuttantahārako (Syā)	3

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တတ္ထေကော မနာပေါ လဒ္ဓကော = တတ္ထေဝ ကောစိ နာဂေါ ဘဒ္ဒကော (သျာ)	၂၈၀
တတြ = တထာ ဟိ (သီ)	၃၂၀
တလကူဋကဝါသိ = ဟိမာလယကူဋဝါသီ (သီ)၊ တဂရကုဋိဝါသီ (သျာ)	၃၂၂
တာရေတုံ = ပတာရေတုံ (သီ၊ က)	၂၉၃
တာလဝဏ္ဋေန = တာလပဏ္ဏေန (က)	၂၂၀
တာလဝဏ္ဋံ = တာလပဏ္ဏံ (သီ)	၁၄၁
တိက္ခခရဝိပ္ပသန္န = တိက္ခဝိသဒ (သီ)	၃၀၁
တိဋ္ဌမာနံ ရူပံ နာမ = တိဋ္ဌမာနံ နာမ (သီ)	၉၁
တိဋ္ဌန္တေသုပိ = ဝတ္တန္တေသုပိ (သျာ)	၁၈၇
တိဏသန္ထာရကံ = တိဏသန္ထရိကံ (သီ၊ သျာ)	၂၂၁
တိံသယောဇနိကာ = တိယောဇနိကာ (သီ)	၈၂
တုစ္ဆပုစ္ဆမေဝ = တုစ္ဆမေဝ (သီ)	၃၀
တေ ကိရ = တေ ကိရ ပဗ္ဗဇိတာ (သျာ)	၂၂၇
တေန = တေနေတ္ထ (သျာ) တေန ထဒ္ဓံ (က)	၂၃၀
တေနေဝ = ဧကေနေဝ (သီ)	၂၉၆
တေသံ = တေ (သျာ)	၉၆
တေဟိ ဝိဿဋ္ဌာ = တေဟိ တေ ဝိဿဋ္ဌာ (သျာ)	၂၇၇
တံတံပဟာနဝတော = တံတံပဟာနင်္ဂတော (သီ)	၂၃၄
[ထ]	
ထာမသော = ထာမသာ (သီ)	၂၄၈
[ဒ]	
ဒက္ခိဏတော ဝါ = ဒက္ခိဏတော ဝါ ဥဒ္ဓံ ဝါ (သျာ)	၂၆၂
ဒဓိမဏ္ဍနမတ္တေန = ဒဓိမတ္ထုနာ (သီ) ဒဓိမဋ္ဌနာ (သျာ)	၁၁၂
ဒဗ္ဗဇာတိကော = သိပ္ပဇာတိကော (က)	၄၉
ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရကော = သကလသုတ္တန္တဟာရကော (သီ) ဝသလသုတ္တန္တဟာရကော (သျာ)	၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dasame = Ānandasutte (Ka)	307
Dasseti = Desayati (Syā)	38
Dāpetuṁ = Pāpetuṁ (Syā)	285
Diṭṭhattā = Niddiṭṭhattā (Sī)	39
Diṭṭhithāmaso ceva diṭṭhiparāmāso ca na hoti = Diṭṭhiyā thāmabhāve diṭṭhiparāmāso ca na hoti (Sī)	248
Diṭṭhiṁ = Diṭṭhi (Syā)	14
Diṭṭhiṁ = Diṭṭhiyā (Ka)	14
Diṭṭhesu = Diṭṭhesu diṭṭhesu (Sī), Diṭṭhesu kulesu (Sī)	230
Dīgharajjukabaddho = Dīgharajjukabaddha (Sī)	190
Dīghāyukatāya ca = Dīghāyukabhāve ca (Syā, Ka)	320
Dukkhajanikā = Dukkhajīvikā (Syā, Ka)	260
Dutiyadivase = Punadivase (Syā)	275
Dussaṇṭhitaṁ = Dussaṇṭhānaṁ (Sī)	106
Devattaṁ gato = Divaṁgato (Syā)	174
Desento = Dassento (Sī)	117
Desanāruḷhaṁ = Desanāya ārūḷhaṁ (Sī, Syā)	30
[Dha]	
Dhātugatacandanaṁ = Bāhugatacandanaṁ (Sī)	47
Dhātusaṁyuttassa = Nānattavaggassa (Syā, Ka)	121
Dhāretvā = Tīretvā (Sī)	302
Dhutavādānaṁ = Dhutaṅgadharānaṁ (Ka) (Sī)	129, 168
Dhutavādāva = Dhutadharāva (Sī)	129
Dhumetvā = Dhūmitvā (Sī) Phusitvā (Syā) Dhametvā (Ka)	93
Dhūpaṁ datvā = Pūjaṁ katvā (Syā, Ka)	176
[Na]	
Nanu ca so sayampi = Nanu sayampi (Syā) Nanu ca tesaṁ sayampi (Ka)	163
Na paṭivijjhasi = Na sacchikarosi (Ka)	88
Nappajappāmināgataṁ = Nappajappāmanāgataṁ (Sī)	99

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒသမေ = အာနန္ဒသုတ္တေ (က)	၃၀၇
ဒဿေတိ = ဒေသယတိ (သျာ)	၃၈
ဒါပေတုံ = ပါပေတုံ (သျာ)	၂၈၅
ဒိဋ္ဌတ္တာ = နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ (သီ)	၃၉
ဒိဋ္ဌိထာမသော စေဝ ဒိဋ္ဌိပရာမာသော စ န ဟောတိ = ဒိဋ္ဌိယာ ထာမ-ဘာဝေ ဒိဋ္ဌိပရာမာသော စ န ဟောတိ (သီ)	၂၄၈
ဒိဋ္ဌိံ = ဒိဋ္ဌိ (သျာ)	၁၄
ဒိဋ္ဌိံ = ဒိဋ္ဌိယာ (က)	၁၄
ဒိဋ္ဌေသု = ဒိဋ္ဌေသု ဒိဋ္ဌေသု (သီ)၊ ဒိဋ္ဌေသု ကုလေသု (သီ)	၂၃၀
ဒီဃရဇ္ဇုကဗဒ္ဓေါ = ဒီဃရဇ္ဇုကဗဒ္ဓ (သီ)	၁၉၀
ဒီဃာယုကတာယ စ = ဒီဃာယုကဘာဝေ စ (သျာ၊က)	၃၂၀
ဒုက္ခဇနိကာ = ဒုက္ခဇီဝိကာ (သျာ၊က)	၂၆၀
ဒုတိယဒိဝသေ = ပုနဒိဝသေ (သျာ)	၂၇၅
ဒုဿဏ္ဌိတံ = ဒုဿဏ္ဌာနံ (သီ)	၁၀၆
ဒေဝတ္တံ ဂတော = ဒိဝံဂတော (သျာ)	၁၇၄
ဒေသေန္တော = ဒဿေန္တော (သီ)	၁၁၇
ဒေသနာရုဠှံ = ဒေသနာယ အာရူဠှံ (သီ၊သျာ)	၃၀
[ဓ]	
ဓာတုဂတစန္ဒနံ = ဗာဟုဂတစန္ဒနံ (သီ)	၄၇
ဓာတုသံယုတ္တဿ = နာနတ္တဝဂ္ဂဿ (သျာ၊ က)	၁၂၁
ဓာရေတွာ = တီရေတွာ (သီ)	၃၀၂
ဓုတဝါဒါနံ = ဓုတင်္ဂဓရာနံ (က) (သီ)	၁၂၉-၁၆၈
ဓုတဝါဒါဝ = ဓုတဓရာဝ (သီ)	၁၂၉
ဓုမေတွာ = ဓူမိတွာ (သီ) ဖုသိတွာ (သျာ) ဓမေတွာ (က)	၉၃
ဓူပံ ဒတွာ = ပူဇံ ကတွာ (သျာ၊က)	၁၇၆
[န]	
နနု စ သော သယမ္ပိ = နနု သယမ္ပိ (သျာ) .နနု စ တေသံ သယမ္ပိ (က)	၁၆၃
န ပဋိဝိဇ္ဈသိ = န သစ္ဆိကရောသိ (က)	၈၈
နပ္ပဇပ္ပါမိနာဂတံ = နပ္ပဇပ္ပါမနာဂတံ (သီ)	၉၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Navacando = Vaḍḍhanacando (Ka)	189
Na hadayaṅgamā = Na hadayasukhā vācā (Syā)	
Na hadayasukhā vā (Ma-Ṭṭha 1. 203 piṭṭhe)	136
Nānāmukhe = Ṭhānamukhena (Ka)	212
Nāmisagarukā = Nāmisacakkhukā (Sī, Syā)	85
Nikkhamante = Nikkhante (Sī)	86
Niggahanti = Nigganhananti (Syā)	217
Nicchoṭanaṁ = Nicchedanaṁ (Sī)	303
Nicchoṭetīti = Nicchedetīti (Sī) Nipphoṭetīti (Syā)	303
Nijjhānakkhamaṁ = Nijjhānakkhamataṁ (Sī)	3
Nippakkhacamme = Nippattacamme (Syā)	201
Nibbattiphāsukatthaṁ = Nipphattiphāsukatthaṁ (Sī)	122
Nibbatte catumahābhūtamayeti = Nibbatto catumahābhūta-mayoti (Syā, Ka)	90
Nibbānatalaṁ = Nibbānathalaṁ (Ka)	75
Nibbidānupassanāya = Nibbidānupassanena (Syā, Ka)	233
Nimmariyādikatena = Nimmariyādena katena (Sī, Syā)	144
Nimmaṁsakatānaṁ = Nimmaṁsīkatānaṁ (Sī) Nimmaṁsakānaṁ (Syā)	201
Nirasā puggalā = Nissārapuggalā (Syā)	131
Nivāsanapaṭiggāhikāpi = Nivāsanapaṭiggāhikāyapi (Sī)	178
Nisinnaṭṭhānato = Nisīdanaṭṭhānato (Syā)	80
Nītattheraṁ = Nīlattheraṁ (Sī)	273
Nhatvā = Vatvā (Ka)	71
Nhānatitthe = Nadītitthe (Ka)	178
Nhāpanabhojanādīhi = Pānabhojanādīhi (Sī)	286
[Pa]	
Pakkhandi = Pakkhando (Sī-Ka)	172
Pakkhalantānaṁ āhiṇḍantānaṁ = Pakkhalantā āhiṇḍatha (Sī, Syā)	100

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နဝစန္ဒော = ဝဍ္ဎနစန္ဒော (က)	၁၈၉
န ဟဒယင်္ဂမာ = န ဟဒယသုခါ ဝါစာ (သျာ)	
န ဟဒယသုခါ ဝါ (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ)	၁၃၆
နာနာမုခေ = ဌာနမုခေန (က)	၂၁၂
နာမိသဂရုကာ = နာမိသစက္ခုကာ (သီ၊သျာ)	၈၅
နိက္ခမန္တေ = နိက္ခန္တေ (သီ)	၈၆
နိဂ္ဂဟန္တိ = နိဂ္ဂဏှနန္တိ (သျာ)	၂၁၇
နိစ္ဆောဋနံ = နိစ္ဆေဒနံ (သီ)	၃၀၃
နိစ္ဆောဋေတီတိ = နိစ္ဆေဒေတီတိ (သီ) နိပ္ဖောဋေတီတိ (သျာ)	၃၀၃
နိဇ္ဈာနက္ခမံ = နိဇ္ဈာနက္ခမတံ (သီ)	၃
နိပ္ပက္ခစမ္မေ = နိပ္ပတ္တစမ္မေ (သျာ)	၂၀၁
နိဗ္ဗတ္တိဖာသုကတ္ထံ = နိပ္ဖတ္တိဖာသုကတ္ထံ (သီ)	၁၂၂
နိဗ္ဗတ္တေ စတုမဟာဘူတမယေတိ = နိဗ္ဗတ္တော စတုမဟာဘူတ-မယောတိ (သျာ၊ က)	၉၀
နိဗ္ဗာနတလံ = နိဗ္ဗာနထလံ (က)	၇၅
နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ = နိဗ္ဗိဒါနုပဿနေန (သျာ၊က)	၂၃၃
နိမ္မရိယာဒိကတေန = နိမ္မရိယာဒေန ကတေန (သီ၊ သျာ)	၁၄၄
နိမ္မံသကတာနံ = နိမ္မံသီကတာနံ (သီ) နိမ္မံသကာနံ (သျာ)	၂၀၁
နိရသာ ပုဂ္ဂလာ = နိဿာရပုဂ္ဂလာ (သျာ)	၁၃၁
နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာပိ = နိဝါသနပဋိဂ္ဂါဟိကာယပိ (သီ)	၁၇၈
နိသိန္နဋ္ဌာနတော = နိသီဒနဋ္ဌာနတော (သျာ)	၈၀
နီတတ္ထေရံ = နီလတ္ထေရံ (သီ)	၂၇၃
နှတွာ = ဝတွာ (က)	၇၁
နှာနတိတ္ထေ = နဒီတိတ္ထေ (က)	၁၇၈
နှာပနဘောဇနာဒီဟိ = ပါနဘောဇနာဒီဟိ (သီ)	၂၈၆
[ပ]	
ပက္ခန္ဒိ = ပက္ခန္ဒော (သီ-က)	၁၇၂
ပက္ခလန္တာနံ အာဟိဏ္ဍန္တာနံ = ပက္ခလန္တာ အာဟိဏ္ဍထ (သီ၊ သျာ)	၁၀၀

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pakkhavātappattharaṇokāsampi = Pakkhavātappaharaṇokāsampi (Sī)
Pakkhavātappasāraṇokāsampi (Syā) 82
Paccakkhañāṇena = Sapaccakkhañāṇena (Ka) 113
Paccakkhaṁ vata katvā = Paccakkhañca taṁ katvā (Syā) 199
Paccāsīsamānā = Paccāsiṁsamānā (Sī, Syā) 4
Pacchiyaṁ ca = Pacchiyā ca (Syā), Pacchiyeva (Ka), Pacchiyo (?) 76
Pacchinditvā = Acchinditvā (Sī) 157
Pañcakkhandhanissitaṁ = Paccakkhanissitaṁ (Ka) 293
Paññāyantesveva = Paññāyamānesveva (Ka) 31
Paṭapaṭayantā = Taṭataṭāyantā (Sī, Syā) 91
Paṭṭacīvarādīnaṁ = Pattacīvarādīnaṁ (Syā, Ka) 150
Paṭṭitisseyyāti = Pativiseyyāti (Sī), Patiṭṭhapeyyāti (Syā) 74
Paṭipajjeyyaṁ = Paṭivajeyyaṁ (Ka) 167
Paṭisallāṇeti = Paṭisallāneti (Sī, Syā) 241
Paṭhamaṁ hi tena = Paṭhamaṁ hīnena (Syā) 91
Pattabhāvena = Santuṭṭhabhāvena (Ka) 248
Pattasampattiṁ = Laddhasampattiṁ (Sī), Pattasampattiṁ attano (Syā) 240
Pattan”ti = Pattabbanti (Syā, Ka) 313
Patto = Abhisampatto (Sī) 143
Patitaṁ = Ṭhitaṁ (Sī, Syā) 122
Patiṭṭhite = Tesu patiṭṭhitesu (Ka) 256
Pathavīyeva = Paṭhavīdhātuyeva (Sī) 314
Padavāre = Ovāde (Sī) 253
Padīpassa jalato = Padīpassujjalato (Sī) 91
Panthaghātacorā = Sandhighātacorā (Syā) 148
Panassa = Parassa (Syā) 135
Pabbajitvā = Pabbajito (Sī) 87
Pabbajatiṇaṁ = Babbajatiṇaṁ (Sī) 89
Pamāṇanti = Parimāṇanti (Sī) 119
Payogo = Vacīpayogo (Syā) 136

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပက္ခဝါတပ္ပတ္ထရဏောကာသမ္ပိ = ပက္ခဝါတပ္ပဟရဏောကာသမ္ပိ (သီ)
ပက္ခဝါတပ္ပသာရဏောကာသမ္ပိ (သျာ) ၈၂
ပစ္စက္ခဉာဏေန = သပစ္စက္ခဉာဏေန (က) ၁၁၃
ပစ္စက္ခံ ဝတ ကတွာ = ပစ္စက္ခဉ္စ တံ ကတွာ (သျာ) ၁၉၉
ပစ္စာသီသမာနာ = ပစ္စာသိံသမာနာ (သီ၊ သျာ) ၄
ပစ္ဆိယံ စ = ပစ္ဆိယာ စ (သျာ)၊ ပစ္ဆိယေဝ (က)၊ ပစ္ဆိယော (?) ၇၆
ပစ္ဆိန္ဒိတွာ = အစ္ဆိန္ဒိတွာ (သီ) ၁၅၇
ပဉ္စက္ခန္ဓနိဿိတံ = ပစ္စက္ခနိဿိတံ (က) ၂၉၃
ပညာယန္တေသွေဝ = ပညာယမာနေသွေဝ (က) ၃၁
ပဋပဋာယန္တာ = တဋတဋာယန္တာ (သီ၊ သျာ) ၉၁
ပဋ္ဋစီဝရာဒီနံ = ပတ္တစီဝရာဒီနံ (သျာ၊ က) ၁၅၀
ပဋ္ဋိတိဿေယျာတိ = ပတိဝိသေယျာတိ (သီ)၊ ပတိဋ္ဌပေယျာတိ (သျာ) ၇၄
ပဋိပဇ္ဇေယျံ = ပဋိဝဇေယျံ (က) ၁၆၇
ပဋိသလ္လာဏေတိ = ပဋိသလ္လာနေတိ (သီ၊ သျာ) ၂၄၁
ပဌမံ ဟိ တေန = ပဌမံ ဟီနေန (သျာ) ၉၁
ပတ္တဘာဝေန = သန္တုဋ္ဌဘာဝေန (က) ၂၄၈
ပတ္တသမ္ပတ္တိံ = လဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ (သီ)၊ ပတ္တသမ္ပတ္တိံ အတ္တနော (သျာ) ၂၄၀
ပတ္တ’’န္တိ = ပတ္တဗ္ဗန္တိ (သျာ၊ က) ၃၁၃
ပတ္တော = အဘိသမ္ပတ္တော (သီ) ၁၄၃
ပတိတံ = ဌိတံ (သီ၊ သျာ) ၁၂၂
ပတိဋ္ဌိတေ = တေသု ပတိဋ္ဌိတေသု (က) ၂၅၆
ပထဝီယေဝ = ပဌဝီဓာတုယေဝ (သီ) ၃၁၄
ပဒဝါရေ = ဩဝါဒေ (သီ) ၂၅၃
ပဒီပဿ ဇလတော = ပဒီပဿုဇ္ဇလတော (သီ) ၉၁
ပန္ထဃာတစောရာ = သန္ဓိဃာတစောရာ (သျာ) ၁၄၈
ပနဿ = ပရဿ (သျာ) ၁၃၅
ပဗ္ဗဇိတွာ = ပဗ္ဗဇိတော (သီ) ၈၇
ပဗ္ဗဇတိဏံ = ဗဗ္ဗဇတိဏံ (သီ) ၈၉
ပမာဏန္တိ = ပရိမာဏန္တိ (သီ) ၁၁၉
ပယောဂေါ = ဝစီပယောဂေါ (သျာ) ၁၃၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Paramappamāṇaṁ = Parimāṇaṁ (Syā)	116
Paricitā = Parīcitā (Sī, Syā)	186
Paricchindanato = Parivaṭumato (Sī)	265
Paritassanāya ca = Paritāsassa ca (Ka)	292
Parittakaṁ = Parittataraṁ (Syā)	92
Paripācanadhātu = Paripācanīyadhātu (Sī)	141
Paripuṇṇavasena = Paripuṇṇāparipuṇṇavasena (Sī, Syā)	37
Paribbājikāya kathaṁ = Pariyāyakathaṁ (Sī)	319
Parimaṭṭhe = Parimaṭṭhena (Syā), Parimajje (Ka)	147
Pariyuṭṭhānākārena = Pariyuṭṭhaṭṭhena (Sī), Pariyuṭṭhānena (Syā)	235
Parihāyitvā = Parihāyamānaṁ (Syā)	149
Palālaṁ = Palāsaṁ (Syā)	252
Palāḷayamānasseva = Upalāḷayamānasseva (Sī)	19
Palimajjeyyāti = Palisattheyyāti (Sī), Palisajjeyyāti (Syā)	79
Palujjanattā = Palujjanakāya (Sī) Paluttattā (Syā)	293
Pavattati = Na saṁvattati (Syā)	17
Pavaneti = Brahāvaneti (Syā)	92
Pavāritapavāraṇā = Parisuddhapavāraṇā (Syā)	116
Pavāhitoti = Pagāḷhotipi pāṭho, pagāhitoti (Ka)	275
Pavedite = Paveditamhi (Syā)	227
Passati = Passantassa (Sī)	197
Passantassa = Sarantassa (Syā)	317
Passanti = Dassanti (Syā)	181
Passannanti sanditaṁ pavattaṁ = Passandanti sanditaṁ pavattaṁ (Sī), Pasandanti sandantaṁ pavattaṁ (Syā)	146
Pahaṭaghaṇḍi = Pahaṭagaṇḍi (Sī, Syā)	212
Pahaṭavaṇamūlakaṁ = Pahaṭavaṇamukhamūlaṁ (Syā)	105
Paheṇakasakkāro = Mahālābhasakkāro (Syā), Pahonakasakkāro (Ka)	311

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပရမပ္ပမာဏံ = ပရိမာဏံ (သျာ)	၁၁၆
ပရိစိတာ = ပရီစိတာ (သီ၊ သျာ)	၁၈၆
ပရိစ္ဆိန္ဒနတော = ပရိဝဋုမတော (သီ)	၂၆၅
ပရိတဿနာယ စ = ပရိတာသဿ စ (က)	၂၉၂
ပရိတ္တကံ = ပရိတ္တတရံ (သျာ)	၉၂
ပရိပါစနဓာတု = ပရိပါစနီယဓာတု (သီ)	၁၄၁
ပရိပုဏ္ဏဝသေန = ပရိပုဏ္ဏာပရိပုဏ္ဏဝသေန (သီ၊ သျာ)	၃၇
ပရိဗ္ဗာဇိကာယ ကထံ = ပရိယာယကထံ (သီ)	၃၁၉
ပရိမဋ္ဌေ = ပရိမဋ္ဌေန (သျာ)၊ ပရိမဇ္ဇေ (က)	၁၄၇
ပရိယုဋ္ဌာနာကာရေန = ပရိယုဋ္ဌဋ္ဌေန (သီ)၊ ပရိယုဋ္ဌာနေန (သျာ)	၂၃၅
ပရိဟာယိတွာ = ပရိဟာယမာနံ (သျာ)	၁၄၉
ပလာလံ = ပလာသံ (သျာ)	၂၅၂
ပလာဠယမာနဿေဝ = ဥပလာဠယမာနဿေဝ (သီ)	၁၉
ပလိမဇ္ဇေယျာတိ = ပလိသတ္ထေယျာတိ (သီ)၊ ပလိသဇ္ဇေယျာတိ (သျာ)	၇၉
ပလုဇ္ဇနတ္တာ = ပလုဇ္ဇနတာယ (သီ) ပလုတ္တတ္တာ (သျာ)	၂၉၃
ပဝတ္တတိ = န သံဝတ္တတိ (သျာ)	၁၇
ပဝနေတိ = ဗြဟာဝနေတိ (သျာ)	၉၂
ပဝါရိတပဝါရဏာ = ပရိသုဒ္ဓပဝါရဏာ (သျာ)	၁၁၆
ပဝါဟိတောတိ = ပဂါဠှောတိပိ ပါဌော၊ ပဂါဟိတောတိ (က)	၂၇၅
ပဝေဒိတေ = ပဝေဒိတမှိ (သျာ)	၂၂၇
ပဿတိ = ပဿန္တဿ (သီ)	၁၉၇
ပဿန္တဿ = သရန္တဿ (သျာ)	၃၁၇
ပဿန္တိ = ဒဿန္တိ (သျာ)	၁၈၁
ပဿန္နန္တိ သန္ဒိတံ ပဝတ္တံ = ပဿန္ဒန္တိ သန္ဒိတံ ပဝတ္တံ (သီ)၊ ပသန္ဒန္တိ သန္ဒန္တံ ပဝတ္တံ (သျာ)	၁၄၆
ပဟဋဃဏ္ဍိ = ပဟဋဂဏ္ဍိ (သီ၊ သျာ)	၂၁၂
ပဟဋဝဏမူလကံ = ပဟဋဝဏမုခမူလံ (သျာ)	၁၀၅
ပဟေဏကသက္ကာရော = မဟာလာဘသက္ကာရော (သျာ)၊ ပဟောနကသက္ကာရော (က)	၃၁၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pāti-ādīsu = Cāṭi-ādīsu (Syā)	80
Pātheyyaṁ niṭṭhāsi, te = Pātheyye niṭṭhāpite (Syā)	96
Pāmaṅgasuttaṁ = Pāmaṅgasuttakaṁ (Syā)	110
Pālileyya = Pārileyya (Sī)	280
Pippalimāṇavo = Pipphalimāṇavo (Sī, Syā)	177
Pīṭhamaddano = Sivamaddano (Sī)	47
Pītamallatthero = Pītimallatthero (Sī)	272
Pīto = Pivato (Ka)	23
Pucchitā = Pucchitvā (Sī)	18
Puṇṇacandasassirikaṁ = Puṇṇacandasarikkhakaṁ (Sī)	225
Pupphitaṁ = Vaḍḍhitaṁ (Syā)	108
Pubbuḷādīhi = Bubbuḷādīhi (Sī)	295
Purimaṁ atītanti = Purimaṁ antaṁ atītanti (Sī) Ṭīkāpi passitabbā.	39
Pesento = Pājento (Sī)	217
Potaṁ = Potakaṁ (Sī)	195
Potthalikādayo = Potalikādayo (Sī), Potalakādayo (Syā)	40
Paṁsupisācakā vidhaṁsayanti = Paṁsupisācakāpi dhaṁsayanti (Sī)	206
[Pha]	
Phandanakāle = Bandhanakāle (Sī)	312
Pharitvā gāthāya = Pharamānagāthāya (Sī)	302
Phātiṁ = Ṭhitiṁ (Sī, Ka)	241
Phātiṁ gamissatīti = Phāti bhavissatīti (Sī, Ka)	241
Phuṇanti = Thunanti (Syā), Punanti (Ka)	104
Phussarathaṁ = Pussarathaṁ (Syā)	174
Pheṇapiṇḍo = Kheḷapiṇḍo (Sī), Pheṇupiṇḍo (Syā)	142

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပါတိအာဒီသု = စာဋိအာဒီသု (သျာ)	၈၀
ပါထေယျံ နိဋ္ဌာသိ၊ တေ = ပါထေယျေ နိဋ္ဌာပိတေ (သျာ)	၉၆
ပါမင်္ဂသုတ္တံ = ပါမင်္ဂသုတ္တကံ (သျာ)	၁၁၀
ပါလိလေယျ = ပါရိလေယျ (သီ)	၂၈၀
ပိပ္ပလိမာဏဝေါ = ပိပ္ဖလိမာဏဝေါ (သီ၊ သျာ)	၁၇၇
ပီဌမဒ္ဒနော = သိဝမဒ္ဒနော (သီ)	၄၇
ပီတမလ္လတ္ထေရော = ပီတိမလ္လတ္ထေရော (သီ)	၂၇၂
ပီတော = ပိဝတော (က)	၂၃
ပုစ္ဆိတာ = ပုစ္ဆိတွာ (သီ)	၁၈
ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ = ပုဏ္ဏစန္ဒသရိက္ခကံ (သီ)	၂၂၅
ပုပ္ဖိတံ = ဝဍ္ဎိတံ (သျာ)	၁၀၈
ပုဗ္ဗုဠာဒီဟိ = ဗုဗ္ဗုဠာဒီဟိ (သီ)	၂၉၅
ပုရိမံ အတီတန္တိ = ပုရိမံ အန္တံ အတီတန္တိ (သီ) ဋီကာပိ ပဿိတဗ္ဗာ။	၃၉
ပေသေန္တော = ပါဇေန္တော (သီ)	၂၁၇
ပေါတံ = ပေါတကံ (သီ)	၁၉၅
ပေါတ္ထလိကာဒယော = ပေါတလိကာဒယော (သီ)၊ ပေါတလကာဒယော (သျာ)	၄၀
ပံသုပိသာစကာ ဝိဓံသယန္တိ = ပံသုပိသာစကာပိ ဓံသယန္တိ (သီ)	၂၀၆
[ဖ]	
ဖန္ဒနကာလေ = ဗန္ဓနကာလေ (သီ)	၃၁၂
ဖရိတွာ ဂါထာယ = ဖရမာနဂါထာယ (သီ)	၃၀၂
ဖာတိံ = ဋိတိံ (သီ၊ က)	၂၄၁
ဖာတိံ ဂမိဿတီတိ = ဖာတိ ဘဝိဿတီတိ (သီ၊ က)	၂၄၁
ဖုဏန္တိ = ထုနန္တိ (သျာ)၊ ပုနန္တိ (က)	၁၀၄
ဖုဿရထံ = ပုဿရထံ (သျာ)	၁၇၄
ဖေဏပိဏ္ဍော = ခေဠပိဏ္ဍော (သီ)၊ ဖေဏုပိဏ္ဍော (သျာ)	၁၄၂

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Badarapakkappamāṇato = Badaraṭṭhipamāṇato (Sī), Padaracakkapamāṇato (Syā) 294
Bandhāruḷhamago = Paṇṭhāruddhāmitto (Syā) 278
Bandhitvā = Madditvā (Syā) 76
Balanti = Phalanti (Sī) 304
Balavavipassanākāle = Balavavipassanākārena (Ka) 266
Bahu-aṭṭhikālañca = Atibahu-aṭṭhikālañca (Syā) 147
Bindūnissā = Sedabindūnissā (Sī), Bindubindūnihissā (Vi-Ṭṭha 2. 100 piṭṭhe) 204
Bījayamāno = Vījayamāno (Sī), Vījiyamāno (Syā) 58
Bujjhitvā = Paṭivijjhitvā (Sī), Vibujjhitvā (Syā) 9
Buddhapūjādipuññaṁ = Pupphagandhapūjādipuññaṁ (Sī) 277
Bodhimā = Bodhiyā (Sī) 20

[Bha]

Bhagavati = Bhagavanti (Sī, Ka) 182
Bhaddasālo pana = Bhaddasālo nāma (Sī) 280
Bhayaṁ = Vāso (Sī) 272
Bhante = Sādhu bhante (Sī) 252
Bhamitabbo = Gamitabbo (Sī, Syā) 192
Bharitā = Pūritā (Syā) 191
Bhāveyyāsi = Manasikareyyāsi (Sī) 5
Bhāvaṁ diṭṭhigataṁ = Sāsavaṁ diṭṭhigataṁ (Sī), Chavadiṭṭhigataṁ (Syā) 70
Bhinnagharānaṁ sandhi = Dvinnaṁ gharānaṁ sandhi (Sī) 213
Bhedatthaṅgamoti = Rodhatthaṅgamoti (Sī) 69
Bhedanadukkhaṁ = Todanadukkhaṁ (Sī) 203
Bho = Hambho (Sī, Syā) 76
Bhogo = Bhāgo (Sī) 278

နာနာပါဌ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗဒရပက္ကပ္ပမာဏတော = ဗဒရဋ္ဌိပမာဏတော (သီ)၊ ပဒရစက္ကပမာဏတော (သျာ) ၂၉၄
ဗန္ဓာရုဠ္ဟမဂေါ = ပဏ္ဌာရုဒ္ဓါမိတ္တော (သျာ) ၂၇၈
ဗန္ဓိတွာ = မဒ္ဒိတွာ (သျာ) ၇၆
ဗလန္တိ = ဖလန္တိ (သီ) ၃၀၄
ဗလဝဝိပဿနာကာလေ = ဗလဝဝိပဿနာကာရေန (က) ၂၆၆
ဗဟုအဋ္ဌိကာလဉ္စ = အတိဗဟုအဋ္ဌိကာလဉ္စ (သျာ) ၁၄၇
ဗိန္ဒူနိဿာ = သေဒဗိန္ဒူနိဿာ (သီ)၊ ဗိန္ဒုဗိန္ဒူနိဟိဿာ (ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ) ၂၀၄
ဗီဇယမာနော = ဝီဇယမာနော (သီ)၊ ဝီဇိယမာနော (သျာ) ၅၈
ဗုဇ္ဈိတွာ = ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ (သီ)၊ ဝိဗုဇ္ဈိတွာ (သျာ) ၉
ဗုဒ္ဓပူဇာဒိပုညံ = ပုပ္ဖဂန္ဓပူဇာဒိပုညံ (သီ) ၂၇၇
ဗောဓိမာ = ဗောဓိယာ (သီ) ၂၀

[ဘ]

ဘဂဝတိ = ဘဂဝန္တိ (သီ၊ က) ၁၈၂
ဘဒ္ဒသာလော ပန = ဘဒ္ဒသာလော နာမ (သီ) ၂၈၀
ဘယံ = ဝါသော (သီ) ၂၇၂
ဘန္တေ = သာဓု ဘန္တေ (သီ) ၂၅၂
ဘမိတဗ္ဗော = ဂမိတဗ္ဗော (သီ၊ သျာ) ၁၉၂
ဘရိတာ = ပူရိတာ (သျာ) ၁၉၁
ဘာဝေယျာသိ = မနသိကရေယျာသိ (သီ) ၅
ဘာဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ = သာသဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ (သီ)၊ ဆဝဒိဋ္ဌိဂတံ (သျာ) ၇၀
ဘိန္နဃရာနံ သန္ဓိ = ဒွိန္နံ ဃရာနံ သန္ဓိ (သီ) ၂၁၃
ဘေဒတ္ထင်္ဂမောတိ = ရောဓတ္ထင်္ဂမောတိ (သီ) ၆၉
ဘေဒနဒုက္ခံ = တောဒနဒုက္ခံ (သီ) ၂၀၃
ဘော = ဟမ္ဘော (သီ၊ သျာ) ၇၆
ဘောဂေါ = ဘာဂေါ (သီ) ၂၇၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Maṇibhāsaṁ = Maṇigaṅgāya (Syā)	80
Maṇḍalādibhāvameva = Maṇḍalādi-ākārameva (Sī) Dī-Ṭṭha 2. 76 piṭṭhe	270
Maddamānaṁ = Patamānaṁ (Ka)	191
Maddaraṭṭhaṁ = Tattha (Sī)	177
Madditvā = Cajetvā (Syā)	170
Madhuradhammadesanāyeva = Madhuradhammasavanaṁyeva (Sī)	231
Madhurapaṁsuṁ = ... cuṇṇamayamadhurapaṁsuṁ (Ka)	79
Madhurarasadaṁ = Madhurassaraṁ (Sī, Syā)	111
Manasikārāyattā = Manasikārayuttā (Syā)	2
Mantāṇiputtoti = Mantāniputtoti (Syā)	283
Mamattena = Pamattā (Sī), Mamattā (Ka)	110
Masikaraṇaṁ = Maṁsikāro (Ka)	78
Mahallakitthiyo ca = Kāṇakuṭṭhino ca (Syā)	217
Mahāsamudde ca = Mahāsamudde ca satta mahāmacchā honti (Sī)	81
Mā bhaṇīti = Mā bhaṇāti (Syā)	81
Māriyamānesu = Hariyamānesu (Syā)	277
Māsapuṇṇaghaṭo = Sampuṇṇaghaṭo (Sī)	141
Migagaṇassa = Migānaṁ (Sī)	229
Migaṁ = Migavaṁ (Ka)	160
Micchāpaccavekkhaṇena = Micchāviññāṇā micchāpaccavekkhaṇena (Sī)	140
Mittānamaddubbho = Mittānamadrubbho (Syā, Ka)	6
Milakattherassa = Milakkhattherassa (Sī)	251
Mūlaphalasantānādīni = Mūlapalisatthanādīni (Sī)	79
Mūlaṁ = Kammapathaṁ (Syā, Ka)	139
[Ya]	
Yathā pana kathite = Yathā kathañci pana (Syā)	95
Yassa = Yassā (Syā)	281
Yassa taṁ vācaṁ = Parassa vācaṁ (Sī, Syā, Ka)	135

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဏိဘာသံ = မဏိဂင်္ဂါယ (သျာ)	၈၀
မဏ္ဍလာဒိဘာဝမေဝ = မဏ္ဍလာဒိအာကာရမေဝ (သီ) ဒီ ဋ္ဌ-၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ	၂၇၀
မဒ္ဒမာနံ = ပတမာနံ (က)	၁၉၁
မဒ္ဒရဋ္ဌံ = တတ္ထ (သီ)	၁၇၇
မဒ္ဒိတွာ = စဇေတွာ (သျာ)	၁၇၀
မဓုရဓမ္မဒေသနာယေဝ = မဓုရဓမ္မသဝနံယေဝ (သီ)	၂၃၁
မဓုရပံသုံ = ···စုဏ္ဏမယမဓုရပံသုံ (က)	၇၉
မဓုရရသဒံ = မဓုရဿရံ (သီ၊ သျာ)	၁၁၁
မနသိကာရာယတ္တာ = မနသိကာရယုတ္တာ (သျာ)	၂
မန္တာဏိပုတ္တောတိ = မန္တာနိပုတ္တောတိ (သျာ)	၂၈၃
မမတ္တေန = ပမတ္တာ (သီ)၊ မမတ္တာ (က)	၁၁၀
မသိကရဏံ = မံသိကာရော (က)	၇၈
မဟလ္လကိတ္ထိယော စ = ကာဏကုဋ္ဌိနော စ (သျာ)	၂၁၇
မဟာသမုဒ္ဒေ စ = မဟာသမုဒ္ဒေ စ သတ္တ မဟာမစ္ဆာ ဟောန္တိ (သီ)	၈၁
မာ ဘဏီတိ = မာ ဘဏာတိ (သျာ)	၈၁
မာရိယမာနေသု = ဟရိယမာနေသု (သျာ)	၂၇၇
မာသပုဏ္ဏဃဋော = သမ္ပုဏ္ဏဃဋော (သီ)	၁၄၁
မိဂဂဏဿ = မိဂါနံ (သီ)	၂၂၉
မိဂံ = မိဂဝံ (က)	၁၆၀
မိစ္ဆာပစ္စဝေက္ခဏေန = မိစ္ဆာဝိညာဏာ မိစ္ဆာပစ္စဝေက္ခဏေန (သီ)	၁၄၀
မိတ္တာနမဒ္ဒုဗ္ဘော = မိတ္တာနမဒြုဗ္ဘော (သျာ၊ က)	၆
မိလကတ္ထေရဿ = မိလက္ခတ္ထေရဿ (သီ)	၂၅၁
မူလဖလသန္တာနာဒီနိ = မူလပလိသတ္ထနာဒီနိ (သီ)	၇၉
မူလံ = ကမ္မပထံ (သျာ၊ က)	၁၃၉
[ယ]	
ယထာ ပန ကထိတေ = ယထာ ကထဉ္စိ ပန (သျာ)	၉၅
ယဿ = ယဿာ (သျာ)	၂၈၁
ယဿ တံ ဝါစံ = ပရဿ ဝါစံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၃၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yatheva = Yathā vā (Sī)	190
Yāguttāya = Yāgutthāya (Sī)	269
Yāthāvato dassanaṁ = Yathāvasarasadassanaṁ (Syā)	103
Yāvakappaṭṭhānaṁ = Yāvatakaṁ ṭhānaṁ (Sī)	78
Yuttā = Vuttā (Sī)	13
Yogāvacaro = Yegāvacarova (Sī), Yogāvacaro ca (Ka)	272
Yojanappamāṇāpi = Tiyojanapamāṇāpi (Syā)	200
Yojanasatamatte = Tiyojanasatamatte (Syā) Dī-Ṭṭha 2. 77 piṭṭhe ca.	82
Yojanasatikakantāraṁ = Yojanasataṁ kantāraṁ (Sī, Ka)	96
Yonena = Yena (Sī, Ka)	35
[Ra]	
Rakkhaṇabhāvaṁ = Rakkhamānabhāvaṁ (Sī)	158
Rañño = Magadharañño (Ka)	264
Rattaṁ vā = Setaṁ vā rattaṁ vā (Ka)	266
Ratanacaṅkoṭavarena = Suvaṇṇacaṅgoṭavarena (Sī, Syā)	28
Rattakambalavitānamajjhaṁ = Rattuppalavitānamajjhaṁ (Sī), Rattuppalamālāvitānamajjhaṁ (Dī-Ṭṭha 2. 75 piṭṭhe)	79
Rūpattāya = Rūpatthāya (Sī)	269
[La]	
Laggapucchā = Puggalapucchā (Syā)	308
Laṇḍapūrako ca = Leḍḍupātano ca (Sī), Laṇḍasādano ca (Syā)	47
[Va]	
Vacanīyattena = Vacanīyatthena (Syā, Ka), Vañcanīyatthena (Ma-Ṭṭha 1. 228 piṭṭhe)	17
Vaṭṭasannissito = Vaṭṭajalasannissito (Ka)	293

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ယ]	
ယထေဝ = ယထာ ဝါ (သီ)	၁၉၀
ယာဂုတ္တာယ = ယာဂုတ္ထာယ (သီ)	၂၆၉
ယာထာဝတော ဒဿနံ = ယထာဝသရသဒဿနံ (သျာ)	၁၀၃
ယာဝကပ္ပဋ္ဌာနံ = ယာဝတကံ ဌာနံ (သီ)	၇၈
ယုတ္တာ = ဝုတ္တာ (သီ)	၁၃
ယောဂါဝစရော = ယေဂါဝစရောဝ (သီ)၊ ယောဂါဝစရော စ (က)	၂၇၂
ယောဇနပ္ပမာဏာပိ = တိယောဇနပမာဏာပိ (သျာ)	၂၀၀
ယောဇနသတမတ္တေ = တိယောဇနသတမတ္တေ (သျာ) ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၇၇-ပိဋ္ဌေ စ။	၈၂
ယောဇနသတိကကန္တာရံ = ယောဇနသတံ ကန္တာရံ (သီ၊ က)	၉၆
ယောနေန = ယေန (သီ၊ က)	၃၅
[ရ]	
ရက္ခဏာဘာဝံ = ရက္ခမာနဘာဝံ (သီ)	၁၅၈
ရညော = မဂဓရညော (က)	၂၆၄
ရတ္တံ ဝါ = သေတံ ဝါ ရတ္တံ ဝါ (က)	၂၆၆
ရတနစင်္ကောဋဝရေန = သုဝဏ္ဏစင်္ဂေါဋဝရေန (သီ၊ သျာ)	၂၈
ရတ္တကမ္ဗလဝိတာနမဇ္ဈံ = ရတ္တုပ္ပလဝိတာနမဇ္ဈံ (သီ)၊ ရတ္တုပ္ပလမာလာဝိတာနမဇ္ဈံ (ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၇၅-ပိဋ္ဌေ)	၇၉
ရူပတ္တာယ = ရူပတ္ထာယ (သီ)	၂၆၉
[လ]	
လဂ္ဂပုစ္ဆာ = ပုဂ္ဂလပုစ္ဆာ (သျာ)	၃၀၈
လဏ္ဍပူရကော စ = လေဍ္ဍုပါတနော စ (သီ)၊ လဏ္ဍသာဒနော စ (သျာ)	၄၇
[ဝ]	
ဝစနီယတ္တေန = ဝစနီယတ္ထေန (သျာ၊ က)၊ ဝဉ္စနီယတ္ထေန (မ-ဋ္ဌ ၁-၂၂၈-ပိဋ္ဌေ)	၁၇
ဝဋ္ဋသန္နိဿိတော = ဝဋ္ဋဇလသန္နိဿိတော (က)	၂၉၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vaṭṭitvā = Cavitvā (Sī), Dhaṁsitvā (Vi-Ṭṭha 2. 100 piṭṭhe)	
Vattitvā (Ka)	203
Vattapaṭivattaṁ = Vattapaṭipattiṁ (Ka)	232
Vattaṁ = Yuttaṁ (Sī), Vuttaṁ (Ka)	287
Vassasaṭṭhikattherā = Vassasatikattherā (Sī)	225
Vasāḷanagaragāmato = Vasoḷanagaragāmato (Syā)	155
Vātakkhittā = Vātukkhittā (Syā)	90
Vātiṅgaṇanāḷikera = Vātiṅgaṇanīlikaramadda (Sī),	
Vātiṅgaṇatālaketakīkaḷīranāḷikera (Syā)	270
Vāyupatthambhakaṁ = Dhātupatthambhakaṁ (Sī, Syā)	156
Vālikāpuḷine = Vālikāpiṭṭhe (Sī)	268
Vāhasataṁ = Vāhasatānaṁ (Sī, Syā, Ka)	92
Vi-asanaṁ = Viyasanaṁ (Ka)	146
Vitthambhanadhātu = Upatthambhanadhātu (Syā)	141
Viddhakummo = Biḷakummo (Sī) Baḷisakummo (Ka)	191
Vipassakaṁ = Sukhumadiṭṭhivipassanaṁ (Syā)	192
Vipassanāviññāṇaṁ = Vipassanāñāṇaṁ (Sī)	107
Vipphandantiyo = Vippharantiyo (Syā)	181
Vibhūtāya = Vibhūtatāya (Sī), Vibhūtatthāya	
(Khu 8. 50 piṭṭhe Cūḷaniddese.)	8
Viyasati = Viyassati (Sī) Byasati (Vi Ṭṭha 1. 193 piṭṭhe)	146
Viravan"ti ca = Paridevanti ca (Ka)	315
Virājento = Virajjento (Sī)	50
Vivaṭṭento = Vivajjento (Ka)	30
Visadañāṇo = Visāradañāṇo (Syā)	81
Vissaṭṭhīti = Vissatthīti (Ṭīkā)	292
Vuccamāne = Vuccamāno (Ka)	242
Vegeneva = Bhikkhugavesaneneva (Syā)	276
Veṭhetvā = Vaṭṭetvā (Syā)	316
Vedallapiṭakanti = Vedallapiṭakādi (Ka)	186

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဝ]	
ဝဋ္ဋိတွာ = စဝိတွာ (သီ)၊ ဓံသိတွာ (ဝိ-ဋ္ဌ ၂-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ)	
ဝတ္တိတွာ (က)	၂၀၃
ဝတ္တပဋိဝတ္တံ = ဝတ္တပဋိပတ္တိံ (က)	၂၃၂
ဝတ္တံ = ယုတ္တံ (သီ)၊ ဝုတ္တံ (က)	၂၈၇
ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ = ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ)	၂၂၅
ဝသာဠနဂရဂါမတော = ဝသောဠနဂရဂါမတော (သျာ)	၁၅၅
ဝါတက္ခိတ္တာ = ဝါတုက္ခိတ္တာ (သျာ)	၉၀
ဝါတိင်္ဂဏနာဠိကေရ = ဝါတိင်္ဂဏနီလိကရမဒ္ဒ (သီ)၊	
ဝါတိင်္ဂဏတာလကေတကီကဠီရနာဠိကေရ (သျာ)	၂၇၀
ဝါယုပတ္ထမ္ဘကံ = ဓာတုပတ္ထမ္ဘကံ (သီ၊ သျာ)	၁၅၆
ဝါလိကာပုဠိနေ = ဝါလိကာပိဋ္ဌေ (သီ)	၂၆၈
ဝါဟသတံ = ဝါဟသတာနံ (သီ၊ သျာ၊ က)	၉၂
ဝိအသနံ = ဝိယသနံ (က)	၁၄၆
ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု = ဥပတ္ထမ္ဘနဓာတု (သျာ)	၁၄၁
ဝိဒ္ဓကုမ္မော = ဗိဠကုမ္မော (သီ) ဗဠိသကုမ္မော (က)	၁၉၁
ဝိပဿကံ = သုခုမဒိဋ္ဌိဝိပဿနံ (သျာ)	၁၉၂
ဝိပဿနာဝိညာဏံ = ဝိပဿနာဉာဏံ (သီ)	၁၀၇
ဝိပ္ဖန္ဒန္တိယော = ဝိပ္ဖရန္တိယော (သျာ)	၁၈၁
ဝိဘူတာယ = ဝိဘူတတာယ (သီ)၊ ဝိဘူတတ္ထာယ	
(ခု ၈-၅၀-ပိဋ္ဌေ စူဠနိဒ္ဒေသေ။)	၈
ဝိယသတိ = ဝိယဿတိ (သီ) ဗျသတိ (ဝိ ဋ္ဌ ၁-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ)	၁၄၆
ဝိရဝ"န္တိ စ = ပရိဒေဝန္တိ စ (က)	၃၁၅
ဝိရာဇေန္တော = ဝိရဇ္ဇေန္တော (သီ)	၅၀
ဝိဝဋ္ဋေန္တော = ဝိဝဇ္ဇေန္တော (က)	၃၀
ဝိသဒဉာဏော = ဝိသာရဒဉာဏော (သျာ)	၈၁
ဝိဿဋ္ဌီတိ = ဝိဿတ္ထီတိ (ဋီကာ)	၂၉၂
ဝုစ္စမာနေ = ဝုစ္စမာနော (က)	၂၄၂
ဝေဂေနေဝ = ဘိက္ခုဂဝေသနေနေဝ (သျာ)	၂၇၆
ဝေဌေတွာ = ဝဋ္ဋေတွာ (သျာ)	၃၁၆
ဝေဒလ္လပိဋကန္တိ = ဝေဒလ္လပိဋကာဒိ (က)	၁၈၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saṅkuṭito = Saṅkucito (Sī)	41
Saggamaggaphalānaṁ = Maggaphalānaṁ (Sī)	50
Saṅghāta = Saṅkhātaṁ (Sī, Syā)	41
Saññā = Rūpasaññā (Syā)	122
Saññāviññāṇapaññānaṁ = Saññāviññāṇānaṁ (Ka)	270
Saṭṭhiyā ca = Saddhiṁyāva (Syā)	263
Satasahassagghanike = Sahassagghanake (Sī)	63
Sattāhavaddalikāya = Sattāhavaddhalikāya (Syā)	142
Sati vāto = Pariḷāho mahāvāto (Syā)	104
Satti pahaṭavaṇamūlakaṁ dukkhaṁ = Sattīhi pahatavaṇamukha-mūladukkhaṁ (Syā) Sattipahaṭavaṇamūlaṁ khedaṁdukkhaṁ (Ka)	105
Saddamakāsīti = Vissaramakāsi (Syā)	200
Sannirujjhanaṁ = Sannirumbhanaṁ (Sī)	91
Sabbamāgatameva = Samāgatameva (Syā, Ka)	26
Sabbameva = Khippameva (Sī)	86
Sabbhāvato = Sambhavato (Sī)	12
Samaṭṭhikālova = Appaṭṭhikālova (Sī)	147
Samaṇakapabbajjaṁ = Samaṇapabbajjaṁ (Sī, Syā)	176
Samannāgatattā nipako = Samannāgato nipako (Syā), Samannāgataṁ tathāgataṁ nipato (Ka)	56
Sammasanti = Sammasananti (Sī)	110
Sammasanacārosati = Sammasanaṁ karoti (Ka)	107
Sametikāti = Samāhitāti (Sī), Samenikāti (Syā)	227
Sayantā = Vasantā (Syā)	263
Sarikkhakattena = Sarikkhakaṭṭhena (Sī, Syā)	37
Sarena = Saddena (Syā)	212
Sallasuttasadisā = Sallekhasuttasadisā (Sī)	211
Sādhento = Dassento (Sī)	316
Sāraṇīyadhamme = Sārāṇīyadhamme (Sī, Syā)	99
Sā sabbāpi = So sabbopi (Sī)	87

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[သ]	
သင်္ကုဋိတော = သင်္ကုစိတော (သီ)	၄၁
သဂ္ဂမဂ္ဂဖလာနံ = မဂ္ဂဖလာနံ (သီ)	၅၀
သင်္ဃာတ = သင်္ခါတံ (သီ၊ သျာ)	၄၁
သညာ = ရူပသညာ (သျာ)	၁၂၂
သညာဝိညာဏပညာနံ = သညာဝိညာဏာနံ (က)	၂၇၀
သဋ္ဌိယာ စ = သဒ္ဓိံယာဝ (သျာ)	၂၆၃
သတသဟဿဂ္ဃနိကေ = သဟဿဂ္ဃနကေ (သီ)	၆၃
သတ္တာဟဝဒ္ဒလိကာယ = သတ္တာဟဝဒ္ဓလိကာယ (သျာ)	၁၄၂
သတိ ဝါတော = ပရိဠာဟော မဟာဝါတော (သျာ)	၁၀၄
သတ္တိ ပဟဋဝဏမူလကံ ဒုက္ခံ = သတ္တီဟိ ပဟတဝဏမုခ-မူလဒုက္ခံ (သျာ) သတ္တိပဟဋဝဏမူလံ ခေဒံဒုက္ခံ (က)	၁၀၅
သဒ္ဒမကာသီတိ = ဝိဿရမကာသိ (သျာ)	၂၀၀
သန္နိရုဇ္ဈနံ = သန္နိရုမ္ဘနံ (သီ)	၉၁
သဗ္ဗမာဂတမေဝ = သမာဂတမေဝ (သျာ၊ က)	၂၆
သဗ္ဗမေဝ = ခိပ္ပမေဝ (သီ)	၈၆
သဗ္ဘာဝတော = သမ္ဘဝတော (သီ)	၁၂
သမဋ္ဌိကာလောဝ = အပ္ပဋ္ဌိကာလောဝ (သီ)	၁၄၇
သမဏကပဗ္ဗဇ္ဇံ = သမဏပဗ္ဗဇ္ဇံ (သီ၊ သျာ)	၁၇၆
သမန္နာဂတတ္တာ နိပကော = သမန္နာဂတော နိပကော (သျာ)၊ သမန္နာဂတံ တထာဂတံ နိပတော (က)	၅၆
သမ္မသန္တိ = သမ္မသနန္တိ (သီ)	၁၁၀
သမ္မသနစာရောသတိ = သမ္မသနံ ကရောတိ (က)	၁၀၇
သမေတိကာတိ = သမာဟိတာတိ (သီ)၊ သမေနိကာတိ (သျာ)	၂၂၇
သယန္တာ = ဝသန္တာ (သျာ)	၂၆၃
သရိက္ခကတ္တေန = သရိက္ခကဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ)	၃၇
သရေန = သဒ္ဒေန (သျာ)	၂၁၂
သလ္လသုတ္တသဒိသာ = သလ္လေခသုတ္တသဒိသာ (သီ)	၂၁၁
သာဓေန္တော = ဒဿေန္တော (သီ)	၃၁၆
သာရဏီယဓမ္မေ = သာရာဏီယဓမ္မေ (သီ၊ သျာ)	၉၉
သာ သဗ္ဗာပိ = သော သဗ္ဗောပိ (သီ)	၈၇

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sāssa = Sāyaṁ (Sī, Ka) 291
Sītānudahanamattampi = Sītamattampi (Sī) 142
Sīsenādāya = Sirenādāya (Syā), Sire katvāna (Ka) 253
Sukkhabhattamanda-
byañjanādīni = Sukkhabhattabaddhabyañjanādīni (Sī),
Sukkhabhattathaddhabyañjanādīni (Syā) 98
Suṭṭhutaraṁ = Suṭṭhu (Sī) 168
Suvaṇṇatale = Suvaṇṇaphalakānaṁ (Syā), Suvaṇṇaphalake (Ka) 261
Suvaṇṇabhiṅgāraṁ = Suvaṇṇabhiṅkāraṁ (Sī) 175
Suvaṇṇarasavidhānaṁ = Suvaṇṇarasaviddhaṁ (Sī),
Suvaṇṇakārassa viddhiṁ (Syā) 186
Sūriyarasmisamphuṭṭhāni
paripākagatāni padumāni viya = Sūriyarasmisamphuṭṭhāni viya
paripākagatāni padumāni (Sī) 9
Sūlamaṁsañcāti = Thūlamaṁsañcāti (Syā, Ka) 96
Sekhehipi = Sekhehipi asekhehipi (Syā) 113
Sedatintaṁ vatthaṁ = Sede sati taṁ vatthampi (Syā) 141
Sottiyena = Sotthiyena (sabbattha) 264
So Buddhānaṁ = Pubbabuddhānaṁ (Syā), Sutabuddhānaṁ (Ka) 51
Saṁkicco = Saṅkiccho (Ka) 315
Saṁgharitvā = Saṁharitvā (Sī) 170
Saṁbhaggapalibhaggatāya = Sambhaggavibhaggatāya (Sī) 11
Saṁsaranti = Saṅkamanti (Sī) 145
Saṁsayapakkhando = Saṁsayapakkhanto (Sī) 8

[Ha]

Hatthīnaṁ = Pakatihatthīnaṁ (Ka) 41
Hetuto = Hetuṁ (Ka) 39

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သာဿ = သာယံ (သီ၊ က) ၂၉၁
သီတာနုဒဟနမတ္တမ္ပိ = သီတမတ္တမ္ပိ (သီ) ၁၄၂
သီသေနာဒါယ = သိရေနာဒါယ (သျာ)၊ သိရေ ကတွာန (က) ၂၅၃
သုက္ခဘတ္တမန္ဒဗျဉ္ဇနာဒီနိ = သုက္ခဘတ္တဗဒ္ဓဗျဉ္ဇနာဒီနိ (သီ)၊
သုက္ခဘတ္တထဒ္ဓဗျဉ္ဇနာဒီနိ (သျာ) ၉၈
သုဋ္ဌုတရံ = သုဋ္ဌု (သီ) ၁၆၈
သုဝဏ္ဏတလေ = သုဝဏ္ဏဖလကာနံ (သျာ)၊ သုဝဏ္ဏဖလကေ (က) ၂၆၁
သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ = သုဝဏ္ဏဘိင်္ကာရံ (သီ) ၁၇၅
သုဝဏ္ဏရသဝိဓာနံ = သုဝဏ္ဏရသဝိဒ္ဓံ (သီ)၊
သုဝဏ္ဏကာရဿ ဝိဒ္ဓိံ (သျာ) ၁၈၆
သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌာနိ ပရိပါကဂတာနိ ပဒုမာနိ ဝိယ =
သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌာနိ ဝိယ ပရိပါကဂတာနိ ပဒုမာနိ (သီ) ၉
သူလမံသဉ္စာတိ = ထူလမံသဉ္စာတိ (သျာ၊ က) ၉၆
သေခေဟိပိ = သေခေဟိပိ အသေခေဟိပိ (သျာ) ၁၁၃
သေဒတိန္တံ ဝတ္ထံ = သေဒေ သတိ တံ ဝတ္ထမ္ပိ (သျာ) ၁၄၁
သောတ္တိယေန = သောတ္ထိယေန (သဗ္ဗတ္ထ) ၂၆၄
သော ဗုဒ္ဓါနံ = ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ (သျာ)၊ သုတဗုဒ္ဓါနံ (က) ၅၁
သံကိစ္စော = သင်္ကိစ္ဆော (က) ၃၁၅
သံဃရိတွာ = သံဟရိတွာ (သီ) ၁၇၀
သံဘဂ္ဂပလိဘဂ္ဂတာယ = သမ္ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာယ (သီ) ၁၁
သံသရန္တိ = သင်္ကမန္တိ (သီ) ၁၄၅
သံသယပက္ခန္ဒော = သံသယပက္ခန္တော (သီ) ၈

[ဟ]

ဟတ္ထီနံ = ပကတိဟတ္ထီနံ (က) ၄၁
ဟေတုတော = ဟေတုံ (က) ၃၉

သံယုတ္တနိကာယဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဂန္ထေ

သောဓနပတ္တံ

ပိဋ္ဌေ	ပန္တိယံ	အသုဒ္ဓပါဌော	သုဒ္ဓပါဌော
၂၆၅	၂၇	ဤဓ လောကေ ဌပေတွာ	ဤဓ ကေ ဌပေတိ?

န-ဗ-သ-စ—သံ-ဋ္ဌ-၂—၂-၁၂-၅၇—၃၀၀၀